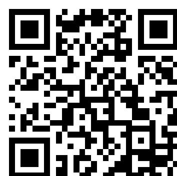




ARCHIVES

DES TRADITIONS POPULAIRES

SUÉDOISES

PUBLIÉES AUX FRAIS DU GOUVERNEMENT SUÉDOIS

PAR

J.-A. LUNDELL

VOL. XX

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1903—1906

BIDRAG TILL KÄNNEDOM OM

DE SVENSKA LANDSMÅLEN

OCK

SVENSKT FOLKLIV

TIDSKRIFT

UTGIVEN PÅ UPPDRAG AV

LANDSMÅLSFÖRENINGARNA I UPPSALA, HELSINGFORS OCK LUND

GENOM

J. A. LUNDELL

TJUGONDE BANDET

Sjönamn

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1903—1906

BIDRAG TILL KÄNNEDOM OM
DE SVENSKA LANDSMÅLEN OCK SVENSKT FOLKLIV XX. 1

STUDIER

ÖFVER

DE SVENSKA SJÖNAMNEN

DERAS HÄRLEDNING OCK HISTORIA

AF

ELOF HELLQUIST

Sjönamn i alfabetisk ordning

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1903—06

MIN FÖRRE LÄRARE

ADOLF NOREEN

Tjugonde bandets innehåll:

Bidragande till tjugonde bandet:

Hellquist, Elof, smål., fil. d:r (Upps.), lektor vid h. allm. latinläroverket i Göteborg ock docent vid Göteborgs högskola.

Innan jag öfvergår till att i korthet framlägga planen för det arbete, som härmed öfverlämnas åt offentligheten, må några ord nämnas om de svårigheter, som möta forskaren på det område, som här gjorts till föremål för undersökning — svårigheter som jag tyvärr mången gång i endast ringa grad lyckats öfvervinna.

Jag vill nu här mindre uppehålla mig vid dem, som öfver hufvud äro gemensamma för all ortnamnsforskning, utan hänvisar den intresserade läsaren till frih. DJURKLOUS uppsats *Om svenska ortnamn, stälda i samband med historiska och kamerala forskningar* (Sv. landsm. I, s. 545 f.) samt O. RYGH *Norske gaardenavne* Inledn. s. 24 f. (»Navnenes forklaring med hensyn til deres betydning»), hvilken utredning jag har all anledning att underskrifva; jfr äfven NOREEN i Nord. tidskr. 1900, s. 136.

Den förnämsta af dessa svårigheter består i anskaffandet af ett tillförlitligt material. I första rummet måste naturligtvis ortnamnsforskaren söka basera sin undersökning på så gamla ock så tillförlitligt återgifna namnformer som möjligt. I all synnerhet gäller detta sammansatta namn. Det torde icke vara möjligt ens för en mycket skicklig språkhistoriker att ana, det t. ex. en gård **Fågelleken** i fsv. tid hetat **Foghillækongh,** att gårdsnamnet **Hultsfred** återgår på ett fsv. **Holundzfarholth,** eller att första leden i namnet **Norska skogsbygden** i fsv. lytt **Norunga skogha.** Mindre nödvändigt är uppvisandet af äldre former af enkla namn. Under det att nu i allmänhet en stor del ortnamn, såsom namn på gårdar, byar, socknar, härader o. s. v., äro i sin fornsvenska dräkt lätt tillgängliga i en mängd från trycket utkomna, ofta mönstergilla värk, såsom t. ex. *Svenskt diplomatarium*, STYFFES utmärkta arbete *Skandinavien*

under unionstiden, C. SILFVERSTOLPES *Vadstena klosters jordebok 1500* o. s. v. o. s. v., äro de fsv. sjönamn, hvilka lika lätt ställa sig till forskarens disposition, snart räknade. Mäst gifvande äro de från medeltiden bevarade gränsfördragen ock -bestämmelserna, såsom mellan Sverge ock Norge, Sverge ock Danmark, Värend ock Njudung, uppgifterna om allmänningsvatten i VGL IV samt för öfrigt diverse urkunder i SD. För den, som i likhet med mig icke är i tillfälle att anställa årslånga specialundersökningar i kammararkivet ock andra arkiv i olika delar af landet, men ändock önskar åstadkomma en sammanfattande öfversikt af våra sjönamns historia, utarbetad endast eller åtminstone hufvudsakligen på grundvalen af tryckta källor ock pålitliga uppgifter om uttalet af dessa namn, sådant det lefver på folkets läppar, skulle det för visso kännas nästan hopplöst, om ej just den omständigheten, att så många af våra öfriga ortnamn lätteligen kunna ledas tillbaka till fornsvensk tid, skänkte ett synnerligen kraftigt stöd vid bestämmandet af ett sjönamns äldre former. Ett stort antal dylika namn, gårdnamn, sockennamn o. s. v., visa sig nämligen vid en närmare undersökning vara bildade af sjönamn ock lämna därför ett högligen pålitligt vittnesbörd äfven om dessas gestalt i forna dagar. Mera härom nedan.

Min andra viktiga källa är naturligtvis namnens uttal. Denna har nu flödat ganska ymnigt, ock det är högst få sjönamn om hvilka jag ej — vanligen genom speciella förfrågningar — lyckats skaffa mig skriftlig upplysning i detta hänseende. Emellertid äro många svårigheter förknippade med detta för mig i allmänhet enda möjliga sätt att erhålla uttalsuppgifter. Då de flästa af mina meddelare helt naturligt icke äro språkmän af facket, blifva ofta de meddelade upplysningarna icke så detaljerade, som jag skulle ha önskat. Mycken, ofta gagnlös möda kostar det äfven att genom förfrågningar förskaffa sig den kännedom om vederbörande dialekt, som är oundgängligen nödvändig för att säkert kunna bedömma en uttalsform. Den befintliga landsmålslitteraturen har naturligtvis flitigt begagnats, men den är för mitt ändamål alldeles otillräcklig.

Ock vidare, har det nu äntligen lyckats att — vanligen med tillhjälp af något gammalt gårdnamn — tillförlitligt bestämma sjönamnens fornsvenska form, är man, när det gäller att ety-

mologisera ordet, ingalunda så gynnsamt ställd som en forskare, den där har att finna härledningen till ett urgammalt appellativum. De synpunkter, som kunna ha gjort sig gällande vid namngifningen af ett vattendrag, äro naturligtvis betydligt talrikare eller i alla händelser ofta af mycket mera tillfällig natur, än hvad särskilt i fråga om appellativer eller adjektiver kan vara fallet. Härtill kommer en annan synnerligen stor olägenhet, nämligen den, att forskningsobjektet vid sjönamns- liksom annan ortnamnsforskning sällan kan blifva så från alla sidor skärskådat ock till alla sina karakteristiska egenskaper känt, som mången gång vore önskligt, för att man skulle kunna höja sig öfver förmodandenas ock hypotesernas område. En sådan intim kännedom om vattendragens natur vore så mycket önskvärdare, som — såsom ortnamnsforskare ofta framhållit[1] — namn på större områden mera sällan uttrycka den allmänna karakteren hos det benämnda. Namnet syftar ofta på en mindre del af bärgssträckan, floden, sjön o. s. v. Ock äfven i de fall, där ett dylikt tillfälle till studier erbjuder sig — hvem borgar för att det eller de drag hos sjön, som nu tyckas oss för densamma särskilt utmärkande, värkligen i mera påfallande grad trätt i dagen vid den tid — kanske mycket öfver ett tusental år tillbaka — då namnet uppkom? Vi veta t. ex., att under den historiska tiden Upplands vattenförhållanden undergått högst ingripande förändringar.[2]

En annan afsevärd svårighet består däri, att vissa sjönamn kunna vara afledda af utdöda å- eller flodnamn. Att så kan ha varit, framgår af flera i det följande påvisade säkra fall — se t. ex. **Säfve-, Veselången** — samt af förhållandet hos åtskilliga norska sjönamn, som O. Rygh här ock där i sitt utmärkta arbete öfver de norska sjönamnen berört eller behandlat.

Det gifves flere andra frågor som också skulle besvaras, för så vitt det vore möjligt. När koloniserades den trakt, där sjön är belägen? Det är tydligt, att en förklaring, som kan passa för namnet å en af våra större sjöar, såsom Vänern eller Vättern, belägen i en sedan urminnes tider odlad näjd. naturligtvis icke utan vidare kan användas, då det t. ex. gäller en

[1]) Jfr Rygh NG 3: 377, Nordlander Sv. landsm. XV. 2, s. 15.

[2]) Se Styffe Unionst. s. 246 följ. samt den hos Hildebr. Sv. medelt. meddelade kartan öfver Upplands vattendrag under medeltiden.

liten skogssjö från en aflägsen bygd med jämförelsevis ung odling. Så kan man fråga sig, om namnet härstammar från landets första bebyggande eller om det haft föregångare. Vi skola i det följande se, att en sjö icke sällan växlat namn [1], att synnerligen ofta enkla ord öfvergått till sammansatta, ock att stundom i senare tid afledningsändelser tillagts, som icke spåras i namnets äldre former. Vidare: har namnet gifvits på grund af någon karakteristisk egenskap hos vattendraget i fråga, eller har på detsamma helt enkelt en benämning öfverflyttats, som kolonisterna medfört från den näjd, hvarifrån de kommit, en benämning hvars etymologiska betydelse kanske ej ens för deras uppfattning var lefvande? Jag erinrar t. ex. därom, att stundom tyska floder ock svenska sjöar bära samma namn. Föreligger här ursläktskap eller lån af samma beskaffenhet, som då en å (**Rhin**) i Mark Brandenburg af de rhenländska kolonisterna benämnts efter hemlandets hufvudflod — hvars namn är af keltiskt ursprung — eller då (såsom möjligen är fallet) de skandinaviska floderna kallats **älf,** germ. ***albiz,** efter förebilden af ty. **Elbe** (lat. **Albis**)? [2] Eller stammar namnet kanske från den indoeuropeiska urtiden ock har där betecknat vattendrag — ja, kanske rent af naturföremål af annat slag — med helt annan karakter än den, som tillkommer den svenska sjö, hvars namn vi söka förklara?

I detta sammanhang må äfven nämnas, att endast några af de sjönamn, med hvilka jag här sysslar, förut gjorts till föremål för etymologisk behandling af strängt vetenskaplig natur. [3] Däremot vimlar det i äldre socken-, härads- ock landskapsbeskrifningar af rent ovetenskapliga förklaringsförsök. Ett ock annat af dessa har dock enligt min mening i hufvudsak träffat det riktiga, ock jag har naturligtvis då nedan redogjort för dem.

Någon sammanhängande framställning af sjönamnen i större delar af riket saknas, om jag undantager J. NORDLANDERS ock E. O. NORDLINDERS nedan citerade förträffliga monografier i denna tidskrift. I en af våra större tidningar har nyligen en

---

[1]) Jfr Erdmann Die angeln s. 114.

[2]) Jfr Bremer GPhil. 3, s. 776, 786.

[3]) »På intet område af svensk språkforskning torde dilettantismen hafva frodats i den grad som på ortnamnsforskningens». Noreen Nord. tidskr. 1900, s. 136.

längre artikelserie varit synlig, där sjönamn hufvudsakligen i ett par af Sverges mellersta provinser etymologiskt behandlats. Namnen sammanställas med finska, lapska, keltiska, slaviska ock sanskritiska ord, utan att författaren, en högt aktad ock på andra områden synnerligen förtjänstfull man, så vitt jag kunnat förstå, haft den aflägsnaste aning om de språklagar, på grund af hvilka dylika sammanställningar äro möjliga. Namnet på den lilla sjön **Besslingen** skulle t. ex. kunna härledas från iriska **bais** 'vatten', ehuru det enligt dialektens ljudlagar är etymologiskt fullständigt identiskt med no. **Bitlingr,** vanligt namn på små tjärn, eg. 'liten bit'; i namnet **Järnlunden** skulle dölja sig sanskr. **jala** 'vatten'; namnet **Käfsjön** antages på en gång besläktat med lat. **cavus** ock lapska **Kovejaur** o. s. v. Något afseende vid sjönamnens äldre former göres icke häller. Till detta, för öfrigt på visst sätt om mycken lärdom ock beläsenhet vittnande arbete har jag i allmänhet icke kunnat taga någon hänsyn, hvilket jag anser mig nödsakad att nämna, därest någon icke-fackman skulle förundra sig öfver att de där framställda härledningarna ej här blifvit beaktade. I detta sammanhang må jag slutligen med tacksamhet erkänna den utmärkta vägledning ock hjälp, jag under mitt arbete haft af O. Ryghs ypperliga värk *Norske gaardenavne* samt hans afhandling om de norska fjordnamnen i »Sproglig-historiske studier tilegnede Prof. C. R. Unger».

* * *

Nu några ord om den plan, jag i denna afhandling sökt följa.

Det har varit min mening att söka etymologiskt förklara ett större antal enskilda sjönamn ock på basis af dessa undersökningar gifva en öfversiktlig framställning af de principer, som i fråga om betydelse ock ordbildning gjort sig gällande vid uppkomsten af denna grupp ortnamn. Arbetet afser hufvudsakligen att tjäna till ledning för kommande specialundersökningar på detta område, ock kan det i någon mån sporra till sådana, anser jag mig belönad för min möda. Det torde nämligen vara öfverflödigt att nämna, att detsamma endast gör anspråk på att

utgöra en inledning till forskningar på detta arbetsfält. I betraktande af den synnerligen stora betydelse det har att vid undersökningar af ortnamn å ett inskränktare område vara i tillfälle att anställa jämförelser med sådana från aflägsnare håll har jag anledning att hoppas, att boken skall kunna försvara en, om ock ringa plats inom vår namnforskningslitteratur.

Naturligtvis har jag ej kunnat i denna undersökning indraga hela det ofantliga materialet, utan inskränkt mig så till vida, att jag här direkt behandlar blott de till min kännedom komna sjönamn i Göta- ock Svearike, som **icke** äro sammansatta med appellativerna **sjö**, **-vattnet**, **-tjärn** o. d. nu lefvande ock begripliga ord. Dessa sammansättningar äro af två slag: sådana som afse sjöns naturbeskaffenhet, såsom **Säfsjön**, **Sandsjön**, **Vallsjön** o. d., ock sådana som äro afledda af ortnamn, såsom **Eksjöhofgårdssjön**, **Holmatorpasjön** o. s. v. Af den första gruppen ha dock de — om ock flyktigt — vidrörts, som belysa dem jag här i första rummet velat undersöka, som t. ex. **Djupsjön** under **Djupen**, **Saxsjön** under **Saxen**, **Sandsjön** under **Sandören** o. s. v., eller som jag ansett utgå från ursprungligen enkla namn; af den andra gruppen de, som jag trott vara bildade af gårdnamn o. d., hvilka själfva tyckts mig innehålla gamla sjönamn af det slag, som utgör det egentliga ämnet för denna afhandling. Emellertid är det, som nämnt, endast i ringa grad jag kunnat ägna dessa blott i andra ortnamn kvarlefvande sjönamn någon uppmärksamhet: de fordra en alldeles särskild undersökning af ytterst svår ock invecklad natur.

På grund af det ofvan sagda skulle här alltså behandlas ett namn sådant som **Alkvättern**, men ej — annat än i andra hand — det etymologiskt så gott som identiska **Alkvattnet**. Detta är ju på sätt ock vis en inkonsekvens. Men arbetet har hufvudsakligen företagits i etymologiskt syfte, ock jag har i enlighet därmed ej velat afskilja sådana namn, som äro bildade af till betydelsen numera fördunklade ord med betydelse 'sjö', 'vatten' o. d. (**Alkvättern**, **Götmaren**, **Åsunden**) ock som därför mången icke-fackman skulle önska se förklarade.

I afhandlingen ha blott då ock då i förbigående Norrlands ock Dalarnas sjönamn behandlats. Anledningen härtill är dels att generalstabens kartvärk (GS), som varit min första utgångspunkt, icke ännu framskridit så långt, att det omfattar dessa

landsdelar, dels ock framför allt, att de stora afvikelser från riksspråket, som därvarande dialekter uppvisa, göra en etymologisk behandling af de inom dem uppkomna sjönamnen betydligt vanskligare, än hvad fallet är med det sydligare Sverges. Då en inskränkning af stoffet i alla händelser var nödvändig, ansåg jag den lämpligast böra göras i den riktning, som ofvan antytts.

Jag öfvergår nu till att mera detaljerat redogöra för huru jag sökt realisera ofvan angifna plan.

I. Materialsamling.

1) **Uppslags- l. stickordsformer.** I fråga om dessa har jag valt de enligt min mening bästa af dem, som förekomma å kartor, i geografiska arbeten o. d., d. v. s. dem som närmast ansluta sig till uttalet af namnen hos i de resp. sjöarnas närhet boende bildade personer. Stundom har jag på grund af erhållna uttalsuppgifter ansett mig böra till stickord välja former, som icke använts af mig till buds stående geografiska källor. Jag skrifver alltså **Fälaren** (ej **Fäarn,** hvilken form närmast återgifver allmogens uttal), **Bålungen** (ej som GS **Bölungen,** af skäl som nedan anföras), **Kolsnaren** (ej **Körsnern**) o. s. v. Den traditionella stafningen af en mängd namn har modifierats i ljudenlig riktning, alltså **Jälmaren** (ej **Hjelmaren** l. **Hjälmaren**), **Åmten** (ej **Emten**), **Juten** (ej **Gjuten**) o. s. v. För öfrigt ha samma stafningsregler tillämpats som i afhandlingens öfriga del; alltså **Ginningen** (ej **Jinningen**), **Flaxen** (ej **Flaksen**), **Skiren** (ej **Sjiren** l. dyl.). I många fall, där jag varit tveksam, har jag bibehållit den stafning, mina källor användt, så t. ex. skrifvit **Hviten, Ljusnaren, Jönnen.** Framför allt har jag afhållit mig från att akceptera rena konstruktioner till riksspråk, äfven där dessa haft god hemul för sig. Så har jag t. ex. till stickord valt den af ingen tryckt källa begagnade formen **Asbrunnen,** emedan jag endast erhållit uttalsuppgiften **a⁴sbrun³nen,** ock ehuru bl. a. WIESELGREN använder skrifningen **Arsbrunnen,** hvilken konstruktion i detta fallet sannolikt träffar det rätta. I åtskilliga fall kunna väl andra meningar göra sig gällande i fråga om valet af stickordsformer, än dem jag här företrätt. De praktiska olägenheterna af den — enligt min mening blott skenbara — inkonsekvens, som i

detta afseende uppstått, ha afhjälpts genom talrika, kanske alltför talrika korshänvisningar.

2) **Uttalsformer.** De först anförda formerna återge de i närheten af sjön boende mera riksspråkstalande personernas uttal; kommer så allmogens, där detta företer några betydande afvikelser. De erhållna uppgifterna — där de mäst varierande beteckningssätt användts — har jag öfverflyttat till den af landsmålstidskriften använda »grofva» ljudbeteckningen (siffrorna angifva: 40 s. k. enkel ock 32 s. k. sammansatt akcent). För de i rspr. i allmänhet sammanfallna ljuden i **son** 'filius' ock **sån**, best. formen af **så**, har i den först angifna uttalsformen **å**-typen användts; men som det naturligtvis är af den största betydelse för ett ords etymologi att känna, om traktens dialekt i dessa fall har **å**- l. (öppet) o-**ljud** (*ɵ*, *ȣ*), lämnas dessutom i hvarje särskilt fall, där upplysning stått att få, uppgift om det hos allmogen förekommande uttalet. För öfrigt anföras i allmänhet endast de dialektiska skiftningar, som kunna hafva etymologisk vikt ock betydelse. Någon mera detaljerad uttalsbeteckning än tidskriftens »grofva» har det på grund af de oftast ännu »gröfre» uppgifterna varit mig alldeles omöjligt att som hufvudbeteckning genomföra. Däremot ha, när särskilt pålitliga uppgifter lämnats, dessa inom parentes anförts. Äfven sådana uppgifter, om hvilkas tolkning jag ej varit fullt säker, har jag inom citationstecken återgifvit. Dessa meddelanden — af det ena såväl som det andra slaget — ha anförts i den form jag erhållit dem. I några fall har jag mottagit uppgift om att namnet existerar, men intet fått veta om dess uttal. Då en sådan uppgift likvisst alltid har sitt direkta värde — mången gång är det endast akcenten om hvilken man kan vara tveksam — har jag i dylika fall inom »källparentesen» angifvit att namnets befintlighet genom enskild uppgift blifvit bestyrkt.

Om de svårigheter, som varit förknippade med att samla ock tolka uttalsuppgifterna, har ofvan talats. I flera fall hade mycket utförligare upplysningar om traktens dialekt varit af nöden. Såsom exempel må anföras östgötanamnen på **-arn** ock **-ern** (med grav). Östergötland har som bekant **a-**, **ä-** ock **e-mål.** I vissa dialekter synas ändelserna **-arn** ock **-ern** ha sammanfallit i uttalet, i andra ej. Hvar representerar ett nysvenskt **-er(n)** ett fsv. **-ir** ock hvar ett fsv. **-ar?** Ja, stundom kan en

sådan uppgift **-ern** (*-eŋ* l. *-aŋ*) etymologiskt tolkas som ett **-eln** l. **-len** l. **-larn** o. s. v. Jag har efter bästa förmåga sökt utreda denna trassliga härfva.

3) **Källuppgifter.** Efter uttalsuppgifterna anföras någon eller några af de källor för sjönamnen, jag haft till mitt förfogande, jämte de olika former, i hvilka de där förekomma. Dessa citat afse äfven att lämna läsaren anvisning om hvar ytterligare upplysningar i fråga om sjön, dess läge, naturförhållanden o. s. v. kunna erhållas. Af denna anledning ha en mängd yngre arbeten anförts, ehuru de ofta icke upplysa något om sjönamnens form utöfver hvad stickordsformen angifver.

Till grund för insamlingen af materialet har lagts Generalstabens kartvärk (GS). En viss ojämnhet uppstår därigenom att de blad, som omfatta nordligaste Värmland, ännu icke utkommit; dock har jag sökt att från andra håll komplettera den lucka, som sålunda uppstått.

Af de två nummerserier, med hvilka Generalstabens kartblad betecknas, har jag vid citering valt den, som i sig äfven innesluter en anvisning om den del (östra l. västra) af Sverge, i hvilken sjön är belägen.

Åtskilliga sjönamn, som icke förekommit å GS, ha hämtats från arbetet *Sveriges geologiska undersökning* Ser. Aa, Ab (SGU). Dessa ha emellertid oftast afsett obetydliga småsjöar, af hvilka en hel del numera äro delvis eller alldeles igänvuxna, aftappade eller på annat sätt reducerade, till följd hvaraf det särskilt i fråga om dessa fallit sig synnerligen svårt att erhålla upplysningar. För fullständighetens skull har jag dock ansett mig böra upptaga dem, trots att jag om flera af dem icke haft något af vikt att meddela.

Med afseende på stafningen af de från Forssell *Sverige 1571* hämtade ortnamn se nämnda arbete s. 13.

Vid citat från de delar af *Svenskt diplomatarium* (SD), som äro försedda med register, har i regel endast årtal ock delsiffra anförts.

4) I fråga om **uppgifterna om sjöns läge** må nämnas, att jag på grund af de talrika källhänvisningarna ansett mig icke behöfva anföra alla de socknar, inom hvilka en sjö kan vara belägen. I regel har om dess läge endast så mycket meddelats, att förväxling icke uppstår ock att läsaren utan att nöd-

gas rådfråga kartan kan bilda sig en ungefärlig föreställning om detsamma.

5) Sedan anföras **gård-, by-, socken-, bärgnamn** o. s. v., som bildats af sjönamnet. Såsom ofvan nämnts, utgöra dessa mången gång mina bästa hjälpmedel vid bestämmandet af sjönamnens fornsvenska gestalt. Ett stort antal af dessa hade af denna grund med stort fog kunnat anföras inom »formparentesen».

6) Kommer så den rent **etymologiska behandlingen.** Om de synpunkter, som därvidlag kunna göra sig gällande, har ofvan ordats. Vid ordens etymologiserande har jag utgått från fullt säkra fall, hvilka jag sedermera vid val mellan flera möjligheter stadigt haft för ögonen. Högst ogärna ock blott i ytterst få fall har jag — med stor tvekan — akcepterat en härledning från ord eller stammar, som för öfrigt icke äro uppvisade i de germanska språken. Det är klart, att man på detta område i många fall icke kommer öfver en blott förmodan. »Etymologien, die nur möglich sind, haben nicht eben grossen wert» säger HÜBSCHMANN i en anmälan af sin Armen. gramm. (Indog. Forsch. X); men öfver dylika osäkra ock famlande försök måste dock vägen till större klarhet ock mera positiva resultat gå fram. Jag har emellertid i det följande undertryckt många dylika förmodanden, om de också möjligen kunnat te sig nog så fördelaktiga på papperet. Bland de etymologier, som jag nedan framställer, finns det ett större antal, om hvilkas riktighet jag själf är så öfvertygad, som man i dylika frågor öfver hufvud kan vara. Vid dessa har jag icke gjort något slags reservation i form af ett »möjligen», »kanske» l. dyl.; men vill naturligtvis därmed icke hafva sagt, att de icke kunna kastas öfver ända af nya för mig obekanta fakta, som en kommande forskning kan draga fram i ljuset. För vissa namn anser jag det nästan lönlöst att spörja efter härledningen. De synas vara nedärfda från urindoeuropeisk tid, ock deras egentliga betydelse var sannolikt ej känd ens för det folk, som här en gång gaf våra sjöar namn[1].

[1]) Stundom känner man sig rent af frestad att uppkasta den kanske kätterska frågan, om vissa af dessa gamla ortnamn öfver hufvud taget någonsin haft någon egentlig betydelse. När man t. ex. ser de hos Rygh Stud. s. 67 uppräknade fno. älfnamnen på **-str** : **Jóstra,**

I viss mån kan jag sålunda dela den skepticism i fråga om tydningen af dylika namn, för hvilken Hirt SPBB 21: 124 gör sig till tolk. Man får sålunda ej a priori förutsätta, att alla sådana ord *kunna* tydas. För många fall anser jag dock denna skepticism vara till föga båtnad för vetenskapen. Stammen eller grundordet kan — åtminstone hvad de svenska sjönamnen beträffar — ganska ofta genom jämförelser ock framdragande af analoga fall bestämmas.

Att utan öfversikt öfver hela materialet ock studier af detsamma söka tolka enskilda sjönamn torde i de flästa fall vara lönlös möda. En dylik forskning mynnar vanligen ut i gissningar, om hvilka Noreens ord (Nord. tidskr. 1900, s. 138) äro tillämpliga, att »den ena ofta kan vara lika rimlig som den andra». De rent teoretiska möjligheter, som stå forskaren till buds vid försöken att tyda ett sjönamn, äro icke sällan ganska många, ock valet blir utan tillgång till omfattande samlingar ganska tillfälligt. Ett namn som t. ex. **Bjälken** kunde ju teoretiskt sett innehålla ett färgnamn aflett med suffixet **k** (jfr **Bjälfven**); det kunde betyda 'den blåsande, hvinande sjön' (se **Bjälmen**); det kunde vara så gott som identiskt med sskr. **bhargas** 'glans' — det är dock intet af allt detta (hvilket en närmare efterforskning torde visa), det innehåller helt enkelt best. formen af sbst. **bjälke**.

Men därmed måste man mången gång nöja sig: till den bestämda föreställning, som legat till grund för namngifningen, lyckas man långt ifrån alltid tränga.

Samtliga här framställda etymologier äro mina egna, där ej motsatsen uttryckligen angifves. De för öfrigt mycket få etymologiska förslag, som till mig muntligen eller skriftligen framställts, citeras naturligtvis, äfven de af mig förkastade, som jag ansett löna mödan att upptaga — de senare dock utan uppgifvande af namn. De här afvisade möjligheter till etymologisk tolkning af åtskilliga sjönamn, vid hvilkas framställande jag

---

Istra, Mistra, Ostr, Vinstr, eller de på samma sätt bildade önamnen **Flóstr, Mostr, Mystr, Óstr, Røkstr,** kan man ej värja sig för den tanken, att några af dessa uppstått genom någon obetydlig förändring i konsonantiskt eller vokaliskt afseende af förut bekanta ock använda namn på liknande naturföremål. Jfr t. ex. de i Kalmar län belägna sjöarna ***Findeln, Frindeln** ock **Grindeln.**

icke antyder något slags källa, äro sådana som jag tänkt mig skulle af en eller annan läsare kunna uppkastas ock om hvilka jag därför velat i tide yttra min mening.

De i denna afdelning förekommande statistiska uppgifterna rörande frekvensen af sjönamn röra, då intet annat särskilt angifves, generalstabens kartor öfver Göta- ock Svealand (utom Dalarna).

De följande afdelningarna komma att innehålla:

II. **Öfversikt af sjönamnens bildningssätt.**

III. **Öfversikt af sjönamnens betydelse.**

IV. **Öfversikt af medelst sjönamn bildade gård-, socken-namn o. d.**

V. **Anmärkningar om sjönamnens ålder, utbredning o. d.**

Slutligen meddelas en förteckning på mina meddelare — hvilka jag dock redan här bringar mitt vördsamma ock hjärtliga tack — ock vidare en lista på använda källskrifter.

* * *

Med afseende på det framställningssätt, som i det följande valts, må nämnas, att utrymmet tyvärr omöjliggjort en i egentlig mening populär form. Då ortnamnsforskningen har många vänner utanför språkmännens krets, hade det annars varit mig kärt, om jag kunnat göra framställningen så bred, att språkhistoriska kunskaper icke för läsaren behöft förutsättas. Emellertid ha, såsom fackmannen lätt finner, vissa eftergifter i denna riktning gjorts. Dock må särskilt framhållas, att jag i allmänhet icke utvecklat skälen till att sådana förut framställda etymologier ratats, hvilkas oriktighet för den språkhistoriskt bildade språkmannen ligger i öppen dag: för dessa fall måste jag hos de öfriga läsarne anhålla att blifva trodd på mitt ord. Däremot har jag ägnat mycken tid ock omsorg åt att söka uppvisa oantagligheten af åtskilliga härledningar, som visserligen äro formellt möjliga ock kunna tyckas ligga nära till hands, men som af olika skäl icke förtjäna något afseende.

I detta sammanhang må äfven nämnas, att den alfabetiska uppställningsformen enligt min mening här varit den enda, som med fördel kunnat användas. En sammanhängande resonne-

rande framställning hade visserligen för läsaren varit mera njutbar, liksom för mig själf utan tvifvel betydligt angenämare att utarbeta. Men det är utan vidare klart, att om en sådan framställningsform valts, en stor del af de faktiska upplysningarna om uttal, äldre former, läge o. d., som här lämnats, då för öfversiktlighetens skull måst uteslutas. Emellertid hade en dylik åtgärd minskat bokens vetenskapliga värde, ock då jag med mitt arbete i första rummet afsett att göra nytta, har jag icke kunnat eller velat tillgripa densamma.

Vidare må nämnas, att jag vid artiklarnas affattande utgått från den förutsättningen, att arbetet i allmänhet skulle komma att användas som uppslagsbok, ehuruväl dess egentliga syfte — som förut nämnt — är ett helt annat. Till följd häraf har jag här ock där i viktigare fall ansett upprepningar vara af nöden: en mängd dylika ha dock undvikits genom korshänvisningar, af hvilka jag enträget uppmanar den intresserade läsaren att begagna sig. För den emellertid, som önskar förvärfva sig en mera självständig uppfattning om värdet af enstaka tolkningar, är det oundgängligen nödvändigt att genomläsa boken i ett sammanhang eller åtminstone större partier af densamma.

* * *

Mitt arbete har jag tillåtit mig tillägna min förre lärare ock förman professor Adolf Noreen, hvilken ungefär vid den tid, då det kommer att blifva färdigtryckt, ingår i sitt femtionde lefnadsår. Det är ett ringa ock anspråkslöst uttryck för den varma tacksamhet, jag känner för allt, hvad jag af honom fått mottaga af vetande ock impulser, samt för de lifvande ock tillvaron fördjupande intressen, som han förstått att ingifva. Att jag vid detta tillfälle icke har något bättre ock solidare att bjuda honom, beror till någon del därpå, att jag i allmänhet icke haft andra stunder af dygnet att förfoga öfver i ock för självständig vetenskaplig värksamhet än sådana, då sannolikt de allra flästa hvila från sitt dagsarbete.

Abborrsjön o. d., se **Asplången**.

Acksjön, se **Garpen**.

Addaren, vanl. **ad^{3}dar^{2}n** (**Addar**[e]**n** Hermelin 1802, Radloff 1: 13 [1804], Tham Sthm s. 223, GS 6 Ö 31; **Addan** SGU Aa 100: 2) Länna o. Skederids s:nar, Sjuhundra hd Uppl.: **Addeboda.** Detta är antagligen samma gårdnamn, som år 1344 skrifves **Addabol** (SD V) ock hvars första led naturligtvis med Lundgren Sv. lm. X. 6, s. 7 är att söka i personnamnet **Adde**[1]. Sjönamnet är dock ingalunda direkt bildat af personnamnet, utan bör betraktas som ett slags subtraktionsbildning af det anförda gårdnamnet. På samma sätt är sjönamnet **Gissmunnen** bildat, äfvensom **Ubbasjön** (GS 2 Ö 40) till **Ubbaboda** (:personnamnet **Ubbe**[2]), Örkeneds sn Skåne, ock **Västgötesjön** (GS 2 Ö 32) Grythytte sn Vstml.: **Västgötetorp.** Med afseende på suffixet anmärkes, att sjön **Angaren** är belägen icke långt från Addaren. Formen **Addan** beror väl — därest den värkligen förekommit i det talade språket — på anslutning till namnet å den likaledes i närheten liggande **Hufvan.**

Aflången **a^{3}vlog^{2}gen.**

1) (Allvin Mo s. 105, GS 2 Ö 36) Linderås sn, N. Vedbo bd Smål.

2) **Stora** o. **Lilla** (Nora bärgsl. s. 67 [1791], Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Ljusnarsbärgs sn, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml.: **Aflången, Aflångsbärg.**

3) af allmogen uttalat **å^{3}vlog^{2}gen** (**Åflången** Fernow s. 18 [1773]; **Aflången** Lex. 7: 395) Visnums sn Vrml.: **Aflångshult.**

Sjöarnas form har gifvit anledning till namnet. Dock är det ej fullt säkert, att det utgår från fsv. **aflanger,** sv. **aflång**

---

[1]) Om detta namn se närmare Dyrlund AfnO 1885, s. 314.

[2]) Jfr Falkm. s. 161.

'oblongus', då detta ord är lånat i jämförelsevis sen tid. Möjligen bör i stället ordet föras till fsv. **af-, oflanger**[1], dock icke i dess vanliga betydelse 'för lång', utan den af 'mycket lång', hvilken man kan förutsätta på den grund att pref. **of-** i fsv. stundom, om också undantagsvis, uppträder med en dylik förstärkande betydelse; jfr fsv. **ofmykil** Sdw. ock Rz under **av**[2]. Ett motsvarande no. ord i samma bet. ingår sannolikt i gårdnamnet **Aflangrud**; se Bugge hos Rygh NG 3: 50. — Mot härledningen från fsv. **aflanger** i bet. 'mycket lång' talar dock den omständigheten, att sjöarna åtminstone numera ej göra skäl för ett dylikt namn; betydligt bättre passar bet. 'aflång' in på deras form. — Fsv. ***Aflanger.**

Afskaken (Lotter c. 1750) Älfdals hd Vrml.; se **Åskaken.**

Afsätern (Hermelin 1818) Vena sn, Sevedes hd Klm.; är mig för öfrigt obekant, hvadan det faller sig svårt att uttala sig om dess härledning. Snarast ligger ett (numera försvunnet) gårdnamn till grund; jfr **Barsättern, Glaåkern, Knabbarpen** o. s. v.

Afven a³ven².

1) (GS 4 Ö 36) Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm.: **Afveslätt.**

2) (enl. uppgift) Fagerhults sn, Hanbörds hd Klm.; å GS 3 Ö 38 kallad **Avesjön.**

Här föreligger samma ord, som ingår i sv. dial. (äfv. klm.) **afve** m. 'större l. mindre vattensamling m. m.'[3]; jfr de norrl. sjönamnen **Afvan**[4], **Horn-, Storafvan** samt **Afvesjön** (GS 3 Ö 38)[5]. Om härledningen (: fsv. **af**) se Bugge hos Nor. Sv. lm. IV. 2: 226. Jfr **Agen.**

Afvern a³ver²n (**Afweren** Lotter c. 1750; **Afvern** Hermelin 1803, Tham Link. s. 35, GS 3 Ö 33), ansenlig sjö i Bo sn, Skyllersta hd Nke, på gränsen till Ög.: **Afverby.** Detta gårdnamn skrifves år 1381 **Afra Byndh** (SRP nr 1597) ock år 1385 **Afurabyghd** (anf. arb. nr 2158). Sjön synes alltså i fsv. tid ha kallats **Afre.** Namnet på denna ganska stora sjö bör naturligtvis

[1]) Jfr formen **Aflången.**

[2]) Om dessa prefix se för öfrigt Lidén Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 76.

[3]) Om ordet se Rz s. 16 b, Nor. Ordb. fryksd. s. 2, Ak. ordb.

[4]) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 15.

[5]) En annan än den ofvan nämnda, hvars namn väl också urspr. varit osammansatt; kanske är för öfrigt äfven här ännu i dag den enkla namnformen bruklig.

skiljas från **Afven** ock möjligen föras till den ieu. stam **op, ap** 'vatten', som förekommer t. ex. i preuss. **ape**, lit. **ùpė** 'flod', sskr. **áp** gen. **apás** 'vatten' och kanske äfven lat. **amnis**. Se i fråga om bet. under **Maren, Moren, Noen, Nätaren, Unden, Vänern, Vättern** m. fl. Kunde man emellertid kanske snarare tänka på en substantivering af ett adj. motsvarande got. **abrs** 'stark, häftig'?

Agaren (Hermelin 1802, Tham Sthm s. 311) Vårdinge sn, Öknebo hd Sdml.; enl. uppgift en mörk ock dyster skogssjö. Den kallas nu enl. GS 5 Ö 33 samt skriftligt meddelande **Akaren** (se d. o. 2); men möjligen är den hos HERMELIN ock THAM anförda **g**-formen den älsta. I alla händelser är det vanskligt att under sådana förhållanden yttra sig om ordets härledning. — En stam **ag-** ingår i flera namn å nordiska vattendrag, såsom **Agen, Agvattnet** (GS 1 V 31), no. **Agsjøen** (Rygh NG 3: 317), vidare **Agaån** Kinnevalds hd Smål., fno. älfnamnet **Agvegla** (Rygh NG 1: 209). Dock är det ingalunda säkert, att alla dessa namn sinsemellan äro besläktade (om t. ex. **Agen** se d. o.). I åtskilliga ortnamn såsom fsv. **Agabothe** (jfr nsv. **Agebo**[**sjön**] GS 3 Ö 39) föreligger väl mansnamnet **Aghi**[1].

Om vi ha att utgå från **g**-formen. är vårt sjönamn möjligen besläktat med sskr. **yahús** 'rastlös', till hvilket fht. **jagôn** brukar ställas[2]. Betydelsen vore då densamma som t. ex. i **Svinnaren** ock möjligen äfven **Akaren**. Snarare bör det dock föras till sskr. **aghás** 'schlimm, gefährlich, böse' (som knappast utgår från ett ieu. **ṇgh**), **aghalás** 'schlimm', got. **aglus** 'beschwerlich' o. s. v., **agluba** 'schwer'; jfr **Aglan.** I så fall vore med afseende på betydelsen **Båfven, Illern** närmast jämförliga. Den i Norge förekommande älfnamnsstammen **Ag-** ställes af Rygh NG 3: 317 till no. **aga** 'myllra, vimla' Ross. — Fsv. ***Aghir** (utan omljud som fsv. **Mælir**, fno. **Aspir** o. s. v., se afd. II).

Agen a²gen² pl. (af 3, 4) ***Agarna.**

1) **Agen** (GS 2 Ö 31) Rämmens sn, Filipstads bärgsl. Vrml.; no. om sjön Bredrefven.

2) **Agen** (Hermelin 1803) på gränsen mellan Grythytte bärgsl. Vstml. o. Gåsborns sn Vrml.

---

[1]) Lundgr. Sv. lm. X. 6: 9.

[2]) Se t. ex. Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. ock Kluge Et. wb.; jfr dock Hirt Ablaut s. 132.

3) **Agen** l. **Lersjö age** (**Agerna** pl. Fernow s. 14 [1773]; **Agen** Björkman s. 102 [1842]; **Lersjö age** GS 2 Ö 31) Färnebo sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

4) I förb. **Mångs agar** l. **Mångsagarna** *màŋsågəra* (**Mångs Agar** GS 2 Ö 31) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml.; eg. vikar till Mången.

5) I förb. **Ånsjö age** (GS 2 Ö 31) Hjulsjö sn, Grythytte bärgsl. Vstml.

Ordet betyder uppenbarligen 'vik' l. 'mindre vattensamling, som står i förbindelse med en större'. Det är säkerligen identiskt med sjön **Afven** ock sålunda bildat af sv. dial. **ave** 'vattensamling; grund ock trång vik m. m.' Det inljudande ƀ har öfvergått till ʒ såsom i de fall, som anföras af Nor. Aschw. gr. § 271 not 1: **fastelaghen** jämte **-aven, aghund** jämte **avund** o. s. v. På samma sätt bör enligt mitt förmenande sv. dial. **agug: avig** förklaras.

Aglan (SGU[1]) Ytter-Järna sn, Öknebo hd Sdml.: **Aglan**; kallas enl. uppgift numera **Aglasjön** (GS 5 Ö 33). Gårdnamnet är utan afledning uppkommet ur sjönamnet såsom t. ex. **Ogan** (i närgränsande sn Öfver-Järna) af det likaljudande sjönamnet. Hit hör äfven fsv. gårdnamnet **Aghlabæk** (SRP nr 134 från 1353), nu **Albäck** Simtuna sn Uppl. Möjligen bör ordet sammanställas med got. **aglus** 'beschwerlich, schwierig'; jfr **Agaren** (i samma hd). Namnet innehåller för öfrigt sannolikt oblik kasusform af ett fsv. (substantiverat adjektiv?) ***aghle.** Sjönamn på **-an** äro särskildt i Sdml. mycket vanliga; jfr **Muskan, Ogan, Styran, Tärnan, Unan, Ådran** o. s. v., uppl. **Hufvan,** vrml. **Eldan,** fsv. **Fran Soma (Sommen)** o. s. v. — Fsv. ***Aghle.**

Agnaren ag³naren² (GS 2 Ö 31), mycket liten sjö i Skedvi sn, Åkerbo hd Vstml. En likaljudande stam återfinnes i flera norska älfnamn; se Rygh NG 1: 292, 2: 22. Nämnde förf. anser densamma möjligen vara besläktad med nord. **agn** 'lockbete för fisk'. I vissa fall — t. ex. i ifrågavarande sjönamn — kunde man väl äfven tänka på sv. **agn** 'borst i sädeskorn', fsv. **aghn**; jfr **Axaren, Axen, Borstingen, Fenen.** För öfrigt må anföras: **Agnsjön** (GS 3 Ö 39, 1 V 38, 1 V 37, 1 Ö 37 2 ggr, 1 V 36, 2 Ö 34, 5 Ö 30), **Agnasjön** (2 Ö 39), **Agn(e)tjärn** (1 V 37, 2 V 33,

[1]) Anteckningen om delsiffra ock sida har förkommit, men formen är säkert hämtad från SGU.

2 V 32). **Agnaren: Agnsjön = Axaren: Axsjön.** Jfr för öfrigt **Angarn** ock de i denna art. anförda sjönamnen **Angsjön.** — Knappast är namnet en bildning på **-(n)ir** af den under **Agaren** omtalade älf- ock sjönamnsstammen, i hvilket fall **Agnaren: Agaren = Näsnaren:** fsv. ***Næsir = Snesnaren: Snesaren** o. s. v.

Akar(e)n a^3kar^2n.

1) (Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 16, GS 4 Ö 33), numera obetydlig, mycket urtappad sjö i Dunkers sn, Villåttinge hd Sdml.: **Akaren.**

2) (GS 5 Ö 33 samt enl. uppgift) Vårdinge sn, Öknebo hd Sdml. = **Agaren,** se d. o.

Möjligen är ordet bildat af samma stam som det af Rygh NG 2: 317 ponerade fno. älfnamnet **Aka.** Om detta ord framkastar R. den möjligheten, att det är bildat af v. **aka** 'åka'; se närmare **Åklången (Aklången).** Skulle man snarare våga jämföra sskr. **ajirás** 'rask'? Jfr i så fall med afseende på bet. **Svinnaren** samt möjligen äfven **Agaren.** — Fsv. ***Akir.**

Aklången, se **Åklången.**

Alden al^4den är numera det vanliga namnet å **Alen** 1, hvaraf det torde böra betraktas som en yngre afledning. Jfr med afseende på suffixet sjönamnen **Tagden, Ygden, Öfden,** no. **Gjefden** (: älfnamnet **Jæv**) o. s. v.

Alen.

1) **Stora** ock **Lilla,** a^4len (Cræling s. 392 [1774], GS 3 Ö 37) Målilla ock Mörlunda s:nar, Aspelands hd Klm.; kallas nu oftare **Alden.**

2) a^4len (Widegren 1: 597 [1818]) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög.; sjön kallas så jämte **Alsen,** hvarom se närmare under d. o.

3) (**Ahlen** Lotter c. 1750; **Alen** Höjer K.), samma sjö som GS 1 V 33 kallas **Eldan** ock af Hermelin **Älen,** se för öfrigt dessa ord; säkerligen ej att sammanställa med 1—2, så vida ej en folketymologisk anslutning till trädnamnet **al** föreligger.

En stam **al-** är i germ. flod- ock sjönamn ganska vanlig. Den torde i flera fall etymologiskt sammanhänga med den bekanta värbalstammen i got. **alan** o. s. v., hvarom se närmare under **Alstern.** I här föreliggande sjönamn ha vi dock icke att söka denna stam, utan ordet är helt enkelt trädnamnet **al,** alltså samma som ingår i **Al(e)sjön** (GS 3 Ö 39, 1 Ö 38, 4 Ö 37,

1 V 36, 3 O 36 2 ggr, 2 Ö 34, 3 Ö 33, 4 Ö 33), **Aldersjön** (4 Ö 27), **Aldertjärn** (3 Ö 31), **Alegöl** (3 Ö 38), **Alträsket** (Luleå, Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 15); jfr gårdnamnet **Alsjö.**[1] Jfr för öfrigt sjönamn sådana som **Asken, Aspen, Björken, Eken, Enen, Furen, Gran, Linden** o. s. v. Om tyska vattendragsnamn af samma stam som trädnamnet **al**; se Lohmeyer i Herrigs Arch. 63: 350 följ., Much ZfdA 41: 105 följ.; jfr äfven Förstem. 2: 98. Med afseende på betydelsen hos detta ock ofvanstående af trädnamn bildade sjönamn (med akc. 1) gäller hvad som yttras under **Linden** ock **Linnen.**

(Fsv.) **Algudhi** synes ha varit namnet på den sjö, som närmare behandlas under **Allgunnen** 4. I Valdemar II:s jordebok[2] omnämnes ett **alguthæ os,** hvarmed (såsom lätteligen inses af hvar ock en, som studerar kartan) måste åsyftas mynningen af den i **Allgunnen** (l. **Allgunnasjön**)[3] utfallande å, som följer landskapsgränsen, på samma sätt som det strax förut nämnda **sendæ os** (fsv. ***Sænde,** se **Sännen**) afser samma ås inlopp i den nuvarande **Sandsjön.** Att i uttrycket **alguthæ os** sjönamnet ock ej något ånamn ingår, är höjt öfver allt tvifvel; jfr t. ex. uttrycket **eksio os** i samma urkund. Detta namn **Algudhi** tycks vara ett af de många sjönamn med mytisk innebörd, som förekomma å gränserna till det nuvarande Kronobärgs län. Sjön synes ha varit hälgad åt samtliga hufvudgudarna, såsom äfven den hälgedom hvars namn ännu kvarlefver i gårdnamnet **Alguvid,** Kaga sn Ög., år 1345 skrifvet **algothawi, algudhawi, algudhw** SD V[4]. Jfr om analoga fall H. Möller ZfdWortf. 4: 118. Samma betydelse har sjönamnet **Rägnaren** samt väl också **Gusjön** (***Gudasjön**)[5]. — Som nämnts, har sjön äfven kommit att bära namnet **Allgunnen.** Att detta namn icke är af ungt datum, framgår af hvad nedan anföres i den artikel, där detta sjönamn behandlas, om hvilken för öfrigt läsaren torde taga kännedom i sammanhang med den här lemnade framställningen.

Det gamla namnet **Algudhi** skulle kunna lefva kvar i gårdnamnet **Algushylte,** namnet **Allgunnen** i det **Allguna,** hvilket

---

1) Se Sv. postortlex. s. 7 (1894).
2) Se utdraget hos Schlyter VGL s. 591.
3) GS 1 Ö 38 felaktigt: **Algumssjön.**
4) Här är dock en annan tolkning möjlig; jfr under **Tynn.**
5) GS 1 Ö 37 2 ggr.

på 1650-talet uppträder som namn å samma gård. Förekomsten af de båda namnen bör kanske förklaras så, att **Algudhi** varit benämningen å sjön från danska sidan, **Algun** eller **Algunni** däremot det namn som i Småland tilldelats densamma. I så fall vore — på grund af ljudlikheten de båda namnen emellan — snarast det ena att fatta som en ombildning af det andra. På samma sätt har den bredvid liggande sjön **Frillen** af danskarna kallats **Friþe.** Emellertid lutar jag snarast åt följande uppfattning af förhållandet mellan de båda sjönamnen. Jag antager, att ett ***Algunnr** ljudlagsenligt blifvit ***Alguþr,** på samma sätt som fsv. **þurkuþr** (**þorguðr**), ett likaledes på **-gunnr** bildat kvinnonamn, eller **þuruþr, Forkuþer**[1] uppstått ur former på **-unnr.** Af detta ***Alguþr** är **Alguthæ** för **Algunnæ(r)** en analogiskt bildad gen. sg. eller möjligen **an-stam.** Se för öfrigt **Allgunnen,** särskilt s. 30.

Alguten a³lgu²ten (GS 4 Ö 36), liten sjö i Odensvī sn, S. Tjusts hd Klm., i en bygd med uråldrig odling. Alldeles i närheten ligger den lilla **Frösjön** ock längre bort sjöarna **Tynn** ock **Toren,** hvilka sjönamn kunna hafva ett mytiskt ursprung. Lägges härtill, att namnet på socknen är Odensvi, synes man mig hafva skäl för följande antagande, som dock med tvekan framställes. Namnet kan utgå från ett fsv. **Alguter** : isl. ***Algautr** = fsv. **Go(t)staver** nsv. **Gustaf** : fsv. **Gøtstaver** isl. ***Gautstafr.** Detta **Alguter** är sammansatt med ett **Gøter** = isl. **Gautr,** namn på Oden[2]; jfr den analoga förklaringen af **Vigotten.** ***Algautr** (hvaraf **Alguten**): gudanamnet **Gautr** (hvaraf möjligen sjönamnet **Göten**)[3] = ***Algunnr** (hvaraf **Allgunnen**): valkyrie- l. gudinnenamnet **Gunnr.** Att Oden just af götarna kallats **Gautr (Gøter),** framhålles af Kossinna IF 7: 299 ock i där citerad litteratur samt Much Germ. himmelsgott s. 10 noten. Om namnet se för öfrigt utförligare Lundgr. Hednisk tro s. 6 följ. Namnen **Algut(er)** ock **Gøter** äro naturligtvis för öfrigt identiska med de i fsv. förekommande likalydande personnamnen, om hvilka se Lundgr. Sv. lm. X. 6. Men dessa ha icke — vare sig medelbart eller omedelbart — legat till grund för vårt sjönamn, lika litet som **Allgunnen** bildats af något

[1]) Jfr Nor. Aschw. gr. § 229.
[2]) Grímnismál.
[3]) För detta namn föredrager jag dock en annan härledning.

personnamn **Algun:** icke finnes i närheten af sjön något **Algutsbo(da), Algutstorp** eller dylikt, ock de osammansatta sjönamn, som bildats direkt af personnamn, äro ytterst få.[1] Däremot ingår personnamnet **Algut** i **Algutsvattnet** (GS 1 V 32) Vrml.: i denna provins äro, såsom sedermera skall visas, med personnamn sammansatta sjönamn icke ovanliga. — Hvad det begynnade **Al-** beträffar, bör det möjligen tolkas som det vanliga germ. prefixet **al-** med betydelse af 'fullkomlighet' o. d.; jfr fht. **alrûna,** isl. **Alfaðir, Alþjófr** o. s. v. Med tanke på **Vigotten** kunde man här dock snarare vilja spåra en motsvarighet till got. **alhs,** fsax. **alah,** ags. **ealh** 'tämpel'. Jfr **Allgunnen** : ***Algun** fht. **Alahgund.** För öfrigt är detta ord icke uppvisat i nordiska språk, om än Bugge (Indskr. s. 165 följ.) gjort troligt, att i Elgesemsstenens **alu(h)** ett nära besläktat ord förekommer. Vidare må nämnas, att den omständigheten, att sjön i fråga är ganska obetydlig till omfånget, snarare talar för än emot min — visserligen från andra synpunkter ganska osäkra — härledning af namnet. Steenstrup har nämligen i dHist. tidsskr. 6 R. 6: 384 f. uppvisat, att det företrädesvis är små sjöar som i Norden uppkallats efter gudar o. d.; jfr **Onsörjen, Toren, Vigotten.** Slutligen anmärkes, att jag icke anser det långa **u,** som enligt uppgift förekommer i allmogens uttal af namnet, utgöra någon graverande instans mot den förklaring af dess upprinnelse, som här framställts. — Emellertid torde det vara försiktigast att i **Alguten** se samma vattendragsnamn **Göt-,** som behandlas under **Göten.**

Alken **al⁴ken** (GS 1 V 31) Arvika sn, Jösse hd Vrml.: **Alkehöjden,** hör sannolikt till fågelnamnet **alka,** hvarom se **Alkvättern.** Med afseende på betydelsen jfr t. ex. sjönamnen **Anden, Hägern, Svan.** I betraktande af namnen **Alkvättern** o. s. v. är det föga sannolikt, att **Alken** är ett af de annars icke sällsynta sjönamnen på suffixalt **-k;** se afd. II.

Alkvättern **al³kvät²tern** eller (efter det i trakten gängse uttalet) **Alkvettern** **al³kvet²tern** (*àlkvḗtəṇ*, jfr äfven nedan) (**Alquittern** Lotter c. 1750; **Ahlqvittern** M. Dahl Beskr. öfv. Carlskoga Sochn 1779[2]; **Alqvitern** Tuneld (II) 5: 104 [1790]; **Al-**

[1]) Fullt säkra äro endast uppvisade från Vstml.: **Asmund, Ingfasten, Äskiln.**

[2]) Norask. ark. 2: 406.

qvettern Björkman s. 103 [1842]; **Alkvättern** Fernow s. 889 [1773]; **Alkvettern** GS 1 Ö 32). betydlig sjö i Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml.: **Alkvättern.** Ålst har jag emellertid funnit sjönamnet bevarat i namnet å denna gård, år 1583 skrifvet **Alkevettern** ock år 1590 **Alkavettern.**[1] Former, som motsvara de från Lotter ock Dahl angifna, förekomma[2] såsom namn på samma gård i Lungsunds sockens älsta räkenskapsbok 1681 (**Ahleqvitteren**) samt i Kroppa sockens dop-, död- ock vigselbok 1697 (**Alqwittern**). För öfrigt användes namnet **a³lkvit²tern** (*ạlkvitən* l. *-kvétən*) stundom ännu af ståndspersoner om samma gård; Almqvist (1842) anger uttalet **ålkvittärn** för såväl sjö- som gårdnamnet[3]; jfr äfven Lex. 1: 190, där båda formerna anföras. Tydligen beror formen **-kvittern,** såsom också KALLSTENIUS förmenar, på folketymologisk anslutning till trädnamnet **al** ock **kvitter** n.; för allmogen ligger en sådan omtydning mera fjärran, då **al** i traktens dialekt heter *ạl* (Alnus glutinosa) ock *ǫd* ~ *ạl* (Alnus incana). — Första leden är väl fogelnamnet **alka,** motsvarande isl. **alka,** hvilket ord dock i riksspråket först tycks hafva kommit i bruk, sedan LINNÉ upptagit **Alca** som lat. släktnamnet.[4] Då emellertid de foglar, som vanligen gå under detta namn, åtminstone numera icke förekomma så långt in i landet, syftar namnet tydligen på andra foglar, sannolikt på de närstående lommarna, hvilka man då får antaga i äldre tider ha burit namnet **alk** l. **alka.** Om den af Lidén Ark. 13: 31 framställda etymologien af ordet är riktig (: √ol, **al** 'skrika o. d.'), passar namnet från grundbetydelsens synpunkt förträffligt in på dessa foglar. Senare leden måste vara etymologiskt identisk med **Vättern,** egentligen 'vattnet'. Därvid är dock att märka, att ordet af allmogen uttalas med **e**-ljud, icke **ä**-ljud, som man på grund af denna härledning väntar. Detta e-ljud, som i allmänhet annars utgår från fsv. ĭ, bör väl förklaras såsom beroende på ställningen i relativt obetonad stafvelse. Ordet betyder alltså 'alkvattnet'; jfr det jämtländska sjönamnet

---

[1]) Norsk. ark. 2: 422, 443.
[2]) Enligt meddelande af fil. lic. G. KALLSTENIUS.
[3]) Enligt meddelande torde detta uttal knappast användas om sjön.
[4]) Se Tamm Et. ordb., Ak. ordb.

Alkvattnet samt **Frö-, Ull-, Öje-vättern,**[1] vidare **Alken** ock **Alksjön** (GS 4 Ö 30) Möklinta sn, Öfver-Tjurbo hd Vstml. — Fsv. ***Alk(x)vætur.**

Allgunnen al³gun²nen; 1 al³jun²nen.

1) (**Allgun** GS 3 Ö 39) tämligen stor sjö i Långasjö sn, Konga hd Smål., nära gränsen till Blek.: fsv **Algundaas** (SRP n. 228), nu **Algunås.** Namnet, som då det förekommer uttalas **al³jun²nen,** är numera ytterst sällsynt, men anses i trakten vara det äldre; något vanligare är **Flaken.** Oftast benämnes sjön efter närliggande gårdar, t. ex. **Hälganässjön.**

2) (**Algunnen** Lotter c. 1750; **All-** GS 2 Ö 38) stor, vik- ock holmrik sjö hufvudsakligen inom Hjälmseryds sn, Västra hd, på gränsen mellan Jkps ock Kbgs län: **Allgunnaryd.**

3) (**Algunnen** Hermelin 1818; **All-** GS 4 Ö 38) stor, örik sjö på gränsen mellan Högsby ock Kråksmåla socknar i Hanbörds hd Klm. (den senare gränssocken till Kronob. län): **Allgunnarum.** Att i Kalmar län ock äfven i Ögötl. gårdnamn på **-rum** äro bildade af sjönamn, är en ytterst vanlig företeelse; se nedan. Här erinras tils vidare om **Fluxerum, Gnötlerum, Grinderum, Hägerrum, Nyserum, Refverum, Rummelsrum, Smälterum,** samtliga från Klm. län, samt **Alserum, Bjärserum,** (fsv.) **Bunzrwm, Yxnerum, Örserum** från Jkpgs län ock Ögötl.

4) (Smål. Beskr. under **Femsjö**) delvis inom Femsjö sn, Jkps län, på gränsen till Halland ock ytterst nära gränsen till Kronobärgs län. Denna sjö har äfven burit namnet **Algudhi** (se d. o.). Häraf har gårdnamnet **Algushylte** bildats. Men sjönamnet **Allgunnen** återfinnes i den benämning på gården, **Allguna,** som enligt Smål. Beskr. förekommer i en gammal räkenskapsbok från 1650-talen ock är bildad af sjönamnet **Allgunnen** på samma sätt som t. ex. **Malsna, Rägna** af **Malsnan, Rägnaren.** Sjön kallas enligt uppgift **Allgunnasjön,** en i yngre tid uppkommen sammansättning af samma art som t. ex. **Frissjön** af fsv. **Friski, Näsölsjön** af fsv. **Næshyl** (se **Näsöl**) m. fl. Däremot har uppgiften å GS 1 Ö 38, att sjön skulle heta **Algumssjön,** icke bekräftats.

---

[1]) En annan härledning, enligt hvilken ordet skulle innehålla ett för öfrigt icke uppvisat **alk** 'sten', framställes af Johansson Norask. ark. 2: 418.

5) fsv. '**Algun** l. '**Algunni** i Blek. nära Smål.-gränsen, nu **Alljungen,** eg. en dialektisk form; se d. o.

Detta sjönamn har af flera, bl. a. af förf., tolkats såsom sammansatt med **-unnen;** se Rqv. 2: 625, Rz s. 780, Hellqu. Et. bemerk. s. IX. Emellertid bör man på grund af uttalet **al³gun²nen** utgå från ett **-gunnen** som senare sammansättningsled. Detta uttal är, så vitt jag vet, det enda som bland allmogen förekommer för 2 ock 3 ock kan sålunda icke tolkas såsom beroende på inflytande från skriften.[1] Däremot kan uttalet **al³jun²nen** lätt förklaras såsom uppkommet ur det förra på grund af stafvelsegränsens flyttning. Åfvenledes böra sjönamnen **Gunnen, Gunnern tagas** i betraktande, ehuru jag icke anser det säkert, att de direkt böra sammanställas med **Allgunnen.** Hvad nu detta senare beträffar, vill jag till förklaring framställa följande hypotes. Det är bekant, att hos kelter ock germaner en krigsgudinna ofta uppträder som flodgudinna. Af de exempel härpå, som anföras af Much Germ. himmelsgott s. 60, må erinras om det tyska flodnamnet **Fecht, Fehta,** som nämnde förf. med allt skäl sammanställer med fht. fsax. **fehta,** ags. **feoht(e)** 'strid', samt framför allt om det förslaviska namnet på Warnow i Mecklenburg **Gudacra,** som är en fornsaxisk kvinnlig motsvarighet till det ännu brukliga mansnamnet **Gundacker** ock som enligt Much betyder »die kampfrege». Namnet **Gunnr** förekommer som bekant i isl. som namn på valkyrja.[2] Att samma valkyrja eller stridsgudinna äfven varit känd i Sverge, framgår af det på Rökstenen förekommande **kunaʀ histʀ** Gunns häst (se Bugge Rökst. s. 50). I fråga om valkyrjemytens ock därmed besläktade föreställningars uppträdande i Sverge nöjer jag mig

[1]) Det synes mig alldeles otroligt, att ett **Alg(h)-unnen** (jfr **Unnen, Åsunden**) genom stafvelsegränsens flyttning öfvergått till **Allgunnen,** en process af samma natur som om det gamla namnet **Bærghunda** i nsv. skulle gifvit ett **Bär-gunda** i st. f. **Bärj-unda.** Skulle emellertid detta mot förmodan vara fallet, kunde man i första leden möjligen se en gen. '**algar** : **älg** = fno. **alfarheimr** : **ælfr.** Detta **alfarheimr** har också speciellt norska former på **alghar-** (se Bugge Ark. 2: 209, där äfven förhållandet mellan **alfar-** ock **ælfr** behandlas), hvilka sålunda icke, som Rygh NG 2: 320 i förbigående gissar, kunna vara besläktade med **Allgunnen.** Jfr de vanliga namnen **Älgsjön, Älggölen, Älgtjärn** samt **Jällunnen,** hvarom nedan.

[2]) T. ex. Vǫluspá str. 30, Bugges uppl.

att hänvisa till Lundgr. Hednisk tro s. 14. Ordet är naturligtvis identiskt med första leden i **Gudacra** samt med isl. **gunnr** f. 'krig, strid', ags. **guð**, fht. **gund**. I sjönamnet **Allgunnen** föreligger detta kvinnonamn utvidgat med ett prefix **al-**, som på grund af det fht. **Alahgund** snarast måste antagas vara en motsvarighet till got. **alhs**, ags. **ealh** o. s. v. 'tämpel'.[1] Nu är emellertid frågan, om man icke i vårt sjönamn har att söka ett vanligt personnamn, fsv. ***Algun**. Mot ett sådant antagande kan dock först ock främst invändas, att i fsv. något personnamn **Algun** icke är uppvisat. Lundgr. Sv. lm. X. 6: 11[2] anför visserligen ett så lydande namn, men detta är uppkonstruerat just på grund af det förutnämnda ortnamnet **Algundaas**, nu **Algunås** (Långasjö sn i Smål.), hvilket efter vanliga analogier snarast bör tolkas såsom bildat af namnet å den i samma socken belägna sjön **Allgunnen**. Det finnes nämligen af de enkla sjönamn jag känner högst få, för hvilkas förklarande man synes vara nödsakad att tillgripa härledning ur personnamn eller ur ett med personnamn sammansatt ortnamn; jfr s. 24 not 1 samt **Addaren, Gissmunnen**. Härtill kommer, att af sjönamn bildade gårdnamn på **-ås** äro ganska vanliga; se t. ex. **Grecken, Lyen, Lygnen, Yngen** m. fl. samt öfversikten. Såsom ett, om ock mycket svagt, stöd för mitt antagande, att i vårt sjönamn namnet å en kvinnlig stridsgudomlighet ingår, må vidare som ett egendomligt sammanträffande påpekas den omständigheten, att namnet å en omedelbart vid **Allgunnen** 2 belägen sjö är **Hillen**. Kanske kunde man i detta namn våga förmoda en pendant till **Allgunnen**. Jag erinrar ännu en gång om str. 30 i Vǫluspá, där valkyrjorna **Gunnr** ock **Hildr** stå sida vid sida; jfr **Gändeln** (: **Gǫndul?**). Dock anser jag de under resp. art. föredragna härledningarna betydligt säkrare. I detta sammanhang må äfven erinras om namnet å den vid **Allgunnen** 4 belägna gården **Hälganäs** 'det heliga näset' (jfr Rygh NG 3: 241),[3] hvilket äfven talar för den här

---

[1]) Jfr Lundgr. Hednisk tro s. 47. Se härom utförligare under **Alguten**.

[2]) Jfr samma förf. Hednisk tro s. 17.

[3]) Däremot finnes icke tillräcklig anledning att på grund af detta namn ponera ännu ett sjönamn ***Hælghe**: namnen på **-näs** synas oftast hänsyfta på någon beskaffenhet hos näset självt; jfr **Aspa-; Björk, Eks-, Hals-** (: **hals**). Mera sällan äro de bildade af sjönamn (jfr **Färgenäs** : **Färgen**).

uttalade meningen, att i detta sjönamn namnet på en fornskandinavisk krigsgudinna döljer sig, ett namn som vi sedan återfinna hos en västnordisk valkyrja. Som bekant är ock som — efter hvad jag hoppas — ytterligare bekräftas i detta arbete, bära flera svenska sjöar namn efter gudomligheter eller ha andra benämningar, som bestämt visa, att de af våra förfäder betraktats som heliga. Att nu de omtalade gränssjöarna just uppkallats efter en stridsgudomlighet, skulle naturligtvis bero därpå, att här upprepade strider med grannfolken ägt rum ock att man genom att åt en sådan gudom inviga sjön ville för framtiden försäkra sig om bistånd i kommande fäjder. På analogt sätt förklarar Much anf. afh. s. 61 uppkomsten af de nämnda flodnamnen **Vecht, Gudacra.**[1] Dock är jag, såsom framgår af hvad nyss nämnts, icke öfvertygad om att grunden till detta namnskick i detalj är den, som MUCH förmodar.

Lemnar oss nu vår fornhistoria något vittnesbörd för eller emot ofvan framställda meningar? Finns det anledning att antaga, att i forntiden just det land, som motsvaras af det nuvarande Kronobärgs län, bildat ett inom sig slutet helt ock stått i fientlig motsättning till kringboende folk? Man torde vid denna fråga osökt erinra sig den gamla historien om herulernas invandring i Skandinavien. PROKOPIOS (Bell. goth.) berättar, att en del af det heruliska folket i början af 500-talet e. Kr. bröt upp från mellersta Donau för att slå sig ned i södra Sverge; de togo sig då boningsplatser bredvid **gauterna** (götarna). Flera svenska forskare, tidigast WIESELGREN ock senare bl. a. HAMMARSTRAND ock FALHBECK[2] ha uttalat den åsikten, att herulernas nya hem i Sverge blef Värend ock Bleking. Till denna mening sluter sig äfven under anförande af språkhistoriska skäl LÄFFLER (Sv. lm. XIII. 9: 13) i sin uppsats om de östskandinaviska folknamnen hos Jordanes, där han utlofvar att underkasta frågan om herulernas invandring i Sverge en särskild behandling. Något modifierad framställes samma åsikt af O. BREMER i GPhil.$_2$ 3: 834. Deras boningsplatser måste af skäl, som där angifvas, sökas norr om det år 512 (då herulerna anträdde sin

---

[1]) Äro dessa härledningar riktiga, tala de mot den af Steenstrup dHist. tidsskr. 6 R. 6: 385 uttalade meningen, att i forntiden inga rinnande vatten hälgats åt gudomligheter.

[2]) Hist. tidskr. 4: 121, 123.

färd) danska området, ock det enda landskap som härvidlag kan komma i betraktande är Småland, hvilket ju låg i närheten af danernas ock götarnas välden, men ej tillhörde de senares stamland.

För att nu fatta mig kort, anser jag sålunda, att de på norra, östra ock södra gränserna af Kronobärgs län belägna sjöarna **Allgunnen** samt väl äfven den i nordväst belägna sjön med samma namn angifva utsträckningen af ett forntida välde eller en uråldrig etnografisk enhet, ock det bör tagas i öfvervägande, huruvida ej detta välde var det, som på 500-talet grundades i södra Sverge af herulerna. Det torde ej vara ur vägen att erinra om hurusom detta område i hufvudsak sammanfaller med det gamla Värend, virdarnas fräjdade ock mångbesjungna bygd, som utbredde sig kring de likaledes heliga sjöarna **Åsnen** ock **Hälgasjön** ock som långt fram i tiden bildade liksom en värld för sig; jfr härom t. ex. Höjer Sverige II, 1: 270.

Skillnaden är blott den, att under det de fyra sjöarna **Allgunnen** omsluta hela det nuvarande Kronobärgs län, alltså icke blott de fäm härad, af hvilka Värend bestod, utan äfven det sjätte, Sunnerbo, detta sistnämnda under medeltiden räknades till Finnveden. Men denna svårighet undanröjes, om **Allgunnen** 4 kunde fattas som en bildning af gårdnamnet **Allguna**, hvilket i sin tur uppstått ur sjönamnet **Algu(dhi)n** (i best. form), ock alltså etymologiskt skildes från de fyra öfriga här behandlade sjönamnen; dock är denna möjlighet högst osäker (se för öfrigt under **Algudhi**). De återstående sjöarna med detta namn ligga alla inom det område, där herulerna bevisligen bott, men i hela det öfriga Sverge träffas icke det minsta spår af någon liknande benämning.

Jag slutar denna framställning med att såsom ett stöd för min ofvan gifna tolkning af sjönamnet **Allgunnen** anföra den omständigheten, att med undantag af stammen **gunn-** 'strid' åtminstone jag icke känner någon ieu. stam, till hvilken ordet lämpligen kan föras. För **Gunnen, Gunnern** torde man därför snarast böra antaga en liknande härledning. Nu är det visserligen sant, att man rent formellt sett kan identifiera stammen i dessa ord med den i gr. βαθύς 'djup', af ieu. ***ghn̥dhús** (jfr det vanliga sjönamnet **Djupen**); men emot en dylik etymologi talar starkt, att denna stam för öfrigt icke är känd från de germ. språken.

Den fsv. formen synes på grund af gårdnamnen **Allgunnarum, Allgunnaryd** kunna ansättas som ***Algunne**, alltså en n-stamsutvidgning af namnet **Algun.** Men **Allgunna-** kan äfven fattas såsom gen. sg. af detta namn: fsv. **Algunna(r).** Jag antager som sannolikast, att den fsv. formen af sjönamnet varit ***Algun.** Härför kan i sin mån tala hvad ofvan anförts under **Algudhi** (slutet).

Alljungen **al³jug²gen** (**Alliund** Tuneld s. 254 [1741]; **Alljung** Sjöborg 2: 293 [1793]; **Aljungen** Hermelin 1809; **Alljungen** GS 3 Ö 40), lång, smal sjö i Sillhöfda sn, Medelstads hd Blek. På grund af skrifningen hos TUNELD har man att utgå från en form utan g-ljud, alltså — bortsett från best. art. — identisk med **Allgunnen** 1, hvilket af allmogen uttalas **al³jun²nen.** Enligt uppgift existerar i den dialekt, till hvilken ordet **Alljungen** hör, den ljudlag, att långt n mellan två vokaler öfvergår till gg, alltså samma som förekommer i stora delar af Skåne samt vissa delar af Smål. ock Hall.[1] **Alljungen** af **Alljunnen** är sålunda att förklara som dialektens **kvigga, fegga** o. s. v. I den angränsande Elmeboda sn Smål., ligger sjön **Kinnen,** hvilken enligt uppgift af allmogen benämnes **tjig⁴gen;** se d. o. För öfrigt hänvisas till art. **Allgunnen.** — Namnet är till sin senare led alls icke besläktat med **Vadjungen.**

Almten (Hermelin 1818) Klm. är tryckfel för **Älmten,** se d. o.

Alsen **al⁴sen.**

1) (GS 3 Ö 35) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög.; sjön kallas så jämte **Alen** (se d. o.). Namnet är sammansatt med ordet **sjö** ock förhåller sig till **Alen** = t. ex. **Bjärsen : Bjärn = Femsen : Femmen = Nysen : Nyen = Ramsen : Ram(m)en = Äxen : Äjen.** Den vid sjön liggande gården **Alserum** hette nämligen i fsv. tid **Alsiorum;** jfr t. ex. **Sandseryd** ur fsv. **Sandsioryd** (1345) SD V. Detta gårdnamn ingår i det 1320 från Åtvid omnämnda **Alsyorumaskog** (se under **Meshatten**). **Alserum : Alen = Äntsebo : Änten.** Om gårdnamn från Ög. ock Klm., som på **-rum** bildats af sjönamn, se under **Allgunnen** 3 samt afd. IV.

2) (Tuneld [I] 2: 73 [1786], GS 3 Ö 33) Askersunds m. fl. s:nar, Sundbo hd Nke, förbunden med Vättern.

---

[1]) Se Lundell Sv. lm. I: 71.

I detta sammanhang erinras äfven om den jämtländska sjön **Alsen,** efter hvilken — såsom ofta varit fallit — den likabenämnda socknen fått namn, år 1314 skrifven **Alsnö,** 1316 **Alsne**[1]. Säkerligen icke besläktat är däremot önamnet **Alsen** (utanför Vefsfjorden), hvarom se Bugge ock K. Rygh nHist. tidsskr. 1: 73. — Om härledningen se **Alen.**

Alsnan a³lsnan², af allmogen vanligen uttalat »**Härschnan**» (d. v. s. *haşŋan?*) (GS 6 Ö 31) Lohärads sn, Lyhundra hd Uppl. Stammen **als-** är densamma som ingår i trädnamnet **al,** urspr. en **s**-stam; se **Alen.** Med afseende på ändelsen jfr den i närheten belägna **Ältan.** Närmast jämförligt är emellertid sjönamnet **Björknan.** Vid stränderna förekommer alvegetation, dock numera icke i större grad än vid de öfriga sjöarna inom socknen. Jfr för öfrigt fsv. **Alnsö** Styffe Un. s. 265, ett gammalt önamn ***Alsn.** Om den i ögonen fallande öfverensstämmelsen mellan de nordiska ö- ock vattendragsnamnen se bl. a. under **Solnen, Uckern** ock jfr K. Rygh i nHist. tidsskr. 1: 70.

Alstern al⁴stern.

1) (Rogberg-Ruda s. 249 [1770], Hermelin 1809, GS 3 Ö 38) Lenhofda sn, Uppvidinge hd Smål.; afbördar sig genom **Alsterån** eller **Alster,** för hvilket namn Almquist (1842) anger uttalet »**ållstär**».

2) (*ålstæŋ, ålstəŋ*) ([**Alsters qvarn**] SRP nr 2880 från 1397, Fernow s. 342 [1773], GS 1 Ö 32) Alsters sn, Väse hd Vrml.; afbördar sitt vatten genom **Alsterälfven,** af Fernow s. 16 kallad **Alstra** ock af Almquist (1842) **Alster,** med uttalet »**ållstär**». Af älfnamnet har socknen erhållit sitt namn; detta skrefs år 1540 **Alstrem** »Alsterhem»; se härom utförligare under **Varen,** där namnet **Varnum,** ock **Vismen,** där **Visnum** behandlas.

3) (*ålstəŋ*) (**Alstern** Grufverel. från 1662[2], GS 1 Ö 32 o. 31; **Hallstern** Grufverel. från 1658[2]; **Alsten** Lotter c. 1750) Brattfors sn, Filipstads bärgsl. Vrml.: **Alsterstorp.**

Beträffande dessa sjöar kunde det i betraktande af de många fall, som föreligga, där sjönamnet bildats af namnet å den genom sjön flytande ån, tyckas, som om detta förhållande äfven här ägde rum. Men häremot talar starkt den

---

[1]) Enligt Höjer 3: 244.
[2]) Enligt uppgift af fil. lic. G. KALLSTENIUS.

omständigheten, att sjönamnen uttalas med akc. 1. Hvad **Alster** 1 beträffar, är det för öfrigt först från utloppet ur Alstern som vattendraget kallas **Alsterån**. Afledningen är väl densamma, som ingår i fno. älfnamnet **Vinstr** samt sv. sjönamnen **Salstern** ock **Vänstern**, ock ordet är sannolikt etymologiskt nära samhörande med de ty. flodnamnen **Alster, Elster**. Dessa senare behandlas af Lohmeyer DF s. 28, hvilken emellertid felaktigt ställer dem till fht. **îlan**, ty. **eilen**. I detta gamla flodnamn ha vi sannolikt att söka samma rot, som ingår i fsv. isl. **ala** 'uppföda, föda' o. s. v., got. **alan** 'växa till' o. s. v. samt med afljud i lat. **olesco** 'växer'. En annan, ehuru neutral, bildning på **-str-** af samma rot är som bekant sv. **alster**. Möjligen har namnet ursprungligen haft betydelsen 'den som (vattnar ock dymedelst liksom) när l. föder trakten' eller något ditåt; kanske dock snarare 'den svällande' l. dyl., jfr **Grosken** samt nedan. I alla händelser äro väl de fht. flodnamnen **Alsa** (c. 1048) ock **Alisontia, Alasenza, Alisinza** 'Elsenzbach' rotbesläktade. Det förra anser v. Grienberger MdIfÖG 19: 530 vara aflett af ett adj. ***alis, *als** (jfr isl. **ljóss**), de senare s. 528 med **nt**-suffix bildade af ett värb ***alison** 'anschwellen': got. **alan**. Emellertid bör icke den möjligheten afvisas, att ordet kan sammanhänga med trädnamnet **al**; se **Alen, Alsen, Alsnan**. Ett med detta nära besläktat ord är ju isl. **jǫlstr** f., hvaraf **ilstre** n., där vi finna samma afledning som den, hvarmed vattendragsnamnet **Alstr-** bildats. Äfven de fht. flodnamnen **Alisontia** o. s. v. kunde tänkas utgå från **s**-stamman **alis-** 'al'; jfr **Aschinza, Eschenz** (Schweiz): mht. **asch** 'ask'. Dock synes mig speciellt för sjönamnet **Alstern** härledningen ur √**al** i got. **alan** o. s. v. afgjort att föredraga, ock jag finner i den af v. GRIENBERGER framställda tolkningen af de fht. flodnamnen ett stöd för densamma.

Alsungen anföres af Tuneld s. 170 [1741], (II) 5: 14 [1790] från Vg. Hos samme förf. (II) 6: 85 [1791] angifves den som Ätrans källa. Namnet synes nu vara försvunnet[1], ock dess härledning är mig obekant; möjligen är ordet en härledning af samma stam, som ingår i **Alstern**. Knappast har TUNELD låtit sig förledas att upptaga detta namn på grund af det hos Blaeu 2: 33 (1663)

[1]) Då som Ätrans källa en i Hössne sn, Redvägs hd, belägen mosse, kallad Eramossen, plägar angifvas, är det ju möjligt, att **Alsungen** varit namnet å den sjö, som här tydligen i äldre tider funnits.

förekommande tryckfelet **Alsungen,** hvarmed tydligen **Asungen, Asunden** åsyftas?

Altaren, se **Ältaren.**

Alten, väl **al⁴ten.**

1) (Grau s. 563 [1754], GS 4 Ö 31 [1]) Kila sn, Öfver-Tjurbo hd Vstml. [2]

2) (GS 3 Ö 30) Norbärgs sn Vstml.

Namnet är bildat af ett i fsv. icke uppvisat ord, som motsvarar isl. **alpt, ǫlpt** f. 'svan' (jfr fht. **albiz** o. s. v.), som bekant egentl. 'den hvita'; jfr de mer eller mindre säkert hithörande fsv. **Alti** Vg. (se närmare **Anten** 1) ock **Altasjön** (GS 1 Ö 39) samt (motsvarande isl. **ǫlptr**) **Älften, Ältan, Ältaren, Älten, Älmten, Ältasjön** o. s. v. För öfrigt återfinnes det väl i sockennamnet **Alpta** (1314), **Alfta** (1535) Häls. (formerna efter Styffe Un. s. 293). I Norge äro af samma ord bildade älf- ock insjönamn samt andra ortnamn synnerligen vanliga ock förete i nutidens uttal en brokig växling af olika former såsom **Alt-, Art-, Elt-, Emt-, Ert-** o. s. v., se Rygh NG Indl. s. 48 följ., 1: 116 o. s. v. Af dessa må i detta sammanhang särskilt nämnas fno. fjordnamnet ***Alpti,** såsom namnet å **Altenfjord** möjligen lytt, se Rygh Studier s. 65; jfr äfven no. önamnet **Alteren,** hvarom se K. Rygh nHist. tidsskr. 1: 76. Med afseende på betydelsen erinras om **Svan, Svaningen** samt under dessa namn anförda sjönamn, i hvilka **svan-** ingår som första sammansättningsled.

Amboln[3] (SGU 39: 42), tjärn i Högsäters sn, Valbo hd Dalsl. I saknad af äldre former torde vara lämpligast att afhålla sig från gissningar rörande ordets betydelse. Namnet har emellertid sitt intresse, därför att dess senare led äfven uppträder i ett annat sjönamn, **Dramboln,** hvarom se d. o. Vid ingen af sjöarna ligger någon gård med på **-bol** slutande namn, efter hvilken de kunnat uppkallas.

Ammelången, se **Åmmelången.**

---

[1]) Trycket är dock otydligt.

[2]) Sjön, som är synnerligen liten, var obekant för min meddelare från orten.

[3]) Om uttalet har blott den uppgiften lemnats, att l uttalas »tjockt».

Anden, namn på två sjöar i resp. Husby sn, Långhundra hd, ock Almunge sn, Närdinghundra hd Uppl., kallade **Storanden** ock **Lillanden;** se d. o. Senare leden innehåller sv. ock fsv. fogelnamnet **and,** isl. **ǫnd** f.; jfr **Andsjön** (GS 3 Ö 39, 1 Ö 36, 2 Ö 32), **Andtjärn** (1 V 33, 1 V 32) samt fno. älfnamnet **Andará,** hvilket möjligen förutsätter ett **Ǫnd** (Rygh NG 3: 364). Dock är det osannolikt, att sjönamnen **Anden** ock **Andsjön** böra fattas på alldeles samma sätt. Det förra har säkerligen afseende på något i sjöns utseende; det senare innebär snarast, att änder där (i mängd) bruka eller brukat uppehålla sig. Samma skillnad äger rum i fråga om t. ex. **Svan** ock **Svansjön** o. s. v. Jfr för öfrigt **Gåsen, Hägern, Kråken.**

Andern, se **Ändern.**

Anen a³nen², uttalas af allmogen enligt uppgift a³en² (**Anen** Lotter c. 1750, Ekbæk Locknevi s. 25 [1828], Lex. 4: 501,[1] GS 3 Ö 36; **Ånen** Widegren 1: 297 [1817], Hermelin 1818, Tham Link. s. 961, Ridderstad 1: 244, Lex. 3: 475[1]), Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm., till någon del äfven i Hycklinge sn, Kinda hd Ög. Förhållandet mellan formerna på **a-** ock **å-** är dunkelt. Om **Ånen** värkligen funnits i det talade språket, torde det bero på folketymologisk ombildning af **Anen** med anslutning till **å;** en mängd små vattendrag utfalla nämligen i sjön. **Anen** hör väl till ie. √**an** 'blåsa, andas', sskr. **aniti** 'andas', **anila** 'vind', lat. **animus** 'ande', gr. ἄνεμος 'vind', got. **uzanan** 'uppgifva andan', sv. **ande** o. s. v.; jfr **Anten.** Möjligen höra några af de hos Lohmeyer DF s. 2 f. anförda tyska flodnamnen till samma rot.

Angarn aŋ³ŋar²n (Radloff 1: 13 [1804], GS 6 Ö 31) på västra gränsen af Riala sn, Åkers skeppsl. Uppl. Detta namn anser jag snarast förutsätta ett fsv. ***Aghnir** ock sålunda vara etymologiskt identiskt med **Agnaren.** Med afseende på ljudöfvergången

---

[1]) I art. **Locknevi** anföras formerna **Anen** ock **Spillern** (de enligt uppgift gängse), i art. **Hycklinge** däremot **Ånen** ock **Spilfven.** Denna växling beror på de olika källor, som legat till grund för de olika art. Arbetet i fråga saknar nämligen, då det gäller sjönamnsformer, nästan all självständighet, ock ett citat ur detsamma har blott uppgiften att visa, det någon af dess (i allmänhet goda) källor meddelar den ifrågavarande uppgiften.

hänvisas till **Byngaren, Lungen;** jfr äfven Rygh Studier s. 61 not 1. Man kunde äfven erinra om nsv. **vangen** ← **vagnen, fangen** ← **fagnen** ← fsv. **faþmen,** ehuru här öfvergången af **gn** till **ng** försiggått i slutljud. I fråga om afledningen jfr (den närbelägna) **Addaren.** Denna hypotes om namnets härledning stöder jag därpå, att en fsv. stam **ang-** måst gifva ett nsv. **ång-,** såsom fsv. **ange** blifvit **ånga;** men **Aghn-** har öfvergått till **Ang-,** liksom (**faþmer** →) **fagn** utvecklats till **fang,** hvilket bör skiljas från nsv. **fång** ← fsv. **fang.** För öfrigt må nämnas, att namnet **Angsjön** är ganska vanligt (GS 3 Ö 40 2 ggr, 1 Ö 38, 1 V 37, 1 Ö 37 3 ggr). **Angarn** : **Angsjön** = **Agnaren** : **Agnsjön.** Den framställda tydningen af ordet förfaller emellertid, om man kan uppvisa, att det är identiskt med sockennamnet **Angarn** (Wallentuna hd Uppl.), som redan år 1318 så skrifves. Man kunde ju tänka sig, att den i denna socken belägna **Angarnsjön** (GS 5 Ö 32) i äldre tider hetat **Angarn** ock att socknen i detta såsom i så många andra fall direkt uppkallats efter sjön. Häremot talar emellertid följande. Först ock främst vore ett sjönamn af formen **Angarn** från så gammal tid som år 1318 i sig självt mycket påfallande. Men härtill kommer, att detta sockennamn **Angarn** knappast kan skiljas från de öfriga synnerligen talrika, mäst i Uppl. ock Sdml. förekommande ortnamnen på **-garn,** såsom t. ex. **Eld-, Flat-, Gammal-, Hög-, Lång-, Run-, Svin-, Tull-, Vän-, Åker-, Östergarn.** Dessa visa sig vara sammansättningar med ett **-garn,** hvilket äfven osammansatt uppträder som ortnamn. Hvad nu detta **an-** i ortnamnet **Angarn** har för ursprung, är mig obekant, men första leden i ett kompositum torde det väl ändå vara; man skulle ju annars vänta ett nsv. ***Ångarn.** För dem, som nu snarast luta åt den meningen, att dessa ortnamn på **-garn** ursprungligen betecknat vattendrag, förefaller det väl emellertid som ett djärft tal att förorda skiljandet af sjönamnet **Angarn** ock det likalydande sockennamnet i etymologiskt hänseende. Ställer man sig på dessas sida, kan man för öfrigt just i tillvaron af detta sjönamn **Angarn** (som knappast kan ha ett gårdnamn till källa, alldenstund någon så benämnd gård eller annan lokalitet icke är känd från sjöns omedelbara närhet) se ytterligare ett bevis för ens mening, att ortnamnen på **-garn** ursprungligen betecknat vattendrag. Men nu anser jag för egen del med anslutning till den under-

sökning, som F. U. Wrangel[1] anställt rörande de orters topografi, som bära namn på **-garn**, att denna omstridda afledning sannolikast betytt holme eller något dylikt[2] ock att därför ett med detta **-garn** sammansatt ord ej kan lämpa sig som benämning på en sjö. Om härledningen af detta **-garn** har jag ingen mening; jag kan emellertid icke ansluta mig till Bygdéns fyndiga försök att etymologiskt förklara detsamma. — Fsv. ***Aghnir**.

Anten.

1) **an³ten²**, mindre ofta **an⁴ten** (**Anten** Dahlberg Svecia ant. pl. Grääsnäs, Hermelin 1808, GS 1 V 36; **Anten-sjön** Tuneld [II] 5: 14 [1790]) betydlig, långsträckt sjö i Kullings ock Bjärke hd Vg. Knappast är, såsom Schlyt. VGL s. 555 med tvekan antager, sjön densamma som den i VGL IV. 11: 3 omnämnda **Alti** l. **Falti**. Skulle emellertid så vara fallet, föreligger i namnet **Anten** en i senare tider försiggången analogisk eller folketymologisk ombildning, ock ordet är kanske då att ställa till **Alten**.

2) **an⁴ten** (Hermelin 1803, Bohman Vettern s. 19 [1840], GS 2 Ö 33) liten sjö i Snaflunda sn, Sundbo hd Nke.

3) (**Anten** l. **Änten**? GS 3 Ö 31) liten sjö i Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.; se **Änten**.

Hvad detta namn betyder, är ovisst. Osäkert är för det första, om 1 till sitt ursprung bör sammanställas med 2 ock 3; se ofvan. Sannolikt hör ordet tillsammans med sjönamnet **Anen** ock är bildat af den däri ingående stammen — troligen genom förmedling af ett älfnamn — medelst suffixet **-t**; jfr **Multen** : älfnamnstammen **Mull-**, **Östen** : älfnamnet **Ösan**. Med afseende på afledningen i **Anten** 2 må påpekas, att sjöarna **Anten**, **Multen** (2 ggr), **Testen** ock **Toften** äro belägna tämligen nära hvarandra, såsom fallet t. ex. är med sjöarna **Lusten**, **Visten** ock **Örten** (alla å GS 1 Ö 32). Möjligen är **Änten** en omljudsform till detta sjönamn.

Antvalen, se **Antvarden** 2.

Antvarden — om uttalet nedan.

1) (**Andtvarden** Hermelin 1818; **Antvarden** Höjer K. öfver Ög., GS 4 Ö 35) Ukna ock Dalhems s:nar, N. Tjusts hd Klm.

---

[1]) *Svenska kungsgårdar* 1. Tullgarn s. 3 följ.; jfr äfven Bygdén i Samlaren 17: 25.

[2]) Jfr ön **Södergarn** i Järken.

2) (**Andtvarden** Hermelin 1818; **Antvalen** enligt uppgift ofta i gamla skifteshandlingar samt hos Höjer K. öfver Ög.; **Antvarten** GS 4 Ö 35, sannolikt tryckfel för **Antvarden**) Gärdserums sn, N. Tjusts hd Klm.

För 1 har jag erhållit uttalsuppgifterna »**antvarden**» ock »**antvarn**», det senare, som är vanligast bland allmogen, alltså motsvarande ett *àntvåŋ* eller *àntvån*; för 2 »**antvalen**, med samma uttal af 1 som i **nattval, aftonval**», alltså möjligen *àntvål'ən?* Det lider emellertid intet tvifvel, att icke namnen å dessa sjöar äro från etymologisk synpunkt identiska. För att dock en liten skillnad värkligen existerar i fråga om deras uttal, tala de ofvan anförda skrift- ock uttalsformerna. Namnen på dessa mittemot hvarandra liggande sjöar äro bildade af det fsv.-isl. prefixet **and-** 'emot' = got. **anda**, besläktat med gr. ἀντί 'emot' o. s. v. Den andra sammansättningsleden kan vara fsv. adj. **þvar**, no. **tvar** 'tvär', hvilken form växlat med fsv. **þvær**, isl. **tverr**[1]; jfr **Lång-, Mellantvären, Tvären**. Man kunde också tänka på anslutning till isl. **þvari** 'stång, stock'; jfr dvärgnamnet **Dolgþvari**[2], samt **Bjälken, Stockaren, Stångån** o. s. v. Formen **-tvarden** berodde i båda fallen på felaktig rekonstruktion af allmogens *-tvaŋ* eller *-tvan*. I alla händelser är säkerligen namnet en analogisk ombildning af ett äldre **Andvarden** till ett fsv. ***andvarþer**, motsvarande ags. **andweard** o. s. v. 'motstående'; jfr isl. **ǫndverðr**. Af samma ord är väl äfven da. **Andworthsskowgh** bildat, nu **Anderskov**, »efter beliggenheden ligeoverfor».[3] I SD V nämnes från 1341 det danska klostret **Anduarthaskog**, som enligt samma källa nu motsvaras af **Antvorskog**: här föreligger t. o. m. den öfvergång **and** → **ant**, som ofvan antagits i sjönamnet **Antvarden**. Samma prefix ingår äfven i no. **Anddalen** (på Helgeland), så kallad »fordi dalen aabner sig lige mod den, der ser over fra Brønølandet».[4] På samma sätt hafva namnen

---

1) Om förhållandet mellan dessa båda adj. se Karsten Prim. nominalbildn. 1: 67 ock där citerad litteratur; jfr Tamm Uppsalastudier s. 33.

2) Snorra Edda.

3) F. Magnusen hos N. M. Petersen NTfO 2: 91 (1833). En annan mening om detta namns upprinnelse uttalas emellertid i DYRLUNDS grundliga afhandling i AfnO 1885, s. 301 (: personnamnet ***An(d)worth** ← ***Arinworth(er)**; jfr **An(d)biorn** ← **Arinbiorn**).

4) Rygh nHist. tidsskr. 1: 113.

å de likaledes mittemot hvarandra liggande sjöarna **Gagern** ock **Gagnern** uppkommit af stammen i isl. **gagn** 'gegen', vidare **Vedern, Stora** ock **Lilla** : fsv. **viþer.** Se för öfrigt d. o. ock under dem anförda paralleller.

Antvarten, se **Antvarden** 2.

Aplungen **ap³lug²gen,** i allmogens uttal **ap³lɷg²gen.**

1) (GS 1 Ö 32) Frykeruds sn, Kils hd Vrml.: **Aplungstorp.**

2) (**Aplungen** Lotter c. 1750, GS 1 Ö 31; **Aplung** Höjers K.) Västra Emterviks sn, Fryksdals hd Vrml.: **Aplung, Aplungstorp.** Gården **Aplung** kallas år 1571 **Aplunga**[1] (: **Aplungen** = **Låttra** : **Lottern, Rägna** : **Rägnaren** o. s. v.).

3) (GS 1 V 31) Sunne sn, Fryksdals hd Vrml.; å GS kallad **L. Aplungen.**

De två sistnämnda sjöarna äro förbundna med en å, hvilken hos Hermelin 1808 kallas **Aplungsälfven**; jfr det analoga förhållandet med sjöarna Lungen ock Lungsälfven. Ett gott stycke söder om Aplungen 2 påträffas dessutom namnen **Aplungsfallet, Aplungsåsen, Aplung** ock **Aplungstorp.** Med afseende på uttalet *-log-* anmärkes, att i traktens dialekt u i denna ställning uttalas som ɷ; jfr tɷgg o. s. v. — Sjönamnet är i detta fall utom allt tvifvel sekundärt i förhållande till gårdnamnet **Aplunga.** Detta innehåller släktnamnet ***Aplunger,** som bildats af den personnamnsstam, som ingår i fsv. o. fda. **Api**[2], fht. **Affo** ock motsvaras af det patronymicum, hvarmed fht. **Afflingehem**[3] är sammansatt. På enahanda sätt ha t. ex. fsv. ortnamnen **Aklunga** Vg., **Tutlunge** Uppl. (jfr fht. **Zuzcilinga**), **Uflunge** Uppl., **Vidhlunga** uppstått af släktnamn på **-lung-**, som bildats af personnamn på diminutivsuffixet **-le** (jfr t. ex. fht. **Widilo**); jfr isl. **Buðlungar** (: fht. **Bodilo, Butila**) ock fht. ortnamnet **Budilingen**; se min afhandling om de svenska ortnamnen på **-inge, -unge.** Nybildningar af motsvarande gårdnamn på **-inge, -unge** äro utom **Aplungen** bland de många äfven t. ex. sjönamnen **Ornungen, Rycklingen, Turingen, Tydingen, Yddingen.** — **Aplungen** 1 är en subtraktionsbildning af **Aplungstorp,** hvilket namn

---

[1]) Forssell Sverige 1571, s. 109.

[2]) Om detta ord se Bugge Ark. 2: 167 samt Lundgr. Sv. lm. X. 6: 14.

[3]) Förstem. 1_2: 14.

betyder 'torp där en af (de ofvan nämnda) **Aplungarna** slagit ned'; om dylika bildningar se t. ex. **Addaren.**

Vårt sjönamn är sålunda icke besläktat med fsv. **apal(d)** nsv. **apel,** hvilket ord däremot ingår i **Apalsjön** (GS 4 Ö 32) Sdml. ock **Appelsjön** (6 Ö 30) Uppl.

Arken ar[4]**ken** (GS 3 Ö 35) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög. Namnet förekommer synnerligen ofta i förbindelse med **Virken,** namn på en i närheten belägen sjö, hvarför antagandet af en ömsesidig påvärkan ligger nära till hands. Jag anser som säkert, att **Virken** erhållit sitt **k** från **Arken,** på samma sätt som **Käxen** ombildats till **Käxten** på grund af invärkan från den närbelägna **Risten;** jfr äfven **Kolsnaren, Malsnaren** m. fl. I närheten af den förstnämnda sjön ligger nämligen gården **Viresjö,** hvilket namn tydligen afspeglar sjönamnet i dess äldre form, där vi återfinna det vanliga **Viren.** För att emellertid **Virken** skulle vara ett gammalt namn, kunde tala den omständigheten, att sundet mellan sjön Sommen ock Andersbosjön äfven kallas för **Virken.** Men detta namn uttalas med akc. 2, sjönamnet däremot med akc. 1; se härom utförligare under **Virken.**

Hvad nu härledningen af namnet **Arken** beträffar, må nämnas, att Rygh NG 1: 219 förmodar, det den i vissa fno. gårdnamn ingående stammen **ark-** kan innehålla ett älfnamn, hvilket möjligen härstammar från isl. **arka** 'röra sig långsamt ock tungt framåt'[1]. Om vårt sjönamn har samma ursprung, bör det med afseende på betydelsen jämföras med **Lammen, Såken,** [**Tåkern**] o. s. v. Nu kunde man emellertid äfven tänka på fsv. **ark** 'kista', ett gammalt germanskt ord som dock ursprungligen lånats från latinet. Hör ordet hit, är det ett s. k. jämförelsenamn med samma betydelse som t. ex. **Kistevattnet** (GS 2 V 35) Bohusl.; jfr äfven **Halftron** o. s. v. Mera djärft vore att etymologiskt förbinda denna stam med gr. ἀργός 'skimrande'.

Jag anser dock, att samtliga dessa förslag till tydning af sjönamnet böra vika för följande. Ordet **Arken** är enligt min mening bildat med den i namn på nordiska vattendrag ytterst vanliga afledningen **k.** Det förhåller sig till no. sjönamnet **Aren,** fno. **Ari** (Rygh NG 1: 178, 398) liksom t. ex. flodnamnet **Viskan** till stammen **Vis-,** hvarom se **Veselången,** eller som **Järken, Tjurken,**

[1]) Jfr (?) sv. dial. **arka** Rz s. 13.

Örken till **Er(lången)**, **Tjur(lången)**, **Ören**. Samma stam uppträder äfven i sv. **Arasjön** (GS 2 Ö 39), **Aresjön** (3 Ö 38), **Arsjön** (1 V 38, 1 V 36), **Arnsjön** (3 Ö 35). Arasjön ligger vid gården **Aramo**, hvilket namn kan tyda på ett med fno. **Ari** identiskt sjönamn. Betydelsen är sannolikt 'örnsjön'; jfr isl. **ari**, ty. **aar** 'örn'.[1] Af det etymologiskt ytterst nära samhöriga sv. **örn** komma namnen **Örnsjön** (GS 1 V 37, 1 V 36 Vg.) ock **Örnebäcken** (4 Ö 38 Smål.). Namnet utgår alltså från ett urnord. ***ArakaR** : isl. **ari** 'örn' = **Tjurken** urnord. ***þeurakaR** : fsv. **þiur** 'tjur' = (?) **Örken** urnord. ***AurakaR** : sv. **ör**.

Asbrunnen **a³sbrun²nen**, enl. uppgift motsvarande rspr. ***Arsbrunnen** (**Arsbrunn** Wieselgren 3: 120; **Assbronnen** GS 1 Ö 37; **Asperun** Schlyt. VGL Reg. under **Saxsior**, Wieselgren anf. st.) Bosebo sn, Västbo hd Smål. Namnet är sammansatt af fsv. sv. **ars** m. 'säte, bakdel på människor' ock fsv. **brunder**, sv. **brunn**. Formen **As-** innehåller dialektformen **ås**, den på **-bronnen** dialektformen **bronn**, hvilken förekom redan i fsv.[2] Här föreligger väl ett skämtsamt eller nedsättande jämförelsenamn af samma art som andra i öfversikten anförda; jfr med afseende på betydelsen äfven **Halen**, **Rumpen**. Samma första led ingår väl äfven i **Assjön** (GS 2 Ö 37), **Ass-sjön** (2 Ö 36); jfr **Askaken**. Sjön är belägen nära den betydligt större **Mäjsjön** (eg. 'storsjön'), ock namnet kan då hafva afseende på dess relativa litenhet. Möjligen syftar det dock på formen, i hvilket fall sjönamnen **Ballsjön** (GS 3 Ö 40 2 ggr, 1 V 36) ock **Balltjärn** (1 V 37) böra jämföras: dessa ord äro nämligen säkert sammansatta med sv. **ball** 'testikel'. — Enligt Schlyt. anf. st. är det troligt, att den i VGL IV. 10 omnämnda **Saxsior** är samma sjö, i hvilket fall sålunda namnet **Asbrunnen** vore af tämligen ungt datum. Nu ligger emellertid nära Asbrunnen en sjö, som ännu i dag kallas **Saxsjön**; dock är denna belägen norr om Mäjsjön ock icke, såsom man af ordningen mellan de uppräknade sjöarna skulle vänta, söder om denna: man kan sålunda icke utan vidare identifiera den med den i VGL omtalade **Saxsior**.

---

[1]) Detta ord ingår äfven t. ex. i sv. gårdnamnet **Areved**, eg. 'Örnskog', hvaraf **Arevedssjön** (GS 1 Ö 38); jfr fsv. personnamnet **Ar(n)vidh**.
[2]) Södw. Ordb., Nor. Aschw. gr. § 120 anm. 2.

Askaken, motsv. rspr. ***Arskaken**(?).

1) **Stora** ock **Lilla** (**Arskaken** Wieselgren 3: 118; **Askaken** GS 1 Ö 39) Lidhults sn, Sunnerbo hd Smål.; nära Torserydssjön.

2)[1] (**Askaken** GS 1 V 35) Frändefors sn, Sundals hd Dalsl.; nära Hästefjorden.

3) (**Askag** GS 1 V 35) Hjärtums sn, Inlands-Torpa hd Bohusl.; nära Örsjön. Namnet saknar best. art. såsom ofta sjönamn i dessa trakter.

Ordet är möjligen eller fattas väl åtminstone som sammansatt med **ars** (se föreg.) ock fsv.-sv. **kaka**,[2] som väl här till sin betydelse är att jämföra med det besläktade fsv.-nsv. **koka**, jfr med afseende på 3 bohusl. **asepryl** 'stryk' ock **kaga** 'kaka'[3]; i så fall ännu ett skämtsamt jämförelsenamn, hvars egentliga innebörd framstår tydligare, om man vet, att de tre sjöarna äro små samt belägna invid betydligt större sjöar. Tankegången vore alltså ungefär densamma, som enligt min mening gifvit upphof till sjönamnet **Dättern** vid Vänern; jfr äfven **Kalfven**. Emellertid har man sannolikt härmed ej träffat namnets rätta härledning. Man kan nämligen ej gärna skilja dessa namn från **Åskagen** eller från no. sjönamnet **Afskaaken**. Sannolikt ha ursprungligen alla dessa sjöar burit samma namn, som sedermera undergått folketymologiska ombildningar i den ena eller andra riktningen. Se närmare **Åskagen** ock jfr särskilt ä.-nsv. **Afskaken**, nu **Åskagen** 2.

Asken (Lotter c. 1750) Nordmarks hd Vrml.: trädnamnet **ask**, fsv. **asker** o. s. v.; jfr sjönamnen **Alen**, **Björken** o. s. v. Sjön kallas nu **Askesjön**; jfr samma namn å GS 1 V 31, 2 V 31, 1 V 33. Bland inländska namn på vattendrag erinras för öfrigt om **Askviken** (GS 4 Ö 33) samt fsv. **Askubækker** (VGL IV. 16: 13), möjligen **Askebäcken** i Milltorps sn, Vadsbo hd,[4] hvilket namn kan förutsätta ett osammansatt namn **Aska**, i hvilket fall **Asku-** är gen. definitivus (»bäcken Aska»). Af utländska namn hör hit fht. flodnamnet **Aschinza**. Detta trädnamn är en proportionsvis sällsynt beståndsdel i de germanska flod- ock sjönamnen.

---

[1]) Namnet är enligt uppgift numera obekant för allmogen i trakten.

[2]) Detta ord ingår äfven i åtskilliga andra ortnamn; se Falkm. s. 59.

[3]) Nilén Ordb. Sörbygdm.

[4]) Enligt Schlyter Gloss. låg den dock troligen vid Askebärga i Vads sn, Vadsbo hd.

Asmund[1] (GS 3 Ö 31), liten sjö i Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml. I betraktande däraf, att de likaledes vstml. sjönamnen **Ingfasten** ock **Äskiln** samt **Janhåksen, Pärhåksen** tydligen innehålla personnamn, är det troligast, att här det fsv. personnamnet **Asmund** ingår[2]; jfr **Asmundstjärn** (GS 1 V 32) Vrml.

Aspen.

1) **as⁴pen** (Bureus K., Blav. 2: 29—30 [1663], Tuneld s. 170 [1741], Hermelin 1808, GS 1 V 36) Lerums sn, Vätle hd Vg.: **Aspenäs.** Omkring Aspen ligger häradets vackraste trakt med rik löfskogsvegetation (ek) å de södra stränderna.

2) **as³pen²** (Broocman 2: 714 [1760], GS 3 Ö 35) på gränsen mellan Åsbo sn, Göstrings hd, ock V. Hargs sn, Vifolka hd Ög.: **Aspetorpet.**

3) **as⁴pen** (Hermelin 1804, GS 3 Ö 33) Julita sn, Oppunda hd Sdml.; jfr **Aspån** (äldre ***Aspan**?), som från Aspen utfaller i Öljaren.

4) (GS 5 Ö 33) mycket liten sjö i Hölö sn, Hölebo hd Sdml.; jfr i närheten **Björken** 8. Namnet användes icke mera; åtminstone var det obekant för min meddelare från socknen.

5) **as⁴pen** (Hermelin 1802, GS 5 Ö 32) Svartlösa hd Sdml.; jfr **Aspudden.** Sjön har förut kallats **Väfsla-**[3] l. **Väpsala-sjön** enl. Palmqvist Botkyrka sn s. 57 (1878).

6) **as⁴pen** (Lotter c. 1750, GS 1 V 32) Långseruds sn, Gillbärgs hd Vrml.

7) **as⁴pen** (*áspən*) (GS 2 Ö 32) Filipstads bärgsl. Vrml.; kallas nu vida vanligare **Asphyttesjön** (*àspətʃø̨n*): **Asphyttan** (**Asphittan** år 1620[4]), hvilket namn självt bildats af sjönamnet **Asp(en).** Jfr äfven **Asphytteälfven.**

8) **as³pen²** (Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Lindes sn, Lindes bärgsl. Vstml.

9) **Stora** ock **Lilla, as⁴pen** (Tuneld s. 82 [1741], Grau s. 58 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 31) Västanfors sn, Norbärgs bärgsl. Vstml.: **Aspbenning, Aspatorp, Aspklinten**; jfr i närheten **Björken** 4.

---

1) Sjön var obekant för min meddelare från orten.

2) Ex. se Lundgr. Sv. lm. X. 6: 19.

3) Jfr gårdnamnet **Väfsla** ← fsv. **Wæffselle** 1447, enl. Vadst. kl. jordeb. s. 244.

4) Enligt handl. i Norask. ark. 2: 732.

Det finns intet skäl att betvifla, att ordet är bildat af trädnamnet **asp**, fsv. **asp**, isl. **ǫsp** f.; jfr **Alen, Björken, Furen, Gran** o. s. v. Lika litet som sjönamnet **Björken** har det sålunda uppkommit omedelbart af de rötter med grundbetydelse 'glänsa o. d.', till hvilka dessa båda ord sannolikt höra.[1] Samma trädnamn ingår äfven i följande sjönamn: **Aspen,** sammanhängande system af små sjöar mellan Häls. ock Dalarna[2] samt namn på en liten sjö i Säters sn, Dalarna (GS 3 Ö 31); vidare ä.-sv. **Aspen,**[3] nu **Stora Aspan** i Aspeboda sn, Dalarna[3]; nsv. **Aspungen, Asplången,** no. **Asperen** (fno. **Aspir**) ock fno. **Aspi,**[4] samt sv. **Aspesjön** (GS 3 Ö 38, 2 V 34), **Aspasjön** (3 Ö 31), **Äspesjön** (1 V 37 : koll. **äspe**). Möjligen har äfven här funnits ett fno. älfnamn **Espa** (: **ǫsp**), se Rygh NG 3: 203. Samma sjönamn fsv. ***Asp(e)** ligger antagligen till grund för gårdnamnet **Aspdal,** hvaraf nu **Aspdalssjön** (GS 6 Ö 30) Uppl.; jfr **Yngersdal** : **Yngaren** o. s. v. Jfr för öfrigt t. ex. fht. **Aspaha** (Förstem. 2: 114). Att dömma af uttalsuppgifterna ock gårdnamnen har i fsv. namnet varit både en- ock tvåstafvigt. Den senare formen, ***Aspe** = fno. **Aspi,** kan öfversättas med 'aspsjön' ock jämföras med **Bjärken** (← ***Biærke**).

Asperun, se **Asbrunnen.**

Asplången **as³plog²gen** (**àssplå'nngän** Almqvist 1842).

1) **Norra** ock **Södra A.** (Hermelin 1803, GS 2 Ö 34) Askersunds sn Nke; jfr **Aspaströmmen,** i fsv. kallad **Aspa, Aspoaa,**[5] som är sammansatt af de från N. ock S. Asplången utlöpande vattendragen, ock **Aspa** bruk,[6] som drifves af nämnda sjöars aflopp; jfr äfven ön **Aspan.** Se utförligare Bohman Vettern s. 34 (1840).

2) (GS 3 Ö 35) Malgesanda sn, Ydre hd Ög.; nära **För-,**[7] **Hall-, Värmlången.** Inom socknen ligger gården **Aspenäs.**

---

[1]) Se förf. Etym. bemerk. s. XII not 1. — Den af V. E. Öman i Nerikes Alleh. 1899 nr 29 föreslagna härledningen är af ljudliga skäl omöjlig.

[2]) Faller egentligen ej inom området för denna afhandling; jfr inledningen.

[3]) Dipl. dalek. 1: 297.

[4]) Se Rygh NG 1: 182.

[5]) Vadst. jordeb. s. 217.

[6]) Tuneld s. 78 (1741) o. s. v.

[7]) Likaledes bildat af ett trädnamn.

3) (**Aspelongen** G. I:s reg. 16: 631 [1541]; **Aspelången** VetAH 18: 291 [1757]; **Asplången** GS 3 Ö o. 4 Ö 34) Västra Husby sn, Hammarkinds hd Ög. Förbi sjön drog i forntiden den stora skogen **Aspviþ**, år 1280 skrifven **Aspwid** (SD 1: 573).[1]

Ordet är bildat (medelbart eller omedelbart, se nedan) af trädnamnet **asp** (se närmast **Aspen**) ock adj. **lång**, fsv. **langer** (se **Lången**). **Asplången** : **Aspen** = **Björklången** : **Björken** = **Eklången** : **Eken** samt **Förlången** (← **Fyri-**) : **Furen**. Enligt uppgift skulle dock **Asplången** 3 ha fått sitt namn af fisksorten **asp**, som före Göta kanals anläggning rikligen förekom i sjön: numera fångas blott en ock annan, men de som fångas där äro ganska stora. Mot denna härledning är visserligen i ock för sig själft intet att invända. Att sjöar uppkallas efter det fiskslag, som där i större myckenhet förekommer, är mycket vanligt. Jag erinrar i första rummet om **Idlången**, om namnen **Abborrsjön (Abborra-, Abborre-)**[2], **Abbortjärn**,[3] **Abborrgöl**,[4] **Abborrvattnet**,[5] **Braxsjön**,[6] **Braxe(n)tjärn**,[7] **Braxengöl**,[8] **Fisksjön** (se **Fisklösen**), **Gädd(e)sjön**,[9] **Gädd(e)vattnet (-vatten)**,[10] **Gädd(e)tjärn**,[11] **Gädd(e)göl**,[12] **Gäddträsket**,[13] **Kuf(ve)tjärn**,[14] **Kvidden**, **Laketjärn** (jfr i **laketiernan** 1492 enl. Dipl. dalek 1: 148),

---

1) Socknen kallas i ett diplom af år 1382 **Husaby-Aspwid**; se Styffe Un. s. 182.

2) GS 2 Ö 40 2 ggr, 3 Ö 40, 1 Ö 39, 1 V 38 2 ggr, 1 V 37 7 ggr, 1 Ö 37 3 ggr, 1 V 36 5 ggr, 2 V 34, 3 Ö 32, 3 Ö 31, 5 Ö 31.

3) GS 1 V 37 3 ggr, 1 V 36, 1 V 34, 2 Ö 34, 1 V 33 9 ggr, 1 V 32 10 ggr(?), 2 Ö 32 4 ggr, 1 Ö 31 7 ggr, 3 Ö 31.

4) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40.

5) GS 2 V 35.

6) GS 3 Ö 32.

7) GS 1 V 33 2 ggr.

8) GS 3 Ö 34.

9) GS 2 Ö 40, 1 V 37 2 ggr, 1 Ö 37, 2 Ö 33, 4 Ö 31. Jfr fsv. gårdnamnet **Geddoso** SD 3: 90 från 1312, Uppl.; **Gæddasyo**, nu **Gäddesjön**, SD NS 2: 135 från 1409.

10) GS 1 V 36, 2 V 35, 2 V 33.

11) GS 1 V 33 3 ggr, 1 V 32 5 ggr, 2 V 32, 2 Ö 32 2 ggr, 1 V 31 2 ggr, 2 Ö 31 3 ggr, 3 Ö 31 4 ggr, 6 Ö 31, 3 Ö 30.

12) GS 2 Ö 40, 2 Ö 39, 1 Ö 37, 3 Ö 37.

13) Nordlinder Sv. lm. VI. 3, i Luleå.

14) GS 1 V 34, 1 V 33 8 ggr, 2 V 33, 1 V 32 8 ggr, 2 V 32, 1 V 31, 2 V 31, alltså blott i Dalsl. o. Vrml.: fisknamnet **kufva** (jfr **al-**, **ålkufva**).

Laxsjön (se **Laxfjällen**), **Malasjön** (se **Malen**, hvilket namn dock själft ej hör hit), **Mörtsjön**,[1] **Mörtvattnet**,[2] **Mörttjärn**,[3] **Sarfsjön**, **Sarftjärn** (se **Sarfven**), **Siksjön**,[4] **Siktjärn**,[5] **Ulkasjön** Skå. : **ulk**,[6] **Ålekniggen** o. s. v., **Älingsjön**,[7] **Örkyttjärn**[8] m. fl. mera osäkra fall; jfr fno. **Aurriðavatn** under **Hurr** samt **Sutaresjön** under **Sutare-**. Flertydigt är **Gössjön** (GS 1 V 36 Vg.). Men emot att förklara sjönamnet ur fisknamnet **asp**[9] talar fsv. **Aspwiþ**, som icke kan förbindas med detsamma ock som man, då skogen i forna tider sträckt sig öfver sjön, icke gärna vill skilja från sjönamnet. Numera finnes emellertid just ingen aspvegetation kring sjön. — Hvad den fsv. formen beträffar, är **Asplången** 1 icke bildat direkt af trädnamnet **asp**, utan medelbart genom strömnamnet **Aspa**. Det förefaller mig därför sannolikt, att åtminstone denna sjön i fsv. tid burit namnet ***Aspolanger**. Alldeles analoga fall äro **Säfve-**, **Vese-**, **Vir-**, **Åmmelången**, den senare i närheten af **Asplången** 1. Om någon af de åar, resp. bäckar, som stå i förbindelse med de båda andra sjöarna, i äldre tider äfvenledes haft namnet **Aspa**, kan jag ej afgöra.

Aspungen **as³pugen²** (Holmb. Bohusl.$_2$ 2: 169) i Svarteborgs hd Bohusl.; afledning af trädnamnet **asp**; se **Aspen** ock **Asplången**. Med afseende på afledningen jfr t. ex. **Aplungen** ock **Hällungen**.

Assbronnen, se **Asbrunnen**.

Asskaken, se **Askaken**.

Asunden **a³sun²den, a³sun²** (**åsùnnd** Almqvist 1842), i allmogens uttal — utom den senare inom alla samhällsklasser mycket

1) GS 3 Ö 40, 1 V 37 2 ggr, 1 V 35, 2 V 33, 4 Ö 33, 5 Ö 33, 4 Ö 32 2 grr, 5 Ö 32, 6 Ö 32, 2 Ö 31, 3 Ö 31, 4 Ö 31 2 ggr, 5 Ö 31 2 ggr, 6 Ö 31 2 ggr, 5 Ö 30, 6 Ö 30 2 ggr.

2) GS 1 V 35, 2 V 34, 2 V 33.

3) GS 1 V 33 2 ggr, 2 V 33 2 ggr, 1 V 32 12 ggr, 2 V 32 2 ggr, 1 Ö 32, 2 Ö 32 4 ggr, 1 V 31 5 ggr, 2 V 31, 1 Ö 31 6 ggr, 2 Ö 31 4 ggr.

4) GS 1 V 36.

5) GS 2 Ö 34, 1 V 32. Jfr no. **Siksjøen** (se Rygh NG 3: 418). Af annan härledning är däremot möjligen no. sjönamnet **Siken** (jfr Rygh NG 1: 285); se dock under **Sarfven**.

6) Falkm. s. 206.

7) GS 1 Ö 37.

8) GS 1 V 32 Vrml.

9) Om detta ord ock dess förhållande till trädnamnet se Hellq. Etymol. bemerk. s. XII.

vanliga formen — dessutom **a**³**sen**²; äfven **Åsunden,** hvarom nedan (**asundi** VGL IV. 11: 3; hdskr. L. felaktigt: **Asiwnde; aswndhen** Sturekrön. v. 6116 SFS; **Asson** å en utländsk karta från 1554;[1] **Asungen Lacus** Blav. 2: mellan ss. 29—30 [1663, å ett aftryck af Burei karta »Gothia»],[2] samma form enligt Lindskog 5: 273 för öfrigt vanlig i gamla handlingar; **Asund** Tuneld s. 170 [1741], Lindskog 4: 272 [1814]; **Asunden** Höjer 2: 1123, GS 1 Ö 36, 37 — **Åsunden** Hermelin 1808, Lex. 7: 620 [1866, jämte **Asunden** ock **Arsunden!**] samt flera historiska arbeten såsom t. ex. Geijer Sv. folkets hist. 1: 207, Odhner Sveriges, Norges och Danm. hist. s. 105 [1876] m. fl.); stor sjö i Redvägs ock Kinds hd Vg. Enligt en äldre mening[3] skulle sjön ha sitt namn af ån **Ätran,** som flyter igenom den, ock af de två **sund,** genom hvilka den delas i tre mindre sjöar. Denna uppfattning är emellertid ohållbar. Namnets senare led är, såsom bl. a. Rqv. 2: 625 antagit, en utvidgad form af det fsv. sbst. **und** 'sjö', som närmare omtalas under **Unden, Unnen;** se **Jällunnen** o. s. v. Däremot kunna meningarna vara delade i fråga om den första sammansättningsleden. Sjön är omgifven af höga åsar, af hvilka en skiljer den från Sämsjön, hvadan man snarast vill förmoda, att samma fsv. **ās,** sv. **ås** ingår i namnet, hvaraf t. ex. sjönamnet **Oppåsen (Oppäsen)** faktiskt är bildat. Den allmännaste meningen torde dock vara, att ordet är sammansatt med fsv ***ās,** isl. **áss** 'gud' ock sålunda egentligen betyder 'gudasjön'; se härom utförligare **Åsnen, Åsunden.** Asunden skulle i senare fallet vara en af de icke få heliga eller åt gudomligheter hälgade sjöar, som vi i det följande skola påträffa ock till hvilka för öfrigt med större eller mindre sannolikhet **Alguten** ock **Allgunnen** böra räknas; se **Häljen.** Med afseende på **ā**-formen anmärkes, att fsv. **ā** här ej öfvergått till **å** på grund af sin ställning i relativt obetonad stafvelse. Formen **Åsunden,** hvilket uttal enligt uppgift allmänt förekom på 1850-talet, har sannolikt berott på inflytande från skriften, där denna mera rikspråksmässiga form i början af vårt århundrade stundom före-

---

[1]) Se Ahlenius Skand. kartografi 16:de årh. s. 87.

[2]) **Alsungen** Blav. 2: 33 är tydligen tryckfel för **Asungen;** se **Alsungen.**

[3]) Se t. ex. Lex. 7: 620.

kom; nu är den hufvudsakligen inskränkt till några historiska arbeten ock läroböcker.

Axaren **ak³sar²n** (**Axar**[**e**]**n** Tham Sthlm s. 299, GS 5 Ö 33; **Axan** SGU Aa 50: 6), liten sjö i Grödinge sn, Svartlösa hd Sdml. Namnet bör säkerligen härledas från fsv. nsv. **ax** n. 'ähre' ock har väl afseende på sjöns litenhet. Ordet ingår i åtskilliga med **sjö** sammansatta sjönamn, hvilka samtliga beteckna små sjöar. Så förekommer **Axsjön** å GS 3 Ö 36 7 ggr, 4 Ö 36, 1 Ö 35, 4 Ö 35, 3 Ö 34 2 ggr, 2 Ö 33 2 ggr, 4 Ö 33 2 ggr, 5 Ö 33, 2 Ö 32 (**Stora** ock **Lilla A.**), 5 Ö 32 2 ggr, 4 Ö 31 2 ggr. Möjligen har Axaren i äldre tid äfven hetat **Axsjön**, men erhållit afledningen **-aren** från den bredvid liggande större **Getaren**. Ex. på dylik invärkan se under **Arken, Kolsnaren, Käxten.** I annat fall förhåller sig **Axaren** : **Axsjön** = **Agnaren** : **Agnsjön.** Formen **Axan** ansluter sig till **Uttran, Ådran** o. s. v.; jfr att SGU äfven använder formen **Getran** för **Getaren.** Se för öfrigt **Axen.**

Axen (Broocman 2: 94 [1760]) Malgesanda sn, Ydre hd Ög.; kallas nu **Axsjön.** Samma ord ingår i sjönamnen **Ljusaxen** ock **Svartaxen** Dalarna. **Axen** : **Axaren** = **Björken** : **Björkaren** o. s. v. Om anledningen till att namnet icke har grundordets neutrala genus se **Blåkaren.**

Ballsjön, se **Asbrunnen.**

Barken.

1) **bar³ken²** (GS 1 V 38) Källsjö sn, Faurås hd, ock Nösslinge sn, Himble hd Hall.

2)[1] (GS 2 Ö 38) liten sjö i Asa sn, Norrvidinge hd Smål.

3) i sammansättningarna **Gafvel-, Går-, Stenbarken.**

Samma namn bäres också af de sjöar, **Norra** ock **Södra Barken,**[2] efter hvilka Norr- ock Söderbärkes socknar i Dalarna uppkallats. De fsv. benämningarna på dessa senare, **Nordberkia** (1372) ock **Sudherberkia** (1373) Styffe Un. s. 244, äro tydligen bildade af den stam, som ingår i nämnda sjönamn. Socknarna hafva i äldre tider utgjort en enhet, hvilket framgår af benäm-

---

[1]) Uttalsuppgift ej lemnad.

[2]) Så Tuneld s. 101 (1741) o. s. v.; uttal enligt Almqvist (1842): **bårrkä´n.**

ningen **Berkia sokn** i handlingar af åren 1352 ock 1373, Styffe Un. s. 244. Denna form ock **Berkium** äro pluralformer till ett ***Bærkir,** såsom sålunda sjöarna kallats. Socknens namn är alltså bildat på samma sätt som ortnamnet **Loka** : **(Norra** ock **Södra) Loken.** I så fall är det nuvarande namnet **Barken** en ombildning af ett äldre **Bærkir** af samma slag som den, hvarigenom **Bärkern** i Ög. fått namnen **Björkaren** ock **Björken.** Socknen ***Bærkia(r)** har sedan delats i **Nordh-** ock **Sudhirbærkia.** Det förra förekommer t. o. m. omvänt som namn på sjön (Norra Barken).[1] Ordet bör väl härledas ur fsv. **barker,** sv. **bark,** motsvarande isl. **bǫrkr** o. s. v. 'skal på trädstam' ← urnord. ***barku-** ock sammanställas med sjönamnet **Borken.** Jfr no. älfnamnet **Børka** ← fno. ***Berka : bǫrkr?**[2] Anledningen till namnet torde vara svårt att utgrunda; jfr under **Bastfoten, Näfvergården.** Den hos **bark** i vissa trakter af det nordiska språkområdet (Rietz s. 23) förekommande betydelsen 'styfsint, envis människa' (jfr dalm. **barkun** 'sträf, kärf') är säkerligen för ung, för att den skulle kunna ligga till grund för sjönamnet. Emellertid må nämnas, att man åtminstone för **Barken** 1 kunde tänka på en annan förklaring. Ordet uttalas med akc. 2 ock kan sålunda väl innehålla best. formen af ett fsv. ***barke,** motsvarande isl. **barki** 'hals, strupe' (jfr sjönamnen **Långhalsen, Strupen**), kanske dock i en äldre ock hos våra sjönamn synnerligen vanlig betydelse af 'gap, svalg'; jfr t. ex. **Gapern, Ginningen, Glupen** o. s. v., alltså samma bet. som förekommer hos det med **barki** besläktade gr. φάρυγξ. Det fno. **barki** ingår ofta i ortnamn ock syftar då på någon klyfta eller dylikt, efter hvilken stället uppkallats, se Rygh NG 2: 236. Emellertid vill man ogärna skilja namnet från **Borken.** Samma stam ingår väl för öfrigt i fno. **Barknafjǫrðr,** för hvilket enl. Rygh Studier s. 57 möjligen ett äldre ***Bǫrkn** ligger till grund. — Den rent teoretiska möjligheten, att namnet är rotbesläktat med sskr. **bhrājas** 'glänsande', sv. **bjärt** o. s. v., anser jag här såväl som i fråga om **Bjärken** afgjort böra lemnas ur räkningen.

Barsättern **bar³sät²tern** (**Barsätern** Tham Nyk. s. 13; **Barsättern** GS 4 Ö 33) Gåsinge sn, Daga hd Sdml.: **Barsätter,** ett torp; ofta äfven kallad **Barsättersjön.** På grund af ordets senare

[1]) Dipl. dalek. 3: 58 under formen **Nordberkium.**
[2]) Rygh NG IV. 1: 134.

led ser det ut, som om här gårdnamnet ligger till grund för sjönamnet; jfr **Afsätern, Drättingen, Glaåkern, Knabbarpen** o. s. v. Liknande södermanländska ortnamn äro ganska vanliga; jfr **Barksätter** ← fsv. **Biærchæsæter**[1] (SD III från 1338) Ö. Vingåkers sn, **Björsätter** ← fsv. **Birkesæter** (SD från 1337) Björkviks sn. Dock må framhållas, att sjön står i förbindelse med en å, som å kartan kallas **Sätterån** : **Sättran, Sättertorp.** Att dömma af det förra af dessa gårdnamn har den väl äfven haft namnet **Sättran.** Det är naturligtvis möjligt, för att icke säga sannolikt, att sista leden i sjönamnet härstammar från detta älfnamn, ***Sättran,** hvilket dock i sin tur måste anses betyda 'säterån'; jfr utom de nämnda gårdnamnen äfven **Lisäter,** som är beläget icke långt från åns utlopp ur sjön Gällringen. Af sv. **säter,** fsv. **sæter,** isl. **setr** förekomma för öfrigt **Sätersjön** (GS 4 Ö 31), **Sätertjärn** (2 V 32 3 ggr, 1 V 31), **Sätrasjön** (3 Ö 35 : **Sätrasjö,** 3 Ö 33 : **Sätra,** d:o : **Sätra** ock **Sätraborg**).

Bastfoten **bas³tfo²ten** (*bàstfǫ̀tn̥*) (GS 2 Ö 32) Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml.; möjligen af fsv. sv. **bast** n., motsvarande isl. **bast** o. s. v., ock fsv. **foter,** sv. **fot.** Med afseende på första sammansättningsleden jfr **Bastesjön** (GS 1 Ö 38), **Bastsjön** (GS 3 Ö 39 2 ggr, 2 Ö 38, 3 Ö 36), **Bastgölen** Ydre hd, **Bastfallet** Ö. Färnebo sn Gästr., **Bastån** (SGU Aa 40: 17) Vg. samt **Barken, Näfvergården.** Dock kan man i vissa af de nämnda med **Baste-, Bast-** sammansatta vattendragsnamnen snarare misstänka, att det är **badstuga, bastu** som ingår. Jfr **Basteberg** ← **Bastwffuobergh** (1500)[2] Motala sn Ög. samt i fråga om bet. **Gårdsjön, Husesjön, Hyttsjön, Kvarnsjön, Kyrksjön;** se **Hysingen.** Hvad särskilt **Bastfoten** beträffar, har en meddelare upplyst, att första leden kan utgå från ett fsv. **badhstuwu-.** Med afseende på den senare leden erinras om de fno. fjordnamnen **Ofóti, Olmfóti,** det no. insjönamnet **Forfoten** (Enebak) samt viken **Foten** (Indherred).[3] Det är tydligt, att här bildningar af sv. **fot,** isl. **fótr** o. s. v. föreligga. Af **andra**

---

[1]) Med afseende på denna ljudöfvergång jfr fsv. **Biærkanor (1312),** nu **Barknåre,** Hållnäs sn Uppl.

[2]) Vadst. jordeb. s. 24. — Om sammansättningsformen **baste-, bast-** se äfven förf. Sv. lm. XV. 6: 1 följ., Ak. Ordb.

[3]) Se Rygh Stud. ss. 31, 32 (med noten), 80.

värml. sjönamn, som bildats af uttryck för kroppsdelar, erinras om **Degerlofven, Knon, Knäsjön.**

Bellen, se **Bällen.**

Bergund(en), se **Bärgund(en).**

Berkern, se **Bärkern.**

Besslingen **bes³ligen²** (GS 3 Ö 32), liten sjö på gränsen mellan Lindes ock Fellingsbro s:nar Vstml. Namnet förutsätter ett fsv. ***bitlinger** 'liten bit, liten smula', diminutivum af fsv. **biti** 'bit', motsvarande sv. dial. **bete.** I sjönamnet har i öfvergått till e på samma sätt som sv. **fisk** till dial. **fesk** o. s. v.; jfr formerna **Vesten** ock **Visten.** Med afseende på öfvergången **-tt-** → **-sl-** jfr sv. **nässla, vassla** ← **nætla, vatle** o. s. v. Namnet är etymologiskt identiskt med no. **Bisslingen,** hvilket förekommer som benämning på två tjärnar ock dessutom som höjd- ock gårdnamn; se Rygh NG 1: 227. I fråga om ljudöfvergången i det no. namnet kan t. ex. no. gårdnamnet **Bøslungen** af ä. **Botlung** jämföras (Rygh NG 3: 208). Den svenska sjön har sannolikt erhållit sitt namn i jämförelse med den större Vedevågssjön, i hvars närhet Besslingen är belägen. Jfr **Dättern, Kalfven** o. a. Den af V. E. Öman i Nerikes Alleh. 1899, nr 47 framställda härledningen af namnet är af språkhistoriska skäl oantaglig. — Fsv. ***Bitlinger.**

Besten (GS 3 Ö 31) Ramsbärgs sn Vstml. är tryckfel för **Resten;** se **Risten.**

Billingen **bil³ligen²** (Hermelin 1808, GS 1 V 32) Stafnäs sn, Gillbärgs hd Vrml.: **Billingsbärg.** Namnet är aflett af fsv. **bilder,** sv. (plog)**bill,** isl. **bíldr** m. o. s. v. samt har afseende på sjöns form, hvilken har en slående likhet med en plogbill. Samma nordiska ord ligger till grund för åtskilliga västnordiska ortnamn t. ex. det på samma sätt som vårt sjönamn bildade no. säternamnet **Billingen** samt holmnamnet **Bile** (← fno. ***Bílda**), där äfvenledes formen gifvit upphof till namnet (se Rygh NG 1: 354). Möjligen är äfven sv. **Billsjön** (GS 4 Ö 36) att jämföra. Däremot är ordet ej att förbinda med no. sjönamnet Nordre ock Søndre **Billingen,** ty detta kommer af fno. **billingr** 'tvilling' enligt Rygh NG 3: 213, 233. — Att afgöra, om bärgnamnet **Billingen** (fsv. **Billinger, Billingh** VGL IV. 11: 2), forsnamnet **Billingen** (Dal, Fernow s. 8) ock önamnet **Billingen,**

Kolbäcks sn Vstml., höra tillsammans med sjönamnet eller hafva annat ursprung, kräfver en särskild undersökning. — Fsv. *Bildinger.

Bjelken, se **Bjälken.**

Bjerken, se **Bjärken.**

Bjersen, se **Bjärsen.**

Bjuren bju⁴ren l. **Bjurn** bju⁴rn (**Bjuren** GS 4 Ö 33) Flens sn, Villåttinge hd Sdml.; äfven kallad **Fräkentorpssjön** : **Fräkentorp**; af fsv. **biur** m., motsvarande isl. **bjórr** 'bäfver'. Det nsv. **bäfver** är lånat från en mlt. motsvarighet till dessa ord. Sjön har fått namn på grund af sin form, som — att dömma af kartan — i hög grad påminner om bäfverns. Af samma ord äro åtskilliga sv. sjönamn bildade såsom **Bjursjön**[1], **Bjurvattnet**[2], **Bjurtjärn**[3], **Bjurbäcken**[4]; jfr äfven fsv. gårdnamnen **Bywragyl** (»Bjurgöl») Rysta sn Ög. (1322) SD III samt **Biwrssbæk** i Undenäs sn Vg. (1447).[5] I dessa fall har dock namnets upprinnelse sannolikt i allmänhet en annan grund, nämligen den att bäfrar uppehållit sig vid de nämnda sjöarnas stränder. Bäfvern har som bekant i forna tider funnits öfver hela vårt land, så långt det varit skogbetäckt.[6] I Sv. postortlex. s. 34 (1894) upptagas icke mindre än 90 ortnamn på **Bjur-**, hvilka på några fall när äro sammansatta med detta ord.[7] — Mindre sannolikt är väl, att vårt sjönamn bildats af ett ord motsvarande **bjórr** m. 'kilformigt stycke',[8] hvilket tycks förekomma i vissa no. ortnamn (Rygh NG 4: 48). Betydelsen vore emellertid i så fall densamma som i **Järten, Kilen, Viggaren, Blägdesjön** o. s. v.

---

1) GS 2 V 35, 1 Ö 34, 5 Ö 33, 1 V 32 2 ggr, 2 Ö 32, 1 Ö 31 2 ggr, 2 Ö 31 3 ggr.

2) GS 2 V 36, 1 V 35, 2 V 35, 2 V 33.

3) GS 1 V 33 2 ggr, 2 V 33 2 ggr, 1 V 32 4 ggr, 2 V 32 2 ggr, 2 Ö 32, 1 Ö 31 6 ggr, 2 Ö 31 2 ggr, 3 Ö 31.

4) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 15.

5) Vadst. kl. jordeb. s. 170.

6) Se härom t. ex. Jägerskiöld Sveriges ryggradsdjur s. 138 (i tidskr. »Ljus»).

7) Af de många utomnordiska ortnamn, som bildats af den etymologiska motsvarigheten till detta ord, erinras om fht. flod- ock ortnamnet **Bibaraha**, ty. **Biberach** (Förstem. 2: 214), gall. **Bibrax, Bibracte.**

8) Detta är ej besläktat med isl. **bjórr** 'bäfver', utan hör möjligen till lat. **fibra**; jfr Nor. Urg. lautl. s. 228.

Bjälfven **bjäl⁴ven** (**-ä-**, **-e-** Fernow s. 9 [1773], GS 1 V 31) delvis inom Gunnarskogs sn, Jösse hd Vrml.: **Bjälfverud.** Namnet kan vara en labial utvidgning af den under **Bjälmen** behandlade roten; jfr isl. **gjalfr** n. 'brus o. d.' : √**ghel.** Kanske kunna vi dock här snarare spåra ett gammalt färgnamn, ieu. ***bhel-u̯o-**, bildat med det i dylika adjektiv ytterst vanliga suffixet **-u̯o**[1] ock tillhörande en vida spridd rot med ganska varierande betydelse; jfr **Salvaren,** väl : germ. ***salu̯a-**, ags. **salo.** I fråga om bildningen erinras om **Kälfven.** Att dömma af ortnamnet **Bjälfverud** tycks äfven **Bjälfven** i fsv. tid ha varit tvåstafvigt, i hvilket fall den nuvarande akc. 1 — därest nu denna uppgift är riktig — beror på analogisk ombildning. — Knappast sammanhänger ordet med det inom de östnordiska språken icke spridda isl. **bjalfi** 'pellis'.

Bjälken[2] **bjäl³ken²**.

1) (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Ärila sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml., strax nordväst om **Nälen** : **Bjälketorp.**

2) (Lex. 7: 368, GS 3 Ö 33) Ö. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml.

Namnet är säkert bildat af fsv. **biælke,** nsv. **bjälke,** motsvarande isl. **bialki** o. s. v. Åtminstone den första af de båda sjöarna har tydligen uppkallats efter sin form, såsom fallet äfvenledes är med den strax i sydost belägna sjön **Nälen** (: **nål**). Ordet förekommer äfven i ett no. gårdnamn, hvilket möjligen ursprungligen tillhört den insjövik, vid hvilken gården är belägen (Rygh NG 3: 195).[3] Jfr med afseende på betydelsen **Sparren, Stockaren, Vaglarna, Stångån** (fsv. **Stang**) m. fl. m. fl. I vissa fall torde emellertid dylika namn hafva afseende på de resp. grundordens användning om gränsmärken; jfr öfversikten.

---

[1]) Se t. ex. Persson Bezz. Beitr. 19: 273, Kluge Nom. Stammb.₂ § 186 b.

[2]) Vanligen stafvat **Bjelken.**

[3]) På grund af de många sv. gårdnamn på **-rum,** hvilkas första led utgöres af sjönamn, vore man frestad att antaga gårdnamnet **Bjälkarum, Bjälkerum** (nära Husnässjön, Östra hd Smål.) på liknande sätt uppkommet. Men detta skrifves år 1447 **Biærcharwm,** år 1466 **Bierkarum** samt år 1500 **Biærkarvm** (Vadst. kl. jordebok 1500 ss. 124, 125), hvadan ett sådant antagande icke vore befogat.

Däremot hör namnet icke till ie. √**bhelg** 'glänsa', hvaraf sskr. **bhárgas** 'glans' o. s. v. — Fsv. ***Bisælke.**

Bjälmen **bjäl⁴men,** äfven **bjäl³men²** (**Bjelmen** GS 2 Ö 36) S. Vedbo hd, strax norr om Eksjö stad, Smål. Namnet är bildat genom en **m**-afledning ***bisælm-** till stammen i sv. dial. **bjäla** 'gråta, jämra sig [t. ex. i det närbelägna Ydre hd]; bräka; skvallra' Rz., isl. **Beli** eg. 'bölaren', en stormdemon,[1] samt de ytterligare utbildade sv. dial. **bjälla,** isl. **bjalla** 'bjällra, klocka', fht. (o. s. v.) **bëllan** 'bellen'; jfr vidare isl. **bylja** bl. a. 'ryta (om stormen)', isl. **boli** 'tjur' o. s. v.; jfr **Öbälen.** Ordet tillhör sålunda den vitt utbredda onomatopoetiska roten **bhel** (**bhal, bhol**).[2] På samma sätt ha sjönamnen **Galmaren, Jälmaren, Kärmen** uppstått af likbetydande analogt bildade abstrakta **galm-, jälm-, kärm-.** Ordet betyder alltså 'den hvinande, tjutande' l. dyl.; jfr bl. a. under **Skrikegallen, Tjutingen, Vinen.** — Fsv. snarast ***Bisælme.**

Bjän, se **Bjärn.**

Bjärken.[3]

1) **bjär³ken³** [4] l. **bjär⁴ken**[5] (Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Hvena sn, Sevedes hd Klm.: **Bjärkhult** ← ***Biärkahult.**

2) **bjär³ken²** (GS 3 Ö 36) Tirserums sn, Kinds hd Ög.: **Bjärkesfall.** Första leden i gårdnamnet tyder snarast på ett sjönamn fsv. ***Biærkir.**

3) **bjär⁴ken** (Hermelin 1818) Odensvi sn, S. Tjust hd Klm.

4) **bjärken**[6] (GS 3 Ö 35) Tjärstads sn, Kinds hd Ög.

5) **bjär⁴ken** (GS 4 Ö 33) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml. Denna form är enl. Beskr. öfver Björkviks sn s. 15 (1823) riktigare än **Björken;** se d. o. 6. Säkerligen är **Bjärken** här — som antagligen i flera andra fall — det äldre namnet, som ombildats i anslutning till **björk.** Jfr äfven **Björken** 5.

---

1) Meyer Germ. myth. s. 157, Falk PBB 14: 20.

2) Om denna se Fick₄ 1: 98, Persson Wz. s. 87, Tamm Et. ordb. under **bjällra,** K. F. Joh. IF 8: 185, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. under **bhánati.**

3) Ofta stafvat **Bjerken.**

4) Enligt uppgift från Hvena sn.

5) Enligt uppgift från Målilla sn.

6) Om uttalet har blott meddelats, att detta följer skriften: akcenten sålunda obekant.

6) **bjär⁴ken** (enligt uppgift) Sunne sn, Fryksdals hd Vrml. = **Björken** 10.

Från de landskap, som ej direkt falla inom området för denna afhandling, erinras om **Bjärken** (GS 4 Ö 27) Häls.: **Bjärkbo** nära ett tjärn med namnet **Björktjärn.** — Ordet är bildat af stammen i fsv. **biork, biørk,** nsv. **björk,** motsvarande isl. **bjǫrk** o. s. v. Det innehåller samma brytningsform, som förekommer i det ytterst vanliga fno. älfnamnet **Bjarka,** hvarom se Rygh NG 1, 2: reg., samt de talrika fsv. ock nsv. ortnamnen på **Bjärk-.** Se närmare **Björkaren, Björken, Björklången, Bärkern.** Däremot är det ej bildat af ett adj. motsvarande no. **bjerk, berk** 'bjärt'. — Fsv. ***Biærke.** I de fall, där akc. 1 förekommer, har sannolikt akcentförskjutning ägt rum. **Bjärken** 2 har däremot snarast hetat ***Biærkir;** jfr **Bärkern** samt fno. ***Aspir** o. s. v.

Bjärlången **bjä³rlog²gen** (GS 1 Ö 40) Åkarps sn, V. Göinge hd Skå.: **Bjärnum.** Detta gårdnamn skrefs år 1640 **Bjerumb**[1] ock synes vara sammansatt med det fnord. personnamnet **Biari.**[2] Sjönamnets förra del skulle alltså bero på ellips. Emellertid kan väl också tänkas, att här ett sjönamn ***Biære** ('björnsjön?' jfr **Bjärsen** ock **Björnlången**) ingår. Om senare leden i gårdnamnet utgår från ett **-hem,** kan bl. a. **Blekhem** : **Bleken** jämföras. — Om sjönamnets senare led se **Lången.**

Bjärn **bjä¹rn.**

1) **Stora** o. **Lilla** (stagnum **Biedh** SD 6: 10 [1348]; **St. Biän** Lotter c. 1750; **Bjärn** Widegren 1: 597 [1817], Tham Link. s. 43; **Stora** o. **Lilla Bjärn** GS 3 Ö 35) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög.

2) (**Bjän** Broocman 2: 123 [1760], Tham Link. s. 30, GS 3 Ö 34) Stjärnorps sn, Gullbärgs hd Ög.: **Bjäsäter,** fsv. **Biæzsætra,** år 1401 skrifvet i **Biæzsætrom** (SD NS 1: 14).

Det fsv. namnet på 1 var sålunda **Biæþer** ← ä. **Bĕþ-.** Samma form förutsättes äfven för 2 på grund af fsv. gårdnamnet **Biæzsætra.** Namnet förekommer sannolikt vidare i gårdnamnet **Bjädesjö,** fsv. **Bædhisio,** Myresjö sn, Östra hd Smål., vid den ganska stora **Bjädesjön** l. **Bjädesjösjön,** som troligen i fsv. tid hetat

---

1) Weibull Saml. t. Sk. hist. 1870, s. 32.

2) Af Falkman s. 111 fört till det nära besläktade mansnamnet **Björn.**

Bæþir (utan omljud, jfr **Aspir** o. s. v.). Däremot bör ej fno. fjordnamnet ***Beðir**, ***Beði**[1] jämföras, då stamvokalen här tycks vara **ę** ← **a.**[2] Om ordets härledning har jag ingen bestämd mening. Det vore frestande att föra det till isl. **bjǫð** 'jordyta, land' (**bjǫðum** Vǫluspá 4; jfr Mogk PBB 7: 231, Bugge Gude- og heltesagns opr. 1: 6) = fsv. ***biøþ**, gen. ***biæþa(r)**, i så fall i en äldre bet. 'flata' l. ngt dyl.; men enligt Bugge anf. st. är detta ord snarast lånat från iriskan. Hvad **r** i 1 beträffar, kan det vara det gamla nominativmärket.

Bjärsen **bjär⁴sen**[3] (Broocman 2: 170 [1760], Hermelin 1810, Widegren 1: 487 [1817], GS 3 Ö 35) Nykils sn, Valkebo hd Ög : **Bjärsvik.** Sjön har möjligen i äldre tid hetat **Bjär(e)n,** hvilket namn under inflytande af gårdnamnet **Bjärsvik** ombildats till **Bjärsen,** såsom **Äjen,** hvaraf **Äxtorp,** äfven erhållit namnet **Äxen.** Naturligtvis kan här äfven ett **-sen** (= 'sjön') föreligga; se **Alsen.** — Namnet synes i motsats mot **Bjärn** ha ett till stammen hörande **r.** Det innehåller antagligen samma stam som det af Rygh NG 1: 375, 2: 200 afhandlade fno. sjönamnet ***Berir,** nu **Bersjø** — jfr äfven fno. **Berusjór** Rygh NG 3: 427 — ock det i samma arbete 1: 222, 343, 375, 2: 210, 223, 253 omtalade fno. älfnamnet **Bera;** jfr äfven österrik. **Bersnicha** (från år 834), hvarom se Grienberger MdIföG 19: 524. I betraktande af de många färgbenämningar, som ingå i våra vattendrags namn, är det sannolikt, att ordet hör till germ. adj. ***beraz** 'brun' (= lit. **béras**), hvaraf fht. **bero,** fsv. **biørn** o. s. v. uppkommit; jfr med afseende på betydelsen fno. älfnamnet **Brúnka** (Rygh NG 1: 42) ock se för öfrigt t. ex. **Bleken, Blån, Gröningen, Hviten, Mörken, Rön, Svarten,** af hvilka flera äro belägna i Ög. Möjligen är dock ordet bildat direkt af fsv. ***biæri** (= n. pr. **Biari**) 'björn'; jfr **Bjärlången** samt **Hjorten, Älgen** o. s. v. Till detta ord hör i alla händelser snarast fsv. **Beruaa,** å vid **Berwik,** nu **Bärgvik** (SD III fr. 1324).

Björkan (Radloff 1: 13 [1804]) Skederids sn, Sjuhundra hd Uppl.; kallas enligt en skriftlig uppgift **Björkarn** (2) ock enligt

---

1) Rygh Stud. s. 82. 2) Ib. ss. 46, 47.

3) Enligt uppgift med samma akc. som i **Vättern,** om hvars uttal i Ög. se d. o.

andra källor **Björken** (14). — Samma namn förekommer äfven enligt GS 3 Ö 30 i Säters sn Dalarna.

Björkar(e)n.

1) **björ^{3}kar^{2}n,** hos den yngre generationen förekommande benämning på **Bärkern, Björken** (3).

2) **björ^{3}kar^{2}n** (enligt uppgift) = **Björkan, Björken** (14).

3) (GS 3 Ö 33) kallas enligt uppgift **Björknan,** se d. o.

Ordet förhåller sig till **Björken** som **Enar(e)n** till **Enen** o. s. v.

Björken.

1) **björ^{3}ken^2** [1] (GS 1 V 36), mycket liten sjö i Torpa sn, Vedens hd Vg.

2) **Stora o. Lilla B. björ^{3}ken^2** (Lex. 3: 293, GS 1 Ö 36) Hällstads sn, Ås hd Vg.

3) **björ^{3}ken^2** (GS 3 Ö 36) Oppeby sn, Kinds hd Ög. : **Björkfors.** De flästa tryckta källor ange för denna sjö det egentligen likbetydande namnet **Bärkern** (se d. o.); enligt uppgift användes dock numera i stället namnet **Björkaren** (1) l. **Björken.**

4) **björ^{4}ken** (enl. uppgift) Motala sn, Aska hd Ög.; se för öfrigt **Börken.**

5) **Stora o. Lilla B. björ^{3}ken^2** [2] l. **björ^{4}ken** [3] (**Biörken** Blaeu 2: 20 [1663], Norask. ark. 1: 602 [1687]; **Björken** Tuneld s. 73 [1741], Hårleman Dagb. 2: 201 [1749], Lotter c. 1750, GS 2 Ö 33) Nysunds m. fl. s:nar, Edsbärgs hd Nke.

6) **björ^{4}ken** (Tham Nyk. s. 351, GS 4 Ö 33) Malma sn, Villåttinge hd Sdml. Vid sjön ligger gården **Bjärsätter,** sannolikt ← ä. ***Biærkasæter** (jfr paralleller under **Barsättern**). Gårdnamnet tyder alltså på ett fsv. sjönamn ***Biærke.**

7) (Tham Nyk. s. 283) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml.; se **Bjärken** 5 samt nedan.

8) **björ^{4}ken** (Hermelin 1804, GS 5 Ö 33) till större delen inom Bälinge sn, Rönö hd Sdml.

9) **björ^{3}ken^2** (*bjø̞rkən*) (GS 2 Ö 32) Karlskoga bärgsl. Vrml.

10) **björ^{4}ken** (Grau s. 67 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 32) delvis inom Skedvi sn, Åkerbo hd Vstml.

---

[1]) Uppgiften ej fullt säker.

[2]) Så uttalas namnet enligt muntlig uppgift till förf. af en bonde från orten.

[3]) Enligt skriftligt meddelande.

11) **björ⁴ken** (*bjørkən*) (Hermelin 1808, GS 1 Ö 31) Sunne sn, Fryksdals hd Vrml.; jfr den i sjön infallande **Björkälfven** (l. **Björka** enl. Fernow s. 11). Sjön kallas äfven **Bjärken.**

12) **björ⁴ken** (Höjer K., Berglund s. 1, GS 2 Ö 31) Nya Kopparbärgs bärgsl. Vstml.; äfven kallad **Björksjön** (Lex. 4: 492).

13) **björ³ken²** (*bi̯ørkən*) (GS 2 Ö 31) Järnboås sn, Nora o. Hjulsjö bärgsl. Vstml.: **Björkborn,** år 1779 **Björkeborn.**[1]

14) **Stora B. björ³ken²** (Hermelin 1801, GS 3 Ö 31) Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs hd Vstml.; af Grau s. 527 kallad **Långbjörken.**

15) **björken** [2] (Lex. 6: 139, GS 6 Ö 31) Skederids sn, Sjuhundra hd Uppl.,; kallas enligt annan skriftlig uppgift äfven **Björkarn** (2); jfr **Björkan.**

16) i sammansättningar **Fet(t)-, Fält-, Lill-, Lång-, Myr-, Vi-, Ö(j)-björken.**

Ordet är bildat af trädnamnet **björk,** fsv. **biørk,** isl. **bjǫrk** o. s. v.; jfr **Alen** ock därunder anförda paralleller. Samma ord ingår äfven i sjönamnen **Bjärken, Björkaren, Björklången, Bärkern, Björkljustern** (GS 3 Ö 30) Dalarna, icke långt från **Björkan, Björkången** Häls. samt **Björksjön (Björka-, Björke-)**[3], **Björktjärn**[4], **Björk(e)gölen**[5], **Björkfjärden** Sdml.[6] I åtminstone tre fall synes sjönamnet ha uppkommit genom ombildning af äldre stambesläktade ord, såsom **Bjärken** ock **Bärkern** (se ofvan 3, 7, 11). Troligen har så skett äfven i flera andra fall; jfr sockennamnen **Björkebärg** Ög. ← **Birkebærgha** (1300-talet), **Björka** Skå. ← **Birkæ** (1332), häradsnamnet **Björkekind** ← fsv. **Biærkakinda hæraþ** o. s. v.

Björklången björ³klo̧²ŋen.

1) (Bergman s. 27 [1759], GS 2 Ö 34) Vadsbo hd Vg.

2) (GS 3 Ö 33) Rägna sn, Finspånga läns hd Ög.

---

1) M. Dahl Carlssk. Sochn (1779) enl. Norask. ark. 2: 412.

2) Akcentuppgiften otydlig; dock synes akc. 1 afses.

3) GS 2 Ö 40 6 ggr, 2 Ö 39, 1 V 38 2 ggr, 1 Ö 38, 3 Ö 38 2 ggr, 1 V 37, 1 V 36, 3 Ö 34, 1 V 33 2 ggr, 2 Ö 33, 3 Ö 32, 2 Ö 31.

4) GS 1 V 36, 2 V 32, 2 Ö 32, 3 Ö 32, 1 V 31, 1 Ö 31 2 ggr, 2 Ö 31 3 ggr, 3 Ö 31, 3 Ö 30.

5) GS 3 Ö 38, 4 Ö 38 2 ggr.

6) Jfr från andra länder fht. **Pirchinapah,** ryska flodnamnet **Berezina** : ry. **beréza** 'björk' o. s. v.

3) (Lex. 6: 160, GS V 31) Skillingemarks sn, Nordmarks hd Vrml.; öfre delen kallas **Edsjön.**

4) (Lex. 5: 257) Nyeds hd Vrml.; numera aftappad.

5) af allmogen kallad **bjär³klag²gen** (Lex. 2: 208) Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml.

Af trädnamnet **björk** (se **Björken** o. s. v.) ock adj. **lång** (se **Lången**); jfr no. sjönamnet **Birkelangen** samt sv. **Asp-, Boke-, Ek-, Förlången.**

Björknan **björk³nan²** Åsbo sn Ög. är enligt uppgift den brukliga benämningen på den sjö, som å GS 3 Ö 33 kallas **Björkaren** (se d. o. 3) ock af Tham Link. s. 22 **Björknaren.** Med afseende på bildningen är namnet **Alsnan** närmast jämförligt (se d. o. s. 32).

Björknaren (Tham. Link. s. 22) = **Björknan;** jfr äfven **Björkaren** 3.

Björn, se **Björnklammen.**

Björneflon (Lex. 3: 53) Gillbärgs hd Vrml.; härmed åsyftas, liksom med **Björnfjolen** nedan, **Björnöflagan,** en fortsättning af Glafsfjorden; se **Flon** ock **Flagan** samt i fråga om första leden äfven **Björnklammen.**

Björnfjolen (**Biörnflohlen** Tuneld s. 196 [1741], **Björnfjolen** Fernow s. 25 [1773]) = **Björneflon, Björnöflagan.** Jfr **Fjolen, Fjorden.**

Björnklammen **bjö³rnklam²men** (**Björn** Lotter c. 1750; **Björnklammen** GS 1 V 32) Långseruds sn, Gillbärgs hd Vrml.; nordost om sjön St. Bör: **Björnklammen** (tämligen långt från sjön); af sv. **björn,** fsv. **biørn** ock sv. dial. **klam** 'klofve, ett hopspänningsredskap'[1]; alltså har ordet sannolikt betydelsen 'björnram'. Sjön liknar till formen i hög grad en djurlägg. Möjligen har dock senare leden ungefär samma betydelse af 'klyfta', som förekommer i no. gårdnamnet **Bjørneklova** (: fno. **klofa**)[2]; jfr särskilt **Klämmingen.** Om sjön i äldre tid haft den hos Lotter uppträdande formen **Björn,** bör detta namn sammanställas med **Stenbjörn** samt äfven **Björnlången.** Jfr vidare **Björ(n)sjön**[3], **Björnvattnet** (2 V 34), **Björ(n)tjärn**[4], **Björsgöl** (3 Ö 40), hvilka

---

1) Rietz s. 331. 2) Rygh NG 1: 268.

3) GS 3 Ö 39, 1 V 38 2 ggr, 1 Ö 37, 1 V 36 3 ggr, 1 Ö 36, 4 Ö 34, 3 Ö 31.

4) GS 1 V 32 2 ggr, 2 Ö 32, 1 Ö 31.

sistnämnda dock i allmänhet erhållit sina namn på grund däraf, att björnar påträffats eller uppehållit sig i deras omedelbara närhet, under det att ett namn **Björn** snarast syftar på något i sjöns form eller bildning.

Björnlången **bjö³rnlog²gen** (GS 2 Ö 33), liten långsträckt sjö i Askersunds landsförsamling, Sundbo hd Nke; af **björn** (se **Björnklammen**) ock adj. **lång** (se **Lången**).

Björnöflagan **bjö³rnöfla²gan** (GS 1 V 32) Gillbärgs hd Vrml. = **Björneflon, Björnfjolen**; af ortnamnet **Björnö** ock **Flagan** (se d. o.).

Blanken, Stora o. Lilla, blag⁴ken (Sjöborg Blek. hist. o. beskr. s. 275 [1793], Lex. 7: 135) Eringsboda sn, Medelstads hd Blek. Sjön utmärker sig för mörkt vatten ock gyttjig botten. Till grund för namnet ligger alltså ett fsv. **blanker,** oassimilerad biform till **blakker** i bet. 'svartaktig, mörk'; jfr isl. **blakkr** 'skymmel'. Samma adj. **blank** användes äfven i finl. dial. om grumligt vatten; se Rietz s. 38. Jfr **Blanktjärn** (GS 2 Ö 32), no. **Blanktjernet** (Rygh NG 3: 427) samt det af Falkman s. 72 anförda **Blankmad** Hammarlunda sn Skå., vidare de assimilerade formerna **Blacksjön** (GS 1 V 36), **Black(e)tjärn** (1 V 34, 1 V 32). I fråga om bildning ock betydelse erinras om **Bleken, Blån, Mörken, Svarten** o. s. v.

Bleken.

1) **ble³ken²** (GS 4 Ö 36) Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm. : **Blekhem** (**Bleekhem** omtalas 1622). Sjönamnet måste vara mycket gammalt: ortnamnen på **-hem** antagas som bekant härstamma från landets äldsta bebyggande; jfr Karlsson Sv. fornm. tidskr. 10: 48 (»Några bidrag till Sveriges uppodlingshistoria»), Rygh NG Indl. s. 54.

2) **ble⁴ken** (Broocman 2: 440 [1760], Hermelin 1810, GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög., nära **Bleklången** ock gården **Blixtorp.** Denna gård är väl densamma som år 1334 skrifves **Blexthorp,** SD IV, hvaraf man kan sluta till ett fsv. sjönamn ***Bleker,** hvilken form äfven bekräftas af det nysvenska namnets enstafvighetsakcent. I vissa andra likalydande gårdnamn ingår däremot det fsv. personnamnet **Blek** (Lundgr. Sv. lm. X. 6: 28). Sjön har enligt uppgift »något blackt vatten».

Ordet hör — liksom fno. älfnamnet ***Bleika**[1] — till fsv. **bleker**, isl. **bleikr** o. s. v.; jfr särskilt sv. dial. **blek** i bet. 'glänsande, stilla, lugn',[2] af hvilket det är en substantivering. Besläktat är det no. älfnamnet **Blika**[3], som hör till den vanliga afljudsformen **blik.** Med afseende på betydelsen jfr **Blanken, Blån, Mörken, Svarten** o. s. v. — Fsv. ***Bleke** (1) o. ***Bleker** (2); jfr fsv. ***Skire** : ***Skir** (se **Skiren**), ***Svarte** : ***Svarter** (se **Svarten**) o. s. v.

Bleklången **ble³klog²gen** (**Blekelången** Broocman 2: 440 [1760]; **Bleklången** Hermelin 1810, GS 3 Ö 34), långsträckt sjö nära **Bleken** 2 liksom **Tislången** nära **Tisnaren, Täftlången** nära **Täftaren** o. s. v. Med afseende på bildningen förhåller sig för öfrigt **Bleklången** : **Bleken** = **Mörklången** : **Mörken** samt vidare **Asplången** : **Aspen** = **Björklången** : **Björken** = **Eklången** : **Eken** o. s. v.

Blysjön, se **Järngården.**

Blågåln **blå³gå²ln** (GS 6 Ö 31) Riala sn, Åkers skeppsl. Uppl. Ordet är sammansatt af adj. **blå** (se **Blåkaren, Blån**) ock sbst. **gård, gål, gål**, fsv. **gardher** i bet. 'inhägnad' l. dyl. (se **-gården, Järn-, Näfvergården**; jfr **Toften**). Sjön har sannolikt fått sitt namn på grund af jämförelse med den närbelägna **Skiren.**

Blåkaren **blå³kar²n** (med l. utan sammansättningsbetoning?) (Radloff 1: 202 [1804], GS 6 Ö 30) Väddö skeppsl. Uppl. Ordet är sammansatt med adj. **blå** (se **Blån**) ock enligt min mening med fsv. nsv. **kar,** motsvarande isl. **ker** o. s. v. 'kärl' (jfr **Bokaren**), alltså samma ord som väl ingår i **Karsjön** (GS 2 Ö 38, 1 Ö 32, 1 Ö 31); jfr äfven **Halftron, Värpeln, Kistevattnet** o. d. Det är sålunda med afseende på sin senare led ett s. k. jämförelsenamn af samma art som t. ex. **Halftron,** som sannolikt äfven har en analog betydelse, **Järnbälgen** o. d. Namnet har, såsom man väntar sig, blifvit mask. ock ej neutr. trots den senare ledens neutrala genus. Detta beror därpå, att man i dylika fall tänkt på mask. **sjö**; jfr det af Bugge Ark. 7: 264 afhandlade analoga förhållandet med no. gårdnamn samt för öfrigt t. ex. **Axen, Bolen** 2, **Fenen, Flugen.** Om sv. **kar** i skånska ortnamn se Falkman s. 60.

---

1) Rygh NG 2: 233. 2) Rietz s. 40.
3) Rygh NG Indl. s. 44.

Blån **blå⁴n** (GS 3 Ö 35) Oppeby sn, Kinds hd Ög. Sjön har enligt uppgift mörkt vatten. Namnet är en substantivering af adj. **blå** i den betydelse 'mörk', som bl. a. uppträder i fsv. **blaman**, isl. **blámaðr**, **Bláland** 'Etiopien', ä.-nsv. **mörkret blå** (Psalmb. 1536) o. s. v.[1] Jfr **Blågåln**, **Blåkarn** ock **Blåsjön** (GS 2 Ö 32), **Blågöl** (3 Ö 38) Smål.[2], **Blåtjärn** (1 V 31) Vrml. samt **Blåvatten** (1 V 37) Hall. I fråga om bildningen erinras om **Mörken**, **Rön** (belägen i närheten), **Svarten**. För den händelse att betydelsen 'blå, mörkblå' ingår i något eller några af dessa namn, kan det ryska namnet **Sineje More** jämföras, namn på en vik af Kaspiska hafvet (ry. **sinij** adj. 'mörkblå' ock **more** 'haf')[3].

Bockasjön o. s. v., se **Getaren**.

Boden (Allvin Mo s. 145) Mällby sn, S. Vedbo hd Smål.; kallas enligt samma källa äfven **Bodasjön**, hvilket sammansatta namn i detta fall undantagsvis är det ursprungliga; jfr **Bodasjön**[4]: gårdnamnet **Boda**, **Bodasjön** (Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 15), **Bodatjärn** (GS 2 V 32). Namnen innehålla sv. **bod**, fsv. **boþ** f. 'skjul, koja; visthus; fäbod' o. d.[5]

Boen **bo³en²** (GS 3 Ö 36) Svinhults sn, Ydre hd Ög. Namnet **Boen** är numera föga känt bland allmogen, som nu kallar sjön **Altarpssjön**. Den hos Tham Link. s. 1026 anförda formen **Boensjön** existerar icke i det talade språket. Namnet synes, om man får dömma af dess nuvarande form, vara aflett af fsv. nsv. **bo** n. 'boning', motsvarande isl. **bú** o. s. v. Detta sjönamn bör till sin betydelse sammanhållas med **Bolen**; jfr äfven **Salen**, **Visten**, hvilka två senare namn kanske böra förklaras såsom närmast afseende de bebyggda ock odlade sjöstränderna. Ordet vore alltså etymologiskt besläktat med **Boasjön**[6], **Bosjön**[7], **Bovattnet**[8],

---

[1]) Om ordet se närmare T. E. Karsten Prim. nominalb. 2: 15 följ.

[2]) Icke långt från **Svartegöl**.

[3]) Egli Nom. geogr. s. 854 (1893).

[4]) GS 1 Ö 39, 2 Ö 38 2 ggr, 2 Ö 37, 3 Ö 37 2 ggr, 1 V 33, 1 V 32.

[5]) Jfr Nordlander Sv fornm. tidskr. 9: 303.

[6]) GS 3 Ö 40 2 ggr, 1 Ö 39, 3 Ö 38 2 ggr, 1 V 36.

[7]) GS 1 V 38, 4 Ö 38, 1 V 36, 1 V 35, 4 Ö 35, 2 Ö 32 2 ggr, 6 Ö 32, 1 Ö 31 3 ggr.

[8]) GS 1 V 34, 1 V 33, 2 V 33.

Botjärn[1], **Bogöl**[2], **Buasjön**[3], **Busjön** (GS 1 V 32), **Buvattnet**[4], **Butjärn**[5] samt det vanliga no. sjönamnet **Buvandet**. En bildning ***Böe : bo** 'bosjön' är att jämföra med ***Biærke : biørk** 'björksjön', ***Korne : korn** 'kornsjön' o. s. v.; se afdeln. II 4 a. — Ytterst ofta förekommande är äfven sjönamnet **Bysjön**, som jag å de i inledningen nämnda kartorna anträffat 28 ggr, jfr **Bytjärn** (3 ggr) ock **Byvattnet** (1 gg). Jfr äfven **Bokaren** ock **Boten**.

Bokaren **bo³kar²n** (med eller utan sammansättningsbetoning?) (**Bokaren** U. Hiärne Anl. 2: 66 [1702], Lex. 5: 425; **Bokare-Sjön** Tuneld I. 1: 57 [1785]) Rasbo sn, Rasbo hd Uppl.; af **bo** (se för öfrigt under **Boen**) samt **kar** (se **Blåkaren**).

Bokelången **bo³kelog²gen** (GS 3 Ö 40) Eringsboda sn, Medelstads hd Blek.; bildat af trädnamnet **bok** ock adj. **lång**; jfr **Bökelången** samt **Asp-**, **Björk-**, **Ek-**, **Förlången**.

Bolaren, se **Bolen**.

Bolen.

1) snarast **bo³len²**, af allmogen uttalat *bǫ̀an* l. *bǫ̀an*,[6] enligt annan uppgift »**boeln**» (**Bolen** Tham Link. s. 964; **Bolaren** GS 3 Ö 36) Horns sn, Kinds hd Ög., nära **Bogölen**. Enligt målets ljudlagar skulle de anförda uttalsformerna snarast motsvara ett urspr. **Bolen** l. **Boren** (med akc. 2). Den å GS anförda formen **Bolaren** är enligt uppgift under alla omständigheter oriktig. Hvarken denna ej häller ett **Bolern** skulle reflekteras af de benämningar på sjön, som förekomma i målet. Jfr under **Skjulen** samt **Solaren** (**Solen**).

2) **bo⁴len** (**Bolen** Broocman 2: 486 [1760], Widegren 2: 185 [1817], Tham Link. s. 43, GS 4 Ö 34; **Storbolen** Lex. 6: 81) Simonstorps sn, Bråbo hd Ög.

Det är naturligtvis högst osäkert, om de båda namnen hafva samma ursprung. I alla händelser utgår **Bolen** 1 från en fsv. tvåstafvig form: ***Böre** l. ***Böle**. I förra fallet är väl ordet identiskt med **Boren**; i senare fallet hör det troligen liksom **Bolen** 2

---

[1]) GS 2 Ö 32, 1 Ö 31, 3 Ö 31, 5 Ö 31.
[2]) GS 3 Ö 36, 4 Ö 35. [3]) GS 1 V 37 2 ggr, 1 V 36.
[4]) GS 2 V 35, 1 V 32.
[5]) GS 1 V 33 2 ggr, 1 V 32, 2 V 32, 1 V 31, 2 V 31. — Såsom framgår af denna lista, är formen med **u** inskränkt till landets västligaste trakter.
[6]) Konstruktioner på grund af inkomna uttalsuppgifter.

till fsv. **bol** n. 'bostad, gård, hemman, bol', motsvarande isl. **ból** o. s. v. Af samma ord är äfven namnet **Bolasjön** (GS 1 Ö 39) samt väl också i något fall **Bolsjön** (1 Ö 38, 1 V 37, 2 Ö 34) bildade. Betydelsen vore densamma som i **Boen** ock under detta namn anförda sjönamn. Om det å GS 1 Ö 32 anförda namnet **Boln** se **Bålen.**

Bollen **bol⁴len** (**Bållen** Lex. 5: 539; **Bollen** GS 6 Ö 31) Rådmansö sn, Frötuna skeppsl. Uppl. Namnet innehåller sv. **boll,** fsv. ***bǫlder, *bǫller,** en u-omljudd biform till fsv. **balder, baller,** nsv. **ball,** motsvarande isl. **bǫllr** o. s. v.[1] Samma ord ingår väl äfven i **Bollungen** samt i **Boll(e)tjärn** (GS 1 V 36, 1 V 32). Namnet har afseende på formen; dock synes det mig sannolikt, att det är betydelsen 'testikel' som man åtminstone i några af orden har att söka, alltså densamma som i många dialekter ock i ä.-nsv. tillkommer biformen **ball** ock som föreligger i namnen **Ballsjön**[2] ock **Balltjärn** (1 V 37); se kartan. Jfr i fråga om betydelsen **Njurhulten** ock **Njursjön, Rumpen** o. d.

Bollingen, se **Borlången.**

Bollungen **bol³lugen²** (GS 1 V 34) Ryrs sn, Sundals hd Dalsl.: **Bollungen, Bollungsnäs.** Gårdnamnet **Bollungen** är bildat af sjönamnet såsom **Kålungen** af sjönamnet **Kålungen.** Namnet kan vara afiett af sv. **boll** (se **Bollen**); jfr t. ex. **Hallungen** : sv. **hall.** Men en jämförelse med det äfven i Dalsl. uppträdande sjönamnet **Kålungen** talar kanske snarare för att grundordet är det adj. ***bål** 'stor', som ingår i sjönamnen **Bålen** ock **Båloxen;** jfr **Börlingen.**

Bolmen **bol⁴men** (**bå'llmän** Almqvist 1842; **Bolmen** Blaeu 2: 36 samt mellan ss. 29—30 [1663, å ett aftryck af Burei **karta** »Gothia»], Arrhen. de Smol. s. 43 [1719], Tuneld s. 132 [1741], Lotter c. 1750, Hermelin 1809, GS 1 Ö 38; **Bollmen** Gränsdokument fr. 1665[3]), mycket stor sjö, till större hälften inom Jkgs län, till den mindre inom Kbgs län Smål. : **Bolmstad.** Sjönamnet ingår som första led i ö- ock sockennamnet **Bolmsö,** som i fsv. tid skrefs **bolmsø** (år 1293 SD II, 1414 SD NS. II), **Bolmszöö** (år 1338 SD IV). **Bolmen : Bolmsö = Yngen : Yngö =**

[1]) Om formen se Nor. Sv. etym. under **boll.**
[2]) GS 3 Ö 40 2 ggr, 1 V 36, 1 V 33.
[3]) Wieselgren 3: 16.

Hallaren : **Hallarö** = ***Ive** (nu **Ifösjön**) : fsv. **Ifveö** = **Hälgasjön** : **Hälgö** o. s. v. Då Bolmen är Smålands största insjö ock en af Sverges största insjöar, ligger dess etymon, som redan Wieselgren 2: 940 riktigt angifvit, i öppen dag. Ordet är bildat af samma stam, som ingår i sv. dial. **bọlm-**, hvilken i sammansättningar utmärker något mycket stort, t. ex. **bolmstark, bolmstor** Rz, Grip Sv. lm. XVIII. 6: 75; jfr vidare sv. **bolma**[1], isl. (skaldespr.) **bolmr**, som af Wisén öfversättes med 'ursus', samt n. pr. **Bolm**,[2] som bekant i äldre tider identifierat med den i Bolmen belägna **Bolmsö**[3]. Ordet återger sålunda samma för sjön karakteristiska egenskap som dess ofta använda yngre namn **Storsjön**; jfr **Bällen, Möckeln**. Det tillhör för öfrigt samma rot med grundbet. 'svälla' o. d., som utan **m**-utvidgning ingår i sv. **bålstor, bolde** m. fl.; se **Bålen**. Sjön har också i äldre tider haft ett betydligt större omfång[4]; dock känner jag ej, om den i nämnvärd mån reducerats i historisk tid, d. v. s. efter den tid då den erhöll sitt nuvarande namn.[5] Sjön har i forntiden möjligen äfven burit namnet **Odensjön**[6]; jfr namnet å den vid sjön liggande socknen **Odensjö**, år 1413 skrifvet **Odhænsøryth**, år 1389 dock **Odinsredh**. Slutligen må anmärkas, att **Bolmån** erhållit sitt namn efter sjön (jfr **Alstern, Fryken**) ock att ej förhållandet såsom ofta annars varit motsatt. — Fsv. ***Bolm-**.

Boloxen, se **Båloxen**.

Boren.

1) **bɷ³ren²**, i från sjön aflägsnare trakter allmänt **bɷ⁴ren** samt någon gång oriktigt **bå⁴ren** (Tuneld s. 115 [1741], Broocman 1: 17 [1760], GS 3 Ö 34), stor sjö i Bobärgs m. fl. härad Ög.; se om sjön utförligt Lex. 1: 272. Sjönamnet är emellertid uppvisat från betydligt äldre tid, nämligen i de gamla former, under hvilka namnet å socknen Ekebyborna, vid södra stranden af Boren, uppträder, t. ex. **Ekeby Borin** (1318, 1336), **eghby**

---

1) Se Tamm Et. ordb.
2) Hyndloljóð: **Austr i Bolm** enligt Bugges Eddaeuppl.
3) Jfr Allvin Westbo s. 18.
4) G. de Geer i Sv. geol. unders. C, nr 141, s. 3 følj.
5) Jfr de analoga förhållandena i fråga om **Vidöstern**.
6) Wieselgren 2: 940.

apud borne (1336), in **Egby borne** (1344), **Ekbo sokn widher Borne** (1398).[1]

2) (Palmquist s. 57) Botkyrka sn, Svartlösa hd Sdml.; numera dock kallad **Bornsjön,** hvilket namn uttalas med **å**-ljud.

3) (**Born** Höjers k.) liten sjö i Nora o. Hjulsjö bärgsl. Vstml.; det är dock mycket osäkert, om ordet hör hit. Sjön är mig för öfrigt obekant liksom den också tyckes vara för mina meddelare från trakten.

Då de två förstnämnda sjöar, som bära eller burit detta namn, särskilt utmärka sig för sitt klara ock genomskinliga vatten[2], kan man vänta sig ett namn med betydelsen 'glänsande' l. ngt dyl. Då emellertid, hvad såväl 2 som 3 beträffar, det är osäkert, om ett med ω-ljud uttalat namn **Boren** värkligen förekommit eller förekommer, tager jag i det följande endast hänsyn till 1. Det synes mig då möjligt, att detta namn är bildat med r-suffix af ieu. $\sqrt{\textbf{bhā}}$ 'lysa, glänsa', hvaraf sskr. **bhāti,** på samma sätt som sjönamnet **Skiren,** motsvarande isl. **skírr,** med samma afledning danats af den likbetydande roten **skī-** ock no. **tira** bl. a. 'tindra, lysa' af ieu. **dī**; jfr got. **hlûtrs** (se **Lottran**), fht. **hêr** o. s. v. Samma rot, utbildad med **n,** föreligger som bekant i lty. **bônen** 'göra blank' ock möjligen i sjönamnet **Bönern.** Mot detta försök till etymologisk tydning af sjönamnet talar naturligtvis den omständigheten, att något fsv. adj. **bōr,** motsvarande isl. ***bórr,** för öfrigt ej är känt; men å andra sidan må erinras därom, att äfven flere andra af de större sjöarna bära namn, hvilka tydligen bildats af ord, som annars icke uppvisats inom vårt språk. Beträffande afledningen visa de ofvan anförda fsv. ortnamnen, i hvilka sjönamnet **Boren** ingår, att **n** här är att föra till stammen; jfr särskilt **eghby apud borne** (1336). Det är allt annat än troligt, att så tidigt som 1336 namnet kunnat stelna i sin bestämda form ock slutartikelns **n** uppfattats som ordstammens slutkonsonant. Om i **Borin** (**Ekeby Borin** 1318) **in** vore best. artikel, som fallet är i **Roþin** (UL) 'Roslagen', hade dativen måst lyda **Borenom**; jfr **Rodhenom** St. L. Jag antager alltså, att fsv. **Borin** är en utbildning på

---

[1]) Se SD IV, Höjer 2: 33. Namnet har uppkommit i motsättning till **Ekby Holavid,** nu **Ekeby** i Göstrings hd; jfr Schlyter Jur. afh. 2: 49.

[2]) Se för 1 Ridderstad Österg. 1: 43, för 2 Palmquist s. 62.

-in af samma art som isl. **dróttinn** o. d. eller — om grundordet är ett färgadjektiv **bōr-** — som ags. **blǽwen** : **bláw** 'blå', fht. **grâwîn** : **grâo** grå o. s. v.[1]; jfr isl. dvärgnamnen **Bláinn, Glóinn.** Samma stam ingår väl också i **Borlången** ock möjligen i **Borsjön** (GS 2 Ö 38 : **Borlanda** ock 5 Ö 32). Däremot uttalas **Borsjön** (GS 4 Ö 36 : **Borsnäs**) **bå³rʃön².**

Borken bor⁴ken (Lotter c. 1750, Broocman 2: 390 [1760], Hermelin 1810, Tham Link. s. 40, GS 4 Ö 35) Yxnerums sn, Skärkinds hd Ög. : **Borkhult.** Ordet är väl liksom möjligen äfven **Börken** en biform med bevarat u-omljud till **Barken** (se d. o.), alltså ett fsv. ***Bǫrker;** jfr VGL **borker, børker.** Ett annat af de få fall, där det fsv. u-omljudet bevarats, är sjönamnet **Vållern.**

Borlingen, se **Börlingen.**

Borlången bo³rlog²gen (enligt uppgift) Villstads sn, Västbo hd Smål.; å GS 1 Ö 38 kallad **Bållingen.** Det ser ut, som om **Borlången** förhåller sig till **Boren** = **Bleklången** : **Bleken** = **Rölången** : **Rön** = **Skirlången** : **Skiren** o. s. v.

Bornan bå³rnan² [2] l. **Bornen bå³rnen²** (**Bornan** Lotter c. 1750, Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 242; **Bornen** GS 6 Ö 30; skrifves äfven **Bolnan**) Väddö sn. Väddö skeppsl. Uppl. : **Borntorp.** Då i dialekten ett fsv. **born-** skulle gifva *bǫɳ-*[3], är stammen möjligen **boln-** ock att ställa till **Bålen** ock där anförda ord; jfr skrifningen **Bolnan.** Icke häller synas målets ljudlagar lägga hinder i vägen för att antaga en fsv. stam **bārn.** Dock vågar jag ej yttra mig bestämt i denna fråga. Kanske föreligger, när allt kommer omkring, i vårt sjönamn samma kontraktion som den, hvilken af det västgötska sockennamnet **Borghunda** (1399) gifvit **Borna**[4]. Sjön skulle då i äldre tid hetat **Borghund(en);** jfr **Åsunden** o. s. v. samt **Borgsjön** (GS 4 Ö 36. 2 V 34 : **Borgen** samt i Medelpad), **Borgasjön** (1 Ö 37) ock no. älfnamnsstammen

---

[1]) Kluge Stammb.$_2$ § 198 anm. 1.

[2]) **å**-ljudet är enligt uppgift möjligen något mera slutet än det, som i ortens dialekt förekommer i t. ex. **son, kol;** skillnaden är dock högst obetydlig.

[3]) **horn** heter i målet *hǫɳ.*

[4]) Jfr Nor. Nord. tidskr. 1900, s. 138.

Borg- (Rygh Studier s. 62). I saknad af äldre former måste vi nöja oss med dessa gissningar.

Borren **bor¹ren** (enligt uppgift) Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög., sannolikt besläktat med (resp. ombildning af) fsv. isl. **bora** f. 'litet hål', hvilket ord kvarlefver i **näsborr;** jfr äfven sv. **borr** m. n., motsvarande ett fsv. ***bor,** samt gr. φάραγξ 'klyfta'. Samma stam ingår väl också i **Borsjön** (GS 1 V 36, 1 V 31 samt 4 Ö 36, hvilket senare enligt uppgift uttalas med ɵ-ljud); I fråga om bet. erinras om t. ex. sjönamnen **Dolpan, Hulingen.**

Borsten vanl. **bor³sten²** (af allmogen uttalat med ɵ-ljud; **Bårsten** enligt uppgift å en gammal lantmäterikarta ock i äldre handlingar[1], GS 4 Ö 32; **Borsten** Tham Nyk. s. 198[2]) Årla sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml.; sannolikt en utvidgning af fsv. **borst** ock möjligen så kallad på grund af formen; jfr **Borstingen.** I orten tror man, att namnet syftar på de många farliga ock spetsiga stenar ock ref, som finnas å sjöns botten: »denna tanke», säger min meddelare, »har dock kanske mera uppstått på senare tider efter sjöns sänkning».

Borstingen **bor³stiŋen²** (Cronelius s. 391 [1736?, 1774], GS 3 Ö 36) Frödinge m. fl. s:nar, Sevedes hd Klm.; sannolikt af **borst** (se föreg.) ock så kallad på grund af formen — märk den i en spets utlöpande södra ändan af sjön. **Borstingen : borst** = **Malmingen** (strax i nordväst) : **malm.** Af likbetydande ord äro äfven sjönamnen **Agnaren, Axen, Fenen** bildade.

Boten **bo³ten²** (Grau s. 491 [1754], GS 3 Ö 30) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Med hänsyn till sjönamnen **Botungen, Botasjön** (GS 1 V 37) samt det ord, som ligger till grund för sockne-namnet **Botsio**[3], nu **Bodsjö** Jtl., kunde man vara böjd att härleda detta ord af en stam **bot-,** hvars betydelse dock är mig obekant. Man kunde annars tänka sig, att ordet innehåller samma sbst. **bo** som sjönamnet **Boen** ock att **-ten** antingen helt enkelt utgår från ett **tärn,** den obrutna formen af **tjärn** (se **Trantern** ock **Ursten** ock jfr **Botjärn** under **Boen**), eller beror på an-

---

[1]) Om dessas ålder har jag ej erhållit någon upplysning.

[2]) En af mina meddelare har »i en gammal matrikel» sett ordet skrifvet **Borgsten,** där tydligen en etymologiserande anslutning till **borg** föreligger.

[3]) Styffe Un.$_2$ s. 379.

slutning till de i samma socken förekommande sjönamnen **Alten** ock **Spjuten**.

Bottenlösen bot³tenlö²sen (GS 2 Ö 34) Tivedens sn, Vadsbo hd Vg. : fsv. **botn**, sv. **botten** o. adj. **lös**; jfr **Dag-**, **Pors-**, **Vasslösen**. Den lilla sjön är visserligen blott en meter djup i vattnet, men har djup dy, som ej uppmätts. Om ordet **botten** i andra sjönamn se **Fillbon** ock **Vassbotten**.

Botungen bo³tug²gen (GS 1 V 32) Gillbärga sn, Gillbärgs hd Vrml.; väl bildat af en stam **bot-** med afledningsändelsen **-ung**; jfr den ej långt därifrån belägna sjön **Vålungen** (: **Vålen** = **Botungen** : **Boten**).

Bovrången bo³vrog²gen (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) Hjorteds sn, S. Tjusts hd Klm.; sammansatt af sbst. **bo** (se **Boen**) o. adj. **vrång** (se **Vrången**). Sjön har till åtskillnad från den strax i öster belägna sjön **Vrången** kallats **Bovrången** i anslutning till de närliggande gårdarna **Falsterbo**, **Flugebo** ock **Lambotorp** eller till någon af dessa. Jfr **Täftmålen** (: **Orre-**, **Rummemåla**). Den senare leden har naturligtvis afseende på sjöns form.

Braxsjön o. d., se **Asplången**.

Brecknen, se **Brocken**.

Bredrefven bre³(d)re²ven (*brẹ̀rẹ̄vən*) (**Brerefven** Lotter c. 1750, Fernow s. 13 [1773]; **Bredrefven** Höjer k., GS 2 Ö 31) Gåsborns sn, Filipstads bärgsl. Vrml. : **Bredrefven**. Första sammansättningsleden är fsv. adj. **breþer**, nsv. **bred**; jfr den närbelägna **Mögrefven** (: fsv. **mio** 'smal'). Adj. **bred** är synnerligen vanligt som beståndsdel i sv. sjönamn, t. ex. **Bredvisten**, **Bressingen**, **Hultbren**, **Hultebrejan** samt **Bre(d)sjön**[1], **Bredao.** **Bredesjön**[2], **Bre(d)vattnet**[3], **Bre(d)tjärn**[4], **Bre(d)göl**[5], **Bredagöl** (GS 2 Ö 40), **Bredträsk** (Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 15); jfr äfven **Bredungen**, där Göta älf innehar sin största bredd, samt ä.-da. **Brething** 'fladvandet ved Tudeaas udløb'[6]. Den fsv. formen af

---

[1]) GS 1 V 37, 1 Ö 37, 4 Ö 37 2 ggr, 1 Ö 36 2 ggr, 3 Ö 34 2 ggr, 4 Ö 33, 1 V 31, 2 Ö 31 4 ggr, 4 Ö 31, 6 Ö 31.
[2]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40 3 ggr, 3 Ö 37.
[3]) GS 1 V 35 3 ggr, 2 V 35.
[4]) GS 2 Ö 32 2 ggr, 1 V 31 2 ggr, 2 Ö 31, 3 Ö 31, 3 Ö 30.
[5]) GS 4 Ö 39, 4 Ö 36.
[6]) E. Madsen i AfnO 1863, s. 197.

det nsv. **Bredsjön** framgår af fsv. gårdnamnet **Bredhæsyo**[1], Järlåsa sn Uppl., nu **Bredsjö**; jfr fno. **Breiðavík** (Rygh NG 2: 21), fsv. **Holasio**, **Langasio**, **Svartasio** o. s. v. Om senare leden se **Refven**.

Bre(d)visten **bre³(d)vis²ten** (Lex. 2: 208) Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml.; af adj. **bred** (se föreg.) ock sjönamnet **Visten** (se d. o.).

Bremsen **brem⁴sen** (Rääf 5: 8) Sunds sn, Ydre hd Ög.; sannolikt af dial. **brems**, motsvarande fsv. **brims**, afljudsform till insektnamnet **broms**; jfr **Bremstjärn** (GS 2 V 33). Tham Link. s. 1019 kallar sjön **Bromsen**. Jfr med afseende på bet. sjönamnen **Kläggen**, **Vifveln**, fno. älfnamnet **Humla** (Rygh NG 1: 277) o. s. v. Att märka är emellertid, att appellativet i trakten har formen **bröms** (← ä. **bryms** ← **brims**).

Bressingen, **Stora o. Lilla**, **bres³sigen²** (*bresıŋən*) (GS 2 Ö 33), två små sjöar i Karlskoga bärgsl.; innehåller sannolikt adj. **bred** ock en afledning -**(s)ingen**, som möjligen erhållit sitt **s** från den närbelägna **Lyssningen**. Sjön har kanske i äldre tid haft det vanliga namnet **Bredsjö**, hvilket analogiskt ombildats till **Bressingen**, såsom fsv. ***Hiþsio** erhållit formen **Hissingen**. Se för öfrigt **Bredrefven**.

Bringen **brig³gen²** (Rääf 5: 16, GS 3 Ö 36) N. Vi sn, Ydre hd Ög. Namnet har jag äldst funnit såsom ingående i det i en handling från 1552[2] anförda **Bringzsma** »i vijd sooknn». Om man sammanhåller denna form på -**s** med det nuvarande uttalet med akc. 2, kommer man fram till ett fsv ***Bringir**. **Bringzsma** utgår alltså från ett fsv. ***Bringismaþ**, d. v. s. 'maden vid (sjön) **Bringen**'. Med afseende på synkopen kan t. ex. **Baghahus** → **Bohus** jämföras (se Nor. Aschw. gr. § 156: 1 c). Äfven erinras om nsv. **Darsbo**, ä.-nsv. **Darsboda** ← fsv. ***Daghirsbodha** : **Dagaren**. På samma sätt utgår säkerligen **Snyten** (med akc. 2) från ett ***Snytir**; jfr **Snytsbo** (1571) ← ***Snytisbodha**. Sannolikt innehåller namnet ett fsv. ***bringer** = nisl. **bringr** '(liten) kulle', knappast däremot sv. **bringa** 'bröst', hvars no. motsvarighet annars icke sällan användes i no. ortnamn[3]. En parallellbild-

---

1) Styffe Un.$_2$ s. 287; äldre: ***Breþe sio**, dat. ack. **Breþa sio**.
2) Aftryckt hos Rääf 1: 306.
3) Rygh NG Indl. ss. 28, 38, Fr.$_2$

ning *Bringe anser jag ingå i **Bringasjön,** belägen i Bringetofta sn, Västra hd Smål., år 1287 skrifvet **Bringatopta** ock 1337 **Bringatofta.** Sockennamnet skulle betyda 'tomterna kring sjön **Bringe**' (ej **Bring,** såsom Wieselgren 3: 301 antar) ock sjönamnet hafva afseende på den omgifvande naturen: i närheten ligga ganska ansenliga höjder, till hvilka sannolikt sjön i äldre tider sträckt sig. Socknen är belägen i en af Smålands högläntaste näjder. Det är därför frestande att antaga sjönamnet vara sekundärt i förhållande till sockennamnet. Hvar ock en, som från Komstad by gjort den besvärliga färden upp till Bringetofta, torde erkänna det träffande i en benämning **Back-** l. **Bärgtomta,** såsom ju namnet kunde återgifvas. Jämföras kunde äfven namnet å den angränsande socknen **Hylletofta** (år 1337 **Høltofta**). Dock torde af flera skäl det förra af de här anförda alternativen böra föredragas. Fsv. ***Bringe** : ***Bringir** = t. ex. ***Bællir** : ***Bælle** (se **Bällen**) = ***Eldhir** : ***Eldhe** (se **Ellaren**) = fsv. ***Älpte** (se **Ältan**) : ***Älptir** (se **Ältaren**) = fno. fjordnamnen **Beði** : **Beðir** o. s. v. — Det må nu tilläggas, att detta fsv. ***bringer** 'backe l. dyl.' ock det nämnda **bringa** 'bröst' äro ytterst nära besläktade. Sistnämnda ord är nämligen, såsom Tamm Et. ordb. eventuellt föreslår, en n-utvidgning af stammen i ***bringer** ock betyder 'framstående kroppsdel'; jfr äfven no. **bring** 'bröst på foglar'. Det har utan tvifvel riktigt sammanställts med lit. **brìnkti** 'quellen, schwellen', **brankà** 'anschwellen', **brankszóti** 'emporstarren'; se Zupitza Germ. gutt. s. 129. Med sekundärt **k** uppträder samma rot i sv. dial. **bricka** 'bröst' (t. ex. i Fänrik Stål) : sv. lånordet **brink,** fsv. **brækka** = **bringa** : ***bringer;** se för öfrigt **Brängen** ock **Bråen.** — I socknen ligger sjön **Flugen,** hvars namn har en betydelse, som kommer den för **Bringen** antagna ganska nära. Jfr äfven sjönamnen **Fjällen, Hillen.** I fråga om betydelsen erinras dessutom om no. älfnamnet **Bretninga** : **brattr** 'brant', hvarom Rygh NG 3: 361, samt sv. sjönamnen **Stjälpen, Stöparen.**

Brinnen, Norra o. Södra (Grau s. 587 [1754]) Nora sn, Nora bärgsl. Vstml.; mig för öfrigt obekant. Detta är sannolikt ett af de många sjönamn, som syfta på sjöns glänsande färg; jfr t. ex. **Glimmingen, Blänksjön** (GS 2 Ö 34). Knappast bör däremot **Bränningen** jämföras i fråga om betydelse. Med afseende på bildningen (af en värbalstam) erinras om **Skrålen.**

Brocken, Öfre o. Nedre, brok[4]**ken** (**Broken** Lotter c. 1750, Björkman s. 104 [1842], Höjers k.; **Brocken** Höjer 1: 494; **Brogden** Lex. 3: 472, säkerligen tryckfel; **Brecknen** Fernow s. 11 [1773], tryckfel för **Brocknen**?) Hvitsands sn, Fryksdals hd Vrml. Om man har att utgå från den äldst uppvisade formen **Broken**, torde namnet böra sammanhållas med mlty. **brôk**, fht. **bruoh(h)**, ty. **bruch**, ags. **bróc**, eng. **brook** 'träsk', d. v. s. innehålla en annars icke uppvisad nordisk motsvarighet till dessa vgerm. ord. Däremot kan namnet ej direkt förbindas med **Broksjön** (GS 1 V 37). Här ingår nämligen fsv. **brok** 'byxa' som första led, ock betydelsen är sålunda densamma som i **Byxetjärn** (GS 1 V 31). De båda sistnämnda sjöarna hafva i sin form stor likhet med ett par byxor. Äfven i Norge användes **brok** om tjärn för att beteckna en sådan form; se Rygh NG Indl. s. 38.

Bromsen, se **Bremsen.**

Broten, se **Bråten.**

Brovrången (**Brovången** Hermelin 1818) har tydligen varit namnet å den sjö i Misterhults sn, Tuna läns hd Klm., som enligt uppgift af allmogen numera kallas **Brovrångssjön.** Det gamla sjönamnet ingår äfven i gårdnamnet **Brovrångsnäs.** De hos Hermelin förekommande formerna **Brovången** ock **Brovångsnäs** äro sannolikt felaktiga. Första leden innehåller sv. **bro**; jfr **Broasjön** (GS 3 Ö 38), **Brosjön** (1 V 38, 1 V 33, 5 Ö 30), **Brogölen** (3 Ö 40). Om senare leden se **Bovrången** ock **Vrången.**

Bråen, Stora o. Lilla, brå[4]**en** l. **Brå brå**[4] (**Brå** Cræliu s. 129 [1774]; **Brån** Hermelin 1818; **Bråen** GS 4 Ö 37) delvis i Kristdala sn, Tunaläns hd Klm.: **Bråmåla, Brånäs.** Sjönamnet har jag äldst anträffat såsom ingående i fsv. **Brabodhum** (1358) Styffe Un.$_2$ s. 184, nu **Bråbo** vid sjöns nordvästra strand. Ordet förutsätter enligt min mening ett fsv. adj. ***brā(r)**, isl. ***brár** 'brant, hög', sannolikt urgerm. ***branhaz** (~ **brang-**; se närmare **Brängen**). Däremot är det ej bildat af fsv. adj. ***brāþer**, sv. **bråd**, motsvarande isl. **bráðr** 'hastig, häftig o. s. v.'[1], där man kunde tänka sig en betydelse 'brant' eliminerad ur sammansättningarna **brå(d)djup, bråstört** 'brant, tvär' (Rz). Sjön är belägen i en bärgig ock oländig socken, hvarom äfven ortnamnet **Bråbygden,**

---

[1]) Hit hör väl däremot **Brå-å** Frosta hd Skå. (Falkman s. 233).

fordom bestående af 12 hela hemman, erinrar. Af samma adj. fsv. **brā(r)** har äfven **Bråviken** (**Bravik** från år 1317 enl. SD[1]) fått sitt namn på grund af dess branta norra stränder, ock sannolikt äfven de båda åsar i Konga ock Uppvidinge härad, som bära namnet **Braås.** Den sistnämnda är särskilt vid sin utgångspunkt, härrgården **Braås,** mycket brant. Att första sammansättningsledens **ā** ej öfvergått till **å,** beror därpå, att hufvudtonen legat på slutstafvelsen. Slutligen ingår väl samma adj. i isl. **Brávǫllr,** sv. **Bråvalla (hed)** samt **Braneess** (1500)[2], nu **Brånäs,** Lösings hd Ög. — Sjöarna kallas äfven **Lillbrå** o. **Storbrå.**

Bråten.

1) (GS 2 Ö 38) Bärgs sn, Norrvidinge hd Smål. Detta namn var dock obekant för tvänne äldre å orten uppvuxna personer, ock sjön kallas allmänt **Bråtasjön** (med samma slags å-ljud som i **Bråten** 2) : **Bråt.**

2) **brå**[3]**ten**[2 3] (*brǫtn̥*) (**Broten** Hermelin 1810, Tham Link. s. 27; **Bråten** GS 3 Ö 36) Tirserums sn, Kinds hd Ög.

Ordet är bildat af fsv. **broti,** sv. **bråte** m. 'större hög af fällda träd i skogen; äfven svedjeland' ock betecknar här en sjö, där en sådan är eller blifvit liggande eller där marken blifvit afsvedd; jfr sjönamnen **Mofällingen, Rönningen, Vålen** ock väl äfven **Bränningen.** Med samma ord ha äfven sammansatts: **Bråtasjön** (GS 2 Ö 38), **Bråtsjön** (1 Ö 38), **Bråt(a)tjärn** (1 V 32, 1 Ö 31, 2 Ö 31), **Bråtgölen** (3 Ö 39). Vidare höra hit: fsv. **Brutabäk** (1320)[4], fno. **Brotabæk** (1273) i en gränsbestämmelse mellan Sverge ock Norge[5]. I no. är **braate** mycket vanligt i ortnamn[6]; det förekommmer äfvenledes på Själland[7]. För öfrigt erinrar jag om no. **Trosvik** : **tros** n. 'kvas, kvist', alltså 'vik, hvor sligt træaffald jevnlig findes'[8].

---

1) Däremot saknar väl formen **Bradwik** (N. krön. v. 5764, 5769) etymologisk betydelse.

2) Vadst. kl. jordeb. s. 63.

3) Enligt annan uppgift med akc. 1, hvilken — om den skulle förekomma — måste bero på anologisk ombildning.

4) Gränsdokument, aftryckt i SD 3: 484. **Brutabäk** är att söka på gränsen mellan Växjö o. Jkps län, nära det under **Skärlången** omnämnda **Brutabierg.**

5) AfnO 1844—45, s. 162. 6) Rygh NG Indl. s. 45.

7) E. Madsen AfnO 1863, s. 197.

8) Rygh NG 1: 88.

Brängen **bräg³gen²** (fsv. **Brængir** VGL IV. 11: 3 i hdskr. H, K, L; **brangiri** hufvudhandskr., sannolikt skriffel[1]; **Brängen** Lindskog 5: 282 [1816], GS 1 Ö 36) Kylingareds m. fl. s:nar, Redvägs hd Vg.: **Brängesås** l. **Bränningsås,** år 1407 skrifvet **Brængisasa** SD NS I. Om på samma sätt bildade gårdnamn se **Grecken, Lyen, Lygnen, Yngen.** Om man ensamt tänker på sjönamnet, ligger det nära till hands att fatta det som en ja-afledning till stammen i sv. dial. **brånga** 'våldsamt tränga på' Rz, **brångas** 'envisas'[2], isl. **brang** 'larm'[3]. Jfr i så fall med afseende på betydelsen sjönamnen **Bången, Rottnen, Rusken** o. a. Dock synes det mig, att en annan härledning med fog bör tagas i öfvervägande. Utgående från det förhållandet, att sjön har bärgiga ock delvis mycket branta stränder[4], antager jag som möjligt, att ordet afletts af en stam **brang-** med den adjektiviska bet. 'brant' eller den substantiviska 'backe, brant, kulle' l. dyl.; jfr den Vernerska växelformen **branh-** under **Bråen.** En afljudsform **bring-** med samma bet. anser jag mig under **Bringen** ha uppvisat från vårt fornspråk. Jfr äfven ä.-da. **brank** 'brant' : **brink** = **brang-** : **bring-,** samt med afseende på vokalisationen lit. **brankszóti** 'emporstarren'. Möjligen föreligger samma ordstam i hemmansnamnet **Stora ock Lilla Bräng** i Sunds sn af Ydre hd; enligt uppgift ligger sistnämnda ställe på en höjd[5]. Ordet har jag tidigast funnit från 1553 : **lijlle brengh,** anfört i en handling hos Rääf Ydre 1: 306.

Bränningen (Radloff 1: 228 [1804]), obetydlig sjö i Bro sn, Bro hd Uppl., om hvilken jag för öfrigt icke erhållit några uppgifter. Namnet hör sannolikt till sv. dial. **bränna** f. 'svedjeland o. d.', etymologiskt motsvarande fsv. **brænna,** isl. **brenna** 'brännande, brand'. Jfr det af samma stam bildade **Brännetjärn** (GS 1 V 33, 1 V 32, 2 Ö 31) : **Bränningen** = **Fällesjön** : det till bildning ock betydelse analoga sjönamnet **Mofällingen.** Om fno. **brenna**

---

[1]) Om andra fall, där hufvudhandskriftens sjönamnsformer äro mindre pålitliga än öfriga handskrifters, se **Stråken, Säfvelången, Ökern.**

[2]) Wahlström Uplandsdial. s. 16.

[3]) Om denna ordgrupp se Zupitza Germ. gutt. s. 188.

[4]) Jag erinrar t. ex. om den lodrätt ned i sjön stupande bärgvägg — en »ättestupa», kallad »Världens ände» — hvilken sedan under vatten i samma läge fortsätter till flera famnars djup (Lex. 4: 294).

[5]) Jfr äfven Rääf Ydre 5: 90.

i no. ortnamn se Rygh NG Indl. s. 45. Jfr för öfrigt **Kolbränningen** (**Kolbrännaren**), **Rönningen**. Namnet har alltså liksom t. ex. **Bråten**, **Vålen** (dock osäkert) afseende på stränderna.

Bräxnan (**Bräxnan** SGU Aa 18: 14; **Brexnasjön** Lex. 7: 13) Toresunds sn, Selebo hd Sdml.; höll år 1865 på att genom igänvallning försvinna. Etymologien är mycket svår att närmare bestämma. Möjligen ingår i namnet samma stam som i sv. **bräken** m. n. 'ormbunke'; jfr (?) **Bräcketjärn** (GS 1 V 33) Dalsl. samt **Breknen**, det hos Fernow förekommande namnet på **Brocken**. **Bräckneån** Blek. har däremot närmast sitt namn efter **Bräkne** härad, äldre **Bregne** ock **Brækne**. Med afseende på betydelsen kunna jämföras: **Fräkentjärn** (GS 2 Ö 32, 3 Ö 31) Vstml. samt de i Blek. förekommande **Frägnasjön**, **-göl** (3 Ö 40), vidare de under **Starringen** anförda sjönamnen. **Bräken** ock **fräken** äro möjligen sinsemellan besläktade; se Bugge i Sv. lm. IV. 2: 53 noten. I detta sammanhang må nämnas, att smål. **rokksne** n. 'Equisetum fluviatile' (Rz s. 548 under **rån**) närmast är att ställa till det likbetydande skånska **rokkor** (pl.). Möjligen är **Bräxnan** att härleda ur ett analogt bildat ***bräxne**? Emellertid gör sjönamnet ett ganska ålderdomligt intryck, ock saknaden af gamla former gör det ännu vanskligare att yttra sig om dess härledning. Kanske bör med afseende på bildningen **Malsnan** jämföras.

Bullaren **bul³laren²** l. vanl. **bul³lar²n** (**Bularen** Tractus Gothoburg. [1734]; **Bulleren** Tuneld s. 212 [1741]; **Bullare-Sjöen** Œdman Chor. Bahus. s. 26 [1746]; **Bullare-Siön** l. **Bullarevattnet** därs. s. 341; **Bullaresjön** GS 2 V 34) Bullarens hd Boh. Sjöarna, som i äldre tider sannolikt utgjort en förlängning af Isefjorden, ha sitt namn efter det härad, inom hvilket de äro belägna, under den yngre medeltiden kallat **Borðerna skipreiða**, senare **Bordern**, **Bolleren**, ur hvilken form den nysvenska utvecklat sig; jfr no. gårdnamnet **Halingen**, hvilket enligt Rygh NG 1: 19 utgår från ett fno. **Harðangr**. Stammen i detta namn är väl densamma som mht. **borte** 'rand, kant m. m.', fht. **borto** 'saum', sv. **bård** o. s. v. Man har kanske alltså här att utgå från betydelsen 'strand', ock häradsnamnet skulle alltså beteckna 'stränderna kring (Bullare)sjöarna'. Hit hör väl också fsv. **Silbyrdædal**, nu **Silbodal**, en sammansättning med ett äldre ***Silbyrdha** l. ***Silbyrdhi**, hvars första led är ett sjö- l. ånamn; se

Silen. Beträffande det sistnämnda namnet kunde det synas ligga närmare att tänka på ty. **börde** f. 'fruchtbare ebene, flussebene', men denna härledning blir betänklig på den grund, att det ty. ordet utgår från ett mholl. **(ge)börde,** som betyder 'gerichtsbezirk', hvarom se Kluge Et. wb.

Bunn bun⁴n l. (numera sällan) **Bunnen** bun⁴nen (**Bunnen** Lotter c. 1750, Hermelin 1809, Allvin Mo s. 46, Höjer 2: 187 m. fl.; **Bunn** GS 2 Ö 36), stor sjö i Vista hd Smål. Äldst har jag emellertid funnit sjönamnet uppvisat i namnet å den vid sjön belägna gården **Bunnström,** hvilket år 1410 skrefs **Bunzrwm** ock år 1411 **Bundzrwm,** alltså ett af de synnerligen många gårdnamn, som bildats genom sammansättning med **-rum** ock ett sjönamn[1]. Stammen är alltså **bunn-** l. **bund-.** Tydligen föreligger här ett urgammalt sjönamn, ock det torde icke vara lätt att skingra det dunkel, som omger dess uppkomst. Till ledning för andra forskare må nämnas, att sjön enligt Allvin kan sägas ha hvarken bredd eller längd, utan består af åtskilliga små fjärdar mellan öar ock holmar, uddar ock näs samt har smala, djupt inskärande vikar ock är öfverallt omgifven af stora bärgshöjder. Den är för öfrigt djup ock synnerligen vacker. Skulle ordet på grund af dessa naturförhållanden möjligen kunna föras till den i afljudsförhållande till sbst. **band** n. stående germ. stammen **bund** i mht. **bund** 'band, boja', hvaraf ags. **byndel,** eng. **bundle** bildats? Jfr t. ex. bohusl. **bunn** '50 trådar varpat garn'[2]. Knappast hör det väl däremot till sskr. **bhándate** 'glänser' ock därmed besläktade ord.

Busken bus³ken² (Lotter c. 1750, GS 1 Ö 31) Norra Råda sn, Älfdals hd Vrml. : **Busken, Busketorp;** af fsv. sv. **buske.** Jfr den i närheten liggande sjön **Spraggen** (: **spragg**[e] 'ruska'). Anledningen till namnet är mig obekant; jfr **Barken, Roten** o. s. v.

Byngar(e)n byg³gar²n (Hermelin 1810, Widegren 2: 33 [1818], GS 4 Ö 35) Ringarums sn, Hammarkinds hd Ög. : **Byngsta** (Hermelin). Denna sjö utmärker sig för sin synnerligen oregelbundna form. Jag antager, att den i fsv. tid hetat ***Bȳghnir,** af samma stam som ingår i det af Rygh Stud. ss. 59,

---

[1]) Dessa förekomma — på ett par undantag när (för norra Jkps län) — uteslutande i Klm.

[2]) Nilén Ordb. Sörbygdsm.

80 ponerade fno. fjordnamnet ***Bjúgn** = bygdenamnet **Bjugn,** nu uttalat **Bjongna** ock af Rygh fört till isl. **bjúgr** 'krokig, eg. böjd'; se äfven Rygh NG 1: 388. Detta adj. är icke såsom enkelt uppvisat i fsv., men förekommer sannolikt i sammansättningen **biughhætta** (se Södw. Ordb.). Om den i sjönamn ytterst vanliga bildningen på **-nir** se afd. II. Möjligt är dock äfven, att namnet har afseende på den ifrån sjön utfallande ån, som har ett ganska krokigt lopp ock i äldre tider möjligen hetat **Bjughn,** jfr fsv. **Dumn,** nu **Dummeån, Gimn,** nu **Gimån,** o. s. v. I så fall vore afledningen icke **-nja-,** utan **-ja-.** Med afseende på ljudöfvergången se **Angarn** ock i fråga om betydelsen jfr **Vrången.**

Byxetjärn, se **Brocken.**

Båfven **bå⁴ven** (*bávən*), i allmogens uttal ofta **bä⁴gen** l. stundom — väl genom folketymologi — **bo⁴ven** (i **bagi** å en runsten[1]; **Bågen** Blaeu 2: 21 [1663], Dalin Svea rikes hist. 1: 93 [1747; jämte **Båfven**]; **Båfven** Tuneld s. 58 [1741], GS 4 Ö 33); stor sjö mellan Rönö, Daga ock Villåttinge h:der Sdml.: **Boxtorp** (← äldre ***Bāghsþorp**). Detta sjönamn härledes af BUGGE[2] evident riktigt af ett ord motsvarande isl. adj. **bágr** 'hinderlig, slem, farlig'; jfr no. **baag** (t. ex. **baagt veder**) Aas., ä.-da. **bag** 'ogynnsam, hindrande' Kalk., sv. dial. **båg** 'envis, tvär, oböjlig, halsstarrig; retsam' Norrl. Rz. I fsv. är ordet för öfrigt icke uppvisat, såvida det icke ingår i fsv. **Bagasundh,** sedermera **Bogesund,** socken i Redvägs hd Vg., nu Ulricehamn. Med afseende på ljudöfvergången **gh** → **w** jfr t. ex. Nor. Sv. etymol. s. 39; jfr äfven ä.-nsv. **Åskawen** : **Åskagen** samt ä.-nsv. **Skaffuen** för **Skagen** (G. I:s reg. IX). Sjön har en ytterst oregelbunden form med många djupt in i landet inträngande vikar[3], hvilken tydligen gifvit upphof till namnet. Betydelsen är ungefär densamma som i sjönamnen **Drögen, Enveten, Illern, Låkan, Parsen, Trätten, Ärr(?).** — Namnet har i äldre tider felaktigt sammanställts med sv. **båge,** fsv. **bogi**[4]. Oantaglig är likaledes den af

---

1) Sund, Hälgestads sn, Villåttinge hd.

2) Hos Brate Runverser s. 191 följ.

3) Se A. E. Törnebohm i SGU Aa 17: 5 samt E. Sidenbladh anf. arb. 24: 6 följ.

4) »Efter han böjer sig kring landet» Dalin Svea rikes hist. 1: 93; jfr Bergström Sdml. ortn. s. 12.

V. E. Öman i Nerikes Alleh. 1899, nr 40 framställda etymologien (: gäliska **bágh** 'vik').

Bågen bå³gen² [1] (**Bagen** Grau s. 482 [1754; sannolikt tryckfel]; **Bågen** Tham Vest. s. 163, GS 3 Ö 30) Karbennings sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Detta namn torde knappast böra förbindas med det föreg., utan hör väl till fsv. **bogi,** sv. **båge** o. s. v. liksom sjönamnen **Sväng-, Örbågen** samt **Bågetjärn** (GS 1 V 33 : **Bågeholm**).

Bålen.

1)[2] (GS 3 Ö 33, SGU Aa 9: 52, men s. 6 **Bålsjön**), liten sjö i V. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml., vid Kolsnaren : **Bålltorp.**

2) **bå⁴len,** af allmogen antagligen uttalat *bǭn*, jfr nämligen det i närheten belägna stället **Bålbäcken** (*bǭl'bæ̆kjən*) (GS 1 Ö 32; å andra kartor **Bolsjön**) Brattfors sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

Hvad 2 beträffar, synes det mig möjligt att, då denna sjö är den relativt största vattensamlingen inom en rätt stor omkrets, dess namn bör föras till sv. dial. adj. **bål** 'stor, grof, duktig', motsvarande ett fsv. ***bol** ock ingående i sv. **bålstor** (se **Båloxen**); jfr t. ex. fryksdalsmålets **bol** 'stor, grof' o. s. v. (Nor. Ordb.). Om däremot 1 på samma sätt bör förklaras, måste namnet betraktas som skämtsamt ironiskt, alldenstund sjön är synnerligen liten, särskilt i förhållande till Kolsnaren, nära hvars norra strand den är belägen; det skulle alltså vara att närmast sammanhålla med **Möckern, Nåtvin.** Jfr för öfrigt **Bålsjön**[3], **Bolmen, Bolnan** samt **Möckeln,** namnen på **Stor-** o. s. v. Från formens synpunkt finns intet hinder för att med **Bålen** identifiera senare leden i sjönamnet **Dramborn.**

Båloxen bå³lok²sen, af allmogen uttalat *bǭl'oksn̥* (**Böloxen** GS 3 Ö 30) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Ordet är sammansatt af sv. dial. adj. **bål** 'stor m. m.' (se föreg.) ock sv. **oxe,** hvilket senare sbst. äfven ingår i sjönamnen **Mul-, Valloxen.** Det bör ej förväxlas med dalmålens ock norrl. dial. **bolloxe** 'tjur' (Rz ss. 21, 46), hvars första led är ett **boll** 'testikel' (se **Bollen**). Man

---

[1]) Någon uppgift om å-vokalens natur har jag tyvärr ej erhållit.

[2]) Uttal obekant.

[3]) GS 4 Ö 34, uttalat med »mycket öppet å-ljud»; alltså af fsv. -ō-; 3 Ö 30.

kan ha olika meningar om, huru detta ord bör skrifvas i riksspråket; jfr *kǫl* ock **kol**, men *bǫl* ock **bål** (stor). Skrifformen **Bol-**, som en ock annan använder, har jag emellertid undvikit, emedan den snarast utläses **bol-**; formen **Bål-** understödjes också af skrifningen **bålstor.** Den af GS föredragna formen **Böloxen** afspeglar noggrannare ordets dialektiska uttal. Ljudet *ǫ* är nämligen i Västml. icke ett mellanljud mellan **å** ock **ö** (alltså = *ɵ*), utan »ett bestämt, ehuru egendomligt färgat, ö-ljud»; se Lundell Sv. lm. I. 1: 103. Så transkriberar också Brate Ark. 16: 165 Norbärgsmålets motsvarighet till **bålgeting** med **-ö-**.

Bången[1] (Lex. 2: 402, SGU Aa 14: 44) Uppl., vid gränsen mellan Uppsala ock Västerås län; mig för öfrigt obekant. Ordet hör sannolikt till sv. dial. **bångas** 'bullra, larma', sv. **bång** (i förbindelsen **buller ock b.**), fsv. isl. **bang** n. 'buller' o. s. v. Med afseende på betydelsen jfr sjönamnen **Brängen, Rottnen, Rusken.**

Bårsten, se **Borsten.**

Bälg- såsom ingående i sv. sjönamn se under **Järn-, Smedbälgen.**

Bällen bäl⁴len (**Bellen** Lotter c. 1750, GS 3 Ö 37), betydlig sjö i S. Vedbo hd Smål. Sjönamnet är dock mycket tidigare uppvisat som första led i namnet å den socken **Bällö,** i hvilken sjön är belägen. Denna skrefs år 1337 **Bællö(-o).** Vid sjön ligger gården **Bällesnäs**[2], år 1453 skrifvet **Bellesnäs.** Ordet måste — trots den nuvarande enstafvighetsakcenten — på grund af detta gårdnamn i fsv. ha hetat **Bællir,** hvilket ord medelst suffixet **-ja** bildats af fsv. **balder, ball, boll** 'djärf, duktig, förträfflig m. m.', sv. **båld** (germ. ***balðaz**), isl. **ballr** 'fruktansvärd, farlig, skadlig', got. ***balþs** i **balþaba** (germ. ***balþaz**), i hvilket fall namnet syftat på sjöns storlek, hvarom nedan; eller af en motsvarighet till sv. dial. **båld, båll** 'vacker, starkt glänsande till färgen' = lit. **báltas** 'hvit', då namnet har afseende på sjöns beprisade fägring[3]. ***Bællir** : adj. **balder** = t. ex. **Lyghnir (Lygnern)** : adj.

---

[1]) Uttalsuppgift ej lemnad.

[2]) Å GS 3 Ö 37 felaktigt **Bellenäs.**

[3]) Denna har gifvit upphof till den gamla härledningen ur franska **bel**(!); namnet skulle ha gifvits af franska munkar. Jfr Sidenbladh Härads- o. sockennamn s. 16.

lughn = **Læghir** (**Lågern**) : adj. **lågher** = fno. sjön. **Lýsir** : adj. **ljóss** o. s. v. Härmed må jämföras att de finl. ortnamnen **Bällby, Bällarsby** o. s. v. af Frth. Sv. ortnamn i Nyl. s. 18[1] anses ha afseende på byarnas (o. s. v.) storlek ock förmögenhet. Samma stam ingår väl för öfrigt i fsv. sockennamnet **Bællafors** (1412) Styffe Un.$_2$ s. 143, nu **Bällefors,** Vadsbo hd Vg., hvilket namn väl har samma betydelse som **Maj(en)fors,** stark fors i Markaryds sn, Sunnerbo hd Smål. ← ***Mæghinfors**; jfr fsv. **Mæghinsior** VGL IV. 10, nu **Maj-** l. **Mäjsjön** i Bosebo sn, Västbo hd Smål. (: isl. **megin** n. 'kraft, styrka'). **Bællafors** visar hän på ett ursprungligare forsnamn ***Bælle** (: ***Bællir** = ***Eldhe** [**Eldan**] : ***Eldhir** [**Ellern**]); **Bælla-** bör snarast uppfattas som genitivus definitivus, alltså 'forsen Bælle'. Samma namn **Bällforsen** förekommer äfven i Gällareds sn, Faurås hd Hall., i Ätran. Ett förhållande som kanske har sin betydelse för etymologien af sjönamnet **Bällen** må här påpekas. Bällen är genom ett ed skilt från den större Mycklaflon (eg. 'Storflon', 'Storsjön'). Är det icke möjligt, att i de aflägsna tider, då namnet uppkom, sjöarna Bällen ock Mycklaflon varit förenade ock burit ett namn, motsvarande nsv. **Bällen,** d. v. s. 'storsjön'? Sedermera, då föreningen dem emellan upphäfts, har den större sjön erhållit nytt namn, hvilket tydligt angaf den som den större, under det att den mindre bibehöll det till betydelsen fördunklade namnet af stammen **bæll-.** Betydelsen vore i så fall densamma som hos **Bolmen, Möckeln** o. s. v. Å andra sidan bör äfven den möjligheten uppehållas, att **Bällen** betyder 'fagersjön'; den är som nämnt bekant för sin ovanliga skönhet. I så fall borde kanske detta namn etymologiskt, eller åtminstone semasiologiskt, skiljas från det nämnda **Bællafors,** ock betydelsen vore densamma som hos **Frillen,** fsv. ***Frīþe, Fagersjön** o. s. v. — Ett helt annat ursprung har **Bällsjön** (GS 4 Ö 35) Eds sn, N. Tjust Klm., uttalat **bäl³lʃön²**, vid gården **Bällsjö.** Denna kallas nämligen i fsv. tid **Bælgsio** (SRP nr 2118 fr. 1385); jfr under **Järn-, Smedbälgen.** Om **Bällsjön** (GS 3 Ö 39) bör förbindas med detta namn eller med sjönamnet **Bällen** kan i saknad af äldre former ej bestämmas; sannolikast är emellertid det senare alternativet.

---

[1]) Finl. nat. o. folk VIII.

***Bärgund(en)**, fsv. ***Bærghundi**, har sannolikt i äldre tid varit namnet å den i Bärgunda sn, Kinnevalds hd Smål., belägna **Bärgundasjön** (GS 2 Ö 38, 39). Sjönamnet är bildat som **Jällunnen, Åsunden** o. s. v.; se **Unden, Unnen**. Ordet betyder sålunda 'bärgsjön'. Jfr **Bärg(a)sjön**[1], **Bärgvattnet** (GS 2 Ö 34), **Bärgtjärn** (**Bärga-, Bärgs-**)[2]. Slutligen må påpekas, att i Norge ett älfnamn **Bergunda** förekommer (Rygh NG 3: 43). — Af fsv. sjönamnet ***Bærghundi** har bildats gårdnamnet **Bærg(h)unda** (1401, SD NS 1); jfr gårdnamnen **Kolunda** (se ***Kolund[en]**), **Källunda** (se ***Källund[en]**), **Rägna** (se **Rägnaren**) o. s. v. Gårdnamnet ligger i sin tur till grund för det nuvarande sjönamnet; jfr **Säfsjösjön, Vallsjösjön** o. s. v.

Bärkern l. **Bärkaren** bär[3]kar[2]n (**Berkern** Widegren 1: 328 [1817], Tham Link. s. 949) Oppeby sn, Kinds hd Ög. Namnet användes dock blott af den äldre generationen i trakten; af det yngre släktet kallas sjön **Björkaren** (se d. o. 1) eller **Björken** (se d. o. 3). Ordet synes vara bildat af stammen i trädnamnet **björk : berk-**, fsv. **bærk-**, hvaraf fsv. ***Bærkir**, på samma sätt som fno. sjönamnet **Aspir** uppkommit af trädnamnet **asp** (se **Aspen**) ock möjligen **Älmaren** af sv. dial. **älm** (~ **alm**). Saknaden af omljud kunde då bero därpå, att orden icke — såsom fallet är med t. ex. **Bällen, Lygnern, Lägern** — direkt danats medelst afledningsändelsen **-ia**, utan en icke omljudsvärkande vokal har föregått densamma; jfr fsv. **Mælir** (**Mälaren**). Emellertid är det egentligen nomina propria på **-nir** (ej **-ir**) där omljudet ofta saknas; jfr t. ex. **Kolsnaren, Ljusnaren, Malsnaren** o. s. v. Namnet torde därför snarast böra förklaras såsom varande aflett af ett numera försvunnet älfnamn **Bærka**, hvartill en motsvarighet, fno. ***Berka**, kan spåras i Norge[3]. Af detta ord är ***Bærkir** en fullt regelbunden sjönamnsbildning[4]. Men älfnamnet **Bærka** kan icke gärna hafva uppkommit af stammen i **björk**: ett af denna bildat älfnamn bör antingen ha hetat

---

[1]) GS 2 Ö 39, 1 Ö 38, 2 Ö 38, 1 V 36, 1 Ö 35, 5 Ö 33, 2 Ö 32, 4 Ö 32, 5 Ö 32, 2 Ö 31, 4 Ö 31, 5 Ö 31.

[2]) GS 1 V 34, 1 V 33 3 ggr, 1 V 32, 1 Ö 32, 2 Ö 32, 4 Ö 32, 1 Ö 31 4 ggr, 5 Ö 31,

[3]) Rygh NG IV. 1: 134.

[4]) Jfr fno. **Berir : Bera** (Rygh NG 1: 375), **Syrmir : Syrma** (anf. arb. 3: 300) o. s. v.

Biærka (= det ytterst vanliga fno. älfnamnet **Bjarka**) ← ***Berkôn,** jfr fno. **Ausa, Fala, Hasla** o. s. v., eller **Birka**[1] ← ***Birkiôn,** jfr fno. **Grýta, Lýsa** o. s. v. Det af Rygh ponerade fno. **Berka** anses också af nämnda förf. snarast vara aflett af **bǫrkr.** Alltså bör ej den möjligheten alldeles uteslutas, att äfven vårt sjönamn hör till den under **Barken** behandlade namngruppen.

Böckeln **bök⁴keln** (**Börkeln** Lotter c. 1750; **Böckeln** Fernow s. 16 [1773], GS 1 Ö 32) Nyeds sn, Nyeds hd Vrml.: de i norr liggande **Böckelshöjden, Böckelskog** samt **Böckelstjärn** (GS 1 Ö 31), vidare gården **Börkelhammar** (Lex. 5: 258). Ordet synes vara ombildat af eller utvecklat ur[2] ett äldre **Börkeln,** möjl. ← ***Birkil,** bildat af stammen **berk-** i trädnamnet **björk** med det i sjönamn vanliga suffixet **-il** (se öfversikten). I fråga om ljudutvecklingen **birk-** → **byrk-** → **börk-** se **Börken**; jfr vrml. **Börksjön** (GS 1 Ö 31). Är denna tydning riktig, måste naturligtvis enstafvighetsakcenten vara oursprunglig, såsom fallet är med t. ex. **Bällen** o. a.

Bökelången **bö³kelo̜g²gen** (GS 3 Ö 40) Bräkne hd Blek.; bildat af sv. dial. **böke** n. 'bokhult o. s. v.' (**i̯a**-afledning af trädnamnet **bok**) o. adj. **lång**; jfr **Förlången** (← **Fyri-**) samt **Asp-, Björk-, Boke-, Eklången.**

Bölingen, se **Börlingen.**

Bönar(e)n, se följ.

Bönern **bö³ner²n,** af allmogen oftast uttalat med långt **n,** af den äldre generationen **bön³ner²n,** af den yngre **bön³narn**[2] [3] (**Bönern** Lotter c. 1750, Hermelin 1810, Widegren 2: 135 [1818], Tham Link. s. 35, GS 3 Ö 34; **Bönarn** Broocman 2: 440 [1760]) Risinge sn, Finspånga l. hd Ög. Denna sjö är i ögonen fallande lång ock smal, en egenskap som i ännu högre grad utmärker **Bönsvattnet** i Värmland (GS 1 V 32) vid gården **Bön.** Samma egenskap har äfven **Böne** socken i Vg., om hvilken Höjer (2: 1117), som annars mera sällan redogör för socknarnas utseende, särskilt framhåller, att den är »lång ock smal». Det kan sålunda synas sannolikt, att sjön erhållit sitt namn på grund

---

[1]) Jfr **Börken.**

[2]) Kanske kunde man jämföra det no. gårdnamn, som år 1667 skrifves **Ørchelboug** ock nu uttalas **åkkelbogen** (Rygh NG 3: 427).

[3]) Se härom den suffixologiska delen af öfversikten.

af sin synnerligen karakteristiska form. Emellertid torde vi åtminstone tils vidare böra betrakta dessa öfverensstämmelser som blotta tillfälligheter, som »irrsken», af den art som så ofta ock framgångsrikt pläga locka ortnamnsforskaren. Det ofvannämnda gårdsnamnet **Bön** uppträder ofta äfven annorstädes i vårt land, dock blott i Värmland, Bohuslän ock Älfsborgs län[1], där man ej kan finna någon sådan anledning till namnet, som den ofvan antytts. Mitt förklaringsförsök af detta namn anknyter jag till ett yttrande af Styffe Un.$_2$ s. 145, där han om Dal nämner, att det som gränsland ofta varit utsatt för fiendens anfall ock att till följd häraf i oroliga tider särskilda försiktighetsmått måst vidtagas. »En mängd vårdkasar eller, som de ännu på norska kallas, **bauner** hade därför plägat hållas i beredskap. Också kallas många gårdar än i dag **Bön.**» Denna uppfattning tror jag i hufvudsak är riktig, dock torde icke det svenska ordet **Bön** ock det norska — eller riktigare danska ordet — **baun** utan vidare kunna sammanställas, hvarom nedan. Huru skall nu detta **Bön,** motsvarande ett fsv. ***bøn** 'vårdkas', etymologiskt förklaras? För egen del är jag öfvertygad om att ordet i grund ock botten är samma ord som sv. **båk** i **fyrbåk** ock att ljudförhållandena böra tolkas på ungefär följande sätt. Detta ord **båk** är som bekant[2] lånat från lty. **båke** 'stång för signaleld, sjömärke, vårdkas o. s. v.', af ffris. **båken** n. 'varningstecken, signal' (hvaraf fda. **baken, bagn,** nda. **baun** 'vårdkas', isl. **bákn** 'tecken', fsv. **bakn** 'stockfälla o.s.v.' lånats)[3]. Det frisiska ordet har sin direkta motsvarighet i ags. **béacon,** fsax. **bôkan,** fht. **bouhhan** n. 'tecken, järtecken'; af en urgerm. grundform ***baukna-.** Denna har uppstått ur ***baukka-** genom utjämning inom **n**-stamsparadigmet (nom. ***bauȝan-**) såsom got. **taikns** ur ***taikka-**[4]. Inom ett dylikt paradigm har äfven stamformen **baun-** uppstått af **bauȝun-** enligt Sievers' regel; jfr uppkomsten af mht. **zounen** 'visa' i förhållande till det likabetydande **zougen.** Om Bugges

[1]) Omkring 25 finnas upptagna i Sv. postortlex. (1894) s. 79.
[2]) Se t. ex. Tamm Et. ordb.
[3]) Detta senare ord anses af en ock annan forskare vara inhemskt; se t. ex. Nor. Aschw. gr. § 342, 6; jfr äfven Kock TfFil. NR 7: 310.
[4]) Se Nor. Urg. lautl. s. 165; jfr vFries. Mediagem. s. 119.

sammanställning af germ. *baukna- med got. augjan o. s. v. (PBB 13: 180) är riktig, äro dessa nämnda parallella bildningar sinsemellan besläktade. Urgerm. *baun- = fsv. bøn är sålunda en fullt regelbunden växelform till *baukn- = ffris. bāken, sv. båk; da. baun utgår däremot från ä.-da. bagn, bakn-. I ett svenskt dialektord finner jag ett kraftigt stöd för min hypotes. Rz anför nämligen från Norrland ordet bönna l. bönne n. 'under, något ovanligt, underbart, utomordentligt, väckande beundran eller förvåning', adj. bynnsam 'underbar, förunderlig' samt v. bönna 'se uppå ngt med förundran' (Kalmar län m. m.). Han ställer ordet riktigt tillsamman med fht. bauhhan 'portentum, monstrum' utan att dock med de resurser, som stodo den tidens etymologer till buds, kunna utreda, huru en sådan släktskap var möjlig, eller misstänka, hvilka ljudliga svårigheter som ställde sig i vägen för hans antagande. Stammen bøn- är sålunda äfven från annat håll faktiskt uppvisad inom nordiskt språkområde ock det i en betydelse, som nära ansluter sig till en hos de västgermanska afläggarna af urg. *baukna- förekommande. På grund af hvad ofvan yttrats, ansätter jag sålunda ett fsv. *bøn n. i bet. 'vårdkas; tecken, under' ← urgerm. *bauʒuna-. Att nu detta ord äfven ingår i sjönamnet Bönern, låter naturligtvis ej leda sig i bevis; men att så är fallet, synes mig högst sannolikt. Svårare blir att säga, i hvilken betydelse det kommit att ingå i detta namn. Utgår man från betydelsen 'vårdkas', erinras om sjönamnen Bråten ock Vålen. En annan möjlighet må här antydas. Med de nämnda orden har tidigt blandat sig ett annat, fsv. baghn 'trädstam' (jfr Tamm Et. ordb.). Har till äfventyrs vårt ord bøn äfven ägt denna betydelse (jfr lty. bâke 'stång för signaleld', fsv. bakn 'stockfälla'), ock föreligger denna i sjönamnet? Ordet vore då ett s. k. jämförelsenamn af samma art som Bjälken, Stockaren, fsv. Stang, nu Stångån m. fl., m. fl., alltså syftande på sjöns långa ock jämnsmala form. Något egentligt etymologiskt samband med fsv. baghn torde ej föreligga. Man kunde visserligen uppställa parallellen *baun- (jfr äfven no. bauna 'stort tråg') : baghn = isl. þjónn : þegn; men å andra sidan faller det sig svårt att för baghn uppgifva den gamla sammanställningen med got. bagms.[1] — Slutligen

[1]) Se senast Loewe Glied. der germ. s. 5.

må nämnas, att en härledning ur samma stam, som ingår i sskr. **bhânú** m. 'ljus, stråle', hvaraf för öfrigt det från ty. lånade sv. **bona** stammar, är teoretiskt möjlig, men föga trolig. En annan möjlighet är, att namnet hör till no. **bynja** 'larma, bullra'; jfr betydelseöfversikten.

Bör, Stora (l. **Store**) ock **Lilla**, **bö⁴r** (**Stora Båren** i en handl. af 1582 enligt Lignell 1: 23; **St. Born** Lotter c. 1750; **Bör** Hermelin 1808, GS 1 V 32), betydlig sjö mellan Långseruds ock Silleruds s:nar, Gillbärgs ock Nordmarks h:der Vrml. Ordet uttalas numera enligt uppgift på samma sätt som det i ortens dialekt förekommande **bör**, motsvarande fsv. **byr** l. **bør**, isl. **byrr** o. s. v. 'god vind, medvind'. På grund af de ofvan anförda formerna har man dock sannolikt att utgå från ett — möjligen med detta ord besläktat — fsv. ***bor** m. Ombildningen till **Bör** beror antagligen på folketymologisk anslutning till **bør** 'medvind', möjligen understödd af skrifformen **Bör**, hvilken ursprungligen återgifvit ett uttal *bør* l. *bør*, på samma sätt som vstml. *bøḷoksn* stundom skrifves **Böloxen**; se **Båloxen** ock **Börlingen**. — Fsv. ***bor** vore en **a**-stamsbildning, som förekommit vid sidan af den nämnda **i**-stammen **bør**, fsv. **byr** o. s. v., båda bildade af ieu. √**bher** 'vara orolig' o. d., som ingår i sskr. **bhuráti** 'rör sig hit ock dit', fslav. **burja** 'storm' o. s. v. — I detta sammanhang erinras om det fsv. sjönamn ***Børsio**, som förutsättes af gårdnamnet **Børsyohult** (1312 SD 3: 75), nu **Borshult**, Lemhults sn Smål. : fsv. **byr** l. **bør** m. 'medvind'? Beträffande frånvaron af best. art. jfr sjönamnen **Grann, Iväg, Lelång** o. s. v.

Börkeln, se **Böckeln**.

Börken (Tham Link. s. 33, GS 2 Ö 34) Motala sn, Aska hd Ög. : **Börka**, i Lex. 5: 123,124 resp. **Björkasjön** ock **Björka**. Sjön heter nu **Björken**, se d. o. 4. **Börka** är bildat af **Börken** som **Glottra** : **Glottern**, **Rägna** : **Rägnaren**, **Veckla** : **Veckeln** o.s.v. Ordet förutsätter sannolikt ett fsv. ***Birke** (i̯an-stam) l. ***Birkir** (i̯a-stam) : stammen i **björk** (se **Bjärken, Björken, Bärkern**, det senare dock osäkert). **Birk-** → **byrk-** → **börk-**; jfr t. ex. fsv. **Birghir** → **Byrghir** → nsv. **Börje**, **kyrka** → talspr. **körka** o. s. v. På samma sätt bör väl **Börksjön** (GS 1 Ö 31 Vrml.) förklaras; se äfven **Böckeln**. Analoga fall förekomma i no. ortnamn, där ett äldre **Birki** nu uttalas som **Børke** eller ersatts med ett **Bjørke**; se Rygh NG Indl. s. 44. Däremot är det väl osäkert, om ordet

bör föras till fsv. **børker** (= isl. **bǫrkr**) ock sålunda är att sammanställa med sjönamnen **Barken, Borken.**

Börlingen **bö³ligen²** (Hermelin 1810, Rääf 5: 6, GS 3 Ö 36; **Borlingen** Tham Link. s. 1026) Svinhults sn, Ydre hd Ög. Enligt meddelande från en med Ydredialekten förtrogen person måste **-rl-** här under alla omständigheter beteckna *ḷ*[1]; möjligen alltså *bəḷ-*, hvilket uppfattats ock återgifvits med **ö**; jfr Thams skrifning **Borlingen** ock **Borsta.** Analoga fall ha behandlats under **Båloxen** ock **Bör**; i fråga om **rl** såsom tecken för **l** jfr t. ex. **Märlingen, Närlen (Nälen).** Ordet är kanske sålunda en afledning af det under **Bålen, Båloxen** anförda dial. **bål** 'stor, ansenlig', ett fsv. ***Bolunger** (l. ***Bolunge**); jfr **Bollungen.** Dock är denna tydning på grund af den grofva uttalsbeteckning, som använts af mina meddelare, så osäker, att jag ej vågat uppföra ordet under en stickordsform **Bålingen.**

Dabaken **da³ba²ken** (Rääf 5: 11) Asby sn, Ydre hd Ög. Det synes mig sannolikt, att detta ord är att föra till den grupp af sjönamn med förklenlig eller föraktlig betydelse, som sedermera kommer att behandlas. Fsv. **baker,** sv. **bak** 'rygg, baksida' ingår som senare sammansättningsled i flere öknamn o. d., såsom fsv. **aghnabaker** 'person som stjäl säd ute på marken' (jfr det likartade förhållandet i eng.). Sv. **dö(d)bakare** anser jag ha sin rot i ett på samma sätt bildat ***dö(d)bak(er).** Ja, det är ju rent af möjligt, att vårt sjönamn beror på förvrängning af detta ord. Betydelsen vore alltså densamma som hos namnet **Dövalen** (likaledes i Ydre); jfr **Lammen, Tåkern** o. s. v. Att sjönamn syfta på sjöns tröga eller stillastående vatten är, såsom vi skola se, ingalunda ovanligt.

Dagar(e)n **da³gar²n** (Grau s. 507 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 31) Skinnskattebärgs sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., äfven kallad **Darsbofjärden**[2] **: Darsbo.** Detta gårdnamn skrifves 1571 **Darsboda**[3], af Grau s. 523 **Darsbo,** af Hermelin **Darbo.**

---

[1]) En annan uppgift meddelar, att l i »**Bölingen**» är »mjukt», under det att **Flyttingen** uttalas med »tjockt» l.

[2]) T. ex. Tham Vest. s. 157. Samma författare kallar annars sjön felaktigt för **Dragaren.**

[3]) Forssell Sverige 1571, s. 83.

Ortnamn på **-bo(da)** äro, såsom vi skola se, synnerligen ofta afledda af sjönamn. Den fsv. formen har säkerligen varit ***Daghirsbodha,** äldre ***Daghisbodha.** Med afseende på första ledens **r** jfr **Gawrsrum,** äldre **Gauesrum** : **Gagern, Runnersrum** : ***Runnir, Widhirsrum** : ***Wiþir** (se **Vidhir**) o. s. v. (se för öfrigt afd. II). På grund af olika akcentförhållanden ha i detta fall sjönamnet ock det däraf bildade gårdnamnet utvecklats på olika sätt; jfr **Flögen** : **Flishult, Flocken** : **Fluxerum** o. s. v. ***Daghirsbódha** har blifvit **Darsbo(da),** liksom fsv. **Baghahus** öfvergick till **Bahus,** nu **Bohus,** eller fsv. **Mystelsætter** vid **Misteln** blifvit **Missäter,** fsv. **Raklangis tørp** öfvergått till **Rackelstorp,** nu **Rakstorp** (se **Raklången**), fsv. ***þreingshult** till **Trän(g)shult** (se **Treingen**) o. s. v. — Ordet, fsv. ***Daghir,** är bildat af fsv. **dagher** i betydelsen 'dager, ljus'; jfr **Dagsjön** (GS 3 Ö 33) samt **Dagerflod,** gammalt namn på Norsälfven. Det kan knappast hafva afseende på något annat än sjöns jämförelsevis öppna stränder; jfr den motsatta betydelsen hos sjönamnet **Daglösen.**

Dagerlofven, se **Degerlofven.**

Daglösen **da³glö²sen.**

1) *dàgl'ø̣sn̥, dạ̀gl'ø̣sn̥* (**Daglöösenn** 1658 [1]; **Daglösen** Tuneld s. 197 [1741], Lotter c. 1750, GS 2 Ö 32,31; **Dagelösen** Björkman s. 103 [1842]) Filipstads landsförsamling (Färnebo sn), Filipstads bärgsl. Vrml.

2) (GS 2 Ö 31) Hjulsjö s:n, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml.

I fråga om namnets betydelse ock bildning kunna jämföras **Daglösatjärn** (GS 4 Ö 27 Häls.), no. gårdnamnet **Solløsen** [2], no. älfnamnet **Dagdylja** [3]. Det nämnda **Daglösatjärn** kunde, på grund af att en närliggande gård kallas **Daglösa,** tänkas utgå från en osammansatt namnform, identisk med vårt sjönamn. Men då samma gårdnamn äfven uppträder i andra trakter af Norrland [4] ock äfven i Finland, där ingen sjö finnes i närheten, bör man snarare anse, att tjärnet uppkallats efter gården. Namnet är naturligtvis sammansatt af sbst. **dag,** fsv. **dagher** ock adj. **lös,** fsv. **løs** samt har afseende på ställenas mer eller mindre mörka ock dystra utseende. Ett sådant har enligt uppgift åtminstone **Daglösen** 1, hvilken sjö är omgifven af höga

---

1) Enl. uppgift af fil. dr G. Kallstenius.

2) Rygh NG 1: 210. 3) Därs. 2: 363.

4) Se t. ex. Nordlander Sv. lm. XV. 2: 19.

ock bärgiga stränder. Jfr för öfrigt **Fisk-, Pors-, Vasslösen** (samt **Gottriken**) ock i fråga om betydelsen äfven **Hummeln, Mörken, Svarten** o. a. — Det finnes ingen grund till att antaga, det här den i synnerhet i danska ortnamn vanliga ändelsen **-løse** föreligger, hvilken med all säkerhet är nära besläktad med ags. **læs** 'betesmark'[1].

Dalen, se **Dan.**

Dalkarlen, Dalkarlssjön, se **Svensken.**

Damborn (Tham Vest. s. 155), se **Dramborn.**

Dammen är ett ganska vanligt sjönamn, t. ex. GS 3 Ö 40, 2 Ö 37, 5 Ö 31, 3 Ö 31, 2 Ö 31. Det torde allestädes uttalas **dam⁴men** ock är säkerligen best. form till sv. **dam,** fsv. **damber** 'fördämning, sump'. Med samma ord äro väl äfven följande sjönamn bildade: **Damsjön** (34 ggr), **Damtjärn** (35 ggr), **Damstjärn** (1 gg), **Damgöl(en)** (2 ggr)[2].

Dan (Hermelin 1810, Widegren 1: 597 [1817]) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög.; kallas å GS 3 Ö 35 **Dalsjön.** Jag antar alltså, att skrifformen **Dan** afser ett uttal *daŋ* l. *dan*. Ordet skulle sålunda på rspr. lyda **Dalen** samt är bildat af sv. fsv. **dal** m. 'vallis', isl. **dalr** o. s. v. Jfr **Dalsjön**[3], **Dal(e)tjärn**[4]. Samma ord ingår som senare led i fsv. bäcknamnet **Diupudal,** nsv. **Djupedalen,** VGL IV. 10, hvarom talas under **Djupen.** Jfr för öfrigt **Dänningen, Vammen.**

Dansjön, se **Dänningen.**

Degerlofven de³gerlo²ven (**Degerlofven** GS 1 V 32; **Dagerlofven** Hermelin 1808, väl tryckfel) delvis inom Stafnäs sn, Gillbärgs hd Vrml. Ordets första led är sv. (dial.) **diger,** fsv. **digher, deger,** isl. **digr** 'fyllig, tjock, stor'; jfr sjönamnen **Degerullen, Deglunnen, Degersjön** (GS 1 Ö 36), **Degerträsket, Degervattentjärn** (Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 15—16), gårdnamnen **Degerfors** ock **Degernäs** i Karlskoga, **Degerhof** Ög. o. s. v. Om

---

1) Steenstrup dHist. tidsskr. 6 R. 5: 348.

2) På grund af ett missöde, som drabbat mina anteckningar om detta namn, är jag icke i tillfälle att närmare specificera mina uppgifter om detsamma. Detta hade kanske i alla händelser varit öfverflödigt, då sjönamnet **Dammen,** där det förekommer, väl snarast fungerar som ett rent appellativum ock sålunda knappast faller inom området för denna afhandling.

3) GS 1 Ö 37, 1 Ö 36, 3 Ö 35, 4 Ö 33, 5 Ö 33.

4) GS 2 V 34, 1 V 33 2 ggr, 2 V 33, 1 V 32.

andra af detta ord bildade ortnamn, bl. a. sjönamn, se Nordlander Sv. lm. II. 6: 16 ock där citerad litteratur. Senare leden är samma ord, som ingår i sjönamnet **Lofvarna** (strax i norr): sv. **lofve,** fsv. **love,** isl. **lófi** 'inre sidan af handen'. Jfr det alldeles analogt bildade fno. ortnamnet **Digrmúli,** nno. **Digermulen,** t. ex. ett brett näs vid Nidaros, nuv. Trondhjem[1] : fno. **múli,** sv. **mule.** För öfrigt erinras om de likaledes af uttryck för kroppsdelar bildade vrml. sjönamnen **Bastfoten, Knon** ock **Knäsjön** (se för öfrigt öfversikten).

Degerullen (Lotter c. 1750), se **Ullen (Stora)** ock **Storullen.**

Deglunnen, af allmogen uttalat »**deglūn**» (**Deglunnen** Lotter c. 1750; **Deglunden** Hermelin 1808, GS 1 Ö 31; **Degerlunds-Sjöarna** Tuneld [II] 5: 104 [1790]) Gustaf Adolfs kapellförsamling af Ekshärads pastorat, Älfdals hd Vrml.: **Degerlundsfors,** namn på en år 1731 privilegierad tackjärnshytta. Om första leden se **Degerlofven;** jfr **Degerullen.** Med afseende på betydelsen förhåller sig **Deglunnen,** d. v. s. 'Storlunnen', till sjönamnet **Lellunnen,** d. v. s. 'Lillunnen' som **Storlungen** : **Lellungen** (**Lillungen**). Den senare leden är liksom i namnen å de närbelägna **Lellunnen, Opplunnen** sannolikt sv. **lund,** fsv. **lunder** o. s. v., i målet troligen uttalat *lun*, best. form *lūn*, hvarom se utförligare under **Järnlunden,** där äfven andra med **lund** sammansatta sjönamn anföras. Den riksspråksmässiga skrifningen vore alltså **Digerlunden.** — Mindre sannolikt är, att i senare leden döljer sig en (för öfrigt icke uppvisad) motsvarighet till mht. **lünde, lunde** 'våg'; jfr sjönamnen **Unden** : fht. **undia** 'våg', **Vågnaren** o. s. v.

Delsjön o. s. v., se **Findeln.**

Denningen, se **Dänningen.**

Denseln, se **Dänseln.**

Detten, se **Dätten.**

Dettern, se **Dättern.**

Develn, se **Däfveln.**

Digerlunden, se **Deglunnen.**

Dimlingen **dim³ligen²** (*dìml-*) (**Dimblingen** GS 2 Ö 33), mycket liten sjö i Edsbärgs hd, strax norr om sjön Multen, Nke. Namnet hör antagligen till fsv. **dimber,** no. **dimm,** isl. **dimmr,** ags. **dim** 'mörk, skum', hvaraf äfven afledningen **dimma,** fsv. ä.-nsv.

---

[1]) Se Rygh NG Indl. s. 68, Oldnord. geogr. Ordb., Kbh. 1837, reg.

dimba; jfr med afseende på betydelsen **Mörken** eller, om betydelsen 'dimmig' legat till grund, **Emmern, Immen, Ångsjön** o. s. v. På vattnets färg kan namnet dock icke gärna syfta, ty denna är enligt uppgift ljus. Afledningen är densamma som i namnet å den strax bredvid liggande **Gässlingen.**

Djulan, se **Julan.**

Djupen ju³pen² [1].

1) (GS 3 Ö 38) Älghults sn, Uppvidinge hd Smål.: **Djuphult.**

2) (Hermelin 1808 samt enl. uppgift) på gränsen mellan Tisselskogs ock Ånimskogs s:nar Dalsl.; GS 1 V 33 kallad **Djupsjön.**

3) (Grau s. 401 [1754]. GS 3 Ö 31) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.: **Djupebo.**

4) (GS 3 Ö 31) Karbennings sn, Norbärgs hd Vstml.

5) (GS 3 Ö 30) Norbärgs sn, Norbärgs hd Vstml. Enligt förmodan af lektor E. Brate har sjön i äldre tid hetat ***Djuptjärn**; jfr den närbelägna byn **Djupkärra** = fsv. **Diwpaterna** (1413)[2], ä.-nsv. **Djupetiern** (1571)[3].

Namnet innehåller sv. adj. **djup,** fsv. **diuper,** isl. **djúpr** o. s. v. Detta ord är ytterst vanligt i namn på nordiska ock andra germanska vattendrag. Hit höra **Djupen** (GS 3 Ö 31), sjö i Dalarna, vidare de nedan behandlade sjönamnen **Djupgällen, Djuphiren, Djupramen, Djuprämmen, Djupsnuggan** samt **Djupsjön**[4], fsv. **Dyoposior,** hvarom Nordlander Sv. lm. XV. 2: 14, sv. **Djupasjön**[5], **Djup(e)vattnet, -vatten**[6], **Djuptjärn**[7], **Djupgöl(en)** (GS 3 Ö 40), **Djupträsk** (6 Ö 33), ä.-nsv. **Diupe tresk** (Öfver-Luleå enligt Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16); jfr äfven **Döpplingen.** Vidare erinras om fsv. **Diupudal** (VGL IV. 10), nu **Djupedalen,** bäck mellan Vg. ock Dalsl.[8] Sannolikt har bäckens eller åns namn varit **Diupa. Diupudal** är den däraf

---

1) Uppgiften för 4 är dock osäker.

2) SD NS II. Jfr **Boten, Trantern, Ursten.**

3) Forssell Sverige 1571, s. 83.

4) GS 2 Ö 40, 1 Ö 38, 3 Ö 38, 3 Ö 37, 1 V 36, 2 V 35, 4 Ö 35, 1 V 33, 3 Ö 33, 4 Ö 33 3 ggr, 5 Ö 33, 6 Ö 31, 5 Ö 30, 6 Ö 30 2 ggr.

5) GS 3 Ö 40, 3 Ö 39, 1 V 37 3 ggr, 1 Ö 37, 1 V 36.

6) GS 2 V 35 2 ggr, 2 V 34.

7 GS 2 V 34, 1 V 32 2 ggr, 2 V 32 2 ggr, 1 V 31 2 ggr, 2 V 31, 1 Ö 31, 2 Ö 31 2 ggr, 3 Ö 31.

8) Enl. VGL Schlyt. s. 557.

bildade benämningen på ådalen, efter hvilken sedermera i sin tur ån uppkallats. Jfr no. älfnamnet **Snødøla** af dalnamnet ***Snødalen**; dalen kallas nu **Snødøldalen**[1]. Från Tyskland må nämnas det ytterst vanliga **Diufonbach,** nu **Tiefenbach, Diefenbach** o. s. v., hvarom se Förstem. 2: 421 följ. — Såväl uttal som gårdnamn visa otvetydigt hän på ett fsv. ***Diupe;** jfr fsv. ***Bleke** (se **Bleken** 1), ***Hvite** (se **Hviten**) m. fl.

Djupgällen (Widegren 1: 597 [1817]) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög., af Tham Link. s. 457 kallad **Djupgölen.** Hvilken form som är den ursprungliga, är icke gott att säga: snarast bör man utgå från formen **Djupgällen,** hvilket namn är sammansatt af adj. **djup** (se **Djupen**) ock adj. **gäll** (se **Lillgällen** ock **Gällingen**).

Djuphiren **ju³phi²rn?**[2] (**Djuphiren** SGU Aa 12, kartan; **Djuphirn** GS 4 Ö 33), liten sjö i Floda sn, Oppunda hd Sdml. Se **Djupen** ock **Hiren.**

Djupramen **ju³pra²men** (Grau s. 400 [1754], GS 3 Ö 31) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Jfr **Gran-, Sten-** ock **Ulframen** (i närheten). Se för öfrigt **Djupen** ock **Ramen.**

Djuprämmen **ju³präm²men** (**Djuprämmen** i en handl. från 1658[3]; **Djupremmen** Lotter c. 1750; **Djuprämen** GS 2 Ö 31) Rämmens sn, Filipstads bärgsl. Vrml. : **Djuprämmen;** jfr **Djupen** ock **Rämmen,** samt **Fjäll-, Näsrämmen** (i närheten). Sjön har erhållit sitt namn i motsättning till den inom Kopparbärgs län liggande **Grundrämmen.**

Djupsnuggan **j³upsnug²gan** (Rääf 5: 5), liten sjö (l. göl) i Svinhults sn, Ydre hd Ög.; af adj. **djup,** se **Djupen** ock jfr **Grundsnuggan** (belägen i närheten) (: **Djupsnuggan** = **Grundrämmen** : **Djuprämmen**). Om senare leden se **Snuggen.** Man kan dock tänka sig, att här icke adj. ***snugg** 'kort' ingår, utan något af detta ord bildat sbst.; jfr Ydremålet **snugga** 'kort piska'. Betydelsen 'kort tobakspipa' torde härröra från Svealandsprovinserna; dessutom tyckes i dial. finnas en allmännare bet. af **snugga,** nämligen 'kort stycke af något'. Namnets form på **-an** bör i detta fall icke betraktas som oblik kasus af en mask. n-stam. Ordet är snarast att anse som fem. ock dokumenterar sig härigenom som ungt : i äldre tider erhöllo sjönamnen maskulint kön, äfven

---

[1]) Rygh NG 3: 361.

[2]) Sjön var obekant för min meddelare från orten.

[3]) Enl. uppgift af fil. dr G. Kallstenius.

om deras grundord voro feminina eller neutrala. Man kan också tänka sig, att i fråga om dessa ock andra mindre sjöar ett feminint appellativ underförståtts; jfr **Dolpan, Vesan** o. a.

Djurlången ju³rlog²gen (Hermelin 1803, GS 3 Ö 31) Lindes bärgsl. på gränsen till Dalarna : (gårdnamnet) **Djurlången;** jfr **Korslången** (i närheten). Första leden är sv. **djur**, fsv. **diur** o. s. v.; jfr **Djurasjön** (GS 3 Ö 39, 3 Ö 38), **Djursjön** (1 Ö 38, 1 V 37). Om andra leden se **Längen.**

Dofveln[1] (GS 2 V 35), liten sjö i Ryrs sn, Valbo hd Dalsl. Namnet hör antagligen tillsammans med den under **Dyfveln** behandlade stammen; jfr särskilt fht. **tobal** 'waldschlucht', no. **dov** 'gungfly', sv. dial. **dåva** 'fördjupning i marken'.

Dofvern då⁴vern (*dǫ̇vəη*)[2] (**Dofvern, -fw-,** Lotter c. 1750, Wangel Tal om Risinge Sokn s. 12 [1764], Hermelin 1810, Widegren 2: 135 [1818], GS 3 Ö 34; **Dåwern** Broocman 2: 440 [1760]) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. : **Dofverstorp,** år 1336 skrifvet **Duwirstorp** (SRP nr 582) med från nom. analogiskt inkommet **r,** alltså äldre ***Duwisþorp.** I näjden af sjön synas socknens högsta bärg vara belägna[3]. Östra stranden är högländ, västra låg. Det kunde alltså tyckas ligga nära till hands att att förbinda ordet med de under **Dyfveln** anförda orden fht. **tobal,** fslav. **duplь** o. s. v. En annan härledning bör emellertid afgjort föredragas. **Dofvern** ock den nära intill belägna **Glan** äro de största sjöarna inom ett ganska vidsträckt område, ock man har därför rättighet att tillskrifva deras namn en synnerligen hög ålder. Det bör därför icke väcka undran, om man i sjönamnet **Dofvern** upptäcker ett inom de nordiska språken för öfrigt ej anträffat ord eller ett ord i en under litterär tid ej uppvisad betydelse. Nu har sjön ett ganska mörkt vatten, betydligt mörkare än Glans. Jag anser, att den erhållit sitt namn i motsättning mot **Glan** 'den ljusa, glänsande' ock att sålunda namnet, hvilket på grund af gårdnamnet i fsv. måste ha lytt ***Duwir** eller ***Dowir,** är rotbesläktat med det ieu. färgnamnet **dhubh,** som återfinnes i fornir. **dub** 'mörk, svart', galliska flod-

---

[1]) Uttalsuppgift ej erhållen.

[2]) Enligt uppgift uttalas namnet af allmogen »med ett ö-liknande å-ljud», för öfrigt detsamma som förekommer i sjönamnet **Horken,** på grund hvaraf jag konstruerat ofvanstående form; alltså fsv. **-ŏ-**.

[3]) Jfr Tham Link. s. 888.

namnet **Dubis,** numera **Doubs,** gr. τυφλός 'mörk, blind' o. s. v.[1] I detta fall hör **Dofvern** sannolikt etymologiskt tillsammans med stammen i sv. **döf** ock ännu närmare med fsv. **dovi** 'dvala'. Att sjöar på liknande sätt erhållit sina namn i motsättning mot hvarandra, är icke ovanligt; jfr **Ljusterhöfden** ~ **Svarthöfden** ock se vidare t. ex. under **Lyen** samt betydelseöfversikten. Om emellertid **r** i namnet skulle höra till stammen, bör det snarast sammanställas med gårdnamnet **Dofra**[2] Snaflunda sn Nke = fno. gårdnamnet **Dofrar,** som ligger till grund för härads- ock fjällnamnet **Dovre** (det senare fno. **Dofrafjall**)[3].

Dolpan sannolikt **dol³pan²** (GS 1 V 32), liten vattensamling i Gillbärgs hd strax söder om den sydligaste spetsen af St. Gla Vrml.; eg. ett appellativum, sv. dial. **dulpa** 'fördjupning, hål', **dölpa** Rz (se **Dölpan**) o. s. v. motsvarande det likabetydande no. **dolp, dolpa** Aas., hvilket senare ingår i no. gårdnamnet **Dolpa**[4]. Med afseende på form ock användning jfr **Hulpan, Vesan.**

Drafven **dra³ven²,** enligt annan uppgift äfven **dra⁴ven** (Hermelin 1808, Wieselgren 3: 134, Allvin Vestbo s. 125; ej upptagen å GS 1 Ö 38) Refteleds o. Ås s:nar, Västbo hd Smål. : **Drafö** (år 1358 **Drafhö** enl. SRP nr 1811), **Draftinge.** Detta senare gårdnamn är sammansatt med fsv. **þing:** en i närheten belägen höjd kallas enl. Wieselgren 3: 158 **Tingstad.** Sjön är enligt Allvin om sommaren nästan helt ock hållet öfverväxt med vass, nate ock flottgräs samt liknar en vidsträckt äng. Jag sammanställer ordet med den nord. stam **draf-,** som ingår i isl. **draf** n. 'affall, smulor', fsv. **drav** n. 'svinföda', sv. 'mjölkblandning åt svin ock höns, mäsk', jutländska äfven 'myr, sump' (etymologiskt behandlad af vFries. Mediagem. s. 30 följ., Torp Studier s. 177). Betydelseutvecklingen har varit densamma som i det jutländska ordet; jfr äfven **Mangen, Mäskaren.** Möjligt är, att ordet är rotbesläktat med fno. älf- ock fjordnamnet **Drǫfn** (se **Dramborn**) samt no. älfnamnet **Drefja,** hvilket anföres af Rygh NG 3: 375.

Dragaren (Tham Vest. ss. 5, 157, 166) måste vara felaktigt för **Dagaren.**

---

1) Om denna stam se närmare Persson Wz. s. 55 följ., Brugm. Grundr.₂ 1: 108.

2) Den i SGU omnämnda **Dofrasjön** (**Dåfra-Sjön** Tuneld [I] 2: 73 [1786]) ligger icke vid denna gård.

3) Rygh NG IV. 1: 1. 4) Rygh NG 3: 434.

Dramborn l. **Dramboln** **dram³bå²ln** (»**dram³bə²rn**, supradental»).[1]

1) (**Drambolssjön** Grau s. 507 [1754]; **Dramborn** GS 3 Ö 31) Skinnskattebärgs sn Vstml.

2) (**Drambolssjön** Grau s. 524 [1754]; **Dramborn** GS 3 Ö 31; **Dramborn** Tham Vest. s. 156, tryckfel för **Dram-**) på gränsen mellan Skinnskattebärgs ock Gunnilbo s:nar Vstml.

Första leden anser jag vara ett fsv. ***Dram(n)**, motsvarande fno. älf- ock fjordnamnet **Drǫfn**[2] l. **Drafn, Dramn,** hvaraf nno. **Dramsfjorden, Drammen, Dramdal**[3]; möjligen af samma rot, som ingår i **Drafven.** Samma ord torde äfven uppträda i **Drammansbosjön** (GS 4 Ö 31) på gränsen mellan Uppl. ock Vstml. Sjön har uppkallats efter gården **Drammansbo,** hvilket namn tyder på ett sjönamn **Dramman;** jfr **Eldansnäs** : sjönamnet **Eldan.** Man kunde nu i fråga om **Dramborn** tänka sig, att detta sjönamn innehåller ett gårdnamn **Dramborn,** bildat med den i dessa trakter icke ovanliga händelsen **-bor(e)n,** hvilket äfven förekommer enkelt; se Forssell Sverige 1571 flerst. Någon gård med dylikt namn existerar dock, så vitt jag vet, ej. Antagligen bör därför namnets senare led sammanhållas med **Bålen;** jfr äfven **Amboln.**

Drien **dri³en²** (GS 3 Ö 36) på gränsen mellan N. Vi sn, Ydre hd, ock Tirserums sn, Kinds hd Ög.; af obekant härledning.

Dräjen **dräj⁴jen** (**Drejen** GS 4 Ö 36), långsträckt sjö på gränsen mellan Odensvi sn, S. Tjusts hd, ock Dalhems sn, N. Tjusts hd Klm. Sjön har en form, som mycket påminner om den hos sjöarna med namnet **Stråken.** Jag antager, att namnet förutsätter ett fsv. ***drægh-**, isl. ***drég-** ock att det är besläktat med sv. dial. **dråg** f. 'dal, sluttande dalsänkning', n. 'dalsänkning; trakt som ofta passeras af människor; stråk', no. **drog** f. bl. a. 'ställe där man drager ngt; lång fördjupning i jorden, liten dal' Aas. (← ***drog-**). Ordet är närmast besläktat med ock hör till samma afljudsserie som isl. **drega** 'draga', fht. pl. **trâga** 'åkrar'.

---

[1]) Om vokalen i senare stafvelsen upplyser min meddelare dessutom, att den är ett »mellanting mellan **å** ock **ö** (= **kol**)», d. v. s. **θ** l. **ɵ**.

[2]) = isl. **Drǫfn**, en af Ägirs döttrar.

[3]) Se Rygh Stud. s. 37; jfr Rygh NG 1: 29 o. s. v.

Drängen ingår som senare led i sjönamnet **Mjälldrängen**; se d. o. Ett motsvarande namn, fda. ***Drænger**, har säkerligen äfven burits af den sjö, som nu kallas **Drängsjön** (GS 1 V 38), Drängsereds sn, Årstads hd Hall. Socknen har här, som i så många andra fall, erhållit namn af sjön, ock dess fda. benämning **Drængsryth** (1369)[1] visar, att man har att utgå från ett osammansatt sjönamn; jfr t. ex. fsv. **Fæmsrydh** : **Femmen**. Jag kan sålunda icke biträda LUNDGRENS mening (Sv. lm. X. 6: 46), enligt hvilken personnamnet **Dræng(er)** vore sockennamnets första led. Detta fsv. fda. sjönamn ***Drænger** innehåller ett ord motsvarande isl. **drengr**, no. dial. **dreng** 'stock, stötta', om hvars släktskapsförhållanden se vFries. Mediagem. s. 59, Torp Studier s. 179. Fullt säkra betydelseanalogier äro sjönamnen **Bjälken**, **Sparren**, **Stockaren**, fsv. **Stang**, nu **Stångån**, nsv. **Stafsjön** o. s. v. Jfr för öfrigt hvad som under **Sträng-** yttras om **Strängseredsjön**. — Slutligen må nämnas, att det i Lex. 1: 399 anförda **Drängen** Redvägs hd Vg. är tryckfel för **Brängen**.

Drättingen **dräṫ³tigen**[2] (**Drättingen** Rogberg o. Ruda s. 282 [1770], Wieselgren 2: 877; **Drettingesjön** GS 3 Ö 38), nu urtappad sjö i Dädesjö sn, Uppvidinge hd Smål. : **Drättinge**, fsv. **Drættinge**, omnämnd bl. a. år 1386. Säkerligen är i detta fall gårdnamnet det primära, därför talar dels att detta namn äfven annorstädes förekommer som gårdnamn[2], dels — om ock i ringa mån — dubbelformen **Drättingesjön**. Detta **Drättinge** är väl aflett af fsv. **dræt** f. 'dragande' (**fiska-**, **not[a]-**, **vadha-** o. s. v.); jfr ortnamnet **Drag**, hvilket ofta synes ha bet. 'ställe där ngt såsom t. ex. båtar drages l. sättes upp', ock de ännu närmare stående no. gårdnamnen **Dybedræt**, **Vadrættet**, om hvilka Rygh NG 3: 301 talar. Jag erinrar äfven om gårdarna **Drabo** (GS 3 Ö 36), belägna å den tämligen jämna terräng mellan sjöarna Björken ock Tynn, som utgjorde den naturliga kommunikationsleden dem emellan. — Med afseende på bildningen jfr **Turingen** (jämte **Turingesjön**).

Drögen **drö̇⁴gen** (Lotter c. 1750, Brooeman 2: 170 [1760], Hermelin 1810, GS 3 Ö 35), tämligen stor sjö i Nykils sn, Val-

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 85.

[2]) Fsv. **Drættinge**, nu **Drättinge** (SD NS II från 1412), Hägerstads sn Ög. ock Skärstads sn Smål.

kebo hd, Tjärstads sn, Kinds hd, m. fl. s:nar Ög. : **Drögshult, Drögsnäs.** Sjön anses vara villsam ock opålitlig. Ordet förutsätter ett fsv. ***Drøgher** ock är formellt identiskt med isl. **draugr** 'spöke', men icke i denna, utan i en allmännare bet. af nomen agentis till fsax. **bidriogan,** fht. **triogan** (ty. **trügen**) 'bedraga'. Betydelsen är alltså 'den svekfulle, lömske, listige'[1]. Besläktade äro möjligen några af de ortnamn, som anföras af Rygh NG 2: 184. Med afseende på betydelsen må jämföras **Båfven, Låkan, Parsen,** no. **Utrygvandet** Buskerud, ty. älfnamnet **Gleink** ← **Glunich** (12:te årh.) ← **Glûminic** : mht. **glûmende** 'tückisch'[2]. — Ingen anledning finnes däremot att i detta sannolikt uråldriga sjönamn inlägga den betydelse, som ingår i sv. dial. **drög** 'trög, saktfärdig människa', no. **draug** ds. Ross, ä.-da. **drøg** 'långsam'. — Fsv. ***Drøgher.**

Dunkern dug⁴kern (**Dunker** Spegel Guds verk s. 109 [1685], Tuneld s. 58 [1741]; **Dunkern** Tham Nyk. s. 16, GS 4 Ö 33) Dunkers sn, Villåttinge hd Sdml. : **Dunkersby,** skogsmon **Dunkersheden.** Efter sjön har äfven socknen uppkallats, år 1314 skrifven **Dunker** SD III, jfr **Sotter** : **Sottern,** sockennamnet **Liuþer** : sjönamnet ***Liuþer** (se **Judan**) m. fl. Sjön har enligt uppgift klart vatten ock leende, löfskogsklädda stränder. Icke desto mindre anser jag, att namnet utgår från ett — förut icke uppvisat — fsv. adj. **dunker** 'mörk' = gottl. **dunkar** 'dunkel, ogenomskinlig' Rz[3], fsax. **dunkar,** västfris. **dunker,** holl. **donker,** fht. **tunchar** 'mörk, dunkel'; jfr med annan afledning fht. **tunchal,** ty. sv. (lånordet) **dunkel;** i afljudsförhållande till no. **dokk** 'dunkel, matt; ödslig, dyster' ock det likabetydande isl. **dǫkkr,** no. **døkk,** stam **danku-**[4], samt ffris. **diunk,** stam **dinku-.** Stammen **dunk-** synes för öfrigt på nordisk botten föreligga i no. **dunkjen** 'fuktig; kvalmig'[5]. Sannolikt har

---

[1]) I den utredning af härledningen af isl. **draumr,** som inleder Henzens undersökning »Über die träume in der altnord. sagalitteratur», föras såväl **draumr** som **draugr** till en rot **druh** 'nachstellen, schädigen'. Är denna etymologi riktig — ock förf. ger goda skäl för sig — blir i alla händelser betydelsen af vårt sjönamn, därest det — såsom troligt är — bör sammanhållas med de nämnda orden, ungefär densamma.

[2]) v. Grienberger MdIföG. 19: 525.

[3]) Väl lågtyskt lånord.

[4]) Se Karsten Prim. nominalbildn. 2: 253 följ.

[5]) Därs. s. 254.

namnet afseende på sjöns omgifning, hvilken ju i de aflägsna tider, då namnet uppkom, alltför väl kunnat bära en annan prägel än nu. Med afseende på bildning ock betydelse jfr **Blanken, Blån, Mörken, Svarten.** — Fsv. ***Dunker.**

Dyfveln **dy³vel²n** l. **dy³ver²n** (d. v. s. -*n*) (GS 3 Ö 35) Grebo sn, Bankekinds hd Ög. Sjön är mycket liten. Jag sammanställer ordet med no. **dyvle** n. 'liden dyb sump'[1]. Det är sålunda nära besläktat med fht. **tobal** 'waldschlucht', fslav. **duplь** 'hohl', af hvilkas numera försvunna nordiska motsvarighet no. **dyvle** är en **i̯a**-afledning; jfr ags. **dýfan** 'dyka' o. s. v. ock **Dofveln.** Hit för jag äfven no. **dov** f. 'gungfly', **dove** m. ds. Aas., sv. dial. **dåva** 'fördjupning i marken, där vattnet stannar' Rz, hvilka ord ej, såsom hos Rietz skett, få förblandas med finl. dial. **dava** 'sank däld'[2], motsvarande no. **dave,** isl. **dafi** 'vattenpuss' (se **Däfveln**), ock ännu mindre med fht. **dâha** 'lera'. Namnet är äfven, fastän aflägset, besläktat med adj. **djup** (se **Djupen**), fslav. **dъbrь** 'schlucht' ock förhåller sig till detta liksom sjönamnet **Glypen** till fno. **glúfr.** — Såsom ett rent appellativ synes ordet ingå i namnet **Albrektsdyfveln,** nu uttorkad, Uppl.[3]. — Fsv. ***Dyvil** (= isl. ***Dyfill**).

Dypen **dy⁴pen** (enl. uppgift) S. Finnskoga sn, Älfdals hd Vrml.; hör väl till adj. **djup** (se **Djupen**), men synes på grund af enstafvighetsakcenten icke gärna kunna återföras på en **i̯an**-bildning ***Dýpe.**

Dålingen **då³ligen²** (-*ɡl*-) (GS 3 Ö 30) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Sannolikt en bildning af adj. **dålig** ock sålunda tillhörande den grupp af nedsättande namn, som behandlas nedan; jfr t. ex. under **Raveln, Skrän, Ömmeln,** vidare **Stackalstjärn,** ä.-nsv. **Stackare Pöll, Småkraktjärn** o. s. v. Hvilken eller hvilka egenskaper som gifvit anledning till benämningen, är mig obekant: sjön är åtminstone icke i påfallande grad liten till omfånget, hvilket annars ofta är fallet med de sjöar, i hvilkas namn man spårar en liknande betydelse; jfr särskilt under **Ömmeln.**

---

[1]) Af det hos Aas. anförda **djuv** n. o. f. 'en hulning i jorden' har vid undersökningen om ortnamnens uttal intet spår funnits: det hörde i alla händelser till isl. **gljúfr** (Rygh NG Indl. s. 51).

[2]) Vendell PPm. [3]) Se SGU Aa 29: 8.

Dädlingen l. **Dällingen** (**Däldinge sjö** Arch. Smol. n. 661 [o. 1750] enl. Wieselgren, **Dällingen** Wieselgren 2: 870; **Dädlingen** Rogberg o. Ruda s. 282 [1770]), nu urtappad sjö i Dädesjö sn, Uppvidinge hd Smål. Sockennamnet skrefs år 1328 **Dædesiø**[1], ock här ha vi säkerligen den äldre formen af sjönamnet. Här föreligger sålunda ett exempel på att ett sammansatt sjönamn öfvergått till enkelt; jfr **Hissingen**, som i fsv. tid synes ha kallats **Hiþsio**, möjligen äfven **Myssjaren** m. fl. **Dädlingen** → **Dällingen** (hvilket uttal äfven åsyftas i skrifningen **Däldingen**) = fsv. **bruþløp** → **brulløp** o. d. Samma stam ingår väl äfven i **Dædha hundare** (1387) Gottl.[2] Om härledningen har jag ingen mening.

Däfveln **dä⁴veln** (**Defweln**, -**v**- Fernow s.18 [1773], Lex. 7: 395; **Defvelkärn** Lex. 5: 273), i en mosse belägen, liten sjö i Visnums sn, Visnums hd Vrml.; samma sjö som å GS 2 Ö 33 kallas **Delfvetjärn** : **Delfvenäs**. Jag antar, att ordet är en afledning på -**il** af finl. dial. **dava** 'sank däld', no. **dave**, isl. **dafl** 'vattenpuss'. **Däfveln**, fsv. ***Dævil**, isl. ***Defill** : **dafe** = sjönamnet **Dyfveln**, fsv. ***Dyvil**, isl. ***Dyfill** : no. **dov**. Samma ord ingår väl äfven i fsv. **Dawa hundare**, nu **Daga härad**. Med detta ursprung skulle ordet egentligen nu ha uttalats med akc. 2; men då de öfriga osammansatta sjönamnen i socknen såsom **Vismen**, **Ämten** ha akc. 1, har äfven **Däfveln** antagit denna akcentform. Möjligt är för öfrigt, att båda dessa sjönamn äro ombildningar af appellativerna ***dævle** n. (jfr **Delfvetjärn** GS 2 Ö 33), motsvarande no. **devle** i **devlehol**, ock ***dyvle**, motsvarande no. **dyvle**. **Delfvetjärn** (uttalat **Dälfvetjärn**) har, om denna form värkligen existerat, uppstått af ***Dævletjærn**, jfr sv. **inälfvor**, fsv. **innælve** ock isl. **innyfli**. — I fråga om betydelsen må **Loken** jämföras.

Dänningen **dän³nigen²** (**Denningen** Hermelin 1802, GS 6 Ö 31) Riala sn, Åkers skeppslag Uppl. Sjön synes af kartan att dömma vara belägen i en dal. Jag förbinder ordet med ags. **denu** f., **dene** m. 'dal' ← ***dani**- ock ags. **denn**, eng. **den** 'håla för vilda djur' ← ***dania**-. Med afseende på betydelsen, men ej bildningssättet erbjuder sjönamnet **Hulingen** en parallell. Däremot

[1]) SD IV. **Dådesiø** är skriffel.
[2]) Styffe Un.$_2$ s. 325.

får ordet ej sammanställas med fsv. **Dæningaland** (1336 enl. SD 4:493), nu **Dänninglanda** Smål., i hvilket enligt LUNDGREN[1] ett af personnamnet **Dan** bildat patronymicum ingår. Om emellertid BUGGES härledning af folknamnet **daner**[2] är riktig, skulle i alla händelser för de båda namnen **Dänningen** ock **Dänninglanda** samma stam ursprungligen ligga till grund. Jfr **Dänseln** samt i fråga om betydelsen **Dan.** — Möjligt är dock, att man för namnet har att söka en annan härledning. Grundordet kan vara en förlorad motsvarighet till fholl. **dennia,** fht. (renfrank.) **danne,** fht. **tanna,** ty. **tanne** 'gran', i fht. äfven 'ek', hvarför man anser ordet ha haft en äldre betydelse 'skogsträd'[3]. Om denna härledning är riktig, erinras om de sv. ortnamnen **Hester, Hestra,** där jag finner en motsvarighet till det i nord. språk annars icke kända ty. **heister** 'bok'[4]. I alla händelser anser jag det mycket troligt, att detta västgerm. ord ingår i sjönamnet **Dansjön** (GS 2 Ö 38) Härlöfs sn, Allbo hd Smål. : **Dansjö,** hvilket ord alltså skulle betyda 'Gransjön'[5]; jfr (den bredvid liggande) **Furen** 2.

Dänseln **dän⁴seln** (**Dänseln** Hermelin 1810, Tham Link. s. 844; **Denseln** GS 3 Ö 34) vid norra gränsen af Kimstads sn, Mämmings hd Ög. Sjön är belägen i en dalsänkning ock har höglänta stränder. Terrängförhållandena synas alltså icke lägga hinder i vägen för att äfven föra detta namn till ofvan behandlade ord med betydelsen 'dal' o. d. Dock är omljudsvokalen svår att förklara, så vida man ej trots enstavighetsakcenten får utgå från ett ***Dænslir,** hvilket namn då skulle vara en afledning på **-ia** af ett fsv. ***dansl,** ett denominativum af ett ord motsvarande ags. **denu** o.s.v. af samma slag som de af mig i Ark. 7: 165 anförda bildningarna. Möjligen kan dock det suffixala **-sl** tillhöra sjönamnet såsom sådant. På grund af akcentförhållandena synes man icke kunna föra namnet till det särskilt i norrländska ortnamn ingående **-sel(e),** som omnämnes under **Silen.** Jfr **Tjogseln.**

Dätten[6] (**Detten** GS 4 Ö 31) Tibble sn, Hagunda hd Uppl.; liten sjö nära de större **Strandsjön** ock **Lissjön;** af sv. dial. **dätt**

---

[1]) Sv. lm. X. 6: 45.
[2]) Ark. 6: 236.
[3]) Kluge Et. wb.
[4]) Ark. 17: 66.
[5]) Sjön är, så vitt jag kunnat se, på alla sidor omgifven af skog.
[6]) Obekant uttal.

m. 'liten klump, bit, klick' (se Rz), motsvarande isl. **dettr** m. 'fall'; jfr följ. namn.

Dättern **dät³ter²n** (**Dettern** Linné Västgöta resa s. 217 [1747], Hermelin 1807, GS 1 V 35), grund vik af Vänern i Flo o. Näs socknar, Åse hd Vg.; kan ock betraktas som en särskild insjö (se Lex. 2: 109) : **Dätterstorp.** Jag anser, att äfven här ett ord motsvarande ofvan omnämnda sv. dial. **dätt** 'klick', isl. **dettr** föreligger. Sjön har kallats så i förhållande till den naturligtvis betydligt större Vänern. Ordet har för öfrigt i olikhet med föregående namn det gamla nominativmärket bevarat ock har väl ursprungligen uttalats med enstafvighetsakcent, som senare ombildats på grund af anslutning till **Vänern,** hvilket namn i dessa trakter bibehållit sin sammansatta akcent. I fråga om betydelsen må jämföras **Besslingen, Glytten, Kalfven, Supen.**

Dölpan **döl³pan²** (GS 1 V 32), liten vattensamling i Gillbärga sn, Gillbärgs hd Vrml.; egentligen ett appellativum med betydelsen 'hål, fördjupning', hvilket äfven uppträder i gårdsnamnet **Dölpan,** Hammars sn Nke.

Döpplingen **döp³ligen²** (Tham Link. s. 607) Åsbo sn, Göstrings hd Ög.; sannolikt af äldre ***Dýplinger** : adj. **djup** (se **Djupen**). I fråga om bildningen kunna t. ex. **Besslingen, Femlingen** jämföras.

Dösslingen **dös³ligen²**, af allmogen uttalat **döʃ³ligen²** (GS 1 V 33), liten sjö vid norra ändan af Harefjorden i Näs hd Vrml.; sannolikt afledning af sv. **dös** f. 'stenhög, stenkummel', isl. no. **dys,** hvilket ord äfven ingår i no. ortnamn[1]. Med afseende på betydelsen må jämföras **Kumlan, *Röringen;** i fråga om bildningen se föreg. Dock kunde man äfven tänka sig ett fsv. ***Dýslinger** : fno. älfnamnet ***Dúsa,** som väl betyder 'den stilla, sakta flytande'[2] (: isl. **dús** 'stillhet, ro'); jfr no. **Dusebækken**[2]. I fråga om betydelsen se äfven **Lygnern, Läen, Rämmen, Säfvelången** (: älfnamnet fsv. **Sæva**) m. fl.

Dövalen **dö³va²len** (-*l*-) (Rääf 5: 8) Sunds sn, Ydre hd Ög. Jag anser som sannolikt, att namnet innehåller ett för öfrigt ej uppvisat grundord till sv. dial. **döväling** m. 'senfärdig människa' (Rz s. 111). Namnet betyder sålunda 'trögmåns' l. dyl.

---

1) Ex. se Rygh NG Indl. s. 48.
2) Omnämnt af Rygh NG 1: 84.

ock bör i fråga om betydelsen sammanhållas med de under **Dabaken, Lammen, Lunten, Såken, Tåkern** behandlade sjönamnen.

Eckeln, af allmogen uttalat »**Eckern**»[1] [d. v. s. *-n*] (**Eckeln** Widegren 2: 327 [1829], Tham Link. s. 598; **Ekeln** Lex. 2: 185), eg. en vik af Sommen i Ekeby sn, Göstrings hd Ög. : **Eklabo.** Samma namn har väl också burits af **Eklasjön** (GS 1 V 36, 37) Vg. På grund af gårdnamnets form bör namnet i fsv. tid ha lytt ***Ekle,** motsvarande isl. ***Eikli**[2], sannolikt en bildning på **-l** af trädnamnet fsv. ock nsv. **ek,** isl. **eik** o. s. v.; jfr att sjön är belägen i Ekeby sn, fsv. **Ekeby** jämte **Egby.** Af samma ord ha bland annat följande sjönamn bildats: **Eckern, Ekaren, Eken, Eklången, Eknaren** samt **Ekasjön**[3], **Ek(e)sjön**[4], **Ek(e)tjärn**[5], fsv. **Ekebækker** (VGL IV. 10) Västbo hd Smål. samt fno. fjordnamnet **Eiki**[6], fno. **Æika vatn** (1273)[7] ock det af Rygh NG Indl. s. 48 ponerade fno. älfnamnet **Eik.** Namnet **Eksjön** har äfven burits af **Eksjöhofgårdssjön** i Vallsjö sn, Västra hd Smål. vid det gamla härresätet **Eksjöhofgård,** fsv. **Ekesio** (1409, 1426),[8] m. fl., m. fl. — Fsv. ***Ekle.**

Eckern ek⁴kern.

1) (**Eckers sjö** råmärke i handl. från 1665[9]; **Eckern** Wieselgren 3: 31, 372, Allvins karta; **Ekaren** Bexell 1: 333; **Eckarn** Höjers karta) till större delen inom Byarums sn på gränsen mellan Östbo ock Tveta h:der Smål.; äfven kallad **Eckerssjön** (enligt uppgift; så ock GS 2 Ö 37) : **Eckersholm** samt det längre bort liggande **Ekeryd.**

2) (**Ekern** Hermelin 1818, GS 4 Ö 37) Döderhults sn, Stranda hd Klm. : **Ekerhult.**

Samma namn har möjligen äfven burits af den lilla sjö, vid hvilken gården **Ekeshult** i Kristdala sn är belägen.

---

1) Akcentuppgift ej lemnad. 2) Jfr t. ex. **Edslan.**

3) GS 1 Ö 39, 6 Ö 31.

4) GS 2 Ö 40, 1 V 37 2 ggr (en af dessa omnämnes i Valdemar II:s jordebok: **eksio os,** Schlyt. VGL s. 591), 3 Ö 37 vid **Exebo** i Virserums sn Smål., 3 Ö 35.

5) GS 1 V 36, 1 V 32, 1 V 31, 2 V 31.

6) Rygh Stud. s. 80 (försett med ett ?).

7) I ett norskt gränsdokument.

8) Styffe Un_2 s. 167. 9) Enligt Allvin Östbo.

Trots den hos båda dessa namn förekommande enstafvighetsakcenten anser jag mig böra etymologiskt identifiera dem med fno. ***Eikir**, sannolikt det äldre namnet på de norska sjöarna **Ekeren**, uttalat **Eikeren**, på gränsen af Ekers ock Jarlbärgs fögderi[1], **Eikesdalsvandet**[1] samt den sjö, som i ett gränsdokument mellan Norge ock Sverge från 1273[2] kallas **Æiker vatn.** Dessa namn äro bildade af trädnamnet fsv. nsv. **ek**, isl. **eik** o. s. v.; se **Eckeln.** Med afseende på betydelse ock afledning må jämföras **Bärkern** samt no. **Asperen**, af fno. ***Aspir**[3], ock fno. ***Fyrir**, sannolikt äldre namn på **Fyresvandet**[4]. Enstafvighetsakcenten beror här som i flera andra fall på en för öfrigt icke ovanlig akcentförskjutning (se öfversikten). Mera betänklig blifver emellertid härledningen på grund af gårdnamnsformen **Ekerhult** (ej **Ekershult** eller **Ek[e]shult**). Dock känner jag ej, om densamma har gamla anor. — Formellt möjligt är ju äfven att ställa detta ock de närmast följande sjönamnen af stammen **ek-** till isl. **eikenn** 'rasande, vild', hvilket ord som bekant hör till gr. αἰγίς 'stormvind', sskr. **ejati** 'rör sig'[5]. Denna möjlighet bör dock enligt mitt förmenande bestämt afvisas.

Edsjön o. s. v., se **Jangen.**

Edslan[6] eller enligt uttalet **Ädslan ä³dslan²** (så enligt uppgift; väl snarare **ä³tslan²**) (**Edslan** Tuneld [II] 5: 137 [1790], Hermelin 1808, GS 1 V 33; **Edslarn** Höjer 2: 1209, utan motsvarighet i det talade språket) Edsleskogs sn, Tössbo hd Dalsl. Detta sjönamn kan spåras långt tillbaka i tiden. Det ingår nämligen i namnet å den nyssnämnda socknen **Edsleskog,** som år 1308 ock 1312 skrefs **Etlæskogh,** 1379 **Ezlaskogh,** 1434 **Edhleskog,** 1531 **Edzleskog** ock **Edzlaskog,** 1571 **Äsleskog;** se SD III, Höjer 2: 1210, Lignell 2: 228, 229, Forssell Sverge 1571, s. 113.

---

1) Rygh Stud. s. 57 not 3 med där citerad litteratur.

2) Dokumentet är aftryckt ock behandlat af Werlauff AfnO 1844—45, s. 162.

3) Rygh NG 1: 182. 4) Rygh NG 1: 103.

5) Bugge Norr. Fkv. s. 93, Zupitza Germ. gutt. s. 197.

6) Ehuru jag enligt mina annars följda principer i fråga om val af stickordsformer snarast skulle behandlat detta namn under bokstafven **ä**, har jag dock, då ingen enda af mina många källor för detsamma stafvar det med **ä**, ansett det mera praktiskt att bibehålla den traditionella ortografin.

Med den någon gång förekommande skrifningen **Øtlæ-** (SD 3: 69) bör möjligen sammanhållas den enligt Liguell äfven uppträdande formen **Hödtlæscog**[1]. Namnet uttalas numera af allmogen (enligt uppgift) »**Ålskog**», hvarom nedan. **Edleskog** ← **Edslan** = **Ånimskog** ← **Ånimmen** = **Mangskog** ← **Mangen** = **Treskog** ← **Tren** = **Gunnarskog** ← **Gunnern** o. s. v. — Då socknen är uppfylld af höga bärg med trånga dalar, vill man ju vid försök att förklara ordet gärna tänka på sv. **ed**, isl. **eið** o. s. v., hvilket i no. bl. a. användes om »en dyb indsænkning i et fjeld, som giver let vei mellem to bygder». Af detta ord äro åtskilliga svenska sjönamn bildade (t. ex. **Edsjön** GS 1 V 34 Dalsl., 5 Ö 32 Uppl., **Edstjärn** 1 V 33 Dalsl.). Men sockennamnets äldsta form **Etlæskogh** synes förbjuda en dylik tolkning. Man har för sjönamnet att utgå från ett fsv. ***Etle**, motsvarande ett isl. ***Eitli**. Detta kan icke föras till det fno. personnamn **Eitill**, med hvilket enligt Rygh NG 2: 112 åtskilliga no. gårdnamn äro sammansatta; men det är ju möjligt, att etymologiskt sammanhang mellan de båda namnen äger rum. Den enda nu lefvande ordstam inom de nordiska språken, till hvilken sjönamnet kunde ställas, är, så vitt jag vet, den som ingår i sv. **etter**, fsv. **eter**, isl. **eitr** o. s. v., alltså densamma af hvilken med all sannolikhet såväl sjönamnet **Ettern** som sv. flodnamnet **Åtran** direkt äro bildade. Om så emellertid är förhållandet, synes det mig möjligt, att för detta sannolikt uråldriga namn samma betydelse ligger till grund som för de rotbesläktade gr. οἰδάω 'svälla', οἶδμα 'svall'; jfr gr. 'ἴδη 'skogig bärgstrakt', som Prellwitz Et. wb. d. gr. spr. för till denna ordgrupp. Huru som hälst torde orden etymologiskt höra tillsammans; den betydelse, det svenska sjönamnet haft, kan svårligen med något slags säkerhet närmare bestämmas. — ***Etle** → **Edslan** (**Etslan**) liksom fsv. **køtliker** → **köttslig**, **vatle** → **vatsle**, **vassle**. I sockennamnet har utvecklingen på grund af den första ledens relativt obetonade ställning varit en annan. **Etlæskogh** → ***Älleskog** (→ **Ålskog**) = **Østra Gøtland**, **Østra Gytland** → **Östergyllen**. Formen på -an är oblik kasus; jfr **Eldan** samt t. ex. sv. **vassla** ← fsv. **vatle**. Sjönamnen ha naturligtvis ofta

---

[1]) Jfr med afseende på begynnelseljudet den moderna biformen **Hesselskog**, folketymologisk anslutning till sv. dial. **hässle** : **hassel**; jfr fsv. **hæsleskogher**; se Sidenbladh Härads- o. sockennamn s. 44.

föregåtts af prepositioner, som styrde dativus. Med afseende på ä-ljudet jfr älfnamnet **Ätran** : isl. **eitr.** — Fsv. ***Etle.**

Ejen, se **Äjen.**

Ekar(e)n[1] (**Ekan** Grau s. 563 [1754]; **Ekarn** GS 4 Ö 31), mycket liten sjö i Kila sn, Öfre-Tjurbo hd Vstml. På grund af den hos Grau anförda formen kan man vara osäker om ordets afledning. I alla händelser hör det väl till de sjönamn, som bildats af trädnamnet **ek** (se **Eckeln** o. s. v.).

Ekeln, se **Eckeln.**

Eken, Stora ock **Lilla, e³ken²** (Lotter c. 1740, Fernow s. 9 [1773], GS 1 V 31) Bogens sn (den förra dock blott delvis), Jösse hd Vrml. : **Eken, Lilla Eken;** en n-stamsutbildning af trädnamnet **ek** (se **Eckeln**). Fsv. ***Eke** : ***Ekir** (se **Ekaren**) = ***Biærke** (se **Bjärken**) : ***Bærkir** (se **Bärkern**) = fno. ***Aspi** : ***Aspir** o. s. v.

Ekern, se **Eckern.**

Eklången e³klog²gen (**Eklångsjön** Landtm. cont. karta; **Eklången** Hermelin 1804, GS 4 Ö 32) till största delen i Ärla sn, på gränsen mellan Ö.-Rekarnes ock Åkers h:der Sdml. : **Eklången;** af trädnamnet **ek** (se **Eckeln** o. s. v.) ock adj. **lång;** nära sjöarna **Id-, Kärrlången.** Jfr t. ex. **Asp-, Björklången.**

Eknaren e³knar²n (GS 4 Ö 33).

1) (Hermelin 1804) mellan Spelviks, Runtuna, Ludgo ock Lids socknar, Rönö hd Sdml.

2) Lids sn o. s. v.; mindre än den förra.

Ordet är bildat af trädnamnet **ek** (se **Eckeln** o. s. v.) ock förutsätter ett fsv. ***Eknir,** isl. ***Eiknir;** jfr **Björknaren.** Jag anser det högst osannolikt, att namnet är aflett af isl. adj. **eikinn** 'rasande', hvaraf det mytiska älfnamnet **Eikin** (Snorra **Edda**). Om afledningen se **Näsnaren** samt öfversikten (II, 3).

Eldan[2] eller efter uttalet **Äldan äl³dan²** eller hos allmogen vanligen ***Älen ä³len²** (»Äern» = *æən*?) (**Ahlen** Lotter c. 1750, **Alen** Höjers karta, se **Alen** 2; **Älen** Hermelin 1808; **Eldan** GS 1 V 33) Svanskogs ock Långseruds s:nar, Gillbärgs hd Vrml. : **Eldansnäs** (uttalat **äl³dansnä²s**), en jämförelsevis ung bildning, som naturligtvis uppkommit efter den tid, då sjönamnet antagit

---

1) Sjön är sannolikt numera försvunnen; för min meddelare från orten var den obekant.

2) Se anm. under **Edslan.**

best. form; jfr **Fjällansnäs** under **Fjällen**[1]. Det är på grund af de växlande formerna ytterst svårt att yttra sig om härledningen af detta namn. Det är väl sannolikt, att **Alen** ock **Älen** åsyfta att återge det nämnda dialektiska uttalet *æən*. Huru denna form förhåller sig till **Eldan, Äldan,** kan jag icke säga : möjligen föreligga här två gamla namn på samma sjö, hvarvid — såsom ofta är fallet — det ena i ljudligt afseende påminner om det andra, hvilket gör det troligt, att ömsesidig påvärkan eller ombildning af en äldre benämning ägt rum; jfr **Algudhi** ~ **Allgunnen, Friþi** ~ **Frillen, *Malingen** ~ **Malmsjön, Oren** ~ **Ören, Rifven** ~ **Ryfven, Rummen** ~ ***Runnir, Römen** ~ **Ryningen, Skiren** ~ **Skären, Snesaren** ~ **Snoken.** Om vi nu emellertid våga utgå från formen **Äldan** — för **Eldan** har jag ingen annan hemul än GS — kunde man tänka sig, att namnet utgår från sv. **eld,** fsv. **eldher, eller,** isl. **eldr** o. s. v. **Ä**-formen vore då att sammanhålla med sv. dial. **äll.** Denna olikhet i stamvokalen beror på gammal växling i paradigmet af former med **æ** (= isl. **e**) ock **ē** (= isl. **ei**). Samma grundord föreligger i (åtminstone några af) sjönamnen **Ellern, Eldsjön** (GS 1 Ö 38), **Ellsjön**[2] ock möjligen äfven **Ellesjön**[3]; jfr vidare det på flera ställen i Norge förekommande älfnamnet **Eldaaen,** fno. **Elda,** hvilket Rygh anser kunna betyda »sviende som ild»[4]. Man kan väl också tänka sig betydelsen »glänsande som eld». Formen på **-an** utgår från de oblika kasus; se **Edslan.** Den fsv. formen skulle alltså ha lytt ***Eldhe.** Samma namn kan äfven ingå i fsv. **Eldasund** (1405)[5], där **Eldhakan** fattas som genitivus definitivus; jfr **Bællafors** under **Bällen.** Därjämte synes ett fsv. ***Eldhir** hafva funnits; se **Ellern. *Eldhe** : ***Eldhir** = ***Bælle** : ***Bællir.** Med afseende på betydelsen kunde man erinra om fht. **Fiurbah,** nu **Feuerbach,** hvilket väl — såsom Förstem. 2: 505 med tvekan antar — hör till fht. **fiur** 'feuer' — dock är det naturligtvis ej lätt att säga, hvilken egenskap ordet i denna sammansättning skolat beteckna.

Eldaren, se **Ellern.**

---

[1]) Andra liknande fall äro **Lienshyttan** : sjönamnet **Lien, Trästenshult** : ***Trästen** (se **Trästen**), **Tröntorpet** : sjönamnet **Trön**; jfr **Elen.**

[2]) GS 3 Ö 40, 2 Ö 38.

[3]) GS 1 Ö 42, 1 V 37 2 ggr, 1 Ö 37.

[4]) NG 2: 74, 156; 163, IV. 1: 121.

[5]) Styffe Un_2 s. 235.

Eldmörjan, af allmogen uttalat **il^{3}mör^{2}jan** (**Eldsmörjan** GS 1 V 35) å Hunnebärg Vg.; af nsv. **eldmörja,** fsv. **eldmyria;** jfr sv. dial. **ellmerja** Häls., **mörjeeld** Skåne, Hall.[1] I fråga om uttalet **ill-** är dialektformen **ill** 'eld' att jämföra. Namnet kan på grund af sin bildning antagas vara ganska ungt; jfr t. ex. **Grundsnuggan.**

Elen **e^{4}len,** af allmogen uttalat **oi^{4}len,** hvarom nedan (GS 2 Ö 39), ytterst liten vattensamling i Virestads sn, Allbo hd Smål.: **Elenshylte, Elensås,** bildade efter den tid då sjönamnet erhöll bestämd slutartikel.[2] Detta ord ställer jag till ett sv. dial. ***ēl** = no. **eil** f. 'skåra l. fördjupning i form af en ränna', af ieu. ***oilā-**, hvilket Bugge PBB 21: 422 sammanställer med lit. **eile** 'fåra' ock anser ha grundbetydelsen 'gång' : $\sqrt{ei}$ 'gå'. Formen **Oilen** står i öfverensstämmelse med de ljudlagar, som värkat i traktens dialekt. Jfr för öfrigt **Elhöfden, Elingen.**

Elflången, se **Älflången.**

Elften, se **Älften.**

Elhöfden **e^{3}lhöv^{2}den** (GS 2 Ö 40 felaktigt **Ethöfden**) Asarums sn, Bräkne hd Blek. Då öfriga sjöar på **-höfden,** särskilt de i Blekinge belägna (jfr **Nätter-, Sillhöfden**), tyckas ha blifvit uppkallade efter den genomflytande ån, skulle man kunna förmoda, att så äfven har varit fallet med den ifrågavarande. Jag anser det sannolikt, att sjön uppfattats som »hufvudet» (**-höfden** : fsv. **høvoþ,** isl. **haufuð;** jfr **tve-, månghöfdad**[3] o. s. v.) till den ur sjön utfallande ån, hvars förnämsta characteristicum tycks vara tre små sjölika utvidgningar af ett slag, som möjligen i äldre tider kallats **ēl,** identiskt med grundordet i namnet å den till storlek ock form snarlika **Elen** (se för öfrigt d. o.) — Fsv. ***Elhøfþe.**

Elingen (Grau s. 399 [1754]) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.; att dömma af kartan nu urtappad, men namnet lefver kvar i gårdsnamnet **Elingsbo.** Namnet kan vara en afledning på **-ing-** (l. **-ung-**) af det under **Elen** behandlade ordet; jfr **Malmen : Malmingen** o. s. v.

Ellern **el^{3}ler^{2}n** (**Ellern** Hermelin 1818; **Elaren** Cræliua s. 392 [1748?, 1774]) Mörlunda sn, Aspelands hd Klm. : **Ellarebo**

---

[1]) Rz s. 444. Ordet **eldmörja** är sannolikt ombildning af ett fsv. ***ēmyria,** isl. **eimyrja** : **eimr** (se **Emmern**); jfr Kluge KZ 26: 84, Nor. Sv. lm. VI. 5: 9.

[2]) Jfr **Eldansnäs** : **Eldan, Lienshyttan** : **Lien** m. fl.; se afd. II, IV.

[3]) Se Nor. Aschw. gr. § 178.

(GS 3 Ö 37).[1] Den hos Crælius förekommande formen med ett l torde icke hafva återgifvit ett gängse uttal; med afseende på **-aren** jfr **Illaren** å samma sida hos Crælius som namn på sjön **Illern**. Enligt uppgift motsvaras namnet »möjligen» af ett riksspråkligt ***Ellaren**. Sannolikt bör det sammanhållas med sjönamnet **Eldan** ock under detta anförda namn. Fsv. ***Eldhir (Ellern) : *Eldhe** (se **Eldan**) = fno. **Aspir : Aspi** o. s. v. (se öfversikten). — Från Långseruds sn, Gillbärgs hd Vrml., har meddelats, att där finnes en sjö **Eldaren**, hvilkens namn af allmogen uttalas »**Eern**». Jag känner ej, om målets ljudlagar tillåta en sammanställning med sjönamnet **Eldan** ock **Ellern**.

Elmaren, se **Älmaren.**

Elmten, se **Älmten.**

Elten, se **Älten.**

Emmern em³mer²n l. **Emmaren** em³mar²n[2], **Öfre** ock **Nedre** (**Emmern** GS 3 Ö 36; **Ämmern** Tham Link. s. 26) Oppeby ock Hycklinge s:nar, Kinds hd Ög. : **Embricke**, väl sammansatt af sv. dial. **eke** 'ekbult o. d.', alltså närmast att jämföra med **Flasbjörke** (← ***Flats-**) : sjönamnet **Flaten** ock ett af **björk** på analogt sätt bildat ord (jfr isl. **birke**), samt med fsv. **Frillebøke** : sjönamnet **Frillen**[3]. Namnet hör tydligen till fsv. **ember, eem** m. 'imma', isl. **eimr** 'dimma, rök', no. **eim** 'ånga', da. **em** ock förutsätter ett fsv. ***Ēmir**, isl. ***Eimir**. Det är sålunda nära besläktat med det likaledes östgötska sjönamnet **Ämmern**, för hvilket man dock på grund af uttalet **äm⁴mern** har att ansätta den fsv. formen ***Ēmber**, isl. ***Eimr**. I det sistnämnda ordet föreligger sålunda den fsv. nominativformen af **ēmber** oförändrad; det föregående däremot är en ja-stam. ***Ember** → **Ämmern**, men ***Ēmir** → **Emmern**. — Fsv. **ember, eem** ingår i flera svenska namn på vattendrag, sålunda utom i det nämnda **Ämmern** i sjönamnen **Emsen, Immen** 2, **Ämmen, Emsjön** (GS

---

[1]) Detta gårdnamn måste ha uppstått eller erhållit sin nuvarande form i första sammansättningsleden efter den tid, då fsv. ***Eldhir** erhållit afledningsändelsen **-aren**. Jfr däremot **Darsbo : Dagaren, Enarstorp : Enaren**, fsv. **Hallarsø : Hallaren** (alla med **-s**!). Se öfversikten under II, 2.

[2]) Om förhållandet mellan dessa uttalsformer se under **Fälaren.**

[3]) Emellertid kan icke **Embricke** vara direkt utvecklat ur det fsv. ***Ēmi(r)sēke**, som måste förutsättas för gårdnamnet, därest den här gifna tolkningen af sjönamnet är riktig.

4 Ö 31 Uppl.), **Emtjärn** (2 V 34 Boh.), vidare i **Åmån** [1] Smål., i fsv. tid kallad **Eem** (1320 enl. SD 3: 477), **Emmaån,** Lerbäcks sn, Kumla hd Nke, samt en lika benämnd å i Bo sn, Skyllersta hd Nke, ock Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög., nu **Hällestadsån,** i äldre tid med osammansatt namn, hvilket framgår af gårdnamnet **Emma** samt af **Ema(qvarn)** (1563)[2]. Hit för jag äfven det sjönamn, som ligger till grund för det forna sockennamnet **Embeskog** (1540)[3], Svanskogs sn, Tössbo hd Dalsl., hvaraf nu **Emneskogssjön** (GS 1 V 33). Jfr de närliggande **Edsleskog, Svanskog** ock **Ånimskog,** hvilka namn äfvenledes äro sammansatta med sjönamn. Liknande betydelse 'dimsjön' o. s. v. hafva **Dimlingen, Immeln, Åmmen, Åmmelången, Ångsjön,** fsv. sockennamnet **Nævilsio** [4] (se under **Näfvergården**) m. fl. Älfnamnet **Eem (Åmån)** påminner om de under art. **Rösimmen** ock **Åmmelången** uppvisade likabetydande fsv. ånamnen ***Ima** ock **Āma.**

Emsen.

1) **Stora** ock **Lilla, em⁴sen** (Lotter c. 1750, Fernow s. 16 [1773], Björkman s. 106 [1842], GS 1 V 32, 1 Ö 32) Fryke-ryds sn, Kils hd, ock Grums sn, Grums hd Vrml.

2) **em³sen²** l. **im³sen²** (GS 1 Ö 31) Öfre Ulleruds sn, Kils hd Vrml. Uttalsformen med **i** är att förklara som sjönamnet **Immen** 2 ← äldre **Emmen.**

Namnet kommer af fsv. **ember, eem** m. 'imma' ock såsom senare led antingen fsv. **-siø** eller suffixet **-si,** hvilket är säkert uppvisat från fsv. sjönamn ock fno. fjordnamn: jfr under **Alsen, Bjärsen, Flaxen, Ramsen, Vixen, Äxen (Äjen)** o. s. v. Se för öfrigt **Emmern.**

Enaren e³nar²n.

1) (GS 4 Ö 34) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml.: **Enarstorp** (1823), **Enstorp** (GS 4 Ö 34). Formen **Enarstorp** har uppkommit genom en kompromiss af fsv. ***Eni(r)sþorp** ock den yngre

[1]) Känd under detta namn först i Näfvelsjö sn, enl. M. Stolpe SGU Ab 14: 6.

[2]) Erik XIV:s nämnds dombok s. 88.

[3]) Styffe Un₂ s. 147.

[4]) **Åmån** börjar, som nämnts, erhålla detta namn just i Näfvelsjö sn. Enligt äldre uppgifter skall **Näfvelsjön** vara en af älfvens källsjöar. Någon dylik sjö är mig emellertid obekant, men att den har funnits, visar det fsv. sockennamnet **Nævilsio. Åmån** (= fsv. **Eem**) ock detta sjönamn skulle alltså ha samma betydelse.

sjönamnsformen **Enaren.** Om gårdnamnet uppstått under den tid, denna senare form blifvit enahärskande, hade det säkerligen lytt **Enar(a)torp**; jfr **Ellarebo** : sjönamnet **Ellern.** Med **Enarstorp** böra sammanhållas fsv. **Hallarsø** under **Hallaren,** ä.-nsv. **Darsboda** under **Dagaren** m. fl., hvarom utförligare i öfversikten under II, 2.

2) (GS 4 Ö 34) Lunda sn, Jönåkers hd Sdml.

3) (GS 6 Ö 32) Öster-Åkers sn, Åkers skeppslag Uppl.

Ordet är bildat af trädnamnet fsv. nsv. **en,** jfr isl. **einir** o. s. v. Sjönamnen **Enaren** : **Enen** = **Björkaren** : **Björken** = **Ekaren** : **Eken** = fno. ***Aspir** : sv. **Aspen** o. s. v. Af samma ord hafva dessutom följande sjönamn uppkommit: **Enegren, Enehagen, Eningen** samt **Ensjön**[1], **Entjärnarna** (GS 3 Ö 31), **Engöl** (4 Ö 35). Ett fsv. ***Enesio** förutsättes af gårdnamnet **Enesiohult** (1402 enl. SD NS I), nu **Enshult,** Malgesanda sn Ög., ock ett fda. ***Ensio** af sjönamnet **Ensyokalf** (Valdemar II:s jordebok; se **Kalfven**). Af samma trädnamn är äfven no. älfnamnet **Ena,** fno. **Eina** bildat[2]. — Fsv. ***Enir,** motsvarande isl. ***Einir.**

Endgarn, se **Ängarn.**

Enegren e³negre²n (GS 3 Ö 37) Kråkshults sn, S. Vedbo hd Smål.; är egentligen blott en liten utvidgning af sjön Bällen; af trädnamnet **en, ene** (se **Enaren**) ock **gren,** motsvarande fno. **grein,** hvilket ord enligt Rygh NG Indl. s. 29 äfvenledes utmärker en utvidgning eller förgrening af älfvar o. d. Denna sammansättning är fullt analog med fsv. gårdnamnet **Algreen** (1447), nu (ock redan 1500[3]) **Algrena** (Nke); jfr äfven fsv. **Yfragren**[4], nu **Öfver-Gran** (Uppl.). Jfr för öfrigt under **Måsegren, Åmgren.**

Enehagen e³neha²gen (GS 1 Ö 37) Örsås sn, Kinds hd Vg.: **Enebo;** af trädnamnet **en** (se **Enaren**) ock **hage,** fsv. **hagi** eg. 'inhägnat stycke land'; jfr **Toften** ock sammansättningarna med **-gården;** se för öfrigt **Hagsvarten.** På grund af gårdnamnet **Enebo** har man grundad anledning för det antagandet, att sjön i äldre tider hetat **Enen** (= följ.) l. dyl. Jfr **Tostholmen** (: **Tussered**) samt äfven **Härsåsen.** Något skäl att sammanställa ordet med ags. **ánhaga** 'ensamstående' torde icke föreligga.

---

[1]) GS 1 Ö 49, 2 V 34, 4 Ö 34, 1 Ö 31, 3 Ö 31 2 ggr.

[2]) Rygh NG 3: 351.

[3]) Vadst. kl. jordeb. ss. 218—219.

[4]) SD 3: 269.

Enen (Lotter c. 1750) Älfdals hd Vrml.; kallas nu **Stora Ensjön** (GS 1 Ö 31). Jfr liknande namnbyten under **Asken** (Lotter), nu **Askesjön**, ock **Gran**, af hvilka sjöar en numera kallas **Gransjön**.

Eningen **e³nigen²** (GS 1 V 36) i gränsen mellan Seglora ock Bollebygds s:nar, strax söder om Viaredssjön Vg.: trädnamnet **en** (se **Enaren**, **Enen**). Jfr **Löningen**. Knappast kan namnet däremot föras till ett ord motsvarande fno. **einangr** 'bärgpass, djup tvärdal', hvaraf no. gårdnamnet **Enangen** (Rygh NG 4: 89).

Envetten, Stora, en³vet²ten (»ennvetten») (**Enveten** GS 5 Ö 33), liten sjö i Vårdinge sn, Öknebo hd Sdml. Det ligger nära till hands att med tanke på betydelsen af sjönamnen **Båfven**, **Illern**, **Parsen**, **Trätten** o. a. härleda namnet från ä.-nsv. sv. dial. **envet(t)en** 'envis'. Detta ord synes visserligen — att dömma af uppgifterna hos Rz s. 120 — vara inskränkt till Götaland (med Värmland) ock Närke, hvarförutom det förekommer på Gotland ock i danskan. Men enligt mig lemnad uppgift begagnas det äfven i Södermanland, ehuru min meddelare ej hört det i speciellt den trakt, hvarom här är fråga.

Erkan eller enligt uttalet **Årkan** **år³kan²** (**Erken** Tham Nyk. s. 22; **Erkan** GS 4 Ö 34), nu nästan helt ock hållet igängrundad sjö i Lunda sn, Jönåkers hd Sdml. Med afseende på formen **-an**, hvilken i Sdml. är ytterst vanlig, se **Edslan** ock öfversikten. Ordets etymologi behandlas under art. **Järken**.

Erken 1 ock 2, se resp. **Erkan** ock **Järken**.

Erlången **e³rlog²gen** l. **Ärlången** **ä³rlog²gen** (så enligt uppgift allmogens uttal).

1) (**Erlången** Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Horns sn, Kinds hd Ög.

2) (**Erlången** Tuneld s. 115 [1741], Lotter c. 1750, Broocman 2: 245, 300 [1760], GS 3 Ö 35) stor sjö i Grebo ock Svinstads s:nar, Bankekinds hd Ög.

Jag ser i detta ord en sammansättning med adj. **lång** (se **Lången**) ock fsv. **ēr**, motsvarande isl. **eir** (i sammansättningar med ljudlagsenligt **ā**: **árhjalmr**), ags. **ár**, fht. **ēr** (jfr ty. adj. **ehern**) ← germ. **aiz-**[1] = lat. **aes**, sskr. **áyas**[1]. Betydelsen af dessa ord är visserligen vanligen 'koppar'; se Schrader Reallex. s. 488. Här

[1]) Ordet är säkerligen inhemskt germanskt, liksom hela serien beror på ett inhemskt indoeuropeiskt grundord. Af annan mening är emellertid Kauffmann ZfdPh 31: 395; jfr däremot Schrader anf. st.

ha vi emellertid att utgå från den allmännare af 'malm'. Sjöarna skulle då ha fått namn på grund däraf, att man där i äldre tider hämtat sjömalm. Så har också enligt uppgift säkert varit fallet åtminstone med Erlången 1. Sådan finnes för öfrigt enligt Tham Link. s. 59 i flera östgötasjöar såsom Sommen, Åsunden, Järnlunden, ehuru den icke tillgodogöres. Konsten att bearbeta sjö- ock myrmalm var med all sannolikhet redan under hednatiden bekant för våra förfäder[1]. Samma ord ingår väl äfven i **Ersjön** (SGU Aa 40: 13) Vg. **Erlången : Järken : Ersjön = Tjurlången : Tjurken : Tjursjön = Virlången : Virken : Virsjön =(?) Örlången : Örken : Örsjön.** Jfr för öfrigt under **Järnlunden, Malmen, Malmingen, Ärtingen.**

Err, Erran, se **Ärr.**

Ersimmen, se **Älgsimmen.**

Ethöfden, se **Elhöfden.**

Ettern et³ter²n (**Ettern** GS 3 Ö 35; **Eftern** Lex. 5: 343, se nedan) Oppeby sn, Kinds hd Ög. Sjön anses ha kallare vatten än någon af socknens öfriga sjöar. Det lider sålunda icke något tvifvel, att icke namnet är en bildning af sv. **etter,** isl. **eitr** o. s. v. ock sålunda betyder 'den etterkalla'[2]. Detta ord uttalas i traktens dialekt med samma vokalljud som sjönamnet. Den i Lex. 5: 343 angifna formen **Eftern** har sålunda ingen motsvarighet i målet: prep. **efter** uttalas där **ätter.** — Af sv. **etter** är äfven namnet **Ettersjön** bildat äfvensom flodnamnet **Åtran**[3]. Med afseende på betydelsen jfr under (fsv.) **Friski, Kallen, Svalen.** — Den fsv. formen har, att dömma af ordets nuvarande akcent, varit ***Ētre,** isl. ***Eitri,** alltså etymologiskt identisk med fno. fjordnamnet **Eitri**[4].

---

[1]) Se Montelius Sv. hist. 1: 330.

[2]) Jfr isl. **eitrsvalr** om oceanen, **eitrkǫld** om en älf. Se äfven Müllenhoff Altertumsk. V. 1: 117 följ., där Vǫluspás 'eitrdala' uppfattas som betydande 'etterkalla dalar'. Till denna tolkning ha de flästa forskare — med allt skäl — anslutit sig; se Meyer Völuspá s. 165 ock där citerad litteratur.

[3]) **Åtran,** ofta uttalat **Ättran** (äfven **Etraån** Bexell 2: 215), fsv. **Ethra** (SD 1: 101 från 1177), **Edræ** (SD III från 1315), motsvarar no. älfnamnet **Eitra** (Strøm Søndmør 2: 139, Rygh NG 2: 315, Studier s. 32) ock fht. **Eiteraha** (Förstem. 2: 31); jfr äfven fht. **Eiterbah.** Med afseende på å-ljudet jfr dial. **ätter** 'etter' ock fsv. **ætar-** Cod. Bur.

[4]) Om detta se Rygh Stud. s. 32.

Exen, se **Äxen.**

Fagersjön, se **Frillen.**

Falken **fal⁴ken** (Radloff 2: 109 [1805], GS 6 Ö 31) Lohärads sn, Lyhundra hd Uppl. Med tanke på de sjönamn, som äro bildade af namn på foglar, såsom **Alken, Hägern, Svan** m. fl., kunde man ju vara frestad att föra ordet till fsv. **falke,** isl. **falki,** fht. **falcho** o. s. v. 'falk'. Häremot talar emellertid den omständigheten, att fsv. **falke** med all sannolikhet är lånat ock att det i alla händelser icke synes ingå i fsv. ortnamn; därvid är dock att märka, att det enligt Rygh NG Indl. s. 31 förekommer i no. gårdnamn. Snarare innehåller ordet liksom så många andra sjönamn ett färgadjektiv. Enligt uppgift har sjön grumligt vatten. Jag anser det vara bildat af det fsv. adj. ***fal** 'blek', som ingår i v. **falna** ock sbst. **falaska,** motsvarande isl. **fǫlr,** ags. **fealo** (eng. **fallow**), fsax. **falu,** fht. **falo** (ty. **falb**) o. s. v. Samma adj. uppträder möjligen äfven i **Falsjön** (GS 5 Ö 32) Sdml. Om **k** ursprungligen tillhör adjektivet eller sjönamnet, kan ej med bestämdhet sägas. För förstnämnda möjlighet talar sv. ock no. dial. **falke** m. 'falaska' samt ty. **falch** 'ko', hvilka båda ord hafva nämnda färgadjektiv till grundord; för den andra däremot **k**-suffixets ymniga förekomst i sjönamn. Skulle Much ha rätt i sin härledning af fogelnamnet **falk** (ZfdA 40: 297) ur nämnda adj., vore ju i alla händelser orden ytterst nära besläktade; men för egen del kan jag ej biträda denna hans mening. Med afseende på ordets betydelse erinras för öfrigt om sjönamnen **Blanken, Bleken, Jälken** (: fht. **elo** = **Falken** : fht. **falo?**), **Mörken.** Vidare må som en möjlighet anföras, att sjönamnet icke direkt bildats af stammen **fal-,** utan af namnet på den älf, som förbinder sjöarna Ältan ock Falken. Denna har i äldre tider kunnat heta **Fala** (= det af Rygh NG 3: 176 omnämnda fno. älfnamnet **Fala**), hvaraf sjönamnet **Falken** bildats; jfr i fråga om bildningssättet **Silken, Tjurken, Virken** o. s. v. — Slutligen anmärker jag, att en härledning af **fala** 'slätt' för detta ord synes mindre sannolik. Jfr dock **Slätten.**

Farlången **fa³rlog²gen** (GS 2 Ö 40) delvis inom Glimåkra sn, Ö. Göinge hd Skå. I närheten är sjön **Vielången** belägen. Namnet kommer af adj. **lång** (se **Lången**) ock stammen i v. **fara;**

sannolikt af isl. finl. dial. **far** n. 'farled' eller fsv. **far** f., isl. **fǫr** f. 'färd'; jfr **Färingen.** Samma stam ingår äfven i **Farsjön** (GS 2 Ö 39, 1 V 36) ock no. **Farsjøen** (Rygh NG 3: 9). Emellertid kan man äfven tänka sig, att sjön har namn af den genomflytande ån, som i fsv. (fda.) kunnat heta **Far** = fno. älfnamnet **Fǫr**[1]. På analogt sätt äro nämligen säkert sjönamnen **Asp-, Säfve-, Vese-** ock **Åmmelången** uppkomna. För öfrigt bör art. **Åklången** jämföras. — Fsv. ***Farlanger.**

Fatburen (**Fatburen** SGU Aa 18: 14; **Fataburssjön** Lex. 4: 176) Kärnbo sn, Selebo hd Sdml.; höll redan år 1865 på att försvinna. Jfr **Fatbursjön** å Södermalm i Stockholm, hvilken genom människors åtgärd blifvit helt ock hållet utfylld (SGU Aa 6: 10). Ordet är bildat af ä.-nsv. **fatebur,** fsv. **fatabur** 'förrådskammare, i synnerhet klädkammare'. Då i sjön bedrifvits ett lönande fiske, anser jag det säkert, att till grund för namnet legat ungefär samma tankegång som den, hvilken gifvit upphof till det stundom förekommande namnet **Matkroken** (se **Madkroken**) eller namnet »Herr Öknas visthus» på sjön Misteln[2].

Fegen **fe³gen²** l. **fe³jen²** [3] (**Faien** Blaeu 2 : mellan ss. 29—30, å ett aftryck af Burei karta Gothia, samt å 2: 33 [1663]; **Fägen** Tuneld s. 246 [1741], Hermelin 1808; **Fegen** Hermelin 1809, Wieselgren 3: 115, GS 1 Ö 38 o. s. v.), stor sjö på gränsen mellan Kinds hd, Älfsborgs län, ock Västbo hd, Jönköpings län. Sjöns östra del kallas stundom **Östfegen,** den västra **Västfegen.** Den förstnämnda omnämnes i det s. k. Danaholmsfördraget »**i öst fygði**», »**or öst fygði**» (VGL IV. 10, SD 1: 30); äfven anföres två ggr **fygðis uic,** där handskr. G. har **fyghþis wiþ.** Att härmed menas sjön Fegen ock icke, såsom Styffe Un_2 s. 103 antager, **Färgen,** framgår till full evidens bl. a. af Valdemar II:s jordebok, där »**i fyghthi**» förekommer. Man får väl sålunda antaga, att det nuvarande namnet är en — dock mycket gammal — folketymologisk ombildning af det gamla namnet **Fyghþir** af samma art som sjönamnet **Tåkern** af fsv. **þughn.** Möjligt är ju äfven, att de båda namnen lefvat vid sidan af hvarandra i de båda landskapen. Om härledningen af **Fyghþir**

---

[1]) Rygh NG IV. 1: 122. [2]) Tuneld (I) 2: 9 (1786).

[3]) Denna uppgift stammar från västgötasidan; det gamla västboitiska uttalet af sjönamnet återges väl af den hos BUREUS förekommande formen **Faien**; jfr smål. **faj(g)** 'feg' Rz.

se d. o. Det andra namnet **Fegen** innehåller säkerligen fsv. adj. **fegher** 'dödsinvigd' o. d., motsvarande **faiȝian sunu** Rökst., isl. **feigr,** ags. **fǽge,** fsax. **fêgi** o. s. v. (= nsv. **feg,** hvars betydelse i riksspråket rönt inflytande från tyskan). Namnet återfinnes äfven i jämtl. ånamnet **Ffegh aan** (1354), **Ffeighann** (1537), af Nordlander Sv. lm. XV. 2: 3 likaledes ställt till **feg** : det har, säger nämnde förf., »här, såsom ofta sker, ansetts vara av någon andemakt bestämt, att årligen en eller annan människa skulle omkomma i strömmen». Jag vet ej, om man får antaga, att sjönamnet **Fegen** har alldeles samma föreställning att tacka för sin uppkomst. Kunde man ej möjligen snarare tänka sig, att det betydde »de dödsdömdes eller dödsinvigdes sjö» i den meningen, att sjön betraktats som helig (se **Hälgen**) ock att i densamma människor kastats som offer? — Ordet är sålunda hvarken att direkt ställa till germ. adj. ***faiha-** 'fientlig' = ags. **fáh, fág** 'fredlös', ej häller till germ. ***faiha-** 'mångfärgad, brokig' = isl. **fár,** ags. **fáh, fág**[1]. — Namnet ***Fegher** synes i fsv. (fda.) tid ha burits af **Fexsjön** (GS 1 V 37) på gränsen af Fjärås sn, Fjäre hd

[1]) Man kunde ju dock tänka sig, att sjönamnet innehölle en Vernersk växelform till germ. **faiha-** 'fientlig' o. d., anslutande sig till den betydelse, som uppträder i got. **faih** n. 'bedrägeri', preuss. **popaikā** 'han bedrager', till hvilka ord de flästa äfven ställa ags. **fǽcne** 'bedräglig, otillförlitlig' (**fácen** 'bedrägeri'), fht. **feihhan,** fsax. **fēkni** ds. (Nor. Urg. lautl. s. 165, Uhlenbeck Et. wb. d. got. spr.$_1$ s. 37). Namnet skulle då betyda 'den bedrägliga' l. dyl.; jfr **Drögen.** — Äfven genom germ. **faiha-** 'mångfärgad, brokig' är det möjligt att komma till samma betydelse. Om nämligen ZUPITZAS sammanställning (Germ. gutt. s. 161) af fslav. **pěgъ** 'brokig' ock de ofvannämnda ags. **fǽcne** 'bedräglig' o. s. v. träffar det rätta (jfr motsvarande betydelseutveckling hos lat. **varius**), hade man här en parallell till utvecklingen **faiha-** 'brokig' : **Fegen** 'den bedrägliga, falska'. — Mot dessa båda i förbigående framställda möjligheter talar emellertid — utom att de båda sammanställningarna i flera afseenden väl mycket sväfva i luften — jämtl. älfnamnet **Feghaan,** som man ej har anledning att skilja från **Fegen** eller från fsv. **fegher.** Om nu detta adj. i sin tur är på mer eller mindre långt håll besläktat med något af de germ. adj. **faiha-** (eller kanske med båda, då trots olikheterna i konsonantismen en ock annan icke anser det omöjligt, att de höra tillsamman; jfr Uhlenbeck anf. arb. under **filufaihs,** Et. wb. d. altind. spr. s. 167), är något som vi ej här ha skäl att inlåta oss på. Den gamla sammanställningen af germ. ***faiȝja-** 'feg' ock ***faiha-** 'brokig' o. d. söker Zupitza Germ. gutt. s. 189 uppehålla under hänvisande till eng. **marked (for death).**

Hall. : **Fixhult** (**Fixhult** : '**Fegher** = **Finshult** : sjönamnet **Fenen** = **Lixhult** : **Leksjön**, se **Leken**). — Fsv. '**Fyghþir**, '**Fege**, motsvarande isl. '**Fygðir**, '**Feigi**.

Felingen **fe³ligen²** (**Stora Fellingen** Grau s. 400 [1754]) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Sjön är nu uttorkad. Den skall enligt uppgift, som nämnts, ha hetat **Felingen**, ej **Fellingen**. Samma ord ingår i sjönamnet **Lefelingen**, egentligen **Lilla F.**; se för öfrigt d. o. ock **Filingen**.

Femlingen **fem³ligen²** (**Femblingen** Lotter c. 1750, Hermelin 1809, Hyltén-Cavallius 1: 66 m. fl.; **Femlingen** Rogberg o. Ruda s. 353 [1770], GS 2 Ö 39), ganska stor sjö mellan Virestads ock Härlunda socknar, Allbo hd Smål. : **Femlingehult**, år 1629 skrifvet **Fimlingahult**[1]. Ordet uttalas som nämnt med slutet e-ljud, enligt uppgift med samma ljud som räkneordet **en** (men icke som **fäm**). Namnet kan säkerligen icke återföras på den stam **fēm-** ← **feim-**, som ingår i sjönamnet **Femmen**; sjönamnet **Elen** uttalas nämligen af allmogen oftast **Oilen**. Skrifningen **Fimlingahult** visar hän på en stam **fim-**. Jag antager, att namnet är en bildning på diminutivsuffixet **-ling** af sv. dial. **femmer** 'flink, snabb, rask', no. **fim**, isl. **fimr** o. s. v., om hvilket ords härledning se Lidén Bezz. Beitr. 21: 95. Besläktat är fno. fjordnamnet '**Fimangr**[2], jfr no. **Fēmangr**[3]. I fråga om betydelsen erinras om de under **Svinnaren** anförda sjönamnen; i fråga om bildningen se **Döpplingen**, **Islingen**, **Nylingen**. Formen **Femblingen** beror på samma process som fsv. **himblar** ← **himlar** o. s. v. — Den af en meddelare föreslagna tydningen af namnet såsom härledande sig från de fäm nordliga vikarna af sjön är af ljudliga skäl mycket osannolik. — Fsv. '**Fimblinge** (ej '**Fimblinger**; jfr **Fimlingahult**).

Femmen **fem⁴men**, af allmogen vanligast uttalat **fam⁴men** (**Femmen** Wieselgren 3: 97, GS 1 Ö 38; äfven **Femsen** Allvin Västbo s. 160; **Femsjön** Hermelin 1809, Wieselgren) Femsjö sn, Västbo hd Smål. Detta sjönamn ser ock hör man vanligen härledas ur räkneordet **fäm** : »sjön har två sjöar öfver sig ock två under sig i samma vattenled» (Wieselgren). Mot denna härledning ut-

---

1) Hyltén-Cavallius 2: 368.
2) Anfört af Rygh Stud. s. 80. 3) Rygh Stud. s. 73.

talar sig dock Smålands Beskr. (under **Femsjö**) under påvisande däraf, att räkneordet uttalas med **ä**-ljud, men sjönamnet med samma **a**-ljud som förekommer i **hamm** 'hem', **ran** 'ren'. För språkmannen är det sålunda klart, att ordet i äldre tid haft -**ei**- i stammen. Från ett af M. A. Elmbladh i Sv. lm. II. 9: 31 följ. anfört språkprof från Femsjö socken meddelar jag: **hata** 'heta', **manen** 'menen', **ane** 'ena' (: räkneordet **en**); om stamvokalens ursprungligen diftongiska karakter kan sålunda intet tvifvel råda. — Sjönamnet är för öfrigt betydligt tidigare uppvisat, än ofvan angifvits, nämligen i namnet på den socken Femsjö, där sjön är belägen: detta skrifves nämligen år 1386 **Fæmsrydh** (Styffe Un.$_2$ s. 157), äfven **Fimsith** (jfr **Becksid** s. 169, nu **Bäxheda** : **bäck**, ån som rinner genom socknen). Att **ē** här öfvergått till **æ**, beror på dess ställning framför dubbelkonsonant; jfr ett analogt fall under **Edslan**. — Detta sjönamn **Femmen** anser jag bildat af det i fsv. för öfrigt icke uppvisade germ. ***faimaz** m. 'skum' = fht. **feim**, ags. **fám** (eng. **foam**); jfr no. **feime** m. 'fedthinde, fed eller klæbrig vædske, som flyder ovenpaa vandet' Aas., no. **feim** n. ds. Ross. Af samma stam kommer väl, såsom RIETZ förmodar, sv. dial. **femma** f. 'lös jord med fin sand ock rödlera; oduglig åkerjord, jäsjord' = no. **feima** (se Ross). Namnet betyder sålunda 'den skummande sjön, skumsjön'; jfr de möjligen likbetydande **Froden, Frödingen.** Formen **Femsen** förhåller sig till **Femmen** liksom **Alsen** till **Alen** o. s. v. Formen **Femsjön** är etymologiskt identisk med no. **Femsøen** Smålenenes amt. — Fsv. ***Fēmber.**

Fenen **fe⁴nen** (**Fenen** GS 2 Ö 38[1]) Ryssby sn, Sunnerbo hd Smål. : **Finshult.** Ordet utgår tydligen från en (maskulin eller neutral) **a**-stam **fēn**-, motsvarande urgerm. ***faina**-. Framför dubbelkonsonant har i **Finshult** **i** uppstått ur **ē**. Namnet kan sålunda ej sammanställas med isl. **fen** 'träsk o. d.', motsvarande sv. **fän** (jfr Rz s. 135), hvilket ord däremot ingår i namnet **Fängölen,** gårdnamnet **Fänet** i Kalmar län, just i den landsända från hvilken enligt Rz detta gamla ord är uppvisat (**Rz**

[1]) I Lex. 5: 513 nämnes en sjö **Finnern** såsom gränssjö till Rydaholms socken, hvarmed emellertid tydligen här behandlade sjönamn åsyftas; om något motsvarande uttal af namnet har jag dock ej erhållit upplysning.

använder dock stafningen **fen**), samt i **Fänsbodasjön** (GS 3 Ö 32): **Fänsboda** Vstml. ock no. **Fensjøen** (se Rygh NG 3: 245). Däremot stämmer det formellt till sv. dial. **fēn** n. 'agn, borst på korn; smula'[1] (Rz, Ant. tidskr. 2: 162). Jag antar, att namnet är etymologiskt identiskt med detta ord, ock jämför i fråga om betydelsen de ofvan behandlade sjönamnen **Agnaren, Axaren, Axen, Borstingen.** Dock är mig anledningen till namnet obekant: sjön är icke särskilt liten eller obetydlig, ej häller kan gärna — såsom i fråga om **Borstingen** varit fallet — formen ha gifvit upphof till benämningen. Jfr **Findeln.** — Fsv. ***Fēn-**, isl. ***Fein-**.

Fengen, se **Fängen.**

Fervilen, se **Färviln.**

Fetbjörken fe³tbjör²ken l. **Fettbjörken** fet³tbjör²ken [2] (**Fältbjörken** Grau s. 527 [1754]; **Fettbjörken** Tham Vest. s. 155, GS 3 Ö 31 samt enl. uppgift) Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs hd Vstml. Formen **Fält-** hos Grau kan möjligen bero på tryckfel för **Fätt-**; sådana finnas många i boken, men de flästa synas vara angifna i tillägget. Dock tyckes det mig sannolikare, att här två parallella ock tämligen synonyma benämningar förekomma. Den ena hör till det först i början af 1500-talet uppvisade, från ty. lånade **fält** (= fsv. **-fiælder** i sammansättningen **urfiælder**) ock är sålunda troligen den yngre. Den andra, tydligen af äldre datum, innehåller enligt min mening ett dialektalt ***fet** f. = fsv. **fit** 'sidländ jordsträckning vid vatten', förekommande i ortnamn (se Sdw.); jfr jämtl. **fettje** Rz, isl. no. **fit.** Ordet är icke ovanligt i nordiska ortnamn; jfr t. ex. **Fittja,** gästgifvaregård nära Stockholm Sdml., fsv. **Feetstadhæ,** nu **Fäste** Jmtl.[3], samt no. gårdnamnet **Fetbækken**[4]. Båda namnen äga en motsvarighet

---

[1]) Detta ord ingår enligt min mening i sv. **kofen,** i uttr. **'inte ett kofén'**; jfr sv. dial. **'allri fen'**, **'inte ett fen'**. Detta **kofén** har uppstått ur det t. ex. i Sdml. förekommande **kornfena,** som i äldre tid akcentuerats **kornféna.** På samma sätt har som bekant sv. **manet** uppstått ur ett äldre **marnæt,** egentligen 'hafsnässla' med tonvikten på senare stafvelsen.

[2]) De båda olika uttalsuppgifterna härleda sig från olika håll: en af mina meddelare framhåller emellertid uttryckligen, att första leden uttalas **fet-**, ej **fett-**.

[3]) Nordlander Sv. lm. XV. 2: 5.

[4]) Rygh NG 3: 94.

i benämningen å den i närheten liggande sjön **Myrbjörken** : **myr** 'kärr' o. d. Med adj. **fet** har ordet sålunda intet att skaffa. Om sista sammansättningsleden se **Björken.**

Filingen **fi³ligen²** (GS 3 Ö 37) Hvena sn Klm. : **Filingshult.** Härledningen af detta namn bör behandlas i samband med det tydligen etymologiskt identiska fsv. **Filunger** (»in stagno dicto **ffilunghe»**, jfr **filinxebro** SD III från 1337) i Kisa sn, sannolikt nuvarande sjönamnet **Föllingen,** samt det sjönamn, som förutsättes af det jämtl. sockennamnet **Filinge** (1410); se under **Föllingen.** Jag antager, att detta ord, fsv. **Filunger** eller **Filinger,** är ett jämförelsenamn af samma art som t. ex. sjönamnet **Billingen** ock har afseende på sjöns form. Det är liksom sjönamnet **Fjälaren** bildat af germ. stammen **fel-** i sv. dial. **fjäl,** sv. **fjöl,** fsv. **fiæl, fiøl,** isl. **fjǫl, fila** o. s. v. 'bräde' ock har sålunda samma betydelse som det rotbesläktade sjönamnet **Spillen** (indoeur. [s]p-), hvilket hör tillsammans med sv. **spjäll,** isl. **spjald,** got. **spilda** 'bräde, tafla'. Hit böra sannolikt äfven föras de vstml. sjönamnen **Felingen, Lefelingen. Filingen** : **Fjälaren** = fsv. sjönamnet ***Skilinger** : **Skälen** (se d. o.). Af samma stam finnes den analoga, men i förhållande till vårt namn självständigt uppkomna bildningen isl. **filungr** 'bordarbejder' Fr.$_2$ I fråga om betydelsen må jämföras **Bjälken, Sparren, Stockaren** o. s. v. — Alltför långsökt ock af andra skäl osannolik vore en härledning af namnet ur gr. πελιός, πελλός[1].

Fillbon (GS 2 Ö 34), en ytterst liten, numera möjligen uttorkad eller urtappad göl i Tivedens sn, Vadsbo hd Vg.; obekant för min meddelare från orten. Namnet saknar i etymologiskt afseende icke sitt intresse. Senare leden kan nämligen vara densamma som i sjönamnen **Karbon, Tibon** (nära **Tisaren**) samt i fsv. **Spaðæbon** (»**or spadabonne**»), nu **Spa(de)bo,** VGL IV. 10, hvarom se närmare under **Spaden.** Detta **-bon** har uppstått ur **-boðn** ← **-botn** (= sv. **botten**); jfr om analog ljudutveckling i obetonade stafvelser Nor. Aschw. gr. § 266. **Fillbon** betyder alltså egentligen 'Fill(sjöns) botten'[2], **Tibon** 'Ti(sjöns) botten' o. s. v. Orden äro sålunda direkt att jämföra med sjönamnen

---

[1]) Om ordet se närmare Prellwitz Bezz. Beitr. 22: 102.

[2]) Numera finnes icke någon sådan sjö, men de små gölar, af hvilka trakten att dömma af kartan är öfversållad, synas vara lemningar af en större vattensamling.

Örsyo botn Faurås hd Hall. (Valdemar II:s jordebok[1]) ock **Vassbotten.** Jfr äfven no. gårdnamnet **Spærrebotn,** uttalat **spærrbånn,** enligt Rygh NG 1: 364 egentligen namn på den vik af Vannsjøen, vid hvilken gården är belägen; vidare gårdnamnen **Undebotten** vid sjön **Unden, Rombotten** vid norra ändan af sjön **Rommen,** no. **Fløisbonn** : fno. sjönamnet **Fløygir**[2], **Sjørbotn**[3] ock **Ydersbotn** : fno. sjönamnet **Ygðir**[4]. Betydelsen af fsv. isl. **botn** är väl här densamma som i isl. sammansättningarna **dal-, fjarðarbotn** 'innersta delen af en dal, fjord'. Det motsvarande ty. **boden** användes i Sydtyskland om breda dalgångar, dock synes sjönamnet **Bodensee** ha ett annat ursprung[5]. Första leden bör möjligen sammanställas med sv. dial. no. isl. **filla** ← ***filljôn-** : fsv. **fælder** m. 'fäll, skinntäcke', isl. **feldr** 'ett klädesplagg'. Jfr t. ex. no. gårdnamnet **Skinfilli,** af Rygh NG 3: 255 ställt till no. **skinfilla.** Jfr äfven no. **Fillfjorden,** hvarom Rygh NG 14: 77. Ordet kan i no. ha samma betydelse som grundordet, men äfven den af 'lase, trasa' o. d., hvilken är den enda i svenskan kända (Blek. Hall., se Rz). Samma betydelse skulle enligt min mening äfven föreligga i sjönamnet, hvilket sålunda tillhörde den icke obetydande grupp af nedsättande benämningar på mycket små sjöar, som vi i det föregående sett representerad af t. ex. sjönamnen **Besslingen, Bålingen.** Se för öfrigt **Filten, Görväln.**

Filten **fil⁴ten** (GS 3 Ö 36), mycket liten sjö i Kisa sn, Kinds hd Ög. Ordet är kanske en bildning med suffixet **t** af stammen i sjönamnet **Fillbon.** Jfr i fråga om afledningen *bl.* a. **Gulten, Multen, Östen.** Frestande kan dock tyckas vara att ställa ordet till mht. **vilz** m. (= germ. **filt-**) i bet. 'myr, sumpmark'. Emot ett sådant antagande talar emellertid den omständigheten, att denna betydelse icke — åtminstone för mig — är känd utom mht. — Fsv. möjligen ***Filter.**

Findeln **fin³del²n** l. möjligen äfven **fin³nel²n** (**Findlen** l. **Findelen** Cræliue s. 7 [1774]; **Findelen** GS 3 Ö 37), medelstor sjö i Vimmerby sn, Sevedes hd Klm. Ordet synes vara bildat

1) VGL s. 591 (utg. af Schlyter).
2) Rygh NG 2: 119.
3) Rygh NG 3: 268.
4) Rygh NG 2: 198.
5) Egli Nom. geogr. s. 124 (1893), Förstem. 2: 266 (: **Bodoma** 'kaiserlicher pfalz').

på samma sätt som namnen å de likaledes i Klm. belägna sjöarna **Frindeln, Grindeln, Hundlen.** På grund däraf att **d** icke assimilerats med föregående **n**, är det troligt, att här en sammansättning föreligger. I senare leden ingår i så fall med all sannolikhet ett ord motsvarande no. **deile, dele** m. 'gränsskäl mellan gårdar' : v. **deila,** sv. **dela.** Af ett sådant ord eller det till grund liggande värbet äro i alla händelser följande namn bildade: **Stora** o. **Lilla Delsjön** (GS 1, 2 V 36) Vg., **Deletjärn** (1 V 32) Vrml. Delsjöarna äro båda gränssjöar mellan tvänne socknar. Hit höra vidare t. ex. no. **Delbækken,** af Rygh NG 3: 196 förklarat på detta sätt, sv. **Delholmen** (se GS 1 V 32), fsv. **Deleskoger** från år 1447[1], Huseby sn, Oppunda hd Sdml., samt fsv. **Delafors,** ett gammalt råmärke mellan Rättvik ock Orsa[2]. Jfr i fråga om betydelsen under **Skillingen, Skälen.** — Om första leden är jag mycket osäker. Den kan vara besläktad med sjönamnet **Funningen** (afljud) eller möjligen innehålla samma stamord som sjönamnet **Fenen,** hvars vokal förkortas ock öfvergått till **i** framför dubbelkonsonant; jfr fsv. **Histra** ← **Hēstra** o. s. v.

Finnern, se **Fenen.**

Finningen **fin³nigen²** (SGU Aa 32: 8), tämligen betydlig sjö i Löfsta sn, Olands hd Uppl.; kallas vanligen **Finnsjön** (så t. ex. å GS 5 Ö 30). Jfr **Finnsjön**[3], **Finntjärn**[4], **Finnabäcken** från **Finnakällan,** Hardemo sn Nke. **Finningen** synes alltså vara en yngre bildning till **Finnsjön** af samma art som **Däd-lingen** till fsv. **Dædesio.** I de flästa fall ligger säkerligen ordet **finne** (: **Finnland**) till grund; jfr **Garpen** ock där anförda analogier. Men i andra uppträder sannolikt en afljudsform till det under **Funningen** omtalade ags. **fundian** 'ila', en i älfnamn vanlig betydelse. Jr fno. fjordnamnet **Finnangr** (Rygh Stud. s. 80) samt no. älfnamnet **Finna,** hvilket Rygh NG IV. 1: 208 sannolikt med orätt afleder af växtnamnet **finn** 'nardus stricta'; jfr sv. **finnborst, finnskägg** (Fries Ordb. öfver sv. växtn.). Se för öfrigt under **Findeln** (slutet) ock **Funningen.**

Fiolen **fiω⁴len** (GS 2 Ö 38) Moheda sn, Allbo hd Smål.; strax väster om sjön **Stråken.** Naturligtvis har sjön på grund af

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 260. [2]) Dipl. dalek. 1: 299.

[3]) GS 3 Ö 39: **St. o. L.,** 1 V 37, 4 Ö 33, 1 V 32 : **Finnerud,** 2 Ö 32, 1 V 31.

[4]) GS 1 Ö 31, 1 V 31.

sin afrundade form erhållit sitt namn (: sv. **fiol**, det bekanta stråkinstrumentet) såsom motsättning till den närliggande långsträckta Stråken, hvars namn antingen missförståtts eller också på skämt feltolkats. Jfr **Hunn** ock **Valpen, Smälten** ock **Steksmälten.** Ett dock icke säkert exempel på liknande namngifning anföres af Rygh NG 2: 94, där en gård **Hvitebjörn** omtalas, hvars namn möjligen uppkommit som motstycke till det närliggande **Ljan,** som man trott betyda 'läjon' (fno. **léon, ljón**). — Åtminstone i sin nuvarande form kan sjönamnet icke vara synnerligen gammalt: lånordet **fiol** är icke uppvisat från fsv.

Fisklösen **fis³klö²sen** eller **Fiskalösen** **fis³kalö²sen** eller **Fisklös** **fis³klö²s** eller **Fisklösan** (se 10) (fno. **Fiskløysar** från 1273, se nedan), namn på ett större antal i allmänhet ytterst små sjöar i västra delen af mellersta Sverige — sydligast Skaraborgs län — af hvilka följande kommit till min kännedom[1]:

1) En likabenämnd sjö synes finnas eller ha funnits i Björkängs sn, Vadsunda hd, Skaraborgs län Vg., att dömma af gårdsnamnet **Fiskalösen** (GS 2 Ö 34).

2) (**Fisklösarne** GS 2 Ö 34; sannolikt åsyftas en af dessa sjöar med den af Bergman Vadsbo s. 27 [1757] omnämnda **Fisklösen**) tre små sjöar i Tivedens sn, Vadsbo hd, Skaraborgs län.

3) **Stora** o. **Lilla** (**Fisklös** GS 2 Ö 34) Askersunds sn, Sundbo hd Nke.

4 ock 5) *fiskløsən* (**Fisklösen** GS 2 Ö 32) Karlskoga bärgsl.; åtminstone en af dem är numera god fisksjö: **Fiskelösen** (1628)[2].

6) (**Fisklösen** GS 2 Ö 32) Grythytte sn, Grythytte hd Vstml.

7) Gårdnamnet **Fisklösen** i samma sn (strax öster om Lokasjöarna) tyder på en likabenämnd sjö, möjligen den som numera kallas **Västgötesjön.**

8 ock 9) (**Fisklösen** GS 2 Ö 32) två små sjöar i Nke, den ena nordväst om Garphyttan.

10) (**Fisklösan** Cederström Vrml. fiskev. nr 1677) Glafva sn, Gillbärgs hd Vrml.

---

[1]) Som de flästa af dom på grund af sin litenhet varit obekanta för mina meddelare, har jag i allmänhet icke om dem erhållit några uttalsuppgifter, en brist som i följd af namnets etymologiska genomskinlighet icke torde ha mycket att betyda.

[2]) Norask. ark. 2: 499.

11) (**Fisklösen** GS 1 Ö 31) Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml.

12) (**Fisklösen** GS 1 Ö 31) Färnebo sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

13) *fìsklösn* (**Fisklösen** GS 2 Ö 31) Rämmens sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

14) (**Fisklösen** Cederström Vrml. fiskev. nr 199) Kroppa sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

15) (**Fisklösen** Cederström Vrml. fiskev. nr 1022) Östmarks sn, Öfre Fryksdals hd Vrml.

16) (**Fisklösen** GS 2 Ö 31) Grythytte sn, Grythytte hd Vstml.

Jag har anledning antaga, att inom det område, inom hvilket ofvan anförda sjöar ligga — Skaraborgs län, Närke, Värmland ock Västmanland — äfven några andra med samma namn äro till finnandes. För öfrigt erinras om **Fisklösen** (GS 3 Ö 30) i Silfbärgs sn Dalarna, **Fisklösen** i Vika sn Dalarna, i fsv. kallad **Fiskløsa**[1], **Fiskelössjön** ock **Fiskelöstjärn** (2 V 34) Bohusl., **Fisklöstjärn** Nora bärgsl., strax ö. om sjön Greken, **Fisklösträsket** Öfver-Luleå[2] samt från Norge **Fiskelösvandet** Buskerud, **Fiskeløisa** (älf, Rygh NG 2: 393) ock — den älsta form jag funnit af detta namn — fno. **Fiskløysar**, nu **Fiskløsa**, tjärn i Aremark, från ett norskt gränsdokument af omkring 1273. Namnet är sålunda gammalt i Norden. Ordet är bildat af **fisk** ock adj. **lös**; jfr sjönamnen **Daglösen**, **Porslösen**, **Vasslösen** samt det fsv. gårdnamnet **Myrtoløsa** (se **Mörtlösen**). Namnet syftar naturligtvis på att de resp. sjöarna äro fattiga på eller sakna fisk. Motsatt betydelse hafva namnen **Fisksjön** (GS 1 V 37), **Fisk(e)tjärn**[3], **Fiskmyran** (6 Ö 32); jfr gårdnamnet **Fiskesiö** (1641)[4].

Fiskraken **fis³kra²ken** (**Fiskraken** Grau s. 400 [1754], SGU Aa 19: 6; **Fiskkraken** Tham Vest. s. 136, GS 3 Ö 31), tämligen liten sjö i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Första leden är väl **fisk**. Föreligger i den andra en substantivering af adj. **rak**; jfr **Raklången**? Eller är ordet sammansatt med det åtminstone i Nke förekommande **krake** 'grenar, ris- ock trästycken, som tillsammans fastnat på bottnen af en sjö eller å' Rz? Eller med detta ord i någon annan af dess betydelser såsom 'stör' o. s. v.;

---

1) Dipl. dalek. 1: 299.

2) Nordlinder i Sv. lm. VI. 3: 16; saknar fisk.

3) GS 1 V 32, 2 Ö 32, 1 Ö 31.

4) Norask. ark. 2: 761.

jfr under **Bjälken?** Eller är ordet ett af de många »nedsättande» namnen ock bildat af **fis** ock **krake** 'stackare'?

Fisksjön, se **Fisklösen.**

Fjellen, se **Fjällen.**

Fjettmun, se **Fjättmun.**

Fjolen, se **Fjorden.**

Fjorden, Stora o. **Lilla, fjω⁴rden, fjω⁴*l*en** (GS 1 V 32), små sjöar i Karlanda sn, Nordmarks hd Vrml.; best. form af sv. **fjord,** sv. dial. **fjol** (fjω*l*), fsv. **fiordher,** isl. **fjǫrðr** o. s. v., växelform till sv. **fjärd,** y.-fsv. **fjærdh** (med **iæ** från gen. till **fiordher**) ock som bekant en bildning af √ **per,** afljudsform till √ **por** i **fara,** alltså eg. 'farled'. Samma ord ingår i de likaledes värmländska sjönamnen **Björn-, Glafs-, Älgåfjorden** (**-fjolen**), hvilka af Fernow s. 24 (1773) med ett gemensamt namn kallas **Fjolen;** jfr äfven viknamnen **Bolunds-, Labbo-, Lillfjärden** o. s. v. I Bohuslän, Norge ock Danmark betyder ordet '(smal) hafsvik'; i **Glafsfjorden** har det kanske bevarat sin ursprungliga betydelse. Att ordet dessutom uppträder såsom namn på sjöar som de ofvannämnda i Karlanda socken, är onekligen påfallande: man skulle här nästan kunna misstänka ombildning af något annat ord, såsom t. ex. **fjöl,** fsv. **fiøl, fiol,** hvaraf t. ex. sjönamnet **Filingen** sannolikt är bildat.

Fjuren, se **Furen.**

Fjälaren fjä³lar²n (**Fjälaren** Lotter c. 1750, Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 20; **Fjällaren** SGU Aa 22: 6, GS 4 Ö 33) delvis inom St. Malms sn, Oppunda hd Sdml., på gränsen till Ög. Ordet anser jag vara stambesläktat med sjönamnet **Fjälen,** hvaraf bynamnet **Fjäle,** år 1543 skrifvet **Ffiäle**[1], Bollnäs sn Häls., ock fno. älfnamnen **Fjǫl,** gen. **Fjalar,** no. **Fjalaaen** o. s. v.[2] samt möjligen no. **Fjelna**[3], till hvilka tvänne förstnämnda ord sjönamnet **Filingen** är en regelbunden bildning på **-ing.** Det bör sålunda ställas till sv. dial. **fjäl,** sv. **fjöl,** fsv. **fiæl, fiøl,** isl. **fjǫl** o. s. v. 'bräde', hvarom se närmare **Filingen.** Möjligen förekommer dock ordet här i en ursprungligare betydelse 'flata' l. dyl., hvilken bl. a. uppträder i det med dental utvidgade germ. ***felþa-**

---

[1]) Nordlander Sv. lm. II. 6: 20.

[2]) Rygh NG 2: 298, 3: 32.

[3]) **Fjelna** ← fno. ***Fjalna.** Se Rygh Trhj. VS:s Skr. 1891, s. 177, NG 14: 98.

i fsax. **fëld**, fsv. **urflælder** o. s. v.[1]; jfr **Fälaren** samt **Fladen, Flagan, Flaten, Flåren** (l. **Flå**). Säkerligen uppträder däremot den yngre konkretare betydelsen i **Fjölvattnet** (GS 2 V 34). — Den af GS anförda formen **Fjällaren** är oriktig. Skulle den emellertid förekomma, beror den på folketymologisk anslutning till **fjäll**; den omgifvande naturen utmärker sig enligt uppgift för en »vild skönhet». — Fsv., så vida ej suffixväxling ägt rum, ***Fiælir** (utan omljud såsom t. ex. fno. **Aspir**).

Fjällen fjäl³len² eller (enl. Allvin Västbo s. 160 äfven) **Fjällun(n)en** (**Fjellen** GS 1 Ö 38) Femsjö sn, Västbo hd Smål.: **Fjällanenäs** (jfr nedan). Sjön är uppkallad efter ett i närheten mellan **Fjällen** ock **Unnen** beläget bärg. Det tycks alltså vara en n-stamsutvidgning af fsv. **fiæll** af samma art ock med liknande betydelse som sjönamnet **Kinnen**, fsv. ***Kinne**, af **kind**. Möjligt är dock, att **Fjällen** (med akc. 2) är den ljudlagsenliga utvecklingen af ett äldre ***Fjällund-**, fsv. ***Fiællunder**; jfr t. ex. västg. **Asen** för **Asunden**, ä.-no. **Jellenn** af **Jalund** o. s. v. Härför talar **Fjällansnäs** (← ***Fiællundsnæs?**). Å andra sidan kunde man jämföra **Eldansnäs** : **Eldan, Elenshylte** : **Elen, Lienshyttan** : **Lien** o. a. namn, som bildats af sjönamn, först sedan dessa erhållit best. slutartikel. Ordet **fjäll** ingår äfven i sjönamnen **Fjällrämmen, Fjällsjön**[2], **Fjäll(s)tjärn**[3], **Fjällbovattnet** (GS 1 V 32) ock fno. fjordnamnet **Fjallangr**, om hvilket se Rygh Studier s. 80. I fråga om namnets uppkomst jfr hvad som säges under **Bringen, Flugen, Hillen** o. s. v. På samma sätt har äfven no. älfven **Hofda** sannolikt uppkallats efter en i närheten befintlig bärgstopp[4]. Om senare leden i **Fjällunnen** se **Unnen**. — Fsv. ***Fiælle** eller ***Fiællunder**.

Fjällrämmen fjäl³lräm²men (**Fjäl-Rämmen** Fernow s. 13 [1773]; **Fjällrämmen** Höjers karta m. fl.) Rämmens sn, Filipstads bärgsl. Vrml.; nära sjöarna **Djup-, Näsrämmen**; jfr äfven de i Dalarna belägna **Grund-, Upprämmen**. Se **Fjällen** ock **Rämmen**.

---

[1]) Jfr ags. **þel** 'bräde', isl. **þilja** 'tilja' o. s. v. : sskr. **talam** n. 'fläche, ebene, fusssohle, handfläche' o. s. v., fslav. **tilo** 'boden' o. s. v. Grundbetydelsen är tydligen 'fläche'; jfr sskr. **kara-, bhûtalam**.

[2]) GS 1 V 37, 1 V 36 2 ggr, 4 Ö 33 : **Fjälltorp**, 1 V 32, 1 V 31.

[3]) GS 1 V 33 : **Fjällsudden**, 1 V 32, 2 Ö 32.

[4]) Rygh NG 3: 346.

Fjärsten **fjär⁴sten** (enl. uppgift) Öljehults sn, Bräkne hd Blek. Namnet har afseende på läget; jfr (den bredvid liggande) **Nästen**. Ordet är alltså superlativ till stammen i fsv. **flærre**, isl. **fjarri**, sv. **fjärran** o. s. v. Jfr t. ex. **fjärmern** ock **närmern** som benämning å två förspända dragare. I fråga om betydelsen kan erinras om det likaledes i Bräkne hd förekommande sjönamnet **Vänsterslån**.

Fjätmunn eller **Fjättmunn, Stora** o. **Lilla, fjät³mun²n** (**Fjätmun** GS 2 Ö 36) på gränsen mellan Rinna sn, Göstrings hd, o. St. Åby sn, Lysings hd Ög.: **Fjättmunna**, efter hvilken gård sjöarna äfven kallas **Fjättmunnasjöarna** (**Fjettmunnasjön** Widegren 2:339 [1829], **Fjätmunnasjöarna** Tham Link. s. 21). Gårdnamnet uppträder i fsv. tid under formen **Fiætmunde, Fietmunda**[1], ock till grund för detsamma ligger enligt Lundgr.[1] snarast personnamnet ***Fiætmund**. För att nu sjönamnet är bildat af gårdnamnet, talar den omständigheten, att sammansättningen **Fjättmunnasjön** enligt uppgift är ock, såsom det synes, äfven varit den vanligaste benämningen på sjön. Personnamnet ***Fiætmund(er)** : gårdnamnet **Fiætmunda** (hvaraf **Fjät(t)munnasjön**) = ***Hornbori**, fda. **hurnburi** : fsv. **Hornbora**, nu **Hornborga** Vg. (hvaraf **Hornborgasjön**). Jfr **Gissmunnen**. Då emellertid lektor LUNDGREN förklarat, att han känner sig mycket tveksam, huruvida konstruktionen af detta personnamn **Fiætmund** är riktig, torde man böra hålla den — om också svaga möjligheten öppen — att fsv. gårdnamnet **Fiætmunda** är bildat af ett sjönamn; jfr t. ex. **Näkna** : **Näknen, Rägna** : **Rägnaren, Veckla** : **Veckeln** m. fl. m. fl. Möjligen förelåge i så fall samma senare sammansättningsled (**munder** 'mynning'?) som i de no. sjönamnen **Fæmunden, Velmunden**, åtminstone i det sistnämnda[2]. Första ledens härledning vore mig i alla händelser obekant.

Fjäturn, se **Fäturn**.

Fladen **fla³den²** (*flạ̊dn* l. *flạ̊dn̥*)[3] (Radloff 2: 183 [1805], Tham Sthlm s. 5, GS 5 Ö 31) Almunge sn, Närdinghundra hd Uppl. Att dömma af den mig tillgängliga kartan har sjön inga

---

[1]) Sv. Riks-Archivets Pergamentsbref 1351—1400, enl. Lundgr. Sv. lm. X. 6: 54.

[2]) Jfr Rygh NG 3: 278, som för dessa namn till **undr** 'sjö'.

[3]) Enligt en annan, af flere skäl misstänkt uppgift skulle namnet ha akcent 1.

öar. Namnet hör tydligen till stammen **flad-** 'flat' i nordsv. dial. **flade, flada** 'liten undervattenssamling, liten vik', no. **fla(d)e** m. 'flat äng l. åker', **flabrynn** 'vid ock grund, gräfd vattenbassäng' Ross, fht. **flado** 'opferkuchen', gr. πλατύς 'bred, platt' o. s. v. samt är sålunda en n-stamsutvidgning af ett fsv. adj. ***fladher** 'flat'; jfr (afljudsformen) **Floden. Fladen** : sjönamnet **Flaten** = sjönamnet **Flagan** : sjönamnet **Flaken** = isl. **Hǫðr,** fht. **hadu-** : isl. **hatr** = (möjl.) gr. νοτερός : germ. **nata-,** ty. **nass,** sjönamnet **Naten** = got. **neiþ** : **naiteins** o. s. v.[1]. Jfr för öfrigt **Flaxen, *Floknir** (se **Flocken**), **Flyxen, Flåren, Fläten** samt äfven **Flogen, Flon, Flugen, Flyttingen.** — Fsv. ***Fladhi.**

Flaen **fla⁴en** (**Flan** Hermelin 1808, Cederström Vrml. fiskev. nr 1348), två små sjöar i norra delen af Eda sn, Jösse hd Vrml.; af ***Fla(d)en,** substantivering i best. form af fsv. adj. ***fladher,** hvilken stam särskilt är spridd just i närgränsande norska dialekter. Se för öfrigt det af samma adj. bildade **Fladen** af fsv. ***fladhi.** Jfr växlingen af ***Flati** ock ***Flater** (se **Flaten**), ***Svarte** ock ***Svarter** (se **Svarten**).

Flagan **fla³gan²**.

1) (Fernow s. 52 [1773], GS 1 V 31) Jösse hd Vrml.; egentligen en ölös del af den stora Nysockensjön.

2) (GS 3 Ö 31) ytterst liten vattensamling i Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml.

3) i sammansättningarna **Björnö-, Stömneflagan** (GS 1 V 32).

Ordet är vrml. dial. **flaga** f., t. ex. i uttr. »vara ute på flagan» (vara ute på själfva sjön) Rz ock förutsätter ett ieu. **plak-,** som ingår i gr. πλάξ, πλακός 'fläche'. πλακοῦς 'platt, (platter) kuchen' o. s. v. ock som förhåller sig till ieu. **plag-,** hvaraf ty. **flach** ock sjönamnet **Flaken,** som sjönamnet **Flaten** till sjönamnet **Fladen.** Se för öfrigt Persson Wz. s. 10 ock jfr **Flatan 2, Fläten 1, Flyttingen** (: resp. ***flaht-, *fluht-**) samt **Följaren.** Namnet betyder sålunda 'fläche'. I detta fall är alltså sjönamnet ett vanligt appellativ i best. form af samma slag som sjönamnen **Dölpan, Vesan;** jfr äfven **Flatan.** — Samma stam ingår väl äfven i fno. älfnamnet **Flǫg²** ock fsv. **Flagha** (innan **Flaghu**), nu **Flaga** i Nye sn Smål.[3] — Fsv. **Flagha.**

---

[1]) Se Persson Wz. flerst.

[2]) Se närmare Rygh NG. 3: 86.

[3]) SD NS I från 1404.

Flaken **fla³ken²**.

1) (Hermelin 1809, Wieselgren 2: 705, GS 3 Ö 39) tämligen stor sjö i Långasjö sn, Konga hd Smål.; kallas äfven, ehuru ännu mera sällan, **Alljunnen** (se **Allgunnen** 1); vanligen benämnes den dock efter närliggande gårdar, t. ex. **Hälganässjön**.

2) (GS 4 Ö 36 o. 35) Eds sn, N. Tjusts hd Klm. Det af Hermelin (1818) anförda likbetydande namnet begagnas enligt uppgift numera icke i orten.

Samma stam ingår äfven i **Flaksjön** (GS 3 Ö 40 Blek. ock 2 Ö 32 Vstm.) samt fsv. **Flakbækker**, nu **Flagbäcken**, Fjäre hd Hall. (VGL IV. 10); jfr äfven **Flaxen**. Den ingår i sv. no. **flak** n. 'skifva, flaga', fht. **flah** 'flach'[1] o. s. v.; se för öfrigt **Flagan**. **Flaken** : sjönamnet **Flocken** (← ***Flōk-**) = **Fladen** : **Floden**. Närmare bestämt är ordet en n-stamsutvidgning af fsv. adj. ***flaker** 'flat' af samma art som sjönamnen **Djupen**, **Fladen**, **Flaten**, **Lången** o. s. v. — Fsv. ***Flaki**.

Flan, se **Flaen**.

Flat, **Stora** o. **Lilla**, **fla⁴t** (Cederström Vrml. fiskev. nr 1898, 1899) Östervallskogs sn, Nordmarks hd Vrml.; af adj. **flat**, se **Flaten**.

Flatan[2].

1) (GS 5 Ö 33) mycket liten sjö å Vällingens sydöstra strand på gränsen mellan Öfre Järna ock Tveta socknar, Öknebo hd Sdml.

2) (**Flattan** Lotter c. 1750; **Flatan** Fernow s. 11 [1773]) Fryksdals hd Vrml., mellan sjöarna Kläggen ock Vällen; nu kallad **Flaten** (se **Flaten** 13).

Det kan ej afgöras, om ordet är oblik kasus till ett fsv. ***Flati** (se **Flaten**) eller best. form af sv. **flata** f. 'flat yta' (jfr **Flagan**). Med afseende på 1 må i fråga om afledningen jämföras namnet å den i socknen belägna sjön **Ogan**. Hvad beträffar 2, är det på grund af formen med -**tt**- hos Lotter sannolikt, att denna är den ursprungliga. I så fall föreligger här en helt annan bildning, nämligen en afledning af ett isl. ***flátt** f. = ög. **flått**, **åkerflatt** f. (Rääf, Rz s. 147) ← stammen **flaht**- i bajerska **flacht** f. 'flat sandbank i älf' o. d. (jfr Torp Stud. s. 183), af den rot hvaraf äfven sjönamnet **Flagan** bildats; jfr för öfrigt **Fläten** 1, af Lotter likaledes skrifvet **Flätten**, ock **Flyttingen**.

---

[1]) Om detta ord såsom ingående i ty. ortnamn se Förstem. 2: 505.

[2]) Om uttalet har ingen uppgift erhållits.

Flaten.

1) **fla³ten²** (Hermelin 1809, GS 1 Ö 38) på gränsen mellan Ås ock Kållerstads socknar, Västbo hd Smål. Sjön har enligt uppgift flacka stränder.

2) **Stora** o. **Lilla, fla⁴ten** [1] (GS 3 Ö 38) Kråksmåla sn, Hanbörds hd Klm. : **Flatshult.**

3) **fla⁴ten** (GS 1 Ö 37) Käfsjö sn, Östbo hd Smål. : **Flahult.** I sjön finnas inga öar, blott en holme; den har för öfrigt att dömma af kartan flacka stränder.

4) **fla³ten²** (GS 3 Ö 37) Hvena sn, Sevedes hd Klm. : **Flatebo** (**Flatebo** : **Flaten,** fsv. ***Flati** = fsv. **Flætiabo,** nsv. **Fläckebo** : fsv. ***Flæti,** nu **Fläcksjön,** se **Flåten**).

5) **fla⁴ten** [2] (Crælius s. 393 [1748? 1774], Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Gårveda sn, Aspelands hd Klm. : **Flathult, Flatekulla.**

6) **fla³ten²** l. **fla⁴ten** (två stridiga uppgifter) (GS 4 Ö 37) mycket liten sjö i Kristdala sn, Tunaläns hd Klm.

7) (Crælius s. 133 [1774]) Tuna sn, Tunaläns hd Klm. : **Flathult,** på hvars ägor sjön angifves vara belägen. Den är dock möjligen numera försvunnen, ty jag har ej kunnat finna den å mig tillgängliga kartor.

8) (sannolikt) **fla⁴ten** (GS Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. : **Flasbjörke** (uttalat **Flas-** ← **Flats-;** jfr i söder **Blixtorp** : sjönamnet **Bleken**). Beträffande bildningen af detta gårdnamn erinras om **Embricke** (← **-eke**) : sjönamnet **Emmern.**

9) (Hermelin 1810) Simonstorps sn, Bråbo hd Ög.; kallas nu **Fläten** (se d. o. 1).

10) **Stora** o. **Lilla, fla³ten²** (Ekborn Hist.-top. beskr. om Häradshammars socken s. 23 [1817], GS 4 Ö 34) Häradshammars sn, Östkinds hd Ög.; kallas hos Broocman 2: 578 (1760) för **Fläten** (se d. o. 2).

11) **fla⁴ten** (GS 5 Ö 32) Botkyrka sn, Svartlösa hd Sdml.

12) **fla³ten²** (GS 5 Ö 32) Tyresö sn, Sotholms hd Sdml.

13) **fla⁴ten** (Höjers karta samt Höjer 1: 489) Norrsysslets fögderi, Fryksdals hd Vrml. mellan sjöarna Kläggen ock Vällen; = **Flatan** 2.

Samma namn har sannolikt äfven burits af **Flahultssjön** (GS 1 Ö 38) i Räfteleds sn, Västbo hd : **Flahult;** jfr särskilt

[1]) Uttalsuppgiften är ej fullt tydlig.
[2]) Så enligt tvänne uppgifter.

under 3 samt 2, 5, 7. Stammen ingår äfven i **Flatsjön**[1], **Flatetjärn** (GS 1 V 33) samt no. sjönamnet **Flatningen**, fno. fjordnamnet ˈ**Flatangr**[2]; jfr slutligen äfven **Fläten**. Namnet är bildat af adj. **flat**, fsv. **flater**. De flästa af dessa sjöar förefalla att hafva få eller inga öar samt utmärka sig för en afrundad, jämnbred form. Den fsv. formen har för 2, 8, 11 varit ˈ**Flater**; jfr **Flatshult** till 2, **Flasbjörke** till 8; för åtminstone 1, 3, 4, 10, 12 ˈ**Flati**; jfr **Flatebo** till 4. Hvad 3, 5 beträffar, visa gårdnamnen hän på ett ˈ**Flati**, akcentuppgifterna på ett ˈ**Flater**; sannolikt har här akcentförskjutning ägt rum. — Fsv. ˈ**Flater** : ˈ**Flati** = ˈ**Flæter** : ˈ**Flæti** (se **Fläten**).

Flaxen **flak³sen²** (*flàksn̥*) (Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Grythytte bärgsl. Vstml., på gränsen till Vrml. Ordet är etymologiskt identiskt med **Flaksjön** (se **Flaken**), till hvilket det förhåller sig ungefär som jämtl. **Wåxen** (1559) : **Wåxiönn** (1566), ˈ**Vågsjön**[3]; jfr äfven **Roxen** (: **Råcksjön?**). Af samma sjönamn är möjligen äfven **Flaxtjärn** (GS 3 Ö 31 2 ggr), likaledes i Vstml., bildat genom senare tillägg af **-tjärn**. Jfr det på samma sätt uppkomna, sannolikt besläktade ock likbetydande **Flyxen**.

Flen **fle⁴n**.

1) (**Fleen** Crælius s. 389 [1726? 1774]; **Flen** Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) tämligen stor sjö i Karlstorps sockens skate, Aspelands hd Klm. : **Flenshult**, i en handling från år 1518 (aftryckt i Biskop Hans Brasks kopiebok[4] s. 6) skrifvet **Ffleenshult**.

2) (Tham Nyk. s. 17) liten sjö i Floda sn, Oppunda hd Sdml. : **Flen**; nu kallad **Flensjön** (GS 4 Ö 33).

Jfr för öfrigt **Flensjön** (GS 3 Ö 31 : **Flena**, år 1571 skrifvet **Flenne**[5]) Vstml., **Fleensjön** Hedemarkens amt Norge, no. älfnamnet **Flena**[6]. Ordet bör väl ej häller skiljas från gård- ock sockennamnet **Flen**, det senare i fsv. tid skrifvet **Fleen**. Att

---

[1]) GS 3 Ö 35, 4 Ö 35, 1 V 33 : **Flatan**, 5 Ö 32, 1 V 31.

[2]) Se närmare Rygh Stud. s. 75.

[3]) Nordlander Sv. lm. XV. 2: 16.

[4]) Österg. fornm.-för. tidskr. I.

[5]) Forssell Sverige 1571, s. 83. Jfr i samma urkund **Nälle**, nu **Näla** (se **Långnälen**); **Rölle**, nu **Röle** (se **Rölen**). Geminatan torde alltså icke ha någon etymologisk betydelse.

[6]) Rygh NG 3: 334 o. s. v. Något personnamn **Fleinn** ingår säkerligen icke i detta älfnamn, såsom Rygh Gamle Personnavne s. 72 synes böjd att antaga.

n åtminstone i **Flen** 1 hör till stammen, framgår af gårdnamnet **Flenshult.** Namnet, ett isl. ***flein-**, hör sannolikt till no. dial. **flein** 'bar, naken', 'bar plätt', sv. dial. **flenskallig** samt — med afljud — lit. **plýnas** 'jämn, bar', **plýnė** 'bar slätt' : √ plī 'flat'[1]. Jfr med afseende på betydelsen de på långt håll besläktade **Fladen, Flaten** o. s. v.; se äfven under **Flögen,** där ett ponerat fsv. sjönamn ***Flidhir** föres till samma rot plī ock där öfriga afledningar af densamma anföras. **Flen** 2 är möjligen sekundärt i förhållande till gårdnamnet. Närmare detaljer är jag icke i tillfälle att anföra.

***Flidhir,** se **Flögen.**

Flocken (Cræelius s. 124 [1774], Hermelin 1818, Lex. 2: 342) Karlstorps s:ns skate, Aspelands hd Klm. : **Fluxerum.** Enligt Lex. 2: 342 användes namnet endast af allmogen; den kallas annars **Folken** (se d. o.). Å nyare kartor har jag emellertid ej kunnat upptäcka någon vid gården Fluxerum belägen sjö, hvadan den sannolikt numera är urtappad eller igänvallad; jfr GS 3 Ö 37. Gårdnamnet **Fluxerum** har jag älst anträffat från år 1320 (SD III), då det hade formen **Floknisrum.** Detta är tydligen ett af de i Klm. ytterst vanliga, af sjönamn bildade namnen på **-rum.** Sjönamnets fsv. form är alltså **Floknir,** närmare bestämt sannolikt **Flōknir,** hvars ō framför dubbelkonsonant förkortats. Med bestämd artikel skulle namnet numera egentligen ha lytt **Flocknen.** Ordet innehåller väl stammen **flōk-** 'flat', som ingår i ags. **flóc** 'flundra' ock står i afljudsförhållande till **flak-** i **Flaken,** hvilket förhåller sig till **Flocken** som **Fladen** till **Floden,** samtliga här behandlade sjönamn. I fråga om bildningen på **-nir** se för öfrigt under **Ljusnaren, Tisnaren, Visnaren.** — I detta sammanhang må nämnas, att Allvin Mo s. 51 omtalar en sjö **Floken,** hvilken för öfrigt är mig alldeles obekant, samt att U. Hiärne Anledning 2: 58 (1702) anför ett källnamn **Flucken** från Bälinge hd Uppl.

Floden **flo̜⁴den,** af allmogen stundom kallad **flo̜⁴gen** (**Floden** Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Floda sn, Oppunda hd Sdml. Af sjönamnet har sockennamnet bildats på samma sätt som sjönamnet **Floen,** af **Floden,** i Dalarna gifvit upphof till det där förekommande sockennamnet **Floda,** hvarom nedan; jfr för öfrigt

---

[1]) Se närmare Falk-Torp Etym. ordb. s. 169 f.

Malsna : sjönamnet **Malsnan, Rägna** : sjönamnet **Rägnaren** o. s. v. Det södermanländska namnet **Floda** skrifves år 1275 ock 1314 **Floþa** (**Flotha**), där sålunda sjönamnsstammen älst är uppvisad. Allmogens uttal **flω³ga²** liksom **flω⁴gen** beror på den dialektiska utvecklingen **Flodha**[1] → ***Floa** → ***Flowa**[2] → ***Flogha, Floga**[3]. Sjön har i utpräglad grad det utseende, som synes mig vara karakteristiskt för sjönamn med betyd. 'flaten' o. d. Den är rund ock har en vidsträckt, öppen yta. Jag för ordet till stammen **flōþ-** 'flat' i mht. **vluoder** 'flundra'[4], litauiska **plótas** 'flata; bred, öppen plats'. Det står alltså i afljudsförhållande till sjönamnet **Fladen** (**Fladen** : **Floden** = **Flaken** : **Flocken,** äldre **Flöknir**). Sjönamnet är etymologiskt identiskt med det i Dalarna förekommande ock sålunda egentligen utom afhandlingens område liggande sjönamnet **Floen**[5], af ***Floden,** hvaraf äfvenledes ett sockennamn **Floda** (1386[6]) bildats. Floda socken är belägen i Västerdalarnas fögderi af Stora Kopparbärgs län. — Intet skäl torde finnas att föra dessa namn till sv. **flod** ock besläktade ord såsom gr. πλωτός 'segelbar' o. s. v.

Flogen sannol. **flω³gen²**, hvarom nedan (GS 1 V 36), liten sjö i Starrkärrs sn, Ale hd Vg. Sjön var obekant för min meddelare från socknen, men han erinrar därom, att i dialekten finnes ett ord **floge** (uttalas **flω³ge²**, om jag fattat meddelandet rätt), hvilket betyder 'plan bakom hästens l. kons spilta l. bås, där urinen rinner'. Detta ord måste vara identiskt med det **floge, vassfloge** 'vattenpuss', som anföres just från Vg. i Ant. tidskr. 2: 163, 186, ock detta i sin tur är naturligtvis det i sv. dial. ytterst vanliga **floe, flo,** som ingår i sjönamnet **Flon.** Detta sv. **flōge** får ej förväxlas med no. **floge** (**flaage**) ← ***fluʒēn. Floe** → **floge** = **Flo(d)a** → **Floga, loe** → **loge** o. s. v.; se utförligare under **Floden.** Namnet är sålunda identiskt med **Flon** nedan. — Fsv. ***Flōe.**

---

1) Jfr fsv. **Vidha** (SD NS 1: 539), som nu skrifves **Via,** Edsbärgs sn Nke.

2) Jfr **Joan** → **Jowan** o. s. v. Nor. Aschw. gr. § 273,1.

3) Jfr fsv. **Dawa hundare,** nu **Daga härad** Sdml., **Joghan,** östg. **Joga Blund;** se dessutom Nor. Aschw. gr. § 336 ock **Flogen.**

4) Jfr ags. **flóc** ock **Floken.**

5) Äfven **Flosjön** Lex. 2: 340.

6) Styffe Un.₂ s. 259.

Flon flo⁴n.

1) (enl. uppgift) Askersunds landsförsamling, Sundbo hd Nke; kallas äfven med det namn, som angifves å GS 2 Ö 34, **Flonsjön.**

2) i sammansättningarna **Björneflon, Möcklaflon, Sandfloarna, Örflon.**

Namnet är egentligen best. form af sv. dial. **flo(e)** 'myr; vattenpuss, pöl', da. dial. **flo**, no. **floe**, isl. **flói**[1]. Det är identiskt med **Flogen** ofvan, no. sjönamnet **Floen**[2] samt ingår i de sv. sjönamnen **Flosjön** (GS 2 Ö 32) ock **Flovattnet** (1 V 35). Det ligger äfven till grund för sockennamnet **Flo**, Åse hd Vg., hvilket redan år 1305 skrifves på samma sätt som nu. Denna socken har säkerligen sitt namn af sin sidlänta beskaffenhet, som efter starka rägn ock vid sjön Dätterns stigande ock fallande, särdeles höst ock vår, utsätter den för vattenflöden; se Lindskog 5: 106. Samma appellativ uppträder äfven i ortnamnen **Bunkeflo** (Skåne) ock **Flostrand** (Norge)[3]. Ordet, urgerm. ***fluhō**, ***fluha(n)**, betyder kanske egentligen '**flata**' (se Torp anf. st.); dock är det ej sannolikt, att denna ursprungliga betydelse ingår i de nämnda sjönamnen. Snarast är denna att jämföra med den hos sjönamnen **Dölpan, Vesan, Vättern** o. d.

Flugen flu⁴gen.

1) (**Flugen** GS 3 Ö 36; **Fluggen** Tham Link. ss. 25, 1026) liten sjö i N. Vi sn, Ydre hd Ög. : **Fruhammar.** I gamla skrifningar af detta gårdnamn har jag funnit betydligt äldre former af sjönamnet: **Fluehammar** (1571), **Flugehammar** (1599), **Fludehammar** (1628, 1686); skrifningen med **r** förekommer dock redan på 1630-talet (se Rääf 5: 78).

2) **Stora o. Lilla** (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) två små sjöar å södra gränsen af Gladhammars sn, S. Tjusts hd Klm. : **Flugebo** (i Hjorteds sn).

3) Samma namn har antagligen äfven burits af **Flugebosjön** (GS 2 Ö 36) : **Flugebo,** i N. Vedbo hd Smål. Om de många af sjönamn bildade gårdnamnen på **-bo** se afd. IV.

---

[1]) Hvarom se närmare Rz samt Karsten Prim. nominalb. 1: 81, hvilken senares etymologi dock tyckes stranda på no. **fløge** (Torp Stud. s. 183, Rygh NG 3: 288).

[2]) Anfört af Rygh NG 2: 180.

[3]) Om ett möjligen besläktat, hos Ptolemæus omnämnt, sannolikt germanskt ortnamn se Much ZfdA 41: 140 f.

På grund af gårdnamnen har man här att ansätta ett fsv. *Flughi: enstafvighetsakcenten beror tydligen i detta som i många andra fall på en senare förskjutning. Detta sjönamn anser jag vara en n-afledning (jfr **Hufvan, Kinnen** o. s. v.) af ett ord motsvarande isl. **flug** n. 'brant fjällsida', som äfven ingår i no. ortnamn (Rygh NG Indl. s. 28), no. **flog** ds. Ordet är för öfrigt icke uppvisat i den egentliga svenskan: det förekommer i Bohusl. under formen **flåg** samt under andra olika former i flera nordsvenska dialekter; se Rz s. 150. Af Torp Stud. s. 182 föres ordet till isl. **flá** 'afsats', no. **fly** 'lodrät fjällsida', sv. **flaga, flak, floe** o. s. v. med grundbetydelsen 'flata' o. dyl.; se **Flagan, Flaken, Flon.** Naturförhållandena tala afgjort för den här framställda härledningen af sjönamnet. **Flugen** 1 är belägen i den af höga ock branta bärg uppfyllda N. Vi sn. De där förekommande »bärgens vanliga karakter är brant stupning åt en eller flera sidor, mindre stark å de andra»[1]. För öfrigt erinrar jag om namnet å den vid sjön belägna gården **Fruhammar,** hvars senare led är det i fsv. ortnamn synnerligen vanliga **hamar** m. 'klippa, bärgshöjd'. I socknen ligger sjön **Bringen,** hvars namn har en analog betydelse. **Flugen** 2 — den större af de båda sjöarna — har att dömma af kartan mycket bärgiga stränder. Detsamma är i påfallande grad händelsen med **Flugebosjön,** hvarom en blick på kartan lätteligen kan öfvertyga läsaren. Hvad **Flugen** 2 i öfrigt vidgår, är den till en stor del belägen inom Gladhammars socken, hvars namn, år 1352 skrifvet **Gladhamra,** innehåller samma ord **hammar** som det ofvan behandlade **Fruhammar.** Af samma ord som **Flugen** eller ett därmed nära besläktat är namnet **Fliggtjärn** Öfver-Luleå bildat (se Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16, 24). Med afseende på ordets betydelse erinras om sjönamnet **Bringen, Fjällen.** — Något sammanhang med insektnamnet **fluga** anser jag sålunda icke föreligga i detta sjönamn, om också i Norge ett älfnamn **Fluga** finnes, som möjligen kan vara danat af detta ord[2].

Flyttingen **flyt³tigen²** (*fl*-) (Rääf 5: 4, GS 3 Ö 36), liten sjö i Svinhults sn, Ydre hd Ög.; kallas enligt Rääf äfven **Lifvemålasjön.** Ordet är sannolikt aflett af ett ***flyt** = dalmålets **flyt** f. 'sank mark utan skog'[3], isl. **fljót** n. 'vattensamling, älf'[4],

---

[1]) Tham Link. s. 990. [2]) Jfr Rygh NG IV. 1: 78.
[3]) Nor. Sv. lm. IV. 2: 48. [4]) Se närmare Fr$_2$.

ags. **fléot** 'älf' o. s. v. Det förekommer äfven, ehuru sällan, i no. ortnamn ock har i äldre tider också betecknat insjöar[1]. Troligen ingår det i älfnamnet **Flytbäcken**, Brunskogs sn Vrml. Dess tyska motsvarighet, mht. **vliez** m. 'bäck', torde uppträda i det tyrolska ortnamnet **Flies** (1159), **Fliezze** (1220)[2]. I fråga om ljudutvecklingen kunde man jämföra t. ex. fsv. **Wætinge** (ström), nu **Vättinge** Sdml.[3]. Man kunde också tänka på nordsv. dial. **flyt** 'rask, snabb', motsvarande isl. **fljótr**[4]; jfr med afseende på betydelsen **Svinnaren** o. a. (se öfversikten). Formellt mera tillfredsställande vore emellertid att som grundord antaga ett urnord. ***fluhtō**, no. **flott** f. 'en jevn og skovløs flade, fjeldmyr', hvilket Torp Stud. s. 183 ställer till de under **Flugen, Flåten** 1 anförda orden. Stränderna kring sjön synas vara jämförelsevis flacka. Man hade i så fall att utgå från ett urnord. ***fluhting-**, motsvarande isl. ***flýtting-**. Något bestämt afgörande mellan dessa möjligheter kan jag icke träffa.

Flyxen l. **Flöxen**[5] **flök³sen²** l. **flök⁴sen** (**Flyxen** GS 1 Ö 38) Hvittaryds sn, Sunnerbo hd Smål. Sjöns stränder samt formation göra det i hög grad sannolikt, att här ett namn med bet. 'flatsjön' eller något dylikt föreligger. Om den stam, af hvilken namnet bildats, varit **flug-** l. **fluk-**, kan jag ej afgöra; i alla händelser står den i afljudsförhållande till de under **Flagan** eller **Flaken** behandlade orden. Är stammen **flug-**, bör **Flugen** jämföras; är den **fluk-**, hör väl ordet till sv. dial. **fluka** f. 'större vattengrop' o. d. (se Rz s. 151 under **flo**), bildat som **flaka, flaga, flata** o. s. v. Någon svårighet vållar under alla omständigheter omljudet. Med afseende på bildningen jfr för öfrigt det likbetydande **Flaxen**. — I trakten anser man, att sjöns vatten lätt uppröres af vinden ock att detta gifvit sjön dess namn. I ock för sig själf är en dylik hypotes mycket rimlig ock akceptabel; jag vet dock ej, hvilket ord i så fall skulle ligga till

---

1) Rygh NG 1: 375.

2) v. Grienberger i AfdA 23: 22.

3) SD NS II.

4) Rz s. 151, Bugge hos Nor. Sv. lm. IV. 2: 49.

5) Då stamstafvelsens ö sannolikt har samma etymologiska valör som i dial. **möcke** 'mycket', **stöcke** 'stycke' o. s. v., alltså motsvarar rspr. **y**, ock jag dessutom ej annars sett namnet stafvat med **ö**, har jag efter någon tvekan till uppslagsform valt **Flyxen**.

grund, sannolikt någon bildning af roten till **flyga** o. s. v. I fråga om betydelsen jfr då **Nimmern.**

Flåren.

1) **flå⁴ren,** af allmogen uttalat **flå⁴ern** l. **flå⁴en** (**Flåren** Lotter c. 1750, Hermelin 1809, GS 2 Ö 38; **Flår** Wieselgren 3: 238; **Flån** Rogberg o. Ruda s. 466 [1770]; **Flå** i den gamla värsen 'Emellan Fur [d. v. s. **Furen**] ock Flå, där stå de kistor två' o. s. v. Lex. 2: 160) stor sjö i Östbo ock Sunnerbo h:der Smål. : **Flåshult,** uttalat med kort **-å-.**

2) (Widegren 1: 568 [1817]) Askeby o. Örtomta socknar, Bankekinds hd Ög.; tydligen tryckfel för **Flären,** se d. o.

Vid framställningen af ordets etymologi tager jag alltså uteslutande hänsyn till **Flåren** 1. Denna sjö är som sagt mycket ansenlig ock har flacka stränder. Ordet är utan allt tvifvel en substantivering af fsv. adj. ***flā(r)*** 'flat' = sv. dial. **flå** (l. **flår,** n. **flått**) dels 'flat, platt (om kärl)' Smål. Vg. Ög. Jtl., dels 'grund, af ringa djup (om båtar)' Hall. Skåne Vg. Jtl. (Rz), no. **flaa** 'öppen, vid' (Aas.). Hit hör äfven sv. dial. **flå** f. 'flata sidan' (Rääf 2: 21), no. **flaa** f. 'vid sjöbassäng', isl. **flá,** pl. **flár** f. 'afsats o. d.'[1]. Jfr för öfrigt **Flåsjön,** mycket stor sjö i Jtl. på gränsen till Ångerm., samt **Flåsjön** Öfver-Luleå, det senare dock närmast till det i alla händelser besläktade **flå** (**fl'a**) 'gungfly'[2]. Om besläktade ord se under **Flagan, Flaken** o. s. v. I namnet synes nominativens **r** hafva bevarats såsom i t. ex. **Mjörn.** Dock är jag snarare böjd att antaga, det ordet fått sitt **r** från namnet å den bredvidliggande **Furen.** Jfr t. ex. **Käxten,** af äldre **Käxen,** vid **Risten, Virken** vid **Arken** o. s. v. Uttalsuppgiften **flå⁴en** bevisar icke, att den **r**-lösa formen lefver kvar i trakten, ty den kan vara att bedömma som smål. *bąn* = uppsv. *bą*ɳ o.s.v. Namnet allittererar för öfrigt med **Furen.** Denna företeelse är, som i det följande skall visas, ganska vanlig. Betydelsen hos ordet kommer sålunda nära den hos den närbelägna **Vidöstern.** Däremot ger icke sjöns lynne ock karakter, ej häller dess beskaffenhet i öfrigt någon anledning till att härleda namnet från isl. **flár** 'listig, falsk'. — Fsv. ***Flā(r).***

---

1) Om ordets härledning se Karsten Prim. nominalb. 1: 44 samt å andra sidan Torp Stud. s. 182.

2) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16.

Fläcksjön, se **Fläten**.

Flåren (Widegren 1: 568 [1817; genom tryckfel **Flåren**], Lex. 7: 729) Askeby o. Örtomta socknar, Bankekinds hd Ög.: **Flåret**. Namnet användes numera ej, utan sjön kallas **Ivarn**. Det kan emellertid spåras långt tillbaka i tiden. Den nämnda gården **Flåret** hette i fsv. tid **Flædher** (i **Flædher** 1406, i **Flædre** 1407, allt enligt SD NS I). Ovisst är, om gård- eller sjönamnet är ursprungligast. Sannolikt föreligger här en bildning af stammen **fladh-** i sjönamnet **Fladen**; jfr no. **flæra** 'rift, flænge' = fno. ***fleðra** ← urgerm. ***flaþriôn**, hvilket Falk-Torp Etym. ordb. s. 176 ställa till denna rot. Jfr för öfrigt **Flårsjön** (GS 1 Ö 37) Örreryds sn, Mo hd Smål.

Fläten.

1) **fläten**[1] (**Flätten** Lotter c. 1750; **Flåten** Landtm. Cont. Charta öfver Sdml.[2]; **Fläten** Broocman 2: 486 [1760], Widegren 2: 185 [1817], Tham Link. s. 43, Lex. 6: 81, GS 4 Ö 34), långsträckt sjö i Simonstorps sn, Bråbo hd Ög.: **Flätsund**; kallas hos Hermelin 1810 **Flaten** (se d. o. 9).

2) (Broocman 2: 578 [1760]) Häradshammars sn, Östkinds hd Ög. = **Flaten** 10.

3) **flä⁴ten** (enl. uppgift) Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml.; kallas äfven, ehuru mindre ofta, **Flätsjön**; väl samma sjö, som å 5 Ö 35 skrifves **Flätsjön**.

4) Samma namn har säkerligen äfven burits af den sjö i Ärla sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml., som Lex. 7: 635 kallas **Flätsjön** ock GS 4 Ö 32 **Flättsjön**. Af den outvidgade formen har nämligen gårdnamnet **Flättorp** bildats.

5) Af samma stam har namnet på den sjö uppkommit, som nu kallas **Fläcksjön** ock är belägen i Fläckebo sn, Norrbo hd Vstml. **Fläckebo** hette år 1371 **Flætiabo** (Styffe Un.$_2$ s. 253). Detta ortnamn har enligt mitt förmenande fullt regelrätt danats af ett sjönamn ***Flæti**, mask. jan-stam, med den i gårdnamn, som bildats af sjönamn, vanliga afledningen **-bo** (jfr öfversikten). **Flætiabo, Fläckebo** : **Fläten** = (***Flatabo**) **Flatebo** : sjönamnet **Flaten**. Att sjönamnet är ursprungligare än socken-

[1]) Akcentuppgift ej lemnad; sannolikt akc. 1.

[2]) Ifrågavarande karta synes i allmänhet vara något opålitlig i **fråga** om stafning o. d.

namnet, antar äfven Bellander s. 107, men han synes felaktigt mena, att formen med **-ck-** är den äldre[1].

Af dessa sjöar ha 2, [3,] 4 ock 5 ett utseende, som starkt talar för att deras namn egentligen betyder 'flatsjön'. Ordet är närmast att ställa till isl. **flet** n., g. pl. **fletja**, 'golf'; dock noga att märka i den allmänna betydelse 'flata', i hvilken det ingår i fno. ortnamn (Rygh NG Indl. s. 50), sv. dial. **flät** f. 'åkerfält' Rz (under **flat**). Sannolikt innehåller ordet helt enkelt ett fsv. ja-stams-adjektiv ***flæter**, hvaraf isl. **flet** är en substantivering. Något osäkert är det dock, om äfven **Fläten** 1 bör föras hit. Lotter skrifver nämligen namnet med **-tt-**. Möjligt är ju därför, att till grund för detta ligger ett urgerm. ***flahti-** = bajerska **flacht** f. o. s. v., hvarom utförligare under **Flatan** 2, hvilket namn af Lotter skrifves **Flattan**. — Fsv. ***Flæt(er)** för 3 samt ***Flæti** (gen. **Flætia**) för 5 (jfr växlingen ***Flater** ock ***Flati** o. s. v.); för **Fläten** 1 möjligen fsv. ***Flætt-**.

Flögen **flö⁴gen**, af allmogen sannolikt uttalat **flö⁴jen** (GS 2 Ö 37) Näsby sn, Östra hd Smål., numera oftast kallad **Näsbysjön**[2]. Vid nordvästra hörnet af sjön ligger den gamla sätesgården **Flishult** (uttalat **Flīs-**), hvars namn enligt min mening är en sammansättning af **-hult** ock genitivus af sjönamnet; jfr **Filingshult**, **Flenshult** o. s. v. Namnet skrifves enligt Styffe Un.$_2$ s. 169 år 1434 **Flidishult**. Sjön skulle i fsv. tid alltså ha kallats ***Flidhir**. Detta kan vara en afledning af namnet på den gren af Åmån, som flyter mellan sjöarna Tjurken ock Flögen; jfr **Flian**, biflod till Lagan. Då emellertid något minne af ett dylikt ånamn numera icke lefver kvar i orten[3] — ån är också ganska obetydlig

---

1) Ordet uttalas (i enlighet med den fsv. formen) **Fl̥ättjebo**. Skrifsättet ock riksspråksformen **Fläckebo** beror, såsom Leffler Sv. fornm.-för. tidskr. 2: 48 påpekar, på falsk analogibildning: emedan i folkspråket **-ttj-** vanligen motsvarar rspr. **-kk-** (t. ex. **vättja-väcka**), har man trott, att så äfven här vore fallet, ock så i skriften rättat, hvad man ansåg berodde på förskämt allmogeuttal.

2) Om sjöns naturförhållanden se Trybom Meddelande från Kongl. Landtbruksstyr. n:o 9 år 1901 (n:o 76).

3) Dock synes det mig sannolikt, att det fsv. gårdnamnet **Flydhuby** (SD NS I från 1402) från Östra hd (enl. SD NS I reg. afses troligen **Flugeby** i Hvetlanda sn) innehåller detta eller ett etymologiskt besläktat ålfnamn. Flugeby är beläget vid Åmån: möjligen har alltså denna sträckning af ån i äldre tider burit namnet ***Flydha** eller ***Flidha**. För

— vore det kanske försiktigare att antaga sjönamnet ursprungligen ha åsyftat själfva sjön[1]. Denna, som för öfrigt uppgifves vara djup ock ha höglända stränder, erinrar i fråga om formen ganska mycket om de sjöar, som vi i det föregående sett bära namn med betydelsen 'flatsjön' o. d. Ordet är alltså kanske besläktat med no. **fli** f. 'skifva' Aas., till hvilket Rygh NG 1: 191 med tvekan ställer fno. **Fliiduik,** nu **Fløvik** : i så fall ett isl. ***flíð.** Hos Ross anföres formen ***Flee,** pl. **fleea** i liknande betydelse. Af utomgermanska släktingar nämner jag lett. **plîtet** bl. a. 'glätten', samt — af en nasalerad rotform — lit. **splintù** 'breit werden'; om fjärmare besläktade ord se under **Flen.** Emellertid måste, innan det här framställda förslaget till tolkning af fsv. sjönamnet ***Flidhir** akcepteras, äfven andra omständigheter tagas i betraktande. Särskilt vill jag något uppehålla mig vid namnet **Flisby,** benämning å en socken i S. Vedbo hd Smål. Detta namn skrifves år 1386 **Flythisby,** år 1372 **Flyisby** (Styffe Un.$_2$ s. 174). Kyrkan ligger vid en ganska stor sjö, som nu kallas **Flisbysjön** (GS 2 Ö 36). Detta har i äldre tider säkerligen ej varit sjöns namn, utan det återfinna vi tydligast i formen **Flythisby.** Sjön tycks alltså ha hetat ***Flȳþir,** ***Flȳdhir.** Nu är det emellertid möjligt, att **y** blott har ortografisk betydelse, att det här såsom stundom annars i fsv. betecknar ī (jfr Nor. Aschw. gr. § 108 anm. 5). I så fall har sjön kallats ***Flīdhir,** alltså med samma namn som vi ponerat för den vid det gamla **Flidishult** liggande sjön **Flögen.** Skulle man däremot ha att utgå från ett **Flȳdhir** såsom det fsv. namnet på Flisbysjön ock ej anse sig böra skilja detta från det sjönamn, som ingår i **Flidishult** — hvilket också torde vara olämpligt — måste detta senare gårdnamn förklaras ur ett äldre ***Flydhishult** medelst tillämpande af den ljudlagen, att i svagbetonad stafvelse **y** (stundom genom förkortning uppkommet af **ȳ**) före år 1300 öfvergått till **i,** då följande stafvelse innehållit ett **i**[2]. Men har sjönamnet haft formen ***Flydhir,** kan ej den ofvan framställda etymologiska förklaringen

öfrigt är namnet **Flugeby** så till vida intressant, som det visar en ljudutveckling analog med den i **Flögen** ← ***Flydhir** eller ***Flidhir.** Emellertid bör mot denna min tydning anmärkas, att det säkerligen är samma namn, som ett tiotal år senare, år 1411, skrifves **Flodhuby** (SD NS I).

[1]) Jfr Hellqu. Etymol. bemerk. s. IV.

[2]) Se Nor. Aschw. gr. § 101, 1 ock där citerad litteratur.

tillämpas[1]. Huru skall nu emellertid den nsv. formen **Flögen** förklaras? Det synes mig ometodiskt att skilja detta namn från det i gårdnamnet **Flishult** ingående ***Flidhir** l. ***Flydhir**. Annars kunde man ju tänka på det fno. sjönamnet ***Fløygir**, hvarom se Rygh NG 2: 120, 425. Om dock, såsom troligt är, **Flögen** får anses vara utvecklat ur de nämnda fsv. formerna, kunde man ju erinra om no. **Fløvik** ← **Flyvig** (1593) ← **Flydwik** (1475) ← **Fliiduik** (se Rygh NG 1: 191). Emellertid kan naturligtvis denna jämförelse icke tillmätas någon större betydelse, då den dels är hämtad från annan dialekt, dels i det no. namnet utvecklingen **Flidh-** → **Flø-** försiggått i första leden af en sammansättning. Några säkrare stöd för ifrågavarande ljudutveckling kan jag likvisst ej lemna. Ett ***Flȳdhir** hade bort gifva ***Flöe(r)n**, ett ***Flȳdhir** → ***Flye(r)n**, ett ***Flidhir** → ***Flie(r)n**. Här synes alltså folketymologisk ombildning ha spelat in. — Fsv. ***Flĭdhir** l. ***Flȳdhir**.

Flöta (Fernow s. 11 [1773]) »vid Åskogsbärget», Vrml., genomfluten af **Rotna** älf; är mig för öfrigt obekant. Namnet är väl en bildning af v. **flyta**, motsvarande stammen **flaut-** i isl. **flautir** f. pl. 'sur grädde' = sv. dial. (bl. a. äfven vrml.) **flöter** (Rz s. 152). Jfr **Flyttingen** ock **Långflöta**.

Flöxen, se **Flyxen**.

Fogen Lex. 4: 208; tryckfel för **Jogen**.

Foken Lex. 4: 444; felaktigt för **Frucken**.

Folken skulle enligt Lex. 2: 342 vara namnet på den sjö, som af allmogen benämnes **Flocken** (vid Fluxerum); se för öfrigt d. o. Namnet torde emellertid bero på etymologiserande ombildning af det ljudlagsenliga ***Flocknen** l. **Flocken**. I nyss anförda arbete omtalas också, att »sjön Folken anses vara uppkallad efter Folke, stamfadern för Folkungaätten», hvarför också »gården egentligen skall heta Folkesrum»; jfr häremot den faktiskt uppvisade fsv. formen **Floknisrum**, hvilken äfven tydligen innehåller sjöns gamla namn **Floknir** (se **Flocken**). Namnet **Folken** bör alltså ej sammanställas med fno. älfnamnet **Folka** (Rygh Personnavne s. 73).

---

[1]) Af öfriga namn på **Flis-** känner jag intet, som här bör komma i betraktande. Namnet å Fliseryds sn i Hanbörds hd Klm. skrefs år 1422 **Flysorydh** (Styffe Un.$_2$ s. 181).

Fomarn (SGU Aa 29: 19) Hållnäs sn, Olands hd Uppl.; af sjön synes numera intet återstå, å GS 5 Ö 29 är den icke angifven. Namnet är antagligen en sammansättning med **-maren**; jfr **Rommesmaren** i samma socken. Första leden är mig obekant.

Foxen fok⁴sen (Fernow s. 23 [1773], GS 2 V 32), mycket stor sjö i Holmedals o. Fogelviks socknar, Nordmarks hd Vrml. Ordet är sannolikt medelst appellativet **sær** (l. **siø**) bildat af den stam **fŏk-**, som enligt Rygh NG 1: 172, 372 troligtvis ingått i ett par nu blott i gårdnamn kvarlefvande no. älfnamn (***Foka**) ock som är en afljudsform till isl. **fjúka**, da. **fyge**; jfr sv. dial. **fok** n. (Rz s. 141), isl. **fok** n. 'ngt lätt som drifves omkring för vinden', lett. **pūga** 'vindstöt' o. s. v. — se andra besläktade ord hos Persson Wurzelerw. s. 23. I så fall torde äfven här första leden vara ett utdött älfnamn, efter hvilket sjön uppkallats medelst tilläggande af ordet **sjö**; analoga fall finnas i no. Jfr det besläktade fsv. **Fyghþir.** I fråga om betydelsen erinras om no. älfnamnet **Dysta,** som sannolikt hör till **dust** 'støv' (Rygh NG 3: 92). Möjligen har äfven **Roxen** en liknande upprinnelse. — Emellertid finnas i no. äfven spår af en älfnamnsstam **fox-** (Rygh NG 2: 261), hvilken naturligtvis också kunde tänkas ingå i vårt sjönamn, ehuru det är mindre troligt. Denna senare stam sammanhänger möjligen med sv. sockennamnet **Fuxerna,** fsv. **Foxerna** (fr. 1432) Vg., om nämligen de båda namnen — såsom Rygh antar i fråga om älfnamnet — böra ställas till ett nord. **fox** 'räf'. Dock synes mig älfnamnsstammen **fox-** snarast böra anses vara en **s**-utbildning af stammen **fok-**; ett dylikt suffixalt **s** uppträder ganska ofta i nordiska älfnamn.

Fraggen frag⁴gen (**fraḑ⁴ʒin**) (Grau s. 491 [1754], GS 3 Ö 30) Norbärgs sn Vstml. : **Fragg, Fraggbärget** (**Fraggbärget** : **Fraggen** = **Kalfhöjden** : sjönamnet **Kalfven** = **Kallbärget** : sjönamnet **Kallen**); kallas enligt Lex. 2: 367 äfven **Fraggsjön.** Gårdnamnet **Fragg** heter i fsv. tid (år 1496) **Fragh**[1], år 1571 **Frag**[2]. Man kan sålunda ej gärna antaga — hvad som annars legat nära till hands — att sjönamnet utgår från en synkoperad form af ä.-nsv. **fradigh** 'fradgig, skummig', fsv. ***fradhugher** : fsv. **fradha** 'fradga'[3]

---

[1]) Dipl. dalek. 1: 157. [2]) Forssell Sverige 1571, s. 83.

[3]) Jfr äfven sv. dial. **frågga** 'fradga' Rz s. 163 : isl. **fróða** (Grip i Sv. lm. XVIII. 6: 78) samt *frǫ̀ga* ds. : *frōþ (Grip a. st.).

(jfr under **Gorgen, Gröcken, Hälgen** o. s. v.), alltså representerande ett fsv. ***Fragg(er)** ← ***Fradg(er)**[1]. Om sjönamnet är ursprungligare än gårdnamnet, äro med afseende på bildningen t. ex. (gård- ock sjönamnen) **Dunker : Dunkern, Rist : Risten, Sotter : Sottern** m. fl. att jämföra (se afd. IV c slutet). Härledningen är mig obekant. Möjligen är dock sjönamnet bildat af gårdnamnet; jfr **Glaåkern** (: **Glaåker**), **Knabbarpen** m. fl.

Fredagen fre⁴dan[2] (**Fredagen** GS 3 Ö 35), mycket liten sjö i Åsbo sn, Göstrings hd Ög. Med afseende på betydelsen jfr no. **Fredagsputten,** ett tjärn i V. Toten, **Fredagsvik** (Vikten), sv. **Söndagssjön** (GS 3 Ö 31) Dalarna, no. **Søndagstjern** (Setskogen). Äfven skär, öar, näs, gårdar äro i Norge till ett ganska stort antal uppkallade efter vecko- ock hälgdagar. Rygh NG 2: 280, 3: 194 gissar, att man i rådvillhet om ett passande namn gripit till den utvägen att bilda det af den dags namn, på hvilken namnet blef gifvet. Namnen äro tydligen ganska unga.

Friggsjön, se afd. II A 17 noten.

Freden fre⁴den? (Grau s. 63 [1754], GS 4 Ö 32) på gränsen mellan Säby, Kolbäcks o. Rytterne socknar, Snäfringe hd Vstml.; egentligen en vik af Mälaren. Namnet torde tillhöra den stam **frīþ-,** som ingår i sv. **fred,** fsv. **frīþer** m. ock står i afljudsförhållande till fsv. **frīþer,** isl. **fríðr** 'vacker. Betydelsen är oviss, möjligen 'den vackra'; jfr **Frillen** o. s. v.

Friþe (fda. o. möjligen fsv.), se **Frillen.**

Frillen, Stora o. **Lilla, fril³len²** (Lotter c. 1750, Hermelin 1809, GS 1 Ö 38) Femsjö sn, Västbo hd, på gränsen mellan Smål. o. Hall. : **Frillhult.** Den fsv. namnformen framgår med all önskvärd tydlighet af formerna 1) **Frillaböke** från 1386, Femsjö sn[3], hvilket namn jag icke med Lundgr. Sv. lm. X. 6: 56 anser bör föras till personnamnet **Frille;** jfr med afseende på bildningen **Torseböke : Toresjön** Hall. (se **Toren**), **Embricke** : sjönamnet **Emmern, Flasbjörke** : sjönamnet **Flaten;** 2) **Frillaoss** = ***Frillaōs** från 1554[4], som på grund af sammanhanget måste

---

[1]) Jfr y.-fsv. **stagga** ← **staþga, Frigger** ← **Friþger** o. a. ex. anförda af Nor. Aschw. gr. § 285, 2; jfr äfven nsv. **glögg : glödga.**

[2]) Enligt uppgift uttalat »fredan», såsom best. form af **fredag,** hvilken i de östgötadial., som jag känner, har akc. 1 ock kort **a.**

[3]) Jfr Höjer 2: 244. [4]) HSH 29: 64.

antagas åsyfta sjön Frillen. Denna sjö är nu mycket uttappad, men var före sänkningen — enligt Smål. Beskr. under Femsjö samt skriftliga uppgifter till mig — sällsynt vacker »med sitt rena vatten, genomskinligt klart som Vätterns, sina många albevuxna, gröna öar». Jag anser namnet i ännu äldre tid ha lytt ***Friþle** 'den vackra (sjön)', hvilket genom assimilation blifvit ***Frille**, liksom det etymologiskt så gott som identiska fsv. **friþla** redan i fsv. tid öfvergått till **frilla**. I Valdemar II:s jordebok[1] omtalas nämligen från Tönnersjö hd Hall. gränsmärket **frithekalf**, hvilket tydligen åsyftar Lilla Frillen, här uppfattad som »kalf» — hvarom se under **Kalfven** — till den egentliga Frillen. Från den danska sidan synes alltså sjön ha kallats **Frīþe**, hvilket är eller åtminstone innehåller det ord, till hvilket fsv. ***Frille** utgör en diminutivbildning. En intressant parallell till detta förhållande erbjuder namnet å den strax bredvid Frillen belägna Allgunnsjön (se **Allgunnen**), hvilken af danskarna benämnts **Algudhi**. I båda fallen stå, som synes, de svenska ock danska namnen ljudligt mycket nära hvarandra, men kunna icke omedelbart identifieras. För att nu återgå till fsv. sjönamnet ***Frīþle** är det sålunda aflett af fsv. **frīþer**, isl. **fríðr** 'vacker', i arkaisk ock poetisk stil fortfarande använt i sv. under formen **frid**; jfr **Fryken**, hvilket möjligen är rotbesläktat. Det är alltså — rent formellt sett — identiskt med det fht. (mytiska) personnamnet **Frîtilo**, hvilket Müllenhoff ZfdA 30: 222 öfversätter med 'Schönle'[2]. Jfr för öfrigt **Frillingen**, no. **Frillefoss**, no. fjordnamnet ***Fríðir**[3], no. gårdnamnet **Flifiet** (fno. **a Fridæflæti**[4]) samt väl äfven no. älfnamnet ***Fríðna**[5]. En älfnamnsstam **Frīþ-** måste äfven ingå i vrml. **Fredros**, Gunnarskogs sn Vrml. ← ***Frīþarōs**, hvars första led är en gen. af älfnamnet ***Friþ**; jfr **Rottneros** under **Rottnen** samt där anförda analogier. I fsv. **Frillissaas**, nu **Frillesås** Hall., ingår däremot sannolikt personnamnet **Frille** : **Fridhlef**[6]. Dock är det med tanke på de många af sjönamn bildade gårdnamnen på **-ås** frestande att här

---

1) Schlyter VGL s. 591.

2) Jfr äfven Niedner a. a. 42: 257.

3) Rygh Studier ss. 50, 80. 4) Rygh NG IV. 1: 227.

5) Rygh NG 1: 99.

6) Jfr Lundgr. Sv. lm. X. 6: 57 samt den i socknen gängse traditionen om konung Fridlefs graf.

söka ett sjönamn *Frillir; jfr t. ex. **Lygnis asa** : sjönamnet **Lygnen**. Gårdnamnet **Frillesbo** i Nykils sn, Valkebo hd Ög., kallas år 1447 **Fridhlösbodum**[1] ock är sålunda att hålla fjärran från sjönamnet i fråga. Beträffande betydelsen erinras om **Fager-, Fagrasjön**[2] samt **Fagertjärn** (GS 2 Ö 34); jfr äfven **Bällen**. — Fsv. ***Frille**, ***Friþle** samt (för det fda. namnet) ***Friþe**.

Frillingen **fril³ligen²** (Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 232) Bälinge sn, Rönö hd Sdml.; väl afledning af ett ord motsvarande sjönamnen **Frillen** eller **Friþe**, jfr t. ex. **Döpplingen, Femlingen, Ygglingen, Ynglingen**.

Frindeln **frin³del²n** (**Frindelen** GS 3 Ö 36), liten sjö i Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm. På grund af **d**, hvilket ej blifvit assimilerat med det föregående **n**, är det sannolikt, att ordet egentligen uppstått genom sammansättning, kanske med ett ord motsvarande no. **deile, dele** m. o. s. v.; se närmare **Findeln**. Första leden innehåller möjligen ett ä. ***Frinn-**, motsvarande stammen i fno. älfnamnet **Friðna** (Rygh NG I: 99, 188); detta är dock mycket osäkert[3]. Man kunde äfven tänka på schweiz. dial. **frein** ← ***frīn** = sskr. ***prīṇa-** : isl. **fríðr** (se **Frillen**) = sskr. **prītá-** (Kluge PBB 8: 526); jfr **Fryken**. — Jfr äfven inledningen s. 13.

Fsv. **Friski** (**Friski** VGL IV. 11: 3), stor sjö på gränsen mellan Kinds o. Marks h:der Vg., nu kallad **Frisjön** (GS 1 V 37). Om den af NOREEN föreslagna härledningen af **Fryken** är riktig, kunde ordet osökt ställas till den af honom ponerade adj.-stammen **frisk-** 'kall'; se närmare härom under **Fryken**. Äfven i motsatt fall torde en dylik förklaring af ordet böra tagas i öfvervägande. Dock är det med någon tvekan som jag för adj. **frisk** antager en grundbetydelse 'kylig', trots att enligt Rz ordet i Vb. har denna bemärkelse. För att namnet emellertid har en dylik betydelse, talar den omständigheten, att sjön är medelst en å förbunden med den likaledes ganska betydliga **Lysjön**, hvilket namn kan föras till isl. **hlýr** 'varm, mild'; se utförligare under **Lyen**. I alla händelser kan **Friski** ha förändrats till ***Frisk-**

---

1) Vadst. jordeb. s. 39.

2) GS 1 V 38, 3 Ö 38, 1 V 37, 3 Ö 37 2 ggr, 4 Ö 37 2 ggr, 3 Ö 36, 5 Ö 33.

3) I **Frinnaryd**, Smål., ingår däremot möjligen ett personnamn ***Frinne**, Lundgr. Sv. lm. X. 6: 57.

sjön, Frisjön under inflytande af **Lysjön**; jfr liknande fall under **Arken, Fiolen, Järten, Hunn, Käxen.** På samma sätt kunde **Fryken** ock **Värmeln** betraktas som motsättningsnamn, om värkligen det förra ordet har den betydelsen, som NOREEN förmodar, hvarom mera nedan. — För öfrigt erinras om **Frisksjön** (GS 4 Ö 36) Loftahammars sn, N. Tjusts hd Klm., ock det sannolikt äfvenledes besläktade **Färskesjön** (GS 3 Ö 40), Jämsjö sn Blek.

Frithekalf, se **Frillen, Kalfven.**

Frixen, se **Fryken.**

Froden[1] (GS 5 Ö 32) Täby sn, Danderyds skeppslag Uppl.; möjligen af en stam **frōþ-** 'fradga', som står i afljudsförhållande till fsv. **fradha**, ä.-nsv. **fradhiger**; se för öfrigt (**Fraggen**) **Frödingen** samt Tamm Et. ordb. under **frodig.**

Frucken **fruk⁴ken**, enligt uppgift uttalat »**Frucken**» l. »**Frocken**» (= *frokən?*) (GS 2 Ö 36) Linderås sn, N. Vedbo hd Smål.; af Lex. 4: 444 felaktigt kallad **Foken.** Namnet hör sannolikt till ett ord motsvarande no. **frukka** 'rynka, spricka' (Ross) ock är i så fall närmast att föra till den stora grupp af sjönamn, som betyda 'klyfta, dal' o. d.; jfr **Bredrefven, Klämmingen, Ryfven** o. s. v. Sjön har kallt vatten. Om **Fryken** värkligen betyder 'den kalla sjön', kunde man emellertid också tänka på att förbinda de båda namnen med hvarandra.

Fryken **fry⁴ken** (*frýkən*) (**Frixen lacus** Blaeu 2 mellan ss. 29—30 [1663, å ett aftryck af Burei karta »Gothia»]; **Fixen** Blaeu 2: 34 [1663, tryckfel för **Frixen**]; **Fryggen** l. **Fryken** Tuneld s. 21 [1741], se nedan; **Fryken** Tuneld s. 196 [1741], Linné Västgöta resa s. 239 [1747], Fernow s. 22 [1773], Lex. 2: 381 [med tämligen utförlig beskrifning], GS 1 Ö 31 o. 32); ett af Värmlands större vattendrag, bestående af de tre sjöarna Öfra, Mellan- o. Nedra Fryken, i Fryksdals o. Kils h:der. Af sjönamnet (eller eventuellt därmed besläktade former) ha bl. a. följande ortnamn bildats:

1) **Fryksdal(s härad)**: **Friskdal** VGL I VK. not 27, enligt Schlyter Reg. troligen norra delen af nuvarande Fryksdals härad. **Friskdals hæradh** eller **Frixdalin** (från år 1397) utgjordes enligt Styffe Un.$_2$ s. 152 »sannolikt af samma område, som nu för tiden kallas Fryksdalen»; **Friisdala** (»**wtan friisdala och älffuedala**»)

[1]) Uttalsuppgift ej lemnad.

N. krönikan v. 4969[1]; **Frijsdalen** G. I:s Reg. 17: 302 (1545); **Frissdahlen** (1621)[2]; **Fryksdals Härad** Tuneld s. 198 (1741); **Fryksdalen** Fernow s. 547 m. fl. st. (1773) o. s. v. Af allmogen uttalas dock namnet enligt uppgift *frisdan*, som måste ha ursprungligt långt i.

2) **Frikuhærad** VGL I VK. not 27; **Friku** eller **Fryka** (från 1397) **hæradh**, vid Norsälfven o. Nedra Fryken, sedermera delat mellan Grums ock det nya s. k. Kils härad; se Styffe Un.$_2$ s. 152, Höjer 1: 461.

3) **Frykerud(s** socken), fordom i Friku härad, nu i Kils: **Frykarudh** (1437), **Frikerud**[3], **Frikarud**[4], **Frykerud** Tuneld s. 197 (1741) o. s. v.

4) **Fryksände** (socken) i Fryksdals härad; enligt Styffe Un.$_2$ s. 152, Höjer 1: 493 tidigare (?1540) skrifvet **Friks-**; **Frycksene** (1560); **Fryksände** Tuneld s. 197 (1741) o. s. v.

5) **Fryksta** vid södra ändan af Fryken : **Frykstad** Fernow s. 23 (1773), ett af de icke synnerligen talrika exemplen på af **-stad** bildade gårdnamn, hvilkas första led innehåller ett sjönamn; jfr **Bolmstad : Bolmen, Hummelsta : Hummeln.**

På grund af ofvanstående namnformer synes man vid förklaringen af det gamla sjönamnet Fryken ha att utgå från tre fsv. stammar **Frik-**, **Fryk-** ock **Frisk-**. Emellertid är det a priori osannolikt, att icke sjön ursprungligen burit ett enda namn, ock det torde därför vara vår plikt att tillse, huruvida icke dessa tre stammar kunna återföras på en enda. Vid ett närmare skärskådande af namnlistorna ofvan förefaller det mig också, som om i-formerna afgjort vore de dominerande; jfr **Frixen, Frixdalin, Friku hærad, Friksände.** Jag utgår sålunda t. v. från stammen **frik-** eller närmare bestämt från en maskulin a-stam ***Friker.** Häraf har regelbundet ortnamnet **Friksdal** bildats (se 1). Formen **Friskdal** (1) kan ha uppkommit af **Friksdal** på samma sätt som **Tyskmark** af **Tyksdal**[5] (se närmare **Töcken**). Dock är det möjligt, att ombildningen beror på folketymologisk anslutning till stammen **frisk** (jfr under **Friski**). Vi

[1]) Sv. medelt. rimkr. 2: 171.
[2]) Enligt handl. tryckt i Noraskogs arkiv 2: 735.
[3]) Sv. riksdagsakter I. 1: 685.
[4]) Forssell Sverige 1571, s. 106.
[5]) Här kan dock möjligen folketymologi föreligga.

komma nu till det namn, inom hvilket enligt mitt förmenande y-vokalen ljudlagsenligt uppstått ock från hvilken den inträngt i öfriga här behandlade namn, bl. a. i sjönamnet **Fryken**; nämligen **Friku hæraþ**. Jag anser, att ur detta **Frīku** genom s. k. kombinerat u-omljud utvecklats ett **Frȳku**, hvarvid särskilt erinras därom, att r i fsv. tid varit ett labialt ljud[1]. Denna så uppkomna stam **Fryk-** har sedermera — närmast genom namnet **Fryku hæraþ** (ock väl äfven **Frykerud**, jfr nedan) — öfverförts till sjönamnet **Fryken** ock öfriga ortnamn, hvilka ljudlagsenligt skulle haft **i**.

Detta **Friku**, som ingår i **Friku hæraþ**, antager jag vara det gamla namnet på »den från urminnes tider för timmerflottning så beryktade Gunnita[2] eller Frykälfven»[3], hvilken genomskär västra delen af Kils hd, alltså fsv. ***Frīka**; jfr de värml. älfnamnen **Alstran, Badan, Björkan** (l. **Björkeån**), **Emtan, Leran, Lysan, Stöpan** o. s. v. Sjönamnet kan i detta fall icke vara bildat af älfnamnet: man hade i så fall snarast väntat en tvåstafvig form af det förra, ***Frikir** l. ***Friki**. Nu talar emellertid dels ordets nuvarande uttal med akc. 1, dels ock framför allt namnen **Fryksdal** ock **Fryksände** (se 1 ock 4) för en fsv. enstafvig sjönamnsform. Man får därför antaga, att älfnamnet ***Frika** bildats af ***Friker** på samma sätt som **Alstra(n)** af ***Alster**, där af enahanda grunder sjönamnet bör betraktas som det primära. Svårigheter vållas af de fsv. formerna **Frykarudh** o. s. v. Huru nu än dessa skola förklaras[4], tror jag dock ej, att man på grund af dem behöfver ansätta en tvåstafvig sjönamnsform, som i så fall skulle uppträtt som växelform till den enstafviga form, från hvilken det nuvarande sjönamnet oomtvisteligen utgår.

---

[1]) Jfr Nor. Sv. lm. I: 328, Kock Sv. språkhist. s. 22 följ. Som prof. Kock för mig påpekat, har i detta fall på grund af invärkan från det föregående f labialisationen hos r kunnat vara starkare än eljes.

[2]) **Gunnita** är egentligen namn på en i socknen belägen gård, jfr äfven **Skommita**, likaledes i Kils socken, **Julita** (1387, 1415 **Julitta**) Oppunda hd Sdml. : fsv. ***ætta**, isl. **ætta** : got. **aihts**, fht. **ēht** f. 'egendom' (= sv. **ätt**, isl. **ætt**); med -æ- ← -i- i obetonad ställning.

[3]) Lex. 4: 154.

[4]) Snarast är **Frykarudh** en analogisk ombildning af ett äldre ***Frykurudh**; jfr t. ex. fsv. **Gelluryd** (1342), men **Gellarydh** (1344), **Hyndarydh** (1346) ~ **Hyndorudh** (s. å.) — se SD V — ock vidare fsv. **Valuby** ~ **Valaby** (1399) enligt SRP.

I fråga om en dylik senare påvärkan på sjönamnet från ett ortnamn, som självt är bildat af detta, kunna t. ex. sjönamnet **Hvitten** : **Hvittorp** : sjönamnet **Hviten** ock sjönamnet **Järten** : **Järtorp** : fsv. sjönamnsstammen ***Ger-** jämföras.

Hvad nu härledningen af detta namn beträffar, hade jag, innan jag kommit till ofvan framställda uppfattning om stamvokalens kvalitet, ansett, att man snarast hade att operera med en basis **freuk-**, där slutkonsonanten vore att fatta som det i sjönamnet synnerligen vanliga **k**-suffixet. Samma utgångspunkt har äfven prof. NOREEN haft för den härledning af namnet, han haft godheten meddela mig[1]. NOREEN anser, att namnet med **k**-afledning bildats af den basis **preu**, som föreligger i isl. **frjósa**, sv. **frysa**, hvars **s** han uppfattar som 'rotdeterminativ'. Stammarna **frik-** ock **frisk-** (i fsv. **Friskdal**, jfr adj. **frisk-**) vill han förklara såsom rotvarianter till nämnda ord. Namnet anser han betyda 'den kalla (sjön)'. Till samma ordgrupp för han äfven isl. **frauke**, **froskr**, **frauð(r)** (= sv. **frö**), **froða** 'groda'[2].

För denna härledning kunde — utom den omständigheten, att sjön enligt N. är känd för sitt kalla vatten — det namn tala, som bäres af en annan af Värmlands förnämsta sjöar, **Värmeln**, hvilket förefaller betyda 'den varma'. Såsom exempel på dylika till betydelsen motsatta namn å sjöar, som ligga nära hvarandra, anför jag **Hunn—Valpen**, **Ljusterhöfden—Svarthöfden**, **Stråken—Fiolen**, där dock den egentliga betydelsen af namnen **Hunn** ock **Stråken** alldeles missförståtts af dem, som gifvit de båda andra sjöarna deras namn. Men i det följande hoppas jag kunna visa, att **Värmeln** närmast är aflett af älfnamnet ***Værma**, hvilket nu visserligen i sin tur torde ha denna eller närbesläktad betydelse. Med afseende på bildningen af adj. ***frȳker** : **freu-** må erinras om ags. **réoc** : **réow** 'vild', meng. **hleuke** : **hlewe** 'lau'. Mot den framställda etymologien talar å andra sidan följande.

---

[1]) Sommaren 1898.

[2]) Om dessa ord jfr Hellqu. Ark. 7: 143. — Lidén Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 85 ställer isl. **frauðr** till isl. **frauð**, **froða**, fsv. **frødha** 'skum'. Dock synes grundbetydelsen i dessa senare ord ha varit en annan, än den LIDÉN antager (Persson Wz. s. 163). De nämnda orden för 'groda' ha senast behandlats af Osthoff Etym. parerga 1: 356 f. : grundbetydelse 'springer, hüpfer'.

Skulle stammen **freuk-, frŷk-** vara den ursprungliga, kan man icke förklara stammen **frik-** på annat sätt än såsom N. också tänkt sig saken, nämligen som hörande till ett visserligen besläktat, men vid sidan af det andra självständigt existerande likbetydande adjektiv. Ett tredje sådant skulle enligt N. möjligen vara det, från hvilket namnet **Friskdal** utgått. Detta antagande har dock en ringa grad af sannolikhet för sig[1]. Snarast möjligt synes det vara, att det senare ordet varit gängse i trakten; jfr nämligen (fsv. sjönamnet) **Friski.** Men rimligare förefaller det mig att förklara namnet **Friskdal** så, som ofvan skett. Äfven stammarna **frik-** ock **fryk-** kunna, som jag sökt visa, förbindas med hvarandra, utan att man behöfver tillgripa den utvägen att förklara dem som två skilda ord.

Är man sålunda nödgad att utgå från stammen **frik-,** blir ju i alla händelser den ofvan gjorda sammanställningen möjlig, men den kommer att sväfva alltför mycket i luften, om den icke har att stödja sig på stammarna **freuk-** ock **frisk-.** Jag antar i stället, att ordet är en bildning på **k** (ieu. ***prī-g**) till den basis **frī-,** ieu. **prī,** som med dental afledning föreligger i fsv. **frīþer,** isl. **fríðr,** ags. **fríð** 'vacker, ljuflig', etymologiskt identiskt med sskr. **prītá-** 'förnöjd, älskad, vänlig'. Ordet vore i så fall besläktat med sjönamnen fsv. **Frīþe,** sv. **Frillen.** En n-afledning af samma rot är schweiz. dial. **frein** ← ***frīn-** (se **Frindeln**). I fråga om betydelsen vore det synnerligen vanliga sjönamnet **Fagersjön** att jämföra samt med afseende på bildningen t. ex. sjönamnet **Greoken.** Få sjöar torde med större fog än Fryken bära ett sådant namn[2]. — Den hos TUNELD förekommande formen **Fryggen** är att bedömma såsom skrifningen **Gryggen** för **Grycken** (se **Gröcken**)[3]. Den återger sannolikt, om

---

[1]) Man skulle emellertid kunna erinra om fno. sjönamnet **Mjær,** som står i afljudsförhållande till fno. **Mors,** namn å den genom sjön flytande älfven, samt om sjönamnet **Aurr** : älfnamnet **Yrja,** hvarom se Rygh NG 1: 196. 14: 49; jfr äfven under **Naten.**

[2]) Jfr t. ex. Lex. 4: 154, Wettergren i Sv. tur.-fören. årsskr. för 1900, s. 151 (»I sanning en underbar sjö, olik alla andra, vi skådat!»), Ellen Key i Ord o. bild 1900 o. s. v.

[3]) Man skulle ju också kunna tänka på en anslutning till ett sannolikt en gång befintligt fsv. adj. ***frygger** (urnord. ***friggwa-**), hvilket legat till grund för fsv. **fryghþ,** sv. **fröjd,** motsvarande isl. **frygð**

också på ett ganska klumpigt sätt, ett dialektiskt uttal *frytjan*, hvilket på grund af NOREENS framställning i Fryksdalsmålets ljudlära § 191 borde kunnat förekomma i Öfre Fryksdalen. På samma sätt skrifver LOTTER **Gryggen** för *grytjan* (se **Gröcken**) ock **Grängien** för *grævan* (se **Grängen**), de senare i Ekshärad, Älfdalen. Formen **Frixen** (**Friksen**) är egentligen = **Friksjön**; jfr **Emsen**, **Äxen** (: **Äjen**) m. fl. m. fl. — Slutligen må nämnas, att sjönamnet på grund af sin bildning förefaller mig tillhöra det allra älsta lagret af svenska sjönamn. — Fsv. ***Frīker**[1].

Fräen, Stora o. **Lilla** (af allmogen **Lille**), **frä³en²** (*frèən*) (**Frennen** Tuneld [I] 2: 72 [1786]; **Frännen** Hermelin 1803; **Fränen** Lex. 4: 203, 5: 401; **Frän** SGU Aa 54: 6) Kvista sn, Lekebärgs hd Nke. Formerna på **-nen** synas återgå på ett **Frän**, sammandragning af **Fräen**, hvars **n** uppfattats som tillhörande stammen. Om dylika sjönamn, som innehålla en fördubbling af best. artikeln, se **Törnen**. De äro i allmänhet att betrakta som blotta skrifformer; åtminstone tycks detta vara fallet med det namn, hvarom här är fråga. Härledningen af ordet är mig för öfrigt obekant. Man kunde tänka på sammanhang med ett fsv. ***fræ̅r**, isl. **frǽr**, biform till **frjór** 'fruktbar'; dock blir det svårt att förklara betydelsen. Skulle emellertid värkligen formerna **Frännen** ock **Fränen** vara af gammalt datum, vore sannolikt det fno. fjordnamnet ***Freni**, gen. ***Frenja**[2], att identifiera med vårt sjönamn.

Fräjen fräj³jen² (**Frejen** GS 2 Ö 38, Smål. beskr. under **Asa**), liten sjö i Aneboda sn, Allbo hd Smål.; kallas enligt uppgift äfven **Fräjsjön**; af obekant härledning.

Fräkentjärn o. d., se **Bräxnan**.

Frän, Fränen, Frännen, se **Fräen**.

Frödingen, Stora o. **Lilla**, **frö³digen²** (GS 4 Ö 35), små sjöar i Yxnerums sn Ög.; den förra kallas numera äfven **Sonstorpssjön** efter en närbelägen gård. Namnet hör kanske till sv. dial. **fraud**, **frö**, fsv. **frødha**, isl. **frauð** 'skum' eller till den likabetydande stam-

---

'fruktbarhet, yppighet' (se Tamm Et. ordb. under **fröjd**). Frykensjöarna omgifvas af en fruktbar dalgång (Höjer 1: 440). Men jag föredrager afgjort den gifna förklaringen.

[1]) Af sjönamnet **Fryken** äro väl bl. a. släktnamnen **Frychius** (präst, se Fernow s. 874), **Frykman** ock **Fryxell** bildade; jfr **Vänern**, **Vättern**.

[2]) Rygh Stud. s. 55.

men **fröþ-**, hvarom under **Froþen.** Med afseende på betydelsen är **Femmen** att jämföra. Däremot hör namnet knappast till sv. **frö,** fsv. **frødhir** pl., isl. **frauð(r)** 'groda'[1], hvilket däremot ingår i **Frögölen** (GS 3 Ö 39), **Frötjärn** (2 V 31); jfr (?) **Frökensjön** (5 Ö 33), enligt min mening snarast af ett fsv. ***Frøknasiø** : fsv. ***frøke,** isl. **frauke** 'groda'. Det ofta uppträdande namnet **Frösjön** är flertydigt (se **Frövättern**). Som ett egendomligt sammanträffande må för öfrigt påpekas, att liksom sjön Frödingen ligger å stranden af Yxningen, finnes i sjön Yxnerns omedelbara närhet en gård **Frödingehult** (år 1419 skrifvet **Frødhungahult** enligt SD 3: 403), Frödinge socken, för hvilket liksom för sockennamnet möjligen ett sjönamn ligger till grund. — Fsv. ***Frøþinger** l. ***Frøþinge.**

Frövättern frö³vät²tern eller (efter det i trakten gängse uttalet) **Frövettern frö³vet²tern** (*frövétən*) eller **Frevettern fre³vet²tern** (*frèvétən*)[2] (**Frowettern** Lotter c. 1750, väl för **Frö-**; **Frövettern** GS 2 Ö 32) Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. : **Frövätterstorp** (jfr **Alk-, Ullvätterstorp**). Ordets första led antages allmänt innehålla gudanamnet **Frö,** isl. **Frøyr**[3]; jfr (den bredvid liggande) **Ullvättern.** Af värmländska gårdnamn anför Lundgren Språkl. intyg s. 67 blott ett, **Fröbol,** där samma namn kunde anses ingå; men sannolikt innehåller det icke gudanamnet **Frö**[4]: häraf att dömma har guden i detta landskap icke varit föremål för någon ifrigare dyrkan[5]. Sjönamnet **Frösjön** har jag antecknat från GS 2 Ö 39, 1 Ö 38, 2 Ö 38, 3 Ö 38, 4 Ö 36, 5 Ö 33 (: **Frönäs, Frustuna**), 6 Ö 31. Namnet är dock flertydigt. Säkert hit hör bl. a. **Frösjön** i Odensvi sn nära **Tynn** ock **Alguten**; se sistnämnda ord. Osäkert är emellertid, om så benämnda sjöar varit hälgade åt **Frö.** Man kan äfven tänka sig, att de erhållit namn däraf, att vid dem Fröstämpel varit belägna; jfr

---

[1]) De båda ordgrupperna äro möjligen besläktade; se Lidén Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 85. Jfr dock Osthoff Etymol. parerga 1: 336 f.

[2]) Enligt uppgift af fil. dr G. KALLSTENIUS.

[3]) Lundgren Språkl. intyg ss. 67, 72.

[4]) Jfr Steenstrup dHist. tidsskr. 6 R. 6: 368 f.

[5]) Annorlunda är förhållandet framför allt i Uppl. samt äfven i Sdml., Vstml., Vg. ock Ög. Särskilt vanligt är namnet **Frö(s)vi.** Om gudanamnet **Frö** i fsv. personnamn se Lundgr. Spår af hednisk tro s. 11.

under **Häljen.** Om namnets ålder se afd. V. Senare leden är säkerligen — trots det i trakten gängse uttalet med **e** — att betrakta som identisk med **Vättern** ock betyder alltså 'vattnet'; se härom äfven **Alkvättern** (**Alkvättern : Alkvattnet = Ullvättern : Ullvattnet**).

Fullen **ful⁴len** (enl. uppgift) Svinhults sn, Ydre hd Ög. Sjön kallas äfven **Fundsbodasjön** (GS 3 Ö 36): **Fundsboda,** jfr det icke långt därifrån belägna **Fundshult.** Men gården **Fundsboda** heter enl. Rääf 1: 152 år 1322 **Fulsboda,** hvarför väl det förra namnet måste betraktas som en ombildning eller utveckling af det senare[1]. Det fsv. namnet på sjön har sålunda varit **Fulder.** Samma namn **Fullen** har äfven en sjö i Husby sn, Dalarna. Ordet hör till adj. **full,** fsv. **fulder,** isl. **fullr** o. s. v.; jfr **Fullhöfden, Fyllen, Fyllingen.** Man kunde i detta sammanhang erinra om det grekiska bäcknamnet Πίμπλεια i Pierien : πίμπλημι; se Fick Bezz. Beitr. 22: 51. — Fsv. ***Fulder.**

Fullhöfden **ful³lhöv²den,** möjl. äfven **-hov³den** (**Fullhofda siö** HSH 29: 63 [1554]; **Fullhofden** Lotter c. 1750; **Fullhöfden** GS 1 Ö 39) på gränsen mellan Sunnerbo hd Smål. o. Tönnersjö hd Hall. Enligt Lundgr. Sv. lm. X. 6: 65 skulle i ortnamnet **Fullhofda siö** personnamnet ***Fullhofdhe** ingå. Så är emellertid icke fallet, utan detta personnamn torde böra strykas. Den senare leden är densamma, som ingår i sjönamnen **Hofden** samt **El-, Nätter-, Sillhöfden.** Hvad den första beträffar, gissar man naturligtvis på adj. **full** (se **Fullen**). Emellertid måste vid bedömmandet af sjönamnets äldre form äfven det namn **fuldubogha** tagas i betraktande, som anföres i Valdemar II:s jordebok[2]. Har härmed Fullhöfden åsyftats eller kanske Fylleån, som strax norr om sjön korsar gränsen? Mellan dessa namn måste vi tydligen välja, då det strax därefter nämnda **hunbiargh** är det i närheten belägna **Hunsbärget**[3]. För Fullhöfden talar u-vokalen, för Fylleån däremot mycket starkt formen **Fuldu,** hvilket tyd-

---

[1]) Dessa båda gårdnamn på **Funds-** visa sålunda knappast hän på något äldre sjönamn ***Funder** eller ***Fundir.**

[2]) Schlyt. VGL s. 591.

[3]) Namnet å denna långt ut från hafvet märkbara höjd anser jag innehålla samma stam som fsv. **hun** 'takås', isl. **húnn** 'mastspets' snarast i den bet., som föreligger i cymr. **cwn** 'höjd', hvarom se närmare $Fick_4$ 2: 84, Zupitza Germ. gutt. s. 208; se för öfrigt **Hunn.**

ligen är genitivus af ett ånamn **Fulda**, nsv. ***Fullan** (såsom **Lagan**, **Nissan**, **Ätran** o. s. v.). **Fuldubogha** kunde sålunda helt enkelt betyda den båge, som bildas af ån **Fulda**. Nu skulle man emellertid på grund däraf, att andra sjönamn på **-höfden** synas vara sammansatta med älfnamn, kunna fråga sig, om ej ett älf namn **Fulda** l. dyl. ingår äfven i sjönamnet **Fullhöfden** ock sålunda **Fuldubogha** ändock varit ett med **Fullhöfden** växlande namn å denna sjö, i så fall snarast använt å den danska sidan[1]. Någon betydande å eller älf står emellertid icke i förbindelse med sjön, ock för öfrigt borde i så fall i alla händelser namnet år 1554 icke ha lytt **Fullhofda siö**, utan **Fullehofda** l. dyl.

Resultatet af undersökningen blir alltså det, att med **Fuldubogha** afsetts **Fylleån**, hvars fsv. eller fda. form vi sålunda äro i tillfälle att rekonstruera : **Fulda**. Namnet bör säkerligen sammanhållas med det fht. flodnamnet **Fuldaha**, om hvilket se Grimm Gesch. s. 574, Förstem. 2: 537. Om nu så är, finnes intet skäl att icke föra stammen i **Fullhöfden** till adj. **full**. **Fullhofda siö** innehåller genitivus (definitivus) af ett **Fullhofde**, som alltså varit sjöns fsv. namn.

Fungen **fuŋ³ŋen²** (GS 3 Ö 37), liten sjö i Hässleby sn, S. Vedbo hd Smål. : **Funghult**. Möjligen är namnet en gammal afledning på **-g**, ieu. **-k**, af ett ord motsvarande isl. **funi** 'eld, låga', got. stammen **fun-** (nom. **fōn**, gen. **funins**) : gr. πῦρ. Om denna förmodan är riktig, vore namnet besläktat med ock bildat med samma afledning som skr. **pāvaka-** 'eld', såsom adj. 'ren, klar'[2]. Med afseende på betydelsen se **Eldan**. — Emellertid ligger det närmare till hands att förbinda namnet med följ.; jfr växelformerna **Ryngen** : **Ryningen** nedan.

Funningen **fun³niŋen²** [3] (SGU Aa 28: 42), ytterst liten, numera sannolikt försvunnen vattensamling i Torpa sn, Vedens hd Vg. : **Funningen** (GS 1 V 36). Namnet innehåller sannolikt samma stam som fno. älfnamnet ***Funda**, nu **Funna**, om hvilket se Rygh NG 2: 353, samt är väl en bildning på **-ung** af ett dylikt älf- eller bäcknamn. Namnen ställer jag till ags. **fun-**

[1]) Jfr sv. ***Algun(ni)** ~ da. **Algudhi** (se **Allgunnen**), sv. ***Friþli** ~ da. ***Friþe** (se **Frillen**) — namn å i närheten belägna, i Valdemar II:s jordebok omnämnda gränssjöar.

[2]) Se närmare K. F. Johansson Z. gr. sprachk. s. 29.

[3]) Min meddelare från orten kände blott hemmansnamnet.

dian 'ila, skynda'; jfr med afseende på betydelsen **Skundern, Svinnaren** samt möjligen äfven **Fysingen,** om detta namn hör till det af stammen i ags. **fundian** afledda ags. **fús** 'skyndsam' o. d. Denna härledning talar i sin mån för att **Funningen** är aflett af ett älfnamn, för hvilket en betydelse 'snabb, ilande' naturligtvis bättre passar än för ett sjönamn. Möjligen äger också släktskap rum med sjönamnet **Findeln.** Gårdnamnet **Funningen** är naturligtvis sekundärt i förhållande till sjönamnet; jfr t. ex. **Fyllingen** 2.

Furen.

1) **fu⁴ren,** af allmogen uttalat **fu⁴ern** l. **fu⁴en** [1] (**Fiuren** Lotter c. 1750; **Furen** l. **Fjuren** Sköldberg s. 109 [1846]; **Furen** Hermelin 1809, GS 2 Ö 38 o. s. v.; **Fur** i den gamla värsen »Emellan Fur och Flå, där stå de kistor två» o. s. v. Lex. 2: 160), tämligen stor sjö öster om Flåren, från hvilken den endast genom ett näs är skild, i Östbo hd, vid gränsen mot Sunnerbo hd Smål.; omgifven af furuskog.

2) **fu³ren²** [2] l. (enl. annan uppgift) **fu⁴ren** (Rogberg o. Ruda s. 148 [1770], Hermelin 1809, GS 2 Ö 38) på gränsen mellan Härlöfs, Lekaryds, Moheda o. Örs socknar, Allbo hd Smål.

3) **fu⁴ren** (**Fur** Rogberg o. Ruda s. 138 [1770]; **Furensjön** GS 2 Ö 39) Öja sn, Kinnevalds hd Smål.

Hvad 1 beträffar, finnes ingen direkt anledning att förneka riktigheten af formen **Fiuren** hos LOTTER, särskilt om man sammanhåller den med SKÖLDBERGS uppgifter. Dock äro LOTTERS namn icke fria från tryckfel (jfr t. ex. **Halftron**). Härledningen af detta namn — om nu ett sådant existerat — är obekant. I alla händelser har sedan folketymologisk anslutning till trädnamnet **fur, fura** ägt rum, samma ord som ligger till grund för 2 ock 3. **Furen** 2 synes — att dömma af akcenten — utgå från ett fsv. ***Furi,** hvilket namn betyder 'furusjön'. **Furen** 2 : **Furen** 3 = **A`spen** (med akc. 2) : **A´spen** (med akc. 1) = **Bjö`rken** (med akc. 2) : **Bj´örken** (med akc. 1). Med afseende på bildning ock betydelse se för öfrigt **Alen, Asken, Aspen, Björken, Eken, Gran, Linden** o. s. v. Med samma ord ha vidare följande namn

[1]) Jfr motsvarande uttal af namnet å den bredvid liggande **Flåren;** se d. o. s. 135.

[2]) Enligt muntlig uppgift af en i närheten boende person.

å vattendrag sammansatts: **Furusjön** (**Fur-**, **Fure**)[1], **Furuvattnet** (GS 1 V 33), **Furugöl** (3 Ö 40), **Furtjärn** (1 V 37, 1 V 33), **Fer(e)sjön** : **fere** n. 'furuskog' Sk. Hall. Blek. Smål. (3 Ö 40, 2 Ö 38 3 ggr); jfr gårdnamnen fsv. **Fyrisyo**, nu **Fyrsjö** (SD NS I från 1402), Stigtomta sn Sdml., nsv. **Fersjömåla** (GS 4 Ö 37), fsv. **Fyrisiohwlt**, nu **Förshult** (SD NS I från 1402), Nye sn Smål., samt **Fyrisiomala**, nu **Furusjömåla** (SD NS I från 1404), Åsheda sn Smål. : fsv. ***Fyrisio**. Samma fsv. sjönamn förutsättes äfven för de vanliga namnen **Försjön**[2] samt **Fyrsjön**[3]. Af samma ord är äfven namnet på **Fyrisån** bildat : fsv. **Fȳri** (runsv. **furi**), isl. **Fýri** (Ynglingatal), jämte **Føre** (jfr **Førisæng**, Styffe Un.$_2$ ss. 277, 288), nu **Föret**, utvidgning af Fyrisån[4]. Växlingen mellan formerna med kort ock långt **u** beror, såsom Bugge Runverser s. 233 antar, därpå, att ett **h** fallit bort efter **r** — ett antagande som ytterligare styrker sammanställningen med **fura**, ags. **furh**, fht. **forha** f. (o. s. v.). Ett sjönamn **Fyrir** (nu **Fyrisvandet**) har äfven funnits i Norge[5], så sannolikt också ett älfnamn ***Fura**[6]. Jfr för öfrigt en gissning under **Färgen**. — Fsv. ***Fur-**.

Fsv. **Fyghþir** (se om ordets förekomst närmare under **Fegen**), namn på sjön Fegen i Vgl. Här föreligger tydligen en bildning på **-i̯a-** med samma -ð, som t. ex. uppträder i sjönamnet **Öfden**, fno. sjönamnet **Ygðir**, nu **Ögderen**, alltså ett urnord. ***Fuʒ(x)ði̯aR**, sannolikt af den indoeur. bas **puk-**, germ. **fuʒ-**, som förekommer i gr. ποιφύσσω (← -φυκιω) 'blase, schnaube', lit. **puka** (jämte **puga**) 'snöyra'[7] samt växlar med germ. **fuk-** i sv. dial. isl. **fok** n., lett. **pūga** 'vindstöt' o. s. v. (se närmare **Foxen**) ock **feuk-** i isl.

---

[1]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 39, 1 V 38 3 ggr, 2 Ö 38 2 ggr, 3 Ö 38 3 ggr, 1 V 37 2 ggr, 4 Ö 37, 1 Ö 35, 1 V 33 3 ggr, 2 V 33.

[2]) GS 1 Ö 38 2 ggr, 2 Ö 38: **Försebo**, 4 Ö 38, 3 Ö 37, 2 Ö 36, 3 Ö 36 2 ggr.

[3]) GS 3 Ö 35, 3 Ö 34 2 ggr, 6 Ö 31.

[4]) Den af Tamm Språk o. stil 1: 27 omnämnda härledningen, enligt hvilken namnet sammanhänger med isl. **fjara** 'äbb l. strand' (**fjara** : **Føre** = isl. **tjara** : sv. **töre**), kan svårligen vara riktig.

[5]) Rygh NG 1: 103.

[6]) Rygh NG Indl. s. 51, 3: 68, 354.

[7]) Sannolikt äfven i germ. **fugla-** »der mit daunen bekleidete, der befiederte» Persson Wz. s. 23. Ordet **fogel** föres annars vanligen till **flyga**.

fjúka, da. **fyge**. Ordet betyder synbarligen 'den blåsiga' eller något liknande.

Fyllen **fyl³len²** (**Fyllen** Hermelin 1809, GS 1 Ö 38; **Tyllen** Lex. 2: 96 beror på tryckfel) mellan Dannäs ock Torskinge s:nar, Västbo hd Smål. Sjönamnet är egentligen mycket tidigt uppvisat: det ingår i fsv. **Fyllaryd** (1320 enl. SD III) på den dåvarande gränsen mellan Växjö ock Linköpings biskopsdömen, senare **Fylleryd** (1561[1], 1571[2]). Namnet är alltså ett fsv. ***Fylle**, en afledning på **-ian** af adj. **full**, fsv. **fulder**[3]; jfr **Fullen**, **Fullhöfden**, **Fyllingen**. Med afseende på bildningen förhåller sig **Fyllen** till **Fullen** = t. ex. **Fläten** : **Flaten** = **Rymmen** : **Rummen** = **Vrängen** : **Vrången**. Ett nära besläktat ord är det i skaldepoesien förekommande isl. **fyllr** f. 'haf' (← ***fulliô**), om hvilket se Wisén Carm. norr. Samma namn ***Fylle** eller möjligen ***Fyllir** har sannolikt äfven burits af **Fyllesjön** Rydaholms sn, Östbo hd Smål., hvaraf gårdnamnet **Fylleskog** bildats liksom **Edsleskog** af sjönamnet **Edslan** (jfr under detta ord uppräknade paralleller). För öfrigt erinras om fht. flodnamnet **Fullebah**, om hvilket se Förstem. 2: 538.

Fyllingen **fyl³lingen²**.

1) (GS 2 Ö 36) V. Eneby sn, Kinds hd Ög. : **Fyllingsbo**.

2) (Lex. 2: 271, GS 1 V 33) Ärtemarks sn, Vedbo hd Dal : **Fyllingen**, som år 1541 skrifves **Ffyllingen** (Lignell Dal 2: 116).

Ordet ingår däremot sannolikt ej i namnet å den vid en å belägna gården **Fyllingerum** (så 1571, Forssell s. 239) Ringarums sn Ög. Det skrefs i fsv. **Fullingarum** ock härledes af Lundgr. Fsv. personnamn på **-ing** ock **-ung** s. 4 af personnamnet **Fullunge**. Ej häller torde man hafva att söka det i **Fyllingeån**, såsom äfven Fylleån (Hall. o. Smål.) kallas, då det under **Fullhöfden** gjorts troligt, att stammen i detta ånamn är **fuld-**. Sjönamnet **Fyllingen** är väl en afledning af adj. **full** (se **Fullen**, **Fullhöfden** **Fyllen**) ock bör med afseende såväl på bildning som betydelse jämföras med sjönamnet **Ymningen**.

Fyris, se **Furen**.

---

[1]) Sv. riksdagsakter I. 1: 28. [2]) Forssell Sverige 1571, s. 189.

[3]) Knappast tror jag emellertid med en ärad meddelare, att sjön fått sitt namn däraf, att på östra ock västra sidorna af densamma höga bärg äro belägna, hvilkas mellanrum den liksom skulle 'fylla'.

Fysingen **fy³sigen²** (Blaeu 2: 17 [1663], Tuneld s. 27 [1741], Hermelin 1802, GS 5 Ö 32), tämligen stor sjö på gränsen mellan Hammarby sn, Vallentuna hd, Norrsunda sn, Erlinghundra hd o. Skånella sn, Seminghundra hd Uppl. Namnet är snarast med suffixet **-ing-** bildat af samma stam, som ingår i fno. fjordnamnet **Fjósangr,** hvilket anföres af Rygh Stud. s. 80. **Fysingen** : **Fjósangr** = sv. **Myingen** : fno. **Mjóangr** = sv. **Mälmingen** : fno. **Malmangr** = sv. **Vällingen** : fno. **Vallangr** = no. sjönamnen **Øiingen** : **Øiangen.** Man kunde tänka på att föra namnet till isl. **fjós** f. 'løsrevet eller afskaaret stykke af en hval'. Att emellertid detta har en allmännare betydelse, framgår af sammansättningen **hvalfjós.** Ordet skulle i så fall betyda 'flaga' l. dyl., hvadan kanske sjönamnet **Flagan** borde jämföras. Härledningen af **fjós** är för öfrigt okänd : indoeur. ***peuksō** eller ***peusō.** Dock synes mig, att man äfven bör taga i betraktande, om ej namnet **Fysingen** är besläktat med sjönamnet **Fösingen,** hvilket säkerligen hör till samma stam som no. älfnamnet **Føysa. Fysingen** uppvisade i så fall afljudsstadiet **feus-.** Sannolikare än denna sistnämnda tolkning vore dock en tredje möjlighet: att namnet är aflett af ett ord motsvarande sv. dial. **fus, fos,** no. **fus,** isl. **fúss** 'ifrig, begärlig' o. s. v., dock i så fall i den betydelse, som uppträder i ags. **fús** 'ilande' ← germ. ***funssa-;** jfr ty. flodnamnet **Fuse,** biflod till Aller, hvilket Grimm Gesch. s. 574 ställer till detta ord, fsax. **fûs.** Namnet vore då besläktat med **Funningen** samt fno. älfnamnet ***Funda,** som jag ställt till ags. **fundian** 'ila'. Jfr ***Ilaren, Matlöpen, Skundern, Svinnaren, Tron, Tros-.**

Fäfren, se **Fävren.**

Fägen, se **Fegen.**

Fälaren.

1) (Tham Link. s. 961, GS 3 Ö 36) Hycklinge sn, Kinds hd Ög., på gränsen till Klm. Enligt tvänne mig lemnade uppgifter uttalas namnet af allmogen »**fä'arn**», antagligen alltså *fǣaṇ*, men detta uttal kan enligt en af mina meddelare ej motsvaras af ett riksspråkligt **Fälaren,** utan snarast af ett ***Fälen, Fären** l. **Färden,** samtliga med akc. 2. Men har man rätt att postulera ett rspr. **Fälen** (fsv. **Fæli**), synas mig inga hinder möta att likaså väl antaga, att sjönamnet utgår från ett fsv. ***Fælir.** Denna form föredrager jag så mycket hällre, som namnen å de i närheten belägna sjöarna Emmern ock Nimmern äro

bildade på analogt sätt. I landskapsbeskrifningar, å kartor o. s. v. har denna form, rspr. ***Fälern**, förfinats till **Fälaren** (jfr **Mælir** = **Mälaren** o. s. v.), under det att **Emmern**, **Nimmern** i skrift fått behålla sin e-form. Då nu emellertid jag för **Emmern** jämte **em³mer²n** äfven erhållit uttalsuppgiften **em³mar²n** samt för **Nimmern** utom **nim³mer²n** äfven **nim³mar²n**, är det tydligt, att de vokalljud, som i slutstafvelsen af de tre sjönamnen förekomma, äro alldeles identiska — närmare bestämt ett ljud, som ligger mellan **a** ock **ä** (= landsmålsalfabetets *a*) — men å andra sidan ej i traktens dialekt sammanfallit med det, som uppträder i **skräddarn**, **målarn** o. s. v. Skrifver man alltså **Emmern**, fordrar konsekvensen för ifrågavarande sjönamn skrifningen **Fälern**.

2) **fä³lar²n** (Lotter c. 1750, GS 5 Ö 30) Tegelsmora o. Löfsta socknar, Olands hd Uppl. : (?) **Fälandbo**, dock icke beläget i sjöns omedelbara närhet.

3) se **Färnen**.

Ordet hör till den stam **fel-** i isl. **fjǫl**, germ. **fel-þa** o. s. v., som behandlas under **Fjälaren**, **Filingen**, eller möjligen till afljudsformen **fal-** i fsv. **fala** 'slätt' (i t. ex. **Falbygden**, **Falun**) samt betyder snarast 'flaten'. Däremot torde det icke vara besläktat med den ordgrupp, som behandlas af Lidén Bezz. Beitr. 21: 93 : sskr. **palvala-**, lat. **palus** 'träsk', gr. πηλός 'lera, gyttja' o. s. v. — Fsv. ***Fælir**.

Fälern, se **Fälaren** 1.

-fällingen, se **Mofällingen**.

Fängen **fäŋ⁴gen** (**Fengen** GS 2 Ö 37; **Fengsen** Allvins karta [1852]) på gränsen mellan Byarums sn, Östbo hd, o. Ödestuge sn, Västra hd Smål.; äfven kallad **Sonarpsjön**. Säkerligen innehåller vårt sjönamn ett fsv. adj. ***fænger**, isl. ***fengr**[1] antingen i den aktiva betydelsen 'som kan taga, röfvaren, roffaren (af människoliv)' — jfr t. ex. **Fegen** — eller, mindre sannolikt, i den passiva 'åtkomlig, lätt att taga' (= ags. **fenge**) — jfr **Nimmern**, **Ånimmen**. **Fengsen**, eg. **Fängsjön** : **Fängen** = **Frixen** : **Fryken** = **Alsen** : **Alen** o. s. v. Samma osammansatta namn har väl äfven burits af **Fängsjön** (GS 4 Ö 30) Ö. Färnebo sn Vstml. ock **Fängsjöarna** (4 Ö 30) Huddunge sn Vstml. Man kunde vid

[1]) Ordet vore identiskt med isl. **Fengr** i Sigurðarkv. 2: 18; se Nor. Uppsalastud. s. 199.

dessa senare ord dock äfven tänka på härledning af fsv. **fænge,** sv. (**fiska**)**fänge,** i hvilket fall namnet betydde 'fångstsjön'; jfr betydelsen af sjönamnen **Madkroken, Nistingen, Nyttingen, Fisksjön** (se **Fisklösen**) o. s. v.

Färgaren **fär**[3]**jar**[2]**n,** äfven »**fä`ljern**», väl motsvarande *fæljan* (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36), på gränsen mellan Törnesfalla o. Gladhammars s:nar, S. Tjusts hd Klm. Sannolikt har man att utgå från en fsv. stam **færgh-**. Denna är etymologiskt mångtydig. Till grund lör namnet ligger snarast ett färgadjektiv af samma stam som gr. περκός, περκνός 'svartblå', till hvilket äfven fht. skogsnamnet **Virgunna** ställes af v. Gienberger[1] ock med hvilket sv. fisknamnet **färna** är nära besläktat (se Hellqu. Etym. bem. s. XI ock jfr **Färnen**); i fråga om betydelsen jfr **Blån, Mörken, Svarten** o. s. v. Mindre sannolikt är från formens synpunkt, att namnet innehåller en afledning på **-g** af germ. roten **fer-,** ieu. **per-** 'fara' i sv. **fjord, fjärd** o. s. v. eller — med omljud — i isl. **far** n. 'farled' o. s. v., ock sålunda betyder namnet 'farleden' l. ngt dyl.; jfr under **Farlången** o. s. v. Sjön är emellertid icke oansenlig; särskilt träffande torde en sådan benämning varit i fråga om de tre sjöarna **Färgen.** Med tanke på sådana namn som **Galten** kunde man äfven tänka på en afledning af ett ord motsvarande sv. dial. **farg** 'galt' ock (med Vernersk växling) sv. dial. **far,** fht. **farah** o. s. v.; jfr fht. ortnamnet **Fargaha** (Förstem. 2: 486). Om en annan möjlighet se under **Färgen** (slutet). Emellertid manar den angifna uttalsformen med l till försiktighet, kanske är namnets härledning att söka på ett helt annat håll. — Fsv. ***Færghir.**

Färgen.

1) **Stora, Mellan- o. Södra, fär**[4]**jen** (Hermelin 1809, GS 1 Ö 38), tre icke obetydliga, delvis sammanhängande sjöar i Färgaryds o. Femsjö socknar, Västbo hd Smål. Namnet uppträder såsom första led i sockennamnet **Färgaryd,** fsv. **Færghærydh** (**Færghø-** SD III från 1311); **Färgaryd : Färgen = Unnaryd** : sjönamnet **Unnen** o. s. v. I öfrigt må nämnas, att det i fsv. förekommande sjönamnet **Fyghþir** icke, såsom Styffe $Un._2$ s. 103 förmenar, åsyftar denna sjö, utan **Fegen** (se d. o.).

[1]) Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch., phil.-hist. cl. CXLII. 8: 62.

2) **Stora** o. **Lilla**[1] (Tuneld [II] 5: 15 [1790], Lindskog 5: 404 [1816], GS 1 V 36), en större ock en mindre sjö i Alingsås ock Hemsjö socknar, Kullings hd Vg. : **Färgenäs.**

Vi ha här tydligen att operera med ett fsv. ***Færghe** (~ ***Færghir,** se föreg.). Om härledningen se **Färgaren.** Att ordet ursprungligen betytt 'farled' l. dyl., förefaller mig på grund af form ock läge hos såväl 1 som 2 vara tänkbart. I fråga om 1 kan dock den möjligheten icke afvisas, att ordet bildats af namnet å den i denna sjö utflytande **Färgån**; dock kan ju förhållandet äfven vara motsatt. Däremot är icke sockennamnet **Färgaryd,** såsom Sidenbladh antager, besläktat med isl. **fjara** 'strand'. — Af helt annat ursprung än sjönamnet **Färgen** äro väl namnen **Färgesjön** (GS 1 Ö 38) Hall. ock **Färgegöl** (3 Ö 38) Smål., båda mycket små till omfånget. Man kunde dock etymologiskt förena dessa namn, om man vågade utgå från en stam **færgh-** med samma vokalisation som fht. **fereheih,** ä.-mht. **fereh** 'ek', Vernerska växelformer till sv. trädnamnet **fura,** stam **furh-**; jfr (?) sydsv. **fere** 'furuskog'. Hit föres af v. Grienberger ZfdA 46: 157 äfven det skandinaviska folkslagsnamnet **Feruir** hos Jordanes.

Färingen **fä³rigen²** (GS 2 V 33) Näsinge o. Skee socknar, Vätte hd Bohusl. I sjön ligger **Färingön** (jfr **Bolmsö** : sjönamnet **Bolmen, Hallarö** : sjönamnet **Hallaren** o. s. v.). Namnet är väl en afledning på **-ing-** af isl. **far** n. 'farled' o. s. v.; jfr under **Farlången** samt **Färgaren, Färgen.** Etymologiskt ännu närmare stode på sätt ock vis fht. ortnamnet **Faringa,** hvarom närmare Förstem. 2: 484. Man kunde dock äfven, ehuru med mindre fog, tänka på fsv. **fär,** sv. **får**; jfr i fråga om betydelse ock bildning **Höningen, Mysingen,** no. sjönamnet **Fylingr** m. fl.

Färnen **fä²rnen²** l. i allmogens uttal vanligare **fä³er²n** (GS 4 Ö 36), liten långsträckt sjö i Gamleby sn, S. Tjusts hd Klm. På grund af uttalet **fä³er²n** blir det naturligtvis mycket osäkert, om man här har att utgå från den af GS angifna formen **Färnen.** Dialektens ljudlagar torde snarare tillåta att identifiera namnet med det förut behandlade **Fälaren.** Emellertid finnes stammen **färn-** säkert i andra svenska vattendragsnamn, först ock främst i namnet å den stora **Färnebofjärden** i Öster-Färnebo sn Gästr.

---

[1]) »Uttalas, som det skrifves»; akcentuppgift är ej lemnad.

(GS 4 Ö 30)[1]. Denna har i fsv. tid sannolikt hetat *Færne. Efter sjön har socknen kallats **Färnebo**, år 1343 skrifves **Fernabo**. Samma fsv. namn förekommer nog äfven i nsv. **Färnsjön** (Fernow s. 230, GS 2 Ö 31) i Filipstads landsförsamling (eller Färnebo sn) Vrml., vid hvilken kyrkan **Färnebo** varit belägen (se härom Fernow s. 230). Den älsta formen af detta namn är **Fernebo** (Forssell Sverige 1571, s. 107). Slutligen spårar jag det i **Öfra** o. **Nedre Färnasjön** (GS 3 Ö 31) i Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs hd Vstml.: **Färna**, namnet å en gammal gård, år 1571 skrifvet **Fernna** (Forssell Sverige 1571, s. 83). Det synes mig nu antagligt, att detta fsv. **Færne** är en afledning på -ian af den stam, som förekommer i det af Rygh Stud. s. 56 supponerade fno. älfnamnet **Fǫrn** ock fjordnamnet ***Farni.** Stammen torde vara densamma som i v. **fara**; jfr **Farlången, Färingen.** Mot den här framställda härledningen talar dock i någon mån sockennamnet **Väster-Färnebo** Vstml., år 1325 ock 1399 skrifvet **Fernabo** (SD III, Styffe Un.$_2$ s. 253), år 1353 **Færnabo** (Dipl. dal. 1: 22). Här finnes nämligen icke någon sjö, som kan antagas i forntiden ha burit namnet ***Færne** l. ngt dyl. Däremot är kyrkan belägen nära Vagnsån, som flyter genom socknen. Bellander s. 108 antager för första leden i det västmanländska **Färnebo** betydelsen 'färjställe', hvilken härledning ju i alla händelser formellt sett kommer ganska nära den ofvan föreslagna: v. ock sbst. **färja** äro nämligen afledda af stammen i **fara.** — Ordet hör däremot knappast till gr. περκνός 'brokig' o. s. v., ehuru en direkt motsvarighet till detta ord finnes i svenskan, nämligen fisknamnet **färna** (Hellqu. Etymol. bemerk. s. XI)[2].

Färveln l. **Färviln** **fär³vil²n** [3] (**Färveln** Hermelin 1803; **Fervilen** GS 2 Ö 32; **Ferfilen** SGU Aa 56: 6) Nora sn, Nora bärgsl. Vstml.: **Färfhyttan** (1687[4]); af okänt ursprung.

Fäturn **fä³tur²n** (**Fjäturn** Tham Sthlm s. 7, Lex. 2: 373; **Fjäturen sjön** GS 5 Ö 32), liten sjö i Fresta sn, Vallentuna hd

[1]) Namnet behandlas här för jämförelses skull. Gästriklands sjönamn falla egentligen ej inom området för denna afhandling.

[2]) Se närmare under **Färgaren.** Ett oantagligt förslag till härledning af de tre namnen **Färnebo** har Fernow s. 356 f.; vissa partier af framställningen sakna dock icke intresse.

[3]) Med samma akcent ock ändelsevokal som i dialektens motsvarighet till rspr. **cirkeln.**

[4]) Enl. handling i Norask. ark. 1: 594.

Uppl. Ordet, som jag på grund af det nuvarande uttalet icke ansåg mig böra behandla under **fj-**, är ett s. k. »jämförelse-*namn*», motsvarande fsv. **flætur** m. 'fjätter, boja', isl. **fjǫturr** o. s. v.; jfr det likbetydande **Fjättrasjön** (GS 5 Ö 33) Sdml. Spår af samma namn finnas äfven i Norge (Rygh NG 3: 150). I fråga om betydelsen jfr t. ex. **Kedjen.** Om uttalsformen **fät-** vågar jag ej med bestämdhet yttra mig, möjligen föreligger här en obruten form. — Fsv. ***F(i)ætur.**

Fävren **fäv³ren²** l. **Fävern** **fäv³ver²n** (**Fäfren** Hermelin 1808; **Fefren** GS 1 V 37) på gränsen mellan Istorps, Kungsäters, Grimmareds m. fl. socknar, Marks hd Vg.; af obekant härledning.

Fölingen, se **Föllingen.**

Följaren **föl³jar²n** (**Fylje** 1369 enl. Tham Link. s. 442; **Följaren** Hermelin 1810, Widegren 1: 597 [1817], Tham Link. s. 29, GS 3 Ö 35) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög. På grund af den från 1369 uppvisade formen **Fylje** ha vi tydligen att sammanställa namnet med det af Rygh ponerade fno. älfnamnet ***Fylja**[1]. Jag utgår från en nominativform **Fyli** ock antager, att sjön i äldre tid kallats ***Fylia** (obl. kasus till **Fyli**), ***Följan,** hvarefter analogiskt **Följar(e)n** uppkommit, på samma sätt som väl **Öljan** (← ***Ylia** : ***Yli**) blifvit **Öljaren**; jfr äfven **Myssjaren** samt **Gäfjan, Iljan** m. fl. Samma namn har i äldre tid möjligen äfven burits af **Följesjön** (SGU Aa 40: 13) Vg. Med afseende på sjönamn på **-an** jfr **Aglan, Eldan** o. s. v. samt afd. II. Namnen innehålla snarast isl. ock fsv. **fyl,** sv. **föl;** jfr det norrländska sjönamnet **Fölsingen,** hvarom under **Hunn,** samt det under **Föllingen** omnämnda fno. **Fylingr,** hvilket enligt Rygh NG 1: 185 är ett vanligt namn på insjöar ock vikar. Emellertid bör man äfven uppehålla den möjligheten, att här föreligga gamla vattendragsnamn af den ieu. rot, hvaraf adj. **full** är en afledning (se **Fullen**).

Föllingen, **Öfre** o. **Nedre,** **föl³ligen²,** eller **Föllingarna** **föl³li-garna²** (fsv. »in stagno dicto **ffilunghe**» SD III från 1337; **Föllingen** Broocman 2: 23 [1760], GS 3 Ö 36; **Föllingarne** Hermelin 1810; **Fölingen** Tham Link. s. 27) Kisa sn, Kinds hd Ög. : **Föllingsö.** Detta **Föllingsö** måste vara den från 1417 omnämnda, i Kisa sn belägna gården **Fyllingxhed(h)e, Fyllingxhedis (quærna)** SD NS 3: 205, 206. Dessa gårdnamnsformer visa hän på ett

[1]) Rygh NG 1: 10, 101; 2: 9, 354; 3: 143.

y.-fsv. sjönamn *Fyllinger. Här föreligger en mellanled mellan nsv. **Föllingen** ock den äldre formen, som enligt uppgiften från 1337 varit **Filunger**[1], hvaraf ***Fylunger**[2] uppstått genom ett slags u-omljud, till hvilket det labiala uddljudet medvärkat. Möjligen har dock hufvudtonvikten legat på suffixet, i hvilket fall öfvergången **i** → **y** är att jämföra med de af Kock Språkhist. s. 27 f. anförda fallen. Dock blir med detta antagande **ll** ← **l** svårare att förklara; jfr fsv. **pæníng** ock **pǽnning** ock andra af Kock Ark. 5: 67 samt i där citerad litteratur anförda fall. Om emellertid geminatan i fsv. ***Fyllinger**, nsv. **Föllingen** uppstått genom ljudlagsenlig utveckling eller på analogisk väg, kan jag ej bestämt säga. Emellertid må framhållas, att det jämtländska sockennamnet **Föllinge** år 1410 skrifves **Filinge**, 1462 **a Fölingom**, 1544 **Föling**, 1700 **Föhlinge**[3]. Socknen har enligt Olsson uppkallats efter en insjö, hvars namn sålunda är identiskt med det östgötska. Om härledningen af vårt sjönamn se under **Filingen**. Det tycks ej kunna sammanställas med fno. **Fylingr**, enligt Rygh NG 1: 185 vanligt namn på sjöar ock vikar (se **Följaren**). — Med orätt ser Lundgr. Fsv. personnamn på **-ing** o. **-ung** s. 13 i de nämnda östgötska gårdnamnen ett mansnamn **Filung** l. **Filing**.

Fölsingen, se under **Hunn**.

Förelen, se **Törn**.

Föret, se **Furen**.

Förlången fö³rlo͞ŋ²gen.

1) (GS 3 Ö 39) Vissefjärda sn, S. Möre hd Klm.: **Förlångsö**, sannolikt af **Förlångssjö**.

2) (GS 3 Ö 39) Ekebärga sn, Konga hd Smål.

3) (GS 3 Ö 35) Malexanders sn, Göstrings hd Ög.

4) (GS 3 Ö 35) Ulrika sn, Vifolka hd Ög.; nära **Asp-**, **Hall-**, **Värmlången**.

Samma namn föreligger enligt min mening i gårdnamnet **Förlångs kvarn** i Algutsboda sn, Uppvidinge hd Smål., alltså icke synnerligen långt från **Förlången** 1. Namnet skrifves år 1466 ock 1480 **Förlangx qværn** (-w-), 1500 **Forlongx qwærn**[4]. Man

---

[1]) **ffilunghe** är en dativform. Jfr äfven det å samma ställe nämnda ortnamnet **Filinxebro**.

[2]) Jfr **phylingxhethæ** (SD 3: 4 från 1311).

[3]) Se P. Olsson *Socknar och sockennamn i Jämtlands län.*

[4]) Vadst. kl. jordeb. ss. 199—200.

har alltså att utgå från ett y.-fsv. sjönamn *Førlanger, af äldre *Fyr(i)langer. Med afseende på den fsv. öfvergången -yr- → -ör- se Kock Ark. 9: 50 följ. Något tveksam, om ordet bör föras hit, blir man dock på grund af skrifningen Frölangx år 1447[1]; men sannolikast är väl, att här skriffel föreligger. I annat fall skulle Frö- → Frö- kunna förklaras enligt Nor. Aschw. gr. § 339,2. Namnet har antagligen syftat på en icke långt från stället belägen liten sjö.

Ordets första led är säkerligen fsv. fȳri 'furuskog'; jfr Fyrisio → Försjö, hvarom närmare under Furen. Jfr Bökelången (: sv. dial. böke n.) samt den i närheten af 2 belägna Asplången ock för öfrigt Björk-, Ek-, Tal(l)lången o. s. v. — Den fsv. formen har tydligen varit *Fyrilanger[2].

Gafvelbarken[3] (GS 4 Ö 30), liten sjö i V. Färnebo sn, Vangsbro hd Vstml., nära Går- ock Stenbarken. Sjön har erhållit sitt namn på grund af sitt gafvelformiga utseende. Namnet är sålunda bildat af sv. gafvel, fsv. isl. gafl, liksom namnet å den i Sdml. belägna något större, men på alldeles samma sätt formade Gafvelsjön (GS 4 Ö 32); jfr äfven Gafvellångsjön (GS 5 Ö 31) samt Gafvelån, äldre *Gavlan, hvaraf stadsnamnet Gäfle, fsv. Gævle, bildats. Såsom senare led ingår samma ord i sjönamnet Örgafveln. Om senare leden se Barken. Med afseende på betydelsen må den i samma socken belägna Viggen jämföras.

***Gafvellången** har säkerligen varit ock är möjligen ännu namnet å den tämligen stora sjö i Fasterna sn, Sjuhundra hd Uppl., som af Tham Sthlm s. 227, GS 5 Ö 31 kallas Gafvellångsjön : Gafvel; se för öfrigt föregående namn ock Längen.

Gagern ga³ger²n (GS 4 Ö 36) Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm., nära sjön Gagnern : Gagersrum. Såsom ingående i

---

1) Vadst. jordeb. s. 200.

2) Gårdnamnet Förlångsö bevisar dock intet för sjönamnets starka böjning : s kan mycket väl vara en räst af det ord för 'sjö', som sannolikt ingått i namnet. Bevisande äro blott de fsv. formerna af namnet Förlångskvarn.

3) Uttalsuppgift är ej lemnad.

detta gårdnamn är dock sjönamnet betydligt tidigare uppvisat: **Gauesrum** (1405) ock **Gawrsrwm** (1405) i SD NS I, med **-w-** ← **-gh-** såsom i t. ex. y.-fsv. **tiuva** ← **tiugha,** nsv. **Lofö** ← fsv. **Loghø** o. s. v. Med afseende på denna ljudutveckling se **Båfven.** I fråga om det i gårdnamnets första led uppträdande **r** jfr **Darsbo** ← fsv. ***Daghirsbodha** (se **Dagaren**), **Runnersrum** (se ***Runnir**), **Widhirsrum** (se ***Vidhir**) o. s. v. Ordet innehåller samma stam som följ., där härledningen närmare behandlas. — Fsv. ***Gaghir.**

Gagnern **gag³ner²n** (**Gagnarn** GS 4 Ö 36) strax sydost om föreg. Namnet innehåller stammen i fno. **gagn-** 'emot', motsvarande fsax. **gęgin-,** fht. **gagan, gęgin** 'gegen'. I sjönamnet **Gagern** förekommer samma stam utan **n**[1]. Anledningen till namnet är densamma som för **Antvarden**: namn å två mitt emot hvarandra belägna sjöar; jfr äfven **Vedern.** Däremot synes namnet **Gagnesjö** (GS 2 Ö 41) i Villands hd Skå. kräfva en annan härledning; väl äfven **Gagnån,** som faller ut i Vättern. Ordet **gagn** 'emot' ingår äfven i bynamnet **Gagnet** mitt emot den gamla byn Västby i Ångml. (Nordlander Ångerm. fiskev. s. 14), fno. **Gagnnes** i motsats till **Heimnes** (Rygh NG 2: 197, jfr anf. arb. s. 331). Osäkert är sv. **Gagnef,** fsv. **Gagnæff** (1325). Hos Förstem. 2: 545 anföras åtskilliga ortnamn såsom **Gaginbach, Gaganhaim,** hvilka F. anser kunna vara bildade af den fht. motsvarigheten till detta ord[2].

Gallen (Dahl Carlssk. Sochn 1779)[3] Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml.[4]. Namnet innehåller stammen i sv. dial. **gall** n. 'genomträngande stämma' (jfr **hundgall** 'hundskall' Rz s. 228), isl. **gallr** adj. 'starkt ljudande'[5], som äfven ligger till grund för den senare leden i sjönamnen **Skrikegallen** ock (fsv.)

---

[1]) Jag ser ingen anledning att föra namnet till det under **Örgaggen** omtalade adj. **gager,** hvilket annars formellt låge närmast.

[2]) Äfven i fht. personnamn ingår det, såsom **Gaganhard, Gaganwart** (Zimmermann Bezz. Beitr. 23: 268).

[3]) Enligt Norask. ark. 2: 406.

[4]) Jag har för öfrigt icke erhållit kännedom om huruvida namnet ännu fortlefver.

[5]) Detta adj. förekommer enligt handskrifternas samfällda vittnesbörd i Haustlǫng 1: 1, där Wisén Carm. norr. 1: 9 utan tillräcklig grund ändrat **galla** till **gjalla.** Se äfven Wadstein Ark. 15: 161. Vidare erinras om isl. **Gallópnir** (om örnen, Wisén: -op-; se **Open**).

Vidhgalder samt för den förra leden i **Gallasjön** (GS 3 Ö 37), **Gallsjön** (2 Ö 40, 4 Ö 37), **Gallfjärden** af Östersjön, vid Hargs sn, Fröåkers hd Uppl., **Gallån** Blek. från Gallsjön ock ä.-nsv. **Galla giöll** (HSH 29: 63; jfr dock Lundgr. Sv. lm. X. 6: 61). Bland dessa utgår sannolikt **Gallasjön** från ett osammansatt namn fsv. ***Galle**. Jfr det mytiska namnet isl. **Gǫll** i Grímnismál str. 36. I fråga om betydelsen erinras om de besläktade **Galmaren, Gällen** (i **Djup-, Lillgällen**) samt **Tjutingen, Vinen** o. s. v.

Galmaren **gal³mar²n** (**Gallmaren** Hermelin 1810, Widegren 1: 337 [1817]; **Galmaren** GS 3 Ö 35[1]) Kättilstads sn, Kinds hd Ög.: **Galm(e)sås.** Namnet är en afledning af sv. dial. **galm** 'skrik, rop, larm' (Rz s. 228), fsax. fht. **galm** ds. Substantivet är blott uppvisat från nordsv. dial., men värbet **galma** 'skrika, ropa hårt, larma' förekommer bl. a. just i Ög. Här föreligger tydligen ett fsv. ***Galmir,** hvartill hör fsv. gårdnamnet ***Galmis asa** såsom **Lygnis asa** : ***Lyghnir** (se **Lygnen**) o. s. v.; jfr omljudsformen **-gelmir** i isl. **Vaðgelmir,** mytisk älf[2], samt isl. **Hvergelmir** egentligen 'rauschekessel'[3]. Substantivet **galm** är bildat af v. **gala.** Spår af ett till detta värb hörande älfnamn, ***Gala,** finnes i Norge; se Rygh NG 2: 753. Med afseende på den i sjönamn ytterst vanliga betydelse, som ingår i **Galmaren,** se utom de besläktade **Gallen, Skrikegallen** ock **Gällingen** (det senare dock något osäkert) äfven **Bjälmen, Jälmaren, Kärmen, Köm(?), Tjutingen,** af hvilka åtminstone de tre förstnämnda också i fråga om bildningen erbjuda analogier. Från ty. må anföras fht. **Gelstrebah,** hvilket af Förstem. 2: 570 riktigt föres till mht. **gelster** 'högt klingande' ock sålunda är besläktat med de här anförda vattendragsnamnen af germ. basen **gal-, gel-.** — Fsv. ***Galmir** (utan omljud liksom **Mælir,** fno. **Aspir, Laufir** o. s. v.).

Galten **gal⁴ten.**

1) **Stora** o. **Lilla** (GS 1 V 35) två små sjöar i Hjärtums sn, Inlands-Fräkne hd Boh.

---

1) **Gullmaren** hos Tham Link. s. 948 samt å Höjers karta måste bero på tryckfel eller etymologiserande ombildning.

2) I den äldre eddan, Sgkv. Fáfn. 2, str. 4.

3) Så t. ex. Meyer Germ. myth. s. 87. Den af Falk Aarb. fnoO 1891, s. 283 framställda härledningen : 'eg. **hvergemlir,** d. v. s. gamlingen bland kittlar' kan jag ej skänka tilltro.

2) (Grau s. 66 [1754], Tham Nyk. s. 30, GS 3 Ö 32) stor vik af Mälaren[1] i Snäfringe m. fl. h:der Vstml.

Namnet innehåller sv. **galt,** fsv. **galter,** isl. **gǫltr** o. s. v. 'eber'. Jfr **Galt(a)sjön**[2], **Galttjärn** (GS 2 Ö 32), **Galtån** i Blek., no. **Galtetjernet** (Hedmarken)[3] samt den fno. älfnamnsstammen **Galt-,** om hvilken se Rygh NG 1: 23, Personnavne s. 78. Med afseende på betydelsen erinras om sjönamnet **Ornungen** ock det grekiska flodnamnet Κάπρος, biflod till Maiandros i Lydien[4]. Jfr för öfrigt **Hjorten, Oxen** o. s. v.

Gapern ga⁴pern (**Gapeln** Tuneld s. 197 [1741]; **Gapern** Lotter c. 1750, Fernow s. 17 [1773], GS 1 Ö 32; **Gappen** Cohrs atlas), ansenlig sjö i Nyeds ock Väse h:der Vrml. : **Gaperud.** Namnet är med afledningen **l** eller **r** bildat af fsv. **gap** n. 'gap, öppning', isl. **gap** o. s. v. Samma stam ingår i fsv. gårdnamnet **Gapsyö**[5] Tveta hd Smål., naturligtvis af ett likabetydande sjönamn, ock väl äfven i det mytiska älfnamnet **Gǫpul** i Grimnismál. Ordet **gap** förekommer äfven i några af Falkm. s. 41 anförda skånska ortnamn. I fråga om betydelsen af **Gapern** hänvisas till det besläktade **Gåpen** samt för öfrigt **Gigeln, Gillen, Gimmen, Giningen, Glupen, Glypen, Glåppen, Söljen** (det sista dock osäkert). Fick Bezz. Beitr. 22: 57 omtalar ett grek. flodnamn Λάμος, af λάμος 'gap, svalg, håla', hvilket sålunda erbjuder en god analogi.

Garbärken, se **Gårbarken.**

Garpen gar⁴pen (Crælius s. 393 [1748? 1774], GS 3 Ö 37), liten sjö i Virserums m. fl. s:nar, Aspelands hd Klm. Ordet är sannolikt detsamma som det likaledes i Klm. förekommande **garp** m. 'mager ock utsliten häst' Rz, hvadan namnet kunde ansluta sig till den icke oansenliga grupp af »nedsättande» namn på sjöar, som i öfversikten meddelas. En intressant parallell erbjuda namnen å följande i allmänhet ytterst små vattensam-

---

1) Har i äldre tider varit betydligt större; jfr Styffe Un.$_2$ s. 247 not 2.

2) GS 3 Ö 40 2 ggr, 2 Ö 38, 1 V 37 : **Galtholmen,** 1 V 36.

3) Rygh NG 3: 185.

4) Fick Bezz. Beitr. 22: 68.

5) Vadst. jordeb. 1500, s. 88.

lingar: **Acksjön**[1], **Acktjärn**[2], fsv. »**i aktiernan**» från 1492 på gränsen mellan Vika ock Sundborns s:nar Dalarna[3] : sv. dial. **akk** 'mager, dålig häst' (Vg. Hall. Häls. enligt Rz), väl af fsv. **ak** n. eller **aker** m. (: **åka**? jfr fsv. **skiut** n. ~ isl. **skjótr** m.). Ordet har sålunda varit vida mera spritt, än hvad hos Rz uppgifves. **Ack-** i sjö- ock tjärnnamn förekommer nämligen i Vg. Nke Ög. Sdml. Uppl. Vrml. Vstml. Dalarna ock Häls. Hvad nu ordet **garp** 'mager, utsliten häst' beträffar, bör det till sin härledning antagligen icke skiljas från sv. dial. **garper** m. 'skräflare' Rz, no. **garp** ds. Aas. Ross, fsv. **garper** 'tysk som vistas i Norden, särskilt som smädenamn på tyskar från hansestäderna' (bl. a. i ortnamn, t. ex. **Garpetornit** vid Kalmar Södw.), isl. **garpr**, hvilket äfvenledes användes om de tyska hanseaterna, men också hade betydelsen 'oförfärad man' $Fr._2$. I betydelsen 'tysk' ingår ordet i namnen **Garpekärret**, kärr i Vists sn Ög., ock **Garptjärnarna** (GS 3 Ö 31) Vstml. Hvad **Garpekärret** beträffar, går om detta den berättelsen, att det fått sitt namn efter garpar eller tyskar, som här i forna tider blifvit slagna: hufvudskallar, människoben ock hästskor, som i senare tider blifvit funna, äfvensom den omständigheten, att kärret ligger invid några sandåsar, där förskansningar synas ha varit anlagda, tala för att här ett fältslag stått[4]. Jfr **Garpa mosse** hos Ol. Magni (Lidén Ark. 13: 34). Man kunde därför också — ock kanske med fog — antaga, att äfven **Garpen** uppkommit däraf, att en »garp» omkommit i sjön; jfr **Märrsprängaren, Silfköparen, Svensken** o. s. v. **Garptjärnarna** hafva under alla omständigheter säkerligen blifvit benämnda efter någon eller några af de i detta landskap såsom bärgsmän bekanta »garparna». Jfr för öfrigt **Garpenbärgs** järn- ock kopparvärk i Dalarna, **Garphyttan**, järnbruk i Tysslinge sn Nke, **Garpström**, järnbruk i Arboga sn Vstml., samt **Garphagen** (GS 4 Ö 34) Sdml. Ordet ingår äfven i fsv. personnamn, t. ex. **Lassze** ock **Matthis Garp**. Det västmanländska tjärnnamnet **Garptjärn** är till sin uppkomst att jämföra med t. ex. namnen å de likaledes i Vstml. belägna tjärnen ock småsjöarna **Not-**

[1]) GS 1 V 36, 2 Ö 34, 3 Ö 33, 1 Ö 32 2 ggr, 3 Ö 31, 4 Ö 31 samt **Rääf** Ydre 5: 14 2 ggr.
[2]) GS 2 Ö 32 : **Ackkärr**, 3 Ö 31 samt 4 Ö 27.
[3]) Dipl. dalek. 1: 148. [4]) Lex. 3: 12.

bindare-, Skomakar-, Skräddar-, Tjuftjärn, Smedsjön o. s. v. — samtliga å GS 2 Ö 31. För öfrigt erinras om no. gårdnamnet **Tysksæteren**, efter tyskar som varit anställda vid Kvikne bruk (Rygh NG 3: 435). Nu bör emellertid beaktas, att i Norge finnes ett älfnamn **Garpa**[1], som säkerligen icke — åtminstone direkt — har med fsv. **garper**, isl. **garpr** att skaffa. Däremot är det utan tvifvel stambesläktat med detta. Det hör till no. **garpa** 'stoja, skryta, »skvaldre»' o. d. samt är sålunda till betydelsen att sammanställa med de no. älfnamnen **Gaula, Skratla, Skrika, Skvaldra** o. s. v. Naturligtvis bör ej den, dock svaga möjligheten afvisas, att vårt sjönamn direkt bör förbindas med detta älfnamn; se öfriga betydelseanalogier under afd. III.

Gasslången (sannolikt) **gas³slog²gen.**

1) (**Gasslången** Lindskog 5: 308 [1814], GS 1 V 36) liten sjö i Torpa sn, Vedens hd Vg., med sumpiga stränder ock omgifven af skog.

2) (**Gas Løngen** GS 1 V 36) liten sjö i Bälinge sn, Kullings hd Vg.

Då äldre former saknas, är det vanskligt att yttra sig om ordets härledning. Den fsv. första leden kan vara **gås-** eller **gars-** (jfr **Garsjön** i Vättle hd, GS 1 V 36, **Garstjärn** Vrml. 1 Ö 31) eller till ock med **gās** (jfr vg. **Asunden**), i hvilket senare fall **Gåsen, Gässlingen** böra jämföras. Möjligen ingår samma ord i första leden af **Gaslundasjön**, se under **Örlunden.**

Gellingen, se **Gällingen.**

Gersken, se **Gärsken.**

Getaren **je³tar²n** (**Getar[e]n** Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 20, GS 5 Ö 33; **Getran** SGU Aa 50: 6) Grödinge sn, Svartlösa hd Sdml. Namnet, fsv. ***Gētir,** är bildat af djurnamnet fsv. sv. **get** f., isl. **geit,** got. **gaits** o. s. v. ock betyder 'getsjön', såsom **Ältaren** betyder 'svansjön'. Jfr fsv. **Geetsyo(sbakkæ)** från 1349 (SD 6: 135), nsv. **Getsjön**[2], **Get(e)tjärn**[3], **Getepollen** (GS 2 V 33), fno. **Geitasjór** (Rygh NG 2: 41), isl. **Geitá** (se nedan), fht. **Geizbach**[4]; äfven erinras om det i Hrynhenda Sturlu om-

1) Se Rygh Personnavne s. 80.

2) GS 3 Ö 40, 2 Ö 39, 4 Ö 35, 3 Ö 34 2 ggr, 4 Ö 34 flera ggr, 2 V 33, 3 Ö 31.

3) GS 1 V 36, 2 V 33, 1 V 32, 3 Ö 30.

4) Förstem. 2: 546.

talade **Geitkjǫrr** i Halland. Formen **Getran** beror — om den någonsin använts i det talade språket — på anslutning till namnet å den i närheten belägna sjön **Uttran.** Å andra sidan har möjligen afledningen i **Getaren** invärkat på namnet å den likaledes i grannskapet befintliga **Axaren,** af äldre **'Axsjön?** Liknande betydelse hafva äfven **Bockasjön** (GS 1 V 36, 2 Ö 34), **Bocketjärn** (2 V 34) : sv. **bock;** däremot här **Bocksjön** på gränsen mellan Kinds hd Vg. ock Gunnarps sn Hall. i fsv. tid hetat **Boksior** (VGL IV. 10). — Djurnamnet **get** ligger äfven till grund för sjönamnet **Geten,** men betydelsen af detta ord bör kanske fattas på annat sätt. Det finns icke tillräckliga skäl att föra något af dessa namn vare sig till lit. **żaidżu** 'leker' (jfr **Leken**) eller till lit. **gėdras, gaidrus** 'ljus, klar'. Om sv. **get** i sin tur bör förbindas med den lit. stammen **żaid-,** är något hvarpå jag ej inlåter mig. Slutligen må nämnas, att den isl. **Geitá** har ett mjölkhvitt vatten. Man kan sålunda tänka sig, att i något eller några af ofvan anförda fall vattnets färg gifvit upphof till namnet. Härom har jag emellertid ej erhållit några upplysningar. — Fsv. **'Gētir,** motsvarande isl. **'Geitir** (alltså till stamord ock bildning identiskt med det i Gripisspá förekommande personnamnet **Geitir**).

Geten je¹ten (Hermelin 1810, GS 3 Ö 34), liten sjö i Vånga sn, Finspånga läns hd Ög. : **Get(e)torp;** af sv. djurnamnet **get,** se föreg. Betydelsen är dock, om akcenten har gamla anor, kanske icke som hos detta 'getsjön', d. v. s. 'sjö där getter bruka uppehålla sig' (jfr **Bock-, Hjort-, Älgsjön** o. d.), utan namnet hade i så fall snarast, såsom **Getryggen** nedan, afseende på formen (eller färgen? jfr hvad som yttras om isl. **Geitá** ofvan) ock borde i alla händelser närmast jämföras med sjönamnen **Bjuren, Björn, Hjorten, Svan, Ulfven, Uren** o. s. v. **Geten** : **Getaren** = **Alten** : **Altaren** = **Hjorten** : **Hjortsjön** o. s. v. Jfr ett liknande förhållande under **Linden** ock **Linnen.** Emellertid må framhållas, att därest gårdnamnet **Gettorp** härstammar från fsv. tid, hvilket afgjort är sannolikast, det visar hän på ett sjönamn **'Gete** : **'Getaþorp.** I så fall måste akcentförskjutning ha ägt rum, ock namnet har samma betydelse som **Getaren,** till hvilket det förhåller sig, som **'Biærke** förhåller sig till **'Bærkir,** fno. **'Aspi** till **'Aspir** o. s. v.

Getryggen **je³tryg²gen** (enligt uppgift) Gärdserums sn, N. Tjusts hd Klm. Sjöns konturer skola — enligt uppgift till lektor M. F. LUNDGREN -- från en af de vid stränderna belägna höjderna förete en slående likhet med öfre delen af en getkropp, ock lektor L., som från samma höjd iakttagit sjön, anser äfvenledes, att en viss likhet förefinnes. Namnet kan sålunda jämföras med höjdnamnet **Galtryggen** Eda sn, Jösse hd Vrml. Äfvenså må erinras om sjönamnen **Björnklammen** ock **Svinbågen.**

Gigeln, Stora, **ji³gel²n** (Tham Link. s. 26, GS 3 Ö 36) Kisa sn, Kinds hd Ög. Namnet är kanske en utbildning af ett fsv. adj. ***gigher** 'gapande' af √ **ghi;** jfr de besläktade **Gillen, Gimmen, Giningen.** Ett got. adj. ***gageigs** eg. 'inhians' ansättes (som grundord till v. **gageigan**) af v. GRIENBERGER.[1] Med sv. **gigeltänt** 'med tänderna skjutande öfver hvarandra' ock sv. dial. ***gigla** 'böja ut taggarna i ett sågblad' (om hvilka ord se Tamm Et. ordb. ock Grip i Sv. lm. XVIII. 6: 58) kan namnet af semasiologiska skäl ej gärna sammanhänga. — Fsv. ***Gigil.**

Gillen **jil³len²** (GS 4 Ö 37) Hvena ock Tuna s:nar Klm. : sv. dial. **gilja** 'hålväg, bärgsväg' o. s. v. Boh. Rz, no. isl. **gil** n. 'klyfta, remna' (jfr isl. **Giljá**), no. **gila** 'smal dal' ~ isl. **geil** f. 'klyfta' o. s. v., om hvilken stam se närmare Nor. Sv. etym. s. 36. Ordet är rotbesläktat med sjönamnet **Göljan** samt på längre håll äfven med **Gimmen, Giningen;** jfr med afseende på betydelsen för öfrigt sjönamnen **Gapern, Gåpen, Klämmingen, Refven, Ryfven** o. s. v. Hit hör väl äfven **Gilltjärn** (GS 2 V 33) Vrml. Samma ord ingår vidare i fsv. **Gilbyærgæ hærad,** nu **Gillbärga h.** Vrml. Namnet **Gillertjärn** (1 Ö 31) Vrml. är däremot bildat af sv. **giller,** fsv. **gilder** n., så som också jämtl. **Gillerån²;** jfr **Nottjärn** o. d.

Gimmen **jim³men²** (GS 1 Ö 35) Hvalstads sn, Vartofta hd Vg. : **Gimmened.** Sjön, som äfven kallas **Gimmesjön,** är en utvidgning af Tidan, hvilken flyter genom den, ock är delad i två bassänger med en grund vassrygg i mitten. Ordet kommer af samma stam som sv. dial. **ugnsgima** 'järninfattningen kring en ugnsöppning', no. **gīma** 'öppning, skåra', isl. **gíma**[3] f. 'gap, svalg'

[1]) Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch., phil.-hist. cl. CXLII. 8: 81 f.

[2]) Nordl. Sv. lm. XV. 2: 14 f.

[3]) Om den långa vokalen jfr Grip i Sv. lm. XVIII. 6: 47.

~ isl. **geime, geimr** ds., en **m**-afledning af ieu. √ **ghi** 'gapa', om hvilken för öfrigt föreg. ock följ. sjönamn samt Persson Wurzelerw. s. 178 må jämföras. Samma namn bär äfven en sjö i Gagnefs sn Dalarna, under denna form redan upptagen hos Tuneld s. 101 (1741). Hit höra väl äfven fsv. **Gimn,** flod i Jämtl. (SD från 1324), samt (nsv.) **Gimån** Bjuråkers sn Häls. På långt håll besläktat är sjönamnet **Gömmaren.** Jfr för öfrigt **Gapern** ock därunder anförda namn. — Gårdnamnet **Gimmened** tycks vara bildat eller hafva fått denna sin form i senare tid, då sjönamnet redan erhållit best. slutartikel; se afd. II.

Giningen ji³nigen² (*ji̇nıŋən*) (**Giningen** Tuneld s. 27 [1741], Hermelin 1801, GS 5 Ö 30; **Ginningen** Hermelin 1802, Radloff 1: 6 [1804], Tham Sthlm s. 250), mycket lång ock smal samt ganska grund sjö med i allmänhet jämna stränder, på gränsen mellan Bladåkers ock Faringe s:nar, Närdinghundra hd Uppl. Namnet innehåller säkerligen samma stam som isl. **ginnung** f. 'gap, klyfta' (»gap var ginnunga»)[1]; jfr äfven mht. **ginunge** f. 'hälvete' samt för öfrigt no. **gina** 'öppning, skåra', isl. **gína** 'gapa' o. s. v., ags. **gin** 'eg. gapande; vidsträckt'[2], mht. **gin** 'gap', iriska **gin** 'mun'[3] o. s. v. Ordet har sålunda samma betydelse som de på långt håll besläktade sjönamnen **Gillen, Gimmen,** där samma rot utvidgats med resp. **l**- ock **m**-afledningar. Stammen **gin**- 'gap(a)' ingår äfven i sjönamnet **Ginan** (GS 3 Ö 30) : **Ginanbo** (alltså ett fsv. ***Ginande?**) Söderbärke sn Dalarna. Möjligen finnes ett no. älfnamn af samma stam; se Rygh NG 14: 247. — Fsv. ***Ginⁱₐng-.**

Gisen ji⁴sen.

1) (**Gisen** enligt uppgift; **Gisan** Tham Nyk. s. 14) Västerljungs sn, Hölebo hd Sdml.; å GS 5 Ö 33 kallad **Gisesjön** : **Gisetorp, Gisekvarn.** Detta senare namn har jag tidigast funnit från 1418 (SD 3: 336, 337) under formen **Gisio quærn** (-**v**-).

2) (Radloff 1: 10 [1804], GS 6 Ö 31) Edsbro sn, Närdinghundra hd Uppl.

3) se **Gissen** nedan.

---

[1]) Jfr Mogk PBB 8: 153 f., Golther Germ. myth. s. 511, Meyer Germ. myth. s. 87, Gering Glossar₂.

[2]) Användes om hafvet, t. ex. Beowulf v. 1552 Heynes ed.

[3]) Zupitza Germ. gutt. s. 203.

Man synes ha att utgå från en sammansättning med **sjö**. Hvad första leden betyder, är ej gott att säga. Finge man antaga ett äldre ***Gis-sio**, kunde man tänka på en afljudsform till isl. **geisa** (»geisar eimi ok aldrnari» Vǫluspá) 'storma, rasa'. I så fall stode **Gisen** 1 i ett slags motsättningsförhållande till sjönamnet **Unan** liksom **Gisen** 2 till **Lyan**. Sjöarna Lyan ock Unan äro båda ganska obetydliga i förhållande till sjöarna Gisen. Hit bör väl äfvén föras **Gisasjön** (GS 3 Ö 40) Blek. : **Gisaryd**. Emellertid är det kanske försiktigast att utgå från ett **Gi-**, hvilket möjligen förutsätter ett substantiv med betydelsen 'gap, svalg'; se besläktade ord under **Gimmen, Ginningen**.

Fsv. ***Gislinger**, se **Gisslaren**.

Gissen **jis⁴sen** (**Gisen** Hermelin 1818; **Gissen** GS 3 Ö 37) Vimmerby sn, Sevedes hd Klm. : **Gissemåla** (**Gisemåla** Hermelin). Jfr **Giss-sjön** (GS 4 Ö 37) Klm. Namnen ha säkerligen samma ursprung som **Gisen** ofvan. Efter sjön har en i närheten belägen höjd benämnts **Gissekalle**. Namn å bärg o. d. äro i allmänhet sekundära i förhållande till namnen å de sjöar ock floder, vid hvilka de ligga.

Gisslaren **jis³lar²n**.

1) (**Gislan** Lotter c. 1750, Radloff 1: 11 [1804]; **Gisslan** GS 5 Ö 30; **Gislaren** Hermelin 1801, Tham Sthlm s. 12) milslång, mycket smal sjö i Hargs sn, Frösåkers hd Uppl. : **Gisslartorp, Gisselbol**. Detta sjönamn ville man naturligtvis gärna sammanställa med det fno. älfnamnet **Geisla**, hvarom se Rygh NG 2: 265 m. fl. ställen. Denna stam **Geisl-** hade då blifvit **Gissl-**, såsom isl. **geisli** m. 'stråle' i fsv. motsvaras af **gisle**, isl. **geisl** af fsv. **gisl**, sv. **gissel**. På samma sätt har ett af samma älfnamn bildat no. gårdnamn år 1723 formen **Gisledal**[1]. På grund af sjöns säregna form synes det mig högst sannolikt, att namnet bör härledas ur fsv. **gisl** f. 'eg. staf, gissel', isl. **geisl** m. 'staf för skidlöpare', fht. **geis(a)la** f. o. s. v. Betydelsen erinrar om den hos sjönamnen **Bjälken, Sparren, Stockaren** eller kanske ännu närmare om den hos **Spjuten** ock fsv. sjönamnet ***Ger(e)** (se **Järten**). Ett stöd för denna förklaring är det nämnda no. älfnamnet **Geisla**, hvilket Rygh Personnavne s. 89 anser snarast böra härledas ur isl. **geisli** i den ursprungliga betydelsen 'staf';

---

[1]) Rygh NG 2: 309.

jfr **Stavaaen, Stokkaaen, Stangaaen.** Dock må framhållas, att det icke alltid är formen som gifvit anledning till att vattendrag uppkallats efter ord, som betyda 'stång, stake' o. d.; se under **Staf-.** Samma härledning bör äfven antagas för **Gisslaren** 2, **Gisselsjön** (GS 1 V 36) Vg. ock **Gisseltjärn** (1 V 32); jfr fsv. **Giislaström**[1] (1447) Ölmestads sn, Vista hd Smål., **Giselsjön**, omnämnd i en jordebok år 1671[2]. Af dessa förstnämnda sjöar har visserligen ingen i påfallande grad den för den uppländska Gisslaren utmärkande formen, men sinsemellan jämförda äro de hvarandra tämligen lika. Jag tror huru som hälst icke, att det finnes någon anledning att för dessa namn söka någon annan härledning än den här framställda. Med lit. **gaistas** 'schein', lett. **gaisma** 'licht' äro de sannolikt ej besläktade. Man kunde äfven tänka på den i fht. flod- ock ortnamn förekommande stammen **gisal,** t. ex. **Gisalahha,** nht. **die Giesel,** fht. **Gisalpach** o. s. v.[3] Dock torde det vara säkrare att förbinda orden med det fno. älfnamnet. — Då en hel mängd namn på vattendrag äfven uppträda som önamn, är det troligt, att samma stam (med afljudande vokal, jfr fsv. **Giislaström** ofvan) äfven ingår i fsv. **Giislø** (SD IV från 1338), nu **Gisselö** Ög., samt **Gislingen,** ö i Östersjön (Tham Sthlm s. 241). Från Gisslaren flyter **Gissleån,** hvilken sannolikt fått sitt namn efter sjön; jfr **Alstern, Fryken.** — Fsv. ***Gisle,** hvartill **Gisslan** är oblik kasus; jfr **Edslan, Eldan** o. s. v. Den nuvarande formen beror på analogisk ombildning.

2) (**Gislaren** Beskr. öfver Björkviks sn s. 17 [1823]; **Gislarn** GS 4 Ö 34) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml. : **Gislingstorp.** På grund af gårdnamnet är det högst sannolikt, att sjön i äldre tid hetat **Gislingen** (fsv. ***Gislingr**) = **Gislingen,** ö i Mälaren (se ofvan). Namnets senare del har ombildats under inflytande af sjönamnen **Enaren, Näsnaren, Viggaren** o. s. v.; jfr **Vinningen, Yxningen.** Härledningen är densamma, som antagits för **Gisslaren** 1.

Gissmunnen **jis³smun²nen** (**Gissmunnen** Wieselgren 3: 263; **Gismunden** GS 2 Ö 37) Hultsjö sn, Västra hd Smål. : **Gismundetorp** (af allmogen uttalat »**jisstorp**» eller »**jissmatorp**»), fsv. **Gis-**

[1]) Vadst. jordeb. s. 79.
[2]) Fagerlund Lösens o. Augrums s:nar Blek. s. 107.
[3]) Förstem. 2: 580.

mundathorp (se Lundgren Sv. lm. X. 6: 67). Då **Gismund** är ett tämligen vanligt fsv. namn, är det sannolikt[1], att detta gårdnamn är bildat af personnamnet ock att sjön sedan genom en ellips erhållit namnet **Gissmunnen** (i st. f. **Gissmunnatorpssjön**), att således sjönamnet uppkommit på alldeles samma sätt som t. ex. **Addaren, Ryningen,** jfr äfven **Fjättmunn.** Däremot är det föga antagligt, att **Gissmunnen** direkt bildats af nämnda personnamn ock sedermera legat till grund för gårdnamnet **Gismundathorp.**

Gjutern, se **Jutern.**

Gla, Stora, Öfre, gla[4] (**Store, Öfre Glad** Lotter c. 1750; **Öfre, Stora Gla** GS 1 V 32), ansenliga sjöar i Jösse, Nordmarks ock Gillbärgs h:der Vrml.: **Glaåker** (se **Glaåkern**), **Glafva** (socken), hvilket år 1540 skrefs **Gladvall**[2], där sjönamnet ingår som första sammansättningsled; jfr **Glafven, Glafsfjorden,** hvilka namn omvänt bildats af socken-, resp. gårdnamnet **Gladvall.** Detta ord förhåller sig till **Gla** som **Östewal(skog)** till sjönamnet **Östen.** Samma stam ingår i sjönamnen **Gla(e)n, Glan, Glaåkern, Hulteglan, Gladingen,** sjö i Dalarna (Hermelin 1803), samt **Gladtjärn** (GS 2 V 33, 2 Ö 31). Sjöarna **Gla** ha klart vatten. Namnen innehålla fsv. **glaþer** i den betydelse 'glänsande, klar', som är uppvisad t. ex. i sv. dial. (se Rz), isl. **glaðr**[3], ags. **glæd,** ä.-ty. **glatt;** se närmare under **Glan** samt den hos Zupitza Germ. gutt. s. 174 citerade litteraturen. Samma ursprung har no. **Gladsjø** (se Rygh Personnavne s. 19) samt det några gånger förekommande fht. **Glata,** flod- ock gårdnamn; jfr äfven **Gladebach** o. a., hvarom se Weigand Oberhess. ortsnamen s. 274[4] ock Förstem. 2: 582, hvilken sistnämnde förf. dock är mera böjd att för dessa namn antaga keltiskt ursprung.

Glaen gla[4]**en** l. **Glan gla**[4]**n** (**Glaen** GS 2 Ö 36) Adelöfs sn, N. Vedbo hd Smål.: **Glassås;** best. form af föreg. En bildning af detta sjönamn eller ett därmed sammanhängande ånamn anser jag föreligga i fsv. **Gladhæwals quern,** som omtalas år 1346

---

[1]) Det finns alldeles ingen anledning att här antaga en sammansättning med **-unnen**, ehuruväl ett ***gism-** ← ***gēsm-** = lett. **gaisma** 'ljus' vore tänkbart.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 151. Fernow s. 286 synes känna en form **Gladewall.** Jfr ett likalydande namn under **Glaen.**

[3]) Jfr isl. **Glaðsheimr,** Odens boning.

[4]) Arch. f. hess. gesch. u. alterthumsk. VII. 2.

från **Sæby**, men hvars läge icke i SD V kunnat bestämmas. Då emellertid en af Adelöfs gränssocknar just heter **Säby**, synes det mig ligga nära till hands att förbinda namnet med vårt sjönamn. Under det att gårdnamnet **Glassås** ock sjönamnets uttal med akc. 1 pekar hän på ett fsv. ***Glaþer**, visar **Gladhæwal** tillbaka på ett ***Glaþi** eller möjligen ett älfnamn ***Glaþa**. Detsamma gäller för öfrigt äfven det värmländska **Gladvall** (se **Gla**).

Glafven (Tuneld s. 196 [1741]), äldre namn på **Glafsfjorden**. Det är väl sannolikast, att ordet bildats af sockennamnet **Glafva**, som i sin tur på något sätt uppkommit ur ett äldre **Gla(d)vall**; se under **Gla**. Dock bör märkas, att sjönamnet **Glan** (se d. o. 2) i äldre tid äfven haft formen **Glawen**, där **-w-** sannolikt skall förklaras såsom ett hiatusfyllande inskott af samma art, som förekommer i t. ex. fsv. **brōwar** 'broar', **Iōwan** 'Johan' o. s. v. Om den sjö, hvarom här är fråga, äfven burit ett sådant namn, hvilket då — på artikeln när — vore etymologiskt identiskt med namnet å de i väster belägna sjöarna **Gla**, kunde **Glafva** förklaras såsom uppkommet ur detta namn ock icke direkt ur **Gla(d)vall**. Om dylika bildningar af gårdnamn se öfversikten.

Glafsfjorden **glaf³sfjor²den** eller **Glafsfjolen** **glaf³sfjo²len** (vanl. *-fjǫl-*) (**Glafsfiorden** Blaeu 2, mellan ss. 29—30 [1663, å ett aftryck af Burei karta »Gothia»]; **Glaasfiorden** Blaeu 2: 34 [1663, är trots den motsvarande formen hos Fernow säkerligen tryckfel; af sådana vimla nämligen de i täxten förekommande listorna af sjönamn]; **Glafsfiohlen** Tuneld s. 196 [1741, jämte **Glafven**]; **GlafsFjolen** Lotter c. 1750; **Glasfjolen** Fernow s. 25 [1773]; **Glafsfjorden** GS 1 V 32), en af de största sjöarna i Vrml., egentligen så kallad mittför Glafva sn. Om härledningen se **Gla**, **Glafven** ock **Fjolen**, **Fjorden**.

Glām-, fsv. älfnamnsstam, se tillägget.

Glan **gla⁴n** (*-l-*).

1) (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög., nära sjön **Tran**; jfr **Arken** ~ **Virken** (i samma socken).

2) (**Glawen** SD 1: 608 [slutet af 1500-talet? jfr noten å samma sida]; **Glaan** Blaeu 2: 35 [1663]; **Glan** Tuneld s. 115 [1741], Broocman 1: 17 [1760], GS 3 Ö 34) stor sjö i Ög., som jämte Boren ock Roxen skiljer slättbygden från skogsbygden.

3) se **Glaen**.

4) i sammansättningen **Hulteglan**.

Namnet är bestämd form af det ord, som ingår i sjönamnet **Gla**. Det hör däremot ej till den rot **glan** 'lysa', som ingår t. ex. i sv. dial. **glana** 'skina svagt', no. 'glimte, lyse' m. m.[1] Det gemensamma för sjöar, hvilkas namn bildats af denna stam, tycks vara, att de i allmänhet hafva högst få öar : namnet torde egentligen hafva betytt en 'blank l. glatt yta'; jfr sv. **glad** (i skogen).

Glaåkern **gla³å²kern** l. **gla³åk²kern.**

1) (**Glaåkern** GS 1 V 32; **Gladåkern** Cederström Vrml. fiskev. nr 1683) liten sjö i Glafva sn, Gillbärga hd Vrml., vid östra stranden af stora Gla : **Glaåker.**

2) (**Gladåkern** Cederström Vrml. fiskev. nr 1614; **Glaåkerssjön** GS 1 V 32) liten sjö i Älgå sn, Jösse hd, ock Karlanda sn, Nordmarks hd Vrml., vid västra stranden af öfre Gla : **Glaåker.**

Här är gårdnamnet det primära, ock sjönamnet **Glaåkern** har bildats häraf som t. ex. sjönamnen **Barsättern, Knabbarpen** o. s. v. af motsvarande, numera stundom försvunna gårdnamn. **Glaåker** självt är emellertid sammansatt med sjönamnet **Gla;** jfr t. ex. fsv. **Mælirsaker** : **Mælir** (se **Mälaren**).

Glien **gli⁴en** l. **Glin** **gli⁴n** (-*l*-) (**Glien** Beskr. öfver Nora och Lindes Bergsl. s. 66 [1791], Hermelin 1803, GS 3 Ö 31) Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. Sjön har klart ock vackert vatten. Namnet är kanske att härleda af ett fsv. adj. ***glīdher** 'glänsande', jfr lit. **glitus,** lett. **glits** 'glatt, vacker' ← ieu. ***glitus;** i alla händelser hör det till samma stam som sv. dial. **g*l*i,** sannolikt egentligen 'glänsa, om vatten som står blankt på äng eller mark', anfört från Vg. (Ant. tidskr. 2: 164), motsvarande ä.-sv. ock sv. dial. **glia,** no. **gljaa,** isl. **gljá** 'glänsa' af ieu. roten **ghli** 'glänsa, vara varm'[2], som möjligen föreligger i det af mig ponerade sjönamnet ***Glingen** samt med **m**-utvidgning äfven förekommer i sv. **glimma;** se **Glimmingen.** Med afseende på bortfallet af **d** vore **Gnin** att jämföra. För att emellertid vårt sjönamn direkt bildats af stammen **glia** 'glänsa', talar i sin mån

---

[1]) Rz s. 197, Aas., Kock Ark. 14: 264. Jfr det af denna rot bildade keltiska flodnamnet **Glana,** hvarom Förstem. 2: 583.

[2]) Om afledningar af denna se för öfrigt Persson Wz. s. 109. Hit hör äfven sv. **gli** n. 'fiskyngel'.

det isl. älfnamnet **Gljá**; ett motsvarande älfnamn har sannolikt äfven funnits i Norge (se Rygh Personnavne s. 91). Samma namn har en gång säkerligen burits af **Gliasjön** (GS 5 Ö 33) Tveta sn Sdml.; jfr nämligen det nära sjöns norra strand belägna **Glibotorp**. En s-afledning af samma rot föreligger i sv. dial. **glisa** 'glimta' (se Rz), hvaraf fsv. **Glistiernom** (1386), nu byn **Glistjärna** i Rättviks sn Dalarna[1]. — En parallell till sjönamnet **Glien** samt betydelseutvecklingen af sv. dial. **gli**, om vatten, erbjuder det sbst. **glo** 'liten vattenyta', som ingår i några sv. ortnamn såsom **Gäddeglo**, fsv. **Gæddaglo**, -**de**- (SD NS 1: 423, 446) Törnefalla sn Klm., isynnerhet i Finl. såsom **Aleglo**, **Bredglo**[2], jfr äfven **Globäck** (1368 enl. SRP nr 818), fiskebäck i Eds sn Klm., norrl. **Glon**, långgrunt vatten (Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16) samt **Lissglosjön** Hållnäs sn Uppl. Detta ord hör till sv. dial. **glo** i betydelsen 'glänsa', fsv. **gloa** 'glöda', isl. **glóa** 'glänsa', ags. **glówan** o. s. v. 'glöda' (**glo** 'glänsa' : **Glo** = **glia** 'glänsa' : **Glien**). Häraf är t. ex. det isl. dvärgnamnet **Glóinn** bildat. En s-afledning af en afljudsform till samma stam uppträder i no. **Glostjern** : no. **glosa** 'lysa, glimta' (Rygh NG 1: 162) = fsv. **Glistiernom** (se ofvan) : sv. dial. **glisa** 'glimta'. På analogt sätt med detta **glō** har äfven isl. sbst. **gljá** bildats. Det betyder 'grund, stillastående vattensamling' (Kålund Island 1: 211) ock innehåller stammen i isl. **gljá** 'glänsa'.

Glimmingen **glim³migen²** eller **Glömmingen** **glöm³migen²** (**Glymmingen** Hermelin 1818; **Glimmingen** GS 3 Ö 36; **Glimringen** Tham Link. s. 27, Lex. 4: 169) på gränsen mellan Kisa ock Tirserums s:nar, Kinds hd Ög. Formen **Glimringen** har ingen motsvarighet i sjönamnets nuvarande uttal. Formen med -**ö**- beror på utvecklingen **glim**- → **glym**- (jfr **Glymmingen** hos Hermelin) → **glöm**-; jfr fsv. **glimbra** → **glymbra** 'glänsa' o. a. ex. Om förklaringen af denna ljudöfvergång se Nor. Sv. lm. 1: 328, Kock Sv. språkhist. s. 28. Om en form **Glimringen** en gång funnits, föreligger i denna icke någon sammansättning med **ring**, fsv. **ringer**, utan **r** tillhör stammen; jfr fsv. **glimber** n., **glimbra** o. s. v. Sjön har enligt tvänne uppgifter ovanligt klart vatten med härliga, speglande stränder. Namnet är tydligen en bild-

---

1) Dipl. dalek. 1: 46, 300.
2) Freudenthal i Finl. natur o. folk 8: 13.

ning af stammen **glĭm-** i fsv. **glīma,** mht. **glīmen, glimmen** 'glimma', fsax. **glîmo** 'glans', en **m**-afledning af den rot, som uppträder i sjönamnet **Glien.** Af samma stam **glim-** 'glimma' är säkerligen äfven det skånska sjönamnet **Glimsjön** Glimåkra sn, Ö. Göinge hd, bildat. Att sjön i äldre tid haft ett osammansatt namn, framgår af sockennamnet, hvilket i fsv. (fda.) tid skrefs **Glimakræ**[1], år 1405 **Glymakre** ock år 1440 **Glimagra**[2]. Formen **Glymakre** är att bedömma som **Glymmingen** ofvan. Med orätt härleder Falkm. detta namn af isl. **glymja** 'larma, bullra'[3]. I fråga om betydelsen må erinras om de på långt håll besläktade sjönamnen **Gla, Glan,** no. **Glitrevandet, Glostjern**[4], sv. **Glödtjärn** (GS 2 Ö 31) Vstml. o. s. v. samt för öfrigt **Larjen, Blänkesjön, Skinsiö tresk** (1568, se under **Skinande**)[5] Ångerm. o. s. v.

Glimringen, se **Glimmingen.**

Glo, Glon se **Glien.**

***Glingen** har kanske varit namnet på det vatten, **Glinghestergöl,** som är beläget vid **Glinghester,** år 1415 skrifvet **Glingister** (SD NS 3: 66), Melby sn, Östra hd Smål. (GS 3 Ö 37) ock som — af kartan att dömma — tydligen i äldre tider haft betydligt större utsträckning än nu. Här föreligger möjligen ett fsv. sjönamn ***Gli(i)nge** af den stam med betydelsen 'glänsa', som behandlats under **Glien.** På grund af första sammansättningsledens form vågar jag ej ansätta ett fsv. ***Glinger.** Att äfven fsv. sjönamn på **-inge** funnits, framgår af gårdnamnet **Fimlingahult** : **Femlingen.** Af detta sjönamn **Glingen** har **Glinghester** bildats såsom **Örshestra** af **Ören;** om **hestra, hester** se Hellqu. Ark. 17: 66 följ.

Glottern, Nedre o. **Öfre, glot**[4]**tern** (**Glottern** Hermelin 1810, Widegren 2: 175 [1818], GS 4 Ö 34; **Glottersjöarna** Tham Link. s. 38) Kvillinge sn, Bråbo hd Ög. Sjöarna äro synnerligen naturstköna, omgifna af höga, skogbeklädda bärg. Nedre Glottern är öfversållad af öar ock fylld med reflar ock skär, hvilket

---

1) Script. rer. dan. 3: 548 enligt Falkm. s. 129.

2) Styffe Un.$_2$ s. 171.

3) Detta ord torde däremot ingå i ett nu försvunnet norskt älfnamn (Rygh NG 2: 289).

4) Se noten under **Glien.**

5) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 20; se äfven Rygh NG 2: 405.

gör den svår att befara[1]. Af samma stam kommer äfven sjönamnet **Glottran** samt de under d. o. anförda sjönamnen **Glottrasjön**; vidare **Glötterån** i Dalarna, hvars fsv. stam återfinnes i fsv. **Glottertufwa**[2], som nu kallas **Glöttertufvan** ock är en liten holme vid Glötteråns utlopp i sjön Amungen. I betraktande af de många parallellerna mellan sjö- ock önamn[3] är det troligt, att **Glotterön** i östgötaskärgården (GS 4 Ö 34) har sitt namn från samma stam. På grund af de under **Glottran** meddelade fsv. skrifningarna af gårdnamnet **Glottra** har man att utgå från en fsv. stam **Glutr-, Glotr-**. Det finns knappast någon anledning att skilja dessa ord från sv. dial. **glotter** (**snö-, is-**) 'rägn ock snö tillhopa' Rz s. 643. Dock kan betydelsen af namnet ej närmare bestämmas; jfr **Glåpen**. Däremot torde det ej vara riktigt att här ponera en form med **g**-prefix af det adj., som ingår i **Lottran**.

Glottran **glot³ran²** (SGU Aa 24: 77) Lids sn, Rönö hd Sdml.; äfven kallad **Glottrasjön**[4]: **Glottra,** hvilket gårdnamn år 1331 skrefs **Glutræ** (SD IV). I den angränsande Runtuna sn är **Glottrasjön** belägen (GS 4 Ö 33, SGU Aa 24: 77), likaledes vid en gård **Glottra,** som år 1413 skrifves **Glotrom** (SD NS II), men 1382 (i) **Glytro** (SRP nr 1742), 1447 **Glötrum,** 1466 **Glöttrom** ock 1500 **Glöthra**[5]; vidare i Svännevads sn Nke, **Glottrasjön** (enligt uppgift uttalas namnet, som det skrifves) vid gården **Glottra**[6]. Se för öfrigt **Glottern.** — Fsv. sannolikt ***Glotre.**

Glupen.

1) **glu⁴pen** (**Glupen** GS 4 Ö 35; **Glypen** Lex. 5: 508, sannolikt beroende på förväxling) Östra Ryds sn, Skärkinds hd Ög.

---

[1]) En utförlig beskrifning af sjön finnes i Norrköpings tidningar 1901, nr 190 B, s. 1.

[2]) Dipl. dalek. 1: 11 i en efter uppgift mycket gammal kopia af en handling från 1320.

[3]) Jfr **Visten** (: fno. **Vist**), **Risten** (: **Rist**) ock se för öfrigt under **Gisslaren.**

[4]) **Glåttrasjön** Lex. 4: 407.

[5]) Vadst. jordeb. s. 259. Snarast bero dessa **y**- ock **ö**-former på ett fsv. älfnamn, som bildats af sjönamnet på samma sätt som ***Ryskia** af **Rusken** ock ***Hyrkia** af **Horken.**

[6]) Enligt folksägnen har gården namn efter en drottning **Glottra,** som där skall ha regerat ock dött.

2) (Crælius s. 393 [1748? 1774]) Aspelands hd Klm.

Om den förstnämnda sjön har jag erhållit den uppgiften, att den på båda sidor har höga stränder. Ordet är identiskt med fsv. **gluper** m. 'gap, svalg, bråddjup' Södw., sv. dial. **glup** 'öppning i marken, där det från en högre liggande mark nedströmmande vattnet icke samlar sig, utan spårlöst försvinner' Uppl.[1], no. **glup** 'gap' af samma stam som sv. dial. **glupen** 'glupsk', fsv. no. **glupa** 'sluka', ä.-nsv. **barnaglup** 'barnslukare' (Spegel) i afljudsförhållande till isl. **gleypa** 'sluka' o. s. v.[2]; jfr de likbetydande närbesläktade **Glupen, Glåpen** ock under dem anförda namn. Namnet har sålunda samma betydelse som sjönamnen **Gapern, Gimmen, Giningen, Söljen** o. s. v. Däremot är det icke att direkt föra till mlt. **glûp** 'lömsk, lurande'. — Fsv. ***Glȳp(er)**.

Glypen gly⁴pen (**Glyben** Broocman 2: 40 [1760; tydligt tryckfel, hvilket går igän hos Widegren 1: 337]; **Glypen** Tham Link. s. 42, GS 3 Ö 35; **Glysen** Hermelin 1810, se d. o.) på gränsen mellan Kättilstads sn, Kinds hd, ock Åtvids sn, Bankekinds hd Ög. : **Glyppsmåla.** Sjön har höga, bärgiga stränder. Ordet har samma betydelse som föregående namn, men är bildat af en med detta afljudande stam **glȳp** ← **gleup-,** hvaraf spår finnas i no. (se Ross). Nära besläktat är no. **gljúfr** n. 'klyfta, särskilt sådan hvarigenom ett vattendrag går', hvilket ofta uppträder i ortnamn (Rygh NG Indl. s. 51). **Gliúfr : Glȳp-** = t. ex. **rjúfa** 'bryta' (se **Ryfven**) : got. **raupjan** (se **Råpen, Ruppen**)[3]. — Fsv. ***Glȳper.**

Glysen (Hermelin 1810), äldre namn på sjön **Glypen,** tydligen anslutande sig till gårdnamnet **Glysebo.** Detta beror på ett äldre ***Glypsbo** → ***Glys(p)bo,** hvarur ett sjönamn **Glysen** utlösts.

---

1) Se M. Stolpe i SGU Aa 31: 8; jfr U. Hiärne Anledning 2: 57, Grip i Sv. lm. XVIII. 6: 81.

2) Jfr Nor. Sv. etym. s. 30.

3) Om en dylik växling af »rotdeterminativ» se för öfrigt Persson Wz. flerst. På grund af de kortstafviga formerna **glup-, glop-** är det föga troligt, att **gliúfr : glȳp** = fsv. **stiūf-** : isl. **stiúp-** (**faðir** o. s. v.), d. v. s. att **glȳp-** uppkommit af ett ***gliubn-, *glūbn-** → **glȳp(p)-** ock att således de båda orden utgå från alldeles samma stam. Under inga omständigheter bör man med $Fick_4$ 1: 438 antaga ett ieu. **ghleug-.**

Glytten **glyt⁴ten** (-*l*-) (GS 3 Ö 36) Horns sn, Kinds hd Ög. Möjligen hör ordet till det äfven i Ög. förekommande **glytt** 'liten pilt, barn', en assimilerad form af ett äldre ***glynt,** motsvarande no. **glynt;** jfr sv. dial. **glunt** 'pojke'. Sjön har då fått detta namn på grund af sin litenhet i förhållande till den närbelägna större **Erlången.** Till grund för namngifningen låge sålunda samma föreställning, som fått uttryck i sjönamnen **Besslingen, Raveln, Tolen;** jfr äfven under **Kalfven** ock **Dätte(r)n.**

Glåpen **glå⁴pen** (stamvokalen uttalas af allmogen med dragning åt ö, alltså väl *glɤ̄p*-) (**Glåppen** Tuneld s. 82 [1741], Grau s. 406 [1754]; **Glåpen** SGU Aa 19: 7, **Glåpsjön** Tham Vest. s. 134; **Gläpsjön** GS 3 Ö 31, för **Glåp-**) Sura sn, Snäfringe hd Vstml. Med tanke på sjönamnen **Glupen, Glypen** låge det ju nära till hands att föra namnet till de under dessa art. anförda orden med betydelsen 'gap, klyfta' o. s. v., närmare bestämt — därest formen med **-pp-** är den ursprungliga, mot hvilket dock det nuvarande uttalet strider — till ett ord motsvarande no. **gloppa, gluppa** f. 'klyfta, smal öppning, spricka' Aas. Ross, hvilket äfven ingår i no. ortnamn[1]. Detta ord förhåller sig till stammen **glūp-,** hvaraf sjönamnet **Glupen,** liksom t. ex. isl. **sleipr** 'hal' till **sleppa; -pp-** har alltså uppstått genom assimilation af slutkonsonanten med ett suffixalt **n.** Men mot denna härledning talar afgjort sjöns utseende : dess form är snarast oval ock stränderna tämligen flacka. Ej häller har den något anmärkningsvärt djup. Enligt en meddelare har sjön sitt namn af sitt rörliga vatten, som vid minsta storm uppröres till väldiga vågor; han jämför det i dial. förekommande **glåpstor** »för att uttrycka något synnerligt superlativt». Dock känner jag ej, hur han tänker sig betydelseutvecklingen. Det torde därför vara säkrast att föra ordet till sv. **glopp** i **snöglopp** o. s. v., hvarvid i fråga om betydelsen sjönamnet **Glottern** vore att jämföra. Därest Noreens härledning af detta ord är riktig[2], är formellt sett skillnaden mellan de båda här framställda etymologierna icke stor, då **(snö)glopp** enligt Nor. hör till fsv. **gluper** 'gap' ock sålunda i alla händelser vore rotbesläktat med det ofvannämnda no. **gloppa.** Hur emellertid en härledning ur **(snö)-**

[1]) Rygh NG Indl. s. 51. Jfr äfven fno. fjordnamnet ***Gloppi,** anfört af Rygh Stud. s. 42.

[2]) Sv. etym. s. 31.

glopp o. s. v. semasiologiskt skall motiveras, känner jag ej. Svårigheten här är ungefär densamma som i fråga om **Glottern.** — Af ett fsv. **glăp-** kan på grund af det nuvarande uttalet namnet ej härledas; den fsv. formen har sannolikt lytt ***Glŏp(er)** eller ***Glŏpp(er).**

Glåttern, Glåttran, se **Glottern, Glottran.**

Glödtjärn, se **Glimmingen.**

Glömmingen, se **Glimmingen.**

Gniden, Gnien, se följ.

Gnin gni⁴n (**Gniden** Grau s. 399 [1754]; **Gnien** Lex. 5: 411, GS 3 Ö 31), en utvidgning af Kolbäcksån i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Kanske föreligger här den med **ga**-prefix utbildade stammen i **Nian** (GS 4 Ö 27) Häls., fno. älfnamnet **Nið,** Nidälfven vid Trondhjem, fht. flodnamnet **Nida** (Förstem. 2: 1078), till hvilken jag under alla omständigheter ställer sv. älfnamnet **Nissan** (= fsv. **Niz** VGL IV, **Nizá** Fagrskinna, **Nisa** Rogberg s. 397 [1770]). Fsv. **Niz** är bildat med det särskilt i no. älfnamn vanliga suffixet **s**; se öfversikten. Denna stam bör i sin tur möjligen föras (som en afljudsform?)[1] till got. **nidwa** f. (= isl. **nið[fǫlr]**[2]), afledning af ett gammalt färgnamn på **-u̯o-?**[3] Detta är dock blott en lös gissning, som emellertid kunde anses finna ett stöd i den omständigheten, att sjön är en utvidgning af **Kolbäcksån,** eg. 'den svarta bäcken' (se **Kolsnaren**). — Fsv. ***Gniþ(er).**

Gnöttlern gnöt³ler²n (**Gnöttlen** Cræliu̯s ss. 7, 23 [1774], **Gnötlen** Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Hvena sn Klm.: **Gnöttlerum.** Namnet kommer sannolikt af en germ. stam **gnaut-** af en enklare basis **gnau-,** som uppträder med andra afledningar i isl. **gnauð** f. 'stoj, larm', **gnaust, gnaustan** 'gny'. Till en afljudsform af samma rot höra isl. **gnýr** ock sv. dial. **gnylt(r)a,** af hvilket sistnämnda **Gnyltån,** namn på en biflod till Åmån, härleder sig. Namnet tillhör den stora grupp af sjönamn, som betyder 'den larmande, hvinande'; jfr t. ex. **Galmaren, Tjutingen.** — Fsv. sannolikt ***Gnøtle.**

---

[1]) Jfr däremot **Gnidby** (SD NS I från 1401), nu **Gnedby,** Kuddby sn Ög.; **Gridby** SD NS 1: 48 beror på tryckfel.

[2]) Falk Ark. 5: 111.

[3]) Eller kanske ieu. **-tu̯o-**; jfr sskr. **nila** o. s. v., se Lidén Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 59 följ. ock jfr Uhlenbeck PBB 27: 128.

Gohren, se **Gorren.**

Gorjen **gor⁴jen** (af min meddelare skrifvet **-gen**).

1) (**Gorgen** Grau s. 476 [1754], GS 4 Ö 31) V. Färnebo sn, Vangsbro hd Vstml. Denna lilla sjö är belägen mitt bland stora ängar eller sumpiga myrar ock blir på eftersommaren nästan alldeles igänvuxen med gräs ock vass.

2) (**Gorgsjön** GS 4 Ö 30) liten sjö i Möklinta sn (gränsande till V. Färnebo), Öfver-Tjurbo hd Vstml.

Namnet, fsv. ***Gorghe**, är aflett af samma **går** n. 'smuts' o. d., som ingår i sjönamnen **Gorren, Gårbarken** (äfvenledes i V. Färnebo), **Gårsjön, Gårtjärn** o. s. v., hvarom se närmare under **Gorren.** Det är egentligen den synkoperade formen till adj. **gårug, gårig,** fsv. ***gorugher** ock sålunda bildat som sjönamnen **Gröcken, Häljen, Maljen, Skärjen, Soljen** o. s. v. Det nuvarande uttalet med akc. 1 är oursprungligt; jfr t. ex. **Maljen** (akc. 1) : **Maljeryd** ock fsv. **Malghasandr.** Med afseende på betydelsen bör väl sjönamnet **Kåen** jämföras.

Gorren **gor³ren²** (*gòr̥ən*[1]) (**Gorren** Lex. 2: 397, 402; **Gohren** GS 5 Ö 31) Funbo sn, Rasbo hd Uppl.; kallas äfven **Gårsjön** (*gą̊şö̀n̥*[1]). Namnet är en afledning af sv. dial. **gorr, går** n. 'smuts' m. m. (se Rz s. 325), fsv. **gor,** i sammansättningarna **gorbøtir, -kætte, -vargher** m. fl. (där ordet har den speciella betydelse, som tillkommer rspr. **gorr**), no. **gor** 'gyttja, smuts; gorr', isl. **gor** 'gorr', fht. **gor** 'dynga' (Graff) o. s. v. En n-stams-utvidgning af detta ord ***Gori** har betydelsen 'gårsjön', såsom t. ex. en **ia**-bildning af **get,** fsv. ***Gētir,** betyder 'getsjön'. Samma ord ingår i sjönamnen **Gårbarken, Gåräljen, Gårsjön** (GS 5 Ö 30, likaledes i Uppl.), **Gårtjärn** (1 V 33 2 ggr Dalsl., 1 V 32 Vrml.) samt (?) **Gåragölen** (3 Ö 39), kanske äfven i **Gåran,** namn på en fjärd af Mälaren. Namnet **Gortjern** är äfven vanligt i Norge ock föres af Rygh NG Indl. s. 51 till samma ord. Ett sjönamn ***Gorir** synes föreligga i fsv. **Gorisbodha** (**i gorisbode,** Rääf 1: 269 enligt handling från 1472), nu **Gårebo,** Asby sn, Ydre hd, nära sjön Skräfveln. Af samma ord är äfven sv. dial. **gåra** 'mossjord, kärr' bildat (Vg., Ant. tidskr. 2: 165). Jfr i fråga om betydelsen **Kåen, Sormen.** — Möjligt är, att i ett

---

[1]) Den första uttalsuppgiften (*gòr̥ən*) härrör från en äldre kvinna, den andra (*gą̊şö̀n̥*) från en minderåring.

eller annat af de talrika vattendrag, som på kartan bära namnen **Gårdsjön**, samma **går-** egentligen gömmer sig (se under **-gården**).

Gottriken, Stora o. **Lilla, got³tri²ken?** [1] (**Gåttriken** Grau s. 400 [1754], **Gottriken** GS 3 Ö 31), två små sjöar i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Namnet är sannolikt sammansatt med adj. **rik** ock har sålunda en betydelse motsatt den i sjönamnen på **-lösen** såsom **Dag-, Fisk-, Pors-, Vasslösen.** Skulle första leden innehålla en för öfrigt icke uppvisad motsvarighet till no. **got** (med öppet **o**) n. 'smådjur som ätas af fisk' (Ross), blefve namnet med hänsyn till såväl bildning som betydelse en ypperlig pendant till **Fisklösen.**

Graflången gra³vlog²gen (Tuneld s. 171 [1741], GS 1 V 35), mycket långsträckt sjö i Flundre hd Vg. Första ledet är formellt sv. **graf,** jfr fsv. **grava** f., isl. **grǫf** f., fslav. **grobъ** o. s. v. Jfr för öfrigt **Grafsjön** [2], **Graftjärn** [3] samt fno. älfnamnet **Grafa** (Fr.₂ under **grǫf**). Ordet uppträder sålunda i namn å vattendrag — inom ett mycket begränsat område — hufvudsakligen i Vg. ock Vrml. Dess betydelse har säkerligen varit den af 'grop, fördjupning', alltså densamma som ingår i no. ortnamn; icke den af 'sepulcrum' (jfr Rygh NG Indl. s. 52); jfr afljudsformen fht. **grôba** 'grube'. Se för öfrigt **Lången.**

Gran.

1) (Hermelin 1810) Simonstorps sn, Bråbo hd Ög.; nu å GS 4 Ö 34 kallad **Gransjön.**

2) sannolikt **gra⁴n** [4] (GS 2 Ö 31), mycket liten sjö i Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml. Namnet är bildat af trädnamnet **gran,** fsv. **gran,** isl. **grǫn** f.; utan afledning såsom sjönamnen **Alen, Aspen, Björken** (där dock äfven akc. 2 uppträder), **Furen** o. s. v. [5] Samma ord ingår äfven i sjönamnen **Gran-**

---

[1]) Uppgift om uttalet ej lemnad.

[2]) GS 1 V 37, 1 Ö 37, 1 V 36, 2 Ö 36, 4 Ö 35; jfr ä.-nsv. **Graffsiöbothn** (1481 enl. HSH 29: 41), **Grafsiömyr** (HSH 29: 81, 82) Vg.

[3]) GS 1 V 33, 1 V 32, 1 V 31.

[4]) Ingen uttalsuppgift lemnad.

[5]) På enahanda sätt har det uppländska sockennamnet **Gran** uppkommit, år 1500 skrifvet **Graan** (Vadst. jordeb. s. 234).

ramen, Gransjön[1]**, Grantjärn**[2]. Hit höra äfven sjönamnen **Gränkafveln, Gränsjön**[3] : **grän** 'gran' Rz 1. ***gräne** n. (= isl. **greni** 'granskog'); jfr **Bökelången, Förlången, Försjön** (se **Furen**). — Fsv. ***Gran.**

Grann gran⁴n (**Gran** Hermelin 1808, **Grann** Lex. 2: 64, GS 1 V 33), tämligen betydlig sjö i Håbols ock Steneby s:nar, Vedbo hd Dalsl. Jag har icke erhållit någon uppgift om sjöns naturbeskaffenhet, men på grund af den skildring, som gifves i Lex. 6: 290 af naturen i Steneby socken väster om Grann, ställer jag ordet utan tvekan till no. **grandi** 'sandig sträckning vid vatten', hvilket ingår i gamla no. ortnamn, hälst osammansatta sådana[4], ty. **grand** m. 'sand'. Af detta ord är namnet bildat utan afledning liksom t. ex. **Gryten** (= fsv. **grȳt**, jämte **Gryten** = **grȳte**), **Malmen**; jfr för öfrigt (det besläktade) **Grindeln, Sännen** (: **sand**). Beträffande frånvaron af best. art. jfr de dalska sjönamnen **Iväg, Lelång, Råvarp, Ärr** o. s. v. — Fsv. ***Grand(er).**

Granramen gra³nra²men (**Gränramen** Grau s. 400 [1754], **Granramen** Lex. 5: 411, GS 3 Ö 31) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.; nära sjöarna **Djup-, Sten-, Ulframen.** Första leden är trädnamnet **gran** (se **Gran**), resp. **grän.** Om senare leden se **Ramen.**

Grecken grek⁴ken[5] (**Greken** år 1681 enligt handling aftryckt i Norask. ark. 1: 587, Lotter c. 1750, GS 2 Ö 32; **Grekern** Nora o. Lindes bärgsl. s. 57 [1791]; **Grecken** Hermelin 1803, Lex. 3: 111), tämligen stor sjö nära sjöarna **Lilla Greken** ock

---

¹) GS 1 Ö 38, 2 Ö 38, 1 V 37, 1 Ö 37 2 ggr, 3 Ö 37, 1 V 36, 3 Ö 36 2 ggr, 4 Ö 36, 1 V 35, 2 Ö 35 2 ggr, 3 Ö 35 3 ggr, 4 Ö 34 : **Gransjötorp**, 1 V 31; jfr äfven Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16 samt fsv. gårdnamnet **Gransio** (1500, enl. Vadst. jordeb. s. 199) Alguts-boda sn Smål.

²) GS 1 V 31, 2 V 31, 2 Ö 31 samt Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16.

³) GS 1 V 33, 1 V 31, 2 Ö 31 2 ggr, 6 Ö 30. Namnet bör skiljas från **Gränssjön** (GS 4 Ö 37, 1 V 32), som möjligen är sammansatt med **gräns**, i hvilket fall namnen vore ganska unga; kanske i vissa fall af ***Grängssjön**, jfr V. E. Öman i Nerikes Alleh. 1899, nr 29, s. 2.

⁴) Rygh Th. VSS 1882, s. 25; NG Indl. s. 52.

⁵) Uttalas enligt uppgift med afseende på stamvokal ock akcent som **tecken** 'signum'.

Rågrecken i Nora bärgslag Vstml. : **Grecksdal, Grecksnäs, Grecksskog, Grecksåsar.** Sjönamnet ingår för öfrigt i följande äldre former af namn på vid eller nära sjön liggande gårdar: **Grecksåsar** 1571[1], **Grikesåsar** 1591[2], **Grickzåås** 1606[3], **Grickesåssar** 1622[4], **Greckisåå̊sar** 1626[5], **Gregersåhsen** 1632[6], **Grexåsser** 1634[7], **Grykesååsa** 1642[8], **Grijkesååsa** 1644[9], **Grikzåsa** 1648[10], **Gregsåsar** 1682[11]; vidare **Greekznäes** 1681[12], samtliga namn ur diplomatiskt återgifna äldre handlingar. Det finnes många skäl, som tala för att namnet på denna sjö egentligen betyder 'den steniga' eller något dyl. Emellertid är det väl af formella grunder omöjligt att sammanställa ordet med **Gryten** (**Gröcken**) o. s. v. Vi ha sannolikt att utgå från ett namn, som att dömma af gårdnamnsformerna **Gre(e)kis-** o. s. v. i fsv. skulle lytt ***Grēkir,** isl. ***Greikir,** hvars ē i första leden af med sjönamnet sammansatta ortnamn framför dubbelkonsonant öfvergått till **i,** hvilket sedermera — kanske under påvärkan af sjönamnet — åter blifvit **e. Grēken** → **Grecken** under invärkan af **Grecksåsar** o. s. v. Detta ***Grēkir** tillhör sannolikt det älsta lagret af sv. sjönamn; jfr **Fryken.** Det förutsätter väl ett adj. ***grēker,** urgerm. ***graikaz,** ieu. ***ghroi-go-s,** sannolikt en bildning med suffixet **-go** : √ **ghroi** ~ **ghri,** hvaraf enl. Persson Wz. s. 104 möjligen fir. **grian** 'kies, grober sand' är bildat. Adjektivet skulle betyda 'stenig, sandig'. Roten har egentligen betydelsen 'rifva' (jfr gr. χρίω, lat. **friare** o. s. v. Persson Wz. s. 103). Med afseende på betydelseutvecklingen erinras om isl. **grjót** (se **Gryten**) : fht. **griozan** 'klein zerreiben' ock ty. **grand** (se **Grann**) : ags. **grindan** 'zerreiben' (se **Grindeln**). Dylika urgamla adj. på ieu. **-go-** hafva hufvudsakligen bevarats i sjönamnen; för öfrigt finnas af dem endast spridda räster. Af i trakten förekommande ortnamn med likartad betydelse erinras om sjönamnen **Saxen, Malen, Skärjen** (2 ggr); äfven det sistnämnda är en adjektivisk bildning, ehuru af annan art än **Greken.** Den nuvarande enstafvighetsakcenten

---

1) Forssell Sv. 1571, s. 84.
2) Norask. ark. 1: 558.
3) Norask. ark. 2: 676.
4) Därs. 1: 569.
5) Därs. 1: 570.
6) Därs. 1: 573.
7) Därs. 1: 574.
8) Därs. 1: 576.
9) Därs. 1: 577.
10) Därs. 3: 447.
11) Därs. 3: 464.
12) Därs. 1: 586.

beror här som i många andra fall på senare förskjutning. — Fsv. **Grēk(er)**.

-gren i sammansättningar, se **Ene-**, **Måse-**, **Åmgren**.

Grindeln grin³del²n (GS 3 Ö 37) Frödinge sn, Sevedes hd Klm. : **Grinderum**. Jag spårar här ett fsv. ***grind-** 'sand' i afljudsförhållande till ty. **grand**, isl. **grandi** (hvarom se **Grann**) ock formellt identiskt med fht. **grint**, ty. **grind** 'schorf', om hvilket se Persson Wz. s. 73. Sannolikt böra äfven **Grindsjön** (GS 1 V 35, 5 Ö 33) ock **Grinnsjön** (1 V 35) föras hit; jfr äfven ä.-nsv. **Grindaforss** (HSH 29: 75) Vrml., rå mot Norge. Enligt min öfvertygelse ingår samma stam i samma betydelse i sockennamnet **Grinnered** Bohusl., i fno. lydande **Grindarioder**[1]. Jordmånen i denna socken består af sand ock myrjord[2]. **Grindeln** : ***grind** = sjönamnet **Järfveln** : isl. **jǫrve**. I ty. ortnamn ingår samma ord med ock utan l-afledning; t. ex. **Grintaha** ock **Crintilaha**, om hvilka se Förstem. 2: 602. Med afseende på bildningen erinras om namnen å de likaledes i Klm. belägna sjöarna **Findeln, Frindeln, Hundeln**. — Emellertid finnes i isl. ett **grindill** som poetisk benämning på stormen (Sn. E.). Detta är rotbesläktat med isl. **grenja**, hvilket bl. a. användes om stormens tjut ock om vattnets brus, möjligen ock med ags. **Grendel**, namn på ett i Beowulf omtalat troll[3]. Den möjligheten är dock mycket svag, att vårt sjönamn är identiskt med ofvannämnda **grindill**, hvilket det annars ljud för ljud motsvarar. Ej häller finns det väl någon anledning att identifiera sjönamnet **Grindeln** med ags. **grindel**, fht. **grintil** o. s. v. 'regel', dit Osthoff IF 8: 56 efter GRIMM äfven för det nyss omtalade mytiska namnet **Grendel**. Om orden värkligen vore identiska, hade man att utgå från grundbetydelsen 'stång' (se Tamm Et. ordb. under **grind**) ock jämföra vattendragsnamnen **Bjälken, Stockaren, Stångån** m. fl. m. fl.

Gron grω⁴n (Hermelin 1810, Widegren 2: 135 [1818], Tham Link. s. 888, GS 3 Ö 34), liten smal sjö i Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. : **Grostorp**, år 1364 skrifvet **Groztorp** (SRP nr 615). Sjönamnets fsv. form synes alltså ha varit **Groþer** (a-stam). Samma stam med eller utan dentalafledning ingår äfven i **Grosjön** (GS 1 V 36) Starrkärrs sn, Ale hd Vg. : **Grolanda** (så år 1410,

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 358. [2]) Holmberg Bohusl.$_2$ 3: 51.
[3]) Jfr Mogk GPhil.$_2$ 3: 302.

SD NS II), **Grobosjön** (GS 1 V 37): **Grobo** (hvilket sannolikt utgår från ett osammansatt sjönamn)[1] samt i fno. älfnamnet **Gró** (jämte **Gróa, Gróðr**)[2]; jfr **Gröen, Grosken,** hvilken sjö i äldre tid troligen haft namnet **Grō-.** Af samma stam är äfven kvinnonamnet **·Gróa** (**Grógaldr**) bildat[3]. Ordet är besläktat med sv. **gro,** fsv. **groa,** isl. **gróa** 'växa', fht. **gruoen** 'grönska' o. s. v., hvartill höra mht. **gruo** 'grön', 'grön äng' samt germ. ***grō-ni-** 'grön'. Hvad betydelsen beträffar, har den sannolikt varit 'den växande l. svällande'. Det torde böra bemärkas, att samtliga här omnämnda sjöar kunna betraktas som utvidgningar af åar, som flyta genom desamma. Möjligen kan dock för namngifningen samma föreställning ligga till grund som den, hvilken tyckes ha tagit sitt uttryck i fsv. sjönamnet **Loðne** ock andra under **Lönnern** behandlade namn. Stammen **gro-** i namn på vattendrag har jag hufvudsakligen anträffat i Vg. ock enstaka fall i Ög.; den är dessutom som nämnt icke sällsynt i Norge. — Fsv. ***Grōþer** (a-stam).

Grosken **grωs³ken²** (GS 1 Ö 36), liten sjö i Grofvares sn, Ås hd Vg. Sjönamnsstammen ingår säkerligen i namnet å den socken, inom hvilken sjön är belägen, år 1386 ock 1540 skrifvet **Grovara.** Detta är enligt min mening bildat af sjönamnet **Gro-** liksom **Hillevara** af **Hillen** eller **Sævara** (1415[4]), nu **Säfvare** Vg., af **sæ-** 'sjö'. Fonemet **-vara** ställer jag till ags. **varoð** 'strand', som direkt motsvaras af isl. **vǫr** f. 'a fenced-in landingplace; harbour'[5]; se för öfrigt **Rossvalen.** Hit hör möjligen också fsv. **Gylswara,** nu **Göksvala** Nke?[6] Nära besläktade med dessa sv. namn på **-vara** äro sålunda många fht. ortnamn på **-warid** 'ö' (**-werid, -weert, -werd[e], -wert, -wirt**) o. s. v., som anföras af Förstem. 2: 1482; se **Varen.** Sjön bör alltså i fsv. tid ha hetat **Gro;** men detta namn har sedermera ombildats till **Grosken** på grund af inflytande från namnet å den i närheten belägna **Sansken.**

---

[1]) Att dömma af gårdnamnen ha båda dessa sjönamn i fsv. tid burit det osammansatta namnet ***Grōe.**

[2]) Se om detta O. Rygh Th. VSS 1891, s. 186 f.; NG Indl. s. 35, 2: 155.

[3]) »Den grönskande jorden» (Meyer Germ. myth. s. 148).

[4]) Styffe Un.$_2$ s. 127.

[5]) Närmare härom Hellqu. Ark. 7: 31.

[6]) Jfr Djurklou Sv. lm. I: 551.

Jfr t. ex. sjönamnet **Virken**, uppkommet af äldre **Vir-** genom påvärkan från **Arken**. Annars kunde man ju antaga, att **Grosken** förhölle sig till **gróa** som isl. **þróskr** 'stark, kraftig' till **þróask** 'tilltaga i omfång ock storlek', så mycket mer som en **sk**-bildning af **grō-** föreligger i det bl. a. just i Vg. använda **groske** n. 'första grödan, första grönskan' (Rz s. 214) = isl. **gróska** f. 'gröda' (Sn. E.); jfr med afseende på bildningen det besläktade **grönska**.

Grotten.

1) **grot³ten²** (**Gråtten** Grau s. 399 [1754]; **Grotten** GS 3 Ö 31) **Ramnäs** sn, Snäfringe hd Vstml.

2) **Öfre** o. **Nedre** (**Grotten** GS 3 Ö 31), ytterst små vattensamlingar i Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.

Åtminstone Grotten 1 är enligt uppgift icke stenig[1]. Möjligen har sjön sitt namn från **Grottbäcken**. Ordet torde dock icke böra alldeles skiljas från de många sjönamnen af fsv. **gryt** (se **Gryten** o. s. v.), men kan icke omedelbart sammanställas med detta ord, som i trakten uppträder i ortnamn såsom **grȳt-**. Sannolikt föreligger här en afljudsbildning **grūt-** (jfr sv. dial. **grūt**[2], no. **grūt**, da. **grud**, detta senare af **grūt** ock **grȳt**), alltså väl ett förgerm. ***grutn-**. **Grottsjön** (GS 4 Ö 27) Häls. kan icke utan vidare jämföras. På grund af ordets förekomst i en sammansättning kan det i brist på äldre former omöjligt bedömmas med någon slags säkerhet; jfr no. sammansatta ortnamn på **Grot-** af äldre **Grjót-** (Rygh NG Indl. s. 52). — Fsv. ***Grotte**[3].

Grumlan **grum³lan²** (Lex. 1: 173, GS 3 Ö 37), ganska stor sjö i Bäxheda m. fl. s:nar, Östra hd Smål., numera vanligen kallad **Bäxhedasjön**[4]. Sannolikt sammanhänger namnet med stammen i **grummel** n., **grumlig, grums,** no. **grumen** 'grumsig', sv. dial. ***grum** 'mörk, dunkel, ful'[5]. Ordstammen är knappast lånad, såsom Jessen Etym. ordb. antager. Namnet är möjligen

---

1) En meddelare skrifver: »Kring Grotten förekomma väl några bärgsknallar, dock äro ej dess stränder mer steniga än flera andra sjöars.»

2) Jfr ock sjönamnet **Grucken** Jtl.; se **Gröcken**.

3) = isl. **Grotte**, en kvarn, egentligen kvarnsten? Om detta ord se Bugge Sv. lm. IV. 2: 239; jfr äfven Hellqu. Ark. 7: 167.

4) Om sjöns naturförhållanden se närmare Trybom Meddel. fr. K. Landtbruksstyr. N:o 9 år 1901 (N:o 76).

5) Billing Åsbom. s. 190.

en jämförelsevis ung bildning af v. **grumla,** alltså med betydelsen 'som lätt grumlas'; **l** kan dock äfven fattas såsom det suffix, hvilket ofta uppträder i sjönamn: i så fall har väl den fsv. formen varit ***Grumle,** ock ordet kan i fråga om bildning möjligen jämföras med sjönamnet **Kumlan.** Något skäl för betydelsen 'den grumliga' synes mig sjön — åtminstone nu för tiden — icke göra.

Grundsnuggan **grun³dsnug²gan** l. **grun³n-** (Rääf 5: 5), liten sjö i Svinhults sn, Ydre hd Ög.; af adj. **grund** (se **Grunnen** ock jfr den i närheten belägna **Djupsnuggan**). Om senare leden samt namnets ålder ock bildning se för öfrigt **Djupsnuggan,** jfr vidare **Kringlan** o. d.

Grunnen.

1) **grun³nen²** (GS 2 Ö 38) Hjälmseryds sn, Västra hd Smål. : **Grunnahem.** Stammen återfinnes sannolikt i **grwnö ooss** (1320) SD III, hvarom se utförligare under **Skärflången.**

2) **grunnen** [1] (hvars **u** »uttalas nästan som **ö**») (Hermelin 1808, Lex. 2: 382, Höjers karta) Fryksände sn, Fryksdals hd Vrml.; med ett aflopp kallat **Granälfven** (obs. alliterationen).

Namnet innehåller sv. adj. **grund,** fsv. **grunder,** isl. **grunnr** o. s. v. (motsatt **Djupén**), hvaraf äfven åtminstone de flästa af följande namn å vattendrag äro bildade: **Grundrämmen** Dalarna (nära **Djuprämmen**), **Grundsnuggan** (nära **Djupsnuggan**), **Grundsjön**[2], **Grundgöl** (GS 3 Ö 36), **Grunnevattnet** (GS 2 V 34), **Grundvattnet** (2 V 33), **Grundtjärn**[3], **Grundträsket** (Ö.-Luleå, Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16), no. **Grundtjern** (Rygh NG 3: 223)[4]. — Fsv. ***Grunne.**

Grycken, Gryggen, se **Gröcken.**

Gryten.

1) **gry⁴ten** (GS 2 Ö 39) V. Torsås sn, Allbo hd Smål. Marken i socknen är till största delen stenig ock bärgig.

---

1) Akcentuppgift ej lemnad.

2) GS 1 V 37, 1 V 36, 1 Ö 36, 4 Ö 36, 3 Ö 36, 2 Ö 31, 6 Ö 30 2 ggr.

3) GS 1 V 34, 1 V 31 2 ggr, 2 V 31.

4) Ibland kan man dock känna sig tveksam om huruvida det värkligen är adj. **grund** som ingår i liknande namn. Så finnes mellan Gammalstorps ock Näsums s:nar Blek. o. Skå. en sjö **Grundsjön,** hvilken enligt Sjöborg Blek. hist. 2: 354 är ganska djup.

2)[1] (GS 3 Ö 36) mellan Oppeby sn, Kinds hd Ög., ock Dalhems sn, N. Tjusts hd Klm. : **Grytvik.**

3) **gry⁴ten** (GS 3 Ö 35) Tjärstads sn, Kinds hd Ög. : **Grythult.**

4) **gry⁴ten** (GS 2 Ö 34) delvis inom Askersunds landsförsamling, Sundbo hd, på gränsen till Vg. : **Gryten, Grytkärret;** med bärgiga ock steniga stränder.

5) (**Gryn** Broocman 2: 123 [1760][2]; **Gryten** GS 3 Ö 34) Vreta sn, Gullbärgs hd Ög.

6) **gry⁴ten** (Lotter c. 1750, Hermelin 1810, GS 3 Ö 34) Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög.; jfr den närbelägna **Grytgöl.**

7)[3] (GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög.; i en bärgig ock stenig trakt, nära **Stensjön.**

8) **gry³ten²** (GS 2 Ö 33) Finneröja sn, Vadsbo hd Vg.; har steniga stränder.

9)[3] (GS 2 Ö 33) Nysunds sn Vrml.; jfr den i närheten belägna **Grytsjön.**

10) **Stora** o. **Norra, gry³ten²** (*grẙtn̥*) (GS 2 Ö 33) Kvistbro m. fl. s:nar, Edsbärgs hd Nke. Norra Gryten kallas äfven **Norrgryten.**

11) **Stora** o. **Lilla, gry⁴ten** (GS 3 Ö 33) Skedevi sn, Finspånga läns hd Ög. : **Grytfallet.**

12) (GS 3 Ö 33) Bo sn, Skyllersta hd Nke : **Gryt.**

13) **Lilla, gryten**[4] (GS 4 Ö 33) Ärila sn(?), Öster-Rekarnes hd Sdml. : **Gryt;** med steniga stränder ock stenig botten. Sjön kallas **Lilla Gryten** i motsats till den strax i norr belägna större **Grytsjön,** som väl i äldre tid hetat **Stora Gryten.**

14) **gry⁴ten** (*grẙtn̥*) (enl. uppgift) Karlskoga bärgsl. Vrml. = **Grytingen.**

15) **gry³ten²** = **Storgryten.**

16) i sammansättningen **Lillgryten.**

Namnet kommer af sv. **gryt,** fsv. **grȳt** (se Södw.), ä.-nsv. **gryt** (t. ex. J. Celsius Orf. o. Euryd.), isl. **grjót** n. 'sten', be-

---

[1]) Namnet var obekant för min meddelare från trakten.

[2]) Formen beror sannolikt på tryckfel, såsom å samma sida i boken **Emden** för **Emten.**

[3]) Uttalsuppgift ej lemnad.

[4]) Akcentuppgift ej lemnad.

släktat med **grus.** Ordet ingår i sjönamnen **Grytingen, Grytsjön**[1], **Gryt(e)tjärn**[2], **Grytån** Blek.; vidare i **Gry(s)sjön**[3], hvilken form sannolikt uppkommit genom en assimilation **ts** → **ss** på samma sätt som sjönamnet **Gryssen** ur **Grytsen** (GS 4 Ö 30); jfr slutligen **Gröcken** (**Grycken** ock **Grucken**). Hithörande namn på norska vattendrag äro: fno. fjordnamnet **Grýtir** Rygh Stud. ss. 77, 80, fno. älfnamnet **Grýta** därs. s. 57, NG 1: 106 o. s. v. Äfven i andra slags ortnamn uppträder samma ord synnerligen ofta i såväl Sverge som Norge; jfr t. ex. fsv. **Gryti** (VGL IV. 11: 1), nu **Gryten,** skog i Skånings o. Vilske hd Vg. ock den mycket bärgiga socknen **Gryta** (1500), nu **Gryt** Ög.; om ordet i no. namn se K. Rygh nHist. tidsskr. 1: 92, O. Rygh NG Indl. s. 52 samt registren i samma arbete. I fråga om sjönamnets betydelse jfr **Malmen, Sännen, Ören.** — Fsv. ***Grȳter** (isl. ***Grjótr**) eller ***Gryte** (l. möjligen ***Grȳtir**), se 8, 10 ock jfr gårdnamnen på **Gryt-** (ej **Gryts**) under t. ex. 2, 3, 11.

Grytingen gry³tiŋ²en.

1) *grẙtiŋən*) (**Stöpgrytingen** Hermelin 1803, se d. o.; **Grytingen** Dahl Carlsk. Sochn 1779[4], GS 2 Ö 32) Karlskoga bärgsl. Vrml.

2) (Cederström Vrml. fiskev. nr 353) Lungsunds sn, Filipstads bärgsl., ock Ölme sn, Ölme hd Vrml.; med stenbotten ock bärgiga stränder.

Namnet är en afledning af fsv. **gryt** 'sten' (se **Gryten**) = fno. sjönamnet **Grýtingr,** äfven begagnat som gård- ock fjällnamn[5]. Med afseende på bildning ock betydelse kunna närmast jämföras sjönamnen **Hällingen, Malmingen, Skärfvingen, Steningen, Sänningen. Grytingen** 1 kallas äfven **Gryten.** — Fsv. ***Grytinger** (eller möjligen ***Grytinge**).

Gråtjärn, se **Hären.**

---

[1]) GS 1 Ö 39 2 ggr, 2 Ö 39, 3 Ö 38 2 ggr, 4 Ö 38, 3 Ö 37 2 ggr, 4 Ö 37 2 ggr, 3 Ö 34, 2 Ö 22 : **Stora** o. **Lilla,** 4 Ö 32, 6 Ö 31 : **Gryta,** 5 Ö 30.

[2]) GS 2 V 33, 2 Ö 31. Snarare hör dock namnet **Grytetjärn** till **gryta,** hvilket i sin ordning är en afledning af **gryt** ock egentligen betyder 'stenkärl'.

[3]) GS 1 Ö 37 : **Gryssnäs** ← ***Grȳtsnäs,** 3 Ö 37 : **Gryssebo,** 3 Ö 31.

[4]) Norsk. ark. 2: 406.

[5]) Rygh NG IV. 1: 124, 14: 15.

Grängen.

1) **Stora** o. **Lilla, gräg³gen²** (*grǽŋən*) (Nora o. Lindes bärgsl. s. 59 [1791), Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Hjulsjö sn, Nora o. Hjulsjö bärgsl. Vstml. : **Grängshyttan.** Älst har jag funnit namnet ingående som första led i detta ortnamn, hvilket år 1591 skrifves **Grängeshyttan,** en form som tydligt visar hän på ett fsv. ***Græengir,** ytterligare bestyrkt af det gängse uttalet med tvåstafvighetsakcent.

2) **gräg⁴gen** (**Grängien** Lotter c. 1750; **Grängen** Hermelin 1808, Lex. 2: 208) Eksbärads sn, Älfdals hd Vrml. Den hos LOTTER förekommande formen **Grängien** är från ljudlärans synpunkt intressant, då den tydligen återger ett uttal *grǽŋen*, alltså med samma muljering af **ng,** som enligt Nor. Sv. lm. I: 199 (§ 159) i motsvarande ställning (framför len vokal) uppträder i målet i Dalby socken, hvilken likaledes är belägen i Älfdals härad; jfr äfven Lundell i Sv. lm. I: 68. Den noggrannhet, hvarmed denna dialektform är återgifven, vittnar gott för de gamla Lotterska kartornas pålitlighet i dylika ting; jfr **Gröcken** (**Gryggen**).

3) (Hermelin 1803) Glanshammars hd Nke; är mig för öfrigt obekant, dock torde härmed samma sjö åsyftas som den i SGU Aa 2: 6 under namnet **Grängien** omtalade, hvilken tycks vara belägen i närheten af Jälmaren.

Från Dalarna erinras om sjön **Grängen** (GS 3 Ö 30) Silfbärgs sn : **Grängshammar** ock den å GS 4 Ö 30 upptagna likabenämnda sjön. Samma bildning föreligger äfven i sockennamnet **Gränge,** år 1531 skrifvet **Græenge**[1], nu vanligen **Grangärde.** Det synes mig så gott som säkert, att här föreligger en bildning af trädnamnet **gran** af samma art som sjönamnen **Gröcken** : **gryt, Maljen** : **mal** o. s. v., alltså en stam **gran(i)g-;** af detta adj. är sjönamnet **Græengir** en maskulin ock sockennamnet **Græenge** en neutral afledning på **-ja.** Mindre troligt är, att vi här ha att göra med bildningar på **-ing-**[2]; jfr det jämtl. sjönamnet **Grånningen.** Jag påminner i detta sammanhang därom, att det gamla sockennamnet **Gränge** ersatts af den unge-

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 259.

[2]) Man kunde dock jämföra no. ortnamnet **Grong** af **Granung** (Rygh Th. VSS 1891, s. 188).

får likabetydande sammansättningen **Grangärde**, samt att i närheten af **Grängen** 1 en sjö med namnet **Gränsjön** är belägen. Med afseende på sjönamn, som uppkommit af trädnamnet **gran**, se för öfrigt **Gran**. — Fsv. ***Grængir**.

Gränkafveln[1] (GS 3 Ö 31), liten sjö i Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml.; väl af sv. dial. **grän** 'gran'[2] (se **Gran**) ock **kavel** 'trind stock' Rz; jfr no. gårdnamnet **Kavlen**, hvarom Rygh NG 1: 19, fsv. gårdnamnet **Kaflabeck** (SRP nr 505 från 1361) Ög., sjönamnen **Snesnaren** (i närheten), **Sparren**, **Stockaren** o. s. v., ånamnet **Stång(ån)** o. s. v.

Gränramen, se **Granramen**.

Gräsken **gräs³ken²** (Wieselgren 3: 120, GS 1 Ö 37) Bosebo sn, Västbo hd Smål.: **Gräskelid**. Ordet är väl en bildning med adj.-suffixet **g** l. **k** (se öfversikten) af sv. **gräs**, fsv. **græs** o. s. v.; jfr **Gräsmangen** ock därunder anförda sjönamn. I betraktande af den stora öfverensstämmelse, som äger rum mellan de gamla sjö- ock önamnen, är det mycket troligt, att samma bildning äfven föreligger i fsv. önamnet **Græska** (1405), troligen ön **Gräskeland**, sydsydost om Rådmansö Uppl.[3]. — Fsv. ***Græske**.

Gräsmangen **grä³smaŋ²ŋen** l. **Gräsmången** **grä³smoŋ²ŋen**[4] (**Mången** Lotter c. 1750; **Gräsmången** Björkman 1: 113, Lex. 2: 219; **Gräsmången** GS 1 Ö 31) Älfsbacka, Ö. Ulleruds o. Sunnemo s:nar, resp. Nyeds, Kils o. Nedre Älfdals h:der Vrml.: **Gräsviken**. Om sjöns naturbeskaffenhet se närmare Cederström Vrml. fiskev. nr 784. Namnet är sammansatt med sv. **gräs** ock det i västra Svealand samt Norge ytterst vanliga sjönamnet **Mangen**, **Mången** (se d. o.). Med afseende på första leden jfr sjönamnen **Gräsken**, **Gräsviggen**, **Grässjön**[5] ock **Grästjärn**[6]; om fht. ortnamn på **Gras-** (**Grasabah** o. s. v.) se Förstem. 2: 596. — En annan sammansättning med **Mangen** är sjönamnet **Vekmangen**.

---

1) Uttalsuppgift ej lemnad.

2) Jfr gårdnamnet **Gräna** Vstml., år 1447 **I Græenom**, år 1500 **Græn** (Vadst. jordeb. s. 251).

3) Styffe Un.₂ s. 305 not 5.

4) Kallas enl. uppgift **Gräsmången**, men »i dagligt tal stundom» **Gräsmangen**.

5) GS 1 Ö 38, 3 Ö 38, 2 Ö 33, 2 V 32, 1 V 31, 1 Ö 31 2 ggr (en af dessa strax norr om Gräsmangen), 2 Ö 31, 6 Ö 30.

6) GS 1 V 34, 1 V 33, 1 V 32, 1 Ö 31, 2 Ö 31, 3 Ö 31.

Gräsviggen, Öfre o. **Nedre,** väl **grä³svig²gen** (Cederström Vrml. fiskev. nr 888, 891) Östmarks ock Hvitsands s:nar, Fryksdals hd Vrml. Se **Gräsmangen** ock **Viggen** 3, 4; jfr **Bo-, Råviggen.**

Gröcken.

1) **grök⁴ken** (**Gryggen** Lotter c. 1750, se nedan; **Gröcken** Hermelin 1808, Höjers karta) Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml.

2)[1] (Höjers karta) norra delen af Älfdals hd, till större delen inom Dalarna.

Åtminstone **Gröcken** 1 har steniga stränder; bottnen består dels af sten, dels af dy ock gräsbevuxen mark, se Cederström Vrml. fiskev. nr 553. Namnet är bildat af ett adj. **grytug-,** motsvarande skånska **grudi(g),** isl. **grjótugr** (: **grȳt,** isl. **grjót** 'sten'; se **Gryten**) på samma sätt som t. ex. **vitke** 'trollkarl', fht. **wîzzago** af isl. **vitugr** 'sagax, præscius'. Dylika af sbst. afledda adj. på **-g** ligga äfven till grund för sjönamnen **Grängen, Maljen, Skärjen** o. s. v. samt väl äfven **Gräsken;** se öfversikten. Namnet betyder alltså 'den steniga (sjön)'. Etymologiskt samma ord är sjönamnet **Grycken** nära Nora i Dalarna[2], senare leden i fsv. sjönamnet **Utgrycken**[3], likaledes i Dalarna, samt väl äfven det jämtländska **Grucken;** jfr äfven gårdnamnet **Grykkisbodha,** nu **Grycksbo** Dalarna[4]. Formen med **-ö-** beror på samma utveckling af y̆ (← ȳ framför dubbelkonsonant) som den, hvilken föreligger i t. ex. dial. **möcke(t)** af **mycke(t).** Skrifningen **Gryggen** hos Lotter uttrycker möjligen ett försök att återgifva ett uttal *grytʒan*, alltså det af äldre *ķ* uppkomna ljud, som enligt Nor. Sv. lm. I: 197 i Dalbymålet utvecklats framför len vokal[5].

Gröen (GS 1 V 36) Landvätters sn, Säfvedals hd Vg. Namnet förekommer numera icke ock har ej i mannaminne begagnats;

---

[1]) Uttalsuppgift ej lemnad.

[2]) **Grijcken** Blaeu 2: 20 (1663); **Grycken** Tuneld s. 101 (1741), GS 3 Ö 30. — Dr E. H. Lind har muntligen till lektor E. Brate framställt samma etymologiska förklaring af detta sjönamn, som den jag ofvan gifvit.

[3]) T. ex. från 1495 enl. Dipl. dalek. 1: 156.

[4]) Dipl. dalek. 1: 300, 3: 52 (reg.).

[5]) Jfr Lotters skrifning **Grängien,** såsom namnet å den likaledes i Ekshärad belägna sjön **Grängen** återgifves. — Med skrifningen **Gryggen** bör formen **Fryggen** sammanhållas (se **Fryken**).

sjön kallas i stället **Landvättersjön.** Ordet är sannolikt en omljudd form af den sjö- ock älfnamnsstam **grō-,** som vi förut anträffat i Vg. Ög. samt Norge[1] (se **Gron, Grosken**), eller det nära besläktade **grōð-,** som uppträder i **Gron** (fsv. ***Grōþer**) ock som Rygh NG 2: 2 anser kunna föreligga i ä.-no. **Grødstad,** fno. **Gróðastaðir.** På grund af omljudet bör man snarast antaga, att sjönamnet är en sekundär bildning af ett älfnamn **Grō** (eller **Grōþ-**). Detta har antagligen varit namnet på den ansenliga älf, hvaraf Gröen egentligen är en utvidgning ock som i Härryda sn kallas **Härrydaån,** i Landvätters sn **Landvätterån** samt under sitt senare lopp erhåller namnen **Mölndalsån, Almedalsån.** — Fsv. ***Grø(þ)e** eller ***Grø(þ)ir.**

Gröndelen (SGU Aa 57: 7) å kartbladet Stafsjö synes åsyfta sjön **Gändeln;** se närmare d. o.

Gröningen **grö³niŋen**[2] (GS 3 Ö 32, SGU Aa 47: 5), liten sjö i Fellingsbro sn Vstml. : **Grönbo** (bruk). Om sjöns naturbeskaffenhet har jag ej lyckats erhålla någon upplysning. Namnet är aflett af färgadj. **grön,** fsv. **grøn,** isl. **grønn** o. s. v.; jfr **Grönsjön**[2], **Gröngölen** (GS 3 Ö 40), **Grönevattnet** (1 V 36), **Grönälfven** (SGU Aa 69: 5), no. älfnamnet **Grøna**[3] ock fht. ortnamnet **Gronaha**[4] (: fht. **grôni** 'grön'). I fråga om såväl bildning som betydelse erinras om sv. sjönamnet **Svartingen** samt fno. sjönamnet **Hvítingr** (se **Hvíten**); jfr vidare under t. ex. **Blån, Mörken, Rön, Svarten.** Ett norskt skär bär enligt K. Rygh nHist. tidsskr. 1: 76 namnet **Grøningen.**

Gufven **guven**[5] (SGU Aa 26: 22), liten sjö eller snarare tjärn i V. Färnebo sn, Vangsbro hd Vstml.; belägen i en ofruktbar kärrtrakt i skogen. Namnet hör väl till sv. dial. **guva, gåva** f. 'imma', isl. **gufa** 'ånga, rök' ock har alltså den ganska vanliga betydelsen 'dim- eller ångsjön'; jfr **Emsen, Immeln, Åmmelången, Ångsjön** o. s. v.

Gullmaren.

1) fjärd i Bohuslän, fno. **Goðmarr;** se **Gullungen.**

2) felaktigt namn för **Galmaren** (se d. o.).

---

[1]) Namnet **Grösjön** (GS 3 Ö 39) Madesjö sn Smål. torde också böra föras hit.

[2]) GS 1 Ö 39, 4 Ö 38 (: **Grönskog**), 2 V 33.

[3]) Rygh NG 3: 211. [4]) Förstem. 2: 605.

[5]) Akcentuppgift ej lemnad.

Gullringen gul³lrig²gen (SGU Aa 20: 51), ytterst liten vattensamling i Bråtensby s:n, Kullings hd Vg. Namnet innehåller sv. **gullring,** fsv. **gul(l)ringer,** isl. **gullhringr** ock är alltså ett jämförelsenamn af samma art som t. ex. sjönamnen **Kedjen, Nyckeln, Spiken** o. s. v. Samma ord ingår äfven i gårdnamnen fsv. **Gulringtorp** (felaktigt **Gulv-** SRP nr 490 från 1361), nu **Gullringstorp,** V. Skrukeby sn Ög., **Gullringsbo** Lerums sn Vg. ock **Gullringsdal** Ripsa sn Sdml. Jfr för öfrigt **Gullvangen.**

Gullungen gul³lugen² (GS 1 V 34, SGU Aa 39: 42), liten sjö till större delen inom Högsäters sn, Valbo hd Dalsl. Namnet synes tillhöra en liten grupp af »berömmande» ortnamn, hvilka äro sammansatta eller bildade af sbst. **gull** ock närmast böra jämföras med de af Rygh NG Indl. s. 39 omtalade no. **Guldbringen, Guldaakeren, Gullhaug, Gullmoen.** Dit höra väl alltså äfven sjönamnen **Gullringen, Gullvangen, Gullvattnet** (GS 4 Ö 35), **Gullträsk** (Luleå, Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 7), gårdnamnen **Gullsjö** (Vrml. 3 ggr, Västerbotten 1 gg), **Gullsjön** Gästr.[1] samt **Gullspångsälfven,** ä.-nsv. **Gulldspång**[2]; jfr äfven fht. **Goldaha,** flod- ock gårdnamn : **gold**[3]. Däremot utgår det bohuslänska fjordnamnet **Gullmaren** från ett fno. **Goðmarr** (se Rygh Stud. s. 34)[4]. Vidare kan nämnas, att **Gullongebyn** i Tisselskogs sn Dalsl. i fsv. tid kallades **Gunlogha** (SRP nr 1364), hvilket af Lundgren Sv. lm. X. 6: 79 föres till personnamnet ***Gunløgh**[5] ock sålunda icke har något med vårt sjönamn att skaffa. I fråga om afledningen i **Gullungen** erinras om de likaledes dalska sjönamnen **Bollungen, Kålungen.**

Gullvangen gul³lvag²gen (Tham Link. s. 838, SGU Aa 57: 30) Krokeks sn, Lösings hd Ög. Ordet är ett berömmande jämförelsenamn, bildadt af **gull** ock sv. dial. **vang,** rspr. **vagn**[6], af samma art som de under **Gullungen** anförda no. gårdnamnen på **Guld-**; jfr äfven **Gullringen** samt **Gulten.**

---

[1]) Sv. postortlex. s. 157 (1894). [2]) Se **Spången.**

[3]) Förstem. 2: 589.

[4]) Om formen **Gullmaren** för **Galmaren** se d. o.

[5]) Man kunde jämföra fsv. **Vig(h)log(h)a** (SRP nr 1689, 2228), nu **Våfle** Jäders sn Sdml. : **Vigløgh?**

[6]) Namnet har gifvit upphof till en i trakten gängse saga om en guldvagn, som körts ned i sjön ock ännu ligger kvar på sjöbottnen.

Gulten **gul⁴ten** (**Gul[l]ten** Hermelin 1810, GS 3 Ö 34) Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög. : **Gulltorp, Gultevik.** Namnet innehåller möjligen sbst. **gull** 'guld', hvilket äfven ingår i de tre föregående sjönamnen. Hvad t-suffixet beträffar, är ju detta icke ovanligt i svenska sjönamn (se öfversikten). I detta speciella fall bör det snarast förklaras såsom beroende på invärkan från gårdnamnet **Gulltorp.** Af ett fsv. sjönamn **Gull-** har detta bildats genom sammansättning med **-torp** (om analoga fall se öfversikten). Sedermera har **t** öfverflyttats på sjönamnet, alldeles så som enligt min mening namnet å den i samma socken belägna sjön **Järten** erhållit sitt **t** från **Järtorp** (**Gertorp**), hvilket i sin tur förutsätter en sjönamnsstam **Ger-** (isl. **Geir-**). Möjligen kan dock **Gulten** äfven tänkas ha erhållit sin afledning från namnet å den bredvid liggande **Gryten**; jfr sjönamnen **Arken~Virken** (af äldre **Viren**). — Fsv. ***Gull-**.

Gulungen (Radloff 1: 13 [1804]) Skederids sn, Sjuhundra hd Uppl.; kallas i samma arbete 2: 54 (1805) **Gulungesjön** samt å GS 6 Ö 31 ock i SGU Aa 100: 3 **Gullungssjön,** hvilket enligt uppgift är namnets nuvarande uttal. I närheten är gården **Gullunge** (märk uttalet!) belägen. Detta namn skrifves år 1328 **Gullungy** (SD 3: 80). Utan tvifvel är här sjönamnet sekundärt i förhållande till gårdnamnet ock sålunda till sin uppkomst att jämföra med t. ex. sjönamnen **Aplungen, Drättingen, Glaåkern, Knabbarpen, Ornungen, Syningen, Trysslingen, Turingen, Tydingen, Yddingen.** De hos RADLOFF förekommande formerna med ett **l** äro tydligen oriktiga. Gårdnamnet **Gullunge** är i sin tur bildat af ett släktnamn ***Gullunger,** som afletts af fsv. personnamnet **Gulle**[1]; jfr det af Förstem. 1_2: 690 med någon tvekan ansatta fty. **Gulli.** En växelform ***Gyllinger** föreligger i bynamnet **Gyllinge** från 1402[2], Ö. Husby sn, Östkinds hd Ög. Se härom utförligare min afhandling om sv. ortnamn på **-inge.** Namnet har sålunda intet att skaffa med det ofvan behandlade **Gullungen.**

Gunnen **gun⁴nen** (**Gunnen** GS 1 Ö 38; **Gunnern** Tuneld III. 2: 998 [1832]), liten sjö i Kärda sn, Östbo hd Smål., strax söder om Nästasjön. Det är väl föga troligt, att vi här ha före

1) Se Lundgr. Sv. lm. X. 6: 78.
2) SD NS 1: 98.

oss ett namn af mytisk innebörd, jämför den utförligare framställningen under **Allgunnen.** Jag antager i stället, att såväl **Gunnen** som **Gunnern** innehålla en participafledning ieu. ***ghu-nt-** af √ **ghu** 'gjuta' ock alltså böra sammanställas med got. **gunds** o. s. v., som v. GRIENBERGER[1] förklarar på detta sätt; jfr det i så fall besläktade sjönamnet **Göten.**

Gunnern gun⁴nern (**Gunnarn** Lotter c. 1750; **Gunnern** Fernow s. 289 [1773], GS 1 V 31), betydlig sjö i Gunnarskogs sn, Jösse hd Vrml. Af sjönamnet är sockennamnet **Gunnarskog** bildat, så skrifvet år 1540[2]; enligt Höjer 1: 484 var dock Gunnarskog egen socken redan under medeltiden. På liknande sätt uppkomma sockennamn på **-skog** anföras under **Edslan.** På grund af sockennamnets form äfvensom formen **Gunnarn** hos LOTTER kunde man vara frestad att för namnet antaga en afledning **-are(n).** Jag antar, att förhållandet mellan sjö- ock sockennamnet är följande. Trots enstafvighetsakcenten[3] har man tydligen att här ansätta ett fsv. ***Gunnir.** Häraf har bildats sockennamnet ***Gunnisskogh,** d. v. s. skogen kring sjön Gunnir, samt (med **r** från nomin.) ***Gunnirsskogh;** jfr **Vidhisrum** ock **Vidhirsrum** (se **Vidhir** o. s. v.). Detta har i samband med uppträdandet af suffixet **-ar-** i sjönamn, hvarom se afd. II, öfvergått till **Gunnarsskogh** på samma sätt som ***Øiisbodha** till **Øiarsbodha** (1334), af fsv. sjönamnet ***Øiir,** nu **Öjaren,** eller ***Hallisø** till **Hallarsø** (1404), af ***Hallir,** nu **Hallaren. Gun⁴nern** utgår sålunda från ett **gun³ner²n,** ock akcentförskjutningen är alldeles analog med den, som försiggått i **Dofvern** ← fsv. ***Duvir,** hvaraf **Duvirstorp,** nu **Dofverstorp,** bildats. **Gunnern** kan antingen vara en direkt utveckling af fsv. ***Gunnir** eller en värmländsk dialektform för **Gunnar(e)n** (jfr LOTTER ofvan), som är att bedömma som **Mälaren** : fsv. **Mælir** o. s. v. Se härom närmare öfversikten, afd. II. I fråga om härledningen kan väl ordet ej skiljas från sjönamnet **Gunnen.** — Med personnamnet **Gunnar** har namnet icke direkt att skaffa. Däremot finnas åtskilliga

[1]) Sitzungsber. d. k. Akad. d. wissensch., philos.-hist. cl. CXLII. 8: 100.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 151.

[3]) Jag antager naturligtvis, att uppgiften om namnets uttal är riktig. En af mina meddelare var tveksam om, huruvida icke namnet af allmogen uttalades eller kunde uttalas med sammansatt akcent.

sammansatta sjönamn, hvilkas första led innehåller detta namn: **Gunnarssjön** (GS 1 V 38), **Gunnarsvattnet** (2 V 35), **Gunnarstjärn** (1 V 32, 2 V 33 : **Gunners-**), **Gunnarsgöl** (4 Ö 35). — Fsv. ***Gunnir.**

Gången, Östra o. **Västra,** sannolikt **goŋ⁴ŋen** (GS 1 V 36, SGU Aa 28: 12), två små sjöar i Sandhults sn, Vedens hd Vg.; sannolikt af sv. **gång,** fsv. **ganger** m., så benämnda på grund af den lilla å, som i rak linje förenar de båda sjöarna. Om stammen **gang-** i fht. flodnamn se Förstem. 2: 551 Man kunde äfven erinra om det fno. älfnamnet **Vaða,** som enligt Rygh NG 15: 208 en gång tycks ha förekommit ock som säkerligen hör till v. **vaða** 'gå'. — Fsv. ***Ganger.**

Gåpen[1] (Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Virserums sn, Aspelands hd Klm. Sjön har bärgiga stränder. Namnet innehåller säkerligen ett ***gåp** n. = no. **gop** (med öppet **o**) n. 'stort djup, afgrund' Aas., jfr nisl. **gopi** 'gap, öppning'[2]. Det norska ordet är sannolikt ej, såsom Bugge Studier 2: 111 eventuellt föreslår, att fatta som uppkommet af pluralformen till **gap.** Det står i afljudsförhållande till isl. **gaupn,** sv. dial. **göp(p)en** samt ags. **géap**[3], hvilket egentligen betytt 'gapande', men liksom ags. **gin** (se **Ginningen**) fått betydelsen 'rymlig, vidsträckt'. Ordet **gop** kan betraktas som en rotvariant till **gap** (se **Gapern**); jfr Persson Wz. ss. 178, 291 o. s. v. I fråga om betydelsen jfr utom **Gapern** äfven **Gillen, Gimmen, Ginningen, Glupen, Glysen, Gömmaren.** — Fsv. ***Göp-.**

Gårbarken gå³rbar²ken (**Gårbar[c]ken** Grau s. 476 [1754], GS 4 Ö 30; **Garbarken** Hermelin 1801, Tham Vest. s. 161) V. Färnebo sn, Vagnsbro hd Vstml. Sjön är belägen i en sumpig, af sten ock marskog uppfylld, ful ock ödslig trakt nära sjöarna **Gafvel-** ock **Stenbarken.** Första sammansättningsleden är sv. **går** 'smuts', alltså samma ord hvaraf sjönamnen **Gorren** ock **Gorjen** äro bildade ock hvarmed **Gårälgen** är sammansatt; se närmare **Gorren** samt om senare leden **Barken.**

[1]) Uttalsuppgift saknas.

[2]) Det ifrågavarande nisl. ordet skall, enligt hvad BUGGE anf. st. antar, egentligen vara ett iriskt lånord, som möjligen sammansmält med det norska **gop.**

[3]) T. ex. Beowulf flerst. ock äfven i ortnamn (se t. ex. Middendorff Aeng. flurn. s. 59).

-gården (**-gåln**), hvilket ingår som senare led i några sjönamn såsom **Blågåln, Järn-, Näfver-, Orm-, Vassgården,** innehåller sv. **gård,** fsv. **gardher** o. s. v. Här föreligga sannolikt ett slags jämförelsenamn af samma art som **Toften** ock möjligen **Salen.** Samma ord tycks äfven ingå som första led i en hel mängd sjönamn: **Gårdsjön**[1], **Gårdstjärn** (GS 1 V 31), **Gårdsgöl** (3 Ö 40), **Gålsjön** (2 Ö 32, 3 Ö 32). De flästa af dessa sjöar hafva säkerligen erhållit sina namn efter vid stränderna belägna gårdar. Jfr Rygh NG 2: 416 samt **Gorren.**

Gåräljen väl **gå³räl²jen** (GS 2 Ö 34) Halna sn, Vadsbo hd Vg. Första leden är väl densamma, som ingår i sjönamnen **Gorren, Gårbarken,** senare densamma som i **Häljen;** jfr **Norr-, Sö(de)räljen.**

Gåsen **gå³sen²**, med slutet **å**-ljud (Widegren 2: 62 [1818], GS 4 Ö 35), lång ock smal sjö i Gryts sn, Hammarkinds hd Ög. : **Gåseboda.** Namnet utgår att dömma af såväl uttalsuppgiften som gårdnamnet från ett ***Gäsi,** sannolikt en **n**-afledning af fogelnamnet **gås,** fsv. **gās** o. s. v., alltså med betydelsen 'gåssjön'; jfr fno. ***Gæsa** 'gåsälfven' nedan. Med afseende på bildningen erinras om fsv. ***Uttre** 'uttersjön', nu **Uttran,** fsv. ***Ælpte** 'svansjön', nu **Älten** o. s. v. Samma ord ingår i **Gåssjön** (GS 2 Ö 32), **Gåstjärn**[2], **Gåsfjärden** (4 Ö 37 Klm), ä.-nsv. **Gåseström** (HSH 29: 76) Klm., no. **Gaasfjorden** (jfr Rygh Personnavne s. 81) ock no. älfnamnet **Gjæsa** 'gåsälfven'[3] (jfr **Jäsen**). I detta sammanhang må vidare nämnas fsv. **Gaasewadh,** nu **Gåsevadsholm,** nordväst om Kungsbacka[4]. Jfr äfven **Gässlingen** samt för öfrigt sjönamnen **Anden, Svan** o. d. — Man kunde emellertid äfven tänka på finl. dial. **gåsa** 'imma, ånga, dimma', så mycket mer som ett däraf bildat adj. **gåsig** värkligen förekommer i Ög. (i betydelsen 'kvalmig', se Rz s. 226). Betydelsen vore i så fall densamma som i sjönamnen **Emsen, Immen, Åmmelången** o. s. v.

---

[1]) GS 2 Ö 40 2 ggr, 1 Ö 38, 2 Ö 38 2 ggr, 1 V 35, 4 Ö 34 : **Gårdsjö,** 2 Ö 34, 2 Ö 33 2 ggr : **Gårdsjötorp,** 1 V 32, 1 Ö 31 (uttal: *gåsøn*, Sunne sn): **Gårdserud** 4 Ö 31 : **Gårdsjö.**

[2]) GS 2 Ö 32, 1 V 31, 1 Ö 31, 2 Ö 31, 3 Ö 30 samt Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 16.

[3]) Rygh NG IV. 1: 166. [4]) Styffe Un.$_2$ s. 88.

Gåttriken, se **Gottriken.**

Gäddesjön, se **Asplången.**

Gäfjan **jä³vja²n** [1] (Grau s. 64 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 31) på gränsen mellan Skinnskattebärgs ock Västanfors s:nar Vstml. : **Gäfvebo** (Hermelin **Gäfbo**). Namnet är kanske oblik kasus, fsv. ***Gævia,** till en **ian**-stam ***Gævi** : ***Gav-** ock alltså af samma slag som **Iljan** (ock **Siljan**). Emellertid tyder uttalet snarast på att här sammansättning föreligger. Härledningen är mig i öfrigt obekant; jfr **Jäfvern.**

Gäfvern, se **Jäfvern.**

Gällen, se **Djup-, Lillgällen** samt i fråga om härledningen **Gällingen.**

Gällingen **jäl³liŋ²gen, Stora** o. **Lilla** (GS 3 Ö 32), två långsmala sjöar i Lindes ock Fellingsbro s:nar Vstml. Samma namn bäres äfven af en sjö i Säfsnäs sn Dalarna (GS 2 Ö 31). I brist på fsv. former kan intet med bestämdhet sägas om detta sjönamns härledning: stammen kan ju ha börjat på j ock sålunda vara besläktad med sjönamnet **Jällunnen** eller på **hj** ock höra till fno. **Hjælsjór.** Snarast förutsätter dock namnet ett fsv. ***Gællunger** (l. **-under,** jfr **Hulingen**) l. ***Gællinger** (af ***Gall-**) ock är en afledning af adj. sv. **gäll,** isl. **gjallr** 'starkt ljudande', hvaraf sjönamnet **Gällen,** eller det likbetydande isl. **gallr,** hvaraf sjönamnen **Gallen, Skrikegallen,** fsv. ***Vidhgalder** (jfr sv. dial. **gall** n. 'genomträngande stämma'), hvilka ord höra tillsammans med fsv. **gælla,** isl. **gella, gjalla,** fht. **gellan** o. s. v. 'ljuda starkt, skrika, hvina'. En sjö **Gällingen** finnes äfven i Säfsens sn Dalarna (Hermelin Vrml. 1808) : **Gällinge,** ett tämligen säkert exempel på ett gårdnamn med ändelsen **-inge,** som bildats af ett sjönamn. Adj. **gäll,** isl. **gjallr** ingår enligt min mening äfven i det ytterst vanliga sjönamnet **Gällsjön** [2] samt i namnet **Gälltjärnarna** (GS 3 Ö 31) ock det isl. mytiska ånamnet **Gjǫll** (Grimnismál str. 28); jfr isl. **Gjallarbrú** 'bron öfver Gjǫll'. Besläktat är alltså äfven sjönamnet **Galmaren;** jfr **Gällringen.** I detta sammanhang erinras äfven om den af KONSTANTIN POR-

---

[1]) Senare leden uttalas som personnamnet **Jan,** hvilket anses **ingå** i sjönamnet.

[2]) GS 1 V 38, 1 V 37, 1 V 36, 4 Ö 35 2 ggr, 1 V 34, 1 V 33, 3 Ö 34, 2 Ö 33 2 ggr, 3 Ö 33 : **Gölstorp** (så enl. kartan), 2 Ö 32, 1 Ö 31.

PHYROGENNETOS omnämnda forsen Γελανδρί i Dnepr, i hvilket namn V. THOMSEN[1] ser det fornnord. participiet **gellandi** eller **gjallandi** 'ljudande, skallande'; se **Jälnan.** Den betydelse 'hvinande, d. v. s. blåsig', som alltså skulle innebo i namnet **Gällingen,** är, såsom synes i öfversikten, mycket vanlig; se äfven under **Galmaren.** I fråga om bildningen jfr namnen å de kringliggande sjöarna **Väringen, Besslingen, Skillingen, Skräflingen, Sällingesjön** (af ***Sällingen?**).

Gällringen **jäl³lrig²gen** (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Gryts m. fl. s:nar, Daga hd Sdml. Sjön har en egendomlig halfcirkelformig bildning. Senare leden är säkerligen sv. **ring,** fsv. **ringer,** isl. **hringr** o. s. v., alltså samma ord som ingår i **Ringsjön**[2] samt fno. sjönamnet **Ringir** ock älfnamnet **Ringa** (Rygh NG Indl. s. 70); jfr äfven **Gullringen.** För öfrigt erinras om det norrl. gårdnamnet **Baugsiø** (1548), nu **Boggsjö** : isl. **baugr** m. 'ring'[3]. Om första leden måste samma tvekan råda som i fråga om sjönamnet **Gällingen.** Jag är emellertid snarast böjd att äfven här spåra det adj. **gäll,** som antogs ingå i de under sistnämnda artikel anförda sjönamnen.

Gändeln[4] (Hermelin 1810) delvis inom Krokeks sn, Lösings hd Ög., på gränsen till Sdml.; kallas å GS 4 Ö 34 **Gändelnsj(ön),** där senare leden tydligen är ett yngre tillägg. Sjönamnet är af vikt ock intresse därför, att det utgör det enda spår jag lyckats finna af den stam **Gand-,** som ingår i det fno. fjordnamnet ***Gǫnd**[5], det fno. sjönamnet ***Gendir,** no. **Gjende**[6] samt åtskilliga andra ortnamn[7]. Många analogier synas mig tala för att med RYGH ställa denna stam till isl. **gandr** 'käpp'; jfr **Bjälken, Stockaren,** fsv. **Stang** (nu **Stångån**) o. s. v. Sjönamnet **Gändeln,** fsv. ***Gændil,** isl. ***Gendill** är i alla händelser sannolikt en **l**-afledning af detta ord, som med afseende på bildningen kan jämföras med isl. valkyrienamnet **Gǫndul**[8]. —

---

1) Ry. rikets grundläggning genom skand. ss. 53, 57, 151.
2) GS 1 Ö 41, 1 V 37, 3 Ö 36, 1 V 32.
3) Nordlander Sv. lm. XV. 2: 6.
4) Sjön var alldeles okänd för min meddelare från orten.
5) Rygh Stud. ss. 38, 80. 6) Därs. s. 38.
7) Rygh NG 2: 235, 14: 289.
8) Jfr Erdmann Angeln s. 80; en annan föga sannolik mening hos Mogk Germ. myth. s. 41.

Emellertid är hela namnets existens osäker; det är nämligen tydligt, att det i SGU Aa 57: 7 anförda sjönamnet **Gröndelen** just åsyftar den sjö, som å GS kallas **Gändeln.** Ettdera af dessa namn måste naturligtvis vara felaktigt.

Gären, se **Jären.**

Gärsken **jär⁴sken**[1].

1) (**Gärsken** Lindskog 5: 404 [1816]; **Gärdsken** GS 1 V 36; **Gjärdsken** SGU Ab 7: 11) Kullings hd, söder om Alingsås Vg.; med **Gärska ström** (Lindskog 5: 404) eller Lillån.

2) (**Gersken** Tham Link. s. 453, GS 3 Ö 35) Björsäters sn, Bankekinds hd Ög.

Detta sjönamn är ett af de många, som Vg. ock Ög. hafva gemensamma. På grund af att inga äldre former lemna upplysning om huruvida ordet i äldre tid börjat med **g**, **j** eller **hj**, är det omöjligt att yttra sig med någon slags bestämdhet om härledningen. Om stafningen **g(j)ärd** har någon etymologisk betydelse, ligger det ju nära till hands att tänka på det i dessa trakter icke ovanliga sjönamnet **Gärd(e)ssjön**[2], **Gärssjön**[3], **Gärdestjärn** (GS 1 V 32) : **gärde**, fsv. **gærþe.** Jfr no. ***Gerðir, Gerðissjór*** (Rygh NG 2: 95), fno. älfnamnen ***Gerð, *Gerða*** 'den gjerdende?' (Rygh Personnavne s. 88) samt det af Rygh NG 14: 192 ponerade fno. älfnamnet **Garða** eller **Gǫrd,** som likaledes anses betyda 'den inhägnade' l. dyl. **Gärsken** vore då bildat af **gärde** på samma sätt som det västgötska sjönamnet **Sandsken** af **sand. Gärdsken : Gärd(e)ssjön = Sandsken : Sandsjön.** Med afseende på afledningen jfr äfven **Grosken.**

Gäsen, se **Jäsen.**

Gässlingen **jäs³ligen**[2], **Norra** o. **Södra** (GS 2 Ö 33), två småsjöar i Kvistbro sn, Edsbärgs hd norr om sjön Multen nära sjön Dimlingen Nke. En likabenämnd liten sjö finnes i **Gästr.** nära sjön Hyen (GS 3 Ö 29). Namnet innehåller sv. **gässling,** fsv. **gæslinger,** isl. **gǽslingr** 'gåsunge', diminutivum af **gås,** isl. **gás,** hvilket sannolikt ingår i sjönamnet **Gåsen.** Fno. **gǽslingr** uppträder äfven i fno. ortnamn (Rygh NG Indl. s. 31), äfvenså i fsv. personnamn[4]. Efter detta har troligen namnet å den när-

---

1) Enligt flera uppgifter.
2) GS 1 V 37 2 ggr, 1 Ö 37 2 ggr, 3 Ö 36, 3 Ö 34.
3) GS 1 V 36, 3 Ö 36.
4) Lundgr. Fsv. personnamn på **-ing** o. **-ung** s. 10.

liggande sjön **Dimblingen** bildats. Jfr **Höningen, Killingen, Myss-lingen.**

Gäsungen, se **Jäsungen.**

Göksjön, se **Svalen.**

Göljan jöl³jan² (GS 2 Ö 32, SGU Aa 55: 7), liten, af bärgiga stränder omgifven sjö i Kils sn, Örebro hd Nke. Ordet är väl egentligen oblik kasus af ett fsv. ***Gyli,** en n-stamsutvidgning af fsv. ***gyl,** sv. **göl**[1], motsvarande no. **gyl** 'klyfta' ← urgerm. ***gulja-** 'svalg' (Nor. Sv. etymol. s. 35). Jfr **Göljesjön** (GS 3 Ö 40), **Gölsjön** (4 Ö 33) samt de under det besläktade **Gillen** anförda många likabetydande sjönamnen. Afledningen **-gölingen** ingår i sjönamnet **Med-, Trigölingen.** Ordet är bildat på samma sätt som **Gäfjan, Iljan** o. s. v. Dock må ej alldeles den möjligheten förbises, att namnet är identiskt med fno. **Gyljandi,** hvilket namn enligt Rygh Stud. s. 36 kanske betecknat den bukt vid Kristiania, som nu kallas **Piperviken.** Om i fno. det sjönamn ***Gylir** existerat, som Rygh NG 1: 189 antager, kunde också detta vara besläktat. Båda dessa namn ha dock kanske intet att skaffa med sv. **göl,** utan böra, såsom Rygh i fråga om det sistnämnda antager, möjligen sammanhållas med fno. **gol** n. 'jämn vind af måttlig styrka'. — Fsv. ***Gyli.**

Gömmaren jöm³mar²n (**Gömaren** Tham Sthlm s. 289; **Gömmaren** GS 5 Ö 32), liten sjö i Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml., med tämligen högländta stränder. Ordet är snarast bildat af samma urgerm. stam **ȝaum-,** som förekommer i fht. **goumo** 'gap, strupe, gom' af en enklare bas ieu. **ghau-,** hvilken utvidgad med n-afledning uppträder i gr. χαῦνος 'gapande' (se **Jönnen**). Det tillhör alltså den stora grupp af sjönamn, som betyda 'gap, svalg, klyfta' ock uppräknas i öfversikten. Äro Perssons sammanställningar Wz. s. 178 riktiga, höra de flästa af dem, om också på långt håll, etymologiskt tillsamman. Emellertid kunde man också tänka sig ett fsv. ***Gymir,** i afljudsförhållande till den nämnda stammen **gaum-.** Namnet vore i så fall formellt identiskt med isl. **Gymir,** hvilket enligt Lokasenna är ett annat namn på Ägir. Detta ord är naturligtvis en afledning af en germ. rot **gum-** 'gap, svalg'[2]. Besläktat är säkerligen äfven

[1]) I södra Sverge synnerligen ofta ingående i namn på mindre sjöar med stillastående vatten. Jfr härom utförligt Falkm. s. 41 f.

[2]) Jfr Nor. Sv. etymol. s. 34.

det gamla namnet å **Gimån**[1] i Uppl. Den vid ån belägna gården **Gimo** kallas år 1375 (i) **Gymmu,** 1376 (i) **Gymu** (SRP nr 1170, 1118), hvilka former visa hän på ett älfnamn ***Gym(m)a** eller möjligen ***Gim(m)a,** i hvilket senare fall man snarare hade att erinra om sjönamnet **Gimmen:** af ett personnamn ***Gima,** såsom Lundgr. Sv. lm. X. 6: 65 med tvekan antager, är det helt säkert icke bildat. Under alla omständigheter torde **Gimmen** ock **Gömmaren** stå i förhållande af rotvariation till hvarandra[2]. — Fsv. ***Gēmir,** isl. ***Geymir** l. (utan omljud) ***Gaumir** (jfr **Aspir** o. s. v.) l. ***Gymir.**

Gönnen, se **Jönnen.**

Gören (GS 3 Ö 33), liten sjö vid Visjön i Skedvi sn, Finspånga läns hd Ög. Då namnets uttal var min meddelare från orten obekant, är det vanskligt att yttra sig om dess härledning. Återger möjligen **ö** ett dialektiskt uttal (*ө*) af ett ***Gåren,** växelform till sjönamnet **Gorren?**

Görvälln **jö³rväl²n,** äfven **jör³-** (**Görwæl** år 1471[3]; **Görväln** Tham Sthlm s. 7, GS 5 Ö 32; **Görvälln** Lex. 4: 43), fjärd af Mälaren mellan Näs sn, Bro hd, ock Järfälla sn, Sollentuna hd Uppl.: **Görvälln** (**Görväln**), säteri i Järfälla sn. Namnet ligger på sätt ock vis utom området för denna afhandling, men behandlas här, emedan det i flera afseenden visar sig vara af intresse. Först ock främst väcker det uppmärksamhet, att namnet i formellt afseende står mycket nära namnet å den vid fjärden belägna socknen **Järfälla.** Detta senare namn skrifves nämligen år 1314 (De) **Gerfelli**[4], år 1408 **Girfælle,** år 1409 **Gerfelda** ock 1410 **Gyrfælla**[5]. Då man nu vet, huru synnerligen ofta sockennamnen äro bildade af socknens förnämsta vattendrag, torde det ej vara djärft att antaga släktskap mellan dessa båda namn. I alla händelser är första sammansättningsleden gemensam. Den är tydligen ett fsv. **gēr-,** motsvarande ett isl. **geir-.** Detta **Gēr-** har gifvit **Gir-** (1408), på samma sätt som fsv. **Gērmunder**

---

[1]) Om dess läge ock lopp se närmare Lex. 3: 56.

[2]) Som en tredje, dock ytterst svag möjlighet må nämnas, att ordet sammanhänger med det fno. älfnamn **Ljóðma,** som antagligen en gång funnits ock nu har formen **Jömna** samt dessutom lefver kvar i gårdnamnet **Jömne** (Rygh NG 3: 315).

[3]) Styffe Bidr. t. Skand. hist. 4: 7.

[4]) SD 3: 148. [5]) SD NS II.

blifvit **Girmunder**[1], ock detta **Gir-** i sin tur **Gyr-** (1410), på samma sätt som t. ex. fsv. **dirvas** i SdmL fått formen **dyrvas.** Just denna form **Gyr-** ligger till grund för det **gör-**, som ingår i fjärdnamnet **Görvällen**; jfr fsv. **Byrghir** → nsv. **Börje.** Denna stam **gēr-** är densamma som i isl. **geirr** 'spjut' (fsv. ***gēr**), hvilken äfven uppträder i sjönamnet **Järten** samt i åtskilliga norska ortnamn[2], ehuru det är osäkert, om det just är betydelsen 'spjut' som i dessa namn är att söka. Namnet syftar möjligen på formen hos någon del af fjärden, möjligen på den spetsiga vik, vid hvilken gården **Görvälln** är belägen. — Vi öfvergå så till senare leden.

Om fjärd- ock sockennamnen äro etymologiskt fullt identiska, vore förhållandet mellan namnen **Gerfellr** ock **Görvæl** detsamma som mellan namnen **Ofegher** ock **Ovagher** samt de på **-faster** ock **-vaster,** hvarom se Lundgr. Ark. 3: 226, 229 ock Nor. Aschw. gr. § 259, 1 med anm. 1. Denna senare led borde väl kunna identifieras med fsv. **fælder,** isl. **feldr** m. 'fäll', hvars afledning **filla** jag antagit vara beståndsdel i sjönamnet **Fillbon.** Ortnamn tagna efter jämförelse med klädesplagg äro i Sverge ock Norge ganska vanliga. Af svenska sjönamn erinrar jag om det nämnda **Fillbon,** som dock är osäkert, samt **Socken, Broksjön, Byxetjärn** (se **Brocken**), **Handskesjön** (GS 1 V 33), **Hattsjön** (2 Ö 37), hvilken i fsv. hette **Hættosio** (: **hætta**) ock sedan **Hattasiö**[3], **Hättsjön** (2 Ö 32). För de norska förhållandena hänvisas till Rygh NG Indl. s. 33. Särskilt erinras om det no. gårdnamnet **Skinfilli** (se **Fillbon**). Emellertid är jag snarast böjd att anse, det endast första lederna i de båda namnen äro gemensamma. Af detta ***Gēr,** hvilket torde varit fjärdens älsta namn, har bildats sockennamnet **Gērfelda,** där jag ser en obruten form till fsv. **fiælder** m., etymologiskt identisk med lånordet **fält** ock som bekant att skilja från **fiæl,** sv. **fjäll** (= ty. **felsen**). Frånvaron af brytning beror naturligtvis därpå, att vokalen står i icke-hufvudtonig stafvelse. **Gerfelda** betyder alltså 'åkrarna eller fälten vid **Ger**'. Fjärdnamnet **Görvällen** däremot är i

---

[1]) Lundgr. Sv. lm. X. 6: 63, Nor. Aschw. gr. § 103,1.

[2]) Rygh NG 4: 30.

[3]) Vid sjön ligger nämligen gården **Hattsjöhult,** år 1447 kallad **Hettosyohult,** år 1466 ock 1480 **Hattasiohult,** 1500 **Hatthasioholth** (**Vadst.** jordeb. s. 218).

fråga om senare leden att jämföra med sjönamnet **Vällen** samt möjligen äfven med ett ock annat no. älfnamn på **-vella**[1]. Sannolikt är sålunda denna led ett senare tillägg, om hvars härledning se **Vällen**[2].

Gössjön, se **Asplången**.

Göten **gö³ten²** (Crælius s. 128 [1773], Hermelin 1818, GS 4 Ö 37), liten sjö i Misterhults sn, Tunaläns hd Klm.: **Götehult**. Namnet, som på grund af dess nuvarande uttal ock gårdnamnets form i fsv. tid måste ha lytt **Gøte**, bör ej skiljas från den älfnamnsstam **gaut-**, af hvilken i Norge finnas åtskilliga spår, t. ex. **Gautaaen, Gautelven**, ock som äfven har uppträtt osammansatt. Om de norska namnen se Rygh NG 2: 197, 3: 234, där de med rätt föras till **gjóta** 'gjuta'. Samma stam förekommer äfven i sjönamnen **Götmaren** (se följ.), **Götsjön**, liten sjö i Örs sn Dalsl., med dyiga stränder ock lika beskaffad botten, samt **Tigotten, Vigotten**, hvilka förhålla sig till **Göten** o. s. v. som fsv. **Skotkonunger** till **Skøtkonunger**. Ett ***Gøtsiø** ingår i första leden af **Jössasjön** (GS 2 Ö 40) Örkeneds sn, Ö. Göinge hd Skå., alltså eg. **Götsjösjön**. Namnet å det vid sjön belägna **Göttorpet** visar vidare, att sjön i ännu äldre tid burit det osammansatta namnet ***Gøte**. Hit hör sannolikt också **Gösken**, namn på tvänne sjöar i Dalarna ock Gästr. (← ***Gø[t]sk-**, jfr i fråga om bildningen **Grosken** ock **Sandsken**). Till samma germanska stam föres vidare det gamla flodnamnet **Guttalus** 'der Pregel' af v. GRIENBERGER[3]. Jfr äfven under **Alguten**, där i förbigående den möjligheten antytts, att vårt sjönamn kunde innehålla gudanamnet **Gautr**[4]. Jag anser dock, att denna möjlighet har svaga skäl för sig, liksom jag äfven afråder från att — hur frestande det än kan synas — ställa namnet till den under **Svensken** behandlade gruppen af sjönamn, som bildats af folkslagsnamn o. d. Till denna grupp hör väl däremot det under **Götmaren** omtalade flodnamnet **Götaälf**[5]. — Fsv. ***Gøte**.

---

[1]) Jfr Rygh NG IV. 1: 133.

[2]) I trakten härledes gårdnamnet af imperativformen **gör väl**(!)

[3]) Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch., philosoph.-hist. cl., CXII. 8: 101 (Wien 1890).

[4]) På ett sådant gudanamn, snarast fsv. **Gøte**, tyder ortnamnet **gøtsewi** från 1311 (SD 3: 3).

[5]) Se not s. 209.

Götmaren jö[3]tmar[2]n l. möjligen jö[3]tma[2]rn (**Götmaren** Hermelin 1818; **Götemaren** GS 4 Ö 37) Misterhults sn, Tunaläns hd Klm. Om första sammansättningsleden se **Göten,** om den andra **Maren.** Här må blott anmärkas, att detta senare ord hufvudsakligen förekommer i namn på sjöar, som liksom den ifrågavarande äro belägna nära hafvet. Med tanke på fno. fjordnamnet **Grǫnmarr,** hvars första led sannolikt är ett folkslagsnamn[1], kunde någon möjligen i vårt sjönamn spåra folkslagsnamnet **Göt(ar).** Men för ett dylikt antagande finnes icke tillräcklig grund[2].

Hackern hakkern[3] (GS 4 Ö 32), liten sjö i Husby sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml. Namnet är sannolikt ett slags jämförelsenamn, hvilket liksom **Hacksjön** (SGU Ab 3: 5) Smål. är bildat af sbst. **hacka** i den vanliga betydelsen eller möjligen den af 'liten ho' Smål. (Rz s. 235); jfr i förra fallet **Kedjen, Nälen.** Man kunde äfven tänka på **hake** eller **hak** n.; jfr **Hakesjön** (GS 1 V 34), **Haksjön** (2 V 33) ock fsv. **Hakafors** (SRP nr 285 fr. 1357), nu **Hackefors** Ög.

Fsv. ***Hafre, Hafresjön** o. d., se **Kornan.**

Hagsvarten hag[3]svar[2]ten (GS 2 Ö 39) V. Torsås sn, Allbo hd Smål. Sjön är belägen i stenig hagmark med skog. Första leden är naturligtvis fsv. **hagh** n., sv. dial. **hag** n. 'inhägnad mark' eller möjligen fsv. **haghi,** sv. **hage** med samma betydelse; jfr sjönamnen **Enehagen** samt **Hagsjön**[4], **Hagesjön** (GS 4 Ö 36),

---

1) Rygh Stud. ss. 34—35.

2) Däremot är, som ofvan nämnts, säkerligen flodnamnet **Göta älf** bildat af detta ord, alltså att jämföra med det bekanta flodnamnet **Schat el-Arab,** Tigris, eg. Arabfloden. Jfr dock Tamm Et. ordb. under **göte,** där den möjligheten framställes, att namnet **Göta älf** är primärt i förhållande till folkslagsnamnet **Götar,** alltså en mening fullt analog med den, för hvilken v. Grienberger anf. st. (se **Göten**) gör sig till tolk i fråga om uppkomsten af goternas namn. För min egen del ser jag emellertid icke tillräckliga skäl föreligga att frångå den uppfattning af dessa folkslagsnamns härledning, som jag uttalat i Ark. 19: 137 f. De olika namnen äro säkerligen hvart för sig självständiga bildningar af samma rot.

3) Akcentuppgift är ej lemnad.

4) GS 2 Ö 39, 1 Ö 38, 2 Ö 37, 4 Ö 37, 1 V 36, 3 Ö 34, 6 Ö 31.

Hag(e)stjärn[1], **Haggölen**[2], vidare **Hagasjön**[3], där icke något gårdnamn **Haga** ligger till grund. Namnet **Hagsjön** har säkerligen äfven burits af **Hultasjön** (GS 2 Ö 39, söder om Åsnen) att dömma af det vid sjön belägna **Hagsjömåla**. Om senare leden se **Svarten**. Men nu kallas sjön äfven **Hagsvärken**, ock vid densamma ligger en gård med det däraf bildade namnet **Hagsvärksmo**[4]. Sannolikt är **Hagsvarten** det äldre namnet. Ingående såsom första led i en sammansättning har det blifvit förvridet, ock den sålunda uppkomna formen **Hagsvärks-** har legat till grund för sjönamnet **Hagsvärken**.

Hagsvärken, se **Hagsvarten**.

Halen ha³len² (**Halen** Öller s. 39 [1800], Lex. 4: 39; **Halensjön** GS 2 Ö 40), icke obetydlig sjö i Jämshögs sn, Listers hd Blek. Mera sällan benämnes den äfven **Halasjön**. Däremot förekommer aldrig den af GS anförda formen **Halensjön**. Den kallas enligt Öller äfven **Baggebodasjön**. Namnet **Halen** beror tydligen på sjöns utpräglat svans- eller stjärtlika form: det är bildat af fsv. isl. **hali**, da. **hale** 'svans, stjärt'; jfr sjönamnen **Långhalen**, **Opperhalen** samt möjligen äfven **Haltjärn** (GS 3 Ö 31). Samma ord förekommer äfven i åtskilliga norska gårdnamn, i hvilka det dels har afseende på en lång ock smal jordstrimmel, dels på en långt framskjutande höjdtunga[5]; jfr fno. **Refshali**, nu **Refsal(en)**. I Danmark, där det är sällsynt, syftar det på en landtunga l. dyl. af säregen form; jfr **Ulvshale** (Möen), **Revshale** (vid Köpenhamn)[6]. Om ordets härledning se Zupitza Germ. gutt. s. 182; dess motsvarighet i sskr. **çalá-** betyder 'käpp, gadd'. I fråga om betydelsen se närmare **Rumpen**, **Vispolen** ock där anförda ortnamn. Analogt bildade sjönamn, hvilkas grundord äro benämningar på kroppsdelar ock som beteckna sjöns form, äro t. ex. **Björnklammen**, **Degerlofven**, **Strupen**, **Tarmen**.

Halftron hal³vtrǫ²n (*hâtrǫ̂n* l. *hâtrǫ̂n*) (**Halstron** Lotter c. 1750, antagligen tryckfel; **Halftron** Hermelin 1803, GS 2 Ö 31)

---

1) GS 1 V 34, 1 V 33 2 ggr, 2 V 33 2 ggr, 1 V 32 3 ggr, 2 V 32, 1 V 31 2 ggr.
2) GS 3 Ö 39, 4 Ö 34.
3) GS 1 Ö 39, 1 V 38, 1 V 36, 2 Ö 32.
4) Äfven med namnet **Örjanstorp**.
5) Rygh NG Indl. ss. 29, 52, 2: 14.
6) E. Madsen AfnO 1863, s. 207.

Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml.: **Halftrotorp, Halftrobo.** Första leden är säkerligen adj. **half,** hvars älsta betydelse tycks ha varit 'i två delar skuren, half'. Senare leden kan mycket väl vara densamma, som möjligen ingår i sjönamnet **Stortron,** hvars senare led synes innehålla sv. dial. **tro(d)** n. 'gärdsle, gärdsgårdsstör' (Rz s. 753), no. trō 'lång stång', isl. **tróð** 'stänger', hvaraf afledningen **tróða** 'tunn stång', sannolikt identiskt med det likabetydande sv. dial. **trōla** (← ä. ***trol'a**)[1]. Namnet skulle då ha afseende på sjöns långsträckta ock smala form ock med afseende på betydelse sluta sig till sjönamnen **Bjälken, Gränkafveln, Sparren, Stockaren** o. s. v. Emellertid anser jag det vara betydligt sannolikare, att senare leden är identisk med det fno. älfnamnet **þró,** no. **Troaaen** o. s. v. Detta för Rygh NG IV. 1: 36 till isl. **þró** f. 'tråg, isynnerhet af urholkat trä', no. **tro** ds., motsvarande ags. **ðrúh.** Ordet förekommer äfven i fsv. **sten þru** (på en runsten), **stentro**[2] samt står i afljudsförhållande till lett. **trauks** m. 'gefäss'[3]. På grund af sin betydelse har det naturligtvis lätt kunnat användas i öfverförd mening om fördjupningar i jorden (se Rygh anf. st.). I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **(Blå)karen, Värpeln, Hosjön** (Lilla o. Stora, GS 2 Ö 40) Blek.: **ho, Kistevattnet.** Grundbetydelsen är emellertid 'trädstam, träkloss'[3], hvadan denna härledning i semasiologiskt afseende icke mycket skiljer sig från den ofvan framställda.

Halfvarsnoren, se **Halvarsnoren.**

Haljen hal⁴jen (**Halgen** Widegren 2: 95 [1828]; **Haljen** GS 4 Ö 35; **Holgen** Lex. 7: 487 är utan tvifvel ett af de många tryckfel, hvaraf detta arbete vimlar, åtminstone då det gäller att återgifva sjönamn[4]), liten sjö i Yxnerums sockens skate, N. Tjusts hd Klm. Namnet är egentligen den synkoperade formen af ett fsv. ***hallugher,** isl. ***hǫllugr** : sv. **hall,** fsv. **hal(l),** isl. **hallr** 'flat sten, häll'; jfr **Gröcken** : **gryt** 'sten' = **Maljen** : **mal** 'grus, småsten'

---

1) Om ordets härledning se Bugge PBB 21: 426.

2) Rydqv. SSL 4: 295.

3) Lidén Upps.-stud. s. 82 f.

4) Formen **Svalgen** hos Lotter beror sannolikt på anslutning (af kartografen?) till namnet å den vid stranden liggande gården **Svaltorp.** Sjön har för öfrigt sannolikt äfven kallats **Svalen;** se närmare härom under detta ord.

= **Skärjen** : fsv. **skær** 'klippa'; samt **Gorjen** : **går**, **Saljen** : **sal(?)**, **Soljen** : **sol** o. s. v. Samma **hall** ingår äfven i sjönamnen **Hallaren**, **Hallungen**, **Hallången** samt **Hallsjön**[1], **Hallasjön** (GS 1 V 37, 1 V 35), **Hallesjön** (1 V 38 : **Hallestorp**), **Halltjärn** (1 V 31); jfr vidare under **Halvarsnoren**, **Häljen**, **Hällaren**, **Hällingen**. Det uppträder däremot ej, som man af naturbeskaffenheten skulle kunna tro, i gårdnamnet **Hallsnäs** Ramkvilla sn Smål. Detta är nämligen identiskt med fno. gårdnamnet **Halsnes** : **hals**, om hvilket se närmare Rygh NG 2: 203.

Hallaren.

1) **hal³lar²n** (Blaeu 2: 19 [1663], Tuneld s. 82 [1741], Lotter c. 1750, Grau ss. 58, 59 [1754], Hermelin 1800, Lex. 3: 205, GS 4 Ö 40), en af Västmanlands största insjöar i Enåkers m. fl. s:nar, Simtuna hd, på gränsen till Uppland : **Hallarsbo** (vid sjöns nordligaste ända). Sjön är enligt Grau under Karl IX ock Gustaf II Adolf uppdämd af en mängd smärre sjöar, kärr ock träsk. Tydligen är det den nordliga delen af den nuvarande sjön som ursprungligen burit namnet **Hallaren**. Denna säges förr haft utlopp åt Dalälfven, men har på 1600-talet för vattenkrafts beredande åt Sala hytta fått sitt utlopp lett till Sagån. Att namnet emellertid är gammalt, framgår af namnet på den i Hallaren belägna gården (fsv.) **Halderssø**, **Hallarsø**[2] i Enåkers sn Uppl., bildat af sjönamnet liksom **Bolmsö** af **Bolmen** o. s. v. Med afseende på formen **Hallarsø** jfr **Øiarsbodha** (1334) : ***Øiar**, äldre ***Ø(i)ir** (se **Öjaren**) ock se den suffixologiska delen af öfversikten. Detta gårdnamn sammanställes af Lundgr. Sv. lm. X. 6: 93 felaktigt med personnamnet **Haldor**, **Hallor**. Sjön har tydligen fått sitt namn af de steniga eller klippiga öar ock holmar, på hvilka den är synnerligen rik. Jfr i fråga om bildning ock betydelse närmast **Hällaren**;

¹) Ösjö sn, N. Åsbo hd Skåne samt GS 3 Ö 40 3 ggr, 1 Ö 39 : **Hallaryd**, **Halseryd** ← äldre **Hal(l)siö**, 1 V 36, 4 Ö 34 : **Hallsjötorp**, 5 Ö 33 : **Hallebro**, 4 Ö 30 : **Hallsjö**, 5 Ö 30. Den förstnämnda sjön har sannolikt sitt namn från en stor, mycket brant höjd vid ena stranden. **Hallsjön** (1 V 35) å Hallebärg har väl sitt namn efter bärget, fsv. **Haal** (VGL IV. 11: 2). **Hallsjö** (GS 4 Ö 30) Huddinge sn, Våla hd Vstml. skrefs år 1409 **Halsio** (SD NS II).

²) Enligt SD NS I från 1404. Skrifningen **Hallarsø** förekommer där tre gånger, **Halderssø** 1 gång. Jfr äfven Styffe Un.₂ s. 280.

se för öfrigt **Haljen.** Mindre sannolikt är, att namnet hör till isl. **hallr** 'sluttande', hvaraf det mytiska isl. älfnamnet **Hǫll** synes vara bildat[1]. — Fsv. ***Hallir,** yngre ***Hallar-.**

2) Se **Hällaren** (Ärila sn Sdml.).

Hallungen (Yttre) **hal³lugen²** (GS 1 V 37) Mjöbäcks sn, Kinds hd Vg., med bärgiga stränder: **Hallingsnäs.** Ordet, fsv. ***Hallunger,** är medelst suffixet **-ung** aflett af fsv. **hal(l)** 'häll'; se för öfrigt föregående namn. Möjligt är, att äfven någon eller några af de nedan anförda sjöarna **Hallången** i äldre tid hetat ***Hallunger** (se **Hallången**). I fråga om bildning ock betydelse är för öfrigt **Hällungen** närmast att jämföra.

I fsv. sockennamnet **Hallunghabergh** (SD NS 2: 198 från 1409), nu **Hallingebärg** Klm., ingår däremot samma släktnamn ***Hallunger** som i de fsv. gårdnamnen **Hallunge** Rönö ock Svartlösa h:der Sdml. ock i det anglosax. ortnamnet **Hallingas;** se närmare min afhandling om de svenska ortnamnen på **-inge.**

Hallången **hal³log²gen.**

1) (GS 3 Ö 36) Hycklinge sn, Kinds hd Ög.; med bärgiga stränder, men icke utpräglat långsträckt.

2) (**Hallången** Hermelin 1818, GS 4 Ö 36; **Hallongen** Ekbæck s. 25 [1828]) Blackstads sn, S. Tjusts hd Klm.: **Hallingshult** (Locknevi sn); med steniga stränder (delvis) ock långsträckt form.

3) (**Hallongen** GS 2 Ö 35) Trehörna m. fl. s:nar, Lysings hd Ög.: **Hallången;** med delvis bärgaktiga stränder, men icke långsträckt form.

4) (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Blåviks sn m. m., Göstrings hd Ög.: **Hallen;** med bärgiga stränder ock långsträckt form.

5) (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Malexanders sn, Vifolka hd Ög.: **Hallingsfall;** med tämligen bärgaktiga stränder ock långsträckt form; nära **Asklången, Förlången, Värmlången** ock **Långsjön.**

6) (GS 3 Ö 35) Kättilstads sn, Kinds hd Ög.; med tämligen bärgiga stränder, men icke långsträckt form; nära sjön **Tolången.**

Namnet är bildat af sv. **hall** 'häll'; se närmare **Haljen.** Sannolikt föreligger åtminstone i något eller några af dessa

[1]) F. Jónsson Sn. Edda s. 226.

sjönamn på **-longen** ombildning af namnet **Hallungen**[1]. I så fall ha vi ytterligare ett exempel på sjönamn, som för Vg. ock Ög. äro gemensamma, men annars icke anträffats. Namnet förekommer inom ett ganska begränsat område. Möjligen har det i Ög. spritt sig från **Hallången** 3 i rak linje i riktning mot sydost (4, 5, 6, 1) in i Tjust (2). — Fsv. ***Hallanger** resp. ***Hallunger**.

Halmten **hal^{4}mten** [2] l. **hal^{3}mten^2** [3] (GS 3 Ö 37), liten sjö på gränsen mellan Hvena ock Målilla s:nar Klm. Namnet är väl bildat med det i sjönamn icke ovanliga **t**-suffixet af fsv. **halmber** m. i betydelsen 'halmstrå'; jfr sjönamnen **Långhalmen, Halmetjärn** (GS 2 V 33), fno. älfnamnet **Halma(?)**[4] samt i fråga om afledningen t. ex. **Östen** (: **Ösan**). Dylika från växtvärlden hämtade jämförelsenamn förekomma icke så sällan; jfr under **Axaren, Strålången.**

Halstjärn, se **Långhalsen.**

Halvaren, se följ. namn.

Halvarsnoren **hal^{3}varsnɷ^{2}r(e)n** (**Halvarsnorn** Lotter c. 1750; **Halfwas Norn** Fernow s. 14 [1773]; **Halfvarsnoren** Nora bergsl. s. 57 [1791]; **Halfvars-noren** Hermelin 1803; **Halfvardsnoren** Björkman s. 102 [1842]; **Halfvars-Noren** GS 2 Ö 32; **Halfvarsnoret** Från Vesterhafvet till Dalarne s. 63), stor sjö i Grythytte m. fl. s:nar Vstml. Den består egentligen af två sjöar, förenade medelst ett tämligen trångt sund. Enligt Bellander s. 102 kallas den norra delen äfven **Halfvarsfjärden** ock den södra **Noren,** hvilka namn enligt samme förf. »stundom torde sammanföras till **Halfvarsnoren**». Att dömma af de uppgifter, som stått mig till buds, är dock detta senare namn numera ytterst vanligt. Sköldberg s. 83 uppgifver, att sjön äfven kallas **Halfvaren;** med detta namn afses (eller afsågs) väl blott den öfre delen. Hvad nu detta namn beträffar, synes det vara bildat af isl. **hall** 'häll' (se närmare **Haljen, Hallungen**) ock samma **-var-,** som ingår i **Råsvaren** (jfr äfven **Salvaren, Svarfvaren**) ock som under nämnda art. närmare behandlas. Namnet har sålunda afseende på de

---

[1]) Gårdnamnen på **Hallings-** bevisa intet, då de likaväl kunna förutsätta ett äldre **Hallungs-** som **Hallångs-** (**Hallangs-**).

[2]) Enligt uppgift från Målilla.

[3]) Enligt uppgift från Hvena. Skrifningen med -o- i samma meddelande torde bero på något misstag.

[4]) Jfr Rygh Personn. s. 133.

bärgiga eller steniga stränderna, liksom fallet äfven är med namnen å de kringliggande sjöarna **Saxen, Skärjen**; jfr äfven **Grecken, Malen.** Samma sjönamn **Halvar(en)** kan äfven ingå i gårdnamnet **Halvarsboda** vid den sjö, som benämnes **Halvarsbosjön** (GS 3 Ö 32, Örebro hd Nke) ock som har tämligen höga stränder : gårdnamn på **-bo(da)**, hvilkas första led utgöres af sjönamn, äro ytterst vanliga. Men likaväl kan **Halvarsboda** vara bildat af fsv. personnamnet **Halvar** eller **Halvardh**, hvilket i alla händelser torde ingå i **Halfvaretjärn** (GS 1 V 33) Dalsl., **Halvarstjärn**, ett i Fryksände sn ock ett i Östmarks sn Vrml., no. **Halvorstjernet** (Rygh NG 3: 261); jfr t. ex. **Gunnarstjärn, Göstatjärn** o. s. v. I fråga om senare leden i **Halvarsnoren** se **Noren.** Bildningen påminner för öfrigt om sjönamnet **Vällnoren** (: **Vällen**).

Hammaren **ham³mar²n** (enl. uppgift) Gryts sn, Hammarkinds hd Ög., å GS 4 Ö 35 kallad **Hammarsjön.** Namnet innehåller fsv. **hamar** 'klippa, bärgshöjd', isl. **hamarr** o. s. v., hvilket som senare led äfven ingår i sjönamnen **Or-** ock **Örhammaren** (se för öfrigt d. o.) ock som första led i namnet å det härad, inom hvilket sjön är belägen, fsv. **Hamarkinda hæradh**, samt för öfrigt i **Hammarsjön** (GS 3 Ö 37), **Hammervattnet** (1 V 34), **Hammartjärn**[1]. I fråga om sjönamnets betydelse jfr **Gryten, Saxen, Steningen** o. s. v.

Hampsjön o. d., se **Kornan.**

Handskesjön, se **Socken.**

Hanesjön, se **Höningen, Svalhanen.**

Haraldsjön, se **Janhåksen.**

Hasla, fsv. ånamn, se **Hesslången.**

Hattsjön, se **Görvälln, Meshatten.**

Heen **he⁴en** (GS 4 Ö 33), liten sjö i Mellösa sn, Villåttinge hd Sdml. : **Heby.** Gårdnamnet utgår säkerligen från ett fsv. **Hedhaby.** Detta är nämligen det fsv. namnet å gården **Heby** i Lerbo sn, Oppunda hd Sdml. (SD NS II från år 1411). Sjön har alltså snarast hetat ***Heþe**; den nutida enstafvighetsakcenten skulle i så fall bero på analogisk ombildning. Ordet är uppkommet af sv. **hed**, fsv. **heþ** f., isl. **heiðr**, got. **haiþi** o. s. v. samt betyder 'hedsjön', liksom ***Grȳte** (se **Gryten**) har betydelsen

---

[1]) GS 2 V 33, 1 V 32, 3 Ö 31.

'stensjön' o. s. v. I ***Hedhaby** ingår sålunda gen. sg. af detta sjönamn. Andra sjönamn, som bildats af samma ord, ehuru medelst sammansättning i stället för afledning, äro: **He(d)sjön**[1], **Heasjön** (GS 1 V 37), **Hedvattnet** (2 V 33), **Hedtjärn**[2]; jfr äfven fno. ***Heiðsær**[3]. Af dessa må särskilt framhållas **Hedsjön** i Mellösa sn, alltså i närheten af Heen. Att denna i äldre tider äfven burit det osammansatta namnet **Heden**, fsv. ***Heþe**, blir sannolikt däraf, att vid densamma gården **Heden** är belägen, hvilket namn bildats direkt af sjönamnet, såsom fallet är t. ex. med gårdnamnen **Akaren, Hällaren, Kväggen, Immen** o. s. v. o. s. v. Det närbelägna **Hibbodal** torde förutsätta ett äldre ***Hed(a)bodal** ock sålunda äfvenledes visa hän på samma sjönamn. — Fsv. ***Hēþe.**

Henaren he³nar²n.

1) (Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 356, GS 4 Ö 33) Dunkers sn, Villåttinge hd Sdml.

2) (**Henaren** Radloff 2: 165 [1805]; **Henarn** GS 5 Ö 31) Knutby sn, Närdinghundra hd Uppl.

Det synes mig tryggast att vid tolkningen af detta namn utgå från namnet **Hensjön**[4]. Här föreligger sannolikt ett för öfrigt icke uppvisat fsv. ***hēn,** en nordisk motsvarighet till det ty. **hain** '(mörk) lund', egentligen ett medeltyskt ord, som i synnerhet i Thüringen ofta uppträder i ortnamn (Kluge Et. wb.). I detta sammanhang må erinras, att i närheten af den småländska **Hensjön** ligger socknen **Hestra,** hvilket namn, såsom jag i Ark. 17: 66 f. visat, innehåller ett ord (***hēster** 'bok'), som hittils likaledes blott varit känt från västgerm. språk, ock att **Henaren** 1 är belägen i Dunkers socken, om hvars namn detsamma gäller (se **Dunkern**). För öfrigt påpekas beträffande naturen kring dessa sjöar, att den småländska **Hensjön** är omgifven af gårdar, hvilkas namn sluta på **-hult** ock **-hestra,** att den sörmländska **Hensjön** ligger i **Björnlunda,** samt att i närheten af **Henaren** 1 bl. a. gårdarna **Hagalund** ock **Lundby** äro belägna.

---

1) GS 3 Ö 38, 3 Ö 37, 4 Ö 33, 5 Ö 33.

2) GS 2 V 31, 2 Ö 31 3 ggr, 3 Ö 31, 1 V 33, 2 V 33.

3) Möjligen gammalt namn på **Mjøsen** (jfr fno. **Heiðsævisþing**); se Zeuss Deutsch. u. nachbarst. s. 159, Rygh NG 2: 370.

4) GS 1 Ö 38 : **Hensnäs** Gryteryds sn, Västbo hd Smål.; 4 Ö 33 Björnlunda sn, Daga hd Sdml.

Denna härledning förefaller mig sannolikast. Jfr med afseende på betydelsen **Järnlunden** ock därunder anförda namn. Dock må äfven följande möjligheter tagas i betraktande. Namnet kan förutsätta ett fsv. ***Hēþnir** → **Hēnir**; jfr fsv. **Hēnamora** ← ***Hēþnamora**[1], fsv. **rōne** 'rönn' : **røþer**[2], **Skāne** : lat. **Scadinavia** o. s. v. Detta ord kunde höra till fsv. **hēþ** (se **Heen**, som kunde förhålla sig till **Henaren** som **Teen** till **Tenaren**). Men det kan äfven vara en bildning af ett fsv. adj. motsvarande isl. **heiðr** 'klar' (ty. **heiter** o. s. v., sskr. **kētú-** 'glans') med samma afledning, som förekommer i det mytiska isl. flodnamnet **Amsvartnir**[3]. Sjön är enligt uppgift »utmärkt vacker». Jfr i fråga om betydelsen t. ex. **Glan**, **Ottnaren** (: got. **uhtwo** egentl. 'ljusning', gr. ἀκτίς 'stråle'), **Skiren** o. s. v. Mot dessa båda möjligheter talar dock den omständigheten, att det är svårt att skilja namnet **Henaren** från **Hensjön**. Dessa ord förhålla sig till hvarandra som t. ex. **Björkaren** till **Björksjön**, **Ekaren** till **Eksjön**, **Hallaren** till **Hallsjön** o. s. v. Att dömma af gårdnamnet **Hensnäs** tyckes **n** i **Hensjön** tillhöra stammen, hvadan man icke kan våga att i **Hensjön** se ett **He(e)n**, som ytterligare utbildats med ordet **sjö**. — Fsv. ***Hēnir**.

Herröknas visthus, se **Misteln**.

Hesslången hes³log²gen (Rääf 5: 4) Svinhults sn, Ydre hd Ög. I saknad af äldre former är det omöjligt att yttra sig om första ledens ursprung. Man vill snarast tänka på trädnamnet fsv. **hasl** eller på det däraf afledda **hæsle** n. 'hasselskog', hvilka ord äro ganska vanliga i sv. ortnamn. I SD 3: 452 omtalas från 1320 ett vattendrag **Hasla** (»in torente Haslo», från Smål.?)[4]. Samma älfnamn finnes i Norge, se Rygh NG 1: 280. Jfr äfven det vanliga fht. flod- ock älfnamnet **Hasalaha** Förstem. 2: 691. Är sjönamnet **Hesslången** aflett af **hæsle** (ett fsv. ***Hæslelanger**), kan erinras om de analoga bildningarna **Böke-**, **Förlången**. Men mot dessa härledningar talar, att ordet enligt uttalsuppgiften har **e**, ej **ä**. Med afseende på den andra sammansättningsleden se **Lången**.

---

[1]) Se Nor. Aschw. gr. s. 187, Nord. tidskr. 1900, s. 142.

[2]) Hellqu. Ark. 7: 24.

[3]) Enligt en annan handskrift **Aursvartner**.

[4]) Samma namn förutsättes för gårdnamnet **Haslubek** (1288 enl. Bellander s. 38), nu **Hasselbäck**, Harakers sn, Norrbo hd Vstml.

Heten (Grau s. 550 [1754]) Löfsta sn, Simtuna hd Vstml.; säkerligen densamma som å GS 4 Ö 31 kallas **Hettems s(jön)**. Sannolikt kommer namnet af sv. adj. **het**, fsv. **hēter**, isl. **heitr**; jfr **Lyen, Värmeln, Ölen** samt med motsatt betydelse **Kallen, Källen**. Till samma stam hör isl. **Hitará**, förutsättande ett äldre älfnamn ***Hit**, hvars vokal står i afljudsförhållande till **heitr** (jfr art. **Hissingen**, slutet)[1]. Relativt nära denna å flyter **Kaldá** (: **kaldr** 'kall').

Hillen hil³len² [2] (**Hillen** GS 2 Ö 38; **Hillern** Höjers karta) Hjälmseryds sn, Västra hd Smål.: **Hillavara, Hillatorp, Hillefällan**. Samma sjönamn förekommer äfven i Norrbärke sn Dalarna (GS 3 Ö 30); jfr **Hillingen**. Ordet är väl en bildning på **-ian** af stammen **hell-** i isl. **hjallr**[3], hvars grundbetydelse synes vara 'förhöjning' ock hvaraf fsv. **hiælle** m. 'hylla eller säng under taket', sv. dial. **hjälle** m. 'skulle' afletts medelst **an**-suffix ock isl. **hilla** 'hylla'[4] medelst suffixet **-iôn**. Besläktade ord äro ags. **hyll** (eng. **hill**) 'kulle' (<- ***hull-**, se **Hyllen**), sv. **holm(e)**, lat. **collis** o. s. v. Namnet betyder alltså 'kullsjön' (se **Kullen**), d. v. s. 'den vid kullar eller höjder belägna sjön'. Suffixet **-ian** har här sålunda funktionen att uttrycka tillhörighet l. dyl.[5] Att dömma af kartan synes denna betydelse väl passa åtminstone den småländska. Mellan de båda sjöarna Hillen i Dalarna är Norsbärget beläget. Om sammansättningsleden **-vara** i **Hillavara** se **Grosken** ock **Rossvalen**. På samma sätt som sjön **Hillen** ha sjöarna **Bringen, Fjällen** ock väl äfven **Flugen** uppkallats efter i närheten liggande höjder eller bärg; jfr för öfrigt **Backatjärn, Bärgsjön** o. dyl. Om en annan, dock osäker gissning om härledningen af sjönamnet **Hillen** se **Allgunnen**.

---

[1]) Naturligtvis är det formellt möjligt, att äfven vårt sjönamn **Heten** utgår från samma stam **hit-**.

[2]) Äfven akcentformen **hil⁴len** har jag hört uppgifvas. Då emellertid den förra härrör från en i trakten boende lantbrukare ock dessutom styrkes af gårdnamnet **Hillavara**, torde den få betraktas som den riktigaste.

[3]) Om detta ord såsom ingående i no. ortnamn se Rygh NG Indl. s. 55. Hit hör väl äfven fsv. gårdnamnet **Hiella**, nu **Gällö**, vid Vättern, Vg.

[4]) Om **hylla** ock fsv. **hilla** äro etymologiskt identiska, lemnas därhän; jfr Nor. Aschw. gr. s. 101. Det förra ordet hör kanske närmast till den under **Hyllen** behandlade ordgruppen.

[5]) Jfr Hellqu. Ark. 7: 46.

För öfrigt erinrar jag i detta sammanhang om fsv. skogsnamnet **Hilde** (VGL IV), nu **Hillet** i Laske ock Barne h:der Vg.; men vet ej, om det bör sammanställas med vårt sjönamn. Man kunde emellertid påminna om öfverensstämmelsen mellan de fornvästgötska skogsnamnen **Gryti** ock **Roðk** med sv. sjönamnet **Gryten** ock fno. älfnamnet ***Roðk**[1]. Vidare finnas i Tyskland en mängd ortnamn, som af Förstem. 2: 734 föras till fht. **hilti** 'strid', dock i de flästa fall genom förmedling af personnamn. Särskilt kan för vårt sjönamns vidkommande framhållas fht. **Hildibach,** där möjligen intet personnamn ingår. Skulle något af dessa namn förbindas med **Hillen,** måste naturligtvis den ofvan framställda etymologien uppgifvas.

Hillingen **hil³liŋen²** (**Hillingen** Grau Reg. [1754], GS 4 Ö 31; **Hillings-sjön** Grau s. 570), liten sjö i Sala landsförsamling, Öfver-Tjurbo hd Vstml. Ordet är sannolikt bildat af samma ord som föregående namn. Söder om sjön går att dömma af kartan en, dock obetydlig höjdsträckning. Samma namn har sannolikt äfven burits af den af branta bärg omgifna sjö i Färgelanda sn, Valsbo hd Dalsl., som nu kallas **Hillingssätersjön** vid gården **Hillingssäter.** Föga troligt är, att i detta gårdnamn ingår det personnamn **Hilling,** som Lundgr. Sv. lm. X. 6: 102 uppkonstruerar på grund af gårdnamnet **Hillingstad** Ög. **Hillingen** förhåller sig till **Hillen** som **Grytingen** till **Gryten** ock **Mälmingen** till **Malmen.** För öfrigt erinras i fråga om namnets uppkomst om sjönamnet **Hällungen.**

Hinsen **hin³sen²** eller (mindre ofta) **hin⁴sen** (**Hinsen** Hermelin 1809; **Hindsen** GS 2 Ö 38), betydlig sjö i Värnamo m. fl. s:nar, Östbo hd Smål.: **Hinsekind** (**Hindsekind,** af allmogen uttalat **hin³ʃin²**). Namnet å denna härrgård skrefs på 1200-talet **Inzachind**[2], år 1424 **Hindzekind**[3] samt 1477 **Hindzsakind**[4]. Det får väl antagas, att sjönamnet ingår som första led i detta gårdnamn. Dess äldre fsv. form vore alltså ***Inze** ← ***Innsi,** bildat som fsv. sjönamnen ***Hulse** (se **Holten**), ***Mulse** (se under **Multen**), ***Vindse** (: **Winzathorp**) ock **Ymsi** (se **Ymsen**), ock de senare formerna med begynnande **h** skulle då bero på någon

---

1) Om detta namn se afd. II (suffixet **k**).
2) Allvin Östbo s. 99.
3) Styffe Un.$_2$ s. 159.
4) I en handling publicerad hos Rääf 1: 275.

slags ombildning (efter **hind?**). Sjönamnet vore i så fall att sammanhålla med no. älfnamnet **Inna** (Rygh NG 3: 433); se **Innaren.** Jfr äfven **Insetiærna,** Norrvika sn Dal. (1411, SD NS II). Nu finnes emellertid i Dalarna äfven en sjö **Hinsen**[1], i Ångermanl. en vid namn **Hinnsjön** (år 1569 **Hindesiö tresk**)[2] ock i Norge en fno. älfnamnsstam **Hind,** hvilken antagligen utgår från djurnamnet **hind**[3]; jfr no. **Hinderaa** ← ***Hindará**[4]. Ett fsv. ånamn **Hind** förutsättes enligt min mening äfven af fsv. **Hindos, Hindær os** (VGL IV. 10) på gränsen mellan Mo ock Tveta h:der Smål.; jfr t. ex. **Rottneros** under **Rottnen.** Jag är därför snarast böjd att i formen **Inzachind** se något slags förvanskning[5] ock för **Hinsen** antaga betydelsen 'hindsjön'. Å ena stranden ligger enligt kartan ett ställe vid namn **Hjortlöpen.** Sjön är synnerligen vacker ock har skogiga stränder, delvis med härlig löfskog; östra sidan är något bärgig, den västra flack. Med afseende på betydelse jfr under **Hjorten.** — Fsv. ***(H)inze, *Hindse.**

Hiren[6], **Öfra** o. **Nedra** (SGU Aa 12: 38) Floda sn, Oppunda hd Sdml.; nära sjön **Djuphiren.** Stammen återfinner jag i det no. älfnamnet **Hira** (Rygh NG 3: 358). Sannolikt är namnet att föra till stammen i no. **hira** 'vara dåsig o. d.', sv. dial. 'vackla'; dock är det vanskligt att yttra sig om betydelsen; jfr öfversikten, där en grupp sjönamn med bet. 'trög, matt o. d.' behandlas.

Hisjön, se **Hissingen.**

Hissingen väl **his³sigen²** (GS 4 Ö 33, SGU Aa 9: 6; å geol. kartbladet »Säfstaholm» genom tryckfel **Hisslingen**), liten sjö i Floda sn, Oppunda hd Sdml. Vid densamma ligger gården **Hissjö,** hvilket namn af allmogen uttalas **Hisse** ock år 1379 skrifves **Hitzö** (SRP nr 1464). Då denna fsv. form mycket väl kan beteckna ett ***Hiþ-sø**[7], kan man med skäl antaga, att i detta gårdnamn sjöns äldre namn döljer sig, ock att detta bör sam-

---

1) Tuneld s. 101 (1741).
2) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 23.
3) Rygh NG 3: 407.
4) K. Rygh nHist. tidsskr. 1: 118.
5) Om bortfall af **h** i fsv. se Nor. Aschw. gr. § 312.
6) Sjöarna **Hiren** voro för min meddelare från orten obekanta.
7) Om formen **sø** 'sjö' se Kock Ark. 17: 371 ock där citerad litteratur.

manhållas med 1) **Hisjön** (GS 1 V 37) i Frölunda ock Holtsljunga s:nar, Kinds hd Vg. : **Hid, Hiå, Hisebo, Hessered(?)** ock 2) **Hisjön** (GS 3 Ö 33) : **Hi(s)sjö** Lerbäcks sn, Kumla hd Nke. I det ofvannämnda gårdnamnet **Hid** ha vi tydligen det ord, från hvilket man för dessa båda senare namn bör utgå. Det är gifvetvis identiskt med isl. **híð** n. 'uppehållsplats, ide för djur, i synnerhet björnar', hvaraf bildats isl. **híðe**, fsv. **hiþe**, nsv. **ide** n. Detta ord ingår t. ex. i fno. **Híðáss**[1], **Híðin** (af **Híðvin**)[2]. Namnet betyder alltså 'Idesjön'. Hvad **Hisjön** 1 beträffar, är det på grund af namnet **Hiå** — hvilken gård icke är belägen vid sjön, utan vid en i förbindelse med densamma stående å — sannolikt, att sjön erhållit namn efter denna å, hvilken väl kallats **Hiþa**, motsvarande ett isl. ***Híðá**. Spår af ett älfnamn **Híð** finnes enl. Rygh NG 15: 74 äfven i Norge.

Namnet **Hissingen** skulle således bero på yngre utbildning af en stam **His(s)-**, som uppkommit ur ett **Hiþs(i)ø**. På samma sätt utgår möjligen sjönamnet **Bressingen** ytterst från ett ***Breþsiø**; jfr analoga fall fall under **Dädlingen, Grytingen, Ripplingen, Vinningen, Yxningen** samt **Tisaren**.

Emellertid kan man på grund af skrifningen **Hitsö** äfven antaga, att här ett önamn föreligger, hvilket bildats af ett sjönamn ***Hiter** (se **Heten**), som t. ex. **Bolmsø** af **Bolmen**, fsv. ***Bolmer**.

Under inga omständigheter är sålunda sjönamnet **Hissingen** att sammanställa med det likalydande önamnet, som i fsv. skrifves **Hising** (VGL).

Hjerten, se **Järten.**

Hjorten jor⁴ten.

1) (Crælius s. 391 [1732?, 1774], Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Virserums sn, Aspelands hd Klm.

2) (Hermelin 1818, GS 4 Ö 37) Hjorteds sn, S. Tjusts hd Klm. Sjönamnet ligger till grund för namnet å den nämnda socknen **Hjorted**, år 1375 skrifven **Hjortede (Hiortedhe?)**[3], år 1400 **Hiorthedhe**[4], 1412 **Hiortedh**[5].

3) (Hermelin 1810, GS 3 Ö 36) Rumskulla sn, Ydre hd Ög. nära gränsen till Klm.

---

1) Rygh NG 1: 361.
2) Rygh NG 1: 167.
3) Höjer 2: 349.
4) Styffe Un.$_2$ s. 185.
5) SD NS II.

4) (GS 3 Ö 36), liten sjö i S. Vi sn, Sevede hd Klm.; vid sjön Kröns södra ända.

5) (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm.

Namnet är bildat af djurnamnet **hjort**, fsv. **hiorter**, isl. **hjǫrtr** o. s. v. Samma ord ingår i **Hjortsjön**[1], **Hjorttjärn** (GS 2 Ö 31) samt i fno. älfnamnet **Hirta**[2] (← ***Hertįôn**, ***Hirtįôn**); jfr äfven fsv. gårdnamnet **Hiortasio** från år 1413 (SD NS II)[3], nu **Hjortsjö**, Rydaholms sn Smål., fht. flodnamnet **Hiruzpach** (: **hiruz** 'hjort')[4] o. s. v. Dock får man icke med afseende på betydelsen direkt sammanställa det enkla sjönamnet **Hjorten** ock det sammansatta **Hjortsjön** (så vida icke detta uppkommit genom sammansättning i yngre tid). Namnet **Hjorten** åsyftar sannolikt formen: åtminstone 1—3 äro i detta hänseende ganska lika hvarandra, ock namnet afser troligen att beteckna dessa sjöars greniga form, som erinrar om ett hjorthorn. Namnet **Hjortsjön** däremot betyder snarast 'sjön vid hvars stränder hjortar pläga uppehålla sig', något som i forntiden äfven kunnat uttryckas med en **n**- eller **įa**-afledning (jfr **Getaren**). Samma skillnad i betydelsen uppvisa t. ex. sjönamnen **Bjuren** ock **Bjursjön**, **Björn** ock **Björnsjön**, **Svan** ock **Svansjön** m. fl. m. fl. I detta sammanhang må äfven erinras om den grekiska floden Ἔλαφος i Arkadien, hvilken anses ha fått sitt namn på grund af sitt snabba lopp[5]. Slutligen fäster jag uppmärksamheten därvid, att det enkla sjönamnet **Hjorten** endast är uppvisat från Kalmar län eller dess omedelbara grannskap. — Fsv. ***Hiorter**.

Hjälmaren, se **Jälmaren**.

Hjälten, se **Jälten**.

Hjärtsjön, se **Järten**.

Hofden.

1) **hov⁴den** (Tham Link. s. 478, GS 3 Ö 34), liten sjö i Stjärnarps sn, Gullbärgs hd Ög.

---

1) GS 3 Ö 40 : **Hjortseryd**, 1 Ö 38, 2 Ö 37, 6 Ö 31.

2) Bugge Studier 2: 115 not 1.

3) Tydligen efter namnet å den sjö, som nu kallas **Hälga sjö** (GS 2 Ö 38); se **Häljen**.

4) Förstem. 2: 741.

5) Fick Bezz. Beitr. 22: 67.

2) (Grau s. 553 [1754], GS 4 Ö 30), liten sjö[1] i Enåkers sn, Simtuna hd Vstml.

Namnet är säkerligen bildat af ett ord motsvarande fno. **hǫfði** m. (en n-afledning af **hǫfuð**), hvilket ofta uppträder i no. gårdnamn ock där syftar på framspringande fjällspetsar, bärgiga näs o. d.[2]. Så skulle väl äfven kunna vara fallet med de två ifrågavarande sjönamnen. Dock synes det mig sannolikare, att namnet här afser att beteckna de båda små sjöarnas spetsiga form. Samma ord ingår äfven i de äldre formerna af sjönamnet **Fullhöfden**; jfr äfven **El-**, **Ljuster-**, **Nätterhöfden.** — Fsv. ***Hofþe.**

Hofspillaren, se **Hornspillern.**

Hofven **hω⁴ven**[3] (GS 6 Ö 31), liten sjö i Ösbygarns sn, Långhundra hd Uppl. Sannolikt föreligger här helt enkelt ett s. k. jämförelsenamn af sv. **hof,** fsv. **höver,** isl. **hófr,** fht. **huof** (ty. **huf**) o. s. v., ock detta syftar antagligen på sjöns form. Jfr t. ex. under **Fäturn, Halen, Kedjen, Rumpen, Spiken, Spjuten.**

Holgen Lex. 7: 487 är tryckfel för **Halgen,** se **Haljen.**

Holken eller (för 1) **Holk.**

1) **hol⁴k** ([i]**holk** Valdem. II:s jordeb., se VGL IV, s. 591; **Holken** GS 1 Ö 38), liten sjö i Gryteryds sn, Västbo hd Smål. : **Holkslida.** Sjöns form ock läge passar enligt uppgift in på den betydelse, jag nedan tillägger namnet.

2) (**Hålken** Broocman 2: 310 [1760]) V. Husby sn, Hammarkinds hd Ög. : **Holkenäs.** Sjön har i allmänhet icke branta eller bärgiga stränder: till största delen är den omgifven af åkerfält ock kärr. Troligen har dock vattenståndet i äldre tid varit mycket högre. Den kallas numera **Hällerstads-** eller någon gång **Korssättersjön** (: **Hällerstad, Korssätter**).

Namnet är identiskt med sv. **holk,** fsv. **holker,** isl. **holkr** i en äldre ock allmännare betydelse 'håla, fördjupning'. **Holken, Holkabrunn** kallas enl. prof. Lundell en brunn i Klm. Jfr **Holksjön** (GS 3 Ö 40) Blek. samt några af Falkm. s. 52 anförda skånska ortnamn. Ett likabetydande feminint **holka** uppträder äfven i no. ortnamn, såsom i **Holkemyren** i Rygge. Däremot

---

1) Icke närmare bekant för min meddelare från socknen.

2) Rygh NG Indl. s. 58.

3) Uppgiften om uttalet är ej fullt tydlig: namnet har »vanligt uttal», hvarmed väl menas, att ordet uttalas som best. formen af hof?

torde man icke hit få föra fsv. **Holkarydh,** gården **Holkaryd** Vrigstads sn Smål., där LUNDGREN[1] förmodar personnamnet **Holke.** Fsv. **holker** har jag Ark. 7: 14 förklarat ur ett ***hulʒnó-.** Hvad sjönamnet beträffar, kunde man ju dock tänka sig **k** vara det i sjönamn så ytterst vanliga suffixet, som i så fall vore tillagt sbst. **hol** n. 'hål'[2]. I fråga om betydelsen jfr de besläktade **Holpen, Holten** (fsv. ***Hulse**), **Hålvättern** samt under detta namn anförda sjönamn. — Fsv. ***Holker,** men för 2 sannolikt ***Holke** (jfr **Holkenäs**).

Holmen hol⁴men (enl. uppgift) Krokeks sn, Lösings hd Ög.; tycks äfven ha kallats eller kallas **Holmsjön**[3]. Af fsv. **holmber,** isl. **holmr** (jfr nsv. **Norsholm, Stockholm** o. s. v.), hvaraf den utvidgade formen **holme.** Namnet är snarast en elliptisk ock ung bildning af **Holmsjöm;** se t. ex. under **Kullen.** Jfr närmast sjönamnen **Tost-, Vikholmen** samt vidare **Holmsjön**[4], **Holm(e)vattnet(-vatten)**[5], **Holmtjärn**[6]; möjligen har dessutom i fno. funnits ett älfnamn **Holma** (Rygh NG 1: 83), hvilket dock kan vara ett af de många fno. älfnamnen på suffixalt **m.** Jfr i fråga om betydelsen **Öjaren.** — Fsv. ***Holmber.**

Holpen (**Holpen** Lotter c. 1750, Widegren 2: 135 [1817; jämte **Valpen**]; **Hållpen** Broocman 2: 440 [1770]) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. Namnet är en äldre benämning på den sjö, som nu kallas **Valpen.** Då denna är belägen icke långt från den större sjön **Hunn,** är det tydligt, att namnet **Valpen** beror på en i anslutning till sv. **(hund)valp** försiggången ombildning af det äldre namnet **Holpen;** sjönamnet **Hunn** har nämligen fattats som best. form af **hund** 'canis'. Jfr **Fiolen**

---

1) Sv. lm. X. 6: 106.

2) Jfr äfven under **Holpen.**

3) Jfr Tham Link. s. 838.

4) GS 2 Ö 40, 1 Ö 39, 1 V 38, 1 Ö 38 2 ggr, 3 Ö 38, 2 Ö 37, 3 Ö 37 4 ggr, 1 V 36 2 ggr, 3 Ö 34 3 ggr : **Holmsjöhult** 1 gg, 4 Ö 34, 2 Ö 33 3 ggr, 3 Ö 33 3 ggr : **Holmsjöhult** 1 gg, 4 Ö 33 3 ggr : **Holmsjötorp** 1 gg, 5 Ö 33 2 ggr, 2 Ö 32 6 ggr : **Holmsjöhult** 1 gg, 1 Ö 31, 2 Ö 31 4 ggr, 3 Ö 31 3 ggr, 6 Ö 31, 6 Ö 30 2 ggr.

5) GS 1 V 36 2 ggr : **Holmedalen** 1 gg, 2 V 36 2 ggr, 2 V 35 2 ggr, 2 V 34 2 ggr, 2 V 33.

6) GS 2 Ö 33, 1 V 32 4 ggr, 2 V 32, 2 Ö 32, 2 1 V 31 2 ggr, 1 Ö 31 4 ggr.

(hvilket namn har sin grund i missuppfattning af den egentliga betydelsen af sjönamnet **Stråken**) samt **Steksmälten.**

Sjön har bärgiga stränder. Jag antager, att ordet återgår på en labial utvidgning af roten i sv. **hål**, fsv. **hol**, ock att det sålunda är nära besläktat med sjönamnen **Holken, Hulingen, Hålvättern.** I hufvudsak samma ord föreligger i sjönamnet **Hulpan. Holpen** kan anses förhålla sig till **Holken** såsom t. ex. sv. dial. **harpa** 'gammal ful käring' till no. **hork** 'om en barsk og rynket kjærling'[1], sv. **snörpa** till isl. **snerkja**[2], mht. **schief** till **schieg** o. s. v.[3]. I fråga om suffixet erinrar jag äfven om sjönamnet **Kolpen.** — Fsv. ***Holp(er).**

Holten (Höjer 2: 1129), tämligen betydlig sjö i Holtsljunga sn, Kinds hd · Vg.; kallas numera **Holtssjön** (GS 1 V 37). Härledningen af detta namn ligger icke i så öppen dag som det vid första anblicken kan synas. Vi ha att utgå från det faktum, att älsta bygden i socknen är kring sjön[4] ock att alltså denna gifvit socknen namn. **Holtsljunga** skrefs år 1366 **Hulssaljungga**[5] och år 1546 **Holsliunga**[4]. Mellan l ock s har sedan ett t inskjutits alldeles som i nsv. **Hultsfred,** hvarom utförligare under **Hulingen.** Sjön har sålunda i fsv. tid säkerligen kallats **Hulse.** Detta namn har bildats med suffixet **-si, -se;** jfr **Ymsen** (fsv. **Imsi**) samt **Hinsen.** Grundordet är samma **hul, hol,** sv. **hål,** som ingår i sjönamnen **Hulingen, Hålvättern, Holken** o. s. v. Sjön är på västra sidan ganska bärgig. — Namnen **Holten, Holtssjön** bero på invärkan från sockennamnet; jfr det likartade förhållandet med t. ex. sjönamnen **Järten, Hvitten** (jämte **Hviten**). — Fsv. ***Hulse.**

Horjen **hor**[3]**jen**[2] (GS 2 Ö 39), liten sjö i V. Torsås sn, Allbo hd Smål. : **Horjeboda, Horjemo, Horjesand**[6]. Sjön har skogiga stränder med kärr ock stenar. Såväl akcenten som namnen å de vid sjön liggande gårdarna visa hän på ett fsv. ***Horghe.** Detta ord hör till sv. dial. **horj** m., som bl. a. betyder 'plats uppfylld af naturligen hopad sten' Ög., ock **horje** **m.** 'en tät bevuxen skogsdunge' (Rz s. 244), hvilket sistnämnda ord just bl. a. förekommer i Smål. Naturligtvis kan det ej af-

[1]) Se närmare Hellqu. Språkvet. sällsk. förh. 1891—94, s. 95.
[2]) Zupitza Germ. gutt. s. 44. [3]) Nor. Urg. lautl. s. 149.
[4]) Höjer 2: 1129. [5]) Styffe Un.$_2$ s. 109.
[6]) Jfr fsv. **Malghasandr : Maljen.**

göras, om sjönamnet är en afledning af det förra eller identiskt med det senare ordet. Snarast är jag böjd att fatta det som en n-stamsafledning af **horg** i betydelsen 'sten' ock sålunda i detsamma inlägga betydelsen 'stensjön'; jfr det besläktade **Horken** samt **Gryten, Steningen** äfvensom **Kumlan.** Namnets grundord är alltså fsv. **horgher,** biform med u-omljud till **hargher** m. 'stenkummel, af stenar uppfört offeraltare' Södw., hvilket är synnerligen vanligt i fsv. ock sv. ortnamn, såsom **Hargh** (nsv. **Harg**), **Othinsharg, Thorsharg** o. s. v. Dess isl. motsvarighet **hǫrgr** betyder 'bärg, klippa; tämpel', fht. **haruc** ock ags. **hearh** 'lund; tämpel'[1]. Ordets grundbetydelse anser jag vara 'sten, klippa' eller 'stenhop'[2]. Häremot talar visserligen den i vissa språk uppträdande betydelsen 'lund, offerlund', hvarför man ock fört ordet till lat. **carcer** 'einfriedigung'[3]. Huru nu än må förhålla sig med denna sammanställning, har man ytterst att utgå från en konkretare betydelse. Detta framgår nämligen af betydelsen hos de ord, från hvilka fsv. **hargher** icke utan svårighet kan skiljas[4]. Rotbesläktade äro äfven sskr. **çarkarā** 'kies' ~ gr. κροκάλη 'kisel am meeresufer'[5]. Betydelseutvecklingen anser jag ha varit: 'sten, klippa; stenkummel' → 'af stenar uppfört offeraltare' → 'hälgedom i allmänhet'; sålunda äfven användt om heliga lundar[6].

Hvad nu sjönamnet **Horjen** beträffar, föreligger väl här som nämnt ett exempel på bevarat u-omljud[7]. Ljudlagsenligt öfvergår dock annars fsv. **-ǫr-** till **-ør-**[8]. Att denna ljudförbindelse här — att dömma af uttalsuppgiften — uppträder som **-or-,**

---

1) Om fno. **hǫrgr** i no. ortnamn se Rygh NG Indl. s. 58, 1: 299 o. s. v.

2) Se utförligare min uppsats i Språkvet. sällsk. förh. 1891—94, s. 96 ock där citerad litteratur. Åt samma uppfattning lutar äfven Rygh NG Indl. s. 58.

3) Nor. Urg. lautl. s. 229.

4) Se den i not 2 citerade etymologiska uppsatsen.

5) Dessa ord för PRELLWITZ med tvekan till fir. **cloch** 'sten'; Hirt Ablaut s. 124 däremot härleder dem ur en ieu. bas **kerok.**

6) Om forngerm. ord med betydelsen 'hälgedom, tempel o. d.' se Mogk Germ. myth.$_2$ s. 166.

7) Jfr fda. **Horgh** (Script. rer. dan. 3: 552).

8) Kock Fsv. ljudl. s. 469 f. Jfr **Hörgh** (1413), nu **Hörja** Göinge hd Skå. (Styffe Un.$_2$ s. 71); **Hörg** (1145), nu **Hör Frosta hd** Skå. (SD 1: 50); se andra fall hos Falkm. s. 56 f.

torde väl bero på en dialektisk egendomlighet[1]. Det i fsv. ortnamnen **Væsthorgha, Horghum** förekommande **-o-** anses af Nor. Aschw. gr. § 104 anm. 3 vara uppkommet i svagtonig stafvelse, en förklaring som icke kan tillämpas på sjönamnet **Horjen**. Till samma betydelse af sjönamnet **Horjen** kommer man vidare, om man antager det vara bildat som sjönamnen **Gorjen, Gröcken, Haljen, Maljen** o. s. v., d. v. s. vara en svag form af ett adj. ***harugher** 'stenig' : **har** 'stengrund'.

Slutligen må omnämnas en annan formellt sett oantastlig ock från betydelsens synpunkt icke oantaglig möjlighet (jfr ofvan) att förklara ordet: det kan nämligen sammanställas med ags. **horh**, gen. **horwes**, fht. **horo**, gen. **horowes** 'smuts', i hvilket fall det vore en **n**-afledning af detta ord i den betydelse 'sumpfboden', som i fht. uppträder i det enkla ordet. Detta ord, ieu. ***kŕ̥-qo-**, ***kr̥-qó**, står i afljudsförhållande till sskr. **kalká** 'smuts, träsk' ← ieu. ***kor-qó**[2]; jfr äfven ir. **corcach** ock **corcas** 'moor, marsh, swamp' (Much ZfdA 42: 169). Denna möjlighet anser jag dock afgjort böra träda tillbaka för den tolkning af ordet, som ofvan lemnats. — Fsv. ***Horghe**.

Horken.

1) **hor⁴ken**[3] (**Hårken** Broocman 2: 426 [1760]; **Horken** Hermelin 1810, GS 3 Ö 34), liten sjö i Vånga sn, Mämmings hd Ög. : **Horkesätter**, år 1596 skrifvet **Horkasäter**[4]; med steniga stränder ock bärgig omgifning.

2) **hor⁴ken**[5] (**Horken** Hermelin 1810; **Hårken** GS 3 Ö 34), liten sjö i Hällestads sn. Finspånga läns hd Ög. : **Horketorp**; med mästadels steniga stränder.

På grund af gårdnamnen **Horkasäter** (**Horkesätter**), **Horketorp**, enligt hvilka man har att utgå från ett fsv. sjönamn **Horke**, skulle man i dessa namn snarast vänta sig akc. 2. Flera från

---

[1]) Jfr om ordet äfven Söderberg Filol. sällsk. i Lund förh. 1881—88, s. 60.

[2]) Lidén Stud. z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 50.

[3]) Med samma åt ö gående å-ljud, som förekommer i **Dofvern**, alltså väl ɵ.

[4]) Skr. utg. af Kyrkohist. fören. IV. 1: 188.

[5]) Med ett o-ljud, som gränsar till å, ej till ö: namnet uttalas ungefär som **värken** af **värk**.

olika håll härrörande uppgifter samstämma dock i detta afseende om att enstafvighetsakcenten är den enda som här förekommer: den måste anses bero på senare analogiinflytande. Särskilda svårigheter vållar emellertid just gårdnamnet **Horketorp.** Det heter år 1413 **Hørkothorp** (SD NS II), 1480 **Hörkotorp** samt år 1500 **Hyrkiotorp** ock **Hyrketorp**[1]. Namnet kan icke direkt förklaras ur sjönamnet **Horken,** utan innehåller en ịon-afledning af detsamma, fsv. ***Hyrkia.** Detta är ett synnerligen passande älfnamn, hvilket afletts af sjönamnet[2] på samma sätt, som **Ryskia,** ett fsv. namn på **Ruskån,** bildats af sjönamnet **Rusk** (se **Rusken**). Efter detta älfnamn har väl **Hyrkiotorp** uppkallats. Därvid är dock att märka, att **Horketorp,** att dömma af kartan, icke är beläget vid någon å: namnet har väl alltså burits af den å, som tyckes förbinda Öfversjön ock Horken. Det finnes sålunda intet skäl att för sjönamnet utgå från denna stam **hyrk-,** utan ordet har i fsv. tid säkerligen hetat **Horke.** ***Hyrkia,** hvaraf **Hyrkiotorp** : **Horken** = ***Yskia,** hvaraf **Öskiovik** : sjönamnet **Usken.** Det är rotbesläktat med sv. dial. **har** 'stengrund', fsv. **hargher, horgher** 'stenkummel' (se **Horjen**) samt uppvisar samma afljudsstadium ock afledning som det likaledes till samma rot hörande sv. dial. **hork** 'acerina cernua' m. fl. ord anförda ock behandlade af Hellqu. Språkvet. sällsk. förh. 1891—94, s. 94 f. Det betyder alltså 'stensjön'.

Hornbetan **hω³rnbe²tan** (GS 1 Ö 37) Sjötofta sn, Kinds hd Vg. : **Hornbetan.** Sjön har fått sitt namn efter den bredvid liggande gården. Detta framgår icke däraf, att den äfven kallas **Hornbetasjön** — denna omständighet utgör blott ett svagt stöd för vårt antagande; men ett bevis för detta är däremot, att längre i norr en gård **Betan** är belägen, af hvilket gårdnamn **Hornbetan** bildats medelst sammansättning med det i dylika namn ytterst vanliga sbst. **horn,** om hvars betydelse se Rygh NG Indl. s. 57. I fråga om bildningen jfr sjönamnet **Barsättern** : gårdnamnet **Barsätter, Glaåkern** : **Glaåker, Knabbarpen** : **Knabbarp** o. s. v. Härtill kommer, att sjön i äldre tid tydligen haft ett annat namn, nämligen **Svartsjön,** hvilket ännu lefver

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 66. Gården var då belägen i Risinge sn.

[2]) Af samma stam kommer äfven det jämtländska ånamnet **Horkan** (med annan afledning).

kvar i namnet å en vid norra stranden liggande gård. Detta namn, om hvilket se under **Svarten**, har stått i motsats till namnet å den närliggande **Skärsjön** (se **Skären**).

Hornborgasjön hω³rnbor¹jaʃön² (GS 1 Ö 35), stor sjö mellan Gudhems, Skånings ock Valle h:der Vg.: **Hornborga**. Namnet behandlas här, emedan någon möjligen i detsamma kunde vilja söka ett enklare, med **-sjö** icke sammansatt namn. Gårdnamnet **Hornborga** är emellertid primärt i förhållande till sjönamnet. Det lydde i fsv. tid **Hornbora**, ock efter denna gård har Hornborga socken uppkallats, år 1378 skrifven **Hornbora**[1]. Namnet är bildat af personnamnet ***Hornbori**, fda. **hurnburi** (å en runsten)[1], isl. **Hornbori** (Vǫluspá); jfr fno. gårdnamnet **Hornborastaðir**[2]. **Hornborgasjön** förhåller sig till gårdnamnet **Hornbora** ock till personnamnet ***Hornbori** som **Fjättmunnasjön** l. **Fjättmunn** till gårdnamnet **Fiætmunda** ock till personnamnet ***Fiætmunder**. Emellertid tyckas åtminstone i Norge andra lokaliteter än gårdar ha burit detta namn, hvarför den möjligheten ej är alldeles utesluten, att sjönamnet är ursprungligare än gårdnamnet[3]. Den stora sjön har emellertid säkert haft ett primärt namn, näml. **Lyniendi** (se **Lonen**). Den skall också ha kallats **Østen**[4].

Hornen[5] (GS 4 Ö 40) Tvings sn, Medelstads hd Blek., nära **Hörnen**: sbst. **horn** n.; se under **Hörnan**.

Hornspillern, Stora o. **Lilla**, hω³rnspil²lern (**Hornspillern** Tham Link. s. 900; **Hofspillaren** GS 3 Ö 34, sannolikt tryckfel för **Horn-**), små sjöar i Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög. Om senare leden **-spillern**, å GS med den konstruerade formen **-spillaren**, se **Spille(r)n**. Om sjönamn, i hvilka sbst. **horn** ingår, se **Hörnan**.

Horssjön, se **Hästestruten**.

Hosjön, se **Halftron**.

Hufvan hu³van² l. **Hufvern**, af allmogen uttalat u³ver²n (med det för roslagsdialekterna karakteristiska bortfallet af uddljudande **h**).

---

1) Om dessa namn se Lundgr. Hednisk tro s. 43, Ark. 3: 233, Sv. lm. X. 6: 111, Styffe Un.$_2$ s. 133.

2) Rygh NG 3: 119, 159; se äfven samme förf. Personn. s. 134.

3) Jfr Rygh NG 14: 43, Personn. s. 135.

4) Tuneld (II) 5: 14 (1790).

5) Uttalsuppgift har ej lemnats.

1) (**Hufvan** Radloff 1: 13 [1804], GS 6 Ö 31) Skederids sn, Sjuhundra hd Uppl.

2) (**Hufvan** GS 6 Ö 31) i samma socken.

Namnet utgår antingen från oblika kasus af ett fsv. ***Hūve** eller från ett fsv. ***Hūvir,** afledningar af fsv. **hūver,** hvilket i lagarna betyder 'det öfversta af en byggnad, tak', no. **huv** 'takås'. Samma ord ingår äfven i det likaledes uppländska sjönamnet **Hufsjön** (GS 5 Ö 30) Ekeby sn. Namnet syftar på de i närheten af sjöarna befintliga höjderna. I betraktande af den höga ålder, som man har all rätt att tillmäta dessa sjönamn, är det rent af möjligt, att det till grund liggande ordet **hūf-** här icke har den i fsv. uppvisade betydelsen, utan betyder 'bärg, kulle' l. dyl.; jfr de besläktade no. **hov n.** (← ***huba-**) 'liten hög', fht. **hubil** 'kulle', ags. **hofer,** fht. **hovar,** mht. **hover** 'höcker', lit. **kupstas** ds., fpers. **kaufa** m. 'bärg', zend. **kaofa** 'bärg; kamelpuckel'. Ordets grundbetydelse är 'hvälfning'[1]. Namnet **Hufvan** är till sin bildning ock betydelse att jämföra med sjönamnen **Bringen, Fjällen, Hillen** o. s. v. samt till betydelse med de besläktade **Höfvern** ock **Hofran.** Ett sbst. fno. **húfa** (fsv. **hūva**) ingår i namnen **Húfunes** (**Huvunæs**) Vg. (enl. Sverres saga) samt i Vinger Nge, **Húfurud** Smaal. Nge[2]. Utanför den nämnda gården i Vinger finnes en fors, som enligt Rygh möjligen kallats **Húfa,** hvilket namn han är böjd att föra till isl. **húfa** 'hufva'. Detta ord torde dock i alla händelser knappast ingå i det sv. sjönamnet.

Hugn **hug⁴n** [3] (**Hugn** Lotter c. 1750, GS 1 V 31; **Hungen** Fernow s. 10 [1773], Björkman s. 105), icke obetydlig sjö i Köla sn, Jösse hd Vrml., med bärgiga stränder, men i norr begränsad af ängsmark ock åker. Det ser ut, som om **n** här icke vore artikel, utan tillhörde själfva stammen, ock namnet sålunda vore bildat såsom t. ex. fsv. **þughn** (se **Tåkern**); se för öfrigt öfversikten. Formen **Hungen** är att bedömma som dial. **ungen, vangen,** best. former af **ugn, vagn** o. s. v. Ordet tillhör **säker-**

---

[1]) Jfr Hj. Falk Akad. afh. til S. Bugge s. 18, Fick$_4$ 1: 380, vFries. Mediagem. s. 51 f. ock där citerad litteratur. Den ieu. **grundformen** är **kup-** (jfr t. ex. fslav. **kupъ** 'hop') eller **kubh** (jfr sskr. **kubhrá-** 'grosshöckerig').

[2]) Rygh NG 1: 376, 3: 210; jfr Personn. s. 135.

[3]) Uttalas enligt uppgift med ett ljud mellan o (ǫ) ock u (ȣ, ɵ?).

ligen det allra älsta lagret af svenska sjönamn. Det är icke sannolikt, att namnet **Hugtjärn** (GS 2 Ö 32) Vstml. är att sammanhålla med detsamma. Däremot kunde man misstänka, att i gårdnamnet **Hungvik** (Högeruds sn Vrml.) dolde sig ett ***Hugn,** äldre namn på den vik af Glafsfjorden, vid hvilken gården är belägen. Vidare är det väl sannolikt, att en omljudsform af samma sjönamn uppträder i det likaledes värmländska sjönamnet **Hyngen,** hvilket i sin tur antagligen icke bör etymologiskt skiljas från det likalydande sjönamnet i Ydre.

Beträffande härledningen af **Hugn** antager jag som möjligt, att sjönamnet är bildat af ett älfnamn. Nu utfaller i Hungen den bekanta **Vrångsälfven** (no. **Vrangselven**), om hvilken jag med egna ögon öfvertygat mig, att den i hög grad gör skäl för sitt namn (af fsv. **vranger,** isl. **(v)rangr** 'krokig, sned'; se **Vrången**). Denna älf skulle då i älsta tider haft namnet **Huga,** hvilket möjligen kan vara etymologiskt identiskt med no. älfnamnet **Hugu**[1]. Ordet för jag till följande ordgrupp: serb. **o-kuka** 'flodkrökning', fslav. **kuko-nosъ** 'kroknäst', bulg. **kuka** 'hake', ir. **cúar** (← ***kukro-**) 'krokig', af ieu. √ **kuk** 'böja', hvilken rot säkerligen är identisk med den rot med betydelsen 'hvälfva sig', till hvilken germ. ***huȝilaz** (ty. **hügel**), isl. **haugr** 'hög', lit. **kaukas** 'buckla', **kaukara** 'kulle' o. s. v. höra[2]. Älfven har i så fall i äldre tid haft ett namn med samma betydelse 'krokälfven', hvarmed hon nu benämnes. Jfr i fråga om betydelsen **Krökingen, Vekmangen, Vren.** Skulle emellertid förloppet icke i detalj ha varit det som ofvan angifvits, tror jag i alla händelser, att sjönamnet på ett eller annat sätt sammanhänger med de nämnda orden, så t. ex. att sjön fått namn efter de kringliggande bärgen ock höjderna, hvarvid t. ex. sjönamnen **Bringen, Fjällen, Flugen, Hillen** ock **Hufvan** kunde jämföras. Däremot torde det ej höra ihop med sskr. **çúcis** 'blank' ock därmed besläktade ord. Vattnet i sjön är för öfrigt något grumligt. — Fsv. ***Hughn.**

[1]) Dettas stamvokal kan dock äfven vara en s. k. ligedannelseform; se Rygh NG 3: 399.

[2]) Kluge Et. wb.$_6$ s. 177, Zupitza Germ. gutt. s. 110, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 56. Skulle man med tanke på sskr. **kuča-** 'kvinnobröst' äfven våga föra germ. **hugi-** (got. **hugs** m. o. s. v.) 'sinne, tanke' till denna rot? Grundbetydelsen skulle då vara den konkreta 'bröst; eg.: hvälfning', hvarur liksom i en mängd likartade fall den abstrakta utvecklat sig.

Hulingen **hu³ligen²** (**Hullingen** Lotter c. 1750, Geogr.-stat. lex. 2: 733; **Hulingen** karta af 1764 [enl. Crælius s. 180], Crælius s. 9 [1774], Hermelin 1818, GS 3 Ö 37), ganska stor sjö i Hvena ock Målilla s:nar, Aspelands hd Klm. Namnets fornsvenska gestalt kan noggrant bestämmas med ledning af de fsv. formerna för **Hulingsryd** (**Hullingsryd** eller **Hullingeryd**) ock **Hultsfred,** namn på vid sjöns norra strand belägna gårdar. **Hulingsryd** skrifves år 1320 **Hulussryd** (SD III), där säkerligen förkortningstecknet för **n** uteglömts eller utplånats (alltså **Hulunssryd**), år 1447 **Holundsrydh,** 1466 **Hulundsrydh,** 1500 **Hwlwndsrydh**[1]. **Hultsfred** skrifves år 1320 **Holundsfarholth**[2], 1447 **Hwlundsfaarhult,** 1466 **Hulundsfarholt,** 1480 **Hulundsfarhult,** 1500 **Holundsfarholt**[3]. Formen **Hulussfarahult** 1320 (SD III) beror på samma anledning som det samtidiga **Hulussryd;** det ofvan anförda **Holundssfarholth** från samma år visar, att **n** vid denna tid ingick i ordet. Detta namn har sedan i nyare tid blifvit **Hultsfred.** Den folkliga formen är emellertid **Hullsfre.** Ännu 1751 hade **t** icke inskjutits i skriften, att dömma af Hårleman Dagb. 2: 19 (1751), Crælius s. 180 (1774), där namnet skrifves **Hulsfred.** I fråga om **t**-inskottet kan jämföras **Holtsljunga** (se **Holten**), **Hultsjö** (fsv. **Hølsiø**).

Hulingen har sålunda i fsv. tid lytt ***Hulunder** ock ***Holunder.** Att ordet haft stark böjning, alltså ej ändats på **-unde,** framgår af sammansättningsleden **Hulunds-.** Sjön är långgrund, i allmänhet ej öfver 3 meter djup, samt har slät sandstrand. Det oaktat är det tydligt, att namnet innehåller fsv. **hul, hol** n., sv. **hål,** fsv. adj. **hol** 'ihålig'[4] ock sålunda betyder 'hålsjön'. Närmast äro alltså **Hålvättern, Hålången** att jämföra; vidare **Hulsjön** (GS 1 V 38), **Hålsjön**[5], fsv. **Holasio** (se **Hullaren**), fsv. **Holsiø** (1492), nu kallad **Hålsjön,** Dalarna[6], nsv. **Holsjön** l. **Hollsjön** (jfr fsv. **Hulsöscogh** 1418)[7], **Hålvattnet**[8], **Håltjärn**[9],

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 126. [2]) Vadst. kl. jordeb. s. 128.
[3]) Vadst. kl. jordeb s. 132. S. 133 **Hollindsfarhult** från samma år.
[4]) Detta ord ingår sannolikt i flera af de sjönamn, som nu lyda **Hålsjön;** jfr fsv. **Holasio** (se **Hullaren**).
[5]) GS 1 V 38: **Hölseböke,** 1 V 36, 6 Ö 33, 4 Ö 31 2 ggr.
[6]) Dipl. dalek. 1: 149.
[7]) Se härom närmare Johansson Norsk. ark. 2: 419.
[8]) GS 1 V 34, 1 V 32.
[9]) GS 1 V 33 2 ggr, 1 V 31, 1 Ö 31.

Hålevatten (1 V 37), **Håletjärnet** (1 V 34), slutligen de besläktade **Holken, Holpen, Holten** (fsv. ***Hulse**), **Hulpan, Hölen, Näsöl** (← **Næshyl**), **Höllen,** fno. fjordnamnet **Holangr**[1], no. bäcknamnet **Holungen** (Rygh NG IV. 1: 70) ock no. älfnamnet **Hola** (därs. 3: 416). Säkerligen är äfven sjönamnet **Hullaren** att föra hit. Den formella likheten med got. **hulundi** 'håla' är naturligtvis tillfällig. Namnets senare led betyder 'sjö(n)' ock är densamma, som uppträder i **Jällunnen, Åsunden** o. s. v., se **Unden, Unnen.** En likbetydande senare led ingår i sjönamnet **Hålvättern.** — Fsv. ***Hulunder,** ***Holunder.**

Hullaren hul³lar²n (Tham Link. s. 21, GS 2 Ö 33), liten sjö i Rinna sn, Göstrings hd Ög.; med — att dömma af kartan — bärgiga stränder. Någon gammal form af namnet känner jag ej, men är dock öfvertygad om att det hör till den stora grupp af svenska sjönamn, som äro afledda af eller besläktade med sbst. **hål,** fsv. **hul, hol** (se **Hulingen**). Med afseende på det långa l må jämföras **Hullsjön**[2] (GS 1 V 35) Gärdhems ock Tunhems s:nar, Väne hd Vg. Vid denna sjö är gården **Hullsjö** belägen, som i VGL II kallas **Holæsio** ock som vid tiden för lagens uppteckande var kungsgård[3]. Efter Hullsjön har äfven den år 1334 omtalade socknen **Holasyo** sitt namn[4], nu en del af Gärdhem. Detta sjönamn är bildat som fsv. **Bredhæsyo** ock **Huitasyo,** bevarade som gårdnamn (se **Bredrefven** ock **Hviten**), ock innehåller sålunda ej sbst. **hol,** utan det likalydande adjektivet i svag form[5]. Sjön gör så till vida skäl för sitt namn, som den omgifves af högländа stränder. Af samma adj. i svag form är äfven det bekanta skogsnamnet **Hålaveden** uppkommet, fsv. **Holawidh** (från 1408 enligt SD NS II). — För att nu återgå till **Hullaren** har kanske dess fsv. form lytt ***Hulir.** Det långa l är dock naturligtvis mera påfallande i detta enkla ord än i den sammansatta **Hullsjön.** Slutligen må nämnas, att någon

[1]) Rygh Stud. s. 69 not 2.
[2]) Lex. 3: 38 skrifves felaktigt **Hjulsjön.**
[3]) Styffe Un.$_2$ s. 121. Jfr å andra sidan Schlyt. VGL Gloss.
[4]) Styffe Un.$_2$ s. 121, Höjer 2: 1036.
[5]) Jfr t. ex. **Diupadal, Myklæmosi** (VGL IV). Vokalen **a** (æ) i första leden utgår från oblik kasus (dat. o. ack.). De ursprungliga formerna ha tydligen lytt **Breþe sio, Holi sio, Hvite sio, Mykle mosi** o. s. v.

sjö med namnet **Hullaren** icke finnes i Sdml. Den Lex. 3: 447 så benämnda sjön heter **Hällaren** (se d. o.).

Hulpan **hul³pan²** (Rääf 5: 4), liten sjö i Svinhults sn, Ydre hd Ög.; sannolikt best. form af ett sbst. ***hulpa** 'håla, hölj' ock sålunda att jämföra med sjönamnen **Dölpan, Vesan.** Ordet är för öfrigt nära besläktat med **Holpen,** se d. o.

Hultbren **hul³tbre²n** [1] (Hermelin 1809, GS 3 Ö 38, Smål. beskr. under Åseda sn) Åseda sn, Uppvidinge hd Smål. Första leden är sv. fsv. **hult** n. 'mindre (löf)skog, skogsdunge', isl. **holt** 'torr, ofruktbar stengrund, vanligen beväxt med träd' Fr.₂, fht. **holz** 'wald, gehölz; holz als stoff' o. s. v. Ordet är inom socknen mycket vanligt i gårdnamn: **Hulebärgshult** vid sjöns nordöstra ända, **Linnehult** vid den nära Hultbren liggande **Hultsjön, Hult, Källehylte** (: **hylte, ja**-afledning af ordet), **Hyltekvarn, Göljehult, Horfhult, Mösjöhult, Sissehult, Svenshult, Stockhult, Varshult** m. fl. Ytterst ofta uppträder det i sjönamn: **Hultebrejan, Hulteglan, Hultemaren, Hulten, Njurhulten, Viholten, Hultsjön**[2], **Hultasjön**[3], **Hulttjärn** (GS 1 V 33), **Hultetjärn** (2 V 32), **Hultgölen** (3 Ö 39). Däremot hör icke sjönamnet **Holten** hit. Namnet har i alla dessa fall afseende på stränderna ock omgifningens beskaffenhet. Jfr med afseende på betydelsen under **Mällen** ock **Vedan.** — Senare leden är i betraktande af sjöns form tydligen adj. **bred,** fsv. **brēþer,** isl. **breiðr** o. s. v., hvilket ord äfven ingår i **Bredrefven, Bre(d)visten, Bressingen, Bredsjön** (se **Bredrefven**) o. s. v. Jfr det vanliga fno. sjönamnet **Skjaldbreið,** nu **Skjelbreien,** egentligen 'bred som en sköld'; se Rygh NG IV. 2: 182. Bildningsättet (sbst. + adj.) är detsamma som i **Hulteglan.** Se för öfrigt **Hultebrejan.** — Fsv. ***Hult(x)-brēþe** l. **-brēþer.**

Hultebrejan sannolikt **hul³tebräj²jan** (GS 3 O 39) Oskars sn, S. Möre hd Klm. Namnet är alldeles eller i hufvudsak bildat som föreg. Det innehåller oblik kasus af ett ***Hultabreþe.** Vokalisationen förklaras däraf, att enligt uppgift af prof. Lundell

---

[1]) Möjligen förekommer äfven ett uttal **hul³tebre²n.**

[2]) GS 1 V 38 : **Hylte,** 3 Ö 38, 2 Ö 37 : **Hultsjö,** 4 Ö 37 : **Hveningehult,** 1 V 36, 2 V 36, 2 V 34, 3 Ö 34, 1 V 33 2 ggr : **Hult,** 3 Ö 33 : **Hultsjö.**

[3]) GS 3 Ö 40, 2 Ö 39 2 ggr : **Stenshult,** 1 V 38 : **Hultasjö,** 3 Ö 32 : **Hult.**

gammalt **ei** i Södra Möre regelbundet representeras af **ei, äi;** intervokaliskt **d** (ð) är i målet förlorat. I fråga om uppträdandet af oblika kasusformer i sv. sjönamn se **Hvîten** (ä.-nsv. **huitan**) ock öfversikten. — Sjöns form påminner mycket om den hos **Hultbren;** se vidare denna art.

Hulteglan **hul³tegla²n** (GS 4 Ö 37) Döderhults sn, Stranda hd Klm. Om första leden se **Hultbren;** jfr äfven den i samma sn belägna **Hultsjön.** Om senare leden se **Gla, Glaen, Glan.**

Hultemaren **hul³tema²ren** (GS 3 Ö 37) Tveta sn, Aspelands hd Klm. Om första leden se **Hultbren** ock **Hultebrejan;** i fråga om den senare (de närbelägna) **Maren, Hällemaren, Mellanmaren.**

Hulten, Norra o. **Södra,** är enligt Allvin Vista s. 9 namn på två sjöar i häradet, men jag har mig för öfrigt intet bekant om dem. Sannolikt föreligger här ett fsv. ***Hulte,** bildat som ***Aspe,** ***Biærke,** ***Korne** o. s. v. ock sålunda betydande 'hultsjön'. Man kan emellertid också tänka på en ellips af **Hultsjön.**

Hummeln **hum³meln²** [1] (»**hommern**») (**Humlen** Lotter c. 1750, Crælius s. 129 [1774], Hermelin 1818; **Humeln** GS 4 Ö 37), tämligen stor sjö i Kristdala sn, Tunaläns hd Klm. : **Hummelsta,** å GS 4 Ö 37 skrifvet **Hummersta**[2], alltså ett af de icke synnerligen talrika namn på **-sta,** hvilkas första led är ett sjönamn[3]. Genom sjön flyter en ganska ansenlig å, hvilken hos Höjer 2: 358 kallas **Virbo-ån,** men af Crælius s. 27 **Humle-ån.** Det första namnet har den fått efter den vid dess utlopp i Östersjön belägna gården **Virbo.** I fråga om det senare kan det blifva ett spörsmål, huruvida å- eller sjönamnet är det ursprungliga. I Norge finnes ett älfnamn **Humla,** hvilket Rygh NG 2: 395 är böjd att härleda ur insektnamnet **humla;** flera analogier för en sådan betydelse hos älfnamn finnas. Ett likalydande namn har säkerligen burits af **Humlebäcken** (GS 1 V 40) S. Åsbo hd Skå.: namnet å den vid densamma belägna gården **Humlarp** visar nämligen hän på ett osammansatt vattendrags-

---

[1]) Enligt två uppgifter har ordet akc. 2, enligt en tredje förekommer akc. 1. För öfrigt tycks det uttalas med ett o-liknande u-ljud (ɵ) ock kakuminalt **n** (ɳ); jfr **Rungeln.**

[2]) Säkerligen uttalat *ʂ*; jfr uttalsuppgiften ofvan.

[3]) I Stora Mellösa sn Nke finnes äfven ett **Hummelsta.** Denna gård kallas i fsv. tid **Humblastum,** hvilket namn enligt Lundgr. Sv. lm. X. 6: 113 torde innehålla ett fsv. personnamn ***Humble.**

namn. Äfven erinras om de svenska gårdnamnen **Humlebäck, -bäcken** (4 ggr), **Humledal**[1]. Emellertid anser jag det säkert, att i föreliggande fall ån uppkallats efter sjön. Den förra har i äldre tider — åtminstone under större delen af sitt lopp — haft ett helt annat namn, nämligen det hvaraf det nämnda gårdsnamnet **Virbo** bildats. Ett gott stycke från Virbo ligger **Virkvarn**, likaledes vid den nämnda ån, ock jag drager däraf den slutsatsen, att denna ursprungligen haft ett namn, som bildats af den i å- ock sjönamn vanliga stammen **Vīr-**, hvarom se närmare under **Viren** : sannolikt har ån hetat ***Vīra.**

Vi återgå sedan till sjönamnet. Sjöns stränder äro skogiga ock mycket kuperade; den har dessutom mörkt, nästan dyigt vatten. Namnet är enligt min mening bildat med **l**-suffix af den germanska stammen **hūm-** i no. **hume** m. 'dunkelhet, mörker'[2], isl. **húm** n. 'skymning', **húmr** 'skum, halfmörk', hvilka ord äro nära besläktade med sv. **skum** 'halfmörk', hvaraf **skymma, skymning** o. s. v. ← ieu. √ **(s)kūm-**. Samma grundord ingår äfven i **Humsjön**[3]. I betraktande af huru ytterst ofta gårdsnamn på **-rum** till första led hafva sjönamn, skulle man slutligen känna sig frestad att spåra samma sjönamn i fsv. **Humblarum** (SD V fr. 1346). Dock känner jag ej, hvar denna gård nu är att söka. Kanske åsyftas det nuvarande **Hummersrum** (GS 3 Ö 38) Kråksmåla sn Klm. vid **Hummersgöl**; i alla händelser har denna säkerligen i fsv. tid burit ett namn af samma stam som **Hummeln**. I fråga om betydelsen af **Hummeln** erinras om sjönamnen **Dunkern, Kolsnaren, Mörken, Svarten.** — Fsv. ***Humble.**

Hundlen **hun³dlen**[2 4] (**Hundelen** Hermelin 1818; **Hundeln** GS 4 Ö 37) Kristdala sn, Tunaläns hd Klm. Om stamstafvelsens etymologi gäller i hufvudsak detsamma som om sjönamnet **Hunn.** Ordet kan naturligtvis härledas från djurnamnet **hund** (se de många parallellerna under **Hunn**); men det synes mig betydligt sannolikare, att vi äfven här ha att söka den fsv. stam **hund-** 'bärg' l. dyl.,

[1]) Sv. postortlex. s. 204 (1894).

[2]) Ordet är identiskt med fsv. **hūme** m., sv. **hum** i den öfverflyttade bemärkelsen 'dunkel föreställning, misstanke'.

[3]) GS 2 Ö 34, 1 V 32: **Humslid**, 1 V 31 2 ggr.

[4]) Namnet uttalas enligt uppgift ej med det o-liknande ljud, som förekommer t. ex. i **Hummeln, Rungeln.**

som jag i art. **Hunn** tror mig ha uppvisat. Namnet betyder sålunda 'bärgsjön'; jfr det vid norra stranden belägna **Bärgsmåla.** Ordet är för öfrigt bildat på samma sätt som namnen å de likaledes i Klm. belägna **Findeln, Frindeln** ock **Grindeln.**

Hungen, se **Hugn.**

Hunn hun⁴n [1] (Lotter c. 1750, Broocman 2: 463 [1760], Hermelin 1810, Widegren 2: 159 [1828], GS 3 Ö 34—33), stor sjö[2] i Skedevi sn, Finspånga läns hd Ög. Det ligger nära till hands att till detta sjönamn förmoda samma slags ursprung, som vi komma att konstatera för namnet **Valpen** å en i närheten liggande sjö. Om man nu värkligen hade anledning till det antagandet, att detta senare namn vore lika gammalt som namnet **Hunn,** vore ju för öfrigt denna etymologi så gott som säker. Man kunde då erinra om det ångermanländska sjönamnet **Fölsingen,** år 1568 skrifvet **Fölsinge tresk** (: sv. dial. **fölsinge** 'fölunge'), hvilket uppkommit i motsättning till **Hästsjön,** år 1568 skrifvet **Hästesiö**[3]. Jfr sjönamnen **Ljusterhöfden** ~ **Svarthöfden,** de grek. bärgnamnen Τίτυρος 'bock' ock Χίμαρος 'get' (i närheten af hvarandra)[4]. Men nu veta vi, att **Valpen** i äldre tider hetat **Holpen** (se d. o.) ock att sålunda det förra namnet mycket väl kan bero på samma slags folketymologi som den, hvilken gifvit en granne till sjön **Stråken** namnet **Fiolen;** jfr äfven att de i närheten af hvarandra belägna sjöarna **Båfven** ock **Nedingen** benämnts **Bofven** ock **Nidingen.** Sjönamnet **Valpen** kan sålunda ej lemna oss någon vägledning. Då framställer sig osökt det spörsmålet, om ej i alla händelser det sannolikt uråldriga sjönamnet **Hunn** kan anses vara bildat af djurnamnet **hund.** Analogier för en dylik namnbildning erbjuda t. ex. sjönamnen **Alten, Anden, Bjuren, Björn, Bremsen, Galten, Geten, Hjorten, Hägern,** namnen på **-oxen** o. s. v.; jfr i fråga om bildningen äfven fno. gårdnamnet **Hundr,** hvilket Rygh NG 1: 43 för till **hund.** Ordet ingick säkert redan i fsv. tid som första led i sjönamn. Det framgår af gårdnamnen **Hundzsio** Ångerm. från år 1413 (SD NS II) samt **Hundzsiohult,** nu **Hundshult** Rogbärga sn Smål., från 1408 (SD NS II). För

1) Enligt två uppgifter.
2) 1/2 mil lång, 1/8 mil bred.
3) Nordlander Ångerm. fiskev. ss. 22, 23.
4) Fick Bezz. Beitr. 21: 265.

öfrigt må följande sjönamn anföras: **Hundsjön**[1], ä.-nsv. **lille hunsiönn** o. s. v. (Nordlander Ångerm. fiskev. s. 23), **Hunnasjön** (GS 1 V 37 : **Hundhult**)[2], **Hunsen** (3 Ö 29), liten sjö i Svärdsjö sn Dal., **Hundtjärn** (1 Ö 31); jfr äfven **Hunningen** ock **Hynningen**. Något egentligt hinder torde alltså ej möta för att antaga ordet innehålla djurnamnet **hund**.

Emellertid är en sådan härledning allt annat än säker. I främsta rummet erinrar jag om det flera gånger förekommande no. gårdnamnet **Hunn**, för hvilket Rygh anser ett fno. älfnamn **Hunn** hafva legat till grund[3], samt de därmed sannolikt identiska ty. **Hunde**[4] ock fht. **Huntâ**, nu **Hunte**. Detta senare namn anser Förstem. 2: 802 innehålla en afledning medelst dental af stammen i fht. flodnamnet **Hunaha**, nu **Haun**. Det vore kanske riktigast att så vitt möjligt för dessa namn söka en gemensam förklaring. Naturen kring de norska gårdarna med namnet **Hunn** känner jag ej. Däremot framgår det af Lohmeyers framställning[5], att de tyska floderna komma från bärgstrakter. Hvad **Hunn** beträffar, synas kring densamma traktens högsta bärg vara belägna[6].

Nu finnas några svenska bärg- ock höjdnamn, i hvilka man enligt mitt förmenande har skäl att spåra ett uråldrigt bärgnamn af en stam **hund-**, som icke får sammanställas med djurnamnet **hund**. Hit hör först ock främst fsv. **Hundæbiærgh** (VGL IV. 11: 2), nu **Hunnebärg** i Vg. Detta namn tolkas af Nor. Nord. tidskr. 1900, s. 136 som betydande 'hundbärget'. Mot denna härledning vore väl i sig själf intet att invända, om icke flera andra höjder ock bärg bure samma eller liknande namn : man kan nämligen icke se något rimligt skäl till att bärg ock höjder upprepade gånger erhållit namn med en sådan betydelse. Så kallas det högsta bärget i Lidhults sn, Sunnerbo hd Smål., för **Hundebärg**. Vidare erinrar jag om **Hunnehällar**, tre bärg-

---

1) GS 2 Ö 40 3 ggr, 1 Ö 39, 1 Ö 38, 1 V 36, 3 Ö 35, 4 Ö 35, 4 Ö 31.

2) Se dock nedan s. 240.

3) Thj. VVS 1891, s. 196, NG 1: 273.

4) Lohmeyer DF s. 75.

5) S. 75. Lohmeyers egen härledning af dessa tyska namn har jag svårt att godkänna.

6) Jfr Tham Link. s. 929.

hällar i Hvetlanda sn, Östra hd Smål., ock **Hunnebosgärde**, gård i Fossenes sn Bohusl., hvilken är belägen vid en bärgsrygg, som med branta väggar stupar ned mot densamma. För jämförelses skull må tilläggas, att Hunnebärg i Vg. hufvudsakligen består af lodräta, vid hvarandra uppresta bärghällar samt att ena sidan af det nyssnämnda **Hundebärg** i Smål. är mycket brant. Slutligen hör hit fsv. **Hundakulle**[1], nu **Hunnekulla**, en f. d. socken i S. Vadsbo hd Vg., äfven kallad **Tibärg**. Dessa namn synas mig kunna fattas såsom innehållande en genitivus definitivus af ett bärgnamn ***Hunde**; jfr de enkla namnen **Haal** (VGL IV. 11: 2), nu **Hallebärg**, ock **Billingh** anf. st., nu **Billingen**. Detta ord ***hunde** anser jag snarast innehålla en afledning af den bekanta ieu. roten **k̂u-** i skr. **çū** 'svälla upp', lat. **cŭ-mulus** 'upptornad massa, hög', kymr. **cwn** 'höjd', **cynu** 'uppstiga', fsv. **hun** 'takås', isl. **húnn** 'mastspets' o. s. v.[2] Sistnämnda nordiska ord **hūn** ingår i fda. **Hunsbiargh**[3], nu **Hunsbärget** Smål., nära Hallandsgränsen, en långt ut från sjön märkbar höjd[4]. Jag erinrar i detta sammanhang om det väl äfven hithörande fsv. gårdnamnet **Hundzbergh** (Vadst. kl. jordeb. s. 25), nu **Hundsbärg**, Aska hd Ög., där möjligen samma bärgnamnsstam **hund-** ingår. Bärgnamnet ***Hund-** är sålunda så gott som identiskt med det bekanta grek. bärgnamnet Κύνθος ← ieu. ***k̂undho-**, hvilket af Lidén Upps.-stud. s. 96 föres till denna rot[5]. I afljudsförhållande till detta ord står ieu. ***k̂u̯endho-**, hvilket gifvit fornir. **cend**, **cenn**, bret. **penn**[6], gael. **ben** 'hufvud, spets', bekant från de keltiska ortnamnen, t. ex. **Alpes Penninæ**[7] (S:t Bernhard), corn. **Penrhyn**, skotsk-gael. **Ben Nevis**, (ty.) **Finne**, namn på en höjdsträckning söder om nedre Unstrut, om hvilken se Bremer Ethnogr.

---

1) SD NS 2: 522, 591, 599.

2) Om denna rot se för öfrigt Fick_4 2: 84, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 322, Zupitza Germ. gutt. s. 208, Lidén Upps.-stud. s. 95.

3) Valdem. II:s jordeb.

4) Samma stam ingår efter min mening äfven i det förut omtalade fht. flodnamnet **Hunaha**, nu **Haun**.

5) Namnet har äfven tytts på annat sätt; se Lidén anf. st.

6) Lidén Upps.-stud. s. 96 noten. R. Schmidt ock Brugmann Grundr._2 1: 694 utgå från **k^u̯ennos** (**qennos**). Den ir. formen **cend**, hvilken B. förklarar som en skrifform, uppkommen då äldre **nd** ock **nn** sammanfallit, kan emellertid tala för den ofvan ansatta grundformen.

7) Fick_4 2: 59, Egli s. 106.

s. 41. Med dessa keltiska ord har WINDISCH sammanställt det grek. bärgnamnet Πίνδος, men R. Schmidt IF 1: 73 har framhållit, att de iriska ljudlagarna icke tillåta ett omedelbart sammanförande. Under alla omständigheter är Πίνδος rotbesläktat: det utgår från en variant **ku̯-i-** ock står i afljudsförhållande till sskr. **çváyati** 'svälla upp'[1]. Det gamla svenska bärgnamnet ***Hunde**, som jag ofvan vågat ponera, har sålunda, som vi se, mycket fräjdade anförvanter.

För att nu återgå till sjönamnet **Hunn** kan det naturligtvis likaledes utgå från ett äldre ***Hund-**, snarast en **n**-stam ***Hunde** → ***Hunne(n)**, där artikelns **n** bortfallit efter annat **n**. Det fno. älfnamnet **Hunn** synes uppvisa en annan afledning (äldre ***Hunþ-** eller kanske **Hundn-** med det i älfnamn ytterst vanliga **n**-suffixet[2]). Skulle dessa förmodanden vara i hufvudsak riktiga, betyda de ifrågavarande ortnamnen 'bärgån, bärgsjön' o. s. v. Med afseende på betydelsen erinras om det antagligen nära besläktade **Hundlen** samt **Bringen, Fjällen, Flugen, Hillen, Hufvan, Kullen** ock många andra. Vidare må nämnas, att **Hunnasjön** vid **Hundhult** (GS 1 V 37) Vg. i äldre tid sannolikt hetat **Hunne**. Gårdnamnet visar snarast hän på ett osammansatt sjönamn: ett äldre ***Hundasiøhult** hade kunnat utvecklas till ***Hundsehult** eller ***Hundshult**, men icke till **Hundhult**. Sjön är belägen i en bärgig trakt, ock dess namn kan alltså väl vara aflett af det substantiv i bet. 'bärg, höjd', som vi ofvan trott oss finna. Möjligen gäller samma tolkning för andra ofvan anförda sjönamn på **Hund-**.

Till sist anmärker jag, att det af gårdnamnet **Sillesjö**[3] (vid östra stranden) ser ut, som om sjön Hunn i äldre tid äfven burit ett annat namn, motsvarande sjönamnet **Sillen**.

Hunningen **hun³nigen²** (GS 4 Ö 36) Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm.; är väl aflett af djurnamnet **hund**, hvarom närmare under **Hunn**. På grund af u-vokalen måste afledningen antagas

[1]) Jfr Persson Wz. s. 114. Andra forskare ha ställt gr. Πίνδος till πιδύω 'kvälla'; se Fick Bezz. Beitr. 21: 278.

[2]) Jfr t. ex. **Rottnen**. I fråga om ljudutvecklingen **Hundn** → **Hunn** kunde erinras om t. ex. fht. **wanna** (se Kluge Et. wb. under **wanne**), isl. **hu̧nn**, som af Lidén Upps.-stud. s. 95 sammanställts med lit. **szvendrai** o. s. v.

[3]) Fsv. **Sillasio** (Tham Link. s. 935).

ha varit **-ung-** eller **-und-** (jfr **Hulingen**), eller är ordet uppkommet i relativt ung tid? Jfr **Hynningen**.

Hurfven hurven[1] (GS 1 Ö 38) Gryteryds ock Hestra s:nar, Västbo hd Smål. Namnet bör kanske förbindas med det fno. älfnamnet ***Horf**, som af Rygh NG 15: 385 föres till **hverfa** 'vrida sig omkring'. Man kunde ju också tänka på att det helt enkelt är bildat af det bl. a. just i Smål. förekommande substantivet **hurva** f. 'oredig sammangyttring, oredig hop' o. d. ock sålunda att sammanställa med no. gårdnamnet **Hurva**, som Rygh NG 1: 143 för till det i Östlandet brukade **hurv** f. med samma betydelse[2]. Man kunde i så fall erinra om sjönamnet **Mången**. I gårdnamnet **Hörebo** (vid sjöns östra strand) döljer sig sannolikt en, om också förvanskad form af sjönamnet : någon äldre form af detta gårdnamn har jag dock ej funnit, såvida det ej skulle vara identiskt med det **Hörweboda**, som omtalas i SRP nr 823 från 1368; den gård eller by, som bar detta namn, synes man dock böra söka i Vg. Möjligen kunde man tänka sig, att i sjönamnet döljer sig en motsvarighet till fht. **horo** 'sumpf', **horawin** 'sumpfig', hvaraf de fht. flodnamnen **Horabach** ock **Huriwin** (Förstem. 2: 761) härledas.

Hurr, Öfre, Mellan-, Nedre, hur[4]**r** (**Hurr** Lotter c. 1750, GS 4 Ö 32; **Hur** Höjers karta; **Hurren** Cederström Vrml. fiskev. nr 2029, 2031), tre sjöar i Töcksmarks sn, Nordmarks hd Vrml. Namnet erinrar mycket om det gamla fno. älfnamnet **Hurð-**, som ligger till grund för bl. a. no. sockennamnet **Hurdalen**, fno. **Hurðardalr** (Rygh NG 2: 414), ock som möjligen hör till isl. **hurð** f. 'dörr', ock det bör väl snarast föras hit. Emellertid antager Werlauff Afno 1844—1845, s. 174 som möjligt, att det i en gränsbestämmelse mellan Norge ock Sverge från senare hälften af det trättonde århundradet omnämnda **Auridavatn** (anf. arb. s. 164 = NGL 2: 489) syftar på dessa tre sjöar, som alla förenas i ett från den norska gränsen kommande vatten. Detta namn är sammansatt med isl. **aurriði** 'salmo trutta, grålax, laxöring', motsvarande fsv. **ørrith**, sv. dial. **öred**, da. **ørred**, om hvilket ord närmare hos Hellqu. Ark. 13: 236 f. Det är sålunda

[1]) Namnet uttalas med långt **u**-ljud; akcent obekant.

[2]) Jfr äfven det skånska sockennamnet **Hurue** (1417), nu **Hurfva**. **Horva** (med akc. 2) är enligt prof. LUNDELL å Öland en vanlig benämning å vissa gärden.

af samma art som de under **Asplången** anförda sjönamn, hvilka innehålla benämningar på fiskar. Formen **Hurr** af äldre ***Urr-** hade då uppkommit genom stark sammandragning, underlättad däraf att ordet **aurriða-**, fsv. **ørriþa-** ingått som led i en sammansättning. Utvecklingen vore densamma som i fsv. **skutrā** vid sidan af **skøtrā**, **Asguter** : **Asgøter** o. s. v. Ända in i jämförelsevis sen tid förekommer den sammansatta namnformen **Hurrsjöarna**, t. ex. Fernow s. 8. Ur dessa sammansättningar på **-sjö** eller **-vatten** skulle formen **Hurr** ha eliminerats, jfr analoga fall under **Kullen**, **Sarfven** (för **Sarfsjön?**). Med afseende på formen **Hurr** af äldre ***Urr** kunde hänvisas till de af Nordl. Sv. fornm. tidskr. 9: 298 f. anförda analogiska fallen; jfr äfven **Hinsen**. Enligt Cederström förekommer laxöring i sjöarna. Formellt identiskt med det nämnda **Aurriðavatn** är väl också namnet å den likaledes i Töcksmark belägna sjön **Urvattnet** (Cström anf. arb. nr 2021), i hvars af- ock tillflytande vattendrag äfven laxöring förekommer. Samma första led ingår äfven i fno. **Aurriðabekkr**, nu **Ørebæk**, hvarom Rygh NG 2: 290 talar. Sannolikt innehåller **Öraddasjön** (GS 1 V 38 Hall.) samma ord; jfr dalmålets **örad** 'laxöring', hvarom se Nor. Ordl. s. 224. Enligt Hertzberg NGL V. 2: 790 ligger emellertid **Auridavatn** i Fogelviks sn ock bör »næppe» sammanställas med Hurrsjöarna.

Husören **hu³sö²ren** (GS 2 Ö 40), liten sjö i Öljehults sn, Bräkne hd Blek.; af **hus** n. (se **Hysingen**) ock fsv. **ør** (se **Ören**).

Fsv. **Huwdhran**, se **Höfvern**.

Hvalen, se **Valen**.

Hvalpen, se **Valpen**.

Hvinen, se **Vinen**.

Hvirfveln, se **Virfveln**.

Hviten, **Östra** o. **Västra**, **vi³ten²** (**huitan** oblik kasus, i ett rågångsdokument från slutet af 1500-talet [SD 1: 610], se nedan; **Hviten** Lotter c. 1750, GS 3 Ö 33; **Vitten** SGU Aa 62: 4, se nedan), två medelst ett ed skilda sjöar i Högsjö sn, Oppunda hd Sdml.: **Hviten**, **(H)vittorp**, **Hvittbro**, **Hvitstugan**. Namnet visar sig genom den ofvan anförda formen från 1500-talet innehålla färgadj. **hvit**, fsv. **hviter**, isl. **hvítr**, got. **hweits** o. s. v. Formen **huitan** (»mellen **suartatorp** och **huitan**») är oblik kasus af ett fsv. **Hvite**, bildat som sjönamnen ***Diupe**, ***Svarte** o. s. v. (jämte ***Diuper**, ***Svarter**); jfr y.-fsv. **fran Soma** (se **Sommen**).

I en mängd sjönamn har den oblika kasusformen blifvit den segrande, såsom t. ex. **Bornan, Edslan, Eldan, Hufvan, Muskan.** Formen **Vitten** beror på inflytande från gårdnamnet **Hvittorp** (uttalat med kort i); jfr **Järten.**

Ordet **hvit** är icke ovanligt i nordiska namn på vattendrag: det ingår i **Hvittsjön** (GS 2 V 31), **Hvithafvet** (2 Ö 31), **Hvitträsk**[1], **Hvittjärn**[2], **Hvitgölen** (jfr 3 Ö 34), isl. **Hvítá,** flod på Island, fno. **Hvítingr,** hvilket finnes som namn på insjöar, forsar, fjäll, öar ock skär[3]; jfr **Huidebek** (1624), nu **Hvitabäck,** Rödinge Skå.[4] Ett särskilt omnämnande förtjänar **Hvitasjön** (GS 1 V 37) Vg., emedan i detta namn det gamla bildningssättet tydligen afspeglar sig; jfr det fsv. gårdnamnet **Huitasyo**[5], nu **Hvitsjö,** Estuna sn Uppl., samt fsv. **Bredhæsyo, Holasyo** o. s. v. Ex. på gårdnamnen **Hvitsjö, Hvitvattnet, Hvittjärn** se äfven Sv. postortlex. s. 207 f. (1894).

Jfr med afseende på bildning ock betydelse för öfrigt fsv. ***Bleke** (jämte ***Bleker,** se **Bleken**) samt med afseende på betydelsen sjönamnen **Blanken, Blån, Mörken, Rön, Svarten** o. s. v. Samma betydelse har väl äfven det ty. älfnamnet **Elbe** (lat. **Albis**), kelt. flodnamnet **Albis (Aube)**: lat. **albus** 'hvit'. På Berninapasset finnes en sjö, hvilken på grund af det hvita glaciervatten, som i den samlar sig, kallas (på ital.) **Lago Bianco,** rätorom. **Ley Alv**[6] (: lat. **albus**). Ett tillflöde till Missouri har af liknande anledning fått namnet **White River**[7]. — Fsv. ***Hvite.**

Hyen, se **Hyn.**

Hyllen **hyl³len²** (Wieselgren 2: 713, Smål. beskr. under Tingsås) Väckelsångs o. Tingsås s:nar, Konga hd Smål.: **Hyllesbol;** å GS 2 Ö 39 kallas sjön **Hyllesjön.** Den har skogiga stränder med sten ock backar omkring. Om jag utan att känna äldre former af namnet skall våga yttra mig om dess härledning, är jag snarast böjd att antaga det vara en afledning af ett

---

1) GS 6 Ö 33, 6 Ö 32.
2) GS 2 V 34, 1 Ö 31, 2 Ö 31, 3 Ö 31.
3) Rygh NG 1: 357. Jfr **Gröningen.**
4) Heter hos Saxo **fons albus** (Falkm. s. 235).
5) SD NS II från 1409.
6) Egli Nom. geogr. s. 111 (1893).
7) Därs. s. 997.

fsv. *hylder, motsvarande ags. hyll (→ eng. hill) 'kulle' af *hulli-. Ordet betyder alltså 'kull- l. backsjön' ock har samma betydelse som det nära besläktade **Hillen**; jfr för öfrigt t. ex. **Bringen, Kullen**. Det har på grund af gårdnamnet **Hyllesbol** i fsv. snarast hetat ***Hyllir**, under det att **Hillen** till följd af gårdnamn på **Hilla-** måste antagas haft formen ***Hille**. Möjligt är för öfrigt, att **Hyllen** rent af utvecklats ur en stam **hill-**; jfr om den fsv. öfvergången i → y i sluten stafvelse framför en labial eller labialiserad konsonant Nor. Sv. lm. 1: 328, Kock Sv. språkhist. s. 22 f. — Fsv. ***Hyllir**.

Hyn, Norra o. **Södra**, hy⁴n (*hŷn*) (**Hyn** Fernow s. 884 [1773], GS 1 Ö 32; **Hyen** Lex. 4: 156), två tämligen betydliga sjöar mellan Kils o. Grafva s:nar Vrml. Samma sjönamn (**Hyen** GS 3 Ö 30) finnes i St. Skedvi sn Dalarna. Af samma grundord komma väl äfven fno. fjordnamnet **Hýi** ock no. älfnamnet **Hya**, anförda af Rygh Studier s. 42, NG IV. 2: 235. Jag antager, att orden liksom antagligen flera andra sjönamn äro att härleda från ett af de medelst suff. -u̯o- bildade färgadjektiven, nämligen från germ. *hīwa-, som motsvarar lit. **szyvas** 'grau, grauschimmelig', fbulg. **sivъ**,[1] fpreuss. **sywan** 'grå'; jfr armen. **seav** 'svart'[2], sskr. **çyāvás** 'svart, svartbrun, mörk' (af *kiēu̯ós). Besläktat är äfven ags. **hǽwe** 'blå'[3] (af *haiwi-). I hvilken särskild betydelsenyans adjektivet här uppträder, är ej gott att säga. Om sjöarnas utseende har jag fått uppgiften, att de hafva klart vatten. Emellertid upplyser Cederström Vrml. fiskev. nr 808—809, att vattnet i Södra Hyn visserligen är tämligen klart, men i Norra grumligt. Af färgadj. på -u̯o- äro möjligen äfven sjönamnen **Bjälfven, Salen** bildade.

Ehuru den ofvan gifna tydningen synes mig sannolikast, torde jag dock äfven böra antyda tvänne andra möjligheter att tolka vårt sjönamn. Man skulle t. ex. kunna härleda det från stammen i sv. **hy** 'ansiktsfärg', ags. **hiew, hýw, héow** 'gestalt, färg, skönhet' (eng. **hue**), got. **hiwi** n. 'utseende', hvilken väl

[1]) Se Persson Bezz. Beitr. 19: 273. Dock känner jag mig ej fullt öfvertygad om, ehuru det väl är sannolikt, att hit äfven no. dial. **hȳ** 'mögel' bör föras: i fno. isl. betyder nämligen ordet 'dun o. d.'

[2]) Om detta ord se Brugm. Grundr.$_2$ 1: 95, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 318.

[3]) Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 318.

med rätt ställes till den med s början de roten sskr. **chavi-** 'färg, skönhet', sv. **skina, skimmer, skir,** zend. **khsaêta** 'ljus, klar' o. s. v.[1] Afläggen af denna rot hafva emellertid stundom äfven bet. 'skugga', t. ex. fsax. **scimo,** fslav. **stěnъ,** gr. σκιά, sskr. **chāyá.** — Något fjärmare synes den i formellt hänseende mera tilltalande sammanställningen med sskr. **çévas** 'vänlig o. d.' **~çivás** 'gynnsam, god, kär', hvilket ord kan vara rotbesläktat med isl. **hýrr** 'blid, vänlig'[2]. I sistnämnda fall skulle betydelsen vara motsatt den, som t. ex. förekommer i sjönamnet **Båfven.**

Hyngen.

1) **hyg⁴gen** (Rääf 5: 12, GS 2 Ö 36) Torpa sn, Ydre hd Ög., ock Frinnaryds sn, N. Vedbo hd Smål.

2) (Hermelin 1808) Bro sn, Näs hd Vrml.; nu kallad **Brosjön** (GS 1 V 33).

3) (Fernow s. 339 [1773]), numera kallad **Kilsviken,** mellan Kils ock Visnums s:nar, Visnums hd Vrml. : **Hygn.** Sjön är egentligen att betrakta som en vik af Vänern.

Utgångspunkten för fastställandet af detta sjönamns äldre form är namnet å gården **Hygn,** sannolikt det i äldre tid omnämnda härresätet **Hygnetorp**[3]. Man har sålunda att utgå från en stam **hygn-,** som tycks vara en omljudsform af sjönamnet **Hugn.** Det torde då vara försiktigast att äfven för **Hyngen** antaga samma grundform. För öfrigt har jag intet af värde att meddela om detta namn.

Hynningen **hyn³nigen²** (**Hyningen** Cederström Vrml. fiskev. nr 1712) Stafnäs ock Gillbärga s:nar, Gillbärgs hd Vrml. Vattnet är mörkt. Om skrifformen hos CEDERSTRÖM värkligen återger ett äldre stadium i namnets utveckling, kunde man här ha anledning att förmoda en afledning på **-ning** af det under **Hyn** omtalade färgadjektivet germ. ***hiwa-?** I fråga om suffixet se utförligare under **Lysningen,** hvilket vore en fullt analog bildning, men med motsatt betydelse. Dock torde det vara tryggare att utgå från uttalsformen med kort **y.** Namnet synes alltså vara en parallellbildning till sjönamnet **Hunningen** ock i fråga om afledningen samt grundordets betydelse närmast böra jämföras med de fno. sjönamnen **Fylingr, Meringr** (: **fyl** 'föl', **marr** 'häst').

---

[1]) Uhlenbeck Et. wb. d. got. spr. s. 73, Zupitza Germ. gutt. s. 207.
[2]) Fick$_4$ 1: 421, Kluge Et. wb.$_6$.
[3]) Palmsk. M. S., Fernow s. 339.

Hysingen **hy³sigen²**? (GS 2 Ö 38), liten sjö på gränsen af Ramkvilla sn, Västra hd Jkps län, ock Hornaryds sn, Norrvidinge hd Kbgs län Smål. För den, som uppmärksamt studerar de anteckningar om råmärken mellan Växjö ock Linköpings biskopsdömen från 1320, som återgifvas i SD 3: 484, är det tydligt, att detta sjönamn ingår i det där omnämnda **Husinxaas**[1]. Detta namn är bildat af ett sjönamn ***Husinger**, väl af äldre ***Husunger**, såsom fsv. **Kalfsaas** af sjönamnet **Kalfven** (se d. o. 5) ock **Lygnis asa** af **Lygnen**, båda i närheten; jfr för öfrigt under **Greken**, **Lyen** m. fl. Något motsvarande gårdnamn finnes dock att dömma af kartan numera ej i närheten. Namnet synes vara aflett af **hus** n., hvilket äfven ingår i sjönamnen **Husören** ock **Husetjärn** (GS 1 V 33) Vrml. I fsv. ***Husinger** tycks en oomljudd biform föreligga. Med afseende på betydelsen 'hussjön' kunna jämföras: **Bastesjön** (se **Bastfoten**), **Bolsjön** (se **Bolen**), **Gårdsjön** (se **-gården**), **Härbärgssjön**, **Hyttsjön**[2], **Hyttjärn**[3] : lånordet **hytta**, de ytterst vanliga namnen **Kvarnsjön**[4], **Kvarntjärn**[4], **Kyrksjön**[5], vidare **Stugutjärn** (GS 2 V 33) : **stuga**, i samband med hvilket jag omnämner no. **Stuesjøen**, uttalat **stugusjön**, Hedemarken, som enligt Rygh NG 3: 406 möjligen har sitt namn af en gammal **sálustofa**, **Sätersjön** (se **Barsättern**), **Torpsjön**[6], **Torptjärn**[7]. Namnet är bildat som sjönamnen **Hörningen** (: **horn**), **Mälmingen** (: **malm**) o. a. Ännu närmare jämförligt är det no. älfnamnet **Kverninga** (Rygh NG 3: 371), hvilket förhåller sig till sv. **Kvarnsjön**, **Kvarntjärn** af **kvarn** som **Hysingen** till **Husetjärn** af **hus**.

Hyttsjön, se **Hysingen**.

Håkansjön, se **Janhåksen**.

Hålen, se **Hälen**.

---

[1]) Lundgr. Fsv. personn. på **-ing** s. 14 för däremot detta ord till ett personnamn **Husing**.

[2]) GS 3 Ö 34, 2 Ö 31.

[3]) GS 1 Ö 31 3 ggr, 2 Ö 31, 3 Ö 31.

[4]) Från Göta- ock Svealand har jag antecknat 50 med namnet **Kvarnsjön**, 1 **Kvarnvattnet** (GS 1 V 35 Boh.), 23 **Kvarntjärn**, 3 **Kvarngölen** (3 Ö 40 2 ggr, 4 Ö 36), 1 **Kvarndålet** (1 V 34 Dalsl.).

[5]) Från samma område känner jag 13 sjöar med detta namn.

[6]) GS 1 V 34, 4 Ö 33, 5 Ö 33, 1 Ö 32.

[7]) GS 1 V 32, 2 V 32, 2 Ö 32.

Hållen (SGU Aa 29: 9, 18) Vesslands sn, Örbyhus hd Uppl.; kallas anf. arb. s. 51 **Hållsjön**, GS 5 Ö 29 **Hällsjön** (tryckfel?) ock synes numera vara i det närmaste försvunnen. Jämföras böra möjligen **Hållsjön** (GS 2 Ö 32) Vrml.[1] ock **Hålltjärn** (3 Ö 31 Vstml.); emellertid äro dessa snarare att direkt jämställa med de under **Hulingen** anförda **Hålsjön** ock **Håltjärn**. Af samma grundord komma säkerligen äfven gårdnamnet **Hållen**[2] ock sockennamnet **Hållnäs** (Olands hd, GS 5 Ö 29). Är detta riktigt, har man en säker utgångspunkt i de fsv. namnen å gården **Hållen** ock socknen **Hållnäs** : den förra kallas nämligen år 1312 **Huld** (SD 3: 100), den senare år 1312 **Huldanæs** (Styffe Un.$_2$ s. 308) ock c. 1571 **Hollenäs, Hollnäs** (Forssell Sverige 1571, s. 300). Har alltså sjön i äldre tider hetat ***Hulde**? I så fall föreligger väl här en afledning af fsv. **hul, hol** n. 'hål', ock namnet är så besläktat med de under **Hulingen** anförda sjönamnen. Jfr med afseende på afledningen sjönamnen **Alden, Tagden, Öfden**(?).

Hålvättern **hå³lvät²tern** (**Hålvättern** l. -e- Hermelin 1804, Beskr. öfver Björkviks sn s. 14 [1823], GS 4 Ö 33) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml. Om första leden, fsv. subst. eller adj. **hol**, se **Hulingen**; om den senare se **Vättern**. Namnet betyder 'hålvattnet, hålsjön'. — Fsv. sannolikt ***Holawætur**; jfr **Holasio** o. s. v. under **Hulingen**.

Hålången **hå³log²gen** (GS 3 Ö 39), liten sjö i Sandsjö sn, Konga hd Smål. Namnet tycks på grund af strändernas beskaffenhet väl kunna vara bildat af fsv. adj. ***hā(r)**, isl. **hár** 'hög', hvarom se utförligt under **Hån**. Men namnet å den i närheten belägna **Hålåsen** eller **Hålåsbacken** visar hän på en sammansättning med **hål**, fsv. **hol**; se för öfrigt **Hulingen, Hålvättern** o. s. v.

Hån.

1) **hå⁴n** (enligt uppgift »**Håån**», d. v. s. **hån**) (Fernow s. 11 [1773], GS 1 V 31), mycket liten sjö[3] i Sunne sn, N. Fryksdals hd Vrml. : **Hån.**

2) väl **hå⁴n** (Cederström Vrml. fiskev. nr 922) Östmarks sn, Ö. Fryksdals hd Vrml.

---

[1]) Jfr här äfven Kallstenius Sv. lm. XXI. 1: 78.

[2]) Gården tycks, att dömma af ett meddelande, äfven kallas **Höln**. Den är belägen vid Bottenhafvet, som där kallas **Hölnbosjön**.

[3]) Sjön har i äldre tider haft större utsträckning; se Lex. 6: 372.

En likabenämnd liten sjö finnes äfven i Dalarna (GS 3 Ö 30), hvarom nedan; jfr **Håsjön** (GS 3 Ö 30) Norbärgs sn Vstml.: **Håbron**, hvilket senare namn äfven tyder på ett enkelt ***Hå(n)**. Möjligen bör man ock föra hit **Hånsjön** Ljusnarsbärgs sn, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml. (GS 2 Ö 31), där **n** uppfattats som hörande till stammen. Vid förklaringen af detta namn må först några ord sägas om de inom den närgränsande Gräsmarks sn belägna **Håtjärn** ock **Håbärget** (GS 1 V 31)[1]. Tjärnet skulle kunna tänkas vara uppkallat efter bärget, hvars namn till första sammansättningsled hade fsv. adj. ***hār**, motsvarande isl. **hár** 'hög', som ingår äfven i andra sv. namn, såsom **Håtuna**, år 1408 skrifvet **Hatuna** (SD NS II), socken i **Håbo** hd Uppl., samma år skrifvet **Habo**, vidare i **Håfjäll** Dalsl.[2], ock slutligen i åtskilliga fsv. personnamn[3]. Om förhållandet mellan detta adj. ock sv. **hög** (← ***hauʒaz**) se Leffler Ark. 1: 266 f., Bugge Indskr. s. 454. På samma sätt kunde nog det värmländska sjönamnet **Hån** innehålla en med best. slutartikeln substantiverad form af detta adj.; jfr **Blån, Djupen, Längen, Mörken, Rön** o. s. v. Här ock hvar vid sjöns stränder finnas höga bärg. Sannolikt vore då, att namnet älst tillkommit någon af de två gårdarna **Hån**, som äro belägna den ena sydväst ock den andra öster om sjön; jfr namnen å de närbelägna gårdarna **Höjden, Åsen** o. s. v. Den förstnämnda af dessa gårdar med namnet **Hån** ligger vid foten af en stor ock brant sluttande höjd. Däremot kunde knappast sjön **Hån** i Dalarna ha erhållit sitt namn från någon närliggande gård, utan ***har**, om det värkligen hör hit, direkt uppkallats efter de omgifvande höjderna; jfr för öfrigt från trakten kring sjön: **Bärgtjärn, Gräsbärgsklack, Slätbärget** o. s. v. Jag känner mig emellertid mycket tveksam, om de dalska ock värmländska sjönamnen utan vidare böra identifieras. En sjö på gränsen mellan Vika ock Sundborn, som nu kallas **Håsjön**, hette i fsv. tid **Hadesiön** (Dipl. dalek. s. 300)[4], ock det är ju möjligt, att en liknande form ligger till grund för det i Dalarna uppträdande sjönamnet **Hån**. Däremot

---

[1]) Jfr parallellen **Örtjärnarna** vid foten af **Örbärget** (Vstml.).

[2]) Rz s. 287. Jfr äfven gårdnamnen **Håbacka, Håbärg** 4 ggr, **Håbärget**; se Sv. postortlex. s. 208 (1894).

[3]) Lundgr. Språkl. intyg s. 38.

[4]) Jfr fno. **Hadavík** : en stam **Hað-**; se Rygh NG 15: 324.

förutsätter det jämtländska sockennamnet **Hasio** (1347 enl. Styffe Un.₂ s. 380), nu **Håsjö**, ett sjönamn, hvilket synes bildat af adj. **hā(r)**.[1] I detta sammanhang må inom parentes nämnas, att åtskilliga svenska sjönamn äro sammansatta med det med fsv. ***hār**, isl. **hár** besläktade **hög**, adj. ock sbst.: **Högsjön** (**Höge-**)[2], **Högtjärn** (**Höge-**)[3]. I Valdem. II:s jordeb. omnämnes en **Höghæsyo**[4]. I de flästa fall torde det vara sbst. **hög**, fsv. **høgher**, isl. **haugr**, som här ingår.

Emellertid göres den här framställda möjligheten till förklaring af **Hån** minst sagt osäker af den omständigheten, att flera i Norrland förekommande ortnamn på **Hå-**, däribland sjönamnet **Hån**, Lillhärads sn Härjedalen, tydligen icke utgå från adj. **hár** 'hög', utan från det norrländska dialektordet **hå** 'sel, lugnvatten'[5]. Samma ord finnes äfven i no. ock ingår ofta ensamt eller sammansatt i sjönamn, se närmare Ross under **Haa** ock Rygh NG 14: 205. Det är därför i sig självt möjligt, att något eller några af de ofvan anförda sjönamnen **Hån** snarast bör föras till detta ord. Men i hög grad sannolik blir denna förmodan därigenom, att såväl **Håtjärn** som den värml. sjön **Hån** kunna betraktas som blotta utvidgningar af de genomflytande åarna, ock det är en sådan betydelse som i första rummet tillkommer det no. ordet **Haa**. Medan jag sålunda för det jämtl. sockennamnet **Håsjö** till adj. **hār** 'hög', anser jag det afgjort sannolikast, att de värml. sjönamnen **Håtjärn** ock **Hån** böra afledas af det nämnda dialektordet **hå**, no. **haa**. **Håsjön** i Dalarna utgår däremot som nämnt från ett äldre **Hadesiön**.

Hånsvalen **hån³sva²len** (**Han-svalen** Hermelin 1818, sannolikt tryckfel för **Hån-**[6]; **Hånsvalen** GS 4 Ö 38) Blackstads sn, S. Tjusts hd Klm. I saknad af äldre former anser jag det vara lönlöst att mera bestämt yttra mig om ordets härledning. Dock torde man med ganska stor säkerhet kunna påstå, att senare

---

[1]) Jfr Nordlander Sv. fornm.-för. tidskr. 9: 308.

[2]) GS 1 Ö 39 : **Hyhult**, 1 Ö 38 : **Högseryd**, 1 V 37, 1 V 36 4 ggr, 4 Ö 35, 1 V 34, 2 V 34, 3 Ö 34 2 ggr : **Högsfall** 1 gg, 3 Ö 33 : **Högsjö**, 1 V 32, 3 Ö 32, 2 Ö 31, 6 Ö 30.

[3]) GS 1 V 33 2 ggr, 2 Ö 31, 1 V 31 : **Hög**.

[4]) VGL 2: 591 (Schlyt. uppl.).

[5]) Se härom Nordlander Sv. fornm.-för. tidskr. 9: 308.

[6]) Jfr ett liknande tryckfel under **Hälen**.

leden är densamma som i **Svalen** (se d. o.), hvarvid dock bör märkas, att det sjönamn, som nu vanligen skrifves **Rossvalen**, bevisligen haft **-var-** i stammen. Första leden kan väl ej föras till **Hån**, där **n** ej hör till stammen; kanske snarare till **Hånsjön** (GS 2 Ö 31) Ljusnarsbärgs sn Vstml.

Hårken, se **Horken**.

Hårsåsen, se **Härsåsen**.

Häggen Lotter c. 1750 är tryckfel för **Kläggen**.

Hägern **hä⁴gern** eller (af allmogen uttalat) **hä⁴jern**[1] (Cræelius s. 129 [1774], GS 4 Ö 37) Kristdala sn, Tuna läns hd Klm.: **Hägerrum**. Namnet är identiskt med no. sjönamnet **Heieren** (Buskerud, 2 ggr) ock bör härledas af sv. fogelnamnet **häger**, fsv. **hægher** (Södw.); jfr isl. **hegri** m. Säkerligen har på något sätt sjöns brutna ock sönderklyftade form gifvit upphof till detsamma; jfr fsv. **Hægrahalsen**, en äng i Hammars socken Nke[2]. Samma ord ingår i sjönamnet **Jägern** (← i **Hägern**). I fråga om betydelsen jfr **Alken**(?), **Anden**, **Gåsen**, **Kråken**, **Svan** o. s. v. Äfven erinras om det grekiska källnamnet Κίσσα i Arkadien: κίσσα 'häger'[3].

Hålen **hå⁴len** eller **hå⁴ln** (»**hå/n**», d. v. s. **hå*n***)[4] (**Halen** Hermelin 1810, Tham Link. s. 882; **Hålen** GS 3 Ö 34; båda dessa former torde bero på tryckfel[5]), liten sjö i Vånga sn, Finspånga läns hd Ög. Jag anser det sannolikast, att namnet helt enkelt innehåller best. form af sv. **hål**, fsv. **hæl**, isl. **hǽll** ock sålunda är ett jämförelsenamn af samma art som t. ex. sjönamnen **Halen**, **Oxögat**, **Hjärtasjön**, **Hjässasjön**, **Våmbsjön** o. s. v.

Häljen har att dömma af den hos Lotter c. 1750 förekommande formen **N. Helgen** i äldre tider varit namnet å den sjö, som nu kallas **Norräljen**, se d. o. ock **Söräljen**; jfr äfven **Gåräljen**. På grund af naturbeskaffenheten hos dessa sjöars stränder är det sannolikt, att namnet egentligen är en växelform

---

1) Enligt två uppgifter; af en tredje uppgift förekommer det, som om äfven akc. 2 användes.

2) Vadst. kl. jordeb. s. 220. 3) Fick Bezz. Beitr. 22: 50.

4) Enligt en meddelare skulle man på grund af allmogens uttal kunna konstruera en riksspråksform **Hären**. Enligt en annan uttalas ordet alldeles så som best. form af **hål**.

5) THAM har väl upptagit formen från HERMELIN. Tryckfelet hos denne senare är af samma art som det, hvilket förekommer vid återgifvandet af namnet **Hånsvalen**.

till **Haljen,** d. v. s. innehåller den synkoperade formen af ett fsv. ***hælligher** : fsv. **hal(l)** eller **hæl(l)**, motsvarande sv. **hall** eller **häll.** Med afseende på h-bortfallet i inljud se analoga fall hos Kock Tffil. NR 7: 306 noten. Se närmare under **Hällaren** samt **Gröcken, Haljen, Skärjen.**

Ehuru jag anser denna förklaring vara den sannolikaste, må dock äfven en annan möjlighet anföras. Den stöder sig på det faktum, att under vår hedniska forntid sjöar ock andra vattendrag synnerligen ofta voro föremål för gudomlig dyrkan, d. v. s. ansågos för heliga, okränkbara, fridlysta ställen[1]. Härom bära framför allt åtskilliga sjönamn vittne, särskilt namnen **Hälgasjön (Hälgesjön)**, af hvilka två förekomma i Smål.[2] (GS 2 Ö 38) ock ett i Värml. (GS 1 V 31), jfr äfven Falkman s. 235[3]. En **Helig** sjö, äfven kallad **Smederydssjön,** omtalas af Allvin Vestbo s. 143. I Norge är samma namn, fno. **Helgisjór,** ganska vanligt, se Rygh NG 2: 200, 3: 241. Jfr äfven det ganska ofta förekommande fht. **Heilig-, Heilagbrunno,** hvarom Förstem. 2: 636. Dessa namn äro bildade af fsv. **helagher,** best. form **hælghe,** isl. **heilagr,** best. form **helgi.** Det är ju nu naturligtvis möjligt, att samma adj. äfven ligger till grund för sjönamnet **Häljen.** Jfr i fråga om betydelsen **Sottern.** Stundom torde anledningen till namnet helt enkelt böra sökas däri, att i närheten af sjön ett tämpel, en offerplats l. dyl. funnits; jfr **Helgawater,** insjö på en af Shetlandsöarna, i hvars närhet Tor skall ha haft ett tämpel[4].

Slutligen må nämnas, att Fernow s. 11 anför ett **Helgen,** att dömma af sammanhanget namn på en i Norge belägen sjö, genom hvilken Rottnaälfven flyter.

---

[1]) Se Montelius (Ill.) Sv. hist. 1: 207, Mogk Germ. mythol.$_2$ s. 156. Jfr om den äldre bet. af ordet **helig** Bang i Akad. afh. til S. Bugge s. 4.

[2]) Den ena af dessa sjöar, belägen i Rydaholms sn ock källsjö till den vid Åhus i Skåne utfallande **Hälgeån,** tycks att dömma af gårdnamnet **Hjortsjö** äfven ha burit detta namn. Gården hette år 1413 **Hiortasio** (SD NS II).

[3]) I fråga om härledningen af namnet **Hälgeå** (Krist. län) af adj. **helig** hafva betänkligheter uttalats af Steenstrup dHist. tidsskr. 6 R VI. Man må emellertid erinra sig, att dess källsjö, som ofvan nämnts, bär namnet **Hälgesjön.**

[4]) Worsaae Mind. s. 292.

Hällaren **häl³laren²** (**Hällaren** GS 4 Ö 33; **Hallaren** Tham Nyk. ss. 16, 351 torde bero på tryckfel, formen förekommer åtminstone ej numera i trakten), liten sjö i Ärila sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml. : **St. o. L. Hällaren**[1]. Sjön har liksom den i samma socken belägna **Gryten** steniga stränder. Ordet är aflett af sv. **hall** l. **häll**, fsv. **hal(l)** l. **hæl(l)**. Det förutsätter ett fsv. ***Hællir** ock är identiskt med det fno. fjordnamnet **Hellir** (se Rygh Studier ss. 48, 80). Af fsv. **hæl(l)**, sv. **häll** äro äfven följande sv. sjönamn bildade: **Hällemaren, Hällingen, Hälltolen, Hällungen** samt **Hällsjön (Hälla-, Hälle-)**[2], **Häll(e)tjärn**[3], **Hällegöl**. Namnet har gamla anor: i Valdem. II:s jordeb. omnämnes **Hællesyo** i Fauräs hd Hall.[4] Jfr i fråga om bildning ock betydelse närmast det besläktade **Hallaren**. — Fsv. ***Hællir**.

Hällemaren **häl³lema²ren** (Cræelius s. 392 [1748?, 1774], GS 3 Ö 37) Tveta sn, Aspelands hd Klm. Sjön har klippiga stränder. Om första leden se **Hällaren**; i fråga om den senare (de närbelägna) **Maren, Hultemaren, Mellanmaren**.

Hällingen sannolikt **häl³ligen²** [5] (**Hellingen** Grau s. 482 [1754]; **Hällingen** Tham Vest. s. 163), liten sjö i Karbennings sn, Norbärgs hd Vstml. : sv. **hall** l. **häll**; se **Hällaren**. I fråga om bildning ock betydelse jfr närmast **Grytingen, Steningen**.

Hälltolen o. **Hälltorn, Stora** o. **Lilla** (Grau s. 524 [1754]) Skinnskattebärgs sn, Skinnskattebärgs hd Vstml., har jag ej återfunnit å nyare kartor. Första leden är **häll** (se **Hällaren**) ock den andra det icke ovanliga sjönamnet **Tolen (Torn)**, se d. o. Två små sjöar med detta namn finnas för öfrigt i Skinnskattebärgs sn, men då GRAU särskilt nämner en sjö **Tolen** från denna socken, är det ovisst, om han med **Hälltolen** ock **Hälltorn** åsyftar dessa.

Hällungen, Stora, häl³lugen² (**St. Hellungen** Tractus Gothoburg. 1734[6], Tuneld s. 212 [1741]; **Hällungen** Hermelin 1808,

[1]) Jfr äfven det icke långt från sjön belägna **Hälltorp**.

[2]) GS 3 Ö 39 : **Hällasjö**, 1 V 37 3 ggr, 3 Ö 37 2 ggr, 4 Ö 37, 1 V 36 4 ggr, 4 Ö 36 2 ggr, 3 Ö 34, 2 Ö 33, 3 Ö 33 2 ggr, 1 V 32, 2 Ö 32 2 ggr, 1 Ö 31, 2 Ö 31 3 ggr, 3 Ö 31, 4 Ö 31 : **Hällsjö**, 5 Ö 29.

[3]) GS 2 V 34, 2 V 32, 1 V 31, 2 Ö 31 3 ggr.

[4]) VGL 2: 591 (Schlyt. uppl.).

[5]) Uttalsuppgift har ej lemnats.

[6]) Ingår i J. Œdman Chorogr. Bahus. (1746).

GS 2 V 35) mellan Ödsmåls ock Ucklums s:nar, Inlands Nordre hd Bohusl. : **Hällesnäs** (← ***Hællungsnæs**). Sjön har säkerligen sitt namn af de branta höjder, som stupa ner i sjön; se för öfrigt **Hällaren.** I fråga om såväl betydelse som bildning är **Hallungen** närmast att jämföra: suffixet **-ung** är i sjönamn särskilt vanligt i Bohusl., Dalsl. o. Vg.

***Hälsingen,** fsv. ***Hælsinger,** har utan tvifvel varit namnet på den sjö i Långareds sn, Kullings hd Vg., som nu enligt GS 1 V 36 kallas **Hälsingesjön** : **Hälsingesvedjan.** Sjöns form ger otvetydigt vid handen, att namnet är bildat af fsv. **hals,** som i betydelsen 'trångt vattendrag' ytterst ingår i åtskilliga nordiska ortnamn, såsom **Hälsingör, Hälsingborg, Hälsingland;** se utförligare **Långhalsen.** I fråga om bildningen kan t. ex. sjönamnet **Fysingen** jämföras. Den möjligheten, att i sjönamnet det fsv. personnamnet **Hælsing** ingår, bör sålunda afvisas.

Härbärgssjön, se **Hysingen.**

Hären hä⁴ren (Hermelin 1809, GS 1 Ö 37) Gnosjö sn, Västbo hd Smål. : **Härryd**[1]. Namnet, som på grund af gårdnamnets form trots enstafvighetsakcenten måste anses utgå från ett fsv. ***Hære,** bör sammanhållas med namnet **Härsjön** (GS 3 Ö 40, 1 V 37), äfven ingående i gårdnamnet **Härsiötorp** (1623)[2] Karlskoga sn Vrml. ock motsvarande det i Norge ofta förekommande namnet **Hersjøen**[3]; vidare med **Härån,** namn å en från Haghults sn, Östbo hd, kommande biflod till Lagan, hvilken förstnämnda å i fsv. tid sannolikt kallats **Hæra,** motsvarande fno. älfnamnet **Hǽra,** no. **Hæra,** som omnämnes af Rygh NG 1: 12, 140, 3: 184 o. s. v.; jfr för öfrigt **Härlen, Härsan.** Hvad ordets härledning beträffar, anser Rygh det möjligt, att det no. älfnamnet är aflett af isl. **hárr, hǽrr** 'grå'. Jfr **Gråtjärn** (GS 1 Ö 31 Vrml.). I betraktande af de ytterst många svenska sjönamn, som bildats af färgadjektiv, synes denna härledning äfven för **Hären** vara att föredraga. I alla händelser böra ej dessa namn etymologiskt skiljas. Dock kan man ej afgöra, om namnet ursprungligen tillkommit sjön eller den å, som står i förbindelse med denna. Om vårt sjönamn sammanhänger med det no. älfnamnet **Hǽra,** kan det ej — åtminstone direkt — ställas till det

---

1) Enligt Allvin Vestbo s. 102; GS 1 Ö 37 har **Häreryd.**
2) I en handling, aftryckt i Norask. ark. 2: 745.
3) Rygh NG 3: 171.

älfnamn, som ingår i landskapsnamnet **Härjedalen**, fno. **Heriardalr** : **Heria**, nu **Härjån**, hvarom senast Modin Sv. lm. XIX. 2: 30. Ett älfnamn ***Her** eller ***Herja** har äfven funnits på norsk botten; se Rygh NG 14: 358. — Fsv. ***Hære**.

Härlen **hä³rlen²** l.[1] **hä⁴rlen** (GS 2 Ö 39), liten sjö i Härlunda sn, Allbo hd Smål. Socknen, hvilken i nyare tider utbrutits ur Torsås, är uppkallad efter friherrskapet **Härlunda** eller **Herrelund**, hvilket på 1600-talet upprättades för släkten Båt (Höjer 2: 306). Att dock namnet **Härlunda**, hvaraf genom folketymologi **Herrelunda**, är betydligt äldre, synes mig höjt öfver allt tvifvel. Dock kan ej med bestämdhet sägas, om det bildats af en äldre sjönamnsform **Här-** (se **Hären**) ock sbst. **lund** eller af sjönamnet **Härlen** ock det i ortnamn synnerligen vanliga **-unda** (se **Unden**), hvilket icke alltid visar hän på ett sjönamn på **-und**, utan stundom endast tyckes utmärka, att gården är belägen vid en sjö. Huru som hälst föreligger här ett namn, som på det närmaste sammanhänger med följ. sjönamn. Om dess äldre form är **Härl-**, bör ordet med afseende på afledningen jämföras med sjönamnet **Örlen** (: **ör**). Skulle gårdnamnet däremot vara bildat af stammen **här-** ock **lund**, har **l** från detta öfverförts till sjönamnet; jfr analoga fall under **Hviten**, **Järten**. För att emellertid **l** egentligen tillhör stammen talar namnet **Härlsbodasjön** (GS 2 Ö 32) Nke : **Härlsboda**, hvilket gårdnamn ju i sin tur kan förutsätta ett sjönamn **Härl-**.

Härsan **här³san²** (SGU Aa 100: 4, GS 6 Ö 31) Ösbygarns sn, Långhundra hd Uppl. : **Härsby**. Sannolikt har sjön i äldre tider hetat **Härsen** (= **Härsjön**, se **Hären**), hvilket blifvit **Härsan** på grund af inflytande från **Tärnan**. Eller också är suffixet **-si**; se särskilt **Ymsen** (← fsv. **Ymsi**).

Härsåsen **här³så²sen** (**Hårsäsen** GS 2 Ö 33; tydligen tryckfel), liten sjö i Finneröja sn, Vadsbo hd Vg. Senare leden är sv. **ås**, fsv. **ās** ock har afseende på den ås, som stryker förbi sjön; jfr de vid eller i närheten af den samma belägna gårdarna **Bärgåsen**, **Löfåsen**, **Nolåsen**, **Sandåsen**, **Skallåsen**. Sjönamnet är sålunda bildat som **Oppåsen**; se äfven **Åsen**. Om första leden kan i saknad af äldre former intet bestämt sägas. Möjligen ingår här ett **Härs-** (jfr **Hären**, **Härsan**) eller kanske äldre **Hälgs-**

---

[1]) Enligt annan uppgift.

(jfr **Häljen**); äfven andra möjligheter äro tänkbara. Det är för öfrigt icke omöjligt, att här sjöns ursprungliga namn ingår (**Hären? Häljen?**). I så fall kan erinras om sjönamnen **Tostholmen** (: **Tussered**) samt **Enehagen** (: **Enebo**), där senare leden älst antagligen icke syftat på sjöarna.

Hästestruten **häs³testru²ten** (GS 1 V 34), liten sjö i Högsäters sn, Valbo hd Dalsl.; i dagligt tal kallad **Struten**. Om ordets senare led se d. o. Med djurnamnet **häst** äro för öfrigt följande sjönamn bildade: **Hästasjön** (GS 1 Ö 39), **Hästsjön**[1], **Hästefjorden** (GS 1 V 34), **Häst(e)tjärn**[2], **Hästgölen**[3]; jfr fsv. gårdnamnet **Hæstbækkin** (1480)[4]. Synonyma namn äro **Horssjön** (GS 5 Ö 33), **Horsasjön** (3 Ö 40), **Horsfjärden** (5 Ö 33) i Östersjön : sv. fsv. **hors**. Se äfven under **Maren**.

Hättsjön, se **Görvälln**.

-höfden utgör senare leden i några sjönamn såsom **El-**, **Full-**, **Ljuster-**, **Nätter-**, **Sill-**, **Svarthöfden**. Om ordet är en omljudsform till fsv. **hovuþ** (se **Hofden**) eller utgår från fsv. **høvoþ**, **-iþ**, got. **haubiþ**, kan ej afgöras. Om ordets betydelse i de särskilda sjönamnen se dessa. Då jag för **Nätter-** ock **Sillhöfden** såsom fullt säker framställt den tolkningen, att de första sammansättningslederna innehålla älfnamn, må särskilt betonas, att äfven i flera fht. ortnamn det motsvarande **haubit** användes för att beteckna källan till floder. Jfr **Kaltenbahhes houbit**, **Horiginpahes houpit** m. fl. (Förstem. 2: 704). Det är väl därför möjligt, för att icke säga sannolikt, att äfven i öfriga namn på **-höfden** älfnamn ingå, ehuru de icke blifvit bevarade till vår tid. I öfrigt erinrar jag om sjönamnet **Åmänningen**, hvilket med afseende på sin bildning ganska mycket påminner om de med **-höfden** sammansatta namnen.

Höfvern **hö³ver²n**[5] (eller **hö⁴vern**[6]) (Lotter c. 1750, Hermelin 1810, Widegren 1: 592 [1817], Tham Link. ss. 40, 717, GS 3 o. 4 Ö 35), stor sjö i Ö. Ryds, Björsäters m. fl. s:nar Ög. : **Höfversby** (vid norra stranden, i Örtomta sn). Detta gårdnamn

---

[1]) GS 1 V 37, 2 V 36.
[2]) GS 2 V 34, 1 V 32, 1 Ö 31 2 ggr.
[3]) GS 3 Ö 40, 4 Ö 35. [4]) Vadst. kl. jordeb. s. 186.
[5]) Från Björsäters sn har jag dessutom erhållit uppgiften **Hö´fva`rn**.
[6]) Från Ö. Ryd; dock torde akc. 2 vara afgjort öfvervägande i sjöns närmaste omgifningar.

eller i alla händelser ett af sjönamnet bildat sådant skrifves år 1382 **Höfuirsböle** (SRP nr 1729), år 1389 **Höwrisböle** (anf. arb. nr 2411) samt år 1391 **Höwersböle** (anf. arb. nr 2538); därjämte omnämnes år 1382 **Hyfuirbo vadha** (anf. arb. nr 1729). Sjön har alltså i fsv. tid sannolikt hetat ***Høwir.** Med afseende på **r** i **Höfuirsböle** o. s. v. (för **Høvis-**) erinras t. ex. om fsv. **Dovirstorp** : ***Dovir** (se **Dofvern;** se för öfrigt afd. II). **Höfvern** är nära besläktat med no. sjönamnet **Høveren,** anfört af Rygh NG 2: 416. Då åtminstone den svenska sjön har bärgiga stränder, är det sannolikt, att namnet till grundord har någon af de under **Hufvan** anförda bildningarna af stammen **huf-** med betydelsen 'höjd', jfr t. ex. no. **hov** n. 'liten hög'. Sjönamnet skulle alltså på modernt språk snarast återges med 'bärgsjön' l. dyl. Jfr det besläktade **Hufvan** samt **Bringen, Fjällen, Kinnen** o. s. v. I fråga om såväl bildning som betydelse erinras om sjönamnet **Hällaren.**

Emellertid kan den fsv. formen äfven ha lytt **Høwrir;** jfr **Höwrisböle** ofvan. För no. **Høveren** antager också Rygh NG IV. 2: 85 ett fno. ***Hyfrir.** Ett ort- ock sjönamn **Høvren** förekommer ytterligare minst två gånger i Norge. I anförda arbete, som blef mig tillgängligt först sedan manuskriptet till denna art. inlemnats till tryckeriet, för Bugge de norska sjönamnen till fht. **hovar** 'puckel', en etymologi som ytterst sammanfaller med min härledning ock för hvars riktighet de norska naturförhållandena tala. Med dessa namn förbinder jag äfven sjönamnet **Hofran** (uttalat **hå³vran²**) Dalarna.

Den i SRP nr 1225 från år 1376 anförda formen **Huwdhran,** hvilken enligt samma arbetes register skall åsyfta sjön Höfvern, är säkerligen på ett eller annat sätt fördärfvad.

Högsjön, se **Hån.**

Höksjön, se **Svalen.**

Hölen, Öfre o. **Nedre,** väl **hö⁴len** (GS 1 V 34) Skålleruds sn,[1] Nordals hd Dalsl.; egentligen best. form af ett ord motsvarande fsv. **hyl** m. o. f., isl. **hylr,** sv. dial. **hölj** (hvars **j** uppkommit från oblika kasus); jfr närmast namnet å den i samma sn belägna sjön **Näsöl** (← **Næshyl**), vidare sjönamnen **Höllen** samt **Höljesjön** (GS 1 V 34). Samma ord ingår äfven i det sjönamn, som ligger till grund för sockennamnet **Hölsiö** ([1397] Styffe Un.$_2$ s. 167), nu **Hultsjö** Västra hd Smål., samt det af Rygh

NG 14: 259 ponerade fno. älfnamnet *Hyl ock det anf. arb. IV. 2: 230 konstruerade sjönamnet **Hylir**, nu **Høleren.**

Höllen, Stora, höl⁴ln (GS 5 Ö 29) Hållnäs sn, Olands hd Uppl. Sjön lär vara ganska djup. Namnet är liksom **Hölen** egentligen best. form af ett ord motsvarande fsv. **hyl** 'djup vattensamling', sv. dial. **hölj.** Det långa l har uppkommit i sammansättningen **Storhöln,** såsom sjön äfven kallas. Besläktat är för öfrigt namnet å den socken, där sjön är belägen; se **Hållen.**

Höningen hö³nigen² (GS 1 V 32), liten sjö i Gillbärga ock Stafsnäs s:nar, Gillbärga hd Vrml. Sannolikt ingår här djurnamnet **höna,** fsv. **høna;** jfr det däraf bildade no. älfnamnet **Høna**[1] ock sv. **Hönesjön** (GS 2 Ö 40 : **Hönetorp,** hvilket gårdnamn tyder på ett ursprungligen enkelt sjönamn ***Høne**); vidare sjönamnen **Svalhanen, Hanesjön**[2], **Hansjön**[3], af **hane** 'tupp'[4]. Jfr för öfrigt **Anden, Gåsen, Svan** samt i fråga om bildningen **Hysingen** ock det under **Svan** omtalade jämtl. sjönamnet **Svaningen.**

Emellertid må som en visserligen svag, men alltid tänkbar möjlighet framhållas, att man här kunde ha vattendragsnamn med ungefär samma innebörd som **Sången** ock därunder anförda namn. En stam **hön-** står i samma afljudsförhållande till lat. **canere** som isl. **gøla** till **gala;** jfr den af Detter-Heinzel PBB 18: 547 framställda, dock mycket osäkra etymologien af isl. gudanamnet **Hønir** (: isl. ***høna** 'sjunga'). Om denna härledning af **Höningen** är riktig, är det snarast en afledning af ett älfnamn ***Höna** = no. **Høna.** Jfr t. ex. **Rämmingen.**

Hörken, Norra o. Södra, hör⁴ken (*hø̄r̥kən*) (Nora bergsl. s. 63 [1791], Hermelin 1803, GS 2 Ö 31), tämligen stora sjöar i Ljusnarsbärgs sn, N. Kopparbärgs bärgsl. : **Hörken, Hörksviken.** Sjöarna hafva i allmänhet mycket branta ock bärgiga stränder. Efter sjön är den från N. Hörken upprinnande **Hörksälfven** uppkallad, så ock **Hörktjärn** vid S. Hörkens nö. strand. Den fsv. stammen har väl varit ***Hyrk-,** omljudd form till det **Hork-,** som ingår i sjönamnet **Horken,** alltså samma stam som i det där anförda fsv. **Hyrkiotorp.** Eller föreligger här en stam

---

1) Rygh NG 1: 5, IV. 2: 233, 14: 326.
2) GS 3 Ö 34 samt i Örkelljung sn Skå., Falkm. s. 203.
3) GS 4 Ö 34, 6 Ö 30.
4) Jfr gårdnamnen Hansjö Orsa sn Dalarna ock Hansjötorp Floda sn Sdml.

hǫrk-, som regelbundet öfvergått till **hörk**? Jfr de skånska ortnamnen **Hör** ← äldre **Hörg, Horgh, Hörby** ←**Hörgby**[1]. Grundordet har säkerligen betytt 'stengrund o. d.'; se för öfrigt **Horken**.

Hörnan **hö³rnan²** (GS 6 Ö 31) Söderby-Karls sn, Lyhundra hd Uppl. Namnet är liksom så många andra uppländska sjönamn egentligen oblik kasus af en n-stam, alltså här ett fsv. ***Hyrne**[2], bildat med suffixet **i̯an-** af sv. fsv. **horn** n. ock syftande på sjöns kantiga form; jfr i första rummet fsv. sjönamnet **þræhyrnæ**, hvarom under **Trehörningen**, vidare **Hörnen, Hörningen, Trehörningen** samt **Hornen, Hornsjön**[3], **Horntjärn**[4], fsv. älfnamnet **Horna** (SD V från 1346) Alvastra Ög., det mytiska älfnamnet **Horn** i Grógaldr samt fno. älfnamnet **Hyrna** (Rygh NG 1: 5).

Hörnen[5] (GS 3 Ö 30) Tvings sn, Medelstads hd Blek., nära sjön **Hornen**; af sbst. **horn** n., se **Hörnan**.

Hörningen **hör³nigen²** (Hermelin 1804, SGU Aa 5: 33, GS 4 Ö 32) Gillbärga sn, V.-Rekarnes hd Sdml. : **Hörningsnäs**. Samma namn har väl äfven burits (ock bäres möjligen ännu?) af den sjö, som å GS 1 V 32 kallas **Hörningssjön** Vrml. Formen har i båda fallen gifvit upphof till namnet, som för öfrigt är identiskt med fno. personnamnet **Hyrningr**, en af kämparna i slaget vid Svolder. Se för öfrigt **Hörnan**. Till betydelse ock bildning kan sjönamnet **Krökingen** jämföras.

Idlången **i³dloŋ²gen** (Hermelin 1804, GS 4 Ö 32), lång, smal sjö på gränsen mellan Länna ock Åkers s:nar, Åkers hd Sdml.; nära sjöarna **Ek-, Kärrlången**. Detta namn kan knappast härledas från något annat ord än fisknamnet **id**, om hvilket se närmare Hellqu. Etymol. bemerk. s. X. Härför kan i sin mån tala den omständigheten, att i sjöns närhet ligga två sjöar med namnet **Mörtsjön**. En fullständig analogi erbjöde för öfrigt **Asplången** (3), där fordom ymnigt med (fiskslaget) **asp** före-

[1]) Falkm. s. 56, Kock Sv. lm. XII. 7: 16 not 3.

[2]) Däremot torde namnet icke innehålla best. form af sv. (dial.) **hörna**, fsv. **hyrna** f.

[3]) GS 1 Ö 39 2 ggr : **Horn** 1 gg, 1 Ö 38, 4 Ö 38 : **Horn**, 1 Ö 36, 3 Ö 34, 3 Ö 33, 2 V 32.

[4]) GS 2 V 32, 1 Ö 31. [5]) Uttalsuppgift har ej lemnats.

kommet; men jag fasthåller vid mitt förut framställda påstående, att detta namn i stället som första sammansättningsled har en form af trädnamnet **asp** (se under **Asplången**). Fisknamnet **id** ingår äfven i **Idetjärnet** (GS 1 V 34) Ryrs sn, Sundals hd Dalsl. nära **Idvattnet**[1]. Enligt Lundberg Sv. insjöfiskarnas utbredning s. 33 förekommer iden bl. a. i Bohuslän ock Dalsland. Däremot saknas i nämnda arbete uppgifter om att den äfven är tillfinnandes i den trakt, där sjön Idlången är belägen. Men då den uppträder i Mälaren, är det ju ej osannolikt, att den äfven funnits eller finnes i närgränsande sjöar.

If- är en stam som förekommer i några sydsvenska sjönamn ock som torde förtjäna ett särskilt omnämnande:

1) **Iflösjön (Ifvösjön)**, mycket stor sjö i Villands hd Skåne: **Ifö, Ifvetofta. Ifö** skrifves i fsv. (fda.) tid **Iflø**[2], **Iffueö**[3], år 1624 **Iffö**[4]; **Ifvetofta** år 1319 **Ywætoffte**[5], år 1345 **Yflotoffte**[5], år 1379 **Yfvatofta**[3], år 1434 **Ywetofta**[3], år 1551 **Iffuetoffthe**[6]. Det i detta senare namn förekommande **y** bör väl här som ofta annars fattas som tecken för långt i-ljud. Dessa båda ortnamn visa enligt min mening med bestämdhet hän på ett fsv. (fda.) sjönamn ***Ive**, isl. **Ife.** Efter detta har den stora i sjön liggande ön uppkallats på samma sätt som **Bolmsö** efter **Bolmen,** fsv. **Hallarsø** efter **Hallaren, Yngö** efter **Yngen.** Namnen **Ifö** ock **Ifvetofta** äro sålunda icke, som Falkm. s. 146 antager, bildade af personnamnet **Ivar.** Namnet **Ifvetofta** är bildat som fsv. **Bringatofta** (af sjönamnet ***Bringe,** se **Bringen**) ock **Jælun(a)-tompta** (af sjönamnet **Jällunnen**).

2) **Ifvesjön** (GS 1 V 38) Torups sn, Tönnersjö hd Hall.: **Ifås.** Äfven här föreligger säkerligen ett gammalt sjönamn ***Īve,** hvaraf **Ifås** bildats liksom t. ex. **Grecksåsar** af **Grecken,** fsv. **Lyghnis äsa** af **Lygnen** o. s. v.

---

[1]) För öfrigt känner jag icke en dylik stam från namn på nordiska vattendrag. Man kunde förmoda ett sjönamn ***Iþir** i fsv. **Idesdall** på gränsen till Värend (SD 3: 484) ock **Idheshult** (SD NS 2: 472), nu Ideshult, Hjorteds sn Klm, nära två små sjöar; men enligt Lundgr. Sv. lm. X. 6: 125 ingår här snarast ett personnamn.

[2]) Valdem. II:s jordeb. s. 51. [3]) Styffe Un.$_2$ s. 73.

[4]) Falkm. s. 100. [5]) SD; Falkm. s. 146.

[6]) Falkm. s. 146.

3) **Ifvesgöl** (GS 3 Ö 40) Sillhöfda sn, Medelstads hd Blek. Detta namn synes visa tillbaka på ett gammalt sjönamn ***Īvir**, en växelform till ***Ive** ofvan. ***Īvir** förhåller sig till ***Ive** liksom t. ex. fsv. sjönamnen ***Getir** till ***Gete** (se **Getaren** ock **Geten**), ***Viþir** till ***Viþe** (se **Vien**), ***Ælptir** till ***Ælpte** (se **Ältaren** ock **Älten**), fno. sjönamnen **Aspir** till **Aspi**, fjordnamnen **Beðir** till **Beði**[1] o. s. v. Efter vanliga analogier skulle detta ***Īvir**, om det kommit att förblifva osammansatt, ha utvecklat sig till nsv. **Ivaren**, ett sjönamn som äfven förekommer i Ög., men som jag dock icke obetingat vågar föra till här behandlade sjönamnsstam.

Dessa sjönamn böra väl sammanhållas med flodnamnet isl. **Ífa** (Kråkumál 4)[2] ock med namnet å den aldrig tillfrysande ån **Ífing** (Vafþr. 16), som skiljer gudarnas land från jättarnas. Man tänker snarast på släktskap med mht. **îfer** m. (= ty. **eifer**, sv. lånordet **ifver**) ← urgerm. ***īf-ra-**. Namnet skulle då betyda 'liflig, rask, häftig' l. dyl.; jfr t. ex. **Leken, Nimmern, Svinnaren.** Dock är det icke alldeles säkert, att betydelsen af ty. **eifer** i äldre tider varit fullt densamma som nu[3].

Igelkotten **i³gelkot²ten** (SGU Aa 22: 55) Bettna sn, Oppunda hd Sdml. Namnet innehåller sv. **igelkott,** fsv. **ighulkutter,** isl. **ígulkǫttr.** Jfr med afseende på bildning ock betydelse t. ex. **Bjuren, Igeln.**

Igeln.

1) **i³gel²n** (GS 3 Ö 33), liten sjö delvis inom Svännestads sn, Skyllersta hd Nke.

2) (**Iglen** Lex. 3: 293) Hällstads sn, Ås hd Vg. Jag har icke på kartan kunnat upptäcka någon sjö med detta eller liknande namn, ej häller erhållit uppgift om någon sådan.

Iglen förekommer äfven ett par gånger som namn på tjärn i Norge; en enstaka gång finnes äfven **Igla** som älfnamn (Rygh NG 1: 97). I sammansatta sjönamn uppträder ordet synnerligen ofta i Sverge som i Norge; i Sverge uti **Igelsjön (Igla-, Igle-)**[4], **Igel-**

[1]) Rygh Stud. s. 80.

[2]) i **Ífu** enl. Wisén Carm. norr. 1: 62; andra handskrifter hafva dock i **móðu.**

[3]) Se Kluge Et. wb.$_6$

[4]) GS 1 Ö 39 2 ggr, 2 Ö 38, 1 V 37, 3 Ö 37, 1 V 35, 4 Ö 33, 4 Ö 31, 5 Ö 31 2 ggr, 5 Ö 30, 6 Ö 30.

vattnet (GS 2 V 35), **Igeltjärn** (o. s. v.)[1], **Igelviken** (5 Ö 32); jfr gårdnamnet **Eglebeck** (1548), nu Hjulbäck, Nås Dalarna[2]. I de flästa fall betyder namnet säkerligen 'sjö (o. s. v.) där (en myckenhet) iglar finnes'. Detta gäller med säkerhet **Igeltjärn** i Rättviks sn Dalarna (Lex. 5: 551). Samma betydelse kan äfven tilläggas det enkla namnet **Igeln,** om nämligen detta — liksom fallet tycks vara med åtminstone ett norskt tjärnnamn[3] — utgår från en äldre n-stam ***Igle.** Om däremot det svenska sjönamnet helt enkelt innehåller bestämda formen (utan afledning) af sv. **igel,** fsv. **ighel** (? Södw.), har det snarast afseende på formen. Den senare möjligheten är dock allt annat än sannolik. Jag ansätter alltså hälst ett fsv. ***Ighle,** d. v. s. 'igelsjön'.

Emellertid må som en annan möjlighet nämnas, att sjönamnet kan vara bildat af ett ord motsvarande isl. **ígull** m. 'igelkott'. Härför kan sjönamnet **Igelkotten** tala, äfvensom (?)gårdnamnet **Ygulsbæk** (1325), nu **Hjulbäck,** Leksands sn Dalarna[4].

***Ilaren,** fsv. ***Ilir** synes böra förutsättas som äldre namn på den sjö, som GS 1 V 37 kallas **Ilaresjö,** Idala sn, Fjäre hd Hall. Såväl detta sjönamn som **Iltjärn** (GS 2 V 34) Bohusl. kan vara bildat af sv. **il** m., fsv. **īl** (**iill** Södw.) n. 'häftig vindstöt' o. d., sidoform till fsv. **æl,** isl. **él**[5]. Man kunde dock äfven tänka på att sammanställa ordet med fno. gårdnamnet **Ilabæk,** nu **Ilebæk,** hvilket Rygh NG 1: 105 för till no. **íla** 'källsprång'. Äfven erinras om fht. **Ilaha,** ty. **Ilach,** biflod till Lech, Förstem. 2: 828.

Iljan **il³jan²** (GS 3 Ö 32) Glanshammars o. Ödeby s:nar, Glanshammars hd Nke: **Iljansjö.** Sjön kallas hos Hermelin 1803 **Iljansjön.** Namnet synes utgå från ett fsv. ***Ilia,** oblik kasus till ett ***Ili.** Detta anser jag vara afllett af fsv. **il,** pl. **iliar,** f. 'fotsula, fotblad', isl. **il** o. s. v., hvilket ännu kvarlefver i Dalarna (Rz). Alltså är det ett jämförelsenamn, syftande på sjöns form ock att jämföra med sjönamnen **Bastfoten, Halen** o. s. v.

[1]) GS 1 V 37, 2 Ö 34, 1 V 33, 1 V 32 2 ggr, 2 Ö 32 2 ggr, 1 V 31 3 ggr, 1 Ö 31 2 ggr, 2 Ö 31, 3 Ö 31.
[2]) Dipl. dalek. 3: 75. [3]) Rygh NG 1: 97.
[4]) Dipl. dalek. 1: 13.
[5]) Jfr det isl. mytiska namnet **Élivagar,** möjligen 'de af ilingen piskede elve' (F. Jónsson Sn. E. s. 218); samhörigheten är dock mycket osäker.

samt ännu närmare med **Sålevattnet**, hvarom se under **Socken**. I fråga om bildningen erinras om **Gäfjan, Göljan** o. s. v. — Fsv. ***Ili**.

Illern.

1) **il³ler²n** (**Illaren** Crælius s. 392 [1748?, 1774]; **Illern** Crælius s. 129 [1774], Hermelin 1818, GS 4 Ö 37) Mörlunda sn, Aspelands hd Klm.

2) **il⁴lern** (GS 2 Ö 36) Säby sn, N. Vedbo hd Jkgs län, dock i Ög.

Det förstnämnda förutsätter tydligen ett fsv. ***Illir**, en **ja**-afledning af adj. sv. dial. **ill**, fsv. **ilder**, isl. **illr** 'ond, fördärflig' o. d. Det är sålunda bildat som fsv. ***Bællir** (se **Bällen**), **Lyghnir** (se **Lygnern**) o. a.[1] Det andra sjönamnet, fsv. ***Ilder**, innehåller nom. sg. mask. af samma adj.; jfr i fråga om bildningen **Båfven, Vrången** o. s. v. Af samma ord kommer också **Illersjön** (GS 2 Ö 34) Motala sn, Aska hd Ög. : **Illersjö**. Detta gårdnamn skrefs år 1405 **Illasyo** (SD NS I), det är alltså sjöns gamla namn, bildat som **Bredhæsyo, Huitasyo** o. s. v. Med orätt ser Lundgr. Sv. lm. X. 6: 125 här ett personnamn **Ille**. År 1500 kallas gården **Illesyöö**[2]. Hit höra äfven **Illevatten** (GS 1 V 35) Bohusl. ock **Illetjärn** (2 V 34), no. älfnamnet **Illaaen**, hvilket Rygh Personnavne s. 175 för till samma adj., samt no. älfnamnet **Ilka**[3], bildat med det i namn på nordiska vattendrag vanliga suffixet **k**. Då man vidare känner, huru ofta gårdnamn på **-ås** äro afledda af sjönamn (se t. ex. **Grecken**), är man böjd att antaga, att **Illeråssjön** (GS 1 Ö 37) Båraryds sn Smål. i äldre tid hetat **Iller(n)**. Gården kallades år 1447 **Illeraas**[4]. I fråga om betydelsen böra alltså sjönamnen **Båfven, Envetten, Parsen** o. s. v. jämföras; äfven erinras om no. **Styggaaen** (Rygh Personnavne s. 175). Dock må påpekas, att hvad 2 beträffar, denna sjö är mycket liten, vidare icke i något afseende besvärlig, blåsig, svår att befara l. dyl. Emellertid kunna i forna tider naturförhållandena ha varit olikartade, ock för öfrigt kan väl en till-

[1]) Därmed vill jag dock ej säga, att icke afledningen kunnat vara så beskaffad, att omljud måste uteblifva, därest stamvokalen varit mottaglig för sådant; jfr t. ex. **Mælir** (se **Mälaren**).

[2]) Vadst. kl. jordeb. s. 25. [3]) Rygh NG 3: 304.

[4]) Vadst. kl. jordeb. s. 164.

fällighet — en olyckshändelse l. dyl. — ha gifvit upphof till namnet.

Immeln im³mel²n [1] (**Imell** från 1624 Falkm. s. 251; **Immeln** Lotter c. 1750, Hermelin 1809; **Immelen** GS 2 Ö 40; **Immel-siön** Tuneld s. 225 [1741]), stor sjö mellan Ö. Göinge ock Villands h:der Skåne. Ordet hör först ock främst tillsammans med **Immen** 1. Sjönamnsstammen **im-** är naturligtvis identisk med den under **Rö-** ock **Älgsimmen** uppvisade fsv. sjö- ock ånamnsstammen **īm-** ock hör tillsammans med det fno. älfnamnet **Ím(a)**, som enligt Rygh NG 3: 108 kan spåras i no. gårdnamn. Här föreligga tydligen bildningar af det adj. fsv. ***īmber**, isl. **ímr** 'mörk', som ingår i isl. **ímleitr** 'mörklätt', **Ímr**, namn på en jätte (Vafþr. 5), **Íma**, namn på en trollkvinna [2], **im** n. 'støv eller hvad der lægger sig saaledes over en ting, at den derved fordunkles' Fr.₂ samt möjligen också sv. **imma** 'ånga', hvilket i så fall stode i afljudsförhållande till fsv. **ēmber**, isl. **eimr** [3], hvaraf sjönamnen **Emmern, Emsen, Ämmern**, fsv. **Eem** 'Åmån' uppkommit; jfr äfven **Immen** 2. **Imma : ímr = dimma : dimmr.** I fråga om **Immeln** ock **Immen** kan ej afgöras, om det är betydelsen 'mörk' eller 'dimmig' som ingår i namnen. Om den sistnämnda sjön har jag erhållit den uppgiften, att den är synnerligen dimmig, hvadan äfven min meddelare [4] tänkt på samhörighet med **imma**. Samma osäkerhet gäller sjönamnet **Dimlingen.** Med afseende på betydelsen 'dimsjön' jfr äfven sjönamnen **Gufven, Gåsen**(?), **Åmmelången, Ångsjön** m. fl. Om sjönamnet **Misteln** är bildat af ett ord motsvarande isl. **mistr** 'dimma, mörker' — hvilket dock är mycket osäkert — är detta namn äfven i fråga om bildningssättet fullt analogt. Se för öfrigt i fråga om sjönamnsbildningar på **-(x)l** af adj. under **Teden** (fsv. ***Tidhil : Tidhilsæter**, nu **Tegelsäter**), **Yngaren** (fsv. ***Ingil**, ***Yngil** : fsv. **Ingellsdaall, Yngilsdhal**). För betydelsen 'mörksjön' erbjuda sig för öfrigt parallellerna **Mörken, Svarten** o. d. samt

---

1) Det i Skåne ofta hörda uttalet **im⁴meln** torde icke förekomma bland allmogen i trakten.

2) Bugge Stud. 2: 329.

3) Jfr Bugge PBSB 24: 442 f. Däremot anser Nor. Aschw. gr. § 103, 1, att **imma** är direkt aflett af **ēmber**, hvarvid **ē** öfvergått till **i** framför dubbelkonsonant.

4) Pastorn, fil. kand. K. Lindstén.

det till bildningen närstående sjönamnet **Hummeln.** — Fsv. **'Imil** (= isl. **'Ímill**).

Immen.

1) **im³men** (GS 2 Ö 39) Ryssby sn, Sunnerbo hd Smål., enl. uppgift »omgifven af skog ock sten; dimmig»; se ofvan.

2) **im⁴men²** (*imən*) (**Immen** Lotter c. 1750, Hermelin 1803. GS 2 Ö 32; **Imsjön** Dahl Carlssk. Sochn [1779][1]) Karlskoga bärgsl. Vrml.: **Immen,** så redan 1590[2], men år 1583 skrifvet **Emmen**[2].

3) Samma ord anser jag äfven med säkerhet ingå i sjönamnen **Rösimmen, Älgsimmen,** likaledes i Karlskoga bärgsl.; se närmare dessa ord.

Vid förklaringen af detta namn utgår jag från det faktum, att den efter **Immen** 2 uppkallade gården[3] åren 1583, 1584 skrefs **Emmen.** Här föreligger alltså ett fsv. sjönamn **'Eme,** motsvarande isl. **'Eimi,** en n-stamsutvidgning af det **'Ember,** som återspeglas i nsv. sjönamnet **Ämmern,** ock en växelform till det **'Emir,** som ligger till grund för sjönamnet **Emmern;** jfr **Emsen** ock **Åmån** (fsv. **Eem**). Den nuvarande uttalsformen med **i** bör förklaras på samma sätt som målets *im* i förhållande till isl. **eimr**[4]. Äfven erinras om uttalet **im³sen²** (jämte **em³sen²**) af **Emsen** 2. Vidare finnes i Lillhärdals socken Härjedalen en sjö Orrmosjön, som i älsta tider skall ha hetat **Imen,** hvilket namn ännu bevaras i ett ordstäf (men år 1690 skrifves **Emen!**)[5], samt likaledes en sjö **Imen** i Ängersjö kapellag Härjedalen[6].

Om nu **Immen** 1 (ock 3) är att direkt föra hit eller till den afljudsform **īm-,** som synes uppträda i **Immeln,** kan naturligtvis ej afgöras. För den sista möjligheten talar, att **Immen** 1 ock sjön Immeln ligga jämförelsevis nära hvarandra. Direkt kunna under inga omständigheter de båda sjönamnen **Immen** sammanställas af den grund, att deras namn uttalas med olika akcent. Jag har också föredragit att föra **Immeln** ock **Immen** 1 omedelbart tillsammans. Med afseende på den senare sjön må

1) Norask. ark. 2: 406. 2) Norask. ark. 2: 443, 422 f.
3) Jfr t. ex. gårdnamnen **Alkvättern, Kväggen, Kålungen** o. s. v. af likalydande sjönamn.
4) Jfr Kallstenius Sv. lm. XXI. 1: 140.
5) Se Modin Sv. lm. XIX. 2: 128.
6) Modin Sv. lm. XIX. 2: 247.

nämnas, att i samma socken den för sitt synnerligen mörka vatten bekanta **Svartesjö** är belägen.

Imsen, se **Emsen 2, Ymsen.**

Ingfasten ig³fas²ten[1] (GS 2 Ö 31), liten sjö i Grythytte sn o. hd Vstml. Ordet innehåller säkerligen det i fsv. tämligen vanliga personnamnet **Ingefast**[2] ock har snarast uppstått genom ellips ur **Ingfastsjön**. För öfrigt hänvisas till (de likaledes vstml.) **Asmund** ock **Äskiln** samt **Janhåksen, Pärhåksen**; jfr **Haraldssjön, Håkansjön** o. s. v. Vidare erinras därom, att i sjöns omedelbara närhet **Notbindare-** ock **Skomakaretjärn** äro belägna, hvilkas namn i viss mån äro analoga med **Ingfastsjön.**

Innaren in³naren² (**Innar[e]n** Lotter c. 1750, Rogberg ock Rnda s. 293 [1770], Hermelin 1809, GS 2 Ö 38), tämligen stor sjö i Norrvidinge hd Smål.; djup ock stormig enligt Tuneld III. 2: 787 (1832). Namnet förutsätter ett fsv. ***Innir.** Jag har hört det förklaras såsom betydande 'sjön innanför Hälgasjön', ock denna tolkning är kanske riktig. Stammen vore i så fall densamma som i fsv. **indre**, isl. **innri**, fsv. sv. **innan** o. s. v. Jfr de af likartad anledning uppkomna sjönamnen fsv. **Midhlunger** (se **Mällingen**), **Nedingen, Yttern, Ofvansjön** o. s. v. Emellertid kan ordet äfven sammanställas med no. älfnamnet **Inn(a)**[3], för hvilket en analog förklaring väl icke passar. Knappast har dock någon af de mycket obetydliga åar, som stå i förbindelse med sjön, haft ett sådant namn, hvaraf då ***Innir** enligt vanliga analogier skulle bildats. Detta no. älfnamn **Inna** kan etymologiskt sammanhänga med det fht. flodnamnet **Inda**, nu **die Inde**, biflod till Roer, hvarom se Förstem. 2: 834. Sannolikast böra alltså samtliga dessa germanska vattendragsnamn hållas tillsamman ock förenas under gemensam stam ***ind-** = ieu. **ent-** (i gr. ἐντός, lat. **intus**?). — Fsv. ***Innir.**

Isakstjärn, se **Janhåksen.**

Islingen i³sligen² (Allvin Mo s. 50, GS 2 Ö 36) Frinnaryds sn, N. Vedbo hd Smål. : **Isaryd**. Denna gård nämnes under medeltiden från år 1380 (SRP nr 1499). Det är alltså troligt, att sjön i fsv. tid hetat ***Ise.** Suffixet **-lingen** har sålunda tillagts

---

[1]) Namnet skall enligt uppgift ha långt a-ljud i andra stafvelsen. Månne ej slutet a-ljud (*a*) åsyftas?

[2]) Ex. se Lundgr. Sv. lm. X. 6: 128.

[3]) Anfört af Rygh NG 3: 433, IV. 2: 96.

i senare tid, såsom fallet varit med t. ex. sjönamnen **Grytingen, Hisingen, Vinningen, Yxningen**; jfr äfven under **Veckeln.** Ordet betyder 'issjön' : fsv. **is,** isl. **íss;** jfr **Isasjön** (GS 1 V 36, likaledes af äldre ***Īse?**), **Issjön**[1] samt fno. älfnamnet **Ísa** (Rygh NG 1: 293). Hit bör äfven föras sjönamnet **Issan** (GS 3 Ö 29) Amsbärgs sn Dalarna, hvilket utgår från ett **Issiø,** liksom namnet å den något nordligare belägna sjön **Vallsan** motsvarar ett fsv. **Vallsiø.** Föga sannolikt är däremot, att stammen står i afljudsförhållande till isl. **eisa** 'rusa (fram)' o. d.; jfr sskr. **iṣati, eṣati** 'slungar, tränger fram' o. s. v. Alldeles felaktig är sammanställningen af det utan tvifvel keltiska flodnamnet **Isar,** biflod till Donau, med germ. ordet **īs-**[2]. Beträffande betydelsen 'issjön' kunde erinras om ital. **Fiume di Ghiaccio,** 'isflod' på Siciliens sydvästra kust, i äldre tid **Gela**[3].

Nu antager emellertid Lundgr. Sv. lm. X. 6: 138, att i fsv. **Isaryd** mansnamnet **Ise**[4] ingår. Om detta är riktigt, måste sjönamnet **Islingen,** som naturligtvis ej kan skiljas från gårdnamnet, förklaras som en slags subtraktionsbildning af samma art som t. ex. **Addaren** (: **Addeboda** : personnamnet **Adde**). En synnerligen god parallell erbjöde äfven sjönamnet **Dädlingen.** Att denna sjö i fsv. tid hetat **Dædesiø,** framgår af det så lydande namnet å den socken, där sjön är belägen. Ofvan (s. 98) har jag ej kunnat framställa någon härledning af detta namn. Det är mig emellertid nu klart, att såväl här som i **Dædha hundare** Gottl. ett personnamn **Dædhe** föreligger[5], hvilket jag jämför med fty. **Teto, Dedo** o. s. v. (Förstem. 1_2: 387). Detta namn är, inom parentes sagt, egentligen ett barnord af samma art som de personnamn, hvilka ligga till grund för de i ortnamnen **Mæminge, Pæplinge** ock **Thadhunge** ingående patronymica[6]. **Dædlingen** är alltså en elliptisk bildning af **Dædesiø,** ock i samma förhållande kan mycket väl **Islingen** stå till **Isaryd.**

[1]) GS 4 Ö 37 (: **Ishult,** alltså fanns sannolikt äfven här i äldre tid ett osammansatt sjönamn ***Ise**), 5 Ö 32.

[2]) Jfr närmare Egli_2 s. 455. [3]) Egli_2 s. 346.

[4]) Detta ligger bl. a. till grund för de släktnamn, som ingå i gårdnamnen **Islinge** ock fsv. **Islingby.**

[5]) Jfr **Bankakinds hæradh** : personnamnet **Banke, Hanakinds h.** : **Hani** o. s. v.

[6]) Jfr min framställning i NTfFil. 3 R 12: 63.

Ivarn i³var²n (GS 3 Ö 35), mindre sjö i Askeby ock Örtomta s:nar, Bankekinds hd Ög. Sjön har äfven burit namnet **Fläreu**. **Ivarn** är sannolikt en afledning af den ofvan behandlade sjönamnsstammen **If-**, alltså ett fsv. **Ivir**. Knappast ingår här däremot en sammansättning med det **-var-**, som förekommer i sjönamnet **Råsvaren** (**Rossvalen**). Det af Förstem. 2: 860 anförda fty. flodnamnet **Ivarus**, nu die Salzach, biflod till Inn, är sannolikt keltiskt.

Iväg i³vä²g (*ivæg*) (**Iväg** Tuneld s. 207 [1741], GS 1 V 33; **Ifväg** Hermelin 1808; **Ivägssjön** Lex. 2: 64), ganska stor sjö i Steneby ock Ödskölds s:nar Dalsl. : **Ivägsholm**. Gården fick detta namn år 1687, den kallades förut **Vaglen**[1]. Jag antar, att ordet uppkommit genom sammansmältning af prep. **i** ock **Väg**, hvilket sannolikt varit sjöns gamla namn; jfr sv. **ikalf** o. d. uttryck samt sjönamnet **Jogen** ock de af Nordlander Sv. lm. XV. 2: 22 anförda jämtl. ortnamnen såsom ä.-nsv. **Ivffvesiö** (nu **Djupsjö!**) ← **Uvesjö** o. s. v.[2] Sjönamnet ***Väg** = fsv. ***Væghen** (: **vægher** m. 'väg') har väl haft betydelsen 'farled' l. dyl.; jfr **Farlången**. Af samma ord komma äfven **Vägsjön** (GS 3 Ö 34), **Vägtjärn** (1 V 33 2 ggr), men dessa namn betyda 'sjön (tjärnen o. s. v.) vid vägen eller vägarna'. Detta är äfven fallet med det sjönamn, som ingår i stadsnamnet fsv. **Væxio(r)**, nu **Växjö**, hvilket Smål. beskr. felaktigt härleder ur fsv. **vika** 'sjömil'(!). I formellt afseende förhåller sig **Växiö** till **Vägsjön** som det jämtländska sjönamnet **Wåxen** (1559) till **Vågsjön**[3]. Däremot utgår det värmländska sjönamnet **Växaren** från fno. (fsv.) **Vaxa**, nu **Växan**.

Jangen, **Stora** o. **Lilla**, jag⁴gen [4] (*jåŋæn*) (**St. Gangen** Lotter c. 1750; **Jangen** Hermelin 1808, GS 1 Ö 31), två sjöar i Lysviks sn, Frykdals hd, ock Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml.

[1]) Lignell Dal 2: 126.

[2]) Om liknande fall från Tyskland se Behaghel Deutsche spr.₂ ss. 345, 356, t. ex. **Andermatt**, egentligen **an der Matt**, **Thorbeke**, af **to der beke** o. s. v., samt från det romanska språkområdet Meyer-Lübke Stud. d. Roman. Sprachwiss. s. 188, t. ex. det tyrolska ortnamnet **Nassreit** ← **in Acereto**.

[3]) Jfr Nordlander Sv. lm. XV. 2: 16.

[4]) Enligt två uppgifter.

i detta namn hör säkerligen **ng** till afledningen. Då vid Stora Jangens norra ända en gård **Ed** är belägen, synes namnet kunna förutsätta ett fsv. ***Eþanger** = det fno. fjordnamn **Eiðangr,** som ingår i sockennamnet **Eidangr**[1]. ***Eþanger** → ***Eang-** → **Jang:** formen hos LOTTER torde icke hafva någon betydelse för bedömmandet af ordets härledning. Namnet skulle sålunda vara bildat af **ed,** fsv. **edh,** isl. **eið,** liksom **Edsjön**[2], **Edtjärn** (GS 1 V 33 Dalsl.). Man kunde dock äfven tänka på ett fsv. ***Iþanger,** sammanhängande med sv. dial. **ida, ia** 'bakida, tillbakaströmmande vatten; vattenvirfvel' (bl. a. i Vrml. o. Dalarna), isl. **iða** ds., hvilket som bekant är en bildning af pref. **ið** 'åter'[3] (jfr **Afven**), eller — ehuru mindre troligt — med fisknamnet **id:** enligt kartan hos Lundberg Sv. insjöfisk. utbredn. förekommer iden i dessa trakter. I så fall förhölle sig kanske **Iangen** till **Idlången** som **Rangen** till **Ralången;** jfr **Rangen** (slutet).

Janhåksen janhåk⁴sen (*janhåksn̥:* så enl. uppgift) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml., nära sjön **Pärhåksen.** Sjönamnet är bildat af personnamnen **Jan** ock **Håkan;** jfr att **Pärhåksen** äfven kallas **Pär-Håkestjärn.** Direkt af personnamn synas äfven sjönamnen **Asmund** ock **Ingfasten** ha uppkommit. Dock är det sannolikt, att i alla dessa fall namnen ursprungligen varit sammansatta med **-sjö** eller **-tjärn.** Jfr **Sibrissen,** fsv. **Dædesiø** (se **Islingen**), **Gunnarssjön** o. s. v. (under det dock icke hithörande **Gunnern**), **Göstatjärn** (GS 1 V 31 Vrml.), **Halvaretjärn** (under **Halvarsnoren**), **Haraldsjön** (GS 3 Ö 31 Vstml. : **Haraldsjö**), **Håkansjön** (1 V 36), **Isakstjärn** Vrml. enligt Cederström, **Jonse-, Jönsetjärn** (GS 1 V 32 Vrml.), **Karlssjön** (3 Ö 31 Vstml.), **Mickelstjärn** (1 V 32 Vrml.), **Månstjärn** (2 V 34, 2 Ö 33), **Ragvaldstjärn** (1 V 31), fsv. **Sigmundagyl** (SD 6: 108 fr. 1349) Smål., **Torkelsjön** (GS 2 Ö 40 Blek.), **-tjärn** (1 V 33 Dalsl.) m. fl. m. fl., de flästa från Vstml., Vrml. ock närliggande trakter.

Jogen jo³gen² eller **Jogern** jo³ger³n (**Jogen** Lindskog 5: 282 [1816], GS 1 Ö 36) Kylingareds ock Liareds s:nar, Redvägs hd Vg. Då man icke här har någon anledning att förmoda den

[1]) Rygh Stud. s. 68. Dock torde ej afledningarna i de båda orden hafva samma ursprung: i det förra föreligger det suffix **-ang,** som växlar med **-ing** ock **-ung,** i det senare ett ursprungligt appellativ.

[2]) GS 1 V 34 Dalsl., 5 Ö 32 Uppl.

[3]) Rz s. 289, Bugge Sv. lm. IV. 2: 226.

af urnord. **eu, iu** uppkomna, i fsv. mycket sällsynta diftongen **iō**[1], ock **jō** ej häller kan hafva uppstått genom brytning eller gärna genom kontraktion af **ē** eller **ī** + **ō** eller **ū**, återstår intet annat än att antaga, att förbindelsen **jō** bildats af prep. **i** ock begynnelsevokalen i ett sjönamn **Og(en)**, motsvarande **Ogan**, som innehåller oblik kasus af samma namn. Om analoga fall se under **Iväg, Jägern.**

Jonsetjärn, se **Janhåksen.**

Judan **ju³dan²** (**Judarn** Beskr. öfver Bromma sn år 1825. s. 5, Landtm. Cont. karta 1829, Tham Sthm s. 135[2]), liten sjö i Bromma sn, Sollentuna hd Uppl. Det ligger närmast till hands att sammanställa detta sjönamn med den stam **liuþ-**, som bevisligen ingår i åtskilliga nordiska vattendragsnamn. Hit hör fno. älfnamnet **Ljóð**, hvaraf flera spår finnas i no. gårdnamn[3] ock som Rygh väl med rätta anser utgå från ett äldre **Hljóð** 'den ljudande'. Hit bör väl äfven föras namnet på den historiskt bekanta **Lödde å** vid Lund, äfven kallad Käflingeån. Ett äldre stadium representeras af den hos Falkm. s. 157 anförda formen **Lyde-å.** Nämnde författare för ordet, liksom det därmed sammanhängande **Löddeköpinge,** år 1378 skrifvet **Lyddeköpinge,** felaktigt till fsv. ock fda. personnamnet **Lyder.** I stället skulle man här ha att utgå från älfnamnet **Liuþ(a),** hvilket enligt fornskånska ljudlagar öfvergått till **Lydh(e).** Dock finnas äfven goda skäl för den af Läffler Sv. lm. XIII. 9: 7 framställda meningen, att namnet på ån egentligen utgår från ett **liuþ** (= isl. **ljóð** 'folk'), med hvilket namnet **Lyddeköpinge** skulle vara sammansatt; jfr isl. **Ljóðhús** (**Lödöse**)[4]. Säkrare är, att vattendragsnamnet **Liuþ-** uppträder i det smål. sockennamnet **Ljuder,** Konga hd, år 1434 skrifvet **Liuder.** Detta har enligt min mening sitt ursprung i en numera försvunnen benämning å den sjö, vid

[1]) Jfr Nor. Aschw. gr. § 82 anm. 1.

[2]) Formen **Jädern** Lex. 1: 326 är tryckfel. Framställningen är nästan ord för ord hämtad från Tham, som har **Judarn.** För öfrigt saknas i orten alla spår af ett dylikt uttal.

[3]) Rygh NG 2: 302, 3: 136.

[4]) I namnen **Lödde å** ock **Löddeköpinge** återfinner Läffler det hos Jordanes förekommande skandinaviska folknamnet **Liothida.** Detta förlägges däremot af v. Grienberger ZfdA 46: 155 till en helt annan del af Skåne.

hvilken sockenkyrkan är belägen ock som nu kallas **Ljuders sjö.** Med afseende på bildningen af sockennamnet jfr **Dunker** : **Dunkern, Sotter** : **Sottern** o. s. v. Exempel på af sjönamn uppkomna sockennamn äro utom **Dunker** : **Longesiö** (1456), nu **Långasjö** Smål., **Myrisio** (1388), nu **Myrsjö** Smål., **Sandsio** (1419) Smål., **Wallsio** (1366) Smål. Socknen kallas år 1422 äfven **Liwdersaas.** Detta är en bildning af sjönamnet **Liuþer** af samma art som **Brængisasa** : **Brängen, Lygnis asa** : **Lygnen** o. s. v. o. s. v. Vidare ha vi väl också att till stammen **Liuþ-** föra det sjönamn, som förutsättes för gårdnamnet **Lydhasio** (1413 enl. SD II) Ångermanland. Ock slutligen må erinras om de besläktade fht. flod- ock ortnamnen **Leodrabach, Liederbach** o. s. v.[1], hvilka af Förstem. 2: 920 riktigt ställas till fht. **hliodor,** ags. **hleoðor** 'sonus, strepitus'.

För att nu återvända till sjönamnet **Judan** innehåller det möjligen också en afledning ***Liuþe** eller ***Liuþir** (utan omljud, jfr fno. **Aspir, Laufir** o. s. v.) af ett ånamn ***Liuþ,** hvilket ursprungligen kunde ha burits af någon af de åar, som stå i förbindelse med **Judan,** i så fall snarast den s. k. Judaån. För icke så synnerligen länge sedan hade sjön ännu kvar sitt ursprungliga utlopp genom denna å till Lillsjön vid Ulfsunda. I Norge finnes visserligen äfven ett svagt spår af ett fno. älfnamn **Jóða**[2]; men jag föredrager att ställa sjönamnet till det säkrare **Ljóð,** så mycket mer som den här antagna betydelsen i sjönamn är ytterst vanlig. Vi kunna erinra om t. ex. sjönamnen **Galmaren, Sången** ock **Klingsjön.**

Om någon slutligen ville till den här behandlade sjö- ock älfnamnsstammen **liuþ-** äfven föra gårdnamnet fsv. **Lydhinge,** nu **Lydinge** Stafby sn Uppl., i tanke att detta bildats af nam-

---

[1]) Jfr »in villa quæ vocatur **leodra bach**» Kögel PBB 14: 103.

[2]) Rygh NG 1: 17. Man bör kanske hit föra **Jösse härad** ← fsv. **Iuzer (Iosser, Iussis, Iurses) hæraþ** ← ***Iuðs-ēðs,** se Nor. Aschw. gr. § 257. 2 anm. 5; enligt SRP finns äfven formen **Judz edhe.** Detta **Jóða** betyder möjligen helt enkelt 'vattnet, floden'. Det kan innehålla en utvidgning med **dh** (jfr gr. οὖθαρ 'jufver'?) af den enkla bas **eu-, au-,** som med annat rotdeterminativ ingår i sskr. **odma-, ódman-** 'böljande' ∼ **udán** 'vatten' o. s. v. Om öfriga släktingar se Persson Wz s. 47 ock Hellqu. Ark. 19: 138. Jfr för öfrigt under **Juttern.** Enligt Lundgr. Sv. lm. X. 6: 140 skulle däremot det omtalade häradsnamnet snarast höra till personnamnet **Jut.**

net å den rätt betydliga sjö, **Lydingesjön**, vid hvilken gården är belägen, må anmärkas, att detta gårdnamn säkerligen i stället är att identifiera med det fht. ortnamnet **Liutingen** ock innehåller ett patronymicum på **-ing**; se härom närmare min (under arbete varande) uppsats om svenska gårdnamn på **-ing-** ock **-ung-**.

Judaren, se **Judan**.

Jufren ju⁴vren (**Ljufren** GS 3 Ö 38, SGU Ab 15: 9) Åseda sn, Uppvidinge hd Smål. Några äldre former af namnet har jag tyvärr ej funnit. Om den gängse skrifningen med **lj** har gamla anor, torde det sammanhänga med den stam **liuf-**, som uppträder i fht. ort- ock flodnamn (Förstem. 2: 930 f.) ock väl åtminstone i vissa fall är att förbinda med fsv. adj. **liuver**, isl. **ljófr** 'ljuf'; jfr i fråga om betydelsen sjönamnen **Frillen, Lusten, Fagersjön** o. s. v.[1] ock se för öfrigt under **Lyen**. Namnet vore snarast en substantivering af detta adj., ett ***Liuver**.

Men äfven andra möjligheter äro tänkbara. I Norge finnas säkra spår af en älfnamnsstam **júgr-**, jfr no. **Juraaen**[2], hvilken Rygh anser sammanhänga med fno. **júgr** n. Då nu detta ord i fsv. motsvaras af **iūver**, nsv. **jufver**[3], kunde man äfven tänka på att ställa vårt sjönamn hit ock uppfatta det som ett jämförelsenamn af samma slag som **Halen, Hofven, Rumpen** o. s. v., alltså syftande på sjöns form. Särskilt kan i detta sammanhang erinras om gölnamnet **Patta** i N. Vi sn, Ydre hd Ög. (Rääf 5: 16).

Formellt möjlig, men väl mycket sväfvande i luften vore en härledning ur ett fsv. ***iuvur** (= mansnamnet **Iuwur**), motsvarande isl. **jǫforr**, användt endast i öfverförd bemärkelse, ty. **eber** 'galt' o. s. v. Jfr fht. flod- ock ortnamnen **Eparaha, Eparasbach**[4] samt i fråga om betydelsen sv. sjönamnet **Galten**. Ordet kan vidare knappast sammanhänga med det jämtländska sjönamnet **Jufveln**, uttalat **juvuln** (med akc. 2), då dettas stamvokal väl kan utgå från fsv. **ŏ, ŭ, ǫ** eller **a**, men icke från ett **ū**.

[1]) Från fjärran näjder må anföras en parallell i det indianska flodnamnet **Genessee** 'angenäm dal', tillflöde till sjön Ontario. Se Egli Nom. geogr. s. 347 (1893).

[2]) Rygh NG 1: 248, 3: 199.

[3]) Se närmare Nor. Sv. etym. s. 39 f.

[4]) Möjligen är dock den första leden i dessa namn af keltiskt ursprung; se Förstem. 2: 454.

Julan ju³lan², någon gång äfven jul⁴n (**Djulan** Lex. 3: 359; **Djulasjön** Tham Sthm s. 312; **Djulansjön** GS 5 Ö 33[1]) Vårdinge sn, Öknebo hd Sdml. På grund af den sannolikt från gammal tid nedärfda skrifningen med **dj** synes detta namn böra sammanhållas med gårdnamnet **Djulö** Stora Malms sn, Oppunda hd, år 1333 skrifvet **in østredyulum et vestredyulum** (SD IV)[2]. Österdjulö är beläget vid den efter gården uppkallade **Djulasjön,** som bildas af den genom sjön flytande **Djulaströmmen** (eller Åkerforsströmmen), hvilken under sitt senare lopp äfven utvidgar sig till **Djulforsasjön** (eller Eriksbärgssjön). Det synes mig sannolikast, att stammen **diul-** ursprungligen ingått i namnet på denna älf eller fors, ock att sålunda äfven sjön **Julan** uppkallats efter den genom denna rinnande ån. Man skulle vilja sammanställa denna stam **diul-** med den, som ingår i ortnamnet **Wæstra Diulo** ock **i Diulom** (1449), nu Dillne, Ovikens sn Jtl. Detta härleder emellertid Nordlander i Sv. lm. XV. 2: 14 af adj. **djup** ock no. **lo** f. 'gräsplan o. d.' Om nu också denna tydning passar för det jämtländska namnet, hvarom jag ej kan dömma, kan man ej antaga, att i det södermanländska namnet en dylik ljudutveckling redan på 1300-talet försiggått. Jag lemnar därför det jämtländska namnet å sido ock föreslår att fatta stammen **diul-,** hvilken, som nämnt, älst tillhört forsen eller strömmen, som en afledning medelst suffixet **l** af ieu. √ **dheu-** i sskr. **dhávate** 'rinner, flyter, strömmar', gr. **θέω** 'rinner, ilar', dit äfven sv. **dagg,** isl. **dǫgg,** ags. **déaw,** fht. **tou** o. s. v. (← **dhau-**) brukar föras. På samma sätt kan man äfven tänka sig, att motsvarande namn burits af den å, som från Långsjön genomflyter Julan till sjön Lillen[3]. Emellertid står en dylik stam **diul-,** så vitt jag vet, alldeles isolerad inom de germaniska språken, hvarför denna förklaring måste betraktas som en blott gissning. Kanske fsv. **Diula** (**Dyulum**) helt enkelt är en sammansättning af fsv. **dȳ** ock **hul** 'hål' ock alltså betyder 'dyhålan'?[4] Med afseende på **h**-bortfallet jfr Kock TfF NR

[1]) Dessa båda senare former sakna allt stöd i det talade språket.

[2]) Detta är väl samma ställe, som år 1565 skrifves **Diula** (E. XIV:s nämnds dombok s. 174).

[3]) Den kallas numera Långbro-, Hjortsbärga-ån m. m.

[4]) Jfr gårdnamnet **Djusa** Dalarna, år 1391 skrifvet **j Diusum** (Dipl. dalek. 3: 17), som kan utgå från ett **dy-hus-** eller **dy-os-**.

7: 306. **Julan** är för öfrigt oblik kasus af ett ***Jule**; jfr under **Muskan**, **Unan** o. s. v.

Julen ju⁴len (GS 3 Ö 39), liten sjö i Sandsjö sn, Konga hd Smål. I saknad af äldre former kan om namnets härledning intet bestämt sägas. Det bör väl emellertid sammanhållas med **Julsjön** i Öxabäcks sn, Marks hd Vg. (GS 1 V 37), ock en likabenämnd sjö, hvars namn skrifves **Hjulsjön**, i Hjulsjö sn, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml. (GS 2 Ö 31). Till **Julan** böra de sannolikt ej föras. Snarast höra namnen till **hjul**, fsv. **hiul**, hvaraf åtskilliga nordiska ortnamn bildats; jfr t. ex. ä.-nsv. **Hijulebeck** (Dipl. dalek. Reg.), fsv. **Hiula** (**in Hiulum**) från år 1404 enl. SD NS I, nu **Jula** i Utby sn Vg., samt fno. **i Hiolæ**, nu **Hjol** (Rygh NG 2: 5). I så fall föreligger här ett jämförelsenamn, som syftar på sjöarnas form, af samma art som **Spiken**, **Spjuten** o. s. v. Om ett norskt vattendragsnamn **Jul-** se Rygh NG 15: 289.

Jungfrutjärn, se **Sibrissen.**

Juten.

1) **ju⁴ten** (Tham Link. s. 404, GS 3 Ö 35), liten sjö i Vists sn, Hanekinds hd Ög.

2) äldre form af senare leden i de sjönamn, som nu lyda **Mäll-**, **Väst-** ock **Östjutten**; se närmare under **Jutten.**

Namnet är, på grund af att äldre former saknas, synnerligen mångtydigt; det är ej ens säkert, om ock sannolikt, att de båda namnen äro etymologiskt identiska (se under **Juttern**). Dock torde det vara säkrast att föra dem till samma stam, fsv. **iūt-**, hvaraf **Juttern** faktiskt ock sålunda väl äfven **Jutern** bildats. Af denna, af mig blott från Ög. kända, sjönamnsstam skulle sålunda de sinsemellan identiska sjönamnen **Juten** ock **Jutten**, **Jutern** ock **Juttern** hafva uppkommit.

Jutern[1] (**Gjutern** Tham Link. s. 478) Stjärnorps sn Ög.; väl etymologiskt identiskt med **Juttern**, se d. o.

Jutten — så lyder numera enligt två uppgifter senare leden i följande tre sjönamn från Risinge sn, Finspånga läns hd Ög., som vi lämpligast i detta sammanhang behandla:

Väst:r Gjuten, Öst:r Gjuten Landtm. Cont. karta öfver Södermanland c. 1750; **Vestgjuden, Östgjuden** Lotter Charta

[1]) Akcentuppgift har ej lemnats.

öfver Östergötland c. 1750; **Östgjuten, Melgjuten, Västgjuten** Broocman 2: 440 (1760); **Öst-, Melgjuten** Wangel Risinge Sokn s. 12 (1764); **V., M.** ock **Ö. Tjutten** Hermelin 1810; **Öst-, Vest-, Meltjutten** Widegren 2: 135 (1818); **Vest-** ock **Mellan-Tjutten** Tham Link. s. 36; **Tjutten** Ridderstad Österg. 2: 138; **Öst-, Mellan-, Vest-Tjutten** GS 3 Ö 34.

Det framgår af denna lista, att den i yngre tid uppträdande former **Tjutten** bildats genom felaktig upplösning af sammansättningarna **Väst-** ock **Östjutten** ock sålunda äfven kommit att användas om **Mälljutten.** Formen **Mälljutten** tillhör emellertid icke allmogens språk: namnet uttalas enligt uppgift **Mäljuten** eller **Mäjuten** (d. v. s. **Mid-juten**). Att dock namnet **Tjutten** icke blott är en pappersform, framgår af gårdnamnet **Tjuttorp** (så äfven uttalat af allmogen) vid Västjutten. Om detta namns äldre former har jag mig tyvärr intet bekant. Huru som hälst beror formen på samma felaktiga upplösning af namnet **Väst-jutten,** som nyss omtalats. Föga sannolik är nämligen en omvänd förklaring: att sjöarna älst hetat **Tjut(t)en,** hvarur på analogt sätt **Jut(t)en** uppstått, hvilket namn sedermera äfven kommit att begagnas om Mälljutten. Härför kunde visserligen sjönamnet **Tjutingen** tala, men en blick på formerna ofvan torde visa det osannolika i ett dylikt antagande. Vi utgå alltså från ett äldre **Juten** (jfr uppgifterna å Landtm. Cont. karta, hos BROOCMAN ock WANGEL). Formen med **d** hos LOTTER beror tydligen på tryckfel. Detta **Juten** bör väl identifieras med det likalydande östgötska sjönamnet ofvan. Men under det att detta senare bibehållit sig oförändrat till våra dagar, har det förra på grund af ställningen som senare led i en sammansättning erhållit kort stamvokal. Jfr för öfrigt t. ex. fsv. **Wætinge** i Uppl. ock Sdml., nu **Vättinge** (SD NS 2: 182), ock fsv. **Hvitunge,** nu **Vittinge** Uppl. (SD NS 2: 209).

Vi öfvergå så till namnets härledning. Som former från medeltiden saknas, kan man ej veta, om ordet i fsv. börjat med **gi, hi, li** eller **i.** Har den älst uppvisade skrifformen med **gj** gamla anor, torde ordet böra ställas till det i norska ortnamn ingående fno. ***gjóta** 'långsträckt fördjupning i jorden', finl. dial. **gjuta** 'sank däld (Vendell PPm.), till hvilket väl äfven en motsvarighet uppträder i ortnamnet **Gyda** V. Sallerups sn Skå. (Falkm. s. 42); jfr med afseende på betydelsen sjönamnet **Kösen,**

som antagligen är besläktat med **kjusa.** Se äfven **Göten** ock där anförda namn. Öfriga teoretiska möjligheter äro t. ex., att namnet innehåller sv. dial. **ljuter** 'ful' (S. Möre), isl. **ljótr,** ingående i no. **Ljotaaen,** hvarom Rygh Personnavne s. 175[1], eller mht. **hiuze** 'munter, frech'.

Emellertid torde det som nämnt vara försiktigast att icke skilja de nu behandlade tre östgötanamnen från det fjärde, fsv. stam **Iutr-,** till hvilket vi nu öfvergå.

Juttern **jut⁴tern** (**Juttern** Lotter c. 1750, Crælius s. 37 [1774], GS 3 Ö 36; **Jut** Hermelin 1818), ganska stor sjö i Djursdala sn, Sevedes hd Klm., på gränsen till Kinds hd Ög.; enligt uppgift synnerligen naturskön. Sjönamnet innehålles i sockennamnet **Djursdala** (kyrkan är belägen vid sjöns sydligaste ända). Detta skrefs år 1422 **Jurzdal**[2], 1466 ock 1480 **Jwrsdaal,** 1500 **Jwrsdal**[3], 1571 **Jursdala**[4]. Namnet är bildat af sjönamnet ***Iuter** på samma sätt som fsv. **Ingelsdaall,** nu **Yngersdal,** af **Yngaren.** Fsv. ***Iutsdal** öfvergick till ***Iuðsdal** på grund af ställning i svagt bitonig stafvelse[5] ock sedermera till **Iursdal,** liksom ***Iuðsēðs** (**hæraþ**) till **Iursers**[6]. Båda dessa ljudöfvergångar äro väl att anse som dialektiska. Man hade alltså att utgå från en mask. a-stam **Iūter,** gen. **Iuts.** Jfr namnen å de närbelägna sjöarna **Nimmern, Striern, Ämmern** (likaledes med akc. 1). Men utvecklingen kunde äfven ha varit ***Iutrs** → ***Iuðrs** → **Iurs-,** i hvilket fall **r** snarast hört till stammen. Vi ha här för oss ett namn som säkerligen tillhör det älsta laget af de svenska sjönamnen. Jag ställer det samman med lit. **audra** 'flut', avest. **aoða** 'gewässer', sskr. **ódma** 'flut', sskr. **ódati** 'quellend, wallend', hvilka samtliga kunna utgå från en √ **eud.** Hit har man äfven fört det säkerligen slaviska flodnamnet **Oder,** polska **Odra,** äldre **Odora**[7], hvilket sålunda helt enkelt skulle betyda

---

1) Jfr äfven fht. ***Lieznio,** nu **Liesing** (»**ad durran Lieznioham**» från år 1002), v. Grienberger MdIföG 19: 526.

2) Styffe Un.$_2$ s. 184.

3) Vadst. kl. jordeb. s. 120—121.

4) Forssell Sv. 1571, s. 222.

5) Jfr analoga fall hos Nor. Aschw. gr. § 266; se äfven Kock Fsv. ljudl. s. 45.

6) Nor. Aschw. gr. § 257 anm. 5.

7) Se Egli Nom. geogr.$_2$ s. 663.

'vattnet'. Detta gamla ord för 'vatten' kan utgå från en tvåstafvig basis **ewed** ock sålunda vara nära besläktat med den ieu. rot **wed**, som ingår i **Vättern**[1]; jfr i fråga om betydelsen sjönamnen **Maren**, **Naten**, **Unden**. Etymologiskt identiskt med **Juttern** är väl det förut omtalade **Jutern** ock — så när som på **r** — äfven **Juten**, **Jutten**. Dock må för **Juten** 1 ock **Jutern** detta antagande göras med en viss reservation: dessa båda sjöar äro åtminstone nu för tiden så obetydliga, att man knappast vill tillmäta dem en betydelse, sådan som den ofvan antagits för de stora sjöarna **Juttern** ock **Jutten** (= **Juten** 2). — Fsv. ***Iūter**, gen. ***Iūts** (eller ***Iūtrs**).

Jädern, se **Judaren**.

Fsv. ***Iæþre**, sjönamn; ***Iæþra**, ånamn, se **Jären**.

Jäfvern (SGU Aa 83: 8) å geologiska kartbladet Vreta kloster Ög. Sjön är mig för öfrigt obekant, men dess namn har intresse därför, att det sannolikt innehåller samma, annars ej i namn å svenska vattendrag uppvisade, stam som no. **Gjevarvandet**, hvilket tycks förutsätta ett äldre ***Gæwir**, isl. ***Gefir** (utan omljud såsom **Aspir**, **Mælir** o. s. v.), af älfnamnet **Gef**, nu **Jøv** ock längre upp **Jæv** (Rygh NG 2: 132, 3: 75). Af samma stam kommer äfven no. sjönamnet **Gjevden** med samma afledning som t. ex. sv. sjönamnet **Öfden**. Rygh anser det möjligt, att älfnamnet hör till **gefa** 'gifva' ock betyder 'den gifvande'.

För öfrigt är det ingalunda säkert, att i gårdnamnet **Gäfversnäs** Hälgesta sn Sdml., år 1354 skrifvet **Giwrsnäs** (SRP nr 188) ock år 1410 **Gewersnæs** (SD NS II), värkligen, såsom Lundgr. Sv. lm. X. 6: 86 antar, innehålles mansnamnet ***Gævar**. Kan icke här föreligga ett gammalt namn å Hälgestaviken, motsvarande det nyss omtalade fno. ***Gæwir**? Däremot ingår detta personnamn i det år 1413 omnämnda **Gæwirstadha**[2], nu **Gäfversta** Borg o. Löts sn Ög. — Fsv. ***Gæwir** eller (enstafvigt) ***Gæwer**?

Jägern **jä⁴gern** (Tham Nyk. ss. 18, 314, GS 4 Ö 33), lång ock smal sjö i Floda sn, Oppunda hd Sdml. För den uppfattning, som jag a priori bildat mig om härledningen af detta namn, erhöll jag vid en närmare granskning af kartan ett starkt

[1]) Jfr Persson Wz. s. 47, Hirt Ablaut s. 133. Anf. arb. s. 101 för Hirt lit. **audra** till ieu. **awē** 'blåsa'; som det synes, utan tillräckligt skäl.

[2]) SD NS II; se Lundgr. anf. st.

stöd. Jag antog, att namnet uppkommit genom sammansmältning af prep. i ock sjönamnet **Hägern**, bekant från Klm. Nu ligger vid sjön gården **Hägerbo**[1]. Detta namn är väl ett af de många gårdnamn på **-bo**, äldre **-bodha**, som bildats af sjönamn. Sjön har alltså i äldre tid sannolikt hetat **Hæghre**. Af förbindelsen **i Hægh-** har **i Jäg-** uppstått, på samma sätt som **i hæl** öfvergått till **ijäl**; jfr under **Iväg, Jogen**. Det vid sjöns norra ände belägna **Gäfversnäs** (**Jä³versnä²s**) har möjligen äfven något samband med sjönamnet, i så fall i dess yngre form med **j**. Snarast är väl dock namnet etymologiskt identiskt med det under **Jäfvern** omnämnda gårdnamn, som år 1410 skrefs **Gewersnæs**.

Jälken, Stora[2] (GS 4 Ö 33) St. Malms sn, Oppunda hd Sdml. : **Jälksätter**. Samma sjönamn förekommer äfven i Garpenbärgs sn Dalarna (GS 3 Ö 30) : **Jälken**. Af de möjligheter, som erbjuda sig att förklara detta namn, föredrager jag den, enligt hvilken namnet förutsätter ett urnord. ***el(x)-ka-R**. Detta anser jag vara en **k**-utbildning af roten i fht. **ëlo** 'gul, gulbrun' ock identiskt med det hittills etymologiskt oförklarade sv. dial. **jälk** 'häst', isl. **jalkr** 'vallack', hvilket liksom så många andra djurock i synnerhet hästnamn innehåller en färgbeteckning[3]. Af samma stam kommer äfven sv. dial. **jälda**, isl. **jalda**[4]. Då sålunda dentalutvidgning af roten faktiskt förekommer, kunde det synas vara lämpligt att hit äfven föra sjönamnet **Jälten**; emellertid bör detta mångtydiga namn hälst lemnas ur räkningen. Öfriga nedan behandlade namn på nordiska vattendrag af den likalydande stammen **iæl-, ial-** torde däremot icke böra ställas hit (se nedan). Med afseende på bildning ock betydelse jfr **Falken** (**Falken** : ty. **falch** ock fht. **falo** = **Jälken** : isl. **jalkr**

---

[1]) Uttalat **Hä³gerbo²**. Ett annat namn på gården är **Vigersbärg**, i mantalslängden skrifvet **Vegersberg**.

[2]) Sjön var obekant för min meddelare. Trots två förfrågningar har jag ej kunnat erhålla någon upplysning om densamma.

[3]) Jfr med afseende på såväl betydelse som afledning nyisl. **brúnka, ljóska, múska, rauðka** 'benämningar på ston'; ty. **falch** 'ko' : adj. **fahl**, fsv. **māke** 'mås' : sskr. **méçaka-** 'mörkblå, mörkfärgad' (Uhlenbeck PBB 20: 328), fht. **bęlihha**, ty. **belche** : germ. ***bala-** 'hvit' (Schröder ZfdA 35: 238) o. s. v.

[4]) Hellqu. Ark. 7: 143. Till grund för ordet ligger sannolikt ett färgadjektiv med samma afledning som lit. **baltas, geltas, rustas**; jfr germ. **golþ-** (se Kluge Nom. stammbild.$_2$ § 187 anm.).

ock fht. **elo**). Liksom nu **Falken** möjligen närmast har ett ånamn ***Fala(n)** till grund, kan äfven **Jälken** vara en afledning af ett ånamn ***Jäla(n)** (= **Jälaån** Vg.), i hvilket fall de båda färgadjektiven egentligen användts om åarna. Häremot talar dock, att såväl **Falken** som **Jälken** hafva direkta motsvarigheter i nära besläktade språk. — Fsv. ***Iælker.**

Jällunnen **jäl³lun²nen** (**Jällunen** 1758 Wieselgren 3: 95; **Jällunden** Hermelin 1809, GS 1 Ö 38), tämligen stor sjö i Jälluntofta sn, Västbo hd Smål. Sjönamnet ingår i sockennamnet, hvilket år 1268 skrifves **Iæluntompta** (**in iæluntomptom** Styffe Un.$_2$ s. 157). Då detta sjönamn till senare led har det ord för 'sjö', som ingår i **Unden, Unnen,** får det ej utan vidare identifieras med gårdnamnet **Jälund** Gryts sn, Daga hd Sdml., år 1329 skrifvet **Iælund** SD IV, år 1402 i **Yfra Iælundom** SD NS I. Gården är belägen på en halfö i Båfven[1]. Jag anser namnet älst hafva betecknat denna halfö (eller ö) ock vara detsamma som fno. **Jalund, Jǫlund,** nu **Jeløen,** som ursprungligen varit en ö (Rygh NG 1: 358). Ändelsen **-und** i dessa båda ord har en helt annan upprinnelse än den senare leden i sjönamnet **Jällunnen** (se utförligt om afledningen **und** i önamn Bugge Ark. 6: 241 f.). Däremot är det ju sannolikt, att dessa ord hafva samma första led. Rygh afleder önamnet **Jalund** af fjordnamnet **Jali**[2]. Möjligen har i fno. äfven funnits ett fjordnamn **Jalsi**[3], hvilket väl äfven får anses vara stambesläktat. Samtliga dessa ord höra till den rot **el (ol)** 'skrika, tjuta' o. d., som ingår i isl. **jalmr** (se **Jälmaren**), gr. ὀλολυγή o. s. v.[4] Betydelsen vore alltså densamma som i många andra sjönamn såsom **Bjälmen, Galmaren, Järmen, Kärmen, Jälmaren, Skrikegallen, Tjutingen** o. s. v. Däremot torde **Jälken** ock **Jälten** lämpligast böra förklaras på annat sätt. Om senare leden se **Unden, Unnen.** Namnet skulle alltså betyda 'stormsjön' l. dyl.

Den fsv. formen **Iæluntompta** måste utgå från ett äldre ***Iælunda-** eller ***Iælunnatompta,** där tredje stafvelsen synko-

---

[1]) Har det å halföns norra ända belägna **Gillingsudden** i äldre tid hetat **Jälundsudde?** Jfr sjönamnet **Hulingen** ← ***Hulunder.**

[2]) Rygh Stud. s. 30 anm.; jfr Munch Saml. afh. 3: 151.

[3]) Rygh Stud. s. 39.

[4]) Persson Wz. s. 245. I åtskilliga sv. fogelnamn har Lidén Ark. 13: 31 f. funnit samma rot.

perats enligt kända lagar[1]. Då i yngre tid formen **Jælunatoffta** uppträder[2], beror denna på anslutning till sjönamnet ***Iælunde** eller ***Iælunne**. Om sjön i fsv. tid hetat ***Iælunder**, hade sockennamnet lytt ***Iælun(d)stompta** — därom kan intet tvifvel råda.

Jälmaren **jäl³mar(e)n²** ('litus meridianum **ialmans**' [1167—1185] SD 1: 91; i **Iælmans** sund [1384] SRP nr 2020; i **Jælmans** sunde [1407] SD NS I; i **Jælmen** [1410] SD NS II; **Jælmaren** [1502] Styffe Bidr. t. Skand. hist. 4: 318; **Jelmären** [1540] G. I:s reg. 13: 40; i **Jelmaren** [1561] Djurklou Sv. lm. 1: 556; **Jelmeren** [1562] Silfverstolpe E. XIV:s nämnds domb. s. 73; **Hiälmaren** från slutet af 1500-talet? SD 1: 608; **Hielmer** Blaeu 2: 20 [1663]; **Hielmaren** Tuneld s. 58 [1741]; **Hjälmaren** GS 3 Ö 32 ock 33), en af Sverges större insjöar, Nke ock Sdml. : **Jälmarsbärg, Jälmarsholm, Jälmarsnäs.** Ordet anses vanligen vara sammansatt med det gamla ordet **mar**, isl. **marr** m. 'sjö, haf' (se **Maren**); men de älsta uppvisade formerna af namnet tala bestämt mot ett dylikt antagande. **Ialmans** ock **Iælmans** synas vara regelbundna genitiver i best. form af en **n**-stam **Ialme, Iælme,** ock detta är väl sålunda sjöns namn i äldre fsv. tid. Formen **Ialmans** (1167—1185) förtjänar särskilt beaktande på grund af sin höga ålder; jfr **andans, pavæns** (VGL I). Man kan äfven jämföra det fsv. sjönamnet **Widhman** (se ***Vidhme**). Skulle emellertid det visa sig vara alltför osannolikt, att suffigerade former här ingå (jfr afd. II), hade man att konstatera tillvaron af ett suffix **-(m)an-**, om hvilket jag för öfrigt icke kan lemna något bestämdare besked, om än en eller annan gissning skulle kunna vedervågas. Se äfven **Karken** (: fsv. **Karcanshult**).

Ordets härledning förefaller mig ligga i öppen dag. Namnet är aflett af ett fsv. ***ialmber, *iælmber** m. = isl. **jalmr** 'buller, stoj', norrl. dial. **jalm** 'skrik, olåt' (Rz s. 295), no. **jalm, jelm** 'klang'; jfr isl. **jalma** 'strepere, stridere, crepare'. Det är sålunda rotbesläktat med de under **Jällunnen** behandlade ortnamnen. Möjligen innehåller sjönamnet **Ålmaren** en obruten

---

[1]) Om denna fsv. synkope se Nor. Aschw. gr. § 156 ock där citerad litteratur.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 157.

form af samma grundord. Abstrakta ord med afledningen m ock betydelsen 'larm, skrik o. d.', alltså analoga med isl. **jalmr**, ligga till grund för flera andra svenska sjönamn såsom **Bjälmen**, **Galmaren** ock väl äfven **Kärmen**. Den för dessa sjönamn gemensamma betydelsen är 'den hvinande sjön, stormsjön'; jfr för öfrigt **Ommen, Open, Skrikegallen, Tjutingen.**

Att namnet, som det synes, under 1400-talet, erhöll ändelsen **-aren**, torde icke bero på invärkan från **Mälaren**, där denna ändelse först senare tycks ha stadgat sig. Att redan vid denna tid ett suffixalt **-ar-** kan uppträda äfven i andra sjönamn, visa fsv. **Hallarsø** (1404) : **Hallaren** samt möjligen äfven **Øiarsbodha** (1334), hvarom se under **Öjaren**. I regel är det sjönamn på **-ir** som i yngre tid antagit ändelsen **-are**; jfr det analoga förhållandet med appellativerna på **-ir** såsom **lækir**, **myrþir** o. s. v.[1]

Föga sannolikt är, att i **Jälmaren** ombildning ägt rum i anslutning till sbst. **mar.**

Om det sjönamn, som GS 2 V 34, Boh., skrifves **Hjelmevattnet**, äfven har samma grundord som **Jälmaren**, kan i saknad af äldre former ej afgöras. Det kan höra till fno. älfnamnet **Hjalm(a)**[2] — en härledning som däremot för **Jälmaren** naturligtvis är oantaglig. Den af Bergström Sdml. ortn. s. 2 föreslagna sammanställningen med **il** (**stormil** o. d.) kan af ljudliga skäl icke häller akcepteras.

Jälnan **jäl³nan²**, af allmogen uttalat »jä`rnan» d. v. s. **jäṙnan** (**Gälnan** Hermelin 1802; **Gählnan** Radloff 1: 13 [1804]; **Jällnan** Tham Sthm s. 14; **Jälnan** GS 6 Ö 31), lång, smal sjö med branta stränder i Rö sn, Sjuhundra hd Uppl. : **Jälnsättra.** I saknad af gamla former kan jag icke med någon slags bestämdhet yttra mig om namnets ursprung. Kanske har man att utgå från ett fsv. sjönamn ***Gællandi** : fsv. **gælla** 'skrika'; jfr de i så fall besläktade ock likbetydande **Gallen, Galmaren, Gällen, Skrikegallen.** Detta kan tyckas som en blott lös gissning, men formen är som vattendragsnamn ingalunda uppkonstruerad. Ordet tycks nämligen ingå i gårdnamnet **Gælandhabodha** från år 1500[3], nu **Jälnebo**, Högsby sn, Hanbörds hd

---

1) Se för öfrigt afd. II.
2) Om detta se Rygh NG 1: 218.
3) Vadst. kl. jordeb. s. 137.

Klm. Vidare erinras om forsen Γελανδρί i Dnjepr, enligt V. THOMSEN = fsv. *Gællandi?, hvarom se under **Gällen**. För öfrigt erbjöde med afseende på bildningen de fsv. ungefär likbetydande sjö- ock ånamnen **Lyniendi** ock **Ryniandi** goda paralleller; se **Lonen**. Under **Vällen** omtalas ett fsv. gårdnamn **Wellande**, som tycks förutsätta ett på samma sätt bildat vattendragsnamn. I Norge äro fors- ock älfnamn af denna form ytterst vanliga (se Rygh NG 3: 70). Se för öfrigt här längre fram under art. ***Siudhande** ock ***Skinande**, där liknande vattendragsnamn behandlas.

Jälten jäl⁴ten (**Hjelten** GS 3 Ö 37) Ingatorps sn, S. Vedbo hd Smål. Detta ord är synnerligen mångtydigt. Det kan vara ett jämförelsenamn, bildat af fsv. **hiælt** n. 'tvärstycke på ett svärdsfäste' ock syftande på sjöns form (Rygh NG 3: 59; jfr **Kloten**). Man kunde äfven tänka sig en af någon bland de ungefär likabetydande rötterna **el-** (jfr **Jällunnen**), **ghel-** (jfr **Galmaren**) eller **kel-** (jfr fno. **Hjælsjór**) uppkommen dental utvidgning af samma art som sjönamnet **Östen** : **Ösan**. Om ordet hörde till ieu. √ **kel**, mht. **hël** 'ljudande, gäll', isl. **hjala** 'tala', **hjaldr** m. 'tal, kamp, strid', vore det så gott som identiskt med gr. κέλαδος m. 'larm' → germ. ***helta-** → fsv. ***hiælt-**. Kanske har rent af någon del af den genom sjön flytande **Brusan** kallats med det ungefär likbetydande namnet **Jæla** l. **Hiæla**, hvaraf då **Jälten** bildats som **Östen** af ånamnet **Ösan**. Slutligen kunde namnet vara uppkommet af prep. i ock den vanliga sjönamnsstammen **Ält-** (se **Åltan, Älten**); jfr **Jogen, Jägern**. Jag skulle snarast vilja föredraga denna tolkning.

Jämnasjön, se **Slätten**.

Jämtaren jäm³tar²n (GS 5 Ö 33[1]), liten sjö i Vårdinge sn, Öknebo hd Sdml.; väl ← i **Ämtaren**, af samma stam som ingår i det ytterst vanliga sjönamnet **Ämten**; jfr med afseende på bildningen under **Jogen, Jägern**.

Jären l. **Järn**.

1) **Järn** (Cræliu ss. 7, 134 [1774]), säkerligen samma sjö i Järeda sn, Aspelands hd Klm., som nu kallas ock skrifves **Järnsjön**. Att emellertid detta icke varit dess gamla namn, framgår tydligt af sockennamnet **Järeda**, hvilket år 1337 skrefs

[1]) Väl samma sjö, som i SGU Aa 12: 39 kallas **Jemten**.

Jæritha, år 1392 **Jærödha** (Höjer 2: 373) samt 1401 **Iæredha** (Styffe Un.$_2$ s. 183). Kyrkan är belägen vid Järnsjöns östra strand; att sockennamnet är (medelst sbst. **ed,** fsv. **eþ** n.) bildat af ett äldre namn på sjön, som saknat **n** i stammen, är höjt öfver allt tvifvel. Ännu längre tillbaka i tiden har namnet antagligen lytt ***Iæþreþa,** hvaraf blifvit **Iæredha,** liksom fno. **Jǫðrudalr** gifvit **Jæredal** (år 1370 enl. Rygh NG IV. 1: 210). Sjön har sålunda sannolikt hetat ***Iæþre** eller ***Iæþar** (***Iæþur**)[1] motsvarande no. insjönamnet **Jaren,** hvilket Rygh Stud. s. 60 ställer till isl. **jaðarr,** samt ä.-no. gårdnamnet **Jaderen, Jerenn,** för hvilket Rygh anf. st. lägger ett fjordnamn med samma härledning till grund. Vidare erinras om **Jädran** eller **Jädraån,** fsv. ***Iæþra,** namn på en betydlig å, som flyter genom Ocklebo, Järbo ock Högbo s:nar Gästr. ock som gifvit namn åt gårdarna **Järbo** eller **Jäderbo** samt **Jäderfors.** Namnet är etymologiskt identiskt med fno. älfnamnet **Jaðra**[2]. Grundordet i dessa namn är det i svenska ock norska ortnamn synnerligen vanliga fsv. **iæþur,** fno. **jaðarr** m. 'kant', fht. **ëtar** 'zaun', nht. dial. **etter** ds. Hvad särskilt den ofvannämnda ån Jädran beträffar, bildar den under sitt lopp en mängd krökningar ock skarpa böjningar. Äfven sjön Jären har fått namn på grund af sin kantiga form; jfr under **Hörnen, Trehörningen.** Samma ord ingår för öfrigt t. ex. i ortnamnen **Jära,** äldre **Jedra** (1540 enl. Styffe Un.$_2$ s. 111), gård i Mulseryds sn Vg., **Jædhernæss** (1447)[3], nu **Järsnäs,** gård i Götlunda sn Nke, sockennamnet **Iæþer** (1314) Sdml. o. s. v.

2)[4] (**Gären** GS 2 Ö 36), liten sjö i Höreda sn, S. Vedbo hd Smål. Här saknas all vägledning i form af äldre skrifningar o. d. Härledningen är väl dock snarast densamma som af **Jären** 1.

Formellt möjligt är ju äfven att föra dessa ord till ett fsv. ***iæra,** motsvarande isl. ***jara** 'sand' i Eddans **jǫruvǫllr** 'sandfält'; jfr dvärgnamnet **Jari** (Vǫluspá v. 13, Bugges uppl.), hvilket jag anser höra hit på grund af det föregående **Aurvangr.** Denna

---

[1]) Den i förbindelse med sjön stående **Järnforsen** har sålunda uppkallats efter sjön; åtminstone har **n-** sitt ursprung från sjönamnet.

[2]) Om detta se Rygh NG Indl., 2: 175, 3: 268.

[3]) Vadst. kl. jordeb. s. 228.

[4]) Sjön var för min meddelare från orten obekant: möjligen har numera namnet kommit ur bruk.

stam återfinnes som bekant i fht. **ero**, isl. **jǫrve** (se **Järfveln**), sv. **jord** o. s. v. Betydelsen vore i så fall analog med den i sjönamnet **Sännen**.

Men **Jären** 2 kan naturligtvis äfven utgå från en stam med **g**. Samma möjlighet föreligger i fråga om namnet på den sjö, som nu kallas **Gäringesjön** (Tham Nyk. s. 20, GS 3 Ö 33) Ö. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml. Namnen **Gäringsnäs** ock **Gäringstorp**, gårdar (torp?) vid sjön, visa antagligen hän på äldre sjönamn ***Gæringer** eller ***Jæringer** (-ung-).

Att i fsv. en älfnamnsstam **Gær-** funnits, synes mig framgå af gårdnamnet **Gærodal** (SRP nr 709), nu **Gärdala** Tjärstads sn Ög., som väl måste innehålla ett älfnamn **Gæra**.

Järfveln **järveln**[1] (**Gervelen** Tham Nyk. s. 18; **Gerveln** därs. s. 305; **Jerfvelen** GS 4 Ö 33) Lerbo sn, Oppunda hd Sdml. Namnet synes vara en afledning af ett fsv. ***iærve** = isl. **jǫrve** m. 'sand, grus; sandbank', no. **jarve, jerve, jørve** 'grushop, stenig mark o. d.'; se besläktade ord nedan under **Jären**. Jfr med afseende på betydelsen under **Grindeln, Malsnan, Sännen**. Kanske är äfven **Järfvasjön** (GS 1 V 37) Öxabäcks sn Vg. att föra hit. Gården **Järfva** Solna sn Sthlms län, omnämnd i berättelsen om slaget vid Brunkebärg 1471, kallas i fsv. tid **Yrva**, motsvarande (**Litla** ock **Stora**) **Yrwe** Sollentuna hd Uppl. från 1409 (SD NS II). Här föreligger sannolikt en i-afledning (**irwi-**) af samma stam **erw-**. Ett fno. sjönamn ***Jerfir** ansättes af Rygh NG 14: 341. Äfven må erinras om sjönamnet **Ärfven**, ehuru detta kanske snarare bör förklaras på ett annat sätt.

Denna i ock för sig rimliga härledning af **Järfveln** måste emellertid på grund af bristande äldre former betraktas som en blott gissning. Man kunde ju äfven tänka på sammanhang med fjärdnamnet **Görväln** (med fsv. **g-**).

Järken **jär⁴ken** (*jårkən*; af en gumma från Fasterna sn uttalat *jårkən*), (**Ierken** Bureus Karta 1626 samt å kartan hos Blaeu 2: 19—20 [1663], Tuneld s. 27 [1741], Lotter c. 1750, Radloff 1: 14 [1804]; **Jærken** Ihre Lex. lapp. s. XIX [1779]; **Erken** GS 6 Ö 31; **Järten** Blaeu 2: 17 [1663; tryckfel]), stor sjö i Edsbro sn, Närdinghundra hd, ock Estuna sn, Lyhundra hd, m. fl. s:nar Uppl.;

---

[1]) Om akcenten har ingen uppgift lemnats; sannolikt uttalas namnet med akc. 2.

»nedsänkt mellan block- ock grusmarker» (SGU Aa 94: 7). Stamvokalen återgår på äldre **æi**, isl. **ei**; jfr målets *járkər* = **Eirikr**, *jarg* 'ärg' : isl. **eir** o. s. v. Formen **Erken**, hvilken enligt uppgift äfven skall förekomma (väl uteslutande bland de bildade), uttalad med **ä**-ljud, återger namnet sådant som det i riksspråket borde lyda. Detta sannolikt uråldriga sjönamn anser jag vara bildat af samma ord som sjönamnen **Erlången**, **Ersjön**[1], nämligen af fsv. **ēr**, isl. **eir** n., hvars grundbetydelse varit 'malm'; dock har jag mig icke bekant, att Järken tillhört de sjöar, ur hvilka i äldre tider sjömalm upphämtats. Om **k** tillhört sjönamnet eller ett till grund för detsamma liggande urnord. adj. ***aiʀakaʀ**, kan jag icke afgöra. I senare fallet bör med afseende på bildningen sv. **ärg** jämföras: detta ord är nämligen som bekant egentligen ett adj. på **-g-** af samma stam. För öfrigt erinras om parallellerna **Järken** (**Erken**) : **Erlången** : **Ersjön** = **Tjurken** : **Tjurlången** : **Tjursjön** = **Virken** : **Virlången** : **Virsjön** = (?) **Örken** : **Örlången** : **Örsjön**; jfr äfven **Viskan** : **Veselången**. Se vidare **Erkan**, som väl har samma ursprung som **Järken**, ock **Erlången**.

I detta sammanhang må nämnas, att — för den händelse någon möjligen skulle antaga gårdnamnet **Jersjö** vid Järkens nordöstra strand, Söderby-Karls sn, återspegla ett annat likabetydande namn å sjön, alltså motsvarande ett isl. **Eirsjór** (= **Ersjön** Vg.) — detta år 1409 skrifves **Jarsyo**, **Jarsø** (SD NS II). Ett dylikt antagande kunde alltså vara riktigt endast under den förutsättning, att redan vid denna tid utvecklingen **æir-** → *jar* försiggått i dialekten. Onekligen ser det emellertid ut, som om gårdnamnet **Jarsyo** innehölle ett annat namn å sjön Järken.

Slutligen må erinras om **Erkerna**, öar i Vättern. Öar ock sjöar ha som bekant synnerligen ofta samma namn; men om något sammanhang här äger rum, kan jag ej afgöra. — Fsv. ***Erk(er)**, ***Ærk(er)**.

Järnbälgen **jä³rnbäl²jen** (**Järnbelgen** GS 4 Ö 33), numera mycket liten sjö i Floda sn, Oppunda hd Sdml. Sjön utgör en liten räst af ett vatten, som att dömma af kartan i äldre tider haft rätt mycket större utsträckning. Om första leden af detta namn se **Järngården**. Senare leden är densamma som i sjö-

---

[1]) Jfr parallellerna nedan.

namnet **Smedbälgen**. Samma ord ingår vidare i fsv. **Bælgsio**, nu **Bällsjö**, vid **Bällsjön** (GS 4 Ö 35) N. Tjusts hd Klm (se **Bällen**, slutet), nsv. **Bälgsjön** (2 Ö 32) Vstml.: **Bälgsjöboda**, **Bälgvattenstjärnarna** (1 V 34) Dalsl.; det förekommer dessutom under formen **Belgen** (**bäl⁴jen**), fno. ***Belgrinn**, som namn på insjöar ock sund i Norge (Rygh NG 1: 134). Samma namn har sannolikt äfven burits af fno. **Bælgforssen** (Rygh NG 1: 126). Från Buskerud i Norge har jag antecknat **Bælgvandet**[1]. Det till grund liggande ordet är naturligtvis fsv. **bælgher** m. 'skinnsäck, buk, blåsbälg', motsvarande isl. **belgr** 'djurskinn afdraget med ouppskuren buk, skinnsäck, blåsbälg', got. **balgs** o. s. v. I sjönamnet **Smedbälgen** ha vi naturligtvis betydelsen 'blåsbälg'; i de öfriga namnen sannolikt 'skinnsäck l. buk'. Jfr i fråga om den senare betydelsen **Magsjön**, **Våmbsjön** (se **Magelungen**), i fråga om den förra sundnamnet **Sækken** (Rygh Stud. s. 67).

Järngården **jä³rngå²r(d)en** (*jåŋgåŋ*) (GS 5 Ö 30) Björklinge sn, Norunda hd Uppl., icke långt från sjön **Näfvergården**. Första leden är sv. **järn**, fsv. **iarn**, **iærn** n.; jfr sjönamnen **Järnlunden**, **Järnsjön**[2], **Järnfjärden** af Östersjön, **Järndammen** (GS 4 Ö 31), no. **Jernaaen** (Rygh NG 3: 435) samt från tyskt område fty. **Isanawa**, **Isanpach**[3]. Fullt säker på att i dylika fall ordet **järn** ingår, kan man dock ingalunda vara. Så hör t. ex. icke **Järnsjön** (GS 3 Ö 37) hit (se **Jären**); sannolikt ej häller **Järnsjön** (GS 2 Ö 34 Vg.) på grund af den vid densamma belägna gården **Geraby**, hvars äldre namnformer äro mig obekanta[4]. Om orden värkligen äro bildade af metallnamnet **järn**, må som paralleller (dock delvis osäkra) anföras: **Blysjön** (GS 1 Ö 32 Vrml.), **Erlången** (: fsv. **ēr** 'koppar, brons'), **Stålvattnet** (GS 2 Ö 34), vissa af de sjöar, som kallas **Malmsjön** (se **Malmen**), vidare **Årtingen** o. s. v. Om senare leden se **-gården** samt **Järnlunden** (slutet).

---

1) Jfr för öfrigt Rygh NG 3: 193.

2) GS 1 V 33 Svanskogs sn Dalsl., 1 V 32 stor sjö i Silleruds sn Vrml.

3) Se Förstem. 2: 857, som dock icke anser denna tolkning alldeles säker.

4) Å andra sidan kunde man erinra om den i samma socken, Mölntorp i Vadsbo hd, belägna **Kopparsjön**.

Sjön har i äldre tider haft en betydligt större utsträckning ock då sannolikt burit ett annat namn (se **Mårsaren**).

Järnlunden jä³rnlun²den (**Iærnlundasyo** (1386)[1]; **Iernlunden** Blaeu 2: 35 [1663]; **Järnlunden** (**Jern-**) Lotter c. 1750, Hermelin 1810, GS 3 Ö 35; (sjön) **Järnlund** Craelius s. 7 [1774]), stor sjö i Vårdinge m. fl. s:nar, Kinds hd Ög. Sjön har en underlig form, höga, än bärgiga, än kulliga, ekbevuxna stränder, är särdeles rik på öar ock räknas bland de skönaste i landet[2]. Namnets älst uppvisade form **Iærnlundasiø** kan antingen fattas som betydande 'sjön **Iærnlunde**', i hvilken händelse **Iærnlunda-** är en gen. definitivus, eller som 'sjön vid Järnlundarna'[3]. I bådadera fallen blir grundbetydelsen ungefär densamma. Ett **Iærnlunde** måste nämligen vara en n-stamsutvidgning af ett **Iærnlunder** ock betyda 'Järnlundssjön, den vid **Järnlund** belägna sjön'. Att uppkalla sjöar efter vegetationen å deras stränder är som bekant ytterst vanligt. Jag erinrar i detta sammanhang först ock främst om **Lundsjön** (GS 3 Ö 36), **Lunnesjön** (2 V 34 Boh.), **Lundstjärn** (1 V 32 : **Lund** Vrml.), **Lundetjärn** (1 V 33 : **Lund** Dalsl.). Däremot är det ord **Lunden,** som man i äldre källor någon gång får se som namn på Hornborgasjön, felaktigt för **Lon(n)en,** af fsv. **Lyniendi.** Vidare må nämnas sjönamnen **Deg-, Le-, Opp-, Örlunden,** hvilka dock icke alla säkert innehålla sbst. **lund,** fsv. **lunder.** Af icke besläktade sjönamn anför jag: **Hulteglan** samt **Henaren** ock **Hensjön,** där jag spårat ett ord motsvarande ty. **hain.** Vidare kan erinras om grek. bäcknamnet Νέμεια : νέμος 'lund'[4].

Emellertid får det icke betraktas som fullt säkert, om också ganska troligt, att det är den nuvarande betydelsen af ordet **lund** som ingår i sjönamnet, ock att detta ord har afseende på vegetationen kring sjön. Much ZfdA 42: 170 f. har framställt en, som mig synes, synnerligen beaktansvärd härledning af isl. **lundr,** hvilket han anser stå i afljudsförhållande till germ. **land** ~ sv. dial. **linda** 'brachfeld' (← **lendh-**) o. s. v. Betydel-

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 189. [2]) Tham Link. s. 28.

[3]) Det är mycket sannolikt, att dessa »järnlundar» betraktats som heliga eller varit hedniska gudstjänstplatser. Om heliga lundar vid vattendrag se Hyltén-Cavallius Vär. o. vird. 1: 138; jfr Lundgr. Hednisk tro s. 48, Nordlander Minnen s. 27.

[4]) Fick Bezz. Beitr. 22: 44.

sen 'lund' utgår närmast från den af 'freier platz, eingefriedigtes land'. Jfr i fråga om betydelseutvecklingen germ. *lauhaz 'niedriges gehölz, hain' ~ lit. laukas 'freies feld'[1]. Då nu sjönamnet **Järnlunden** utan tvifvel är mycket gammalt[2], kan man väl tänka sig, att det är den äldre betydelse af **lund** som här uppträder, ock man finge alltså en slående parallell till sjönamnet **Järngården**; jfr äfven **Toften**. Namnet vore i så fall snarast att betrakta som ett slags jämförelsenamn : sjön har betraktats som ett så att säga inhägnat — fridlyst ock hälgat — område; jfr **Häljen**. Detta alternativ betraktar jag dock som en ganska svag möjlighet. Hvad som framför allt bestämmer mig för att i sjönamnet **Järnlunden**, fsv. **Iærnlundasyo**, se en afledning af (resp. sammansättning med) ett ***jærnlunder**, som har afseende på strändernas skogar, är den omständigheten, att analoga bildningar äfven annorstädes äro påvisade inom de germanska språken. Jag erinrar först om det bekanta stället i Vǫluspá str. 40[3]: »Austr sat in aldna / í **Járnviði**»[4], där ett isl. **jarnviðr** 'järnskog' ingår. Detta ord motsvarar fda. **Iarnvith**, hvarmed danskarna i 13:de århundradet benämnde det landskap, som var beläget söder om Eckernförde till Levensau. Samma ord ligger till grund för isl. jättinnenamnet **Járnviðja**. Ett direkt synonym till fsv. ***iærnlunder** är det i nordtyska medeltidsurkunder omtalade **Isernlo** (= ***Isarnlôhe**), hvilket af Müllenhoff D. altertumsk. V. 1: 123 till betydelsen sammanställes med isl. **járnviðr**. Ett annat är det i samma uppsats (s. 122) behandlade fsax. skogsnamnet **Isarnho**. Ordet **järn**, **îsarn** i dessa namn har säkerligen afseende på skogarnas mörka ock vilda natur (se Müllenhoff anf. st. s. 123). Att samma föreställningssätt varit rådande äfven i Sverge, visar sålunda namnet **Järnlunden**.

---

1) Denna etymologi af **lund** bör kanske föredragas framför den af Lidén PBB 15: 521 framställda.

2) Ordet **järn** är visserligen — utom all fråga — ett keltiskt lånord; men ett mycket gammalt sådant; se närmare Much ZfdA 42: 164, Schrader Reallex. under **Eisen**. Järnet anses ha uppträtt i norra Europa omkr. 4—5 årh. f. Kr.; se Schrader anf. arb. s. 199.

3) Enligt BUGGES uppl.

4) Af Müllenhoff D. altertumsk. V. 1: 80 ändrat till **ísarnviþe**. Metriken nödvändiggör dock ingen ändring; jfr i samma strof: »í trolls hami» (× ⏊ | ⏌ ×) eller Þrymskviðas »ok hagliga» (× ⏌ | ⏌ ×).

Den i Närikes Alleh. 1899, nr 40 framställda förklaringen är af språkhistoriska skäl oantaglig.

Järsken, se **Gärsken.**

Järten **jär⁴ten** (**Hjerten** Hermelin 1810, Tham Link. ss. 34, 899; **Gertsjön** GS 3 Ö 34) Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög. : **Gertorp** (äfven skrifvet **Hjerttorp**). Detta sjönamn innehåller enligt min mening stammen i fsv. ***ger,** isl. **geirr** 'spjut' ock beror på sjöns utpräglat spjutlika form. På grund af anslutning till gårdnamnet **Gertorp** har sedermera ett t inkommit i sjönamnet. Jfr biformen **Hvitten** : **Hvittorp** : sjönamnet **Hviten.** Hvad **Gersjön** (GS 1 Ö 37 Smål., 3 Ö 31 Vstml.) ock **Geratjärnarna** (3 Ö 31 Vstml. o. Dal.) beträffar, ser det äfven på grund af dessa vattendrags form ut, som om här samma ord eller det däraf bildade fsv. **gere,** isl. **geiri** m. 'kil, kilformigt stycke' (jfr sv. dial. Rz), fht. **gêro** 'kilformigt stycke tyg l. land', ty. **gehren** 'sköte' ingår. Äfven i Norge finnas med fno. **geirr** sammansatta ortnamn, där ordet tycks ha haft funktionen att uttrycka något kilformigt (se Rygh NG 3: 73 f.). Sjön kallas enligt uppgift äfven **Järtsjön,** tydligen en yngre sammansättning. Den fsv. formen har alltså varit ***Gēr** eller ***Gēre,** hvilket förhåller sig till **Gertorp** som **Geten** till **Gettorp** ock som **Hviten** till **Hvittorp.** Nu är det emellertid också möjligt, att sjönamnet icke erhållit sitt t från gårdnamnet, utan från namnet å den i samma socken belägna sjön **Gulten,** på samma sätt som **Käxten** i samma afseende rönt påvärkan från **Risten.**

Af sv. **hjärta,** fsv. **hiærta** kommer däremot **Hjärtsjön** (GS 2 Ö 40 Blek.) ock **Hjärtasjön** (3 Ö 38 Smål.), hvilka namn naturligtvis äfven syfta på sjöns form (jfr öfversikten). Hit hör väl ock **Hjärtasjön** (3 Ö 37) : **Hjärtaryd.**

Jäsen **jä⁴sen** (*jęsn*) (**Jäsen** Grau ss. 62, 491 [1754]; **Gäsen** Hermelin 1801, GS 3 Ö 30) Norbärgs sn Vstml. : **Gäsjö, Gesjö** eller **Jäse.** Då detta gårdnamn i äldre tid skrifves **Gääse, Geese, Gæse, Gässe,** af hvilka de två första skrifningarna förekomma år 1504[1], har man att utgå från gammalt **g.** Enligt lektor Brate återgår **ä**-ljudet på **ǟ**; **ē** skulle ha gifvit **e.** Samma sjönamn uppträder äfven i Norrbärke sn Dalarna : **Gäsen, Djup-** ock **Myrgäsen.** Man kunde kanske snarast tänka på samman-

[1]) Dipl. dalek. 1: 282; jfr reg. s. 52.

hang med no. älfnamnet **Gjesa**, fno. ***Gǿsa**, hvilket Rygh NG IV. 1: 166 anser betyda **Gåsälfven** ock som att dömma af formen tydligen är ett gammalt namn; jfr för öfrigt **Gåsen**. Mindre sannolikt är väl, att namnet är bildat af sv. dial. **gäsa**, pl. **-ar** 'dyhål, sumppuss' Vg.[1]. Jfr i fråga om betydelsen **Däfveln, Gorren, Vesan**. I hvilket fall som hälst bör vårt sjönamn icke gärna skiljas från **Jäsungen** (se följ.): för detta senare namn passar en härledning från **gås** på grund af omljudet mindre väl; äfven **Jäsen** bör, om det innehåller detta ord, snarast härledas från ett fsv. ***Gæse**, ock enstafvighetsakcenten i namnet vore sålunda här som i många andra sjönamn af yngre ursprung.

Jäsungen[2] (GS 3 Ö 31), liten sjö i V. Våla sn, Norbärgs bärgsl. Vstml.; väl afledning af det i sjönamnet **Jäsen** ingående ordet.

Jönnen **jön⁴nen** (GS 2 Ö 38), liten sjö med högländta stränder i Fryeleds sn, Östbo hd Smål. Man kunde tänka sig, att ordet vore att återföra på en fsv. stam ***gøn-**, isl. **gaun-**, i hvilket fall det kunde sammanställas med no. **Gauna**, namn på en älf, som går till Sverge ock som enligt Rygh NG 15: 282 icke är uppvisat annorstädes i Norge. Detta namn är jag böjd att föra till gr. χαῦνος 'gapande', Χαύνων ortnamn, en afledning på **n** af ieu. √ **ghau** 'gapa', hvaraf äfven bildats det med χαῦνος likbetydande χαῦλος, lat. **faux** 'svalg', gr. χάος 'gap', hvilka ord stå i afljudsförhållande till mht. **giwen, gewen** 'gapa'[3]. Jfr i fråga om betydelsen **Gapern, Gimmen, Ginningen, Gömmaren**, i hvilket sistnämnda ord då samma rotform skulle förekomma.

Äfven andra möjligheter äro emellertid tänkbara. Det är t. ex. ganska rimligt, att det uddljudande **j** bör förklaras på samma sätt som i det jämtl. sockennamnet **Junsele, Jönssijldh** (1535), hvilket, såsom Nordlander Sv. lm. XV. 2: 22 uppvisat, beror på sammansmältning af prep. i samt byanamnet **Öden** ock **sel**

---

[1]) Se Ant. tidskr. 2: 165.

[2]) Namnet var obekant för min meddelare från trakten.

[3]) Fick$_4$ 1: 437. — Got. **gaunôn** 'klaga', isl. **gauð** 'skall', **gaula** 'tjuta' höra däremot till en annan rot; om detta senare ord se senast v. Grienberger Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch., phil.-hist. cl., CXLII. 8: 95, Wien 1890. Det är icke sannolikt, trots att betydelseparalleller kunna uppvisas, att namnet bör föras till denna stam.

'lugnvatten'; jfr **Jogern, Jägern.** Om det namn, som i detta fall kunde anses dölja sig i sjönamnet **Jönnen,** se **Önen.**

Jönsetjärn, se **Janhåksen.**

Kafjon **ka³fjo²n** (**Kafiosjön** GS 1 Ö 39) Annerstads sn, Sunnerbo hd Smål., egentligen en instängd vik af Bolmen (vid dess södra ända), med många vattendrag ock os, hvarför den om vintern är farlig att befara. Senare leden är säkerligen best. formen **fjorn** af **fjord,** hvilket ord åtminstone i Kronobärgs län ännu användes om vikar af insjöar. Med afseende på formen jfr *hon* för **horn,** *ban* för **barn** o. s. v. Första leden anser jag vara fsv. **kaf** n. 'djup, djupt vatten' Södw., isl. 'sødybet' $Fr._2$, att sammanhålla med nsv. dial. **kvaver** n. 'sumpig plats kring en källa'[1]; jfr **Kåfven.** Man kunde dock äfven tänka på att ställa det till sskr. **gabha** 'klyfta' : $\sqrt{}$ **gebh** 'klaffen, tief sein'[2]. I alla händelser är namnet säkerligen detsamma som **Kaffjärden** Hammarby sn Sdml.

Kafveln, af sv. dial. **kavel** 'rund stock' ock isl. **kafli,** sv. **kafle,** ingår i sjönamnet **Gränkafveln** ock fsv. gårdnamnet **Kaflabeck;** se **Gränkafveln.** En afledning på **-ing** är fno. sjönamnet **Keflingr,** nu **Kjeflingen** (Rygh NG IV. 2: 129); jfr fno. sjönamnet ***Knefllngr,** af **knefill** 'stock, bjälke' (Rygh NG IV. 2: 236).

I. **Kalfven** **kal⁴ven** l. (med föreg. sjönamn) **-kalv** **kal⁴v.**

1) (GS 3 Ö 40) Backaryds sn, Medelpads hd Blek., vid den större sjön Tjurken.

2) (GS 2 Ö 39) Väckelsångs sn, Konga hd Smål., vid den större Fiskestadssjön.

3) (GS 3 Ö 39) Hofmantorps sn, Konga hd Smål., vid den större sjön Rottnen.

4) (GS 3 Ö 39) Linneryds sn, Konga hd Smål., vid den större sjön Viren. En af dessa tre sjöar i Konga hd åsyftar sannolikt U. Hiärne Anledning 2: 67 (1702), där från detta härad en sjö **Kalfven** anföres.

5) (GS 1 Ö 38), se II. **Kalfven.**

---

[1]) Om ordet se vFries. Mediagerm. s. 67.

[2]) Om denna rot se $Fick_4$ 1: 401.

6) (GS 2 Ö 38) Hjälmseryds sn, Västra hd Smål., vid den större sjön Allgunnen. Namnet är gammalt: de i SD 3: 485 från 1320[1] anförda namnen **Kalfsaas** (**kalffs-**, **kalffz-**) måste enligt min mening innehålla detta sjönamn som första led; jfr särskilt **Hysingen.**

7) (GS 4 Ö 38) Högsby sn, Hanbördš hd Klm., vid den större sjön Allgunnen.

8) (GS 1 Ö 37); se **Radkalfven.**

9) **Öfre** o. **Nedre** (GS 1 V 33), på gränsen mellan Edsleskogs ock Mo s:nar Dalsl. ock Svanskogs sn, Gillbärgs hd Vrml., nära den större sjön Ömmeln.

10) (GS 1 V 32) Silbodals sn, Nordmarks hd Vrml., vid den större sjön Vammenevattnet.

11) (GS 2 Ö 32) Nora sn, Nora bärgsl. Vstml., vid den större sjön Färveln.

12) (GS 1 Ö 31) Sunnemo sn, Ekshärads hd Vrml., vid den större sjön Gräsmangen : **Kalfven, Kalfhöjden.**

13) (*kålvən*) (**Kalfven** 1658[2], GS 1 Ö 31) Brattfors sn, Filipstads bärgsl. Vrml., vid den större sjön Lungen.

14) (GS 2 Ö 31) Lindes sn, Lindes bärgsl. Vstml., vid den större sjön Aspen.

15) (Grau s. 527 [1754], GS 3 Ö 31) Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., vid den större sjön Kedjen.

16) (*kålvan*) (Grau s. 491 [1754]) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Jag har mig ej bekant, om den är belägen vid någon större sjö.

Dessutom ha följande analoga namn kommit till min kännedom[3]:

17) fda. **Ensyokalf** (Valdem. II:s jordeb., VGL s. 591) Fjäre hd Hall.; se **Enaren.**

18) fda. **Frithekalf** (anf. st.) Tönnersjö hd Hall.; se härom utförligare under **Frillen.**

---

[1]) Anteckningar om råmärken mellan Växjö ock Linköpings biskopsdömen.

[2]) Enligt uppgift af fil. dr G. KALLSTENIUS.

[3]) Naturligtvis är det möjligt, ja sannolikt, att äfven dessa sjöar å ort ock ställe helt enkelt kallas eller kallats **Kalfven.**

19) ä.-nsv. **Krafsiökalff** (1554), »huilket är een Siöwijck sönnerst i Krafsiön» (HSH 29: 78), Markarö (Markaryds) sn, Sunnerbo hd Smål.

20) **Milsjökalfven** vid Milsjön Rämens sn, Filipstads bärgsl. Vrml.; enligt Kallstenius Nord. stud. s. 128.

21) se **Näckalfven** (vid Näfsjön).

22) fsv. **Raðcalf,** nu **Radkalfven** (se d. o.) vid Rasjön.

23) **Skirkalf** (se d. o.) vid Skirsjön, Ydre hd Ög.

24) **Utterkalfven** (se d. o.) vid Uttran Sdml.

25) **Ångsjökalfven** (Grau s. 524 [1754]) Skinnskattebärgs sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., vid Ångsjön. Jag vet ej, om namnet ännu användes.

26) **Ökalfven** (se d. o.) vid Nätterhöfden Blek.

Från Dalarna har jag antecknat **Kalfven** som namn på två små sjöar, den ena vid sjön Grycken nära Gryckebo ock den andra vid sjön Edsken (GS 3 Ö 29). Att en intill en större sjö liggande ock med densamma genom något vattendrag förenad småsjö ofta kallas den förres »kalf», omtalas äfven af Rz s. 304 från Västerbotten ock Värmland. Samma förhållande äger vid norrländska kusten rum i fråga om öar. I Norge är samma bruk vanligast vid sjö-[1] ock önamn, men förekommer äfven i fråga om fjällnamn (Rygh NG 3: 396). På Själland är **kalv** ett allmänt förekommande uttryck för en mindre ö vid sidan af en större[2]. Den lilla ön vid sidan af Man i Irländska sjön kallas **Man Calf**[2].

Att dömma af kartorna användas i Sverge äfven med sjö sammansatta namn i samma betydelse som det enkla sjönamnet **Kalfven**[3]. **Kalfsjön** förekommer alltså: 1) GS 2 Ö 40, nära Älmtasjön Blek.; 2) 2 Ö 39, nära Möckeln Smål.; 3) 3 Ö 39, nära Norrsjön Smål.; 4) 1 V 38, nära Hvalasjön Hall.; 5) 1 Ö 38 : **Kalfnäs, Kalfvia,** vid Örsjön Smål.; 6) 1 Ö 37, vid Horssjön Smål.; 7) 4 Ö 32, vid Jälmaren Sdml. Däremot antar jag, att detta ord i **Kalfgöl** (GS 4 Ö 36), **Kalftjärn** (GS 2 Ö 32, 1 V 31) icke har samma funktion att beteckna en mindre sjö i förhållande till en större sådan, utan att dessa namn böra jämföras

[1]) Äfven vikar af större sjöar bära ofta namnet **Kalf**; jfr en svensk motsvarighet under 19 ofvan.

[2]) Madsen AfnO 1863, s. 215.

[3]) Möjligen äro dock åtskilliga af dem i dagligt tal enkla.

med det i samma trakter så vanliga namnet **Kusjön** (GS 3 Ö 31) Vstml., **Kotjärn**[1], **Kosstjärnet** (*koșçærn*) Karlskoga sn; jfr vidare **Oxsjön, Oxtjärn** (se **Mul-, Valloxen**), **Tjursjön** (se **Tjurken**), ags. **cealfra mere** (Middendorff Aeng. flurnam. s. 25) o. s. v. Slutligen anmärkes, att fsv. gårdnamnet **Kalfsio** (1409) Västra hd Smål. (SD NS II) visar hän på ett likalydande fsv. sjönamn.

II. **Kalfven kal³ven²** [2] (i **kalf** Valdem. II:s jordeb., VGL s. 591 [Schlyt. uppl.]; **Kalfz siöö** 1603 HSH 29: 80; **Kalfven** GS 1 V 38), ganska stor sjö i Kalfs sn, Kinds hd Vg. Socknen **Kalf** nämnes år 1356 (Höjer 2: 1125). Ehuru sjön är belägen i närheten af de båda stora Fegensjöarna, synes det mig otänkbart, att namnet å denna ansenliga sjö skulle ha samma betydelse som de ofvan behandlade sjöarna med samma namn. Dock torde grundordet vara detsamma, nämligen fsv. **kalver**, isl. **kalfr**. Ovisst är emellertid, hvilken föreställning som legat till grund för namnet. Knappast troligt är dock, att sockennamnet **Kalf** är det ursprungliga, utan detta är sannolikt bildat af sjönamnet som t. ex. **Dunker** : **Dunkern, Lång** : **Lången** Grums sn Vrml., **Rist** : **Risten, Sotter** : **Sottern** o. s. v.

Kallen (Grau s. 69 [1754]) å gränsen mellan Våla hd Vstml. ock Hagunda hd Uppl., vid **Kallbärgsröret**, vid hvilket Bälinge, Ulleråkers ock Hagunda h:der sammanstöta med Våla hd : **Kallön. Kallbärget** är aflett af **Kallen** liksom **Fraggbärget** af sjönamnet **Fraggen** ock liksom **Kalfhöjden** af **Kalfven.** Att dömma af GS 4 Ö 30 kallas sjön nu **Kallsjön.** Detta namn är liksom **Kallsjön** GS 2 Ö 37, **Kalltjärn**[3], no. **Kaldbekken** (Rygh NG 3: 398), isl. **Kaldá** (i närheten af **Hitará,** se **Heten**) sammansatt med adj. **kall,** fsv. **kalder**[4], hvaraf som bekant äfven sv. **källa,** fsv. **kælda** är bildat[5], hvadan alltså de under **Källunden** anförda namnen **Källsjön** äro besläktade. Etymologiskt identiskt med **Kallen** är sjönamnet **Kållen;** jfr de därunder anförda namnen

---

[1]) GS 1 V 33, 1 V 32 2 ggr, 1 Ö 32, 2 Ö 32, 1 Ö 31, 2 Ö 31 2 ggr.

[2]) Akcenten förefaller mig misstänkt; möjligen akc. 1.

[3]) GS 2 Ö 32, 2 Ö 31.

[4]) Jfr äfven gårdnamnen **Kallsjö** Fröderyds sn Smål. ock Skurups sn Skå., **Kallbäck** Husby sn Dalarna, Skogs sn Häls. ock Hassela sn Häls. samt **Kallbäcken** N. Råda sn Vrml.

[5]) Se numera utförligt Karsten Beitr. z. germ. wortk. s. 20 f.

Kållsjön o. s. v.; se för öfrigt äfven under **Kylingen** ock **Kölnen**. På långt håll samhörigt är det sicilianska flodnamnet **Gela** (: lat. **gelu**), numera **Fiume di Ghiaccio** 'isfloden' (se **Islingen**). Betydelsen i namnet **Kallen** är sålunda densamma som i sjönamnen **Ettern**, fsv. **Friski**, **Svalen**, flodnamnet **Ätran** o. s. v., vidare i t. ex. gr. källnamnet Ῥιγίστη : ῥίγιστος 'mycket kall'[1].

Kammen **kam⁴men**, ofta **kåm⁴men** (Tham Link. s. 1019, Rääf 5: 8) Sunds sn, Ydre hd Ög. : **Kam**, **Kåmarp** eller **Kamarp**, I gårdnamnet **Kam** finna vi en äldre form af sjönamnet utan artikel; jfr t. ex. gårdnamnen **Dunker**, **Lid**, **Lång**, **Räm**, **Sotter**, **Und** : sjönamnen **Dunkern**, **Lien**, **Lången** o. s. v. (se närmare i öfversikten). Vårt sjönamn är bildat af sv. **kam**, dial. äfven **kåmm**, fsv. **kamber**, **kaamb**, hvars motsvarighet i fno. äfven uppträder i no. ortnamn (Rygh NG Indl. s. 59); alltså ett jämförelsenamn af samma art som **Spiken**, **Spjuten** o. s. v. Möjligen föreligger här en betydelse motsvarande den af 'ryggås' eller 'takås', som förekommer i VGL. I alla händelser är det väl något i sjöns form som gifvit anledning till namnet. Ett fno. älfnamn ***Kemba**, aflett af **kambr** (som fjällnamn), anser Rygh NG 3: 381 kunna ingå i no. sjönamnet **Kjemsjøen**.

Karbon **ka³rbo²n** är enligt uppgift namnet på en liten i mosstrakt belägen sjö i Frökinds hd Vg. Första leden är väl densamma som i **Karsjön** (se **Blåkaren**) ock den senare identisk med den i sjönamnen **Fill-**, **Tibon** (se d. o.). Jfr ags. **cearewyll** Middendorff Aeng. flurn., under **cear**. I fråga om betydelsen kan här äfven erinras om fno. älfven **Munnlaug** (NGL V. 2: 815) : **munnlaug**, **mullaug** 'bäcken o. d.'

Karken **karken**[2] (GS 1 V 37) Holtsljunga ock Refvesjö s:nar, Kinds hd Vg. : **Karka(r)shult**. Detta namn skrifves enligt SRP nr 825 år 1368 **Karcanshult**. Om här värkligen ett sjönamn ***Karke** ingår, skulle gårdnamnet ha uppstått efter den tid, då sjönamnet erhöll bestämd artikel; jfr **Eldansnäs** : **Eldan**, **Elensås** : **Elen**, **Fjällansnäs** : **Fjällen**, **Lienshyttan** : **Lien** o. s. v. Emellertid har man på grund af den redan i slutet af 1100-talet uppträdande formen **ialmans** (se **Jälmaren**) också att räkna med den möjligheten, att namnet innehåller en för öfrigt svår-

[1]) Fick Bezz. Beitr. 22: 43.
[2]) Akcentuppgift har ej lemnats.

förklarlig afledning **-an**; se äfven ***Vidhme** (**Vidhman**) samt afd. II[1].

Hvad härledningen af detta namn ***Karkan** eller ***Karke** beträffar, antar jag som möjligt, att ordet förutsätter ett fsv. adj. ***karker**, hvilket är en **k**-afledning af samma germanska stam som det med **sk**-suffix bildade sv. adj. **karsk**, fsv. **karsker** bl. a. 'rask, liflig, munter, kry', fda. **karsk**, ty. dial. **karsch**. Om dylika parallellbildningar på **k** ock **sk** se Nor. Sv. etymol. s. 26 f. Kanske föreligger samma adj. i isl. personnamnet **Karkr** — så hette t. ex. den slaf, som mördade Hakon jarl. Ifrågavarande ord äro som bekant besläktade med gr. ἐγείρω 'väcker', sskr. **járate** 'vaknar, rör sig'[2]. Att jag föredrager denna härledning framför andra möjligheter, beror därpå, att i Norge finnas spår af en älfnamnsstam **Kjark-**, hvilken tydligen hör till isl. **kjarkr** m. 'mod' (Rygh NG 2: 14). Detta ord innehåller samma afledning som ***karker** ock samma afljudsstadium som ἐγείρω. Med afseende på betydelsen af **kjarkr** erinras om ty. **wacker** : **wachen**. Beträffande den i sjönamnet ponerade betydelsen må jämföras **If-**, **Leken**, **Nimmern**, **Svarfvaren**, **Svinnaren**, **Visken**.

Öfriga möjligheter anser jag föga sannolika. Gr. γοργός 'fruktansvärd, skräckinjagande'[3] stämmer formellt, men sjön är alldeles för obetydlig för att bära ett sådant namn. Stammen är för öfrigt i germanska språk okänd.[4] Icke häller äger väl sammanhang rum med ags. **cearcian** 'knarra'. Detta ord hör som bekant närmast till sskr. **garj** 'brusa, ryta'; men det är mindre troligt, om också ej alldeles omöjligt, att äfven vårt sjönamn bör ställas till den icke obetydliga grupp af nordiska vattendragsnamn, där en sådan betydelse uppträder. Om ags. **cearcian** erinrar Middendorff Aeng. flurnam. s. 25 i samband med ags. **on Cearcesléage, on carca dic,** hvilka möjligen böra

---

1) Den möjligheten står naturligtvis äfven öppen, att formen **Karcans-** beror på felläsning eller felskrifning för **Karcars-**. Märk, att namnet numera stundom, t. ex. å GS 1 V 37, skrifves **Karkars-**.

2) Prellwitz s. 82, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 97. Med afseende på betydelseutvecklingen jfr isl. **vakr** 'rask', sv. **vaken** : **vaka**.

3) Icke i första rummet 'häftig', såsom t. ex. PASSOW anger; se Osthoff Etym. parerga s. 45 noten.

4) Den af Prušík KZ 25: 597 f. (ock M. Niedermann Bezz. Beitr. 25: 294) förordade sammanställningen med mht. **karc** 'häftig, sträng' afvisas af Osthoff Etym. par. s. 45 noten.

förbindas med vårt sjönamn. Vidare kunde man i **Karken** vilja se en afledning af ett ord motsvarande isl. **kar** 'smuts', men ordet är för öfrigt icke känt i ortnamn. Något sannolikare vore släktskap med den under **Kärmen** behandlade stammen. Om no. **kark** 'bark' erinras blott för fullständighetens skull; jfr **Barken**.

Karlsjön, se **Janhåksen**.

Kedjen, Stora o. Lilla, *ʇ̧e*[4]**djen** eller enligt annan uppgift »**tjẽen**[1] med samma **e** som i ordet **men** ← **meden** (= slädmeden)», hvarmed cirkumflekterad akcent tycks åsyftas (**Kedjen** Grau s. 507 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 31; **Kedjan** Tham Vest. s. 5), två med ett vattendrag förenade sjöar i Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.: **Kedjebo,** år 1539 skrifvet **Kädieboda** (Bellander s. 62), 1571 **Kädieboda** (Forssell Sv. 1571, s. 83). Namnet kan knappast hafva annat ursprung än fsv. **kædhia** f. 'kedja'. Detta är emellertid som bekant ett lånord, hvilket icke är uppvisat i svenskan från lagarnas tid. Sjönamnet kan sålunda icke hafva gamla anor ock är i detta hänseende jämförligt med de likaledes västmanländska sjönamnen **Kloten** ock **Kopparen**. Samma ord ingår troligen äfven i älfnamnet **Kedjan** (**Kjedjan** Karlskoga sn Vrml., enligt Dahl Carlssk. Sochn 1779)[2]; jfr äfven **Tjen**. Här föreligga jämförelsenamn af samma art som **Nyckeln, Spiken** o. s. v. Gårdnamnet **Kädjeboda, Kedjebo** förhåller sig till **Kedjen** som **Darsbo** (af ***Daghirsbodha**) till **Dagaren,** som **Flatebo** till **Flaten, Flugebo** till **Flugen** o. s. v.

Osannolikt är, att samma ord uppträder i det sjönamn, som GS 3 Ö 37 skrifves **Kedje-** eller **Kiasjön** Älghults sn Smål. Allmogen kallar sjön *ʇ̧i*[3]*aʃönn*[2]. Detta namn innehåller i stället troligen fsv. **kiþ** n., gen. pl. **kiþia**; jfr de faktiskt med detta ord sammansatta fsv. **Kidhiauadh** (1410), nu **Kedevad,** förut Härrestads sn, nu Strå sn Ög., **Kidhiasætra** (1409), nu **Kesäter** V. Vingåkers sn Sdml. (SD NS II).

Ken, se **Tjen**.

Ketteln, se **Kitteln**.

Kexen, se **Käxen**.

Kiasjön, se **Kedjen** (slutet).

---

[1]) Samme meddelare tillägger: »Stundom kanske **tje**[3]**n** = samma e som i len (mjuk); aldrig **Kedjen**». Sannolikt menas **tje**[4]**n**.

[2]) Norask. ark. 2: 407.

Kilen.

1) *ȷ̧i³len²* ¹ l. *ȷ̧i⁴len* ² (GS 3 Ö 36), liten sjö i Frödinge sn, Sevedes hd Klm.

2) *ȷ̧ilen* ³ (GS 4 Ö 36), liten sjö i Gladhammars sn, S. Tjusts hd Klm. : **Kilmare**, hvilket gårdnamn år 1359 skrefs **Kilamara** (SRP nr 398). Sjön har sålunda säkerligen äfven haft namnet **Kilamaren**; jfr den i samma socken belägna sjön **Maren**.

3) *ȷ̧i⁴len* (Hermelin 1808, Lex. 2: 382) Fryksände sn, Fryksdals hd Vrml. : **Kilgårdarna**.

4) i flera sammansättningar såsom namn å hafsvikar i Bohuslän, t. ex. **Bu-, Ramm-, Star-, Stekilen**. Hvad **Starkilen** beträffar, erinras om fno. **starkill** 'smal bukt, där det växer starr' (Bugge hos Fr.₂ 3: 1108 b).

Namnet innehåller naturligtvis sv. fsv. **kil** m.; möjligen återgå 1 ock 2 på ett af detta ord aflett sjönamn ***Kile**. Hit hör äfven **Kilsjön** (GS 5 Ö 31) Almunge sn Uppl. Samtliga sjöar hafva en utpräglad kilform. Jfr med afseende på betydelsen under **Viggaren**. I detta sammanhang erinras äfven om **Blägdesjön** (GS 4 Ö 34) : **Blägda**, hvilket gårdnamn visar hän på ett enkelt sjönamn. På grund af sjöns form är sannolikt grundordet sv. dial. **bläjde** m., isl. **blegðr** m. 'kil'⁴.

***Killingen** har möjligen varit namnet på den lilla sjö (GS 1 V 33) i Tisselskogs sn, Vedbo hd Dalsl., vid **Killingen, Killerud**, som nu — att dömma af kartan — kallas **Killingetjärn**. Här ingår djurnamnet **killing**, fsv. **kiþlinger** m. Jfr med afseende på betydelsen **Gässlingen** samt för öfrigt **Geten, Tjen** o. a.

Kingen är dialektform för **Kinnen**.

Kinnen *ȷ̧in³nen²* l. (af allmogen) *ȷ̧iŋ³ŋen²* ⁵, enligt en tredje uppgift *ȷ̧in⁴nen* ⁶ (GS 3 Ö 39) Älmeboda sn, Konga hd Smål. : **Kinnanäs**; enligt uppgift omgifven af bärg ock skogar. På

---

¹) Enligt uppgift från Frödinge sn.

²) Enligt uppgift från Vimmerby sn.

³) Akcent har ej uppgifvits.

⁴) Om ordet se för öfrigt Hellqu. Ark. 7: 167.

⁵) Enligt samma i traktens dialekt en gång värksamma ljudlag, på grund af hvilken sjönamnet **Allgunnen** fått uttalet **Alljungen**; se närmare d. o.

⁶) Den senare uppgiften är dock ej fullt tydlig.

grund af såväl uttalets som gårdnamnets samstämmiga vittnesbörd måste namnets fsv. namn ha varit *Kinne. Samma namn har väl äfven burits af **Kinnasjön** Hall. Ordet sammanställer jag med det af Rygh NG 1: 281 ponerade fno. älfnamnet **Kinna**. Dessa ord äro enligt min mening afledda af sv. dial. **kinn**, fsv. **kin**, isl. **kinn** f. 'kind, sida af ansiktet', i Norge använt i ortnamn om en brant sluttning af ett fjäll eller en ås (Rygh NG Indl. s. 60). Hit höra väl också (Norra o. Södra) **Kindsjön** GS 1 V 36 Vg. med — af kartan att dömma — högläntа stränder samt 3 Ö 36. Närmast jämförligt med afseende på bildning ock betydelse är sjönamnet **Fjällen**, fsv. **Fiælle**, som förhåller sig till **Fjällsjön** liksom **Kinnen**, fsv. ***Kinne** till **Kindsjön**. Jfr vidare **Bringen, Flugen, Hufvan** o. s. v.

I detta sammanhang må nämnas, att bärgnamnet **Kinnekulle** sannolikt icke är att föra hit. Det kallas i fsv. **Kindabergh** (Styffe Un.$_2$ s. 126) eller **Kindkulle** (VGL IV. 11: 2) ock har antagligen sitt namn efter **Kinda hæraþ**, nu **Kinne** hd. Detta ock andra häradsnamn, i hvilket stammen **kind-** ingår, är, som man längesedan antagit, att härleda af en germ. **i**-stam **kindi-** (jfr got. **kindins**) = lat. **genti-** (**gens** 'stam, släkte').

Kistevattnet, se **Kitteln.**

Kitteln *ʝit*^{3}telen^{2} eller *ʝet*^{3}tel^{2}n[1] (**Kjettelen** GS 2 Ö 38) Gällaryds ock Rydaholms s:nar, Östbo hd Smål., kallas nu allmänt **Hyltesjön** (: gårdnamnet **Hylte**). Sjön är betydligt djup; stränderna äro ej branta, men på ena sidan höjer sig marken betydligt vid byn **Hylte**. Den har säkerligen fått namn efter formen. Ordet är alltså best. form af sv. **kittel**, fsv. **kætil**, isl. **ketill** m., hvilket äfven ingår i **Kettilsjön** (GS 1 Ö 37) Örsås sn Vg., **Kättlagöl** (3 Ö 38) Smål., **Kittelstjärn** (1 V 33) Dalsl. ock fno. **Ketilbek** (ack. NGL 2: 488, V. 2: 809); sålunda identiskt med det af Rygh NG 15: 339 ponerade fno. fjordnamnet **Ketill** ock af samma art som t. ex. de med **kar** bildade sjönamnen (se **Blåkaren**), **Kistevattnet** (GS 2 V 35 Boh.) o. s. v. I Gryts sn Ög. finns en ö kallad **Kettelön**. För öfrigt må nämnas ags. **Cytelwylle, tó cytelflódan,** anförda af Middendorff Aeng. flurn. § 37, samt gr. Χύτροι, namn på källor vid Thermopylæ : χίτρος 'gryta', hvarom närmare Fick Bezz. Beitr. 22: 49.

---

[1]) I dialekten öfvergår i denna ställning **ĭ** till **ĕ**.

Fsv. **Kiust**, ström, se **Kösen.**

Kjön, se **Kön.**

Kjörn, se **Körn.**

Kjösen, se **Kösen.**

Klampen väl **klam⁴pen** (GS 2 Ö 32), liten sjö vid Grekens östra strand, Nora bärgsl. Vstml. Säkerligen innehåller namnet sv. **klamp** m. 'klumpigt mindre trästycke' ock har alltså en betydelse, som mer eller mindre närmar sig den hos sjönamnen **Bjälken, Drängen, Stockaren** o. s. v. samt af sammansatta namn **Klosstjärn**[1], likaledes i Vstml., hvars första led är sv. lånordet **kloss** (se **Kloten**). **Klampen** är alltså ett af de många s. k. jämförelsenamnen.

Klartjärn, se **Lottern.**

Klefven **kle⁴ven**[2] (GS 3 Ö 38), liten sjö på gränsen till Kråksmåla sn, Hanbörds hd Klm., med bärgiga omgifningar, nära **Branthult.** Namnet är bildat af fsv. **klef** f. 'brant backe, klippa, klippstig', fno. **kleif** f. 'brat bjergside, ad hvilken der gaar en vei', hvilket synnerligen ofta ingår i fsv. ock fno. ortnamn[3]. Jfr för öfrigt **Klefsjön** (GS 1 V 36) : **Klefsjö** Östads sn Vg. med — att dömma af kartan — branta ock bärgiga stränder, **Klefvattnet** (2 V 34) Boh., **Klefvasjön** (1 V 36) Vg. Möjligt är dock äfven, att i sjönamnet ett likabetydande ord, motsvarande fno. **klif** n., förekommer. Detta har i Norge bildat åtskilliga ortnamn[4], ock dess etymologiska motsvarighet finna vi i de holl. ortnamnen **Kleef**, mnl. **Clēve** ← ***Klība**[5]. I fråga om betydelsen af sjönamnet **Klefven** erinras om **Bringen, Fjällen, Hillen, Hällaren** o. s. v.

Klingen (sjö i Dalarna), **Klingsjön**, se under **Sången.**

Kloten **klo⁴ten** (Hermelin 1803, GS 3 Ö 31), icke obetydlig sjö i Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. : **Kloten, Klottorp, Klotboda**; af Tuneld s. 101 (1741) kallad **Klotsjön.** Jag antar, att formen hos någon del af sjön gifvit upphof till namnet ock att det sålunda innehåller fsv. **klōt** n. '1) klot 2) svärdsknapp'

---

1) GS 2 Ö 31 2 ggr, 3 Ö 31 3 ggr.
2) Fullt tydlig akcentuppgift saknas.
3) Se Södw. Ordb., Rygh NG Indl. s. 60, Elven. s. 128.
4) Rygh NG Indl. s. 61.
5) Se Franck Et. wb. under **klif.**

(Södw.). Detta ord är nu visserligen ett lånord (=mnt **klôt**)[1], men det uppträder redan i y.-fsv. (se Södw.) ock daterar sig sålunda från ungefär samma tid som sjönamnet **Kedjen** i Gunnilbo sn Vstml. Emellertid må nämnas, att Nor. Urg. lautl. s. 217 fattar isl. **klót** 'svärdsknapp' som ett inhemskt ord, hvilket står i rotvariationsförhållande till fht. **klôz** 'kula, klot; äfven svärdsknapp' (← ***klaut**). Jag lutar dock snarast åt den uppfattningen, att äfven det isl. ordet är lånat. För öfrigt finnes just i Vstml. ett annat sjönamn, hvilket på sätt ock vis kan stå sjönamnet **Kloten** mycket nära, nämligen **Klosstjärn**, om detta nämligen, såsom det ligger nära till hands att antaga, är bildat af sv. **kloss** ← ty. **kloss**, fht. **klôz** (= mlt., sv. lånordet **klot**) eller det därmed nära besläktade likabetydande ty. **klotz**, mht. **kloz**, gen. **klotzes**[2]. Icke mindre än 5 tjärn med detta namn har jag antecknat från Vstml. (se **Klampen**). Det är af intresse att just i detta landskap, där i ock för bärgsbruket tidigt tyskar slagit sig ned, finna tyska lånord i våra sjönamn. Om nu sjönamnet **Kloten** har afseende på något runt i sjöns form, äro **Valen** ock åtskilliga därunder anförda sjönamn att jämföra. — Formen **Kloten** är knappast en ellips för **Klotsjön**, såsom sjön kallas af TUNELD: namnen å de vid stränderna belägna gårdarna visa nämligen hän på ett osammansatt namn.

***Klubblången** har säkerligen varit ock är kanske ännu namnet å den långsmala sjö, som GS 5 Ö 33 kallas **Klubblångsjön** i Kattnäs sn, Daga hd Sdml. Första leden är sv. fsv. isl. **klubba** f., alltså samma ord som ingår i **Klubb(e)tjärn** (GS 1 V 32) Vrml. samt **Klubbviken** af Yngarn. En blick på **kartan** visar, att formen gifvit upphof till namnet. Om senare leden se **Lången**. Jfr t. ex. **Kors-, Svärdlången.**

Klyfttjärn, se **Klysen.**

Klysen, Stora o. **Lilla, kly⁴sen**[3] (**Klysen** Grau s. 527 [1754], Tham Vest. s. 155 samt enl. uppgift; **Klysan** GS 3 Ö 31) Gun-

---

[1]) Den inhemska motsvarigheten vore ett **klöt**, isl. **klaut**; jfr eng. **cleat** 'kil'.

[2]) Se närmare Kluge Et. wb. — Man skulle dock äfven kunna föra namnet till det ganska allmänna sv. dial. **klossa** 'groda' (se Rz). Emellertid hade man då väntat sig, att åtminstone någon gång se formen **Klossetjärn**.

[3]) Formen **Klysan** har intet stöd i det talade språket.

nilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl., på gränsen till Snäfringe hd Vstml. Den förstnämnda af de båda sjöarna, som väl namnet ursprungligen tillkom, är långsmal med — att dömma af kartan — delvis höglänta stränder. Namnet hör nära tillsamman med sv. dial. **klysa** 'öppning m. m.' Rz. Samma stam ingår äfven i sjönamnet **Klysnan** (GS 3 Ö 30) Silfbärgs sn Dalarna. Betydelsen är ungefär densamma som i sjönamnen **Klämmingen, Kösen, Remmaren, Klyfttjärn** (GS 1 V 32) Vrml.

Kläggen **kläg⁴gen** (Fernow s. 11 [1773], Höjer 1: 489, Cederström Vrml. fiskev. nr 918) Östmarks sn, Öfra Fryksdals hd Vrml. Namnet för jag till sv. dial. **klägg** m. Dalsl., **klägge** m. Vg., isl. **klegge** m. 'broms', ock namnet är sålunda synonymt med **Bremsen.** Båda namnen syfta väl på vågbruset. Jfr äfven sv. sjönamnet **Vifveln** ock fno. älfnamnet **Humla.**

Klämmingen **kläm³mig²en** (*klʹèmiŋən*) (**Klämmingen** Lotter c. 1750, Hermelin 1802; **Klemmingen** GS 4 Ö—5 Ö 33), ansenlig sjö i Dillnäs ock Kattnäs s:nar, Daga hd Sdml., med en efter uppgift mycket höglänt ock brant nordlig strand. Ordet är aflett af sv. dial. **klämma** 'trång plats mellan tvänne bärg m. m.' Rz (i t. ex. **bärgsklämma** 'bärgsskrefva'[1]), no. **klemma** 'trång klyfta' Aas., ingående i no. gårdnamnet **Bjørneklemma**[2] (jfr **Björnklammen**), da. **klemme,** om 'et snevert, indelukket sted' i da. ängsnamnet **Klemmen,** äng mellan två skogar, ock **Sælklemmerne,** grund i Roeskilde fjord, Sjælland[3]. Af ett likabetydande ***klöv,** motsvarande isl. **klauf** f. 'trång klyfta'[4] äro väl de vid stränderna belägna gårdarna **Klöfvet, Klöfsta** bildade. I fråga om betydelsen jfr sjönamnen **Klysen, Remnaren** o. s. v. Afledningen tycks vara densamma som i **Dänningen.**

Knabbarpen (Cræelius s. 391 [1774; i en lista på sjönamn omnämnda år 1736]) är tydligen den vid gården **Knabbarp** i Vimmerby sn, Sevedes hd Klm. liggande sjö, som enl. GS 3 Ö 36 nu kallas **Skiresjön.** Namnet har uppkommit af gårdnamnet **Knabbarp,** möjligen genom ellips ur ***Knabbarpssjön;** jfr de på samma sätt bildade sjönamnen **Barsättern, Drättingen, Glaåkern, Hornbetan, Skörsummen** o. s. v.

Knifsjön, se **Käxen.**

---

[1]) Ant. tidskr. 2: 159. [2]) Rygh NG 1: 71.
[3]) Madsen AfnO 1863, s. 217.
[4]) Ingående i no. ortnamn (Rygh NG Indl. s. 60).

Knolltjärn, se **Kullen**.

Knon **knω^{4}n** (Hermelin 1808, Lex. 7: 446 m. fl.) Ekshärads sn, N. Älfdals hd Vrml.; i förbindelse med sjön står den s. k. **Knoån**. Med tanke på det af Rygh NG 3: 281 omtalade no. älfnamn, som han är böjd att ställa till fno. **knúi** m. 'knoge', för jag de värmländska vattendragsnamnen till det motsvarande sv. dial. **kno** m. (se Rz s. 337)[1] ock erinrar om de synnerligen många sjönamn, som äro bildade af namn på kroppsdelar, t ex. **Bastfoten**, **Knäsjön** (GS 1 V 33), hvilka alla äro belägna just i Vrml.; se för öfrigt öfversikten.

Knutsnabben **knu^{3}tsnab^{2}ben** (GS 1 Ö 39) Lidhults sn, Sunnerbo hd Smål. Första leden är sv. **knut**, fsv. **knuter**, isl. **knútr**. Den senare är samma ord som ingår i namnet **Älfsnabben** : sv. dial. **snabb**, **nabb** m. eller **nabbe** m. 'hufvud; udde, landtunga; skogsdunge, som höjer sig öfver den omgifvande skogen; framskjutande spets af en äng'. Ordet ingår äfven i no. ortnamn för att beteckna något framstående, halföar o. d.; se Rygh NG 2: 385. Om detta ords härledning se Johansson PBB 14: 363. I fråga om betydelsen jfr **Höfden**. Huru namnet närmare är att förstå, kan icke med bestämdhet sägas.

Knäsjön, se **Knon**.

Kogaren **kω^{3}gar^{2}n** (**Kogern** Lotter c. 1750; **Kogaren** Hermelin 1818, GS 4 Ö 36), medelstor sjö i Hallingebärgs sn, S. Tjusts hd Klm. Jag känner ingen germ. stam **kōg-**, hvaraf detta namn kan vara bildat[2]. För att förklara det säkerligen uråldriga sjönamnet måste man, synes mig, vända sig till aflägsnare språk. På grund af den i sjönamn synnerligen vanliga betydelsen 'gap, klyfta' (se nedan) antager jag som möjligt, att stammen **kōʒ-** motsvarar det ieu. √ **g^{2}āgh**, som ingår i sskr. **gáhate** 'taucht sich, vertieft sich' ock som lägges till grund för gr. βῆσσα, dor. βᾶσσα 'talgrund, schlucht'[3] ← ieu. ***g^{2}āgh-iā**. Betydelsen vore ungefär

---

1) = sv. **knoge** ← äldre ***knōwe**, ***knōe**; se Nor. Ark. 1: 156 f.

2) Man kunde möjligen tänka på ett fsv. ***kōwir** ← ***kōir** (jfr **knoge**, **trogen**, **redobogen** o. s. v.) eller möjligen, ehuru mindre sannolikt (jfr Nor. Aschw. gr. § 271 anm. 1), ***kōfir** : isl. **kóf** n. '**rōk**, ånga' (? ?). Dock har man troligast att, som ofvan antagits, **utgå från** ett ***kōg-**.

3) Prellwitz under βῆσσα, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 80. En annan, dock osäker förklaring af βῆσσα se Wh. Stokes Bezz. Beitr. 23: 48.

densamma som i sjönamnen **Dänningen, Gapern, Gillen, Gimmen, Ginningen, Gåpen, Gömmaren, Hulingen, Jönnen** (← **gaun-?**), **Klysan, Klämmingen** m. fl. m. fl. Kanske man hit äfven kunde föra da. **Køge** (bukt)? — Fsv. ***Kōghir** (utan omljud såsom fsv. **Mælir**, fno. **Aspir, Laufir**).

Kolbrännaren **ku³lbrän²narn** eller **Kolbränningen**[1] (**Kolbränningen** SGU Aa 48: 7; **Kolbränningssjön** GS 1 V 36), mycket liten sjö i Torpa sn, Vedens hd Vg.; djupt belägen ock omgifven af skog. Skogen i Vedens hd har öfverallt förstörts genom svedjande. Namnet har alltså säkerligen uppkommit på grund af dess belägenhet i en trakt, där fordom kolbränning drifvits, ock har alltså samma upphof som sjönamnet **Bränningen**[2]; se för öfrigt d. o. ock jfr det fsv. tillnamnet **Kolbrænna, Kolbrænnare** (se Södw. Ordb.) ock isl. **kolbrenna** f. 'brännande af kol'. Föga troligt är däremot, trots den numera använda formen på **-are**, att det är det fsv. nomen ag. **kolbrænnare** som ingår i ordet. I så fall skulle emellertid närmast **Kolarsjön** (GS 3 Ö 31) Vstml. jämföras, äfvensom **Silfköparen, Notbindartjärn** (GS 2 Ö 32) Vstml. o. s. v.

Kolpen väl **kol⁴pen** (GS 3 Ö 31), mycket liten sjö i Skinnskattebärgs sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml. Namnet innehåller samma ord som första leden i det af Rz s. 344 just från Västmanland anförda **kolpdjup** 'brådjup'. Jfr no. **kulp** m. 'håla, fördjupning', hvaraf möjligen fno. gårdnamnet **Kolphúsar** (Rygh NG 2: 256). Ordet är väl på mycket långt håll besläktat med sv. **klyfta, klyfva**, gr. γλύφω 'urhålkar, inristar' o. s. v. Med afseende på afledning böra kanske sjönamnen **Dölpan, Holpen, Hulpan** jämföras.

Kolsnaren **kå³lsnar²n** (*kǫsnən*[3]) (**Kolsnaren** Sudermanl. [**karta**] 1625, Hermelin 1804; **Kålsnaren** Tuneld [I] 2: 8 [1786], Hermelin 1803, GS 3 Ö 33), milslång smal sjö i V. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml. Uttalet gifver vid handen, att man har att utgå från en fsv. stam **kol-** : fsv. isl. **kol** n., fht. **kol** n. jämte

---

[1]) Jag har dock icke erhållit någon uppgift om att denna form har motsvarighet i det nu lefvande språket; sannolikt har den emellertid funnits. Däremot torde namnet **Kolbränningssjön** icke någonsin hafva existerat.

[2]) Jfr no. gårdnamnet **Kulsveen** Rygh NG 3: 27.

[3]) Mellan dessa båda uttal finnas i trakten åtskilliga gradationer.

kolo m. o. s. v. Samma ord föreligger i sjönamnen ***Kolunden, Kålungen, Kölingen, Kolsjön**[1], **Koltjärn**[2], **Kolbäcksån** af äldre **Kolbækker**[3], fno. **Kolsjór, Koltjǫrn** (Rygh NG Indl. s. 61), no. älfnamnet **Koloa** ← fno. **Kola** (Rygh NG 3: 27) samt väl äfven fht. **Cholapach,** nu **Kohlbach**[4].

I många fall syftar namnet otvifvelaktigt på att kolbränning drifvits på stället. Men i andra betecknar däremot ordet, att vattnet på grund af dess egen eller omgifningens beskaffenhet haft en i ögonen fallande mörk färg; jfr Rygh NG Indl. s. 61. Så är enligt Rygh sannolikt fallet med fno. älfnamnet **Kola**. Hvad nu Kolsnaren beträffar, har jag vid ett flyktigt besök i näjden icke kunnat finna, att dess omgifningar, åtminstone numera, ha något dystert eller vilt utseende eller att vattnet utmärker sig för någon påfallande mörkhet. Sjön är omgifven af löfskog ock kullar samt vida kring beryktad för sin naturskönhet. Men naturligtvis har i den aflägsna forntid, då namnet uppkom, förhållandet kunnat vara annorlunda. För en betydelse 'mörk' talar ock den omständigheten, att den närbelägna större sjön **Tisnaren** har ett namn, som synes betyda 'den glänsande, strålande'. Det ligger då nära till hands att antaga, det Kolsnaren benämnts i motsättning till denna sjö; jfr sjönamnen **Fiolen ∼ Stråken, Hunn ∼ Valpen, Ljusterhöfden ∼ Svarthöfden.** Härför talar ock det förhållandet, att **Kolsnaren** måste antagas ha erhållit sitt **s** från namnet **Tisnaren** ock att således i formellt hänseende detta senare namn påverkat det förra. En afledning **-sn-** har nämligen inga säkra motstycken bland våra sjönamn. I **Tisnaren** hör **s** sannolikt till stammen; ej häller erbjuda **Malsnaren, Malsnan** säkert stöd för antagande af en dylik afledning. **Malsnaren** 2 synes vara en ombildning i anslutning till den större **Visnaren.** Snarast kunde man jämföra de fno. fjordnamnen **Tysnir(?)** ock **Vefsnir**[5]; men äfven här kan **s** vara radikalt. Jag antager alltså, att afled-

---

1) GS 3 Ö 38 : **Kolshult,** 1 Ö 37, 1 V 36 4 ggr : **Kolsjöholm** 1 gg, 2 Ö 34, 1 V 32, 1 V 31, 5 Ö 31. Af dessa stafvas 1 Ö 37, 2 Ö 34 samt två af de å 1 V 36 upptagna **Kål-**.

2) GS 1 V 31, 1 Ö 31.

3) Jfr **Kolbekx broo** Nya krön. forts. s. 49, v. 1418 (SFS).

4) Jfr Förstem. 2: 377.

5) Rygh Stud. ss. 33, 40.

ningen i **Kolsnaren** är analogiskt öfverförd från **Tisnaren**[1]. Om sålunda värkligen vårt sjönamn betyder 'svartsjön', kan i fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Dunkern, Hummeln, Mörken, Svarten**; jfr **Soten : sot.** Se äfven följ. art.

Ett bekant namn, där säkert sbst. **kol** ingår, är den icke synnerligen fjärran från Kolsnaren belägna **Kolmården,** fsv. **Kolmarþ** eller **Kulmarþ.** Namnet betyder 'den kolsvarta skogen'; jfr de vanliga uttrycken 'kolsvart', 'kolande svart', 'svart som kol' o. s. v.[2] samt isl. **Myrkviðr.**

'Kolund(en), fsv. **'Kolundi** har sannolikt varit namnet på den sjö i Stenkvista sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml., som i forna tider upptagit området för det nuvarande **Kolundakärret** eller **Kolunda flyor**[3]. Namnet är bevarat i gårdnamnet **Kolunda,** år 1380 skrifvet **Kolunda** enligt SRP nr 1509 ock 1401 i **Colundhum** enligt SD NS II. Första leden är densamma som i **Kolsnaren;** om den senare leden se **Unden, Unnen.** Betydelsen är alltså 'kolsjön, den kolsvarta sjön'. Jfr för öfrigt **'Bärgun(den), 'Källund(en), Linundi.**

Konaren, se **Kornan.**

Kopparen väl **kop³par²n** (**Kåpparen** Grau s. 443 [1754]; **Kopparn** SGU Aa 11: 9, 33, GS 3 Ö 32), mycket liten skogssjö i Bro sn på gränsen till Skedvi sn, Åkerbo hd Vstml. Namnet bör sammanhållas med **Koppartjärn** (GS 1 V 32 2 ggr, 2 V 31) Vrml. Då faktiskt många sjöar innehålla benämningar på metaller (hvarom utförligt under **Järngården**), finns kanske ingen anledning att icke härleda sjönamnet från sv. **koppar,** fsv. **kopar.** Ordet är ett redan i våra lagar förekommande lånord; jfr de vstml. sjönamnen **Kedjen, Kloten.** Då emellertid en bildning **Koppartjärn** är rimlig nog, men ett af metallbenämningen **koppar** aflett **Kopparen** onekligen förefaller misstänkt (jfr dock **Malmen, Ärtingen**), synes det mig väl så sannolikt, att namnet i stället sammanhänger med den stam **kopp-,** som ingår i sv. **hummelkoppa,** no. **kopp** 'fingertopp', dalm. **kuppe** 'kudde, påse', ty. **kopf** o. s. v., hvarom se Nor. Sv. etymol. s. 47, vFries. Mediag. s. 62 f. Sjön tycks ha en rund

---

[1]) Jfr sjönamnen **Arken ~ Virken, Risten ~ Käxten.**

[2]) Jfr Södw. Ordb. under kol.

[3]) Jfr Tham Nyk. s. 197.

form, ock det vore ju möjligt, att denna gifvit upphof till namnet. Äfven denna stam anses — kanske dock utan tillräcklig grund[1] — vara lånad från de romanska språken. Är sammanställningen riktig, kunde **Kopptjärn** (GS 1 V 32) Vrml. jämföras. Med tanke på sådana sjönamn som **Ryttaren, Silfköparen, Slaktaren** kunde man slutligen äfven här förmoda ett analogt yrkesnamn, nämligen det fsv. **koppare,** som ingår i ortnamnen **Kupparatorp, Kopparathorp** o. s. v. (se Södw. Ordb.). Om detta ord gifvit upphof till namnet, är tydligen dess uppkomst af ganska tillfällig natur, som nu svårligen låter sig bestämmas.

Kornan kɷ³rnan² (*kǫŋan*, enligt en annan uppgift *kǫ̈naŋ*; **Kornan** Radloff 1: 12 [1804], Tham Sthlm s. 14, GS 5 Ö 31; **Körnan** Tham Sthlm s. 227 är tryckfel, naturligtvis aftryckt i Lex. 2: 300) Fasterna sn, Sjuhundra hd Uppl. Namnet innehåller sannolikt oblik kasus af ett fsv. ***Korne.** En dylik **n**-afledning uttryckte i fsv. ungefär detsamma som i nsv. betecknas medelst en sammansättning med **sjö;** jfr t. ex. sjönamnen **Fjällen** ock **Kinnen.** Liksom vid sidan af dessa stå namnen **Fjällsjön** ock **Kindsjön,** finnes äfven ett **Kornsjön** (GS 2 V 34, 2 V 33); den senare af dessa omnämnes i ett gränsdokument från o. 1273 under formen **Kornsio**[2].

Dock är det svårt att afgöra, i hvilken betydelse ordet här uppträder: sädeskorn, säd eller bjugg (hordeum). I sistnämnda fallet vill man jämföra **Kornan** ock **Kornsjön** med **Hafretjärn** (GS 1 V 32 Dalsl.). Hvad däremot **Hafresjön** (GS 4 Ö 33) Björnlunda sn, Daga hd Sdml., beträffar, synes detta namn i fsv. tid ha varit enkelt; jfr nämligen namnet å den bredvid liggande gården **Harbo,** hvilken i fsv. kallades **Hafræbro** (SRP nr 397 fr. 1359), ett namn som tyder på ett fsv. sjönamn ***Hafre,** väl bildat af djurnamnet **haver,** isl. **hafr** 'bock'. En motsvarighet till detta namn är antagligen sjönamnet **Hafvern** i Medelpad. Att äfven denna hetat **Hafre,** framgår af fno. **Hafravellir,** d. v. s. slätterna kring sjön Hafre; se för öfrigt NGL V. 2: 802. Ett af fsv. **rogh,** sv. **råg** danat sjönamn synes föreligga i gårdnamnet **Rågsjö,** fsv. **Rog(h)sio**[3] Myresjö sn, Västra hd Smål.

[1]) Nor. anf. arb.
[2]) AfnO 1844—45, ss. 160, 176, NGL 2: 487, V. 2: 810.
[3]) SD NS II från år 1408.

Vanligare äro sjönamn, som innehålla växtnamnet **lin**, såsom **Linsjön** (GS 4 Ö 31 Vstml. 2 ggr), **Linvattnet**[1], **Lintjärn** (GS 1 V 33 Dalsl.); jfr äfven **Hampsjön**[2], **Hamptjärn**[3], **Hampträsk** (GS 6 Ö 32 Uppl.). Någon **Hvetesjön** eller **Hvetetjärn** har jag mig däremot ej bekant.

Kornan utgår sålunda sannolikt från ett fsv. ***Korne**, aflett af **korn** n., som skulle kunna ha afseende på vid stränderna växande säd.

Korptjärn, se **Kråken**.

Korslången, Stora o. **Lilla**, **kors³loŋ²ŋen** (*kǫslaŋən*) (Nora bärgsl. s. 68 [1791], Hermelin 1803, GS 3 Ö 31) Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml.; nära sjön **Djurlången**. Första leden innehåller det redan i lagarna (Häls., Sk.) uppträdande lånordet **kors**; jfr **Korstjärn**[4]. Lånord förekomma äfven i de vstml. sjönamnen **Kedjen, Kloten, Klosstjärn**(?); jfr äfven **Kopparen**. Om senare leden se **Lången**. Sjöns form har gifvit upphof till namnet; särskilt böra ***Gafvellången, Klubblången, Svärdlången** jämföras.

Korttjärn, se **Lången**.

Koten[5] (**Koten** SGU 5: 33; **Kotensjön** GS 4 Ö 32), mycket liten sjö i Näshulta sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml.: **Koten**. Namnet innehåller möjligen helt enkelt en obruten form till **tjärn** ock är sålunda en biform till det vanliga **Kotjärn**, om hvilket se under **Kalfven**. Jfr **Trantern** ('trantjärn') ock **Ursten**.

Krampen **kram³pen²**[6].

1) (GS 2 Ö 39) Härlunda sn, Allbo hd Smål.: **Krampanäs**.

2) (GS 2 Ö 39) mellan Härlunda ock Almundsryds s:nar, Allbo hd Smål.: **Krampamåla**; med steniga ock skogiga stränder.

3) **Stora** o. **Lilla** (GS 2 Ö 31), två små sjöar i Lindes sn, Lindes bärgsl. Vstml.

4) (**Krampen** GS 3 Ö 31; **Krampsjön** Grau s. 452 [1754]) Skedvi sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.: **Krampen**.

---

[1]) GS 1 V 34: **Linvattnet** Dalsl., 2 V 34 Boh.

[2]) GS 3 Ö 39 Smål., 4 Ö 34 Ög.

[3]) GS 2 Ö 31, 3 Ö 31 Vstml.

[4]) GS 1 V 33, 1 V 31, 2 Ö 31. Jfr Rygh Elven. s. 132.

[5]) Uttal obekant.

[6]) Uppgift om uttalet saknas blott för 3, hvars akcent var obekant för min meddelare från orten.

Med dessa sjönamn böra sammanhållas sjönamnen **Kramptjärn** (GS 2 Ö 32, 3 Ö 31 vid sjön **Krampen**), båda i Vstml., samt **Krampsången**. Till grund ligger adj.-stammen **kramp-**, motsvarande den assimilerade formen sv. dial. **krapp** 'trång, snäf'[1], isl. **krappr** 'trång, svår att passera' : fht. **krimphan**, isl. part. **kroppinn**[2]. Jfr fno. **Krappifors** 'trångforsen' (Rygh NG 1: 358). Äfven afledningen fno. **kreppa** ingår i fno. ortnamn[3]. Betydelsen passar synnerligen väl in på **Krampen** 4; nr 2 samt sjön **Krampsången** äro sönderskurna af uddar ock öar, nr 1 i allmänhet trång ock smal; de under 3 omnämnda sjöarna ha numera ett högst obetydligt omfång.

På grund af den i åtminstone tre af sjönamnen **Krampen** förekommande tvåstafvighetsakcenten samt gårdnamnen **Krampamåla, -näs** måste den fsv. formen ha lytt ***Krampe**, som förhåller sig till adj. **krapp** liksom ***Diupe** till **diuper**, ***Svarte** till **svarter** o. s. v.

Krampsången **kram³psoŋ²ŋen** (Hermelin 1808, GS 2 Ö 31) Kroppa sn, Filipstads bärgsl. Vrml. Se **Krampen** ock **Sången**; jfr äfven **Svartsången**.

Kratten **krat⁴ten** (Tham Vest. s. 166) Västanfors sn, Norbärgs hd Vstml.; af obekant härledning.

Kringlan **kriŋ³lan²** (Rääf 5: 16), göl i N. Vi sn, Ydre hd Ög.; af sv. fsv. isl. **kringla** f. egentligen 'ring, krets'; jfr **Kringelsjöarna** (GS 1 V 36) Boh., no. älfnamnet **Kringla**[4], **Ringsjön** o. s. v. Med afseende på bildningen jfr t. ex. **Grundsnuggan**.

Kroken (Wieselgren 3: 296) Ödestugu sn, Västra hd Smål.; nu kallad **Kroksjön**; jfr fno. sjönamnet **Krókr** (NGL 5: 810). Om härledningen se **Krökingen**.

Krokvälen antagligen **krω³kvä²len** (GS 3 Ö 34), liten sjö i Kvillinge sn, Bråbo hd Ög. Första leden är sv. **krok**, fsv. **kroker**, hvarom mera under **Krökingen**; om den senare se under **Välen**.

Kråken (SGU Aa 62: 7), liten skogssjö, å geologiska kartbladet Claestorp, Oppunda hd Sdml. Sjön är mig för öfrigt

---

1) Rz s. 354, Ant. tidskr. 2: 170.

2) Se om ordet närmare Karsten Prim. nominalb. 1: 51, Kluge Et. wb.$_6$ under **krampf**.

3) Rygh NG 2: 410.

4) Rygh Elven. s. 132.

obekant[1]; men namnet har sitt intresse, eftersom det tydligen är bildat af fågelnamnet **kråka,** fsv. **kraka;** jfr **Kråksjön** (GS 2 Ö 36 Vstml.), **Kråkvattnet**[2], **Kråktjärn**[3], fno. älfnamnet **Kráka** (Rygh NG 3: 219 m. fl. st.) äfvensom sv. gårdnamnet **Kråksjö** Ljuders sn Smål. ock fsv. **Krako holma** (SD NS 2: 203 fr. 1409) Hölebo hd Sdml. (Mälaren)[4]. **Kråken** bör alltså jämföras med sjönamn sådana som **Anden, Hägern, Rammen, Svan** o. s. v.; jfr äfven **Korptjärn**[5]. Om anledningen till namnet har jag i föreliggande fall ingen bestämd mening; se **Rammen** ock **Ramsen.**

Krökingen, Stora o. **Lilla,** sannolikt **krö³kigen²** [6] (GS 1 V 36), små sjöar i Bälinge (eller Rödene?) sn, Kullings hd Vg. Namnet är naturligtvis bildat af sv. **krok,** fsv. **kroker.** Dock är det sannolikt närmast aflett af ett äldre namn på den genom sjöarna flytande ån, hvilken väl kunde göra skäl för benämningen **Krokan, Krokån** l. dyl.; jfr **Rämningen** (: fsv. ***Ramna** eller ***Ræmna**) samt där anförda fall. Sbst. **krok** är synnerligen vanligt i namn på svenska vattendrag. Här må följande anföras: **Kroken, Krokvälen, Kroksjön**[7], **Krokvattnet**[8], **Kroktjärn**[9], **Krokgöl**[10], **Krokån** Vrå sn, Sunnerbo hd Smål. Jfr Rygh Elven. s. 132 samt det likabetydande **Vrången** ock därunder anförda namn.

---

1) Dylika små sjöar ha i allmänhet varit okända för mina meddelare.

2) GS 2 Ö 34 2 ggr : **Kråkvattnet** 1 gg.

3) GS 1 V 37 Vg., 4 Ö 31 Vstml.

4) I fsv. **Crakorum,** nu **Kråkerum** Mönsterås sn Klm., ock **Krakorydh,** nu **Kråkeryd** Habo sn Vg., ingår snarast personnamnet **Kraka** ock väl ej ett så lydande älfnamn; jfr Lundgr. Sv. lm. X. 6: 154. — Fno. **Krako vatn** (NGL 2: 488 fr. o. 1273) Boh. synes böra läsas **Krókvatn** (NGL V. 2: 810).

5) GS 2 Ö 31, 3 Ö 31.

6) Namnet var okänt för min meddelare från trakten.

7) GS 2 Ö 40 9 ggr : **Krokshult** 1 gg, 3 Ö 40 10 ggr, 1 Ö 39 2 ggr, 2 Ö 39, 3 Ö 39 : **Kroksjöboda,** 1 V 38 2 ggr, 1 Ö 38 2 ggr, 2 Ö 38, 3 Ö 38 2 ggr, 1 V 37 12 ggr, 1 Ö 37 8 ggr, 2 Ö 37, 4 Ö 37 3 ggr : **Kroksjömåla,** 1 V 36 10 ggr, 1 Ö 36, 4 Ö 36, 2 V 35, 2 Ö 35, 3 Ö 35, 4 Ö 35, 2 V 34, 2 Ö 34 4 ggr, 1 V 33, 2 V 33, 2 V 32, 2 Ö 32, 6 Ö 32 3 ggr, 1 V 31, 6 Ö 30.

8) GS 1 V 35, 2 V 35, 2 V 34, 2 V 33 3 ggr, 1 V 32 6 ggr, 1 V 31, 2 V 31; jfr Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 17 ock **Krókvatn** (NGL V. 2: 810 fr. o. 1273) Boh.

9) GS 1 V 34, 1 V 33 4 ggr, 2 V 33 2 ggr, 1 V 32, 2 V 32, 2 Ö 32 3 ggr, 1 V 31 3 ggr, 1 Ö 31 2 ggr, 2 Ö 31 7 ggr, 3 Ö 31 3 ggr.

10) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40, 2 Ö 38, 3 Ö 38 2 ggr.

Krön **krö⁴n** (**Krönen** Lotter c. 1750, Hermelin 1809; **Krön** Cræelius s. 7 [1774], GS 3 Ö 36; **Kron** Hermelin 1818, tydligen tryckfel), betydlig sjö i S. Vi sn, Sevedes hd Klm. Det slutande **n** hör tydligen till stammen; jfr t. ex. **Bunn** (~ **Bunnen**). Namnet är efter min mening identiskt med fht. **chrôn, crôn** 'garrulus' ← germ. ***kraun-a-z**, dit jag ställer stammen i no. **krauna, krøyna** 'sakta jämra sig o. d.', alltså stående i afljudsförhållande till lat. **grunnio**; om öfriga släktingar se Persson Wz. s. 195. Här föreligger alltså ett ord, som med afseende på betydelsen bör föras till den talrika grupp af sjönamn, som syfta på hvinandet eller bruset från sjöarna i blåsigt eller stormigt väder; jfr t. ex. **Brängen** (osäkert), **Bången, Galmaren, Gnöttlern, Jälmaren, Kärmen, Rottnen, Rusken, Skrikegallen, Tjutingen, Vinen**, ånamnen **Brusan, Suseån** m. fl., m. fl.

För den händelse någon skulle tänka på en sammanställning med no. **krøn** 'liflig, rask', vill jag nämna, att en dylik härledning måste förfalla på den grund, att denna betydelse hos det norska ordet sannolikt är relativt ung ock i alla händelser sekundärt utvecklad ur betydelsen 'knejsende', hvilken fortfarande är den dominerande i de nära besläktade no. v. **krana** ock **krane** m. (se Ross)[1]. — Fsv. ***Krøn**.

Kufvetjärn, se **Asplången**.

Kullen **kul³len²**(?) (**Kullen** Smål. beskr. under **Furuby**; **Kullesjön** GS 3 Ö 38), liten sjö i Furuby sn, Konga hd Smål. Namnet innehåller sv. fsv. **kulle** eller det till grund för detta liggande fsv. **kulder** m. 'hjässa, topp'. Samma ord uppträder för öfrigt i **Kullesjön** (GS 3 Ö 38), **Kullsjön** (4 Ö 37 : **Kulltorp**), **Kullatjärn**[2], **Kulltjärn** (GS 2 Ö 31). Formen **Kullen** får väl snarast betraktas som en ellips af **Kull(e)sjön**. Beträffande betydelsen erinras för öfrigt om sjönamnen **Bringen, Fjällen, Kinnen, Backatjärn, Knollsjön** (GS 1 V 32 Vrml.), **Lensjön** Skallsjö sn, Vätle hd Vg.[3]. I samtliga dessa fall ha sjöarna uppkallats

[1]) Man får sålunda ej häller — hvilket ju kunde vara frestande — ställa no. **krøn** 'liflig, rask' till alban. **ngrē** bl. a. 'uppväcker', avest. **fraγrāta** 'uppvaknad', hvilka ord som bekant äro rotbesläktade med isl. **karskr** ock gr. ἐγείρω 'väcker' (se **Karken**).

[2]) GS 1 V 36, 6 Ö 32.

[3]) Liksom det vanliga fsv. ortnamnet **Lena** hör detta namn till fno. **(h)lein** f. 'sluttning', got. **hlains** 'kulle'.

efter i närheten belägna höjder o. d. En ganska ansenlig sådan är att dömma af kartan belägen vid sjön Kullens sydvästra ända.

Kumlan, Stora o. **Lilla, kum**[3]**lan**[2] (Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Ljusnarsbärgs sn, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml.: **Kumlan, Kummelnäs.** Detta sjönamn bör sammanhållas med t. ex. fsv. **Kombla bæk** (1480)[1], fno. **Kumlabekkr** (ä.-no. **Komelbeck**)[2] ock det icke ovanliga sv. ortnamnet **Kumla**, särskilt uppträdande som sockennamn, fsv. **Kumbla** Ög., Nke ock Vstml.[3], m. fl. i Sverge ock Norge bildade ortnamn af samma stam. Grundordet är säkerligen sv. **kummel,** motsvarande isl. **kumbl** n., hvars mäst kända betydelse är 'hedniskt grafminne'. Ordets egentliga bemärkelse är dock otvetydigt 'märke, tecken i allmänhet'[4]. Den i sv. förekommande nyss nämnda betydelsen 'grafminnesmärke från hednatiden' är knappast nedärfd från gammal tid, utan sannolikt väsentligen uppkommen genom lärt inflytande från våra af den isländska litteraturen påvärkade fornforskare. I de svenska dial. finnes den nämligen icke, utan där betyder ordet:. 'uppkastad stenhop på grund i sjön, sjömärke; märke i land under fiske; märke på kreatur' Rz s. 364. Detta hindrar emellertid ej, att i fsv. tid liksom i isl. ordet med förkärlek använts om märken å grafvar ock att orter erhållit namn på grund af någon i ögonen fallande rikedom på sådana. Om en dylik tolkning lämpar sig för socken- ock bynamnet **Kumla** (**Kumbla** 1312) i Kumla hd Vstml., känner jag ej[5]. Från Stenkvista sn Sdml., där en gammal gård **Kumla** är belägen, hvilken år 1408 skrifves i **Comblum** (SD NS II), nämnas åtskilliga högar ock bautastenar[6]. Samma är förhållandet med den socken, Vallby i Sdml., från hvilken under medeltiden gården **Kumla** omnämnes, år 1466 skrifvet **Comblom**[7]: från socknen omtalas en betydlig grafhög ock flera smärre, äfvensom en större ock flera mindre stensättningar i näjden af Hyggeby,

---

1) Vadst. kl. jordeb. s. 180.
2) Gårdnamn; se Rygh NG 3: 286.
3) Styffe Un.$_2$ ss. 198, 244, 255.
4) Jfr Schlyt. Gloss. s. 357, Fr.$_2$, Rygh NG 3: 286.
5) Jfr Grau s. 555.
6) Tham Nyk. s. 198, Höjer 1: 202.
7) Vadst. kl. jordeb. s. 246.

flera små högar vid Malsta o. s. v.[1]. I Kumla sn, Lysings hd Ög., år 1326 kallad **Kumblaby**[2], år 1391 **Kumbla**[3], finnas bautastenar ock flera grafhögar, särskilt på Åsby bys ägor tre mycket stora grafhögar. Det torde alltså knappast vara något tvifvel underkastat, att ej i regeln ortnamnen af stammen **kuml-** utgå från fsv. **kumbel** i betydelsen 'grafmärke' o. d. Men för sjönamnet **Kumlan** kan jag ej utan vidare antaga fullt samma ursprung af den grund, att från denna trakt några dylika hedniska minnesmärken, så vitt jag vet, ej äro bekanta. Socknen var för 300 år sedan nästan en obebyggd skog; men det är möjligt, att den förut varit bebyggd ock råkat i ödesmål vid digerdöden[4]. Om emellertid härledningen skulle vara densamma som för ortnamnet **Kumla**, är namnet att fatta som sjönamnen **Fjällen, Kinnen** o. s. v. (med akc. 2), d. v. s. 'sjön vid kummen, kummelsjön', hvarvid dock är att märka, att intet **Kummelsjön, Kummeltjärn** l. dyl. är mig bekant. Jfr med afseende på betydelsen under **Dösslingen, *Röringen.** I annat fall torde namnet vara en afledning af samma ord i någon betydelse, som ej närmare kan bestämmas, snarast dock betydelsen 'stenhög, stendös' i allmänhet, jfr **Stenkumla** gård i Nke. Eller skulle det vara en afledning af den adj.-stam, som ingår i sjönamnet **Kymmen,** af samma art som det småländska sjönamnet **Grumlan** : stammen **grum?**

Kuten, Stora o. **Lilla** (SGU Aa 12: 8, 39) Mällösa sn, Villåttinge hd Sdml. Sjön är mig för öfrigt obekant. Jfr **Koten?**

Kvarnsjön, se **Hysingen.**

Kvatern kva³ter²n l. **kva³rtär²n** (GS 2 Ö 34), tjärn i Askersunds landsförsamling, Sundbo hd Nke, är icke något enkelt namn, utan, såsom också min meddelare från orten[5] förmodar, sammansatt med en form af ordet **tjärn,** alltså en obruten sådan; jfr t. ex. den närbelägna **Fagertärn** ock den lilla sjö i samma socken, som på kartorna kallas **Trantern,** hvilket ord helt enkelt betyder 'trantjärnet'. Första leden innehåller fsv. **kvar** 'lugn, stilla (om väder)'; jfr det nära besläktade sjönamnet **Körn** (: isl.

---

1) Tham. Nyk. s. 190. 2) Tham Link. s. 615.
3) Styffe Un.₂ s. 198.
4) Jfr Tham Örebro s. 134, Höjer 1: 289.
5) Pastorn, fil. kand. H. SÖDERSTÉEN.

kyrr) samt i fråga om betydelsen **Lygnern.** Formen **Kvatern** torde bero på dissimilation. Jfr för öfrigt **Koten, Ursten.**

Kvenaren, se **Kvännaren.**

Kvesen kve³sen² eller **kve⁴sen** [1] (GS 3 Ö 39) Älmeboda sn, Konga hd Smål. : **Kvisingsbo, Kvisingsö;** omgifven af skog, backar ock bärg. Det är svårt att utan ledning af äldre former yttra sig om detta namn. Skulle jag våga gissa, är jag böjd att antaga, det gårdnamnen **Kvisingsbo, Kvisingsö** uppkommit af fsv. ***Kvisundsbodha, *Kvisundsø,** på samma sätt som **Hulingsryd** faktiskt utgått från ett fsv. **Hulundsrydh** (: **Hulingen,** fsv. **Hulunder**). Jag förutsätter då, att sjön i äldre tid hetat **Kvisunder.** Vid sidan häraf har ett ***Kvisi** bestått, eller ock har det gamla **Kvisunder** blifvit **Kvisun, Kvesen,** på samma sätt som fsv. **Asundi** i Vg. gifvit **Asen** med akc. 2. Den akcentuppgift, jag ofvan satt först ock som förskrifver sig från grannskapet af sjön, skulle då vara den riktiga eller i alla händelser den ljudlagsenliga. Denna stam **kvis-** är densamma, som vi nedan finna behandlad under **Kvismaren, Kvisseln** ock som möjligen ingår i t-afledningen **kvist,** jfr ir. **biss** 'finger'[2]. Namnet syftar enligt min mening på den i ögonen fallande egenheten hos sjön, att denna genom en lång smal halfö liksom delas eller klyfves i tvänne trånga hälfter. Tydningen blir dock särskilt osäker, om man anser sig hit äfven böra föra det sjönamn, som sannolikt döljer sig i det skånska gårdnamnet **Kvesarum** S. Rörums sn, Frosta hd, i äldre tid skrifvet **Quisserum** (Falkm. s. 154). Gården är vackert belägen vid en liten insjö, som kallas **Kvesarumssjön**[3]. Det är dock ej sannolikt, att de båda sjönamnen böra sammanföras. Visserligen tror jag ej, att FALKMAN har rätt, då han s. 154 vill härleda **Kvesarum** ur mansnamnet **Kvistr.** Ett sjönamn ingår nämligen nog i gårdnamnet; men att dömma af den äldre formen **Quisserum** har detta

---

[1]) Dessa båda uttalsuppgifter grunda sig på meddelanden från två skilda håll.

[2]) Bezzenberger-Stokes hos Fick₄ 2: 175. Falk o. Torp Etym. ordb. för ordet till germ. **tvis-** 'två, i tu'. Af mången antages dock **kvist** med större skäl stå i afljudsförhållande till fsv. **kvaster** 'gren'; jfr Nor. Aschw. gr. § 72 ock senast Torbiörnsson Nord. stud. s. 255 f. (: ry. **gvozdь** 'zapfen, nagel').

[3]) GS 1 Ö 41, SGU Aa 68: 6.

sannolikt lytt **Kvisjön** ock bildats af det i skånska gårdnamn någon gång uppträdande ordet **kvi, kvia** 'kringgärdat åkerstycke' (jfr Falkm. s. 64), alltså samma ord hvaraf säkerligen sjönamnet **Kyan** uppstått. Detta ***Kvisjön** har såsom första led öfvergått till **Kvis(s)e-** ock förhåller sig till denna form såsom **Ansjön : Ansebo, Gällsjön : Gälsebo, Gösjön : Gösebo, Hammarsjön : Hammarsebo, *Lundsjön** (i **Lundsjötorp**) **: Lundsebo**[1], **Mjölsjön : Mjölsefall, Ramsjön : Ramsefall, Rödsjön : Rödsebo, Skälsjön : Skälsebo, Sandsjön** (i **Sandsioryd** från 1345 enligt SD V) **: Sandseryd, Torrsjön : Torsebo,** många andra fall att förtiga. Ett skäl att antaga, det ett sjönamn ingår i namnet **Kvesarum,** är att — särskilt i Ög. ock Klm. — af sjönamn bildade gårdnamn på **-rum** äro ytterst vanliga; se t. ex. **Allgunnen.** Slutligen omnämner jag endast i förbigående det no. gårdnamnet **Kviserud,** där Rygh NG 1: 159 antar att ett mansnamn möjligen kan föreligga. Det är sålunda — för att äntligen återgå till vårt sjönamn **Kvesen** — allt annat än sannolikt, att detta ock stammen i **Kvesarum** böra hållas samman, hvadan sannolikheten för min tolkning af det förra ju blir något större. Jag hoppas för öfrigt någon gång kunna förskaffa mig äldre former af namnen **Kvisingsbo, Kvisingsö.** Till dess måste jag nöja mig med ofvan framställda hypotes.

Kvidden kvid⁴den (Tuneld s. 82 [1741], GS 3 Ö 31), ytterst obetydlig sjö i Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. Den »har» — enligt TUNELD — »stor myckenhet af et litet fiskslag, kalladt qwidder». Man får väl antaga, att denna uppgift är riktig ock att sjön fått sitt namn efter dessa fiskar[2]. **Kvidden** är i så fall en elliptisk bildning i st. f. **Kviddsjön** eller **Kviddtjärn;** jfr det just i mellersta Sverge förekommande **Kviddtjärn**[3]. På samma sätt ock af liknande anledning har sjönamnet **Ölkytan** samt väl äfven **Sarfven** uppkommit. På samma sätt är sjönamnet **Ålen** en ellips af fsv. **Aalsiø.** En fsv. bildning med betydelsen 'sjö där fiskslaget **kvidd** förekommer' hade snarast hetat ***Kvidde;** ett utan afledning direkt af detta ord bildat sjönamn skulle hälst utmärka en sjö, som till formen liknade en dylik fisk.

---

[1]) Sjön kallas nu enligt kartan **Lundsebosjön.**

[2]) Så äfven ÖMAN i Nerikes Alleh. 1899, nr 89.

[3]) GS 1 Ö 32 Vrml., 2 Ö 32 Nke, 1 Ö 31 ock 2 Ö 31 2 ggr Vrml.

Kvillen väl **kvil⁴len**[1] (GS 3 Ö 38) Kråksmåla sn, Hanbörds hd Klm. Namnet innehåller utan tvifvel det just i Klm. förekommande **kvill** f. 'vattendrag; gren af en å eller bäck' (Rz s. 372). Anledningen till namnet är den, att sjön uppfattats som en förgrening af sjön Klefven. På samma sätt är det etymologiskt identiska namnet å sjön **Kvisseln** att förklara. Samma form **kvill-** ingår i fsv. **Qwilla qwærn** (SD NS 3: 130 fr. 1416), nu **Kvills kvarn** Kråkhults sn Smål., hemmansnamnet **Kvill** Ökna sn, Östra hd Smål., båda vid åar, **Kvilla** by i Förlösa sn Klm., vid en bäck, **Killedalen** på ön Hisingen (: **Kvillan**, namn på dalens båda mynningar, fno. **Elfarqvislar**).

Kvismaren, Västra ock **Östra, kvis³mar²n** (**Qwismar** Blaeu 2: 30 [1663]; **Quismarne** Tuneld s. 73 [1741]; **Kvismaren** GS 3 Ö 33 o. s. v.; **Kvisnaren** Höjer 1: 254, tryckfel?), tämligen stora sjöar i Skyllersta ock Askers h:der Nke. Namnet innehåller sannolikt den stam **kvis**, som omtalas under **Kvesen** ock som för öfrigt ingår i sjönamnet **Kvisseln**. Då grundbetydelsen i denna stam synes vara 'förgrening' l. dyl., anser jag möjligt, att namnet syftar på den egendomliga form, sjöarna hafva såsom ett helt betraktade (se kartan). Dock är att märka, att formen vid den tid, då namnet uppkom, sannolikt var en annan än i våra dagar: om t. ex. vid denna tid den s. k. Fornskinnsmossen stod under vatten, hvilket ju är sannolikt, kan icke vårt förslag till förklaring af namnet användas. Kanske är emellertid benämningen relativt ung: härför kan tala, att afledningen **-maren** (se **Maren**) säkerligen öfverflyttats från namnet å den närbelägna **Jälmaren**, där den upppträder först på 1400-talet. Jfr att **Kolsnaren** sannolikt lånat sin afledning från **Tisnaren, Virken** från **Arken** samt **Käxten** faktiskt erhållit sitt **t** från **Risten**.

Kvisseln kvis⁴seln(?) (Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Hjulsjö sn, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml. Namnet bör sammanhållas med no. älfnamnen **Kvisla** (Rygh NG 3: 333, 374, Elven. s. 136). Till grund för båda ligger ett ord motsvarande isl. **kvísl** 'gren af en å'. I föreliggande fall har namnet betydelsen 'gren eller förgrening af sjö', nämligen af Hjulsjön. På samma sätt har sjön **Kvillen** — en på annat sätt utvecklad form af samma ord[2]

[1]) Akcentuppgift är ej lemnad.

[2]) I detta sammanhang må nämnas, att den af Mikkola Bezz. Beitr. 22: 246 för isl. **kvísl** ansatta grundformen *kvinslō icke kan vara riktig.

— fattats som en förgrening af sjön Klefven. I Norge användes ordet bl. a. om armar af insjöar[1]. Ordet ingår för öfrigt i fsv. namnet **Tranukvislir** (VGL IV. 10), »troligen en bäck på forna gränsen af Sundals hd»[2] samt lefver kvar i flera sv. dial. (Rz). Så kallas i Nederluleå en i en bäckförgrening belägen skogsäng för **Kvisslan**[3]. Jfr vidare ty. flodnamnet **Zwiesel** : mht. **zwisele**; se Bohnenberger Festg. f. Sievers s. 369.

Kvistdroppen, Stora ock **Lilla, kvis³tdrop²pen** (GS 1 Ö 37, SGU Aa 33: 33), två mycket små sjöar i Hillareds sn, Kinds hd Vg. Det finns ingen anledning att betvifla, att de båda små vattensamlingarna blifvit jämförda med ett par vattendroppar, som dallra på kvisten. Åtminstone har jag ingen annan förklaring att lemna. I namnet ingå alltså fsv. **kvister** m. ock **drope** m.

Kväggen kväg⁴gen (*kvǽgən*) (Fernow s. 889 [1773], GS 2 Ö 33) Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. : **Kväggen, Kväggestorp, Kväggeshyttan** (se nedan). Namnet ha vi indirekt uppvisat från 1500-talet genom gårdnamnet **Kväggen**, som anföres år 1540[4], 1586[5] ock 1590 (**Qväggen**)[6], år 1613 skrifvet **Queggen**[7]. Detta har bildats af sjönamnet som t. ex. gårdnamnen **Immen, Alkvättern**, båda i närheten, af likalydande sjönamn. Såsom förslag till dess härledning har jag att meddela följande. Man har att tänka sig antingen ett urgerm. ***kvaȝi̯a-** (jfr sv. **lägg**) eller ett ***kvai-i̯a-** (jfr sv. **vägg** ock se sjönamnet **Kläggen**). I betraktande af de synnerligen många sjönamn, som betyda 'den hvinande, tjutande, skrikande, klagande, sjungande o. d.' eller i allmänhet uttrycka ett ljud eller läte, såsom **Galmaren, Skrikegallen, Kärmen, Sången, Tjutingen, Vinen** m. fl. m. fl.[8], synes man mig emellertid med fog böra taga i öfvervägande, huruvida här ej föreligger en **i̯a**-afledning af den germ. rot **kvai-**, ieu. **g²oi-**, som ingår i lit. **gaidys** 'tupp', lett. **gailis** ds., got. **qainon** 'klaga', isl. **kveina** ds. o. s. v.[9], enligt Persson Wz. s. 197 besläktade med åtskilliga ord, som ha bet. 'sång', 'kra-

[1]) Rygh NG Indl. s. 62. [2]) Schlyt. VGL s. 568.
[3]) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 27. [4]) Norask. ark. 2: 425.
[5]) Anf. arb. 2: 442.
[6]) Anf. arb. 2: 443. Möjligen är skrifningen något normaliserad.
[7]) Norask. ark. 2: 692. [8]) Se öfversikten.
[9]) I fråga om detta ords etymologi jfr äfven Thumb KZ 36: 197, Lidén Bezz. Beitr. 21: 103, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr.

xande' o. d. Jag antager nu, att ett fsv. *kvægger är en agentisk bildning, som förhåller sig till sskr. **gāyati** 'sjunger', fry. **gajati** 'krähen' såsom[1] fsv. **þrægge**, gen. **þræggia** 'skjul' till sskr. **trāyatē** 'skyddar'. Jfr äfven **Kvännaren**. Namnet är sålunda att räkna till den uråldriga grupp af sjönamn, hvilkas grundord redan vid den litterära tidens början varit utdöda. Till denna grupp tyckes Vrml. bidraga med en ganska stor kontingent: många af de vrml. sjönamnen stå isolerade ock förete en så egendomlig struktur, att man rent af känner sig frestad att sätta deras indoeuropeiska ursprung i fråga. — Gårdnamnet **Kväggeshyttan**, år 1779 **Qwägges-Hytta**[2], tyder på en tvåstafvig form ***Kvæggir**. I så fall har i senare tid akcentförskjutning ägt rum.

Fsv. ***Kvæþa**, älfnamn, spårar jag i sockennamnet **Kvänum** Vg.; se utförligare under **Kvännaren**.

Kvännaren kvän³nar²n l. **kvän³ner²n** (**Qvenarn** GS 4 Ö 36), icke obetydlig sjö i Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm., omkr. 1/2 mil väster om Västervik. I saknad af äldre former samt på grund af bristande öfverensstämmelse mellan den uttalsuppgift, jag erhållit från trakten, ock den enda skrifform, som stått mig till buds, har jag svårt att yttra mig om detta namn. Fäster man sig vid den senare, vill man snarast tänka på att stammen i isl. **kveina** (se närmare **Kväggen**) ingår i ordet. En sådan betydelse är som bekant ytterst vanlig i våra sjönamn.

Utgår man från uttalsformen, hvilket torde vara säkrare, kunde man vara böjd att antaga ett fsv. ***Kvǣþnir**, af den älfnamnsstam, som ingår i fno. älfnamnet **Kvéða**, hvilket säkert hör till **kveða** 'tala, säga'[3]; jfr **Ogan, Sagan**. Det i **Kvännaren** uppträdande **n** skulle då vara älfnamnets stamkonsonant, hvilket förutsätter, att namnet är mycket gammalt; se närmare under **Visnaren** samt afd. II, 3. Samma älfnamn ***Kvæþa** (eller ***Kvæþn?**) har efter mitt förmenande möjligen burits af den å, som flyter genom Kvänums sn Vg. Sockennamnet **Kvänum** skrifves år 1397 **Quædheem**[4] ock år 1428 **Quenem**[4]. Säkerligen är den äldre formen **Quænem** (← ***Kvǣþn-hem**), hvilket förhåller sig till älf-

---

1) Enligt Bugge NTfFil. NR 3: 272.
2) Byggd år 1655. Jfr Dahl Carlssk. Socln (Norsk. 2: 410).
3) Jfr Rygh NG 3: 109, Elven. s. 137.
4) Styffe Un.₂ s. 130.

namnet **Kvæþ-** ungefär liksom fsv. **Visnem** till älfnamnet ***Visn** eller ***Visa,** som fsv. **Varnema** till älfnamnet **Varnan** eller som nsv. **Alstrem** till älfnamnet **Alstran** (se **Visnen, Varen** ock **Alstern**).

Slutligen erinrar jag om de möjligheterna, att **Kvännaren** kan vara besläktat med det på flera ställen i Norge förekommande älfnamnet **Kvenna,** som anföres af Rygh NG 14: 17 ock hvars härledning är dunkel, eller med den stam, som ingår i no. fjordnamnet **Kvinfjorden,** hvarom se närmare hos Rygh Stud. s. 63.

Kyan lydde enl. Grau s. 488 (1754) namnet på en liten insjö på ägorna till prästgården i Västervåla sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Af densamma kan jag icke se något spår å de kartor, som stå mig till buds. Namnet har emellertid sitt intresse, emedan det tydligen innehåller det just i Vstml. förekommande **kya** f. 'fårfålla', en utbildning af fsv. **kvi,** hvilket senare ord jag under **Kvesen** antagit som beståndsdel i det ***Kvisjön,** hvarmed enligt min mening det skånska gårdnamnet **Kvesarum** är sammansatt. För namnet **Kyan** ligger kanske ungefär samma föreställning till grund som för de med **-gården** sammansatta sjönamn. Ordet ingår väl för öfrigt i gårdnamnen **Gyllekuia** (1565)[1] Tuna sn Dalarna samt **Kyan** Ofvanåkers sn Häls.; jfr Rygh Elven. s. 134.

Kylingen väl **tjy³ligen²** [2] (GS 4 Ö 31), mycket liten sjö i V. Färnebo sn, Vangsbro hd Vstml. Ett närastående vattendragsnamn ingår möjligen i **Kyllingsån**[3] (eller **Lillån**) Algustorps sn, Kullings hd Vg. Ett besläktat sådant ligger säkerligen äfven till grund för det fsv. gårdnamnet **Kylabæk** (**Kylæbäck** SRP nr 383 fr. 1358), nu **Kölbäck** Skeppsås sn Ög. Vidare erinras om **Kylsjön** (GS 1 Ö 37) Åkers sn Vg. Namnet å den vid sjön belägna gården **Kylås** visar hän på ett ursprungligen enkelt sjönamn: orden på **-ås** äro ofta bildade af dylika benämningar (se t. ex. **Greken, Lyen**).

Namnet **Kylingen** är aflett af stammen **kul** i sv. **kulen** (fsv. **kolen**), fsv. **kulde** 'köld' o. s. v. Jfr **Kallen, Kyllen, Kållen, *Källunden, Kölnen** samt i fråga om bildningen t. ex. **Gröningen.** Man kunde emellertid också tänka på en växelform på **-ing** till

¹) Erik XIV:s nämnds dombok s. 188.
²) Sjön var obekant för min meddelare från trakten.
³) Lindskog 5: 415.

sjönamnet **Kålungen** (af **kol**); jfr **Kolsnaren, Kölingen,** hvilket sistnämnda väl i så fall vore etymologiskt identiskt med **Kylingen.** Mindre troligt är, att ordet är aflett af sv. dial. **kyl** 'påse, säck, vanligen af skinn, äfven: stor mage, buk', isl. **kýll** 'påse, säck', hvarvid t. ex. sjönamnet **Smedbälgen,** fsv. **Bælgsiø** (bevarat som gårdnamn, se **Bällen**), no. älfnamnet **Taska** (Rygh NG 1: 326) kunde jämföras.

Fsv. nsv. **Kylinge** Klm., fsv. **Kylunge,** nu **Kölinge** Uppl., samt sockennamnet **Kylingared** Redvägs hd Vg., år 1391 skrifvet **Kylungarydh**[1], innehålla däremot säkerligen ett patronymicum, om än **Kölingsholm** (nära kyrkan) kunde tyckas tyda på ett forntida sjönamn; se min afhandling om ortnamnen på **-inge.**

Kyllen, Stora ock **Lilla, tjyl³len²** (GS 4 Ö 38), två sjöar i Högsby sn, Hanbörds hd Klm. : **Kylshorfva.** Särskilt Stora K., hvilken väl namnet ursprungligen tillkommit, är mycket trång ock smal; vattnet är djupt, mörkt ock mycket kallt. Säkerligen är det denna senare egenskap som gifvit upphof till namnet. Genom att kombinera dettas tvåstafvighetsakcent med gårdnamnet erhåller man ett fsv. sjönamn ***Kyllir** eller ***Kylir.** Jag utgår från den senare formen ock härleder densamma från den stam **kul** 'kall', som omtalas under **Kylingen.**

Emellertid må äfven erinras om det af Rygh NG 15: 255 konstruerade fno. fjordnamnet **Trékyllir,** hvilket betyder 'träsäcken'; jfr Rygh Stud. s. 45.

Kymmen tjym⁴men (*jsýmæn*) (**Kymmen** Fernow s. 828 [1773], GS 1 V 31, Cederström Vrml. fiskev. nr 1084; **Kymen** Hermelin 1808, Björkman 1: 113, Höjers karta), vacker[2] ock stor sjö till största delen i Gräsmarks sn, N. Fryksdals hd, på gränsen till Gunnarskogs sn, Jösse hd Vrml. : **Kymmen, Kymsbärg.** Gårdnamnet **Kymmen** är naturligtvis bildat af sjönamnet på samma sätt som t. ex. de värmländska gårdnamnen **Alkvättern, Immen, Kväggen** af motsvarande sjönamn. Jag är ej fullt säker på, men har anledning antaga, att målets ljudlagar tillstädja den härledning af namnet, som synes mig ligga närmast till hands, nämligen af ett ord motsvarande no. **kjøm** 'tillgänglig, bekväm att komma till, m. m.' (Aas., Ross), alltså likabetydande med no. **kvæm,** formellt motsvarande isl. **kvémr** (jfr mht. **be-**

---

[1]) Styffe Un.₂ s. 111. [2]) Jfr Höjer 1: 479.

quæme, sv. **bekväm**), båda hörande till got. **qviman**, sv. **komma**. Ljudutvecklingen är ***kōm** (isl. ***kómr**) → ***kŏm** → **kỹm**. Motsvarande betydelse kan spåras i flera andra sjönamn, jfr **Nimmern, Ånimmen**; den motsatta i **Båfven, Enveten, Illern, Trätten** m. fl. Härledningen styrkes af det bohusl. sjönamnet **Köm**, hvilket måste anses vara identiskt.

Om någon å andra sidan skulle föredraga att härleda namnet från ett ord motsvarande ags. **cýme** 'beautiful, splendid' — en etymologi som i så väl formellt som semasialogiskt afseende kan förefalla frestande — vill jag nämna, att mot en dylik sammanställning talar, att ett sådant ord för öfrigt är okänt inom de nordiska språken, en invändning som dock ej är afgörande, då fråga är om ett sannolikt mycket gammalt sjönamn. Men den är oantaglig af den grund, att betydelsen 'skön, vacker' hos det ags. ordet måste hafva utvecklat sig på anglosaxisk botten. De besläktade orden inom öfriga västgerm. språk visa, att stammens grundbetydelse är 'schwächlich', hvarur i ags. först betydelserna 'zart, fein' ock sedan den af 'schön' uppstått[1]. Ej häller tror jag, att namnet bör ställas till fht. **chuma** f. 'klagan' : lit. **gauti** 'tjuter', gr. βοή 'skrik' o. s. v., trots de synnerligen många betydelseanalogier som våra sjönamn erbjuda; se öfversikten. — Fsv. ***Kømber**.

Kyrksjön, se **Hyslngen**.

Kåen kå³en² (SGU Aa 47: 5 samt enl. uppgift), liten sjö i Fellingsbro sn Vstml., som å GS 3 Ö 32 är belägen vid **Kåfalla, Kåtorpa**, men där icke försedd med namnuppgift. Samma stam ingår säkerligen i **Kåsjön** (GS 1 V 37) Björketorps sn, Bollebygds hd Vg. Då vid denna sjö en gård **Kåhult** är belägen, har sannolikt äfven den burit ett osammansatt namn. Emellertid är **Kåsjön** den enda benämning som förekommer i trakten ock enligt uppgift i mannaminne användts på densamma. Sjön har mörkt, grumligt vatten ock nästan öfverallt dybotten, hvilket däremot ej lär vara fallet med **Kåen**. Namnet innehåller sannolikt ett fsv. ***kāþ** 'smuts' = isl. **káð** n. 'usædeligt, ryggeslöst levnet', hvilket jag emellertid antager ha haft nyss nämnda betydelse; jfr **saurlífi** 'skörlefnad' : **saurr** m. 'orenlighet' (se **Sormen**). Besläktade äro för öfrigt mht. **kadel** 'russ, schmutz', isl. **kám** öfver-

---

[1]) Se Kluge Et. wb.$_6$ under **kaum**.

drag af smuts o. d.'[1], hvaraf fno. älfnamnet **Káma** (se nedan). Dessa ord böra hållas i sär från de likbetydande ags. **cwéd**, fht. **qûat**, mht. **quât**, **kôt**, **kât**, ty. **kot**[2]. Med afseende på betydelsen jfr sjönamnen **Gorren**, **Gorjen** m. fl. samt det besläktade fno. älfnamnet ***Káma**, som antingen betyder 'den mörka' (: no. **kaam** 'dunkel, mörk') eller 'den smutsiga' (: isl. **kám** n. 'smuts')[3].

I danskan förekomma ortnamn, som synas vara sammansatta med da. **kā** 'kaja', t. ex. **Kallundborg** ← ***Kā-lund-**[4]. Någon direkt motsvarighet till detta ord finnes dock mig veterligen ej i sv. Man kunde annars erinra om sådana namn som **Kråken** ock därunder anförda sjönamn samt ags. **on ceahhan mere** (969)[5].

Kåfven kə³ven² (GS 2 Ö 36) delvis inom Svarttorps sn, Tveta hd, ock Hagrida sn, N. Vedbo hd Smål. Namnet uttalas »med ett **å**-ljud med dragning åt **ö**» d. v. s. ɵ, ock utgår sålunda tydligen från ett fsv. ***Kŏvi**. Det bör väl förbindas med namnet å no. älfven **Kova** från **Kovevandet**, som Rygh Elven. s. 131 förbinder med no. **kov(a)** 'tilstoppelse, opdæmmelse af frost eller is'. Äfven kunde man tänka på fsv. **kovi** m. 'kammare', dock i en äldre betydelse; jfr Middendorff Aeng. flurn. s. 28. Dock tror jag snarast, att namnet innehåller det reducerade stadiet **kuƀ-** (ock med a-omljud **koƀ-**) till nsv. dial. **kvafver** n. 'sumpig plats kring en källa', ags. **cwabbe**, mnt. **quebbe**, **quobbe** 'sumpf'[6]; jfr **Kafjon**. Samma afljudsstadium föreligger i sv. dial. **kåven**, no. **koven** 'kvaf, kvalmig'. Jfr sjönamnet **Kvafvaträsket** (Neder-Luleå), »hvars fisk vissa vintrar i brist på luft kväfvas»[7]. Om sjön Kåfvens natur känner jag för öfrigt blott, att den icke är synnerligen djup, omkring 8 à 10 m. på de djupaste ställena[8].

---

1) Zupitza Germ. gutt. s. 192.

2) Om öfriga släktingar se Zupitza Germ. gutt. s. 86. Det af Kluge Et. wb.$_6$ anförda sskr. **gûtha** hör däremot ej hit; se Brugmann IF 5: 375.

3) Rygh NG 2: 192.

4) Kristensen Ark. 17: 83.

5) Middendorff Aeng. flurn. s. 25.

6) Om dessa ord se utförligare vFries. Mediagem. s. 65 f. ock där citerad litteratur. Dock tror jag ej — i motsats till vF. —, att isl. **kvefja** utgår från ett nomen ***qaƀan** 'fuktig, porös o. s. v.'

7) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 17.

8) I samma härad, men Öggestorps sn, ligger en gård **Kåfveryd**, fsv. **Koffrarydh** (1466, 1480, 1500) enligt Vadst. kl. jordeb. s. 91, men detta namn hör tydligen till det af Lundgr. Sv. lm. X. 6: 152 omtalade fsv. personnamnet **Kofre**.

Kållen väl **kol³len²** (Smål. beskr. under Åseda sn) Uppvidinge hd Smål. : **Kållehytte;** å GS 3 Ö 38 kallad **Kållesjön.** Jfr **Kållersjön** (GS 1 V 37 Vg.) ock **Kålletjärn** (1 V 33 Dalsl.). Ett namn **Kållen** ligger väl äfven till grund för gårdnamnet **Kålleboda** Vrml., hvarefter sjön nu enl. GS 1 V 32 kallas **Kållebodatjärn**[1]. Grundordet är fsv. **kalder** 'kall', hvilket i vissa dial. ljudlagsenligt utvecklats till **kåll.** Sjönamnet är alltså etymologiskt identiskt med **Kallen;** se för öfrigt d. o.

Kålungen af allmogen uttalat »**kôlongen**», det senare o = o-ljudet i **dog,** alltså *-loŋən²* (**Kålungen** Lignell Dal 1: 7, GS 1 V 34; **Kållungen** Höjer 2: 1187) Gunnarsnäs sn, Nordals hd Dalsl. : **Kålungen;** jfr gårdnamnet **Bollungen** : sjönamnet **Bollungen.** På grund af detta gårdnamn kunna vi följa sjönamnet tämligen långt tillbaka. Det förra skrifves i äldre handlingar **Collongen.** I Dipl. norveg. 1: 344 är aftryckt ett originalpergamentsbref, där samma hemmansnamn förekommer under formen **Kolanger**[3]. Tydligen föreligger alltså en afledning af samma **kol** n., som ingår i **Kolsnaren,** ***Kolundh(en),** **Kölingen** o. s. v.; se d. o. Den no. sjönamnsändelsen **-ang-** växlar ofta med **-ung-** ock **-ing-;** jfr **Öjangen, Öjungen, Öjingen.** En växelform på **-ing** föreligger sannolikt i det nyssnämnda sjönamnet **Kölingen.** Jfr de likaledes i Dalsl. förekommande sjönamnen **Bollungen, Gullungen.**

Om någon möjligen skulle vilja antaga, att ett närbesläktat namn äfven burits af **Kållungerödssjön** (GS 2 V 35) vid **Kållungeröd** Orust Boh., fno. **Kolungaruð**[4], må nämnas, att detta gårdnamn innehåller gen. pl. af släktnamnet **Kolungr;** se min afhandling om de svenska ortnamnen på **-inge.**

Kåren, **Stora** ock **Lilla**[5] (Hermelin 1818) Tuna sn, Tunaläns hd Klm. : **Kårtorp.** Namnet innehåller kanske sv. **kåre** m. 'liten vindpust' (= no.); jfr sv. dial. **kåra** 'blåsa litet'. Sjönamnen **Gåsen** ock ***Ilaren** äro mycket osäkra analogier i fråga om betydelsen, då för dem äfven andra tolkningar äro möjliga. **Jfr**

---

[1]) I vissa fsv. namn på **Kalla-** synes dock personnamnet **Kalle** ingå; se Lundgr. Sv. lm. X. 6: 146.

[2]) Jfr uttalet af sjönamnet **Lungen.** Huru uppgiften om uttalet af det första **o** skall fattas, vet jag ej säkert; möjligen *ɤ* l. *ɵ*?

[3]) Lignell Dal 2: 47.

[4]) Holmberg Boh.₂ 2: 280.

[5]) Uttalsuppgift har ej lemnats.

för öfrigt **Kårsjö** (GS 1 V 37 Hall.: **Karshult**). **Kåretjärn** (1 V 33 Dalsl.).

Kälfven (Broocman 2: 662 [1760], Widegren 2: 541 [1829]), numera försvunnen sjö i V. Stenby sn, Aska hd Ög. Redan på Broocmans tid hade sjön »uttorkat, igänvuxit ock vallat sig». I äldre tid skall den ha sträckt sig till »Styra Byens ägor . ., så til Tranberga och Skäfftesgjärdes Kärr förbi Kjälfwestens Kyrka till Nyckleby och Freberga storäng, och therifrån genom en Bäck i Wätern»[1]. Den har sålunda varit belägen i den del af V. Stenby, som fordom kallades **Kälfvestens** socken. Denna benämnes år 1371 **Stena,** år 1361 **Kiælwesten, Kælwasteen**[2], omkring år 1500 **Kæluisteen**[3]. Hvad nu tolkningen af detta namn beträffar, har man en utgångspunkt i den upplysningen, att vid den forna sjöns norra ända starka källsprång finnas, det ena af gammalt kallat S:t Britas källa[4]. Det är väl sålunda troligt, att ordet är besläktat med sv. **kall, källa** (← **kalðịōn**) o. s. v. Dock anser jag, att ett annat afljudsstadium här föreligger, nämligen detsamma som i lat. **gelu, gelare, gelidus,** osk. **gelan** 'pruinam'. Kanske står rent af **u** i lat. **gelu** i direkt förbindelse med **w** i det ***Kælwe** eller ***Kælwir** (utan omljud, jfr fsv. **Mælir,** fno. **Aspir**), som antagligen varit sjöns fornsvenska namn, motsvarande ett äldre ***Kelu̯-e(R)**. Bildningen erinrar för öfrigt om sjönamnet **Bjälfven.** Skrifningen med **ki** i **Kiælwesten** är att bedömma som skrifningarna **kiælda, kyælda** ock tyder sålunda icke på att brytning här föreligger. Det s. k. **w**-omljudet saknas här enligt regeln af samma anledning som i t. ex. fsv. **vaþve, staþva,** namnen **Hasui, Salve**[5] o. s. v. Besläktade sjönamn äro i första rummet **Källunden** ← fsv. ***Kællund-,** kanske äfven **Kälken** samt vidare **Kallen** ock **Kållen;** jfr äfven **Kylingen.**

Kälken **ɟ͡ʃäl⁴ken** (**Tjelken** GS 3 Ö 40) Öljehults sn, Bräkne hd Blek. Uttalet med akc. 1 visar, att här icke gärna ett af **kälke** bildat »jämförelsenamn» kan föreligga. Kanske innehåller **Käl-**

---

1) Broocman a. st. 2) Höjer 2: 125.
3) Tham Link. s. 671.
4) Broocman a. st., Tham Link. s. 670.
5) Om dessa två ord se Kock Sv. lm. XII. 7: 17 f.

ken en **k**-afledning af adjektivstammen **kæl-**, urgerm. **kel-**, ieu. **gel-** 'kall', o. d., som jag antagit ingå i sjönamnet **Kälfven** ock som äfven uppträder i ***Källund(en)**. Jfr med afseende på bildningen under **Falken** ock **Jälken**. För öfrigt må påpekas, att sjön Kälken är belägen icke synnerligen långt från sjön **Tjurken**.

Ett formellt nästan identiskt namn kunde tänkas ha burits af **Kälkerudssjön** eller **Kälksjön** Fryksände sn, Ö. Fryksdals hd Vrml. (Cederström Vrml. fiskev. nr 932) vid **Kälkerud**, hvilket gårdnamn kan förutsätta ett fsv. ***Kælkarudh**. Första leden är möjligen ett sjönamn ***K(i)ælke**; jfr t. ex. fsv. **Frykarudh** : **Fryken**. Häraf vore **Kälksjön** en i senare tid uppkommen utvidgning. Om emellertid, hvad som synes lika möjligt, gårdnamnet i stället är sammansatt med personnamnet **K(i)ælke**[1], måste **Kälksjön** förklaras som en elliptisk bildning af **Kälkerudssjön**.

***Källund(en)**, fsv. ***Kælundi**, har sannolikt varit namnet på den sjö i Kärda sn, Östbo hd, ock Forseda sn, Västbo hd Smål., som nu efter gården **Källunda** kallas **Källundasjön** (GS 1 Ö 38 samt enligt skriftlig uppgift)[2]. Gårdnamnet skrifves i fsv. tid **Kælunda**[3]. Första leden är den stam **kæl-**, urgerm. **kel-**, ieu. **gel-** 'kall o. d.', som antagits föreligga i sjönamnen **Kälfven** ock (mindre säkert) i **Kälken**. Samma ord kan ingå i något eller några af följande sjönamn, hvilka dock snarast innehålla **källa**, fsv. **kælda** : **Källsjön**[4], **Käll(e)tjärn**[5]. Jfr fno. fjordnamnet **Kelda**, hvarom se Rygh Stud. s. 61. — Om senare leden se **Unden**, **Unnen**; jfr **Bärg-**, **Kolund(en)**.

Kärfven.

1) **tjär³ven²** (*tșạ̊rvən*, *ķjårvən*) (Radloff 1: 10 [1804], GS 5 Ö 31) mellan Almunge ock Knutby s:nar, Närdinghundra hd Uppl. : **Kärfsnäs**. Sjön kallas äfven **Söderbyviken**.

2)[6] (GS 6 Ö 30), liten sjö delvis inom Edebo sn, Frösåkers hd Uppl.

---

[1]) Jfr fsv. **Kyalkathorp**; se Nielsen Oldd. personn. s. 57.

[2]) Samma uppfattning hyses äfven af min meddelare, kyrkoherde N. Danielsson.

[3]) Styffe Un.$_2$ s. 160, SD NS II.

[4]) GS 2 Ö 40 Blek. : **Källeboda**, 1 V 37 Vg., 1 V 35 Boh.

[5]) GS 1 V 33 Dalsl., 2 Ö 31, 3 Ö 31 2 ggr : **Källtjärn** Vstml.

[6]) Uttalsuppgift är ej lemnad.

En sjö **Kärfven** finnes äfven i Torsåkers sn Gästr. Vid densamma ligger en gård, som å GS 4 Ö 29 skrifves **Tjärnäs**; namnet är emellertid säkerligen (så gott som) identiskt med **Kärfsnäs** (vid **Kärfven** 1). Samma stam ingår kanske i no. **Kjervelven**, se Rygh Elven. s. 127. Möjligen ligger också ett sjönamn ***Kærve** till grund för gårdnamnet **Kärfvaryd**, efter hvilket den vid gården belägna sjön nu kallas **Kärfvarydssjön** (GS 1 Ö 37) Käfsjö sn, Östbo hd Smål.

Den för 1 angifna akc. 2 tycks att dömma af gårdnamnet **Kärfsnäs** visa hän på en **i̯a**-stam. Dock bevisas föga af denna omständighet, emedan ju detta namn kan vara mycket ungt. Etymologien är osäker: den fsv. stammen kan vara **k(i)ærv-**, **tiærv-** eller **þiærv-**. Man vill naturligtvis hälst tänka på ett jämförelsenamn, bildat af sv. **kärfve**, fsv. **kærve** m.; jfr af andra dylika sjönamn **Agnaren, Axen, Borsten, Busken.** Föga troligt är, att **Kärfven** är rotbesläktat med sjönamnet **Kärmen.** På samma sätt skiljer jag hälst **Bjälfven** ock **Bjälmen**, ehuru dessa annars erbjöde en god parallell. Knappast häller ligger adj. **kärf**, egentligen användt om smak, isl. **þjarfr**, fht. **dërp** till grund. Skulle detta vara fallet, hade namnet afseende på någon egendomlighet i vattnets smak, jfr Rygh Elven. s. 127, där denna möjlighet antydes. Icke häller är det sannolikt, att man här har att söka adjektivet i någon af dess öfverförda bemärkelser. Öfriga möjligheter: att namnet hör till fht. **zerben** 'sich drehen', af ieu. √ **derbh** 'winden, drehen'[1], eller till fht. **zorft** 'hell' af ieu. √ **derp** 'hell sein' (sskr. **darp** 'anzünden')[2], i hvilka fall den fsv. stammen vore **tiærv-**, må här äfven i korthet antydas. I brist på äldre former är det svårt att träffa något val mellan dessa förslag. Om man emellertid betänker, huru ytterst vanliga de s. k. jämförelsenamnen dock tyckas vara, torde det vara förenat med den minsta risken att antaga, det namnet innehåller fsv. **kærve**, sv. **kärfve**, hvilket i Vätömålet heter *kjarva*[3]. I så fall måste väl emellertid namnet skiljas från det norska älfnamnet. Slutligen må som ett, om ock mycket svagt, stöd för den uppfattningen, att sjönamnet innehåller en stam **kærv-**, ej **þiærv-** eller

---

[1]) Jfr $Fick_4$ 1: 455. [2]) Jfr $Fick_4$ 1: 69.
[3]) Schagerström Sv. lm. X. 1: 44. Målet talas i den trakt, där **Kärfven** 2 är belägen.

tiærv-, anföras, att — under det jag icke känner något fsv. ortnamn på **þiærv-(tiærv-)** — jag från SD NS II har antecknat ett **Kærffwe** (1410).

Kärmen **tjär**[4]**men** (*ɣærmən*, möjligen äfven *ɣérmən*) (**Kärmen** Tuneld s. 73 [1741], GS 2 Ö 32; **Kjärmen** Dahl Carlssk. Sochn 1779; **Kermen** Hermelin 1803) Knista sn, Edsbärgs hd Nke : **Kärmsön**. Namnet utgår från en fsv. stam **kærm-** (← **karmi-** eller **kerma-**), hvilken förhåller sig till ieu. √ **ger** (**gor** o. s. v.) i fht. **chara** 'klagan', **kerran** 'skria, brusa'[1], isl. **kurr** m. 'rykte o. d.'[2], sskr. **járate** 'brusa, knaka, ropa', gr. γῆρυς 'stämma' o. s. v. på samma sätt som fsv. **biælm-** (se **Bjälmen**) till √ **bhel**, sv. dial. **galm** (se **Galmaren**) till √ **ghel**, isl. **jalmr** (se **Jälmaren**) till √ **el**[3]. Då jag har att välja mellan **kerma-** eller **karmi-**, föredrager jag det senare, emedan vi då erhålla en direkt motsvarighet till ags. **cierm** 'klagan', fht. **karm** 'larm', fsax. **karm** (Genesis[4], jfr iriska **gairm** 'rop, skrik', kymr. bret. **garm** ds.) samt till den i Grimnismál str. 29 omnämnda mytiska älfven **Kǫrmt** (← ***Karmut-**), hvilket namn är bildat medelst ett suffix, som stundom uppträder i namn på vattendrag. Sjönamnet anser jag vara besläktat med fht. flodnamnet **Cherminbitzia**, hvilket äfven Lohmeyer Herr. Arch. 70: 359 afleder af samma rot: dock är denne författare af den sannolikt oriktiga meningen, att **-min-** utgör en rest af en gammal sammansättning (se öfversikten). — Fsv. ***Kærm-**.

Kärringsjön, se **Sibrissen**.

Kärrlången, **Norra** ock **Södra**, **tjär**[3]**log**[2]**gen** l. **tjäl**[3]- (Hermelin 1804, GS 4 Ö 32, SGU Aa 18: 42), två (egentligen icke långsmala) sjöar, den förre i Toresunds, Strängnäs ock Åkers, den senare i Toresunds, Kärnbo ock Åkers s:nar på gränsen mellan Åkerbo ock Selebo h:der Sdml. Södra Kärrlången är omgifven af oländig

---

1) ← ***karzian-** = lat. **garrio** Persson Wz. s. 87.

2) Falk Akad. afh. til S. Bugge s. 18.

3) Fick$_4$ 1: 402, Prellwitz under δειρῶν, Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. ss. 97, 98.

4) Emellertid må påpekas, att på den grund att ett germ. **m**-suffix icke annorstädes är belagt, Symons ZfdPh. 28: 152 är böjd att förklara den ags. omljudsformen såsom beroende på anslutning till vb. **cierman**, **cyrman**. — Ordet föres af Kögel till fht. **chara** 'klage', af Braune däremot till fht. **queran** 'seufzen'.

skogs- ock bärgmark[1]. På grund af de samstämmiga skrifningarna **Kärrlången** antager jag, trots uttalet **Källången**, att första leden är sv. **kärr**, fsv. **kiær**, isl. **kjarr** n. Man har dock antagligen icke att i ordet söka den i sv. ock fsv. förekommande betydelsen 'träsk', utan snarast den af 'gebüsch, gesträuch', som uppträder i isl. ock som är den äldre ock ursprungliga[2]. Samma ord ingår i **Kärrsjön**[3] samt det sjönamn, som förutsättes för ä.-nsv. gårdnamnet **Kiärresio** (1561)[4] Ledbärgs sn, Gullbärgs hd Ög.; jfr äfven gårdnamnen **Kärrsjö** Stigtomta sn Sdml. ock Björna sn Västernorrl. l. samt möjligen också no. **Kjerdela** l. **Kjerdelselven** (Rygh Elven. s. 127). Om senare leden se **Lången.**

Käxen (**Kjäxen** Broocman 2: 440 [1760]; **Kexen** Widegren 2: 135 [1818], Tham Link. ss. 36, 862; **Käxen** Hermelin 1810), den sjö i Risinge sn, Finspånga läns hd Ög., som efter GS 3 Ö 34 samt enligt skriftlig uppgift nu kallas **Käxten.** Att emellertid sjöns äldre namn är **Käxen,** framgår af ofvan anförda former, ock det är väl högst sannolikt, att det ännu lefver kvar i orten, trots att min meddelare endast kände den å GS anförda nya formen. Denna, **Käxten,** har naturligtvis uppkommit på grund af invärkan från den bredvid liggande **Risten;** jfr om liknande invärkan under **Arken, Järken, Kolsnaren, Rungeln.** I detta sammanhang kan nämnas, att Tham Link. s. 36 omvänt kallar sjön **Risten** för **Rixen:** här har en omvänd påvärkan ägt rum, dock säkerligen blott i skriften (jfr samma arbete s. 862). Kanske alltså rent af det unga namnet **Käxten** egentligen beror på ett misstag å GS? Namnet ser ut att vara antingen bildat medelst suff. **-se** (se **Ymsen**) eller sammansatt med **sjö.** Emellertid tror jag icke, att så är förhållandet. Ordet bör enligt min mening uppfattas som ett jämförelsenamn, bildat af en stam **þiæx-** motsvarande sv. dial. **tiäksa** 'tväryxa' Smål. enligt Rz, fht. **dehsa** 'yxa'; jfr det däraf afledda isl. **þeksla** 'skarfyxa', sv. dial. **tjäxla,** som jag antagit ingå i sjönamnet **Käxlan.** Samma

[1]) Tham Nyk. s. 155.

[2]) Se Lidén Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 8. Äfven för den händelse den af samme förf. Ark. 13: 35 noten framställda härledningen skulle vara riktig, betyder ordet egentligen 'skog o. d.'

[3]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40 Blek., 1 V 38 2 ggr, 1 V 37 Hall., 5 Ö 33 Sdml.

[4]) Erik XIV:s nämnds dombok s. 5.

ord ligger kanske till grund för **Käxtjärn** (GS 2 Ö 31). En motsvarande betydelse uppträder vidare i sjönamnet **Billingen** samt **Yxsjön**[1], **Yxesjön** (GS 3 Ö 32 Vstml.), **Yxgölen** (3 Ö 35 Ög.), **Yxtjärn** (1 Ö 31 Vrml.). Jag erinrar äfven om **Knifsjön** (GS 2 Ö 40 Blek.), **Knifvatjärn** (1 V 36 Vg.). I alla dessa fall är det sjöarnas form som gifvit anledning till namnet. Som ett stöd för den här gifna förklaringen af namnet **Käxen** må anföras, att stammen i sv. dial. är ganska spridd (se Rz samt följ. namn), äfvensom att möjligen namnet å den bredvid liggande sjön Risten likaledes är ett s. k. jämförelsenamn med likartad betydelse.

Käxlan **tjäk³slan²** (**Kexlen** Tham Link. s. 608; **Kexlan** Lex. 7: 597; **Käxlan** GS 3 Ö 35) Åsbo sn, Göstrings hd Ög. Ordet är bildat af sv. dial. **tjäksla** f. 'krokbladig tväryxa' Sdml. Nke Smål., en bruten form i förhållande till sv. dial. **täksla** Vg. Dalsl. Häls., isl. **þeksla** 'skarpyxa'[2], en l-afledning af sv. dial. **tiäksa** f. med samma betydelse, fht. **dehsa,** som ingår i sjönamnet **Käxen.** Samma ord uppträder som första led i gårdnamnet **Thyæxlowik** (1409, SD NS II), **Tiæxlawik** (1500)[3], nu **Käxelvik** l. **Käxlevik,** Skedvi sn, Finspånga läns hd Ög., vid en vik (af sjön Tisnaren), som sannolikt burit detta namn. Den obrutna formen ingår i **Täxlesjön** (GS 1 Ö 38, skrifvet **Texle-**) Hillareds sn, Kinds hd Vg., ock fda. **thæchslæ syo** Himble hd Hall.[4]; den senare formen är särskilt viktig på grund af sitt uddljudande **th** (þ). I Norge användes **þexla** i ortnamn om näs; se Rygh NG Indl. s. 39 ock jfr Elven. s. 266. Med afseende på betydelsen äro de under **Käxen** anförda analogierna **Yxsjön** o. s. v. att jämföra.

Käxten (GS 3 Ö 34), se **Käxen.**

Kölingen *tšö³ligen²* (**Kjölingen** 1792[5]; **Kölingen** GS 5 Ö 31) Odensala ock Vassunda s:nar, Ärlinghundra hd Uppl. Namnet är snarast en afledning af sv. fsv. **kol** n., jfr det närbelägna

---

1) GS 1 V 38 Hall., 1 V 37 Vg., 1 V 32 Vrml., 2 Ö 31 Vstml. I något eller några fall kan dock här en form af **oxe** ingå.

2) Om ordets härledning m. m. se Hellqu. Ark. 7: 160.

3) Vadst. kl. jordeb. s. 66.

4) Valdem. II:s jordeb. (Schlyt. VGL s. 591).

5) Se närmare Styffe Un.₂ s. 265 not 4.

Kolhammar (1792)[1], alltså en växelform till sjönamnen **Kålungen**. Jfr för öfrigt **Kolsnaren** samt därunder behandlade namn.

Kölnen (Wieselgren 2: 775), en fjärdingsväg lång sjö i Vislanda sn, Allbo hd Smål.; emellertid har jag ej kunnat finna den å yngre kartor. Namnet utgår väl från ett fsv. ***Kӯlnir** 'kallsjön'. Jfr vrml. **Kölan** Ny sn, no. älfnamnet **Kyljo**, hvarom se Rygh Elven. s. 138; jfr i fråga om bildning (ock betydelse?) det besläktade isl. mytiska namnet **Okólnir** eller **Okolnir**; se för öfrigt under **Kallen**.

Köm (Tractus Bahus. 1734 hos Œdman Chorogr. Bahus. [1746]) Boh. Det jag har att meddela om detta namn är anfört under **Kymmen**, hvilket jag betraktar som etymologiskt identiskt. Dock må äfven den möjligheten tagas i öfvervägande, att namnet med afseende på bildning ock betydelse ansluter sig till den grupp af sjönamn, som bildas af **Bjälmen, Galmaren, Jälmaren, Järmen, Kärmen,** ock sålunda är att föra till sv. **kaum** 'tjut, veklagan'[2] : gr. βοϝή, γό(ϝ)ος, ags. **ciegan** (← ***kaujan**) o. s. v.[3]. Jfr för öfrigt **Skrikegallen, Tjutingen.**

Kön[4] (**Kjön** GS 2 Ö 31), liten sjö i Hjulsjö sn ock bärgsl. Vstml.; af obekant härledning, möjligen ett fsv. ***Køi(r)** 'kosjön' (jfr **Oxen**) eller identiskt med följande namn.

Körn *ȷ̧ö⁴rn* (**Kiörn** GS 2 Ö 38), liten sjö i Fryeleds sn, Östbo hd Smål. Namnet innehåller sannolikt isl. **kyrr** 'lugn, stilla'; jfr (det nära besläktade) **Kvatern (Kvartärn)** ock i fråga om betydelsen äfven **Lygnern.** I alla händelser är namnet säkerligen identiskt med sjönamnet **Kiörn** (lilla ock stora), som U. Hiärne Anledning 2: 84 (1702) anför från Rossunda pastorat, Vena hd Älfsborgs län.

Kösen *ȷ̧ö³sen²* eller *ȷ̧ö⁴sen*[5] (**Kösen** Tuneld s. 132 [1741], Hermelin 1809; **Kjösen** Wieselgren 2: 949; **Kjös** eller **Kjössjön** Rogberg o. Ruda s. 432 [1770]), ganska stor sjö öster om Bolmen i Annerstads ock Angelstads s:nar, Sunnerbo hd Smål., med å västra ändan mycket branta stränder. Namnet hör till

---

[1]) Se närmare Styffe Un.₂ s. 625 not 4.
[2]) Bugge Bezz. Beitr. 3: 119. [3]) Persson Wz. s. 197 f.
[4]) Om uttalet har ej lemnats någon upplysning.
[5]) De sinsemellan afvikande uttalsuppgifterna härröra från två meddelare.

sv. **kjusa** 'aflång, trång dal mellan bärg eller höjder'[1], motsvarande fno. **kjóss**, hvilket i no. ortnamn stundom har betydelsen 'smal vik' ock stundom den af 'liten dal eller mindre fördjupning'[2]. Det förefaller mig emellertid mindre troligt, att i målet ett fsv. **kius-** kunnat utveckla sig till **kös-**, såsom fallet är t. ex. i finnl. ock no. dial.; jfr **kjösa** Ul. enl. Rz samt no. ortnamnen **Kjøs**. Därför bör man kanske här antaga en afljudsform **kaus-**. Den germ. stammen **keus-** anser jag vara en utvidgning med **s** af den rot **geu̯** 'böja, vrida, vända', som behandlas af Ehrismann PBB 20: 52. Samma sjönamn ligger väl också till grund för gårdnamnet **Kösebo** (GS 3 Ö 38) Kråksmåla sn Klm., beläget vid den s. k. **Kösebosjön**, numera en mindre göl. I fråga om betydelsen jfr t. ex. under **Dänningen, Gillen, Klysan, Klämmingen.**

En ström **Kiust**, nu **Tjusta** Ryda sn Vg., omtalas från år 1410 (SD NS 2: 305), ock en **Tjustgöl** upptages å GS 4 Ö 37 från Misterhults sn Klm. Möjligen föreligga här bildningar af den afljudande stammen **keus**.

I **Kausbækken** ingår enligt Rygh Elven. s. 125 snarast fno. **kausi** 'katt'; jfr **Kattaaen** ock älfnamnet **Ketta.**

Lacken, se **Loken.**

Lagern (Lex. 3: 105) angifves som namn på en sjö i Grums hd Vrml. En sådan är mig emellertid alldeles obekant: hvarken i tryckta eller otryckta källor har jag i öfrigt funnit någon motsvarighet till detta namn. Sannolikt föreligger här ett tryckfel, så mycket mer som ett sådant förekommer i det följande namnet i listan. Skulle emellertid något sådant namn finnas, bör det sammanhållas med det följande ock saknar sålunda ej sitt intresse.

Laggaren **lag³gar²n** (**Laggarn** Tham Link. s. 608, GS 3 Ö 35) Åsbo sn, Göstrings hd Ög. Namnet innehåller stammen **lag-** i fsv. **lagher** m. 'vätska m. m.' Södw., isl. **lǫgr** m. 'flytande

[1]) Af denna mening är äfven min meddelare från orten, komministern fil. kand. C. Lindstén.

[2]) Rygh NG Indl. s. 60.

vätska; insjö; älf' Fr.₂, direkt motsvarande fornir. **loch**[1], lat. **lacus,** jfr äfven med grammatisk växling isl. **lǫ, lá** 'strandvatten', som ingår i flera ortnamn ock noga bör skiljas från ló n. 'lund' ock ló f. 'sumpig äng'[2]. Den nämnda stammen **lag-** uppträder nästan som ett appellativ i en mängd no. ortnamn, t. ex. fno. älf- ock sjönamnet **Lǫgr**[3], ock förekommer enligt Förstem. 2: 888 i t. ex. fty. flodnamnet **Lagbeki** (men knappast i **Lagina,** nu **die Leine?**). I Sverge träffas åtskilliga spår af densamma. I första hand erinrar jag om sjönamnen **Laggen, Lögaren** samt älfnamnet **Lagan** eller **Lagaån,** hvilket säkerligen ursprungligen hade appellativisk funktion[4]. Samma stam ingår sannolikt äfven i fsv. **Laghund** eller **Laghundha hundare**[5]; jfr det likabetydande **Syöhundare** (1412)[6]. Däremot kan man icke hit föra fsv. **Laggahæradh : Laggaån,** emedan **gg** här synes vara uppkommet genom assimilation af **fg**; jfr formen **Lafgeredh**[7].

Hvad det långa **g** i **Laggaren** beträffar, kan det tänkas hafva uppkommit i en sammansättning ***Lagharsiø,** på samma sätt som no. **Laggeraaen** uppstått ur fno. **Lagará** (Rygh NG 3: 97). Detta kan vara en yngre sammansättning med sjöns ursprungliga namn, **Lagher,** gen. **Laghar,** af ett slag till hvilket åtskilliga motsvarigheter i denna afhandling anföras. Men den första leden kan ock vara ett ånamn, som sålunda vore att sammanhålla med de nyss nämnda sv. **Lagan** ock fno. **Lagará.**

Nu finnes just i Åsbo socken gårdnamnet **Laggarp.** Men detta lydde i fsv. tid **Laghathorp** (SD NS 1: 546 fr. 1406), ock vi ha här en ny analogi till den ofvan omtalade ljudöfvergången **g** → **gg.** Men namnet äger för oss i detta sammanhang ett annat ock större intresse. Säkerligen är det med orätt som Lundgr. Sv. lm. X. 6: 104 — om ock med tvekan — för-

---

1) Stokes Bezz. Beitr. 11: 76.

2) Se Läffler Ark. 7: 260, Joh. Upps.-stud. s. 73 ock där citerad litteratur samt ofvan under **Järnlunden.**

3) Rygh NG Indl. s. 67, 3: 97, IV. 1: 94, Elven. s. 138 o. s. v., Fr.₂ under **lǫgr.** Jfr ytterligare nedan.

4) Jfr att älfven i Markaryds sn åtminstone på 1700-talet kallades »Stora ström» (Rogberg o. Ruda s. 397). — Namnet ingår i fda. **Lagæholm** (1399), nu **Laholm.**

5) Se Styffe Un.₂ s. 283. 6) Styffe Un.₂ s. 299.

7) Styffe Un.₂ s. 298, SD NS 2: 107 o. s. v., Tham Sthm s. 198. Namnet **Laggaån** kan sålunda icke förklaras så som sker i Rygh Elven. s. 325.

binder första leden med ett personnamn **Laghi.** Gården är nämligen belägen nära en å, som står i förbindelse med sjön Laggaren, ock därför synes det mig betydligt sannolikare, att vi här ha icke ett personnamn, utan just samma stam, som vi antagit uppträda i sjönamnet **Laggaren. Laghathorp** utgår sålunda från ett **Laghar-,** gen. af ett ånamn, som är identiskt med det ofvan omtalade fno. älfnamnet **Lǫgr.** Se äfven föregående namn. I fråga om den appellativiska betydelsen af det här behandlade vattendragsnamnet jfr t. ex. **Naten, Vättern.**

Laggen, Stora l. **Norra, Lilla** l. **Södra, lag³gen²** [1] (**Laggen** Fernow s. 13 [1773], Björkman s. 102, Cederström Vrml. fiskev. nr 3, 4; **Laggarna** plur. Tuneld [II] 5: 105 [1790]) Gåsborns ock Rämens s:nar, Filipstads bärgsl. Vrml., på gränsen till Kpbgs län. Säkerligen ingår här den i föregående art. behandlade stammen. Det långa **g** är att förklara analogt med **gg** i **Laggaren.** Jfr **Dragesiöö,** nu **Draggen,** på gränsen mellan Rättviks ock Orsa s:nar [2].

Fsv. **Laghathorp,** gårdnamn, se **Laggaren** (slutet).

Laketjärn, se **Asplången.**

Lammen lam³men², äfven **lam⁴men** [3] (**Lamen** GS 2 Ö 38, Smål. Beskr. under **Aneboda**) Aneboda sn, Allbo hd Smål. : **Lamhult** (i Norrvidinge-andelen af socknen), efter hvilken gård sjön äfven kallas **Lamhultssjön.** År 1416 nämnes en gård **Lamhult** från Värend (SD NS 3: 125) — sannolikt samma som den här omtalade. Troligen utgår denna form från ett äldre ***Lam(m)ahult;** jfr om dylik synkope Nor. Aschw. gr. § 156. Sjön har sålunda hetat ***Lami.** Ett ***Lamber** eller ***Lamir** hade gifvit nsv. **Lamshult.** Sjön har enligt uppgift få aflopp ock trögt vatten. Namnet innehåller, såsom redan ss. 40, 86 antytts, adj. sv. dial. **lamer** 'förslappad, utmattad', fsv. **lamber,** pl. äfven **lamma,** 'utmattad, uttröttad; lam', ä.-nsv. äfven **lamm** [4],

---

1) Jfr om uttalet Kallstenius Sv. lm. XXI. 1: 32.

2) Dipl. dalek. 3: 50.

3) Det förra uttalet har uppgifvits af flera i trakten uppvuxna personer. Den senare uppgiften härrör från en person, som väl är hemmastadd, men icke uppfödd i orten. Uttalet **la⁴men,** som man äfven någon gång får höra, är ett »innanläsningsuttal», som saknar all etymologisk betydelse.

4) Ex. se Hellqu. Ark. 4: 296. Om behandlingen af **m** efter fsv. **ă** se Kock Sv. lm. XI. 8: 42 f., Nor. Aschw. gr. § 300 anm. 2.

fht. **lam** 'gliederschwach, lahm' o. s. v.; jfr finl. dial. **lama** 'långsamt ge sig i väg' Vll PPm., i afljudsförhållande till fht. **luomi** (se **Lommaren**). I fråga om denna betydelse hos vattendrag jfr **Dabaken, Dövälen, Såken, Tåkern** ock vidare fht. flodnamnen ***Luominza** af det nyss nämnda fht. **luom(i)**[1] (alltså besläktat med **Lammen**), **Laznich** : mht. **laz** 'träge', alltså 'die langsame, zögernde'[2], ock **Maticha** af mht. **mat** 'matt, kraftlös'[2]; jfr det no. älfnamnet **Dumba**, som Rygh NG 15: 298 för till **dumbr** 'stum', ock väl äfven fno. älfnamnet **Móða**[3] af **móðr** 'trött'. — **Lammtjärn** (GS 1 V 32) Vrml. hör säkerligen till djurnamnet **lam**; jfr t. ex. **Killingen**. Skulle mot förmodan äfven **Lammen** höra hit, vore dessutom sjönamnen **Geten, Hjorten** o. s. v. att jämföra. — Däremot finnes ingen anledning att föra ordet till sv. dial. **lamma** 'klinga', isl. **hlamm** m. 'larm, stoj', fht. fsax. **hlamôn** 'brausen, rauschen'[4], trots att en dylik betydelse i våra sjönamn är ytterst vanlig. Uttalsformen med långt **m** utgår naturligtvis från ä.-nsv. **lamm**; se ofvan. — Fsv. ***Lami.**

Lanaren **la³nar²n** (Hermelin 1802, GS 5 Ö 33) Tveta sn, Öknebo hd Sdml., nära sjön **Måsnaren**. En stam **lan-** ingår äfven i fsv. **Lanafors** (1342 enl. SD 5: 99) Asa sn Smål. ock **Lanfors(s)**[5] bruk i Karlskoga bärgsl. På grund af detta forsnamn är det möjligt, att **Lanaren** är en afledning af ett älf- eller forsnamn ***Lana**, resp. ***Lani**, som burits af den nuvarande Bränningeströmmen, genom hvilken sjön utfaller. Ett analogt fullt säkert fall är **Växaren**, fsv. ***Væxir**, som afletts af fsv. (fno.) älfnamnet **Vaxa, nu Växa**. Denna härledning blir dock något mindre trolig, om forsnamnet **Lanafors** — såsom sannolikt är — bildats af fsv. nsv. dial. **lana** f. 'fisknät som brukas i strömmar'. Man bör knappast i dessa forsnamn söka en **n**-utvidgning af den rot med betydelsen 'larma, skrika' o. d., som uppträder i t. ex. gr. λάσκω, lat. **lamentum**, lit. **lóti** o. s. v.[6] Jfr i fråga om betydelsen **Galmaren, Skrikegallen** o. d. Föga sannolikt är, att man har att utgå från **-naren** som afled-

---

1) vGrienberger MdIföG 19: 527.
2) vGrienberger MdIföG 19: 525. 3) Rygh NG 1: 270.
4) Om dessa ord se Joh. PBB 14: 309.
5) Så 1779 enl. Dahl Carlssk. Sochn, Norask. ark. 2: 412.
6) Jfr Persson Wz. s. 13.

ning; jfr dock den bredvid liggande **Måsnaren.** Man hade i så fall att tänka på första leden i **Lasjön** (GS 1 Ö 38) Smål. ock den icke obetydliga **Lassesjön** (GS 1 Ö 36) Borgstena sn, Vedens hd Vg., vid gården **Laryd,** hvilket namn utvisar, att sjönamnet intet har att göra med personnamnet **Lasse,** utan i äldre tid lytt **La(þ)siø** eller ngt dyl. eller snarare varit osammansatt. En stam **Lan-** förekommer äfven i **Lana skipreida**[1], nu **Lane** hd Boh.

Lanen (Lex. 2: 58) är tryckfel, väl för **Lånen;** se **Lonnen.**

Lankan **lag³kan²** (GS 1 Ö 31) Gustaf Adolfs sn, N. Älfdals hd Vrml. Namnet bör sammanhållas med gårdnamnet no. **Laanke,** hvilket utgår från ett fno. **Lanka** ock som Rygh NG IV. 1: 167 anser kunna vara ett medelst suffixet **-ka** af adj. **langr** bildat älfnamn; jfr **Ilka, Silka** o. s. v.

Larjen **larjen²** (**Largen** Hermelin 1802, GS 6 Ö 31) mellan Riala ock Kulla s:nar, Åkers skeppsl. Uppl. Bottnen har fin sand, ock vattnet utmärker sig för en synnerlig klarhet[3]. Detta säkerligen urgamla sjönamn innehåller sannolikt den synkoperade formen af ett adj. på -ig; jfr **Gröcken, Haljen, Häljen, Maljen, Skärjen** o. s. v. Stammen är kanske ett germ. **laz-** = ieu. **las-** i sskr. **lásati** 'strålar, glänser, spelar', gr. λάω (← *lasō) 'blickar', ry. **lásyj** 'begärlig, lysten'; jfr det sannolikt besläktade sjönamnet **Lusten,** hvilken sjö äfvenledes är bekant för sitt klara vatten. I fråga om ljudutvecklingen erinras om nisl. **laraðr** 'trött', som af BUGGE sammanställes med got. **lasiws** 'svag'[4]. Betydelsen vore ungefär densamma som i sjönamnen **Glan, Glimmingen, Klartjärn** (GS 1 Ö 31 Vrml.) o. s. v.

Emellertid bör äfven framhållas möjligheten af släktskap med det fht. flodnamnet **Laraha,** anfört af Förstem. 2: 903. Likaledes erinras om den keltiska flodnamnsstam **Larg-,** som ingår i ty. **Ober-** ock **Unter-Larg,** biflod till Ill, **Largue,** biflod till Durance, ock **Lergue,** biflod till Hérault[5], hvars härledning är mig obekant.

Lasjön, Lassesjön, se **Lanaren.**

---

[1]) Styffe Un.₂ s. 359. [2]) Akcent obekant.

[3]) Så bl. a. enligt Dahlgren Beskr. öfver Kulla socken, Sthm 1848, s. 4.

[4]) Jfr Kock Ark. 15: 358.

[5]) Holder Altcelt. sprachsch. 2: 144.

Laxa väl **lak³sa²** (Cederström Vrml. fiskev. nr 649) Gustaf Adolfs sn, N. Älfdals hd Vrml. Bland här förekommande fiskarter märkes bl. a. laxöring. Jfr äfven under **Laxfjällen.**

Fsv. ***Laxe,** nu **Laxsjön,** Laxarby sn, Vedbo hd Dalsl.; se under **Laxfjällen.**

Laxen (Lex. 5: 564) Röks sn, Lysings hd Ög., är sannolikt tryckfel; se **Loren** 2.

Laxfjällen lak³sfjäl²len ([-e-] Tuneld III. 1: 14 [1831], Tham Link. s. 851) Kullerstads sn, Mämmings hd Ög., är samma sjö, som å GS 3 Ö 34 kallas **Laxfjärden.** Den är sedan flera år urtappad, ock dess forna botten är odlad. Emellertid lefver namnet kvar hos allmogen. Jag antar, att det förr uttalats **lak³sfjä²*l*en** ock att sålunda i **Laxfjällen** en folketymologi föreligger. Af fisknamnet **lax** synas dessutom följande sjönamn vara bildade: **Laxsjön**[1], **Laxatjärn** (GS 1 V 36), **Laxtjärn**[2]. Af **lax** är möjligen äfven det fno. älfnamnet **Lexa** afiett[3] med det i dylika fall icke ovanliga suffixet **-ǫ̈n.** Den stora sjö, som å GS 1 V 33 skrifves **Laxsjön** ock af allmogen kallas *lakfø̜n*, är belägen i Laxarby sn, Vedbo hd Dalsl. Sockneus fsv. namn **Laxabygda** (1457)[4] synes peka hän på ett sjönamn ***Laxe,** efter hvilket socknen fått namn; jfr det likartade förhållandet med de dalska sockennamnen **Edsleskog : Edslan, Svanskog : Svan, Ånimskog : Ånimmen, Ärtemark : Ärtingen** o. s. v. Det är ingalunda säkert, att detta namn bör härledas af **lax : -se** är ett icke ovanligt suffix i sjönamn (se **Ymsen** ock öfversikten), ock man bör kanske alltså här afdela ***Lak-se.** Stammen kan stå i afljudsförhållande till den i sjönamnen **Loken** (jfr **Lammen** ock **Lommaren**) ock formellt motsvara den i sv. **(salt)lake,** hvilket ord självt snarast är lånat från mlt. **lake.**

Le, Stora, le[4] ([vidr] **Læ** NGL 2: 487 fr. 1268 eller 1273; [j] **Lee.** [er] **Lee** [mykit vatn], [or] **Lee** anf. arb. s. 489; **Lee** [ack.] Dipl. norv. 7: 432 [1446]; **Lee Siöö** Bureus karta 1626; **Lee**[?] General Landkort öfv. Vg. o. 1688; **Stora Lee** Lotter c. 1750, Fernow s. 23 [1773] m. fl.; **Stora Le** GS 2 V 33; **Leesiö** Blaeu 2: 34 [1663], **Leesjön** Fernow s. 23 [1773]; **Stora Leed** Tuneld

---

¹) GS 1 Ö 36, 2 Ö 33.
²) GS 1 V 32 3 ggr, 1 Ö 31 2 ggr, 2 Ö 31 2 ggr, 3 Ö 31 2 ggr.
³) Rygh NG 15: 46 f. ⁴) Styffe Un.₂ s. 148.

s. 207 [1741]), den största sjön i Dalsland, som äfven går inåt Norge ock skiljer Värmland från detta rike; hufvudsakligen belägen i Eds ock Nössemarks s:nar, Vedbo hd, 6 mil lång, men icke öfver 3/4 mil bred, med i allmänhet bärgiga stränder[1]; har sitt utlopp genom sjön **Lelången** till Vänern. Namnet tycks vid första ögonkastet böra härledas från fsv. **ledh** f. 'farled', isl. **leið**. Härför kunde dels formen **Leed** hos TUNELD tala, dels ock den omständigheten, att vid sjöns norra ända i Norge en gård **Ledengen**, uttalat *lẹ̀ėŋən*, är belägen, hvilket i äldre tider skrefs **Leidangh, Leding** (1626)[2]. Men de ofvan anförda fno. formerna af sjönamnet visa, att så icke kan vara förhållandet. Sannolikt har emellertid — att dömma af formen hos TUNELD — sjönamnet af en ock annan satts i förbindelse med nämnda ord. Möjligen kan rent af gårdnamnet **Leidangh** tyda på en dylik folketymologisk anslutning med gamla anor. Jag erinrar om gårdnamnet **Ledang** i Namdalen, uttalat **leang**, hvilket Rygh Stud. s. 70 ställer till det nämnda fno. **leið** i bet. 'segelled'. Namnet anser jag stå i etymologisk förbindelse med isl. **lǽ** n. 'bedrägeri, skada o. s. v.' Detta ord, urgerm. ***lai-u̯iz**, torde böra förbindas med fht. interjektionen **lêwes, lês** 'heu, leider' : ***lai-u̯a-**; om öfriga släktingar såsom t. ex. isl. **leiðr**, gr. λοιγός o. s. v. se Persson Wz. s. 15. Dock har jag ingen bestämd mening om växlingen **æ** ~ **ē** i sjönamnet. Betydelsen är, om sammanställningen träffar det riktiga, analog med den i **Båfven, Illern, Låkan, Parsen** o. s. v. — Jfr **Lelången.**

Lefelingen **le³fe²ligen** (GS 3 Ö 31) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.; nära en nu uttorkad sjö **Fel(l)ingen : Felingstorp.** Detta namn är kanske etymologiskt identiskt med **Filingen** (se d. o.). Första leden kan man i betraktande af parallellerna **Lelunnen** ~ **Deglunnen** (d. v. s. **Digerlunnen**), **Lelungen** ~ **Storlungen** vara böjd att betrakta som en form af **liten.** Dock är det i dessa båda senare namn tydligen **lell-** för **lill-** som ingår, hvilket ju ej kan vara fallet med här behandlade sjönamn. Sannolikt är alltså **Le-** att föra till sv. adj. **led,** fsv. **ledher** 'vedervärdig, ful o. s. v.', isl. **leiðr,** med hvilket ord väl också **Lesjön** (GS 1 V 32) ock **Letjärn** (1 V 31) Vrml. äro sammansatta. Däremot hör det ej till **led,** fsv. **ledh** 'segelled'.

---

[1]) Jfr Lignell Dal 1: 5, Höjer 2: 1203. [2]) Se Rygh NG **1: 192.**

Leken le⁴ken (*lékən*) (Tuneld s. 73 [1741], Hermelin 1803, GS 2 Ö 32) Hidinge sn, Edsbärgs hd Nke. Sjön, som anses vara fiskrik, är belägen i en bred dalsänka ock »genomströmmas af en å»[1]. Vid densamma ligga: **Leke, Lekebärga**[2], **Lekhult** ock **Lekhyttan.** Efter sjön har vidare **Leke** eller **Lekebärgs bärgslag** uppkallats; till denna, som väl åsyftas i ett bref från Karl IX af 1618, där **Lekbärget** omtalas[3], har nämligen i äldre tider västra delen af socknen hört. Namnet bör sammanhållas med sjönamnen **Säfveleken, Lixnaren, Stora Lexen** (GS 3 Ö 31): **Leksjöbo** Söderbärke sn Dalarna samt **Leksjön,** Stora ock Lilla (GS 3 Ö 38): **Lixhult** Smål., **Lekvattnet** Vrml. **Lexen** utgår naturligtvis äfvenledes från ett **Leksjön;** jfr **Leksjöbo** samt t. ex. **Alsen** : fsv. **Alsiorum, Äxen : Äjen** o. s. v. Om möjligheten, att samma namn en gång äfven burits af den nämnda sjön **Lixnaren,** se d. o.

Den i dessa namn på **Lek-** ingående stammen återfinnes i sv. **lek,** motsvarande fsv. **leker** i betydelsen 'hastig rörelse'; jfr isl. **leika** bl. a. 'röra sig raskt, fara hit ock dit', lit. **laigyti** 'löpa vilt omkring' o. s. v. Det isl. ordet användes bl. a. om vindens ock vågornas lek. Grundbetydelsen i denna stam är tydligen 'röra sig, vara i rörelse'[4]. Möjligen utgår namnet närmast från ett adj. ***lēker** i betydelsen 'rask, liflig, munter'. I alla händelser syfta namnen på vattendragens rörliga ock lifliga vatten. Jfr med afseende på betydelsen under **Karken, Skundern, Svarfvaren, Svinnaren** samt (älfnamnsstammarna) **Skut-, Trosock,** med motsatt betydelse, **Lammen** samt därunder behandlade ord. Att dömma af ortnamnen ligger en fsv. tvåstafvig form ***Lēke** till grund; i sjönamnet har sålunda akcentförskjutning ägt rum.

Lellungen, se **Lillungen** ock **Lungen.**

Lelun, Lelunden, Lelunnen, se **Lillunden, Lillunnen.**

Lelång le³loŋ² (*lelaŋ* akc. 2) l. **Lelången** le³loŋ²ŋen (**Lelång** 1582[5], Blaeu 2: 33 [1663]); **Leelang** Bureus Karta 1626[6];

---

1) Tidn. Idun 1904, nr 12, s. 146.
2) Jfr Tham Örebro s. 120. 3) Norask. ark. 2: 714.
4) Jfr Gering Ark. 10: 396. Om besläktade ord se äfven Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. under réjati.
5) Lignell Dal 1: 23.
6) Prickarna öfver ä ock ö saknas ofta å denna karta.

Lelången General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Tuneld s. 207 [1741], Lotter c. 1750, GS 1 V 33; **Leelang** Burei karta Gothia, aftryckt hos Blaeu 2: mellan ss. 29—30 [1663]), mycket stor, lång ock smal sjö i Silbodals sn, Nordmarks hd, Glafva sn, Gillbärga hd Vrml., samt Vedbo hd Dalsl. Sjön är 6—7 ggr så lång som bred; den kallas enligt Cederström Vrml. fiskev. nr 1632 äfven **Mjögsjön** (se **Mjörn**). Första leden är väl densamma som i sjönamnet **Le**, om den senare se **Lången**. — Den enda uppgift jag erhållit om allmogens uttal är *lẹlaŋ*, alltså utan best. art.; jfr de dalska sjönamnen **Bör, Grann, Iväg, Råvarp** o. s. v. — Fsv. ***Lelanger**.

Lensjön, se **Kullen.**

Lera, älfnamn, se **Lermon.**

Lermon **le³rmon²** (»**lermönn**») (Hermelin 1818, GS 4 Ö 35) Ukna sn, N. Tjusts hd Klm. Sjöns stränder bestå till minst 75 % af sten, bärg ock sand; ena stranden har enligt uppgift mokarakter. Första leden är fsv. **ler,** isl. **leir** n. Af samma ord äro följande vattendragsnamn bildade: **Leringen,** sjönamn från Medelpad (jfr i fråga om afledningen t. ex. **Grytingen, Steningen**), vidare **Lersjön**[1], **Lergölen** (GS 3 Ö 40), **Lersjötjärn** (1 Ö 31), fno. fjordnamnet **Leirir** (Rygh Stud. s. 50). **Lera** har i fsv. tid varit ett vanligt älfnamn, särskilt i västra Götaland. **Leran** omnämnes af Fernow s. 11 som ett gammalt namn på Norsälfven Vrml. Så har efter min mening äfven den betydliga å kallats, som flyter genom Lerdals sn, Valbo hd Dalsl., ock som ingår i detta sockennamn, år 1531 skrifvet **Lerdal**[2], i gårdnamnen **Lerkvilla** Lerdals sn ock **Lersäter** Sanne sn samt i sjönamnet **Lersjön** Sanne ock Krokstads s:nar. I Norge är älfnamnet **Leira** vanligt, se Rygh Elven. s. 141 f. Synnerligen ofta förekommer gårdnamnet **Lerbäcken**[3].

Senare leden är sv. **mo** f. 'sandig hed o. d.', men i dial. äfven 'stor skogstrakt, oduglig till odling' Rz; jfr sjönamnen **Mofällingen, Molången,** jtl. **Mon** (*mọn*) o. s. v. samt ortnamnen **Mo, Moheda** (fsv. **Moadha**), **Värnamo** o. s. v. Det finnes ingen anledning att i sjönamnet förmoda en motsvarighet till fno. älf-

---

[1]) GS 1 V 36, 2 V 34, 2 Ö 32, 1 V 31 2 ggr, 2 Ö 31.
[2]) Styffe Un.$_2$ s. 148.
[3]) Sv. postortlex. s. 287 (1894).

namnet **Móða**[1]. Ej häller torde ett ånamn (motsvarande no. **Leira**) ingå i första leden, utan sjönamnet får betraktas som ursprungligen hafvande betecknat omgifningen eller något för (en del af) stränderna betecknande; jfr t. ex. sammansättningen **molera** samt gårdnamnet **Långmon : Lången.** Möjligen är namnet ett numera försvunnet gårdnamn = no. **Leirmoen**[2].

Letten let⁴ten (**Letten** Hermelin 1808, Höjer 1: 490 m. fl.; **Leten** Höjer 1: 499), betydlig sjö i S. Finnskoga sn, Älfdals hd Vrml. : **Letafors** (bruk), **Lethöjden, Letteråsen;** sjön har äfven gifvit namn åt **Letån,** som där hämtar sitt vatten ock utfaller i Klarälfven. Sjön torde vara uppkallad efter **Letteråsen** eller **Lethöjden,** den högsta bärgtoppen i Älfdalen, belägen mellan Letten ock Klarälfven, Södra Finnskoga sn. Dessa namn innehålla väl en motsvarighet till det i ortnamn ingående no. **lete,** fno. **leiti** n., om hvilket se utförligare hos Aas., Fr.$_2$, Rygh NG Indl. s. 65. Enligt Fr. användes ordet stundom om höjd i allmänhet, från hvilken man har en vidsträckt utsikt öfver omgifningen; detta stämmer ju för öfrigt med ordets grundbetydelse (: **líta** 'se'). Det är att märka, att man från Letteråsen har den mäst storartade utsikten i hela Värmland — öfver Klarälfvens dalsänkning till flera mils längd ock långt in i Västerdalarnas fjällbygd. Jfr **Älgletan.** Sjönamnet kunde med afseende på uppkomsten jämföras med **Fjällen, Kinnen.**

Å andra sidan bör ej den möjligheten afvisas, att namnet, såsom Rygh NG 15: 338 synes böjd att antaga, innehåller samma stam, som ingår i isl. **litr** 'färg'; utförligare hos Rygh anf. st.

Lexnaren, se **Lixnaren.**

Fsv. **Lidha,** älfnamn, se **Lien** (slutet).

Lien.

1) **li⁴en** (**Lijen** Lotter c. 1750; **Linn** Broocman 2: 432 [1760]; **Lin** eller **Lijn** Ridderstad 2: 277; **Lien** GS 3 Ö 34; Hermelin 1810 ock Tham Link. s. 911 felaktigt : **Lyren**[3]) mellan Tjällmo ock Hällestads s:nar, Finspånga läns hd Ög. : **Lid** (vid sjöns norra ända), fsv. **Liidh** (SD 3: 282 fr. 1316), där vi sålunda ha sjönamnets fsv. form (i oblik kasus). Gårdnamnet har nämligen

---

[1]) Rygh NG 1: 270. [2]) Rygh NG IV. 1: 19.

[3]) En sjö med detta namn är emellertid belägen i närheten.

bildats af sjönamnet, innan detta erhöll best. slutartikel, alltså som **Dunker** : **Dunkern, Kalf** : **Kalfven, Lång** : **Lången, Rist** : **Risten, Sotter** : **Sottern** m. fl.

2) **li³en²** (GS 3 Ö 31) Skinnskattebärgs sn ock bärgsl. Vstml. : **Linshyttan** eller **Lienshyttan,** hvilket namn tydligen bildats, sedan best. slutartikeln tillagts sjönamnet; jfr t. ex. **Eldansnäs** : **Eldan, Trästenshult** : **Trästen.** Utefter sjön går en sandås.

Det är tydligt, att sjönamnet är bildat af sv. **lid,** fsv. **liþ,** isl. **hlíð,** fht. **hlîta** 'bärgssluttning, backe' o. d., som ingår i en hel mängd fsv. ock fno. ortnamn, t. ex. **Liidh** (1409 enligt SD NS II), socken i Sdml., (1316)[1] socken i Ångermanl. o. s. v. Jfr för öfrigt **Liasjön**[2], **Li(d)sjön**[3], **Lidtjärn**[4], **Lidgöl** (GS 2 Ö 32 Vstml.), fty. ortnamnet **Hlidbeki, Lidbach**[5] o. s. v.

Hvad **Lien** 1 vidgår, ser det ut, som om sjönamnet vore sekundärt i förhållande till gårdnamnet **Lid.** Emellertid kan förhållandet äfven vara omvänt; jfr t. ex. gårdnamnen **Und, Undstorp** vid den närliggande **Undsjön,** hvars namn i äldre tid tydligen varit ett enkelt **Und(er).** Fullt regelbundet är däremot **Lien** 2 med tvåstafvighetsakcent bildat; jfr **Fjällen, Kinnen.** Det fsv. ***Līþe,** som förutsättes af den nsv. formen, betyder alltså **Lidsjön,** d. v. s. sjön vid liderna eller backarna (exempel se ofvan). **Lien** 1 (med akc. 1) bör snarast betraktas som en relativt ung elliptisk bildning af ett dylikt **Lidsjön;** jfr t. ex. **Kullen** (∼ **Kullesjön**).

Formellt oantastlig vore en sammanställning med gr. λῖτος 'glatt, slät'. Men en dylik afledning af den för öfrigt ganska spridda roten är icke känd inom de germanska språken, ock vidare passar ej betydelsen för någon af sjöarna Lien.

Däremot bör nog ej det sv. älfnamnet **Lidan** (fsv. **Liðæ** VGL IV. 11: 4) föras hit: snarast hör väl detta till fsv. **liþa** 'gå'; jfr t. ex. no. älfnamnet **Ganga.**

Likstammen li³kstam²men (**Lijks Damm..** Bureus Sudermanl., karta fr. 1625, otydligt; **Lijksdam** Blaeu 2: 21 [1663]; **Liksdam** Tuneld s. 58 [1741]; **Likstammen** Landtm. Cont. **Charta** [1751], Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 246; **Liksdammen** GS 5

[1]) Styffe Un.₂ s. 316.
[2]) GS 3 Ö 32 : **Lia** Nke samt i Osby sn Skå. enl. Falkm. s. 70.
[3]) GS 1 Ö 31 2 ggr : **Lid** 1 gg.
[4]) GS 1 V 32 ock 1 V 31 Vrml. [5]) Förstem. 2: 746.

Ö 33), betydlig sjö i Ludgo, Frustuna, Lästringe m. fl. s:nar, Rönö ock Daga h:der Sdml.

Af de ofvan anförda formerna har BLAEU denna som så många andra från BUREUS; äfven TUNELDS **Liksdam** härrör ytterst från samma källa: att **-en** saknas, beror på felläsning af det otydligt skrifna namnet hos BUREUS. Dessa båda former bevisa alltså intet.

Men icke häller den hos BUREUS förekommande formen bör läggas till grund vid namnets tolkande. Den är sannolikt blott ett etymologiserande återgifvande af uttalet **likstamm**. Snarast ingår här sv. **stam**, ock namnet bör jämföras med **Bjälken, Stockaren, Stafsjön**, fsv. **Stang**, nu **Stångån**, o. s. v., hvilka syfta på formen hos vattendraget i dess helhet eller delar af detsamma.

Förra leden innehåller möjligen samma gamla vattendragsnamn som värmländska älfnamnet **Likan** ock kunde kanske förbindas med stammen i gr. ολίγος 'liten', λοιγός 'fördärf o. d.' o. s. v., hvarom närmare hos Persson Wz. s. 15.

Lillanden **lil³lan²den** (*lìlándn̥*) (GS 5 Ö 31) Almunge sn, Närdinghundra hd Uppl., se **Anden, Storanden** ock **Lillen.**

Lillbrå **lil³brå²**, se **Bråen** ock **Lillen.**

Lillen[1] (enl. skriftlig uppgift) Vårdinge sn, Öknebo hd Sdml.; å GS 5 Ö 33 kallad **Lillsjön.** Detta ord, uppkommet af best. formen till fsv. **litil** 'liten', ingår i en hel mängd sjönamn såsom t. ex. **Lillanden, Lillbrå, Lillgryten, Lillgällen, Lillmalen, Lillstjälpen, Lillsvan, Lillullen, Lillunden (Lelunnen), Lillungen (Lellungen), Lillysningen, Lillången, Lillärfven,** vidare **Lefelingen, Lillsjön (Lille-, Lilla-)**[2], **Lilltjärn**[3], **Lillträsket**[4]. En stor del

---

[1]) Akcentuppgift är ej lemnad.

[2]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40 2 ggr, 1 Ö 39 vid Bolmen, 2 Ö 39, 1 Ö 38, 2 Ö 38 5 ggr (en vid Möckeln, en vid Bärgsjön ock en vid Örken), 3 Ö 38 3 ggr (en vid Storasjön ock en vid Axebosjön), 1 V 37, 1 Ö 37 vid Asunden, 3 Ö 37, 1 Ö 36, 2 Ö 36 2 ggr (en vid Nätaren ock en vid Bohultssjön), 3 Ö 36 vid Sommen, 4 Ö 36, 1 V 35, 3 Ö 35 3 ggr (en vid Teden ock en vid Storsjön), 4 Ö 35 vid Storsjön, 1 V 34 2 ggr, 2 Ö 34 2 ggr, 2 Ö 33, 3 Ö 33 2 ggr (en vid Sottern ock en vid Rägnaren), 4 Ö 33 5 ggr (en vid Västersjön, en vid Malsnaren, en vid Långhalsen ock en vid Skundern), 5 Ö 33 vid Kyrksjön, 1 Ö 32, 2 Ö 32 2 ggr (en vid Gålsjön), 3 Ö 32 vid Lunten, 4 Ö 32 2 ggr, 5 Ö 32 vid Örnässjön, 6 Ö 32 vid Storsjön, 1 Ö 31 3 ggr, 4 Ö 31 2 ggr, 5 Ö 31 2 ggr, 5 Ö 30 2 ggr.

[3]) GS 1 Ö 32 2 ggr vid Stortjärn, 2 Ö 32.

[4]) GS 6 Ö 32 vid Storträsket samt i Öfver-Luleå enligt Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 18.

af dessa sjöar äro belägna nära större sjöar ock hafva fått namn i jämförelse med dessa; jfr **Kalfven** ock **Lisnan** (~ **Rummen**). En sjö, som benämnts på grund af sin litenhet, är äfven **Besslingen.** Jfr **Småvattnet** (GS 1 V 35 Boh.), **Småtjärn** (1 V 32 2 ggr, 1 V 31 Vrml.), **Småkraktjärnarna** (1 Ö 31 Vrml.) : isl. **smár** 'liten'. Motsatta betydelser hafva **Möckeln** ock de med **Stor-** sammansatta.

Lillgryten **lil³gry²ten** (Grau s. 433 [1754], GS 3 Ö 31) Odensvi sn, Åkerbo hd Vstml. : **Lillgryts**[1]; nära sjön **Storgryten.** Se **Lillen** ock **Gryten.**

Lillgällen (Widegren 1: 597 [1818]) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög., omnämnd i samband med **Djupgällen,** men obekant för mina meddelare. Se för öfrigt **Lillen** ock **Gällen.**

Lillmalen **lil³ma²len** (enl. skriftlig uppgift), den sjö i Båraryds sn, Västbo hd Smål., på gränsen till Vg., som å GS 1 Ö 37 kallas **Lilla Mörkemalen,** nära **Stora Malen;** se för öfrigt **Lillen** ock **Malen.**

Lillstjälpen, se **Stjälpen.**

Lillsvan **lil³sva²n** (Grau s. 507 [1754], Tuneld [I] 3: 9 [1787], GS 3 Ö 31) mellan Heds ock Gunnilbo s:nar, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., nära sjön **Långsvan;** se för öfrigt **Lillen** ock **Svan.**

Lillullen vore den riksspråkliga formen för namnet å den sjö i Gustaf Adolfs sn, N. Älfdals hd Vrml., som enligt uppgift af allmogen kallas *lèl̤úl̤*; se för öfrigt **Ullen.**

Lillunden eller **Lillunnen** vore väl den riksspråkliga formen för namnet på den sjö i Gustaf Adolfs sn, N. Älfdals hd Vrml., som af allmogen uttalas *lèl̤ún̤* samt å Höjers karta öfver Vrml. ock af Cederström Vrml. fiskev. nr 657 skrifves **Lelunden.** Om första leden se **Lillen.** Senare leden visar sig vid jämförelse med den i närheten belägna **Deglunnen** icke vara sjönamnet **Unden, Unnen;** om densamma se för öfrigt **Deglunnen** samt **Järn-, Örlunden.**

Lillungen vore den riksspråkliga formen för namnet på den sjö i Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml., som af allmogen kallas *lèl̤óŋən*. Senare leden visar sig vid jämförelse

[1]) Säkerligen en genitivform. Om liknande ortnamn se Lundgren Ark. 3: 231.

med den i närheten belägna **Storlungen** börja med 1; se för öfrigt **Lillen** ock **Lungen.**

Lillysningen lillys⁴nigen (*lıl-lýsnıgən*) Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml., vid sjön **Storlysningen**; se för öfrigt **Lillen** ock **Lysningen.**

Lillången lil³log²gen.

1) (**Lill-Ången** Rääf 5: 16), göl i Norra Vi sn, Ydre hd Ög.

2) (enl. uppgift) Hemsjö sn, Kullings hd Vg., vid sjön Säfvelången.

Senare leden åtminstone i nr 2 är säkerligen adj. **lång**; se **Ången.** För nr 1 kunde man dock äfven tänka sig en bildning af sv. **ånga,** fsv. **ange,** i hvilket fall betydelsen vore densamma som hos sjönamnen **Emmern, Emsen, Immen, Åmmelången** m. fl. m. fl.

Lillärfven, se **Ärfven.**

Limaren eller **Limmaren** li³mar²n (*lımáṇ*) (**Lemmarn** Dahlberg Svec. ant. 1: 65; **Limmaren** Tuneld [I] 1: 57 [1785], Hermelin 1802, GS 6 Ö 31; **Limarn** Radloff 1: 14 [1804]), ganska stor sjö i Frötuna sn ock skeppsl. Uppl. Namnet akcentueras på samma sätt som **Ösmaren,** alltså med sammansättningsbetoning, hvilken däremot **Lommaren** saknar. Jag antager alltså, att det är sammansatt med samma ord, som ingår i sjönamnen **Maren, Götmaren** o. s. v. Sjön är enligt uppgift mycket gyttjig. Af denna anledning för jag första leden till den stam, som ingår i fsv. **lim,** isl. ags. **lím** n. 'lim, kalk', men i ags. äfven 'lera, gyttja' (se nedan), lat. **līmus** 'gyttja'[1] (gr. λειμών 'äng' o. s. v.), i afljudsförhållande till fht. **leimo** m., ty. **lehm** m. 'lera', ags. **lám** ds., got. stam **laim-.** Af dessa betydelser är det snarast den af 'lera, gyttja' som uppträder i vårt sjönamn. På samma sätt härledas af Middendorff Aeng. flurn. s. 89 från ags. **lím** 'lera, gyttja' flera ortnamn (t. ex. **andlang limburnan** 935). Däremot kunde man på grund af formen hos Dahlberg känna sig osäker om huruvida stammen är **līm** eller **leim-,** d. v. s. fsv. **lēm.** Denna sistnämnda stam är ganska vanlig i fht. ortnamn. Oss beröra närmast sådana som **Laimaha,** flodnamn, **Laimbach** ock **Leimenbrunnen,** hvilka af Förstem. 2: 891 föras

---

[1]) Lat. **līmus** kan väl dock äfven tänkas utgå från ett ieu. *__loimos__; jfr Hoffmann Bezz. Beitr. 26: 138.

hit. Härvid bör emellertid allmogens uttal fälla utslaget. Jag utgår alltså från ett **lim-**, hvilket i målet ljudlagsenligt bibehållit sin långa vokal; jfr det i grannsocknen Vätö förekommande *lım* 'lim', *lıma* 'limma', *grıma* 'grimma'[1]. Namnet betyder sålunda 'gyttjesjön'. Jfr **Gorren, Kåen** samt de under **Lermon** anförda namnen, hvilka härröra från det rotbesläktade **ler**, germ. **'lai-ra-**. Samma stam ingår i sjönamnen **Limmen, Limningen**, men snarast i betydelsen 'kalk'; huru däremot **Limmern** skall fattas, är osäkert. Fsv. **lim** 'kalk' är vidare beståndsdel i namnet **Limtjärnet** (*lımɣæn*) Karlskoga sn Vrml.; där bredvid har man nämligen förut hämtat limsten, ett slags kalksten, till hyttorna, hvarmed malmen vid smältningen blandats. För öfrigt erinras om **Limsjön** (GS 4 Ö 33 Sdml.), **Limtjärn** (1 V 33 Vrml.), **Limgöl** (1 V 33 Dalsl.).

Limmen **lim⁴men** (GS 1 V 33) Laxarby sn, Vedbo hd Dalsl. I socknen finnes ett ställe med namnet **Limugnen.** Sjönamnet härleder jag af det ofvannämnda fsv. **līm** 'kalk'; sannolikt har det genom ellips uppkommit ur ett **Limsjön.** Stammen är sålunda densamma som i sjönamnet **Limaren,** men betydelserna äro olika.

Limmern **lim⁴mern**[2] (Widegren 1: 487 [1818], Tham Link. s. 28, GS 3 Ö 35) Nykils sn, Valkebo hd Ög. : **Limmerhult,** å GS 3 Ö 35 mindre riktigt **Limmarhult.** Gårdnamnet har jag tidigast funnit från från 1350 under formen **Limbrahult** (SD 6: 191 2 ggr). Sjön har alltså i fsv. tid hetat **Limbre,** ock namnet har sålunda radikalt **r** (hvilket ju dock möjligen kan utgå från ett **z**). Om härledningen har jag intet bestämt att säga. Kanske innehåller namnet samma stam som de båda föregående; eller också kan man tänka på den stam **lim,** som ingår i no. viknamnet **Limen, Limenden** samt kanske äfven i da. **Limfjorden** (isl. **Limafjǫrðr**) Jutl. ock som snarast hör till isl. **limr** 'gren'[3]. — Ett **Limmerhult** finnes äfven i Härryda sn, Säfvedals hd Vg., men är åtminstone numera icke beläget vid någon sjö.

---

[1]) Schagerström Sv. lm. II. 4: 5.

[2]) Akcenten är enligt uppgift lika med den i **Vättern,** hvilket namn på östgötasidan uttalas med akc. 1.

[3]) Jfr Rygh NG 2: 409; i samma arbete (1: 189) antages i öfrigt äfven som möjligt, att ett fno. älfnamn **Lima** existerat med enahanda ursprung.

Limningen (två handlingar från år 1606[1], Tham Örebro s. 140) Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml. : (gårdnamnet) **Limmingen** (GS 2 Ö 32), år 1606 skrifvet **Limminghen, Liminge**[2]. Sjön tycks nu — att dömma af GS 2 Ö 32 — kallas **Limmingesjön.** I öster är **Limmingsviken** af Halfvarsnoren belägen : **Limmingsvik.** Äfven här ligger sannolikt sv. dial. **lim** i betydelsen 'kalk' till grund; jfr **Limmaren, Limmen.** I detta sammanhang erinras om no. **Limingen,** namn på en stor insjö, som har aflopp till Ångermanälfven[3].

Linden lin⁴den eller (enligt annan uppgift) **Linnen lin⁴nen** (**Linn** 1726?[4]; **Linden** Lotter c. 1750, Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) delvis inom Lönnebärga sn, Aspelands hd Klm. Namnet torde vara bildat af trädnamnet **lind** (= fsv. isl.), fht. **linda** o. s. v. Jfr i fråga om grundordets betydelse sjönamnen **Alen, Aspen, Björken, Furen, Gran** o. s. v. Att en sjö direkt, d. v. s. utan afledning, uppkallas efter ett träd, är icke märkligare, än att så kan vara fallet med gårdar; jfr t. ex. fno. gårdnamnet **Almr** (Rygh NG IV. 1: 122), sv. gårdnamnet **Gran** o. s. v.

Samma ord ingår sannolikt i åtminstone de flästa af följande namn: **Linnesjön**[5], **Linnösjön** (GS 2 Ö 37)[6], **Lindsjön**[7], **Lindvattnet** (GS 2 V 34), **Lindtjärn**[8], fno. fjordnamnet **Lindangr**[9], fht. **Lintaha**[10], **ags. lind bróc**[11]. Enligt Rygh NG 3: 279 sammanhänger no. **Lindaaen, Lindsjøen** snarare med **adj. linn** än med trädnamnet **lind.** Det senare ingår säkerligen i en mängd fsv. ortnamn, såsom t. ex. **Lindboas** Uppl., **Lindeforsa, Lindenæs** Ög., **Linderaas,** sn i N. Vedbo hd Smål., **Lindhöö** Vstml.[12]; se dessutom Falkm. s. 212.

Emellertid må nämnas, att namnet å gården **Lixerum** (fsv. **Lisrum** SRP nr 1134 fr. 1375) vid sjöns sydvästra strand visar hän på ett annat, möjligen äldre namn på sjön. Jfr för öfrigt följande namn.

---

1) Norask. ark. 2: 675.
2) Norask. ark. 2: 677.
3) Rygh NG 15: 287.
4) Se Crælius s. 389 (1774).
5) GS 1 V 37, 2 Ö 37.
6) Om dessa tre namn se äfven följande artikel (**Linnen**).
7) GS 1 Ö 31, 4 Ö 31.
8) GS 1 V 33, 2 V 33, 1 V 32, 2 Ö 31, 4 Ö 31.
9) Rygh Stud. s. 72.
10) Förstem. 2: 924.
11) Middendorff Aeng. flurn. s. 89.
12) Se SD NS II Reg.

Linnen.

1) **Norra** ock **Södra, lin³nen²** (GS 2 Ö 39), två små sjöar i V. Torsås sn, Allbo hd Smål., med skogiga ock steniga stränder, där enligt uppgift lindar förut växt. Man torde alltså här kunna antaga ett fsv. ***Linde**, alltså en **n**-stamsutvidgning af trädnamnet **lind**, hvilken i modern svenska hälst bör öfversättas med 'lindsjön'. I närheten af sjön ligger gården **Linnekärr** ock längre bort, i samma socken, **Linneryd**. Med afseende på assimilationen **nd** → **nn** jfr fsv. **Lindeforsa qvarn**, nu **Linnefors** (SD NS II Reg.). I detta sammanhang må nämnas, att det ingalunda är säkert, att sjönamnen **Linnen** med akc. **2**, fsv. ***Linde**, ock **Linden** med akc. 1, fsv. ***Lind** — om nu detta värkligen innehåller trädnamnet **lind** — hafva samma betydelse. Det förra utmärker snarast, att lindar växa (eller vuxit) vid sjön, det senare k a n beteckna något i sjöns form eller utseende. Jfr t. ex. skillnaden i betydelsen mellan namnen **Andsjön** ock **Anden** samt **Getsjön, Getaren** (***Getir**) ock **Geten.** Sjönamnet **Linnen** bör alltså bedömmas som **Fjällen, Kinnen** o. d. med akc. 2. Men liksom **Fjällen** äfven hetat **Fjällunnen**, är det icke omöjligt, att också **Linnen** utgår från en dylik sammansättning, ock i så fall är det, som af art. **Linundhe** framgår, icke ens säkert, att en bildning med **lind-** här föreligger: man har nämligen att räkna med den ingalunda ringa möjligheten, att **Linnen** utvecklats ur ett fsv. **Linundhe.**

Ett sjönamn ***Linde** ingår möjligen i nsv. **Linnesjön** Hultsjö sn Smål. : **Linneryd;** det likaljudande sjönamnet i Tofteryd har däremot hetat **Linundhe.** Se om båda namnen följande artikel.

2) **lin⁴nen**, se **Linden.**

Linsjön, se **Kornan.**

Fsv. ***Linundhe** har utan tvifvel varit namnet på **Linnesjön** (GS 2 Ö 37) Tofteryds sn, Östbo hd Smål. : **Linneryd.** I SD 5: 430 omnämnes från år 1345 en gård **Linundarydh,** hvilken i SD reg. ej identifieras med någon nysvensk sådan. Då emellertid namnet förekommer i sammanhang med fsv. **Fadhursthorp,** nu **Farstorp** i Tofteryds sn, är det klart, att här **Linneryd** afses.

Det ligger då nära till hands att spåra samma sjönamn i **Linnesjön** (å GS 2 Ö 37 felaktigt kallad **Linnösjön**) Hultsjö sn,

Västra hd Smål., vid hvilken äfvenledes ett **Linneryd** är beläget; en å, som börjar i Linnesjön, benämnes af Wieselgren 2: 253 **Linneån.** Dock kan naturligtvis här äfven ett sjönamn ***Linde** ingå; jfr t. ex. fsv. **Lyndarydh** (SD 5: 59 fr. 1341), nu **Linneryds** sn, Konga hd Smål.

***Linundhe** är ett af de många fsv. sjönamn, som innehålla det under **Unden, Unnen** omtalade **und** 'sjö, vatten'. Om första leden kan intet bestämt sägas; man kan här ha ett **linn-** (**lind-**), i hvilket fall **Linden, Linnen** böra jämföras, möjligen äfven ett **līn-** (se **Kornan**); men snarast ingår adjektivet **lin** (= nsv. **len**). Samma stam uppträder möjligen i älfnamnen **Lina** Härjed. o. Jämtl., no. **Lindøla,** fht. **Linaha**; se Rygh Elven. ss. 145, 324.

Linsjön, se **Kornan.**

Lisman (Tham Sthlm s. 289) Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml. : **Lisma.** Jag vet emellertid ej, om sjön någonsin burit detta namn : nu kallas den enligt uppgift allmänt **Lismasjön,** det namn som också GS 5 Ö 32 angifver. Jag känner ej gårdnamnet från medeltiden, men det tycks på 1630-talet hafva lytt som nu. Möjligen ligger ett urgammalt sjönamn ***Lism-** till grund. Sjön skall vara synnerligen vacker. Det är ju sålunda tänkbart, för att icke säga sannolikt, att här föreligger en bildning af samma art som sjönamnet **Vismen** å den stam, som ingår i ags. **lis** f. 'gunst, liebe'. För öfrigt kan **m** tillhöra stammen; jfr sv. fsv. **lisma** 'söka ställa sig in o. d.' I så fall äro t. ex. sjönamen **Frillen, Jufvern** (dock osäkert), **Lusten, Fagersjön** o. s. v. att med afseende på betydelsen jämföra. En liknande innebörd torde äfven **Vänern** hafva.

Lisnan, Öfre ock **Nedre,** väl **lis³nan²** [1] (GS 4 Ö 36), två sjöar i Gamleby sn, S. Tjusts hd Klm. Jag saknar all ledning för att kunna bedömma detta namn. Om jag skulle våga en gissning, ville jag förmoda, att sjöarna erhållit namn i motsättning mot den betydligt större sjön **Rummen** ('den rymliga, stora'); jfr **Lillsjön** vid **Möckeln** ock se för öfrigt en mängd analoga fall under **Kalfven, Lillen.** Namnet torde sålunda innehålla någon form af fsv. adj. **litil** 'liten'; jfr t. ex. Sdml. **lisselmidda** (Rz s. 407). För öfrigt är det i saknad af äldre former lönlöst att närmare söka förklara bildningen.

---

[1]) Uppgift om uttalet saknas.

Lixnaren lik³snar²n (**Lexnaren** SGU 24: 77; **Lixnaren** enl. skriftlig uppgift) Ripsa sn, Rönö hd Sdml. Sjön uppgifves numera ha så gott som stillastående vatten, dess enda aflopp är igänslammat. Likvisst torde namnet vara af samma stam som sjönamnet **Leken**. Formen med -e- ofvan angifver sålunda ett äldre uttal; ē → i framför konsonantgrupp, jfr sv. **gispa** (jämte **gäspa**) ← **gēspa**, **vifta** ← **vēfta** o. s. v. samt det fullt analoga **Lixhult** : **Leksjön** (se **Leken**). Med afseende på bildningen förhåller sig **Lexnaren** till **Leken** som **Malsnaren** till **Malen**. I fråga om afledningen må de i samma socken förekommande sjönamnen **Eknaren** ock **Tenaren** jämföras. Det är möjligt, att **Leksnaren** under anslutning till dessa ombildats af ett äldre ***Leksen** (**Leksjön**) = **Lexen** (Dalarna), hvarom se närmare under **Leken**. Om analoga fall se **Kolsnaren** samt **Arken**, **Käxten**.

Det i Norge uppträdande älfnamnet **Lexa** är väl aflett af fisknamnet **lax** (Rygh NG 15: 46).

Ljuda(re)n, fsv. sjönamnet ***Liuþer** o. s. v., se **Judan**.

Ljufven, se **Jufren**.

Ljusen.

1) **Stora** ock **Lilla**, **ju⁴sen** (Grau s. 575 [1754], GS 4 Ö 31. 4 Ö 30) Möklinta sn, Öfver-Tjurbo hd Vstml. Stora Ljusen är enligt Gumælius SGU Aa 26: 18 sannolikt ursprungligen en liten skogssjö, som genom uppdämning blifvit betydligt större. Den är utmärkt för sitt klara vatten, som gör, att man kan se föremål på sjöbottnen.

2) (Cederström Vrml. fiskev. nr 134) Färnebo sn, Filipstads bärgsl. Vrml. Vattnets färg är brunaktig.

En lika benämnd sjö finnes äfven i Dalarna (GS 4 Ö 30). Namnet innehåller adj. **ljus**, fsv. **lius**, isl. **ljóss**. Samma stam ingår i sjönamnen **Ljusnaren**, **Ljusterhöfden**, **Ljussjön**[1], **Ljus(e)vattnet**[2], **Ljustjärn**[3], norrl. älfnamnet **Ljusnan** (Modin Sv. lm. XIX. 2: 50) samt vidare de under **Lysningen** anförda vattendragsnamnen; jfr äfven **Lyren**, där bl. a. fno. **Lygrir** omtalas. Från aflägsnare håll må erinras om det keltiska flodnamnet

---

1) GS 2 V 33, 2 Ö 31.

2) GS 1 V 36 2 ggr : **Ljusevattnet**, 2 V 36, 1 V 34 2 ggr, 2 V 33.

3) GS 2 V 33, 1 V 32 2 ggr, 2 Ö 32 2 ggr, 1 Ö 31, 2 Ö 31 4 ggr, 3 Ö 31 2 ggr.

Leukosa, Lōkosa[1]. Är sjönamnet bildat direkt af adj., kunna t. ex. **Blanken, Bleken, Hviten, Mörken, Skiren, Svarten** jämföras. För öfrigt erinras i fråga om betydelsen om **Glan, Glimmingen** samt vrml. älfnamnet **Glomman** (fsv. **Glāma**, se tillägget) o. s. v.

Fullt säker på att alla ofvan uppräknade sjönamn äro bildade af denna stam, kan man naturligtvis ej vara. Jag erinrar t. ex. om gårdnamnet **Ljushult** Sexdräga sn Vg., hvilket år 1312 skrefs **Gyusholt** (SD III).

Ljusnaren **jus³nar²n** (*jûsnån*) (**Ljusnaren** Nora bergsl. s. 62 [1791]; **Ljusnarn** GS 2 Ö 31), stor sjö i Ljusnarsbärgs sn, Nya Kopparbärgs bärgsl. Vstml. : **Ljusnarsnäs, Ljusnarssund. Ljussnarss bärgslag** omtalas 1667[2]. Här föreligger tydligen ett fsv. sjönamn ***Liusnir,** af stammen i fsv. adj. ock sbst. **lius**; se för öfrigt föregående namn. Med afseende på bildningen jfr **Kolsnaren** ock **Ottnaren.**

Möjligen är ordet aflett af ett älfnamn ***Liusn(a),** jfr norrl. **Ljusnan.** Om dylika bildningar af älfnamn se närmare afd. II. På samma sätt har jag antagit, att **Ottnaren** innehåller ett älfnamn ***Otta** (= fno. **O'tta**). Detta sjönamn erbjuder äfven till betydelsen en parallell, då det enligt min mening innehåller den ieu. stammen n̥kt i sskr. **aktú** 'ljus', gr. ἀκτίς 'stråle', got. **uhtwo** 'otta', egentl. 'ljusning'.

Ljusterhöfden **jus³terhöv²den** (GS 3 Ö 40) Eringsboda sn, Medelstads hd Blek. Då man vet, att några med **-höfden** sammansatta sjönamn såsom **Nätterhöfden, Sillhöfden** till första led hafva eller synas hafva ett ånamn[3], kan det tyckas frestande att antaga, det här en motsvarighet till fno. älfnamnet **Jóstra**[4] ingår. Men däremot talar dels den omständigheten, att ingen af de åar, som stå i förbindelse med sjön, är så betydande, att den i äldre tider rimligtvis kunnat bära ett självständigt namn, ock dels att nära Ljusterhöfden sjön Svarthöfden är belägen, hvilken tydligen fått namn i motsättning mot den förra; jfr t. ex. **Dofvern** nära **Glan, Hvitsjön** invid **Svartsjön** (GS 4 Ö 33)

---

1) Much ZfdA 41: 129.
2) I en handling aftryckt i Norask. ark. 3: 456.
3) Jfr det motsvarande förhållandet i fht.; se **-höfden.**
4) Om detta se Rygh Stud. s. 67.

Oppunda hd Sdml., isl. **Kaldá** nära **Hitará**, ital. **Lago Nero** nära **Lago Bianco**[2] o. s. v. Ljusterhöfden har enligt uppgift ljusa ock öppna stränder samt klart vatten. Jag antager alltså, att sjön i fda. tid hetat ***Liustre** l. ngt dyl. ock att detta är en afledning af stammen i **ljus** (se **Ljusen**) samt — åtminstone i hufvudsak — samma namn som de i Dalarna förekommande **Ljustern** (Säter) ock **Björkljustern** (Silfbärgs sn), båda upptagna å GS 3 Ö 30. Med afseende på bildningen erinrar detta namn om sjönamnen **Salstern, Vänstern** samt de fno. älfnamnen **Istra, Jóstra, Mistra, Ostr** ock **Vinstr**[2]. I betraktande af de många öfverensstämmelser, som finnas mellan namn å vattendrag ock öar, är det sannolikt, att vår stam ***liustr-** bör identifieras med den, som ingår i fsv. **Liustrø**, år 1322 skrifvet **lyustrø** (SD 3: 539), nu **Ljusterön** Värmdö Uppl., säkerligen sammansättning med ett äldre enkelt namn ***Liuster** eller ***Liustra.** Samma namn uppträder väl äfven i **Justerö** i Gudingefjärden Klm. I fråga om bildningen erinras om da. önamnet **Falster** : **fala** 'slätt' samt de fno. **Flóstr, Mostr, Mystr, Óstr, Røkstr.** Betydelsen är motsatt den, som ingår i fsv. **Myrkiø** (1314 enl. SD 3: 152), nu **Mörkö** Sdml.

Om senare leden af vårt sjönamn **-höfden,** hvilken alltså icke ingått i sjönamnets ursprungliga form, se **Fullhöfden, -höfden.**

Fsv. **Lodnaunadh,** gårdnamn, se **Lönern.**

Fsv. **Loðne,** se **Lönern.**

Loftern **lof³ter²n** (**Loftaren** Hermelin 1810; **Loftern** GS 3 Ö 35) Dalhems sn, N. Tjusts hd Klm. Ordet tycks vara en afledning af sv. **loft,** fsv. **lopt** n. 'solarium o. d.' eller ett därmed likalydande ord = isl. **lopt,** hvars svenska etymologiska motsvarighet **luft** är tyskt lånord. Om samma ord i no. ortnamn se Rygh NG Indl. s. 66. Emellertid är det högst vanskligt att yttra sig om hvilken föreställning som legat till grund för namnet. Skulle det vara en afledning af **loft** 'solarium', vore det ett jämförelsenamn af samma art som sjönamnen på **-gården, Toften,** möjligen äfven **Salen.** Om å andra sidan en inhemsk motsvarighet till sv. **luft** ingår i sjönamnet, är det väl sjöns färg som åsyftats. Kock IF 10: 99 anser möjligt, att grund-

---

[1]) Egli Nom. geogr. s. 111 (1893).
[2]) Dessa senare anföras af Rygh Stud. s. 67.

betydelsen i detta ord är 'glänsande'. Dock tror jag icke med nämnda förf., att det är rotbesläktat med isl. **leiptr.** Slutligen erinras om sjönamnet **Löften,** med hvilket väl namnet står i etymologisk förbindelse.

Lofvarna **lo³varna²** (**Lofven** Hermelin 1808, Cederström Vrml. fiskev. nr 1698; **Lofvarna** GS 1 V 32), sjöar i Stafsnäs sn, Gillbärgs hd Vrml.; se **Degerlofven.**

Loken, Norra ock **Södra, lo³ken²** (*lǭkən*) (**Loken** GS 2 Ö 32; **Lacken** Lotter c. 1750, säkerligen felaktigt), två långsmala sjöar i Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml. : **Loka** (hälsobrunn). Detta senare namn förklaras af Nor. Sv. etym. s. 50 såsom hörande till dalmålets **lök** 'vattenpuss'. Gårdnamnets älsta form har tydligen varit ***Lōkar,** ock detta har närmast syftat på de sjöar, af hvilka gården var omgifven. Jfr i fråga om betydelsen **Däfveln.** Om med **lok** besläktade ord se under **Laxfjällen.**

Hos Egli s. 548 (1893) härledes namnet **Loka källa** (efter Pettersson Lappl. s. 29) från finska **loka** 'gyttja', »das die einwandernden germanen adoptirten . .» Denna uppfattning är naturligtvis felaktig, hvarmed dock icke må sägas, att ej de svenska ock finska orden på ett eller annat sätt — i så fall snarast genom lån från svenskan — kunna etymologiskt sammanhänga.

Lommaren **lom³mar²n** (*lòmaŋ*) eller — att dömma af uppgiften **»lōmern»** — äfven med långt **o** (**Lommaren** Tuneld [1] 1: 57 [1785], GS 5 Ö 31; **Lommarn** Radloff 1: 14 [1804]; **Lomaren** Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 14), lång ock smal sjö i Husby, Malsta ock Frötuna s:nar, Lyhundra hd ock Frötuna ock Länna skeppsl. Uppl. Den är för öfrigt mycket djup. Namnet har till skillnad från sjönamnet **Limaren** icke sammansättningsbetoning. Den fsv. formen synes alltså ha varit ***Lōmir.** Ordet bör väl sammanhållas med **Lommern** samt med det fno. älfnamnet **Lóma**[1], som bör skiljas från det fno. **Luma** (Rygh 3: 264, 365). Jag för dessa ord till den germ. stam **lōm-**, som ingår i fht. **luomi,** mht. **lüeme** 'matt, slapp, mild'[2], fsv. ***lōmber** (hvaraf sv. **lomhörd**) ock **lomma** 'gå tungt ock slappt'[3],

[1]) Se Rygh NG 2: 149, 3: 46, IV. 2: 282; jfr not 5 å s. 352.
[2]) Persson Wz. s. 130, Prellwitz under νωλεμές.
[3]) Nor. Sv. etym. s. 51.

hvartill jag lägger sv. dial. **lomm** 'trög, orörlig' Vg., **lomugur** ds. Gotl.[1], ock slutligen det fht. flodnamnet ***Luominza**, hvilket vGrienberger MdIföG 19: 527 för till nämnda fht. ord. Jfr det i afljudsförhållande stående adj. **lam**, hvaraf sjönamnet **Lammen**, samt för öfrigt de fht. flodnamnen **Lamnich** ock **Maticha**. Om dessa samt andra betydelseparalleller se under **Lammen**.

En annan möjlighet, som icke alldeles bör förbises, är att namnet hör till en stam **hlōm-** : lat. **clāmor**; om rotbesläktade ord se under **Loren**. I afljudsförhållande till lat. **clāmor** står sv. dial. **lama**[2]. I fråga om betydelsen vore att jämföra **Bjälmen**, **Galmaren**, **Ommen**, **Open** ock många andra. Emellertid anser jag den första tolkningen böra föredragas. Föga troligt är, att i sjönamnet **Lommaren** samma betydelsenyans uppträder som i isl. **lómbragð**, **lómgeðr** o. s. v.[3] För öfrigt må nämnas, att det icke synes mig finnas någon anledning att föra vårt sjönamn till lat. **lāma** 'pfütze', lit. **lomà**, lett. **lāma** 'niedrige stelle'[4]. Ej häller är det troligt, att det är bildat af fogelnamnet **lom**, isl. **lómr**, hvilket annars är ganska vanligt i namn på svenska sjöar[5]. Knappast vågar man häller på grund af frånvaron af sammansättningsbetoning antaga, att ordet liksom det på annat sätt akcentuerade **Limaren** är en sammansättning med **mar** 'sjö'. I detta fall vore emellertid första leden kanske snarast det af Läffler Ark. 7: 261, 10: 170 speciellt från Uppland uppvisade **lo** 'lund' (i **Loaskialf**, **Lohärad**). Jfr det i så fall likabetydande vanliga namnet **Lundsjön**. — Fsv. ***Lōmir**.

Lommern[6] (GS 2 V 35), ytterst liten sjö i Forshälla sn, Inlands-Fräkne hd Boh. För öfrigt har jag mig intet bekant om densamma; kanske är den numera uttorkad eller igänvallad. Det är under sådana förhållanden vanskligt att yttra sig om

---

[1]) Ant. tidskr. 2: 172.

[2]) Anfört af Noreen (ock Bugge) Ordl. öfv. dalm. s. 234, Grip Sv. lm. XVIII. 6: 75 f.

[3]) Jfr Nor. Sv. etym. s. 51. En annan härledning af ordet framställes af Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 248.

[4]) Om dessa ord se Persson Wz. s. 288.

[5]) Dit för emellertid Rygh Elven. s. 147 såväl fno. **Lóma** som sv. **Lommaren** ock **Lommern**.

[6]) Uttalsuppgift är ej lemnad.

namnet; jfr **Lommaren**. I Västerlanda sn, Inlands-Torpe hd, likaledes i Boh., finnes enligt GS 1 V 35 en liten vattensamling, som å kartan kallas **Lommersjö**.

Lomsen[1] (Fernow s. 8 [1773], Björkman s. 105, Cederström Vrml. fiskev. nr 1335) mellan Bogens ock Lekvattnets s:nar, Jösse ock Fryksdals h:der Vrml. Den af CEDERSTRÖM anförda biformen **Lomsjön** visar, att namnet tillhör en just i dessa näjder ganska talrikt företrädd grupp af sjönamn, däri fogelnamnet **lom**, isl. **lómr** ingår : **Lomasjö** (1603) Kalfs sn, Kinds hd Vg., **Lomsjön**[2], **Lom(me)vatten** (GS 1 V 35 3 ggr), **Lomtjärn**[3], fsv. **Lomagyl** (SRP nr 2486 från 1390) Tjusts hd Klm., nsv. **Lommagöl**[4]. Sjönamnet **Lommaren** ock fno. älfnamnet **Lóma**, som Rygh Elven. s. 147 för till isl. **lómr**, förklarar jag hällre såsom ofvan skett.

Namnet **Lomsen** är antagligen identiskt med **Lumsen** (GS 3 Ö 31) : **Lumsbacken** Söderbärke sn Dal.; jfr dalmålets **lüemb** 'lom'[5]. Dock kunde man äfven ställa detta senare namn till no. älfnamnet **Luma**, anfört af Rygh NG 3: 365 m. fl. st. Ett motsvarande namn har kanske i så fall rent af burits af den genom sjön Lumsen flytande **Lumsån**. Denna stam **lum-** hör antingen till isl. **hlymja** 'klinga, braka, larma', isl. **hlymr** m. 'klang o. s. v.', af äldre **hlum-**, alltså med en som bekant ytterst vanlig betydelse i sjö- ock älfnamn (se t. ex. under **Galmaren**), eller till no. dial. **lum** 'ljum', ä.-da. 'mycket varm'[6], i hvilket fall de under **Heten** omtalade sjönamnen vore att till betydelsen jämföra. Hit hör väl äfven namnet **Lummasjön** (GS 1 V 38 Hall.).

Lonen (Bureus karta 1626, Tuneld s. 170 [1741][7], Lindskog 2: 189 [1813], Styffe Un.$_2$ s. 133; jfr Minnen upptecknade af A. A. Afzelius s. 4, Lex. 3: 406) är det forna namnet på Hornborgasjön Vg. (se d. o.). Enligt en skriftlig uppgift har den af allmogen kallats **Lunen**; dessutom ange Marelius karta 1774,

---

1) Uttal obekant. 2) GS 3 Ö 40, 1 Ö 37.

3) GS 2 V 33, 1 V 32, 2 Ö 32 5 ggr Vrml. Nke Vstml., 1 V 31, 1 Ö 31 5 ggr, 2 Ö 31 2 ggr, 3 Ö 31.

4) GS 3 Ö 40 2 ggr, 1 Ö 37.

5) Jfr Nor. Sv. lm. IV. 2: 116.

6) Jfr Rygh Elven. s. 149. Om öfriga släktingar se Karsten Prim. nominalb. 2: 66.

7) Nämnd bredvid Hornborgasjön.

Tuneld (II) 5: 14 (1790), Lindskog 2: 189 samt Schlyt. VGL s. 563 formen **Lunden**, tydligen en etymologiserande ombildning af dessa namn. Den fsv. formen är lyckligtvis bevarad: enligt Schlyt. VGL anf. st. åsyftas nämligen denna sjö med det i VGL IV. 11: 3 förekommande **lyniendi** (med varianterna **Lönænde, lönindhi, Linnændi, Linninde, tyniende**[!])[1], anfört bland de i samma moment uppräknade »almænnigs uatn». Då SCHLYTER utan reservation identifierar denna sjö med den, som nu bär namnet Hornborgasjön, måste han härför hafva ganska starka skäl, ock jag anser mig böra akceptera hans mening, dock såsom nedan synes icke blott på SCHLYTERS auktoritet. Emellertid må nämnas, att — så vitt jag kan se — intet i framställningen nödgar oss att likställa **Lyniandi** ock **Lonen** (d. v. s. Hornborgasjön). Det finnes nämligen äfven en annan möjlighet att välja på : att sjön Lonen åsyftas med det VGL s. st. anförda namnet **loðne**. Detta ord betecknar emellertid enligt SCHLYTER den i Redvägs hd belägna sjön **Lönern**, af SCHLYTER kallad **Lönen**. Formellt sett ligger det dock, synes mig, närmare till hands att kasta om ordningen ock identifiera **Lyniendi** med **Lönern**, men **Loðne** med **Lonen**. Då jag nu trots detta följer SCHLYTER i hans uppfattning, sker det alltså med det förbehåll, som ofvan antydes. Den möjligheten, som någon kunde tänka sig, att i listan på Västergötlands sjöar Hornborgasjön eller Lonen alls ej blifvit omnämnd, är alldeles utesluten af det skäl, att den är en af provinsens största sjöar. Just denna omständighet talar för öfrigt ganska starkt för SCHLYTERS mening, i ty att på grund af sin betydelse namnet **Lyniende** mycket bättre passar in på Lonen än på Lönern. Ordet är nämligen uppenbart en participbildning af ett i nordiska språk annars icke uppvisat v. **lynia**, motsvarande isl. ***hlynja** = ags. **hlynnan, hlynian** 'make a loud sound; resound, roar (of sea); shout'; jfr **hlyn(n)** m. 'loud sound, resonance, clamour' ock s-afledningen **hlynsian** med samma bet. som **hlynnan**, alla utgående från en germ. basis **hlun-**. Vi återfinna alltså här en betydelse, som är synnerligen vanlig i våra sjönamn ock som särskilt i namnet på den vidsträckta ock blåsiga Hornborgasjön måste anses vara väl på sin plats. Närmast jämförliga såväl med afseende på bildning som bety-

[1]) Schlyt. VGL s. 291.

delse äro det fsv. älfnamnet **Ryniande** (: **rynia** 'larma', se d. o.), det fno. fors- ock älfnamnet **Dynjandi**[1], bl. a. ingående i gårdnamnet **Dynjan**; jfr för öfrigt **Jälnan** (fsv. **Gællande?**), ***Siudhande**, ***Skinande**, **Vällen** (fsv. **Vællande?**). Ett antal participbildningar på **-andi**, som begagnats som namn på norska älfvar ock forsar, anföras af Rygh NG 3: 70; jfr äfven anf. arb. 14: 372. I fråga om betydelsen erinras för öfrigt om de svenska sjönamnen **Bjälmen, Gallen, Galmaren, Jälmaren, Kärmen, Loren, Rottnen, Skrikegallen, Tjutingen** m. fl. m. fl. Något närmare om ljudutvecklingen **Lyniendi** → **Lonen** har jag ej att meddela. Däremot kunde nämnas, att för öfvergången **Loðne** → **Lönern** i sin mån talar parallellen fno. **Loðnakjǫr** → **Lönnekärr** (se **Loðne, Lönern**).

Lonnen lon⁴nen eller **lon³nen²**? af allmogen uttalat *lǫn* (**Lån** Fernow s. 14 [1773], Hermelin 1803; **Låhn** Dahl Carlssk. Sochn 1779[2]; **Lonnen** GS 2 Ö 32) Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml.: **Ö.** o. **V. Lonntorp.** Detta gårdnamn har jag älst funnit från 1574[3] under formen **Lönetorp.** Den i Norask. ark. 2: 443 anförda formen **Lonntorpet** från 1590 är möjligen normaliserad. Sjönamnet är mycket vanskligt att tyda. Målets *lǫn* kan utgå från ett fsv. ***lönen** eller ***lönnen**[4]. Man har alltså rätt att som grundord ansätta ett fsv. ***lön.** Detta kan vara en motsvarighet till vissa sv. dialekters **lonn** ock det sällsynta isl. **hlunr**[5], en oomljudd biform till trädnamnet **lönn,** fsv. **lön,** isl. **hlynr.** I så fall vore att erinra om sjönamnen **Alen, Asken, Aspen, Björken, Eken, Furen, Gran, Linden.** Dock må tillfogas, att trots förekomsten af namnen **Lönern, Löningen** ock **Lönesjön** ordet med undantag af **Lönntjärn** (GS 1 V 32 Vrml.), ett säkerligen ganska ungt namn, icke är f u l l t säkert uppvisat i något annat af de sv. sjöar, jag känner. Icke häller i Norge är det vanligt i ortnamn, ehuru trädet där ingalunda är sällsynt[6]. Man bör därför taga äfven andra möjligheter i öfvervägande. Nu kan ordet också utgå från ett fsv. **Löþin**[7]. Jag

---

1) Se härom Rygh NG 1: 150.
2) Norask. ark. 2: 406.
3) Norask. ark. 2: 424.
4) Fil. dr G. KALLSTENIUS.
5) Jfr Nor. Aisl. gr. § 382, 3.
6) Rygh NG Indl. s. 66.
7) Enligt uppgift af fil. dr G. KALLSTENIUS.

anser det ganska sannolikt, att namnet haft denna eller liknande fsv. form ock att det etymologiskt sammanhänger med sv. sjönamnet **Loðne,** nu **Lönern** eller **Lönen,** hvilket ord kan vara bildat af fsv. **loþin;** se härom utförligare under dessa ord.

***Lora,** fsv. (numera försvunnet) älfnamn, Risinge sn Ög., se **Loren.**

Loren lɷ⁴ren, 2 äfven lɷ⁴rn.

1) (Lotter c. 1750, Hermelin 1809, GS 2 Ö 35), icke obetydlig sjö i Linderås sn, N. Vedbo hd Smål. : **Lorsända;** jfr t. ex. **Fryksände : Fryken.**

2) (Widegren 2: 459 [1829], Tham Link. s. 620, GS 2 Ö 35) på gränsen mellan Röks ock St. Åby s:nar, Lysings hd Ög., ett par mil norr om föregående sjö : **Lorshagen.** Sjön är säkerligen densamma, som i Lex. 5: 564 felaktigt kallas **Laxen.**

Om akcentuppgiften är riktig, visar denna tillika med gårdnamnet **Lorshagen** på ett fsv. enstafvigt ***Lōr.** Men akcenten kan här som i så många andra fall[1] ha förskjutits, ock sjön har då i fsv. tid kallats ***Lorir** (utan omljud såsom **Mælir,** fno. **Aspir** o. s. v.). Detta **Lor** eller **Lorir** ställer jag till fno. älfnamnet **Lóra,** no. **Lora,** två gånger uppvisat eller spårat[2]. Detta ånamn anser jag äfven ha funnits i Sverige ock burits af den å, som förenar sjöarna Ormlången ock Gron, Risinge sn Ög. Vid ån ligger nämligen gården **Lotorp,** men denna kallas år 1364 **Lorotorp** (SRP nr 615), hvilket namn tydligen är sammansatt med ett älfnamn **Lora.** Nu benämnes vattendraget **Lotorps ström,** ock dess strida lopp gör den nedan framställda etymologien af ordet högst sannolik. Jfr äfven **Lorån** i Härjedalen.

Namnen innehålla helt säkert samma stam som namnet å Tors fostermoder **Hlóra**[3], hvilket betyder 'brüllerin' ock är en **r**-utvidgning af den rot, som ingår i fht. **hlôjan,** ags. **hlówan** 'ljuda o. d.', hvaraf t. ex. namnet på Merovingernas stamfader **Chlôjo** 'der brüller' är bildat[4]; jfr vidare Tors binamn **Hlórriði,**

---

[1]) Se t. ex. **Dofvern.**

[2]) Rygh Thj. VSS. 1882, s. 25, NG IV. 1: 29. Jfr nu äfven Rygh Elven. s. 148.

[3]) Se t. ex. Meyer Germ. myth. s. 154.

[4]) Meyer Germ. myth. s. 105.

hvars första led innehåller stammen **hlō-** eller **hlōr-**[1]. Samma stam ligger till grund för lat. **clārus** urspr. 'ljudande' (jfr betydelseutvecklingen af ty. **hell**), ock samma rotstadium ingår i lat. **clā-mor**[2] (jfr under **Lommaren**). Betydelsen är alltså densamma som hos de under **Lonen** anförda sjönamnen. Bildningen (med **r**-suffix af s. k. öppen rot) är densamma som i fht. adj. **sûr, hêr, sêr**[3]; jfr äfven **Boren.**

Stammen **lor-** uppträder äfven i fsv. ortnamnet **Lorunge,** nu **Loringe** Vg. Detta är emellertid aflett af ett släktnamn ***Lorunger,** hvilket återgår på en personnamnsstam **Lōr-,** som i sin tur nog kan vara identisk med den här behandlade sjönamnsstammen; se min afhandling om de svenska ortnamnen på **-inge, -unge.** Om någon skulle känna sig frestad att sammanställa det sv. sjönamnet **Loren** med det fornkeltiska sjönamnet **Lārios,** nu Lago di Como, må nämnas, att detta sannolikt är en afledning af fornkelt. ***lāros** (= ir. **lár** 'solum patrium', wales. **llawr** 'ground, floor'), motsvarande mht. **vluor** 'flur', isl. **flór** 'golf, mark' ← ieu. **plār-**[4]. Sjönamnet **Larios** vore då besläktat ock ungefär likbetydande med **Floden, Fladen** o. s. v. (se ofvan).

Lottern **lot⁴tern** (**Låttran** Tham Nyk. s. 5; **Låttrasjön** anf. arb. s. 334; **Lotternsjön** GS 3 Ö 33) Österåkers ock V. Vingåkers s:nar, Oppunda hd Sdml. : **Låttra.** Namnet är, såsom redan s. 66 antagits, en substantivering af ett adj. motsvarande got. **hlûtrs** 'ren', ags. **hlúttor** 'ren, klar', fht. **hlûttar** 'ljus, ren, klar' (= ty. **lauter**). Den korta vokalen, som vårt sjönamn uppvisar, har väl uppstått genom förkortning framför dubbelkonsonant. Tänkbart vore dock äfven, att namnet innehåller samma rotstadium som det besläktade gr. κλύδων 'våg'. I fråga om betydelse ock bildning erinras om sjönamnen **Ljusen, Renaren, Skiren, Skären, Klartjärn** (GS 1 Ö 31 Vrml.) samt älfnamnet **Klaran.**

---

[1]) Enligt Gering ZfdPh. 26: 25 af ***Hlō-hriði** 'der brüllende wetterer'; snarare är dock namnet ett ***Hlō(r)-riði** 'som far fram med buller ock brak'.

[2]) Om öfriga släktingar se Persson Wz. s. 13.

[3]) Kluge Nom. stammb.$_2$ § 195 (»196»).

[4]) Se Stokes hos Fick$_4$ 2: 236 ock Holder Altcelt. sprachsch. 2: 144, 146.

Namnet bör antagligen sammanhållas med älfnamnet **Luttran,** biflod till Ösan Vg., ock no. **Lutra;** jfr dock Rygh-Bugge Elven. ss. 149, 325. Adj. **hlûtr** ingår äfven i fht. flodnamnet **Hlûtraha** (hvarom Förstem. 2: 748). Nht. **die Lauter,** biflod till Rhen, har däremot keltiskt ursprung : fkelt. **Lutra**[1].

Sjönamnet **Glottern** (hvarom ofvan) är knappast bildat af samma adj., utbildat med prefixet **ga-.** Jfr nämligen önamnet **Glotterön** (i östgötaskärgården), som man ej gärna vill skilja från **Glottern** ock ej häller härleda från adj. **hlûtr-.**

Ludden (Radloff 2: 121 [1805]), enligt Radloff en liten sjö mellan Estuna ock Malsta s:nar, Lyhundra hd, samt Frötuna sn, Frötuna skeppslag Uppl. Jag har icke sett den annorstädes omnämnd, hvadan den möjligen nu är försvunnen. Namnet synes tillhöra samma lilla grupp af sjönamn som fsv. **Loðne;** se **Lönnern.** En **Ludda källa,** bekant för sitt mycket kyliga vatten ock sin rika åder, omtalas af Wieselgren 3: 61 från Värnamo sn Smål.

Det må för öfrigt påpekas, att namnet **Ludden** äfven bäres af en bärgås i Ög. (Lex. 7: 763).

Lum-, se **Lomsen** slutet.

Lunden, Lunen, se **Lonen.**

Lungen **lug⁴gen.**

1) **Stora** ock **Lilla** (*lóŋən,* hvilket enligt målets ljudlagar motsvarar ett riksspråkligt **lug⁴gen**) (**Stor Lungen** Lotter c. 1750; **Lungen** Fernow s. 14 [1773], GS 2 Ö 32), två icke obetydliga sjöar i Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml. : **Lungstorp, L. Lungstorp,** år 1642 kallade **Lungtorperne**[2]. Efter sjön har äfven socknen fått namn: den torde dock först på 1600-talet ha afskilts från moderförsamlingen Kroppa ock erhöll egen kyrka 1643. Namnet skrifves år 1611 **Longesund,** där **o** beror på en inom dialekten ljudlagsenlig öfvergång af fsv. **u** → *o*[3]. Samma stam ingår äfven i namnet på **Lungälfven,** hvilken flyter ut i Stora Lungen ock kommer från Pardisbyttan (i Brattfors sn), alltså samma älf genom hvilken **Lungen** 2 jämte sjöarna Alstern ock Kalfven afbörda sig. De båda sjöarna kallas äfven **Stor-** ock **Lill-lungen;** se d. o.

[1]) Holder Altcelt. sprachsch. 2: 354.

[2]) Norask. ark. 2: 765.

[3]) Kallstenius Sv. lm. XXI. 1: 161.

2) (Lotter c. 1750, GS 1 Ö 31), icke obetydlig sjö i Brattfors sn, Filipstads bärgsl. Vrml. : **Lungstorp.**

Det förefaller mig möjligt, att namnet älst tillkommit St. Lungen (se **Lungen** 1), så öfvergått på Lungälfven ock slutligen på **Lungen** 2. Men sannolikare är, som nedan nämnes, att namnet ursprungligen tillkommit Lungälfven, hvilken sålunda i äldre tider kallats **Lung(a).**

Samma stam tyckes ingå i det fno. fjordnamn **Lyngir,** som enligt Rygh Stud. s. 61 en gång existerat. Det är älst uppvisat i ortnamnet **Lynghesþufua** (1330—1340), ett näs vid fjordens, den nuvarande Lyngenfjords, mynning. Men detta **Lyngir** anser Rygh möjligen utgå från ett ännu äldre **Lygnir : logn** 'lugn', i hvilket fall namnet vore identiskt med sv. sjönamnet **Lygnern.** »Muligheden af en saadan overgang allerede tidlig i 14de aarh. er kanske ikke udelukket» (Rygh a. st.). Jfr äfven **Angarn, Byngarn.** På analogt sätt skulle då också vårt sjönamn **Lungen** ha uppstått ur **Lugnen** (jfr sjönamnen **Magelungen, Hungen : Hugn** samt v. **lynga** [**på**] ← **lygna** V. Nke Rz s. 414) eller utgått från den obest. formen **lugn** → **lung.** Det senare är dock mindre troligt, då — att dömma af förhållandena i angränsande dialekter — n i dylik ställning kvarstår. Formen **lung-** kunde ha uppkommit i gårdnamnen **Lungtorp, Lungsund** ock sedan öfvergått på sjönamnen.

Emellertid anser jag detta förslag till tolkning af sjönamnet af flera skäl mycket osannolikt ock föredrager i stället att härleda såväl detta som det fno. fjordnamnet **Lyngir** ur en stam **Lung-.** Åtminstone formellt sett samma stam förekommer i fsv. ortnamnen **Lungho, Lungh** (VGL II. M. 8), »nu troligen byn **Long** i Barne hd» (Schlyt. VGL s. 563), **Lung** (SD 1: 529 fr. 1278), nu **Longs** sn, Barne hd Vg., **Lung** (1331)[1] Sdml. samt **Lunga** (1410 enl. SD NS II), nu **Ljunga** Öfver-Selö sn Sdml. Om nu något eller några af dessa böra förbindas med vårt sjönamn, lemnas därhän. Det finnes, så vitt jag vet, ingen särskild anledning att i något af dem söka sjö- eller älfnamn. Men det är ju möjligt, att samtliga namnen af stammen **lung-** likvisst kunna förenas under en gemensam betydelse. Man synes mig då icke

---

[1]) SD IV. Att denna socken i äldre tid kallats **Lugn,** såsom Lindskog 1: 104 förmenar, är, så vitt jag vet, alldeles felaktigt.

utan skäl kunna tänka på lit. **lankà** f. 'dal; vid flod belägen äng', hvilket ord som bekant innehåller en afljudsform till lit. **lenkiù** 'böja sig'; jfr i fråga om betydelseöfvergången lett. **lei-ja** 'dal' : √ **li** 'böja' i t. ex. lat. **li-tuus** 'krummstab'[1], gr. ἄγκος n. 'dal' : sskr. **áñcati** 'böjer'[2]. Sammanställningen af ortnamnsstammen **lung-** ock lit. **lankà** styrkes af den omständigheten, att nsv. **lynga** 'ögla, lycka', hvilket Nor. Urg. lautl. s. 207 ställer till fht. **slingan** 'winden', möjligen snarast bör föras hit. Är detta riktigt, står stammen alltså icke isolerad inom det nordiska språkområdet. Om nu denna härledning passar in på naturbeskaffenheten hos de här anförda gård- ock sockennamnen, är jag ej i tillfälle att afgöra; men i fråga om en dylik betydelse hos sjönamn erinrar jag om **Dänningen, Dänseln.** Man kunde för öfrigt uppkasta den frågan, huruvida ej ett ock annat af namnen på **-lungen, -lången** innehålla samma ord. Emellertid tyckas de dalska sjönamnen **Bollungen, Gullungen, Kållungen** vara bildade med suffixet **-ung,** ock hvad de på **-lången** vidgår, finnes ett, nämligen **Hallången,** som i äldre tider sannolikt ändats på **-ung-**; men annars icke något, där man har egentlig anledning att förmoda, det icke adj. **lång** skulle ingå.

Om man nu anser sig böra skilja sjönamnet **Lungen** ock de öfriga ortnamnen, är det synnerligen frestande att föra detsamma till fht. **lungar** 'rask, munter', ags. **lungre** adv. 'snabbt' = gr. ἐλαφρός 'rask, munter' ← ieu. ***l̥nghrós**, resp. ***el̥nghrós**[3], hvarvid till betydelsen sjönamnen **Leken, Svinnaren** m. fl. vore att jämföra. Betänkligheter vållar dock frånvaron af det radikala **r,** ehuruväl af lättare art, då andra — dock utomgermanska — släktingar likaledes sakna detsamma, nämligen bl. a. sskr. **laghúṣ** 'rask, lätt' = gr. ελαχύς 'liten, ringa', i hvilket sistnämnda ord det labiovelara **gh** mist sin labiala karakter på grund af det följande **u.** Därest det nu skulle visa sig, att de nämnda gårdnamnen af ett eller annat skäl kräfva sin särskilda förklaring, synes mig detta sista förslag till tydning af sjönamnet **Lungen** böra i första rummet tagas i öfvervägande. Nam-

---

1) Jfr Fick$_4$ 1: 538.
2) Andra ex. hos Hellqu. Ark. 7: 171, Joh. IF 2: 55.
3) Jfr Hirt Ablaut s. 122.

net har då älst hört till älfven. På samma sätt har **Molkån** (fsv. **Molk[a]** : nsv. gårdnamnet **Molka**) gifvit namn åt såväl sjön **Molken,** från hvilken den kommer, som **Molkaviken,** i hvilken den utfaller, samt t. ex. **Rotnen** 1 ock 3 uppkallats efter åarna **Rotn.** Hit för jag i alla händelser det i Sn. E. förekommande hästnamnet **Lungr,** alltså 'den snabbe'.

Lunten **lun⁴ten** (**lúntn**) (Hermelin 1803, Schultz Fellingsbro sn m. fl.) Fellingsbro sn o. hd Vstml. : **Luntfors, Luntbacken.** Efter sjön har äfven den från densamma kommande **Luntån** eller **Luntbäcken** blifvit uppkallad. Sjön har enligt uppgift trögt vatten[1]. Namnet hör efter min mening till stammen **lun-** i no. **luna** 'gå stilla' Aas., hvaraf **k**-afledningen no. ock sv. **lunka** med deverbativet **lunk,** **s**-afledningen no. sv. **lunsa** 'gå trögt', sv. dial. äfven **lynsa, lönsa,** samt **t**-afledningen no. **lunta** 'röra sig makligt' Ross, da. **lunte** ds., sv. dial. **lynta, lönta** 'löpa tungt ock med möda' Rz med deverbativet sv. **lunta** 'tjock ock ovig kvinna'[2]. Dock kan ej bestämmas, om sjönamnet är bildat af stammen **lunt-** eller af **lun-** med samma suffix, som ingår i några andra sjönamn. Samma stam uppträder i sv. älfnamnet **Luna** Härjed.; jfr äfven Rygh Elven. s. 148. Betydelsen är densamma som i **Dabaken, Lammen, Såken** m. fl. sjönamn.

Lusten.

1) **lus⁴ten** (Hermelin 1808, Björkman s. 113, GS 1 Ö 32) NedreUlleruds sn, Kils hd Vrml.; väl samma sjö som af Tuneld (II) 5: 104 (1790) åsyftas med namnet **Lösten.** Sjön är vackert belägen ock har, enligt skriftlig uppgift, klart vatten[3].

2) (Cederström Vrml. fiskev. nr 741) Sunne sn, Fryksdals hd Vrml.; mig för öfrigt obekant.

Namnet innehåller sv. fsv. **lust** f. 'lust, njutning, nöje', motsvarande isl. **lyst,** fsax. fht. **lust,** got. **lustus.** Betydelsen är ungefär densamma som i sjönamnen **Unan, Vänern,** ock för öfrigt kunna äfven **Frillen, Lisman,** möjligen också **Jufvern** (vanligen skrifvet med **Lj-**) jämföras. I öfrigt erinrar jag om betydelsen ock bildningen af namnet å den i närheten af Lusten belägna

---

[1]) Sjön är nu enligt min meddelare ganska mycket sänkt ock Luntån fördjupad, »men både sjön ock ån ha nog också i forna tider gifvit intryck af stagnation».

[2]) Se Hellqu. Ark. 14: 138.

[3]) Cederström Vrml. fiskev. nr 798 anger det däremot som grumligt.

Visten. För båda ligga möjligen abstrakta ord på **-st** till grund. Namnet **Lusten** återger snarast föreställningen om en näjd, som är angenäm för ögat, namnet **Visten** snarast en, som är lämplig att kolonisera eller bebo. De unga namnen **Sofielust, Johanneslust** o. s. v., óm hvilka se Falkm. s. 71, bero naturligtvis på tysk invärkan. Då, så vitt jag har mig bekant, den konkreta betydelse, som framskimrar i det besläktade sskr. **lasati** 'glänser, ljuder o. d.' (se **Larjen**), icke kommer till synes i något germanskt språk, synes det mig mindre befogat att i sjönamnet **Lusten** söka spåra någon sådan. En sådan träder däremot i dagen i namnet å den i sydväst liggande sjön **Hyn** samt möjligen äfven i den likaledes närbelägna **Fryken.** Vidare må påpekas, att **Örten** (i nordost) möjligen i fråga om afledningen påvärkats af **Lusten** ock **Visten.** — Om slutligen det af Rygh Stud. s. 66 anförda fno. fjordnamnet **Lustr** innehåller samma stam som här behandlade sjönamn, är något som icke torde kunna afgöras: i alla händelser är bildningen en helt annan, ock snarast ingår i det norska namnet en afledning **-tr-** (-ðr).

Lyan väl **ly³an²** (GS 6 Ö 31), liten sjö i Edsbro sn, Närdinghundra hd Uppl. Säkerligen är det samma sjö som af Radloff 2: 155 (1805) kallas **Lydien.** Denna form får emellertid ej förvilla oss, ty den är en konstruktion af Radloff ock beror på hans sträfvan att gifva sjönamnet en riksspråksmässig form. I det angränsande Vätömålet heter nämligen **midja mia, vidja via, smedja smia** o. s. v.[1], ock jag tager för gifvet, att dessa ord i Edsbro lyda på alldeles samma sätt. Att dock Radloff icke återgaf målets **Lyan** med **Lydjan,** utan med **Lydien,** beror på anslutning till den vanliga svenska sjönamnsändelsen **-en.** Om ordets etymologi se **Lyen,** som innehåller nominativformen till den oblika kasus, från hvilket **Lyan** utgår.

Lyde å, se **Judan.**

Lyen ly³en² [2] (Lotter c. 1750, Rogberg o. Ruda s. 321 [1770], GS 2 Ö 38), icke obetydlig sjö i Gällaryds sn, Östbo hd, ock Slätthögs sn, Allbo hd Smål. : **Lyåsa,** fsv. **Lio(ff)asa** (se **nedan**), i sistnämnda sn. **Lyåsa** förhåller sig till **Lyen** som (fsv.) **Lygnis asa** till **Lygnen** (***Lygnir**), som **Grecksåsar** till **Grecken**

[1]) Schagerström Sv. lm. II. 4: 24.

[2]) Enligt två uppgifter.

o. s. v. Gårdnamnet skrifves i en handling från år 1420 **Lioffasa** ock **Lioasum** (SD NS 3: 538)[1]. Om man utgår från den förstnämnda formen, skulle sjönamnet i fsv. tid ha lytt ***Liove, *Liuve** ock höra till adj. **liuver, liover,** hvars fht. motsvarighet ingår i fht. flodnamn; se **Jufren.** Emellertid synes det mig af flera skäl rimligare att lägga formen **Lioasum** till grund, ock man får då ett fsv. sjönamn ***Lioe.** Detta hör antagligen till fsv. adj. **lio(r), lyoe** 'ljum' Södw., nsv. dial. **jōwi** (***ljoen**) 'ljum'[2]; jfr i fråga om betydelsen sjönamnen **Heten, Värmeln** (: älfnamnet **Værma**), ital. flodnamnet **Calore** (Much PBB 17: 185). För denna tolkning talar i sin mån den omständigheten, att den nedan omtalade **Lysjön** (som likaledes kan ha hetat **Lioe**) medelst en å står i förbindelse med Frisjön, hvilken i fsv. tid kallades **Friski.** Detta ord har jag tolkat såsom betydande 'den kalla', ock det ligger nära till hands att antaga, det de båda sjöarna erhållit sina namn i motsättning mot hvarandra, såsom ofta varit fallet med andra sjönamn; jfr t. ex. de svenska sjönamnen **Blågåln ~ Skiren, Fiolen**[3] **~ Stråken, Hunn ~ Valpen**[3], **Kolsnaren ~ Tisnaren, Ljusterhöfden ~ Svarthöfden, Ljusaxen ~ Svartaxen** (se **Axen**), fsv. älfnamnen **Sæva ~ *Visa** (se **Säfvelången, Veselången**), no. sjönamnen **Vieren ~ Smalvandet.**

I samband med detta sjönamn vill man gärna diskutera fno. älfnamnet **Lýa,** no. **Lya**[4]. Samma namn kan ha burits af den betydliga å, som förbinder Rusken ock Lyen samt nu kallas **Osån.** Det synes att dömma af gårdnamnet **Lya** Fagereds sn Hall. äfven ha tillkommit den ansenliga Högvadsån (GS 1 V 38), vid hvilken gården **Lya** är belägen. Slutligen torde samma stam föreligga i namnet **Lysjön** (GS 1 Ö 37) : **Lysered** Sexdräga m. fl. s:nar Vg., hvilken sjö har högländta ock branta stränder samt för öfrigt på sina ställen är ovanligt djup[5]. **Ly-**

---

[1]) I SD 6: 80 omnämnes från 1349 en gård i Småland vid namn **Lyaasa,** men denna har man — att dömma af andra i samma handling anförda namn — snarast att söka i eller i närheten af Ödestugu socken.

[2]) Vendell Ordb. Ped.-Purmo-målet s. 215.

[3]) Namnen **Fiolen** ock (ombildningen) **Valpen** bero dock på missförstånd af betydelsen i namnen **Stråken** ock **Hunn.**

[4]) Rygh Stud. s. 59 not 1, NG 2: 252, 384, 385, 389, Elven. s. 149, där äfven **Lyen** omnämnes.

[5]) V. Karlsson i SGU Aa 33: 10.

träsket (Öfver-Luleå) uttalas **Löy-** ock kommer däremot måhända af **löy** 'lie'[1].

Det nämnda fno. älfnamnet ställer Rygh till isl. **hlýr,** hvilket ord tycks äga en direkt motsvarighet i fsv. **lȳ,** hvarom se Södw. Ordb. under **lya.** Äfven de anförda svenska namnen kunna höra dit; man kan dock dessutom tänka på fsv. **ly** 'skydd' (se **Läen**). Om nu fsv. ***Lioe (Lyen)** ock fno. **Lýa** äro besläktade, beror närmast på förhållandet mellan fsv. **lior** ock isl. **hlýr.**

Senast i Aisl. gr.$_3$ § 414, 1 anm. 2 antar Noreen med tvekan, att här föreligga växelformer mellan omljudda ock oomljudda former af ett u-stamsparadigm. Med Hultman Ark. 17: 216 f.[2] betraktar jag emellertid hällre **lior** som en växelform till isl. **hlǽr** 'varm, ljum', hvilket ej kan skiljas från fht, **lâo, lâwêr** (af urgerm. **hlǣw-**). Utvecklingen har sedermera sammanfallit med de ords, som utgå från en stam på **-aiw.** Isl. **hlýr** hör däremot närmast till ags. **hléowe** 'varm'; jfr Karsten Prim. nominalb. 2: 247 noten[3].

Lygnen lyg³nen² ⁴ (GS 2 Ö 38), liten sjö i Aneboda sn, Allbo hd Smål. : **Ljungsåsa** (**jug¹så³sa²**), i dagligt tal äfven kallat **Ljungebärg,** ett stycke från sjön i Hjälmseryds sn Smål. Denna gård måste vara densamma, som i SD 4: 550 kallas **Lygnis asa** (1337), så mycket mer som det i samma bref nämnda **Lanxryt** ligger på blott en half mils afstånd (dock i Asa sn). I SD identifieras däremot det nämnda fsv. gårdnamnet med **Lönsås** i Asa sn, hvilken gård äfvenledes är belägen vid en, dock ytterst obetydlig sjö eller snarare en göl. Kanske åsyftas emellertid i SD ifrågavarande gård i Hjälmseryds sn ock är **Lönsås** blott en äldre samt på sätt ock vis riktigare form för namnet än **Ljungsåsa,** där tydligen en ombildning föreligger. Namnet är för öfrigt säkerligen etymologiskt identiskt med **Lyngsåsa** vid norra stranden af Borrasjön (GS 2 Ö 39) Vislanda sn, hvilket i fsv. likaledes måste ha hetat **Lyghnis asa.** Jfr af sjönamn bildade gårdnamn på **ås** under **Brängen, Grecken,**

---

1) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 18.

2) Jfr vFries. Nord. språkhist. s. 38.

3) Om andra förklaringar af **hlǽr** ock **hlýr** se Torp Stud. s. 181 ock Hirt Ablaut s. 86.

4) Enligt uppgift af flera personer.

Lyen, Yngen. Vår sjö har alltså i fsv. tid kallats **Lyghnir,** så ock den sjö, som nu benämnes Borrasjön. Detta namn är aflett af adj. eller sbst. **lugn** ock identiskt med följande namn. I samband med sjönamnet **Lygnen** står säkerligen det **logensbäk,** som anföres i SD 3: 485 såsom råmärke mellan Växjö ock Linköpings biskopsdömen (1320). Enligt min beräkning skulle denna bäck vara att söka just i närheten af sjön Lygnen; jfr under **Hysingen** (: **Husinxaas**), **Kalfven** 5 (: **Kalfsaas**), båda i närheten.

Lygnern **lyg³ner²n,** uttalas af allmogen vanligen **lög³ner²n** (i **lygni** VGL IV. 10, SD 1: 29; **lyghni** VGL IV. 11: 3 hufvudhandskr.; **Lyghnir** därs. hdskr. H, K, L; **i lygner** 1554 HSH 29: 69; **Lögner** HSH s. 81; **Lögneren** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Landtm.-cont. karta 1781; **Lögnaren** Tuneld s. 246 [1741]; **Lygnern** Hermelin 1808, Forsell Halmstads län s. 8 [1826], GS 1 V 37 o. s. v.), stor sjö i Fjäre ock Marks h:der på gränsen mellan Hall. ock Vg. Den regelbundna fsv. genitiven af namnet ingår i **Lygnisuiðær** (VGL IV. 11: 1), skog vid sjön Lygnern i Marks hd.

Sjön är i det hela vacker, delvis omgifven af höga bärg, djup ock tillfryser sent. Under vintertiden går den ofta hastigt upp ock slår råkar. På grund af denna sin opålitlighet förbindes sjöns namn i trakten allmänt med sbst. **lögn** (ock **lögnare**). Mot en dylik härledning vore i sig själft icke så mycket att säga. Man kunde tänka sig en bildning på svaga rotstadiet till fsv. **liugha** af samma art som isl. **Gripner, Glitner** o. s. v. (se Hellqu. Ark. 7: 23), dock borde som bekant — enligt SIEVERS' teori — i en dylik form icke i-omljud hafva inträtt; men detta kunde antagas bero på anslutning till fsv. **lyghn.** Man kunde för öfrigt som parallell anföra sjönamnet **Ljugaren** (Dalarna), hvilket förefaller vara aflett af stammen i fsv. **liugha,** jfr isl. **-ljúgr.** Säkert är emellertid, att en dylik härledning är alldeles förfelad. Ordet är identiskt med det fsv. sjönamnet **Lyghnir,** hvilket behandlats under **Lygnen,** ock är medelst suffixet **-ja-** bildat af adj. (eller sbst.) **lugn,** fsv. **lughn,** motsvarande isl. **logn** n. 'vindstilla' ock det omljudda adj. **lygn**[1], som ingår i åtskilliga andra namn på nordiska vattendrag, på samma sätt som sjö-

---

[1]) Jfr för öfrigt sv. dial. **lygni** f. 'lugnvatten i en älf' o. a. Rz s. 417, ä.-nsv. **lugnan** f. 'lugnt ställe' (Ark. 2: 270).

namnet **Lägern,** fsv. ***Læghir,** uppkommit af adj. **låg,** fsv. **lāgher,** eller **Bällen,** fsv. ***Bællir,** af fsv. **balder,** fno. **Lýsir** af **ljóss** (eller **ljós**) o. s. v.

Utom de båda under **Lygnen** omtalade fsv. **Lyghnir** må nämnas **Magelungen.** Vidare hör hit **Lygnasjön** (GS 1 V 36), en liten skogssjö i Bälinge ock Alingsås s:nar, Kullings hd Vg. Vid sjön ligger gården **Lygnaholm** ock längre bort **L. Lygnö.** Denna sistnämnda är säkerligen densamma, som omnämnes i en handling från c. 1565[1], där en person skrifver sig »Måns Tuffuesson **ij Lygne**» (»Kulands häradh»). Här föreligger åter ett sjönamn ***Lyghne** eller ***Lyghnir.** Från ett liknande osammansatt sjönamn utgår äfven no. **Lyngnevandet** (Lister ock Mandals amt). Ett ***Lyghnir** ligger säkerligen också till grund för det i SD NS 3: 281 (1417) omtalade **i Lygnesmadhum,** sannolikt också för gårdnamnet **Lygneshult** (GS 2 Ö 37) Björke sn, Västra hd Smål. : gården är belägen nära en större mosse, där då i forna tider sjön ***Lyghnir** gått fram. Vidare döljer sig möjligen samma namn i fno. fjordnamnet **Lyngir;** se om detta under **Lungen.** Slutligen erinras om det fsv. ånamn ***Lyghna,** som ingår i det fsv. ortnamnet **Lyghnobæk** (SRP nr 1988 från 1383), samt om no. älfnamnet **Lygna**[2] ock fno. ***Lognsjór**[3]. Jfr med afseende på betydelsen under **Räm(m)en, Sillen, Säfvelången, Väringen.** — Den gissning, jag muntligen hört framställas, att sjönamnet innehåller (svaga rotstadiet till) ieu. √ **leuk,** hvaraf t. ex. fsv. **lyghna** 'ljungeld, blixt', gr. λευκός, got. **liuhaþ,** sv. **ljus** o. s. v., förtjänar knappast afseende[4]. Hit hör däremot fno. **Lygrir** (~ **Lykrir**); se **Lyren.**

Lyngen Lex. 3: 105, säkerligen tryckfel för **Lången.**

Lyniendi (fsv.), se **Lonen.**

Lyren ly⁴ren, af allmogen kallad **ly⁴ern** (Lotter c. 1750, Tham Link. s. 33, GS 3 Ö 34) Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög., på gränsen till Nke : **Lyrsbo, Lyrsfall**[5]. Samma stam

---

1) Aftryckt hos Forssell Sverige 1571, s. 122.

2) Rygh NG Indl. s. 66, Elven. s. 150.

3) Rygh NG 3: 197.

4) En annan sak är, att adj. **lugn** ytterst går tillbaka till denna rot; se senast Karsten Prim. nominalbildn. 2: 261.

5) Dessutom kallas sjön **Lien af** Hermelin 1810 samt Tham Link. s. 911 felaktigt för **Lyren.**

ingår möjligen i fsv. **Lyra** (1409 enligt SD NS II) Kullings hd Vg. Därest sålunda **r** hör till stammen, hvilket är sannolikast, synas två möjligheter att förklara ordet kunna komma i fråga. Antingen bör det ställas till isl. **hlýr** n. 'kind', hvilket äfven har betydelsen 'flatsidan af en yxa'. Namnet skulle sålunda vara gifvet med hänsyn till formen ock af samma art som **Billingen, Käxlan** : resp. fsv. **bilder** 'plogbill' ock sv. dial. **tjäxla** 'tväryxa'. Dock är det mycket osäkert, om ordet **lyr** — särskilt i denna betydelse — någonsin förekommit i sv. Dessutom känner jag icke ordet från andra ortnamn. Man kunde därför snarare tänka sig ett adj. **lȳr,** motsvarande isl. ***lýrr** af urgerm. ***liuh-ri-,** bildat med adjektivsuffixet **-ri** af roten i got. **liuhaþ,** sv. **ljus,** gr. λευκός 'hvit', alltså ieu. √ ***leuk** 'lysa', på samma sätt som isl. **rýrr** 'obetydlig, otillräcklig', got. **riurs** 'förgänglig, dödlig' af roten ***reu** i lat. **ruere**[1]. Ett dylikt adj. föreligger i alla händelser substantiverat i fno. **lýrr** m. 'Gadus pollachius, blanksäj, lyra, lystorsk'[2] ock ôn-afledningen **lyra** Rz. Bildningen af detta adj. ***lýrr** kunde för öfrigt naturligtvis äfven fattas på annat sätt; huru det emellertid uppkommit, har för oss mindre betydelse. En annan **r**-afledning af samma rot uppträder äfven i isl. **ljóri** m. 'öppning eller hål i takåsen, hvarigenom ljuset har tillträde', fsv. **liure** ds. o. s. v. ← urgerm. ***leuh-ran-.** Då man vet, huru ytterst många sjönamn hafva afseende på vattnets färg, synes mig denna förklaring förtjäna beaktande, så mycket mer som just namn af den närbesläktade stammen **lius-** ← ***leuhs-** äro ytterst vanliga; se **Lysningen, Ljusen, Ljusterhöfden** o. s. v. Hit hör enligt min mening äfven det af Rygh Stud. s. 51 f. behandlade no. fjordnamnet **Lygrir** ← urnord. ***Luȝrjaʀ** : germ. √ **luȝ** i fsv. **loghe** o. s. v., alltså en Vernersk växelform till det nämnda urgerm. adj. ***liuh-ri-.** Önamnet **Lygra,** hvilket Rygh anser vara grundord för **Lygrir,** är i så fall sekundärt; jfr **Bolmsö** af **Bolmen, Bællø** af **Bällen, Hallarsö** af **Hallaren, Yngö** af **Yngen** o. s. v. Men jämte en ieu. rot **luk** 'lysa' har äfven en rot på **-g (lug)** existerat.

---

[1]) Se Uhlenbeck Et. wb. d. got. spr. Andra adjektivbildningar på **-ri** hos Kluge Nom. stammb.$_2$ § 197.

[2]) Bildningen af detta ord har något felaktigt framställts af Hellqu. Ark. 7: 22.

Denna återfinnes väl ock i det nordiska gudanamnet **Loke**[1]. Hit för jag fno. fjordnamnet **Lykrir**, om hvilket se Rygh Stud. s. 38. Med afseende på bildningen jfr fsv. sjönamnet **Øcrer.**

Däremot tror jag ej, att adj. ***lȳ(r)** = isl. **hlýr** 'varm' (~ fsv. **lio**) här ingår (se **Lyen**). Möjligt är det ju i alla händelser, då ortnamnen **Lyrsbo, Lyrsfall** med bevarat **r** kunna vara jämförelsevis unga bildningar. Äldre former af dessa namn skulle säkerligen hjälpa oss ur vårt bryderi. Ingen anledning finnes häller att föra ordet till ***liuþri-** = ags. **lýðre** 'elend, schlecht'. — Akcent ock gårdnamnen visa, att den fsv. formen varit ***Lȳr.**

Lysningen, Stora ock **Lilla, lys³ni̥gen²** (**Lysningar** [pl.] Dahl Carlssk. Sochn 1779[2]; **Lysingen** GS 2 Ö 32) Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. Namnet är naturligtvis bildat af stammen i fsv. **lius,** alltså nära besläktat med sjönamnen **Ljusen, Ljusnaren** ock under dessa artiklar anförda vattendragsnamn. På grund af omljudet äro närmast det vrml. älfnamnet **Lysa** ock det i no. ytterst vanliga **Lysa,** fno. **Lýsa** (Rygh NG 3: 249) att jämföra. Om bildningen är mycket gammal, har man allt skäl att antaga, det afledningen **n** förskrifver sig just från ett sådant, numera försvunnet namn på den i förbindelsen med sjön stående ån[3]. Dock må äfven erinras om det no. bäcknamnet **Björkningen** (Rygh NG 3: 355); se äfven **Hyningen,** som möjligen är en med **Lysningen** fullt analog bildning, men med motsatt betydelse. Man kan äfven tänka sig, att namnet är en yngre utbildning af ett äldre på **-nir** af samma art som **Ljusnaren.** Så synes i **Grytingen, Vinningen** m. fl. afledningen **-ing** ha tillkommit i senare tider. Vidare må nämnas fno. sjönamnet **Lýsir** (Rygh NG 1: 61), hvilket bildats af älfnamnet **Lýsa,** fjordnamnet **Lýsir** (Rygh Stud. s. 80), no. sjön **Lysern** Buskeruds amt, no. gårdnamnet **Lysingen,** som enligt Kjær-Rygh NG IV. 2: 168 antagligen ursprungligen är tjärnnamn, o. s. v. Jfr vidare: **Lysevattnet**[4], **Lysvattnet** (GS 2 V 32), **Lysetjärn**[5]. Då

---

[1]) Se utförligt ock senast Kock IF 10: 95 f.
[2]) Norask. ark. 2: 406.
[3]) Formen **Lysingen** å GS har intet stöd i uttalet eller äldre former.
[4]) GS 1 V 35, 2 V 35 Boh.
[5]) GS 1 V 33 4 ggr, 2 V 33, 1 V 32 3 ggr, 2 V 32, 1 V 31.

ljus i vissa af de trakter, t. ex. Boh., där dessa sjönamn förekomma, heter **lys**, äro åtskilliga af dem helt enkelt att jämställa med de under **Ljusen** anförda **Ljusevattnet, Ljustjärn** o. s. v. Intet af dem förutsätter enligt min mening ett äldre ***Lȳsir** eller ***Lȳse**.

Om man nu slutligen pröfvar den geografiska utbredningen af dessa sjönamn[1] på **ljus-, lys-**, finner man, att de nästan uteslutande förekomma i Dalsl., Bohusl. ock Vrml.; dessutom uppträda ett par i Vstml. Härmed må sammanhållas, att de i Norge äro synnerligen vanliga. Äfven i Dalarna ock Norrl. finnas de : jfr t. ex. **Ljustjärn** (GS 3 Ö 31 Dalarna) ock by- (l. hemmans)namnen **Ljuså** ock **Ljusträsk** (Öfver-Luleå)[2], **Ljusvattnet** (Burträsk, Sollefteå) o. s. v. Jfr härmed, hvad som under **Skiren** ock **Skären** yttras om utbredningen af dessa namn, hvilka i öfriga trakter af vårt land ersätta benämningarna på **ljus-** ock **lys-**. Undantag bildas endast af **Ljusterhöfden** Blek. ock **Lyen** Ög.; men dels är det ovisst, om de höra hit, dels representera de i alla händelser helt afvikande bildningar. — Sjöarna **Lysningen** kallas vanligen **Stor-** o. **Lill-lysningen**; se d. o.

Lådingen **lå³digen²** (GS 3 Ö 37), liten sjö i Vimmerby sn, Sevedes hd Klm. : **Lådingsfall**. Då intet uppgifvits om **å**-ljudets kvalitet, kan jag ej yttra någon mening om ordets härledning. Det är väl snarast att föra till den under **Lönern** (fsv. **Loðne**) behandlade gruppen.

Låkan, fsv. **Lāke**, har utan tvifvel varit namnet å den sjö, som numera, t. ex. å GS 2 Ö 39, efter den vid densamma belägna gården **Låkan** kallas **Låkansjön** Virestads sn, Allbo hd Smål.[3]. Gårdnamnet **Låkan** är bildat af ett likalydande sjönamn på samma sätt som t. ex. **Aglan, Ogan, Vedan, Ådran** af motsvarande sjönamn. Samma stam uppträder i det vrml. vattendragsnamnet **Låkan** (Fernow s. 10), i fno. **Laku fors** (1394) ock fno. gårdnamnet **á Láku**, i hvilka Rygh NG 2: 324, Elven. s. 138 anser ett älfnamn, fno. **Láka**, kunna föreligga. Samtliga namnen äro, såsom redan s. 96 antytts, substantiveringar af det

---

[1]) I fråga om de sammansatta sker detta lätteligen med ledning af de anförda numren af GS.

[2]) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 10.

[3]) Det **Låkhult**, som enligt Sv. postortlex. ligger i socknen, är beläget omkr. 1 mil från sjön.

adj., fsv. **laker**, isl. **lákr**, no. **laak** 'dålig, motbjudande, besvärlig' Aas., som äfven ingår i sammansättningarna sv. **elak** ock no. **ilak**. Namnet innehåller sålunda oblik kasus af ett adj. i svag form; jfr t. ex. **Lyan**. I fråga om betydelsen stå sjönamnen **Båfven, Dålingen, Envetten, Trätten** mycket nära; jfr äfven **Racken**. Däremot förmodar Bugge-Rygh Elven. s. 138, att no. **Laaka** är besläktat med **leka** 'droppa'.

Ett gårdnamn **Låka** förekommer i Valla sn Vg., By sn Vrml. ock Ljusdals sn Häls., men jag känner intet om dess historia ock äldre gestalt.

Långban loŋ³ba²n (*låŋbån* l. *låmbån*; **Långbann** 1658[1]; **Långban** Tuneld s. 197 [1741], Lotter c. 1750, GS 2 Ö 31 o. s. v.), långsträckt sjö i Färnebo sn, Filipstads bärgsl. Vrml. : **Långban, Långbanshyttan** (omnämnd 1571)[2]. Senare leden i detta namn är sannolikt helt enkelt fsv. ***ban**, ä.-nsv. **baan** (Var. rer. 1538), en biform till sv. fsv. **bana**, lånat från mlt. **bana, ban** f. 'öppen väg, fri plats, bana'. Det kan synas påfallande, att vi i ett namn å en så betydlig sjö möta ett relativt ungt lånord. Detta förhållande må sammanhållas därmed, att vi just i bärgslagerna (hufvudsakligen i Vstml.) finna dylika sjönamn, hvilka på grund däraf att de innehålla under litterär fsv. tid inlånade mlt. ord icke kunna tillmätas någon synnerligt hög ålder; jfr **Kopparen, Kedjen, Kloten**. Det är ju rent af möjligt, att dessa namn härstamma från bärgsmän, af hvilka som bekant ett större antal voro inflyttade tyskar. Hvad nu särskilt Färnebo socken beträffar, skall — om man får sätta tro till gamla uppgifter — digerdöden där hafva rasat till den grad, att endast några få personer öfverlefvat densamma. Det faller sig då ganska naturligt, att de gamla namnen fallit i glömska ock ersatts af yngre, där så ett ord af utländsk börd lätteligen kunnat insmyga sig. — Om första leden se **Lången**.

Långbjörken (Grau s. 527 [1754]) Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., vid sjöarna **Fett-, Myrbiörken**; nu kallad **Stora Björken**; se **Lången** ock **Björken** 13.

Långbogen loŋ³bo²gen (Hermelin 1810, GS 3 Ö 34 o. s. v.), lång ock smal sjö i Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög. Se-

---

[1]) Enligt uppgift af fil. dr G. Kallstenius.
[2]) Forssell Sv. 1571, s. 107.

nare leden är sv. **bog**, fsv. **bogher**, isl. **bógr**, ags. **boh**, **bóg** o. s. v., sannolikt med syftning på något i sjöns form eller bildning. Jfr **Svinbogen.** Namn på kroppsdelar ingå till ett ganska stort antal i våra sjönamn; jfr t. ex. sjönamnen **Degerlofven**, **Halen**, **Knon** (»Knogen»), **Ball-**, **Hjärta-**, **Hjässa-**, **Knä-**, **Mag-**, **Våmbsjön** m. fl. m. fl. Om första leden se **Lången.**

Lången log⁴gen (för 1, 3—7, 9, 14, 16, 22, 25), för 3 äfven log³gen².

1) (GS 1 Ö 38) Femsjö sn, Västbo hd Smål.

2) (GS 1 Ö 38) Burseryds sn, Västbo hd Smål.

3) (GS 2 Ö 38) mellan Gällaryds ock Rydaholms s:nar, Östbo hd Smål. : **Långshult**, år 1407 skrifvet **Langshylt** (SD NS I). Den fsv. formen har sålunda säkert varit **Langer**, hvadan uttalet med akc. 2, som att dömma af två ingångna meddelanden skulle förekomma jämte akc. 1[1], måste bero på anslutning till sjönamnet **Kitteln** (hvilken sjö är belägen alldeles intill Lången).

4) (Hermelin 1809, GS 2 Ö 38) Fryeleds sn, Östbo hd Smål. : **Långstorp.**

5) (Rogberg o. Ruda s. 305 [1770], GS 2 Ö 38) Asa ock Aneboda s:nar, Norrvidinge hd Smål. : **Långsryd**, år 1335 skrifvet **Langzrøth** ock 1337 **Lanxryt**[2].

6) (GS 3 Ö 38) Lenhofda sn, Uppvidinge hd Smål.

7) (GS 1 V 36) Lena sn, Kullings hd Vg.

8) (GS 2 Ö 36) Jersnäs sn, Tveta hd Smål.

9) (Rääf 5: 7) V. Ryds sn, Ydre hd Ög.; kallas äfven **Hestrasjön** (å GS 3 Ö 36 **Hestersjön**) : **Hester.**

10) Samma namn har säkerligen äfven burits af den sjö i V. Eneby ock Horns s:nar, Kinds hd Ög., som å GS 3 Ö 36 kallas **Täftlången.** En vid sjön belägen gård heter nämligen **Långsbo** ← fsv. ***Langsbodha** (eller ***Langis-**).

11) (Lotter c. 1750, GS 4 Ö 36) Klm.; ej återfunnen å GS.

12—13) (GS 1 V 35), två sjöar i Hjärtums sn, Inlands-Torpe hd Boh.

---

[1]) Uppgifterna om akc. 1 ock 2 härröra dock från olika personer.

[2]) SD IV. Det är alltså icke personnamnet **Lang** som — såsom **Lundgr.** Sv. lm. X. 6: 165 antager — ingår i detta gårdnamn.

14) (Broocman 2: 711 [1760], GS 2 Ö 35) Rinna sn, Göstrings hd Ög. : **Långsten, Långebärg.**

15) (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Tjärstads sn, Kinds hd Ög. : **Långsbo, Långta.**

16) (GS 4 Ö 35) Ö. Ryds sn, Skärkinds hd Ög. : **Långserum,** år 1356 skrifvet i **Lanxrume** (SRP nr 259). Det är alltså icke personnamnet **Lang** som ingår i detta gårdnamn[1].

17) (GS 4 Ö 35) Hannäs sn, N. Tjusts hd Klm. : **Långserum.**

18) (**Langer** VGL IV. 11: 3; **Lången** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Bergman Vadsbo s. 27 [1757], GS 1 Ö 34) Lerdala ock Bärgs s:nar, Vadsbo hd Vg.

19) (GS 1 V 33) Långseruds sn, Gillbärgs hd Vrml. Sjön har gifvit namn åt socknen, hvilken 1540 kallades **Långxrydh**[2].

20) (GS 2 V 33) Näsinge sn, Vättle hd Boh.

21) (GS 2 Ö 33; af Lotter c. 1750 kallad **Längen,** troligen tryckfel) Finnerödja sn, Vadsbo hd Vg., ock Boderna sn, Grimstens hd Nke : **Långsbråten, Långsmon, Långstorp, Långåsen.**

22) (Lotter c. 1750, GS 1 Ö 32) Grums sn, Grums hd Vrml. : **Lång** (jfr gårdnamnet **Kalf** : sjönamnet **Kalfven**); af allmogen kallad **Långsjön.**

23) (**L. Lången** GS 2 Ö 32) Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml.

24) (LandtCarta af Örebro Häradh o. 1688, GS 3 Ö 32) Axbärgs sn, Örebro hd Nke : **Långstorp,** o. år 1688 **LångsTårp**[3], **Långbyn,** o. år 1688 **Långbyen.**

25) (GS 1 V 31) Mangskogs sn, Jösse hd Vrml.

26) i sammansättningarna **Asp-, Bjär-, Björk-, Björn-, Blek-, Bo-, Boke-, Bor-, Böke-, Djur-, Ek-, Er-, Far-, För-, Gafvel-, Gas(s)-, Graf-, Hal-, Hess-, Hå-, Id-, Klubb-, Kors-, Kärr-, Le-, Mat-, Mel-, Mes-, Mjö-, Mo-, More-, Moss-, Mörk-, Ner-, Nor-, Norr-, Ok-, Opp-, Or-, Orm-, Ra-, Rak-, Ras-, 'Riste-, Ross-, Rå-, Rö-, Se- (Sid-), Sim-, Skir-, Skåp-, Skärf-, 'Skär-, Strå-, Svärd-, Säfve-, Sör-, Tal(l)-, (Tam-) Tarm-, Tis-, Tjur-, To-,**

---

1) Jfr Lundgr. Sv. lm. X. 6: 165.

2) Styffe Un.$_2$ s. 142. Gårdnamnet innehåller alltså icke personnamnet **Lang**; jfr Lundgr. Sv. lm. X. 6: 165.

3) Förbindelsen **gs** är å kartan skrifven snarlikt **g**; en **närmare** undersökning ger dock vid handen, att här värkligen står **Långs-.**

Ut-, Ve-, Vese-, Vie-, Vi-, Vir-, Yt-, Åk-, Åmme-, Älf-, Ö-, Örlången.

Samtliga de under nr 1—25 omnämnda sjöarna äro långa ock smala; af 21 dock endast den norra delen, efter hvilken sjön säkerligen fått namn. Detsamma gäller de under nr 26 uppräknade sammansättningarna, kanske med undantag af ett par med namnet **Hallången,** i fråga om hvilka jag också antagit som möjligt, att en ombildning af ett äldre ***Hallungen** (= vg. **Hallungen**) föreligger. Till grund ligger alltså sv. adj. **lång,** fsv. **langer,** isl. **langr** o. s. v. Samma ord ingår i det icke ovanliga fno. sjönamnet **Langr,** nu **Langen** (Rygh NG 1: 244, 2: 49, 201). Osammansatta hafva säkerligen en gång namnen varit å de svenska sjöar, som kallas **Långstorpssjön** (GS 2 Ö 38 o. 3 Ö 35) : **Långstorp** (jfr nr 4, 21, 24), **Långserumssjön** (2 Ö 37) : **Långserum,** fsv. **Langxrwm** (1320) Svenarums sn Smål.[1] (jfr nr 16, 17) samt troligen åtskilliga af de nedan nämnda sjöar, som nu heta **Långsjön,** där dock mången gång sammansättningen också kan vara urgammal.

Adj. **lång** ingår för öfrigt bl. a. i följande sjönamn: **Långban, -björken, -bogen, -flöta, -halen, -halmen, -halsen, -malmen, -*nälen, -rammen, -svan, -tarmen, -tvären, -tögen**; vidare i **Långsjön**[2], **Långasjö**[3], **Lång(e)tjärn**[4], **Lång(e)vattnet**[5], **Långträsk**[6], **Lång(e)göl**[7]. Ett sjönamn **Långasjö** ingår äfven i namnet **Långasjösjön** (GS 3 Ö 39). Denna lista kan kompletteras medelst de i Sv. postortlex. s. 308 (1894) uppräknade gårdnamnen **Långsjö,**

[1]) SD 3: 463. Personnamnet **Lang** ingår icke i detta namn; jfr Lundgren Sv. lm. X. 6: 165.

[2]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40, 1 Ö 39, 1 V 38, 1 Ö 38, 1 V 36 4 ggr, 2 Ö 36, 3 Ö 36 2 ggr, 1 V 35, 3 Ö 35 3 ggr, 2 Ö 34 3 ggr, 4 Ö 34, 1 V 33, 3 Ö 33 3 ggr, 4 Ö 33 3 ggr, 5 Ö 33 4 ggr, 2 Ö 32, 4 Ö 32, 5 Ö 32 2 ggr, 6 Ö 32 2 ggr, 3 Ö 31, 4 Ö 31, 5 Ö 31 4 ggr, 6 Ö 31 2 ggr, 5 Ö 30 2 ggr.

[3]) GS 2 Ö 40 5 ggr, 3 Ö 40 5 ggr, 1 V 38 2 ggr, 1 Ö 37.

[4]) GS 1 V 37, 1 V 36 4 ggr, 1 V 34, 2 V 34 4 ggr, 2 Ö 34, 1 V 33 15 ggr, 2 V 33 5 ggr, 1 V 32 14 ggr, 2 V 32 4 ggr, 2 Ö 32 6 ggr, 3 Ö 32, 1 V 31 11 ggr, 2 V 31 3 ggr, 1 Ö 31 9 ggr, 2 Ö 31 7 ggr, 3 Ö 31 6 ggr.

[5]) GS 1 V 36, 2 V 36 4 ggr, 1 V 35, 2 V 35 3 ggr, 2 V 34 2 ggr, 1 V 33, 1 V 32, 2 V 32, 3 Ö 31.

[6]) GS 6 Ö 33, 6 Ö 32 2 ggr.

[7]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40 2 ggr, 3 Ö 38.

af hvilka dock flera just äro bildade af här förut nämnda sjönamn. Dock kan man icke utan vidare taga för afgjort, att de nsv. gårdnamnen på **-sjö** förutsätta fsv. former på **-siø**: rätt ofta äro de nämligen ombildningar af namn på -eþ eller **-ø**. — De flästa sjöar, som nu kallas **Långsjön**, torde i fsv. hetat **Langasiø**, nom. **Lange siø**; jfr t. ex. fsv. **Longesiö** (1456)[1], nu **Långasjö** sn, Konga hd Kbgs l., ä.-nsv. **Longesiö** (1562)[2] Tuna sn Dalarna m. fl.

Den fsv. formen af här anförda osammansatta namn har i de allra flästa fall varit **Langer**: detta ådagalägges af uttalsuppgifternas ock gårdnamnens samfällda vittnesbörd. Ett fsv. sjönamn **Langer** är för öfrigt uppvisat (se nr 18); jfr fsv. gårdnamnet i **ekelang** (SD 1: 545 fr. 1279), nu **Eklången** vid sjön **Eklången**. De från o. 1688 belagda gårdnamnen **Långstorp** ock **Långby(n)** visa för nr 24 hän på en växling ***Langer** ock ***Lange**. Det bör anmärkas, att gårdarna äro belägna vid olika ändar af sjön.

Motsatt betydelse hafva: **Korttjärn** (GS 2 V 34 Dalsl.) — jfr no. älfnamnet **Korta** (Rygh Personn. s. 168) — ock fda. **skam a** Himle hd Hall.[3] (: fda. **skamber**, isl. **skammr** 'kort').

Det är slutligen tänkbart, att vi i någon eller några af sammansättningarna med **-längen** ha att söka motsvarigheter till de många germ. adj. på **-lang** såsom **andlang, upplang** o. d., i hvilkas senare led Sievers Festgruss an Böhtlingk ss. 110—113 ser ett uttryck för riktningsbegreppet; jfr framför allt de af Ehrismann PBB 18: 234 efter Buck citerade »flurnamen» såsom fht. **weglang** 'ein acker, der an einem feldwege hinstreckt'.

Långflöta (Fernow s. 11 [1773]) Vrml., genomfluten af Rotna älf; mig för öfrigt obekant. Se **Flöta**.

Långgarn skall enligt Dybeck Sv. Runurk. 1: 12 ha varit namnet på en numera urtappad sjö vid **Långgarnby** (eller **Långgarnö**) i Vilbärga sn, Trögds hd Uppl. Om så varit fallet, är detta namn säkerligen att fatta som en ellips ur ett ***Långgarnssjön**, jfr sjönamnen **Glaåkern, Knabbarpen** o. s. v. Det **lakarni**, som uppträder å en runstensinskrift, anfört af Bugge-Brate Runv. s. 127, har säkerligen icke afseende på sjön, utan på en så be-

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 166.
[2]) Erik XIV:s nämnds dombok s. 67.
[3]) Valdemar II:s jordeb. (Schlyt. VGL s. 591).

nämnd by eller ö. Afledningen **-garn** har sannolikt betytt 'holme' l. dyl.; se härom närmare under **Angarn.**

Långhalen, Öfre ock **Nedre, log³ha²ln** (**»långharn»,** d. v. s. *-n*) (**Långhaln** GS 1 V 32), två små sjöar i Gillbärga sn, Gillbärgs hd Vrml. Om senare leden, fsv. **hali** 'svans, stjärt', se **Halen,** om förra **Lången.** Namnet har älst åsyftat sjön Nedre Långhalen.

Långhalmen log³hal²men (Lignell 2: 76, GS 1 V 34; af Hermelin 1808 kallad **Långhalsvattnet**), mycket lång ock smal sjö i Ödeborgs sn, Valbo hd Dalsl. Senare leden är fsv. **halmber** m., isl. **halmr,** fsax. ty. **halm** o. s. v. i betydelsen 'halmstrå', hvilken förekommer i fsv., men i nsv. är försvunnen. Om förra leden se **Lången.** Namnet kan dock innehålla ordet **långhalm,** fsv. **langhalmber,** hvilket emellertid har kollektiv betydelse. I fråga om betydelse jfr **Strålången** samt det sannolikt besläktade **Halmten.** — I den af HERMELIN anförda formen **Långhalsvattnet** har **m** bortfallit i konsonantgrupp.

Långhalsen log³hal²sen (lòghalsen) (Sudermanl. [karta] 1625, Blaeu 2: 21 [1663], Tuneld s. 58 [1741], Hermelin 1804, GS 4 Ö 33 o. s. v.), lång, smal samt för öfrigt egendomligt bildad sjö i Blacksta, Bettna m. fl. s:nar, Oppunda hd Sdml. Namnet har redan af Bergström Sdml. ortnamn s. 15 förts till sv. **hals.** Detta ord synes i åtskilliga gamla ortnamn uppträda i den öfverförda betydelsen 'smalaste delen af en vik, ett sund' eller 'trångt vattendrag i allmänhet'; jfr **'Hälsingen (Hälsingör, Hälsingborg** o. s. v.)[1]. I Norge användes motsvarande ord i ortnamn för att beteckna lägre höjder, som skilja två dalar, ock om smala jordstycken mellan två vattendrag eller mellan klippor[2]. Af samma ord äro äfven namnen **Halstjärn** (GS V 32) ock **Halsfjärden** (till Östersjön) bildade. Om namn på kroppsdelar såsom ingående i våra sjönamn se t. ex. **Degerlofven** samt öfversikten. Med det här ifrågavarande är sjönamnet **Strupen** närmast jämförligt. För öfrigt erinras om de nyss nämnda ock analogt bildade sjönamnen **Långbogen, Långhalen** samt det till betydelsen dock osäkra **Långrammen.** Om förra leden se **Lången.**

Långmalmen log³mal²men (GS 4 Ö 36), lång ock smal sjö i Gladhammars sn, S. Tjusts hd Klm. Rådande jordmånen i

[1]) Se Läffler Ark. 10: 168, Kossinna IF 7: 286 noten.
[2]) Se närmare Rygh NG Indl. s. 53.

socknen är sand; jfr äfven det vid stranden belägna **Slätemo.** Grundordet är fsv. **malmber** i betydelsen 'sand, sandfält o. d.' I vissa andra af samma ord bildade sjönamn ingår betydelsen 'malm (järn-, koppar- o. s. v.)'. Se utförligare **Malmen, Malmingen** (samt **Lången**).

·Långnälen har utan tvifvel varit namnet på den i Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., belägna långa ock jämnsmala sjö, som å GS 3 Ö 31 kallas **Långnälasjön,** men af allmogen **Långnälesjön,** efter gården **Långnäla.** Detta gårdnamn skrifves år 1571 **Longnälle, Nälle**[1]. I fråga om skrifningen **Nälle,** nu **Näla,** må jämföras de i samma urkund förekommande formerna **Flenne,** nu **Flena** (så äfven år 1539[2]), **Rölle,** nu **Röle.** Detta **Näla** återgår på ett äldre **Nærþa** = **Nerda** 1539[2]. Gårdnamnet anser jag vara bildat af sjönamnet såsom t. ex. **Glottra, Malsna, Rägna, Veckla** o. s. v. af **Glottern, Malsnan, Rägnaren, Veckeln.** Sjön har alltså hetat **·Nærþer** eller **·Nærþe,** hvilket namn utvecklats till **Nälen,** så som också sjön kallas af Grau s. 507[3]. Formen på sjön är långsmal som på den uppl. sjön **Nälingen** (**Närdingen**) ock den sdml. sjö, som kallas **Nälen.** Liksom vårt **Nälen** utgår **Nälingen** (**Närdingen**) bevisligen från en fsv. stam **nærþ-**; det är mycket troligt, att äfven namnet å den sdml. sjön har samma ursprung. Under **Nälen** ock **Nälingen** har stammen förklarats som betydande 'smal, trång o. d.'; se närmare dessa art.

Långrammen **log³ram²men** (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36), lång ock smal sjö i Hallingsbärgs sn, S. Tjusts hd Klm. Vid stranden ligger gården **Ramnegärde,** fsv. **Rampnagerdhe** (SRP nr 1012 från 1371), hvars namn tyder på att sjönamnet i äldre tider varit osammansatt ock lytt **·Rampne.** Detta är en afledning af fsv. **ram,** isl. **hrafn** 'korp' med betydelsen 'korpsjön'. Senare leden är väl sålunda samma ord, som ingår i sjönamnet **Rammen** (N. Tjust); se närmare d. o. (samt **Lången**).

Långsvan **log³sva²n** (Tuneld s. 82 [1741], Grau s. 507 [1754], GS 3 Ö 31 o. s. v.), lång ock stor sjö i Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., nära sjön **Lillsvan;** se för öfrigt **Lången** ock **Svan.**

---

[1]) Forssell Sverige 1571, s. 83.

[2]) Bellander s. 62.

[3]) Det är självklart — synes mig — att GRAU värkligen åsyftar denna sjö.

Långtarmen **log³tar²men** (GS 5 Ö 32), lång ock smal fjärd af Mälaren i Färentuna m. fl. s:nar, Färentuna hd Uppl. Se **Lången** ock **Tarmen** ock jfr **Tarmlången.**

Långtvär(e)n **log³tvä²rn** (**Långtvären** Lotter c. 1750; **Långtvärn** GS 3 Ö 33), lång sjö i Rägna sn, Finspånga läns hd Ög., vid sjön **Mellantvärn;** se **Längen** ock **Tvären.** Jfr det skånska gårdnamnet fda. **Maglathwærn** (1414 enl. SD NS 2: 855), nu **Stora Tvären,** Bjäresjö ock Hedeskoga s:nar.

Långtögen **log³tö²gen** (Radloff 1: 228 [1804], Tham Sthm s. 239, GS 6 Ö 31) Bro sn, Bro skeppslag Uppl.; kallas af Radloff en insjö, men af Tham »en smal ock milslång fjärd» af Saltsjön. Den benämnes af allmogen vanligen **Långtösjön.** Namnet **Långtögen** motsvarar möjligen ett riksspråkligt ***Långtågen.** **Tåg** heter nämligen i det angränsande Vätömålet *tǫg*, **råg** *rǫg* o. s. v.[1], ock det är kanske detta ö-liknande ljud som gifvit upphof till skrifningen med **ö.** Ordet är bildat af stammen **tog-** i t. ex. sv. dial. **tåge** n. 'dragstång o. d.' (Rz s. 740), sv. **tåg** 'rep', isl. **tog** n. ds., motsvarande ty. **zug** : got. **tiuhan** 'draga' o. s. v. Naturligtvis kan man dock äfven tänka på den afljudsform **tauȝ-,** som ingår i det med **tog** likbetydande isl. **taug,** jfr ags. **téag** f. 'band, kedja', isl. **taumr,** sv. **töm** (← **tauȝumá-**). En utförligare uttalsuppgift skulle här kunna häfva osäkerheten. Hurusomhälst har namnet betydelsen 'långdraget, långstråket l. dyl.' Jfr t. ex. **Stråken.**

Läen **lä⁴en** (**Läjen** Lotter c. 1750; **Läen** Hermelin 1809, GS 3 Ö 39; **Läsiö** Rogberg o. Ruda s. 232 [1770]), icke obetydlig sjö i Hofmantorps ock Ljuders s:nar, Konga hd, Ekebärga sn, Uppvidinge hd o. s. v. Smål. : **Lässebo** (år 1741 skrifvet **Läsbo**[2] ock år 1770 **Läsebo**[3]), **Läshult.** Genom sjön flyter **Lässeboån,** hvilken Rogb.-Ruda kalla **Läån**[3]. På grund af sjönamnets enstafvighetsakcent får man antaga, att ån erhållit sitt namn af sjön; jfr analoga fall under **Alstern, Fryken.** Emellertid kan ju **Läsbo** äfven utgå från ett ***Læisbodha,** af ett sjönamn ***Læir,** som vore en regelbunden afledning af ett ånamn **Læa.** Sjönamnets enstafvighetsakcent vore i så fall oursprunglig såsom i **Dofvern** (← fsv. **Duwir**). Ordet innehåller en fsv. stam

---

[1]) Schagerström Sv. lm. II. 4: 16.

[2]) Tuneld s. 143 (1741). [3]) Rogberg o. Ruda s. 232.

læ. I den hos LOTTER förekommande formen **Läjen** uppträder möjligen ett (dialektiskt) hiatusfyllande j-inskott.

Det kan ej med säkerhet afgöras, om namnet har sitt ursprung i fsv. **læ** n. 'lä', motsvarande isl. **hlé**, eller i ett adj. fsv. ***læ(r)** = isl. **hlér** 'ljum, mild' (jfr **Lyen**). Då den senare formen icke är känd i sv., är jag emellertid böjd för den förra utvägen att förklara namnet. Samma betydelse uppträder möjligen i något eller några af de under **Lyen** anförda namnen på **Ly-**, om de nämligen böra ställas till fsv. **ly** 'skydd' (← ***hliuja**, afledning af det ***hlewa**, som ligger till grund för **læ**, **hlé**[1]).

Samma ord ingår i **Läbodasjön** (GS 3 Ö 31) Vstml., hvilket jag anser tyda på ett fsv. tvåstafvigt ***Læe**; vidare i sjönamnet **Läsen** Säfsens sn Dal. (← ***Läsjön**, jfr **Säfsen** o. s. v.) samt i isl. **Hlésey**, da. **Læssö**[2].

Lägern l. **Lägeln** l. **Läjern, Östra** ock **Västra, läj³jer²n** l. **läj³jen²** [3] (**Lägarn** Lotter c. 1750, Broocman 2: 63, 65 [1760]; **Lägern** GS 3 Ö 36; **Läjern** Hermelin 1810, Ridderstad Österg. 1: 411; **Läijern** Tham Link. s. 1019; **Lägeln** Rääf 5: 2, Ridderstad anf. st.; **Lejeln** Broocman 2: 63 [1760]; **Lögarn** Lex. 7: 469, felaktigt[4]), två ganska ansenliga sjöar i V. Ryds m. fl. s:nar, Ydre hd Ög., V. Lägern på gränsen till Askeryds sn, N. Vedbo hd Smål. Vid stranden af V. Lägern ligger gården **Lägernäs** eller **Läjernäs**, hvilket namn år 1380 skrefs **læghærnæs**[5], år 1401 **Læghranæs**[6], 1466 **Læegernæse (quern)**[7], 1474 **læghernees**[8], 1500 **Læegirnæsa (qwærn)**[7]. Sjönamnet ingår äfven i fsv. **Læegarbo watha** (1389)[9] ock **Lægherbowadha** (1446)[9], **Lægherboouadha**[10], såsom trakten kring sjöarna kallades, nu **Lägerbobygden**[9].

---

1) Jfr förhållandet mellan isl. **høy** ock **há**; se Hellqu. Ark. 7: 30.

2) Isl. **Hlér** i Helgesagan är ett på grund af detta namn uppkonstruerat eponym; se Bugge Ark. 17: 45 noten.

3) Om uttalet samt ordets ortografi se för öfrigt Allvin Mo s. 48 noten.

4) Redan J. Laurenius Diss. de Ydria 1736 skrifver namnet **Lögarn** ock sammanställer det med det gamla namnet på Mälaren (se **Lögaren**); jfr Dalin Svea rikes hist. 1: 94.

5) Enl. handling aftryckt hos Rääf 1: 184.

6) SD NS I.

7) Vadst. kl. jordeb. s. 116; se äfven s. 118.

8) Rääf 1: 272.

9) Rääf 1: 200, 248; Styffe Un.$_2$ s. 191.

10) Vadst. kl. jordeb. s. 113.

Man synes sålunda ha att utgå från ett fsv. ***Læghir**; dock tycks det mig i så fall egendomligt, att ej första leden i de ofvan anförda sjönamnen slutar på **-s**.

Ö. Lägern har i allmänhet höglänta stränder, den andra sjön dock ännu högre[1]. Jag antager, att sjöarna fått namn på grund af att de äro lågt belägna, ock att sålunda fsv. ***læghir** är en afledning medelst suff. **-ja** af adj. **lāgher**, som betyder 'lågt liggande', isl. **lágr**, af samma slag som fsv. **Lyghnir** (se **Lygnern**) : **lughn**, ***Bællir** (se **Bällen**) : **balder**, fno. **Lýsir** : **ljóss** (det senare dock snarast genom förmedling af ett älfnamn). Möjligt är ju äfven, att i stället ett fsv. adj. ***lægher** = isl. **lǽgr** är grundordet, snarast då i en betydelse 'som ligger (stilla)'; jfr isl. **lǽge** n. 'vindsstilla'[2], **lǽgja** 'lugna'. Dock föredrager jag den förstnämnda tolkningen ock jämför det fno. önamnet **Lág**[3], jtl. gårdnamnet **Leijden** (1566) : isl. **lǽgð** f. 'en lågt liggande plats', sv. dial. **lägd** 'lågt liggande äng o. d.'[4] samt de af ett fsv. **lægi** afledda ortnamn, där ordet synes afse sänkning eller fördjupning i terrängen[5]. Möjligen bör till betydelsen sjönamnet **Nyen** jämföras. En motsatt betydelse hafva de under **Opp-**, **Upp-** anförda sjönamnen. I alla händelser är sjönamnet bildat af en afljudsform till den rot, som ingår i v. **ligga**, ieu. ***leghō**, hvartill släktingar anföras hos Prellwitz Et. wb. under λάχεια. — Fsv. ***Læghir**.

Lästern (Hermelin 1804) Lästringe sn, Rönö hd Sdml. Sjön synes — åtminstone indirekt — ha gifvit socknen dess namn, år 1408 skrifvet **Læstrunge** (SD NS 2: 67). Detta utgår snarast från en germansk stam **laistr-**, som möjligen är besläktad med mht. **lise** 'leise'; i fråga om afledningen kunna **Alstern**, **Salstern** ock **Vänstern** jämföras. **Læstrunge** förhåller sig till **Lästern** som nsv. **Bölminge** till det fsv. namnet på **Bolmån** eller sjön **Bolmen** Smål., som **Fyllinge** till fsv. ånamnet **Fulda**, nu **Fylleån** (se **Fullhöfden**), som fsv. **Skutunge** Uppl. till det fsv. namnet på **Skutån**, som fsv. **Utrunge**, **Ytringe** till sjönamnet **Uttran**, som fty. ortnamnen **Bodungen**, **Madelungen**, **Thyrungen** till flod-

---

1) Tham Link. s. 17; jfr anf. arb. s. 1020.

2) Alvíssmál v. 22, Grógalðr v. 11(?). Om ordet se dock Wadstein Ark. 15: 165.

3) Rygh NG 1: 263, Sn. E.

4) Nordlander Sv. lm. XV. 2: 4.

5) Jfr Rygh NG Indl. s. 29, 1: 305.

namnen **Bode, Madel** ock **Thyra** o. s. v. Stundom, men icke säkert alltid ha dessa ortnamn närmast afletts af släktnamn, alltså kan **Læstrunge** egentligen betyda 'Lästrungarnas, männens från sjön Lästern gård eller by'. I alla händelser har säkert fsv. **Nerdunga** ock **Nærdingia** hundare bildats af sjönamnet **Närdingen** (se art. nedan). **Nærdingia** betyder 'männens från Närdingen'. Jfr isl. **Alpt-, Borg-, Breiðfirðingar, Breiðvíkingar** o. s. v.

Lödde å, se **Judan**.

Löf, Stora ock **Lilla, löv?** (Cederström Vrml. fiskev. nr 2050, 2051) Trankils sn, Nordmarks hd Vrml. Namnet hör sannolikt till det i namn på nordiska vattendrag synnerligen vanliga sv. **löf**, fsv. **løv**, isl. **lauf** n. I Norge finnas spår af ett fjordnamn **Laufir** ock ett sjönamn **Løyfir** (se Rygh NG IV. 1: 152). Ganska ofta uppträder där äfven älfnamnet **Lauva**, fno. **Laufa** 'löfälfven'[1]. Af samma ord kommer äfven sjönamnet **Löfsjön**[2], **Löftjärn** (GS 2 V 32), **Löfvattnet** (1 V 31), **Löfgöl** (4 Ö 35). Se äfven **Löften**.

Löfsjön, se **Löf**.

Löften löf³ten² (Rogberg o. Ruda s. 209 [1770], GS 3 Ö 39) Ljuders ock Långasjö s:nar, Konga hd Smål. Ett ånamn ***Løfta** bör kanske förutsättes för den å i Gällinge, Idala ock Frillesås s:nar Hall., som nu kallas **Löftaån**. Någon gård, efter hvilken den kunnat uppkallas, är mig icke bekant; däremot finnes i Stråvalla sn nära ån ett **Löftabro**, hvilket namn är bildat med ånamnet som första sammansättningsled. Stammen synes vara densamma som i no. älfnamnet **Løftinga**, hvilket äfven ingår i ett gårdnamn, som 1668 skrefs **Løfftingsmoen** (Rygh NG IV. 1: 22)[3]. Ännu närmare i formellt afseende står no. gårdnamnet **Løften**, uttalat **løifte**, hvilket är det af v. **laupa** bildade no. **løypt** f., här sannolikt i betydelsen 'løbebane, glidebane (t. ex. för timmer)' (Rygh NG IV. 1: 50). Det är dock naturligtvis osäkert, om sjönamnet bör identifieras med detta gårdnamn i just denna betydelse, ehuruväl det är sannolikt, att stammen i de båda namnen är densamma. Man kunde tänka sig ett af ett älfnamn

---

[1]) Se Rygh NG 2: 295, 339, Elven. s. 140.

[2]) GS 2 Ö 38 2 ggr, 1 V 36, 3 Ö 36, 2 V 34, 5 Ö 33 2 ggr, 1 V 32, 1 Ö 32, 1 V 31 2 ggr, 1 Ö 31.

[3]) Jfr äfven Rygh Elven. s. 152.

***Løpa** bildat sjönamn ***Løpte**; i fråga om denna stam i vattendragsnamn se **Matlöpen.** Man kunde i detta sammanhang äfven erinra om det fht. ortnamnet **Laufftinpach,** anfört af Förstem. 2: 744. Afledningen i ***Løpte** vore densamma som i sjönamnen **Gulten, Halmten, Multen** o. s. v. Föga sannolikt är däremot, att sjönamnet bör härledas ur det i namn på nordiska vattendrag synnerligen vanliga sv. **löf** (se närmare **Löf**), snarast i så fall genom förmedling af ett numera försvunnet älfnamn ***Løva** = fno. **Laufa,** no. **Lauva** 'löfälfven', hvilket i Norge ganska ofta förekommer. Om nu emellertid **Löften** är en utbildning af ett fsv. älfnamn ***Løpa,** förhåller sig det förra till det senare som namnet å sjön **Östen** till **Ösan** (i förbindelse med sjön stående å). — Med tanke på sjönamnet **Barken** kunde någon vilja ställa ordet till ett för öfrigt i de nordiska språken icke uppvisat ***løft-,** isl. ***lauft-,** motsvarande fht. **louft** 'bark, bast'[1]; dock sväfvade en dylik etymologi alltför mycket i luften. — Fsv. ***Løfte.**

Lögaren är, såsom redan Rqv. SSL 2: 145 m. fl. sett, en genom missförstånd af svenska öfversättare uppkommen förvridning af den hos STURLUSON uppträdande benämningen på Mälaren, **Lögrinn, Lǫgrinn,** äfven skrifvet **Loginn, Lauginn,** dat. (í) **Leginum,** d. v. s. best. form af isl. **lǫgr,** hvarom utförligare afhandlats under **Laggaren.** En stam **laug-** (: **laug** f. 'bad, badvatten') ingår däremot i no. sjönamnet **Laugen** (Rygh NG Indl. s. 64, jfr samma förf. Elven. s. 139). Från Sverge har jag antecknat **Lögesjön** (GS 1 V 33) ock två **Lögtjärn**[2], alla tre från Vrml. ock sålunda utan tvifvel att sammanhålla med de no. namnen. Den fsv. formen har varit **Løghasiø** o. s. v. = gårdnamnet **Lögasiöö** (1500) Lekeryds sn, Tveta hd Smål.[3] Men intet som hälst skäl finnes att söka en sådan stam i namnet **Lögaren,** hvilket är ett appellativ med samma betydelse som sjönamnet **Vättern** o. s. v. — För kuriositetens skull må nämnas, att J. WILDE ock PERINGSKIÖLD härleda namnet (**Lögern**) ur det isl. mytiska namnet **Loge**[4] ock åter andra af ty. **lau** 'lugn' ock

---

[1]) Detta är självt en dentalafledning af den i sv. **löf** föreliggande stammen; se Hirt Ablaut s. 135.

[2]) GS 1 V 32, 2 V 31.

[3]) Vadst. kl. jordeb. s. 88. — Besläktade fht. ortnamn finnas hos Förstem. 2: 945.

[4]) Dalin Svea rikes hist. 1: 76.

ett **garn** 'sjö'[1]. Slutligen må hänvisas till **Vänern**, där en gammal hypotes omnämnes, enligt hvilken i Gefionssagan icke Mälaren, utan Vänern åsyftats.

Lögnaren, se **Lygnern.**

Lönern **lö³ner²n** l. **lö⁴nern** (**Loðne** VGL IV. 11: 3, i hdskr. L N **Lodhenæ**; **Lönnern** Tuneld [II] 5: 15, [1790], Lindskog 5: 240 [1816], GS 1 Ö 36; **Lönern** Lex. 5: 429) Fiflereds ock Kylingareds s:nar, Redvägs hd Vg. : **Lönnarp.** Om nu det i VGL IV anförda **Loðne** värkligen åsyftar sjön Lönern ock ej **Lonen,** hvarom se närmare under detta ord, ha vi i den fsv. formen en säker utgångspunkt för bedömmandet af detta namn. Med afseende på bildningen är det likaledes i VGL IV omnämnda sjönamnet **Strokne, Strukni,** nu **Stråken,** närmast jämförligt. Äfven erinras om sjönamnet **Boren,** hvilket i ortnamnet **Ekebyborna** år 1336 lyder **Borin** ock **Borne.** Sannolikt föreligga här tre sjönamnsbildningar på ett suffixalt **-in,** hvilket icke får betraktas som den suffigerade artikeln. Om formerna på **-ne, -ni** äro **n**-stamsutvidgningar eller dat. sg. af **a**-stammar, kan ej afgöras. I senare fallet har formen **Lönern** utgått från en dylik oblik kasus, hvarpå många exempel ofvan anförts.

Detta ***Loþin** eller **Loþne** torde böra ställas till det fsv. adj. **loþin, luþen,** sv. **luden,** hvars motsvarighet i isl. äfven betyder 'gräsbevuxen' ($Fr._2$) : ieu. **ludh** 'växa'; jfr ty. dial. **lodern** 'yppig wachsen', fht. **lota** 'schössling'[2]. Samma vattendragsnamn **Lodhne** ingår utan tvifvel i fsv. **Lodhnauadh** (SRP nr 2622 från 1392) Trögds hd Uppl. samt i fno. **Loðnakjǫrr,** nu **Lönnekärr,** gård i Sotenäs hd Boh.[3]. Om själländska ortnamn, som innehålla adj. **lodden** (= isl. **loðin**), se Madsen AfnO 1863, s. 303. Hit kan man äfven föra sjönamnen **Lonnen, Lådingen samt Ludden,** det senare af sv. **ludd,** hvilket naturligtvis är besläktat med isl. **loðinn**[4]. Betydelsen är ungefär densamma som i det vanliga sjönamnet **Grässjön** (se **Gräsmangen**); jfr äfven **Gron, Grosken.**

Från betydelsens synpunkt mera tilltalande på grund af de synnerligen många analogier, som erbjuda sig, vore visserligen

---

1) Lex. 5: 148.

2) Kluge Et. wb:$_6$ under **lodern.**

3) Anfört af Holmberg $Boh._2$ 2: 126.

4) Bugge Ark. 10: 105 o. s. v.

att föra det säkerligen urgamla namnet **Loðne** till ieu. √ **leut, lut** i lit. **lutis** 'storm', **lutingas** 'stormig', gr. λύσσα 'raseri' (← ***lutįā**) ~ fslav. **ljutъ** 'grym o. d.'[1]; men denna ordgrupp är för öfrigt, så vitt jag vet, ej företrädd inom det germanska språkområdet.

Äfvenledes kunde man i den fsv. sjönamnsstammen **lodhfinna** en motsvarighet till stammen i fkelt. flodnamnen **Lut-ēvā, Lut-ōsa,** hvilka sannolikt innehålla ett subst. **lutā,** ir. **loth** f. 'smuts, träsk'[2].

Utvecklingen af fsv. **Loðne** till **Lönern** har sannolikt försiggått under anslutning till trädnamnet **lönn,** hvilket enligt uppgift i trakten heter **lön,** så mycket lättare som sjön, hvilken skildras som synnerligen naturskön, är omgifven af löfskogsklädda stränder, å hvilka (vid den södra ändan) äfven lönnen förekommer. Möjligen har ombildningen först ägt rum i gårdnamnet **Lönnarp;** jag tager nämligen för gifvet, att äfven detta innehåller det gamla sjönamnet **Loðne** ock ej är sammansatt med trädnamnet **lönn.** Jfr det förut nämnda bohuslänska gårdnamnet **Lönnekärr** ← fno. **Loðnakjǫrr.**

Löningen **lö³nigen²** (Widegren 2: 327 [1829], GS 2 Ö 35), liten sjö i Ekeby sn, Göstrings hd Ög. Ordet kommer väl af trädnamnet **lönn,** hvarmed väl namnen **Lönnsjön** (Uppl., Tham Ups. s. 10), **Lönesjön** (GS 1 V 38 Hall.) ock **Lönntjärn** (1 V 32 Vrml.) äro sammansatta. I så fall vore bildningen analog med sjönamnet **Eningen.**

Löp-, älf- ock sjönamnsstam, se **Matlöpen.**

Lören **lö⁴ren** eller **lö⁴rn** (Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 18, GS 4 Ö 33) Floda sn, Oppunda hd Sdml. : **Lörstorp.** Namnet innehåller sannolikt en omljudsform af den fsv. vattendragsstam **Lor-,** som uppvisats under **Loren.** Snarast har ån, som flyter genom sjön, hetat ***Lora,** hvaraf **Lørir** är en **i̯a**-afledning. **Lörstorp** har i så fall i fsv. tid kallats ***Lørisþorp,** ock enstafvighetsakcenten i sjönamnet beror då på senare akcentförskjutning; jfr t. ex. **Dofvern** (: fsv. **Duvirsþorp**). Dock äro äfven andra möjligheter tänkbara[3].

---

[1]) Jfr Bernoker IF 10: 153.

[2]) Jfr Holder Acelt. sprachsch. 2: 351 f.

[3]) Har sjön hetat ***Løþir** ock gården ***Løþirsþorp?**

-lösen, af adj. **lös,** fsv. **løs,** isl. **lauss** o. s. v., ingår i sjönamnen **Botten-, Dag-, Fisk-, Näfver-, Pors-, Vasslösen;** se d. o.

Madkroken ma³dkrω²ken, af allmogen vanligast uttalat **ma³krω²ken** (**Madekroken** Romans karta [1689][1]; **Makroken** Lotter c. 1750, jfr ofvan; **Matkroken** Rogberg o. Ruda s. 272 [1770], Hermelin 1809, Sköldberg s. 115, Wieselgren 2: 881; **Madkroken** Lex. 6: 102, GS 3 Ö 38), stor sjö i Sjösås ock Nottebäcks s:nar, Uppvidinge hd Smål. Att dömma af den älst uppvisade formen skulle första sammansättningsleden vara sv. **ma(d)** f. 'sankt, jämnt ängsfält som öfversvämmas af vårflod; kärräng', fda. **maþ?** 'mad, sank mark' Sk. L., mht. **mate, matte** 'äng', motsvarande ett urgerm. ***maþuō** ock stående i afljudsförhållande till ags. **mǽþ,** gen. **mǽdwe,** eng. **meadow** 'äng', af samma rot som det på annat sätt bildade fht. **mâd** (ty. **mahd** f.), ags. **mǽð** n.[2] Om emellertid sv. **mad** ingår i ordet, torde detta vara i den äldre bet. 'äng', som de västgerm. språken uppvisa. Jag antar detta icke därför att — enligt uppgift — numera inga mader (i modern sv. mening) förekomma kring sjön, åtminstone i dess omedelbara närhet, utan därför att namnet sannolikt uppkommit på en tid, då betydelsen 'kärräng' icke ännu utvecklats. För att nu namnet värkligen är bildat af sv. **mad,** kunde den omständigheten tala, att detta ord hufvudsakligen (eller uteslutande?[3]) förekommer i Götaland, i all synnerhet i Smål. Med **mad** sammansatta sjönamn känner jag blott fyra: **Madesjön** (GS 3 Ö 39) : **Madesjö** i **Madesjö** sn Klm., hvilken socken under medeltiden hette **Madasiö**[4], alltså ett gammalt sjönamn; vidare **Madsjön** (1 V 36) Vg. samt i Tosjö sn Skå.[5], **Madgölen** (3 Ö 40) Blek. ock **Matjärn** (1 V 36) Vg. Af samma ord kunde möjligen fsv. **Madhinge, Madhunge**[6], nu **Maäng,** Baltaks sn Vg., härledas; dock är det väl sannolikast att här såsom i de flästa fsv. namn på **-ing, -unge** ett patronymikum ingår; se Hellqu. Sv. ortn. på **inge**[7]. Slutligen äro åtskilliga skånska ortnamn

---

[1]) Enligt Wieselgren 2: 881.

[2]) Om de båda orden se närmare Kluge Et. wb. under **Mahd** ock **Matte.**

[3]) Rz s. 423 uppger dock, att det är »allmänt»; jag känner det emellertid ej från Svealand.

[4]) Styffe Un.$_2$ s. 179.

[5]) Falkm. s. 73.

[6]) SRP nr 2729 o. s. v.

[7]) Göteb. högsk. årsskr. 1905.

bildade af samma ord[1]. Jfr äfven fht. **Madaha, Madibach,** hvarom Förstem. 2: 965.

Hvad som emellertid trots allt talar emot en härledning af sjönamnet från sv. **mad,** är den omständigheten, att man, därest värkligen detta ord här inginge, hade svårt att förklara den senare sammansättningsleden. Det ser därför ut, som om vi redan i den älst uppvisade formen hade en folketymologisk ombildning af det namn **Matkroken,** hvilket senare uppträder i litteraturen. Vare sig denna form beror på folketymologi eller ej, har enligt min mening namnet afseende därpå, att i sjön fångats »stor ock fet braxen»[2]. Sjön skall enligt uppgift ännu vara en god fisksjö[3]. Emellertid må framhållas, att namnet sannolikt ursprungligen tillkommit blott en del af sjön, kanske något särskilt utmärkt fiskeställe. Såsom flera gånger påpekats, ha namn på större vattendrag, bärgsträckningar o. d. älst åsyftat något mindre parti däraf ock sedermera öfverflyttats på hela området. Jag erinrar särskilt om det öländska **Matkroken** (Persnäs sn), namn på en refvel, om hvilken Linné Öl. resa s. 113 meddelar, att han fått den uppgiften, att refveln kallades så af sin figur ock »den båtnad, folket haft i forna tider af de olyckade kvarlefvor, då strandade skepp (tör hända) af böndren plundrades». I detta sammanhang må inskjutas den anmärkningen, att i no. ett ord **matkrok** finnes, som betyder 'en som er flink til at forsyne sig' Aas. Goda analogier äro för öfrigt sockennamnet **Matmar** (så redan 1568), som enligt Nordlander Sv. turistför. årsskr. 1898, s. 99 f. säges ha fått sitt namn af en fiskrik tjärn, samt **Matforsen** i Jämtland[4], hvilken af samme förf. antages vara uppkallad efter det präktiga laxfiske, som där finnes. Liknande orsak ligger nog äfven till grund för sjönamnen **Maten, Matbyttan, Matlången, Matlöpen;** jfr äfven **Matfors,** bruk i Medelpad, **Matvik,** hamn i Blek. I Norge finnas tämligen många namn, som synas böra förklaras på analogt sätt; särskilt tjärnnamnet **Matbrøndene,** som enligt Rygh NG 3: 224 har afseende på det fiske, som där bedrifvits. Från Tyskland erinras om

---

[1]) Se Falkm. s. 72 f.; dock sannolikt icke alla där anförda. Jfr äfven AfnO 1863, s. 229.

[2]) Rogberg o. Ruda s. 272 (1770).

[3]) Enligt en annan uppgift är dock detta icke fallet.

[4]) **Matforssen** 1556.

det fht. ortnamnet **Mazpah,** hvars samhörighet med fht. **mas** 'cibus' Förstem. 2: 1009 dock är något böjd att betvifla. En liknande betydelse förekommer äfven i sjönamnet **Fatburen.** Äfvenledes må nämnas, att på grund af det ypperliga braxenfisket sjön Misteln också kallats **Herr-Öknas visthus.** Samma tankegång ligger till grund för sjönamnet **Nyttingen** ock möjligen äfven för **Nistingen.** En alldeles motsatt betydelse har däremot sjönamnet **Sulten.**

Hvad senare leden beträffar, kan den ju ha afseende på något i sjöns form; jfr de många under **Krökingen** anförda namnen **Kroksjön** o. d., sjönamnet **Vrången** o. s. v. Sjön har rätt många smala ock spetsiga näs ock uddar, som skjuta ut i densamma. Emellertid är det snarast antagligt, att ett sbst. **matkrok** 'krok där mat erhålles' ligger till grund. En bekant till förf. trodde sig t. o. m. känna ett dylikt ord, men tycktes icke anse det hafva gamla anor. Jag anser denna senare förklaring af sista sammansättningsleden så gott som säker på grund af den förträffliga analogi, som erbjudes af namnet **Gullkroken,** hvarmed betecknas den östligaste delen af Kåkinds hd Vg., närmare bestämt den välmående ock natursköna trakt, som omfattas af Fogelås socken kring Hjo. Det synes mig alltså högst sannolikt, att ej häller det nämnda öländska **Matkroken** har afseende på formen, utan att båda dessa namn förutsätta ett appellativ **matkrok.**

I detta sammanhang må äfven nämnas, att **Matkull,** namn på en mycket högt belägen gästgifvargård i Bärgs sn, Norrvidinge hd Smål., säkerligen fått sitt namn däraf, att platsen varit ett rasteställe, där reskosten tagits fram ock hästarna fodrats. Namnet skrefs år 1419 **Mathkulla** (SD NS 3: 504). Sålunda fingo t. ex. isl. **Dǫgurðará, Dǫgurðarnes** namn däraf, att Auðr djúpúðga efter sin ankomst till Hvammsfjǫrðr där intog sin frukost (isl. **dǫgurðr,** sv. **da[g]var[d]**, Landn., Eyrbyggja saga).

Magdesjön, se **Mogden.**

Magelungen ma³gelug²gen (**Magelungen,** se Landtm. Cont. k. 1751, Hermelin 1802, Tham Sthm s. 289; **Magelugnen** GS 5 Ö 32) mellan Huddinge ock Brännkyrka s:nar, Svartlösa ock Sotholms h:der Sdml. Första sammansättningsleden innehåller sannolikt sv. **mage,** fsv. **maghi,** hvilket ord äfven ingår i **Mag-**

sjön[1], **Magtjärn** (GS 3 Ö 31); jfr **Magern.** Samma ursprung har det ett par gånger förekommande no. **Magatjern**[2]. I samtliga dessa namn har ordet afseende på formen. Jfr **Våmmen** samt öfversikten, där ett större antal sjönamn anföras, i hvilka namn på kroppsdelar ingå. Senare leden är adj. **lugn,** fsv. **lughn;** jfr i fråga om ljudutvecklingen **Lungen,** hvilket namn dock själft med all sannolikhet har annat ursprung. Af adj. **lugn** äro äfven sjönamnen **Lygnen, Lygnern** bildade.

Magern ma⁴gern (GS 1 V 32, Cederström Vrml. fiskev. nr 1250) Borgviks sn, Grums hd, ock Värmskogs sn, Gillbärgs hd Vrml. Namnet användes numera nästan aldrig af allmogen, utan sjön kallas **Öfverrudssjön.** Då det emellertid någon gång förekommer, har det akc. 1. Det är säkerligen icke bildat af **mage** (se föreg. namn). Jag antager, att det är etymologiskt identiskt med sv. adj. **mager,** fsv. **magher,** isl. **magr,** fht. **magar** o. s. v., dock i en äldre betydelse; jfr de besläktade fht. **småhi** 'liten', isl. **smár** ds. (= sv. **små**)[3] eller möjligen lit. **mázas** 'liten'[4]. Namnet skulle alltså betyda 'lillsjön' i motsats till den nära belägna betydligt större Värmeln, med hvilken den står i förbindelse. På samma sätt kallas en i närheten af **Storsjön** (GS 2 Ö 33) Edsbärgs hd Nke liggande liten tjärn **Magertjärn.** Emellertid må nämnas, att en grundbetydelse 'liten, ringa' för germ. adj. ***maʒraz** är något problematiskt. I alla händelser har — att dömma af sjöarnas nuvarande form — icke den betydelse 'lång, tunn', som vissa besläktade ord, t. ex. gr. μακρός, uppvisa, ingått i namnet. — I fråga om betydelsen jfr **Besslingen, Lillen, Lisnan(?).**

Maj(en)fors, Majsjön, se **Bällen, Mæghin-.**

Malen.

1) **Stora** ock **Lilla, ma³len**[2] [5] (i. **maal Or mal**[6]; **St. Malen** GS 1 Ö 37), två sjöar i Sjötofta m. fl. s:nar, Kinds hd Vg., ock

---

1) GS 4 Ö 36, 4 Ö 33, 5 Ö 33 : **Magsjönäs,** 4 Ö 32, 3 Ö 31.

2) Se Rygh NG 1: 289. Dessutom användes ordet i Norge ganska ofta i namn på instängda vikar; jfr Rygh NG Indl. s. 39.

3) Persson Wz. s. 10 f.

4) Kluge Et. wb. under **mager.** De båda etymologierna utesluta naturligtvis hvarandra.

5) Akcentuppgiften är osäker.

6) SD 1: 30, VGL IV. 10 (Schlyt. uppl. s. 289). Schlyt. VGL s. 563 öfversätter **Mal** med »ett ställe i Västbo härad af Småland, på

Båraryds sn, Västbo hd Smål.: **Malsbo**; den senare å GS Ö 1 37 kallad **Lilla Mörkemalen**; i trakten vanligast benämnda **Stor-** ock **Lillmalen** (se dessa ord). Det i VGL IV. 10 anförda **ma(a)l** syftar tydligen på **Lillmalen**. Den å, som förbinder denna sjö med Illeråsjön, har — som jag under **Sännen** uppvisat — i fsv. tid hetat **Sænda** (: **sand**), alltså med en betydelse, som kommer den hos **Malen** nära.

2) **ma⁴ln** (**St. Malen** Hermelin 1803; **Malen** GS 2 Ö 32) Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml.

3) Samma namn bäres eller har antagligen burits af den sjö, som å GS 4 Ö 31 kallas **Malens(jön)** Löfsta sn, Simtuna hd Vstml.

Namnet innehåller sv. dial. **mal** m. 'groft grus ock småstenar vid stranden af haf, sjö eller å; en sådan stenig strand eller plats vid sjö eller flod' (Rz s. 426), isl. **mǫl** f. (gen. **malar**) 'samling, dynge, vold bestaaende af smaadele' Fr.$_2$, no. **mol** 'en banke af smaasten' Aas. Samma ord ingår äfven i sjönamnen '**Maling(en)**, **Maljen** ock **Malsnaren** 2. Vidare må jämföras **Malsjön** (GS 1 V 36 Vg.), hvilken på grund af gårdnamnet **Malryd** kan antagas i äldre tider ha haft ett osammansatt namn. Säkert är dock icke detta antagande, ty sjön ock gården kunna af samma naturförhållanden parallellt hafva erhållit sina namn. Jfr ytterligare: **Malsjön** (GS 4 Ö 32 Sdml.: **Malsjöbråte**, 4 Ö 31 Uppl., vidare i Osby ock Vankifva s:nar Skå.[1] samt Vrml.[2]), **Maletjärn** (GS 1 V 33 Dalsl.); i Norge sjön **Malungen** (jfr '**Maling[en]**), hvilket Rygh NG 3: 146 ställer till det etymologiskt identiska fno. **mǫl**, ock fjorden **Malangr**[3]. Ett af samma ord bildat vattendragsnamn föreligger äfven i fsv. sockennamnet **Malbæk** (1237)[4], nu **Malmbäck** Västra hd Smål., år 1593 skrifvet **Malmbeck**[5]. Namnet syftar väl på den förbi kyrkan flytande bäcken, ock ombildningen till **Malmbäck** kan bero på att malm funnits ock ännu

---

forna gränsen af Västergötland ock Finveden». Att det närmare bestämt är sjön (Stora) Malen som åsyftas, anser jag höjt öfver allt tvifvel.

1) Falkm. s. 73. 2) Fernow s. 16.

3) Rygh Stud. s. 77. Det är dock osäkert: det kan vara ett fno. **Málangr**; det torde emellertid böra föras hit.

4) Styffe Un.$_1$ s. 157.

5) Wieselgren 3: 292, 293.

finnes i densamma[1]; jfr dock äfven fsv. **malmber** 'sand' (alltså ett synonym till **mal**), hvilket i alla händelser gifvit anledning till ombildningen af sjönamnen ***Maling(en)** till **Malmsjön** ock fsv. **Malbergha, Malbærgha** (dels i Häfverö sn Uppl. ock dels i Västermo sn Sdml.) till **Malmbärga**[2]; jfr äfven under **Mälmingen.** Ordet är för öfrigt ganska vanligt i gårdnamn o. d., t. ex. sockennamnet **Nordmaling** Vbtn, år 1535 skrifvet **Normalingh** (Höjer 3: 293; den rådande jordmånen i socknen är sand), ock **Malung** Dal. (så 1417)[3]; ex. från Skåne har Falkm. s. 73. En afljudsform till **mal,** motsvarande isl. **melr,** ligger till grund för sjönamnet **Mälaren,** ock en **m**-afledning af samma rot uppträder i sjönamnen **Malmen, Mälmingen** o. s. v.; jfr äfven **Mjälldrängen.** I fråga om betydelsen jfr under **Grann, Grindeln, Gröcken, Sännen.** — Från de ofvannämnda sjönamnen bör **Malasjön,** Ryssby sn, Sunnerbo hd Smål., skiljas: det har enligt Wieselgren 2: 193 sitt namn från fisken **mal**[4]. — Fsv. **Mal.** Uttalet med akc. 2 beror sålunda på akcentförskjutning.

***Maling(en),** fsv. ***Malinger,** har varit namnet på den sjö, som enligt GS 4 Ö 33 nu kallas **Malmsjön,** St. Malms sn, Oppunda hd Sdml. : **Malmsås, Malmsnäs.** Det måste nämligen enligt min mening vara denna gård **Malmsås** som i en handling från år 1563[5] kallas **Malingzås** ock som uppgifves ligga i St. Malms sn, Oppunda hd: någon så benämnd gård finnes numera icke i socknen. Att ortnamn sammansatta med **mal** 'sandbank o. d.' ombildats i anslutning till fsv. **malmber** 'sand', är icke ovanligt: under **Malen** har jag anfört ett par sådana exempel; jfr äfven **Mälmingen.** Af sjönamnet ***Malinger** har **Malingsås,** fsv. ***Malings asa,** bildats som **Grecksåsar, Lyåsa,** fsv. **Lyghnis asa, Yngia asom** o. s. v. : resp. **Grecken, Lyen, Lygnen, Yngen** o. s. v. Det är för öfrigt så gott som identiskt med no. sjönamnet **Malungen** (se **Malen** ock jfr äfven **Marlingen**). I fråga om bildningen är sjönamnet **Grytingen** närmast att jämföra : dock kan ordet äfven tänkas innehålla ett **-under** (jfr **Hulingen**). Möjligt är för öfrigt, att **Malingsås** är en ombildning af ett

---

1) Wieselgren 3: 292, 293.

2) SD NS 2: 185, 819.

3) Styffe Un.$_2$ s. 259.

4) Detta ord är ej etymologiskt besläktat med **mal** 'sand'; se Hellqu. Språkvet. sällsk. förh. 1891—94, s. 12.

5) Erik XIV:s nämnds dombok s. 81.

äldre *Maligsås; jfr ä.-nsv. **Malingssanda** ← **Maligssanda** : fsv. sjönamnet ***Maligher**, växlande med ***Malghe**, ock se utförligare under **Maljen**. Som sjön är belägen i St. Malms sn, har ombildningen snarast skett under anslutning till detta namn, som år 1314 skrefs **Malm** (SD 3: 152) ock innehåller fsv. **malmber** m. 'sand': slätten vid St. Malms kyrka är öfversållad af fin sand. — En sjö **Malingen** finnes i Grangärde tingsl. Dalarna.

Maljen **mal⁴jen** (**Malgen** Broocman 2: 94 [1760], Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Malexanders sn, Ydre hd Ög. : **Maljeryd**, år 1599 skrifvet **Malierid**[1]. Efter sjön är äfven socknen uppkallad. Namnet å densamma skrefs år 1345 **Malghasandr** (SD V), 1391, 1401 ock 1461 **Malghasanda**, 1363 **Maligxsanda**, 1405 **Malcasanda**, 1502 ock 1643 **Malingsanda**, 1531 **Malingzsanda**, 1539 **Maliasander**, 1551 **Malixåånder** ock **Malgasånda**, 1565, 1597 ock 1760 **Malexander**, 1571 **Maligsanda**, 1613 **Malasanda**, 1810 **Malexanda** ock **Malexander**[2]; jfr äfven skrifningen **Mariesanda** (1599)[1]. Af denna lista äfvensom af gårdnamnet **Maljeryd** framgår, att sjön i fsv. tid hetat ***Malghe**. Detta ord är, såsom redan s. 227 antytts, svag form till ett adj. ***maligher**, ***malugher** 'sandig o. d.', bildat af det under **Malen** behandlade sbst. **mal** på samma sätt som **sandig** af **sand**, **grusig** af **grus**; jfr för öfrigt **Gröcken** (: isl. **grjótugr**), **Skärjen**. Namnet ***Malghe** o. d. har uppkommit ur förbindelser af samma art som t. ex. fht. **Hamariginpah** 'vid den steniga bäcken' af adj. ***hamarac** 'stenig'[3]. Men därjämte har sjön burit namnet ***Maligher** eller den starka formen af adj. Detta framgår af den redan 1363 uppträdande formen **Maligxsanda**. Om man nu därjämte observerar, att den senare leden år 1345 ändas på **-r**[4], kan man knappast med Nor. Sv. lm. VI. 5: 21 m. fl. anse sockennamnet **Malexander** bero på någon slags förvrängning: det är tvärtom en fullt ljudlagsenlig utveckling af den äldre form, i hvilken sjönamnet ***Maligher** ingår. I formerna på **Maling-** föreligger däremot en, om ock föga genomgripande ombildning; jfr **Malingen**, där möjligen en liknande ombildning uppträder.

---

1) I handling aftryckt hos Rääf 1: 352.

2) Ridderstad Ög. 2: 6, Forssell Sverige 1571, s. 226, Rääf 4: 273, Sidenbladh Härads- o. sockenn. s. 81

3) Jfr Kögel PBB 14: 106.

4) Detta **r** motsvarar nominativändelsen i fsv. **sander**.

Sockennamnet betyder alltså 'sandmon (l. dyl.) vid sjön Maljen'[1] ock kan sålunda icke betraktas som en tautologisk bildning i vanlig bemärkelse. Jfr med afseende på bildningen **Horjesand**: sjönamnet **Horjen.** I socknen förekommer ren sandmo mera än annorstädes[2], i synnerhet kring Kyrk- eller Malexandersviken (af Sommen). Det förefaller mig för öfrigt mycket möjligt, att äfven denna vik burit samma namn som den här behandlade sjön. Se vidare **Malen**[3]. — Fsv. ***Malghe** ock ***Maligher.** Enstafvighetsakcenten måste sålunda bero på ombildning i senare tider; jfr t. ex. **Gorjen, Skärjen** (med akç. 1 jämte 2), **Soljen.**

Malmen **mal⁴men** (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Floda sn, Oppunda hd Sdml. Sjön har enligt min mening i äldre tid hetat **Örlången**; sitt nuvarande namn har den fått på grund af sin belägenhet nära Gölstugu malmfält. Sjönamn sammansatta med **malm** äro synnerligen vanliga, men i de flästa af dem torde det vara fsv. **malmber** i den äldre bet. 'sand' som ingår; jfr sjönamnen **Långmalmen, Stenmalmen, Örmalmen, Malmingen, Mälmingen, Malmsjön**[4]. I Norge förekommer äfven namnet **Malmsjøen**[5]. Säkert förekommer bet. 'sand' i namnet å socknarna **Malma** Vstml.[6], där jordmånen mäst är sand ock mojord[7], ock Sdml.[8], där förhållandet är enahanda[9], samt **Malmö,** isl. **Malmhaugar,** fda. **Malmöughe.** Af gårdnamnet **Malma** kommer sjönamnet **Malmasjön** (GS 4 Ö 33 Sdml.). I fråga

---

[1]) Det betyder icke — såsom Norrby Sv. lm. XIX. 4: 4 antager — 'sandstranden.'

[2]) Tham Link. s. 996.

[3]) Det finnes alls ingen anledning att sammanställa namnet med de lillryska flodnamnen **Molóčka** ock **Molóčna**, ehuruväl dessa utgå från en stam **molk-** (: serb. **mlåka** 'pöl, fuktig äng'; jfr Torbiörnsson Liquidametath. s. 86).

[4]) GS 3 Ö 40 Blek., 4 Ö 34, 4 Ö 33 : **Malmsnäs, Malmsås** (denna sistnämnda sjö har i äldre tider hetat ***Malingher** eller ***Maligher,** hvadan det nuvarande namnet beror på yngre ombildning efter sockennamnet **Malm?** : **malmber** 'sand', se **Malingen**); vidare GS 5 Ö 33 : **Malmtorp** (sålunda i äldre tid möjligen ett osammansatt namn, såvida ej här parallellbildningar af samma grundord föreligga), 5 Ö 32 Sdml., 6 Ö 31 Uppl. samt i Vidsjö sn Skå. (Falkm. s 215).

[5]) Rygh NG Indl. s. 67, nHist. tidsskr. 1: 100.

[6]) Så 1411 (Styffe $Un._2$ s. 251). [7]) Tham Vest. s. 141.

[8]) Så 1402 (Styffe $Un._2$ s. 236). [9]) Tham Nyk. s. 352.

om betydelsen 'myrmalmssjön o. d.' jfr **Erlången, Järngården, Kopparen, Ärtingen.** Betydelsen 'sandsjön' ha t. ex. sjönamnen **Malen, *Maling(en), Maljen, Mälaren** — samtliga rotbesläktade med fsv. **malmber** 'sand' — **Sännen** m. fl. m. fl.

Malmingen.

1) **mal³migen²** (Hermelin 1818, GS 3 Ö 36) Frödinge sn, Sevedes hd Klm.

2) se **Mälmingen.**

Namnet kommer af fsv. **malmber,** väl i betydelsen 'sand'; se **Malmen.** I fråga om bildningen se **Mälmingen** ock jfr **Grytingen, Steningen.**

Malsnan **ma³lsnan²** (GS 4 Ö 33), liten sjö i Forsa sn, Villåttinge hd Sdml.: **Malsna.** Sannolikt innehåller namnet en afledning af **mal** 'grus o. d.', hvarom se närmare under **Malen.** Samma ord ingår nog också i namnet å den vid sjön Uren (se nedan) belägna gården **Malstanäs.** Om ordets bildning se här nedan under **Malsnaren.**

Malsnaren **ma³lsnar²n.**

1) (*mąʂŋaŋ*) (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Gryts sn, Daga hd Sdml.

2) (Tham Nyk. s. 156, GS 4 Ö 32) Kärnbo sn, Selebo hd Sdml.: **Malsjötorp, Malsjötjärn.**

Att dömma af ortnamnen synes **Malsnaren** 2 vara en utbildning af ett äldre ***Malsjön, *Malsen** i anslutning till namnet på den närbelägna ock större **Visnaren,** hvars **s** synes tillhöra stammen. För detta antagande talar också, att omkring ½ mil från Malsnaren en sjö **Malsjön** är belägen. På samma sätt synes **Kolsnaren** i fråga om afledningen ha påvärkats af **Tisnaren.** Att sjönamnen **Malsnaren** 1 ock **Malsnan** på liknande sätt ombildats, tror jag dock ej: det säkerligen gamla gårdnamnet **Malsna** (: **Malsnan**) synes ej tala för ett dylikt antagande; jfr no. **Malsaaen,** som Rygh Elven. s. 153 med tvekan ställer till dessa namn.

Mangen ock **Mången.**

1) **moŋ³ŋen** eller ofta **maŋ⁴ŋen**[1] (**Mången** Fernow s. 16 [1773], GS 1 Ö 32) Nyeds sn, Nyeds hd Vrml.: **Mången, Mångshyttan, Mångstorp.**

[1]) Uttalas så sannolikt hufvudsakligen af allmogen.

2) **mag⁴gen** (*mågæn*) (**Mången** Lotter c. 1750; **Mangen** Hermelin 1808, GS 1 V 31, Höjers karta) till större delen inom Gräsmarks sn, Fryksdals hd Vrml.: **Mangen.**

3) **mag³gen²** (*mågən*) eller enligt annan uppgift **mag⁴gen** (**Mången** Lotter c. 1750; **Mangen** GS 1 V 31, Höjers karta) Mangskogs sn, Jösse hd Vrml. Af sjönamnet är namnet å den i sjön utfallande **Mangsälfven** bildat, äfvensom sockennamnet **Mangskog,** stundom felaktigt skrifvet **Magneskog,** icke uppvisat i fsv. tid[1].

4) **mog⁴gen** (**Mången** Lotter c. 1750, Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml.; jfr **Agen, Mångsagera.**

5) sannolikt **mag⁴gen** (Hermelin 1808) Fryksände sn, Fryksdals hd Vrml.: **Mangen.**

6) i sammansättningarna **Gräsmangen** Vrml., **Vekmangen** Ög.

Hit hör vidare **Mangsjön** (Hermelin 1808) Dalby sn, Älfdals hd Vrml. Namnet **Mangen** förekommer äfven i Norge som benämning på ett större antal sjöar; dessutom finnes ett fno. älfnamn **Manga**[2]. Den fno. sjönamnsformen har varit svag, alltså **Mangi**[3]; i Sverge har man åtminstone i de flästa fall att utgå från ett ***Mang-**. Stammen är densamma, som ingår i no. **mang** 'blandning, röra' Aas., fsax. **męngian,** ty. **mengen** o. s. v., ett släktskapsförhållande som anses möjligt af Rygh NG 3: 64. En omljudd form af denna stam är det fno. älfnamnet ***Meng**[4]. Af en afljudsform **ming-** kommer kanske det anf. arb. 1: 291 anförda fno. älfnamnet **Minga.** Betydelsen är alltså ungefär densamma, som antagits för **Mäskaren;** jfr äfven isl. älfnamnet **Blanda**[5]. Uttalet **mag⁴gen** är i de trakter, där det förekommer, ljudlagsenligt för **mog⁴gen:** jfr **Rangen, Sången 1** (**Sangen**).

Maren ma⁴ren.

1) (Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Mörlunda sn, Aspelands hd Klm.; nära sjöarna **Hulte-, Hälle-, Medelmaren.**

---

1) Jfr Höjer 1: 485.

2) Rygh NG 3: 64, 183, 289, 296, Elven. s. 153 f.

3) Namnet anföres redan i biskop Eysteins jordebok, hvadan det knappast kan återföras på ett äldre **magn-** (Rygh NG 2: 167).

4) Rygh NG 3: 215.   5) Rygh NG 1: 38.

2) (GS 4 Ö 37), lång, smal sjö i Misterhults sn, Tunaläns hd, ock Hjorteds sn, S. Tjusts hd Klm.; snarast en vik af Gåsfjärden.

3) (GS 4 Ö 36) Västerviks sn, S. Tjusts hd Klm., vid Gamlebyviken : **Marsbäcken, Marnäs.**

4) (GS 4 Ö 36) Västrums sn, S. Tjusts hd Klm., vid södra ändan af Värkebäcksviken.

5) (GS 4 Ö 36) Gladhammars sn, S. Tjusts hd Klm., vid norra ändan af Värkebäcksviken.

6) (Rääf 5: 2) Askeryds sn, Ydre hd Ög.

7) (Tuneld [I] 2: 8 [1786]) Sdml.; för öfrigt mig obekant.

8) **Norra** ock **Södra** (Cederström Vrml. fiskev. nr 422, 423) Väse sn, Väse hd Vrml.

9) i sammansättningarna **Göte-, Hulte-, Hälle-, Mellanmaren** Klm. (ock **Älmaren?**); dessutom i åtskilliga sammansättningar från Uppl. : **Limaren, Rönmaren, Strömaren?, Ösmaren**; jfr **Kvismaren.**

Från GS 4 Ö 27 Häls.[1] har jag antecknat **Marn,** liten sjö nära hafvet. Som synes, äro de allra flästa af ofvannämnda sjöar belägna i omedelbar närhet af saltsjön. Då detta icke kan bero på en tillfällighet, är det tydligt, att i namnen å åtskilliga af dem det är den betydelse af haf som skimrar igenom, hvilken uppträder i fsv. **mar** n. (se Södw.), isl. **marr** m., fsax. **męri** f., ags. **mere** m., fht. **mari** n., ty. **meer,** lat. **mare,** lit. pl. **mares** 'haff', fslav. **morje** 'haf', ir. **muir** o. s. v.[2] I vissa trakter af Finl. kallas grunda ock gyttjiga hafsvikar **mar** Rz. Betydelsen 'hafsvik, fjord' har äfven fno. **marr,** då det ingår som senare led i fno. fjordnamn, hvarom se Rygh Stud. ss. 34, 67. I de långt från hafvet belägna sjöarna 1 ock 6 är naturligtvis betydelsen en annan: snarast 'insjö' i 1 ock därunder anförda sammansättningar eller 'träskartad insjö' såsom kanske i 6 ock

---

1) Orten faller utom området för denna afhandling.

2) Om ordet se för öfrigt Kluge Et. wb., Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 218, Nor. Sv. etym. s. 54, $Fick_4$ 2: 36, 217. Den motsvarande slaviska stammen **mor-** ingår i det mähriska flodnamnet **Morava,** biflod till Donau (i ty. form **March**), hvaraf äfven **Mähren**; se Egli Nom. geogr. ock där citerad litteratur. Jfr vidare det af detta ord bildade polska **po-morze** 'kustland' = **Pommern,** kelt. **(P)armorica** 'Bretagne' o. s. v.

sannolikt flera nedan uppräknade sammansättningar. Beträffande den första betydelsen må nämnas, att enligt Förstem. 2: 982 i nordvästra Tyskland ock Holland små sjöar ännu kallas **meer**, ock beträffande den andra, att ordet **mar** enligt Rz betyder 'kärr, moras' i Ög. (o. Häls.) samt enligt Schagerström Ordl. öfver Vätöm. (Sv. lm. X. 1) 'litet träsk'. Denna senare betydelse torde som nämnt snarast ingå i flertalet af följande sjönamn[1]: **Maresjön** (GS 1 V 37), **Marsjön**[2], **Martjärn**[3], alltså ex. från Vg. Dalsl. Vrml. Sdml. ock Uppl. Betydelsen är sålunda ungefär densamma som i **Kärrsjön** (se **Kärrlången**). Ett no. gårdnamn **Marsjøen** anföres af Rygh NG 3: 387; men detta är Rygh snarast böjd att föra till **mǫl** (se **Malen**). Emellertid må nämnas, att man i dessa sammansättningar äfven har anledning att söka fsv. **mar**, isl. **marr** 'häst'. Hit hör väl t. ex. fsv. sockennamnet **Marbæk** Vg. ock Smål.; jfr fno. älfnamnet ***Mara**, hvaraf sjönamnet ***Meringr** (se **Märlingen**). En afljudsform till **Maren**, **mör**, ingår i sjönamnet **Moren**. I fråga om namnets appellativiska betydelse äro t. ex. sjönamnen **Afven**, **Flon**, **Naten**, **Vättern** att jämföra.

Marlingen ma³rligen[4] (Tham Link. s. 911 samt enl. jordeboken), liten sjö i Tjällmo sn, Finspånga läns hd Ög.: **Marlingstorp**. Namnet härrör sannolikt af ett äldre **Maling-** (**Malung-**) ock är sålunda identiskt med det ofvan behandlade ***Maling(en)**. Jfr **Börlingen**, **Märlingen**, **Nälen** 1, skrifvet **Närlen**, **Tolen** 7.

Matbyttan ma³tbyt²tan (GS 2 Ö 31), ytterst liten vattensamling i Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml.; af sv. **matbytta**. Namnet, som säkerligen är rätt ungt, är väl snarast ett på formen syftande jämförelsenamn; jfr t. ex. sjönamnen **Halftron**, **Kistevattnet** o. s. v. Första leden har sannolikt till uppgift att uttrycka fiskrikedom l. dyl.; jfr no. **Matmoraaen** (se Bugge Elven. s. 326) ock se särskilt **Madkroken**. I fråga om bildningen erinras om sjönamnen **Eldmörjan** ock **Oxögat**.

---

[1]) Man kan naturligtvis äfven, ehuru med ringa fog, tänka på fsv. **-mar** i **Svea-**, **Alamar**; jfr Nor. Sv. etym. s. 54.

[2]) GS 1 V 37, 1 Ö 36, 1 V 34, 2 V 34, 3 Ö 33 : **Marsjö**, 4 Ö 33, 5 Ö 33, 4 Ö 32, 6 Ö 30.

[3]) GS 2 V 33, 1 V 32, 2 Ö 31.

[4]) Uttalas enligt uppgift med »sväfvande tjockt l eller **rl**».

Maten (SGU Aa 17: 41), antagligen liten sjö i Gryts sn, Daga hd Sdml.; mig för öfrigt obekant. I fråga om betydelsen se **Madkroken.**

Fsv. **Mathkulla,** nsv. **Matkull,** gårdnamn, se under **Madkroken.**

Matkroken, se **Madkroken.**

Matlången ma³tloŋ²gen (*måtlåŋən*) (**Matlång** Lotter c. 1750; **Matlången** Tuneld [II] 5: 105 [1790], GS 2 Ö 32), lång ock smal sjö i Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml.: **Matlången,** år 1590[1], 1672 **Matlången**[2], år 1648 **Matlanger**[3]. I fråga om första sammansättningsleden samt namnets betydelse se **Madkroken;** om den senare **Lången.**

Matlöpen väl ma³tlö²pen (Cederström Vrml. fiskev. nr 1024) Östmarks sn, Ö. Fryksdals hd Vrml. Cederström anmärker särskilt, att den fisk, som här fångas, är fet. Första leden är alltså säkerligen sv. **mat;** se utförligt under **Madkroken.** Senare leden hör till en i nordiska vattendragsnamn icke ovanlig stam **löp-**. Denna förekommer i det af Rygh NG 1: 264 ponerade fno. sundnamnet ***Løypir** (***Hløypir**) samt utom Norden i det fht. flodnamnet **Louffa**[4]. I betraktande af de ytterst talrika fall, där dalnamn äro sammansatta med namn på åar ock älfvar, är det vidare sannolikt, att ett fsv. ånamn ***Løpa** ingår i fsv. **Løpedal** (SD 5: 583 från c. 1350), nu **Löpdal** Säby sn Vstml. Nära gården flyter ett numera oansenligt vattendrag. Om hithörande ord se för öfrigt **Löften.** Stammen hör väl hufvudsakligen hemma i älfnamn ock betecknar raskt vattenlopp l. dyl.; jfr **Skundern.**

Medelmaren me³delma²ren (**Mellanmaren** GS 3 Ö 37) Tveta sn, Aspelands hd Klm., mellan sjöarna **Maren** ock **Hällemaren;** i närheten ligger äfven **Hultemaren.** Namnet är bildat af fsv. **medhel-** ← äldre **miþal-** (jfr t. ex. fsv. **miþalhaghi** 'mellanhage') ock sjönamnet **Maren.** Betydelsen är sålunda densamma som i **Medelsjön** (GS 2 Ö 40 Blek.). Af samma stam komma äfven

---

[1]) Norask. ark. 2: 443; normaliserad form?

[2]) Filipstads dödbok (enl. fil. dr G. Kallstenius).

[3]) Norask. ark. 2: 775; jfr **Maattlongs hammar** i en grufverelation 1658 (enl. fil. dr G. Kallstenius).

[4]) Förstem. 2: 744.

under **Melingen** anförda sjönamn. Utan l-afledning förekommer den äfven i sjönamnet **Mien.**

Medgölingen väl **me³jö²ligen** (**Medjölingen** GS 2 V 35), liten sjö i Ucklums sn, Inlands Nordre hd Boh. Första leden är fsv. **midh-** 'medel-, mellan-' : **miþer;** se närmare under **Mien.** Senare leden är en afledning af sv. **göl,** fsv. **gyl;** se **Göljan** ock jfr **Trigölingen.**

Melingen **me³ligen²** (Björkviks sn s. 16 [1823], GS 4 Ö 34) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml. : **Me(d)linge.** Sjön är belägen mitt emellan sjöarna Enaren ock Yxtasjön. Den fsv. formen af sjönamnet har varit **Miþlinger,** således samma form (möjligen så när som på suffixvokalen) som bevisligen ligger till grund för det sjönamn, hvilket nedan behandlas under **Mellingen.** Namnet är en afledning af stammen **Miþ-** (se **Mien**) eller det likabetydande fsv. **miþal-** (se **Medelmaren**) ock identiskt med fno. **miðlingr,** som användes för att beteckna ställen belägna mellan två andra[1] ock äfven uppträder som sjönamn[2]. Gårdnamnet har bildats af sjönamnet; jfr t. ex. under **Tysslingen** ock se närmare under afd. IV ock min afhandling om ortnamn på **-inge.**

Samma namn har kanske äfven burits af en tredje sjö, nämligen den som å GS 3 Ö 31 kallats **Melingesjön : Melinge** Västanfors sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Gårdnamnet skrifves år 1400 **Midlinge** (SRP nr 3069). Dock är detta senare fall icke säkert: här kan likasåväl det patronymikum ***Midhlinger** ingå, som man i alla händelser har att söka i fsv. **Midhlinge** (**-th-** SRP nr 769, **-d-** anf. arb. nr 1542), nu **Mellinge** Frötuna sn Uppl.[3], samt i andra ortnamn anförda af Lundgr. Fsv. personn. på **-ing** s. 15.

Samma stam som i **Melingen** ligger äfven till grund för sjönamnen **Mellsåkern, Mäljut(t)en, Mellsjön** (GS 1 Ö 32 Vrml.), **Melltjärn** (1 V 32 Vrml., säkerligen af fsv. **Mæþal-**[4]), **Millsjön** (2 Ö 32 Vstml.) mellan Dam- ock Mosjöarna, vidare för de med

---

[1]) Se Fr.$_2$ ock Rygh NG 14: 296.

[2]) Rygh NG 15: 299; jfr Elven. s. 159.

[3]) Se mitt arbete om ortnamnen på **-inge.**

[4]) Jfr **Mällby** ← fsv. **Mædhalby, Mällgården** ← **Mædilgarde** o. s. v.; se SD NS II reg., där sju gårdar med dessa fsv. ock nsv. namn anföras.

mellan sammansatta såsom **Mellanvålen, Mellansjön**[1], **Mellantjärn**[2], samtliga på grund af sitt läge mellan tvänne sjöar. Med afseende på afledningen jfr **Nedingen, Öfvingen.**

Mellanmaren, se **Medelmaren.**

Mellansvan, se **Svan.**

Mellantjutten, se **Mäljut(t)en.**

Mellantvären mäl³lantvär²n (GS 3 Ö 33) Rägna sn, Finspånga läns hd Ög., vid sjön **Långtvären;** se d. o. ock **Melingen.**

Mellanvålen, antagligen **mäl³lanvå²len** (GS 3 Ö 31) Heds sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml., mellan Norra ock Södra Vålen; se **Melingen** ock **Vålen.**

Mellingen (**Mellingen** Hermelin 1810; **Mellmingen** Widegren 1: 597 [1818], väl tryckfel) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög., är ej till finnandes å GS 3 Ö 35, ej häller har jag erhållit någon uppgift om densamma. Om hvar den emellertid legat, vittnar gårdsnamnet **Mellingsbo,** hvilket enligt uppgift uttalas **mä³ligsbω²** [3]. Med all sannolikhet är det nu, såsom också förmenas i SD NS II Reg., denna gård som 1413 kallas i **Midhlungsbothum** (SD NS 2: 731), ock enligt min mening äfven densamma, som i afskriften af det under **Meshatten** omtalade dokumentet från 1320 heter **Mellnungxboda.** Sjön har alltså hetat **Miþlunger** (**Miþlinger**) liksom de under **Melingen** omnämnda sjöarna. Den har varit belägen mellan sjöarna Glan ock Örn. Jag kan sålunda ej dela LUNDGRENS i Personn. på **-ing** s. 15 uttalade mening, att i namnet ett personnamn **Midhlung, Midhling** skulle ingå[4].

Mellsåken väl **mäl³så²ken** [5] (**Mellsåkern** GS 1 Ö 36) Toarps sn, Ås hd Vg., nära sjön Såken. Om härledningen se **Melingen** ock **Såken.**

Meseln, se **Mäseln.**

Meshatten me³shat²ten (GS 2 Ö 31) Hjulsjö sn, Grythytte bärgsl. Vstml. : **Meshattetorp.** Samma namn ingår tydligen i

---

1) GS 2 Ö 39, 1 Ö 38, 4 Ö 34, 2 Ö 31.

2) GS 2 Ö 31. Af allmogen användas möjligen i dessa namn delvis andra former, såsom **mell-, mäll-.**

3) Min meddelare skrifver **rl** med båge under ock har därmed velat uttrycka s. k. tjockt l.

4) LUNDGRENS sammanställning med fht. **Madalo, Madelo** mötes också af formella svårigheter.

5) Jag har icke erhållit uppgift om huruvida uttalet är **mel³l** eller **mäl³l.** Senare leden lyder **-såken** ock ej såsom å GS **-såkern.**

Mesattesund Lagunda Uppl. ock **Mesattebo** Norunda Uppl., anförda af Öman Nerikes alleh. 1899, s. 89, som för de tre namnen med orätt förmodar finskt ursprung.

Ännu närmare gårdnamnet **Meshattetorp** kommer det fsv. gårdnamnet **Messhættotorp,** hvilket uppträder i en af SD 5: 440 noten omtalad afskrift af ett år 1320 daterat dokument (denna afskrift är enl. SD behäftad med många läsfel). Hvar gården **Messhættotorp** varit belägen, angifves ej. Men då de i samma dokument nämnda gårdarna tydligen äro eller varit belägna i Åtvids, Grebo eller Björsäters s:nar Ög., är det klart, att äfven **Messhættotorp** måste förläggas dit. Så måste efter min mening **Mellnungxboda** identifieras med fsv. **Midhlungsbotha,** nu **Mellingsbo** i Åtvids sn (se **Mellingen**), **Ingmundatorp** med **Ingelstorp, Alsyorum(askog)** med **Alserum, Sundabode** med **Sunnebo, Edhe** med **Ed, Kaluidzbode** med **Kafvelsbo, Ængiaflæll** med **Ångsfall**[1] — alla i samma socken. Vissa andra af de i dokumentet nämnda gårdarna återfinner jag i angränsande socknar, t. ex. **Dala,** nu **Dala, Stekijo,** nu **Stäckö, Tholsstorp,** nu **Tollstorp, Øndatorp,** nu **Önstorp, Marbæk,** nu **Målbäck** (jfr SRP 3: 87), alla i Grebo; **Tidalsæter,** nu **Tegelsäter** (se **Teden**), **Brutæ,** nu **Bråta, Kleckotorp,** nu **Klacketorp, Høstbæk,** nu **Höstbäck, Myrkadal,** nu **Mörkedal, Walsumga(skoge),** nu **Valsinge, Missmoyie** (felskrifning!), nu **Missmyra, Botawijk,** nu **Båtvik, Soluika,** nu **Solvik, Vbbatorp,** nu **Ubbetorp, Sætter,** nu **Säter, Boomantztorp,** nu **Bomelstorp, Franunxbode,** nu **Frängsbo, Germundaboda,** nu **Germundeboda,** alla i Björsäters sn. Efter den ordning, i hvilken namnen förekomma, har säkerligen **Messhættotorp** legat i sistnämnda socken ock har sålunda intet att skaffa med det **Meshattetorp,** som ingår i vårt sjönamn.

Det fsv. gårdnamnet **Mes(s)hættotorp** gör oss emellertid den stora tjänsten att lemna oss förklaringen till sjönamnet **Meshatten.** Det förra är nämligen tydligen sammansatt med det i folkmål förekommande fågelnamnet **meshätta** 'parus palustris', anfört af Rz s. 437. Säkerligen är **meshatt** en variant till detta fågelnamn ock sjönamnet sålunda till betydelse att jämföra med **Alten, Anden, Gåsen**(?), **Hägern, Kråken, Svan,** fno. älfnamnen **Títa, Ugla** o. s. v. Ett älfnamn **Meis,** som innehåller

---

[1]) Om **Nærronæsowijk** se under **Nären.**

fågelnamnet **mes**, tyckes äfvenledes ha funnits i Norge, se Rygh NG IV. 2: 252. Äfven i ags. ortnamn uppträder det etymologiskt motsvarande ock likbetydande **máse**, t. ex. i **on másan mere**[1]. Möjligen är dock sjönamnet helt enkelt uppkommet genom en ellips ur gårdnamnet; jfr analoga fall under **Addaren, Gissmunnen.**

Sjönamnet **Meslången** är kanske däremot sammansatt med **mes** 'korg'.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att orden **hatt** ock **hätta** äfven direkt kunna bilda svenska sjönamn; jfr **Hattsjön** (GS 2 Ö 37), fsv. **'Hattasio** ock **'Hættosio** : nsv. **Hattsjöhult**, fsv. **Hettosyohult** ock **Hattasiohult**, Sandsjö sn Smål., samt **Hättsjön** (GS 2 Ö 32) Vrml.

Meslången **me³sloŋ²ŋen.**

1) (**Misslången** Grau s. 452 [1754]; **Meslången** Hermelin 1801, GS 3 Ö 32), icke obetydlig sjö med flera långa ock smala grenar i Skedvi sn, Åkerbo hd Vstml. : **Meslångtorpet.** Sjön är mycket djup ock ligger inklämd mellan höga bärg.

2) (**Meslången** GS 3 Ö 31) Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml. Sjön är nu mycket liten, men har i äldre tider haft betydligt större utsträckning.

Förra leden innehåller möjligen liksom kanske **Mesormen** (se dock d. o.) snarast det i norrl. dial. ock Vstml. förekommande **mes** m., no. **meiss** 'korg, i synnerhet sådan hvarmed något bäres på ryggen', motsvarande fsax. **mêsa**, mht. **meise** o. s. v. Jfr med afseende på betydelsen sjönamnen **Storkorgen** samt **Blåkaren, Bokaren, Halftron, Kitteln, Kistevattnet** (GS 2 V 35 Boh.) o. s. v.

Mesormen **me³sɷr²men** (GS 6 Ö 31), liten sjö i Ösbygarns sn, Långhundra hd, m. fl. s:nar Uppl. Förra leden är möjligen att jämföra med den i **Meslången** ingående; om den senare innehåller djurnamnet **orm**, äro de under **Ormlången** anförda sjönamnen att jämföra. Namnet förefaller visserligen med denna förklaring ganska egendomligt; dock kan detta ock flera andra svårförklarliga sammansatta sjönamn hafva uppstått så, att senare leden tillagts i yngre tid, då betydelsen af den första redan förbleknat eller försvunnit för språkmedvetandet. Emellertid synes det mig enklare att — då sjön är belägen mellan två

[1]) Middendorff Aeng. flurn. s. 91.

andra sjöar — antaga, att namnet är sammansatt af fsv. **Miþ-** 'mellan' ock sjönamnet **Sormen,** i hvilket fall äfven de båda andra sjöarna burit detta namn.

Meten (Tham Sthm s. 14), liten sjö i Fasterna sn, Sjuhundra hd Uppl.; kallas nu enligt GS 5 Ö 31 **Metsjön.** Af detta namn måste **Meten** anses hafva uppkommit genom ellips. Ett dylikt namn förekommer redan i fsv. tid att dömma af gårdnamnet **Metesio** (1329 enl. SD IV). Jfr för öfrigt **Metesjön** (GS 1 Ö 38), **Metsjön**[1], **Mettjärn**[2], no. **Meitsjøen.** Namnet är bildat af v. **meta,** no. **meita;** jfr Rygh Elven. s. 157.

Emellertid må nämnas, att i något eller några af dessa namn äfven kan ingå ett ord motsvarande no. **meit** f. 'stripa, lång skåra', jfr Rygh NG IV. 2: 274.

Mickelstjärn, se **Jauhåksen.**

Fsv. ***Midhlinger, *Midhlunger,** se **Melingen, Mellingen.**

Mien mi³en²[3] eller (i folkspråket vanligen) **Mie** mi³e² (**Miå** Krok Tal Om Urshults Pastorats Inbyggares Seder, hållet år 1749, s. 21 [1768]; **Myen** Lotter c. 1750 [sannolikt för **Mijen**]; **Mide** Rogberg o. Ruda s. 207 [1770]; **Mien** Hermelin 1809, GS 2 Ö 40; **Mie-siö** Rogberg o. Ruda s. 175 [1770]; **Mide-** l. **Minne-sjö** Wieselgren 2: 718), betydlig sjö i Tingsås ock (till största delen) Urshults s:nar, Kinnevalds hd Smål., nära gränsen till Bleking: **Midingstorp**[4], **Midingsbråte(n)**[4], **Midingsvik.** Man synes hafva att utgå från ett fsv. ***Miþi.** Detta är en n-afledning af fsv. **miþer** adj. eg. 'i mitten befintlig, mellanliggande', isl. **miðr** = lat. **medius** o. s. v. Sjön har tydligen erhållit sitt namn i egenskap af gränssjö mellan Skåne ock Bleking. Jfr t. ex. no. önamnet **Mien** ← äldre **Miðja,** hvilket har sin grund däri, att gränsen mellan Romsdalsfylket ock Søndmør gått mitt över ön[5], sv. sjönamnet **Medgölingen,** fno. ***Miðsjór,** no. **Midsjøvandet** 'den mellersta af tre småsjöar'[6], fsv. **Midhiawidh**[7], nu **Medevi** Nykyrka sn Ög. o. s. v. Från Tyskland må anföras de

---

1) GS 2 Ö 40, 3 Ö 34. 2) GS 1 V 36, 2 Ö 31.

3) Namnet uttalas äfven mi⁴en, dock knappast af i trakten uppfödda personer.

4) Namnen skrifvas **Midingztorp** 1621, **Midingzbrothen** 1616 enl. Hyltén-Cavallius Vär. o. vird. 1: 91.

5) Rygh Th. VSS 1891, s. 211.

6) Rygh NG 2: 39. 7) SD NS 1: 426.

fht. ortnamnen **Mittinbach, Mittelaha**[1] ock flodnamnet **Metema,** hvilket sistnämnda — om det hör till superl. **metamo**[1] — i fråga om sin bildning ännu närmare sluter sig till sjönamnet **Mien.** Särskilt erinras för öfrigt om (Torps ock) Bugges framställning i PBB 21: 428, där lit. **mẽdis** 'träd, trä', fpreuss. **median** 'skog', lett. **meſch** ds. identifieras med lat. adj. **medius** = fslav. **mežda** 'mitte, grenze' o. s. v. ← ***medi̯a.** Anledningen till denna betydelseutveckling var den, att träden bildade egendomarnas gränser ock vidare att de olika landskapen genom skogar voro skilda från hvarandra[2].

Att dömma af de ofvan anförda gårdnamnen har sjön äfven kallats ***Miþinger** eller möjligen ***Miþunder** (såsom **Hulingen** : fsv. **Holundsrydh**); jfr fsv. ***Miþlunger** (se **Melingen, Mellingen**). Från detta namn härstammar antagligen den af Wieselgren anförda formen **Minne-sjö.** Jfr **Skillingsmåla** : sjönamnet **Skälen.** Formen **Miå** hos Krok är egentligen namn på den å, nu **Mie å,** genom hvilken sjön afflyter till Östersjön. Enl. Lex. 7: 205 skall sjön äfven hafva kallats med det fullständigare namnet **Miå sjö.** Ånamnet har i detta fall säkerligen sin grund i sjönamnet. I fråga om betydelsen kunna t. ex. sjönamnen **Rågreken, Skälen, Gränssjön**[3] jämföras. För öfrigt kan nämnas, att sjön har en ovanlig form, som erinrar om kratersjöarnas, ock stort djup[4]. En hel mängd sägner äro knutna vid densamma, af hvilka några tyda på att sjön i forntiden ansetts som helig. Äldre — mer eller mindre kuriösa — härledningar af namnet anföras i Växjöbladets Smål. Beskr. under **Urshult.**

Misslången, se **Meslången.**

Misteln **mis³tel²n** (*mìstəln*) (**Misteln** Tham Nyk. s. 267; **Mistelen** GS 4 Ö 33, SGU Aa 17: 41) Gryts sn, Daga hd Sdml. : **Missäter.** Sjön har synnerligen natursköna omgifningar. Namnet å gården **Missäter** vid Misteln skrifves år 1419 **i Mystilsætrum** (SD NS 3: 466), år 1444 **Mystilsætter,** år 1500 **Mistilsæther**[5]. **Mistilsæter** har öfvergått till **Missäter** såsom fsv. ***Daghirsbodha** till **Darsbo** (se **Dagaren**) o. s. v.[6] Sjönamnet synes alltså i fsv.

---

1) Förstem. 2: 1021—1022.
2) Jfr germ. ***wiðus** 'träd, trä' = lit. **widùs** 'mitt'; se Bugge anf. st.
3) GS 4 Ö 37, 1 V 32. 4) Holst SGU C nr 110.
5) Vadst. kl. jordeb. s. 248.
6) Enligt den i Nor. Aschw. gr. § 156,1 c framställda regeln.

tid hafva lytt **Mistil.** Man ville här snarast söka det sv. växtnamnet **mistel,** fsv. ***mistil** = ags. **mistel,** fht. **mistil** (isl. **mistilteinn**). Jfr t. ex. sjönamnen **Alen, Björken, Eken** m. fl., no. sjönamnet **Tistillen**[1]. Dock finge, om denna härledning vore riktig, sjönamnet sannolikt ej uppfattas såsom beroende därpå, att mistel i större mängd vuxit kring sjön. En dylik betydelse hade nog måst uttryckas genom afledning (med **-an, -ian** eller **-ia**) eller sammansättning (**Mistilsiø**), hvilken visserligen sedan genom ellips kunnat fått namnets nuvarande form[2]. Se härom **Linnen** ~ **Linden** samt betydelseöfversikten. Af samma växtnamn är under alla omständigheter sockennamnet **Mistelås,** fsv. **Mistela** (1419)[3], Allbo hd Smål., bildat. Möjligt är för öfrigt, att äfven här ett (numera försvunnet) sjönamn ***Mistil** ligger till grund. Jfr äfven fht. **Mistelouwa, Mistilpach,** hvilka Förstem. 2: 1034 ställer till samma växtnamn. Minst lika sannolikt är emellertid, att ordet är en bildning af sv. dial. **mist** m. o. f. 'dimma', no. **mist(r),** nisl. **mistur,** ags. **míst.** I så fall förhölle sig ***Mistil** till **mist** som sjönamnet **Immeln** till **imma.** Af med sjön mycket förtrogna personer har jag erhållit uppgiften, att den är påfallande dimmig, särskilt i förhållande till den närliggande Kyrksjön. Till d e t t a o r d hör i alla händelser sannolikt det fno. älfnamnet **Mistra**[4]. Den stam, som ingår i detta namn, spårar jag i **Mistersjön** (GS 3 Ö 37) Virserums sn, Aspelands hd Klm. (: **Mistermåla** ock det vid en å i närheten belägna **Misterhult**), samt vidare i sockennamnet **Misterhult** (så 1434, Styffe Un.$_2$ s. 184) Tunaläns hd Klm. I dessa namn anser jag ett ånamn ***Mistra** ingå, ock det ligger nära till hands att som sagt föra detta till det nämnda **mist** 'dimma'. Sockennamnet **Misterhult** har Crælius s. 219 sammanställt med detta ord på grund af socknens stora mossar, från hvilka om kvällarna dimmor pläga uppstiga.

---

1) Rygh NG 1: 264.

2) Dylika ellipser äro dock i regel ganska unga, hvarför ingen anledning finnes att här göra ett dylikt antagande. Se t. ex. **Kvidden, Sarfven, Ölkytan.**

3) Styffe Un.$_2$ s. 163.

4) Anfört af Rygh Stud. s. 67, NG 3: 365, 370; jfr nu Elven. s. 160.

På grund af sitt goda braxenfiske har sjön Misteln äfven kallats **Härröknas visthus**[1].

Mistersjön (**Misterhult** m. m.), se **Misteln**.

Fda. ***Miæli**, se under **Mjälldrängen**.

Fsv. **Miælki** (i **miælkæ**. Or **miælkæ** VGL IV. 10, handskr. G **malkæ**), nu **Mjälkesjön** på gränsen mellan Marks hd Vg. ock Himle hd Hall. Namnet är sannolikt helt enkelt en regelbunden **n**-stamsutvidgning af fsv. **miolk, miølk**, isl. **mjolk** ock betyder 'mjölksjön, d. v. s. sjön med mjölkfärgat vatten'. I Norge finnas **Mjølka, Mjølkeraaen, Mjølkaaen** ofta som älfnamn[2]. Andra besläktade namn anföras under **Molken** (: **Molkån**, fsv. ***Molk**[a]). För öfrigt må för jämförelsens skull erinras om feng. ortnamnet **Meolcford**[3], eng. **Milk River**, ett tillflöde till Missuri med mjölkhvitt vatten[4] samt gr. källnamnet Γαλακώ i Lakonien, af γαλακ- 'mjölk'[5]. En liknande upprinnelse ha namnen **Vasselsjön** (GS 2 Ö 32 Vstml.) ock **Vassletjärn** (1 V 33 Dalsl.) : sv. **vassle**, fsv. **vatle**. Isl. **Geitá** har fått sitt namn på grund af sitt mjölkhvita vatten (se **Getaren**); jfr äfven **Hvíten**.

I betraktande af huru vanligt **k**-suffixet är i sjönamn, kunde man dock äfven tänka på en afledning af den stam **mjäll-**, som behandlas under **Mjälldrängen**. Särskilt erinras om **Mjälasjön** Hall., utbildning af ett äldre ***Miæli**. Jfr **Järken, Silken, Tjurken** o. s. v. Emellertid föredrager jag den först gifna tolkningen.

Mjälldrängen **mjäl³dräŋ²ŋen** (**Mjelldrängen** GS 2 Ö 40), liten sjö i Jämshögs sn, Listers hd Blek. Första leden synes vara densamma som i **Mjällsjön** (GS 1 V 38 Hall.) ock **Mjällån** (Medelpad) ock innehålla sv. **mjäll** 'hvit flaga', no. **mjell** 'fnug, støv' Aas., isl. **mjǫll** gen. **mjallar** 'nyfallen snö', hvartill sv. dial. **mjäll** 'fin, hvit, glänsande' (jfr isl. **mjallhvítr**) uppvisar en sekundär betydelse. Äfven i Norge finnas ortnamn, där motsvarande ord kan ingå; jfr Rygh NG 2: 383, Elven. s. 160. Särskilt erinras om no. älfnamnet **Mjælla**. I fråga om första leden kan man dock äfven, ehuru med mindre fog, tänka

---

[1]) Tuneld (I) 2: 9 (1786). **Härrökna** är namn på en vid sjön belägen gård. Jfr **Bondökna** i Floda sn, Oppunda hd Sdml.

[2]) Rygh NG 1: 71, Elven. s. 161.

[3]) Middendorff Aeng. flurn. s. 95.

[4]) Egli Nom. geogr.₂ s. 106. [5]) Fick Bezz. Beitr. 22: 49.

på det nära besläktade sv. dial. **mjäle, mjäla** 'lös, fin sand; blandning af sandjord ock mylla', motsvarande no. **mjele** m. 'fin sandjord', hvilket utan tvifvel ingår i namnet **Mjälasjön** (GS 1 Ö 38) Torups sn, Tönnersjö hd Hall. : **Mjäla, Mjälahult.** Detta sjönamn har i äldre tid säkerligen lytt ***Miæli.** Sannolikt uppträder samma ord i no. gårdnamnet **Mjæleberg** (äldre i **Miælabærghi**); jfr Rygh NG 2: 325 f. Nära besläktat med dessa senare ord är alltså sjönamnet **Mälaren**; jfr för öfrigt de under **Malen** uppräknade namnen. Om senare leden se **Drången.** Dylika heterogena sammansättningar bero dels därpå, att andra leden är ett senare tillägg, dels utan tvifvel stundom på att första leden är ett älfnamn. Jfr i detta afseende **Mjällån** ofvan. På liknande sätt synes sjönamnet **Likstammen** hafva uppkommit.

Mjögtvången **mjö³gtväg²gen** (GS 1 V 32), lång, smal sjö i Glafva ock Silleruds s:nar, Gillbärgs ock Nordmarks h:der Vrml. Om senare leden se **Tvängen.** Den förra innehåller en dialektform af ett adj., som synnerligen ofta ingår i svenska sjönamn, näml. fsv. **mio(r), miø,** isl. **mjór** 'smal, tunn' : **Mjögasjön** (GS 1 V 37 Vg.) vid **Bredsjön, Mjögesjön** (1 V 37 Vg.), **Mjögsjön**[1], **Mjögtjärn** (GS 1 V 31 2 ggr); vidare **Mjölången, Mjöasjön** (GS 1 V 38 Hall.), **Mjösjön**[2], **Mjövattnet** (GS 2 V 33), fsv. **Myöasundh** (1459)[3]; **Mjuggsjön** (GS 3 Ö 31 Vstml.), dock osäkert, **Mjuasjön** (3 Ö 40 3 ggr : **Mjuamåla** 1 gg), **Mjusjön** (3 Ö 39), **Mjuagöl** (3 Ö 40), **Mjusen** (4 Ö 27 Häls.), tydligen af ett ***Mio(a)siø, Mjosjön** (GS 1 Ö 37); af dialektformen **mög** : **Mögrefven, Mögsjön**[4], **Möjsjön** (GS 4 Ö 31), samt slutligen **Möasjön** i Osby sn Skåne (Falkm. s. 238). En afledning af adj. **mio** är **Myingen.** Sannolikt är för öfrigt, att sjönamnet **Miörn** innehåller den fsv. nominativformen (med bevarat r) af samma adj. I fsv. tid ha säkerligen de flästa af ofvan anförda sjöar hetat **Mioasio**; jfr gårdnamnet **Myoa-**

---

[1]) GS 2 V 33, 1 V 32 3 ggr, 2 Ö 32, 1 V 31 5 ggr, 1 Ö 31.

[2]) GS 1 V 37, 3 Ö 37, 3 Ö 36, 4 Ö 36 4 ggr samt i Glimåkra sn Skå. enl. Falkm. s. 238; dessutom, uttalat **Mieſån**, i Öfver-Luleå enl. Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 18.

[3]) Styffe Un.₂ s. 218.

[4]) GS 1 V 33, 4 Ö 33, 2 V 33, 1 V 32, 2 V 32, 2 Ö 32 3 ggr, 4 Ö 32, 1 Ö 31, 2 Ö 31, det sista uttalat *môgſøn* eller *môɩſøn*.

siohult (1404 enl. SD NS I) Åsheda sn Smål. Stundom har namnet varit osammansatt. Detta är t. ex. fallet med **Mjuasjön : Mjuamåla** (Blek.), fda. ***Mioe**; jfr **Djupen** (fsv. ***Diupe**). Äfven i ånamn ingår ordet: Falkm. s. 238 anför från Everöds sn Skå. ett **Mjöån.** Å samma ställe uppräknas åtskilliga andra af adj. **mio, miø** bildade ortnamn, till hvilka må läggas västg. sockennamnet **Mjöbäck,** fsv. **Miobek** (SD 3: 157 fr. 1314), väl älst bäcknamn. Motsvarande adj. förekommer äfven i namn på norska vattendrag[1]. Adjektivet har, såsom framgår af ofvanstående lista, varit spritt öfver hela Göta- ock Svealand. Att det just är detta ord som ingår i de anförda sjönamnen, är tydligt däraf, att sjöarna i de allra flästa fall äro synnerligen smala.

Af det likbetydande fsv. ock nsv. adj. **smal** komma namnen **Smalsjön** (GS 1 Ö 31 Vrml., 6 Ö 31 Uppl.), **Smaltjärn** (1 V 32 Vrml.); jfr **Smälten.** Hit hör möjligen äfven sjönamnet **Smälingen** (GS 3 Ö 29) Bjursås sn Dalarna. Se äfven **Yngaren.**

Mjölången mjö^{3}log^{2}gen (GS 2 Ö 40) Jämshögs sn, Listers hd Blek., nära sjön **Vielången.** Se **Mjögtvängen** ock **Längen.**

Mjörn mjö^{4}rn, af allmogen ofta ännu uttalat miö^{4}r, utan bestämd artikel (**miors** VGL IV. 11: 3 hufvudhandskr.; **Mior** anf. st. hdskr. H, Bureus karta 1626; **Miör** VGL IV. 11: 3 hdskr. L, Blaeu 2: 33 [1663, skrifvet **Miœur**]; **Mjörn** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Hermelin 1808, GS 1 V 36; **Mjöen** Tuneld [II] 5: 14 [1790]; **Mjören** Lindskog 4: 400 [1814; å s. 404: **Mjörn**]), stor sjö på gränsen af Vätle, Kullings ock Ale h:der Vg. Utgående från formerna i hdskr. G, L samt den nsv. uttalsformen (hvarom utförligare nedan), antager jag, att namnet innehåller det under **Mjögtvängen** nämnda fsv. adj. **mio(r), miø** ock uppvisar nominativformen med bevarat **r** af detta ord, hvilken annars icke är belagd i fsv. (se Södw.). Mot denna härledning skulle man kunna invända, att sjön i sin helhet sedd icke är smalformig. Emellertid må framhållas, att den — enligt uppgift af en med trakten förtrogen person — i allmänhet ser trång ock smal ut på grund af öar ock utskjutande näs, hvarom jag själf haft tillfälle att öfvertyga mig; härmed må sammanhållas ett yttrande i SGU Ab 7: 10, att sjöns storlek vanligen föga

---

[1]) Rygh NG 3: 387, Stud. s. 78.

framträder. Namnet kan för öfrigt ursprungligen hafva åsyftat någon af sjöns ganska smala vikar.

En viktigare instans mot härledningen ur fsv. **mio(r)** är den omständigheten, att hufvudhandskr. af VGL IV har formen **miorſ**. Dock torde detta förhållande icke behöfva betyda synnerligen mycket af den grund, att just i den sjönamnslista, där namnet förekommer, ett par uppenbart felaktiga former äro till finnandes, under det att de handskrifter, som kalla ifrågavarande sjö **Mior, Miör,** tydligen anföra de riktiga namnformerna: **scryutui,** H **Strukni,** L **Strwkne** (se **Stråken**) ock **brangiri,** H L **Brængir** (se **Brången**). Jag antager alltså, att sjön i fsv. tid hetat **Mior, Miör.** I fråga om bevarandet af nominativens **r** kunna t. ex. **Flåren** (dock ej fullt säkert) ock **Vänern** jämföras. **Mjörn** förhåller sig till **Mjöen** (Tuneld) som sjönamnet **Flåren** till **Flå.**

Skulle emellertid mot förmodan **Mjors** vara den äldre formen, vore ordet identiskt med fno. **Mjǫrs** (gen. **Miossar, Miassar, Miorsar** m. m.)[1], nu **Mjösen.** Detta senare innehåller en rot **mer-**, som synes stå i afljudsförhållande till sv. dial. **mar,** isl. **marr,** lat. **mare** o. s. v. (se **Maren**) ock sålunda betyda 'vattnet, sjön'[2]; jfr t. ex. **Vättern** ock öfversikten. Om **s**-afledningen afhandlas i ordbildningsläran.

Mofällingen **mo³fäl²ligen** (GS 2 V 33) Eds sn, Vedbo hd Dalsl. Första leden är sv. **mo,** fsv. **mo(r),** isl. **mór**[3]; jfr sjönamnen **Mosjön**[4], **Motjärn**[5] samt **Lermon, Öfvermon.** Senare leden är densamma som ingår i no. gårdnamnet **Surfällingen** (stafvat med **e**), hvilket Rygh NG 1: 242 för till no. **felling** f. 'fälla, svedjeland'. Detta åter är liksom sv. **fälla** en afledning af det likbetydande **fall,** som ofta förekommer i sv. ortnamn. Af sv. **fälla** 'svedjeland' kommer i alla händelser **Fällesjön** (GS 2 Ö 37) : **Fällan** samt väl också **Fällträsket** Neder-Luleå[6]. **Fälle-**

---

[1]) NGL V. 2: 815, Bugge-Rygh Elven. s. 326.

[2]) Till detta sjönamn ställer Kögel AfdA 19: 8 det germ. folknamnet **Marsi** 'bewohner des tieflandes, der sumpfigen niederungen'.

[3]) Icke besläktat med fsax. **môr,** ty. **moor** o. s. v.

[4]) GS 3 Ö 39, 1 Ö 37 : **Mo** 2 ggr, 4 Ö 37, 2 Ö 34 : **Mostorp,** 3 Ö 34 : **Mosjötorp,** 2 Ö 33 : **Mosjötorp** 2 ggr, 3 Ö 33 : **Mosjö, Mosås,** 2 Ö 32 : **Mosjöåsen,** 1 Ö 31, 3 Ö 31, 4 Ö 31.

[5]) GS 2 V 34, 2 V 33, 1 V 32, 1 V 31.

[6]) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 7.

sjön förhåller sig till **Mofällingen** liksom **Brännesjön** till sjönamnet **Bränningen**. Se äfven **Rönningen**.

Mogden mo³gden² [1] (Lindskog 4: 348 [1814], GS 1 Ö 36)[2] Vings sn, Ås hd Vg.; äfven kallad **Ving-** eller **Hökerums-** eller **Säbysjön**. Sjön har låga stränder. Den upptager flera tillflöden ock afbördar sitt vatten i Viskan (hvarför en meddelare vill sätta namnet i etymologisk förbindelse med sv. **mage**). Namnet synes vara bildat af stammen i de under **Mogen** anförda sjönamnen med samma afledning som i sjönamnen **Ygden**, **Öfden** o. s. v. För öfrigt erinras om no. älfnamnet **Mugda** (Rygh NG 1: 29), som dock ej direkt kan ställas till **Mogden**, samt **Magdesjön** (SGU Aa 83: 8) Ög., där möjligen ett enkelt sjönamn ***Magdhe** ingår, som kan vara besläktat med **Mogden**.

Mogen, Norra ock **Södra**, mo⁴gen (»mögen»), vanligen **Norr-** ock **Söder-** eller **Sörmogen** nor³mo²gen, sö³dermo²gen (sö³r-) (**Norr-** ock **Södermogen** Tuneld s. 82 [1741], GS 3 Ö 31; **Norr-** ock **Sörmogen** Berglund s. 2) Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. Samma stam synes ingå i **Mogasjön** (GS 1 V 37, 1 Ö 37), **Mogsjön** (2 Ö 33 Nke). De båda förstnämnda äro liksom **Mogden** belägna i Vg., den förra i Roasjö sn, den senare i Häcksviks sn vid **Moga**, hvilket gårdnamn tyder på ett osammansatt sjönamn ***Möghe**. Det är frestande att antaga, det dessa ord innehålla ett af sbst. **mo** (se **Mofällingen**) bildat ***Moe** med af hiatusfyllande **w** uppkommet **g**; jfr sv. **redobogen**, **trogen** o. s. v. af **-boen**, **troen**. Men om sjönamnet **Mogden** hör hit, måste detta antagande uppgifvas. Jag har ingen mening om härledningen af denna stam **mög-**. Det finnes ingen särskild anledning att antaga, det den står i afljudsförhållande till stammen i sjönamnet **Magern**. Till möjlig ledning må anföras, att sjöarna Mogen enligt uppgift äro utmärkta för sitt klara vatten.

Molken (GS 3 Ö 33, SGU Aa 9: 5), ytterst liten sjö i Floda sn, Oppunda hd Sdml. Den är enligt uppgift numera försvunnen, men dess ursprungliga omfattning kan å GS 3 Ö 33 ännu lätteligen urskiljas. Den i förbindelse med sjön stående ån kallas **Molkån** (**Målkån**) ock utfaller i **Molkaviken** af Kolsnaren. Nam-

---

[1]) Enligt en annan uppgift har ordet i första stafvelsen **å-ljud**. Namnet höres för öfrigt numera sällan bland allmogen.

[2]) **Magden** Höjer 2: 1095 torde bero på tryckfel.

net å den vid ån belägna gården **Molka** visar hän på ett osammansatt fsv. ånamn. Beträffande härledningen tänker man snarast på samband med sjönamnet **Misælke** ock de under detta ord här förut anförda norska älfnamnen **Mjølkaaen** o. s. v.; jfr fsv. **molka** 'mjölka'. Möjligt är dock äfven, att namnet liksom så många andra sjönamn bildats med suffixalt **k**; se t. ex. **Virken.**

Molången **mω³loŋ²ŋen** (SGU Aa 63: 8) Lerbäcks sn, Kumla hd Nke; jfr **Mofällingen** ock **Lången.**

Morelången (Cræliua s. 392 [1748, 1774]), väl äldre namn på **Moren** 1; se d. o.

Moren.

1) **mω³ren²**, af allmogen uttalat **mω³er²n**, enligt annan uppgift **mω⁴ren** (Cræliua s. 134 [1774], GS 3 Ö 37[1]) Virserums ock Tveta s:nar, Aspelands hd Klm.

2) (Grau s. 502 [1754]) Västanfors sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Sjön kallas enligt GS 3 Ö 31 samt Tham Vest. s. 166 numera **Morsjön** (Norra ock Södra). Af denna form är gårdnamnet **Morsjötorp,** af den äldre osammansatta formen är **Bastmora** bildat, det senare nämnt år 1625.

Sjönamnet innehåller sv. dial. **mor** f. 'tät ock buskig skog, med låg skog beväxt, ofruktbar mark; skogbeväxt myrland' Rz, Nor. Ordl. öfv. dalm. s. 126, no. **mor** f. 'liten skog' Ross, fsax. **môr** n., ags. m. 'träsk, kärr', fht. **muor** n. 'träsk', äfven 'haf'. Ordets älsta uppvisade betydelse är sålunda 'träsk, kärr', men det har ännu tidigare betytt 'sjö, haf'[2], ock det är ju möjligt, ehuru icke troligt, att i våra sjönamn denna betydelse ingår, alltså densamma som jag antagit för den närbelägna **Maren** 1, hvilket ord står i afljudsförhållande till **Moren.** Snarast är det dock betydelsen 'kärr' vi här ha att söka. Jfr för öfrigt de af samma ord bildade sjönamnen **Morlejen, Mortjärn** (GS 3 Ö 31, 3 Ö 30), no. älfnamnet **Mora,** hvilket Rygh Personn. s. 182 (jfr Elven. s. 163) är böjd att föra till **mor** f. 'skogholt', vidare fsv. gårdnamnet **Morabodha** (1500)[3], nu **Morebo** Mörlanda sn Klm., fsv. pl. **Mörar,** nu **Mora** Dalarna o. s. v. I fråga om betydelsen jfr **Kärrlången** ock därunder anförda sjönamn. Namnet är icke besläktat vare sig med sjönamnen på **Mo-** eller med dem på **Myr-.**

[1]) Formen **Maren** Hermelin 1818 beror säkerligen på tryckfel.
[2]) Jfr afljudsformen fsv. **mar** (**Maren**). Se Nor. Sv. etym. s. 54.
[3]) Vadst. kl. jordeb. s. 135.

Morlejen mω³rle²jen (**Morlegen** GS 2 Ö 35), liten sjö i St. Åby sn, Lysings hd Ög. : **Morliden** (å GS), **Morlejan** (enl. Tham Link. s. 639 samt jordeboken; båda uttalen förekomma). Om första leden se **Moren**. Den senare är i saknad af äldre former svår att bedömma ock kan tydas på flera sätt. Naturligtvis äro gård- ock sjönamnen etymologiskt identiska. Jag antager, att det senare uppkommit af det förra ock att detta i sin tur är sammansatt med ett äldre namn på sjön, **Moren** (se föreg. namn).

Morpan mωr³pan² (GS 4 Ö 33) Lids sn, Rönö hd Sdml. Sjön kallas hos Tham. Nyk. s. 250 **Morpasjön**. I den angränsande Råby socken ligger gården **Morpan** nära en å, som står i förbindelse med sjön Morpan. Ån har sålunda tydligtvis äfven burit detta namn, som kanske för öfrigt från denna öfverflyttats på sjön. Med hänsyn till uttalet med ω kan man icke antaga, att till grund för sjönamnet ligger en utvidgning af sv. dial. **mor, mår** 'affall, skräp', fno. **mor** 'smått stoft' af samma art som sv. dial. **sorpa, sörpa** : isl. **saurr** o. s. v.: för en dylik betydelse hos sjönamn saknas annars icke analogier.

Mossaren, se **Mårsaren**.

Mosslången väl mos³log²gen (SGU Aa 20: 51) Norunga sn, Gäsenes hd Vg. Namnet innehåller sv. dial. **mås**, fsv. **mos** n., da. fht. **mos** 'mossa, mosse' eller fsv. isl. **mosi** ds. Jfr sjönamnen **Mossasjön** (GS 1 V 37), **Mossjön**[1], **Mossvattnet** (GS 1 V 32), **Mosstjärn**[2] samt **Myssjaren** ock **Mårsaren**. I fht. ortnamn är det motsvarande ordet ganska vanligt, jfr **Mosaha** (äfven flodnamn), **Mosbah** o. s. v.[3], så äfven (jämte det likbetydande **méos**) i ags. namn, t. ex. **Mos léah, Méos mere** o. s. v.[4]

Mullhöfden mul³höv²den (**Mullhöfding** GS 3 Ö 40) Eringsboda sn, Medelstads hd Blek. Om första leden se **Muloxen**; om senare **Höfden** samt (de blekingska) **Ljuster-, Nätter-, Sill-, Svarthöfden**.

Muloxen[5] (**Mulloxen** Radloff 1: 202 [1804]; **Muloxen** GS 6 Ö 30), liten ock att dömma af kartan numera försvunnen eller så gott som försvunnen sjö i Häfverö sn, Väddö ock Häfverö

---

[1]) GS 3 Ö 40, 1 V 32. [2]) GS 2 Ö 32, 2 V 31, 2 Ö 31.
[3]) Förstem. 2: 1044 f.
[4]) Middendorff Aeng. flurn. s. 95.
[5]) Om uttalet har jag ej lyckats erhålla någon upplysning.

skeppsl. Uppl. Om den hos Radloff anförda formen — den älsta jag lyckats anträffa — är riktig, är ordet sammansatt med sv. **mull,** fsv. **muld,** isl. **mold** f. 'jord', hvaraf äfven sjönamnen **Mullhöfden, Mullsjön** (GS 1 Ö 36: **Mullsjö,** 2 Ö 35) samt **Multen** 2 äro bildade; jfr **Mållen.** Det motsvarande fno. ordet ingår säkerligen i no. **Moldefjorden, Moldaaen, Moldelven** (se Rygh Elven. s. 162). Namnet erbjöde i så fall en god parallell till det likaledes uppländska sjönamnet **Valloxen,** ock formen **Muloxen** finge betraktas som folketymologisk anslutning till sv. fsv. **mule,** isl. **múli.** Emellertid må nämnas, att detta ord ganska ofta förekommer i no. ock ags. ortnamn, särskilt för att beteckna uddar, näs eller i allmänhet framstickande partier af landskapet[1]. Om senare leden **Oxnen, Yxnern, Yxningen** o. s. v.

Fsv. ***Mulse** eller ***Mulsiø,** hvaraf sockennamnet **Mulsarydh,** se under **Multen.**

Multen.

1) **mul⁴ten** (Hermelin 1803, GS 2 Ö 33) Lerbäcks sn, Kumla hd Nke : **Multna,** enl. SRP nr 2039 år 1384 skrifvet **Multhnö.**

2) **mul³ten²** (Blaeu 2: 20 [1663], Tuneld s. 73 [1741], GS 2 Ö 33) Kvissbro sn, Edsbärgs hd Nke; utfaller genom **Mullhytteån** : **Mullersäter.**

Det är tydligt, att t i det senare sjönamnet är af suffixal natur. Detta framgår af namnen **Mullhytteån** ock **Mullhyttan:** det senare har bildats af ett ånamn fsv. ***Muld,** liksom t. ex. **Asphyttan** bildats af **Aspen, Saxhyttan** af **Saxen** o. s. v. Gårdnamnet **Mullersäter** måste förklaras af gen. **Muldar-;** jfr fsv. **Hindær os** : älfnamnet ***Hind** (se **Hinsen**), **Rotneros** ← fsv. **Rotnar-** (se **Rottnen**) o. s. v. Stamordet är sv. **mull,** hvarom närmare under **Muloxen.** I fråga om afledningen kunna sjönamnen **Gulten** ock **Östen** jämföras, det senare så mycket mer som äfven det är aflett af ett ånamn, **Ösan.** Hit hör säkerligen äfven det forna namnet på den sjö, som nu kallas **Mulserydsjön** i Mulseryds sn, Mo hd Vg. Socknen kallas år 1540 **Mulsaryd** (Styffe Un.$_2$ s. 111). Detta namn förutsätter ett sjönamn ***Mulse** (jfr t. ex. **Hinsen**) eller ***Mulsiø** (jfr t. ex. **Alsen**). Jfr i öfrigt det västgötska sockennamnet **Strængsrydh** (se **Stræng-**).

[1]) Se Fr.$_2$, Rygh NG Indl. s. 29, Middendorff Aeng. flurn. s. 96.

Ett annat förhållande äger rum med **Multen** 1. Det fsv. gårdnamnet **Multhnö** visar, att t hör till själfva stammen. Snarast utgår alltså detta sjönamn från ett fsv. ***Multnir,** hvaraf **Multhnö** bildats ungefär som **Ræegna** ur **Rägnaren.** Detta namn hör antagligen till det germ. värbet **mëltan** 'smälta' (jfr **Smälten?**). Närmast kan det vara aflett af ett älfnamn ***Multn,** bildat som de fsv. älfnamnen **Dumn, Gimn,** ***Rotn** (hvarom under **Rottnen**), ***Visn** (hvilken form jag visat upp under **Vismen**), usv. **Varnan,** fno. **Fǫrn.** Det ponerade namnet ***Multnir** saknar, som man väntar sig, i-omljud; se afd. II.

Musaren (U. Hiärne Anledning 2, s. 66 [1702]) Norunda hd Uppl.; mig för öfrigt obekant. Namnet hör sannolikt tillsammans med de under **Mysingen** anförda vattendragsnamnen.

Muskan **mus³kan²** (Landtm. cont. k. 1751, Hermelin 1802, GS 5 Ö 33) Ösmo sn, Sotholms hd Sdml. : **Muskva, Muskösund.** Om en älfnamnsstam **Musk-** i Norge se Rygh Elven. s. 167, där äfven det svenska sjönamnet omtalas. Samma stam ingår kanske i namnet **Muskö,** stor ö vid Mysingsfjärden, år 1278 skrifvet **Muskø** (SD 1: 522; jfr dock slutet af denna art.) samt i fht. **Müschebach** Förstem. Stammen är sannolikt densamma som i sv. dial. **musk** m. 'mörker, skugga', no. **musk** n. 'mörker, mörk fläck', sv. **svartmuskig.** Häraf kommer n-afledningen ***Muske,** hvartill som oblik kasus hör ***Muska;** jfr namnet å (den närbelägna) **Styran,** fsv. **Soma** (se **Sommen**) m. fl. m. fl. Med afseende på betydelsen erinras om sjönamnen **Dimblingen, Dunkern, Hummeln, Kolsnaren, Mörken, Svarten** o. s. v.

Vattendragsnamnet **Musk-** anses emellertid af Rygh Elven. s. 167 möjligen vara besläktat med no. **muska** 'støve, ryge, drive, regne fint' ock af Bugge anf. arb. s. 327 kunna innehålla en k-afledning af **mús** 'råtta'. Denna senare tolkning torde under alla omständigheter vara att föredraga för önamnet **Muskö,** eftersom ön är belägen i **Mysingsfjärden** (se **Mysingen**).

Myckeln, se **Möckeln.**

Mycklaflon, se **Möcklaflon.**

Myingen **my³iŋ²gen** (GS 2 Ö 38), liten sjö i Hultsjö sn, Västra hd Smål., nära sjön **Öfvingen.** Namnet är en afledning af det under **Mjögtvängen** omtalade adj. **mio(r).** **Myingen** förhåller sig till fno. fjordnamnet **Mjóangr** (Rygh Stud. s. 80) som **Fysingen** till fno. **Fjósangr**(?), **Mälmingen** till fno. **Malmangr,**

Vällingen till fno. **Vallangr.** Möjligen utgår namnet från en afljudsform **mȳ** af **mīw,** hvilken enligt Torp-Falk Dansknorskens lydhist. s. 136 förekommer i ortnamnet **Mysunde.**

Den fsv. formen af detta namn ***Myinger** är formellt identisk med det släktnamn, som enligt min mening ligger till grund för det skånska bynamnet **Södra Möinge,** fda. **Sundra mynge** (se min afhandling om de svenska ortnamnen på **-inge**).

Myrbjörken **my³rbjör²ken** (Grau s. 527 [1754], GS 3 Ö 31), liten sjö i Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.; vid (Stora ock Lilla) **Björken, Fett-** ock **Öjbjörken.** Första leden är väl fsv. **myr,** isl. **mýr** f. 'träsk, myr, kärr', som sannolikt också ingår i **Myrsjön**[1]. Den fsv. formen för detta sjönamn synes ha varit ***Myrisio** att dömma af sockennamnet **Myrisio** (1388 Styffe Un.$_2$ s. 169), nu **Myrsjö** Smål.; jfr med afseende på första leden isl. **mýrisnípa,** no. **myrsnipa** 'sumpsneppe, Scolopax gallinago' Fr.$_2$ Aas. Ordet **myr** är för öfrigt rätt vanligt i ortnamn (se Södw., Rygh NG Indl. s. 68). Jfr med afseende på betydelsen t. ex. **Kärrlången, Moren. Myr** är besläktat med sv. **mosse** (se **Mosslången**), icke med vare sig de under **Maren** eller **Moren** anförda sjönamnen. Om senare leden se **Björken.**

Mysingen **my³sig²en.**

1) (Tham Link. s. 40), den sjö i Ö. Ryds sn, Skärkinds hd Ög., som är belägen mellan sjöarna Axsjön ock Taggen.

2) (Tuneld s. 70 [1741], Tham Sthlm s. 19), fjärd i Östersjön mellan Musköu ock Utön Sdml.; GS 5 Ö 35 kallad **Mysingsfjärden.**

Namnet bör sammanhållas med fno. älfnamnet **Mús(a),** no. **Musa**[2]. Detta hör till isl. **mús** 'liten råtta', fsv. ock sv. **mus.** Samma ord ingår i fsv. kärrnamnet **Musamyr** vid Sigtuna (SD 2: 3 fr. 1286), nsv. **Musån** Tranemo sn Vg., Ekshärads sn Vrml. Jfr **Musaren, Muskan** (slutet), **Mysslingen** samt i fråga om bildningen **Höningen.**

I Tuna sn, Olands hd Uppl., finnes en sjö, som nu kallas **Mysinge-**[3] eller **Myssingesjön** (GS 5 Ö 30) ock är belägen vid gården **Mys(s)inge.** Denna kallas omkr. 1312 **Misunge** (**de mi-**

---

1) GS 3 Ö 37, 1 V 36, 1 V 32, 2 Ö 31 2 ggr.
2) Rygh NG IV. 1: 182, Elven. s. 167.
3) Tham Ups. s. 181.

sungi SD 3: 97), hvilket namn sannolikt är af patronymiskt ursprung.

Myssjaren **myʃ³ʃaren²** (**Myssjaren** Tham Nyk. s. 168, GS 4 Ö 32; **Mörsaren** Lex. 7: 519), liten sjö i Åkers sn, Åkers hd Sdml., med enligt THAM sanka stränder. Namnet utgår sannolikt från ett fsv. ***Mysi,** oblik kas. ***Mysia,** af fsv. **mos** 'mossa; mosse' (se **Mosslången**). ***Mysia** (jfr **Göljan, Iljan** o. s. v.) har ombildats till **Myssjaren** under anslutning till namnen å de närbelägna sjöarna **Rönnaren, Valnaren, Visnaren** o. s. v. (jfr **Öljaren**). En annan i-afledning af fsv. **mos** är sv. dial. **myssja, mössja** 'liten fast fläck i mossar ock kärr' (Ark. 7: 173). Det är dock äfven möjligt, att **Myssjaren** är en ombildning af ett fsv. ***Myssio(r),** motsvarande det sjönamn, som ingår i namnet på den vid en liten sjö belägna gården **Myssioaas** (1407 enl. SD NS I), nu **Mössjöås** Asa sn Smål.; jfr **Hissingen** (som i fsv. tid hetat ***Hiþsio**) ock **Dädlingen** (ombildning af fsv. **Dædesiø**).

Mysslingen **mys³ligen²** (GS 6 Ö 32) Österåkers sn, Åkers skeppsl. Uppl. Namnet innehåller ett ord motsvarande isl. **mýslingr** 'liten råtta, mus'. Jfr **Gässlingen, Killingen, Mysingen.** Möjligt är dock, att suffixet **-ling** egentligen tillhör sjönamnet, i hvilket fall detta är en parallellbildning till sjönamnet **Mysingen**; jfr i fråga om afledningen **Dimblingen, Dädlingen, Döpplingen, Tysslingen. Mysslingen** kan förhålla sig till **Mysingen** som sjönamnet **Märlingen** till fno. **Meringr.**

Måkevattnet, se **Måsnaren.**

Mållen, Stora ock **Lilla** (Radloff 2: 54 [1805]), två små obetydliga skogssjöar i Rö sn, Sjuhundra hd Uppl. **I saknad** af uttalsuppgift ock äldre former är det svårt att yttra sig om namnets härledning. Emellertid må erinras om **Mollasjön** (GS 1 V 36), hvilken i äldre tider sannolikt haft ett osammansatt namn. Sjön är nämligen belägen i **Molla** sn, Gäsenes hd Vg., så skrifven år 1394 (Styffe Un.$_2$ s. 136). För detta antagande talar äfven det sydväst om sjön belägna **Mollaryd.** Sjön har alltså i fsv. tid kallats ***Molle,** hvaraf **Molla** bildats såsom **Loka, Multna, Rägna** o. s. v. af resp. sjönamn. Samma ord synes ingå i **Mollsjön** (GS 1 V 32). Till grund för dessa namn ligger möjligen fsv. **mold,** på s. k. a-omljud beroende växelform till **mull, muld,** hvarom se **Muloxen, Multen. Mållsjön** (GS 1 V 36)

Starrkärrs sn, Ale hd Vg., synes däremot att dömma af gårdnamnet **Målsjönäs** böra förbindas med **Målsjön**[1] ock **Måltjärn** (GS 3 Ö 30 Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml.). Då **Mållsjön** är belägen på själfva sockengränsen ock **Målsjön** 1 ock 3 nära densamma, böra kanske åtminstone dessa sjönamn föras till fsv. **mal** i betydelsen 'gräns l. dyl.', hvilken dock icke är belagd i litteraturen; jfr sjönamnen **Råen, Skälen, Delsjön, Gränssjön** o. s. v. Ett fsv. **Māl-** → **Mål-** ingår t. ex. i fsv. **Malhælla** (1337 enl. Styffe Un.₂ s. 183), nu **Målilla** Smål. I vissa fall kan man äfven ock med fog tänka på fsv. **marþ, morþ** f. 'skog'; jfr fsv. **Kolmarþ**, i Ög. ofta uttalat **Kolmån** eller **Kolmåln,** samt fsv. **Øþmorþ,** nu **Åmål.** Att ordet faktiskt ingår i namn å vattendrag, framgår af fsv. **Marþ-, Morþbækker**[2] (jfr äfven **Mårn**). Jfr med afseende på betydelsen sjönamnen **Vedan, Vedden, Skogasjön**[3], **Skogssjön**[4], **Skogstjärn** (GS 1 V 34), **Skogsgölen** (2 Ö 40), **Skogagöl** (3 Ö 33), **Skogsviken** (6 Ö 31).

För att nu återgå till det uppl. **Mållen** torde detta alltså snarast böra identifieras med det fsv. sjönamn ***Molle,** som ingår i västgötanamnet **Mollasjön.**

Månesjön, se **Solaren.**

Mången, se **Mangen.**

Mångsagera, se **Agen** ock **Mangen (Mången).**

Månstjärn, se **Janhåksen.**

Mårdsjön, se **Mårn.**

Mårn **må⁴rn** (Hermelin 1810, GS 3 Ö 34) Vånga ock Kullerstads s:nar, Mämmings hd Ög. Möjligen bör **Mårsjön** (GS 1 V 36 2 ggr Vg.) jämföras. Kanske innehåller namnet **marþ** f. 'skog', hvarom närmare under **Mållen. Mårdsjön** (6 Ö 30 Uppl.) hör väl till djurnamnet **mård,** jfr Rygh Elven. ss. 153, 155.

Mårsaren, af allmogen uttalat **mös³sar²n**[5] (GS 5 Ö 30) Björklinge sn, Norunda hd Uppl. Sjön har tydligen i äldre tid haft be-

[1]) GS 3 Ö 34 Risinge sn, Finspånga läns hd Ög.; GS 3 Ö 33 Skedvi sn, samma hd; GS 3 Ö 31 Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.

[2]) Om förhållandet mellan **marþ** ock **morþ** se bl. a. Kock Fsv. ljudl. s. 470, där det senare ordet uppfattas som en omljudsform af det förra, ock Nor. Sv. etym. s. 54 f., hvilken anser orden stå i afljudsförhållande till hvarandra. Jfr **Mörlaren.**

[3]) GS 3 Ö 33: **Skogaholm.**

[4]) GS 1 V 37, 1 Ö 37 3 ggr, 2 Ö 34, 3 Ö 33, 5 Ö 33.

[5]) **Ö** uttalas med dragning åt **å,** alltså **ɵ.**

tydligt större utsträckning ock omfattat äfven sjöarna Järngården, Näfvergården, Trigölingen, Velången ock Ramsjön. De mellanliggande områdena utgöras nämligen af mycket lågländ sumpig dymark. Järngården, Mårsaren ock Velången äro för omkring 20 år sedan sänkta genom afdikning. Hvad namnets härledning angår, synes det ej osannolikt, att **Mårsaren** är det gamla namnet på den forntida, nu i smärre vattensamlingar uppdelade sjön. Man kunde då våga sammanställa det med fno. **Mors** (Rygh NG 1: 352), nu **Mosselven**[1], som väl är besläktat med fno. **Mjǫrs** (se **Mjörn** slutet). Den i trakten boende allmogens tanke är emellertid, att namnet kommer af **mosse**; se **Mosslången**. Denna senare härledning är i sig själf ganska rimlig; ock då den härrör från personer, som tala traktens dialekt, torde icke häller i formellt afseende hinder möta att antaga densamma. Emellertid har jag ansett säkrast att behandla namnet under den enda skrifform, som kommit till min vetskap: blott en noggrannare kännedom om dialektens ljudlagar gör det möjligt att afgöra, huruvida densamma är berättigad. För egen del tycker jag på grund af uttalsuppgiften, att formen **Mossaren** bör föredragas.

Måsegren, till hvilken artikel jag under **Enegren** hänvisat, är icke namn på någon sjö. Namnet **Måsegren** (SGU Aa 83: 11) syftar säkert på den så benämnda gården i Gullbärgs hd Ög. = no. **Mosegrein**[2]. Detta senare namn förklaras af Rygh såsom 'förgrening eller arm af en mosse, myr', ock naturligtvis är det denna betydelse som äfven tillkommer det sv. gårdnamnet. Första leden sv. dial. **måse**, ä.-nsv. **måse** motsvarar rspr. **mosse**. Namnet är emellertid af intresse för vårt ämne, såtillvida som bildningen af namnet är analog med den i **Enegren** ock **Åmgren**.

Måsnaren **må³snar²n** (Hermelin 1802, GS 5 Ö 33) Tveta sn, Öknebo hd Sdml.; nära sjön **Lanaren**. Det finnes ingen annan anledning att betvifla, det namnet hör till fogelnamnet **mås**, än den, att **s**-afledningen i detta ord är relativt ung ock knappast fanns på den tid, då sjönamnen på **-nir** uppstodo. Emellertid kan ju sjönamnet vara en yngre ombildning af

---

[1]) Så äfven Rygh Elven. s. 164.
[2]) År 1594 **Mosegren** (Rygh NG 3: 253).

samma art som **Malsnaren** 2. Andra bildningar på **-naren** af sbst. äro sjönamnen **Eknaren** ock **Näsnaren** : **ek, näs,** båda likaledes belägna i Sdml. I fråga om stamstafvelsen erinrar jag om **Måssjön**[1], **Måsegöl** (GS 3 Ö 40 Blek.), **Måsaviken** (2 V 35 Boh.). Dock är det naturligtvis ingalunda säkert, att fogelnamnet **mås** ingår i alla dessa namn: **mossa, mosse** heter nämligen i en mängd dial. resp. **mås** (**mos** o. d.), **måse** (**mose** o. d.), jfr ä.-nsv. **måse**[2], ock namnen kunna mycket väl vara sammansatta med dessa ord; se de under **Mosslången** anförda sjönamnen ock jfr äfven **Myssjaren.**

Af det med **mås** nära besläktade fsv. **māke,** no. **maake** kommer sjönamnet **Måkevattnet** (GS 2 V 36 Boh.); af ett ord motsvarande isl. **már** 'mås' kommer möjligen **Måsjö** (GS 5 Ö 30 Uppl.). Om förhållandet mellan dessa tre ord se Hellqu. Ark. 7: 143.

Mäen **mä⁴en** (GS 1 Ö 39) Torpa sn, Sunnerbo hd Smål. : **Mässeboda** (**mäs³sebo²da**); af obekant härledning. Sjöns form synes förbjuda att föra namnet till ett ord motsvarande isl. **mǽr** 'tunn, smal', urgerm. stam **maiw-,** alltså hörande till det i sv. sjönamn synnerligen vanliga fsv. **mio, miø** (se **Mjögtvängen**).

Fsv. **Mæghin-** ingår i **Mæghinsior** VGL IV. 10, nu **Maj-** eller **Mäjsjön** i Bosebo sn, Västbo hd Smål., samt efter min mening äfven i nsv. **Maj(en)fors,** stark fors i Markaryds sn, Sunnerbo hd Smål. ← ***Mæghinfors;** se **Bällen.** Detta **Mæghin** är fsv. **mæghin** 'kraft, styrka'. Motsvarande ord uppträder äfven i ags. som första led i ortnamn ock har där samma betydelse af 'stor, mäktig', hufvudsakligen dock i sammansättningar med **stān** 'sten', t. ex. **Mægenstān** (se Middendorff Aeng. flurn. s. 91). Äfvenledes erinras om no. älfnamnet **Megn** (: fno. **magn** n. 'styrka'), se Rygh Elven. s. 156.

Mäjsjön, se **Bällen** ock **Mæghin-.**

Mälaren **mä³laren²** eller vanligen **mä³lar²n** (*mạlaṇ* Vätömålet[3]; **Mælir** omkr. 1351 enl. SRP[4], 1396 enl. SRP nr 2795; i **Mæler** 1404 enl. SD NS I, 1414 enl. SD NS II; **in dem Meler** 1469[5]; **Mäle** obl. kasus Gamla krön. v. 476, 514; **Melar å** kardi-

---

[1]) GS 1 V 38 Hall., 3 Ö 37 Smål., 4 Ö 33 Sdml., 6 Ö 30 Uppl.
[2]) Norelius Ark. 2: 272.
[3]) Schagerström Sv. lm. X. 1: 53.
[4]) Enligt DAHLGREN (Egli Nom. geogr.$_2$ s. 565).
[5]) Styffe Bidr. t. Skand. hist. 3: 236.

nal Nic. a Cusa's karta [1491][1]; **Mæler** Ol. Petri kr. ss. 69, 77[2]; **Meler lacus** Blaeu 2: 19—20 [1663]; **Meler, Mæler** Dahlberg Svec. ant.; **Mälaren** slutet af 1500-talet?[3], Spegel Guds verk v. 108 [1685][4], Tuneld s. 58 [1741] o. s. v.), stor sjö mellan Uppl., Sdml. ock Vstml.: **Mälsåker,** fsv. **Mælersaker** (SRP nr 2235 fr. 1386, med från nominativen inkommet **r**[5]), äldre **Mælisaker** (SRP nr 1939 fr. 1383). Samma namn föreligger äfven i fno. viknamnet ***Mælir,** nu **Melsomvik** : fno. **Mælisheimr,** nu **Melsom** (Rygh Stud. s. 49).

Det svenska sjönamnet har varit föremål för åtskilliga förklaringsförsök. Så har t. ex. Johannes Magni härlett det från **mal,** namn på fisken Silurus glanis, hvilken fordom talrikt förekommit i sjön, men numera är sällsynt där. Att nu sjöar erhålla namn efter något fiskslag, som där i större mängd uppehåller sig, är visserligen icke sällsynt; se särskilt under **Asplången**[6]. Af fisken **mal** skall för öfrigt **Malasjön** Ryssby sn, Sunnerbo hd Smål., enligt Wieselgren hafva uppkallats[7]. Härledningen af namnet **Mälaren** ur detta fisknamn torde emellertid af flera skäl böra förkastas, men är dock den möjligaste eller kanske den enda antagliga af de äldre etymologier af ordet, som jag känner[8]. För egen del ansluter jag mig utan tvekan till den af Erdmann Heimat u. nam. der Angeln s. 114 framställda tydningen, enligt hvilken ordet är bildat af en svensk motsvarighet till isl. **melr** m. 'sandbank'. Detta ord, urgerm. ***melhaz,** återfinnes på svensk botten i dalm. **mjåg** (=***mjälg**)[9], hvilket är en i paradigmet uppkommen växelform till **melr**[10]. Ordet ingår sannolikt äfven — utom i det nämnda fno. vik-

---

1) Egli Nom. geogr. s. 565.
2) Rydqv. SSL 6: 308.
3) Se SD 1: 608.
4) »Then sköna Mälaren».
5) Jfr t. ex. fsv. **Gawrsrum** jämte **Gauesrum** : **Gagern** o. s. v., se afd. II.
6) Detta namn har dock själft icke något sådant ursprung.
7) Se under **Malen.** Sjön upptages dock icke i R. Lundbergs arbete »Om svenska insjöfiskarnas utbredning» s. 26 bland de sjöar, där fisken nu förekommer.
8) Afgjort oantaglig är af formella skäl Fischerströms härledning af **mällum** 'mellan' (Beskrifning öfver Mälaren, Sthlm 1785).
9) Häraf kommer gårdnamnet **Myelgom, Mælghum,** nu **Mjälga,** by i Tuna sn Dal. (Dipl. dalek. 3: Reg. 57).
10) Se Bugge hos Nor. Sv. lm. IV. 2: 126.

namnet ***Mælir** — i **Mälsjön** (GS 4 O 33)[1] : **Mälsäter** Gåsinge sn, Daga hd Sdml., samt säkert i åtskilliga no. gårdnamn såsom fno. **Melrinn** (af **Mælinum**[2]), **Melsnes**[3] m. fl. Namnet **Mælir** är bildat af **mæl-** på samma sätt som fsv. ***Galmir** af **galm** (se **Galmaren**), fsv. ***Næsir** af **næs** (se **Näsnaren**), fno. **Aspir** af **ǫsp**, **Laufir** af **lauf** o. s. v.; se vidare öfversikten öfver ordbildningen, där äfven öfvergången **-ir** → **-aren** behandlas. I fråga om bevarandet af nominativens **r** kan t. ex. sjönamnet **Vänern** jämföras. Af en afljudsform **mal-** komma sjönamnen **Malen**, ***Maling(en)**, **Maljen**, **Malmen**, **Malsnan**, **Malsnaren** m. fl. I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Grindeln**, **Sännen**, **Ören**, **Sandsjön**. Slutligen må nämnas, att å medeltida kartor äfven namnet **Stokol lacus** förekommer[4]. Detta är naturligtvis att tolka som **Stockholmssjön**.

Mälmingen **mäl³migen²**, stundom **mal³migen²** (**Malmingen** GS 4 Ö 35) Eds o. Ukna s:nar, N. Tjusts hd Klm. : **Mälingsbo**, hvilket (enligt uppgift) i gamla handlingar stundom skrifves **Mälmingsbo**. Namnet synes förutsätta en bildning på **-ing**; jfr sjönamnet **Malmingen**, där antingen en växelform på **-ung** eller yngre anslutning till **malm** föreligger. Detta senare är i alla händelser fallet med det ofvan såsom biform till **Mälmingen** anförda **Malmingen**. Om härledningen se under **Malmen**. Hemmansnamnet **Mälingsbo** kan tyda på ett äldre sjönamn ***Mælinger** (: **mal** l. isl. **melr** 'sandbank', se **Malen**, **Mälaren**), hvilket ombildats till **Mälmingen**, på samma sätt som det ofvan behandlade ***Maling(en)** ombildats till **Malmsjön**. Om några andra fall, där ortnamn af stammen **mal-** på liknande sätt anslutits till **malm**, se under **Malen**. Jfr **Märlingen**. ***Mælinger** : fno. fjordnamnet **Malangr** = **Mälmingen** : fno. **Malmangr** = **Vällingen** : **Vallangr**. I fråga om bildning ock betydelse erinras om sjönamnen **Grytingen**, **Hällingen**, **Skärfvingen**, **Steningen**, **Sänningen**.

Märlingen (Grau s. 67 [1754]), gränssjö mellan Vstml. ock Dalarna. Skrifningen **Märlingen** återger möjligen ett uttal **mä³-**

1) Tham Nyk. s. 262 : **Melsjön**.
2) Rygh NG 1: 322. 3) Rygh NG 3: 284.
4) Dahlgren hos Egli Nom. geogr. s. 565 (1893).

*l*igen[2], i hvilket fall sjönamnet vore identiskt med det under **Målmingen** postulerade fsv. ***Mælinger**; jfr **Marlingen, *Maling(en)** (: fsv. ***Malunger**). Emellertid har det funnits ett fno. sjönamn **Meringr**, hvilket Rygh NG VI. 1: 83 härleder ur ett älfnamn **Mara**: **marr** 'häst'. Man kunde då i **Märlingen** se en växelform på **-ling** till detta namn; jfr **Mysslingen** : **Mysingen.**

I detta sammanhang må nämnas, att fsv. gårdnamnet **Mærlingæby** (1321 enl. SD 3: 505), Lyhundra hd Uppl., innehåller ett patronymicum ***Mærlinger**, se Hellqu. Sv. ortn. på **-inge** s. 102.

Märrsprängaren märˢspräg²garen (*mårspræŋən*) (enl. skriftlig uppgift), tjärn i Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml. Sjön skall ha fått sitt namn däraf, att ett sto omkommit i densamma; jfr med afseende på namnets bildning ock tillfälliga ursprung **Silfköparen** samt äfven **Kolbrännaren, Slaktaren.** Säkerligen tillkommer emellertid namnet ursprungligen den af Kallstenius Nord. stud. s. 127 omtalade **Märrsprängbacken,** som jag antager ligga i närheten af sjön, ehuru det ej angifves i den citerade uppsatsen. Namnet **Märrsprängaren** är i så fall ett fullt säkert exempel på ett slag af ellipser, som ofta förekommer i våra sjönamn; se t. ex. under **Addaren, Aplungen.** Ordet **märr** ingår äfven i **Märrtjärn**[1], **Märrgöl** (GS 1 V 31), kanske också i **Märsjön** (GS 3 Ö 31).

Mäseln mäseln[2] eller enligt annan uppgift[3] **Mässeln mäs⁴seln** (**Mäseln** Hermelin 1810, Widegren 2: 135 [1828], Tham Link. s. 35; **Meseln** GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. : **Mässelköp,** dock ett ganska gott stycke från sjön; väl af samma grundord som no. älfnamnet **Mesna,** uttalat **mæ`ssna**[4], ock det likalydande no. sjönamnet, hvilket i äldre tid sannolikt haft en af samma stam bildad mask. form (Rygh NG 3: 42), samt vidare no. älfnamnet **Messa,** uttalat **mæ`ssa** (Rygh Elven. s. 158). Betydelsen af denna stam är mig obekant. Äfvenledes erinras om lgt. flodnamnet **Mese** (Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 154). Jfr **Mäsen.**

Mäsen mä³sen[2 5] (i **mese. Or mese** VGL IV. 10; **Mesern** General Landkort öfv. Vg. o. 1688; **Mäsern** Hermelin 1808; **Mäseren**

[1]) GS 1 V 32, 1 V 31 2 ggr, 2 Ö 31, 3 Ö 31.
[2]) Akcentuppgift är ej lemnad. [3]) Från Vånga.
[4]) Rygh NG 3: 29. [5]) Enligt två uppgifter.

Bexell 1: 522; **Mäsen** GS 1 V 38) Karl Gustafs sn, Marks hd Vg., ock Skällinge o. Nösslinge s:nar, Himble hd Hall. : **Mäshult.** Den fsv. nominativformen synes ha varit ***Mesir,** alltså väl af ett äldre **meis-.** Möjligt är ju, att namnet är besläktat med sjönamnet **Meslången.** Jfr äfven **Mäseln.**

Mäskaren **mäs³karen²** (Tham Nyk. s. 281, GS 4 Ö 33) Halla sn, Jönåkers hd, ock Vrena sn, Oppunda hd Sdml.; egentligen en vik af Yngaren. Namnet innehåller sv. (dial.) **mäsk** m. 'blandning, röra, hop' Nke[1] = mht. **meisch** m. 'traubenmeische; met, mit honig gemischtes getränk' : ags. **miscian,** fht. **miskan** (ty. **mischen**), hvilket icke får betraktas som lånord ur lat.; jfr uttrycket »snön är mäskiger», d. v. s. betäckt med halfsmält snö. Betydelsen är ungefär densamma som i sjönamnen **Mangen, Mången,** fno. älfnamnen ***Mylska,** nu **Mølska**[2], **Blanda** (se **Mangen**) o. s. v.

Mässeln, se **Mäseln.**

Möckeln.

1) **mök⁴keln** (**Moeuklen** Blaeu 2: 36 [1663]; **Möklen** Tuneld s. 132 [1741]; **Möcklen** Lotter c. 1750, Rogberg o. Ruda ss. 364, 377 [1770]; **Möckeln** Hermelin 1809, GS 2 Ö 39), stor sjö på gränsen mellan Sunnerbo ock Allbo h:der Smål. : **Möckelsnäs** l. **Möcklanäs** i Stenbrohults sn, **Möcklehult** i Pjätteryds sn.

2) **mök⁴keln** l. **mök³kel²n**[3] (**Möklen** Rogberg o. Ruda s. 249 [1770]; **Möckeln** GS 3 Ö 38) Lenhofda sn, Uppvidinge hd Smål. : **Möcklahult;** nära den mindre **Lillesjön.**

3) **mök³kel²n** (GS 4 Ö 37), ganska stor sjö i Tuna sn, Tunaläns hd Klm.

4) **mök³kel²n** l. **myk³kel²n** (**Myckelen** Lotter c. 1750; **Möckelen** Hermelin 1818; **Möckeln** GS 3 Ö 36) Tirserums sn, Ydre hd Ög.

5) **mök⁴keln** l. **mök³kel²n** (*mø̀k̦ən*)[4] (**Mökeln** Tuneld s. 197 [1741]; **Möckern** Lotter c. 1750; **Myckeln** Dahl Carlssk. sochn

---

[1]) Rz s. 456. Rspr. **mäsk** har som bekant en mera specialiserad betydelse.

[2]) Om detta namn se Rygh NG 2: 115.

[3]) Den senare uppgiften härleder sig från Ålghults sn, Uppvidinge hd.

[4]) En meddelare anger akc. 1; jag har dock hört akc. 2 af en allmogeman från orten.

1779[1]; **Mökelen** Hermelin 1808, **Möckeln** GS 2 Ö 32), stor sjö i Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. Vid sjön har det under medeltiden ock äfven senare omtalade **Möckelsbodar** varit beläget, skrifvet **Mukrisbother** (1268 SD 1: 443), **Mykrisbodher** (1336 SD 4: 530), **Møkirsbotha** (1403 SD NS I), **Myklebode** (1566)[2], **Myklesboda**[3]. Som Johansson Norask. ark. 2: 418 f. visat, räknades till dessa gårdar bl. a. Backa, Brickegården, Sandviken ock Stolpetorp, hvilka äro belägna å stränderna af sjön Möckeln[4]. Det är sålunda högst sannolikt, att detta sjönamn ingår som första led i nyss anförda namn, ock att sålunda sjön i fsv. tid hetat ***Mukrir**, ***Mykrir**, hvarom närmare här nedan.

Det är tydligt, att åtminstone de fyra första sjönamnen innehålla fsv. **mykil**, isl. **mykill** 'stor'. Med detta ord har för öfrigt redan Wieselgren 2: 918 sammanställt namnet. Adjektivet är nu så gott som utdött i de svea- ock götaländska dialekterna[5]. Formen med **-ö-** beror på samma, i de flästa dial., men icke i rspr. gällande ljudlag, enligt hvilken formerna **löcka** 'lycka', **nöckel** 'nyckel' o. s. v. uppkommit. Den stundom uppträdande enstafvighetsakcenten har uppstått genom analogisk ombildning. Ordet ingår äfven i sjönamnen **Möcklaflon**, **Möcklesjö** Kråksmåla sn Smål. samt en hel mängd gårdnamn, anförda i Sv. postortlex. ss. 330, 335 (1895). Från Norge erinras om **Myklevandet** Buskerud samt **Mökern**, stor sjö i Hedemarkens amt, ock från Tyskland om flodnamnet (fht.) **Mihilbah** (Förstem. 2: 1025). Hvad **Möckeln** 5 beträffar har, som ofvan nämnts, denna sjö i fsv. tid sannolikt hetat **Mykrir** eller **Mukrir**; men formen **Myklebode** visar, att i alla händelser anslutning till **mykil** ägt rum. Detta ***Mykrir** är helt visst en bildning medelst det vanliga sjönamnssuffixet **-ir** af en stam **mukr-**, hvilket jag fattar som en r-afledning af den rot **muk-**, som ingår i ags. **mycel**, i afljudsförhållande till fsv. **mykil**, **mykin**[6]. Detta adj., motsvarande ett got. ***mukrs**, är till sin bildning analogt med isl.

---

1) Norask. ark. 2: 401. 2) Norask. ark. 2: 421.

3) Norask. ark. 2: 422.

4) Om fsv. **Mykrisbodher** se äfven Styffe Un.$_2$ s. 239.

5) Det uppgifves af Rz s. 449 såsom sällan brukligt i Västbo, dessutom förekommer det i Dalarna ock på Gottl.

6) I dessa senare ord har **y** uppstått genom **u**-omljud af **i**.

digr, got. **abrs, baitrs, fagrs, hlûtrs** o. s. v. För öfrigt påminner jag om fsv. ***Bællir** (se **Bällen**) ock i fråga om formen äfven om fsv. sjönamnet **Øcrer**. Att sjön varit uppkallad efter sin storlek, synes mig högst sannolikt.

Möckern **mök⁴kern** (Fernow s. 9 [1773], GS 1 V 31), mycket liten vattensamling i Bogens sn, Jösse hd Vrml. Sjön är åtminstone numera så obetydlig (88,9 m. lång ock 59,3 m. bred)[1], att man kan förena namnet med under **Möckeln** behandlade sjönamn endast under den förutsättning — en förutsättning som för öfrigt alls icke är orimlig — att namnet är ironiskt; jfr **Nåtvin**.

Möcklaflon **mök³laflω²n** (**Myklaflon** Lotter c. 1750; **Myckleflon** Hermelin 1809; **Myoklaflon** GS 3 Ö 37; **Möckla-** eller **Mycklafloden**[!] Allvin Mo s. 48) Edshults o. Bällö s:nar, S. Vedbo hd Smål. Sjön är ganska stor ock mycket grund[2] ock gör sålunda allt skäl för sitt namn, om hvilket se **Möckeln** ock **Flon**.

Mögrefven **mö³gre²ven** (*mọ̈grẹ̄vən*) (**Miögrefwen** 1691[3]; **Mögrefwen** [-v-] 1695[3], GS 2 Ö 31) Gåsborns sn, Filipstads bärgsl. Vrml. Om första leden **mög-, mjög-** 'smal' se **Mjögtvängen**; jfr (den närbelägna) **Bredrefven**. Om senare leden se **Refven**. Sjön kallas äfven **Mögsjön**, år 1667 skrifvet **Miögessiöen**[3].

Mörken.

1) **Stora** ock **Lilla**, **mör⁴ken**[4] (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Vists sn, Hanekinds hd, ock Vårdnäs sn, Kinds hd Ög. : **Mörketorp**. Sjön är en skogssjö ock har enligt uppgift »antagligen» mörkt vatten.

2) (Tuneld [II] 5: 104 [1790]) Vrml.; mig för öfrigt obekant.

Namnet innehåller adj. **mörk**, fsv. **myrker**, isl. **myrkr**. Samma ord ingår i vattendragsnamnen **Mörklången, Mörkvatten, Mörkasjö(n)**[5], **Mörkesjöarna** (GS 2 V 34), **Mörksjön**[6], **Mörkvatten**[7], **Mörktjärn**[8], **Mörkgöl** (GS 3 Ö 40), isl. **Myrká**, fsv. gårdnamnet **Mørkovik** (SRP nr 2030 fr. 1384) Smål. Samma eller

---

1) Se Cederström Vrml. fiskev. nr 1341.
2) Jfr Allvin Mo s. 48.
3) Kallstenius Sv. lm. XXI. 1: 134.
4) Enligt två uppgifter.
5) GS 3 Ö 40 2 ggr, 1 V 36. 6) GS 3 Ö 40, 1 V 36.
7) GS 2 V 36, 2 V 35. 8) GS 2 V 33, 1 V 32.

snarlik betydelse förekommer i sjönamnen **Dimblingen, Dunkern, Hummeln, Kolsnaren, Muskan, Svarten** m. fl.

Den fsv. formen har trots den nuvarande akcenten sannolikt varit ***Myrke**; jfr nämligen gårdnamnet **Mörketorp** (← ***Myrkaþorp**), ej **Mörkstorp** såsom **Lungstorp, Mangstorp** o. s. v.

Mörklången mör³klog²gen (enl. uppgift) Åsbo sn, Göstrings hd Ög. Sjön har mörkt vatten på dyig botten samt dystra stränder. Se för öfrigt **Mörken** ock **Längen.**

Mörkmalen mör³kma²len (**Lilla Mörkemalen** GS 1 Ö 37) Sjötofta sn, Kinds hd Vg., ock Båraryds sn, Västbo hd Smål. Se **Mörken** ock **Malen.**

Mörlaren[1] (GS 3 Ö 31), liten sjö i Karbännings sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Jag förmodar, att **rl** är tecken för kakuminalt *l* (jfr **Märlingen, Närlen**). Namnet kan då utgå från ett fsv. ***Myrþir,** aflett af **morþ** 'skog', om nämligen icke detta är en omljuds-, utan en afljudsform till **marþ** (se närmare **Mållen,** slutet). Betydelsen vore då 'skogssjön', om hvilken äfvenledes handlas i art. **Mållen.**

Mörtsjön o. d., se **Asplången.**

Möskern (Tham Nyk. s. 10) anser jag åsyfta den ofvan behandlade sjön **Myssjaren** (se d. o.).

Nacketjärn, se under **Njurhulten.**

Nadden, Öfre ock **Nedre, nad³den²,** äfven **nad⁴den** (**Nadden** Grau s. 399 [1754], GS 3 Ö 31; **Naddan** Lex. 5: 411 **är** sannolikt tryckfel) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Namnet **är** aflett af ett ord motsvarande no. **nadd** m. 'liten spets l. kil', isl. **naddr** ds. Med afseende å betydelsen jfr **Kilen, Spiken, Spjuten.** Sannolikt har sjön fått namn af det breda näs, som skiljer sjön i de två hälfter, som kallas **Öfre** ock **Nedre Nadden.**

Naf- såsom ingående i namn på svenska vattendrag, se **Näfvergården.**

Nain eller **Najen na⁴in** (**Naijen** Lex. 2: 208; **Najen** Hermelin 1808, Höjers karta; **Nain** Cederström Vrml. fiskev. **nr** 621) Ekshärads ock Gustaf Adolfs s:nar, N. Älfdals hd Vrml., enligt uppgift af allmogen utom **na⁴in** äfven benämnd »**Naschsjön**»,

[1]) Förfrågning rörande uttalet har blifvit obesvarad.

hvarom se under **Naren.** I saknad af äldre former synes mig lönlöst att yttra sig om namnets härledning; möjligen äger sammanhang rum med de under **Näjen** behandlade sjönamnen. Se följ. namn.

Naren (Lotter c. 1750, Hermelin 1808) Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml., är ett annat namn på **Najen** (se ofvan), som det synes af stammen i fsax. **naru,** ags. **nearu,** eng. **narrow** 'trång', isl. **Nǫrfasund** 'Gibraltar' o. s. v.; se utförligare under **Njärfven, Noren, Närdingen (Nälingen)** ock jfr **Narfveten.** Det under **Najen** omtalade **»Naschsjön»** kan vara ett af **Naren** utvidgat **Narsjön.**

Narfven, se **Njärfven.**

Narfveten (**Närfweten** Lotter c. 1750; **Narweten** Crælius s. 391 [1732? 1774]; **Narfvelen** Hermelin 1818 är tryckfel för **Narfveten**[1]) Virserums o. Järeda s:nar, Aspelands hd Klm., ock Skirö sn, Östra hd Smål.; nu kallad **Narfvetesjön** (GS 3 Ö 37). På grund af namnet å den närbelägna **Skär(f)vetesjön** (: **Skär[f]-vete**) har man rätt att antaga, det **-veten** är en andra sammansättningsled ock att första leden utgöres af stammen **Ner-** i sjönamnet **Njärfven** eller **Nar-** i **Naren** ock **Skär-** i **Skären;** jfr den närbelägna **Skärösjön** ock sockennamnet **Skirö,** i hvilken socken större delen af Skär(f)vetesjön är belägen. Hvad Narfvetesjön beträffar, är den trång ock smal, en betydelse till hvilken man kommer, vare sig man utgår från formen med **-ä-** eller från den med **-a-.**

Nasen (SGU Aa 18: 14) eller **Nassen** (Tham Nyk. s. 9), den sjö i Barfva ock Kjula s:nar, Ö.-Rekarnas hd Sdml., som — att dömma af GS 4 Ö 32 — nu kallas **Nässjön.** Denna ombildning är att jämföra med öfvergången **Bjärken** → **Björken,** hvarom se ofvan. Betydelsen hos **Nasen, Nassen** ock **Nässjön** är nämligen densamma. Grundordet i de förra namnen är det i no. gårdnamn såsom **Naas, Nos, Nøs** ingående isl. **nǫs** f., gen. **nasar** 'näsa; framskjutande brant; fjäll' (Rygh NG Indl. s. 69), hvartill det i sjönamnen **Näsnaren, Nässjön** o. s. v. ingående sv. **näs** är en i-omljudd form. Om både **Nasen** ock **Nassen** varit talade former, förhålla de sig till hvarandra som sjönamnen **Alen** till **Alsen** ock **Nyen** till **Nysen.**

---

[1]) Enahanda är förhållandet med formen **Narfveln** Lex. 7: 379. Samma arb. har 6: 165 **Narfvetesjön.**

Naten na³ten² (*nątn*) eller enligt annan, dock osäkrare uppgift na⁴ten¹ (Tham Nyk. s. 267, GS 4 Ö 33) Gryts sn, Daga hd Sdml. : **Natängen.** Namnet innehåller samma stam som det mytiska isl. älfnamnet **Nǫt**[2] ock som sskr. **nadî** 'flod'; jfr **Nätaren.** Ett fno. älfnamn **Nata** bildar sannolikt första leden i no. **Nutudalen**[3]. De af Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 154 anförda lgt. flodnamnen **Nette** böra kanske äfven förbindas med denna rot, jfr Lohmeyer Herrigs Arch. 70: 408 f. Fsv. ***Nati** förhåller sig till fsv. adj. ***nater**[4], fsax. **nat,** fht. **naz,** ty. **nass** liksom fsv. sjönamnet ***Diupe,** nu **Djupen,** till fsv. **diuper** o. s. v. Namnets betydelse har helt enkelt varit 'vattnet, sjön'; jfr **Vättern** ock därunder anförda paralleller. I detta sammanhang må äfven erinras om **Våtsjön** Knista sn Nke. Om här betydelsen 'våt, fuktig' ingår, finnes en motsvarighet i fht. **Fuhtebah,** som väl är sammansatt med adj. **fiuht** (Förstem. 2: 504, jfr sv. lånordet **fuktig**).

I etymologiskt samband med detta sjönamn står enligt min mening det fsv. gårdnamnet **Nætutorp** (SRP nr 1639 från 1381) i Gryts sn, alltså samma socken, inom hvilken sjön **Naten** är belägen. Namnet återfinnes numera ej bland socknens gårdar. Emellertid är det ganska intressant såsom tydligen förutsättande ett älfnamn ***Næta** af den sjö- ock älfnamnsstam **net-,** som uppträder i sv. sjönamnen **Nätaren, Nätterhöfden,** fno. **Nitja,** gr. Νέδα o. s. v.; se **Nätaren** ock **Nätterhöfden.** Detta namn **Næta** har säkerligen burits af någon af de åar, som stå i förbindelse med sjön **Naten,** hvarom mera nedan. Det är märkvärdigt därför, att det uppvisar a f l j u d s v ä x l i n g i förhållande till namnet å den sjö **Naten,** med hvilken ån är eller varit förenad — ett förhållande som tyder på att vi här stå inför namn af uråldriga, snarast indoeuropeiska anor (se närmare under afd. V). Ett analogt fall är fno. sjönamnet **Aurr** : älfnamnet **Yrja** (Rygh NG 1: 196). Stundom inträffar, att namn å vattendrag, som stå i förbindelse med hvarandra, formellt likna hvarandra,

---

1) Akc. 2 har uppgifvits af två pålitliga meddelare.

2) Detta namn öfversättes dock af Jónsson Sn. Edda s. 229 med 'den rystende'.

3) Detta ***Nata** föres af Rygh Elven. s. 175 till **not** 'nöt'; märk dock vokal-växlingen!

4) Häraf kommer växtnamnet **nate** (Rz s. 464, Nor. Sv. etym. s. 56).

utan att det etymologiska förhållandet dem emellan är fullt klart. I en liten sjö, som nu kallas Igeltjärn, men i NG 2: 488 (c. 1273) bär namnet **þiodatiorn**, utfaller en å, hvilken anf. arb. s. 487 benämnes **þiða** (**þidu oos**). Vidare erinras om fno. sjön **Mjør**, som står i förbindelse med älfven **Mors** (Rygh NG 1: 395).

Den å, som betecknats med namnet **Næta**, har sannolikt varit den, som öfver Naten förbinder Kyrksjön ock Båfven. Ett nära besläktat ånamn, fsv. ***Nætla**, tycks för öfrigt dölja sig i namnet å den helt nära Naten belägna gården **Nässelsta (qvarn)**, år 1381 skrifvet **Nætlastom** (SRP nr 1639)[1]. Senare leden är **-staþom**; om ljudutvecklingen i dylika ortnamn se Kock Ark. 10: 335. Emellertid kan ju här första leden äfven innehålla fsv. **nætla** 'nässla'; jfr fht. **Nezzilapach, Nezzeltal** o. s. v. (Förstem. 2: 1075 f.). År 1625 (karta) förekommer jämte **Neselsta** namnet **Neselquarn**. Här ingår snarast ånamnet **Nætla** direkt, alltså ett fsv. **Nætlo quærn**. De gårdnamn på **-stad**, som bildats af vattendragsnamn, äro få ock mer eller mindre osäkra (se afd. IV). Här må som en parallell till **Nætlastom** anföras fno. **a Glamastadum** (af älfnamnet ***Glám[a]**, se Rygh Personn. s. 91).

Neden, se **Neten.**

Nedingen **ne³diŋen²** (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Lilla Malma o. Flens s:nar, Villåttinge hd Sdml.: **Nedingsnäs.** Namnet är med afseende på bildning ock betydelse närmast att jämföra med **Öfvingen.** Det innehåller stammen i fsv. **niþer**, isl. **niðr** adv., sv. **ned**, fsv. **niþan**, sv. **nedan**; jfr t. ex. **Nedsjön** (GS 1 V 36 Vg.), **Nedanbäck** Glimåkra sn Skå.[2], knappast dock fno. älfnamnet **Nið**[3].

Sjön skall enligt uppgift äfven ha kallats **Nidingen**, hvilket namn berott på anslutning till eller uppfattats som innehållande sv. **niding.** På samma sätt har den närbelägna **Båfven** äfven benämnts **Bofven** på grund af sin farlighet. Sannolikt stå dessa folketymologiska eller skämtsamma ombildningar i något inbördes sammanhang.

---

[1]) Utan tvifvel åsyftas samma gård äfven med det i SD NS 3: 466 omtalade **Næthlistum** (1419), där före **-stum** en i dylika namn ganska vanlig i-vokal uppträder, hvilken icke alltid synes vara ursprunglig.

[2]) Falkm. s. 247.

[3]) Rygh NG 2: 95. Jfr fht. flodnamnsstammen **Nid- (Nida)** Förstem. 2: 1078.

Nejen, Nejern, se **Näjen, Näjern.**

Nerlången (Tham Nyk. s. 198), se under **Norrlången.**

Nerten, se **Närten.**

Nesten, se **Nästen.**

Neten, **Lilla** ock **Stora, ne⁴ten** l. **Neden ne⁴den** (**Neden** GS 1 V 38, SGU Ab 13: 7) Nösslinge ock Skällinge s:nar, Himble hd Hall. Enligt uppgift säger den äldre generationen **Neden,** den yngre **Neten.** Den förra formen är väl alltså att bedömma som halländska **äda** för **äta, lida** för **lita** o. s. v.; man kunde dock tänka på falsk ljudsubstitution. Tyvärr känner jag ej, huruvida målets ljudlagar tillåta att återföra ordet på en fda. stam **næt-;** härför kunde emellertid den stundom förekommande formen **Nätsjön**[1] tala. I så fall vore namnet säkerligen att ställa till de under **Nätaren** behandlade sjönamnen. Ett fda. **nēt** ← **neit-** kan jag ej förklara; jfr dock **Nitten.**

Nimmern nim⁴mern l. enligt annan uppgift **nim³mer²n** l. **Nimmaren nim³mar²n** (**Nimmern** Broocman 2: 36 [1760], Hermelin 1810, Tham Link. s. 26, GS 3 Ö 35) Hägerstads ock Oppeby s:nar, Kinds hd Ög. Sjön är enligt uppgift grund[2] samt har lätt ock rörligt vatten. Namnet hör säkerligen till sv. dial. **nimm** bl. a. 'bekväm, lämplig till, åtkomlig för'[3]. Därest just denna betydelse ingår i ordet, vore sjönamnen **Fängen, Kymmen, Köm** närmast jämförliga. Motsatt betydelse ha t. ex. **Båfven, Trätten.** Då adjektivet emellertid ursprungligen betyder 'som (lätt) tager', kunde man äfven tänka sig, att sjönamnet har afseende på sjöns nyss nämnda egenskap att hastigt uppröras. Jfr för öfrigt **Ånimmen.**

Nissan, se **Gnin.**

Nistelen (Smål. beskr. under **Väckelsång**), **Nisten** (GS 3 Ö 39), **Nistingen** (Hermelin 1809, Wieselgren 2: 713[4]) uppgifvas som namn på en numera urtappad sjö i Väckelsångs sn, Konga hd Smål. Till formen **Nistingen** sluter sig det vid den forna sjöstranden belägna **Nistingsö.** Formen **Nisteln** har å sin sida en direkt motsvarighet i no. bäcknamnet **Nistil(l)en,** anfört af

---

[1]) Bexell 1: 522, Lex. 5: 314.

[2]) Så äfven enligt Tham Link. s. 953.

[3]) Om detta adj. se utförligt Rz s. 467.

[4]) Hyltén-Cavallius Vär. o. vird. 1: 66 har genom tryckfel formen **Nislingen;** jfr anf. arb. s. III.

Rygh NG 3: 312, Elven. s. 173. Detta hör enligt Bugge möjligen till *nistill 'liten nål', jfr no. älfnamnet **Naala** (se **Nälen**). Ordet kan väl emellertid äfven utgå från den hos isl. **nist** uppträdande betydelsen 'krok, häkta'.

Mindre troligt, trots att analogier i fråga om betydelsen ej saknas, är, att namnet afletts af ett ord motsvarande fsv. **næst**, isl. **nest** n. 'föda, lifsmedel, särskilt reskost', hvaraf jôn-afledningen sv. dial. **nista** dalm. ock ja-afl. sv. dial. **neste** (← *niste), da. **niste** o. s. v.; jfr t. ex. **Fatburen, Madkroken** (**Matkroken**).

Om det jämtländska sjönamnet **Nästeln** bör föras hit, är osäkert.

Nitten[1] (**Nitten** Tuneld [I] 3: 9 [1786], GS 2 Ö 31; **Nytten** Tuneld anf. st. jämte -i-) Ljusnarsbärgs sn, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml. : **Nittkvarn, Nitt-** l. **Nittelälfven.** Namnet bör sammanhållas med no. älfnamnet **Nitja** l. **Nitälfven,** uttalat **nit³ta²** l. **net³ta²**, fno. **Nitja** (se Rygh NG 2: 268, Elven. s. 173 f.). Detta anser Bugge komma af **net** n. 'fisknät', hvars omljudsvokal genom nytt omljud blifvit **i**; jfr fht. **Nezzaha.** Kanske böra dock namnen hällre fattas som i-afledningar af den älfnamnsstam, som ingår i de gr. flodnamnen Νέδα, Νέδων[2].

Formen med **-y-** är för klent bestyrkt, för att man kunde ha skäl att lägga denna till grund; jfr dock **Nyttingen.**

Njuren, Stora ock **Lilla, nju⁴ren** (**Niuren** Grau s. 67 [1754]; **Njuren** Tham Vest. s. 106, GS 4 Ö 30) Möklinta sn, Öfver-Tjurbo hd Vstml., på gränsen till Dalarna. På grund af enstafvighetsakcenten torde man knappast böra ställa ordet till sv. **njure,** hvaraf faktiskt sjönamnet **Njurhulten** ock därunder anförda sjönamn äro bildade. Någon annan lämplig härledning har jag emellertid icke att föreslå.

Njurhulten nju³rhul²ten (GS 4 Ö 36) Hallingebärgs sn, S. Tjusts hd Klm. : **Hult.** Sjöns form visar, att första leden är sv. **njure,** fsv. **niure.** På liknande sätt formad är äfven **Njursjön** (GS 2 Ö 37 Smål.); jfr sockennamnet **Njurunda,** år 1472 skrifvet **Niurunda**[3] : **Unden.** I fråga om sjönamn bildade af benämningar på kroppsdelar erinras bland många om **Deger-**

---

[1]) Uttalsuppgift har ej lemnats.
[2]) Om dessa namn se Fick Bezz. Beitr. 22: 51.
[3]) Styffe Un.₂ s. 315.

lofven, Halen, Knon, Hjärta-, Hjässa-, Klöf-, Magsjön, Nacketjärn[1], **Rumpen** o. s. v. Om senare leden se **Viholten** samt **Hultbren** (: sv. **hult** 'mindre löfskog').

Det synes mig för djärft att föra detta ock föregående namn till gr. νεῦρον (: **Njuren** = lat. **nervus**, germ. ***neruaz** : **Njärfven**), hvarmed bör jämföras Persson Wz. s. 144, Upps.-stud. s. 192.

Njärfven njär³ven² l. **Närfven** när³ven² (**Njärfven** Hermelin 1810, Widegren 1: 389 [1817], Hermelin 1818; **Narfven** GS 3 Ö 36) Norra Vi sn, Ydre hd, ock Tirserums sn, Kinds hd Ög. : **Njärfvehult, Njärfvefall.** Det förra namnet skrefs år 1596 **Nerfuahult**[2], 1600 **Nerffuehuultt** ock **Närffuehwltt**[3], 1620 **Nierfuahult, Nierfuehult**[4]. Gårdnamnet ock den lemnade uttalsuppgiften visa alltså hän på ett fsv. ***Nærve** ock ***Niærve** : germ. adj. ***neruaz** 'sammanprässad, trång' = lat. **nervus** 'sena, rem o. d.', af ieu. √ **ner**, om hvilken rot se utförligare Persson Wz. s. 64. Formen **Narfven** är alltså af yngre datum; den förekommer för öfrigt icke i det talade språket ock beror sannolikt helt enkelt på tryckfel å GS 3 Ö 36. Etymologiskt identiskt med vårt sjönamn är no. gårdnamnet **Njerve,** på det smala näset Spangareid[5], hvarjämte stammen **neru-** äfven uppträder i nisl. **nirfill** 'gnidare'[6], **Nyrvi,** en smal ö i Søndmøre[6], **Njorfasund**[7]. Af afljudsformen **nar-** förekommer en analog bildning i första leden af **Narfwewijk** (1642) Varnums (Kroppa) sn[8], fisl. **Nǫrfasund**[9]; se vidare **Naren, Narfveten.** Hit bör väl äfven föras finl. namnet å **Närpesån** i **Närpes** sn, i sitt öfre lopp kallad **Närvijoki**[10]. Jfr för öfrigt de besläktade **Nälingen, Nären, Närten** (af samma

---

[1]) GS 1 V 33, vid en gård **Nacken.** Det är alltså möjligt, att sjön uppkallats efter denna; i motsatt fall har sjön i äldre tid haft ett osammansatt namn.

[2]) Skr. utg. af Kyrkohist. fören. IV. 1: 90; i en handling.

[3]) Rääf 1: 356; i en handling. [4]) Rääf 1: 367; i en handling.

[5]) Nor. Sv. etym. s. 23.

[6]) Nor. anf. st. samt närmare Bugge Ark. 20: 349.

[7]) Bugge Den ældste skaldedigtn. s. 40 n., Stud. 2: 97.

[8]) Enligt handling, aftryckt i Norask. ark. 2: 765.

[9]) Fsv. **Narvabro** (SRP nr 865), nu **Narebro** Skönbärga sn Ög., innehåller däremot mansnamnet **Narve**; jfr t. ex. **Kulsbro, Kolsbro** Ög., som uppkallats efter biskop Kol i Linköping (Lundgr. Sv. lm. X. 6: 152).

[10]) Se närmare Saxén Finn.-ugr. forsch. 2: 199.

rotstadium) ock **Noren** samt i fråga om betydelsen äfven **Mjögtvängen.**

Fsv. **Nõdh(a),** ånamn, se **Noen.**

Noen **nɷ⁴en** (GS 2 Ö 36), betydlig, långsträckt sjö i Linderås o. Adelöfs s:nar, N. Vedbo hd Smål. : **Nostorp.**

Här som i fråga om så många andra sjönamn är det benämningen på en i förbindelse med sjön stående å som lemnar oss säker vägledning vid bestämmandet af den fsv. formen. Vid den å, som förenar sjöarna Noen ock Ralången ock som nu kallas Degelaån, ligga i Lommaryds sn gårdarna **Noby** ock **Nobynäs,** hvilka namn naturligtvis måste ses i samband med **Noen.** Men ett af detta **Noby** bildat gårdnamn (såvida ej rent af här samma gård åsyftas) finns år 1416 under formen **Nodhabymala** (SD NS 3: 193). Detta utgår sannolikt från ett ***Nodharbymala,** sammansatt med ånamnet ***Nõdh,** gen. ***Nõdhar.** Möjligt är emellertid äfven att antaga ett äldre ***Nodhoby** (: ett ånamn ***Nõdha**) med en öfvergång **o** → **a** i obetonad ställning, hvarpå vi i detta arbete sett flera exempel, en öfvergång af samma art som i de hos Nor. Aschw. gr. § 148 anförda fallen (**Hākanson** : **Hākon** o. s. v.). Namnet på den vid sjön liggande gården **Nostorp** kan härledas ur antingen **Nodhsthorp** eller **Nodhisthorp.** I förra fallet har sjön hetat ***Nõdher,** hvilket stämmer med nuvarande enstafvighetsakcent, i det senare ***Nõdhir** (utan omljud som i **Mælir,** fno. **Aspir** o. s. v.), då uttalet **nɷ⁴en** beror på senare ombildning. Under alla omständigheter föreligger här en stam **Nõdh-.**

I detta sammanhang erinras om namnet å den norska älf, som nu kallas **Nodalselven** ock som på grund af äldre ortnamnsformer måste innehålla en stam **Nó-.** Enligt Rygh NG 15: 259 är denna stam annars icke uppvisad i norska ortnamn. Det norska ordet är jag böjd att ställa till ieu. √ **nā** 'flyta o. d.' i gr. νᾶ-μα 'vätska, källa', Νηιάς, Ναϊάς 'källrå', νᾶρός 'flytande' o. s. v., ock det vore sålunda efter vanligt antagande — åtminstone formellt sett — att sammanställa med sv. dial. **no** 'ho', fno. **nói** m. 'litet kärl', lat. **nāvis**[1]. Till en afljudsform af samma rot hör kanske fht. älfnamnet **Nava, Nawa** (8:de årh.), nu **Nahe**[2].

---

[1]) Om denna stam se Persson Wz. s. 142, Prellwitz under νάω.
[2]) Se närmare Lohmeyer DF s. 90.

Hvad lat. **navis,** sv. **no** beträffar, är det emellertid icke fullt säkert, att dessa ord värkligen höra till √ **nā** 'flyta o. d.' Liksom så många andra benämningar på skepp ock båtar kan lat. **nāvis** utgå från en betydelse af 'urhålkad trädstam', hvilken för öfrigt ännu lefver kvar i no. **no**[1]. Det synes mig icke omöjligt, att den norska stammen **nó-** helt enkelt direkt utgår från detta ord i en dylik betydelse ock sålunda är ett jämförelsenamn af samma art som **Bjälken, Sparren, Staf-, Stockaren** ock många andra. Så synes också Rygh NG 15: 259, Elven. s. 174 snarast vara böjd att förklara namnet i fråga.

För att nu återgå till vår svenska stam **Nōdh-,** kan ju denna vara en dentalutvidgning af den nämnda ieu. roten **nā;** jfr t. ex. sskr. **snuta-** 'flytande' ock (med ieu. **d**) germ. **nata-** 'våt', hvilket senare uppträder i **Naten. Naten** kunde ju förhålla sig till **Nōdh-** som **Flaten** till **Floden.** Jfr i fråga om betydelsen **Juttern, Naten, Vättern** o. s. v. Namnet hade i så fall lika uråldriga anor som vissa andra i trakten förekommande vattendragsnamn synas äga.

Noren.

1) **nω⁴ren** (GS 3 Ö 36) S. Vi sn, Sevedes hd Klm.

2) (Tham Nyk. s. 12) Hölö o. Vagnshärads s:nar, Hölebo hd Sdml. : **Nora,** år 1416 skrifvet **i Norum** (SD NS 3: 142). Sjön kallas nu **Norbosjön** (Tham anf. st. s. 222, GS 5 Ö 33).

3) **Stora** ock **Lilla, nω³ren**[2] (*nòən*)[2] l. **nω⁴rn** (*noṇ*)[3] (GS 2 Ö 32) Knista sn, Edsbärgs hd Nke, på gränsen till Karlskoga bärgsl. : **Nordändan,** säkerligen för **Norändan.**

4) **Stora** ock **Lilla, nω³ren**², enligt annan uppgift »**nǫ̈rn** (med supradental)» (**Öfra o. Västra Noren** Grau s. 527 [1754]; **St. o. L. Noren** GS 3 Ö 31) på gränsen mellan Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl., ock Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.

5) **nω⁴rn** (*noṇ*) (**Noren** Grau s. 62 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 30) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml.; belägen vid kyrkan. Efter sjön har byn ock socknen **Norbärg** fått namn: år 1416 **Norabergh,** 1432 **Noorbergh**[4], 1504 **Noraberg**[5].

6) i sammansättningarna **Halvars-, Vällnoren.**

---

[1]) Jfr Schrader Reallex. s. 711 ock där citerad litteratur.

[2]) Karlskoga sn. [3]) Knista sn.

[4]) Styffe Un.₂ s. 259.

[5]) Dipl. dalek. 1: 282; öfriga former anf. arb. 3: 58.

För 3—5 har man att ansätta ett fsv. sjönamn ***Nōre**. Detta framgår dels af uttalet med akc. 2 (i 3—4) ock dels af ortnamnen **Nor(a)bärg** (ej **Norsbärg**) ock **Nor(d)ändan** (ej **Norsändan** såsom **Fryksände, Lorsända**) ← fsv. ***Nōraænde**; jfr gårdnamnet **Sjöände**. **Noren** 1 har att dömma af uttalet med akc. 1 i fsv. haft formen **Nōr**; dock kan här yngre ombildning föreligga.

Samma sjönamn (fsv. ***Nōre** l. ***Nōr**) föreligger äfven i jtl. **Noren**[1] (nǫrn); jfr **Nor** Dalarna (Tuneld s. 101 [1741]), **Noran**, Lilla o. Stora (GS 3 Ö 30) Silfbärgs sn Dalarna, **Nortjärn** (GS 3 Ö 31) Vstml. samt de många gårdnamnen o. d. på **Nor-**, t. ex. sockennamnet **Nora** (1420) Nke[2], vidare **Klennoret**[3] o. a.; äfven i Norge är ordet vanligt i ortnamn, t. ex. älfnamnet **Nore**[4]. Det kommer af samma stam som appellativet sv. dial. **nor** n. 'sund mellan tvänne sjöar, å eller flod som förenar tvänne sjöar' Rz, fsv. 'sund' HL, da. dial. 'ett vatten som går in i landet ock står i förening med hafvet genom en smal ränna'. Namnet **Noren** 3—5 är enligt min mening en **n**-stamsutbildning just af detta ord i den för de svenska dial. nämnda betydelsen. Samtliga dessa sjöar äro nämligen med hvarandra förenade dubbelsjöar. Det fsv. ***Nore** skulle alltså i nsv. kunna öfversättas med Norsjön, Sundsjön l. dyl. Då **Noren** 1 företer samma egenhet, är det högst antagligt, att anledningen till detta namn är densamma. Slutligen må nämnas, att Norbosjön (**Noren** 2) genom en å är förenad med en vik af Mälaren, den s. k. Tullgarnsviken. Nord. **nōr** n. är en afljudsform till de under **Naren, Njärfven, Nälingen** ock **Nären** behandlade stammarna, motsvarande lett. **nārs** 'klammer'[5]. För öfrigt må iakttagas, att sjöarna Noren icke äro i anmärkningsvärd grad trånga eller smala; vissa, t. ex.

---

1) Höjer 3: 190. 2) Styffe Un.$_2$ s. 246.

3) I gårdnamnet har naturligtvis ordet bibehållit sitt neutrala kön. Däremot skall ett af detsamma utan afledning bildat sjönamn regelrätt blifva maskulinum: därför **Noren** 1 (jfr öfversikten).

4) Se Rygh NG Indl. s. 69, 1: 328, Stud. ss. 74, 75, Elven. s. 175.

5) Samma afljudsstadium förekommer äfven i ty. ortnamn, t. ex. **Nürnberg** = **an dem nuorin berge** 'an dem schmalen berge': Gebhardt Fränk. Kurier 1898, 13 o. 14 april. Säkerligen felaktigt förbindes detta namn af Förstem. 1$_2$: 1168 o. a. med personnamnet **Noro**.

Noren 2, tvärtom jämnbreda : det är också ej på grund af sin egen form som de uppkallats — hvilket däremot är fallet med de ofvan anförda sjönamnen **Naren** o. s. v. — utan efter det **nor**, som förenar dem med bredvidliggande sjöar. Om ordet **nor** i västmanländska ortnamn hänvisar jag i öfrigt till en mycket grundlig utredning hos Bellander s. 101 f.

Samtliga dessa ortnamn ha gammalt **r** i roten. Det torde därför knappast vara riktigt, att — såsom Wimmer Da. Runem. 2: 349 gör — med sv. **Nora** sammanställa det å den danska Helnæsstenen förekommande **nuʀa kuþi** (= **Nóra-goði**)[1].

Norlången, se **Norrlången.**

Norrgryten **nor³gry²ten** (*nɒ̀rgrýtn̥*) (SGU Aa 54: 6) Knista sn, Edsbärgs hd Nke; se **Gryten** 10. Med väderstrecksbenämningen **norr,** fsv. **nordher,** isl. **norðr** äro äfven sammansatta: sjönamnen **Norrlången, -mogen, -älgen, Norrsjön**[2], **Norrtjärn** (GS 3 Ö 31), **Norra sjön** (GS 2 Ö 37), **Norra-, Norregöl**[3], **Norra tjärn** (GS 1 V 31), **Nordsjön**[4], **Nordvattnet** (GS 1 V 32).

Norrlången, Norlången.

1) (**Norrlången** Hermelin 1804; **Nolångssjön** Tham Nyk. s. 16; **St. Norlången** GS 4 Ö 33) Dunkers sn, Villåttinge hd Sdml. : **Norrlången.**

2) (**Norlången** Tham Nyk. ss. 7, 198; **Norlångssjön** GS 4 Ö 32) Årila sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml. Men äfven vid denna sjö ligger enligt kartan en gård **Norrlången,** hvilket gör det sannolikt, att också här ett sjönamn **Norrlången** föreligger.

De båda sjöarna äro förenade medelst en å, hvadan det andra namnet, **Norlången,** har goda skäl för sig. Om emellertid det af Tham s. 198 anförda **Nerlången** — hvarmed tydligen **Norrlången** 1 åsyftas — icke är ett blott tryckfel, synes det vara de båda sjöarnas läge — dock, som det tyckes, icke i förhållande till hvarandra — som gifvit anledning till namnen. Formen **Nor-** är alltså att uppfatta som dialektform till **norr;** jfr t. ex. **Norräljen** ock **Sörlången.**

---

[1]) Jfr Nor. Sv. etym. s. 22.

[2]) GS 3 Ö 40 4 ggr, 3 Ö 39, 1 Ö 38 2 ggr, 3 Ö 38 2 ggr, 2 Ö 37, 2 Ö 34, 3 Ö 34 : **Norrsjötorp,** 4 Ö 32, 2 Ö 31, 3 Ö 31, 5 Ö 31 5 ggr, 6 Ö 31 3 ggr, 6 Ö 30.

[3]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40, 2 Ö 38.

[4]) GS 1 Ö 38, 1 V 37 2 ggr, 1 Ö 37, 1 V 31, 2 V 31.

Norrmogen, se **Mogen.**

Norräljen **nor³räl²jen,** dial. **nor-** (*nôrælʼjən*) (**N. Helgen** Lotter c. 1750; **Norrelgen** Nora bergsl. s. 58 [1791]; **Norr elgen** Hermelin 1803; **Norr Elgen** GS 2 Ö 31), stor sjö i Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml. Om första leden se **Norrgryten, Norrlången;** jfr **Söräljen.** Senare leden har i äldre tid säkerligen börjat med **h** (jfr formen hos Lotter), hvilket försvunnit i inljud¹. Jag erinrar för öfrigt om fsv. **Hælgyarsaas²,** nu **Älgerås** Vadsbo hd Vg. En motsatt utveckling har ägt rum i fsv. **Uddunge,** nu **Huddinge,** fsv. **Udnungaby,** nu **Håningby** (SD IV Reg.). Om ordets etymologi se **Häljen.**

Nossen **nos⁴sen** (**Nåss Sjöen** Cræling s. 391 [1736? 1774]; **Nossen** Hermelin 1818, GS 3 Ö 36) Vimmerby sn, Sevedes hd Klm. : **Nosshult;** nära sjön **Nyen;** jfr **Flåren** ~ **Furen** o. s. v., om allittererande sjönamn se dessutom öfversikten. Namnet uttalas med ett **å**-ljud, som har dragning åt **ö**, alltså fsv. **-ŏ-**. Det bör antagligen sammanställas med fsv. älfnamnet **Noss³,** nu **Nossan,** som utfaller i Dättern, samt den älfnamnsstam **Noss-,** som enligt Rygh Elven. s. 175 möjligen förekommer i Norge. Man är frestad att föra namnen till isl. **hnoss** f. 'smycke', i hvilket fall de till betydelsen vore att jämföra med de under **Gullringen, Gullungen** anförda »berömmande» namnen. Dock är denna härledning att betrakta som en blott lös gissning.

Nyckeln (Tham Nyk. ss. 13, 260, 261) Gåsinge sn, Daga hd Sdml.; å GS 4 Ö 33 kallad **Nyckelsjön.** Detta senare namn förekommer äfven GS 3 Ö 36 i Norra Vi sn Ög. samt 4 Ö 33 Gryts sn ock St. Malms sn Sdml., jfr **Nyckelvattnet** GS 1 V 34 i Färgelanda sn Dalsl. ock no. **Nøklevandet,** hvilket enligt Rygh NG 2: 116 har stor likhet med en gammaldags kroknyckel⁴. Af de svenska sjöarna är det isynnerhet den i Gryts sn belägna som har en sådan form. Samtliga namnen kunna tänkas hafva utgått från ett enkelt ***Lykil,** resp. fno. ***Lykill;** dock behöfver detta naturligtvis icke ha varit fallet. Med afseende på sjö-

¹) Jfr Nor. Aschw. gr. § 312 anm. 1.
²) VGL IV. 15: 17 (Schlyt. s. 303).
³) VGL IV. 11: 4.
⁴) Jfr äfven Rygh Elven. s. 177.

namn, däri husgeråds- ock redskapsbenämningar ingå, erinras t. ex. om **Kammen, Spiken, Tyreln.**

Nyen **ny**[3]**en**[2] [1] l. **nyn**[4] [2] (**Nyen** Crælius s. 391 [1736? 1774], GS 3 Ö 36; **Nysen** Hermelin 1818) Frödinge sn, Sevedes hd Klm. : **Nyshult, Nyserum.** Då namnet uttalas med akc. 2, har man möjligen att i gårdnamnen **Nyshult** ock **Nyserum** se fsv. ***Nyishult** ock ***Nyisrum,** af ett tvåstafvigt sjönamn ***Nyir. Nyserum** med e i andra stafvelsen kunde bedömmas som **Långserum** af fsv. **Langxrwm** (se **Lången** 16), **Tryserum** af fsv. **Trysrwmma Sokn** (SD NS 3: 309). Men **Nyserum** bör snarare förklaras ur den af HERMELIN anförda formen **Nysen,** af ***Nysiøn,** alldeles som **Alserum** bevisligen utgår från ett **Alsiorum** ock **Alsen** sålunda från ett ***Alsiøn.** Men liksom **Alsen** äfven har det osammansatta namnet **Alen,** kallas **Nysen** också **Nyen. Nysen** (← ***Nysiøn**) med **Nyserum** (← ***Nysiørum**) förhåller sig alltså till **Nyen** (med akc. 2, ← ***Nyir**) med **Nyshult** (← ***Nyishult**) som **Äxen** (← ***Æghissiøn**) till **Äjen** (med akc. 2, ← ***Æghir**) med **Äxtorp** (← ***Æghisþorp**).

Ett **Nys(s)jö** ingår för öfrigt i fsv. **Nyssyosbodha** (SD NS 2: 654 fr. 1413) Skällviks sn Ög.

Liksom så många andra sjönamn på **-ir** kan **Nyir** vara bildat af ett älfnamn **Ny** eller **Nya.** Ett ånamn **Nya** ingår i fsv. gårdnamnet **Nyobek** (SD 5: 562 fr. 1346), ock en älfnamnsstam **Ný-** uppträder enl. Rygh NG 3: 281 i gårdnamnet **Nyen;** jfr no. älfnamnet **Nya** Rygh Elven. s. 176.

Formellt sett ligger det närmast till hands att härleda denna stam från ett sv. **ny,** fsv. adj. **ny(r),** isl. **nýr.** Men RYGH vill icke föra det norska namnet till dessa ord. Emellertid saknas icke analogier för ett sådant ursprung. Mindre vikt vill jag lägga vid det mytiska isl. älfnamnet **Gǫmul** (Grímnismál), som hör till isl. **gamal,** samt sjönamnet **Ungen.** Men en direkt motsvarighet finna vi i det keltiska flodnamnet **Novios** vid Englands västkust, nu **Nith** (hos Ptolemæus Νοουίου ποταμοῦ ἐκβολαί), i hvilket Holder Altcelt. sprachsch. 2: 793 ser det fornkelt. adj. **novios** af äldre **neu̯-i̯ó-s,** hvilket är identiskt med nord. adj. **ny-.** Med tvekan antager här HOLDER, antagligen riktigt, en betydelse 'frisch' (jfr **Friski**).

---

[1]) Uppgift från Frödinge sn. [2]) Från Vimmorby sn (**nÿn**).

Högst ogärna vill man skilja de keltiska ock germanska namnen. Som en blott svag möjlighet betraktar jag därför den ju alltid tänkbara härledningen ur ett urgerm. adj. ***nīu̯az** = ieu. ***nei-u̯o-**, hvartill gr. νείατος, νέατος 'den nedersta', νειόθεν 'nedifrån', νειός f. 'fält o. d.', fslav. **niva** (← ***neivā**) f. 'åker'[1] : sskr. **ni-**, fsv. **niþer-**, hvaraf sjönamnet **Nedingen**.

Kanske ännu mera aflägsen, trots de synnerligen många betydelseanalogier, som erbjöde sig, vore en härledning från roten i sskr. **návate** 'ljuder, jublar', lett. **nauju** 'skriker', ir. **núall** 'skrik, larm'. Jfr **Galmaren, Ommen, Skrikegallen** o. s. v.

Nylingen, Stora o. **Lilla**, väl **ny³ligen²** (Tham Link. s. 43, GS 3 Ö 33) Skedvi sn, Finspånga läns hd Ög. : **Nylingstorp.** Sammanhang äger sannolikt rum med sjönamnet **Nyen** (med afseende på afledningen kan t. ex. **Dimlingen** jämföras). Formellt möjligt vore dock naturligtvis äfven att i namnet se en afledning af ett ord motsvarande isl. **njól** 'natt l. mörker', hvilket enligt Nor. Urgerm. lautl. s. 14 utgår från ett ***nibul-** (= fht. **nebul** 'dimma')[2]. Emellertid är ordet **njól** alls icke känt i de östnordiska språken. Däremot kan man väl icke ställa namnet direkt till ags. **neowol** bl. a. 'djup', ty detta hör icke, som Prellwitz antager, till gr. νειός (se **Nyen**), utan synes förutsätta ett äldre ***ni-heald**[3].

Nyttigen, Stora ock **Lilla, nyt³tigen²** [4] l. **Nyttingen** (**Nyttingarna** Grau s. 553 [1754], **Nyttingen** o. **L. Nyttingen** Kihlman Kumla sn s. 37; **St. Nyttigen** GS 4 Ö 30) Enåkers sn, Simtuna hd Vstml. Namnet hör säkerligen till fsv. **nyter,** isl. **nýtr** 'brukbar, nyttig' (som sannolikt äfven ingår i sjönamnen **Nytten, Nitten**), en i-stamsbildning till fsv. **niuta,** isl. **njóta,** hvilken äfven förekommer i hvardagligt rspr. i betydelsen 'förnöjd, glad, treflig' ock i sv. dial. i betydelsen 'begärlig' (Rz s. 469). Namnet styrker i sin mån en af Rygh NG 3: 162 fram-

---

[1]) Om dessa ord se Fick$_4$ 1: 500, Prellwitz under νειός, Brugmann IF 11: 274.

[2]) En helt annan, mindre sannolik härledning af **njól** har Detter ZfdA 31: 208 f.

[3]) Jfr dock Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 147.

[4]) Min meddelare från orten, som ej närmare känner sjön, har möjligen hämtat den af honom angifna formen från GS; men denna torde bero på tryckfel (se nedan).

kastad hypotes, att det no. gårdnamnet **Nøsle** (fno. i **Nytle**) utgår från ett insjönamn **Nytill**, hvilket kunde betyda 'den (det) nyttiga' ock hafva afseende på fiskrikedom. Ett likbetydande ***Nyti**, gen. ***Nytia** synes ligga till grund för fsv. **Nyttiafors** (SD 5: 133 fr. 1342), ström i Gällaryds sn Smål.; jfr med afseende på bildningen **Bællafors** (se **Bällen**). Nära besläktat är äfven det mytiska älfnamnet **Nyt** (Gylfaginning kap. 38), hvilket af Jónsson Sn. Edda s. 229 tolkas som 'den nyttige (fiskerige)'. Samma tankegång ligger i öfrigt till grund för sjönamnen **Fatburen, Matkroken** (se **Madkroken**), **Matlången**; jfr äfven **Matbyttan, Nistingen** ock se under **Misteln**. — Att dömma af de äldre formerna är **Nyttigen** å GS felaktigt; jfr noten vid **uttalsuppgiften**.

Nåtvin nå⁴tvin[1] (GS 3 Ö 35), mycket liten sjö i Grebo sn, Bankekinds hd Ög. : **Nåtsbo.** Gårdnamnet tyder på att **-vin** är ett senare tillägg till ett äldre sjönamn[2] ***Nåt(en)** : fsv. ***Nŏt-** l. ***Nāt-**. Det är icke omöjligt, att det är fsv. **not (nut)** f. 'nöt' som här ingår : namnet kan ha afseende på sjöns form eller litenhet; jfr **Nötsjön** (GS 2 V 34 Boh.), som dock är tvetydigt. Senare leden är säkerligen att identifiera med namnet å den närbelägna, stora sjön **Vien** (: **vid,** fsv. **vīþer** 'vid, vidsträckt'), alltså ett tillägg af ironisk innebörd; jfr **Möckern.**

Näckkalfven (Tham Link. s. 888) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög., vid **Näfsjön** (GS 3 Ö 34) : **Näfstorp,** har säkerligen som första led haft det osammansatta sjönamn ***Näfven,** fsv. **Næv-,** som man på grund af gårdnamnet **Näfstorp** kan ansätta för nämnda sjö, ock har alltså kallats **Näfkalfven;** jfr **Radkalfven : Rasjön, Utterkalfven : Uttran** ock en mängd andra analoga fall, anförda under **Kalfven.** Stammen **Näf-** synes — att dömma af sjöns utseende — innehålla sv. dial. **näf,** fsv. **næf,** isl. **nef** n. 'näbb', i no. ortnamn använt om framspringande fjällpartier (Rygh NG Indl. s. 68). Namnet **Näfsjön** (GS 4 Ö 34) förekommer äfven som benämning på en sjö i Tunabärgs sn Sdml. ock Kvarsebo sn Ög. Detta utgår emellertid utan allt tvifvel närmast från ett älfnamn ***Næv(a)**, nu **Näfveån.** Häraf

---

[1]) Uppgiften om uttalet förefaller emellertid misstänkt; sannolikt uttalas namnet med akc. 2.

[2]) Jfr **Enehagen** (: Enebo), **Tostholmen** (: Tussered).

har bildats namnen **Näfvekvarn,** ett vid ån beläget bruk, hvilket redan år 1571 omnämnes under formen **Näfvebruk**[1], samt **Næffwabergh** (1417)[2]. Det torde vara försiktigast att sammanhålla detta namn med föregående. Samma stam ingår i sjönamnet **Näfden** (GS 3 Ö 30) : **Näfde,** äldre **Næfde** (t. ex. 1385)[3] Grytnäs sn Dalarna, liksom **Näfsjön** (GS 3 Ö 34) synnerligen rik på uddar ock näs. Detta senare namn är bildat med samma afledning som sjönamnen **Ygden, Öfden.** Jfr i fråga om betydelsen **Näsnaren.**

Näckungen, Norra ock **Södra, näk³kug²gen** (GS 3 Ö 36; **Rääf** 5: 10 genom tryckfel **Näskungen**) Asby o. Sunds s:nar, Ydre hd Ög. Namnet är säkerligen en afledning af sv. **näck,** jfr isl. **nykr** o. s. v. Af samma ord äro bildade **Näcktjärn** (GS 3 Ö 30), fsv. **Næckeström** Sthlm[4]; jfr gården **Näcksjön** (GS 3 Ö 31 Vstml.) vid en nu försvunnen sjö samt no. **Nykreim,** som Bugge-Rygh Elven. s. 328 anser kunna vara sammansatt med **nykr m.** 'näck', möjligen genom ett däraf bildat älfnamn. Af Nordlander Heden tro o. kult i norrl. ortn. anföras s. 6 f. flera sjö- ock andra ortnamn, som äro sammansatta med eller afledda af samma ord. För öfrigt må nämnas sjön **Puklingen** Häls. : **puke** 'ond ande'[5], hvilket sjönamn äfven till bildningen erinrar om det föreliggande, det med samma ord sammansatta **Pukagöl** flera gånger i Ydre hd Ög.[6], **Puktjärn**[7], **Ledemansiön** (1565) Ångm.[8] (jfr **den lede** om djäfvulen), **Häxsjön** (GS 1 V 36 Vg.), **Tomtetjärn** (1 V 33 Dalsl.) : sv. **tomte**[9], **Tramsjön** (3 Ö 34 Ög.) : isl. **tramr** m. 'troll o. d.' (jfr **Trolltram** Arvidsson Sv. forns.[10]), **Trollsjön**[11], **Trolltjärn**[12], isl. **Flagðá : flagð** 'troll'.

---

1) Se närmare Tham Nyk. s. 292.
2) SD NS 3: 243; jfr äfven Styffe Un.$_2$ s. 223.
3) SRP nr 2094, Dipl. dalek. Reg. 58.
4) Styffe Un.$_2$ s. 272. 5) Nordl. Heden tro s. 16.
6) Rääf 5 flerstädes.
7) GS 2 Ö 32 Vstml., 1 Ö 32 Vrml.
8) Nordl. Ångerm. fiskev. s. 24.
9) Ej att förväxla med det af gårdnamnet **Tomta** bildade **Tomtasjön,** hvarom se under **Toften.** För både **Tomta** ock **tomte** ligga naturligtvis sv. **tomt** till grund.
10) Se närmare Rz s. 748.
11) GS 1 Ö 38 (**Trulla-**), 1 Ö 37, 1 V 36, 4 Ö 36, 2 Ö 34.
12) GS 1 V 33, 3 Ö 31.

Näfden, sjönamn från Dalarna, se under **Näckkalfven** ock jfr afd. II (afledningen **d**).

***Näfkalfven**, se **Näckalfven**.

Näfvergården **nä³vergå²r(de)n** (*nä̜vərgaŋ*) (GS 5 Ö 30) Björklinge sn, Norunda hd Uppl.; nära sjön **Järngården**. Omkring ½ mil norr om sjön ligger gården **Näfverbo**, ock det är — att dömma af kartan — sannolikt, att sjön i äldre tider sträckt sig ditupp; jfr om dess forntida storlek **Mårsaren**. Det är väl troligast, att första leden är sv. **näfver**, fsv. **næver**, isl. **néfr** f., hvilket säkerligen ingår i **Näfrasjön** (GS 3 Ö 40 Blek. : **Näfrasjö**, 1 V 37 Vg.), **Näfversjön** Rödön Jämtl., **Näfvertjärn** (1 V 32 Vrml. : **Näfver**) ock **Näffwerswijken** (1588)[1], gårdnamn i Vrml., samt möjligen också i de af Rygh Elven. s. 176 anförda no. älfnamnen, för hvilka dock äfven en annan tolkning ifrågasättes; jfr äfven **Näfverlösen**. Emellertid må nämnas, att man kan vänta sig att i Sverge finna någon motsvarighet till det fno. älfnamn **Nǫf**, no. **Nåva** (akc. 1), som ingår i **Naaverdalen**, hvaraf genom folketymologi **Næverdalen** (Rygh NG 3: 432) uppstått. På samma sätt kan **Näfvergården** vara uppkommet af ett äldre ***Nava(r)garþer**, af ett ånamn ***Nav**, gen. **Nava(r)**. Den senare sammansättningsleden — om hvilken för öfrigt se under **-gården** — kan sålunda ha ungefär samma funktion som **-höfden** i sjönamnen **Nätterhöfden** (o. s. v.), hvars första led säkerligen är genitivus af ett ånamn. Emellertid må påpekas, att skäl finnes för det antagandet, att namnet icke är synnerligen gammalt; se **Järngården** ock särskilt **Mårsaren**. Möjligen kunde man tänka sig, att den nämnda älfnamnsstammen **Nav-** ingår i sjönamnet **Nafversjön** (GS 2 Ö 38) Asa sn Smål. ock i **Nafver-** eller **Näfvergölen** Ydre hd Ög. (Rääf 5: 12), där en liknande ombildning då skulle ha ägt rum. Älfnamnsstammen **Nav-** innehåller enligt Bugge-Rygh Elven. s. 170 fno. **nǫf**, sv. **naf** (i **hjulnaf**) ock syftar väl närmast på den vinkel, som älfnamnet bildar. Samma ord ingår säkerligen i **Nafsjön** (GS 1 V 37) Surteby sn Vg.[2] Med dessa få ej förblandas **Nafvarstjärn** (GS 2 V 31) Järnskogs sn, Nordmarks hd Vrml., ock gårdnamnet **Nafuarswijk** (SD NS 1: 423 fr. 1405), nu **Näfvels-**

---

[1]) I en handling, aftryckt i Norsk. ark. 2: 667.

[2]) Om detta ord i no. ortnamn se Rygh NG Indl. s. 69.

vik Klm., sammansatta med fsv. ock sv. dial. **navar** 'nafborr, nafvar' ock sålunda jämförelsenamn af samma art som sjönamnen **Spiken, Spjuten** o. s. v.

Det ofvan omtalade fno. älfnamnet **Nǫf,** som sålunda möjligen har motsvarighet i Sverge, kunde emellertid äfven identifieras med fht. flodnamnet **Naba,** biflod till Donau, hvilket ord sannolikt är af keltiskt ursprung[1]. Med mindre skäl kunde man tänka på gr. νάπη f. 'skogssänka, dal'; jfr i fråga om betydelsen det fsv. bäcknamnet **Diupudal** (se **Djupen**), sjönamnen **Dyfveln** (: fht. **tobal** 'waldschlucht'), **Dänningen, Dalsjön** o. s. v.

Slutligen må nämnas, att sjönamnet **Näfvelsjön,** som ingår i sockennamnet **Naflissyo** (SD 4: 680 fr. 1347), **Nævilsyo** (1401)[2], nu **Näfvelsjö** Smål., icke bör föras hit. Den senare formen kunde tyda på en annars icke uppvisad fsv. motsvarighet till isl. ***nefl-, nifl-,** fsax. **nëbal,** fht. **nëbul,** ty. **nebel** o. s. v. 'dimma' (jfr ofvan s. 108); men den första gör det sannolikt, att här en utvidgning af ett fsv. ***Naflir** föreligger.

***Näfverlösen** har varit namnet på den lilla sjö i Billingfors sn, Vedbo hd Dalsl., som å GS 1 V 33 kallas **Näfverlöstjärn.** Om första leden se **Näfvergården,** om senare **-lösen.**

Näjen **näj³jen²** l. **Näjern** **näj³jer²n** [3] (**Nejen** Crælius s. 129 [1774], Hermelin 1818; **Nejern** GS 4 Ö 37) Kristdala sn, Tunaläns hd Klm. Samma stam ingår äfven i **Näjsjön** (GS 1 Ö 38 skrifvet **Nejsjön,** men uttalat med **ä**-ljud) Västbo hd Smål. Namnet kan förutsätta ett fsv. ***Næghe,** isl. *(**H**)**negi** l. *(**H**)**négi.** Emellertid är det väl sannolikast, att namnet bör direkt sammanställas med första leden i (fno.) **Neigar sio,** som anföres i en gränsbestämmelse mellan Sverge ock Norge från omkr. 1273 ock hvarmed enligt NGL V. 5: 816 **Negasjön** i Ångermanland åsyftas. Jag antager, att ordet är bildat af en stam (**h**)**neig-,** som ingår i isl. **hneigja,** fsax. **hnēgian** o. s. v., ock att sjönamnet kanske snarast bör förklaras ur ett adj. *(**h**)**neigr** 'låg l. dyl.', motsvarande got. **hnaiws** 'demütig, niedrig'; jfr **Lägern,**

---

[1]) Jfr Bugge-Rygh Elven. s. 327. Om detta ock besläktade namn se utförligare Förstem. 2: 1067 ock Much ZfdA 41: 135. Den sistnämnde för den ifrågavarande flodnamnsstammen till sskr. **nabhanu** 'källa'.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 169.

[3]) Den senare uppgiften är dock något osäker; **Näjen** (med akc. 2) torde böra betraktas som den enda pålitliga formen.

Sidlången. Om en annan möjlighet att förklara namnet se under **Näken.**

Näken **nä³ken²** l. **Näknen** [1] (**Näken** Broocman 2: 479 [1760], Widegren 2: 175 [1828], Ill. Sv. 1: 204 [1882]; **Neknen** Lotter c. 1750; **Näknen** Tham Link. s. 37, GS 4 Ö 34), lång ock smal sjö i Kvillinge sn, Bråbo hd Ög. : **Näkna.** Detta gårdnamn är bildat liksom t. ex. **Multna** : **Multen, Rägna** : **Rägnaren, Veckla** : **Veckeln.** Det erinrar om fsv. **Nikna** (1401), **Nyknom** (1413), nu **Nökna,** Mörkö sn Sdml., men detta kallas ännu tidigare **Nyknø** (SD 4: 218 fr. 1331), som utgår från ett ***Nykn.** I alla händelser tycks det första **n** i sjönamnet vara af gammalt datum. Sjön, som ligger inklämd mellan höga bärg, utmärker sig för en egendomligt vild ock trolsk skönhet. Det är bekant, att sjöar med dylika utseenden stundom fått namn af mytisk innebörd, efter onda andeväsen o. d. Särskilt erinras om att flera sjöar i Tyskland (t. ex. i Mark Brandenburg ock Böhmerwald) med vilda skogiga ock bärgiga omgifningar benämnas **Teufelsee;** jfr äfven **Odensjön** i Skåne, bekant för sitt dystra ock egendomliga utseende, ock se mina anmärkningar om sjön **Jättarnas badkar** Ark. 21: 139. Det ligger alltså nära till hands att föra vårt sjönamn till sv. **näck,** hvaraf — såsom visats under **Näckungen** — åtskilliga svenska sjönamn äro bildade; jfr äfven de där omnämnda sjönamnen **Puklingen, Häx-, Ledemans-, Trollsjön** o. s. v. Denna härledning styrkes däraf, att Nordlander Heden tro s. 6 anser sig böra till detta ord ställa det jämtländska sjönamnet **Näkten.** Emellertid synes det mig finnas anledning att uppkasta den frågan, huruvida icke möjligen här en urgammal sjö- ock älfnamnsstam bör sökas [2]. Denna stam **Nik-,** med **a**-omljud **Nek-** = fsv. **Næk-,** för jag till sskr. **nij,** ir. **nig,** gr. νίζω, νίπτω 'tvätta' [3]. På samma sätt kan möjligen den i föregående art. behandlade nsv. stammen **Näj-** i **Näjen** ock **Näjsjön** utgå från ett germ. **Nig-,** genom **a**-omljud **Neg-,** fsv. **Nægh-,** af ieu. √ **niq-, neiq-** i sskr. **nir-ṇekas** 'renande, tvättning', lit. **nëkóju** 'schwinge

---

[1]) Äfven denna form torde uttalas med akc. 2.

[2]) Såsom stöd härför vågar jag ej anföra no. älfnamnen **Neka, Nekaaen,** då åtminstone en af Nekåarna utfaller i älfven **Nea,** hvilket tyder på att **k** här är afledning; se Bugge-Rygh Elven. s. 327.

[3]) Om öfriga släktingar se t. ex. Fick₄ 2: 194.

getreide in einer mulde, um es zu reinigen'[1]. Med afseende på betydelsen böra jämföras de svenska ock norska sjö- ock älfnamnen på **Lög-**, **Laug-**, som anföras under **Lögaren**, hvilket ord emellertid självt har ett annat ursprung. Dock kunde man ju tänka sig, att en ursprungligare betydelse 'vatten, flod l. dyl.' låge till grund. Jfr t. ex. gr. νᾶμα 'flüssigkeit' : sskr. **snáti** 'wäscht sich, badet' (se **Noen**), ir. **ló** 'rägn' : gr. λούω 'tvättar'[2]. I fråga om flod- ock sjönamn med dylik appellativisk betydelse erinras om sjönamnen **Afvern, Laggaren, Maren, Naten, Noen, Nätaren, Unden, Vättern,** fbrit. **Dubris,** nu eng. **Dover,** ock gall. **Dubra,** nu ty. **Tauber** : ir. **dobar** 'vatten'[3], eng. **Shannon** : sskr. **síndhu** 'flod'[4], möjligen också gall. **Sêquana,** fr. **Seine** : gr. ἰκμάς 'fuktighet'[5] m. fl.

Slutligen må nämnas, att det väl keltiska namnet **Nicar** (3:dje årh.), fht. **Nechar,** ty. **Neckar** äfven kan ställas till den här behandlade roten **nig.**

Hvad nu vårt sjönamn **Näken** vidgår, påpekar jag att, om den här senast framställda etymologien af detta ord är riktig, detta i alla händelser kan vara besläktat med sv. **näck,** isl. **nykr,** ty. **nixe** o. s. v., då ju dessa ord i allmänhet pläga föras till samma rot, som lagts till grund för sjönamnet[7].

Nälen.

1) **nä⁴len** (**nä⁴l̥en,** af den äldre generationen uttalat **nä⁴ern,** d. v. s. *-ən*) (**Närlen** Hermelin 1810, GS 3 Ö 34; **Närlasjöarna** Tham Link. s. 33) Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög. : **Näl-torp,** af Hermelin 1810 skrifvet **Närletorp.**

---

[1]) Jfr Fick$_4$ 1: 500, Prellwitz under λικμάς. Denna kombination är dock ganska osäker: formen **-nekas** kan äfven förklaras såsom beroende på 'entgleisung' : **nénekti** (se t. ex. Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 150) ock bör kanske skiljas från det lit. ordet.

[2]) Stokes hos Fick$_4$ 2: 249.

[3]) Fick$_4$ 2: 153; jfr d'Arbois de Jubainville Prem. hab. de l'Eur. 2: 279.

[4]) Fick$_4$ 2: 303.

[5]) Fick$_4$ 2: 295; jfr Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. under **sécanam.**

[6]) Jfr Förstem. 2: 1076 ock Lohmeyer DF s. 88 f., hvilken senares utredning jag dock i de flästa afseenden icke kan underskrifva.

[7]) Jfr Fick$_4$ 1: 501, Kluge Et. wb. under **nixe,** Prellwitz under νίζω, Uhlenbeck under **nénekti** o. s. v.

2) **nä⁴len** (**Nälen** Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) L. Malms sn, Villåttinge hd Sdml. : **Nälen.** Sjön kallas ofta **Nälsjön.**

3) (**Nälen** Grau s. 507 [1754]); se ***Långnälen.**

4) i sammansättningen ***Långnälen.**

Att dömma af formen hos **Nälen** 2 kan man vara böjd att anse detta namn bildat medelst i-afledning af sv. **nål,** fsv. **nāl,** isl. **nál,** ty. **nadel** o. s. v. Detta ord är icke ovanligt i no. ortnamn; jfr t. ex. **Naalen** (som namn på smala sund, trånga fjällpassager) samt älfnamnet **Naala,** sjönamnet **Naalsjø**[1]. Emellertid vållar omljudsformen betänklighet, om man också kunde tänka sig invärkan från ett älfnamn ***Næla,** hvilket i sin tur vore en regelbunden bildning af ett sjönamn ***Nāl.** Det är därför betydligt sannolikare, att namnet utgår från samma fsv. stam **nærþ-,** som faktiskt ligger till grund för sjönamnen **Långnälen** ock **Nälingen** (**Närdingen**) ock hvilket under **Nälingen** förklaras som betydande 'trång, smal o. d.' : samtliga dessa tre sjöar hafva en form som i hög grad talar för en dylik tydning. Om öfvergången rþ → *l* se likaledes under **Nälingen.**

Under denna artikel har på grund af uttalsuppgiften äfven uppförts **Nälen** 1, vanligen skrifvet **Närlen.** Jag är snarast böjd att låta denna skrifning fälla utslaget ock anser, att **Närlen** förhåller sig till **Närten** ock **Nären** som **Örlen** till **Örten** ock **Ören;** se för öfrigt **Nären.** Jfr dock **Tolen** 6 (**Torlen**). Gårdnamnsformen utvisar, att sjönamnet i fsv. tid varit en **n**-stam.

Nälingen l. **Närdingen,** af allmogen uttalat *nä̀lıŋgən* (**Nälingen** Lotter c. 1750, Radloff 1: 10, 15, 16 [1804]; **Närdingen** karta fr. 1689[2], Tuneld s. 27 [1741], Hermelin 1802, GS 6 Ö 31), mycket lång ock smal sjö i Edsbro o. Ununge s:nar, Närdinghundra hd, på gränsen till Söderby-Karls sn, Lyhundra hd Uppl.

Den fsv. stammen finnes bevarad i namnet **Närdinghundra** härad, som år 1219 skrefs **Nerdungahunderi** (SD II) ock år 1402 **Nærdingia hundare**[3]. Detta häradsnamn innehåller dock icke självfva sjönamnet, utan är en patronymisk bildning däraf. Det betyder 'männens från (trakten kring) sjön Närdingen', hvilka slutit sig tillsamman till ett hundare.

---

1) Se Rygh NG 1: 123, Elven. s. 169.

2) Uppl. 1: 320.

3) Styffe Un.₂ s. 289.

Här föreligger antagligen samma urgerm. bas **nerþ-** som i **Långnälen,** ock det ligger på grund af sjöarnas i ögonen fallande smalhet ytterst nära till hands att fatta den som identisk med första leden i isl. **njarðláss**[1], som hör till roten i sjönamnen **Njärfven, Nären, Närten** ock står i afljudsförhållande till roten i **Naren,** hvaraf en motsvarande dentalafledning uppträder i lit. **nartas** 'hörn'. Namnet betyder alltså »den trånga sjön»[2]. Med afseende på öfvergången rþ → l (*l'*) erinras t. ex. om fsv. **Mærdhista,** nu **Mälsta,** fsv. **Nordansyo,** nu **Nolsjö** (SD NS II), fsv. **Skærdnistum,** nu **Skälsta** (SD V).

Emellertid må äfven en annan möjlighet framhållas. Fsv. **Nærdingia hundare** tolkas af Lundgr. Språkl. intyg s. 74 ock Personn. på **-ing** o. **-ung** s. 7 som innehållande ett patronymicum bildat af guden Njords namn, fsv. ***Niorþer,** gen. ***Niærþar,** icke ovanligt i ortnamn. Med häradsnamnet jämföres af samma förf. sjönamnet **Närdingen.** Att nu **Nærdingia hundare** skulle vara direkt aflett af **Niorþer,** är emellertid säkerligen icke riktigt[3]. Men däremot är det skäl att tillse, om ej själfva sjönamnet kan vara aflett af gudanamnet. Det är nämligen att observera, att denne guds namn i ortnamn hufvudsakligen förekommer just i Uppland (jämte Sdml., Nke ock Ög.)[4], något som lätt förklaras af den omständigheten, att åtminstone under hedendomens senaste århundraden Uppsala var medelpunkten för — den väl ursprungligen sydskandinaviska — Fröskulten ock, som vi veta, Njord ock Frö (isl. **Frøyr**) alltid dyrkades i samma näjder[5]. Det vore sålunda ej en tillfällighet, att i närheten af sjön (i Ununge socken) en sjö med namnet **Frösjön** är belägen. Jfr för öfrigt **Frövättern, Onsörjen, Tibon, Tynn, Ullvättern** o. s. v. I fråga om afledningen kunde erinras om den tyska floden **Mimling** i Odenwalde, om detta namn — hvilket ju är mycket osäkert — är aflett af en tysk motsvarighet till isl. **Mimer**[6].

---

[1]) Detta ord behandlas af Nor. Sv. etym. s. 23.

[2]) Sv. **(sill)närding** har ett helt annat ursprung; se Billing Sv. lm. X. 2: 211.

[3]) Jfr ofvan ock se härom närmare min afhandling om de svenska ortnamnen på **-inge.**

[4]) Lundgr. Språkl. int. s. 74.

[5]) Se Mogk GPhil.$_2$ s. 323 (94) ock där citerad litteratur.

[6]) Jfr Müllenhoff D. altertumsk. V. 1: 106.

Om sjönamnet sålunda är det ursprungliga, har — vare sig det nu betyder 'den trånga sjön' eller 'Njords sjö' (resp. 'sjön vid Njordslunden eller Njordshälgedomen') — den fsv. formen sannolikast varit ***Nærþunger**[1]. Denna ligger sedermera till grund för häradsnamnet, hvarom ofvan.

Af de båda möjligheter, jag här anfört, lutar jag mäst åt den förra: särskilt stödjes den af sjönamnet **Långnälen** (**Nälen**), hvilket utgår från en fsv. stam **nærþ** : sjöarna äro till formen synnerligen lika.

Nären.

1) af allmogen uttalat **nä³en²** i Hemsjö sn, dessutom ofta **nä⁴ren** i Skallsjö sn[2] (Hermelin 1808, GS 1 V 36) Ödenäs m. fl. s:nar, Kullings hd Vg. : **Närsbo** (← ***Nærisbodha** : ***Nærir?**).

2) sannolikt **nä⁴ren**[3] (Hermelin 1810, Widegren 1: 597 [1817], GS 3 Ö 35) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög. : **Närstad.** Jag anser det möjligt, men osannolikt, att detta sjönamn eller ett däraf bildat ånamn ingår i det **nærronæsowijk,** som omtalas i ett i SD 5: 441 noten anfört utdrag ur en afskrift af ett dokument från 1320. Att urkunden, som för öfrigt enligt SD vimlar af läsfel, innehåller namn från Åtvid (ock dess omnäjd), har jag visserligen uppvisat under **Meshatten;** men namnet förekommer ej i samband med gårdar från Åtvid, utan bland de i den angränsande socknen Björsäter belägna ställena.

3) **nä³ren²** (GS 1 V 34) Holms o. Skålleruds s:nar, Nordals hd Dalsl.

Det är på grund af sjöarnas form, i all synnerhet hos 2 ock 3, uppenbart, att namnet hör till samma rot som **Njärfven, Närdingen, Närten** o. s. v. ock alltså betyder 'trångsjön'. En sammansättning med **-sjön** föreligger i sjönamnet **Närsen** Västerdalarna (Lex. 2: 340). Besläktat är väl äfven ånamnet **Næria aa** (1416 enl. SD NS 3: 101) eller **Nærio aa** (1422), nu Torshällaån[4].

Närfven, se **Njärfven.**

Närfveten, se **Narfveten.**

---

[1]) Om vokalen i häradsnamnets stamstafvelse jfr Lundgr. Personn. på -ing o. -ung s. 7 ock äfven Språkl. int. s. 75.

[2]) Från Ödenäs sn har jag dessutom fått uppgiften **näern** (utan akcentbeteckning).

[3]) Min sagesman var ej fullt säker på riktigheten af sin uppgift.

[4]) Styffe Un.₂ s. 237.

Närlen, se **Nälen**.

Fsv. **Nærþ-**, se **Nälen**, **Nälingen** (ock **Långnälen**).

Närten **när¹ten** (**Nerten** Hermelin 1818, GS 3 Ö 36) Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm. Namnet innehåller roten i **Njärfven**, **Nären** o. s. v. Med afseende på suffixet förhåller sig **Närten** till **Närlen** ock **Nären** som **Örten** till **Örlen** ock **Ören**.

Näskungen (Rääf 5: 10), tryckfel för **Näckungen**.

Näsnaren **nä³snaren²** l. vanligen **nä³snar²n** (Tuneld [I] 2: 8 [1786][1]).

1) (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Björkviks sn, Jönåkers sn Sdml. : **Nästorp**.

2) (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Floda o. St. Malms s:nar, Oppunda hd Sdml. : **Nästorp**, år 1347 skrifvet **Nesnithorph** (enl. SD 5: 681) ock 1405 **Næsist(h)orp** (enl. SD NS I: 503).

Namnet bör enligt kända analogier i fsv. ha lytt **Næsnir**, ock härpå tyder äfven gårdnamnet **Nesnithorph**, hvilket står felaktigt för **Nesnis-**. Formen **Næsist(h)orp** har antingen genom dissimilation uppstått ur **Næsnisþorp**, eller ock visar den hän på ett ***Næsir**, i hvilket fall i **Näsnaren** 2 suffixbyte skulle föreligga[2]. Namnet är bildat af fsv. **næs**, sv. **näs**, isl. **nes**. Detta ingår äfven i sjönamnen **Näsrämmen**, **Nästången**, **Näsöl** samt **Nässjön**[3], **Nästjärn**[4]. Äfven dessa sammansatta namn ha gamla anor; jfr sockennamnet **Næssiohult** (1393), nu **Näshult**[5].

Näsrämmen **nä³sräm²men** (*nǽsrǽmən*) (**Näsrämmen** 1658[6]; **Näsremmen** Lotter c. 1750; **Näsrämen** GS 2 Ö 31) Rämmens sn, Filipstads bärgsl. Vrml.; nu vanligast kallad **Rämssjön**[7]. Sjön har sitt namn efter ett i sjön utskjutande näs; jfr **Näsnaren**. I närheten belägna äro sjöarna **Djup-** ock **Fjällrämmen**. Se för öfrigt **Rämmen**, hvilket har varit sjöns älsta namn; jfr det vid sjön belägna **Rämsnäs**.

Nästen **näs⁴ten** (GS 3 Ö 40), liten sjö i Öljehults sn, Bräkne hd Blek. Jfr **Nästasjön** (GS 3 Ö 40, 1 Ö 38). Namnen ha

1) Det kan ej afgöras, hvilken af de två sjöarna TUNELD åsyftar.

2) Se afd. II C 1 a.

3) GS 3 Ö 40, 1 Ö 39, 3 Ö 38, 1 Ö 37, 4 Ö 37, 1 Ö 36 : **Näs**, 3 Ö 36 : **Näs**, 4 Ö 33 : **Nässåg**, 1 V 32, 4 Ö 32.

4) GS 1 V 36, 1 V 32, 1 Ö 32.

5) Styffe Un.$_2$ s. 169.

6) Enligt uppgift af fil. dr G. KALLSTENIUS.

7) Kallstenius Nord. stud. s. 127.

afseende på läget: sv. **näst**, fsv. **næster**, isl. **néstr**; jfr den bredvid liggande sjön **Fjärsten** ock **Västersjön, Vänsterslån** samt för öfrigt sjönamnen **Nedingen, Öfvingen, Yttern** o. s. v., som alla ha afseende på läget.

Näståugen nä³stog²gen, af allmogen vanligen uttalat **näs³tog²gen** (**Nästången** Rääf 5: 16; **Nästångsjön** GS 3 Ö 36) Norra Vi sn, Ydre hd Ög. Om första leden se **Näsnaren**, om senare **Tången**, namn på en i samma härad belägen sjö. Namnet är för öfrigt ett slags tautologisk bildning af samma art som sjönamnen **Sandören, Skrikegallen** o. a.

Näsöl nä³sö²l (i **næshyl. Or næshyl** VGL IV. 10, SD 1: 31 [1325?]; **Näsolen** Tuneld [II] 5: 137 [1790, för **-ölen**?]; **Näsölsjön** GS 1 V 34), stor sjö på gränsen af Dalskogs, Gunnarsnäs ock Skålleruds s:nar, Nordals hd Dalsl. Sjön är enligt uppgift djup. Namnets senare led är naturligtvis fsv. **hyl**, isl. **hylr**, sv. **hölj** (se **Hölen**); om den förra se **Näsnaren.**

Fsv. ***Næta**, älfnamn, se **Naten** (ock **Nätaren**).

Nätaren nä³tar²n (**Nätaren** Lotter c. 1750, GS 2 Ö 36; **Nätteren** Hermelin 1809; **Nättern** Wieselgren 3: 341 [jämte **Nätaren**]) Järsnäs sn, Tveta hd Smål. Det är visserligen i sig självt mycket möjligt, att **Nätaren**, ett fsv. ***Nætir**, är en afledning af sv. **nät**, fsv. **næt**, isl. **net** af samma art som t. ex. fsv. **Mælir** : isl. **melr**, fsv. ***Næsir**[1] : **næs**, fno. ***Aspir** : **ǫsp** o. s. v. En dylik bildning skulle på nsv. återgifvas med 'Nätsjön'; jfr **Nätsjön** (GS 3 Ö 40, 2 Ö 31), no. **Netmangen.** Om **Nätsjön** (Bexell 1: 522) i Nösslinge sn Hall. se **Neten.** Emellertid anser jag det vara sannolikare, att **Nätaren** är en bildning af den älfnamnsstam germ. **net-**, ieu. **ned-**, som uppträder i sjönamnet **Nätterhöfden**, det icke ovanliga fno. **Nitja** (se **Nitten**), gr. Νέδα, Νέδων[2] m. fl. ock som står i afljudsförhållande till den under **Naten** omtalade stammen; ett fsv. älfnamn **Næta** ingår för öfrigt i det fsv. gårdnamnet **Nætutorp**, hvarom närmare under **Naten.** Af ett dylikt älfnamn kan ***Nætir** vara aflett (se närmare öfversikten). Jfr för öfrigt **Noen, Näken, Vättern.** — Fsv. ***Nætir.**

Fsv. ***Nætla**, ånamn, se under **Naten.**

---

[1]) Se **Näsnaren.**
[2]) Jfr Johansson IF 14: 269.

Nätterhöfden **nät³terhöv²den** [1] (**Nettehofda siö, Nättahöffda siöö** HSH 29: 57 [1554]; **Nätterhöfden** Hermelin 1809, GS 3 Ö 39) Långasjö m. fl. s:nar, Konga hd Smål., på gränsen till Blekinge. I första leden ingår ett ånamn, nämligen namnet å den älf, som kallas **Nättrabyån** efter socknen Nättraby, genom hvilken den flyter, ock som hämtar sitt vatten från östra grenen af Nätterhöfden. Nättraby skrifves under medeltiden **Notherby**[2], sammansatt med gen. af ett ånamn, såsom fallet äfven är med det närbelägna **Ronneby,** fda. **Rothneby,** hvarom närmare under **Rottnen.** Svårare är att förklara vokalisationen på grund af den fda. skrifningen **Notherby**[3]. Då emellertid nu **ä**-vokalen uppträder icke blott i sjö-, utan äfven i sockennamnet, hvartill kommer skrifningen med **ä** (**e**) af sjönamnet från 1500-talet, kan man ganska tryggt antaga ett ånamn fda. ***Næt,** gen. ***Nætar,** hvartill sjönamnet fda. fsv. ***Nætarhofþe** eller **-høfþe** hör; jfr **Sillhöfden** (: **Silleån**) samt **-höfden,** där fht. motsvarigheter anföras (såsom **Horiginpahes houpit** m. fl.). Om älfnamnsstammen ***Næt-** se **Nätaren;** ett fsv. älfnamn **Næta** omtalas under **Naten.** Med afseende på första ledens form se **Åkervristen.**

Nättern, se **Nätaren.**

Nömmen **nöm⁴men** (**stora Nöm** 10 maj 1600 enl. Wieselgren 3: 175; **Nömmen** Hermelin 1809, GS 2 Ö 37) Sandsjö o. Björkö s:nar, Västra hd Smål.; medelst en å förbunden med **Lilla Nömmen** (GS 2 Ö 37). Nära den förra sjön ligger **Nöme,** år 1416 skrifvet **Nöma**[4] (qvarn), sannolikt af ett ånamn **Nöma,** bildat af sjönamnet. Detta är egentligen en substantivering af ett fsv. adj. ***nømber** = isl. **naumr** 'trång', hvaraf det flerstädes uppträdande fno. älfnamnet **Nauma** sannolikt är uppkommet[5]. Sjön ser i allmänhet, trots sin storlek[6], smal ock trång ut på grund af sina många holmar ock öar (»365»); jfr **Mjörn,** med hvilken ett likartat förhållande äger rum. Betydelsen är alltså

[1]) En annan uttalsuppgift »**netterhöfden**» synes mig förtjäna mindre tilltro.

[2]) Styffe Un.₂ s. 79.

[3]) Jag vågar icke här söka den fsv. ånamnsstammen **Nōdh-**, som jag uppvisat under **Noen** ock som växlat med **Net-**, **Nat-** (jfr **Naten**).

[4]) Styffe Un.₂ s. 167.

[5]) Anfört af Rygh NG 1: 389, jfr Thj. VSS 1891, s. 212, Stud. s. 68. Om en annan möjlighet till förklaring se Bugge-Rygh Elven. s. 171.

[6]) Den är 1 mil lång, 3/8 mil bred.

densamma som hos sjönamnen **Naren, Narfveten, Njärfven, Nälingen** o. s. v.[1]

Fsv. **Odhnem,** se **Ånimmen.**

Ogan (**Ogan** GS 5 Ö 33; **Ogsjön** Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 309) Öfver-Järna sn, Öknebo hd Sdml. : **Ogan, Ogändan.** Sjön kallas enligt uppgift numera **Ogasjön,** men de här anförda gårdnamnen visa, att namnet i äldre tid varit osammansatt; jfr förhållandet med den närbelägna **Aglasjön,** äldre **Aglan.** Namnet innehåller samma stam som fsv. älfnamnet **Oghn** i **Oghnaroos** (SD NS 2: 575), fiske i Medelpad[2], isl. älfnamnet **Ógn** (Sn. Edda 1: 576)[3], fno. **Ógn** l. **Ógna**[4], hvartill hör **Ognesjön** (GS 1 V 33 Dalsl.), bildat af stammen **ōg** medelst ett i älfnamn synnerligen vanligt suffix. Äfven vårt sjönamn, egentligen oblik kasus till ett fsv. ***Ōge,** kan betraktas som aflett af ett ånamn. Stammen står antagligen i afljudsförhållande till den under **Agaren** behandlade nordiska vattendragsnamnstammen **ag-.**

Till de möjligheter, som där anfördes, må den läggas, att stammen **ōg-** kan förbindas med gr. ὠκύς 'snabb', hvars motsvarighet fornkelt. ***āku-** synes ingå i det engelska flodnamnet **Okement,** kelt. **Ogwen** o. s. v.[5] Om älfnamn med denna betydelse se t. ex. **Svinnaren** samt öfversikten.

I betraktande af de under **Sagan** anförda fullt säkra fallen — åtminstone tre älfnamn, som höra till rötter med betydelsen 'stämma, tal o. d.' — bör emellertid icke den möjligheten förbises, att namnet kan ställas till roten i sskr. **vāk,** lat. **vōx,** fht. **gawahannen, giwuog.** Jfr om betydelsen Bugge-Rygh Elven. s. 318.

Ojlen, se **Elen.**

Okern (**Okar** Blaeu 2: 21 [1663]; **Okern** Dahlberg Svec. ant. 3: 64) har tydligen det vatten kallats, vid hvilket gården Sundbyholm (Sundholm) i Sundby sn, Öster-Rekarnes hd Sdml., är beläget. Se **Oklången.**

---

1) Dock äger knappast rotsläktskap med dessa ord rum; se om etymologien af **naumr** Persson Upps.-stud. s. 192.

2) Jfr t. ex. nsv. **Rottneros** under **Rottnen.**

3) Jfr Bugge Helgedigt. s. 19 noten (Stud. II), Gering gloss.$_2$.

4) Rygh NG Indl. s. 35.

5) Se om de keltiska namnen närmare Bradley i An english miscellany, presented to Dr Furnivall s. 11 f. (Oxford 1891).

Oklången ɷ³klog²gen, af allmogen kallad ɷ³klag²gen (GS 1 V 37) Kungsäters sn, Marks hd Vg. Möjligen hör namnet tillsammans med föregående: en stam ōk-, hvars härledning är mig obekant; jfr **Ökern**. Kanske är dock ordet att betrakta som en ombildning af **Åklången** = det i Norge vanliga sjönamnet **Aaklangen**. Ett i Hall. förekommande **Oksjön** (GS 1 V 38) är väl i alla händelser att hålla fjärran såsom sannolikt hörande till sv. **ōk**, alltså ett s. k. jämförelsenamn, som syftar på sjöns form.

Omlången, Ommelången, se **Åm-, Åmmelången.**

Ommen.

1) ɷm³men²? (**Ommen** Hermelin 1818; **Omen** GS 4 Ö 36) Eds sn, N. Tjusts hd Klm.

2) ɷm⁴men l. enligt annan uppgift ɷm³men² (**Ommen** Tham Link. s. 30, GS 3 Ö 35) Björsäters sn, Bankekinds hd Ög.

3) ɷm³men² (**Omen** Lotter c. 1750; **Ommen** Widegren 1: 475 [1818], Tham Link. s. 33, GS 3 Ö 34) Kristbärgs sn, Gullbärgs hd Ög.

4) i sammansättningen **Vindommen.**

Namnet innehåller stammen i no. **ōm** 'ett svagt ljud såsom af buller på långt håll; genljud, eko', **ōma** 'ljuda, klinga', isl. **ómun** 'stämma, röst', ags. **vóma** 'tumult; terror', hvartill äfven isl. **Óme**, namn på Oden[1], är att föra. Möjligen är här såsom ofta annars ett älfnamn den förmedlande länken. Till samma stam för Rygh Elven. s. 179 det no. älfnamnet **Omla.** I fråga om betydelsen må af de många sjönamn, som här komma i fråga, **Bjälmen, Galmaren, Jälmaren, Open, Rommen, Skrikegallen, Ymsen** jämföras, beträffande betydelsen 'stämma, röst' särskilt **Kvännaren, Ogan, Sagan.**

Onsörjen ɷ³nsör²jen l. **Onsörjan** ɷ³nsör²jan (**Onsören** Tham Link. ss. 30, 477, Ridderstad 2: 372; **Onsörjan** GS 3 Ö 34), liten sjö i Vånga sn, Finspånga läns hd Ög. Det finns intet skäl att betvifla, det gudanamnet **Oden**, fsv. **Ōþin**, isl. **Óðinn** ingår i sjönamnet. Såsom Steenstrup dHist. tidsskr. 6 R. 6: 384

---

[1]) Mannhardt Götterwelt d. deutschen u. nord. völker 1: 153, Bugge hos Leffler Ark. 1: 270 noten; af Holtzmann m. fl. identifierat med got. **auhuma.**

uppvisat, är det egentligen små obetydliga sjöar som uppkallats efter gudar ock andra mytiska väsen, en iakttagelse som — så vitt jag af mina sjönamnsundersökningar kunnat finna — är fullt riktig. Hit kunna alltså med ganska stor visshet föras: **Odensjön** Skå., **Odensgöl** (GS 4 Ö 35) Björsäters sn Ög., **Onsjön** (GS 3 Ö 31) Västanfors sn Vstml. : **Onsjö, Odhens kælda (kyældu** SD 2: 23 fr. 1287) nära Gudhems kloster Vg., **Onskälla** Hallebärg Vg., hvarom närmare Rz s. 789. Gårdnamnet **O(de)nsjö** är i Sverge ganska vanligt[1] ock förutsätter väl oftast ett sjönamn ***Oþinsiø**. I fråga om formen jfr t. ex. fda. **Othænslundæ**, nu **Onslunda**, Skå. (Falkm. s. 70), fsv. **Odhenseke** (SD NS II), nu **Onsike**, Uppl., sv. **onsdag** ← fsv. **oþinsdagher** o. s. v.

Senare leden är väl densamma som i no. **Hundyrja**, gård- ock älfnamn, enligt Rygh NG IV. 1: 161 snarast ursprungligen det senare. Äfven ett enkelt **Yrja** har i Norge funnits som älfnamn, ännu bevarat i namnet **Ørje Bro** (se Rygh NG 1: 196). Ordet föres af nämnde förf. till fno. **aurr** m. 'grus' (se **Ören**). Det är naturligtvis att betrakta som en afljudsform till detta ord ock bör ej förblandas med sv. dial. **örja**, fsv. **(ask)øria**, no. **yrja**, af ***uziōn**, om hvilket se Kluge KZ 26: 84, Hellqu. Ark. 7: 42; jfr **Eldmörjan**. Formen **Onsören**, hvilken dock icke tycks tillhöra allmogens språk, beror på anslutning till det besläktade **ör** (se **Ören**); rörande analoga ombildningar — af stammen **mal** till **malm** — se **Malen**, ***Maling(en)**.

Open ω³pen² [2].

1) (Tham Nyk. s. 328, GS 3 Ö 33), liten sjö i V. Vingåkers (Högsjö) sn, Oppunda hd Sdml. : **Oppebärga**.

2) (Tham Nyk. ss. 5, 329, GS 3 Ö 33) V. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml.

Namnet är bildat af stammen i isl. **óp** n. 'rop, skrik' (jfr det i Þórsdrápa 3: 5, 6 förekommande **gallópnir** [om örnen][3]), fsax. **wōp** ds., isl. **øpa** 'ropa, skrika' (hvaraf **Øpir**, poetisk beteckning för vinden), fsax. **wōpian**, ags. **wépan** (eng. **to weep**), got. **wôpjan** o. s. v., jfr slav. **vabiti** 'herbeirufen'[4]. Möjligen

---

1) Se Lundgr. Språkl. int. s. 34 f.

2) Uppgiften om uttalet gäller egentligen endast **Open** 2.

3) Wisén Carm. norr. 1: 30 skrifver felaktigt **op-**. Namnet betyder naturligtvis 'den gällt ropande eller skrikande' (jfr **Gallen**).

4) Ställes till denna grupp af Uhlenbeck SPBB 22: 193.

är sjönamnet närmast aflett af ett älfnamn *Ōpa. I fråga om den hos namn på vattendrag ytterst vanliga betydelsen se t. ex. **Ommen** ock öfversikten.

Oppdämpen, se **Uppdämpen.**

Opperhalen op³perha²n (GS 1 Ö 37) Åmbjörnarps sn, Kinds hd Vg.[1] Sjön, som har utseende af en svans, kan betraktas som ett bihang till sjön Visen, med hvilken den står i förbindelse medelst en några få meter (10 à 20) lång bäck. Utan tvifvel är sålunda senare leden fsv. **hali** 'svans' (se **Halen**).

Med tanke på de många sammansatta ortnamn, hvilkas första led innehåller ett gammalt älfnamn på -a(r) — hvarom se bl. a. under **Åkervristen** — vore det frestande att här söka en starkt böjd motsvarighet *Ūp, gen. *Ūpar, till fno. älfnamnet *Opa, nu **Opo** (med öppet o), hvilket ingår i fno. **Opudalr,** nu **Opedal**[2], eller ett älfnamn, bildat af den under **Open** omtalade stammen ōp-, hvars stamvokal förkortats i relativt oakcentuerad ställning. Men häremot talar, att åtminstone numera — enligt hvad man uppgifvit — blott den nämnda lilla bäcken står i förbindelse med sjön, ock den har knappast burit ett eget namn. Snarast bör alltså första sammansättningsleden tillsamman med de af adv. **opp** bildade sjönamnen.

Opplunnen, af allmogen uttalat »Opplūn» (**Upplunden** GS 1 Ö 31) Gustaf Adolfs o. Norra Råda s:nar, N. Älfdals hd Vrml. : **Upplund;** nära sjöarna **Deglunnen, Lelunnen.** Om senare leden se d. o. Första leden är sv. **opp, upp,** fsv. **op, up;** jfr sjönamnen **Opplången, Oppåsen, Oppsjön** (GS 4 Ö 36) ock sammansättningarna på **Upp-** nedan. Adv. **opp, upp** betyder i ortnamn i de allra flästa fall 'högt liggande, öfre'; se Bellander s. 126 f., Rygh NG 2: 30.

Opplången op³loŋ²gen (Tham Link. s. 482, GS 3 Ö 34) Ljungs sn, Gullbärgs hd Ög. Se **Opplunnen** ock **Lången.**

Oppåsen op³på²sen l. **Oppäsen** op³pä²sen (»Ūppäs'n»)[3] (**Upåsen** Grau s. 67 [1754]; **Uppösen** Hermelin 1801, tryckfel

---

[1]) Första vokalen i sjönamnet uttalas som kort å utan dragning åt ō; »h ock l äro knappt hörbara» — allt enligt uppgift från i trakten boende personer.

[2]) Se Bugge Ark. 8: 1 noten.

[3]) De båda till mig inkomna uttalsuppgifterna skilja sig så till vida, att enligt den ena endast det förra ock enligt den andra, på grund

för **-äsen** l. **-åsen**; **Oppåsen** Hermelin 1803, GS 3 Ö 32; **Oppäsen** Schultz Fellingsbro s. 16 [1851]; **Uppäsen** SGU Aa 47: 5), icke obetydlig sjö i Fellingsbro sn, Fellingsbro hd Nke, på gränsen till Skedvi sn Vstml. Sjön har sitt namn efter en utmed densamma strykande ås; jfr **Härsåsen.** Omljudsformen **-äs-** återfinnes i **Ässingsån,** hvars ena hufvudbassäng utgöres af Oppåsen ock hvars namn visar hän på ett äldre ***Æsing.** Här må dock märkas, att enligt uppgift ånamnet på 1600-talet skrefs **Essneån.** Formen **Oppåsen** har sin direkta motsvarighet i no. gårdnamnet **Oppaasen,** fno. **uppi i Ási, i Aas vppi,** hvarom se Rygh NG 3: 265.

Oren.

1) (**Orn** Sv. turistfören. årsskr. 1896, s. 274) Kisa sn, Kinds hd Ög.; tycks vanligen kallas **Ören** (**Örn**); se d. o. 3.

2) ω⁴ren (**Ören** GS 5 Ö 33; **Örasjön** Tham Sthlm s. 289) Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml., på gränsen till Västerhaninge sn; kallas enligt uppgift äfven **Orasjön;** se för öfrigt **Ören** 6.

I detta sammanhang erinras om sjönamnen **Orhammaren, Orlången, Orsjön** (GS 2 Ö 40), **Oresjön** (1 V 37), **Ortjärnarna** (3 Ö 31), utan att jag därmed bestämt vill säga, att samma ord ligger till grund för alla dessa namn. Jag tror tvärtom, att man t. ex. i **Orsjön, Ortjärnarna** snarast har att utgå från sv. dial. **or** 'stenlagd grund' (hvaraf **ora** 'tät ock stenig skogsbacke')[1], no. dial. **or, ur, urd** 'stengrund, stenig mark', isl. **urð** f. 'stenig backe', alltså ett urnord. ***urðọ̄-** — ett ord som förekommer t. ex. i de under **Orhammaren** anförda orden, i gårdnamnet **Ordsiell** (1535) Häls.[2] samt ingår i en mängd norska ortnamn, hvarom se Rygh NG Indl. s. 83.

Men å andra sidan synes man ha haft en gammal sjönamnsstam **ōr-,** som bl. a. uppträder i de här ofvan anförda enkla sjönamnen. Det förefaller nämligen betänkligt att härleda äfven dessa ur det nämnda **urð.** Kanske har man här att söka ett urgammalt sjönamn af ett annars icke uppvisat germ. adj. ***jōraz** (= nord. ***ōr-**) = fslav. **jarъ** 'häftig, sträf', gr. ζωρός 'eldig o. d.'

---

af upprepad förfrågan två gånger meddelade, blott det sista uttalet förekommer. Det är väl emellertid sannolikt, att både uttalen ännu äro gängse.

1) Se Rz s. 487, Falkm. s. 77.

2) Nordlander Sv. lm. II. 6: 14.

← ieu. *jōrós. Möjligt är ju äfven att förbinda dessa namn med fht. **wuor** m., **wuorî** f., mht. **wüer**, där grundbetydelsen väl är 'vatten' = sskr. **vår**.

I vissa af namnen har ombildning ägt rum under anslutning till sv. ör (= isl. **aurr**, se **Ören**); jfr äfven växlingen af namnen **Or-** ock **Örlången**. Analoga fall anföras under **Malen, Onsörjen**.

Orhammaren.

1) ɷ[3]rham[2]marn (**Orhammaren** Tham Nyk. s. 343; **Orrhammaren** GS 4 Ö 33; **Orhammarsjön** Tham Nyk. s. 345) Flens sn, Villåttinge hd Sdml.: **Orhammar** (Tham Nyk. s. 345), å GS 4 Ö 33 skrifvet **Orrhammar**. I den fsv. formen af detta gårdnamn har man en tämligen säker utgångspunkt vid bedömmandet af ordets härledning: namnet skrifves år 1402 **Orambra** ock **Oorambra** (**Orankrum** SRP nr 782 från 1367 beror på skriffel). Detta anser jag vara identiskt med fsv. **Ordhambra** (SRP nr 6, 1940, 2109), nu **Olhambra**, Vallentuna sn Uppl.

2) (**Orhammaren** GS 4 Ö 33) Mällösa sn, Villåttinge hd Sdml.; se **Örhammaren**.

Första leden utgår från det under **Oren** omtalade fsv. ***orþ** — af äldre ***urþ** = isl. **urð** — hvilket redan i (äldre) fsv. öfvergått till ōrþ[1]; jfr skrifningen **Oorambra** ock fsv. **oordh** 'verbum' Rimkr. Med afseende på bortfallet af þ kan y.-fsv. **i flor** samt öfriga af Nor. Aschw. gr. § 308 anförda fall jämföras. Senare leden är det i nordiska ock västgerm. ortnamn synnerligen vanliga fsv. **hamar**, isl. **hamarr** o. s. v. 'klippa, bärgshöjd'[2], etymologiskt samma ord som sv. **hammare**; jfr de närbelägna **Klefhammar, Stenhammar**, vidare **Wnhammar** (1402 enl. SD NS I), nu **Ånhammar** Sdml., **Glanzhamar** (1406 enl. SD NS I), nu **Glanshammar** Nke, **Tøptinghammar** (1405 enl. SD NS I) i **Gladhammars** sn o. s. v. Ordet är alltså ett slags tautologisk bildning af samma art som t. ex. **Hällekis**[3], sjönamnen **Näståangen** ock **Skrikegallen**.

Beträffande sjönamnet **Orhammaren** får ej den möjligheten lemnas obeaktad, att det ursprungligen afsett någon lokalitet

[1]) Jfr Kock Fsv. ljudl. s. 393 f., Sv. språkhist. s. 45 f.

[2]) Södw. Ordb., Rygh NG Indl. s. 53, Falkm. s. 45, Förstem. 2: 664.

[3]) Se Hellqu. Ark. 17: 78.

i närheten (jfr **Trollhättan** såsom benämning på **Trollhättefallen**) ock att sålunda t. ex. gårdnamnet **Orambra** är äldre än sjönamnet; jfr **Glaåkern, Knabbarpen** o. s. v.

Orjen, af allmogen uttalat **ör⁴in** (**Orgen** Grau s. 67 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 31) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Om härledningen torde med fog kunna antagas, att ordet tillhör den å dessa trakter ganska talrikt företrädda grupp af sjönamn, som innehålla gamla adj. på **-g-** (**-igher, -ugher**); jfr **Gorjen, Gröcken, Maljen, Skärjen.** Grundordet anser jag vara sv. **ör** 'stengrund', isl. **aurr** (se **Ören**). Namnet skulle alltså utgå från ett fsv. adj. ***ør(u)gher** eller möjligen ***orgher,** där **ǫu** öfvergått till **o** framför dubbelkonsonant. Dock är jag ej fullt säker på att målets ljudlagar tillåta en dylik härledning, som emellertid ansluter sig till den gängse skriftformen. En annan gammal afledning af samma ord synes föreligga i sjönamnet **Örken.** Emellertid bör man äfven beakta fsv. gårdnamnet **Oruxuadh** (SD 6: 168 fr. 1350) St. Ilians sn Vstml., i yngre öfversättning skrifvet **Oriswadh** (t. ex. s. 169). Här synes nämligen ett sjönamn **Orugher** ingå, bildat som det under **Maljen** omtalade **Maligher** (jämte **Malghe**). Om **o** här är ursprungligt, har man snarast att utgå från den under **Oren** (slutet) omtalade sjönamnsstammen **Or-.**

Orken, se **Örken.**

Orlången.

1) (Sjöborg Blek. hist. o. beskr. 2: 374 [1793]) Jämshögs sn. Listers hd Blek.; sjön kallas å anf. st. äfven liksom hos Öller Jemshögs Sochn s. 39 (1800) **Orlund(s)sjön,** nu **Örlunden,** samt hos Sjöborg s. 354 dessutom **Örlången.**

2) (Blaeu 2: 35 [1663], Broocman 1: 17 [1760], Sv. turistfören. årsskr. 1896, s. 273) Kisa sn, Kinds hd Ög.; nära en sjö som kallas **Ören** (se d. o. 3), men äfven synes ha namnet **Oren** (se d. o. 1). Sjön har ett dystert utseende ock är belägen i en vild bärgs- ock skogstrakt. Den uppgifves nu heta **Örlången.**

3) **ω³rloŋ²gen** (Hermelin 1802) Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml. : **Orlångsjö, Orlångsjöbärg.** Sjön kallas å Landtm.-Cont. karta 1751 **Storlången** ock å GS 5 Ö 32 **Örlången.**

Om första leden se **Oren, Orhammaren,** om den senare **Lången;** med afseende på ombildningen **Or-** → **Ör-** jfr **Oren** (→ **Ören**),

Orhammaren. Om det fsv. gårdnamnet **Orlunda** se SRP 3: 99 (reg.).

'**Ormgården** har kanske i äldre tider varit namnet på den sjö i Ryds sn, Danderyds skeppsl. Uppl., som å en karta från 1689 (Uppl. I) benämnes **Ormgars Siön** ock enl. Tham Sthlm s. 17, GS 5 Ö 32 nu kallas **Ormgårdssjön : Ormgården.** Första leden är sv. **orm,** fsv. **ormber** ock syftar på att där ormar brukat uppehålla sig eller tillfälligtvis anträffats, ej såsom i **Ormlången** på sjöns form. Jfr **Ormsjön** (GS 1 Ö 35), **Ormtjärn**[1], no. älfnamnet **Orma** (Rygh NG IV. 1: 150), fjordnamnet **Ormefjorden** (Rygh Stud. s. 50). I fråga om senare leden kunde man jämföra (de likaledes uppländska) **Blågåln, Järn-, Näfvergården. Järnsjön** förhåller sig till **Järngården** som **Näfrasjön** till **Näfvergården** ock som **Ormsjön** till **Ormgården.** Dock är det väl så troligt, att denna senare led kunnat tillhöra det ursprungliga grundordet, som i så fall varit ett ord motsvarande isl. **orm(a)garðr** 'instängd plats där ormar hållas'. — Att dömma af namnet å den vid sjön belägna gården **Vågsjö** har sjön äfven burit detta vanliga sjönamn, om hvilket se **Vågnaren.**

Ormlången.

1) or³mlog²gen (**Ormlången** Broocman 2: 440 [1760], GS 3 Ö 34; **Omlången** Hermelin 1810, felaktigt) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. Se **Ormgården** ock **Lången.** Namnet beror på sjöns ormlika form.

2) (Tham Ups. s. 153) Järlåsa sn, Hagunda hd Uppl.; kallas nu enligt GS 4 Ö 31 **Tarmlången.**

I fråga om betydelsen se **Snoken** ock jfr de grekiska flodnamnen Ὄφις vid Mantineia i Arkadien[2], Ὀφιοῦς mellan Trapezunt ock Phasis[3].

Ormungen, se **Ornungen.**

Ornungen (**Ornungen** Hermelin 1808, genom tryckfel **Ormungen,** SGU Aa 20: 51) Ornunga sn, Gäsenes hd Vg. : **Ornunge.** Detta gårdnamn, som i SD 5: 689 fr. 1347 skrifves **(aff) Oronggum** (väl för **Orn-**), har legat till grund för sockennamnet, hvilket i SD NS 1: 169 fr. 1402 förekommer under for-

---

[1]) GS 1 V 32, 2 Ö 32 2 ggr, 1 V 31, 1 Ö 31 2 ggr, 2 Ö 31 2 ggr.

[2]) Fick Bezz. Beitr. 22: 68. [3]) Fick Bezz. Beitr. 22: 57.

men **Ornu[n]ga** (sokn). Sjön kallas enligt uppgift numera endast **Ornungasjön** (Lex. 5: 348, GS 1 V 36). Det synes vid första ögonkastet sannolikast, att här som i så många andra fall det enkla sjönamnet är älst ock att gården samt socknen uppkallats efter sjön. Man kunde som grundord tänka sig det just i Götaland, bl. a. i Vg., förekommande **orne**, da. **orne** m. 'fargalt'[1]; jfr **Galten** ock därunder anförda sjönamn samt i fråga om afledningen t. ex. **Mysingen** ock öfversikten. Emellertid är denna tydning helt visst oriktig. Åtskilliga västgötska sockennamn äro bildade medelst afledningen **-(l)unga**, utan att man har skäl att i dem spåra gamla sjönamn, t. ex. **Aklunga**, (det till Ornunga sn gränsande) **Norunga**, fsv. **Narunga**, äfvensom fsv. nsv. **Essunga**, fsv. **Kattunga** m. fl. : alla dessa sjönamn innehålla släktnamn, ock det finnes intet skäl att för **Ornunga** söka en annan tydning; se närmare min afhandling om sv. ortnamn på **-inge**, **-unge**[2]. Af detta namn har **Ornungen** bildats, sannolikt genom ellips af **Ornungesjön**. Analoga fall äro **Aplungen**, **Rycklingen**, **Turingen**, **Tydingen**, **Yddingen** m. fl.

Oskäran[3] (GS 6 Ö 31) Länna sn, Frötuna ock Länna skeppsl. Uppl. Namnet betyder 'den orena, grumliga'; jfr **Skären**.

Ottnaren $\text{ot}^3\text{nar}^2\text{n}$ (GS 4 Ö 29), betydlig sjö i Torsåkers, Årsunda m. fl. s:nar Gästr., faller visserligen utom det egentliga området för vår afhandling, men namnet har ett särskilt intresse ock må därför med några ord behandlas. Det bildar nämligen en motsvarighet till det af Rygh NG IV. 1: 89, 90, Personn. s. 193 omtalade fno. älfnamnet **Ótta**. Af ett likalydande fsv. älfnamn är vårt sjönamn snarast aflett; härigenom förklaras osökt n-afledningen. **Ottnaren** förhåller sig kanske till ***Otta** som **Kvännaren** till älfnamnet ***Kvæþa** (= fno. **Kvǽða**), som **Valnaren** till ***Vala**, som **Visnaren** till ***Visa** o. s. v.? Se närmare afd. II under suffixet **-nir**, **-naren**.

Namnet är i etymologiskt afseende märkligt. Sannolikt ingår i dessa nordiska vattendragsnamn samma stam som i sv. **otta**, isl. **ótta**, got. **uhtwo** o. s. v. De senare orden, som väl

---

[1]) Om detta ord se Hellqu. Etymol. bem. s. VIII.
[2]) Göteb. högsk. årsskr. 1905.
[3]) Uttalsuppgift har ej lemnats.

egentligen betyda 'ljusning', förutsätta — såsom redan s. 217 omnämnes — samma indoeur. stam **n̥kt**, som reflekteras af sskr. **aktú** 'ljus, stråle', gr. ἀκτίς 'stråle', ock det är snarast ett återsken af denna urgamla betydelse som vi ha att söka i de urgamla namnen **Ottnaren** ock **Ótta**. De uttrycka sålunda samma egenskap som sjönamnen **Glimmingen, Ljusen, Ljusnaren, Skiren** o. s. v.

Af Rygh (senast Elven. s. 183) föres däremot älfnamnet till **ótta** 'förskräcka', **ótti** 'skräck'; men en dylik betydelse synes mig här mindre sannolik.

Oxen.

1) ɷk³sen² (Tham Ups. 5, GS 5 Ö 31), fjärd i Mälaren, Lagunda hd Uppl.

2) i sammansättningarna **Mul-, Valloxen.**

Namnet innehåller sv. fsv. **oxe**, ty. **ochs** o. s. v. Detta ord är från fsv. tid säkert belagt i sjönamnet **Waluxe** (se **Valloxen**). Det har i dessa namn snarast afseende på något i sjöns form; jfr t. ex. **Galten, Hjorten.** Det ingår äfven i sjönamnen **Oxnan, *Oxunden, Oxasjön** (GS 1 V 37 Vg.), **Oxsjön** (4 Ö 31 : **Oxsjö** Uppl.), **Oxnetjärn** (2 V 34 Dalsl.), **Oxtjärn** (1 Ö 31 Vrml.) samt dessutom i de med **Yxn-** begynnande sjönamnen.

Oxnan (Landtm.-Cont. karta 1751) Sdml., söder om Örlången (GS 5 Ö 32). Den upptages ej å GS ock är mig för öfrigt obekant. Se **Oxen.**

***Oxunden** har antagligen varit namnet på den sjö i Eds sn, Sollentuna hd Uppl., som å GS 5 Ö 32 kallas **Oxundasjön : Oxunda**; jfr t. ex. ***Bärgunden, Jällunnen, *Kolunden** samt **Unden, Unnen.** Betydelsen är alltså 'oxsjön'; se **Oxen.**

Oxögat ɷk³sö²gat.

1) (GS 1 V 36), litet runt tjärn i Partilleds sn, Säfvedals hd Vg.

2) (GS 3 Ö 31), litet runt tjärn i Skinnskattebärgs sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.

3) (Cederström Vrml. fiskev. nr 86), litet runt tjärn i Gåsborns sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

Namnet innehåller sv. **oxöga** (om genus se II C 3); no. **Oxauga, Stutauga** användes äfvenledes som benämning på små runda tjärn (se Rygh NG 2: 183, IV. 1: 166). I Kumla sn Nke finnes en källa med namnet **Oxöga**, enligt Tuneld 2: 100 (1828) så be-

nämnd på grund af öppningens form. Sv. **öga** ingår äfven i **Ögasjön** (GS 1 V 37 Vg.), hvilken sannolikt så kallas med anledning af två små i densamma belägna holmar, samt **Ögsjön** (GS 3 Ö 30, 1 Ö 31 2 ggr Vrml.), **Ögnatjärn** (2 Ö 32 Nke), två små medelst en liten å för enade tjärn, hvilka på kartan ha formen af ett par glasögon.

Packen **pak³ken²** (Rääf 5: 16), liten sjö i N. Vi sn, Ydre hd Ög.; af sv. **packe,** fsv. **pakke,** isl. **pakki,** mht. **pakke.** Jfr **Packsjön** (GS 4 Ö 35).

Parakeln **parak⁴keln** (**Paraka siöö** HSH 29: 58 [1554]; **Parakeln** GS 3 Ö 39), liten sjö i Långasjö sn, Konga hd Smål., på gränsen till Blekinge. I gränsdokumentet, där för öfrigt **Paraka siöö** två gånger omnämnes, anföres äfven ett **Paraka beck.** Namnet är säkerligen aflett af ett ord motsvarande no. **parak** n. 'lam og kid' Aas. : **par** ock **aka** 'åka', samt syftar sannolikt äfven på den bredvid liggande lika stora sjö, som å GS 3 Ö 39 kallas **Lilla Stensjön.** Jfr t. ex. **Tvillingssjöarna** (GS 3 Ö 31), **Tvillingstjärn** (2 V 33).

Parsen **par⁴sen** (GS 4 Ö 35), liten sjö i Ö. Ryds sn, Skärkinds hd Ög. : **Parstorp.** Namnet hör sannolikt till fsv. **par** n. 'konst, knep, list, svek', ä.-nsv. **par** 'svek', isl. **pǫr** n. pl. 'tricks', adj. **pǫróttr,** sv. (dial.) **illparig, paraktig.** Jfr med afseende på bet. **Båfven, Låkan, Illern,** vidare t. ex. **Lömsken** (GS 4 Ö 29) Gästr., no. **Utrygvandet** (Buskerud), ty. älfnamnet **Gleink** ← **Glumich** (12:e årh.) ← **Glûminic** : mht. **glûmende** pt. 'tückisch'[1]. Etymologiskt identiskt är väl **Parsjön**[2]; jfr **Parsetjärn** (2 V 33 Dalsl.).

Pasken **pas⁴ken** (SGU Aa 17: 41), liten, dyig ock gyttjig sjö i Gåsinge sn, Daga hd Sdml.; af **pask** 'slask, orenlighet', hos Rz s. 495 anfört från Vstml. Jfr i fråga om betydelsen **Gorjen, Gårbarken, Kåen.**

Platen[3] (Radloff 2: 121 [1805]), liten sjö i Estuna sn, Lyhundra hd Uppl.; till sv. dial. **plata** 'tunt stycke; tunn sula', **plat(e)** m. 'fotblad' (Rz s. 505). I fråga om betydelsen jfr t. ex. **Flaten.**

---

[1]) vGrienberger MdIföG. 19: 525.

[2]) GS 2 Ö 40 Blek., 1 V 36 Vg.

[3]) Obekant för min meddelare från socknen.

Plogen (Dalarna), se **Spaden.**

Plumpen **plum⁴pen** (*pl'ómpən*, enligt uppgift), liten sjö i Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml.; innehållande sv. **plump,** jfr fsv. **oplumpadher, oplompadher** 'oblandad, obemängd; utan plump(?)' Södw. Ordb. Betydelsen är densamma som i sjönamnen **Dätten, Dättern.**

Porslösen, Stora o. **Lilla, por³slö²sen** (GS 3 Ö 40) Backaryds sn, Medelstads hd Blek.; af sv. växtnamnet **pors** Myrica gale, fsv. isl. mlt. **pors,** ock adj. **lös;** se **-lösen.** Jfr fda. **pors syo** (Valdemar II:s jordebok[1]), sv. **Porssjön**[2], **Porstjärn**[3], **Porsgöl** (GS 4 Ö 38), fno. fjordnamnet **Porsangr** (Rygh Stud. s. 77).

Potten väl **pot⁴ten.**

1) (GS 1 V 34), ytterst litet tjärn i Örs sn, Nordals hd Dalsl.

2) (Cederström Vrml. fiskev. nr 274) Färnebo sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

3) (Cederström Vrml. fiskev. nr 294) i samma sn.

Namnet innehåller tydligen fsv. **potter** 'grop, brunn, afgrund' (jfr Södw. Ordb.), isl. **pottr;** se närmare **Putten.**

Pukagöl o. s. v., se **Näckungen.**

Pungen **pug⁴gen.**

1) (GS 3 Ö 37), liten sjö i Ingatorps sn, S. Vedbo hd Smål.

2) (GS 3 Ö 31), mycket liten vattensamling i Vstml.[4]

Jfr t. ex. gårdnamnet **Punggasund** (SRP nr 1900), nu **Pungsund,** Gryts sn Sdml. Namnen innehålla sv. **pung,** fsv. **punger,** isl. **punger,** got. **puggs,** hvilket vanligen antages vara ett gammalt lånord, möjligen härstammande från de slaviska språken, men af Johansson KZ 36: 367 betraktas som snarast inhemskt. I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Socken** ock **Skräppasjön** (GS 1 V 36) Torps sn Vg. (se **Skräfveln**).

Putsasjön, se **Putten.**

Putten **put⁴ten** (Rääf 5: 5), göl i Svinhults sn, Ydre hd Ög. Namnet är egentligen ett appellativum, en växelform till det under **Potten** omnämnda pott(er); jfr sv. dial. **kärrputta**[5], no. **putt** 'vattenfyllt hål' (ingående i ortnamn såsom **Putten,** be-

---

1) Schlyt. VGL s. 591. 2) GS 1 Ö 39, 1 V 37.

3) GS 1 V 38, 1 V 32 2 ggr.

4) Namnet har jag icke återfunnit på kartan.

5) Grip Sv. lm. XVIII. 6: 128.

nämning på tre vid små tjärn belägna gårdar[1]), **Fredagsputten** (se **Fredagen** o. s. v.), mlt. **put, putte,** ags. **pyt(t), putt**[2] samt isl. **pyttr.** Samma ord ingår äfven i **Puttsjön** Estuna sn Uppl. ock **Putsasjön** (GS 1 V 36) Kilanda sn, Ale hd Vg., vid gården **Putsen,** hvilket namn självt förutsätter ett *__Puttsjön__ (jfr **Alsen** o. s. v.).

Enligt Rääf kallas gölen äfven **Helvetesputt,** jfr **Stygia putt** 'afgrundspölen' i Stiernhielms Hercules.

Ordet **putt** antages vanligen ytterst vara lånat från lat. **puteus;** enligt Johansson KZ 36: 353 f. skulle det dock snarare vara inhemskt germanskt.

Pärhåksen **pärhåk⁴sen** (*pærhaksn̥*) (**Per håkestjärn** GS 2 Ö 31) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml. Namnet innehåller personnamnen **Pär Håkan;** jfr den närbelägna sjön **Janhåksen.** I fråga om formen **Per håkestjärn** erinras om vstml. **Håkesbo** »Håkansboda»; se Leffler Sv. fornm.-fören. tidskr. 1873—1874, 2:44.

Namn börjande med bokst. Q upptagas under K.

Racken **rak⁴ken** (Fernow s. 27 [1773], Björkman s. 113, GS 1 V 31) Arvika sn, Jösse hd Vrml. : **Rackstad.** Namnet är sannolikt en substantivering af ett adj. motsvarande isl. **rakkr,** sv. **rank.** Dock är det ovisst, i hvilken betydelse adjektivet ingår; snarast i den af 'halsstarrig, envis; som är vid elakt lynne', som nu är känd endast i sammansättningen **erakker** (: ē, isl. **ei** alltid[3]). **Rakken** förhölle sig i så fall till **e-rakker** som sjönamnet **Låkan** till fsv. **elaker.** I fråga om betydelse vore äfven t. ex. sjönamnen **Båfven, Envetten, Illern** ock **Trätten** att jämföra. Om sjöns naturbeskaffenhet ock egenskaper har jag emellertid endast hört, att den är känd för att på sina ställen vara mycket djup. Jfr **Ränken.**

Racklången, se **Raklången.**

Radkalfven **ra³(d)kal²ven** (i **raðcalf. Or raðcalfui** VGL IV. 10; **Radkalfven** Allvin Mo s. 4 med noten; **Råkalfven** Schlyt. VGL s. 565; **Kalfven** GS 1 Ö 37) Bondstorps sn, Östbo hd, o.

---

[1]) Rygh NG 3: 42, 72, IV. 2: 161.

[2]) Om ags. ortnamn, i hvilka detta ord ingår, se Middendorff Aeng. flurn. s. 105.

[3]) Rz s. 121, Karsten Prim. nom. 1: 54.

Stengårdshults sn, Mo hd Smål. Senare leden har afseende på sjöns läge vid den större **Rasjön**[1], fsv. **Rasior** (VGL IV. 10), hvilken äfven kallas **Hålebosjön**; se **Kalfven** 1. Första leden ingår äfven i namnet **Radan** eller **Radaån**, namn på en å, som äfven skall kallas Styfverydsån ock kommer ur Rasjön. Den innehåller säkerligen en motsvarighet till no. **rad** n. (f.?) 'stor bank af grusig l. stenig jord', fno. isl. **rǫð** f., gen. **raðar**, hvilket i betydelsen 'grusrygg, grusbank' förekommer i no. ortnamn, t. ex. fno. fjordnamnet **Raðund** (**Radund**), nu **Ranfjorden**[2], önamnet **Radøen**[3], fno. **Rǫð** o. s. v. Ordet ingår väl äfven i **Radesjön** (GS 2 Ö 40 Blek.) ock **Rasjöarna** (3 Ö 31 Vstml.); jfr också under **Ralången**, **Ravaln** samt **Rangen** (slutet). Ett motsvarande ord förekommer äfven i de tyska ortnamnen på **-rad**, **rath**, **rade**[4]. I fsv. uppträder det säkerligen i ÖGL. **raþu skipti**[5]. I fråga om betydelse se ytterligare under **Gryten**, **Malen**, **Sännen**, **Ören**.

Ragvaldstjärn, se **Janhåksen**.

Raklången **ra³klog²gen** (**Raklången** Broocman 2: 75 [1760], GS 2 Ö 36, Rääf 5: 12; **Racklången** Marelius Karta 1774, Hermelin 1810, Widegren 1: 375 [1818], Tham Link. s. 17), lång, smal ock alldeles »rak» sjö i Torpa ock Asby s:nar, Ydre hd Ög. Sjönamnet är bevarat i gårdnamnet **Rakstorp** (GS 2 Ö 36, Tham Link. s. 1006), af Rääf kallat **Rakelstorp**, hvilket år 1443 skrifves **raklangis tørp**[6]. Sjöns form visar, att namnet är sammansatt af sv. adj. **rak**, isl. **rakr** 'lige, ret, ben', da. **rag** ock **lång** (se **Lången**) eller kanske snarast bildat direkt ur det af dessa båda ord uppkomna adj. **raklång**. Den fsv. formen synes ha varit ***Raklangir**.

Ralången **ra³log²gen**, enligt annan uppgift af allmogen uttalat **ra³ligen²** [7] med ett å-liknande a-ljud (**Rålangen** Lotter c.

1) Sjön kallas i Nerikes Alleh. 1899, nr 16 för **Råsjön** ock föres till **rå** 'gränsskillnad'. Emellertid visar det fsv. namnet å **Radkalfven** äfvensom ånamnet **Radan**, att äfven här snarast ett fsv. **raþ** — åtminstone ursprungligen — ingått.

2) K. Rygh (n)Hist. Tidsskr. 1: 117, O. Rygh Stud. s. 46.

3) Rygh NG Indl. s. 73. Se äfven Fr.$_2$ under **rǫð**.

4) Jfr Förstem. 2: 1214, Henning AfdA 25: 231.

5) Jfr Schlyt., Henning anf. st.

6) I en handling aftryckt hos Rääf 1: 246.

7) Jfr namnet å den vid sjön liggande gården **Ralingsås**.

1750, tydligen tryckfel; **Ralången** Vet.-akad. handl. 1751, s. 76, Broocman 2: 37 [1760], Hermelin 1809, GS 2 Ö 36), tämligen stor, lång ock smal sjö i Lommaryds ock Marbäcks s:nar, N. Vedbo hd Smål. : **Ralingsås,** år 1596 skrifvet **Rallingzååsz**[1] ← äldre ***Ralangsas,** där andra stafvelsens **a** på grund af obetoning försvagats[2]. Då sjön är belägen som gränsskillnad mellan tvänne socknar, är det ju antagligt, att första leden i namnet är sv. **rå,** fsv. **rā** 'råmärke, rågång o. d.', hvars långa **a** ej öfvergått till **å** på grund af sin ställning i relativt obetonad stafvelse. I så fall är namnet etymologiskt identiskt med sjönamnet **Rålången** (: **Ralången** = **Råslången** : **Raslången** = **Åsunden** : **Asunden**). För denna härledning kan äfven tala, att den i Vadst. kl. jordeb. s. 103 anförda gården **Rabergxasa** (1386), **Raabergxaasa** (1447), **Raabexaass** (1500) förmodas kunna vara det nämnda **Ralingsås.** Man kunde dock möjligen äfven tänka på ett fsv. ***Raþlanger,** som skulle höra till **raþer** 'hastig' eller till **raþ,** isl. **rǫð** i sjönamnet **Radkalfven.**

Ramen.

1) **-ra²men,** som senare sammansättningsled i **Djup-, Gran-, Sten-, Ulframen** Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Om första lederna se de resp. namnen. Senare leden ingår i namnet å den socken, inom hvilken sjöarna äro belägna, **Ramnäs.** Detta namn skrifves år 1412 **Ramnæs**[3], 1448 **Rampnæs**[4]. Det synes alltså ha gifvits åt ett näs vid någon af dessa sjöar. Dock må observeras att, såsom äfven Bellander s. 114 anmärker, sjöarna ligga på ganska långt afstånd från de mera bebyggda ställena i Ramnäs socken. Huru som hälst synes det mig emellertid olämpligt att skilja sockennamnet från vårt fyra gånger inom socknen uppträdande sjönamn; den gamla sägnen, att en viss Ramer skulle gifvit namn åt både landet och sjöarna[5], kan man ju ej skänka någon tilltro. I fråga om namnets härledning är jag på grund af det långa **a** något osäker. Det torde emellertid vara försiktigast att ej skilja det från sjönamnet **Rammen** ock därunder anförda ortnamn. Med hänsyn till kvantiteten erinras

[1]) I en handling aftryckt i Skr. utg. af Kyrkohist. fören. IV. 1: 95.

[2]) Jfr t. ex. fsv. **Hundalfsberghe** ~ **Hundilsbergh;** se Lundgr. Sv. lm. X. 6: 113.

[3]) SD NS 2: 461.

[4]) Styffe Un.$_2$ s. 252.

[5]) Tham Vest. s. 136.

om sv. **rämsvart,** hvilket ord som bekant innehåller fsv. **ramn** 'korp'. Se utförligare under **Rammen.**

2) Eds sn, N. Tjusts hd Klm.; se **Rammen.**

3) (Berglund s. 2), se **Ramsen.**

Ramkvilla, sockennamn, se under **Ramsen.**

Rammen.

1) **ram⁴men** (**Rammen** GS 4 Ö 35; **Ramen** Tuneld III. 2: 645 [1832]), liten sjö i Eds sn, N. Tjusts hd Klm., genom ett större dike med stillastående vatten förbundet med Storsjön.

2) **ram⁴men**[1] (**Rammen** Hermelin 1818, Lex. 7: 103, GS 4 Ö 35) på gränsen mellan Ukna ock Tryserums s:nar, N. Tjusts hd Klm. Sjön kallas såväl i handlingar som af allmogen i båda socknarna vanligen **Ramsjön.** Den har enligt uppgift beck-svart vatten.

3) i sammansättningen **Långrammen,** säkerligen af ett äldre ***Rammen** ← fsv. ***Rampne**; jfr nämligen gårdnamnet **Ramnegärde,** som år 1371 skrefs **Rampnagerdhe** (SRP nr 1012).

Detta namn, som sannolikt är identiskt med sjönamnet **Ramen,** har utan afledning bildats af fsv. **ramn** (**rampn, ram**), sv. dial. **ramn, ram,** isl. **hrafn,** motsvarande ags. **hræfn,** fht. (**h**)**raban,** (**h**)**ram,** mht. **ram** o. s. v. 'korp'[2]. Betydelsen är sålunda densamma som i det grek. flodnamnet Κόραξ, norr om Kolchis: κόραξ 'korp'[3]. Åtminstone **Rammen** 1 har erhållit sitt namn på grund af vattnets svarta färg; jfr sv. adj. **ramsvart.** På analogt sätt har en å på Island af sitt mjölkhvita vatten kallats **Geitá;** se **Getaren, Geten.** I fråga om bildning må för öfrigt jämföras **Alten, Anden, Hägern, Kråken, Svan.** Det synes mig alltså mindre sannolikt, att namnet hör vare sig till fsv. **ramber** 'björntass, ram'[4] — i hvilket fall dock kvantitetsväxlingen i 1 osökt kunde förklaras[5] — eller till fsv. adj. **ramber,** no. **ram,** isl. **ramr, rammr** 'stark, kraftig'[6].

---

1) Enligt två uppgifter.

2) Om ordets historia se Nor. Språkv. sällsk. förh. 1882—85, s. 119, vFries. Mediagem. s. 77.

3) Fick Bezz. Beitr. 22: 68.

4) Jfr Rygh NG 2: 7, där ett no. gårdnamn härledes ur detta ord.

5) Jfr Kock Sv. lm. XI. 8: 43.

6) Hit ställer Rygh Elven. s. 184 de svenska sjönamnen **Ramen** ock **Rammen** äfvensom stammen i no. **Rammaadalen.**

Fsv. **Rampne,** ström i Lekaryds sn, Tveta hd Smål., se **Ramsen.**

Ramsen **ram[4]sen**[1].

1) (**Ramsen** GS 3 Ö 37; **Ramsjön** Hermelin 1818, Lex. 7: 379) Virserums sn, Aspelands hd Klm. : **Ramsebo,** år 1496 **Ramsebode,** 1500 **Rampsabodha**[2]. Sjön kallas äfven ock vanligare **Ramsjö** (med akc. på ultima).

2) (*rámsən*) (GS 5 Ö 31) på gränsen mellan Funbo sn, Rasbo hd, ock Almunge sn, Närdinghundra hd Uppl.

Namnet, som äfven uppträder i Norns sn Dalarna (GS 3 Ö 30), är sammansatt med det under **Rammen** omtalade fsv. **ram(n),** sv. dial. **ram(n)** 'korp' ock **sjö,** fsv. **sio** eller biformen **sǣ-**. Det är sålunda identiskt med **Ramsjön**[3], **Rammasjön** (GS 1 V 36), **Ramtjärn** (1 V 32); om motsvarande sjönamn i Skåne se Falkm. s. 205; jfr äfven **Rämmingen.** Vidare erinras om gårdnamnet **Ramshyttan** Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. Detta skrifves år 1547 (vdi) **Ramsahytte**[4]. Då bruket är beläget vid en mindre sjö, synes det höjt öfver allt tvifvel, att denna sjö i äldre tid haft namnet **Ramsen** eller **Ramsjön.** Detta framgår bl. a. däraf, att den i Kils sn, Nora o. Hjulsjö bärgsl., liggande gården **Ramshyttan** tydligen har sitt namn af den där belägna **Ramsjön** (GS 2 Ö 32, se ofvan) ock att i närheten af det förstnämnda Ramshyttan ett **Ramsjöholm** är till finnandes. För öfrigt erinras med afseende på formen **Ramsahytte** om de ofvan anförda gårdarna **Ramsefall** ock **Ramsemåla,** båda vid sjöar med namnet **Ramsjön,** samt **Ramsebo,** fsv. **Rampsabodha,** vid

[1]) I fråga om 1 var en min meddelare något oviss, om ej möjligen akc. 2 kunde förekomma; en annan meddelare uppger endast akc. 1.

[2]) Vadst. kl. jordeb. s. 134.

[3]) GS 3 Ö 40 : **Ramsjömåla,** 2 Ö 40, 1 Ö 39, 2 Ö 39 2 ggr : **Ramsnäs** 1 gg, 3 Ö 39 2 ggr : **Ramsjö,** 1 V 38 **Ramserud,** 2 Ö 38 2 ggr : **Ramkvilla** (så redan 1407, enl. Styffe Un.$_2$ s. 167; namnet **Ramkvilla** synes visa hän på ett osammansatt sjönamn ock syftar väl snarast på den å, som från Ramsjön går till Storsjön; jfr Wieselgren 2: 258), 3 Ö 38, 1 V 37 2 ggr, 3 Ö 37, 4 Ö 37 2 ggr, 1 V 36, 1 Ö 36, 2 Ö 36, 3 Ö 36 : **Ramsefall,** 1 V 33, 2 Ö 32 : **Ramshyttan,** 4 Ö 31 3 ggr : **Ramsjö** 1 gg.

[4]) Enligt handl. aftryckt i Norask. ark. 1: 187 samt Gust. I:s reg. 18: 491.

Ramsen 1, hvilken sjö — såsom ofvan nämnts — ännu kallas **Rammsjö(n)**. Nu är dock att märka, att Berglund Beskr. öfv. Lindes, Ramsbergs o. N. Kopparb. bergsl. s. 2 från Ramsbärgs sn anför en sjö **Ramen**. Emellertid har jag icke i andra tillgängliga källor sett någon uppgift om denna sjö. Skulle BERGLUNDS meddelande vara riktigt — ock det bör väl antagas — är det sannolikast, att just den här omtalade **Ramsen** l. **Ramsjön** åsyftas. **Ramen** förhåller sig till '**Ramsen** som **Alen** till **Alsen** o. s. v. (se II A 17, Sv. lm. XX. 2). Beträffande namnet **Ramsjön** må vidare tilläggas, att det ofta förekommande gårdnamnet **Ramsjö** visar, att sjönamnet varit ännu vanligare, än hvad af ofvan lemnade förteckning framgår. Den fsv. formen har varit **Rampsio**; jfr t. ex. **Rampsio**, nu **Ramsjöholm**, Svarttorps sn, Tveta hd Smål.[1], vid **Ramsjön** samt i SD Reg. flerstädes anförda gårdnamn. En i samband med den nämnda **Ramsjön** i Svarttorps sn stående ström hette i fsv. tid **Rampne**; jfr SD NS 3: 337 (1418): »en quærnastrøm, som callas **Rampnabroo**, i Lekrydha sokn i Thwetta hæridhe». Såsom ex. på andra af samma ord bildade ortnamn nämner jag **Rambäcken** (GS 4 Ö 36) ock fsv. **Rampnasil** (1302—19), nu **Ramsele** Ångm. (enligt SD III)[2].

Betydelsen af namnet **Ramsen**, **Ram(m)sjön** är väl stundom 'sjön där korpar uppehålla sig'; det kan väl någon gång äfven ha afseende på sjöns form, men ofta anger det nog, såsom bevisligen fallet är med **Rammen** 2, att vattnet har en i ögonen fallande mörk färg. På samma sätt som **Ramsjön** ock **Ramsen** till **Rammen** förhålla sig t. ex. **Getsjön** ock **Getaren** ('**Getir**) till **Geten**, **Svansjön** till **Svan** eller **Aspsjön** till **Aspen**, **Linnen** (akc. 2) till **Linden** (akc. 1) o. s. v. o. s. v. — Vidare må i detta sammanhang påpekas, att under det ordet **ramn** i ortnamn är synnerligen vanligt, det likabetydande fsv. **korper** 'korp' mycket sällan uppträder. I sjönamn har jag funnit det 2 ggr : **Korptjärn** GS 2 Ö 31, 3 Ö 31, alltså i trakter där en mängd sjönamn ha en afgjort ung prägel. Säkerligen beror detta därpå, att ordet **korp** är en relativt ung, speciellt nordisk bildning.

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 172.

[2]) Jfr äfven t. ex. fno. **Hrafnsey**, nu **Ramsö**, Vätte hd Boh. (Holmberg Boh.$_2$ 2: 22).

Rangen.

1) rag[3]gen[2] (GS 1 Ö 38) Femsjö sn, Västbo hd Smål. : **Rangelsbo**[1].

2) rag[3]gen[2] (*ràgæn*) (Hermelin 1808, Höjer k.) N. o. S. Finnskoga sn, Ö. Älfdals hd Vrml. : **Rangen.**

Rangen 2 är belägen inom Dalby pastorat. Enligt Nor. Dalbym. ljudl. (Sv. lm. I. 3: 19) kan *a* motsvara såväl riksspråkets **a** före **ng**, t. ex. *sprag*, som dess **å** före g-ljud, t. ex. *lag* 'lång'. Det finns för **Rangen** 2 alltså intet hinder att antaga ett fsv. **rang-**; jfr äfven **Mangen, Sången** 1 (**Sangen**). För **Rangen** 1 ställer sig saken på ungefär samma sätt. Enligt det prof af Femsjödialekten, som meddelas i Sv. lm. II. 9: 31 f. af M. A. ELMBLADH, har i målet **a** framför g öfvergått **au**, t. ex. **maugga, gaugg, spraugg.** Ett **Raug-** skulle således af en kartograf kunna likaväl återgifvas med **Rangen** som med **Rången.** Den till mig lemnade uttalsuppgiften **raggen** kan bero på motsvarigheten **spraugg — sprang**[2].

Sjönamnet synes alltså snarast utgå från en fsv. stam **Rang-**. Full visshet gåfve en fsv. form af namnet å den vid sjön belägna gården **Rangelsbo.** Detta tycks lättast kunna förklaras som ett fsv. ***Rangisbodha**, hvilket skulle förutsätta ett fsv. sjönamn ***Rangir.** Nu finnes emellertid i Sunds sn, Ydre hd Ög., en gård **Rangelsboda**, som år 1552 skrifves **Rangzboda**[3], men år 1446 **Rangholfsbodhe**[4]. Detta gårdnamn är alltså sammansatt med fsv. personnamnet **Ragnulver, Ragnolf.** Det är därför frestande att i namnet å den nyss nämnda vid **Rangen** 1 belägna gården **Rangelsbo** se samma personnamn. I så fall skulle **Rangen** 1 ha uppkommit på samma sätt som **Addaren, Gissmunnen** o. s. v., alltså vara ett slags subtraktionsbildning ur gårdnamnet. I alla händelser återstode att förklara **Rangen** 2, ock man vill ogärna skilja de båda namnen från hvarandra. Möjligen böra de föras till den stam **rang-**, hvaraf sjönamnet **Rängen**, fsv. ***Rænger**, måste vara en omljudd form (se för öfrigt d. o.).

---

1) Enligt uppgift så uttalat, som stafningen angifver.

2) Enligt annan meddelare skall sjönamnet af allmogen uttalas med 'rent **a**-ljud'.

3) I handling aftryckt hos Rääf 1: 306.

4) Rääf 1: 249.

Emellertid må anmärkas, att **Rangen** 2 omgifves af grusbankar ock att man sålunda har skäl att här förmoda ett fsv. ***Raþanger**, afledning af det under **Radkalfven** omtalade isl. fno. **rað** 'grusbank'. Med afseende på afledningen vore no. sjönamnet **Øyjangen** att jämföra; se äfven **Jangen**.

Raslången, se **Rosslången**.

Rasten **ras⁴ten** (Lex. 5: 426 samt enl. uppgift) på gränsen mellan Rasbokils sn, Rasbo hd, ock Morkarla samt Alunda s:nar, Olands hd Uppl.: **Rasten**, år 1397 skrifvet **Rast** (SRP nr 2876). Sjön kallas af Tham Ups. s. 7, å GS 5 Ö 30 samt i Uppl. 1: 322 **Rastsjön**. Då sjön till en stor del är belägen inom Rasbokils sn ock Rasbo hd, ville kanske någon förbinda dess namn med den i socken- ock häradsnamnet ingående stammen. Men härvid bör märkas, att **Rasbo** (1414) år 1343 skrefs **Resbo** ock att **Rasbokyl** (1413) under medeltiden äfven uppträder under namnet **Resbokil**[1]. Då därtill kommer, att sjön är belägen i ett hörn af socknen ock häradet, blir det föga sannolikt, att dessa namn stå i etymologiskt sammanhang med hvarandra: jag utgår alltså från det antagandet, att de icke höra tillsamman.

Hvad härledningen af sjönamnet **Rasten** för öfrigt beträffar, bör det sammanhållas med **Rastälfven** Järnboås sn Vstml., det namn som Grängshytteån antager efter sitt utflöde ur Grängen (SGU Aa 69: 5). Säkerligen ha vi alltså att utgå från en nordisk älf- ock sjönamnsstam **Rast-**.

Hvad denna stam betyder, är icke möjligt att med full bestämdhet säga. Till fsv. **rast**, isl. **rǫst** f. bör den sannolikt icke föras. Om namnet innehölle detta ord, skulle väl den enda rimliga betydelsen vara 'den lugna sjön (o. s. v.)'; men ordet betyder i nordiska språk endast 'vägsträcka', ock dess grundbetydelse är för öfrigt snarast 'förblifvande, kvarblifvande'. Vidare torde en sådan betydelse icke passa för **Rastälfven**, som har åtskilliga forsar, t. ex. vid gårdarna Björkborn, Nyhyttan, Lindesby hytta, Peterfors, Rastälfskvarn m. fl., samtliga nu uppdämda till vattenfall.

I stället för jag namnet till sv. **rasa** ock isl. **rasa** 'glida, störta', hvilket ord står i afljudsförhållande till isl. **rása** 'fara

---

[1]) Styffe Un.₂ s. 289.

med stor fart', ags. **ræsan** 'storma på' o. s. v. samt å andra sidan till gr. ἐρωέω 'flyter, strömmar, skyndar'.

Äfvenledes kunde man tänka på sskr. **rásati** 'ljuder, skriker, tjuter', hvilket möjligen är besläktat med got. **razda** 'språk', isl. **rǫdd** 'ljud, röst' o. s. v.[1] Med afseende på afledningen förhölle sig då **Rasten** ← ieu. **razd-** till isl. **rǫdd** ← ieu. **razdh** som t. ex. **mṛdh-** till **mṛdú** ock som gr. μάλθη till ἀμαλδύνω o. s. v.[2] Betydelseanalogier finnas i mängd; jfr bl. a. **Bjälmen, Galmaren, Ommen, Open, Skrikegallen, Tjutingen** o. s. v. ock förklaringarna af dessa namn.

I detta sammanhang må erinras om det indiska flodnamnet **Rasā** = zend. **Rañha** 'Jaxartes', som säkerligen riktigt af Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 246 identifieras med sskr. **rasā́** f. 'fuktighet, väta', lit. **rasa,** fslav. **rosa** 'dagg', hvilka ord för öfrigt, om ock med tvekan, af Falk-Torp Et. ordb. 2: 96 förbindas just med det ofvannämnda isl. **rasa.** Af Fick$_4$ 1: 301 föres det indiska älfnamnet till det likaledes ofvan omtalade sskr. **rásati.**

Ravalen l. **Ravaln** ra³va²ln [3] (l. ra³val²n?) (**Ravalen** karta 1762; **Ravallen** skifteshandling 1804; **Ragvallen** handling 1805; **Ravaln** Tham Sthlm ss. 7, 141; **Rafvaln** GS 5 Ö 32) Sollentuna sn o. hd Uppl. Sjön är mycket grund samt omgifven af kortväxt, dålig skog. Namnet tycks vara en sammansättning. Första leden är väl antingen no. **rad,** isl. **rǫð** 'grusbank' o. s. v. (se **Radkalfven**) eller fsv. **ra,** sv. **rå** 'gränsmärke' (se **Ralången**). Dock ser jag i sjöns naturbeskaffenhet eller läge ingen starkare grund till vare sig den första eller andra härledningen. Senare leden är sannolikt identisk med sjönamnet **Valen.**

I detta sammanhang må äfven omnämnas: **Rafveltjärn** (GS 1 V 36 ock enligt skriftlig uppgift) Ödenäs s:n, Kullings hd Vg., **Rafvalstjärn** (GS 2 V 31) Skillingmarks sn, Nordmarks hd Vrml., ock **Ravalsjön** Buskerud Nge.

Rafvalstjärn Vrml. innehåller snarast liksom så många andra tjärnnamn i dessa trakter, ett personnamn, alltså **Ragh(n)-vald,** samma namn som ingår i **Ravalshytta** Garpenbärgs sn Da-

¹) Jfr Persson Wz. ss. 87, 244.
²) Jfr Persson Wz. s. 46 f.
³) Enligt en annan uppgift, som dock ej vunnit bekräftelse, uttalas namnet ra⁴veln.

larna. Liksom **Rafveltjärn** i Vg. är det ytterst litet. Åtminstone det senare namnet har sannolikt samma nedsättande betydelse, som uppträder i t. ex. **Stackalstjärn**[1], nsv. **Småkraktjärn** m. fl. i öfversikten anförda. **Rafveltjärn** förbinder jag med sv. dial. **ravel** n., hvilket utom 'prat' äfven betyder 'något som är dåligt, drafvel' Smål. (Rz s. 520). Om **Rafvalstjärn** också hör hit, utgår det kanske från ett fsv. ***raval** m., isl. ***rafall**, hvilket vore etymologiskt identiskt med no. **raval** m. 'stackare', af Ross anfört från Fosn, Ork.[2]; troligast är emellertid, som nämnts, detta namn sammansatt med **Ragh(n)vald.**

Raveln, se **Ravaln** (s. 470 not 3).

Refven re⁴ven ingår som senare led i sjönamnen **Bred-, Mögrefven.** Här kan föreligga en bildning af sv. **ref,** fno. **rif** n. 'grund', hvilket ingår i några no. ortnamn på **-heimr**[3]. Samma ord uppträder äfven i sockennamnet **Refvesjö** Kinds hd Vg., år 1368 skrifvet **Rivasiö**[4], samt **Refvakärr** Tosjö sn Skå.[5] Namnet kunde — att dömma af kartan — ursprungligen ha tillkommit **Bredrefven** samt särskilt syftat på dess sydöstra del. Som i öfversikten framhålles, har namnet regelbundet blifvit mask., ehuru grundordet har neutralt kön; jfr de analogt bildade **Axen, Blåkaren, Gryten, Hörnen, Kloten** o. s. v.

Möjligt är dock äfven, att senare leden innehåller sv. **refva,** fsv. **riva,** isl. **rifa** 'remna o. d.' Ett no. gårdnamn, där detta ord möjligen ingår, anföres af Rygh NG 1: 185. Äfven om sjö-

---

[1]) Detta namn kan dock innehålla **stafkarl** i egentlig betydelse; jfr **Notbindartjärn, Tataregölen** m. fl.

[2]) Detta ord hör till no. **rave** 'pjalt; stymper' (Ross) ock är bildat med samma afledning som t. ex. deverbativerna isl. **etall** 'förtärande', **flogall** 'rask', **þagall** 'tyst', no. **blaasall** 'blåsig', **krekall** 'svag', **ruskall** 'orolig, stormande', sv. dial. **vidräkal** 'som gärna drifver omkring', **trägel** 'trägen' eller (då ordet synes vara denominativum) närmare som no. **rotall** 'smutsig', hvilket kanske snarast hör till **rot** 'orenlighet', — ett ringa antal representanter för en bildningstyp, hvilken i isl. ock särskilt i no. visat sig mycket lifskraftig (se om densamma Karsten Prim. nominalb. 2: 98, där dock ordet icke finnes upptaget). Samma ord är naturligtvis no. **raval** m. (i bet. 'en som »ravlar» : vrøvler, tumler'), hvilket dock har en mera deverbativ prägel. Af de ofvan anförda ex. framhålles särskilt det såväl till bildning som betydelse analoga **krekall** 'svagelig'.

[3]) Rygh NG Indl. s. 70. [4]) Styffe Un.$_2$ s. 109.

[5]) Falkm. s. 80.

namnets sista led är ett femininit ord, skall namnet blifva maskulint: de undantag, som finnas från denna regel, utgöras af namn på gölar ock små tjärn. Betydelsen vore densamma som i sjönamnen **Klämmingen**, det besläktade **Remnaren, Ryfven** m. fl. Det ofvan anförda **Rivasiö** kan dock i alla händelser på grund af sitt **a** ej höra hit.

Regnaren, se **Rägnaren.**

Remma, gårdnamn, se följ. namn.

Remmen (Lotter c. 1750) Svanskogs ock Edsleskogs s:nar, Tössbo hd Dalsl., nu kallad **Ömmeln.** Att emellertid uppgiften hos LOTTER är pålitlig, framgår däraf att vid sjön en gård **Remmesnäs**[1] är belägen, hvilket namn tyder på ett fsv. sjönamn ***Rimir** eller ***Remir**; jfr **Brånäs: Bråen, Möckelsnäs: Möckeln, Ramnäs: Ramen, Rämsnäs: Rämmen** o. s. v. Detta sjönamn kan vara aflett af ett numera försvunnet namn å den icke obetydliga älf, som flyter genom sjön, motsvarande fno. älfnamnet **Rima**[2]. Detta synes vara bildat af det i norska ortnamn ofta uppträdande **rim** 'långsträckt förhöjning, bärgsrygg' = sv. dial. **rem** 'sandås, bevuxen med barrskog' Jtl. (Rz s. 529), da. dial. **rem** 'strandbrädd vid en fjord, jordrygg'; jfr äfven n-afledningen fno. **rimi,** no. **rimi, rimme, remme** med samma betydelse[3]. Att dömma af kartan synes naturen å sjöns stränder tala för en dylik härledning.

Samma ord ingår också i gårdnamnet N. o. S. **Remma** samt det däraf bildade sjönamnet **Remmasjön** (GS 1 Ö 38) Långaryds sn, Västbo hd Smål. Denna sjö har tydligen i äldre tid haft mycket större utsträckning än nu, ock gårdarna Remma äro belägna alldeles invid dess forna stränder. Gårdnamnet **Remma** kan väl vara bildat direkt af sv. dial. **rem,** äldre ***rim**; jfr **Gryta, Hestra, Hvena, Kisa, Vasa** o. s. v.[4]; men det kan äfven förutsätta ett sjönamn ***Rimir** (***Rimir: Remma** = **Rägnaren: Rägna** o. s. v.). För öfrigt erinras om ortnamnen **Eke-, Å-, Ölsremma,** hvarom se under **Ölen,** samt om det västfaliska bynamnet **Rehme,** fht. **Rimi, -e,** hvilket af Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 111 säkerligen riktigt förbindes med det med

[1]) Så GS 1 V 33; Lex. 6: 387: **Rämmesnäs.**
[2]) Om detta namn se Rygh NG 2: 252, 318, Elven. s. 192.
[3]) Rygh Thr. VSS. 1882, s. 59, NG Indl. s. 70.
[4]) Se Hellqu. Ark. 17: 66 f.

vårt nordiska ord stambesläktade ags. **rima** 'kant, strandbrädd'[1]. Jfr äfven **Rämmen, Rämmingen.**

Remnaren **rem³nar²n** (**Remnaren** enl. uppgift; **Rimaren** GS 4 Ö 32), ytterst liten vattensamling i Ärila sn, Ö.-Rekarnes hd Sdml. Sjön är enligt meddelande belägen i en remna bland bärg. Grundordet är sv. **remna**, fsv. **rifna, rimna** eller ock det likbetydande fsv. **riva**, nsv. **refva**[2], i hvilket fall namnet är en bildning på **-nir.** Jfr **Refven.** Hvad namnet **Rimaren** beträffar, kunde man tänka sig, att här ett likbetydande äldre ord förelåge, hvilket ersatts med ett annat begripligare. Om fullt analoga namnutbyten se under **Malen, *Malingen, Oren;** jfr äfven (de tautologiska bildningarna) **Näståugen, Skrikegallen.** Om detta **Rimnaren** varit en talad form, kunde man möjligen våga ställa det till lat. **rīma** 'klyfta, remna', därest detta utgår från en stam **rīm**[3]. Men äfven för den händelse att lat. **rima** reflekterar ett äldre ***ricma**[3], bör ett däraf aflett germ. ***rihmjaz** som bekant gifva ett fsv. ***Rīmir** → **Rimaren.** I fråga om betydelsen jfr t. ex. **Klysan** ock **Klämmingen.**

Renaren väl **re³nar²n** (**Renarn** GS 5 Ö 31), ytterst liten sjö i Knutby sn, Närdinghundra hd Uppl. Namnet ställer jag till det vanliga fno. älfnamnet **Rein(a)**[4]; jfr äfven västfal. flodnamnet **Reine**[5]. Möjligen är **Renaren**, fsv. ***Renir** en utbildning af ett motsvarande ånamn. Grundordet är, åtminstone i det svenska namnet, snarast adj. **ren,** isl. **hreinn.** Jfr med afseende på betydelsen grek. flodnamnet Καθαρός i Kolchis, källnamnen Καθαρή: adj. καθαρός 'ren'[6] ock Ἁγνώ: ἁγνός 'ren'[7].

Om fno. **Reinsio**[8], nu **Rensvattnet** (GS 2 V 34) Boh., hör hit, är osäkert; jfr äfven djurnamnet **ren** ock **åkerren.**

Rengen, se **Rängen.**

Rickaren (Lex. 3: 107) Gryts sn, Daga hd Sdml., måste vara en felaktig form. Enligt uppgift kallas nämligen sjön **Ricksjön,** såsom äfven GS 4 Ö 33 ock Tham Nyk. s. 267 ange. Då

---

1) Se om detta äfven Middendorff Aeng. flurn. s. 108.

2) Om förhållandet mellan dessa båda ord se Kock Sv. lm. XV. 8: 16.

3) Jfr Persson Wz. s 103. 4) Rygh Elven. s. 188.

5) Se Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 111.

6) Fick Bezz. Beitr. 22: 43. 7) Fick Bezz. Beitr. 22: 49.

8) NGL 2: 487, 488, V. 2: 822.

framställningen i Lex. i öfrigt, delvis ordagrant, är lånad från THAM, beror formen **Rickaren** tydligtvis på förbiseende.

Ett **Ricksjön** förekommer äfven i Ög. (GS 3 Ö 34). Skulle man i första sammansättningsleden våga se en motsvarighet till nht. **ricke**, fht. ***riccha**, got. **rikki** 'råget'? Ordet är visserligen uppvisat blott i ty., men dess bildning, förgerm. ***rizní-**, visar hän på en mycket hög ålder. I fråga om betydelsen vore särskilt **Hinsen** ock därunder anförda sjönamn att jämföra; äfven erinras om sjönamnet **Hjorten**.

Rifven, se **Ryfven.**

Rimaren, se **Remnaren.**

Ring- såsom ingående i sjönamn, se **Gällringen.**

Rinnen[1].

1) (Hermelin 1808, GS 1 V 32) på gränsen mellan Östervallskogs, Karlanda o. Järnskogs s:nar, Nordmarks hd Vrml.

2) (Hermelin 1808, GS 1 V 32) Karlanda sn, Nordmarks hd Vrml.; genomfluten af **Rinnälfven.**

3) **rin³nen²** (Lotter c. 1750, Fernow s. 16 [1773], GS 1 V 32) på gränsen mellan Brunskogs o. Boda s:nar, Jösse hd Vrml.: **Rinnefors,** bruk hvars ålder räknas från slutet af 1600-talet.

Alla tre sjöarna hafva en långsträckt form. Namnet hör till det nord. värbet **rinna**, fsax. (o. s. v.) **rinnan**, got. **rinno** 'strid bäck', sv. dial. **opprinna** 'källa', rotbesläktat med lat. **rivus** 'bäck'. Namnet **Rinnefors** tyder på att denna tolkning går i den rätta riktningen. Säkerligen syftar namnet ursprungligen på de i förbindelse med sjöarna stående åarna; jfr **Rinnälfven** (← ä. ***Rinna?**) ock **Rinnan,** älf i Kalls sn Jtl. Samma namn ingår väl äfven i **Rinnasjön** (GS 2 Ö 32) vid gården **Rinna** i **Rinna** sn, Göstrings hd Ög. Socknen, som skall ha nämnts redan på 1200-talet[2], skrifves åren 1382 ock 1437 **Rinna**[3]. Gård- ock sockennamnet tyckes förutsätta ett ursprungligen osammansatt sjönamn; se äfven **Värnen** ock jfr **Näkna: Näknen, Veckla: Veckeln** m. fl. I öfrigt erinras om fno. älfnamnet **Renna** (Rygh Elven. s. 330), da. **Rennebæk** Nielsen, fht. **Rinnenbach** Förstem.

---

[1]) Om akcenten för Rinnen 1 ock 2 har jag trots förfrågning ej lyckats erhålla någon uppgift.

[2]) Tham Link. s. 595.

[3]) Höjer 2: 106, Styffe Un.$_2$ s. 201.

Mindre sannolikt är, att sjönamnet bör (som hos Rygh Elven. s. 192 sker) direkt sammanställas med det gamla fno. älfnamnet **Rind** eller **Rinda**[1]. Detta är kanske dock i alla händelser rotbesläktat. **Rind**: ir. **rían** 'haf'[2] = stammen **grind-** 'sand' (se **Grindeln**): ir. **grían** 'sand'? Till en afljudsform af roten **ri** 'rinna' hör som bekant äfven det galliska flodnamnet **Rênos** 'Rhen'[3] (← ***Rei-no-s**), alltså egentligen 'floden', lånat i urgerm. tid under formen **Rīn**: fht. **Rīn**, holl. **Rijn** o. s. v.[4]

Fsv. **Ripa**, älfnamn, nsv. **Rippetorp**, gårdnamn, se **Ripplingen**.

Ripplingen, **Öfre** o. **Nedre**, **rip³lingen²** (**Riplingen** Hermelin 1810, Tham Link. s. 44; **Ripplingen** GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög.: **Rippestorp**. Att en dylik stam uppträtt i svenska vattendragsnamn, visar fsv. **Ripaqvarn**[5] Häradshammars sn Ög. : af det här förekommande ånamnet **Ripa** har det nuvarande gårdnamnet **Rippetorp** bildats, fsv. ***Ripoþorp**. **Rippestorp** utgår däremot tydligen från ett maskulint första sammansättningsled, alltså ett sjönamn. Sjöarna ha, att dömma af kartan, bärgiga eller åtminstone högländta stränder. Det ligger alltså nära till hands att föra namnet till fno. **rípr** 'klippa, backsluttning'. Om, såsom Falkm. s. 80 antager, äfven **Ripa** Åhus Skå. är bildat af detta ord, måste i den fda. formen **Rypæ** **y** anses utmärka långt i-ljud. I fråga om betydelsen kunna t. ex. sjönamnen **Fjällen, Hillen, Hällingen, Klefven** jämföras. Dock kunde namnet äfven förbindas med sv. no. **ripa** 'repa, liten skåra'. Se i fråga om betydelsen under t. ex. **Klämmingen, Klysan, Remnaren**. Den enda betänklighet jag hyser mot denna härledning är, att ordet **ripa** åtminstone numera endast användes om en liten fin skåra.

---

1) Anfört af Rygh NG Indl. s. 70, VI. 1: 82, 84 o. s. v., Elven. s. 192.

2) Om detta ord se Wh. Stokes hos Fick$_4$ II. 227.

3) Utförligare med talrika källhänvisningar handlar om detta namn Egli Nom. geogr. s. 774 (1893).

4) Se t. ex. Luft ZfdA 41: 238. Enl. d'Arbois de Jubainville Prem. habitants de l'Europe 2: 211 reflekterar urgerm. ***Rīnaz** snarare ett liguriskt **Reinos** (ligurerna anses af nämnde förf. för indoeuropéer). Den sv. formen **Rhēn** beror väl på falsk ljudsubstitution, d. v. s. **Rhēn**: nht. **Rhein** = **ben**: **bein**, **sten**: **stein** o. s. v.

5) SRP nr 1477 från 1380.

Skulle man våga draga några slutsatser af gårdnamnet **Rippestorp**, är namnet först i senare tid utvidgat med afledn. **-ling**. Jfr det analoga förhållandet med sjönamnet **Islingen**. På samma sätt ha sjönamnen **Grytingen, Hissingen, Vinningen, Yxningen** först i yngre tid utbildats med suffixet **-ing**. Gårdnamnet tyder däremot på ett fsv. sjönamn ***Ripir**. Emellertid är det som bekant särskilt vanskligt att bygga på sammansatta ortnamn, hvilkas fsv. former icke äro kända. Sammandragningen af ***Riplingsþorp** till **Rippestorp** är för öfrigt ej våldsammare än den af **Raklangis torp** till **Rakstorp** (se **Raklången**); jfr äfven **Hultsfred**: ***Hulunder** (se **Hulingen**), **Hällesnäs**: **Hällungen**, **Skärsboda**: **Skärfvingen**.

Risingen (Cræling s. 129 [1774]) Kristdala sn, Tunaläns hd Klm. Härmed åsyftas utan tvifvel den sjö, som är belägen vid gården **Risinge** (GS 4 Ö 37) ock som, då intet annat å kartan angifves, säkerligen är uppkallad efter gården ock sålunda nu heter **Risingesjön**. En sjö kallad **Risingesjön** vid gården **Risinge** finnes äfven i Sdml., nämligen i Husby sn, Ö.-Rekarnes hd (GS 4 Ö 32). Då nu båda dessa sjöar stå i förbindelse med åar, kunde man visserligen tänka sig, att här sjönamnet, ett fsv. ***Rīsinger**, vore det ursprungliga ock aflett af ett ånamn ***Rīsa** = fno. älfnamnet **Rísa**, no. **Risa**, afloppet för Hersjøen Akershus[1]. Men detta antagande är föga troligt, emedan ortnamnet **Risinge** äfven annorstädes förekommer, där en sådan tolkning ej är möjlig eller ligger nära till hands. Jag erinrar om sockennamnet **Risinge** Ög.[2] ock gårdnamnet **Risinge** Öl.[3] Sjönamnet **Risingen** är alltså en bildning af gårdnamnet **Risinge**, af samma art som t. ex. sjönamnen **Aplungen, Drättingen, Glaåkern, Knabbarpen, Rycklingen, Tydingen, Yddingen**.

Det vanliga gårdnamnet **Risinge** är väl i sin tur bildat af släktnamnet ***Risinger** eller ***Risunger**[4]. I vissa af dessa ortnamn ingår vidare sv. no. **ris**[5], isl. **hrís**, hvilket enl. Rygh NG Indl. s. 70 uppträder i en mängd no. ortnamn ock enl. Falkm. s. 80

---

1) Rygh NG 2: 329, Elven. s. 193; jfr **Risån** Vg. SGU Ab 11: 10.

2) Så 1422 enligt Styffe Un.$_2$ s. 207.

3) Styffe Un.$_2$ s. 215.

4) Se därom utförligare i min afhandling Ortnamnen på **-inge** s. 111.

5) Snarast i betydelsen 'liten skogslund'? Jfr Rz s. 535, **Falkm.** s. 80.

i åtskilliga skånska sådana. Utom sin nuvarande betydelse hade ordet den af 'småskog', ock det är väl denna som i regel ingår i ortnamnen. I Atlakv. användes ordet liktydigt med skog i allmänhet: »hrís þat it mæra, er meðr Myrkvið kalla»; jfr Kauffmann PBB 18: 139. Af hithörande sjönamn har jag antecknat **Rissjön** (GS 1 Ö 39 : **Risböke**), **Ristjärn**[1], **Risvattnet** (1 V 31). Af samma ord är äfven fsv. skogsnamnet **Rislingi, Riislinger** aflett (VGL IV. 11); jfr **Risuiðær.**

I detta sammanhang må uppkastas den frågan, om ej **Rådasjön** N. Råda sn, Älfdals hd Vrml., i äldre tider burit ett hithörande namn. Det är i ock för sig sannolikt, att denna stora sjö någon gång haft en mera själfständig benämning. Att denna innehållit den ofvannämnda vattendragsstammen **ris-**, är ganska troligt på grund af namnen **Risäter** å sjöns västra ock **Risbärg** samt **Ristorp** å dess östra sida.

'**Ristelången** har antagligen varit namnet å den sjö, som å GS 2 V 34 kallas **Ristelångvattnet** ock som är belägen i Bullarens hd Boh. I fråga om första leden se **Risten,** i fråga om senare **Lången.**

Risten **ris⁴ten.**

1) (Lotter c. 1750, Hermelin 1810, GS 3 Ö 35), ganska betydlig sjö i Björsäters sn, Bankekinds hd Ög. : **Ristskeda.**

2) (Hermelin 1810, Widegren 2: 135 [1828], GS 3 Ö 34) på östra gränsen af Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. : **Rist.** Gårdnamnet har naturligtvis uppstått, innan sjönamnet erhöll best. slutartikel; jfr **Dunker** : sjönamnet **Dunkern, Kalf** : **Kalfven, Lid** : **Lien, Lång** : **Lången, Sotter** : **Sottern** o. s. v.

3) (**rístn̥** l. **réstn̥**) (GS 3 Ö 31 genom tryckfel **Besten**) Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. Jfr gårdnamnet **Resta,** äldre **Ristehyttan**[2].

Risten 1 har bärgiga ock branta stränder samt är lång ock smal. Risten 2 har en mera afrundad form samt enligt uppgift låga stränder runt omkring; dock synes en blick på kartan icke gifva meddelaren i allo rätt. Risten 3 har en afsmalnande form; stränderna tyckas i allmänhet vara flacka.

---

[1]) GS 1 V 32 2 ggr, 2 V 32, 1 V 31, 3 Ö 30.

[2]) Enl. Karlsson Bidr. t. Sveriges uppodlingshist. (Sv. fornm.-för. tidskr. 10: 42).

Namnet är säkerligen att föra till den stam **rist-**, som ingår i isl. **rista** 'skåra, öppning, gap' (= no. **rista**, se Ross), **rista** 'skåra, fåra', fsv. **rist** 'eg. inskärning, skåra; gränsmärke'[1]. Det har sålunda ungefär samma betydelse som sjönamnen **Gillen, Klämmingen, Klysan, Remnaren** o. s. v.

Samma stam ingår kanske också i sjönamnen **Ristelången, Ristesjön** (GS 1 V 36) Kullings hd Vg., **Ristevattnet** (2 V 35) Inlands Fräkne hd Boh. samt det mycket smala **Risttjärn** (1 V 32) Vrml. Ett helt annat ord är enligt min mening det fno. isl. önamnet **Rist, Hrist** (Rygh NG 2: 84). Detta ställer jag till no. **rist** f. 'bärgskam' Aas. Ross ock identifierar det med lat. **crista** 'kam på djur o. d.', hvilket ord som bekant äfven är besläktat med lat. **crinis**, gr. κέρας o. s. v.[2] Mindre sannolikt är, att no. **rist** är lika med germ. ***risti-*** 'upphöjning' (fht. **ur-rist**) : **rīsan** (Brugm. Grundr.$_2$ 1: 780). För önamnet **Hrist** är i alla händelser en dylik härledning utesluten. På grund af strändernas beskaffenhet hos Risten 2 ock 3 kan man ej häller föra sjönamnet hit — en etymologi som vore föga sannolik äfven därför, att sjönamnet uttalas med akc. 1. En bildning af sbst. **rist** skulle snarast gifva ett fsv. sjönamn ***Riste** l. ***Ristir**.

Fsv. **Riuasiö**, sockennamn, se **Refven**.

Rixen (Tham Link. s. 36) = **Risten** 2. Vare sig formen **Rixen** förekommit i det talade språket — hvilket torde böra betviflas — eller ej, beror den på anslutning till **Käxen**, äldre benämning på den sjö, som nu kallas **Käxten**. Omvänt har detta senare namn erhållit sitt t från **Risten**.

Rogvarpen, se **Råvarpen**.

Rommen, enligt uppgift uttalat »rommen»[3] (Hermelin 1808, GS 1 V 32) mellan Stafnäs ock Värmskogs s:nar, Gillbärgs hd Vrml. : **Rombotten, Rommenäs**. Gårdnamnen visa, att sjön i fsv. tid hetat ***Rōme**; jfr ***Ome** (se **Ommen**). Man har att förbinda ordet med den fno. älfnamnsstammen **Róm-** ock utgå från den stam **rōm-**[4], som finnes i isl. **rómr** m. 'stämma, ljud', **rómo-**

[1]) Jfr Schlyt. Gloss., Södw.

[2]) Det bör anmärkas, att en af dessa öar nu heter **Haaøen** 'den höga ön'.

[3]) »Stundom förekommer här ett ljud mellan o ock å» (θ?). Akcentuppgift har ej lemnats.

[4]) Enligt en i trakten gängse mening har sjön i äldre tid **kallats Ramen** efter en godsägare **Ram**.

samr 'larmande'[1]; detta är i sin ordning en m-utbildning af den rot, som föreligger i fht. **ruo-d** 'rugitus', fslav. **ra-rŭ** 'sonitus' o. s. v.[2] Jämför med afseende på betydelsen sjönamnen **Bjälmen, Galmaren, Gällen, Jälmaren, Kärmen, Ommen, Open, Skrikegallen,** fno. **Rymr** o. s. v. ock se för öfrigt de många i betydelseöfversikten upptagna sjönamnen med samma betydelse.

Sannolikt är väl, att hit äfven böra föras: **Romesjön** (GS 2 V 36) : **Rombacka, Romsjön** (2 V 34) Boh., **Rommatjärn** (1 V 36) Vg. Den första är emellertid belägen i **Romelanda** sn, hvilken under medeltiden kallades **Rimalanda**[3]. Har socknen sitt namn efter sjön, kan dennas namn ej höra hit. Kanske har dock sockennamnet ombildats i anslutning till sjönamnet?

Roslången, vanligen rω³sloŋ²gen (**Raslången** Lotter c. 1750, Sjöborg Blek. hist. o. beskr. 2: 374 [1793], Öller Beskr. öfv. Jemshögs sn s. 39 [1800], Lex. 1: 223; **Rosslången** GS 2 Ö 40, Falkm. s. 83), betydligt lång ock smal sjö i Jämshögs sn, Listers hd Blek. på gränsen till Vånga sn Skå.; äfven kallad **Baggebodasjön** (: **Baggeboda**). Säkerligen riktigt har Falkm. s. 83 fört första leden i namnet till sv. dial. **rås** f. 'kärr; sumpigt ställe inom en för öfrigt fast ock torr mark, hvarest vattnet rinner fram' Vg. Hall. Smål.; 'lång, ej djup dal, vår ock höst af vatten öfversvämmad' Vg.; 'öppen vattenstrimma i en tillfrusen å l. sjö' Häls.[4], fsv. **(vatn)ras** 'vattenlopp, strömfåra', isl. **rás** 'lopp, vattenränna o. d.' Samma ord, **rås,** ingår äfven i vattendragsnamnen **Rossvalen (Råsvalen), Råsen**[5], **Råsagöl** (GS 3 Ö 38 : **Råsa), Råsebäcken** (1764) Klm., med omgifvande »sidder ock kärrdrag» enl. Crælius s. 179. Om ordet såsom uppträdande i några skånska gårdnamn se Falkm. s. 82.

Den i sjönamnet **Roslången** älst uppvisade formen **Rasberor** antingen på att i traktens dialekt äldre ā i hufvudbetonad stafvelse ej öfvergått till **å**[6] eller på att hufvudakcenten legat

---

[1]) Jfr Rygh Elven. s. 197.

[2]) Om öfriga släktingar till detta ord se Persson Wz. s. 87.

[3]) Styffe Un.₂ s. 357. [4]) Se Rz s. 549.

[5]) På grund af det äfven förekommande uttalet med akc. 2 kunde man dock tänka sig, att **Råsen** helt enkelt betyder 'råsjön'; se **Råen, Rågreken.** Jfr **Alsen** 'alsjön' ock därunder anförda paralleller.

[6]) Jfr uppgifterna hos Lundell Sv. lm. I. 2: 100.

på senare ledens hufvudstafvelse. Jfr **Ralången, Rålången** samt **Asunden.** — Om senare leden se **Lången.**

Rossvalen l. **Råsvalen** l. **Råsvaren** ros³va²l(e)n [1] l. **rå³sva²l(e)n** l. **rå³sva²r(e)n,** af allmogen uttalat *rôsvån* l. enligt annan uppgift »**råsvāŋ**», alltså med kort eller långt å-ljud i första stafvelsen (**Råsvalen** Tuneld s. 82 [1741], Nora bärgsl. s. 64 [1791], Hermelin 1803, **Råsvaln** Nohrborg Lindesbergs stad och sochn s. 39 [1761]; **Raswahln** Grau s. 29 [1754]; **Rossvalen** Berglund s. 1, GS 3 Ö 32, 2 Ö 31; **Rosvalen** Tham Örebr. s. 4; **Råsvar** l. **Råsvaren** Johansson Norask. ark. 3: 3), ganska betydlig sjö i Lindes sn, Lindes bärgsl. Vstml. : **Rossvalslund.** En efter sjön uppkallad by kallas i 1539 års jordebok **Råszwarsby** [2]. Detta namn visar hän på ett fsv. sjönamn **Rās-var-.** Första leden har redan af Johansson Norask. ark. 3: 3 utan tvifvel riktigt ställts till det under **Roslången** omnämnda sv. dial. **rås.** Senare leden torde böra förbindas med sjönamnet **Varen** ock därunder anförda namn på nordiska vattendrag samt vidare möjligen med det **-vara,** som uppträder i flera namn å vid sjöar belägna gårdar såsom fsv. **Grovara, Sævara,** nsv. **Hillevara** ock som jag under **Grosken** för till ags. **waroð** 'strand', fht. **węrid, warid** 'ö' (ty. **werder**), isl. **ver** n. 'haf' o. s. v. I hvilken speciell betydelse denna stam uppträder i **Rossvaren,** är icke gott att säga. De nämnda orden föras ganska allmänt till sskr. **var, vari** 'vatten, väta', zend. **vairi-** 'sjö', isl. **úr,** sv. **ur** 'fint rägn'. Kanske föreligger här alltså ett gammalt ord för »vatten», »vattendrag» l. dyl.; jfr t. ex. **Afvern, Juttern, Laggaren, Maren, Naten, Noen, Näken, Nätaren, Vättern.** Se äfven **Salvaren.**

Roten ro³ten².

1) (GS 1 Ö 38), liten sjö i Unnaryds sn, Västbo hd Smål. : **Rotabo.**

2) **Stora** o. **Lilla** (GS 3 Ö 34), små sjöar i Krokeks sn, Lösings hd Ög. Af detta sjönamn är väl det fsv. gårdnamnet **Rothult** bildat (SRP nr 22 från 1351); enligt SRP reg. skall en så benämnd gård ännu finnas i Krokek.

Samma namn tycks äfven förekomma i Ångm. : **Hammarroten, Vikeroten, Mellersta rothen,** äfven skrifvet **millersta rottan**

---

[1]) Detta uttal var för en af mina meddelare obekant.

[2]) Norask. ark. 1: 414.

(år 1567)[1]. Det torde knappast finnas något skäl att skilja dessa namn från nord. **rōt** f. 'wurzel'. **Roten** 1 o. 2 förutsätta tydligen ett fsv. ***Rōte,** alltså en n-utvidgning af nämnda ord. Svårare blir att bestämma, hvilken föreställning ordet här skall återgifva. Ett fsv. ***Rōte** kan emellertid helt enkelt betyda 'rotsjön', sjön å hvars botten eller stränder (en myckenhet) trädrötter o. d. förekomma. Jfr med afseende på bildningen t. ex. **Fjällen** 'fjällsjön', **Gryten** 'stensjön', **Kornan** 'kornsjön'. I så fall vore närmast att erinra om **Rotsjön** (Grau s. 443 [1754]) Bro sn Vstml., **Rotasjön** (GS 1 Ö 39), **Rottjärn** (2 V 32); se äfven **Rotungen.** Samma ord ingår i åtskilliga no. gårdnamn ock namn på öar, näs o. d.[2] samt väl också i no. älfnamnet **Rota**[3]. Andra från växtriket hämtade sjönamn äro — utom de många, som bildats af namn på träd — exempelvis **Agnaren, Axen, Busken.** Kanske har liksom vissa af dessa namn **Roten** afseende på något i sjöarnas form l. dyl.

Ganska osannolikt är, att namnet skulle vara bildat af en annars ej uppvisad substantivstam **rōt-** 'klyfta, remna l. dyl.' : nord. **rōta,** ags. **wrót(i)an;** jfr det möjligen (i alla händelser blott på långt håll) besläktade sskr. **vrạná-** 'riss, spalte'[4]. Icke häller finns någon anledning att föra namnet till ett annars icke uppvisat adj. motsvarande ags. **rót** 'glad'. Mera tilltalande vore det att förbinda **Roten** med stammen i valkyrienamnet isl. **Róta,** hvilket blifvit tolkat som 'stürmisches graupeln'[5]. Att antaga, det valkyrienamnet självt ingår i vårt sjönamn, torde icke vara rådligt, om ock parallellerna (sjönamnet) **Gunnen** : (valkyrienamnet) **Gunnr, Hillen : Hildr, Gändeln : Gǫndul, Misteln : Mist** ock **Roten : Róta** kunna värka bestickande; jfr **Allgunnen.** — Fsv. ***Rōte.**

Rottnen l. (för 3) **Rotten.**

1) **rot³nen²** [6] l. möjligen **rot⁴nen** [7] (**Rotnen** Blaeu 2 : 36 [1663], Tuneld s. 132 [1741]; **Rottnen** Chr. Bonde i HSH 6 : 152 [1658][8], Lotter c. 1750, Rogberg o. Ruda s. 225 [1770],

[1]) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 21.
[2]) Rygh NG Indl. s. 30, 2: 349.
[3]) Se Rygh Elven. s. 198, där äfven vårt sjönamn omtalas.
[4]) Persson Wz. ss. 47, 164. [5]) Meyer Germ. myth. s. 177.
[6]) Enligt fyra uppgifter. [7]) Enligt en uppgift.
[8]) Stafningen har möjligen moderniserats; jfr samma arb. s. 86.

Hermelin 1809, GS 3 Ö 39), stor sjö i Hofmantorps o. Nöbbeleds s:nar, Konga hd Smål. Härifrån kommer **Rottne å**, i sitt sydliga lopp kallad **Ronnebyån**. Det är sålunda självklart, att stadsnamnet **Ronneby** i sin första led döljer ett forntida namn på denna å[1]. Det skrifves i fda. **Rotnebu**[2] ock **Rothneby**[3], i fsv. **Rotna by** (Nya krön. v. 2442, SFS), alltså ett äldre ***Rotnar by** : älfnamnet **Rotn**; jfr **Rottnen** 3 samt det på samma sätt uppkomna **Nättraby** (se **Nätterhöfden**).

2) (**Rottnen** Smål. beskr. under **Söraby**; **Rottnesjön** Wieselgren 2: 844) Söraby sn, Norrvidinge hd Smål. Emellertid är detta namn numera icke i bruk i trakten, utan sjön kallas allmänt **Söraby-** eller **Norrabysjön** (GS 2 Ö 38). Att emellertid i äldre tider sjön hetat **Rottnen**, är mycket sannolikt. Socknen Söraby, inom hvilken sjön till stor del är belägen, utgöres nämligen af de år 1779 förenade **Norra o. Södra Rottne** socknar. Detta sockennamn skrefs år 1345 **Røtna** SD V, år 1403 (Sudhre) **Ruttnæ** SD NS I. Mellan Norrabysjön ock Innaren ligger ännu en gård, **Rottnö**, uttalat **Rottne**, ock vid en fors nära Innaren **Rottnekvarn**.

3) **rot⁴ten**[4] (*rǿtn̥*) (**Rotnen** Lotter c. 1750, Fernow s. 11 [1773]; **Rottnen** GS 1 V 31; **Rotten** Hermelin 1808, Björkman s. 113, Höjers karta, Cederström Vrml. fiskev. nr 1096), lång ock smal sjö i Gräsmarks o. Sunne s:nar, N. Fryksdals hd Vrml. : **Rottna**, hvilket namn är bildat af **Rottnen** som **Näkna** af **Näknen**, fsv. **Nøma** af **Nömmen**, **Veckla** af **Veckeln**, **Rägna** af **Rägnaren** o. s. v. Sjön genomflytes af **Rottna-** l. **Rottneälf** (: **Rottnedal**, **Rottneholm**), hvilken vid **Rottneros** å nuvarande stranden af sistnämnda sjö bildar ett väldigt fall, **Rottnafallet**. Denna älf kallas år 1400 **Rothna å** (SRP nr 3076). Namnet **Rottneros** visar för öfrigt, att älfnamnet i äldre tid varit osammansatt : det utgår från ett fsv. **Rotnar os**[5], bildat af fsv. **ōs** 'mynning' ock gen. af älfnamnet **Rotn**, på samma sätt som fsv. **Hindær os** utgår från ett fsv. älfnamn ***Hind**, hvarom utförligare under **Hinsen**; jfr fno. **Aeluar os** (1273, Modin. Sv. landsm.

---

[1]) Jfr äfven Sjöborg Blekinge hist. 2: 247 (1793).

[2]) Valdem. II:s jordeb. s. 48. [3]) Styffe Un.₂ ss. 77, 79.

[4]) Enligt två uppgifter.

[5]) Nu folketymologiskt anslutet till **ros**; se Nor. Sv. lm. VI. 5: 29.

XIX. 2: 72), nu **Älfros** Sveg, Härjedalen, **Niðaróss** : flodnamnet **Nið**. För öfrigt erinras om **Rottnesjön** Härj.[1] samt det fno. älfnamnet **Rotn** i **Rotneim**.

Då vi nu skola söka att etymologiskt förklara detta namn, utgår jag från det förhållandet, att sjöarna **Rottnen** 1 ock 3 stå i förbindelse med älfvar, hvilka utmärka sig för delvis mycket häftigt forsande vatten, som bildar höga fall, samt att nära **Rottnen** 2 ett **Rottnekvarn** är beläget vid en fors. Beträffande Rottneån erinras om forsarna vid Ugnanäs ock särskilt Ronneby[2], ock de höga fall, som bildas af Rottneälfven, äro ganska allmänt bekanta. Det förefaller alltså, som om här älfnamnet öfverflyttats på de sjöar, genom hvilka älfvarna passera. Att såväl Rottneån (Ronnebyån) som Rottneälf i äldre tider haft osammansatta namn, har ofvan påvisats. Hvad åtminstone den förra beträffar, är det säkerligen dess södra lopp som burit namnet ***Rotn**, hvilket sedan fortplantat sig mot norr. Fsv. ***Rotn** är en bildning på n af svaga stadiet[3] till isl. **hrjóta** bl. a. 'störta, falla'; **Rottnen** 1 synes utgå från en häraf afledd an-l. ja-stam (jfr afd. II. 3). Af detta värb härleder Rygh NG 2: 393 fno. älfnamnet **Rota**. Älfnamnet **Rotna** (till **Rottnen** 3 ofvan) för han däremot[4], som jag tror utan skäl, till **rotinn** 'rutten'. Till roten i **hrjóta** ställer jag vidare fsv. ånamnet ***Rytla** i **Rytlofors** (SD 1: 551 fr. 1279; se d. o). Äfvenledes hör hit fno. fjordnamnet **Rjótangr**[5], jfr t. ex. no. **rjót** m. Aas., isl. **Hrjótr** namn på Oden. Möjligen är det, såsom redan s. 74 antytts, den hos samma stam förekommande betydelsen 'utstöta ett groft ljud, ryta, vråla' som bör läggas till grund : i senare fallet erinras om de synnerligen många betydelseparallellerna, som uppräknas i öfversikten. För öfrigt föreligger naturligtvis den (dock mycket svagare) möjligheten, att namnet hör till den likbetydande roten lat. **rudo**

[1]) Westin Sv. lm. XV. 3 (karta).

[2]) »Strömmen störtar sig (vid Ronneby) utför branterne, skummar sig i fallet, ock låter höra et häftigt buller.» Sjöborg Blek. hist. 2: 257 (1793).

[3]) I fråga om bildningen jfr bl. a. det fno. fjord- ock älfnamnet **Sogn** (: **súga**?); se **Sången**.

[4]) Jfr Rygh NG 2: 319, 3: 245, Elven. s. 199, där äfven sjön **Rottnen** Smål. omnämnes.

[5]) Rygh Stud. s. 76.

'brüllen, schreien' o. s. v., ved. **rudrá** 'Maruts, vindgudar'[1]. Ånamn på **n** äro ganska vanliga; jfr fsv. **Dumn, Gimn.** Ett antal af sjönamnen på **-naren** torde äfven vara bildade af sådana (se afd. II. 3).

Rotungen (Cederström Vrml. fiskev. nr 1800), tryckfel för **Botungen.**

Roxen **rok⁴sen** (**fraa roxn** H. Brasks brefväxling, HSH 14: 75; **Roxen** G. I:s reg. 16: 392 [1544], SD 1: 608 [o. slutet af 1500-talet? jfr noten], Blaeu 2: 35 [1663], Tuneld s. 115 [1741], Broocman 1: 17 [1760], GS 3 Ö 34 o. s. v.; **Råxen** VetAH 22: 193 [1761]; i **Roxan** Spegel Guds verk ss. 108, 109 [1685]), stor sjö i Bobärgs, Åkerbo m. fl. h:der Ög.: **Roxtorp.** Med afseende på sjöns naturförhållanden må nämnas, att norra stranden mästadels är högländt, brant stupande, längst ned sandig eller klippig, men med djupt vatten nära intill land[2]; södra stranden är flack. Då jag hos två med sjön förtrogna personer anhållit om uppgift å dess mäst karakteristiska egenskaper, ha de — oberoende af hvarandra ock utan att därvid ha haft dess namn i tankarna — meddelat mig, att sjön särskilt är känd för sina många höjd- ock sänkråkar. Dessa göra sjön, som om vintern synnerligen mycket användes vid körslor, i högsta grad farlig ock osäker; flera människor måste på grund häraf årligen sätta lifvet till. En notis med enahanda innehåll har jag sedermera äfven läst i Norrköpings tidningar. Erinrande om det jämtländska sjönamnet **Wåxen** (så 1559), hvilket att dömma af skrifningarna **Voxsjön, Wåxiönn** (1566, 1573)[3] måste utgå från ett ***Vågsjön,** tillåter jag mig framställa den förmodan, att namnet helt enkelt är att förklara som ett fsv. ***Rāksio,** alltså ett sv. **Råksjön.** Ordet heter på östgötska **råk;** jfr det af Rz s. 547 från Ög. anförda **sänkeråk** f. 'vråk på stark is, med åt öppningen sluttande kanter'. Detta **råk,** fsv. ***rāk,** är samma ord som isl. **rák** 'fåra', no. **råk** 'strimma, rand, råk' ock kan på grund af det uddljudande **v-** icke identifieras med synonymet **vråk**[4]. Säkerligen gör emellertid denna härledning på mången läsare samma intryck som på mig själf, då jag först kom att tänka

1) Thumb KZ 36: 197. 2) Tham Link. s. 16.

3) Nordlander Sv. lm. XV. 2: 16.

4) Se Nor. Sv. etymol. s. 62; jfr Rz. s. 547.

på densamma: den värkar icke öfvertygande, af det skäl att man icke väntar sig en så enkel, för att ej säga banal förklaring af ett namn med en så vördnadsvärd ock uråldrig prägel som **Roxen**. Förutsatt, att sjön burit det ofvan anförda namnet **Våxen**, hvilket ju lika väl kunnat skrifvas **Voxen**[1], kunde det emellertid ifrågasättas, om man ej skulle ställt sig lika tviflande gentemot en förklaring af detta namn ur **Vågsjön**, hvilken dock bevisligen är riktig.

Sjönamnet **Roxen** identifierar jag med **Råcksjön** Huddunge sn Vstml. ock det likalydande namnet å en vid Jönköping belägen sjö, som hos Tuneld s. 147 (1741) skrifves **Rocksjön**. I samtliga namnen har den långa vokalen i stamstafvelsen förkortats framför dubbelkonsonant. **Roxen** : **Råcksjön** = **Flaxen** : **Flaksjön**; jfr för öfrigt t. ex. **Flyxen**, **Foxen** samt vidare fsv. **Væxio**, nu **Växjö** ← ***Væghsio** (se **Ivåg**). I detta sammanhang kan nämnas, att sjön **Rocksjön** Ångm. år 1567 kallas **Råke tresk** ock år 1568 **Råkesiö träsk**[2].

En härledning af namnet **Roxen**, som påminner om den här framställda, omtalas af Hederström VetAH 18: 289 (1757), nämligen af **råg** ock »**se**» (sjö). Ett dylikt sjönamn har värkligen förekommit i fsv. tid, såsom framgår af fsv. gårdnamnet **Rog(h)sio**, nu **Rågsjö**, hvarom under **Kornan**. En annan möjlighet, som från vissa synpunkter onekligen är mera tilltalande, vore att antaga, det namnet hade en upprinnelse af samma art som det ofvan behandlade **Foxen**. **Roxen** kunde förhålla sig till ett fsv. ***rok** n. (= no. **rok** n. 'rygen, drev; storm som driver vand i luften'): isl. **rjúka**, sv. **ryka** liksom **Foxen** till **fok** n. : **fjúka**.

Slutligen må nämnas, att de ofvan föreslagna etymologierna af namnet göras något osäkra af den omständigheten, att just i Ög. en oförklarad stam **rok-** flera gånger ingår i ortnamn. Jag erinrar om **Roklunda** (i **Roklundom, Ruklundom**, 1405), nu **Råcklunda** Ekebyborna sn, **Rokløsa** (i **Rokløsom**, 1402), nu **Råcklösa** Häradshammars sn, ock **Rokstadha** (i **Rokstadhum**, 1403), nu **Rogestad** Ö. Hargs sn, allt enl. SD NS I.

---

[1]) Jfr byn **Voxsätter**, Nordlander Sv. lm. XV. 2: 16.

[2]) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 28.

Till det af Rygh NG 3: 365 anförda no. älfnamnet **Rokka** kan man ej ansluta sjönamnet, emedan det förra uttalas med slutet o.

Rudungen ru³dug²gen (**Rudingen** Radloff 2: 92 [1805]; **Rudungen** GS 6 Ö 31), mycket liten sjö i Skederids sn, Sjuhundra hd Uppl. Att dömma af den hos Radloff anförda formen föreligger här icke någon sammansättning, utan en afledning af en stam **rud-**. Namnet synes vara bildat af fisknamnet **ruda**, hvilket uppträder i fsv. i sammansättningen **rudhodamber** Södw.[1], ock alltså närmast att jämföra med sjönamnen **Hörningen, Mysingen**. Är härledningen riktig, bör det snarast betraktas som ett väl på formen syftande s. k. jämförelsenamn. Fisknamnet **ruda** ingår dessutom i flera sammansatta sjönamn: **Rudsjön**[2], **Rudesjön**[3], **Ruesjön** (GS 2 Ö 40 Blek.), **Rudtjärn** (3 Ö 31 2 ggr Vstml.), **Rudetjärn** (2 V 33 Dalsl.), **Ruegölen** (3 Ö 40 Blek.). Dessa senare namn angifva emellertid, att rudor (i större mängd) anträffats eller finnas i nämnda sjöar. Formerna på **rue-** utgå från dialektformen **rua**. Om utbredningen af fisken i fråga se närmare Lundberg Sv. insjöfiskarnas utbredn. s. 28, af hvilken framställning synes framgå, att den är mäst utbredd i Blekinge. Från detta landskap härröra också de flästa af de med fisknamnet sammansatta sjönamn, som ofvan anföras. I detta sammanhang kan nämnas, att smål. **rua** i de flästa fall icke betecknar Cyprinus carassius, utan sarfven, Scardinius erythrophtalmus[4].

Ruggen rug⁴gen.

1) (Broocman 2: 123 [1760], GS 3 Ö 40), liten sjö i Vreta sn, Gullbärgs hd Ög.

2) **Stora** o. **Lilla** (GS 6 Ö 32), små sjöar i Öster-Åkers sn, Åkers skeppsl. Uppl.: **Ruggsättra** (så uttalat).

Ett norskt älfnamn **Rugge** omtalas af Rygh Elven. s. 199 ock föres till no. **rugga** 'vagga, gunga'. Man kunde dock äfven tänka på det ord, som ligger till grund för fsv **ruggotter** 'skroflig, rynkig', sv. dial. **rugget** Rz; jfr **Runken**. Namnet torde, om

---

1) Om ordet se för öfrigt Hellqu. Etymol. bemerk. s. X.
2) GS 3 Ö 34 Ög., 6 Ö 31 Uppl.
3) GS 2 Ö 40 Blek., 1 V 37 Vg.
4) Lundberg anf. arb. ss. 29, 36.

denna härledning träffar det rätta, här som i så många andra fall snarast åsyfta beskaffenheten af sjöarnas närmaste omgifning.

Rummen **rum⁴men** (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36), tämligen stor sjö i Gamleby sn, S. Tjusts hd Klm. : **Rumshult, Rumma, Rummelsrum.** Enstafvighetsakcenten ock gårdnamnet **Rumshult** visa hän på ett fsv. sjönamn ***Rumber.** Jfr **Drögshult** : **Drögen, Finshult** : **Fenen** o. s. v. Sjönamnet har gamla anor. Gården **Rumma** nämnes år 1368 (i **Rumum** dat., enl. SRP nr 818). Det är bildat af **Rummen** liksom **Näkna, Remma, Rottna, Rägna, Veckla** o. s. v. af resp. sjönamn. Ett **Rumma** finns för öfrigt i Horns sn Ög., men synes ej kunna härledas från namnet å någon närliggande sjö. Hvad slutligen gårdnamnet **Rummelsrum** beträffar, utgår det ytterst ej från sjönamnet **Rummen.** Det skrifves år 1447 **Rwnnersrwm**[1]. Detta namn tycks som första led innehålla ett sjönamn ***Runnir.** Med sjönamn sammansatta gårdnamn på **-rum** äro just i Klm. ytterst vanliga (se närmare under **Allgunnen** 3 samt i öfversikten). För denna uppfattning talar äfven den omständigheten, att — såsom lektor LUNDGREN upplyst mig — något personnamn här ej gärna kan ingå. Att en sjö under tidernas lopp växlat namn, är icke särskilt sällsynt; vanligen erinrar dock det nya namnet till ljud eller betydelse — stundom bådadera — om det forna, se **Allgunnen (Algudhi), Frillen, Malen, *Maling(en), Ryningen, Tåkern** m. fl. Ännu flera jämförelsepunkter erbjuder parallellen **Rifven** ock **Ryfven** (se detta senare ord). Om nu alltså fsv. **Runnersrum** värkligen innehåller ett gammalt sjönamn — hvarom närmare under ***Runnir** — är detta namn utan tvifvel det älsta. Det nya namnet ***Rumber,** hvaraf **Rumshult, Rumma,** påminner i ljudligt afseende så starkt om det förra, att det torde kunna betraktas som en slags folketymologisk ombildning af detta. Till det nya sjönamnet har så **Rummelsrum** redan i slutet af medeltiden i formellt afseende anslutit sig: det skrifves år 1500 **Romolsrwm**[2]. Fsv. ***Rumber** är en substantivering af fsv. adj. **rum-**

---

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 69.

[2]) Vadst. kl. jordeb. s. 69. Möjligen tyder dock detta namn på en tredje sjönamnsform. Jfr(?) **Rwmelssandh** (1500, enl. Vadst. kl. jordeb. s. 120) N. Vi sn, Ydre hd Smål., ock **Rommelsjö,** gård i Öggestorps sn, Tveta hd Smål.

ber 'rymlig', sv. dial. **rum**[1], fda. **rūm**, isl. **rúmr** 'rymlig; bekväm', got. **rums** 'rymlig, bred', mht. **rūm**, nht. **geraum**; jfr t. ex. mlt. **de rume sê**. Samma ord ingår äfven i **Rummesjön** (GS 4 Ö 38) ock **Rumsjön** (3 Ö 36). Det förra namnet är ett fsv. ***Ruma** (obl. kas.) **sio(r)** ← äldre ***Rume** (nom.) **sio(r)**; jfr fsv. **Breþasio, Diupasio, Holasio, Langasio** o. s. v. Namnet **Rumsjön** bäres af en sjö, som är belägen i S. Vi sn, Sevedes hd Klm., vid gården **Rum**, hvilket gårdnamn synes visa tillbaka på ett enkelt sjönamn ***Rumber**.

En afledning på -ian af samma stam är sjönamnet **Rymmen**; jfr **Dypen : Djupen, Fläten : Flaten, Fyllen : Fullen**. — I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Bredrefven, Möckeln, Vien** o. d.

Ett enkelt, af adj.-stammen **rūm-** bildat sjönamn har möjligen burits äfven af **Rumhultsjön** (GS 4 Ö 35) Klm. : **Rumhult**. Detta gårdnamn visar emellertid, att i så fall namnet ej lytt ***Rumber**, utan ***Rume**; jfr **Frillhult : Frillen** (med akc. 2). ***Rumber** (hvaraf **Rumshult**) förhåller sig till ***Rūme** (hvaraf **Rumhult** ← ***Rumahult**) som t. ex. **Bleken** 1 till **Bleken** 2. Däremot finnes det intet skäl — åtminstone efter de nuvarande naturförhållandena att dömma — att spåra ett sjönamn i socken-namnet **Rumskulla**[2] Ög. o. Klm. — Fsv. ***Rumber**.

Rumpen[3] (GS 2 Ö 40), liten sjö i Asarums sn, Bräkne hd Blek. : **Rumpeboda** (ett stycke från sjön). Till grund för namnet ligger säkerligen fsv. sv. **rumpa** i betydelsen 'stuss, bakdel'. Jfr **Rumpsjön** (GS 2 V 34 Boh.), **Rumpesjön** (1 V 33 Dalsl.), **Rumpegöl** (2 Ö 40 Blek.), **Rumpviken** (Tham Sthlm s. 13), gården **Rumpoker, Rwmpokær** (1447, 1500)[4] Kaga sn Ög., **Rumpokær** (1320) Björsäters sn Ög.[5], **Rumpekärr** Rägna sn Ög., ängen **Romppa** (1500) Ög.[6] I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Halen, Vispolen** ock no. sjönamnet **Gumpen** (af

---

[1]) Se närmare om detta ord Rz.

[2]) Så redan 1337 enl. Styffe Un.₂ s. 184.

[3]) Akcenten å namnet är mig obekant.

[4]) Vadst. kl. jordeb. s. 44.

[5]) Att detta varit beläget i denna socken, är säkert däraf, att flera andra af de i dokumentet omedelbart bredvid omnämnda gårdarna måste förläggas dit; se närmare under **Meshatten**.

[6]) Vadst. kl. jordeb. s. 72.

gump 'bakdel')[1]. I alla dessa namn är det formen som åsyftas. I Norge finnas äfven gårdar som kallas **Rumpen,** se t. ex. Rygh NG 1: 392. Härledningen af detta ord är densamma som för det svenska sjönamnet.

Högst osannolikt är, att namnet **Rumpen** bör föras till ags. **ʒehrumpen** 'rynkig'; jfr **Ruggen, Runken.**

Rungeln rug³gel²n, af allmogen uttalat »rogern» (**Rungen** Hermelin 1809; **Rungeln** GS 4 Ö 37) Döderhults sn, Stranda hd Klm. Jag misstänker starkt, att formen **Rungeln,** som förekommer å GS ock att döm ma af uttalsuppgiften i de mera bildades tal, beror på ett misslyckat försök att återge det uttal hos allmogen, som i meddelande till mig betecknats **rogern.** Snarast ha vi här att utgå från ett fsv. ***Rungir,** som bör gifva ett nsv. **Rungern** eller **Rungaren.** Formen **Rungen** hos Hermelin kan äfven tyda på ett ***Runge.** Detta namn hör till sv. **runga** 'genljuda', no. **rungla** 'larma' Aas., isl. **Hrungnir** 'larmaren'. Det är icke en tillfällighet, att så många nordiska sjö- ock jättenamn kunna härledas ur gemensamma stammar, jfr t. ex. **Galmaren** ~ **Aurgelmir, Ymsen** ~ **Ymir.** Jättarna voro i allmänhet ovädersdemoner ock hafva i enlighet därmed benämningar med betydelsen 'larmande, tjutande' o. d., hvilken — såsom framgår af öfversikten (afd. III) — är bland sjönamnen synnerligen talrikt representerad. Jfr äfven **Bjälmen, Bången, Gallen, Loren, Ommen, Open, Rommen, Tjutingen.**

Möjligen beror formen **Rungeln** på anslutning till namnet å den i närheten liggande **Hummeln.** En dylik påvärkan är ganska vanlig; jfr t. ex. **Arken, Käxten.**

Sjöns form ger just ej anledning att ställa namnet till sv. dial. **runge** 'krokig björkslå', got. **hrugga** 'staf'[2], mht. **runge** f. 'stång'; jfr t. ex. **Bjälken, Stockaren.**

Rungern, antagligen riktigare form för **Rungeln,** se o. d.

Runken, Stora o. **Lilla,** rug⁴ken[3] (GS 3 Ö 34 m. fl.), små sjöar i Kullerstads samt Borg o. Löts s:nar, Mämmings hd Ög., enl. Tham Link. s. 851 belägna i kulligt ock kuperat land. Möjligen

---

[1]) Rygh NG IV. 1: 208.

[2]) Om detta ord ock dess grundbetydelse se vGrienberger Sitzungsber. d. k. Akad. d. wiss., phil.-hist. cl., Wien 1900, CXLII. 8: 120.

[3]) Enligt två uppgifter.

bör namnet föras till stammen **runk-** i sv. **rynka,** mht. **runke** o. s. v. Man skulle kunna tänka sig, att namnet syftar på en krusig eller ojämn yta. Jfr hvad som hos Rygh NG 15: 109 yttras om no. ortnamnet **Rokne.** Enligt kända ljudlagar kan stammen i vårt sjönamn vara identisk med den, som uppträder i no. älfnamnen **Rokka, Rukkaaen** o. s. v., hvilka Bugge-Rygh Elven. s. 200 anser kunna komma af **(h)røkkva** 'rynka'[1].

Fsv. ***Runnir** är ett sjönamn som torde förutsättas af fsv. gårdnamnet **Runnersrum,** hvarom närmare under **Rummen.** Här ingår möjligen samma stam som i sjönamnet **Runn** Dalarna, fsv. **Rundh**[2], å kartan Ducatus Vplandia (Blaeu 2: 19—20) skrifvet **Ronn,** af Tuneld s. 101 (1741) **Runn;** vidare **Runnesjön** (GS 2 V 35 Boh.), **Runnsjön** (3 Ö 33 Ög.). Möjligen böra dessa namn ställas till fsv. **runne** m., isl. **runnr** m. 'buske'; jfr **Busken.** Däremot hör **Rundsjön** (5 Ö 33) Kattnäs sn Sdml. säkerligen till fsv. **runder,** sv. **rund;** jfr med afseende på betydelsen **Sälfveln, Trindeln, Valen.**

Runviken, Runtuna, se under **Rönnmaren.**

Ruppen l. rättare **Råpen** **rå³pen**[2] (*rèpən*[3]) (**Ruppen** GS 2 Ö 36) Hagrida sn, N. Vedbo hd Smål. : **Rupphult,** af allmogen uttalat **rep-**[3]. Namnet är säkerligen identiskt med det nedan anförda, likaledes i Smål. förekommande sjönamnet **Råpen,** men jag har dock ansett det vara säkrast att behandla det under den vanliga skriftformen. Sjön är omgifven af höga backar, bärgsskrefvor o. d.; dock på ena sidan af kärrmark, där i äldre tider sjön gått fram. På grund af uttalsformen kan man med ganska stor säkerhet ansätta ett fsv. ***Röpi.** Detta sjönamn hör liksom **Ryppjan** till en stam **rup-,** som tvifvelsutan betytt 'hål, öppning' l. dyl. ock äfven ingår i got. **raupjan,** fht. **roufen,** ty. **raufen** o. s. v. En hithörande rot på ieu. **p** uppträder i lat. **rumpo,** isl. **rjúfa, rauf** f. 'hål, öppning', sjönamnet **Ryfven**[4].

---

[1]) Om en annan härledning af no. **Rokka** o. s. v. se Rygh NG 15: 211 ock Elven. s. 195.

[2]) Dipl. dalek. 1: 305.

[3]) I alla händelser med å-ljud, som står på gränsen till öppet ö-ljud. Uttalet **rup⁴pen** — i anslutning till den ofvan angifna kartformen — förekommer endast hos s. k. bildade personer.

[4]) Om växlingen mellan ieu. **b** ock **p** se t. ex. Brugm. Grundr.₂ 1: 629.

En utbildning på -n (förgerm. **rupn-**) föreligger kanske i fno. älfnamnet **Ruppa** (»i **Ruppudalenom**»), no. **Råppa**, anfört af Rygh NG IV. 1: 209[1]. Jfr äfven **Glypen**. Betydelsen 'hål o. d.' är ytterst vanlig hos våra sjönamn; jfr t. ex. **Dolpan, Gillen, Glupen, Holken, Hulingen, Kjusen, Remnaren.**

Rusken **rus⁴ken** (**Rwsk** 1167[2]; **Rusk** 1196—1210[2]; **Rusken** Arrhenius Dissert. de Smol. s. 43 [1719], GS 2 Ö 37—38; **Roseken** Hermelin 1809, Wieselgren 3: 238 [jämte **Rusken**]), stor sjö i Nydala sn, Västra hd Smål.; jfr **Ruskån**, som nu ej står i förbindelse med Rusken, men i äldre tid säkerligen gjort det[3]. Jag finner nämligen denna ås fsv. namn i första leden af det **Ryskiomadhum**, hvaraf enl. SRP nr 157 hälften år 1354 testamenterades till det närbelägna Nydala kloster. I detta namn ingår tydligen ånamnet **Ryskia**, hvilket med **iōn**-suffix bildats af sjönamnet. Sjön karakteriseras af en person, som varit bosatt i trakten, såsom stormig ock blåsig samt lätt upprörd i stora vågor. Namnet, äldre ***Rusker**, är af samma stam som fsv. **rusk** n. 'buller, larm, oväsen' Södw., ä.-nsv. **rusk**, om träd (Bellman), no. **rusk**, mht. **rûschen** 'brusa, storma, susa, hastigt skynda fram', holl. **ruischen** 'rauschen' o. s. v., no. **rusk** 'rasende, galen' Ross : sv. **rusa**, no. **rusa** 'störta, storma fram' o. s. v.[4], väl af samma rot som sskr. **rósati** 'vredgas o. d.', **rosas** 'vrede, raseri'. Jfr **Rysken**. Namnet har sålunda en hos våra sjönamn ytterst vanlig betydelse; jfr t. ex. sjönamnen **Bången**[5], **Rungeln** (ock där anförda ord), älfnamnen **Brusan, Suseån** o. s. v. Af utomgermanska namn erinras om det gall. flodnamnet **Tanaros**, nu **Tanaro**[6].

Någon skulle kanske i detta namn snarare vilja söka det i sv. sjönamn vanliga **k**-suffixet. Man kunde då ha att utgå från ett ieu. ***rudhs-qo-** (: gr. ἔρευθος ~ isl. **rauðr** o. s. v., se **Rön**).

---

1) I Rygh Elven. s. 197 sammanställes det också med **Ruppen**, men föres, knappast riktigt, till no. **rupp, ropp** 'ruttet trä'.

2) SD 1: 96, 127. 3) Allvin Östbo s. 8.

4) Om hithörande ord ock deras härledning jfr för öfrigt Persson Wz. s. 161, Bezz. Beitr. 19: 274, Ehrismann PBB 20: 51, Karsten Prim. nominalb. 2: 163 f. Rotbesläktat är nog äfven sv. **rör**, isl. **reyrr**, got. **raus**, hvarom se närmare Uhlenbeck Ark. 15: 157.

5) Jfr Rimkr. 1: 1404: »The giordo rusk ok mykit bangh.»

6) Se Stokes, Fick₄ 2: 122.

Jfr fno. älfnamnet **Roðk** ← ***Rudh(x)-qo-** (se afd. II A 12). Men häremot talar, att man i så fall väntat sig ett ***Rosk**; jfr sv. **rosk** 'rost' af den ofvan angifna ieu. grundformen[1]. Jag anser därför denna härledning osannolik. Andra möjligheter till förklaring anföras af Bugge-Rygh Elven. s. 331.

Formen **Roseken** är en på litterär väg uppkommen, folketymologisk omtydning, som saknar alla stöd i fornspråket. — Fsv. **Rusk-**.

Rycklingen (Radloff 1: 6 [1804]), lång ock smal sjö i Faringe sn, Närdinghundra hd, ock Tuna sn, Olands hd Uppl. : **Rycklinge**, under medeltiden skrifvet **Ryklinge** eller **Röglinge**[2]. Sjön kallas nu **Rycklingesjön** (Radloff 2: 179 [1805], Tham Ups. s. 181) eller **Viken** (Tham anf. st., GS 5 Ö 30). Med sjönamnet **Rycklingen** förhåller det sig så som med **Drättingen, Turingen, Yddingen** : de äro samtliga uppkallade efter de vid sjöarna belägna gårdarna, snarast dock genom sammansättningar med **-sjö** som mellanled. **Rycklinge** är ett af de många gårdnamn på **-(l)inge**, som innehålla släktnamn[3].

Rydsjön, se **Rönnaren**.

Ryfven.

1) **ry⁴ven** (**Rifven** Hermelin 1818, Lex. 7: 654; **Ryfven** GS 4 Ö 36, Sv. turistfören. årsskr. 1896, s. 267), lång ock smal sjö i Lofta sn, N. Tjusts hd Klm. : **Ryfvenäs** (hos Hermelin 1818 skrifvet **Rifnäs**), nu uttalat **ryvenäs**[4], **Refverum**, hvilket uttalas så som det här skrifves[4].

2)[5] (**Ryfven** GS 2 V 31), tämligen obetydlig sjö i Järnskogs sn, Nordmarks hd Vrml.

Hvad **Ryfven** 1 beträffar, talar formen hos HERMELIN samt gårdnamnet **Refverum** för att man här har att utgå från ett fsv. ***Rivi.** Sjön har högländta stränder ock långsträckt form. Namnet hör säkerligen till fsv. **riva**, isl. **rifa**, sv. **refva**, hvarom se närmare under **Refven** ock **Remnaren** (: **remna**). Det vid

---

1) Brugm. Grundr.$_2$ 1: 705.

2) Styffe Un.$_2$ s. 289.

3) Se Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 114.

4) Om akcenten ha inga uppgifter lemnats. Sannolikt ligger emellertid i det första namnet hufvudtonen på **-näs**; det senare har säkerligen akcentformen 3 ~ 2.

5) Ingen uttalsuppgift har lemnats.

sidan häraf förekommande namnet **Ryfven** kunde ha haft liknande betydelse, om man finge ställa det till burträskmålets **ryv**, dalm. **ryve** n. 'näfverskål, bytta', andra sv. dial. **ryva** f. 'bytta', fsv. **riuva** 'sönderbryta o. d., isl. **rjúfa** ds., med afljudsformen **rauf** f. 'hål, öppning', hvilket senare enl. Rygh NG Indl. s. 28 ingår i no. ortnamn. Namnet vore då på långt håll besläktat med sjönamnen **Ruppen, Ryppjan, Råpen.** Sjönamnet **Ryfven** torde emellertid närmast böra betraktas som en folketymologisk ombildning af det äldre **Rifven**; möjligen kan äfven y-formen hafva utvecklat sig på rent ljudligt sätt. Förhållandet mellan dessa här behandlade båda sjönamn erinrar i hög grad om den under **Rummen** omtalade procedur, hvarigenom ett äldre ***Runnir** (hvaraf fsv. **Runnersrum,** nu **Rummelsrum**) utträngts af ett ***Rumber** (hvaraf **Rumma, Rumshult**). För det värmländska sjönamnet finnes däremot ingen synlig anledning att antaga namnväxling. Det bör sålunda utan vidare föras till den stam, som ingår i de nämnda dialektorden med grundbetydelsen 'hål, fördjupning o. d.' ock som står i afljudsförhållande till isl. **rauf,** sv. **röf.** Om den hos sjönamn ytterst vanliga betydelsen se under (det besläktade) **Ruppen (Råpen).** — Fsv. ***Rĭvi,** ***Rȳve.**

Rymmen **rym³men²** [1] (**Rymman** Lotter c. 1750; **Rymmen** Rogberg o. Ruda s. 321 [1770], Hermelin 1809, GS 2 Ö 38), stor sjö i Gällaryds sn, Östbo hd, ock Slätthögs sn, Allbo hd Smål. Namnet hör under alla omständigheter till den stam **rūm-** 'rymlig', som ingår i sjönamnet **Rummen.** Detta senare namn är som nämnt en substantivering af fsv. adj. **rumber.** Däremot bör **Rymmen** snarast betraktas som en **n**-stamsutvidgning af det likabetydande fsv. adj. **rymber,** fht. **rūmi;** jfr **Fyllen** samt dessutom **Bleken** 1, **Djupen, Flaken, Hviten.** Formen **Rymman** är oblik kasus; jfr t. ex. fsv. **Soma,** nu **Sommen** m. fl. m. fl. Liksom gårdnamnet **Rummesjö** förutsätter ett fsv. ***Rumasio,** äldre ***Rume sior,** har man på grund af fsv. gårdnamnet **Rymmesyo** (1409 enl. SD NS II), nu **Rimsjö,** Husby sn Uppl., att ansätta ett fsv. ***Rymasio,** äldre ***Ryme sior.**

Namnet **Rymmen** bör ej, åtminstone ej omedelbart, ställas till fno. sjönamnet **Rymr** l. **Rymir**[2], ty en nysvensk motsva-

[1]) Enligt två uppgifter. [2]) Rygh NG 1: 173.

righet till dessa namn hade gifvit **Römmen** l. **Römmern**; se under **Ryngen** ock jfr **Römningen**.

Enligt Allvin Östbo s. 7 kallas sjön äfven **Lyen**, men detta namn torde åtminstone numera endast tillkomma en nordlig fortsättning af sjön.

Ryngen **ryg⁴gen?** l. **Ryningen** **ry³nigen²** (sjön **Ryning** Crælius s. 7 [1774]; **Ryningen** GS 3 Ö 37; **Ryngen** Hermelin 1818; af Lotter c. 1750 kallad **Römen**), ganska stor sjö i Mörlunda sn, Aspelands hd, ock Högsby sn, Hanbörds hd Klm., genomfluten af Åmån : **Ryningsnäs**, hos Hermelin 1818 kallat **Ryngsnäs**, hvilken form är den hos allmogen allmännast förekommande. Att dömma af den hos LOTTER förekommande formen **Römen**, föreligger äfven här ett fall, där en sjö burit två i ljudligt afseende hvarandra närstående namn. **Römen** kan identifieras med det under **Rymmen** omtalade fno. sjönamnet **Rymr**. Detta för jag till isl. **rymr** m. 'groft ljud, röst', **rymja** 'brumma o. d.' Betydelsen är densamma som i sjönamnen **Bjälmen**, **Jälmaren**, **Ommen**, **Open**, **Rommen** o. s. v. Särskilt de tre sistnämnda sjönamnen erbjuda i fråga om betydelseutvecklingen fullständiga paralleller; jfr äfven **Römmungen**.

Af de båda öfriga namnen är enligt uppgift **Ryngen** det enda som af allmogen användes. Denna form utgår närmast från gårdnamnet **Ryngsnäs**, hvilket utvecklats ur **Ryningsnäs** ungefär som **Vingåker** ur fsv. **Wikingaker**. Man kunde också tänka sig, att **Ryngen** uppkommit ur **Ryningen**, hvars första n undanträngts genom dissimilation[1]. Jag anser, att **Ryningen** är en ursprungligare form än **Ryngen**. Namnet måste enligt min mening förklaras som eliminerat ur gårdnamnet **Ryningsnäs**, ock detta fattar jag som sammansatt med fsv. personnamnet **Ryning**[2], motsvarande fht. **Runing**. Denna tolkning styrkes af gårdnamnet **Ryningsbärg** Husby sn Sdml., hvilken gård år 1663 ägdes af Ingeborg Ryning. På samma sätt har t. ex. fsv. gårdnamnet **Gardhungsnæs** (1335) bildats af personnamnet **Gardhung**[3], ock **Glysingxnæs**, nu **Glyxnäs** Uppl., af personnamnet

[1]) Jfr ett sannolikt likartat fall hos Rygh NG IV. 1: 179.

[2]) Ex. se Lundgr. Fornsv. personnamn på **-ing** o. **-ung**, s. 5. En hel mängd gårdnamn bildade af personnamn på **-ing** uppträder särskilt i trakterna söder om Bråviken, se Hellqu. Ortn. på **-inge**.

[3]) Lundgr. Fornsv. personnamn på **-ing** o. **-ung**, s. 13.

Glysing[1]. Denna förklaring af sjönamnet **Ryningen** stödes af goda ock säkra analogier; se **Addaren, Gissmunnen.**

Det gamla sjönamnet **Römen**, fsv. ***Rymber**, har sålunda — här liksom i så många andra fall — undanträngts. Det nya namnet, **Ryningen**, har för sin uppkomst delvis att tacka den omständigheten, att det i ljudligt afseende närmade sig det gamla; jfr de under **Rummen** ock **Ryfven** anförda fullt analoga fallen.

Fsv. **Ryniandi** var namnet på den å, vid hvilken gården **Rönjane** (**Rönjan**), Lekeryds sn, Tvẹta hd Smål., är belägen. Namnet finns älst uppvisat i förbindelsen **Rymanda qvarn** (felaktigt för **Ryniianda** SRP nr 893 från 1369) samt **Rynisendis qvarn** (anf. arb. nr 2837 från 1396). Det förekommer äfven i Vadst. kl. jordeb. s. 89 under formen **Röniondhe** (1466), hvarmed själfva gården åsyftas. Ordet innehåller fsv. **rynia** 'braka, dundra', isl. **hrynja**, ock är sålunda så till bildning som betydelse analogt med det fsv. sjönamnet **Lyniendi**, hvarom se under **Lonen**, fno. älfnamnet **Dynjande** o. s. v.; jfr äfven **Jälnan**, ***Siudhande**, ***Skinande** ock **Vällen.**

Samma fsv. strömnamn ingår sannolikt äfven i benämningen på en kvarnström **Rønwndha** (SD NS 3: 101 fr. 1416), **Røniwnde** (anf. arb. s. 246 fr. 1417), i ån **Næria**, nu Torshällaån.

Ryppjan väl **ryp³jan²** (GS 4 Ö 35), liten sjö i Björsäters sn(?)[2], Bankekinds hd Ög.; med delvis höglänta stränder. Namnet är ett fsv. ***Rypi**, oblik kasus ***Rypja**. Den oblika kasusformen har segrat liksom t. ex. i sjönamnen **Gäfjan, Göljan, Iljan** m. fl. Dessutom har det funnits ett af samma rot **rup-** medelst **-an** bildat sjönamn fsv. ***Röpi**, se **Råpen** (**Ruppen**), där betydelse ('hål, öppning') ock släktskapsförhållanden afhandlas. — Fsv. ***Rypi.**

Rysken **rys³ken²** (SGU Aa 12: 39) Lilla Mällösa sn, Villåttinge hd Sdml. Namnet är naturligtvis besläktat med sjönamnet **Rusken.** Beträffande den omljudda stamvokalen kunna jämföras **Flaten** ~ **Flåten, Fullen** ~ **Fyllen, Rangen** ~ **Rängen,**

---

[1]) Lundgr. Fornsv. personnamn på **-ing** o. **-ung**, s. 7.

[2]) Om denna sjö ha trots förfrågningar ej tillfredsställande upplysningar kunnat erhållas.

Rummen ~ **Rymmen, Vrången** ~ **Vrängen** m. fl. Ett af **Rusken** bildat älfnamn hette i fsv. tid **Ryskia;** naturligtvis kan rent teoretiskt sett omljudet i **Rysken** tänkas hafva en dylik grund (se närmare afd. II). I Svea- ock Götaland finnes för öfrigt ett adj. **rysk** i bet. 'vild, galen, förryckt', hvilket på liknande sätt förhåller sig till no. **rusk** 'galen', ock dess samhörighet med den under **Rusken** behandlade germ. stammen **rusk-** (i **ruska, rauschen** o. s. v.) synes ställd utom allt tvifvel.

Ryskia, ingående i fsv. **Ryskiomadhum** (1354 enl. SRP nr 157), har enligt min mening varit det fsv. namnet på **Ruskån;** se närmare under **Rusken.**

Fsv. ***Rytla,** ånamn, förmodar jag i fsv. **Rytlofors** (SD 1: 551 fr. 1279); se **Rottnen.**

Ryttaren har enligt GS 1 O 36 varit namnet på en icke obetydlig sjö i Yllestads sn, Vartofta hd Vg. Den är att dömma af kartan nu försvunnen. Namnet innehåller sv. fsv. **ryttare,** af tyskt ursprung. Samma ord ingår i **Ryttaregölen** (GS 3 Ö 39 Smål.). Sannolikt är vårt sjönamn en ellips af ett ***Ryttaresjön** l. dyl. Anledningen till namnet har säkerligen varit af mycket tillfällig natur. Jfr **Kolbrännaren, Märrsprängaren, Silfköparen, Slaktaren, Svarfvaren.**

Ryån, se under **Römningen.**

Rådasjön, N. Råda sn, Älfdals hd Vrml., har i äldre tid möjligen burit ett självständigt namn på **Ris-;** se **Risingen.**

Råen **rå³en²** (Crælius s. 391 [1736? 1774], GS 3 Ö 37), liten sjö i norra delen af Hvena sn, Sevedes hd Klm. Namnet är väl en utbildning, fsv. ***Rāe,** af fsv. **ra** egentl. 'stång, rå- l. gränsmärke', isl. **rá** o. s. v. Detta ord ingår äfven i sjönamnen **Rågreken, Rålången, Råviggen** ock sannolikt i **Råsjön** (GS 5 Ö 34 Sdml.), **Råvattnet** (1 V 34 Dalsl.), **Råtjärn**[1], no. **Raasjøen** (Bugge-Rygh Elven. s. 329); vidare i **Rååu,** äfven kallad **Vallåkraån** Skå.[2], hvilken i ett bref af år 1398 kallas **Raa**[3], gårdnamnet **Råbäck** Vg., af fsv. **Rabækker** på gränsen af Vg. ock Hall., **Råby** o. s. v. Särskilt framhålles, att de i Lulesocknarna be-

[1]) 1 V 33 Dalsl., 1 V 31 Vrml. 2 ggr.

[2]) Falkm. s. 82.

[3]) Se Styffe Un.₂ s. 51. Häraf fskå. **Raaos,** nu **Raus,** eg. 'mynningen af ån **Raa**' (jfr **Rottneros** o. s. v. under **Rottnen**); se Styffe Un.₂ s. 52, Falkm. s. 78.

lägna små sjöarna med namnet **Råtjärn** alltid äro belägna vid en rågång[1]. Med afseende på betydelsen jfr **Skålen.**

I något eller några af de med **Rå-** började vattendragsnamnen kan dock i stället sv. **rå** (**skogs-, sjö-**) ingå. Detta ord, som af Lundgr. Språkl. int. ss. 23, 24, Hednisk tro s. 5 identifierats med isl. **ráð** (**ǫll ok regin**), om samtliga gudarna, spåras af Nordlander Hednisk tro s. 4 i det inom Norrl. flera gånger förekommande namnet **Råsjön.** Om likabetydande sjönamn se under **Näckungen, Näken.** I fråga om **Rådsjön** se särskilt **Rägnaren.** Till detta ord synes man stundom kunna föra det vanliga sjönamnet **Rådasjön**[2]. Vid **Rådatjärn** (GS 1 V 32) ligger en gård **Råda,** äfvenså vid **Rådasjön** (1 V 37). I Ög. finnes ett **Rådsjön** (3 Ö 33) : **Råd.** Dessa sist anförda ord kunna dock vara af kartografer eller andra »förfinade» former (för **Råsjön : Rå**).

Rågreken rå³gre²ken (**Rågrecken** Hermelin 1803; **Rågreken** GS 2 Ö 32) på gränsen mellan Nora o. Järnboås s:nar, Nora bärgsl. Vstml. : **Rågrekstorp;** nära sjön Greken. Första leden är sv. **rå** (i **rågång** o. s. v.); se **Råen.** Om senare leden se **Greken.**

Rågsjön, se **Kornan.**

Rålången rå³log²gen (Wieselgren 3: 263), mindre, långsträckt sjö i Hultsjö sn, Västra hd Smål. Namnet är sannolikt etymologiskt identiskt med sjönamnet **Ralången.** Om förra leden se **Råen,** om senare **Längen.**

Råneln angifves i SGU 18: 43 vara namnet å en i Länna sn, Åkers hd Sdml., belägen sjö. Att dömma af sammanhanget kan härmed svårligen någon annan sjö åsyftas än **Rönnaren;** se för öfrigt d. o.

Rånen rå³nen², vanligen rå³en² (Hermelin 1818, GS 4 Ö 35), lång ock smal sjö i Tryserums sn, N. Tjusts hd Klm. Vid den älf, som står i förbindelse med **Rånen,** ligger en gård, som å kartan kallas **Långrådna,** af allmogen uttalas log³gera². I saknad af äldre former kan man knappast våga någon gissning om namnets härledning. Om i stammen ett etymologiskt berättigat **d** döljer sig, må erinras om värbet **raþa,** isl. **ráða** i betydelsen 'öfverväldiga o. d.'; jfr Kocks etymologi af det my-

[1]) Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 19.
[2]) GS 1 V 37, 1 V 36, 6 Ö 31, 1 Ö 31.

tiska namnet **Rán** (← *Ráðn) i ZfdA 40: 205. Namnet bör kanske sammanhållas med no. älfnamnet **Raana** (Rygh Elven. s. 184).

Råpen.

1) (GS 2 Ö 39) Virestads sn, Allbo hd Smål. : **Råphult;** kallas numera **Råpa sjö.**

2) se **Ruppen.**

Om namnet se för öfrigt **Ruppen.**

Råsen rå⁴sen l. (enligt annan uppgift) **rå³sen²** (GS 3 Ö 31) Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.; af sv. dial. **rås** f. 'kärr' o. s. v., se utförligare under **Roslången.**

Råsvalen, Råsvaren, se **Rossvalen.**

Råvarpen rå³var²pen (**Råvarpen** Lotter c. 1750, GS 1 V 33; **Rövarpen** Marelius karta 1774, säkerligen tryckfel[1]; **Rovarpen** Marelius karta 1780; **Råvarp** Lignell 1: 6; **Rogvarpen** Hermelin 1808; **Rågvarpen** Lex. 6: 290; **Rog-** l. **Rovärpen** Sköldberg s. 173 [1846]) Tisselskogs sn, Vedbo hd Dalsl. Senare leden är densamma som i sjönamnet **Torrvarpen** samt i sjönamnet **Varpen** Dalarna, ä.-nsv. **Warpen**[2], af Blaeu 2: 20 (1663) ock Tuneld s. 101 (1741) skrifvet **Varpan,** samt det i Häls. förekommande likalydande sjönamnet (GS 4 Ö 27). Detta namn har redan Siljestrand Ordböjn. i VML 1: 47 riktigt förklarat såsom betydande 'ställe för notvarp'. Ordet hör till fsv. **varp** f. eller **varpa** med samma betydelse, isl. **varpa,** hvilket senare ingår i no. ortnamn[3]. Formellt möjligt vore ju också att föra namnet till fno. **varp** n. 'stenrös', hvilket äfven uppträder i no. ortnamn; men den förstnämnda tolkningen är naturligtvis att föredraga. Båda orden äro afljudsformer till isl. **verpa** 'kasta', sv. **värpa,** ty. **werfen** o. s. v. Åtminstone formellt sett nära besläktat är ags. älfnamnet **Salewearp,** hvars senare led af Middendorff Aeng. flurn. s. 148 föres till ags. **wearp** i betydelsen 'anschwemmung eines flusses' (= eng. **warp**).

Svårare är att yttra sig om förra leden. Det synas dock ligga närmast till hands att antaga en betydelse motsatt den, som tycks finnas hos **Torrvarpen,** alltså härleda den förra sammansättningsleden från sv. adj. **rå** i betydelsen 'fuktig o. d.',

---

[1]) Denna karta är i fråga om återgifvande af sjönamnsformerna ganska otillfredsställande: särskilt ha o ock ö ofta förväxlats.

[2]) Dipl. dalek. 1: 307. [3]) Rygh NG Indl. s. 84.

isl. **hrár.** I så fall äro de i alla händelser unga skrifningarna **Rog-, Rågvarpen** att betrakta som beroende på falsk uppfattning af namnets härledning. Dylika etymologiserande skrifformer, som rent af trängt in i de bildades uttal, äro t. ex. **Roseken** för **Rusken, Valdemaren** för **Vammeln.** — Har emellertid den relativt sent uppträdande formen **Rogvarpen** någon bemul för sig, hade man snarast att tänka på en sammansättning af samma art som det i Atlakviða om Vǫlsungaskatten förekommande **róg-malmr** egentligen 'metall som ger anledning till strid'. Jfr i fråga om betydelsen **Trätten.**

Råviggen väl **rå³vig²gen** (Cederström Vrml. fiskev. nr 885) Östmarks sn, Fryksdals ock Älfdals hd Vrml. Se **Råen** ock **Viggen** 3, 4; jfr **Bo-, Gräsviggen.**

Räflingen, se **Römningen.**

***Ræghin,** möjligen det fsv. namnet på **Rägnaren,** se d. o.

Rägnaren räg³nar²n l. **räg³ner²n** (**Regnarn** Lotter c. 1750; **Regnaren** GS 3 Ö 33 m. fl.; **Rägnen** Hermelin 1803), icke obetydlig sjö i Rägna sn, Finspångaläns hd Ög. : **Rägna, Rägnaholm.** Båda dessa gårdnamn äro bildade af sjönamnet. Sockennamnet **Rägna** skrifves år 1332 **Ræghnæ** (SD IV). Det är bildat af **Rägnaren** liksom t. ex. **Floda** af sjönamnet **Floden, Malsna** af **Malsnan, Näkna** af **Näknen, Rottna** af **Rottnen, Strömma** af **Strömmaren, Veckla** af **Veckeln, Vira** af **Viren, Vällenora** af **Vällenoren, Äja** af **Äjen** o. s. v. Sjönamnets fsv. form synes att dömma af nsv. **Rägnaren** ha lytt ***Rægnir.** Dock må framhållas, att enligt Tham Link. s. 935 en gård **Reghinmyre** år 1385 omnämnes från Skedvi sn, ock osannolikt är väl ej, att första leden af detta namn gömmer den fsv. sjönamnsformen, som alltså borde skrifvas ***Ræghin. Rägnaren** vore i så fall en yngre utbildning af samma art som **Yxnaren.**

Har sjön emellertid hetat **Rægnir,** bör man först se till, om det kan ha varit aflett af ett älfnamn. Någon direkt motsvarighet till ett dylikt har jag dock ingenstädes funnit. Då därtill kommer, att ingen å af någon betydenhet flyter genom sjön, torde denna möjlighet ganska tryggt kunna afvisas.

Närmast till hands i formellt afseende kunde ligga att härleda namnet af sv. **rägn,** fsv. **ræghn,** got. **rign** o. s. v. Namnet vore i så fall en afledning — utan omljud — af samma art

som t. ex. fsv. **Mælir**, nu **Mälaren**, ock kunde på modern svenska återgifvas med **Rägnsjön**; jfr **Getaren** 'getsjön', **Näsnaren** 'nässjön' o. s. v. Häremot talar emellertid starkt, att jag på hela det område, hvars sjönamn jag granskat, funnit blott ett sjönamn, som synes vara bildat af detta ord, nämligen ett **Rägntjärn** i Vrml., samt att ordet i öfrigt är synnerligen ovanligt i ortnamn[1]. Anledningen till ett sådant namn kan knappast vara någon annan än den, att vattendraget i fråga efter rägnskurar brukar hastigt ock betydligt tilltaga i omfång. Så har man t. ex. samojediska **Saredajagako**, af **sarò** 'rägn' ock **jagakò** 'bäck på tundran'[2]. I detta sammanhang må äfven erinras om gr. källnamnet Ὑετίς : ὑετός 'rägn'[3].

Men om också det sålunda ej är synnerligen sannolikt, att ordet **rägn** i sin nuvarande betydelse ingår i vårt namn, är en härledning ur detta ord därmed ingalunda afvisad. Högst antagligt har nämligen **rägn** i urgamla tider haft en allmännare betydelse af 'vatten' l. dyl.; jfr t. ex. sskr. **ámbhas** 'vatten' ~ gr. ὄμβρος, hvilket är en r-afledning af stammen i det sskr. ordet[4]. Etymologien till germ. ***regna-** är icke säkert känd: man har fört det till lat. **rigare** 'bevattna' eller gr. βρέχειν 'fukta, rägna o. d.' Zupitza Germ. gutt. s. 136 ställer det till lit. **rõkti** 'rägna', **rokė** 'duggrägn'. Skulle nu ***regna-** haft grundbetydelsen 'vatten', kunde man ju tänka sig, att namnet helt enkelt betydde 'sjön, vattnet'; se betydelseanalogier under t. ex. **Afvern, Juttern, Laggaren, Maren, Naten, Noen, Näken, Nätaren, Vättern.**

Ehuru jag anser denna förklaring af **Rägnaren** såsom betydande 'sjön' för sannolikast, synes följande möjlighet äfven böra tagas i öfvervägande. I det föregående hafva sjönamn behandlats, hvilka med ganska stor sannolikhet ha mytisk innebörd; jfr särskilt ***Algudhi, Alguten, Allgunnen, Frövättern, Häljen, Näckungen, Onsörjen** samt i det följande t. ex. **Tigotten, Tisaren, Toren, Tynn, Vigotten.** Jag fäster då först uppmärksamheten

---

1) Jfr **Regnaasen** i Norge. anfört af Rygh NG 3: 339.

2) Enligt Schrenk Tundr. 1: 534, citerad efter Egli Nom. geogr. s. 816 (1893).

3) Se Fick Bezz. Beitr. 22: 46.

4) Lat. **imber** 'rägnskur' är däremot som bekant formellt identiskt med gr. ἀφρός 'skum', sskr. **abhrá-** 'moln' : ieu. ***m̥bhro-**, i afljudsförhållande till ὄμβρος.

därvid, att sjön delvis är belägen inom Skedvi socken. Detta sockennamn skrifves i fsv. tid **Skedvi** (1394)[1]. Den senare leden är utan tvifvel fsv. **vi** n. 'hälgedom'. Den förra leden har man — säkert med orätt — tolkat såsom innehållande gudinnenamnet **Skade**, isl. **Skaði**. Snarare är det här ett fsv. ***skēþ** = fht. **sceida**, mht. **scheide** f. 'skiljande; gräns', som ingår. Socknen utgör nämligen gräns till Södermanland. Huru som hälst ha vi här att göra med en forntida hälgedom eller offerplats. Jfr äfven hvad som yttras om namnet å den i närheten belägna **Tisnaren**. I detta sammanhang erinras därom, att i Odensvi socken Klm. sjöarna **Alguten, Toren, Tynn** samt **Frösjön** äro belägna, af hvilka namn åtminstone ett par hafva mytisk innebörd. För att nu återgå till **Rägnaren** anser jag det möjligt, att detta namn är en afledning af en motsvarighet till isl. **regin, rǫgn** n. pl. 'de rådslående gudamakterna'[2], motsvarande got. **ragin** n. 'råd, beslut', fsax. **regin-, regan-** 'gudomligt rådslut', fht. **regin-** i egennamn, äfven ingående i nord. personnamn såsom isl. **Rǫgnir,** i poesien uppträdande benämning på Oden, **Ragnarr** m. fl.[3] En afledning med **-i̯a-** af detta ord skulle sålunda ha betydelsen 'gudasjön'. Ungefär samma betydelse har äfven det fsv. (fda.) sjönamnet **Algudhi,** som ofvan behandlats, äfvensom väl **Åsnen** ock **Gusjön** ('gudasjön', GS 1 Ö 37 2 ggr). I detta sammanhang kan jag ej underlåta att under erinran om det isl. **ráð ǫll ok regin** påpeka, att å norra stranden af Rägnaren en liten sjö **Rådsjön** (vid **Råd**) är belägen. Det är ju möjligt, att det här under **Råen** (slutet) omtalade sv. **rå,** af äldre **råd,** i betydelsen 'gudaväsen' l. dyl. ingår. Härmed må jämföras: att vid **Allgunnen** 2 den lilla sjön **Hillen** är belägen — om nu värkligen i dessa namn stridsgudinne- eller valkyrienamnen **(Al)gunnr** ock **Hildr** ingå —; att **Tynn** i Odensvi omgifves af sjöarna **Toren** ock **Frösjön** ock att sjön **Alguten** är till finnandes icke långt därifrån; samt slutligen att sjöarna **Frö-** ock **Ullvättern** icke äro belägna synnerligen långt från

---

1) Styffe Un.$_2$ s. 207.

2) Om detta ords betydelse se närmare Bang i Akad. afh. til Bugge s. 2 f.

3) Om **ragn-** i nord. personnamn se Lundgr. Hedn. tro s. 5. Jfr från svenskt område Fyrungastenens **raginakudo,** hvarom se Brate Ark. 14: 332 f.

hvarandra. Slutligen påpekar jag, att något släktskapsförhållande icke kan äga rum mellan namnet **Rägnaren** ock det ty. flodnamnet **Regen,** namn på en biflod till Donau. Detta senare kan naturligtvis icke med Lohmeyer Deutsche flussnam. s. 97 betraktas som ett germanskt flodnamn, hvilket undandragit sig ljudskridningen. Namnet är utom allt tvifvel keltiskt[1]. Ej häller har LOHMEYER rätt, då han antager, att namnet **Regen** ursprungligen tillkommit den s. k. svarta Regen ock att det är af samma stam som got. **riqiz**, isl. **røkkr** 'mörker', gr. ἔρεβος, sskr. **rájas** o. s. v. : ieur. **g**^{u} hade gifvit ett keltiskt **b.** Något nordiskt vattendragsnamn, som med något slags visshet kan ställas till denna stam, känner jag ej. Det fno. älfnamnet ***Reka** hör säkerligen till **reka** 'drifva'[2]. I Lidhults sn Smål. finnes emellertid en sjö kallad **Räknasjön** (GS 1 Ö 39). Detta namn kan naturligtvis ej föras till det nämnda isl. **reka** (= sv. **vräka**). Då intet ställe **Räkna** l. dyl. finnes i närheten, ha vi här säkerligen att utgå från ett gammalt osammansatt sjönamn ***Rækne** l. ***Ræknir.** Att nu detta namn är rotbesläktat med ty. **Regen,** fht. **Regan(a)** eller isl. **røkkr** o. s. v., är ju möjligt; men sannolikheten för ett dylikt antagande kan ej vara vidare stor, då namnet för öfrigt står alldeles isolerat.

Fsv. ***Rækne,** se **Rägnaren** (slutet).

Räköken, uttalat »**räköken**» (**Rököken** Hermelin 1808, GS 1 V 31), liten sjö i Gunnarskogs sn, Jösse hd Vrml. Jag har om sjön erhållit uppgiften, att den är grund ock en god fisksjö; men måste åt med traktens dialekt mera förtrogne öfverlemna att söka utfundera ordets härledning.

Rälln **räl**^{4}**n** (GS 2 Ö 31), mindre sjö i Ljusnarsbärgs sn, N. Kopparbärgs bärgsl. Vstml. : **Rälln, Rällså, Rällsvik.** Vid en å mellan sjön Ljusnaren ock Rälln ligger gården **Rällsälf,** hvilket namn jämte det ofvan anförda **Rällså** visar, att äfven ån burit eller bär ett af samma ord bildat namn. På grund af de analogier, som anföras under t. ex. **Kvännaren, Ogan, Rasten, Sagan,** synes det mig sannolikt, att namnet är besläktat med sv.

---

1) Jfr Förstem. 2: 1165, Egli Nom. geogr.$_2$ s. 767. Germanskt ursprung hafva bl. a. äfven GRAFF, BERGHAUS ock RICH. MÜLLER velat vindicera åt detta namn. I Grimms Wb. 8: 504 föres det till ty. **regen** i en ursprungligare betydelse af 'framstörtande vattenmassa'.

2) Jfr Rygh Thr. VSS 1891, s. 222.

dial. **ralla** 'skvallra' ock ursprungligen haft någon af de betydelser, som tillkomma den mlt. motsvarigheten **rallen** 'larma ock prata', hvilket är en bildning på -l af stammen i fsax. **rę̄ðiôn**, fht. **rędiôn** 'reden', alltså urgerm. ***raðlôn** → ***rallôn**[1]. Den omljudda formen kan mycket väl hafva sitt ursprung i älfnamnet fsv. ***Ræella**, äldre ***Raðliôn**.

Rämmen (Björkman s. 102 [1842]) Rämmens sn, Filipstads bärgsl. Vrml.; är den sjö, som nu kallas **Näsrämmen**. Att sjön emellertid i äldre tider haft ett osammansatt namn, visas af gårdnamnet **Rämsnäs**, som förhåller sig till **Rämmen** liksom t. ex. fsv. **Ræengxnæs** till **Rängen** o. s. v. I närheten ligga sjöarna **Djup-**, **Fjällrämmen**, i Dalarna **Grund-**, **Upprämmen**. Socknen kallas eller har kallats **Räm**, **Rämen**, **Rämmen**, **Näsräm**, **Näsrämmen**[2]. Formerna **Räm**, **Näsräm** äro att jämföra med socken- ock gårdnamnen **Dunker**, **Kalf**, **Lid**, **Lång**, **Rist**, **Sotter** o. s. v., hvilka uppkommit före den tid, då motsvarande sjönamn erhöll best. slutartikel. Samma stam ingår möjligen också i sjönamnen **Rämmingen**, **Rämsjön** (GS 2 V 33), **Rämmestjärn** (1 V 31 : **Rämmestorp**), alltså uteslutande i Vrml. ock dess omedelbara närhet. Jag föreslår att fatta denna stam som identisk med den germ. stam ***rem-**, som ingår i got. **rimis** n. 'ro, hvila', gr. ἠρέμα 'lugnt, milt', lit. **rimti** 'vara lugn', sskr. **rámate** 'stannar, hvilar'[3]. Jfr med afseende på betydelsen **Lygnern** ock därunder anförda namn. Med **Rammen** kan man däremot knappast våga förbinda namnet under annan förutsättning än den, att omljudsformer trängt upp från en gammal lokativform på -i; jfr **Rangen** ∼ **Rängen**.

Jag förutsätter alltså, att sjönamnet är inhemskt svenskt. Enligt Wiklund Sv. Dagbl. 1902, nr 266, s. 2 skulle det emellertid ha finska anor. För detta antagande talar — såsom W.[4] meddelar mig — likheten med finska **räme** 'moras, kärr' samt dessutom den omständigheten, att namnet ej uppträder utom finntrakterna i Vrml. ock Dalarna; enligt hvad dr KALLSTENIUS meddelat kan det dessutom ej beläggas före den finska inflytt-

---

1) Se Hellqu. Ark. 14: 145.

2) Se Sidenbladh Sveriges härads- o. sockennamn s. 93.

3) Om dessa ord se för öfrigt Persson Wz. ss. 70, 240, Zimmerman Bezz. Beitr. 25: 45, $Fick_4$ 1: 528, 2: 233.

4) Bref af d. 7 okt. 1902.

ningens tid. WIKLUND gör dock mot sitt förslag till tolkning af namnet **Rämen** den viktiga invändningen, att i dessa trakter annars blott småtjärnar erhållit finska namn: de större sjöarna ha vanligen bibehållit sina gamla svenska benämningar, äfven, som det tyckes, i finnarnas eget språk.

Rämmingen, Stora o. **Lilla, räm³migen²** (**Remmingen** Lotter c. 1750; **Rämningen** Cederström Vrml. fiskev. nr 1648, 1651; **Rämmingen** Hermelin 1808, GS 1 V 32) på gränsen mellan Gillbärgs ock Nordmarks h:der, söder om sjön St. Gla Vrml. Sjönamnet är säkert medelst afledningen **-ing** (l. **-ung**) bildat af namnet på den å, **Rämån,** som förbinder Rämmingen med sjön St. Gla, på samma sätt som enl. Modin Sv. lm. XIX. 2: 197 sjön **Mässlingen** i Storsjö sn Härj. (äldre ***Misslingen** ← ***Mittlingen**[1]) erhållit namn af **Mittån,** som rinner genom sjön. Vid denna **Rämån** ligger gården **Rämåna** (= **Rämån**), ock en liten sjö, genom hvilken den flyter, kallas **Rämånatjärn.** Ån har väl alltså hetat **Ræmma.** Stammen kunde vara densamma som i sjönamnet **Rämmen.** Man kan dock äfven, ock bör med större skäl, tänka på ett äldre ***Ræmna** : fsv. **ramn, ram** 'korp', hvaraf en hel mängd namn på vattendrag bildats; se **Rammen, Ramsen.** I fråga om ljudutvecklingen jfr t. ex. sv. **stämma** ~ got. **stibna**[2]. Ånamnet skulle i så fall vara identiskt med no. älfnamnet **Revna** (Rygh Elven. s. 191) ock betyda 'korpån'. Bildningen vore att jämföra med no. älfnamnen **Elta** (med akc. 2) : fogelnamnet **elptr, alpt**[3] (se **Älten**), **Eskja : askr** (se **Asken**); jfr äfven (f)no. **Títa, Ugla** m. fl. älfnamn. Sjönamnet är bildat af älfnamnet såsom t. ex. fno. sjönamnet ***Meringr** (: **Mæringsdalen**) af älfnamnet **Mara,** nu **Muru**[4], sv. **Växaren** af **Vaxa** o. s. v. (se afd. III); jfr **Römningen** (slutet), där en (dock tvifvelaktig) analogi anföres.

Rängen, Stora o. **Lilla** l. **Öfre** o. **Nedre, räg⁴gen**[5] (**Rengen** Lotter c. 1750, Hermelin 1810, GS 3 Ö 35; **Rängen** Broocman 2: 300 [1760], Tham Link. s. 28; **Regn** Broocman 2: 48 [1760]; **Regnen** Lundberg Sv. insjöfiskarnas utbredning s. 50), **två sjöar,**

[1]) I fråga om ljudutvecklingen se **Besslingen.**

[2]) Se härom den hos Nor. Aschw. gr. § 294. 1 anm. 1 citerade litteraturen.

[3]) Rygh NG 3: 337.

[4]) Rygh NG IV. 1: 83.

[5]) Enligt två uppgifter.

af hvilka den ena är ganska stor, i Vists sn, Kinds hd, ock Vårdnäs sn, Bankekinds hd Ög. : **Ringsnäs,** år 1402 skrifvet **Rængxnæs** (SD NS 1: 98). Samma sjönamn, uttalat **Ränjen,** finnes äfven en gång i Jämtland samt en gång i Sörli Norge. Jag är något osäker om huru detta namn skall tolkas. Det nämnda gårdnamnet förutsätter emellertid ett fsv. sjönamn ***Rænger.** Detta måste vara en omljudsform af ett **rang-,** som synes ingå i no. älfnamnet **Rangaa**[1]. Jag erinrar om fsv. **rang** f. 'stång eller pinne, på hvilken hönsen sitta; vagel' Södw. Men detta ord har utan tvifvel ursprungligen betytt 'stång o. d. i allmänhet', såsom fallet äfven är med sv. **vagel,** hvarom se under **Vageln.** Ordet får icke identifieras med isl. **rǫng** f. 'spant', ty detta har, såsom framgår af de hos Rz s. 819 anförda östnordiska motsvarigheterna, haft begynnande **v** ock är som bekant en Vernersk växelform till sv. **vrå,** fsv. **vrā,** isl. **rǫ** ← ***vranhō-**[2]. Fsv. **rang** är däremot identiskt med sv. dial. **rång,** pl. **ränger** f. 'stång, oklufvet gärdsle', hvaraf **i̯a**-afledningen **ränge** n. 'gles inhägnad'[3]. Detta **rang-** är en nasalerad biform till sv. **rå** f. 'eg. stång', fsv. **rā** o. s. v., hvarom se under **Råen.** Det sistnämnda ordet föres af Zupitza Germ. gutt. s. 136 riktigt till lit. **ranku, rakti** 'sticka'; jfr t. ex. **stång : stinga, stake** : ty **stechen** (dock osäkert), sv. **vagel** : √ **vegh** 'sticka'? (se **Vageln**), gr. κοντός : κεντέω[4]. Om man nu vet, huru ofta sjöar fått namn af ord, som betyda 'stång, stock o. d.' — jfr t. ex. **Bjälken, Drängen, Gränkafveln, Gändeln, Klampen, Sparren, Stockaren, Vageln, Stafsjön, Stångasjön, Stångån** o. s. v. — torde det icke vara djärft att härleda sjönamnet **Rängen** ur fsv. **rang** 'stång'. Omljudsformen skulle kunna tänkas hafva inträngt från den gamla lokativformen (på ī[5]), hvilken torde hafva varit ganska ofta använd. På analogt sätt ha en mängd sjönamn i nsv. kommit att ändas på **-an,** hvilken ändelse utgår från de oblika kasus; jfr t. ex. **Aglan, Eldan, Muskan, Styran.** Namnet kunde sålunda vara identiskt med sjönamnet **Rangen** (= rspr. ***Rången**). Jfr **Rammen** ~ **Rämmen** (slutet).

---

[1]) Jfr Rygh NG 15: 290.

[2]) Nor. Ark. 3: 20.

[3]) Om öfriga besläktade nordiska ord se Rz s. 549.

[4]) Om andra ex. se t. ex. Johansson IF 2: 51.

[5]) Jfr isl. **degi** : **dagr**; se Sievers PBB 8: 331 n. 2.

Ränken räg⁴ken [1] (**Renke** Bureus Karta 1626 [väl felaktigt för **Renken**]; **Ränken** Lotter c. 1750, Fernow s. 26 [1773], GS 1 V 31, Cederström Vrml. fiskev. nr 1531), lång ock stor sjö mellan Köla, Eda, Ny ock Älgå s:nar, Jösse hd Vrml. : **Ränkesed.** Sannolikt är det denna gård som i SD NS 3: 419 (1419) kallas (i) **Rinkishede**; Fernow s. 26 benämner den **Renks-Ed**[2]. **Rinkishede** förhåller sig till **Ränken** som **Filungxhedhe** (1287) till fsv. sjönamnet **Filunger.** Efter sjön har äfven bärgshöjden **Ränkesnipan** i Älgå sn fått namn; den kallas hos Fernow s. 814 **Ränkeberget.** Dessa sist anförda namn tyda på en fsv. tvåstafvig form, hvarför vi, trots det att namnet enligt flera uppgifter uttalas med akc. 1, utgå från en fsv. form **Rænkir** (**Rinkir**[3]). Här synes vid första påseendet föreligga en omljudd form af stammen i sjönamnet **Racken** (← ***Rank-**), hvilken sjö är belägen öfver 1 ½ mil därifrån. I detta sammanhang må nämnas, att de båda sjöarna i trakten tros stå i förbindelse med hvarandra: så skall en vattenbytta ha försvunnit i en vak på Ränken ock återfunnits i Racken[4]. Båda sjöarna hafva för öfrigt den egenskapen gemensam att vara ganska djupa. Växlingen af assimilerad ock oassimilerad form bör bedömmas som i de af Nor. Aschw. gr. § 235 anförda fallen: såsom man väntar sig, uppträder **kk** i det ursprungligen enstafviga **Racken,** medan i fsv. **Rænkir** (**Rinkir**) **nk** ljudlagsenligt kvarstår.

Ehuru med någon liten tvekan vill jag emellertid alternativt framställa ett annat förslag till tydning af namnet **Ränken.** Det kunde vara ett af de icke få sjönamn, som bildats med suffixalt **-k.** Enligt två uppgifter har sjön klarare vatten än de öfriga närliggande sjöarna[5]. Under **Renaren** gjorde vi bekantskap med några namn å nordiska vattendrag, som synas böra härledas ur fsv. adj. **rēn,** isl. **hreinn**; jfr t. ex. fno. älfnamnet **Reina.** Jag antager alltså som möjligt, att sjönamnet **Ränken**

---

1) Enligt flera uppgifter.

2) »Från Renks-Ed strand
Til Flogned sand
Är längsta mil i Värmeland» — enligt sägnen af Karl XII.

3) Beträffande pålitligheten af den i SD förekommande formen må anmärkas, att det närmast förut anförda namnet **Hälahölle** synes vara felskrifvet för **Hällaböle** (eller **Hälga-**).

4) Fernow s. 27.

5) Enligt Cederström anf. arb. »tämligen klart».

direkt eller genom förmedling af ett älfnamn afletts med ia-suffix af ett urnord. *RainakaR, bildat som **Örken** ← *AuRakaR(?) eller **Tjurken** ← *þeurakaR eller **Järken** ← *AiRakaR. Jfr i fråga om betydelsen utom de under **Renaren** anförda namnen t. ex. vrml. älfnamnet **Klaran**, vrml. **Klartjärn** (GS 1 V 31). Med denna tolkning kan också formen **Rinkir** förklaras : den beror på samma öfvergång af ē till i framför dubbelkonsonant som den, hvilken ägt rum i sv. **gispa, kinka** o. s. v.

Rødha, fsv. ånamn, se **Rön.**

Rögden, Norra ock **Södra** (Fernow s. 25 [1773], Cederström Vrml. fiskev. nr 894, 896), två sjöar i Öfre Älfdals ock Öfre Fryksdals h:der Vrml., på gränsen till Norge; från en af dessa går **Rögdälfven.** Sjöarna, som äro belägna i en finnbygd, kallas af finnarna **Röytä.** Namnet torde emellertid, enligt hvad docenten Wiklund upplyser mig, snarare vara lånat från svenskan än tvärtom.

Äldre former af namnet känner jag ej. Sjön kan icke, såsom Werlauff AfnO 1844—45, s. 178, om ock med tvekan, antager, åsyftas med det i gränsbestämmelsen från omkr. 1273 omnämnda i **Rodena**[1].

För att namnet (såsom betecknande sjön) icke är synnerligen gammalt, kunde den omständigheten tala, att det i den ofvannämnda gränsbestämmelsen anförda **Frengs enda**[2], där ett sjönamn **Frengr** uppträder, på grund af skäl, som anföras i NGL V. 2: 798, kan anses ha betecknat södra ändan af Stora Rögden.

Rököken, se **Räköken.**

Rølda, fsv. ånamn, se **Rölen, Röllingen.**

Rölen.

1) **rö⁴len** (**Röln** Grau s. 443 [1754]; **Rölen** GS 3 Ö 32) Skedvi o. Bro s:nar, Åkerbo hd Vstml. : **Rölstorp.**

2) (**Rölen** Hermelin 1801) Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml. : **Röle;** af Grau s. 527 (1754) kallad **Röles-sjön** ock å GS 3 Ö 31 **Rölesjön.** Bynamnet **Röle** skrifves år 1571 **Rölle**[3], där dock geminatan icke synes vara etymologiskt berät-

---

1) Se härom NGL V. 2: 823 under **Röðin.**
2) NGL 2: 489.
3) Forssell Sverige 1571, s. 83.

tigad: i samma urkund skrifvas gårdnamnen **Flena** ock **Näla** resp. **Flänne** ock **Nälle**.

Man kan något tveka, om i det senare fallet gård- eller sjönamnet är ursprungligt. Då emellertid namnen å de närliggande gårdarna **Flena** ock **Långnäla** tyckas syfta på de sjöar, vid hvilka de äro belägna[1], ock i Vstml. för öfrigt ett sjönamn **Rölen** förekommer, som icke gärna kan härledas ur ett gårdnamn, samt vidare ett älfnamn **Røla** är bekant från Norge[2], är det enligt min mening högst sannolikt, att vi för båda namnen ha att utgå från en gemensam sjönamnsstam **Röl-**, fsv. **Røl-**. Namnet har, att dömma af gårdnamnet **Rölstorp** ock uttalet med enstafvighetsakcent, varit en (mask.) **a**-stam. Jag ställer det till no. **røl** n. 'stoj', **røla** 'stoja, skrika' ock jämför i fråga om denna hos sjönamn vanliga betydelse t. ex. **Gallen, Jälmaren, Open, Ommen, Rommen, Rottnen, Rälln, Römen, Skrikegallen, Skrålen, Tjutingen.** Möjligen äger sammanhang rum med det fsv. ånamnet **Rølda** Rägna sn Ög. (SRP nr 423 från 1359).

Röllingen röl³ligen² (enl. uppgift) Sundbo hd Nke; med mörkt vatten. Sannolikast är namnet en bildning med suffixet **-ling** af adj. **röd**; se **Rön, Rölången** o. s. v. **Röllingen** förhåller sig till **röd** som sjönamnet **Dimlingen** till fsv. **dimber** o. s. v. Man kunde dock äfven tänka på etymologiskt sammanhang med det under **Rölen** omtalade fsv. ånamnet **Rølda**.

Röllången, se **Rölången**.

Rölången rö³log²gen eller möjligen röl³log²gen.

1) (Widegren 2: 33 [1828], GS 4 Ö 35), lång ock smal sjö i Ringarums sn, Hammarkinds hd Ög. I saknad af äldre former kan förra leden ej med säkerhet bestämmas. Emellertid synes adj. **röd** så ofta hafva ingått i svenska sjönamn, att det torde vara försiktigast att föra ordet dit (se **Rön**). Om senare leden se **Lången**.

2) (**Röllången** GS 3 Ö 40), lång sjö i Backaryds sn, Medelstads hd Blek. Då sjön utgör en utvidgning af den s. k. Ronnebyån, hvilken i äldre tid säkerligen hetat ***Rotn** (se **Rottnen**), innehåller sannolikt sjönamnet detta ånamn; jfr t. ex. **Asplången**

---

[1]) I fråga om **Flena** är det dock mera osäkert; jfr **Flen** ock ***Långnälen**.

[2]) Rygh Elven. s. 204.

(: älfnamnet **Aspa**), **Säfvelången** (: ***Sæva**), **Veselången** (: ***Visa**), **Virlången**, **Åmmelången** (: **Ama**).

Römen (Lotter c. 1750), nu **Ryngen** l. **Ryningen**. Namnet kan direkt förbindas med fno. sjönamnet ***Rymr** l. ***Rymir**, nu **Rømsjøen**[1], hvilket jag under **Ryngen** fört till isl. **rymr** m. 'groft ljud', isl. **rymja** 'brumma', eller härledas ur den under **Römmungen** omtalade tämligen likabetydande stammen **røm** ← **hraum-**.

Römmungen, **Östra** ock **Västra**, **röm³mugen²** (**Römmungen** Fernow s. 8 [1773]; **Römungen** GS 2 V 32, Cederström Vrml. fiskev. nr 2000) Östervallskogs sn, Nordmarks hd Vrml., på gränsen till Norge : **Römmungsnäset**. Då i närheten på norska sidan en sjö **Raumsjön** är belägen, har man tydligen här att utgå från en stam **(h)raum-**, fsv. **røm-**, hvilken äfven uppträder i fno. **Raumelfr**, af äldre **Rauma**[2]. Denna stam anser jag vara identisk med den i ags. **hreám** m. 'larm, buller, skrik', hvaraf väl också det i Sn. E. förekommande isl. **hraumi** m., af $Fr._2$ öfversatt med 'usling', afletts. Jfr **Römen**. Om den i sjönamn y t t e r s t v a n l i g a betydelsen se senast under **Rölen**.

Mindre sannolikt är, att — såsom vGRIENBERGER ock Nor. Spridda studier 2: 139 antaga — stammen **raum** i **Raumelfr** skulle betyda 'den hvitskummande' ock sammanhänga med no. **rømme**, ty. **rahm** 'grädde'.

Römningen **röm³nigen²** (GS 1 Ö 39, SGU Ab 2: 4) Göteryds sn, Sunnerbo hd Smål. Sjön är vid ock bred samt påminner i följd häraf ganska mycket om sjön Rummen. Man är alltså böjd att föra namnet till den under **Rummen** ock **Rymmen** omtalade adjektivstammen **rūm-** i sv. **rymlig** o. s. v. ock sålunda för detsamma antaga ett fsv. **Rȳmninger** ← **Rȳmninger**. Namnet vore då identiskt med det uppländska skogsnamnet **Rymningen**, så skrifvet t. ex. år 1520[3]. Dock är det lika möjligt, att ordet hör tillsammans med sjönamnen **Römen** ock **Römmungen**, som ha ett annat ursprung. I hvilket fall som hälst böra med afseende på bildningen sjönamnen **Lysningen** ock **Yxningen** jämföras.

På grund af namnet å den nära sjön belägna gården **Ramnäs**[4] synes emellertid Rygh Elven. s. 191 benägen att för-

---

1) Rygh NG 1: 173.
2) Hvaraf **Raumarike** (nu **Romerike**) är bildat.
3) Styffe Bidrag 5: 641.
4) Sjön har, att dömma af kartan, fordom sträckt sig intill gården.

binda **Römningen** med fno. älfnamnet **Refna,** af **rafn** 'korp'. I så fall hade väl dock ett sjönamn ***Rammen** (hvaraf **Ramnäs,** jfr **Rammen**) ombildats efter ett numera försvunnet ånamn ***Ræmna.** Jfr **Rämmingen** (: **Rämån**). En liten å från Hängesjön flyter genom Hästbärga ock prästgårdens ägor ock mynnar ut i sjön, som genom en annan större å — egentligen fortsättning af den förra — står i förbindelse med Hälgeån. Den förstnämnda ån har nu icke något särskilt namn, utan kallas än Hästbärgaån, än Prästgårdsån. Sistnämnda å heter **Ryån,** hvaraf **Ryfors,** namn på en i närheten belägen härregård[1].

Vidare bör nämnas, att en ock annan gammal person kallar sjön **Räflingen.** Om här ett ursprungligare ock äldre namn på sjön föreligger, hvaraf **Römningen** vore en yngre omtydning, eller om de båda namnen[2] uppkommit oberoende af hvarandra, känner jag ej. Dock ha de sannolikast något samband med hvarandra; jfr parallellerna **Rummen** ~ ***Runnir, Römen** ~ **Ryngen, Snesaren** ~ **Snoken, Thugn** ~ **Tåkern,** i hvilka fall äfvenledes något slags invärkan från det gamla namnet på det nya måste antagas.

Rön väl **rö⁴n** [3] (GS 3 Ö 35), ytterst liten sjö i Tjärstads sn, Kinds hd Ög. Säkerligen är namnet en substantivering af adj. **röd,** fsv. **røþer,** isl. **rauðr** o. s. v. Samma ord ingår äfven i sjönamnet **Rölången** (dock ej fullt säkert), fsv. ånamnet **Rødha** (1413), nu **Rödån,** Brandstorps sn Vg.[4], no. älfnamnet **Røa**[5], det vanliga tyska flodnamnet **Rotaha**[6]; dessutom väl i de flästa af följande: **Röesjön** (GS 2 Ö 40 Blek.), **Rödsjöarna** (3 Ö 35 : **Rödsebo**), **Rödsjön** (3 Ö 33), **Rösjön**[7], **Rövattnet**[8], **Rödtjärn**

---

1) Ånamnet innehåller gårdnamnet **Ryd** ock har sålunda intet att skaffa med den af Rygh Elven. s. 201 omtalade no. älfnamnsstammen **Ry-**.

2) Intet af dessa namn förekommer hos WIESELGREN.

3) Jag har om sjön, trots flera förfrågningar, icke lyckats erhålla några uppgifter: den torde också på grund af sin litenhet vara obekant för dem i näjden boende.

4) Då belägen i Daretorps sn, SD NS 2: 664.

5) Jfr Rygh NG 3: 336.

6) Förstem. 2: 1155.

7) GS 3 Ö 39 : **Rössmåla,** 4 Ö 37, 3 Ö 36, 1 Ö 35, 3 Ö 34 3 ggr : **Rösjö, Rösjödal, Rödsjötorp,** 2 Ö 34, 5 Ö 33, 2 Ö 31, 6 Ö 31 2 ggr : **Rötorpen** 1 gg.

8) GS 1 V 32 3 ggr, 2 V 31 2 ggr.

(1 V 31 3 ggr), **Rötjärn**[1], **Rögöl** (3 Ö 37). Det blek. **Röesjön** är = fsv. **Røþasio** = gårdnamnet **Rødhasyo** (SD NS 1: 426 från 1405) Aska hd Ög. Detta namn innehåller obl. kasus af ett ***Røþe sio** = fno. ***Rauðisjór,** hvarom se Rygh NG 2: 225. Jfr fsv. **Breþasio, Diupasio, Hvitasio** o. s. v. För öfrigt kan erinras om det fsv. gårdnamnet **Rødhabek,** nu **Röbäck,** Värna sn Ög.[2] I något eller några fall kunde man tänka på härledning från ett motsvarande isl. **rauði** 'myrmalm'[3]. — Sjönamnet **Rön** är bildat som sjönamnen **Blån** (belägen i närheten), **Glan, Hviten, Ljusen** o. s. v. I fråga om betydelsen erinras om gr. flodnamnet Φοίνιξ i Lokris : φοίνιξ 'rot'[4]. — Fsv. ***Røþer.**

Nsv. **Röne,** häradsnamn, se under **Rönmaren.**

Fsv. **Røniunde, Rønunda,** strömnamn, se **Rynlande** (slutet).

Rönmaren rön³mar²n (**Rönmarn** Lotter c. 1750, Tham Sthlm s. 10; **Rönmaren** Hermelin 1802, Radloff 1: 9 [1804], GS 5 Ö 30) Hökhufvuds sn, Frösåkers hd Uppl. Om senare leden se **Maren.** Den förra är i saknad af fsv. former svårare att bestämma. Sjön synes i äldre historisk tid haft en betydligt större utsträckning än nu: den är på omkring en half mils omkrets runtom omgifven af gårdar, hvilkas namn åtminstone numera sluta på **-ö(n)** : **Aspö, Barkö, Ånö, Ytternuttö, Öfvernuttö, Annö, Askön, Uckerö, Drängsö, Duderö.** Omkring en mil från sjön i Valö sn ligger en gård, som på kartan kallas **Rönnings.** Kanske har man här ett spår af sjöns äldre namn. Gårdnamnet tycks nämligen vara bildat af ett sjönamn ***Rönningen** liksom t. ex. **Lillgryts** af **Lillgryten.** Detta sjönamn, **Rönningen,** förekommer äfven annorstädes (se nedan). Dock är det ju ej säkert, att det alltid har etymologiskt samma ursprung. Till de möjligheter, som under **Rönnaren, Rönningen** anföras till tolkning af den i sv. sjönamn uppträdande stammen **rönn-,** må följande läggas, som dock endast afse sjönamnet **Rönmaren,** resp. dess möjligen äldre representant ***Röningen.** För en härledning från sv. trädnamnet **rönn,** fsv. **røne,** kunde möjligen den omständigheten synas tala, att åtskilliga i närheten gängse ortnamn äro sammansatta med namn på träd o. d., t. ex. **Aspö, Askön, Granbo, Granfjärden.** Men dessa

[1]) GS 1 V 33 2 ggr, 2 V 33. [2]) SRP nr 2227 från 1386.
[3]) Jfr Rygh NG Indl. s. 69. [4]) Fick Bezz. Beitr. 22: 53.

namn äro för vanliga, för att man här skulle kunna fästa något afseende vid dem. Ock därtill kommer, att trädnamnet **rönn** för öfrigt icke är säkert uppvisat i svenska sjönamn[1]. Mycket sannolikare är, att vi i namnet **Rönmaren** hafva ett fsv. **røn** n. = isl. **hraun** n. 'stengrund', hvilket ingår i åtskilliga fno. gårdnamn[2] samt möjligen äfven i det fno. älfnamnet ***Rauna**, nu **Rogna**[3]. Med all sannolikhet är i alla händelser sockennamnet **Rönö** Ög. bildat af detta ord. Socknen kallas under senare delen af medeltiden **Capella S:t Antonii in Röne**[4] ock är i allmänhet ett bärgaktigt land, uppfyllt af mera vidsträckta än höga bärgklumpar[5]. Äfven Rönö eller Röne härad, fsv. **Røna** eller **Røne**[6], består till största delen af bärgiga bygder[7]. I Rönö härad ligger bl. a. socknen **Runtuna**, år 1397 skrifven **Røntuna**[8]. Marken i denna socken är särskilt stenig ock bärgländig. I nordost tillstöter det vattendrag, som nu kallas **Runviken** eller Ludgosjön; men å en karta (Sudermanl.) från 1625 benämnes detta **Röönwijken** — en form som med sitt dubbla **ö** starkt bekräftar vår tydning. Det torde sålunda vara mer än sannolikt, att en motsvarighet till isl. **hraun** äfven funnits i Sverge. Det må i detta sammanhang nämnas, att ordet i fno. äfven användts om af stenar bildade eller af stenar betäckta öar: utanför Lister ock Jæderen äro nämligen öar belägna, som bära namnet **Raunen**[9]. Att samma ord äfven kan ingå i **Rönmaren**, är sålunda ganska möjligt: någon slags visshet i frågan kan jag icke skaffa. Betydelsen vore då densamma som i sjönamnen **Gryten, Grytingen, Skärflången, Steningen** o. s. v. Om sjön — efter hvad ofvan framhållits som möjligt — älst hetat ***Røninger**, vore de båda senare namnen äfven med afseende på bildningen att jämföra. Ljudutvecklingen vore analog med den i fsv. **Wætinge** (ström) till **Vättinge** (se under **Flyttingen**). Samma ord kan äfven föreligga i **Rönfjärden** (GS 5 Ö 29) Uppl.

Rönnaren **rön³nar²n** (**Rönnarn** GS 4 Ö 32), liten sjö i Länna sn, Åkers hd Sdml.: **Rönntorp, Rönnarbråte**. Namnet är flertydigt. Det kan vara ett ***Røþnir** : adj. **røþer** (se **Rön**),

---

1) Jfr emellertid **Rönnevattnet** (GS 2 V 35 Boh.).
2) Rygh NG Indl. s. 69.
3) Hvarom se Rygh NG 3: 355.
4) Tham Link. s. 789.
5) Tham Link. s. 787.
6) Styffe Un.$_2$ s. 224.
7) Tham Nyk. s. 231.
8) Styffe Un.$_2$ s. 225.
9) Fr.$_2$ under **hraun**.

bildat som sjönamnet **Ljusnaren.** Äfven kan till grund läggas ett ***Ryþnir** : sv. **ryd**; jfr **Rydsjön**[1] samt **Rönningen.** Slutligen kan afledningen vara analogiskt uppkommen; jfr (den närliggande) **Valnaren:** härför kunde gårdnamnet **Rönntorp** tala.

Rönningen (Holmberg Boh. 3: 18) Bro sn, Stångenäs hd Boh. : **Rönningen,** af allmogen uttalat **Runningen.** Det är dock osäkert, om något sådant sjönamn existerat. Sjön kallas å GS 2 V 34 **Rönningevattnet** ock af allmogen enligt uppgift **Runninge vatten,** hvadan gårdnamnet synes vara det ursprungliga. Namnen böra väl sammanhållas med **Rönningstjärn** (GS 1 V 33) Silleruds sn Vrml.; vidare **Rönningtjärn** (1 V 33) Ärtemarks sn Dalsl. : **Rönningen;** däremot innehåller **Rönningesjön** (5 Ö 32) Täby sn, Danderyds skeppsl. Uppl., det af ett patronymicum bildade gårdnamnet **Rönninge.** Hit hör äfven det bäcknamn, som förutsättes af det no. gårdnamnet **Rydningsbækken,** uttalat **rönnings-**[2]. I Dalsl. ock Vrml. är ett gårdnamn **Rönningen** ytterst vanligt; det förekommer t. ex. i Ärtemarks sn ett par gånger, Mo sn Dalsl., Silleruds, Svanskogs, Kila s:nar Vrml., stundom äfven i sammansättningar. Synnerligen ofta uppträder äfven samma gårdnamn i vissa trakter af Norge[3]. Gårdnamnet innehåller naturligtvis ett fsv. ***ryþninger** m. 'nyodling (i skog)', fno. **ruþningr** m. ds.; jfr fsv. **ryþning** f. 'rödning, jordstycke som rödjes till odling, i skog upptagen nyodling' Södw.[4] Af detta namn äro så väl **Rönningen** (**Rönningevattnet**) som **Rönningtjärn** i Ärtemarks sn bildade. Båda sjöarna äro nämligen belägna vid gårdar med namnet **Rönningen.** Så är däremot ej fallet med **Rönningstjärn** i Silleruds sn. Detta namn (som naturligtvis också kan betyda 'tjärnet vid nyodlingen') bör kanske därför betraktas som en i senare tid uppkommen utvidgning af ett äldre sjönamn ***Rönningen.** Det har säkerligen samma ursprung som det likalydande gårdnamnet, alltså ett fsv. ***Ryþninger.** I fråga om betydelsen kunna jämföras de synnerligen nära stående **Bråten, Bränningen, Mofällingen,** det förra dessutom ett vanligt gårdnamn.

---

1) GS 1 Ö 37, 1 V 36, 3 Ö 35 : **Ryd.**
2) Rygh NG 3: 353.
3) Se Rygh NG Indl. s. 72 samt i Reg.
4) Jfr Kallstenius Sv. lm. XXI. 1: 78.

Möjligt är ju för öfrigt, att äfven sjönamnet **Rönningen** i Boh. är primärt i förhållande till gårdnamnet, i hvilket fall detta senare visserligen formellt sett hade samma ursprung som de öfriga likalydande gårdnamnen, men reellt sett ett annat än dessa.

Nsv. **Rönö,** härads- ock sockennamn, se under **Rönmaren.**

Ä.-nsv. **Röönwijken,** nu **Runviken,** af fsv. *'røn* (= isl. **hraun**), se under **Rönmaren.**

'Röringen har sannolikt varit namnet på den sjö, som å GS 3 Ö 31 kallas **Röringsjön,** strax söder om sjön Storgryten, Snäfringe hd Vstml. Namnet är enligt min mening bildat af fsv. sv. **rör** n. 'stenrör, råmärke'; jfr **Grytingen, Steningen** o. s. v. samt **Dösslingen, Kumlan.** För den senare betydelsen erinras äfven om **Råen** ock där anförda sjönamn. Samma ord ingår väl i **Rörsjön**[1], **Rörtjärn** (GS 1 V 32). I vissa fall kan man dock äfven tänka på sv. **rör** (vass), till hvilket ord Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 19 för **Rörträsket** (Luleå). Det till betydelsen närstående sv. **rös, röse,** fsv. **røse,** isl. **hreysi**[2] n. uppträder i **Rössjön** (GS 2 Ö 39 : **Rössnäs**), **Röstjärn** (1 V 31).

Rösimmen **rös³sim²men** (*røsımən*) (**Rö-Immen** Fernow s. 14 [1773], **Röimmen** Dahl Carlsskoga Sochn [1779][3]; **Rösimmen** GS 2 Ö 32) Vikers kapellförs., Nora hd Vstml. De från 1700-talet anförda namnformerna visa, att **s** i senare tid inträngt : det beror på invärkan från **Älgsimmen,** med hvilken sjö Rösimmen medelst en å står i förbindelse. Denna å, **Immeån** eller **Älgsimsån,** måste i äldre tid ha hetat *'Īma*[4] : där den utfaller i Svartälfven — långt från de båda nämnda sjöarna — ligger nämligen gården **Immetorp.** Hos DAHL kallas gården emellertid **Imstorp** : denna form är dock antingen felaktig eller beroende på invärkan från det namn, **Älgsimsån (Elg-),** som DAHL tillägger älfven. Här är däremot naturligtvis **s** fullt på sin plats, då namnet betyder ån från **Älgsimmen,** hvilket ord har maskulint kön. Åns gamla namn afspeglas däremot som nämnt i **Immetorp,** af fsv. *'Īmoþorp.* Om betydelsen af

---

[1]) GS 3 Ö 40, 3 Ö 39, 1 V 38 2 ggr, 1 V 36, 1 Ö 36, 3 Ö 36, 1 Ö 35, 5 Ö 30.

[2]) I t. ex. fno. **Røyseimr** Rygh NG IV. 1: 61.

[3]) Noraskogs ark. 2: 407.

[4]) = fno. älfnamnet **Īma;** se **Immeln.**

stammen īm- se under **Immen.** Första leden är sannolikt adj. **röd**; se **Röen.**

Rössjön, se **Röringen.**

Rövarpen, se **Råvarpen.**

Saden, Stora o. Lilla, sa⁴den, af allmogen uttalat **sa⁴en** (**Saden** Hermelin 1818, GS 3 Ö 38) Fagerhults sn, Hanbörds hd Klm. Sjön kallas äfven **Sahultesjö.** Vid densamma ligger gården **Sadeshult,** af allmogen uttalat **sadeshul⁴t** eller **sahul⁴t.** Denna växling synes vara gammal. Enligt Lex. 6: 1 benämnes stället år 1540 **Savehult.** Däremot skref sig den adliga ätten Oxe, som på 1620- ock 1670-talen ägde gården, till **Bryne ock Sadeshult.** Man kunde alltså uppställa två fsv. former ***Sadhir** ock ***Sadhi,** hvilka förhöllo sig till hvarandra som t. ex. ***Bærkir** till ***Biærke,** ***Ekir** till ***Eke,** ***Salvir** till fno. ***Sǫlvi** m. fl. (se afd. II). Enstafvighetsakcenten i den nu brukliga sjönamnsformen beror här som i så många andra fall på yngre förskjutning (se t. ex. **Dofvern**).

Om — såsom sannolikt är — namnets **d** har gamla anor, bör man erinra om det fsv. bäcknamnet **Sadhebæc** (SD 4: 716 fr. 1340), **Sadhobækker** (SD NS 2: 468 fr. 1412). Den enda mig bekanta stam, till hvilken namnet kunde tänkas höra, är den som ingår i germ. ***saða-** 'mätt' : isl. **saðr,** got. **saþs,** fsax. **sad,** ty. **satt** o. s. v. Men det är svårt att förklara, huru en sjö kunnat erhålla ett namn med en dylik betydelse. Någon skulle kunna antaga, att germ. ***saða-** haft samma dubbelbetydelse 'mätt, full' som gr. μεστός ock att namnet alltså vore att uppfatta som **Fullen, Fullhöfden, Fyllen, Fyllingen.** Men häremot talar, att äfven de utomgermanska släktingarna till ***saða-** hafva betydelsen 'mätt o. d.'; jfr gr. ἄδην, lat. **satur,** lit. **sótis** 'mättande'.

Emellertid har man också att öfverväga den (svaga) möjligheten, att namnet snarare utgår från en form motsvarande den första leden i det från 1540 uppvisade **Savehult,** hvilken fortsättes af uttalsformen **Sahult.** Kanske förutsätter första leden i detta namn ett fsv. ***Saghi** = sjönamnet **Sagan.** Med afseende på ljudutvecklingen jfr **Båfven** : fsv. **Bägher.** I så fall har **d**

uppkommit på grund af någon falsk etymologi eller är att betrakta som en hypersvecism.

Sagan[1] (GS 2 V 35), mycket liten sjö i Härrestads sn, Lane hd Boh. Namnet är tydligen oblik kasus af ett fsv. ***Saghi**; jfr sjönamnen **Edslan, Eldan, Muskan,** (fsv.) **Soma, Styran, Uttran.** Samma namn har väl äfven burits af **Sagsjön** (GS 1 V 37) Lindome sn Hall. Att denna sjö haft ett enkelt namn, framgår af namnet å den vid sjön belägna gården **Sagered** (← äldre ***Sagha-?**). Mera osäkert är, om namnet å den bekanta **Sagån** Vstml.[2] bildats af samma stam. Ån har nämligen i fsv. tid kallats **Sævustrømber** (: äldre **Sæva**)[3], ock häraf är snarast **Sag-** en ombildning. Från Norge må slutligen anföras **Sagkjernet**[4]. Jfr äfven **Saden** (: ä.-nsv. **Savehult**).

Namnet **Sagan** för jag utan tvekan till den germ. stam **sag-,** som ingår i fsv. **sægia,** isl. **segja,** fht. **sagên,** lit. **sakyti** o. s. v. 'säga'. Goda betydelseanalogier erbjuda fno. älfnamnet **Kvǽða** (se under **Kvännaren**), fht. älfnamnet **Medelicha** (892) o. s. v., nht. **Mölk** m. m., hvilket af vGrienberger MdIföG 19: 523 föres till got. **maþljan** ock öfversättes med 'die sprecherin', ags. bäcknamnet **Twiteling,** om detta enligt Middendorff Aeng. flurn. s. 138 hör till neng. dial. to **twittle** 'to prate', det galliska flodnamnet **Lăbăra** (ty. **Laber,** fyra små floder i Bajern), hvilket egentligen är fem. till adj. ***labaros** 'pratsam' ock alltså betyder 'die schwatzende, rauschende'[5]. För öfrigt hänvisas till **Skraflingen,** där åtskilliga vattendragsnamn med likartad betydelse omnämnas, ock till **Sången.**

Salen.

1) **sa⁴len** (**Salen** Bureus Karta 1625), Tuneld s. 132 [1741], Lotter c. 1750, Linné Sk. resa ss. 31—32 [1751], Rogberg o. Ruda s. 338 [1770], Hermelin 1809, GS 2 Ö 38—39; **Sahlen** Arrhenius Dissert. geogr. de Smol. s. 43 [1719], Linné [1728]), stor sjö i Blädinge, Öja m. fl. s:nar, Kinnevalds hd Smål.

---

1) Sjön var obekant för min meddelare från orten.

2) Om denna ås naturbeskaffenhet se utförligt Lex. 6: 2.

3) Se under **Säfvelången.**

4) Anfört af Rygh NG 3: 310.

5) Jfr Stokes hos Fick₄ 2: 239, Holder Altcelt. Sprachsch. 2: 113 f. samt d'Arbois de Jubainville Les prem. hab. de l'Eur. 2: 280 ock där citerad litteratur.

2) (Crælius s. 392 [1748? 1774]). Af sammanhanget framgår icke med bestämdhet, hvilken sjö som afses. Emellertid åsyftas enligt min mening utan tvifvel den sjö, som s. 391 benämnes **Salsnäsesjöen** ock å GS 3 Ö 37 kallas **Bysjön** Gårveda sn, Aspelands hd Klm. Vid sjön ligger gården **Salsnäs.** Denna kallas år 1337 **Salsnæs** (SD IV). Vi hafva sålunda här funnit ett mycket gammalt belägg för sjöns namn.

3) i sammansättningarna **Ulf-, Upp-, Vass-salen** (**Vassalen**).

Salen 1 har flacka stränder samt en vid yta utan öar. Jag antager som möjligt, att sjönamnet innehåller sv. fsv. **sal** m., isl. **sal(r)**, fht. **sal** o. s. v. Skulle det vara den vanliga betydelsen 'sal, stort rum' som inginge i sjönamnet, vore detta snarast att fatta som ett »jämförelsenamn» af samma art som de på **-gården.** Hvad **Salen** 1 beträffar, synes det mig dock sannolikare, att den föreställning, som legat till grund för sjönamnet, varit densamma som gifvit upphof till sjönamnen **Toften, Visten.** Ordet **sal** förekommer således här i samma betydelse af 'vistelseort o. d.', som det måste anses äga i en mängd andra nordiska ortnamn, t. ex. sv. **Sala, Uppsala,** fno. **Uppsalir** o. s. v.[1]; jfr got. **saljan** 'vistas, bo'. Skall emellertid denna tolkning utsträckas till **Salen** 2, mötas vi af den svårigheten, att det fsv. gårdnamnet **Salsnæs** förutsätter en annan deklination af ordet **sal** än den, som är uppvisad i de fnord. språken, där ordet böjes som en i-stam, med gen. **salar.** Gen. **sals** kan emellertid förklaras på två sätt. Antingen föreligger här en synkopering af ***Salisnæs** = fno. **Salisnes** (Rygh NG 15: 343) vid **Salsvandet** (jfr nedan), ock sjön har då hetat **Salir.** Eller också finna vi här ett spår af den s-stamsböjning, som ursprungligen tillkom ordet **sal** ock som bl. a. ådagalägges af ordets genusväxling i fht. samt ags. formen **salor**[2] (jfr got. gen. sg. **hatis**[3] ock se under afd. II). Samma ord förekommer enl. Förstem. 2: 1213 äfven i fht. ortnamnet **Selibach** samt enl. Middendorff Aeng. flurn. s. 115 i ags. bäcknamn. Hit för jag äfven **Salsjön**[4], **Sal-**

[1]) Se Nor. Upps.-stud. s. 203, Nord. tidskr. 1899, s. 141; Rygh NG Indl. s. 73.

[2]) Se närmare t. ex. Nor. Språkvet. sällsk. i Upps. förh. 1882—85 s. 114.

[3]) Streitberg Urgerm. gramm. s. 259.

[4]) GS 3 Ö 40, 1 Ö 36, 2 V 34.

tjärn (GS 2 V 32) samt hälst äfven **Salungen**. Nordlander Minnen s. 20 anför från Ångermanland **Salsjön** två ggr: han är emellertid snarast böjd att i detta ord spåra betydelsen '(hedniskt) tämpel'. För sammanställning af sjönamnet **Salen** med ordet **sal** talar äfven öfverensstämmelsen mellan sjönamnet **Uppsalen** ock det nord. ortnamnet **Uppsala, Uppsalir**. Hvilken betydelsenyans af appellativet som förekommer i de olika sjönamnen, kan numera ej för hvarje fall bestämmas: i **Salen** 1 ser jag dock som nämnt hälst betydelsen 'vistelseort, näjd m. m.' Hit hör slutligen äfven sockennamnet **Sal** Vg., under medeltiden skrifvet **Salen** ock **Sal**[1]. Möjligt, men kanske mindre sannolikt är, att sjönamnet **Salen** bör föras till det urgerm. färgadjektivet ***saluа-**, som återfinnes i isl. **sølr** (af ***sǫlr**) 'blekgul, gulblek' þork. Suppl. II, no. **sal** 'blek, matt, oklar m. m.' Ross, ags. **salu**, gen. **salwes**, 'mörkfärgad, svart, smutsig', eng. **sallow**, fht. **salo**, gen. **salawēr**, mht. **sal** ds. Till detta ord ställer Bugge-Rygh NG 15: 343 det namn ***Salir** (eller ***Salr**), som i äldre tider burits af **Salsvandet**; jfr det nu försvunna gårdnamnet **Salisnes**. Hit föres äfven af Middendorff Aeng. flurn. s. 109 ags. flodnamnet **Salewearp** samt af vGrienberger MdIföG. 19: 526 det i Steiermark förekommande flodnamnet **Sölk** ← fht. **Selicha** (omkr. 1080). En svag form af samma adj. ingår efter mitt förmenande äfven i no. fjordnamnet ***Sǫlve**[2]; jfr personnamnet **Sǫlve**[3]. Hit för jag också hälst de sv. sjönamnen **Saljen, Säljen** (dock mera osäkert) samt **Salstern, Salvaren**. Mera osäkert är **Salungen**, hvilket väl snarast är aflett af sbst. **sal**. För den händelse någon skulle anse det sannolikare, att **Salen** 1 innehåller adj. ***sal**, må nämnas, att sjön icke har synnerligen klart, men icke häller i framträdande grad grumligt eller mörkt vatten.

Från här anförda namn böra skiljas en del med **sal-** begynnande fht. flodnamn, som sannolikt hafva keltiskt ursprung; så t. ex. **Saale** (kelt. **Salas**)[4]. Vidare må nämnas, att det icke

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 123, Höjer 2: 1376.

[2]) Rygh Stud. s. 58.

[3]) Så Kock Ark. 10: 306 f. m. fl.; jfr dock Lind Ark. 11: 270.

[4]) Jfr Förstem. 2: 1213, Lohmeyer Herrigs Archiv 63: 369, Bremer Germ. phil.$_2$ 3: 775 (§ 40); jfr äfven Lohmeyer DF s. 22, där förf. åt flera söker vindicera germanskt ursprung.

synes vara tillräcklig grund för det antagandet, som möjligen någon skulle känna sig frestad att göra, att i våra här nämnda vattendragsnamn en stam **sal-** 'vatten o. d.' inginge, hvilken stode i afljudsförhållande till gr. ἕλος n. 'dalsänkning, träsk', sskr. **saras** n. 'vatten, dam'; jfr fpreuss. **salus** 'rägnbäck'. Till dessa ord hör flodnamnet sskr. **Sárasvatī**, avest. **Haraχvaiti**, fornpers. **Harauvati**[1]. Slutligen meddelas, att den af Hyltén-Cavallius Vär. o. vird. 1: 130 framställda hypotesen, enligt hvilken namnet är besläktat med sv. dial. **sel, sele** 'lugnvatten mellan forsar', är oantaglig, därför att detta ord med all sannolikhet utgår från en stam **sil-** (se **Silen**).

Salfvaren, se **Salvaren.**

Fsv. **Salgha,** ånamn, se **Saljen.**

Saljen.

1) **sal⁴jen** med -*l*- (Hermelin 1809, GS 3 Ö 37), ganska stor sjö i Skirö o. Stenbärga s:nar, Östra hd Smål. : **Salje.** Från Saljen kommer **Saljeån.** Denna å hette i fsv. tid **Salgha.** Detta framgår af det år 1278 omnämnda **Salghowirke**[2], hvarmed åsyftas de för ålfisket uppförda hägnaderna ock fördämningarna (om det i vissa dial. ännu lefvande ordet **virke** i denna betydelse se under **Virken,** hvilket sjönamn dock själft icke är besläktat med detsamma). »Sälje ålfiske» omtalas också af Wieselgren 3: 209. Nära Saljen ligger gården **Salshult** (så 1571)[3] ← äldre ***Salghshult?**

Vi se sålunda, att sjönamnet utgår från en fsv. stam **Salgh-** ock — att dömma af akcenten — närmare bestämt från en **a**-stam ***Salgher** eller möjligen ***Sal(x)gher.** Efter sjön har väl ån uppkallats; jfr **Alstran : Alstern** samt ***Frika : Fryken.** Om namnen innehålla synkoperade former af ett adj. på **-ig, -ug,** kunde i fråga om bildningen t. ex. **Maljen** jämföras; se äfven nedan.

Det adjektiv, från hvilket vårt sjönamn utgår, kan möjligen vara en växelform ***sal(u̥)ug-** till ags. **salwig.** Detta är en utbildning — utan förändring till betydelsen — af germ. adj. ***salu̥a-,** ags. **salo,** isl. ***sǫlr** (= **sølr**) o. s. v. (se om detta under

---

1) Uhlenbeck Et. wb. d. altind. Spr. s. 330.
2) Wieselgren 3: 209.
3) Forssell Sverige 1571, s. 186.

Salen, hvilket dock möjligen själft ej hör dit) af samma art som t. ex. ags. **haswig : haso** 'grå', sskr. **arbhaká : árbha-** 'liten', **sanaká- : sana-** 'gammal' o. s. v.[1] Ags. **salwig** motsvaras möjligen af **Säljen.** Formellt identiskt med **Saljen** kunde sjönamnet **Söljen** vara (u-omljud); men detta bör å andra sidan icke skiljas från **Soljen,** hvars o icke gärna kan återgå på ett fsv. **ǫ**; jfr t. ex. **ǫl → öl.** På samma sätt kan **Skärjen** vara bildat af adj. **skär;** jfr äfven **Larjen.** Ett af samma grundord på annat sätt uppkommet sjönamn synes **Salvaren** vara, ock fsv. ***Salvir** : ags. **salwig, Saljen, Säljen** = isl. nom. pr. **Hǫsvir** : ags. **haswig.** Färgadjektiv uppträda, som ofvan visats, ytterst ofta i våra sjönamn.

Saljeån har en mycket stenig strömfåra. Man kunde därför tänka sig, att namnet åsyftar denna egenskap, ock erinra därom, att enligt Hoffory Gött. gel. anz. 1885, s. 24 isl. **salr** (i Vǫluspá) har betydelsen 'steiniger boden'.

2) se **Säljen.**

Salstern, Stora o. Lilla, **sal⁴stern** (Lotter c. 1750, Hermelin 1810, Widegren 1: 475 [1818], GS 2 Ö 34—3 Ö 34), icke obetydliga sjöar i Nykyrka m. fl. s:nar, Aska hd Ög. Af vikt för tolkningen af detta namn är det förhållandet, att sjöarna medelst en å äro förbundna med sjön **Vänstern.** Såsom ofta annars äro två närliggande sjöars namn bildade på enahanda sätt, jfr t. ex. **Arken** ock **Virken, Grosken** ock **Sandsken, Kolsnaren** ock **Tisnaren** m. fl. Namnet torde böra föras till det under **Saljen** omnämnda fsv. adj. ***sal,** no. **sal,** ags. **salo** o. s. v. Suffixet tillhör väl sjönamnen såsom sådana: någon i de germ. språken produktiv adjektivisk afledning **-str-** är icke med säkerhet uppvisad[2].

Det bör dock påpekas, att **Alstern, Salstern** ock **Vänstern** kunna innehålla urgamla adjektiv af samma art som gr. ὀρέϛ-τερος (: s-stammen ὄρος n. 'bärg'), lat. ***nemes-t(e)ro-*** i **nemes-tr-īnus** (: s-stammen **nemus** 'lund'), jfr volsk. **Veles-trom**[3]. **Alstern** skulle då höra till s-stammen **alis-** 'al', **Salstern** till s-

[1]) Flera dylika fall anföras hos Kluge Nom. stammb.₂ § 203 (s. 96), § 206.

[2]) Jfr Kluge Nom. stammb.₂ § 216.

[3]) Om de grek. ock lat. bildningarna se Osthoff Etym. parerga 1: 243.

stammen **salis-** 'sal' ock **Vänstern** till s-stammen **vinis-**, jfr lat. **Venus**; alltså ieur. bildningar **ales-ter-os, soles-ter-os** ock (?) **venes-ter-os** (jfr isl. **vinr** ~ sv. **vän**).

Salungen, **Stora** o. **Lilla,** sa³lug²gen (»*saloŋən*», väl *-loŋən*) (**Solungen** Lotter c. 1750; **Salungen** Fernow s. 16 [1773], Hermelin 1808, GS 1 V 31) Mangskogs sn, Jösse hd Vrml. : **Salungen.** Formen hos Lotter beror väl på tryckfel. Om naturen se Cederström Vrml. fiskev. nr 1131, 1141: vattnet är särskilt i Stora S. mycket klart. Namnet är en afledning af en stam **sal-** af samma art som de likaledes västsvenska sjönamnen **Gullungen, Hällungen** ock **Kålungen.** Analogier synas alltså tala för att äfven här grundordet är ett subst. Jag för det alltså till sv. fsv. **sal,** hvarom utförligare under **Salen.**

Fsv. ***Salva,** (numera försvunnet) ånamn, se **Salvaren.**

Salvaren sal³var²n [1] (**Salvaren** GS 4 Ö 32, SGU Aa 18: 42; **Salfvarsjön** Tham Nyk. s. 174), mycket liten sjö i Länna sn, Åkers hd Sdml.: **Salvartorp** eller **Salfvarstorp.** Detta namn utgår väl från ett fsv. ***Salvir,** hvilket, såsom redan s. 53 ofvan antagits, är bildat af det under **Saljen** omnämnda germ. färgadjektivet ***salua-,** no. **sal,** ags. **salo** o. s. v., liksom det mytiska namnet isl. **Hǫsvir** uppkommit af germ. ***hasua-** 'grå', isl. **hǫss** (**hǫsvi**), ags. **haso** o. s. v. ***Salvir** förhåller sig till ags. **salwig, Säljen** som **Hǫsvir** till ags. **haswig** samt till fno. fjordnamnet **Sǫlvi** (se ofvan) som fsv. ***Bærkir** (se **Bärkern**) till ***Bjærke** (se **Bjärken**) = fsv. ***Ekir** (se **Ekaren**) : ***Eke** (se **Eken**) o. s. v. I fråga om betydelsen jfr t. ex. **Mörken, Svarten.** Ett gott stöd för denna konstruktion finner jag i fsv. **Saluo qvarn** (SRP nr 2596 från 1392), troligen i Östra hd Smål., hvilket namn förutsätter ett ånamn ***Salva**[2]. Ett färgadjektiv på **-ua-** uppträder möjligen äfven i sjönamnet **Bjälfven.** — Knappast bör **-varen** sammanställas med den i **Rosvalen** ingående senare leden **-var-.**

---

[1]) Så torde den något dunkla uttalsuppgift, som kommit mig till handa, snarast böra tydas.

[2]) Däremot förutsätter fsv. gårdnamnet **Salvathorp** (SRP nr 3029), nu **Salvetorp** Hogstads sn Ög., säkerligen det gamla fsv. personnamnet **Salve.** Gården är visserligen belägen vid en liten å, men denna har knappast burit ett självständigt namn, ock för öfrigt hade man, om gårdnamnet innehåller ett ånamn, snarast väntat sig ett fsv. ***Salvothorp.**

Sandören san³dö²ren? (GS 2 Ö 39), delvis inom Härlunda sn, Allbo hd Smål. Första leden i namnet liksom i **Sannadal**, namn å en nära sjön belägen gård, är sv. **sand**, fsv. **sander**, isl. **sandr**, ty. **sand** o. s. v., hvilket ord äfven ingår i följande sjönamn: **Sansken**, **Sännen** samt **Sandsjön**[1], **Sannsjön** (GS 3 Ö 39), **Sandasjön** (6 Ö 31), **Sandesjön** (1 V 36), **Sannesjön** (2 V 34 : **Sanne**), **Sandtjärn**[2], no. **Sandungen** (Buskerud 2 ggr, Kristiansand 1 gg); jfr fsv. sockennamnet **Sandsio**, nu **Sandsjö** Smål.; samt vidare **Sandfloarna**, nu uttorkade vattensamlingar söder om Genevadsån Hall. (SGU Ab 12: 5), **Sandhemssjön** (GS 1 Ö 36) : **Sandhem**, **Sandhultssjön** (4 Ö 38) : **Sandhult**, **Sandvikssjön** (2 V 34) o. s. v. Om senare leden se **Ören**. Namnet **Sandören** påminner till bildning ock betydelse ganska mycket om **Örmalmen**. Jfr för öfrigt **Gryten**, **Malen**, **Malmen**, **Steningen** o. s. v.

Sangen, se **Sången**.

Sansken san³sken² (**Sonsken** Hermelin 1808; **Sandsken** GS 1 Ö 36) Ods sn, Gäsenes hd Vg. : **Sannum** (← *__Sandhem__* = fsv. **Sandem**), **Sandåkra**. Om jordmånen i socknen yttrar Lindskog 5: 373, att den består af mager sandmylla, sand ock mjöljord, som har bärg, grus eller flygsand till grund ock det på många ställen på mindre än ¹/₄-dels alns djup. Det är tydligt, att namnet är bildat med suffixet **sk** af sv. **sand**, hvarom se **Sandören**. Det hos Hermelin uppträdande **Sonsken** innehåller den dialektiska biformen **sånn**. Afledningen är densamma som i namnet å den närliggande sjön **Grosken** samt väl också i västgötanamnet **Gärsken**.

Sarfven.

1) (GS 2 V 35), ytterst liten vattensamling i Bäfve o. Ryrs s:nar, Lane hd Boh., numera väl alldeles försvunnen.

2) af allmogen uttalat sa³rven² (alltså med ā) (GS 3 Ö 33), mindre sjö i Svännevads sn, Skyllersta hd Nke. I SGU Aa 63: 82 kallas sjön **Stora Sarfven**, hvadan antagligen äfven någon

---

[1]) GS 2 Ö 40, 1 Ö 39 3 ggr, 3 Ö 39 : **Sandsjö**, 1 V 38, 1 Ö 38 : **Sandåkra**, 3 Ö 38, 2 ggr, 1 V 37 3 ggr, 2 Ö 37 : **Sandsjö**, 4 Ö 37, 1 V 36 2 ggr, 3 Ö 36, 4 Ö 36 : **Sandnäs**, 3 Ö 35, 2 V 34, 2 Ö 34 : **Sandsjö**, 2 V 33, 2 V 32, 1 Ö 31, 2 Ö 31 2 ggr.

[2]) GS 1 V 32 2 ggr, 3 Ö 31 2 ggr : **Sandtjärn**.

mindre sjö med samma namn fordom förekommit: mer än en så benämnd sjö var dock icke bekant för min meddelare.

Det torde vara sannolikast, att i dessa sjönamn fisknamnet **sarf** ingår. Har benämningen afseende därpå, att i sjöarna sarf förekommer eller förekommit, bör den betraktas som ett slags elliptisk bildning af ett **Sarfsjön.** Detta namn förekommer för öfrigt i Närke (se GS 2 Ö 33); dessutom **Sarftjärn** 2 ggr ock **Sarfvetjärn** 1 gg i Vrml. (se GS 1 V 32). Alla dessa sjöar ligga inom det område, där sarfven i vårt land uppträder[1]. Namnet vore alltså af samma art som **Kvidden, Suttern** ock **Ålen,** hvilket senare namn bevisligen utgår från ett fsv. **Aaalsiø.** Med fsv. (fno.) sjönamnet **Sikr** är däremot förhållandet motsatt: denna i Härj. belägna sjö kallas nu **Siksjön** (se Modin Sv. lm. XIX. 2: 43). Beträffande **Sarfven** 2 bör framhållas, att i dess närhet en sjö är belägen, hvars namn likaledes innehåller ett djurnamn, nämligen **Igeln.** Om fisknamn såsom ingående i sv. sjönamn se för öfrigt under **Asplången.**

Osannolikt är däremot, att namnet bör ställas till den stam, som föreligger i fht. flodnamnen **Saravus, Saravi, Sarova,** nht. **die Saar** (biflod till Mosel)[2].

Saxen.

1) **sak⁴sen** l. enligt annan uppgift **sak³sen²** [3] (GS 2 Ö 32) Nora sn o. bärgsl. Vstml. : **Saxhagen, Saxholmen.**

2) i Vrml. : **sak⁴sen** (*såkṣn*), i Vstml. : **sak³sen²** (*såkṣṇ̀*) (Tuneld s. 197 [1741], Lotter c. 1750, GS 2 Ö 31), lång sjö i Färnebo sn, Filipstads bärgsl. Vrml., ock Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml. : **Saxhyttan,** år 1620 skrifvet **Saxhittan, -hyttan**[4]. En åttondels mil från sjön ligger det branta ock höga bärget **Saxeknut** eller **Knutshöjden.** Från sjön kommer **Saxån,** som utfaller i sjön Torrvarpen.

---

[1]) Om hans spridning se Lundberg Sv. insjöfiskarnas utbredning s. 35. Min meddelare ansåg det sannolikt, att den förekommer i sjön **Sarfven** i Svännevads sn. 1 **Sarftjärn** Fryksände sn, Ö. Fryksdals hd Vrml., finnes den numera icke; se Cederström Vrml. fiskev. nr 871.

[2]) Jfr Förstem. 2: 1223.

[3]) Samme meddelare uppgifver äfven uttalet **grek³ken²** gentemot det förut under **Grecken** anförda **grek⁴ken** (= »tecken»), hvilket senare otvetydiga meddelande härleder sig från samma källa som det om **sak⁴sen** ofvan.

[4]) Norask. ark. 2: 732.

I Dalarna finnes en sjö med samma namn i Grytnäs sn: **Saxbo,** en annan (uttal **sak⁴sen**) i Söderbärke på gränsen till Västanfors sn Vstml. (GS 3 Ö 30); dessutom bäres namnet af en vik af sjön Barken. **Saxsjön** är namnet på en sjö i Gunnarps sn Hall. (1 V 38). En likabenämnd sådan finnes i Bosebo sn Smål. (1 Ö 37). I VGL IV omnämnes en **Saxsior**, hvarmed dock snarast åsyftas den sjö, som nu kallas **Asbrunnen** (ock är belägen i närheten af Saxsjön); se d. o. Samma stam ingår i **Saxån** i Härj., **Saxälfven** i Jtl., **Sakselfven** Namdalen Nge. En älfnamnsstam **sax-** uppträder äfven i flera osammansatta no. gårdnamn[1]. Från Tyskland må anföras de fht. namnen **Saxaha, Sahsbach** o. s. v.[2], från England ags. **seaxa bróc**[3].

De flästa ofvannämnda svenska sjöar ha mer eller mindre bärgiga omgifningar, särskilt är detta fallet med **Saxen** 1 ock 2, vid Saxsjön i Hall. är efter kartan att dömma en bärgshöjd belägen. Det synes mig vara säkert, att här ett gammalt ord för 'sten, klippa' l. dyl. ingår, motsvarande lat. **saxum** 'klippa'. Samma betydelse tillägger Förstemann ordet i de nyss anförda tyska ortnamnen. I fråga om betydelseutvecklingen af fsv. **sax** (= isl.) n. 'stor knif, kort svärd', fht. **sahs** ds.[4] erinras om sv. **hammare,** ty. **hammer** o. s. v., hvilket äfvenledes älst betytt 'sten' ock som i denna betydelse förekommer i en mängd nordiska ortnamn, äfven några sjönamn (se **Orhammaren**). Samma gamla betydelse af ordet **sax** finna vi äfven i skå. gårdnamnet **Gladsax** (1427)[5], på en höjd norr om Tommarpsån i Järestads hd. Om uttalet af **Saxen** 2, sådant det uppträder i Vstml., är det älsta, ha vi att utgå från ett ***Saxe,** hvilket på modernt språk bör återgifvas med 'Sax-, Bärgsjön'. **Sàxen** (med akc. 2) : **Sáxen** (med akc. 1) = **Gry`ten** (med akc. 2) : **Grýten** (akc. 1). Jfr för öfrigt i fråga om bildning ock betydelse **Fjällen, Kinnen.**

Slutligen må nämnas, att det skånska ånamnet **Saxån** (: **Saxtorp**) snarast har en annan upprinnelse. Ån utgöres nämligen af två grenar, ock namnet kan därför tolkas som ett

---

1) Se Rygh NG IV. 1: 86, 224, 15: 340.
2) Se Förstem. 2: 1206.
3) Middendorff Aeng. flurn. s. 116 : ags. **seax** n. 'klippa'.
4) Jfr dock Much ZfdA 42: 57.
5) Styffe Un.$_2$ s. 68.

s. k. jämförelsenamn af sv. **sax**, isl. **sǫx** n. pl. 'schere', alltså af samma slag som t. ex. sjönamnen **Kammen, Kedjen, Kitteln, Käxlan, Nyckeln.** Äfvenledes påpekar jag, att **Saxsjön** i Hall. synes bestå af två små, medelst en liten å förenade vattensamlingar, hvilka te sig som öglorna i en sax; dock tror jag ej, att namnet direkt är bildat af detta ord. Äfven det norska vattendragsnamnet **Sax-** är Rygh NG 15: 340 böjd att snarast förklara på samma sätt.

Segen **se⁴gen** (GS 3 Ö 38, SGU Ab 15: 9), liten sjö i Åseda sn, Uppvidinge hd Smål. Af sjönamnet är sannolikt namnet å den gamla gården **Sissehult** bildat, år 1623 skrifvet **Sissehultt**[1]. **Segen** förutsätter väl ett fsv. ***Sĭgh-**, innehållande svaga rotstadiet till sv. dial. **sīga** 'glida ned o. d., sakta framrinna, sila sig fram, om mindre vattendrag', fsv. **sīgha**, isl. **síga** 'sjunka, falla; sippra' o. s. v.; jfr sv. dial. ***säga** 'rägnmoln', motsvarande en isl. stam **seg-**, alltså med s. k. **a**-omljud[2]. Namnet bör sammanhållas med **Segeån** Oxie hd Skå. En motsvarande älfnamnsstam innehålles äfven i no. **Segedal** (Rygh Elven. s. 208, där äfven vårt sjönamn omtalas). Ett fno. **sig** n. 'lidet, sagteflydende vandløb' anser Rygh NG 1: 313 kunna ingå i no. gårdnamnet **Mossig.** Hit hör väl också det fht. **Sigibach,** anfört af Förstem. 2: 1264; fht. flodnamnet **Siga,** nu **die Sieg,** biflod till Rhen är däremot möjligen keltiskt. Samma ieu. rot **sĭk** återfinnes i gr. ἰκμάς 'fuktighet', fslav. **sĭcati** 'mingere' o. s. v.[3]

Selången **se³log²gen,** vanligen skrifvet **Sidlången** (**Sidholanger** i **Sidholangsænda** SD 6: 108 fr. 1349; **Sidelangen** HSH 29: 76 [1603], **Sidlången** GS 3 Ö 39), lång ock smal sjö i Långasjö sn, Konga hd Smål. : **Sidlandsmåla** (GS 3 Ö 39), för **Sidlan(g)småla** af ***Sidholangsmāla.** Samma sjö åsyftas säkerligen äfven med den i HSH 29: 57 (1554) omtalade **Langesijde siöö.** Sjönamnet **Sidholanger** är bildat som fsv. ***Aspolanger,** ***Sævulanger, Visulanger** ock ***Amolanger,** i hvilka, som här visats, de fsv. älfnamnen **Aspa, Sæva, Visa** ock **Ama** ingå[4]. På samma sätt har man i vårt namn att utgå från ett älfnamn ***Sīdha,**

---

[1]) Hyltén-Cavallius Vär. o. vird. 1: 102.

[2]) Närmare hos Hellqu. Ark. 7: 54.

[3]) Fht. **gisig** 'sjö, träsk' föres däremot vanligen till got. **saiws** (← ***saiȝwi-**).

[4]) Se **Säfve-, Vese-** ock **Åmmelången.**

formellt identiskt med det **Sida,** som af Rogberg o. Ruda s. 397 (1770) omnämnes från Markaryds sn, Sunnerbo hd Smål. Namnet är bildat af fsv. adj. **sīþer** 'sid, långt nedhängande', isl. **síðr** (hvilket föreligger substantiverat i sv. **sida,** isl. **síða**), sv. dial. **si(d)** 'vid, stor; sank, lågt liggande', ags. **síd** 'vid, stor'. Då mig veterligen ingen särskilt betydande älf står i förbindelse med sjön, har man snarast att utgå från den nämnda betydelsen 'sank, lågt liggande', hvilken t. ex. uppträder i Skåne ock Danmark samt äfven ingår i afledningen **sidd** f. 'vattensjukt ställe, sank ort, liten däld' (← urgerm. ***siðiðō**), bl. a. förekommande i Smål. Namnet **Langesiide siöö** bör i så fall tolkas som **Lange Siþosiø,** d. v. s. (ån) Sidans långsjö[1], hvilket gifver alldeles samma mening som fsv. **Sidholanger.**

Denna härledning af dessa vattendragsnamn styrkes af flera andra sjönamn. Så finnes i Bodsjö sn Jtl. en sjö **Sidsjön,** vid hvilken byn **Sidsjö** är belägen; det senare namnet skrifves år 1437 **Sijdsio.** Utan tvifvel riktigt föres namnet af Nordlander Sv. fornm.-för. tidskr. 9: 303 till det nämnda fsv. adj. **sīþer;** men förf. är tveksam, om det är betydelsen 'lågt liggande' eller 'lång' som ingår. Med samma adj. äro enligt mitt förmenande äfven **Sisjön** (GS 4 Ö 31 Vstml.) ock **Sitjärn** (1 V 32 Vrml.) bildade. Slutligen erinras om det isl. mytiska älfnamnet **Síð** (Grímnismál)[2]. — Om senare leden se **Lången.**

Sibrissen sibris⁴sen (**Sigbristen** Holmberg Boh. 2: 245 [1845]; **Sibrissjön** GS 2 V 34) Nafverstads sn, Bullarens hd Boh. Om jag skulle våga en gissning om härledningen af detta namn, hvars äldre former äro mig obekanta, ville jag i detsamma spåra en sammansättning med kvinnonamnet **Sigbrit** ock **sjön,** hvilket ord uppträder under formen **-sen** i t. ex. sjönamnen **Alsen, Parsen, Ramsen** ock andra, alltså rspr. ***Sigbritssjön.** Särskilt i västra Sverge äro dylika namn på mindre sjöar ock tjärn mycket vanliga; se närmare **Janhåksen** ock därunder anförda sjönamn, till hvilka kunna läggas, med speciellt afseende fäst vid nu ifrågavarande sjönamn: **Jungfrutjärn** (GS 1 Ö 31 Vrml.),

---

[1]) Jfr fsv. **Sæv(i)usior : Sæva** (se **Säfven**).

[2]) De i Grimn. förekommande flodnamnen bero dock möjligen på invärkan från Martianus Capellas skrift *De nuptiis Philologiæ et Mercurii;* se Falk Aarb. Oldk. 1891, s. 280 f.

Käringevattnet (2 V 33 Boh.). Den hos HOLMBERG förekommande formen **Sigbristen** beror i så fall på någon slags etymologiserande ombildning.

Fsv. ***Sidholanger,** nsv. **Sidlången,** se **Selången.**

Sigbristen, se **Sibrissen.**

Siksjön o. d., se **Asplången** ock **Sarfven** (slutet). Jfr härtill dock äfven Rygh Elven. s. 210.

Silen, Västra ock **Östra, si⁴len**[1] (**Sille** 1582[2]; **Silleren** Bureus karta 1625, **Sillern** Blaeu 2: mellan 29—30 [1663; å ett aftryck af Burei karta »Gothia»]; **Sillen** Lotter c. 1750, Sv. lm. II. 6: 16; **Silen** Fernow s. 306 [1773], Lignell Dal 1: 106, GS 1 V 32, Höjer karta; **Silerna** (pl.) Tuneld [II] 5: 123 [1790]), stora sjöar i Silbodals ock Silleruds m. fl. s:nar, Nordmarks hd Vrml., samt Vårviks m. fl. s:nar, Vedbo hd Dalsl.: **Sillegårdsed.** Samma stam, som ingår i sjönamnet, återfinnes i de båda förstnämnda sockennamnen. **Silbodal** skrifves år 1540 såsom nu, men år 1396 **Silbyrdhædal**[3]. **Sillerud** har år 1383 formen **Sillarudh**[4], år 1571 **Sillarud**[5]. Detta senare namn förutsätter ett sjönamn fsv. **Sille,** alltså samma form som faktiskt är uppvisad från 1582. För samma form talar i sin mån äfven gårdsnamnet **Sillegårdsed** (öster om Västra Silen). Långt l uppträder äfven i de älst belagda formerna af sjönamnet. Däremot visar den fsv. formen **Silbyrdhædal** på en form med enkelt l. Emellertid kan mycket väl **sil** i detta namn syfta på den ganska betydliga från norr kommande ock i Västra Silen infallande å, vid hvilken Silbodals kyrka är belägen[6]. Det är ju ytterst vanligt, att namnen på älfvar äro etymologiskt besläktade med namnen å de sjöar, med hvilka de stå i förbindelse, ehuru de äro på olika sätt bildade ock stundom t. o. m. stå i afljudsförhållande till hvarandra. Hvad mellanleden i **Silbyrdhædal** betyder, kan jag ej bestämt säga (ett förslag till tolkning finnes under **Bullaren**). Huru som hälst anser jag det osannolikt, att formen **Silen,** som nu användes, är någon gammal sidoform till **Sillen, Sillern.** Den beror snarare på en relativt ung folketymologisk ombildning af

---

1) Så, om jag rätt fattat min meddelares uppgift.

2) Lignell Dal 1: 23.

3) Styffe Un.$_2$ s. 148.

4) Styffe Un.$_2$ s. 151.

5) Forssell Sverige 1571, s. 108.

6) Se närmare under **Silingen.**

det gamla **Sille(r)n.** Till hvilket ord anslutning ägt rum, är ej lätt att bestämt säga. En meddelare från orten anser, att namnet **Silen** syftar på en af sjöarnas trånga utlopp, där vattnet liksom silar ut. Lignell Dal 1: 106 ser i detsamma en bildning af dialektordet **sil** 'siklöja'. För härledningen af de äldre formerna **Sille(r)n** hänvisar jag till **Sillen,** där andra af stammen **sil-** bildade nordiska vattendragsnamn behandlas.

Silfköparen **sil³vöö²parn** (Höjer 1: 348, GS 4 Ö 31) Sala landsförsamling, Öfver-Tjurbo hd Vstml.; af Hermelin 1800 kallad **Silfköpardammen.** Sjön har ett dystert ock ödsligt utseende (Lex. 6: 9). Den sammanhänger med **Olof Jons dam,** från hvilken den endast är skild genom några holmar ock en vall, på hvilken landsvägen går fram. Båda sjöarna äro helt ock hållet bildade genom konst medelst den stora ock höga dammen vid södra ändan af Olof Jons dam. »Möjligtvis kunde» — menar Gumælius i SGU Aa 26: 17, från hvilken dessa uppgifter hämtats — »en liten sjö fordom hafva funnits i sydligaste delen af denna sistnämnda», men då hade sannolikt dess namn gifvit namn åt sjön. Båda namnen äro tydligen af ganska tillfälligt ursprung. Det hvarom här närmast är fråga innehåller fsv. **silfkøpare** m. 'silfveruppköpare', af Södw. anfört från Dipl. dalek.; jfr **Lars,** konungs **Söllffköpare** vid Sala, anfört i G. I:s reg. 16: 46 o. s. v. (se reg.). Naturligtvis har namnet afseende på den i närheten belägna silfvergrufvan. Enklast är väl att antaga, det någon silfveruppköpare omkommit i densamma. Med afseende på bildning ock ursprung vore sjönamnen **Märrsprängaren,** .**Ryttaren, Slaktaren, Svarfvaren**(?) närmast jämförliga; ännu närmare stode **Kolbrännaren,** om värkligen detta namn uppkommit så, som i artikelns slut antydes. Formen hos HERMELIN visar snarast på att namnet uppkommit genom en senare ellips, jfr **Ålen** af **Aalsiø** o. s. v. samt **Silingen.**

Silingen **si³ligen²** (GS 4 Ö 33) Flens sn, Villåttinge hd, ock Sköldinge sn, Oppunda hd Sdml.: **Silinge,** så skrifvet 1399[1]. Sjönamnet är sannolikt bildat af gårdnamnet, snarast genom ellips af ***Silingesjön;** jfr **Glaåkern, Gnabbarpen, Turingen, Yddingen** o. s. v.

---

[1]) SRP nr 3039. Om gårdnamnet se för öfrigt Hellqu. Sv. ortn. på **-inge** s. 121.

Förhållandet kunde dock möjligen vara omvänt, i hvilket fall **Silinge** vore att bedömma som t. ex. **Gysinge** af forsnamnet **Gysingen** o. a. exempel anförda af Hellqu. Sv. ortn. på **-inge** s. 247 f. Sjönamnet hörde då till den under **Sillen** behandlade stammen ock utginge kanske närmast från ett ånamn ***Sila** (den å som förbinder Silingen ock Lillsjön?), på samma sätt som sjönamnet **Rämmingen** afletts af en ånamnsstam **Ræm-** ock **Mässlingen** Härj. af det gamla namnet å Mittån; jfr fht. flodnamnet **Silaha**[1] ock hvad som under **Silen** anföres om ortnamnet **Silbodal.** Denna möjlighet anser jag dock mycket svag ock har därför i ofvan citerade afhandling ej upptagit namnet **Silinge** bland de namn på **-inge,** som jag anser innehålla vattendragsnamn.

Silken **sil⁴ken** (*silk̦ən*) (Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml.: **Silken.** Sjön kallas å Höjers karta **Silksjön.** I alla händelser är här den osammansatta formen älst; jfr no. **Silkebækken** af ett äldre enkelt namn. Namnet sammanställes af Rygh NG 3: 304 med det no. älfnamnet **Silka;** jfr äfven a. arb. 1: 161, 3: 315. Det innehåller, såsom äfven Rygh Elven. s. 211 förmenar, den under **Sillen** behandlade vattendragsstammen **sil-.** Med afseende på det i sjönamn vanliga suffixet **k** erinras om **Järken, Ränken, Tjurken, Örken**[2]. Gårdnamnet **Silken** är i fråga om bildningen att jämställa med gårdnamnen **Immen, Kväggen** o. d.

Å GS 2 Ö 31 upptages från samma socken äfven ett ställe **Silkesdam** nära Öfre Säfsjön; möjligen tyder detta namn därpå, att sjön i äldre tider har kallats ***Silkir,** hvilket väl snarast vore att fatta som aflett af ett ånamn ***Silka,** benämning på den å, vid hvilken **Silkesdam** är belägen. Ett fsv. ***Silkir** synes ingå i **Silkisholmen** (SD 3: 177 fr. 1314), gränsmärke mellan Gästrikland ock Tiundaland. Möjligen har alltså äfven **Silken** trots akcenten haft denna form.

Sillen.

1) **sil⁴len** (*siḻən*) l. oftast **sil⁴n** (**»Sill'n»**) (Sudermanl. [karta] 1625, Blaeu 2: 21 [1663], Tuneld s. 58 [1741], Hermelin 1802, GS 5 Ö 33), lång, smal sjö i Vårdinge sn, Öknebo hd, Tors-

---

[1]) Förstem. 2: 1265.

[2]) Jfr äfven sv. dial. **silka** v. 'sippra, stilla flyta fram o. d.'

åkers sn, Rönö hd, ock Frustuna sn, Daga hd Sdml. : **Sille** vid sjöns sydöstra ände, under formen **Silde** omnämnt år 1400 (SRP nr 3092). Detta gårdnamn synes förhålla sig till **Siller** som **Nömme** till **Nömmen** ock **Salje** till **Saljen**. Om sjön har för öfrigt meddelats, att den har bärgiga stränder — dock att dömma af kartan icke öfverallt — ock djupt vatten, som lätt uppröres. Af sjön har **Silleskogen** fått namn[1].

2) äldre namn på **Silen**; se d. o.

I detta sammanhang erinras äfven om **Sillersjön** (GS 2 Ö 34), **Sillsjön** (3 Ö 36 Horns sn Ög., 1 V 33 Dalsl.), **Silleån** (se under **Sillhöfden**). Slutligen må nämnas, att vid sjön Hunn en gård **Sillesjö** är belägen, hvars namn tyder på att äfven sjön haft en motsvarande benämning.

Hvad härledningen af namnet **Sillen** 1 beträffar, fattas detta af många i orten som best. formen af fisknamnet **sill**, alltså som ett jämförelsenamn, som har afseende på sjöns form. Den norra ändan antages vara sillhufvudet. Emellertid faller denna etymologi redan på den omständigheten, att sjön är alldeles för stor, för att dess form i hela sin utsträckning kunnat blifva bestämmande för namngifningen: för dem, som först kallat sjön för **Sillen** eller ett däremot svarande fsv. eller »urnordiskt» namn, har icke den silliknande form kunnat framträda, som sjön, på kartan betraktad, onekligen kan anses äga. Af samma anledning måste man äfven afvisa en dylik härledning af **Sillen** 2. Äfven detta namn har, såsom ofvan omtalats, blifvit folketymologiskt omtytt. För namnen å båda sjöarna har emellertid en betydligt rimligare förklaring redan framställts i tryck. **Sillen** 1 föres af Bergström Sdml. ortnamn s. 2 till sv. **sil** n. 'lugnvatten mellan forsar'. Hit ställes af vår förtjänstfulle ortnamnsforskare Nordlander[2] äfven det vrml.-dalska sjönamnet **Sillen**. Utom det nämnda sbst. **sil**, som motsvaras af ett i no. gårdnamn uppträdande fno. **sil**[3], finnes i sv. dial. äfven ett likbetydande **silder** n.; jfr v. **sillra** 'sakta framrinna', no. **sildra** 'en mycket liten bäck'[4], **sel** adj. 'lugnt ock sakta rin-

---

[1]) Så redan Dalin. Sv. rikes hist. 1: 93, där namnet härledes af »Sila, skilja watn».

[2]) Om **sil** ock **sel** i norrländska ortnamn, Sv. lm. II. 6: 16.

[3]) Alltså icke **sil**, som $Fr._2$ antager. Jfr Rygh NG Indl. s. 74.

[4]) Jfr Rygh NG 15: 236.

nande' o. s. v. Stammen har af Rz s. 564 ock Nordlander anf. arb. s. 19 med rätta förts till got. **anasilan** 'vara tyst', lat. **silere** 'tiga' o. s. v. Däremot hör icke sv. v. **sila** 'filtrera o. d.', sbst. **sil** till denna stam: dessa ord kan man icke skilja från den i fht. **sîhan** (ty. **seihen**) ock isl. **sía** 'sila' ingående roten. För öfrigt afstår jag ifrån att närmare inlåta mig på de båda sjönamnens bildning; folketymologien har antagligen redan tidigt spelat in, ock det blir till följd häraf mycket vanskligt att yttra sig om dessas äldre former. I alla händelser tycks, såsom under **Silen** visats, **Sillen** 2 i fsv. tid ha hetat ***Sille**; jfr fsv. **Sillarudh.** Hvad **Sillen** 1 beträffar, pekar den fsv. gårdnamnsformen **Silde** snarast hän på en stam **Sild-**. Föreligger här samma afledning som i (fsv.) **Fyghþir, Nöfden** (Dalarna), **Ygden, Öfden?**

Till stammen **sil-** 'vara lugn, tyst o. d.' höra väl utom de ofvannämnda **Siller-, Sillsjön** äfven sjönamnen **Silingen, Silken, Sillhöfden.** Med samma stam förbinder vGrienberger[1] äfven det fht. flodnamnet **Silaha** 'die Sihl' samt några andra fht. ortnamn. Hit föres vidare af Rz s. 564 sjönamnet **Siljan** i Dalarna, hvilket enligt samme förf. har formerna **Silin** m. best., ack. **Silån,** dat. **Silåm.** Emellertid må nämnas, att i Dipl. dalek. 1: 305 sjön kallas **Silghissiö** (**Sylghessyø**), hvilken form egentligen ej talar för — om den också ej omöjliggör — den af Rietz föreslagna etymologien. I detta sammanhang må äfven anföras det i Dalsl. förekommande sjönamnet **Siljetjärn** (GS 1 V 33). I fråga om betydelsen 'lugn, tyst' må jämföras **Lygnern** ock där anförda analogier.

Sillern, se **Silen** ock **Sillen** 2.

Sillhöfden **sil³lhöv²den** (GS 3 Ö 40) Sillhöfda sn, Medelstads hd Blek. : **Sillhöfda.** Socknen har först på 1840-talet utbrutits ur Fridlefsstad ock har fått namn efter gården Sillhöfda. Sjönamnet betyder egentligen 'hufvudet eller spetsen af **Silleån**', ett numera mindre brukligt namn å den stora å, som mellan Borråkra ock Sill(e)torp utfaller i Saltsjön. Den kallas numera bl. a. **Bubbetorps-ån** ock **Silletorpsån.** Det

---

[1]) Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch., phil.-hist. cl. CXLII (Wien 1900) s. 23.

senare namnet har den erhållit efter byn **Sill(e)torp** i Lösens sn, hvars namn själft är bildat af det gamla namnet å Silleån. Af samma ånamn har äfven **Sillebro,** som går öfver ån vid **Silltorp,** uppkommit. Detta nämnes enl. Lex. 6: 79 år 1436. På alldeles analogt sätt har namnet å den närliggande sjön **Nätterhöfden** uppstått; jfr **Nättrabyån.** Se för öfrigt **El-, Full-, Ljuster-** ock **Svarthöfden,** de båda senare äfvenledes i Blek., samt **-höfden,** där fht. motsvarigheter till denna användning af ordet **hufvud** anföras (såsom **Kaltenbahhes houbit** o. d.). Om härledningen af stammen **Sill-** se **Sillen.**

Sillången silog⁴gen [1] (enl. uppgift), ett annat namn å sjön **Sillhöfden;** se ofvan.

Simlången sim³log²gen (GS 1 Ö 39), lång ock smal sjö i Breareds sn, Tönnersjö hd Hall. Upplysningar om sjöns natur förekomma hos Fr. Ström Folket i Simlångsdalen (1903), särskilt s. 13.

Samma stam **sim-** ingår eller synes ingå i **Simsjön** 1) GS 1 Ö 37, i Länghems ock Ullasjö s:nar, Kinds hd Vg.: **Simmekvarn** ock **Simmebärg,** hvarom utförligare nedan; 2) GS 1 Ö 35, i Våmbs m. fl. s:nar Vg.: **Simsjö;** 3) GS 5 Ö 33, mellan Öknebo ock Hölebo h:der Sdml.: **Simsjö,** alla tre tämligen långsträckta. Hit hör kanske också ä.-nsv. **Sijmmesiö träsk** (1568), nu **Simsjön** Ångm., hvilket emellertid Nordlander Ångm. fiskev. s. 28 (med tvekan) för till **Sigmund.**

Af dessa namn bör antagligen åtminstone **Simsjön** 1 afskiljas. Det nära sjön belägna **Simmekvarn** kallas nämligen i SD NS 2: 691 fr. 1413 **Skymma quærn,** ock ehuruväl den möjligheten föreligger, att **Skymma quærn** l. dyl. ombildats till **Simmekvarn** i anslutning till **Simsjön,** är det troligast, att äfven detta senare namn innehåller ett gammalt vattendragsnamn på **Sk-** [2]. Detta bör förbindas med no. älfnamnsstammen **Skum-,** som af Rygh Elven. s. 230 med rätta föres till no. **skum** 'mörk'. Ej heller får man till stammen **Sim-** föra sjönamnen **Rö-** ock **Älgsimmen,** här ingår nämligen sjönamnet **Immen.**

---

[1]) Enligt min meddelare ligger hufvudtonen på näst sista stafvelsen.

[2]) I fråga om nsv. (västg.) s för fsv. **sk** jfr fsv. **Skelderidh** (SD NS 3: 607), nu **Sällerhög** Asklanda sn, Gäsenes hd Vg.

Något motsvarande vattendragsnamn inom besläktade språk har jag ej funnit. Namnet är väl därför att fatta som ett för Sverge speciellt s. k. jämförelsenamn, snarast hörande till sv. dial. **simme** m., fsv. **sime**, isl. **síme**, fsax. **sīmo** 'band, snöre' = sskr. **sīmán-** 'hårbena, gräns', alltså af samma art som sjönamnen **Kedjen, Nyckeln, Spiken, Spjuten** o. d.

Vårt sjönamn omnämnes af Rygh NG IV. 2: 261 i samband med ett no. gårdnamn **Simle** (**Simmlle** 1578), som väl dock snarast hör till en helt annan grupp af nordiska ortnamn.

Sinnern, Stora o. **Lilla, sin³ner²n** l. (enl. annan uppgift) **sin⁴nern** (Hermelin 1818, GS 4 Ö 38), ganska betydlig sjö i Högsby sn, Hanbörds hd Klm. : **Sinnerbo.** Vattnet i sjön är mer än vanligt klart. En sjö vid namn **Store Sinnern** finnes äfven i Buskeruds amt i Norge. Namnet, sannolikt fsv. ***Sindre** (: ***Sindrabodha**), innehåller väl sv. dial. **sinner** f. m. 'glödspån, eldgnista', fsv. **sinder** n. 'slagg', isl. **sindr** n. ds. (hvaraf det mytiska dvärgnamnet **Sindre** bildats), fht. **sintar** m. 'schlacke' o. s. v. Möjligen har namnet afseende på sjöarnas färg; jfr sjönamnen **Eldan, Glimmingen, Ljusen, Strålen, Blänkesjön** o. dyl. Af det likbetydande ags. **sinder** härleder Middendorff Aeng. flurn. s. 117 ags. ortnamnet **Sinderford.**

Fsv. ***Siudhande.** Ehuru det icke direkt faller inom området för vårt ämne, må påpekas, att det bekanta vattenfallet **Sjunnefall** eller enligt Wieselgren 3: 203 äfven **Sjunden** i Åmån, Skede sn, Östbo hd Smål., i fsv. tid sannolikt kallats **Siudhande,** pres. part. till **siudha** 'koka'. Från ett ***Siudhandafors** utgår möjligtvis äfven fsv. **Sywndaforss** (»en quærnastrøm i S.» SD NS 2: 592 fr. 1413) Flundre hd Vg. I fråga om synkopen jfr t. ex. nsv. **Darsboda** ← ***Daghi(r)sbodha** (se **Dagaren**), fsv. **Baghahus** jämte **Bahus** o. s. v. Dylika namn på forsar ock älfvar med stritt fall synas i Sverge ock Norge ha varit ganska allmänna. Jfr t. ex. fno. fors- ock älfnamnet **Dynjandi**[1] ock se för öfrigt under **Jälnan** (fsv. **Gællande?**), **Lyniendi** (**Lonen**), **Ryniande, Skinande** o. s. v.

Sjunken (Wieselgren 3: 166) på Bolmsö i sjön Bolmen, Västbo hd Smål. Jfr fsv. **Siunkafly** (**siwnkafly**), som år 1320 (SD) anges som råmärke mellan Växjö ock Linköpings biskops-

[1]) Rygh NG 1: 150.

dömen, tydligen på gränsen mellan nuvarande Jkgs ock Kbgs län; jfr **Hysingen, Kalfven** 5, **Lygnen.** Sv. dial. fsv. **fly** betyder 'kärr, kärrmark'. Första leden innehåller naturligtvis stammen i v. **sjunka.** Bildningen af **Siunkafly** är sålunda fullt analog med den i det isl. mytiska **Søkkvabekkr;** den af **Sjunken** med t. ex. sjönamnet **Brinnen.** Jfr för öfrigt no. älfnamnet **Søkkunda**[1] ock det **Sukka,** som enl. Rygh NG IV. 2: 76[2] väl också existerat ock säkerligen bör föras till fno. **søkkva** 'sjunka'.

Fsv. **Skaþur** (**scaður**) anföres i VGL IV. 11: 3 bland västgötska 'almænnigs uatn'. Sjön förbigås emellertid i handskrifterna L, N; se Schlyt. VGL s. 291. Nämnde förf. anser det möjligt, att namnet åsyftar den sjö, som nu kallas **Skagern.** Om formen är pålitlig, torde namnet vara bildat af stammen i got. **skadus,** fsax. **scado,** ags. **sceadu,** fht. **scato** m. 'skugga', besläktat med gr. σκότος 'mörker' o. s. v.; jfr isl. gudinnenamnet **Skaði.** Hit hör väl äfven det bl. a. just i Vg. förekommande dialektordet **skadda** f. 'dimma, töcken'; jfr Rz s. 575. I fsv. **Skaþur** ser jag en bildning af samma art som **Vætur** (se **Vättern**). Kanske har detta senare namn påvärkat det förra; jfr **Arken** ~ **Virken, Grosken** ~ **Sansken, Käxten** ~ **Risten** o. s. v. Om sålunda namnet betyder 'dimsjön', erinras i fråga om betydelsen om sjönamnen **Dimlingen, Immen, Ångsjön, Åmmelången.** Slutligen må nämnas, att enligt Rygh NG 1: 53 en stam **Skað-** är synnerligen vanlig i gamla norska namn. Se för öfrigt **Skagern.**

Skagern **ska³ger²n** (**Skagen** General Landkort öfv. Vg. c. 1688; **Skageren** Blaeu 2: 34 [1663]; **Skagern** Tuneld ss. 73, 197 [1741], Lotter c. 1750, Fernow s. 368 [1773], GS 2 Ö 33), mycket stor sjö, som på en längd af två mil sträcker sig inom S. Råda o. Rudskoga s:nar, Visnums hd Vrml., Nysunds sn, Edsbärgs hd Nke, o. Hofva samt Finnerödja s:nar, Vadsbo hd Vg. : **Skagersholm,** i äldre handlingar stundom skrifvet **Schagersholm** (Lex. 6: 110).

Samma namn har antagligen äfven burits af den tydligen ganska stora sjö, som upptagit området för den nu s. k. **Skagershultsmossen** i Skagershults sn, Edsbärgs hd Nke (GS 2 Ö 32) icke synnerligen långt från sjön Skagern, som dock icke till

---

[1]) Rygh NG 3: 354. [2]) Jfr Rygh Elven. s. 251.

någon del faller inom socknen. Skagershults socken är af ganska ungt datum; den fanns åtminstone ej år 1571[1]. Samma grundord ingår sannolikt äfven i **Skacksjön**, uttalat *skaksøn*, Ö. Ämterviks sn Vrml. Namnet skrifves i 1707 års kyrkbok **Skagsiö**[2]. Vid sjön ligger gården **Skacksjö**. Jfr **Växjö** af ***Væghsio** o. s. v. Vidare erinras om da. **Skagesö**, sjö på Själland[3], sv. sockennamnet **Skagen** (1540[4]), nu en del af Undenäs sn Vg., ock den likbenämnda udden på Jylland. Jfr äfven det från holl. lånade **Skagerack**[5]. Det är tydligt, att dessa namn bildats af stammen i sv. dial. **skag** n. 'utsprång, udde' (se Rz), fsv. **skaghi** ock isl. **skagi** m. 'framskjutande udde', hvilket ord äfven ingår i no. ortnamn[6]. Jfr äfven **Åskagen**. Betydelsen är densamma som i sjönamnen **Snyten, Udden**. Hvilket parti af den stora sjön **Skagern** som gifvit anledning till namnet, kan ej nu bestämmas. Detta namn kan för öfrigt vara en folketymologisk ombildning af ett äldre **Skaþur** (se d. o.).

Skarfven **skar⁴ven** (Tuneld s. 50 [1741], GS 5 Ö 32 o. s. v.), egentligen en vik af Mälaren i Ryds sn, Bro hd, Norrsunda sn, Erlinghundra hd, m. fl. s:nar Uppl. Samma namn finnes äfven i Gästr.; jfr **Skarfsjön** Smål. ock Västerb. Till grund ligger det under **Skärflången** omtalade **skarv** 'naken bärggrund'[7].

Skarpen **skar³pen²** (*skårpən*) (Fernow s. 34 [1773], GS 2 Ö 32) Kroppa sn, Filipstads bärgsl. Vrml.: **Skarptorp**, af ä.-nsv. **Skarppetorph** (1626)[8] ← fsv. ***Skarpaþorp; Skarphyttan**. Såväl namnets nuvarande uttal som gårdnamnen visa hän på ett fsv. ***Skarpe**. Sjön är lång ock mycket smal med trånga, afsmalnande vikar. Ordet är en n-afledning af fsv. adj. **skarper** i betydelsen 'hvass', motsvarande isl. **skarpr**, fsax. **skarp** o. s. v. Samma adj. ingår äfven i ä.-nsv. **Skarpesiö träsk** (1569)[9]. Ett

---

1) Forssell Sverige 1571, s. 284.
2) Enl. uppgift af prof. A. NOREEN.
3) Madsen Ann. oldk. 1863, s. 240.
4) Styffe Un.$_2$ s. 143.
5) Se därom Erslev Jylland (Kbhn 1886) s. 296.
6) Rygh NG Indl. s. 29. Hithörande germanska ord ha utförligt behandlats af Lindroth Ark. 20: 367 f.
7) Jfr Bugge-Rygh Elven. s. 332.
8) I en handling aftryckt i Norsk. ark. 2: 749.
9) Anfört af Nordlander Ångerm. fiskev. s. 28.

älfnamn *Skerpa synes ha funnits i Norge (se Rygh Elven. s. 220). Jfr i fråga om betydelsen af sjönamnet Viggen (i närheten); i fråga om bildningen t. ex. Mien, Nyen (akc. 2).

Nsv. Skeenda, gårdnamn, se *Skinande.

Skepen ʃe³pen² (Skipesiöö Gränsdokument från 1554 [HSH 29: 57]; Skeppen Sjöborg Blek. hist. s. 275 [1793]; Skepen GS 3 Ö 39), lång ock smal sjö i Långasjö sn, Konga hd Smål., ock Tvings sn, Medelstads hd Blek. : Skeppelånga Blek. Detta gårdnamn är en bildning med postpositivt adjektivattribut, antingen ett sjönamn *Skipi lange eller ett gårdnamn af samma slag som t. ex. Mörbylånga, Tomelilla[1] o. s. v. Namnet Skepen utgår tydligen från en mask. n-stam *Skipi. Detta ord är en afledning af sbst. fsv. isl. skip n. 'skepp' ock betyder 'skeppsjön, båtsjön', på samma sätt som namnen Bjärken, Fjällen, Kornan, Kumlan — alla med akc. 2 — betyda resp. 'björksjön, fjällsjön, kornsjön, kummelsjön'. Afledningarna -an (-en) ock -ja hade samma funktion som i modernare namn sammansättningslederna -sjö, -vatten o. s. v. Fsv. sjönamnet *Skipi är sålunda att sammanställa med Skeppsjön (GS 3 Ö 34), Skepptjärn (1 V 32) ock Skeppsgöl (3 Ö 38), Skeppegölen (Rääf 5: 6). Skepp- har i dessa ord den i många dialekter ännu kvarlefvande betydelsen 'båt'. Något namn Båtsjön, Båttjärn l. dyl. har jag däremot icke funnit[2]. Denna omständighet talar i sin mån för att båt, fsv. bāter, isl. bátr, såsom också tämligen allmänt antages, är lånat från anglosaxiskan[3].

*Skĭpi har regelbundet utvecklats till Skepen såsom fsv. biti till bete 'huggtand' o. s. v.

Skillingen ʃil³ligen².

1) (Hermelin 1803, GS 3 Ö 32) på gränsen mellan Lindes sn, Lindes bärgsl., ock Fällingsbro sn, Fällingsbro hd Vstml.

2) (GS 3 Ö 31) Karbännings sn, Norbärgs hd Vstml. Äfven denna sjö utgör gräns mellan tvänne socknar, om man näm-

---

[1]) Om detta namn se Falkm. s. 183.

[2]) Sockennamnet Bodsjö i Jtl. skrifves visserligen på 1600-talet stundom Bååtsiö; men namnet utgår, såsom Nordlander Sv. fornm.-för. tidskr. 9: 303 uppvisar, från ett äldre Budsio ock Bodsio.

[3]) Se Lidén Upps.-stud. s. 85 f. ock där citerad litteratur. Den inhemska etymologiska motsvarigheten till båt är isl. beit; se Lidén anf. st.

ligen till densamma får räkna det blott genom ett smalt näs skilda Långtjärn.

3) Ett osammansatt sjönamn **Skillingen** bör möjligen äfven förutsättas för **Skillingsfloen** (Rääf 5: 3) i Rumskulla sockens Ydredel.

Namnets fsv. form kan ha varit ***Skilinger**, i hvilket fall ordet bör föras till fsv. **skil** (**vãghaskil**) ock **skilia** samt är besläktat med **Skiljetjärn** (GS 1 V 33 Dalsl.), no. älfnamnet **Skilja**[1] samt **Skälen**; se särskilt hvad som under art. **Skälen** yttras om gårdnamnet **Skillingsmåla**. I fråga om afledningen må nämnas, att **Skillingen** 1 ligger nära sjön **Skraflingen, Skillingen** 2 icke långt från **Gässlingen**. Beträffande betydelsen erinras för öfrigt om sjönamnen **Delsjön** o. s. v. (se **Findeln**) ock **Råen**.

I något af de tre namnen föreligger möjligen ett fsv. ***Skildinger**, aflett af **skiolder** 'sköld' ock sålunda anslutande sig till de många under **Skælde** anförda vattendragsnamn, som bildats af detta ord[2].

Till den rot **skel** 'klyfva', hvaraf ofvanstående ord bildats, hör äfven det med sjönamnet till formen identiska myntnamnet **skilling** ← urgerm. ***skellingaz**[3], hvilket man oriktigt för till germ. **skellan** 'klinga'. Denna senare etymologi betviflas äfven af vGRIENBERGER[4], utan att han för öfrigt yttrar sig om ordets härledning. I fråga om betydelseutvecklingen kan jämföras **skatt**, hvilket hör till gr. σκεδάννυμι (Lidén), sskr. **skhádate** 'klyfver'; till √ **ska** 'klyfva' föres ordet äfven af vGrienberger anf. afh. s. 188. Båda orden betyda alltså egentligen (mynt)stycke.

Man kan nu äfven tänka sig, att detta ord ingår i något eller kanske alla af de ofvan anförda namnen. En god parallell erbjuder i så fall ags. **be scillinges bróce**[5].

***Skinande** anser jag ha varit namnet på något af de vattendrag (snarast Kyrksjön), i närheten af hvilka gårdarna **Ske-**

---

[1]) Anfört af Rygh NG 15: 308, Elven. s. 217.

[2]) Jfr härtill Rygh NG IV. 1: 34, 15: 376, där ett gårdnamn **Skillingen** afhandlas.

[3]) Persson KZ 33: 286.

[4]) Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch., phil.-hist. cl., CXLII. 8: 189 (Wien 1900).

[5]) Anfört af Middendorff Aeng. flurn. s. 113.

enda (Skända) i Björnlunda sn, Daga hd Smål., äro belägna. Gårdnamnet skrefs i fsv. tid i **Skinandom** (SD NS 2: 335 från 1410). Namnet är en participbildning af v. **skina** af samma art som det fsv. sjönamnet **Lyniendi**, det fsv. älfnamnet **Ryniande**; se d. o. samt för öfrigt under **Jälnan** ock **Vällen**. Min hypotes blir i hög grad sannolik däraf, att äfven RYGH[1] anser sig kunna uppvisa ett gammalt älfnamn **Skínandi** från Norge. Af samma stam komma äfven t. ex. **Skinsiö** (1568)[2] Ångm. ock det sjönamn fno. **Skinangr**, som ansättes af Rygh NG IV. 2: 270. Betydelsen 'glänsande' är i nordiska vattendragsnamn synnerligen vanlig; se ex. under **Glien** samt i afd. III.

Skingeln, Stora o. **Lilla** (GS 2 Ö 31), mycket små sjöar i Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml., uttalas enligt uppgift »**Skinn-jeln**», hvadan här möjligen en sammansättning (»Skinngölen?») föreligger. Emellertid torde, såsom prof. LUNDELL påpekar, **nj** (*ŋ*) snarare vara målets uttal för äldre **ng**.

Skinnare-, fsv. **skinnare**, isl. **skinnari** 'skinnberedare, buntmakare' ingår blott i sammansättningen **Skinnarevattnet** (GS 2 V 35 Boh.). Se om dylika sjönamn för öfrigt öfversikten afd. III. Ordet är dessutom ganska vanligt i (f)sv. gårdnamn : **Skinnarabod(h)a**, nu **Skinnarbo** Ydre hd Smål.[3], **Skinnaragardhin** Jönåkers hd Sdml.[4] m. fl.

Fsv. ***Skiolde**, sjönamn, se ***Skælde**.

Skiran **ʃi³ran²** (GS 6 Ö 32) Österåkers sn, Åkers skeppsl. Uppl. Egentligen innehåller namnet oblik kasus af ett fsv. ***Skire**, svag form af adj. **skir** 'klar o. d.' ***Skire** : **skir** = ***Hvite** (se **Hviten**) : **hviter** o. s. v. Närmare jämförligt är det likaledes uppländska sjönamnet **Skäran**; jfr äfven **Aglan, Hultebrejan, Lyan, Låkan**. För öfrigt hänvisas till **Skiren**.

Skiren **ʃi⁴ren** (för 1, 2, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 25). **ʃi³ren²** (för 3) eller **Skirn** **ʃi⁴rn** (för 21).

1) (**Skiren** GS 3 Ö 38) delvis inom Fagerhults sn, Hanbördshd Klm.

---

[1]) NG 2: 405, 14: 146 ock Elven. s. 216.

[2]) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 20. — Däremot är det väl mera osäkert om, såsom RYGH gissar, **Skenån** Ög. bör hit: stadsnamnet **Skenninge**, som måste anses vara aflett af detta ånamn, skrifves nämligen i fsv. ofta **Skæninge**.

[3]) Vadst. kl. jordeb. s. 111. [4]) Vadst. kl. jordeb. s. 264.

2) (**Skiren** Hermelin 1818, GS 4 Ö 38) Högsby o. Fliseryds s:nar, Hanbörds hd Klm. : **Skirshult.** Sjön har ovanligt klart vatten.

3) (**Skiren** Cræelius s. 393 [1774], GS 3 Ö 37) Virserums o. Gårveda s:nar, Aspelands hd Klm.

4) (**Skiren** Widegren 1: 389 [1817], Hermelin 1818) Norra Vi sn, Ydre hd Ög. : **Skirshammar** (Rääf), **Skirshamra** (GS), år 1642 skrifvet **Skirshammar**[1]. Å GS 3 Ö 36 kallas sjön **Skirsjön,** hvilket namn enligt en uppgift förekommer i det talade språket vid sidan af **Skiren,** men däremot icke var bekant för en annan meddelare från orten. Jfr **Skirkalf.**

5) (**Skiren** GS 3 Ö 35) V. Eneby sn, Kinds hd Ög.

6) af allmogen kallad »ʃi⁴ern» (**Skiren** Hermelin 1818, GS 4 Ö 35) Dalhems sn, N. Tjusts hd Klm.

7) (**Skiren** Hermelin 1818, GS 4 Ö 35) Gärdserums sn, N. Tjusts hd Klm.

8) (**Skiren** GS 4 Ö 35) i samma sn o. hd som föreg.

9) **Stora** o. **Lilla** (**Skiren** GS 4 Ö 35) Yxnerums sn, Skärkinds hd Ög.; af Hermelin 1810 kallad **Skären** (se d. o. 3).

10) (**Skirn** Broocman 2: 382 [1760], Tham Link. s. 711; **Skiren** GS 4 Ö 35) Ö. Ryds sn, Skärkinds hd Ög. : **Skärnäs.** Gårdnamnet visar, att sjön i äldre tider hetat **Skären** (se d. o. 4). Den har enligt uppgift klart vatten.

11) (**Skiren** GS 2 Ö 34) Askersunds landsförsamling, Sundbo hd Nke : **Skirbråten, Skirboholm.**

12) (**Skirn** Broocman 2: 123 [1760]; **Skiern** Marelius karta 1774; **Skiren** Hermelin 1810, Widegren 1: 432 [1817], GS 3 Ö 34) Stjärnorps sn, Gullbärgs hd Ö. : **Skirsnäs.**

13) (**Skiren** Hermelin 1810) Ljungs sn, Gullbärgs hd Ög. Sjön kallas hos Lotter **Skiären** (se **Skären** 5); å GS 3 Ö 34 **Sibborpssjön : Sibborp.**

14) **Stora** o. **Lilla** (**Skiren** Hermelin 1810, Widegren 2: 135 [1818], GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. : **Skirhult.** Sjön har enligt uppgift »något klart vatten».

15) (**Skiren** GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. Sjön har enligt uppgift ganska mörkt vatten.

16) (**Skiren** GS 4 Ö 34) Kvillinge sn, Bråbo hd Ög.

---

[1]) Norrby Ydre h. gårdnamn s. 208.

17) (**Skiren** GS 4 Ö 34) Kila sn, Jönåkers hd Sdml. Sjön har enligt uppgift klart vatten.

18) (**Skiren** GS 2 Ö 33) Askersunds landsförsamling, Sundbo hd Nke.

19) (**Skirn** GS 2 Ö 33) Snaflunda sn, Sundbo hd, ock Lerbäcks sn, Kumla hd Nke.

20) (**Skirn** GS 3 Ö 33) Bo sn, Skyllersta hd Nke.

21) *ṣīŋ* (enligt uppgift) Gryts sn, Daga hd Sdml. : **Skirtorp.** Sjön kallas å GS 4 Ö 33 **Skirsjön.**

22) (**Skiren** SGU Aa 22: 55) Bettna sn, Oppunda hd Sdml.

23) (**Skirensjön** GS 4 Ö 32) Lista sn, V.-Rekarnes hd Sdml.

24) (**Skiren** GS 4 Ö 32) Forsa sn, V.-Rekarnes hd Sdml.

25) (**Skiren** GS 6 Ö 31) Riala sn, Åkers skeppsl. Uppl.

Samma namn har i äldre tider äfven burits af den sjö, som att dömma af kartan nu kallas **Skärösjön** (GS 3 Ö 37), Skirö l. Skire sn, Östra hd Smål. Vid sjön ligga gården **Skirö** (**Skire**) ock sockenkyrkan. Socknen kallades år 1290 **Skiri**, 1418 **Skira**[1]. Med afseende på formen **Skiri** jfr **Nömme : Nömmen, Salje : Saljen.** Samma osammansatta namn har äfven tillkommit **Skirasjön** (GS 3 Ö 33) Brefvens sn, Askers hd Nke : **Skira.** Vidare må anföras: **Skiresjön**[2], **Skirsjön**[3], fsv. **Skiræbek**, bäck i Virserums sn Klm. (1496[4]), ä.-nsv. **Schiringen** (1565)[5], **Skiringe tresk**[5]. I Norge finnas åtminstone två sjöar med namnet **Skiren**, nämligen i N. Odalen vid gränsen mot Romedal, enl. Rygh NG 2: 361; jfr fno. älfnamnet ***Skír(a)**, nu **Skiraaen** (Rygh anf. st.). Möjligen har äfven Rådasjön i Råda sn, Älfdals hd Vrml., hetat **Skiren.** Vid densamma ligger nämligen en gård, som kallas **Skiern.**

Sjönamnet **Skiren** eller **Skirn** återgår i många fall på en fsv. enstafvig form ***Skīr.** Detta framgår af de ofvan angifna uttalsformerna samt af gårdnamn sådana som **Skirshammar;** jfr äfven **Skirsgård : Skirsjön** (GS 2 Ö 38), där dock ett äldre

---

[1]) Styffe Un$_2$ s. 169.

[2]) GS 3 Ö 38; 3 Ö 36, se **Knabbarpen.**

[3]) GS 2 Ö 38 2 ggr : **Skirsgård**, 4 Ö 37, 5 Ö 33 2 ggr samt i Gåsinge sn, Daga hd Sdml. enligt SGU Aa 17: 12 med enligt samma källa mycket rent ock klart vatten.

[4]) Vadst. kl. jordeb. s. 134.

[5]) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 20.

Skirsiogarþer kan föreligga, samt **Skirshult** ock **Skirsnäs**, där man emellertid äfven kan tänka sig ett fsv. *'Skiris-* (jfr under **Skären**). För ett fsv. *'Skire tala* — utom uttalet af 3 — gårdnamnen **Skirbråten, Skirboholm** (11), **Skirhult** (14), **Skirtorp** (21). *'Skire : 'Skir* = sjönamnen *'Bleke : 'Bleker* (se **Bleken**) = *'Flati : 'Flater* (se **Flaten**) = *'Lange* (ovanligt) : *'Langer* (se **Lången**). **Skiresjön** är snarast ett fsv. **Skirasio**, äldre **Skire sio**; jfr **Diupasio, Hvitasio, Langasio** o. s. v. — Namnet innehåller sv. fsv. adj. **skīr** 'klar, ren', isl. **skírr**, fsax. **skīr, skīri**, got. **skeirs** o. s. v., en r-afledning af √ **ski** 'skina, glänsa'; jfr **Boren**. Om flera af sjöarna föreligga uppgifter, att de utmärka sig för synnerligen klart ock rent vatten (se ofvan). Namnet är alltså mycket nära besläktat med sjönamnet **Skären**. För öfrigt anmärkes, att namnet **Skiren** hufvudsakligen är spritt i östra Sverge. I västra Sverge förekomma i stället namn på **Ljus-, Lyse-** (se **Ljusen**). I fråga om betydelsen jfr utom de nämnda äfven sjönamnet **Hviten**, älfnamnet **Klaran** (**Klarälfven**), **Klartjärn** (GS 1 Ö 31 Vrml.).

Skirkalf ʃi³rkal²v? (Rääf 5: 16) = **Skirlången**, vid **Skiren** 4. Om senare leden se **Kalfven** 22.

Skirlången ʃi³rloŋ²gen (GS 3 Ö 36) Tirserums sn, Kinds hd Ög., vid **Skiren** 4; af Rääf kallad **Skirkalf** (se föreg.). Om senare leden se **Lången**.

Fsv. ***'Skiælle***, se *'Skælde*.

Skjulen, Öfre o. **Nedre**, ʃu⁴len (»skju⁴eln») (GS 3 Ö 36), små sjöar i Horns sn, Kinds hd Ög. Inga nämnvärt gamla former af detta namn torde kunna uppletas. Några förklaringsförsök må dock anföras. Om man får antaga, att **Skjulen** är den regelrätta motsvarigheten på riksspråk af den ofvan angifna dialektiska uttalsformen (hvarom se mera nedan), ligger det ju närmast till hands att härleda namnet från sv. **skjul**, fsv. **skiul**, isl. **skjól** n. Man tänker då snarast på betydelsen 'skydd, ly' ock är böjd att jämföra **Lyen, Lysjön**. Sjöarna synas på sin västra sida ha bärgiga omgifningar. I samma betydelse tyckes den fno. motsvarigheten uppträda i det fno. gårdnamn a **Skiulastadum**, nu **Skjulsta**, hvarom se Rygh NG 3: 189.

Men att dömma af de uppgifter, som lemnats mig om uttalet af det likaledes i Horns sn förekommande sjönamnet **Bo-**

len 1 (se **Bolaren**), kan nog uttalsuppgiften **»skju⁴eln»** äfven tyda på en form, som i riksspråket bör återgifvas med **Skjuren**. Detta namn kan vara en bildning af ett fsv. ***skjur** 'skata' = isl. **skjór** ds; jfr **Skörsummen**. Det vore sålunda till sin betydelse ock uppkomst närmast jämförligt med **Kråken**; jfr äfven **Anden, Hägern, Svan**. Emellertid må som en instans mot denna etymologi anföras, att 'skata' i östgötamålet tycks heta **skjora** Rz s. 592; formen **skjura** förekommer emellertid bl. a. i Sdml. (se anf. st.).

Dock äro icke härmed de formella möjligheterna att förklara namnet uttömda. Sannolikare, än att namnet motsvarar ett riksspråkligt ***Skjuren**, förefaller det mig — rent formellt sett — att det innehåller en fsv. stam **Skyrþ-**. En sådan hade i målet sannolikt utvecklat sig till **Skiurd-** → *ʃul-*[1]; jfr fsv. **skyord** Södw. Om namnet har detta ursprung, betyder det 'skåra(n)' l. dyl., en för en sjö alls icke oantaglig betydelse; jfr t. ex. **Klysan, Klämmingen** o. d. Ordet finnes för öfrigt i en liknande användning: enl. Rz s. 591 har småländskan ett **skyrd** m. 'mindre vattenledning ur sjö, å eller bäck' = **skör** m. 'ett djupt dike eller en större rännil med vatten' Klm. Däremot torde den af Rz anförda betydelsen af fsv. **skyrd** KLL 'gräfd kanal' icke hafva förekommit; jfr Schlyt. Ordb. På samma sätt förmodar Bugge-Rygh NG 14: 230, att no. älfnamnet **Skjula** utgår från ett ***Skyrð** (hörande till **skera**). Detta **Skjula** sammanställer Rygh Elven. s. 222 just med vårt sjönamn. Närmare i fråga om bestämmandet af vårt sjönamns etymologi kan jag i saknad af äldre former icke komma.

Skogssjön o. s. v., se under **Mållen**.

Skolen **skɷ³len²** (Hermelin 1818, Tham Link. s. 27, GS 3 Ö 36) Tirserums sn, Kinds hd Ög. Namnet hör kanske till sv. dial. **skola** f. 'stenskärfva' Nke, **skol** n. ds. Vb. anförda af Rz s. 594. Besläktat, men naturligtvis icke identiskt är no. **Skolla**, hvilket enligt Rygh NG 3: 319 ett par gånger förekommer som namn på små sjöar. Detta namn för jag till sv. **skolla** bl. a. 'flinga', ett gammalt utvidgat **n**-particip af √ **skel** 'klyfva'[2].

---

[1]) Om denna fsv. brytningsprocess se Nor. Ark. 6: 333 f., Kock Skand. arch. s. 20 f., Ark. 9: 55.

[2]) Ordet är identiskt med sv. dial. **skolla**, nht. **scholle** 'pleuronectes platessa', hvarom närmare Hellqu. Språkvet. sällsk. i Ups. förh.

Skomakare-, fsv. nsv. **skomakare**, isl. **skómakari**, lånat från mlt. **schomaker**, ingår blott i några sammansatta sjönamn: **Skomakarsjön**[1] samt **Skommartjärn** (GS 3 Ö 30 Dalarna). Jfr **Sutare-** ock öfversikten afd. III. Vi ha däremot ingen anledning att i namnet förmoda den betydelse af 'sutare, tinca vulgaris', som sv. **skomakare** äfven kan hafva. Sutaren förekommer nämligen icke (eller finnes åtminstone ytterst sparsamt) i de trakter, där jag funnit sjönamnet; se Lundberg Insjöfiskarnas utbredn. s. 30.

Skraflingen **skra³vligen**[2] (GS 3 Ö 32), liten sjö i Lindes sn, Lindes bärgsl. Vstml. Det torde ligga närmast till hands att härleda namnet ur sv. dial. **skravel** n. 'afskräde; småsten, med småsten betäckt mark' Rz. Om det är den första betydelsen — bl. a. uppvisad från Ög. ock Klm. — som ingår i namnet, hör detta till de icke få sjönamn, som karakteriserats såsom »nedsättande»; jfr **Besslingen, Dabaken, Dålingen.** Betydelsen 'småsten, med småsten betäckt mark' passar äfven bra; jfr i fråga om bildning ock betydelse **Grytingen, Steningen.** Emellertid är denna användning af ordet endast uppvisad från Norr- ock Västerbotten, där den ligger till grund för namnet **Skravelbäcken**, hvarom se Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 19. För öfrigt må nämnas, att i no. finnes ett älfnamn **Skravla.** Detta för Rygh NG 2: 45 med all rätt till no. **skravla** 'skräfla, tala högt'[2]. Ordet finnes äfven i sv. dial., t. ex. Smål. Ångm. Rz s. 597. Rygh erinrar om de ungefär likbetydande älfnamnen **Skvaldra, Skrika** (jfr **Skrikegallen**), **Skratta, Kvina** (jfr **Vinen**), **Gaula.** Hit för jag äfven det fno. ***Slaðra**, som synes mig böra förutsättas på grund af **Slodru foss**, hvilket namn förekommer i en gränsbestämmelse mellan Sverige ock Norge från 1273[3]. Detta namn hör till sv. **sladdra.** Om nu äfven **Skraflingen** vore att föra till **skravla**, måste namnet snarast fattas som en afledning af ett älfnamn ***Skravla**; jfr t. ex. **Rämmingen** (: **Rämån**). Men mot en dylik etymologi talar, att sjön, åtminstone numera, icke synes stå i förbindelse med någon å af sådan betydenhet, att man

---

1891—94, s. 86 f. Framställningen hos Franck ock Kluge är felaktig.

[1]) GS 2 Ö 32, **Norra** o. **Södra**; 2 Ö 31 Vstml.

[2]) Så äfven Elven. s. 226, där vårt sjönamn omtalas (dock under formen **Skräflingen**).

[3]) NGL 2: 489.

vågar tilldela den ett särskilt namn. Å andra sidan tyder sjönamnet **Skräfveln** på att stammen faktiskt på svensk botten användts i sjönamn. Jfr äfven **Sagan**, där några likartade namn anföras. — Afledningen tycks ha varit **-ung**; jfr äfven de närliggande sjöarna **Gällingen, Skillingen**, af hvilka för öfrigt åtminstone det förra namnet kan ha en med **Skraflingen** likartad betydelse, därest det senare alternativet är att föredraga.

Skrikegallen skri³kegal²len l. **Skrikgallen skri³kal²len**[1] (**Skrikgallen** Lex. 3: 358; **Skrikegalls sjön** GS 4 Ö 36—37) Hjorteds sn, S. Tjusts hd Klm. : **Skrikegallen,** år 1381 skrifvet i **Skrikogalla** (SRP nr 1599); jfr fsv. gårdnamnet **Vidgalla,** hvarom under ***Vidhgalder.** Första leden innehåller tydligen ett fsv. älfnamn **Skrika.** Detta är identiskt med det flera gånger förekommande no. älfnamnet **Skrika,** fno. ***Skríka**[2], hvilket möjligen äfven ingår i fsv. gårdnamnet **Scrikurum** (SD 5: 291 fr. 1344), **Skrikorwm** (SRP nr 2118 från 1385), nu **Skrikerum** i Tryserums sn, N. Tjusts hd Klm.[3] Hit hör antagligen också fno. **Skriksvik** eller **Skrixvik** (1405)[4], namn på Skredsviks sn, Lane hd Boh., hvilket kan förutsätta ett äldre fjordnamn fno. ***Skríkr.** Namnet hör naturligtvis till v. **skrika.**

Senare leden är identisk med sjönamnet **Gallen** med ungefär samma betydelse; jfr den i den närbelägna Tuna sn förekommande **Gallsjön** ock se ***Vidhgalder.** Sjönamnet **Skrikegallen** är sålunda på sätt ock vis en tautologisk bildning; jfr **Nästången, Orhammaren, Sandören, Örgryten** m. fl. Samma stammar uppträda i omvänd ordning i sv. v. **gallskrika.** Den här uppträdande betydelsen är i våra sjönamn ytterst vanlig; jfr bland de många **Galmaren, Kärmen, Jälmaren.** Med afseende därpå att första leden egentligen är ett gammalt älfnamn, bör bildningen jämföras med t. ex. sjönamnen **Säfve-, Veselången.**

---

[1]) På detta uttal tyder den uttalsuppgift »**Skrikhallen**», som kommit mig till handa från orten (jämte den från en annan person härrörande, som här ofvan satts i första rummet). Om **kg** → **k** se Lundell i Språk o. Stil 1: 35.

[2]) Rygh NG 1: 3, 2: 45, Elven. s. 228.

[3]) Dock skrifves detta namn 1379 **Skrikarum** (SRP nr 1454). Jfr fall af liknande växling ofvan s. 146. Ett annat är **Vimothorp** ock **Wymathorp** (SRP nr 2230 från 1386 ock nr 2891 från 1397).

[4]) Styffe Un.₂ s. 359.

Skropen **skro³pen²** (GS 2 Ö 31) Hjulsjö sn, Nora o. Hjulsjö bärgsl. Vstml. Jag känner ingen annan stam, till hvilken man kan ansluta ordet, än den som ingår i isl. **skrópar** m. pl. 'förställning, hyckleri', **skrópamaðr** 'hycklare' o. s. v., men som icke är mig bekant från annat håll. Jfr med afseende på betydelsen sjönamnen **Båfven, Drögen, Låkan, Parsen,** no. **Utrygvandet** o. s. v. Till den i sv. **skröplig** o. s. v. hörande stammen kan ej namnet ställas, ty detta ord hör till en **u**-rot[1].

Skrufven (GS 3 Ö 37) mycket liten sjö i Hässleby sn, S. Vedbo hd Smål. Namnet synes, att dömma af den lilla vattensamlingens form, vara ett s. k. jämförelsenamn, bildat af sv. **skruf** = ty. **schraube.** Det är i så fall ganska ungt, ty ordet **skruf** är lånat från mlt. **schrūve** ock icke uppvisat i sv. förrän i Var. rer. (1538)[2]. Jfr i fråga om bildning ock betydelse **Kedjen, Kitteln, Spiken, Spjuten** o. d. Om namnet å det ytterst lilla **Skruftjärn** (GS 1 V 32) Köla sn Vrml. hör hit eller till det besläktade sv. dial. **skruv** m. 'näfverstrut m. m.' Rz s. 601 = fsv. **skruver** m. 'biskopsmössa, bikupa', no. **skrūv,** isl. **skrúfr** 'topp', **skrúf** n. 'höstapel'[3] o. s. v., kan icke sägas. Hälst vill man ansluta namnet till det inhemska ordet.

Ett särskilt anmärkningsvärt förhållande äger rum med **Skrufvasjön** (GS 3 Ö 38) Åsheda sn Smål. Vid denna sjö ligger nämligen gården **Älgskruf,** ock säkerligen höra de båda namnen etymologiskt tillsammans. Gårdnamn på **-skruf** äro ganska vanliga i dessa trakter. Från Åsheda sn erinras utom om det nämnda **Älgskruf** äfven om **Kärse-, Raneskruf;** i Lenhofda ligga t. ex. **Gilje-, Höka-, Kylle-** ock **Väraskruf,** i Älghults sn **Bocka-, Hage-, Höne-, Krune-, Långaskruf,** i Hällebärga **Fröne-**[4], **Gulla-, Tikaskruf,** i Ekebärga **Ide-, Klefve-, Tikaskruf,** i Slätthög **Gölsjöskruf, Skrufva.** De flästa af dessa gårdar äro enligt en meddelare belägna vid åar eller bäckar med vattenvärk, ock det är enligt samma persons mening dessa senare som genom ordet **skruf** åsyftas.

---

1) Jfr Rz s. 602, Karsten Prim. nominalbildn. 2: 67, Jessen Et. ordb.

2) Nor. Sv. etymol. s. 64.

3) Om dessa ord se vFries. Mediagem. s. 83.

4) Fsv. I **Fröneskruffue** (1447) enl. Vadst. kl. jordeb. s. 203.

Slutligen må nämnas, att en norsk älfnamnsstam, fno. **Skrof-** ock **Skrøyf-**, omtalas af Rygh Elven. ss. 228, 229.

Skrålen[1] (GS 4 Ö 34), liten sjö i Simonstorps sn, Bråbo hd Ög. I betraktande af de ytterst många säkra fall, då namn å nordiska sjöar ock åar gå tillbaka till ord ock stammar med betydelsen 'skrika, larma, gråta, prata högt' o. d., är det ju möjligt att ställa detta namn till sv. **skråla,** fsv. **skrāla,** no. **skraala,** da. **skraale.** Om detta värbs härledning se Nor. Sv. etymol. s. 65. Med afseende på sjönamnets betydelse jfr bland de många **Jälmaren, Rällu, Skraflingen, Skrikegallen, Skräfveln.**

Å andra sidan kan man äfven tänka på en l-afledning af den hos Rygh Elven. s. 225 omtalade älfnamnsstammen **Skraa-.**

Skräfveln skrä⁴veln l. **skrä³vel²n**[2] (**Skräfvelnsjö** Rääf 5: 10) Asby sn, Ydre hd Ög. : **Skräflan** (Rääf a. st.). Under **Skraflingen** har jag omnämnt det no. älfnamnet **Skravla,** hvilket på grund af många paralleller, bl. a. **Skratla, Skrika, Skvaldra,** visar sig höra till no. v. **skravla** 'skräfla; prata högt, vitt ock brett'. Den närmaste svenska motsvarigheten till detta no. värb är **skräfla,** ock af stammen i detta ord anser jag föreliggande sjönamn vara bildat. Af namnet **Skräflan,** hemman vid Skräfveln, ser det t. o. m. ut, som om ett ånamn ***Skrävla** skulle ligga till grund ~ no. **Skravla.** Se för öfrigt bl. a. föreg. artikel. — Möjligt är, att samma stam uppträder i **Skräfjasjön** (GS 5 Ö 29) Uppl.; jfr sv. dial. **skräva** 'skräfla; ljuda som en spräckt ringklocka' Rz. Kanske borde man i detta sammanhang äfven erinra om **Skräppasjön** (1 V 36) Torpa sn Vg.; jfr de af Rz s. 605 anförda orden. Dock kan man här äfven tänka sig, att sv. **skräppa** 'påse o. d.' ingår; jfr **Pungen, Socken** o. d.

Skrän skrä⁴n (Tham Link. s. 888, GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspångs läns hd Ög. Sjön är mycket djup ock synnerligen vacker, omgifven af löfskog. Den tycks dock icke hafva fått namn på grund af dessa egenskaper. Sjön synes mig ha uppkallats under jämförelse med den stora sjön Glan, vid hvars strand den är belägen, ock har därför erhållit ett förklenande eller nedsättande namn af samma art som sjönamnen **Asbrun-**

---

[1]) Uttalsuppgift saknas.
[2]) Enligt två från olika personer härrörande uppgifter.

nen (vid Mäjsjön), **Dålingen**, **Dättern** (vid Vänern), **Småkraktjärnarna** (GS 1 Ö 31) Vrml. m. fl. Namnet tyckes nämligen vara bildat af sv. dial. **skrä(d)e** n. 'afskräde' på samma sätt som möjligen **Skraflingen** af **skravel**.

Skundern **skun⁴dern** (Hermelin 1804, GS 4 Ö 33) Dunkers sn, Villåttinge hd Sdml. I fråga om detta namn föreligger samma svårighet, som gjort sig gällande vid behandlingen af flera bland de närmast föregående sjönamnen, att nämligen inga äldre former finnas uppvisade ock att — då denna olägenhet beträffande sjönamnen ju är ganska vanlig ock naturlig — bristen häraf icke ersatts genom af sjönamnen bildade gårdnamn eller genom i andra trakter af Norden förekommande paralleller, som kunnat styrka de ifrågavarande namnformerna. Emellertid ligger närmast till hands att här utgå från den stam **skund-**, som ingår i fsv. nsv. **skynda**, isl. no. **skunda** ds., isl. **skundi** m. 'skyndsamhet'. Af samma värbstam kommer isl. **skyndir** m., en poetisk benämning på månen, i Alvissmál lagd i jättarnas mun. Namnet 'ilaren' har naturligtvis månen erhållit af det intryck den åstadkommer, då skyar jaga fram öfver fästet[1]. Emellertid är det icke troligt, att samma deverbativa bildning förekommer i vårt sjönamn. Sjön har för öfrigt icke särskilt lifligt eller rörligt vatten. Snarare är sjönamnet närmast bildat af ett ånamn ***Skund(a)**, som möjligen tillkommit någon del af den s. k. Dunkersån, hvilken flyter genom sjön, eller någon annan i förbindelse med densamma stående å[2]. Jfr t. ex. **Renaren** (: ***Rēna?**) ock **Rämmingen** (: **Rämån**). I fråga om betydelsen 'liflig, rask' erinras om sjönamnen **Funningen**, **Leken**, **Svinnaren** samt den under **Matlöpen** omtalade älfnamnsstammen **löp-** (: sv. **löpa**).

Möjligt, men mindre sannolikt är, att namnet bör sammanställas med no. **skunda**, **skyndel** 'fackla, bloss', lat. **scintilla**, dit Falk PBB 14: 31 alternativt äfven för isl. **skyndir**.

---

[1]) »Et flygtende vildt for de jagende skyer»: Troels Lund Livsbelysning s. 16. Jfr äfven Falk PBB 14: 31, som dessutom tänker på en betydelse 'lucens' ock sammanhang med no. **skunda** 'fackla' (se ofvan).

[2]) Rygh Elven. s. 231 förbinder vårt sjönamn med no. älfnamnet **Skynna**.

Skut- ingår i de i Valdemar II:s jordeb.[1] anförda namnen **skutærbughæ, skut sio.** En blick på kartan visar, att det första namnet syftar på den å i Sällstorps ock Stamnareds s:nar, Vilske hd Hall., som nu kallas **Skuttra å** eller **Skyttran,** ock det senare på den på östra gränsen af sistnämnda socken belägna lilla **Skottsjön. Skutærbughæ** betyder den båge, som bildas af ån **Skut** (gen. **Skutar**). På analogt sätt bör, som jag under **Fullhöfden** visat, **fuldubogha** tolkas. Det nsv. **Skuttra å** innehåller ordet **å** två gånger. **Skuttra** är nämligen fsv. (fda.) **Skutar a,** där **Skutar** är genitivus definitivus; jfr ett parallellt fall under **Svarten** 1 samt fsv. **Stanga a** jämte äldre **Stang,** nu **Stångån.** Namnet har sannolikt älst tillkommit ån ock sedermera öfverflyttats på sjön, som tycks vara dess källa. Det hör naturligtvis till fsv. **skiuta** o. s. v. ock betyder 'den som »skjuter», ilar framåt'. Samma betydelse har fno. älfnamnet ***Skúfa** (: **skúfa** 'skjuta, drifva fram'[2]) samt kanske också det keltiska flodnamnet **Iactus,** af √ **iac** i lat. **jacio**[3].

Detta älfnamn **Skut-** står ingalunda isolerat. I Skuttunge sn Uppl. finnes en å, som nu kallas **Skutån.** Af dess fsv. namn **Skut** eller **Skuta**[4] är sockennamnet fsv. **Skutunge** aflett såsom **Skæninge** af det gamla namnet på **Skenån, Læstrunge** af sjönamnet **Lästen, Utrunge** af **Uttran,** fht. **Bodungen** af älfnamnet **Bode** m. fl. m. fl.[5]

Samma älfnamnsstam ingår äfven i fht. **Scuz-** (se Förstem. 2: 1249) samt no. **Skutaaen,** som dock af Rygh Elven. s. 231 med tvekan förbindes med no. **skut-** 'en framskjutande klippa eller bärgvägg'.

Fsv. **Skymmæ quærn,** nu **Simmekvarn,** se under **Simlången.**

Skåplången (GS 1 O 36) Vistorps sn, Vartofta hd Vg. Sjön är att dömma af kartan numera försvunnen. Den i första sammansättningsleden ingående stammen uppträder äfven i **Skåpforsen** Laxarby sn, Vedbo hd Dalsl., hos Fernow s. 8 (1773) **Skåpeström,** ock det af detta vattendragsnamn bildade gård-

---

1) Schlyt. VGL s. 591. 2) Rygh Elven. s. 230.

3) Jfr Glück hos Holder Altcelt. sprachsch. 2: 5.

4) Icke osannolikt ingående i **á beðe skúto** (Ynglingatal); jfr G. Storm Ark. 15: 113.

5) Se afd. IV samt min afhandling Om svenska ortnamn på **-inge** afd. II.

namnet **Skåpenäs,** hvilket enl. Lignell 2: 114 år 1540 skrefs **Skoppenes.** Om i fno. ett älfnamn **Skopa** existerat, hvarom se närmare hos Rygh NG 1: 373, 2: 268, är det ju sannolikt, att första leden i vårt sjönamn också bör sammanställas med detta namn. Om man nu erinrar sig, att — såsom jag sökt uppvisa — sjönamnen **Asp-, Säfve-, Vese-, Vir-, Åmmelången** samtliga i sin första led innehålla ett älfnamn, resp. **Aspa, Sæva, Visa, Vira, Áma,** ligger det ju synnerligen nära till hands att äfven i **Skåplången** förmoda ett dylikt, identiskt med det no. älfnamnet. Det no. namnet för Rygh med stor tvekan, men utan tvifvel med rätta till fno. **skopa** 'löpa' Fr.$_2$, 'tage tilsprang' Rygh. Betydelsen vore att jämföra med den hos **Leken, Skundern, Svinnaren** o. a. Det är för öfrigt af intresse, att denna stam **Skop-** i vattendragsnamn är känd uteslutande från Norge ock västra Götaland.

Fsv. ***Skælde, *Skældir, *Skiolde** o. s. v., vattendragsnamn. En nsv. stam **Skäll-** ingår i flera sv. ortnamn, af hvilka somliga säkert böra härledas från namn på vattendrag.

1. Jag erinrar först om fsv. **Schioldanor** (SD 1: 506 fr. 1276), **Skelldonor** (SD 2: 686 fr. 1294), **Skiællanor** (SD 4: 54 fr. 1328), **Skællenora** (SRP nr 2418 fr. 1389) o. s. v., nu **Skällnora**[1] Fresta sn Uppl., vid sjön Norrvikens norra strand. Efter denna gård har sedan **Skällnoraån** uppkallats. Detta namn är enligt min mening sammansatt med ett vattendragsnamn ***Skiolde, *Skælde,** hvarmed Norrviken i äldre tid benämnts. Möjligen har också Skällnoraån hetat **Skælda** (← ***Skeldōn**), jfr formen **Skelldonor;** från annat håll har jag uppvisat ett fsv. ånamn **Skælla** (← ***Skælda**), hvarom nedan.

2. Ett fullt säkert fall, där vattendragsnamnet **Skæld-** uppträder i fsv., är följande. Vid den stora sjön Soljens strand i Hults sn, S. Vedbo hd Smål., ligger den gamla egendomen **Skällsnäs,** äfven skrifvet **Skälsnäs.** Denna kallas i fsv. **Skældesnes** (Rääf Ydre 1: 180 fr. 1377), **Skællis næss** (SRP nr 2935 fr. 1398), år 1571 **Skällesnäs**[2]. Första leden i detta namn är ett sjönamn ***Skældir.** Detta antagande upphöjes till visshet af

---

[1]) **Skällerum** Lex. under **Fresta** är ett af de många svåra tryckfelen i detta arbete.

[2]) Forsell Sverige 1571, s. 186.

den omständigheten, att i SRP nr 47 från år 1352 omnämnes en **Skälloqvarn**, hvilken måste ha varit belägen i eller nära Hults socken. Här ingår tydligen ett ånamn **Skælla**, hvilket varit namn på en af de åar, som stå i förbindelse med sjön Skældir, den nuvarande Soljen. Formen **Skældes-** visar, att ån i ännu äldre tid kallats ***Skælda**. Om ånamnet är bildat af sjönamnet eller förhållandet varit motsatt, kan ej bestämdt sägas.

Nu är visserligen sjönamnet Soljen mycket gammalt, men intet hindrar, att det kan ha utträngt ett annat ännu äldre namn. Då sjön är ganska stor — icke mindre än fyra socknar stöta tillsammans i den — kan den för öfrigt i forna dagar ha burit olika namn å norra ock södra stranden; jfr det analoga förhållandet med sjönamnen **Frillen** (~ **Friþe**) ock **Allgunnen** (~ **Algudhi**).

Sannolikt bör då samma härledning sökas för **Skälsnäs** Tjureda sn, Norrvidinge hd Smål., hvilket namn i SD 5: 34 fr. 1341 skrifves **Skællesnæs**. Gården är belägen vid en halfrund vik af Hälgasjön, ock troligen har denna i äldre tid burit namnet **Skællir** (← **Skældir**).

3. Ett viknamn **Skiælda** ingår i fsv. **Skialdowik** (**Skyaldo-**)[1], i början af 1300-talet kungsgård, i Skällviks sn (fsv. **Skieldavik** 1358[2]), Hammarkinds hd Ög. Då kyrkan är belägen vid en vik af Slätbaken, antager jag, att namnet egentligen tillkommit denna vik. **Skyaldo-** är genitivus definitivus, namnet kan alltså öfversättas 'viken **Skiælda**'. Då ordet **vik** varit ock är fem., har viknamnet samma kön.

Med detta viknamn bör sammanhållas **Skelderviken** vid Engelholm i Skåne; jfr om detta namn äfven Rygh Stud. s. 36 not 3.

Af öfriga sv. namn, som antagligen höra hit, må nämnas ä.-nsv. **Skällesiö träsk** (1568)[3].

I Norge uppträda motsvarigheter till de här afhandlade ortnamnen. Rygh Stud. s. 36 anför ett fno. fjordnamn **Skjaldr**, som förekommer i ett par handskrifter af Håkon Håkonssons

---

[1]) SD 3: 424 fr. 1319, 494 fr. 1321, 688 fr. 1325.

[2]) Styffe Un.₂ s. 210.

[3]) Anfört af Nordlander Ångerm. fiskev. s. 28.

saga ock lemnat spår efter sig i gårdnamnet **Skjellerud,** fno. **Skialdarrud**[1]; jfr samma förf. NG 2: 77. I samma arbete 15: 376 omtalas ett insjönamn **Skjaldbreið.** Dessutom finnas no. gårdnamn som hänvisa på ett **Skjaldfors** (Rygh NG 2: 189). Detta **Skjaldfors** härleder Rygh från fno. **skjǫldr** 'sköld' ock öfversätter det med 'sköldforsen'. Säkerligen ingår samma ord **sköld** åtminstone i flertalet af ofvan behandlade namn, ock det syftar då antagligen oftast på formen. I något af sjönamnen **Skillingen** uppträder kanske en afledning af detta ord, ***Skildunger** (se ofvan s. 537).

Föga sannolikt är, att vi här ha af ordet **sköld** oberoende dentalafledningar till den rot **skel** 'klyfa, skilja', hvaraf detta ord bildats ock som ligger till grund för sjönamnet **Skälen,** fsv. **skiæl,** sv. **vägskäl** o. s. v.

Slutligen må nämnas, att väl — trots Middendorff Aeng. flurn. s. 111 — det motsvarande ags. ordet för 'sköld' uppträder i ags. ortn. **Scyldmere** ock **Sceldmere.**

Skälen, Stora o. **Lilla,** ʃä⁴len eller enligt annan uppgift ʃä³len[2] (**Skellen** Tuneld s. 254 [1741]; **Skälen** GS 3 Ö 40) på gränsen af Eringsboda ock Tvings s:nar, Medelstads hd Blek. : **Skillingsboda, Skillingsmåla.** Sockengränsen går för öfrigt tvärs öfver en i Stora Skälen belägen ö. Trots den hos Tuneld förekommande formen antager jag, att grundordet är sv. **skäl** (i **vägskäl** o. d.), fsv. **skiæl** n. 'gränsskillnad, råmärke'. Samma ord ingår i **Skälsjön**[2], fsv. gårdnamnet **Skiælsbæk** (SRP nr 85), nu **Skälsbäck** Fagerhults sn Smål. Sjönamnet har sålunda samma betydelse som t. ex. sjönamnen **Mien, Råen, Deletjärn** o. s. v. (se **Findeln**), **Gränssjön** (se **Mien**). Ännu närmare stå naturligtvis det besläktade **Skillingen** samt no. älfnamnet **Skilja,** som Rygh Elven. s. 216 för till **skilja** 'åtskilja, bilda gräns'. I detta

[1]) Ett **Skällaröd,** år 1624 skrifvet **Skielderöd,** finnes i Torlösa sn, Onsjö hd Skå.; se Falkm. s. 87. Det är emellertid — åtminstone numera — ej beläget vid något (å kartan synligt) vattendrag. Samma förhållande äger rum med **Skällared** Asklanda sn, Gäsenes hd Vg., fsv. **Skelderidh** (1420, Styffe Un.₂ s. 136). Här ingår den mansnamnsstam, som jag omtalat i Sv. ortn. på **-inge, -unge** s. 124 under **Skioldunge. Skällerö** Fundbo sn Uppl. skrifves 1316 **Skiælarø** (SD 3: 265) ock hör sålunda säkert icke hit.

[1]) GS 1 Ö 38, 4 Ö 37 : **Skälsebo** ← ***Skælsio-, Skälshult,** 3 Ö 35, 3 Ö 31, 5 Ö 29.

sammanhang må nämnas några ord om de intressanta gårdnamnen **Skillingsboda, Skillingsmåla.** De visa hän på ett nära besläktat, men på annat sätt bildat sjönamn, på samma sätt som **Midingsbråten** innehåller ett gammalt sjönamn ***Miþinger** (***Miþunger** eller ***Miþunder**), hvilket växlat med eller föregått **Mien.** Detta namn kan i fsv. tid ha lytt ***Skilinger** (***Skilinger : Skälen = Filingen,** fsv. ***Filunger : Fjälaren**). Det kan äfven ha ändats på **-under** (***Skiæl-** eller ***Skil-**); jfr sjönamnet **Hulingen,** som i fsv. tid faktiskt kallats **Hulunder, Holunder,** samt **Fjällen** med biformen **Fjällunnen.** Se för öfrigt **Skillingen.** Äldre former af gårdnamnen skulle kunna lemna upplysning om hvilket som är den rätta grundformen.

Formen **Skellen** hos TUNELD är väl felaktig. Skulle här emellertid en talad form **Skällen** föreligga, måste denna betraktas som den ursprungliga ock namnet sammanföras med de under ***Skælde** behandlade vattendragsnamnen. Gårdnamnen på **Skillings-** tydde då snarast på en afledning **Skildinger.** I så fall vore **Skälen** en etymologiserande ombildning af samma slag som de under **Allgunnen** (**Algudhi**), **Frillen, Malen, *Maling(en), Oren, Rummen, Ryfven, Ryningen, Tåkern** behandlade.

Fsv. **Skælla,** ånamn, se ***Skælde.**

Nsv. **Skällnora, Skällsnäs,** gårdnamn, se ***Skælde.**

Nsv. **Skända,** gårdnamn, se ***Skinande.**

Skäran sannol. ʃä³ran² (Hermelin 1802) på gränsen mellan Rö sn, Sjuhundra hd, ock (Össeby-)Garns sn, Långhundra hd Uppl. : **Skärvik. Skäran** förhåller sig till sjönamnet **Skären** (adj. **skär**) som **Skiran** (likaledes i Uppl.) till **Skiren** (adj. **skir**). Namnet är egentligen oblik kasus af fsv. ***skære,** en substantivering af det under **Skären** omtalade **skär.** På en svag form häntyder äfven gårdnamnet **Skärvik** (ej **Skärs-**). Jfr med afseende på **an**-formen (de närbelägna) **Härsan, Tärnan** samt för öfrigt afd. II.

Skärdrygen ʃä³rdry²gen l. ʃä³rdry²jen (Rääf 5: 4, GS 3 Ö 36) Svinhults sn, Ydre hd Ög.; nära sjöarna **Skiren** (se d. o. 4) ock **Skirkalf** (**Skirlången**). Om första leden se **Skären.** Sjön är lång ock smal. Senare leden är tydligen adj. **dryg,** fsv. **drygher** 'som räcker väl till', isl. **drjúgr.** Betydelsen ock bildningen äro således desamma som i **Skirlången.**

Skären.

1) (SGU Ab 4: 4, GS 2 Ö 38) Ramkvilla sn, Västra hd, ock Asa sn, Norrvidinge hd Smål.; kallas af allmogen **Skärlen**; jfr ***Skärlången**, sjöns älst uppvisade namn, ock **Skärlen**.

2) Samma namn, fsv. ***Skær**, har säkerligen burits af **Skärsjön** (GS 1 Ö 38) Långaryds sn, Västbo hd Smål. : **Skärshult**, år 1394 skrifvet **Skærzhult** (SRP nr 2722). En i närheten belägen sjö har hetat **Skærfsiø**; se **Skärflången**.

3) (Hermelin 1810) = **Skiren** 9.

4) Samma namn synes, att dömma af gårdnamnet **Skärnäs**, ha burits af **Skiren** 10.

5) (**Skiären** Lotter c. 1750) = **Skiren** 13.

6) (GS 6 Ö 32) Ljusterö sn, Åkers o. Värmdö skeppsl. Uppl.

Jfr för öfrigt sjönamnen **Skäran**, **Skärdrygen**, ***Skärlången**, fsv. **Skyærææsyo(skogh)** från 1349 (SD 6: 135), nsv. **Skärsjön**[1], **Skärtjärn** (GS 1 V 31), **Skärgölen**[2], **Skärsgöl** (GS 4 Ö 38), **Skäregölen** (GS 3 Ö 38), **Skärasjön**[3], **Skäravattnet**[4]; jfr äfven **Skärsjösjön**[5]. För öfrigt anför jag från Dalarna sjönamnet **Skærsion** (1483)[6] samt gårdnamnet **Skæresiøø** (1473)[7]; vidare fsv. gårdnamnet **Skærsio** (SD NS II) Skepperstads sn Smål. ock nsv. **Skärebäck** (**ʃä¹rebäk⁴k**), vanligen skrifvet **Skärbäck**, nära **Skären** 1 (**Skärlen**). Af de ofvan uppräknade böra emellertid några afskiljas, som i fsv. tid varit sammansatta med stammen **skärf-**; se **Skärflången**. Af de öfriga torde **Skärasjön** (GS 3 Ö 38) i fsv. tid haft ett osammansatt namn; jfr nämligen namnet å den vid sjön belägna gården **Skäraskog**, hvilket förutsätter ett sjönamn ***Skære**; se **Skäran**. De med -sjö o. s. v. sammansatta

---

1) GS 2 Ö 40 6 ggr, 3 Ö 40 4 ggr, 1 Ö 39 2 ggr : **Skärseryd** 1 gg, **Skärfö** 1 gg (se vidare **Skärflången**), 2 Ö 39 : **Skärshult**, 1 V 38 4 ggr : **Skärbäck** 1 gg, 1 Ö 38 2 ggr : **Skärshult** (se ofvan nr 2) 1 gg, 2 Ö 38 4 ggr (se vidare **Skärflången**) : **Skärshult** 1 gg, 3 Ö 38 4 ggr, 1 V 37 4 ggr, 1 Ö 37 2 ggr (se vidare **Skärflången**), 2 Ö 37, 2 Ö 36 2 ggr, 3 Ö 36, 3 Ö 34, 4 Ö 32, 2 V 31, 3 Ö 31 2 ggr, 4 Ö 31 : **Skärsjö**, fsv. **Skærsio** (SRP nr 3093), 5 Ö 31.

2) GS 3 Ö 39, 2 Ö 38, 3 Ö 34.

3) GS 3 Ö 38 : **Skäraskog**.

4) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40 2 ggr, 2 Ö 39, 1 V 32.

5) GS 2 Ö 36 : **Skärsjö**, hvilket gårdnamn naturligtvis förutsätter ett likaljudande sjönamn.

6) Dipl. dalek. 3: 216. 7) Dipl. dalek. 3: 204.

namnen å de sjöar, vid hvilka gårdar benämnda **Skärshult** ligga, äro snarast att betrakta som i yngre tid utvidgade af ett enkelt namn ***Skǣr**; under **Skären** 2 är ett säkert sådant ex. uppvisat (jfr fsv. **Skærzhult**). I vissa fall kan dock alltför väl **Skärshult** utgå från ett ***Skärsehult** ← ***Skærsiohult**; jfr det analoga **Förshult** ← **Fyrisiohult**, om hvilket se under **Furen**. Ett af dessa gårdnamn **Skärshult** har i fsv. tid faktiskt lytt **Skærfsiøhult** (se **Skärflången**). I öfrigt ha äfven i fsv. tid sammansatta namn funnits antingen af typen ***Skærasio** (äldre ***Skære sio**), bildade som **Breþa-, Diupa-, Hola-, Langa-, Svartasio** o. d., eller af typen **Skærsio**, hvarpå ofvan anförts exempel. Till grund ligger sv. adj. **skär**, fsv. **skǣr** 'klar, skinande; ren, fri från grumlande ämnen' t. ex. **i skäre wathne** Södw., isl. **skǽrr**. Ordet, urgerm. ***skairiz**, står i afljudsförhållande till **skir**, urgerm. ***skīriz**, hvaraf sjönamnet **Skiren**. Särskilt klart ock rent vatten utmärker **Skären** 1 (= **Skärlen**, ***Skärlången**). **Skäraån, Skäralid** vid Risebärga sn Skå. hör däremot till **skär** 'bärgshäll'; se **Skärjen**.

Skärflången ʃär³vlog²gen (l. ʃär³valog²gen?) (**Skärfvalången** Lindskog 2: 189; **Skärflången** GS 1 Ö 35), lång ock smal sjö i Skärfs m. fl. s:nar, Valle hd Vg. Det är tydligt, att första leden innehåller samma ord som namnet å den socken **Skärf**, inom hvilken sjön till en del är belägen. Detta namn skrefs år 1452 **Skerff**[1]. Vidare erinras om sjönamnen **Skärfvingen, Skärfsjön**[2], fsv. **Skiærfsior** (VGL IV. 10) Våthults, sn Västbo hd Smål., nu kallad **Skärsjön** (GS 1 Ö 37, se **Skären**). Jfr ytterligare fsv. **Skærffsiøhult** (1337 enl. SD IV) Långaryds sn, Västbo hd Smål.[3], hvilket förutsätter ännu ett ***Skærfsio**, såsom den nära belägna **Skärshultssjön** i fsv. tid benämnts[4]. Dessutom har samma namn ingått i fsv. **Skærfsiorydh** (**Skerf-** 1312 enl. SD III) tillhörande Nydala kloster. Slutligen anser jag det vara sannolikt, att det i anteckningarna om råmärken mellan Växjö ock Linköpings biskopsdöme från 1320 (SD 3: 485) omnämnda »**i skärffua**» utgår från ett sjönamn ***Skærve**. Hvilken sjö har nu härmed afsetts? Enligt min delvis å andra ställen i detta arbete framställda

---

1) Styffe Un.$_2$ s. 131.

2) GS 3 Ö 39 : **Skärfsjö**, 1 Ö 37 : **Skärfhult**.

3) Det är osäkert, om härmed menas det nuvarande **Skärshult**, som är 1394 skrifves **Skærzhult** (se **Skären** 2).

4) Om den närbelägna **Skärsjön** se **Skären** 2.

uppfattning har man att söka dokumentets **klacca holm** nära **Klackhult** Hornaryds sn, **Husinxaas** vid sjön **Hysingen**, **skärlogxöö** vid sjön **Skärlen** (= ***Skärlången**), **brutabierg** är **Bråtebärg** längre åt norr ock likaledes på gränsen mellan Jkgs ock Kbgs län, **kalffsaas** har man att söka vid sjön **Kalfven** 5, **logensbäk** vid sjön **Lygnen**, **grwnö ooss** vid **Grunnen** 1 — alla å den nämnda länsgränsen — **trälssbäk** vid **Trälsmo** strax norr om sjön **Lyen**. Om man vidare identifierar **gödinxhulta** med **Jönshult** Hagshults sn[1], så är det enligt min mening alla skäl att identifiera ***Skærve** med den sjö, som nu kallas **Skärsjön** (GS 2 Ö 38), en liten gränssjö i Fryeleds m. fl. s:nar. Vi få alltså ytterligare ett fall, där ett gammalt sjönamn af stammen **skärf-** utbytts mot ett af stammen **skär-**. Ett par svenska vattendragsnamn på **Skär-**, som äfvenledes innehållit samma stam, påpekas af Rygh Elven. s. 221. Från Norge erinrar jag äntligen om det vanliga älfnamnet **Sk(i)jerva**[2]. Detta namn härledes af Rygh med all rätt från no. **skarv** n. 'naken fjällgrund'. I Finnland förekommer ett flodnamn **Karvianjoki** ock ett sjönamn **Karvianjärvi** i **Karvia** ock **Merikarvia** socknar. Utan tvifvel med all rätt antaga Saxén Finn.-ugr. forsch. 2: 201 ock T. E. Karsten i Finskt mus. 1903, 10: 34 f. för dessa namn nordiskt ursprung, urnord. ***Skarvja-**. Framför flodmynningen ligga **Skarföarna**, hvilket namn Saxén anser vara sammansatt med sv. dial. **skärv** 'stenrör'. Af ett motsvarande ord kommer, enligt min mening, äfven de ofvan nämnda svenska sjönamnen (se **Skarfven**). Betydelsen är sålunda densamma som i sjönamnen **Gryten**, **Skärjen**, **Steningen** m. fl. m. fl. Att så många sjönamn på **Skärf-** ersatts med sådana på **Skär-**, torde icke blott bero på ljudlig utveckling (**skærvsio** → **skærsio**), utan äfven därpå, att i sjöar med stenbotten vattnet gifvetvis i allmänhet är rent ock klart.

Skärfvingen ʃär³vigen² (GS 2 Ö 37) Björkö sn, Östra hd Smål., norr om sjön Nömmen : **Skärsboda**. Detta gårdnamn behöfver ej förutsätta ett enklare sjönamn; jfr t. ex. **Raklangis**

---

[1]) **Gødinxhult** är sålunda det 1311 omnämnda **gydhingshyltu**, hvilket i SD 3: 804 sammanställes med samma **Jönshult**. Detta antagandes riktighet bevisas af de oomtvistliga motsvarigheterna **tömyra** = **Torrmyran** ock **iärnboda** = **Järnboda**, **tofftaryd** = **Tofteryd**, **diutilstorp** = **Gölstorp** ock **gummatörp** = **Gummarp** (se GS 2 Ö 37).

[2]) Anfört af Rygh NG 1: 144, 2: 275, IV. 2: 31.

tørp → **Rakstorp** (under **Raklången**) samt för öfrigt **Ripplingen.** Namnet innehåller samma ord som föregående ock är så gott som identiskt med no. sjönamnet **Skjervungen**[1]. Jfr med afseende såväl på bildning som betydelse **Grytingen, Steningen, Sänningen.**

Skäringen ʃä³rigen² (GS 1 V 37) Mjöbäcks sn, Kinds hd Vg. Det kan ej afgöras, om namnet hör till adj. **skär** i sjönamnet **Skären** (jfr **Gröningen**) eller till sbst. **skär** i sjönamnet **Skärjen** (jfr **Grytingen, Skärfvingen, Steningen**). Jag förordar emellertid den förstnämnda tolkningen.

Skärjen.

1) ʃär³jen² (GS 1 Ö 37) Bosebo sn, Västbo hd Smål. : **Skärjebo.** Sjön har ganska steniga stränder.

2) ʃär⁴jen (*ʃærjən*) (**Skiärgen** Lotter c. 1750; **Skärgen** Nora bärgsl. s. 57 [1791]; **Skärjen** Hermelin 1803, GS 2 Ö 32) Grythytte sn, Grythytte bärgsl., ock Nora sn, Nora bärgsl. Vstml. : **Skärjehyttan** (1591)[2]. Sjön har bärgiga stränder ock klart vatten.

3) ʃär³jen² (Hermelin 1808, med **-g-**, GS 1 Ö 31) Sunnemo sn, Älfdals hd Vrml. : **Skärjen;** jfr **Skärbärgstjärnarna** i närheten. Sjön har bärgiga stränder ock ganska klart vatten.

4) **Västra** o. **Östra,** ʃär⁴jen (*ʃærjən*) (**Skergen** Grufverelation 1658[3]; **Skärjen** GS 2 Ö 31) Kroppa sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

Namnen hafva intet med de under **Skären** behandlade sjönamnen att skaffa, ehuruväl utvidgningar på **-ig, -ug** af likbetydande adjektiv icke äro så synnerligen ovanliga (jfr särskilt under **Saljen**). Ordet är i stället bildat af sv. **skär,** fsv. **skær,** isl. **sker** n. 'bärgshäll, klippa, isht öfver vattnet uppskjutande sådan'. Det förutsätter ett fsv. ***Skærghe,** svag form till ett adj. ***skærugher, *skærigher** 'klippig, stenig' ock är sålunda så till bildning som betydelse direkt att jämnställa med **Gröcken, Maljen.** Enstafvighetsakcenten i 2 ock 4 är alltså ursprunglig såsom t. ex. i **Gorjen, Haljen.** För riktigheten af denna tydning talar äfven sjöarnas naturbeskaffenhet. Samma ord ingår

---

1) Jfr Rygh Elven. s. 221.
2) Norask. ark. 1: 558.
3) Enligt uppgift af fil. dr G. Kallstenius.

nog också i **Skäraån**, som flyter genom **Skäralid** Risebärga Skå. (jfr Falkm. s. 88).

Skärlen ʃär[3]len[2] (**Skärle[sjön]** Wieselgren 3: 258; **Skjerlen** Höjers karta) Ramkvilla sn, Västra hd Smål. : **Skärebäck** (ʃä[3]rebäk[4]k). Sjön kallas å GS 2 Ö 38 **Skären**; se d. o. 1. Den har enligt Wieselgren det klaraste vattnet af sjöarna i socknen; denna uppgift bekräftas af ett skriftligt meddelande från orten. Det kunde nu synas ligga nära till hands att här antaga en l-afledning af adj. **skär**. Så har emellertid namnet icke bildats. Enligt min uppfattning måste det **skärlogxöö**, som omnämnes i det under **Skärflången** behandlade gränsdokumentet från 1320, hafva afseende på en ö eller något ställe i eller i närheten af **Skärlen**. Länsgränsen går tvärt öfver sjön. Jag antager, att förkortningstecknet för **n** uteglömts, namnet bör alltså läsas **Skärlongxöö**, en bildning af ett sjönamn ***Skærlanger** = ***Skärlången**; jfr t. ex. **Mörk-**, **Skirlången**. Dock vållar o-vokalen någon svårighet : det ligger närmast till hands att antaga, att här en ombildning af **-langer** i anslutning till ord på afledn. **-unger**, **-onger** föreligger. Af l i ***Skærlanger** är nu den i **Skärlen** uppträdande afledningen ett minne. Se för öfrigt **Skären** ock **Lången**.

***Skärlången**, fsv. ***Skærlanger** = **Skären** 1, **Skärlen**.

Fsv. **Skærve**, se **Skärflången**.

Skörsummen (GS 4 Ö 36) Eds sn, N. Tjusts hd Klm. : **Skörserum**. Sjön kallas emellertid enl. uppgift **Skörserumssjön**. Om namnet **Skörsummen** värkligen existerat, utgår det naturligtvis från ett ***Skörserummen**, bildat af gårdnamnet **Skörserum** liksom **Barsättern** af **Barsätter**, **Glaåkern** af **Glaåker**, **Knabbarpen** af **Knabbarp** o. s. v. Men gårdnamnen på **-rum**, hvilka just i Klm. äro synnerligen vanliga, hafva mycket ofta danats af sjönamn; se t. ex. under **Allgunnen**. **Skörserum** är väl alltså ett ***Skörsjörum**; jfr t. ex. **Sandseryd** af **Sandsioryd** (1345 enl. SD V), **Säfsebo** : **Säfsjön** (GS 3 Ö 34), **Torsebo** : **Torrsjön** (2 Ö 35) m. fl. **Skörsummen** : **Skörserum** : ***Skörsjön** = sjönamnet **Glaåkern** : gårdnamnet **Glaåker** : sjönamnet ***Gla(d)**. Däremot är det omöjligt att i saknad af äldre former med bestämdhet yttra sig om hvad detta namn ***Skörsjön** betyder. Många möjligheter finnas att förklara det — för öfrigt desamma, som anföras under **Skjulen**, dit jag hänvisar. Dessutom kunde

tänkas på sammanhang med fno. älfnamnet **Skyra**, jfr fno. gårdnamnet **Skyrudalr**, nu **Skjørdalen**[1].

Slaktaren väl **slak³tar²n** (Radloff 2: 92 [1805], SGU Aa 94: 5), liten sjö på gränsen af Lohärads o. Husby s:nar, Lyhundra hd, samt Skederids sn, Sjuhundra hd Uppl. Den är mig för öfrigt obekant. Om man skall våga utgå från den moderna namnformen, kan namnet icke tydas annorlunda än som innehållande sv. fsv. **slaktare**, hvilket är lånat från mlt. **slachter**. Det tycks alltså ha någon tillfällig upprinnelse liksom sjönamnen **Märrsprängaren**, **Ryttaren**, **Silfköparen**; jfr äfven **Kolbrännaren**. För öfrigt erinras om **Kolarsjön**, **Skinnarevattnet**, **Skomakaresjön** o. a. i alfabetisk ordning samt i den semasiologiska öfversikten anförda namn. Nära jämförligt är äfven fno. **Sútarinn** 'skomakaren', nu **Suteren** m. fl. former, som namn på gårdar, fjäll ock skär; se **Sutare-**. Att ett tyskt lånord ingår i ett sjönamn, är icke ovanligt, då fråga är om mindre sjöar; jfr t. ex. **Ryttaren**, vidare under **Skomakare-**, **Sutare** samt under **Kedjen**, **Kloten**.

Slunken (Skarab. l. tidn. enl. NDA 1903, nr 268, s. 6) Vartofta hd Vg.; mig för öfrigt obekant. Namnet är möjligen att föra till sv. dial. **slunk** 'lätting o. d.' (Rz s. 624) ock sålunda ett nedsättande jämförelsenamn af samma art som t. ex. **Dabaken**, **Dövalen**, **Såkern** o. a. (se afd. II).

Slänningen **slän³nigen²** (*\`läninən*)[2] (**Slänningen** Radloff 1: 13 [1804]; **Släningen** GS 6 Ö 31) mellan Malsta, Estuna o. Lohärads s:nar, Lyhärad Uppl. I saknad af den ledning, som äldre former erbjuda, är det med tvekan som jag yttrar mig om detta namn. Namnet tyckes vara en bildning på **-ing** af det i sv. dial. allmänt förekommande **slana** 'lång, smal trädstam'. Att ord med dylik betydelse ingå i våra sjönamn, är ganska vanligt; jfr särskilt under **Bjälken**, **Gränkafveln**, **Gändeln**, **Klampen**, **Likstammen**, **Snesaren**, **Sparren**, **Stockaren**, **Tenaren** samt för öfrigt **Stafsjön**, **Stångån** (fsv. **Stang**) o. s. v. — Har sjön i äldre tid hetat ***Vællinger** (se **Vällingen**)?

Slätten, **Stora o. Lilla**, möjligen **slät³ten²** (GS 1 Ö 38) Unnaryds sn, Västbo hd Smål.: **Slätteryd**. Namnet utgår från ett

[1]) : **skyr** n. 'surmjölk'? Jfr **Miælki** ock Rygh NG 3: 227, 15: 132.
[2]) Uppgiften härleder sig ytterst från en 75-årig Frötunabonde.

fsv. *Slætte, svag form af adj. slætter, sv. slät, alltså en bildning af samma slag som **Flaten**, fsv. *Flati : flater, Djupen : diuper, Hviten : hviter o. s. v., alla med akc. 2. Adj. slætter, slät, ingår äfven i **Slättsjön** (GS 2 Ö 37), **Slättjärn** (1 V 32) samt viknamnet **Slätbaken** Ög.[1] Jfr i fråga om betydelsen äfven **Jämnasjön** (1 V 35 Vg.).

Smal- såsom ingående i sjönamn, se **Mjögtvängen**.

Smedbälgen (Wieselgren 3: 212) Nye sn, Östra hd Smål. Sjön är mig för öfrigt obekant. Om namnet hänvisas till **Järnbälgen**. Det är tydligen ett s. k. jämförelsenamn ock har sålunda helt annan betydelse än å ena sidan **Smedsjön**[2], **Smedtjärn** (GS 1 V 34), **Smitjärn** (1 V 33), **Smedsvattnet**[3] ock å andra sidan **Smedjevattnet** (2 V 34), **Smedjesjön** (2 Ö 40). Namnet **Smedjesjön** utmärker naturligtvis, att en smedja varit eller är belägen vid sjön; jfr liknande bildningar särskilt under **Hysingen**. I fråga om namnet **Smedsjön** se t. ex. under **Slaktaren**.

Småkraktjärnarna, Småvattnet, se **Lillen**.

Smälingen Dalarna, se **Mjögtvängen** ock **Smälten**.

Smälten smäl³ten² (Crælius s. 130 [1774], Hermelin 1818) Döderhults sn, Stranda hd Klm. : **Smältebro, Smälterum**. Det senare gårdnamnet visar, att sjönamnet har mycket gamla anor. Då sjön är lång ock smal, vill man snarast härleda det ur adj. smal; jfr **Smalsjön, Smälingen** (under **Mjögtvängen**), fht. **Smalanaha, Smalenbach** m. fl. (Förstem. 2: 1278). Med afseende på t-afledningen böra sjönamnen **Gullten** ock **Multen** jämföras. Se för öfrigt **Steksmälten**. — Fsv. *Smælte.

Snaten, se **Snyten**.

Snesaren sne³sar²n (Hermelin 1818, GS 3 Ö 36) Djursdala m. fl. socknar, Sevedes hd Klm. Namnet, ett fsv. *Snēsir = isl. *Sneisir, är enligt mitt förmenande bildat medelst i sjönamn vanlig afledning af sv. dial. snes (sneis) f. 'en i båda ändar tillspetsad stör eller stång; gren, tunn kvist m. m.' (Rz. s. 641), fsv. snes (se Södw.), isl. sneis 'pinne, tunn kvist', som bekant af samma rot som snida. Ordet ingår äfven i sjönamnet

---

[1]) Jfr i fråga om sista leden no. fjordnamnet **Rombaken**, Rygh Stud. s. 64.

[2]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 39, 3 Ö 31 2 ggr.

[3]) GS 2 V 35, 2 V 34.

Snesnaren samt i no. älfnamnet **Sneisa** (se Rygh Elven. s. 236) ock för öfrigt några no. ortnamn, dels namn på gårdar ock dels på fjäll (se Rygh NG Indl. s. 76). — **Snesaren** är bildat af **snes** som **Stockaren** af **stock**. Ord med betydelsen 'stake, stång, käpp o. d.' äro ganska vanliga i svenska sjönamn; se senast under **Slänningen**. — Sjön tycks äfven ha kallats **Snoken**.

Snesnaren **sne³snar²n** (**»snēsnå𝜂»**) (**Snesnaren** GS 3 Ö 31; **Snesaren** Berglund s. 2) Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. Namnet är, som under **Snesaren** anförts, bildat af det gamla nordiska ordet **sneis, snēs** 'pinne o. d.'[1]. Betydelsen erinrar sålunda om den, som vi antagit för namnet å den bredvid liggande **Gränkafveln**. Om den hos BERGLUND anförda formen är riktig, skulle afledningen **-naren** vara af mycket ungt datum. Annars förhölle sig **Snesnaren** till **Snesaren** = t. ex. **Björknaren** : **Björkaren** = **Eknaren** : **Ekaren**.

Snivaren (Hermelin 1802) Hargs sn, Frösåkers hd Uppl. Sjön torde numera vara försvunnen. Å GS 6 Ö 30 finnes visserligen en gård **Snifvartorp** upptagen, men vid någon sjö är den numera ej belägen. Om ordets härledning har jag ingen mening. Kanske namnet bör sammanhållas med **Snövålen** nedan?

Snoken (Crælius s. 391 [1736? 1774]) skall enligt CRÆLII framställning ligga eller ha legat i Sevedes l. Tunaläns h:der Klm. På grund af den plats i listan på de uppräknade sjöarna, som namnet intager, är det emellertid tydligt, att sjön måste vara belägen i Sevedes härad. Nu finna vi vid sjön Snesaren en gård vid namn **Snokebo**. Det är sålunda så gott som säkert, att **Snoken** varit ett andra namn på den sjö, som nu kallas **Snesaren**. Man kan fatta namnet som en ellips af detta gårdnamn; jfr **Fjättmunnen, Gissmunnen**. Sannolikare synes mig dock vara, att här som i så många andra fall det på **-bo** (af äldre **-bodha**) slutande gårdnamnet är bildat af sjönamnet. Detta får då snarast betraktas som det namn, hvilket tillkommit sjön, innan den kallats **Snesasen**. Jfr t. ex. **Darsbo** : **Dagaren, Djupebo** : **Djupen, Gäfvebo** : **Gäfjan, Kedjebo** : **Kedjen, Spabo** : **Spaden, Svansbo** : **Lillsvan** m. fl. m. fl. (se öfversikten). Om dylik namnväxling se senast under **Römen ~ Ryminge**n. Jfr äfven under **Knabbarpen**, som också har namnet **Skiresjön**. Den fsv. formen

---

[1]) Om detta ord se utförligt Dyrlund Ann. no. oldk. 1885, s. 269 f.

bör ha varit *Snöke : fsv. **snoker**, isl. **snókr** 'snok'. En dylik afledning, hvilken skulle motsvaras af ett nsv. ***Snoksjön**, kan betyda 'sjön, där snokar uppehålla sig' l. dyl. (jfr **Ormsjön** under **Ormgården**) eller syfta på sjöns form (jfr **Ormlången**). — I Norge finnes ett gårdnamn **Snoka** (med slutet **o**), Hedemarken, hvilket enligt Rygh NG 3: 207 egentligen är namn på ett tjärn. Detta ställes af RYGH med tvekan till det af Ross anförda no. **snok** m. 'kjølig luftning'.

Snorran[1] (GS 5 Ö 32) Munsö sn, Färentuna hd Uppl. Sannolikt kommer namnet af samma stam som ä.-nsv. **snårra**, biform till **snurra**, sv. dial. t. ex. Uppl. **snorra** (om t. ex. bromsens surrande), mht. **snurren** 'susa, brusa'. Jfr i fråga om betydelse t. ex. **Bremsen**, **Rusken**.

Snuggen (GS 3 Ö 31), mycket liten, mig för öfrigt obekant vattensamling i Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. Sjön står medelst en å i förbindelse med **Mjuggsjön**, hvilket namn betyder 'smalsjön' (se **Mjögtvången**). Vårt sjönamn har en analog betydelse. Det innehåller det adj. ***snugg** 'kort', som förutsättes för sv. **snugga** 'kort tobakspipa' ock som är identiskt med isl. **snǫggr** 'knapp'. Det förhåller sig till sv. dial. **snagger** liksom **dugg** till **dagg**, ä.-nsv. **rugg** till **ragg** o. s. v. En i-omljudd form är sv. **snygg**, isl. **snøggr**. Jfr **Djup-**, **Grundsnuggan**. I fråga om betydelsen erinras närmast om **Korttjärn** (GS 2 V 34 Dalsl.) : fsv. o. s. v. **kort**, som är lånat från mlt. **kort**, självt ett lån från lat. **curtus**.

Snyten **sny³ten²** (Grau s. 58 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 31), icke obetydlig sjö i Karbännings sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. : **Snytsbo** (så redan 1571[2]). Namnet innehåller utan tvifvel en omljudd form till den stam **snūt**, som ingår i sv. (dial.) **snut** m., **snyte** n., hvarom se Rz s. 644, ock vidare i no. **snyt** m. 'framskjutande spets l. topp' Aas. Af denna stam bildade no. gård- ock fjällnamn med betydelsen 'något framskjutande' anföras af Rygh NG 1: 42. Hit för jag äfven fsv. **Snyteberghæ** (1311 enl. SD III) Sdml. Besläktat är väl sjönamnet **Snaten** (GS 4 Ö 27 Häls.); jfr no. gårdnamnet **Snata**, hvilket af Rygh NG 1: 332 ställes till no. **snat** n. 'en tange af

---

[1]) Uttalet är mig obekant.
[2]) Forssell Sverige 1571, s. 83.

skov'. I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Kilen, Näsnaren, Skagern, Tången, Udden, Viggen.** Namnet har sålunda afseende på sjöns form.

Om man sammanhåller namnets tvåstafvighetsakcent med gårdnamnet **Snytsbo,** erhålles ett fsv. **Snytir. Snytsbo** utgår sålunda från ett äldre ***Snytisbodha.** Jfr t. ex. **Bringen** (med akc. 2) ock **Brings ma** (← ***Bringis madh**).

Snövålen snö³vå²ln (»snövån») (Crælius s. 129 [1774], Hermelin 1818, GS 4 Ö 37) delvis inom Kristdala sn, Tunaläns hd Klm. : **Snöfversmåla, Snöfversnäs.** Dessa från Sv. postortlex. hämtade gårdnamnsformer återge enligt uppgift uttalet i bygden; formerna **Snäfversmåla** ock **Snäfvernäs** å GS äro däremot felaktiga, den senare i tväggehanda måtto. **Snöfvers-** utgår från ett **Snöväls-** eller **Snövåls-.**

Sjönamnets förra del är snarast **snö,** fsv. **snø;** jfr (?) **Snösjön** (GS 3 Ö 31 Dal.), det no. älfnamnet **Snødøla**[1], ags. **tò snáwes mere**[2]. Man kunde dock äfven tänka på sv. **snöd,** fsv. **snøþer** bl. a. 'bar, öde, ofruktbar', isl. **snauðr.** Om den senare leden se under **Vålen.**

Socken[3] (GS 3 Ö 31), liten sjö i Väster-Våla sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Namnet har uppenbart afseende på sjöns form (se kartan). Grundordet är sv. **sock** m. i bet. 'strumpa', fsv. **sokker,** isl. **sokkr.** Närmast jämförliga till betydelsen äro de under **Brocken** omtalade **Broksjön** ock **Byxetjärn.** Jfr äfven **Handskesjön** (GS 1 V 33 Dalsl), **Sålevattnet** (2 V 34 Boh.) : **såla** 'sula' o. a. Hit hör nog däremot ej **Sockatjärn** (GS 1 V 33) : **Socka** Dalsl. Af annat ursprung är i alla händelser det icke sällsynta no. gårdnamnet **Sukken,** fno. **Sukka** f., hvilket Rygh NG 1: 4 med någon tvekan ställer till no. **sukka** 'fördjupning o. d.'

Solaren sɷ³lar²n l. enligt annan uppgift **Solen**[4] (**Solaren** Hermelin 1818, Ekbæck s. 25 [1828]; **Solarn** GS 3 Ö 36), icke obetydlig sjö i Djursdala sn, Sevedes hd, ock Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm. : **Solsebo.** Dialekten i trakten synes vara ett

---

[1]) Rygh NG 3: 361.

[2]) Middendorff Aeng. flurn. s. 120.

[3]) Uttalsuppgift har ej lemnats.

[4]) Så bör väl uttalsuppgiften »soeln med tjockt l ock akc. 2» återgifvas.

e-mål[1]. Jag kan med de resurser, som stå mig till buds, icke afgöra, om uttalsformen »soeln» bör tolkas som (best. form af) fsv. *Söle eller om det kan återgå på ett **Solaren**. Det är också möjligt, att dessa former i målet skulle sammanfalla. Jfr hvad som yttrats under **Bolen** 1 (= **Bolaren**) ock **Bönern**. För **Solaren** talar den först angifna uttalsuppgiften samt den omständigheten, att af kartograferna denna form användes; vidare gårdnamnet **Solsebo**, hvars första led kan innehålla ett fsv. *Sölis, gen. till *Sölir, men icke ett *Söla, gen. till *Söle. Dessutom kan **Solsebo** förklaras ur ett *Solsio-. Huru som hälst är det tämligen säkert, att en stam söl ingår. Jag sammanställer namnet med sv. ock fsv. sol ock tolkar det som 'solsjön, den soliga eller (liksom solen) glänsande sjön'. Jfr sjönamnen **Solen, Soljen, Solnen**(?), **Solsjön** (GS 1 V 33 Dalsl.) samt no. älfnamnet **Sola** (Rygh Personn. s. 229), hvilken älf kommer från **Solsjøen** ock går förbi **Solaas** (se Bugge-Rygh Elven. s. 334). Af sbst. **måne** har **Månesjön** (GS 4 Ö 33 Sdml.) bildats, af **stjärna Stjärnsjön** (1 V 36 Vg.).

Solen sɷ⁴len (enl. uppgift), sjö l. hafsvik i Misterhults sn, Tunaläns hd Klm. Se om detta namn föreg. artikel.

Soljen sol⁴jen [2] (**Soljen** Lotter c. 1750; **Solgen** GS 3 Ö 37; **Salljen** Hermelin 1809), stor sjö i Hults, Melby, Edshults m. fl. s:nar, S. Vedbo hd Smål. Namnet hör möjligen till sv. sol; jfr **Solaren, Solen**. Denna härledning har framställts redan af Allvin Mo s. 48; men för långt går nämnde förf., då han, om ock med tvekan, identifierar sjönamnet med isl. **sólargeisl** 'solstråle'. Namnet kan vara en bildning af ett adj. på -g i betydelsen 'solig'; närmare bestämt innehåller det väl en svag form *Solghe af adj. *sölugher (= nsv. solig) ock har sålunda uppkommit på samma sätt som sjönamnen **Gorjen, Gröcken, Maljen, Orjen, Skärjen** m. fl. Liksom i flera af dessa uppträder akc. 1 i stället för den väntade tvåstafvighetsakcenten. Sölghe → Sölghe på grund af vokalens ställning framför två konsonanter.

Emellertid bör äfven den möjligheten framhållas, att namnet kan höra tillsammans med sv. **svälja**, isl. **svelgja** o. s. v. I Norge

[1]) Jfr Lundell Sv. lm. I. 1: 125 (135).
[2]) Enligt två uppgifter.

finnes nämligen ett gårdnamn **Solgjem**, uttalat **så'ljemm**, hvars första led Rygh NG IV. 1: 89 för till ett afljudsstadium af nämnda värb under erinran om forsnamnen **Svelgjandi**, **Svelgen**, **Svelgfossen**. Jfr närmare **Söljen**. Formellt sett tilltalande, men från synpunkten af nutida naturförhållanden mindre frestande är att här se en substantivering af ett adj., motsvarande det som ligger till grund för fht. **solagôn**, mht. **solgen** 'vältra sig i smutsen o. d.' : fht. mht. **sol** n. m. 'dypöl o. d.' Jfr det till bildning ock betydelse fullt analoga **Gorjen**. — Under **Skälen** har den möjligheten behandlats, att sjön i fsv. tid äfven burit namnet ***Skællir**.

Solnen su³l̄en² eller enl. annan uppgift **su³er²n**, hvarom nedan (Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Vimmerby sn, Sevedes hd Klm. : **Solnebo**, **Solnehult**. Skriftformerna såväl af sjönamnet som af gårdnamnen tyda på en stam **soln-**. Jfr **Solnån** Svegs sn Härjedalen samt sockennamnet **Solna**, hvilket under medeltiden lytt **Solnø**, sannolikt sammansättning af ett gammalt önamn ***Sōln**[1], som bildats af det i ö- ock älfnamn ytterst vanliga suffixet **n**; jfr det bekanta fno. **Sóløyar**. Men mot antagandet af en dylik form tala de inkomna uttalsuppgifterna, af hvilka den första tydligen söker återge det vårdade, den andra det mera folkliga uttalet. Båda peka hän på ett fsv. ***Sule**. Jag känner ej målets ljudlagar ock kan sålunda ej säga, om **u**-ljudet kan utgå från ett ō; men det förefaller otroligt[2]. Sannolikt får alltså namnet icke omedelbart förbindas med **Solaren**, **Solen**, **Soljen**, utan bör kanske ställas till det af Rygh NG IV. 1: 108 omtalade fno. älfnamnet **Súl-**, hvars etymologi jag ej känner, men som kan utgå från en växelform till **sol** (jfr fsv. **ansȳlis**). Äfven erinras om de hos Rygh Elven. s. 251 f. anförda älfnamnen på **Sul-**, i hvilka dock stundom ett äldre **Surð-** kan dölja sig, vidare om da. **Sulbæk**, fht. älfnamnet **Sulaha** samt fty. **Sulbeke** ock **Sulbichi**; jfr Bugge-Rygh Elven. s. 335. Formen på **-nen** skulle i så fall uppstått därigenom, att artikeln två gånger tillagts (jfr **Törnen**). Först när fsv. former af de anförda gårdnamnen uppvisats, kan någon klarhet vinnas i denna fråga.

[1]) Att här ett önamn föreligger, får anses säkert; jfr Hildebrand Sv. medelt. 1: 31.

[2]) Jfr Lundell Sv. lm. I. 1: 111 (121) o. följ.

Med isl. **sǫlr** 'mørkladen', hvaraf Bugge-Rygh Elven. s. 336 anser namnet möjligen vara aflett, kan det i alla händelser ej förbindas, då **-ǫl-** ju i sv. bör uppträda som **-öl-**.

Sommeln, se **Summeln.**

Sommen **som**[3]**men**[2] [1], uttalas af allmogen äfven **so**[3]**men**[2] ([fraan] **Sooma** 1447[2], [fran] **Soma** 1500[3], alltså i båda fallen oblik kasus; **Somen** Hund Erik XIV:s krön. strof 310 [c. 1604], Blaeu 2: 35 [1663], Spegel Guds verk o. hvila s. 109 [1665][4], Arrhenius Dissert. geogr. de Smol. s. 43 [1719], Tuneld s. 115 [1741], Linné Skånska resa s. 17 [1751], Broocman 1: 17 [1760]; **Sommen** Cræliun s. 7 [1774], Törneros Bref 1: 272, 273[5], Rääf 5: 12, GS 3 Ö 36 o. s. v.), mycket stor sjö mellan Ydre, Kinds o. Göstrings h:der Ög. o. N. Vedbo hd Smål. : **Sommenäs** Tirserums sn, Kinds hd Ög., år 1405 skrifvet **Somanæs** (SD NS I), **Sommevik** l. **Somvik,** Malexanders sn, Göstrings hd Ög., år 1402 skrifvet **Somawik,** nu äfven kallat **Sommeräng.** Sjönamnet ingår äfven i Ydremålets **somaskep** (**so**[3]**maʃe**[2]**p**), af Rääf 2: 69 skrifvet **Sommaskep,** båt i sjön Sommen, samt **somaströmming;** vidare i **Sommekärret,** ett kärr långt från Sommen, i Asby sn, Ydre hd (Rääf 2: 83). Sjön, som har en areal af 1 ½ kvadratmil, består af flera genom landtungor eller öar skilda, medelst breda eller smala sund sammanhängande långa vikar[6] (om dess natur se äfven citaten från Törneros nedan). Namnet, fsv. **Sōme,** hvartill ofvan anförda **so(o)ma** är oblik form, identifierar jag med det ännu i Ydremålet lefvande **somme** m. om ett kärl, som är för stort för sitt ändamål[7]. Nu kunde det visserligen synas sannolikt, att detta ord intet annat är än sjönamnet i öfverflyttad bemärkelse; men häremot talar mycket bestämt, att äfven no. har ett **sōme** m. 'massa' Ross. Detta ord hör enligt min mening till samma rot som fsv. **sam(p)na,** ty.

---

[1]) I aflägsnare trakter säges ofta **som**[4]**men,** i Skåne (t. ex. vid geografiundervisningen) vanligen **som**[4]**men** : båda dessa uttal äro sålunda felaktiga.

[2]) Vadst. kl. jordeb. s. 98. [3]) Vadst. kl. jordeb. s. 97.

[4]) »Somen, ther så mången kobba siunker.»

[5]) » . . den stora sjön Sommen, som kringkantad af skogbetäckta branter mullrade mörk ock hemsk i midnattsskymningen» . . . »Djupt innunder oss utbredde sig Sommen . . vördnadsbjudande ock afskräckande med sina branta ock vilda sträuder.»

[6]) Tham Link. s. 18. [7]) Rääf 2: 83, Rietz.

sammeln o. s. v., sskr. **samanâ**, sv. **tillsamman** o. s. v., gr. ὅμιλος 'hop, församling'[1]. Samma afljudsstadium som **Sommen** uppvisa isl. **sǿmr** 'passande' ock no. värbet **sōma**, da. **sømme**. Ett annat, **sum-**, uppträder i sjönamnet **Summeln** ock i ett i Snorra-Eddan förekommande »heiti» för 'sjö', **sumr**. Samma stam ingår vidare i no. älfnamnet **Somma**, hvarom Rygh Elven. s. 239, där äfven **Sommen** omtalas. Med **Sommen** ock **Summeln** besläktade vattendragsnamn synas vidare föreligga i det no. älfnamnet **Sama** (: **Samsjøen**), som anföres af Rygh NG 14: 260, samt det uppländska ånamnet **Samnan**[2]; jfr **sami**, ett »heiti» för sjö i Snorra Edda. Det kan förtjäna påpekas, att älfven **Somma** kommer från en sjö, som heter **Samsjøen**. Betydelsen i sjönamnet är alltså 'vattensamling'; jfr **Vättern** ock där anförda analogier.

Däremot hör namnet ej — åtminstone ej i fråga om betydelse — till mht. **suome** 'angenäm, mild', hvilket bör ställas till gr. ἥμερος 'sanft, milde, gefällig' o. s. v., sskr. **sāman** 'mild o. s. v.', **sāmana** 'ruhig', fht. **semfti**[3].

För kuriositetens skull kan nämnas, att Dalin Svea rikes hist. 1: 14 förbinder sjönamnet med finska **Suomi**, hvilken etymologi äfven framställes af Bohman Vettern o. dess kuster s. 180. — Fsv. **Sōme**.

Sork-, se **Sormen** (slutet).

Sormen **sor⁴men** (GS 5 Ö 32) Vallentuna sn, Vallentuna hd Uppl. Sjönamnsstammen har jag älst funnit ingående i det år 1396 från Vallentuna härad omnämnda gårdnamnet (i) **Sormo** (SRP nr 2813). Samma sjönamn ingår möjligen i **Mesormen** (← **Miþ-**, d. v. s. **Mellansormen**). Af samma stam **surm-** är med **i**-afledning bildat fno. älfnamnet **Syrma**, omnämnt af Rygh NG 3: 299 f., 316, Elven. s. 261. Äfven ett fno. sjönamn ***Syrmir** har funnits[4]. Jag antager, att till grund för dessa namn ligger ett sbst. **sorm-**, **surm-**, som förhåller sig till sv. dial. **sör**, fsv. **sør** m. 'smuts', isl. **saurr** — bl. a. ingående i no. ortnamn[5] — liksom sv. dial. **gorm**[6], isl. **gormr** 'smuts, gyttja' till sv.

[1]) Om öfriga aflägg af denna rot se utförligt Nor. Ark. 6: 364 f.
[2]) Jfr K. H. Karlsson Uppland 1: 419.
[3]) Om dessa ord se Froehde Bezz. Beitr. 21: 324.
[4]) Rygh NG 3: 300; jfr Elven. s. 336.
[5]) Rygh NG 1: 216. [6]) Rz s. 225.

dial. **går** o. s. v., hvaraf sjönamnet **Gorren** danats. I fråga om afledningen kan äfven jämföras sv. dial. **syrma** f. 'syra, syrlighet' (Rz s. 700). Betydelsen står nära den i sjönamnen **Gorjen, Gorren, Kåen, Pasken, Vesan.** Rotbesläktade äro möjligen för öfrigt **Surktjärn** nära Göteborg (af ett enkelt sjönamn ***Surker?**), vrml. älfnamnet **Sorka,** anfört af Fernow s. 17 (1773), ock fno. älfnamnet **Surka** (Rygh NG 2: 127), såvida de ej skulle stå i afljudsförhållande till no. älfnamnet **Sverka** (Rygh Elven. s. 252). Då åtskilliga nordiska vattendragsnamn synas vara bildade med afledningen **m,** behöfver denna för öfrigt ej redan ha tillhört det grundord, af hvilket **Sormen** uppkommit. **Sormen** kan förhålla sig till **Sorka** som **Vismen** till **Viskan.**

Alltför aflägsen ligger en sammanställning med sskr. **sármas** 'flytande', gr. ὁρμή 'våldsamt påträngande', dit man äfven plägar föra germ. **sturma-** 'storm'.

Soten sœ³ten² (GS 1 Ö 36, SGU Aa 25: 45), liten sjö i Ods sn, Gäsenes hd Vg. : **Sotared.** Den fsv. formen har tydligen varit ***Söte.** I Norge finnes ett säkerligen besläktat älfnamn **Sota** (Rygh Personn. s. 230, Elven. s. 241). Det ligger närmast till hands att antaga — såsom äfven Rygh gör — att namnen afletts af sv. fsv. **sot,** isl. **sót** n. ock att ***Söte** däraf bildats som sjönamnen ***Ise** af **is** (hvarom se **Islingen**), ***Fiælle,** nsv. **Fjällen,** af **fjäll** o. s. v. Namnet skulle alltså öfversättas med 'sotsjön' ock syfta på vattnets färg; jfr **Kolsnaren, Mörken, Svarten** m. fl., hvarjämte må erinras om det grekiska flodnamnet Αἰθαλόεις i Mysien (Strabo) : αἰθαλόεις 'sotig'[1]. Etymologiskt identiskt med **Soten** är då isl. hästnamnet **Sóte** Sn. E.

Nu kan emellertid i gammal tid äfven ett adj. ***söter,** oomljudd biform till **søter,** hafva existerat; jfr sskr. **svâdú-,** gr. ἡδύ-, isl. n. pr. **Sóti,** fsv. **Sote**[2]. Dock tror jag ej, att man får förklara vårt sjönamn ur detta adjektiv.

Sottern.

1) **sot⁴tern** [3] (**Såttern** Tuneld s. 73 [1741]; **Sottern** Lotter c. 1750, GS 3 Ö 33), stor ock — enligt uppgift — »mycket

---

1) Fick Bezz. Beitr. 22: 57. 2) Lundgr. Upps.-stud. s. 19.

3) En allmogeman från trakten tycktes mig uttala namnet med akc. 2. Den musikaliska akcenten var mig dock så främmande, att det är möjligt, att jag tager fel. Tiden — ett kort tåguppehåll — medgaf ej att skaffa visshet i saken.

vacker» sjö mellan Sväunevads sn, Skyllersta hd, o. Askers sn, Askers hd Nke.

2) sot⁴tern (**Såtaren** Karta fr. 1689[1]; **Såttern** Hermelin 1802, Radloff 1: 10 [1804], GS 6 Ö 31) Knutby sn, Närdinghundra hd Uppl. : **Sotter** (**Såtter**). Gårdnamnet har naturligtvis uppstått af sjönamnet, innan detta erhöll best. slutartikel; jfr **Dunker**: **Dunkern, Lång** : **Lången, Rist** : **Risten** o. s. v.

Sjönamnet bör nog sammanställas med det af Rygh NG 3: 427 anförda no. älfnamnet **Saatta**. Däremot kan det ej, såsom Rygh Elven. s. 241 synes antaga, förbindas med no. älfnamnet **Sota**, hvilket i stället hör till **Soten** ofvan. Beträffande härledningen kunde någon erinra sig, att fsv. adj. **sāt(t)er** 'enig, förlikt,' isl. **sáttr** ds., sv. **såt** af Lidén hos Nor. Aisl. gr.₃ § 111 identifierats med lat. **sanctus** 'hälgad, helig', ock vilja i sjönamnet se betydelsemotsvarigheter till namnen **Häljen, Hälgasjön, Hälgeå** o. s. v. (se **Häljen**). Adj. **sätter** ställes emellertid mera tilltalande af Bugge KZ 20: 31 till sskr. **saktás** 'förbunden'. Möjligheten, att **Sottern** ock **sanctus** böra förbindas, står i alla händelser öppen, men synes mig rätt svag, om än tillvaron af s. k. heliga eller fridlysta sjöar ingalunda kan förnekas.

I Södw. Ordb. anföres med frågetecken ett fsv. adj. **sotter** 'ljuf, behaglig, söt'; men då det blott en gång är belagt — **sottast** Bil. 259 — torde det, såsom ock Söderwall eventuellt föreslår, böra fattas som felaktigt för **sötast**. I alla händelser kan man omöjligen bygga någon etymologi på detsamma.

Formen **Såtaren** torde snarast bero på en af kartografen (Carl Gripenhielm) företagen ombildning af ett slag, som icke är sällsynt i våra sjönamns historia.

I Ark. 21: 155 påminner Bugge om vårt sjönamn i samband med no. önamnet **Sotr**, hvilket senare han förklarar såsom utvecklat ur ett ***S-utrō**, där **s** skulle vara en lemning af pronominet **sá, sú**, dock med kort vokal, ock stammen innehålla ordet **utter**. Jag vågar ej förbinda **Sotr** ock **Sottern** med hvarandra af den anledning, att — så vitt jag kunde uppfatta uttalet af **Sottern** 1 (under ett kortare tåguppehåll) — detta namn af de allmogemän, som jag tillfrågade, uttalades med ett **å**-ljud, som ej kan återföras på fsv. **o**.

[1]) Uppland I.

Spaden l. **Span.**

1) **spa³en²** l. **spa³den²** (i . **spaðæ**[1] **Or spaðæ** VGL IV. 10, SD 1: 30; **Spaden** Hermelin 1808, 1809, GS 1 Ö 38; **Spaden** l. **Span** Wieselgren 3: 115) mellan Burseryds sn, Västbo hd Smål., o. Håcksviks sn, Kinds hd Vg.: **Spabo** (l. **Spadebo**), i VGL IV: 10 skrifvet **spaðæbon, spaðabotn**[2] ock år 1380 **Spateboda** (SRP nr 1521), Burseryds sn Smål. Om gårdnamnet se äfven **Fillbon.** Sjön är grund med stenig botten.

2) **spa⁴n** (**»spån»**) (**Spaden** Grau s. 452 [1754], Tham Vest. s. 152; **Span** GS 3 Ö 32) Västra Skedvi (Schedvi) sn, Åkerbo hd Vstml.: **Spabo,** år 1539 **Spadeboda**[3]; **Spatorp, Spadehall.**

3) af allmogen uttalat **»spaan»**, d. v. s. med cirkumflekterat **a,** aldrig **spaden** (GS 3 Ö 31) Heds sn, Skinnskattebärgs hd Vstml.: **Spabo,** åren 1539 o. 1571 skrifvet **Spadeboda**[4].

Jag ser intet skäl att skilja dessa namn från sv. **spade,** fsv. **spadhi,** isl. **spaði.** Särskilt de båda sistnämnda sjöarna kunna gott försvara en dylik benämning, som alltså är ett jämförelsenamn af samma art som sjönamnen **Fjäturn, Kammen, Kedjen, Kitteln, Käxlan, Nyckeln, Skrufven, Smedbälgen** m. fl. m. fl. Ett dylikt sjönamn är äfven **Plogen** (GS 3 Ö 30): **Plogsbo** i Norrbärke sn Dalarna, där formen tydligen gifvit upphof till namnet.

Sparren **spar⁴ren** eller vanligare **spar⁴n** (**Sparren** Radloff 1: 14 [1804], Tham Sthlm s. 16, GS 5 Ö 31; **Sparr** Utterström Beskr. öfv. Närtuna o. Gottröra s:nar ss. 7, 11), lång, tvåarmad sjö hufvudsakligen inom Rö sn, Sjuhundra hd Uppl. Namnet innehåller sv. fsv. **sparre,** isl. **sparri;** enstafvighetsakcenten beror på senare förskjutning. Det syftar på formen ock är sålunda ett jämförelsenamn af samma art som t. ex. sjönamnen **Bjälken, Stockaren** m. fl. m. fl. Samma ord ingår äfven i **Sparrsjön** Vankifva sn Skåne, se Falkm. s. 225. Det är dock möjligt, att i dessa ock likbetydande sjönamn de resp. grundordens användning om gränsmärken gifvit anledning till namnen (jfr öfversikten). — Fsv. ***Sparre.**

---

[1]) En annan handskrift har spædæ.
[2]) Se närmare Schlyt. VGL s. 288.
[3]) Bellander s. 51.
[4]) Bellander s. 61, Forssell Sverige 1571, s. 83.

Spiken **spi⁴ken** (*spi̥ḱən*)[1] (GS 2 Ö 31), liten sjö i Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml., nära sjön **Spjuten.** Sjön kallas också **Stora Hällsjön.** Namnet är ett s. k. jämförelsenamn af sv. **spik,** fsv. **spiker,** isl. **spikr,** af samma art som sjönamnen **Kammen, Nyckeln, Spjuten** ock många andra. Samma ord ingår i **Spiktjärn** (GS 1 Ö 31, 2 ggr) Vrml., tvänne långa ock smala tjärn. Jfr härtill äfven Rygh Elven. s. 241.

Spillen **spil⁴len**[2] l. **spil³len**[2] [3] l. **Spillern**[4] (**Spillen** Hermelin 1818, GS 4 Ö 36; **Spillern** GS 3 Ö 36; **Spilfven** Tham Link. s. 961, Ridderstad Ög. s. 244), ganska stor sjö i Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm., ock Hycklinge sn, Kinds hd Ög. Det är i saknad af äldre former eller af med sjönamnet sammansatta gårdnamn ej lätt att med någon bestämdhet yttra sig om detta namns härledning. Sannolikast är dock, att namnet hör till samma stam **spelð-** som sv. **spjäll,** isl. **spjald,** got. **spilda** 'bräde, tafla'; jfr **Hornspillern, Spjälsjön** (GS 2 Ö 39), no. **Spjeldsjøen**[5] samt de af en **s**-lös rot bildade **Fillingen, Fjälaren.** Sjönamnet skulle sålunda snarast vara ett jämförelsenamn. — Till formen **Spilfven** finnes enligt uppgift intet motstycke i det talade språket.

Spjuten **spju⁴ten;** jfr 3.

1) (GS 4 Ö 36), liten sjö i Odensvi sn, S. Tjusts hd Klm.; äfven kallad **Kyrksjön.** Ehuru enligt två inkomna uppgifter uttalet nu är **spju⁴ten,** har namnet i fsv. tid säkerligen lytt **Spiute.** Sjön är nämligen tydligtvis densamma, som omnämnes i en handling från 1390 (SRP nr 2486) i förbindelsen **Spyuta dræt**[6].

2) **Stora** o. **Lilla** (*spi̯úto̥*)[7] (GS 2 O 31) på gränsen mellan Grythytte sn, Grythytte bärgsl., o. Hjulsjö sn, Hjulsjö bärgsl. Vstml.

3) »**spju'tn**» (Grau s. 491 [1754], GS 3 Ö 30) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. : **Spjutsbo.**

---

1) Enl. annan, dock något tvetydig uppgift har namnet akc. 2.
2) Enl. uppgift från Odensvi sn.
3) Enl. uppgift från Locknevi sn.
4) Formen med **-rn** förekommer i det talade språket; men akcentuppgift har ej lemnats.
5) Jfr Bugge-Rygh Elven. s. 335.
6) Om fsv. **dræt** i denna betydelse se **Drättingen.**
7) Enl. annan, dock något tvetydig uppgift har namnet akc. 2.

Samma gårdnamn förekommer äfven i Dalarna i Norrbärke sn (: **Spjutsbo**) ock i Husby tingslag (: **Spjutbo**). Vidare erinras om gårdnamnet **Spjutbo** vid sjön **Tyreln**, hvilket kan tyda på att äfven denna sjö en gång kallats **Spjuten**. Jfr för öfrigt **Spjutsjön** (GS 1 V 33 Vrml.), **Spjuttjärn**[1], no. älfnamnen **Spjøta, Spjøtaa**[2]. Det finnes icke någon som hälst anledning att skilja dessa namn från sv. **spjut**, fsv. **spiut**, isl. **spjót** o. s. v. I vissa fall har namnet säkerligen afseende på formen; i andra kan det syfta på användningen af ordet **spjut** som beteckning för gränsmärke (se Falkm. s. 225). Jag kan sålunda icke underskrifva den af Öman i Ner. Alleh. 1899, nr 89 framställda härledningen (: no. **spyta** 'källåder, källa' : √ **spiw**). Namnet är af samma art som sjönamnen **Kammen, Kedjen, Nyckeln, Spiken** o. s. v. Det har i fsv. tid lytt ***Spiuter** eller i vissa fall ***Spiute**. Denna senare form är uppvisad för 1 ock i sin mån styrkt genom gårdnamnet **Spjutbo**, som dock kan innehålla mansnamnet **Spjute**.

Spragden (Cederström Vrml. fiskev. nr 1116) V. Ämterviks sn, N. Fryksdals hd, o. St. Kils sn, Kils hd Vrml. Sjön har ovanligt klart vatten. Dessutom finnas i V. Ämterviks sn två tjärn med namnet **Spragdtjärn** (se Cederström nr 1111, 1112). Namnet bör kanske sammanhållas med **Spraggen** nedan. I fråga om afledningen se t. ex. fsv. **Fyghþir**, nsv. **Mogden, Rögden, Tagden, Ygden, Öfden** samt afd. II.

Spraggen[3] (GS 1 Ö 31), synnerligen liten vattensamling i N. Råda sn, Älfdals hd Vrml. Namnet innehåller sv. dial. **spragg(e)** m. 'ruska, gren, käpp' Rz. Jfr **Spraggtjärn** (GS 1 Ö 31 Vrml.). Det lilla tjärnet har väl fått namn i anslutning till den i närheten belägna större **Busken**. Jfr **Valpen** (äldre **Holpen**), ~ **Hunn, Stråken** ~ **Fiolen** o. a.

Spånen, af allmogen uttalat »**spö⁴nen**», d. v. s. sannolikt med ett e-ljud (**Spånen** Laga-skiftes-karta från c. 1855; **Spången** GS 2 Ö 38) Aringsås o. Lekaryds s:nar, Allbo hd Smål. : **Spåningslanda** (**spå³nigslan²da**). Då sjön är liksom delad af ett smalt näs, låge det visserligen ytterst nära till hands att, utgående från formen å GS, härleda sjönamnet af sv. **spång**, fsv.

1) GS 1 V 32 Vrml., 2 Ö 32 Nke, 3 Ö 31 Vstml.
2) Rygh NG IV. 2: 177.
3) Uttalsuppgift för namnet är ej lemnad.

spang, isl. **spǫng** 'gångbro o. d.'. Detta ord är nämligen ytterst vanligt i våra ortnamn; jfr **Spångsjön**[1], **Spångasjön** (GS 1 Ö 37), **Gullspångsälfven,** ä.-nsv. **Gulldspång** (1638)[2], gårdnamnet **Finspång** Ög., mellan sjöarna Bönen ock Skutbosjön[3]. Men denna härledning måste uppgifvas, emedan såväl det i trakten gängse uttalet som gårdnamnet **Spåningslanda** tala emot att utgå från en fsv. form **Spang-**. Dock är det ju möjligt, att sjön någon tid värkligen hetat **Spången,** hvilket förhölle sig till **Spåningslanda** som **Ryngen** till **Ryningsnäs,** d. v. s. vore en sammandragen form af det ***Spåningen,** som förutsättes af det nyss anförda gårdnamnet. Om härledningen af detta namn har jag ingen mening. Möjligt är emellertid, att formen **Spåningslanda** icke har gamla anor, utan blott är att tillskrifva prästers eller ämbetsmäns försök att i kyrkböcker, taxeringslängder o. d. åt gårdnamnet gifva en i deras öron mera klingande form. En liknande tvekan kan med skäl råda i fråga om **Ryningsnäs** : **Ryngen.**

Staf- uppträder icke sällan som första led i sjönamn. Dessa äro från betydelsesynpunkt af intresse ock förtjäna därför ett kortare omnämnande. Jag har antecknat **Stafsjön**[4], **Staftjärn** (GS 1 V 32 Vrml.), **Stafvasjön** (2 Ö 38 Smål.), **Stafån** i förbindelse med Stafsjön Nke. Namnet är mycket gammalt; jfr t. ex. fsv. **Stafsyo,** socken i Ög. (1316 enl. SD III). Första leden är sv. **staf,** fsv. **staver,** isl. **stafr.** Häraf är äfven fno. fjordnamnet **Stafangr** bildat. Ordet ingår ofta i gårdnamn som gränsbeteckning; se Falkm. s. 226. Det i Landnámaboken två ggr förekommande namnet **Stafá** anses af Nordlander Sv. fornm. tidskr. 10: 145 ha uppkommit af det i samma skrift omtalade bruket att taga land i besittning genom att i ett (smalt) vatten nedsticka en nybarkad staf. Möjligen kan denna upplysning vara af någon betydelse för de här anförda svenska ortnamnen[5]. Jfr för öfrigt **Bjälken, Sparren, Stockaren** samt följ. namn.

---

[1]) GS 2 Ö 33, 4 Ö 32 : **Spångkärr.**

[2]) I handling aftryckt i Norask. ark. 2: 754.

[3]) Se äfven Falkm. s. 89.

[4]) GS 1 V 35 Vg. : **Stafsjön,** 4 Ö 34 Sdml. : **Stafsjö,** 2 Ö 33 Nke, 4 Ö 33 Sdml. : **Staf, Staffuasiö** 1569 enl. Nordlander Ångerm. fiskev. s. 25.

[5]) Jfr äfven samme förf. Ångerm. fiskev. s. 25.

Stam-, sv. **stam**, fsv. **stamn**, isl. **stafn**, fht. **stam(m)** o. s. v., ingår väl i sjönamnet **Likstammen** samt dessutom i **Stamsjön**[1]. Betydelsen är möjligen att fatta såsom analog med den i närmast förut anförda, etymologiskt besläktade sjönamn.

Starringen (Crælius s. 129 [1774]) Klm. Sjön är mig ej genom andra källor bekant ock namnet därför något vanskligt att förklara. Emellertid finnas flera med växtnamnet **starr** bildade sjönamn : **Starrsjön** (GS 1 Ö 38, 3 Ö 36), **Starrtjärn** (2 Ö 32); jfr fsv. gårdnamnet **Starkær** (SRP nr 2866 från 1397), nu **Starrkärr**, Grums sn Vrml., samt **Starævian** (SRP nr 2992 fr. 1399) Dalarna. Samma ord ingår antagligen i **Starringen** (: **starr** = t. ex. **Steningen** : **sten**). Är sjönamnet gammalt, har afledningen snarast varit **-ung-**. I fråga om betydelsen se under **Bräxnan**. — En afledning med **-ing** skulle gifva ett ***Stärringen**. Ett likalydande gårdnamn finnes i Norge enl. Rygh NG IV. 1: 58. Detta afledes af Rygh just af det nämnda **stǫrr** f. 'starrgräs'. »Ligger sætereu ved en sø», säger nämnde förf., »saa tilhører navnet sandsynlig denne.» Samma växtnamn synes äfven ingå i det af Rygh NG 14: 114 ponerade fno. älfnamnet **Stǫrkíla**.

Steksmälten (Crælius s. 392 [1748? 1774]) Aspelands hd Klm. Från nyare källor är mig namnet obekant; men att dömma af dess plats i den af Crælius anförda listan, ligger (eller låg) sjön ej långt från sjön **Smälten**. Ordet kan knappast betyda annat än 'flott l. dyl. (»smält») som man steker i'; jfr utom nsv. **smält** äfven sv. dial. **smult** n. 'flott, gåsfett' samt lånordet **smals** n. 'smält fett', motsvarande ty. **schmalz**. Namnet är tydligen ett skämtsamt s. k. jämförelsenamn, som snarast syftar på vattnets beskaffenhet. Det har uppstått i anslutning till det urgamla namnet **Smälten** (med ursprungligen helt annan betydelse) på samma sätt som sjönamnet **Fiolen** i anslutning till det likaledes missförstådda **Stråken**; jfr äfven **Hunn** ock **Valpen** (af äldre **Holpen**).

Stenbarken **ste³nbar²ken** (**Stenbar[c]ken** Grau s. 476 [1754], GS 4 Ö 30; **Stenbärken** Hermelin 1801), icke obetydlig sjö i V. Färnebo sn, Vangsbro hd Vstml. Den är belägen i en sumpig trakt, uppfylld af sten ock marskog, samt mycket grund. I närheten ligga sjöarna **Gafvel-**, **Gårbarken**. Om senare leden

[1]) GS 1 V 38 Hall. : **Stamnared**, 1 V 36 Vg., 5 Ö 30 Uppl.

se **Barken.** Första leden innehåller sv. fsv. **sten**, isl. **steinn** o. s. v. Jfr sjönamnen **Stenbjörn, Steningen, Stenmalmen, Stenramen** samt **Stensjön**[1], **Stentjärn**[2], **Stenvattnet** (GS 1 V 32), **Stengölen** (3 Ö 40), **Stendammen** (1 V 36). Från fsv. tid nämner jag **Stensio**, sjö (1483)[3], från Norge t. ex. **Stenbækken**[4]. **Stensjön** är, såsom framgår af anförda lista, ett bland de vanligaste sjönamnen i Sverige; det synes täfla om första platsen med **Långsjön.** I fråga om betydelsen jfr t. ex. **Gryten, Malen, Sånnen, Ören.**

Stenbjörn väl ste³nbjör²n (GS 3 Ö 31), mycket liten vattensamling i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Om förra leden se föreg. namn; i fråga om den senare bör **Björnklammen** (äldre **Björn**) jämföras.

Steningen ste³nigen² (GS 2 Ö 39) Stenbrohults sn på gränsen till Virestads sn, Allbo hd Smål. : **Steningeboda** (jfr **Femlingehult : Femlingen**). Sjön har stenig botten ock strand. Att dömma af gårdnamnet har sjönamnet i fsv. tid snarast haft svag form. I fråga om härledningen se **Stenbarken;** med afseende på bildning ock betydelse jfr **Grytingen, Malmingen, Skärfvingen, Sänningen.**

Stenmalmen ste³nmal²men (GS 3 Ö 32) Fällingsbro sn o. hd Vstml., nära sjön **Örmalmen.** Om förra leden se **Stenbarken**, om senare **Malmen** (af **malm** 'sand, grus'). Bildningen är tautologisk (se närmare öfversikten).

Stenramen ste³nra²men (Grau s. 401 [1754], GS 3 Ö 31) Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.; nära sjöarna **Djup-, Gran-, Ulframen.** Om förra leden se **Stenbarken**, om senare **Ramen.**

---

[1]) GS 2 Ö 40 3 ggr : **Stensjömåla** 1 gg, 3 Ö 40 2 ggr : **Stensjö** 1 gg, 1 Ö 39, 2 Ö 39 : **Stensnäs, Stensjöholm**, 3 Ö 39, 1 V 38 3 ggr : **Stensared** 1 gg, 1 Ö 38, 2 Ö 38 2 ggr, 3 Ö 38, 4 Ö 38 2 ggr : **Stensjöhylta** 1 gg, 1 V 37 2 ggr, 1 Ö 37 2 ggr, 2 Ö 37, 3 Ö 37 2 ggr, 4 Ö 37 : **Stensjö**, 1 V 36 2 ggr : **Stensjöholm** 1 gg, 1 Ö 36, 2 Ö 36, 3 Ö 36 3 ggr, 4 Ö 36, 2 Ö 35 2 ggr : **Stenstorp** 1 gg, 3 Ö 35 3 ggr, 4 Ö 35 2 ggr, 3 Ö 34 3 ggr, 4 Ö 33 : **Stenstorp**, 5 Ö 33, 1 V 32, 2 Ö 32 5 ggr, 6 Ö 32, 1 V 31, 1 Ö 31, 2 Ö 31 4 ggr, 3 Ö 31, 4 Ö 31, 6 Ö 31, 3 Ö 30.

[2]) GS 1 V 36 2 ggr, 1 V 34 2 ggr, 1 V 33 3 ggr, 2 V 33 2 ggr, 1 V 32, 2 V 32, 1 V 31 3 ggr, 1 Ö 31 2 ggr, 2 Ö 31.

[3]) Dipl. dalek. 3: 216. [4]) Rygh NG 3: 353.

Stig-, sv. **stig**, fsv. **stigher**, isl. **stígr**, ingår visserligen blott i ett par med **-sjön** sammansatta sjönamn (GS 2 Ö 40, 3 Ö 34), men förtjänar ett omnämnande i förbigående på grund af parallellismen med det under **Iväg** anförda **Vägsjön**.

Stjälpen skrifves GS 2 Ö 32 namnet på en sjö i Kroppa sn, Filipstads bärgsl. Vrml., hvilket af allmogen uttalas *stǣl'pən*, äfven i plur. *stǣl'pərå* med afseende på de båda delarna, *stǭstǣl'pən* ock *lēlstǣl'pən*, af hvilka sjön består. Jfr **Stjälphyttan** i den närbelägna Nordmarks sn. Ett gårdnamn **Stjälporna** förekommer i Avesta sn Dalarna. Sjönamnet innehåller sv. dial. **stälp** n. 'tvärbrant djup, om sjö-, åbotten o. d.; **stalp**'. Ordet **stälp** anföres af Rz s. 681 från Vg. I fråga om betydelsen jfr **Stöparen**.

Stjärnsjön, se **Solaren**.

Stockaren **stok³kar(e)n²** (**Stockarn** GS 3 Ö 40), liten sjö i Sillhöfda kapellförs., Medelstads hd Blek. Namnet är en afledning af sv. **stock**, fsv. **stokker**, isl. **stokkr** o. s. v. Samma ord ingår i **Stockasjön** (GS 1 V 37 : **Stockabäcken** Vg.), **Stocksjön** (3 Ö 34 Ög., 5 Ö 30 Uppl.), **Stockgölen** (4 Ö 35), **Stockegöl** (3 Ö 38), **Stocktjärn** (2 V 32), **Stockbäckssjön** (4 Ö 33 : **Stockbäck**[**en**], jfr SRP nr 1686 fr. 1382), **Stockån** (GS 1 V 38 Okome sn Hall.). Ordet ingår ofta i ortnamn för att beteckna gränsmärke (jfr Falkm. s. 227). I Norge förekommer **Stokken** som namn på sund eller fjordarmar[1]; äfvenså finnas åar med namnet **Stokkaaen**[2]. Namnet har i många fall afseende på rak form hos vattendraget; jfr med afseende på betydelsen **Bjälken**, **Sparren**, **Staf-** o. s. v. Stundom kan det väl ock beteckna ett vattendrag, som för med sig många timmerstockar; jfr Bugge-Rygh Elven. s. 335.

Storanden **stω³ran²den** (*stǫrándn̥*) (GS 5 Ö 31) Husby sn, Långhundra hd Uppl.; se för öfrigt **Anden**, **Lillanden**. Första leden är adj. sv. fsv. **stor**, isl. **stórr**, som ingår i en hel mängd sjönamn såsom t. ex. **Storbrå**, **Storgryten**, **Storhån**, **Storkorgen**, **Storljusen**, **Storlungen**, **Stormalen**, **Storstjälpen**, **Stortron**, **Storullen**, **Storärfven**, **Storasjön** (GS 3 Ö 38, vid Lillasjön), **Stor-**

---

[1]) Se Rygh Thr. VSS 1882, s. 11.

[2]) Jfr Rygh NG Indl. s. 79, Elven. s. 248.

sjön[1], **Stor(e)tjärn**[2], **Stor(e)göl**[3], **Storträsk** (6 Ö 32, 6 Ö 31), **Storekärrsgöl** (4 Ö 38), **Storemyrstjärn** (1 V 32 2 ggr). Flera af dessa sjöar äro belägna nära mindre sjöar med namnet **Lill-sjön** o. d. I fråga om betydelsen jfr för öfrigt sjönamnen **Bolmen, Degerullen, Möckeln, Vidöstern** o. s. v.

Storbrå **stɷ³rbrå²**, se **Bråen** ock föreg. namn.

Storgryten (Tham Vest. s. 133) Munktorps sn, Snäfringe hd Vstml. : **Grytkärret.** Sjön kallas af Grau s. 370 (1754) **Gryt-sjön** ock å GS 3 Ö 31 **St(ora) Gryten** (se **Gryten** 14); om härledningen se **Gryten.** Söder om sjön ligger sjön **Lillgryten.**

Storhån väl **stɷ³rhå²n** (Cederström Vrml. fiskev. nr 506) Dalby sn, Ö. Älfdals hd Vrml.; aflopp : **Hånälfven.** Se **Storanden** ock **Hån.**

Storkorgen **stɷ³rkor²jen** (GS 4 Ö 33), del af Näshultasjön i Näshulta sn, Österrekarnes hd Sdml. Om första leden se **Storanden.** Senare leden är tydligen sv. **korg,** fsv. **korgher,** eg. ett lånord. Namnet är alltså ett jämförelsenamn af samma art som **Meslången, Mesormen** (: **mes** 'korg'?) samt vidare t. ex. **Kitteln, Kistevattnet** o. a.

Storljusen (Höjer 1: 341), se **Ljusen (Stora).**

Storlungen **stɷ³rluŋ²gen** (*stộḷòŋən*) Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml.; nära sjön **Lillungen;** se för öfrigt **Storanden** ock **Lungen.**

Storsjön, se **Storanden.** Flera sjöar med detta namn ha i äldre tider haft andra benämningar; se **Bällen** ock **Säljen**[4]. Stundom kvarlefver det gamla namnet vid sidan af det nya (jfr **Bolmen**).

Stormalen **stɷ³rma²len,** se **Malen** 1.

Storstjälpen, se närmare **Stjälpen.**

Stortron **stɷ³rtrɷ²n** (Broocman 2: 432 [1760], Hermelin 1810, GS 3 Ö 34; **Stora Tron** Marelius karta 1774), lång, smal sjö mel-

---

[1]) GS 3 Ö 39, 1 V 38, 1 Ö 38 2 ggr, 3 Ö 38, 2 Ö 37 2 ggr, 1 V 36 2 ggr, 2 V 36, 4 Ö 36, 3 Ö 35 2 ggr, 4 Ö 35 5 ggr, 2 V 34, 2 Ö 34 2 ggr, 2 Ö 33 : **Storsjön,** 3 Ö 33 2 ggr, 4 Ö 33 2 ggr, 6 Ö 32 2 ggr, 3 Ö 31, 6 Ö 31 2 ggr, 6 Ö 30 3 ggr.

[2]) GS 1 V 33 2 ggr, 1 V 32 3 ggr, 1 Ö 32 2 ggr.

[3]) GS 3 Ö 38 2 ggr, 4 Ö 38, 3 Ö 37, 4 Ö 37, 3 Ö 36, 2 Ö 34.

[4]) I denna artikel söker jag visa, att den bekanta **Storsjön** i Gästr. i äldre tid burit ett namn, som innehåller en stam **Sælgh.**

lan Tjällmo o. Hällestads s:nar, Finspånga läns hd Ög. : **Trosby**. Sjön gör på grund af sin form intryck af att vara en älf eller å. I det föreg. har jag för **Halftron** framställt flera alternativa tolkningsförslag; namnet synes närmast höra antingen till sv. dial. **trō(d)** 'gärdsgårdsstör', isl. **tróð** o. s. v. eller till isl. **þró** 'tråg, isynnerhet af urhålkat trä', hvilket ords grundbetydelse varit 'trädstam'. För den sista etymologien talar fno. älfnamnet **þró**. Hvad nu **Stortron** beträffar, är emellertid härledningen ur **trod** väl så möjlig. Namnet, hvilket att dömma af gårdnamnet **Trosby** i äldre tid varit osammansatt (jfr sjönamnet **Troen** i Dalarna, se **Tron**), betyder då 'stången, stören' ock kunde i fråga om betydelse jämföras med **Bjälken, Gändeln, Likstammen, Sparren, Stockaren** o. a. Emellertid bör alltid den ingalunda svaga möjligheten uppehållas, att här finnes en urgammal älfnamnsstam, som utgår från ieu. √ **drā** i sskr. **dráti** 'löper, skyndar', en betydelse som i våra vattendragsnamn är synnerligen vanlig (se närmare **Tron, Tros-** ock afd. III).

Storullen **sto³rul²len**, af allmogen kallad »**stòrûl**» (enl. uppgift) Norra Råda m. fl. s:nar, Älfdals hd Vrml., nära sjön **Lillullen**. Sjön kallas hos Lotter **Degullen** (: fsv. **digher, degher** 'stor'). Se närmare **Ullen**.

Storuttern (GS 4 Ö 37) Misterhults o. Tuna s:nar, Tunaläns hd Klm.; felaktig form för **Yttern**.

Storärfven, se **Ärfven**.

Striern **stri⁴ern** l. (stundom) **Strilen** **stri⁴len** (se nedan) (**Striern** Broocman 2: 36 [1760], GS 3 Ö 35; **Strien** Hermelin 1810, Tham Link. s. 26) Kättilstads o. Hägerstads s:nar, Kinds hd Ög. Sjön tycks förut tillsammans med sjön Nimmern ha bildat ett vattendrag till Åsunden, men är nu ledd norrut till sjön Ämmern[1]. Namnet är enligt min mening[2] en substantivering af fsv. adj. **striþer** 'strid, stark, häftig, rörande sig med stark eller häftig fart; om vatten o. d.; häftig, stormande; motspänstig; motig m. m.' (se Södw. ordb.), isl. **stríðr**. Af samma ord komma äfven de no. ånamnen **Striaaen** ock **Strian** (Rygh Elven. s. 249) samt väl äfven no. gårdnamnet **Strikvilten**, hvilket Rygh NG IV 1: 34 förklarar af **stríðr** ock **kvísl** (se **Krisseln**). I fråga

[1]) Tham Link. s. 953.
[2]) Så äfven Bugge-Rygh Elven. s. 249.

om betydelsen kunna närmast jämföras sjönamnen **Båfven, Illern, Låkan, Strången, Trätten**; jfr äfven under **Strufven**. Nom. sg. af adj. ingår bl. a. i **Dofvern, Mjörn, Sottern**. — Den stundom förekommande formen **Strilen** beror utan tvifvel på ett misslyckat försök att åstadkomma riksspråk; jfr t. ex. **Bolen**.

Fsv. ***Stro**, älfnamn, se **Strålången** 2.

Stroknen, se **Stråken**.

Strolången, se **Strålången**.

Strufven **stru⁴ven** (GS 2 V 32), lång, smal sjö i Holmedals sn, Nordmarks hd Vrml. Namnet hör säkerligen på ett eller annat sätt till den stam **strūb-**, som ingår i mht. adj. **strûp, strûb** 'rauh emporstehend', fht. **strûben** 'starr stehen, sträuben', ock är sålunda nära besläktat med sv. lånordet **strufva**, motsvarande mht. **strûbe**, benämning å ett slags bakvärk. Däremot vågar jag ej yttra mig fullt positivt om hvilken betydelse som tillkommer det ifrågavarande sjönamnet. Snarast är det den, som ingår i **Båfven, Striern** ock andra under sistnämnda artikel anförda namn. Åtskilliga med fht. **strûben** besläktade ord hafva nämligen betydelsen 'motspänstig, hårdnackad, besvärlig o. d.' Under alla omständigheter är **Strufven**, om också på mycket långt håll, besläktat med **Striern** (jfr Persson Wz. s. 185). Jfr äfven **Sturfven, Ströjan**.

Fsv. **Strukni**, ä.-nsv. **Struknen**, se **Stråken**.

Strupen (SGU Aa 57: 7) skall, att dömma af framställningen i SGU, vara belägen i Krokeks sn eller i närheten af densamma Ög., men var obekant för min meddelare från orten. Det finnes dock ingen anledning att betvifla uppgiften. Namnet, af sv. fsv. **strūpe**, sluter sig till den grupp af sjönamn, som bildats af benämningar på kroppsdelar; jfr t. ex. **Halen, Långbogen, Långhalsen, Rumpen** m. fl. Fno. **Strúpi** finnes som namn på smala sund äfvensom på gårdar belägna vid en smal sänkning mellan smala höjder[1].

Struten **stru⁴ten**, i dagligt tal förekommande benämning på sjön **Hästestruten**; se för öfrigt d. o. Namnet är ett s. k. jämförelsenamn ock innehåller sv. **strut**, motsvarande fsv. **struter**, isl. **strútr** 'uppstående kägelformig spets eller topp på hufvudbonad' Södw. Fr.$_2$, no. **strut** 'tut' Aas. Ross. Samma ord ingår

[1]) Rygh NG 1: 222.

äfven i det no. ortnamnet **Struten**, hvilket användes dels om långa, smala vikar i insjöar, dels om små vägar eller som namn på gårdar; ofta i betydelsen 'något framstickande'[1]. Om samma betydelse ingår i vårt sjönamn, kunna t. ex. **Skagern**, **Snyten**, **Udden** jämföras. — Hit hör väl det sjönamn, som å GS 1 Ö 39 skrifves **Strutssjön**.

Fsv. ***Strydhi**, se **Ströjan**.

Stråken.

1) **strå⁴ken** (Lotter c. 1750, Rogberg o. Ruda s. 305 [1770], Hermelin 1809, GS 2 Ö 38), lång ock smal sjö i Aneboda sn, Allbo hd, ock Bärgs sn, Norrvidinge hd Smål.; äfven namn å en från sjön utfallande å[2].

2) **strå³ken²** [3], af allmogen uttalat »struken»[4] (fsv. **Strukni**, **Strwknæ**, **strokne** i resp. hdskr. H, L ock N af VGL IV[5]; **Stroknan** Bureus Karta 1626; **Struknen** General Landkort öfv. Vg. o. 1688; **Stroknen** Blaeu 2: 33 [1663]; **Strocknan** Blaeu 2: 29—30, å ett aftryck af Burei karta »Gothia»; **Stråken** Tuneld s. 140 [1741], Lindskog 5: 229 [1816], GS 1 Ö 36; **Stråkern** Landtmät.-kont. karta 1781), mycket lång ock smal sjö i Nykyrke o. Sandhems s:nar, Vartofta hd Vg. Sjön har en längd af 3 ¼ mil mot en bredd af endast några hundra alnar[6].

3) **strå⁴ken** [7] (Lotter c. 1750, Broocman 2: 164 [1760], Hermelin 1810, GS 3 Ö 34[8]), eg. två med ett sund förenade halfmilslånga sjöar i Kristbärgs sn, Bobärgs hd Ög.; genomflytes af ett betydande vattendrag ock har ett fall vid Kvarns bruk.

Det är icke säkert eller ens troligt, att dessa tre namn böra återföras på samma fsv. form. **Stråken** 2 har, som nämnts, i fsv. tid hetat **Strukni** ock **Strokni**, ock riktigheten af dessa former intygas af flera former från 1600-talet. **Stråken** 1 ock 3 synas däremot förutsätta ett fsv. ***Strök**. I alla hän-

---

[1]) Rygh NG Indl. s. 29 (g), 1: 174, 193.
[2]) Rogberg o. Ruda s. 314. [3]) Enl. två uppgifter.
[4]) Enl. uppgift »med samma uttal af u som i **bus**, **brune**, **lund**».
[5]) Se Schlyt. VGL s. 291. Hufvudhandskr. har **soryutni**, K **Stukni**. Om andra fall, där hufvudhandskriftens sjönamnsformer äro felaktiga eller mindre pålitliga, se **Brängen**, **Säfvelången**, **Ökern**.
[6]) Höjer 2: 1309. [7]) Enligt tre uppgifter.
[8]) Lex. 6: 329 har den felaktiga formen **Stråkern**.

delser äro namnen sinsemellan nära besläktade till form ock betydelse. De höra närmast till sv. (dial.) **stråk** n. 'streke, vattendrag' Rz s. 685, no. **strok** n. Aas., i Nordlanden särskilt om en ström i ett vattendrag, ett ställe där älfven har strid ström[1]. Hit hör också det no. bäcknamnet **Struka** (se Rygh NG 15: 25). Namnen äro naturligtvis, såsom äfven RYGH antar i fråga om no. **Struka**, bildade af det svaga rotstadiet af stammen i **stryka**, liksom det likbetydande sv. dial. **streke** hör till motsvarande rotstadium af fsv. **-strīka**, isl. **strýkua**, fht. **strihhan**[2]. I de trakter, där **Stråken** 1 uttalas »**struken**» (se ofvan), finnes sbst. **struke** i betydelsen 'den del af ett framflytande vatten, där vattnet på synbart eller häftigt sätt rör sig eller stryker fram, under det att den närliggande delen synes stå stilla'. Med dessa namn besläktat är utan tvifvel det af Konstantin Porphyrogennetos (o. 950) anförda ryska forsnamnet **Strukun**, om ock formen är svår att i detalj bestämma. Enl. THOMSEN[3] återfinna vi här det nyss nämnda sv. ordet **stråk**; Söderberg a. arb. s. 153 anser **Strukun** snarare vara ett »**Strjúkandi**, den snabt framilande». Hit hör vidare **Strågesjön** (GS 3 Ö 40 Blek.), o. år 1671 skrifvet **Strågsjön**[4]. I fråga om betydelsen erinras om **Striern, Strången**, fsv. ***Strænger (Sträng-), Strömaren.**

Strålen strå³len² (Tham Link. s. 838) Krokeks sn, Lösings hd Ög. Med detta sjönamn bör af svenska ortnamn närmast **Strålesjön** (GS 1 V 38) jämföras. Stammen **strål-** (**straal-**) ingår äfven i åtskilliga no. sjö- ock älfnamn o. d.: **Straalsjøen** Hedemarken o. Dovre, **Straalen**, en liten tvärälf i Gudbrandsdalen samt sannolikt äfven sjönamn, **Straalsund** ock **Straalbækken**[5]. Det är tydligt, att dessa namn äro att sammanhålla med fsv. **strāl, strāle** 'pil[6], stråle', no. **straale.** Men urgamla kunna de i så fall icke vara. Sv. **stråle** (ock dess motsvarigheter i nordiska språk) är nämligen lånat från mlt. **stral**, mht. **strâl** o. s. v. 'pil, stråle'. Ordet finnes icke uppvisat vare sig

---

1) Ordet ingår i norska ortnamn; se Rygh NG Indl. s. 29.
2) Se närmare Nor. Sv. etymol. s. 70.
3) Ryska rikets grundlägg. s. 63 (Ur vår tids forskning 30).
4) Anfört af Fagerlund Lösens o. Augrums s:nar s. 103.
5) Rygh NG 3: 384, IV. 1: 102.
6) Jfr äfven Tamm Ark. 16: 155.

i det älsta fsv. eller i fornisl. språket. Det är dessutom ganska sällsynt i nordiska ortnamn[1]. De i no. dial. förekommande, något afvikande användningarna (se Aas. ock Ross) kunna lätteligen återföras till de i ty. förekommande betydelserna ock kunna icke — såvitt jag förstår — bevisa, att ordet är inhemskt nordiskt. Namnet **Strålen** bör sålunda i fråga om sitt ursprung ock sin ålder jämföras med sjönamnen **Kedjen, Kloten** o. a. Det är för öfrigt ett jämförelsenamn af samma art som **Spiken, Spjuten** o. d. Möjligen har dock namnet afseende på vattnets färg; jfr **Eldan, Glimmingen, Sinnern** o. d. Se äfven **Gisslaren.**

Strålången strå³log²gen l. (för 2 äfven) **Strolången** strω³-log²gen [2].

1) (GS 3 Ö 35), mindre sjö i Värna sn, Bankekinds hd Ög. : **Strålsäter.** Denna gård skrifves år 1376 **Stralanxsæter** (SRP nr 1862), hvilket namn alltså visar hän på ett fsv. sjönamn ***Stralanger.** Att dömma af gårdens läge ock terrängens beskaffenhet har sjön i äldre tid haft rätt mycket större utsträckning än nu.

2) (**Strålången** Lotter c. 1750, Broocman 2: 333 [1761], Hermelin 1810, GS 4 Ö 35; **Strolången** Geogr.-stat. lex. 2: 902), lång ock ganska betydlig sjö i Ringarums sn, Hammarkinds hd Ög.

Det kunde synas ligga nära till hands att förbinda första leden med sv. **strå,** fsv. **stra,** isl. **strá** 'halmstrå; halm'. Detta ord ingår i **Stråsjön** (GS 2 Ö 32 Nke), **Stråtjärn** (1 V 31) samt i det tjärnnamn, som finnes i det fsv. gårdnamnet **in Straternabodhum** (SRP nr 2558 fr. 1391), **Stratiernebodha** (Dipl. dalek. 1: 306), nu **Stråtenbo** eller **Stråtjärn.** I fråga om betydelsen kunde då **Långhalmen** närmast jämföras.

I hvilket fall som hälst kan emellertid faktiskt åtminstone **Strålången** 2 ej direkt härledas ur detta ord. Som bekant innehålla många sjönamn på **-längen** i sitt första led ett älfnamn.

[1]) Då det uppträder i gårdnamn, bör det stundom återföras på personnamnet **Stråle,** motsvarande fsv. **strāle.** Så har **Strålsnäs** i Åsbo sn Ög. i äldre tid hetat **Näs** ock fått sitt nuvarande namn efter släkten **Stråle,** som på 1500- ock 1600-talen ägt gården; se närmare Tham Link. s. 611.

[2]) De båda uttalsuppgifterna härleda sig från två olika håll. Båda äro sannolikt riktiga (jfr nedan).

Så är bevisligen fallet med ett af namnen **Asplången** samt med **Säfve-, Vese-** ock **Åmmelången.** Den af mig uttalade tanken, att så äfven kunde vara fallet här, har till full evidens bekräftats för **Strålången** 2. Från denna sjö går nämligen en ansenlig å, som utfaller i Slätbaken ock åtminstone i Skönbärga socken kallas **Tvärån.** Vid denna å ligger i samma socken nära Fullersta (**Nya**) **Stro kvarn.** Samma kvarn omtalas i SD NS 3: 403 fr. 1419 : i **Fullerstada qvarn i Stro.** Om vi nu erinra oss, att den långt härifrån belägna, men med ån i förbindelse stående **Strålången** äfven kallas **Strolången,** blir det klart, att ån i forna tider hetat **Stro.** Detta älfnamn **Stro** sammanställer jag med no. älfnamnet **Stråa,** hvilket Bugge-Rygh Elven. s. 249 anser innehålla ett urgerm. ***Strau̯ō** (: gr. ῥοή 'flytande', af samma rot **strau̯,** som ingår i sv. **ström,** isl. **straumr,** jfr **Strömaren**). En afledning på **-jō** af samma rot uppträder i no. älfnamnsstammen **Strøy** (se Bugge-Rygh Elven. s. 249). **Strō** förhåller sig till **Strå** som isl. ó till ǫ́ (á) 'å', ró till rǫ́ (rá) 'rå, stång' o. s. v. På grund af älfvens storlek, som gör det helt naturligt, att ån uppfattats som älfven i pregnant betydelse, föredrager jag afgjort denna härledning framför den ur **strå.**

Af det föregående följer, att hvarken **Strålången** 1 eller 2 kunna vara besläktade med de norska älfnamnen på **Straal-,** såsom med ledning af de nsv. formerna antas af Rygh Elven. s. 248.

Om slutligen det fsv. sockennamnet **Stra** (SD 4: 370 fr. 1334), nu **Strå** Aska hd Ög., utgår från ett numera försvunnet namn på någon af socknens åar, vågar jag ej afgöra.

Strångeln **stroŋ³ŋel²n** (GS 2 Ö 40), liten sjö i Kyrkhults sn, Listers hd Blek. Detta namn hör antagligen, liksom säkert **Strången,** till sv. dial. **strång** (**strang**) 'sträf, kall, oangenäm m. m.' (Rz s. 684), fsv. **stranger** 'gensträfvig, häftig, våldsam m. m.', isl. **strangr** ds.[1], ags. **strong** o. s. v. I fråga om betydelsen böra sålunda **Båfven, Strlern** ock under dessa namn anförda sjönamn närmast jämföras. Icke osannolikt är på grund af den egendomliga bildningen, att **Strångeln** är en hypersvecism för **Strångern** ← fsv. ***Strangir;** jfr beträffande bild-

[1]) Om ordet se närmare Karsten Prim. nominalbildn. 2: 201. Det användes bl. a. om hafvet, t. ex. **strangr marr** (Þjóðolfr Arnórsson).

ningen af adj. sjönamnen **Lyghnir, Vænir** o. s. v. samt med hänsyn till frånvaron af omljud **Mælir.**

Strången strog⁴gen (Tham Nyk. s. 20, GS 4 Ö 33) St. Malma sn, Oppunda hd Sdml.: **Strångbäcken, Strångsjö** (station), **Strångvik.** Sjönamnet är en substantivering af det i föreg. art. omnämnda adj. sv. dial. **strång,** fsv. **stranger** o. s. v. Samma ord uppträder som bäcknamn i no. **Strangen** (se Kjær o. Rygh NG IV. 2: 208), hvilket Rygh Elven. s. 248 förbinder just med **strangr.** Jfr föreg. o. följ. namn.

Sträng- i **Strängseredsjön** (GS 1 Ö 36), icke obetydlig sjö i Strängsereds ock Gullereds s:nar, Redvägs hd Vg., har sannolikt utgjort stammen i ett fsv. sjönamn ***Strænger.** Sockennamnet **Strängsered** skrifves nämligen år 1540 **Strængsrydh**[1], som sannolikt förhåller sig till ett dylikt sjönamn som **Häreryd** till sjönamnet **Hären** ock många andra; jfr äfven **Sjögared** vid sjöns norra ända ← fsv. ***Siøghar-, Siøar-.** En god parallell erbjuder fsv. ***Drænger,** nu **Drängsjön** i Drängsereds sn, Årstads hd Hall. (se **Drängen**). Ett adj. **strænger** finnes i fsv., ett **streng** i no.; jfr äfven ags. **strenge,** fht. **strengi,** nht. **streng.** Hvad de nordiska orden beträffar, beror emellertid kanske deras omljudsform ock åtminstone vissa af deras betydelser på tyskt inflytande. Stammen är naturligtvis densamma som i det under **Strångeln** omnämnda adj. **strång,** fsv. **stranger** o. s. v., ock växelformerna med ock utan omljud gå väl tillbaka till ett enhetligt paradigm[2]. Då sålunda icke något adj. **strænger** med urnordiska anor säkert kan uppvisas i vårt språk, anser jag, att sjönamnet icke bör härledas ur detta ord. Däremot är det sannolikast, att det nära besläktade sbst. **strænger,** isl. **strengr** 'sträng, rep, snöre' ingår i namnet. Detta ord är nämligen under formen **Strengrinn** vanligt i fno. namn på ställen vid vattendrag, där detta går med stark fart ock bildar en ström[3]. Jag är dock icke tillräckligt förtrogen med sjöns naturbeskaffenhet för att kunna säga, om denna tolkning passar in på densamma. Betydelsen blefve i alla händelser nästan densamma, som om man härledde namnet ur adjektivet; ty detta kunde naturligtvis under inga omständig-

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 111.
[2]) Jfr Karsten Prim. nominalbild. 2: 202.
[3]) Se Fr.$_2$ ock Rygh NG Indl. s. 29.

heter ingå i sjönamnet i den från ty. lånade betydelse, som det nu äger, utan snarast i någon af dem, som tillkomma adj. **stranger.** I fråga om betydelsen kunde **Stråken, Strömaren** jämföras.

Ströjan **ströj³jan²** [1] (**Strödjan** Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 236; **Ströjaren** Radloff 2: 139 [1805]; **Ströjan** GS 6 Ö 31, SGU Aa 94: 4) Söderby-Karls sn, Lyhundra hd Uppl. : **Strödja.** Detta gårdnamn skrifves enl. SD NS II år 1409 **Strydhia**[2]. Man får antaga, att sjönamnet är det ursprungliga; jfr **Näkna: Näknen, Rägna : Rägnaren** o. s. v. Det tyckes vara oblik kasus af ett fsv. ***Strýþi,** gen. ***Strýþia;** jfr liknande bildningar under **Gäfjan, Göljan, Iljan. Ströjaren** har sannolikt icke varit en talad form; jfr dock **Myssjaren,** som möjligen är utvidgning af ett fsv. ***Mysi,** gen. ***Mysia.**

Namnet är sålunda aflett af en stam **Strŭþ-,** till hvilken jag icke funnit någon motsvarighet bland öfriga vattendragsnamn inom eller utom landet. Jag vill snarast förbinda sjönamnet med stammen i mht. **strudel,** ty. **strudel** 'hvirfvel', en afljudsbildning till fht. **strëdan** 'brusa, hvirfla'. Man kan äfven tänka på rotsläktskap med de af Persson Wz. s. 185 anförda orden, i hvilket fall **Striern, Strufven, Sturfven** äro att jämföra.

På grund af fsv. gårdnamnsformen **Strydhia** kan sjönamnet ej, såsom Bugge-Rygh Elven. s. 335 antager, förbindas med fno. älfnamnsstammen **Strøy.**

Strömaren **strö³mar²n** (*stròmaŋ* l. *strèymaŋ*) (**Strömaren** Blaeu 2: 17 [1663], Tuneld s. 27 [1741], GS 5 Ö 30; **Strömmarn** Lotter c. 1750) Tierps sn, Örbyhus hd Uppl. : **Ströma** (vid sjöns södra ända). I fråga om gårdnamnet erinras om **Näkna, Rägna, Ströja** o. s. v. : **Näknen, Rägnaren, Ströjan** o. s. v. Sjöns utlopp kallas **Strömmare-** eller **Hillebolaån.** Namnet, fsv. ***Strømir,** är aflett af sv. **ström,** fsv. **strømber,** isl. **straumr.** Jfr sjönamnen **Strömmen, Strömsjön**[3] **Ström(s)tjärn** (GS 1 V 32). Samtliga namnen hafva väl afseende på att i sjöarna strömdrag

---

[1]) Namnet »uttalas alldeles som det stafvas»; man kan sålunda äfven tänka sig, att ö är långt.

[2]) Det bör ej förväxlas med **Ströja** Börje sn Uppl., år 1409 skrifvet **Strøya;** ej häller med fsv. sockennamnet **Ströja** (1326, enl. Styffe Un.$_2$ s. 172).

[3]) GS 2 Ö 40 2 ggr, 2 V 32, 5 Ö 30.

förekomma eller förekommit. Om Strömaren har jag blott erhållit den upplysningen, att dess djup växlar samt att den är omgifven af många träsk. Jfr för öfrigt **Strlern, Stråken** samt det sannolikt besläktade **Strålången.**

Strömmen, Västra (Hermelin 1803) Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. : **Strömstorp;** å GS 2 Ö 32 kallad **Västersjön** (: **Västansjö**). Se föreg. art.

Stufven, se **Sturfven.**

Stugutjärn, se **Hysingen.**

Stunken (SGU Aa 24: 78) Husby sn, Oppunda hd Sdml.; mig för öfrigt obekant, hvarför det föga torde löna sig att söka bestämma namnets härledning. Det må dock anmärkas, att i Norge finnes en älfnamnsstam **stokk-,** hvilken Rygh NG Indl. s. 79, 3: 72 anser kunna höra till **støkkva** 'springa, hoppa', alltså förutsätta en stam **stunk-,** hvartill då en motsvarighet kunde föreligga i sv. sjönamnet **Stunken.**

Sturfven **stur⁴ven** l. möjligen äfven **stur³ven²** [1], enligt en annan uppgift af allmogen uttalat **sturva²**, hvarom nedan (**Sturfuen** General Landkort öfv. Vg. o. 1688; **Sturfven** GS 1 V 36; **Stufven** SGU Ab 7: 12, utan tvifvel tryckfel) Skallsjö o. Lerums s:nar, Vätle hd Vg. : **Sturfsås** (enligt GS 1 V 36), af allmogen uttalas dock namnet **Stur¹vaå⁴s.** Denna senare gårdnamnsform visar hän på ett fsv. sjönamn ***Sturve.** En oblik kasus af detta namn uppträder i den bland allmogen förekommande benämningen på sjön **Sturva,** utan bestämd artikel såsom fsv. **Soma** (se **Sommen**), nsv. **Mjör** (i närheten, jämte **Mjörn**) o. s. v. Stammen **sturv-** har man sannolikt att föra till de af Persson Wz s. 185 behandlade bildningarna, t. ex. isl. **stirfinn** 'styfsinnad, trotsig o. d.'; jfr de i så fall på långt håll besläktade **Strlern, Strufven.**

Styran, Östra o. **Västra, sty³ran²** (Hermelin 1802, GS 5 Ö 33) Sorunda o. Ösmo s:nar, Sotholms hd Sdml. : **Styrvik;** nära sjön Muskan. Namnet bör antagligen förbindas med den af Rygh NG 1: 145 omtalade älfnamnsstammen **Stjór-** (jfr anf. arb. 2: 371 samt 15: 30). Ett fno. fjordnamn **Stjóri** har möjligen existerat; se Rygh Stud. ss. 60, 80. Sjönamnet är under alla

---

[1]) Denna uppgift härleder sig från en i socknen uppvuxen allmogeman.

[2]) Akcentuppgift lemnades ej, men säkerligen föreligger här akc. 2.

omständigheter oblik kasus af ett fsv. *Styre, gen. *Styra, vare sig nu detta utgår från ett *Stiurian- eller från *Sturian-. Det är naturligtvis så gott som säkert, att dessa namn äro på ett eller annat sätt besläktade med fht. **stiuri** 'stark, ståtlig', got. **stiur**, isl. **stjórr** 'tjur', sskr. **stháviras** 'fast, stark' ~ sv. dial. **stūr** 'stor'[1], sv. dial. no. **stūr** 'trumpen, sorgmodig', sskr. **sthūrás** 'stark, tjock' o. s. v[2]. Men det är icke lätt att säga, i hvilken betydelse man har att tänka sig sjönamnet. En betydelse 'storsjön' passar ganska bra in på sjön: den är den största inom ett rätt stort område. — I fråga om bildningen må jämföras **Fläten, Fyllen, Gäfjan, Göljan, Hörnan, Iljan, Ströjan.** Om adj. **stūr** 'stor' ingår i namnet, förhåller sig **Styran** till detta liksom **Fläten** till **flat, Fyllen** till **full.**

Stålvattnet, se **Järngården.**

Stång-, af sv. **stång,** fsv. **stang,** isl. **stǫng** f., ingår icke i några mig bekanta enkla sjönamn. Däremot förekommer det i **Stångsjön** (GS 1 Ö 37) samt i namnet å den med sjön förbundna **Stångån** Örsås sn Vg.; jfr vidare **Stångån** Ög., som under fsv. tid hade namnet **Stang.** Om det som gränsbeteckning använda ordet **stång** i skånska ortnamn se Falkm. s. 90. I Norge finnes spår af ett älfnamn **Stǫng** enligt Rygh NG 15: 375, ock **Stang** uppträder där som namn på öar ock halföar enl. Rygh NG Indl. s. 80. I fråga om betydelsen må för öfrigt jämföras **Bjälken, Drängen, Sparren, Stortron** ock därunder anförda vattendragsnamn.

Stöparen, af allmogen kallad **stö³per²n** (GS 3 Ö 33) Skedvi sn, Finspånga läns hd Ög. Samma stam ingår i sjönamnen **Stöpgrytingen, Stöpsjön** (GS 1 V 31, 1 Ö 31 Vrml.), **Stöptjärn** (1 Ö 31 Vrml.). Vidare i **Staupenn** (i **staupenn. Or staupunum**), antagligen namn på två småsjöar, som omnämnas i en fno. gränsbestämmelse från år 1273[3]. I Norge finnas älfnamn på **Staup-,** som af Rygh Elven. s. 244 sammanställas med **Stöparen,** ock ett gårdnamn **Støpen,** som Rygh NG 3: 316 ställer till det fno. **staup** n., hvilket i no. ortnamn finnes begagnat om forsar ock branter. Detta är naturligtvis

[1]) Se Nor. Orddubl. nr 263, Karsten Prim. nominalb. 2: 74.
[2]) Jfr Hirt Ablaut s. 106.
[3]) Se Lignell Ann. nord. Oldk. 1849, s. 147, NGL V. 2: 826.

isl. **staup** 'fördjupning, hvari man löper fara att falla när man skall passera' $Fr._2$ = no. **stoup** Aas. = ags. **stéap** 'uppskjutande, brant' (eng. **steep**), i afljudsförhållande till sv. **stupa**, isl. **stúpa** o. s. v., sv. dial. **stup** 'brant'. Betydelsen är densamma som i sjönamnet **Stjälpen**; jfr äfven under **Bringen**. — Den fsv. formen har varit ***Støpir**, motsvarande isl. ***Staupir** (utan omljud liksom fno. **Aspir** o. a.) eller ***Støypir**. Möjligen är sjönamnet närmast bildat af ett älfnamn ***Støpa** l. dyl.; jfr **Stöpälfven** : **Stöpsjön** (GS 1 V 31, Fryksdals hd Vrml.). Sjön Stöparens stränder äro emellertid, att dömma af kartan, ganska branta.

Stöpgrytingen (Hermelin 1803) = **Grytingen**. Om första leden se föreg. art.

Sul-, se **Solnen**.

Sulten **sul⁴ten** (**Svulten** GS 6 Ö 31), liten sjö i Ösbygarns sn, Långhundra hd Uppl. Den å GS förekommande formen **Svulten** saknar stöd i det talade språket. Namnet innehåller möjligen fsv. **sulter** 'svält', sv. dial. **sult**, isl. **sultr**, got. **swulta** (-**wairþja**), ags. **swylt** o. s. v. Det skulle sålunda syfta på fiskets dåliga beskaffenhet ock ha en betydelse motsatt den i sjönamnen **Fatburen, Matkroken, Matlöpen** o. a.; se särskilt under **Madkroken**. Besläktat vore det fsv. ånamn ***Svælta**, som ingår i fsv. **Suältoquarn** (SD NS 3: 557).

Emellertid bör man äfven uppehålla den icke osannolika möjligheten, att namnet hör tillsammans med fsv. (i) **Sultwikum** (SRP nr 158 fr. 1354), nu **Syltvik**, gård i Gryts sn Ög. Samma namn skrifves år 1413 **Syltowiik** (SD NS 2: 654). Gården **Yttre Syltvik** Mogata sn kallas däremot år 1409 **Ydra Siltauikena** (SD NS 2: 101)[1]. Dessa ord böra säkerligen förbindas med de af Rygh NG Indl. s. 80, Elven. s. 260 omtalade norska ortnamnen på **Sult-, Sylt-, Silt-**, som samme förf. anser innehålla en afljudsform till **salt**[2]; jfr no. **sylt(a)** 'en liden sump, oftest uden synligt afløb og vegetationsløs og saltholdig i midten' Ross. Äfven i fht. finnes en älfnamnsstam **Sulz-**, som Förstem. 2: 1327

[1]) I namnet **Syltbärgen** (eller **Sylten**) nära Norrköping har vattendragsnamnet öfverflyttats på de omgifvande höjderna, en icke ovanlig företeelse (jfr t. ex. **Säfvefjället** : **Säfveån, Säfvan** ock se **Säfvelången**).

[2]) Jfr sv. **sylt, sylta**, ty. **sülze** o. s. v.

anser innehålla en afljudsform till germ. **salt-** i betydelsen 'haf'; så t. ex. **Sulzaha, Sulzibach.** Samma stam uppträder ofta i vattendragsnamn i Pfalz, t. ex. **die Sülz**[1].

Summeln **sum³mel²n** (*sàmən*) eller enl. annan uppgift **som⁴-meln,** hvilket skulle motsvara ett *sómən*; på detta senare uttal tyder äfven en tredje uppgift »**såmmern**» (**Summelen** Hermelin 1808, Björkman 1: 113; **Summeln** GS 1 V 33; **Sommeln** Yttrande om sjön Sommelns sänkning Åmål 1854, Lundberg Sv. insjöfisk. utbredn. s. 33, Cederström Vrml. fiskev. nr 1807), icke obetydlig sjö i Kila sn, Näs hd Vrml. Namnet är enligt mitt förmenande en bildning af den germ. roten **sum,** som står i afljudsförhållande till den under **Sommen** behandlade stammen **sōm-** samt till stammen **sam-** i sv. **samka, samla, samman** o. s. v. Ordet betyder liksom **Sommen** »(vatten)samling(en)». Nu finnes i isl. poesi, redan i Eddadikterna, ett ord **sumbl** n. 'fästlig sammankomst, gille; äfven dryck, som drickes vid gillen'. Detta ställes af Nor. Ark. 6: 366, Urgerm. lautl. s. 194[2] till nyssnämnda rot ock tillägges grundbetydelsen 'församling'[3]. Emellertid har en helt annan uppfattning om detta ords ursprung uttalats af BUGGE i Den ældste Skaldedigtn. s. 29. Det nordiska ordet anser han vara lånat från ags. **symbel** n. 'dryckeslag o. d.', hvilket i sin tur liksom den fsax. motsvarigheten **sumbl** är ett lån från lat. **sumbola, symbola** 'bidrag till ett dryckesgille'; jfr mlat. **symbolum,** som äfven betyder 'gästabud, gille'[4]. Då, såsom BUGGE anf. arb. s. 159 framhåller, det icke är bevisat, att **b** i det tvåstafviga ags. **symbel** kan vara inskjutet, är sannolikt isl. **sumbl** o. s. v. att hålla fjärran från vårt sjönamn, hvilket efter min mening i alla händelser innehåller ett ord med den af NOREEN för **sumbl** ponerade betydelsen. Däremot finner jag ingen anledning att föra sjönamnet till sskr. **sūmá-** 'mjölk,

[1]) Se närmare Heeger Die germ. besiedlung der Vorderpfalz s. 14 f. (Progr. d. k. hum. gymn. zu Landau 1899—1900).

[2]) Jfr Hellqu. Ark. 14: 168.

[3]) Jfr äfven F. Jónsson De ældste skjalde (Aarb. fnO. 1895, s. 315) samt **Sumblen,** namn på Burei anteckningar.

[4]) En helt annan härledning af ags. **symbel** o. s. v. framställes af Wood IF 13: 120 : gr. ψωμός 'bit', ψωμίζω 'feed, fatten', fht. **semōn** 'eat' : ieu. ***psemo.** Jag anser detta förslag högst osäkert.

vatten'[1]. Om det i no. ock sv. dial. förekommande värbet **sumla** se närmare Hellqu. Ark. 14: 168.

Supen väl **su⁴pen** (GS 3 Ö 32), mycket liten vattensamling i Fällingsbro sn, Fällingsbro hd Vstml.; nära **Köttsjön.** Här föreligger väl ett skämtsamt jämförelsenamn, som syftar på sjöns litenhet; jfr t. ex. **Axen, Besslingen, Dättern, Glytten** (?). Grundordet är i så fall sv. **sup,** etymologiskt motsvarande fsv. **super,** isl. **súpr.** Det är möjligen icke någon tillfällighet, att den närmast belägna sjön kallas **Köttsjön.** Emellertid är det ej omöjligt, att i Norge existerat ett älfnamn bildat af v. **súpa;** se Rygh NG IV. 2: 71. Om så är, har kanske vårt sjönamn äldre anor, ock betydelsen vore då säkerligen en annan, än här ofvan antagits.

Surk- i **Surktjärn** Gbgs län, se under **Sormen.**

Surt- älfnamnsstam, se **Svarten.**

Sutaresjön, se **Suttern.**

Suttern (Tuneld III. 2: 465 [1832]) Höreda sn, S. Vedbo hd Smål. Namnet var obekant för min meddelare från trakten. I sjön finnes enligt Tuneld intet annat fiskslag än sutare. Det är sålunda tydligt, att här fisknamnet **sutare** 'Tinca vulgaris' ingår; om af fisknamn bildade sjönamn se utförligt under **Asplången. Sutaresjön** har jag antecknat från GS 2 Ö 40, 1 Ö 39 Smål. ock 1 V 38 Hall. Då enl. Lundberg Sv. insjöfisk. utbredn. s. 31 fisken icke förekommer i Hall., kunde man ju här äfven tänka på det identiska yrkesnamnet **sutare** (= fsv. fda. isl.)[2]; jfr t. ex. **Skinnare-, Skomakare-.** Däremot uppträder fisknamnet obestridligen i vrml. **Suttersjön,** där enl. Lundberg s. 30 fisken förekommer. Med afseende på formen **Sutter-** kan jämföras no. **Sutterød,** hvilket innehåller fno. **sútari** 'skomakare' (se Rygh NG 1: 253). Vårt **Suttern** är tydligtvis en ellips af **Sutaresjön,** af samma slag som t. ex. **Kvidden** af **Kviddsjön** samt en mängd af gårdnamn bildade sjönamn, såsom **Glaåkern, Knabbarpen** m. fl. (se öfversikten).

---

[1]) Om dess släktförhållanden se Persson Wz. s. 175.

[2]) Detta ord är icke ovanligt i fsv. ock no. gårdnamn; jfr t. ex. fsv. **Swtharebodha** Vadst. kl. jordeb. s. 166, **Swtharamala,** nu **Sutaremåla,** anf. arb. s. 202, nära **Stekaremåla.** Osammansatt finnes det dessutom i Norge som namn på gårdar, skär ock fjäll (Rygh NG 1: 290).

Svalen[1].

1) (Hermelin 1818, GS 4 Ö 35) Gärdserums sn, N. Tjusts hd Klm. : **Svaltorp.**

2) Samma namn har säkerligen äfven burits af den i norr belägna sjö, som nu kallas **Haljen** (se denna art.). Härpå tyder nämligen namnet å den vid sjön belägna gården **Svaltorp.**

Till grund för dessa sjönamn ligger fsv. o. sv. adj. **sval,** isl. **svalr.** Samma ord ingår i det mytiska isl. älfnamnet **Svǫl** samt i det af Kjær o. Rygh NG IV. 2: 52 konstruerade fno. älfnamnet **Svala,** hvilket afledes af adj. **svalr,** men Elven. s. 255 äfven tänkes kunna komma af fogelnamnet **svala.** Stammen **sval-** är för öfrigt ganska vanlig i sv. sjönamn. Jfr **Svalhanen, Svalsjön**[2], **Svalesjön**[3] **Svaltjärn**[4]; jfr äfven fsv. **Swalasio** (SD NS II) Tuna sn Dalarna. **Svalesjön** kan vara ett fsv. ***Swalasio,** äldre ***Swali sior;** jfr fsv. **Breþasio, Djupasio, Swartasio** o. d. Men i vissa af dem kan man äfven tänka sig, att fogelnamnet **svala** ingår; jfr **Göksjön** (GS 4 Ö 32 : **Göksjötorp**), **Göktjärn** (2 V 32), **Höksjön**[5], **Hökasjön** (3 Ö 34 : **Höka**), **Kråksjön** (se **Kråken**) o. s. v. Med afseende på **Svalen** ock de öfriga med adj. **sval** sammansatta sjönamnen äro i fråga om betydelsen **Kallen** ock möjligen äfven **Kylingen** att jämföra. — Mycket osäkert är, om de fht. flod- ock bäcknamnen **Suala,** tillflöde till Wernitz, nu **Schwale,** ock **Sualabah,** nu **Schwalbach,** höra hit[6].

Svalhanen l. ***Svalhalen** »**svalharn**» d. v. s. **sval³ha²rn** (GS 3 Ö 35), liten sjö i Ulrika sn, Kinds hd Ög. Det är i saknad af äldre former ytterst vanskligt att yttra sig om härledningen af detta namn. Första leden synes vara adj. **sval,** hvarom se under **Svalen.** Den senare skulle enligt den å GS angifna formen snarast vara sv. **hane,** fsv. **hani** 'tupp', hvilket ord under alla omständigheter ingår i det under **Höningen** omnämnda **Hanesjön.** Ett sjönamn **Hanen** vore att jämföra med

[1]) Någon uppgift om uttalet har jag trots ett par förfrågningar på ort ock ställe icke lyckats erhålla.

[2]) GS 3 Ö 36, 2 V 35, 1 V 32.

[3]) GS 2 V 35, 1 V 34.

[4]) GS 1 V 32, 2 Ö 32 2 ggr.

[5]) GS 4 Ö 38 2 ggr, 1 Ö 36, 3 Ö 36 2 ggr, 1 V 33.

[6]) Om dessa se Förstem. 2: 1343 f., Egli Nom. geogr.₂ s. 831.

sjönamnen **Anden, Hägern, Svan** o. s. v. Naturligtvis finnes — särskilt i betraktande af de många svenska sjönamn, som bildats af fogelnamn — ingen anledning att i namnet se den äldre agentiska betydelse 'skrikaren l. dyl.', som ingår i ordet **hane**[1]. Denna värbalrot har för öfrigt inga aflägg inom de germanska språken. Annars vore ju en dylik betydelse i sig själf allt annat än osannolik; jfr under **Kärmen, Galmaren, Skrikegallen** o. a. — Nu är det emellertid på grund af den mig meddelade uppgiften om allmogens uttal af namnet snarare troligt, att senare leden innehåller det under **Halen** omtalade gamla nordiska ordet **hale** 'stjärt'; se äfven **Lång-, Opperhalen.** Betydelsen vore alltså 'svalstjärten' ock namnet alltså ett s. k. jämförelsenamn af samma art som **Degerlofven** o. a.

Svallången, se **Svärdlången.**

Svan.

1) **sva⁴n,** ofta i sammansättningarna **Mellan-, Väster-** o. **Östersvan** (så t. ex. Hermelin 1808, GS 1 V 33), betydlig sjö i Svanskogs sn, Gillbärgs hd Vrml. : **Svaneholm.** Sockennamnet är såsom flera andra vrml. ock dalsl. sockennamn på **-skog** sammansatt med namnet å den största i socknen belägna sjön. **Svanskog** förekommer så skrifvet år 1540 enligt Styffe Un.$_2$ s. 151. — Lignell Dal 1: 22 uppgifver, att Mellansvan år 1582 kallades **Kjeltegsjön.**

2) i sammansättningarna **Lill-, Långsvan;** beläggställen ock läge (Vstml.) angifvas under dessa ord. Att i äldre tid det enkla namnet **Svan** förekommit, framgår af gårdnamnet **Svansbo,** hvilket år 1539 skrefs **Swansboda** (Bellander s. 20).

Sjönamnet är utan tvifvel att härleda af fogelnamnet **svan,** fsv. **svan** m., isl. **svanr** m. o. s. v. Det syftar antagligen på sjöarnas långsträckta, afsmalnande form eller i alla händelser på formen hos någon del af dem. Samma innebörd har säkerligen äfven det jtl. sjönamnet **Svaningen**[2] (: **svan** = sjönamnet **Höningen : höna?**). Då ordet uppträder i älfnamn, kan det väl också, såsom Rygh förmenar, beteckna älfvens sakta framglidande lopp. I flertalet af följande vattendragsnamn angifver

---

[1]) Detta ord hör som bekant till lat. **cano**; jfr sv. **gala** ~ isl. **gala** 'sjunga'.

[2]) Westin Sv. lm. XV. 3, å karta.

däremot ordet, att svanar (i större antal) uppehållit sig eller påträffats i resp. sjöar: **Svanesjön** (GS 1 Ö 42 : **Svaneholm**), **Svansjön**[1], **Svantjärn**[2], **Svangölen** (3 Ö 35). Sjönamnet **Svansjö** fanns naturligtvis redan i fsv. tid; jfr gårdnamnen **Swansyøholt** (SD V fr. 1344) Vgl. ock **Swansiöhult** (SD NS II), nu troligen **Svenshult**, Lidhults sn Smål. Vidare finnes i Mo hd Smål. en å **Svanån** eller **Svanan**; i Norge uppträda åtskilliga spår af en älfnamnsstam **Svan-** (Rygh NG 14: 88, Elven. s. 255). Vidare erinras om fht. **Svanebah**[3]. Hit hör väl också **Svänesjön** (GS 3 Ö 38). — Sjönamnet **Svan** har samma betydelse som sjönamnet **Älten** ock det grekiska flodnamnet Κύκνος, norr om Kolkis[4]. I fråga om bildning ock betydelse se äfven **Anden, Gåsen(?), Hägern, Kråken.**

Slutligen må nämnas, att jag icke ser något skäl att ställa namnet till sskr. **svan** 'brusa, ljuda', lat. **sonare** (af ***svonare**), trots att en dylik betydelse i vattendragsnamn är ytterst vanlig. En annan sak är, att fogelnamnet **svan** självt möjligen bör föras till denna rot.

Svarfvaren **svar³var²n** (Hermelin 1804, GS 5 Ö 33) mellan Sättersta, Lästringe o. Tystbärga sn, Rönö hd Sdml. Med tanke på sådana sjönamn som **Kolbrännaren, Ryttaren, Silfköparen, Slaktaren** skulle någon kunna frestas att i vårt sjönamn se det sv. yrkesnamnet **svarfvare**, fsv. **svarvare**, no. **svarvar.** Men en sådan etymologi vore utan tvifvel förfelad. Sjön är enligt min mening alltför betydlig för att bära ett dylikt tillfälligt namn; den är för öfrigt belägen i en urgammal bygd, ock namnet härstammar säkerligen från en tid, då det anförda yrkesnamnet ännu icke var uppkommet. Dock hör det till samma stam som detta ord, hvilket är en afledning af fsv. **svarva** 'drechseln'. Sjönamnet **Svarfvaren** kommer af samma stam som detta värb i den ursprungliga generellare betydelsen 'hastigt röra sig hit ock dit; vara rörlig, rask, liflig'; jfr ä.-sv. **swarfvas** 'hastigt kretsa', isl. **svarfast um** 'fara vida omkring', i afljudsförhållande till fht. **swërban** 'schnell hin und herfahren, sich wir-

[1]) GS 2 Ö 40 3 ggr, 1 Ö 39, 1 Ö 38 : **Svanebo**, 2 Ö 38, 1 V 37 2 ggr, 1 Ö 37, 1 Ö 36, 3 Ö 32, 3 Ö 31.

[2]) GS 1 V 32 3 ggr, 1 Ö 31 2 ggr.

[3]) Förstem. 2: 1345.

[4]) Anfört af Fick Bezz. Beitr. 22: 68.

belnd bewegen' o. s. v.[1]. Betydelsen är alltså ungefär densamma som i sjönamnen **Leken, Svinnaren, Vismen** ock flera andra. Det är möjligt, att sjönamnet närmast är aflett af ett ånamn ***Svarva,** hvilket har den ofvan angifna härledningen. Ett sådant finnes på flera ställen i Norge (Rygh NG 14: 237) ock är under alla omständigheter att sammanhålla med vårt sjönamn (se Rygh Elven. s. 256 f.); jfr äfven det af Rygh NG 15: 190 ponerade fno. älfnamnet **Svǫrfuð.** — Med de nyss nämnda sjönamnen **Silfköparen, Slaktaren** o. s. v. bör däremot **Svarfvaretjärn** (GS 1 V 32 Vrml.) jämföras. Det är nämligen säkert bildat af sv. **svarfvare;** jfr **Skomakar-, Sutaresjön** m. fl. m. fl.

Svarten.

1) **svar³ten²** (GS 1 V 38), icke obetydlig sjö mellan Nösslinge, Rolfstorps ock Skällinge s:nar, Himble hd, på gränsen till Fauräs hd Hall. Den fsv. (fda.) stammen i detta sjönamn är på sätt ock vis belagd. Från sjön går nämligen en å genom **Svarterå** socken, ock denna socken kallas år 1334 **Suarthra**[2]. Ån har sålunda hetat **Svǫrt,** ock ***Svartara** innehåller en genitivus definitivus af detta ånamn (»ån **Svart**»); jfr fsv. (fda.) **Skutar a** 'ån Skut', nu **Skuttra** (se under **Skut**). Om nu ån eller sjön först fått namn, kan ej bestämt afgöras: sannolikast är dock, att det fsv. sjönamnet ***Svarte** betyder 'Svartåns sjö'.

2) **svar⁴ten** (Rääf 5: 14, GS 3 Ö 36) Malexanders sn, Ydre hd Ög. : **Svartsvik** (Svärdsvik), ä.-nsv. **Suartssiö** 1545, **Swarthuich** 1558, se Norrby Ydre g. 2: 68.

3) **svar⁴ten** (Broocman 2: 629 [1760], GS 2 Ö 35) Trehörna sn, Lysings hd Ög., med flera s:nar.

4) **svar⁴ten** (Tham Link. s. 693) Nykyrka l. Västra Ny sn, Aska hd Ög.; å GS 2 Ö 34 kallad **Svartensjön.**

5) i sammansättningen **Hagsvarten.**

---

[1]) Samma ord är kymr. **chwerfu** 'to whirl, to turn round' ← förkelt. **suerbh-** Much ZfdA 42: 169. Det är sålunda möjligt, att i stammens grundbetydelse ligger bibegreppet 'kretsformig rörelse', hvilket något talar emot den här gifna härledningen. — Mindre sannolikt är, att sjönamnet innehåller en labialutvidgning af √ **svar** 'sorla, ljuda, susa', hvaraf t. ex. sv. **svärm.** Jfr t. ex. sjönamnet **Rusken,** ånamnen **Brusan, Susan** o. d.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 86.

Namnet är ytterst bildat af sv. adj. **svart**, fsv. **svarter**, isl. **svartr** o. s. v., **Svarten** 1 dock sannolikt genom förmedling af ånamnet ***Svart**. De fsv. formerna ha varit resp. ***Svarte** ock ***Svarter**; jfr ***Bleke** ock ***Bleker** (se **Bleken**), ***Lange** ock ***Langer** (se **Lången**). I fråga om betydelse ock bildning erinras om sjönamnet **Mörken**. — Adj. **svart** är synnerligen vanligt i namn på vattendrag: **Svarthöfden, Svartingen, Svartsången, Svartsjön**[1], **Svartasjö(n)**[2], **Svartesjön**[3], **Svartetjärn**[4], **Svartegöl**[5], **Svartgöl**[6], **Svartvattnet**[7], **Svartån** Ög. från **Svartekälla**, hvilken har mörkare färg än vanligt vatten[8]. Från fsv. erinras om bäcknamnet **Swarthebæc** (1340 enl. SD III) vid Uppsala, i SD NS II kallad **Swartabæc**, hvarefter stadsdelen **Svartbäcken** i Upps. blifvit uppkallad. Fsv. gårdnamnet **Swartasio** (SD NS II), nu **Svartsjö**, Sånga sn Uppl., visar, att sjönamnets äldre form åtminstone kunnat vara **Swarta sio**, oblik kasus till äldre ***Swarte sior**; jfr **Breþasio, Diupasio, Langasio, Skærasio** o. s. v. under **Bredrefven, Djupen, Lången, Skären** o. s. v. Hithörande no. vattendragsnamn anföras af Rygh Elven. s. 256. Från fht. erinras om det icke ovanliga **Swarzaha** o. d. Afljudsformen **Surt-** ingår i **Surteån** i **Surteby** sn Vg., år 1413 skrifvet **Surtaby**[9], jfr det i närheten belägna **Surtedal**, alla af ett älfnamn ***Surta** = no. **Surta** (Rygh Elven. s. 253). Jfr äfven grek. flodnamnet Μέλας[10], ngrek. **Mauranera**, flod på Rhodos : gr. μαῦρος 'svart', ital. **Lago Nero**, rätorom. **Ley Nair** (Berninapasset)[11] o. s. v.

Svarthöfden **svar³thöv²den** (GS 3 Ö 40), mindre sjö i Eringsboda sn, Medelstads hd Blek. : **Svarthöfderyd**. Sjön står

---

[1]) GS 1 V 40, 2 Ö 40, 3 Ö 40 : **Svartsjömåla**, 2 Ö 38 2 ggr — den ena af dessa har mycket svart vatten, se Lex. under **Ryssby** — 3 Ö 37 2 ggr, 4 Ö 36, 2 V 34, 2 Ö 34 3 ggr, 4 Ö 33, 5 Ö 33, 4 Ö 32, 5 Ö 31.

[2]) GS 2 Ö 40 3 ggr, 1 V 37.

[3]) GS 1 V 37 2 ggr, 1 V 36.

[4]) GS 1 V 33 3 ggr, 2 V 33, 1 V 32, 2 V 32 2 ggr, 2 Ö 32 4 ggr, 3 Ö 32, 1 V 31 9 ggr, 1 Ö 31 7 ggr, 2 Ö 31 4 ggr, 3 Ö 31 4 ggr; dessutom i Norrl. enl. Nordlinder Sv. lm. VI. 3: 19.

[5]) GS 3 Ö 40, 3 Ö 38 2 ggr.

[6]) GS 3 Ö 39 2 ggr, 4 Ö 38.

[7]) GS 1 V 35, 2 V 35.

[8]) Allvin Mo s. 49.

[9]) Styffe Un.$_2$ s. 112.

[10]) Fick Bezz. Beitr. 22: 5.

[11]) Egli Nom. geogr.$_2$ s. 111.

med en å i förbindelse med **Svartegöl** samt ligger i närheten af den större sjön **Ljusterhöfden**. Om detta namn, som sannolikt är, sammanhänger med **ljus**, har Svarthöfden erhållit namn i motsättning till nämnda sjö. Förra leden är under alla omständigheter adj. **svart**; se **Svarten**. Om senare leden se **-höfden**. Jfr för öfrigt **El-, Full-, Nätterhöfden**. — Sjönamnet är bildat på samma sätt som, men icke aflett af fsv. personnamnet **Svarthofdhe**, runsv. **Suarthofþi**[1].

Svartingen väl **svar³tiȝen²** (Lex. 5: 447, GS 6 Ö 31), liten sjö i Länna sn, Frötuna o. Länna skeppsl. Uppl. Den hos Tham Sthlm s. 15 förekommande formen **Svartugen** beror säkerligen på tryckfel. Namnet är en afledning af adj. **svart** (se **Svarten**). Om namnet är gammalt, har det på grund af sin a-vokal i fsv. tid säkerligen hetat ***Svartunger** ock är sålunda identiskt med no. sjönamnet **Svartungen**[2]. I fråga om bildningen äro för öfrigt närmast sjönamnen **Gröningen** ock fno. **Hvítingr** (se **Hviten**) att jämföra.

Svartsången **svar³tsoȝ²ȝen** (*svàtsåŋən*[3]) (**Svartesången** 1658[4]; **Svartsången** Hermelin 1808, GS 2 Ö 32) Kroppa sn, Filipstads bärgsl. Vrml.: **Svartsång**, år 1642 kallat **Swartesången**[5]. Vattnet är »brunaktigt, men klart»[6]. Om förra leden se **Svarten**, om senare **Sången**; jfr **Krampsången**. Sjönamnet har i fsv. lytt ***Svarte Sanger**.

Svartugen, se **Svartingen**.

Svensken, **Norra** o. **Södra**, **svän³sken²** (*svæ̀ŋsḱən*) (**Svensken** GS 2 Ö 31) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml. Finnes det någon grundad anledning att i detta namn se en bildning af adj. **svensk**, fsv. **svensker**, **svænsker**, älst 'man från Svealand', senare med den nu gällande betydelsen? Jag erinrar då först om att omkring en mil från sjön Svensken en sjö kallad **Dalkarlssjön** (: **Dalkarlshyttan**) är belägen; se GS 2 Ö 31. Namnet skrifves år 1658 **Dallkarssiöön**; se Kallstenius Sv. lm. XXI. 1: 123.

---

1) Om detta namns former se utförligare Kock Ark. 10: 346.
2) Rygh Personnavne s. 241.
3) Kallstenius Vrml. bärgsl.-m. ljudl. s. 17.
4) Enl. uppgift af fil. dr G. Kallstenius.
5) Norask. ark. 2: 765.
6) Cederström Vrml. fiskev. nr 174.

Vidare finnes strax sydost om sjön Ljustern nära Säter i Dalarna en sjö, som å GS 2 Ö 30 benämnes **Dalkarlen** (: **Dalkarlsnäs**). i Vrml. ett **Västgötetjärn** (GS 2 Ö 32), i Vstml. **Västgötesjön** (2 Ö 32) : **Västgötetorp**. Samtliga dessa sjönamn kunna dock osökt förklaras som subtraktionsbildningar af de resp. gårdnamnen, ock denna tolkning är t. o. m. sannolikast (jfr under **Addaren**). Bättre analogier erbjuda några af de under **Garpen** anförda sjönamnen äfvensom **Tartaren, Tatern,** fda. **dana syo, dana bæc**[1]. Däremot höra sjönamnen **Göten, Rysken** ock no. **Tysken** icke hit. Att personbeteckningar äfven af annat slag än sådana, som angifva nationalitet, ingå i våra sjönamn, är — såsom i det föregående visats — mycket vanligt; men de äro då i regel sammansatta med **-sjö** o. d.; jfr t. ex. **Janhåksen** ock vidare **Ryttaren, Silfköparen, Slaktaren** o. a. Det är sålunda i sig självt rätt möjligt, att en personbeteckning ingår i vårt sjönamn: svårigheten här ligger däri, att det just är adj. **svensk** som man har anledning att söka i namnet. Jag kan icke se någon annan möjlighet att förklara namnet, än att det härstammar från en tid, då dalkarlarna icke räknades eller räknade sig till svearna eller svenskarna. Sjön ligger ganska nära gränsen till Dalarna ock har kanske erhållit sitt namn i motsättning till den i närheten belägna **Dalkarlssjön**. Om det ganska vanliga förhållandet, att två sjöar på dylikt sätt erhålla namn, se öfversikten. Den speciella anledningen till namnet kan ha varit af en mycket tillfällig natur. Emellertid må framhållas, att just i gränstrakter namn, som beteckna nationalitet, äro ganska vanliga. Om fsv. **Danabäk** ock **Danasio** på gränsen mellan Vg. ock Hall. har ofvan talats, om de två danska ortnamnen **Jydebæk** i Sønderjylland se Thorsen Förh. vid 6. nord. fil.-mötet i Ups. s. 174. **Svensken** är kanske sålunda en ellips. uppkommen ur ett analogt **Svænskasiø**.

Slutligen må anmärkas, att namnet äfven kan förklaras som en afledning på **-isk** af fogelnamnet **Svan** (se **Svan**).

Svinbogen, se **Svängbågen.**

Svinnaren **svin³nar²n** l. **svin³ner²n.**

1) **Svinnaren** (Hermelin 1818; **Svinnarn** GS 4 Ö 36) i norra delen af Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm.

---

1) På gränsen till Sverige (Faurås hd Hall.) Schlyt. VGL s. 591.

2) **Stora** o. **Lilla** (**Svinnarn** GS 4 Ö 36) i södra delen af samma sn : **Svinnersbo.**

Jag har icke träffat denna stam annorstädes i Sverige. Den är utan tvifvel att ställa till fno. älfnamnet ***Svinn(a)** (se Rygh NG 1: 370, Elven. s. 258), som med rätta föres till isl. **svinnr** 'rask'. Detta adj. motsvaras af got. **swinþs** 'stark', fht **swind,** mht. **swinde, swint** 'väldig, stark, häftig, snabb, ond, farlig', ty. **geschwind** o. s. v. Det ingår äfven i det i den poetiska Eddan omnämnda älfnamnet **Vegsvinn,** ock dess fht. motsvarighet möter oss i flodnamnet **Swindaha,** die **Schwindach** (Förstem. 2: 1353). Den fsv. formen har varit ***Svinnir.** Det är icke säkert, att detta är direkt aflett af nämnda adj. Rent af sannolikare har det närmast bildats af ett numera utdött ånamn ***Svinn** eller ***Svinna,** motsvarande det omtalade norska älfnamnet, på samma sätt som **Växaren,** fsv. ***Væxir,** faktiskt afletts af fsv. (fno.) älfnamnet **Vaxa.** I fråga om betydelsen stå väl sjönamnen **Funningen, Karken, Leken, Skundern, Striern, Svarfvaren, Veselången** mer eller mindre nära.

Svinsjön, se **Svängbågen.**

Svulten, se **Sulten.**

Svælta, fsv. ånamn, se **Sulten.**

Svänesjön, se **Svan.**

Svängbågen **sväg³bå²gen** (**Swingbogn** Lotter c. 1750, **Svingbogen** Marelius karta 1774; **Swinbågen** Broocman 2: 486 [1760]; **Svinbogen** Hermelin 1810, Tham Link. s. 37 [jämte **Svängbogen**]; **Swengbogen** Widegren 2: 185 [1828]; **Svängbogen** Tham Link. s. 37 [jämte **Svinbogen**]; **Svängbågen** GS 4 Ö 34), långsträckt, bågformig sjö i Simonstorps sn, Bråbo hd Ög. Det är vanskligt att finna sig till rätta i denna brokiga samling af former. Den älst uppvisade formen **Swingbogn** tyder på sammanhang med det i sv. dial. ytterst vanliga **sving** m. 'svängning, krökning, bukt', da. dial. **sving** ds. Med samma ord är äfven **Svingsjön** (GS 1 V 34), Högsäters sn Dalsl., sammansatt. Denna sjö skall enligt uppgift ha fått namn på grund af sina många vikar ock uddar. I **Svängbogen, -bågen** har ordet **sving** ersatts med det likbetydande **sväng** m. Sjöns form talar starkt för att den här gifna förklaringen är riktig. Växelformerna med början de **svin-** torde bero på folketymologisk ombildning. Nsv. fsv. **svin,** isl. **svín** synes äfven ingå i **Svin-**

sjön[1], **Svintjärn** (GS 3 Ö 31), **Svingöl** (4 Ö 36), **Svinfloen** (Rääf 5: 3).

I fråga om sista leden är det svårt att säga, om den älst haft **o** eller **å**. Jag antager, att den lytt **-bogen**, ock jämför sjönamnet **Långbogen**. Den skulle sålunda innehålla kroppsdelsbenämningen **bog**. För detta antagande talar dels, att namnet ej förr än under senare tid skrifves med **å**, dels ombildningen **Svinbogen** (: **svinbog**); jfr de svenska höjdnamnen **Galt-**, **Svinryggen**. Formen **Svängbågen** beror alltså på folketymologisk anslutning till **båge** (se **Bågen**). Skulle nu emellertid de former, som innehålla orden **svin** ock **båge** ock som här antagits bero på ombildning, värkligen vara de ursprungliga, har man en utmärkt parallell i det i Skíðaríma omnämnda isl. bärgnamnet **Svínbjúgr**, hvilket betyder 'böjd som en svinrygg'. Man kunde äfven jämföra no. gårdnamnet **Grytbogen**, uttalat **grytbujen** se Rygh NG 15: 390). Dock tror jag som nämnt icke, att denna möjlighet har mycket för sig.

Svärdlången, af allmogen uttalat »**svalången**», jfr nedan (**Suellang** Bureus karta 1626, **Swellång** Blaeu 2: 33 [1663]: **Svärdlången** Fernow s. 8 [1773], Lignell Dal 1: 6 [jämte **Svallången**], GS 1 V 33; **Svärdlång** Lex. under **Steneby**; **Svallången** Hermelin 1808, Lignell Dal 1: 6 [jämte **Svärdlången**]), lång, mycket smal sjö i Laxarby sn, Vedbo hd, m. fl. s:nar Dalsl. Första leden är säkerligen sv. **svärd**, fsv. **swærþ**, isl. **sverð** n. Om senare leden se **Längen**. Namnet har afseende på sjöns form ock bör sålunda jämföras med t. ex. sjönamnen **Klubblången**, **Korslången**, **Käxlan**, **Spiken**, **Spjuten**. Däremot är det ej säkert, att sockennamnet **Svärdsjö** Dalarna förutsätter ett af **svärd** bildat sjönamn. Det skrifves visserligen 1405 **Swærdhasiø**[2], men år 1384 **Swalesiø** ock 1358 **Swardsiø**.

Formen **Suellang**, den älst uppvisade formen af **Svärdlången**, innehåller ett af **rð** uppkommet (kakuminalt) *l*. På samma sätt har det ofvannämnda **Swalesiø** utgått från ett **Swarð**. Ett liknande ex. anföres af Rygh NG 1: 100 f. Uttalet **Sval-** (med *-l-*) beror på den öfvergång af fsv. **æ** till **a** eller **a**-liknande ljud (*a*), som i en mängd dialekter ägt rum före kakuminalt **l**[3].

---

[1]) GS 2 Ö 40, 2 Ö 38, 1 Ö 37, 4 Ö 34, 2 Ö 33, 1 Ö 32.

[2]) Styffe Un.₂ s. 259.

[3]) Jfr Lll Sv. lm. I. 2: 97.

Syltbärgen, Sylten (vid Norrköping), se **Sulten.**

Syningen **sy³nigen²** (*sÿnɪŋən*) (**Synn[n]ingen** Dahlberg Svec. ant. pl. I. 98, Radloff 2: 63 [1805], GS 6 Ö 31; **Syningen** Tham Sthlm s. 14, GS 5 Ö 31) Rimbo sn, Sjuhundra hd Uppl.: **Synninge.** Gården **Synninge** är numera belägen omkr. en half mil från sjön. I äldre tider har emellertid denna gått förbi gården. Härmed stämmer STYFFES yttrande (Un.$_2$ s. 265), att det vattendrag, som utfaller vid Norrtälje (se **Lommaren**), fordom skall hafva varit farbart ända upp till sjön Skedviken: under Karl XI:s tid fann man t. o. m. kölen af ett litet skepp i den gamla farleden. Jag känner intet annat namn å nordiskt vattendrag, med hvilket vårt sjönamn kunde sammanställas, än det no. fjordnamnet **Sjonen,** hvilket i Aslak Bolts jordebok skrifves **Sionen** (Rygh Stud. s. 63). Fjorden är bred ock rak, så att man från dess yttre del kan se långt in öfver den. Af denna grund för RYGH med tvekan namnet till fno. **sjón,** oomljudd biform till sv. **syn;** jfr äfven fsv. **syn,** isl. **sýnn** 'synlig, uppenbar'. Samma härledning kan passa in på **Syningen;** dock är den synnerligen osäker.

Troligast är därför, att sjönamnet bildats af gårdnamnet såsom t. ex. **Aplungen, Drättlingen, Rycklingen, Turingen, Yddingen** ock väl äfven **Tydingen** af motsvarande gårdnamn på **-inge,** snarast genom ellips af ett ***Synningesjön** o. s. v. **Synninge** innehåller nämligen sannolikt ett patronymicum ***Syninger** (se min afhandling om svenska ortnamn på **-inge** s. 149).

Sågduggen **så³gdug²gen** (**Såghuggen** Hermelin 1818, Lex. 7: 654; **Sådduggen** GS 4 Ö 36; **Såduggen** Sv. turistför. årsskr. 1896, s. 267) Dalhems sn, N. Tjusts hd, på gränsen till Öfverums m. fl. s:nar, Klm. Det är enligt Turistfören. årsskr. anf. st. en liten vacker sjö, som med sin blåsvarta yta ock dystra omgifningar har karakteren af en myr. Nära till hands ligger alltså att ställa namnets senare led till sv. dial. **ugg** adj. 'ryslig, hemsk, dyster' (Rz s. 777), fno. **uggligr** ds. (= meng., eng. **ugly**); jfr **Ygden, Ygglingen.** I så fall skulle den äldre formen vara ***Såg-uggen,** från hvilken steget till den älst uppvisade formen **Såghuggen** icke är långt. De yngre formerna med **d** berodde då på folketymologisk ombildning af namnet. Första leden kan vara det i sv. dial. förekommande **såg** n. 'källdrag o. d.'; jfr från betydelsens synpunkt **Segen.** Dock kan namnet

å gården **Sedingsjö**, af allmogen uttalat **Sedensjö**[1], belägen vid den i sjön infallande ån nära sjöns norra ända, möjligen tala för att ett **d** värkligen ingått i sjönamnet. Något bestämdare förslag till tolkning kan jag i saknad af äldre former icke lemna.

Såghuggen, se **Sådnggen.**

Såken.

1) **så³ken²**, af allmogen uttalat **se³ken²** [2] (Hermelin 1808, GS 1 Ö 37), ganska stor sjö till allra största delen inom Hillareds sn, Kinds hd Vg. Den är särdeles vacker, omgifven af höga, branta, skogklädda stränder[3].

2) **så⁴ken** (**Säken** Lotter c. 1750; **Såken** Broocman 2: 390 [1760], Hermelin 1810, 1818, GS 4 Ö 35), ganska stor sjö i Yxnerums m. fl. s:nar, Skärkinds hd Ög. på gränsen till N. Tjusts hd Klm. Formen **Säken** hos Lotter beror utan tvifvel på tryckfel; jfr nedanför **Äkervristen** för **Åkervristen** (äfven annars förekommer å dessa kartor ä för väntat **å**).

Jag för de båda sjönamnen[4] till den stam, som ingår i sv. dial. **såka** 'långsamt ock trögt färdas fram; göra något långsamt ock utan drift; söla', **såk** n. 'dröjsmål', **såker** 'senfärdig, stackare' Rz s. 713. I fråga om betydelsen se **Dabaken, Dövalen, Lammen, Lunten, Trasken, Tåkern.**

Sålevattnet, se **Socken.**

Sången.

1) uttalas af allmogen **sāg³gen²** [5] (**Sången** Lotter c. 1750, GS 1 Ö 31) Sunnemo sn, N. Älfdals hd Vrml.

2) **sog⁴gen** (*sáŋən*) (Hermelin 1808, GS 1 Ö 31) Nordmarks sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

3) **Stora** o. **Lilla, sog⁴gen²** (*saŋən*) (Hermelin 1803, GS 2 Ö 31) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml. : **Sångshyttan**, af Lotter c. 1750 kallad **Sångshytta.**

4) **sog³gen²** [6] (Beskr. öfver Nora o. Lindes bärgsl. s. 59 [1791], GS 2 Ö 31) Järnboås sn, Nora o. Hjulsjö bärgsl. Vstml.

---

1) Om akcenten har jag ej erhållit upplysning.

2) Enl. uppgift samma ljud som i »**kona, bora**».

3) V. Karlsson SGU Aa 33: 10.

4) Det senare naturligtvis under förutsättning, att äfven det **kan** antagas ha etymologiskt **ō**.

5) Enl. två uppgifter. Den ena talar om ett mellanljud mellan **a** ock **å**.

6) Enl. två uppgifter.

5) i sammansättningarna **Kramp-, Svartsången.**

Sjönamnet **Sången** förekommer äfven i Dalarna, i Falu södra tingslag (GS 3 Ö 30) samt det nära besläktade **Sångaren** (3 Ö 31) i Malingsbro sn Dalarna : **Sångtorpet.** Jfr äfven ä.-nsv. **Sångååfors,** råmärke mellan Floda ock Leksands s:nar Dalarna[1], samt **Sångsjön** i Jämtland. Af samma grundord kommer äfven det no. älfnamnet **Songa,** anfört af Rygh Elven. s. 240. Detta senare namn anses af RYGH betyda 'den sjungande', ock samma eller liknande betydelse tillkommer äfven det svenska sjönamnet. Det finnes ingen grund att betvifla, att grundordet för detta är sv. **sång,** fsv. **sanger,** isl. **sǫngr.** Möjligen är det dock ordets äldre betydelse af 'klang' som ingår i namnet; jfr isl. **vápnsǫngr.** I fråga om betydelsen erinras om de mer eller mindre närstående sjönamnen **Bången, Galmaren,** fsv. ***Liuþer** (se **Judan**), **Skrikegallen, Klingen** Dalarna[2], **Klingsjön** Svenarums sn Smål. (Tuneld), **Klingtjärn** (GS 2 Ö 32 Nke); se äfven under **Sagan.**

I det no. **Songa** ha enl. Bugge-Rygh Elven. s. 334 möjligen två namn af olika ursprung sammanfallit : ***Sǫngva** 'den sjungande' ock ***Sǫndga** 'den sandiga'.

Beträffande uttalet af **Sången** 1 hänvisas till (vrml.) **Mangen** för **Mången.** Växlingen af akc. 1 ock 2 tyder på att i fsv. ***Sanger** ock ***Sange** stått vid sidan af hvarandra.

Såtaren, Såttern, se **Sottern.**

Säfjan väl **sä³vjan**[2] [3] (GS 4 Ö 31, SGU Aa 15: 5), liten sjö i Vittinge sn, Torstuna hd Uppl. : **Säfjan.** Det kan synas ligga närmast till hands att föra detta ord till de många under **Säfvelången** behandlade sjönamn, som innehålla sv. **säf,** fsv. **sæv,** isl. **sef** n. 'Juncus'. Men mot en dylik härledning talar mycket starkt namnets stamvokal. På grund af danskans **siv** måste man antaga. att sv. **säf** utgår från ett urgerm. **siƀa-,** hvilket på grund af s. k. a-omljud öfvergått till **seƀa-,** hvaraf i fsv. regelbundet **sæv** uppstått; da. **siv** däremot förutsätter en urgerm. afljudsform **sīƀa-**[4]. En af **sæv-** bildad **i̯an**-stam skulle sålunda

---

[1]) Dipl. dalek. 3: 62.

[2]) Fsv. gårdnamnet **Klingsbodha** (jfr SRP nr 957 fr. 1370), nu **Klingbo** St. Skedvi sn, visar hän på ett sjönamn ***Klinger.**

[3]) Ingen pålitlig uttalsuppgift har lemnats.

[4]) Torp o. Falk Da.-no. lydhistorie s. 68.

i fsv. heta *Sivi, oblik kasus *Sivia, hvarur ett nsv. sjönamn Sifjan skulle ha utvecklat sig. Skulle däremot Jessen Etym. ordb. under siv ha rätt i sin förmodan, att det danska ordet är ett fda. *sæv- — JESSEN skrifver *sef- — som vore identiskt med fsv. sæv, ock förutsätter en stam sabja- (hos Jess. säf-i-), finns alls ingen anledning att skilja Säfjan från de under Säfvelången omtalade vattendragsnamn, som innehålla växtnamnet säf (men till hvilka dock icke Säfvelången självt torde böra räknas). För att värkligen sv. säf varit en ja-stam, talar ju den enl. Rz s. 717 i Götaland förekommande formen sävja-blomma 'Butomus umbellatus'. I så fall vore Säfjan en bildning af säf af samma art som sjönamnen Göljan, Iljan m. fl. (se öfversikten). Ett fsv. *Sævi betydde 'säfsjön' såsom fsv. *Gryte 'stensjön', *Korne (Kornan) 'kornsjön' o. s. v. I nyare sjönamn har sammansättning med sjö o. d. ersatt den fordom brukliga utbildningen med an-suffix. Men denna härledning blir dock något osäker på grund af att ja-stamsböjning för fsv. tid icke är uppvisad af det ord, som här skulle ligga till grund. Namnet hör säkert icke till fsv. siæver, sæver 'stilla, lugn'. Brytningsformer samt bl. a. det isl. ordet sefa, ipf. -að 'lugna' visa, att här en i-rot föreligger. Möjligen bör man emellertid skilja vårt sjönamn från alla dessa ord ock antaga, att det hör till no. sev (med öppet e) n. 'en vattenådra i jorden, liten källa' Aas., isynnerhet om ett ställe som aldrig fryser, no. seva f. med samma betydelse Ross. Sevjane är enligt samma förf. namn på ett ställe med många »sevor» i Eidsborg i Telemarken. Hit hör också no. sevja 'sila fram, om vatten' Aas. Denna härledning synes mig af flera skäl vara sannolik. Gårdnamnet Säfjan är att jämföra t. ex. med Ogan : sjönamnet Ogan. Till betydelsen besläktade sjönamn äro Segen ock Sil(l)en.

I detta sammanhang bör äfven erinras om TAMMS (dock osäkra) härledning i Språk o. stil 1: 26 af gårdnamnet Säfja Danmarks sn Uppl. (← *sæ-sefla : nsv. äfja 'dy, gyttja'). Sannolikt böra de båda namnen, Säfjan ock Säfja, etymologiskt hållas tillsamman.

Säflången, se Säfvelången.

Säfveleken sä³vele²ken (GS 2 V 34), liten sjö i Nafverstads sn, Bullarens hd Boh., på gränsen till Sörbygdens hd.

Dalsl. Om senare leden se **Leken**. Beträffande den första kan i saknad af äldre former ej afgöras, hvilket af de under **Säfjan** anförda orden som ligger till grund. Det är väl troligast, att sv. **säf** ingår (se **Säfvelången**).

Säfveln **sä⁴veln**, af en person från orten uttalat **säv⁴ern** (*n*) (**Sävellen** Lotter c. 1750; **Säfveln** Fernow s. 16 [1773], GS 1 V 32; **Säfvelen** Hermelin 1808), icke obetydlig sjö i Boda ock Brunskogs s:nar, Jösse hd Vrml. : **Säfvelskog** (ock **Säftorpet?**). Man vill icke gärna skilja detta vrml. sjönamn från det no. sjönamnet **Sævælen** eller, såsom det också uttalas, **Savalen** (med kort a i de båda första stafvelserna ock tjockt l[1]). Från denna sjö går en älf **Sivilla**, hvars namn bildats af sjönamnet. Rygh gissar, att det no. namnet kommer af fno. **sívalr** 'rund' (= fsv. **sival**), hvilket adj. enligt samme förf. äfven ingår i no. gårdnamnet **Seval** i Vardal, antagligen efter ett i närheten beläget runt fjäll. Den norska sjön kan, när man ser den på kartan, icke sägas hafva rund form, men — såsom Rygh påpekar — bero dylika namngifningar otvifvelaktigt på det intryck, namngifvaren fick af det ställe, där han för tillfället stod. Detsamma gäller i viss mån om den värmländska sjön: dock tyckes den i allmänhet hafva en jämnbred form. I fråga om betydelsen skulle sjönamnen **Trindeln**, **Rundsjön** (se **'Runnir**) ock det nära besläktade **Valen** vara att jämföra. Om den här föreslagna härledningen är riktig — hvilket dock synes mig ganska osäkert — har namnet i fråga om akcent undergått samma förskjutning som vissa af de sjöar, som kallas **Möckeln**. Man kunde dock äfven — ock väl med lika stort skäl — tänka på sammanhang med fsv. adj. **siæver**, **sæver** 'lugn, stilla', isl. **sefa** 'lugna' o. s. v.; jfr sv. **säflig**[2]. Namnet vore i så fall nära besläktat med fsv. älfnamnet **Sæva**, nu **Säfveån**, hvarom se utförligare under **Säfvelången**. Sjön är utmärkt vacker ock omgifven af högländta stränder. Slutligen må äfven den möjligheten lemnas öppen, att namnet innehåller sv. **säf** ock alltså betyder 'säfsjön' : sjön har enligt Cederström Vrml. fiskev. nr 1225 rika vassar i vikarna.

---

[1]) Enl. Rygh NG 3: 377.

[2]) Med detta ord har en meddelare från orten förslagsvis sammanställt namnet. Man vill dock ogärna skilja det från de anförda norska ortnamnen.

Säfvelången **sä³velog²gen** eller **Säflången** **sä³vlog²gen** (**Säflången** General Landkort öfv. Vg. o. 1688; **Säfvelången** Hermelin 1808, GS 1 V 36), långsträckt ock stor sjö i Hemsjö sn, Kullings hd, o. Skallsjö sn, Vättle hd, m. fl. s:nar Vg. Sjön är genomfluten af **Säfveån** l. **Säfån**. Denna kallades i fsv. tid **Sæva** (»juxta ampnem **sæuæ**»[1]). Det hos Tuneld s. 170 (1741) anförda namnet **Sewelanga** är bildat af sjönamnet. Med det fsv. älfnamnet **Sæva** (**Sævæ**) är häradsnamnet **Sævudal** (**-dæl**, VGL VK) sammansatt. I yngre fsv. tid skrefs namnet **Sævædal**[2], nu **Säfvedals** härad. Ett af samma älfnamn bildat **Sæwaholm** var namnet å en vid Säfveåns utlopp i Göta älf belägen holme. Samma ursprung har äfven namnet å **Säfvefjället**, Säfvedals härad[3]. Det är höjt öfver allt tvifvel, att äfven vårt sjönamn innehåller älfnamnet **Sæva** som första led. Det förra har i fsv. lytt ***Sævu langer**, hvilket betyder »Säfvans eller Säfveåns långsjö», »den långa sjö, som bildas af Säfvan». På samma sätt har fsv. sjönamnet **Visulanger**, nu **Veselången**, uppkommit af älfnamnet ***Visa** (jämte **Visk**, **Viskan**); jfr äfven **Asplången** 1 (: ånamnet **Aspa**), **Selången** (fsv. **Sidholanger** : ***Sidha**), **Skrikegallen** (: fsv. ***Skrika**), **Strålången** (: fsv. **Stro**), **Åmmelången** (: fsv. **Ama**) m. fl. Då man söker den etymologiska förklaringen till namnet **Säfvelången**, har man alltså att utgå från fsv. älfnamnet **Sæva**. Säfveåns egentliga källsjö är den i följande artikel omtalade sjön **Säfven**[4], å GS 1 V 36 kallad **Säfvesjön**, hvilket namn alltså äfvenledes måste indragas i denna undersökning. Denna sjö kallas i VGL IV. 11: 3 **sæflusior**, i hdskr. L[5] **Siwsiör**, i hdskr. N. **synnesior**[6] ock Q **sæfwusio**[6]. Om man skulle våga utgå från formen i denna sistnämnda, dock relativt unga handskrift, är äfven i detta sjönamn älfnamnet **Sæva** (i genitivus) första sammansättningsled. Namnet skulle alltså helt enkelt betyda 'Säfvans sjö'. Mot detta an-

---

1) SD 3: 381 (1321). 2) Styffe Un.₂ s. 117.

3) Jfr Bugge Helge-digt. s. 125. På samma sätt ha t. ex. **Syltbärgen** vid Norrköping benämnts efter ett närliggande vattendrag (se under **Sulten**).

4) Jfr Höjer 2: 1172.

5) Från omkr. 1470 enl. Schlyt. VGL s. XXVII.

6) Troligen från senare hälften af 1400-talet; anf. arb. ss. XXIX, XXXIII.

tagande talar emellertid hufvudhandskriftens **Sæflusior;** men det är att märka, att i fråga om dessa gamla sjönamn denna handskrift stundom har bevisligen oriktiga former. Så kallas t. ex. sjön **Brängen** i densamma **Brängiri,** i H, K, L däremot riktigt **Brængir;** sjön **Stråken** likaledes felaktigt **scryutvi,** i öfriga handskrifter riktigt **Strukni** o. s. v. (jfr äfven **Ökern**). Jag antager alltså, att det ursprungligaste af alla dessa ortnamn är älfnamnet **Sæva,** hvilket nu bör förklaras. Det kunde då synas ligga nära till hands att härleda namnet från sv. **säf,** fsv. **sæv,** isl. **sef** n. 'Juncus'[1]. Detta ord är ytterst vanligt i namn på svenska vattendrag. Särskilt ofta förekommer namnet **Säfsjön**[2], någon gång äfven **Säftjärn**[3]. Jfr med afseende på betydelsen sjönamnet **Vassalen** ock grek. flodnamnet Σχοινοῦς, flod i Beotien : σχοῖνος 'säf'[4]. Den fsv. formen af namnet **Säfsjön** har säkerligen varit **Sævsior;** jfr det fsv. gårdnamnet **Sefsio** (SRP nr 1112 från 1374), **Sepsio** (SD NS I från 1405), nu **Säfsjö,** vid **Säfsjön** i Ljunga sn, Västra hd Smål. Äfven denna omständighet talar för öfrigt starkt emot att **Sævusior, Sæviusior** skulle vara — åtminstone direkt — sammansatt med någon form af fsv. **sæv.** — Mot en dylik bildning **Sæva : sæv** vore i sig självt rent teoretiskt sett intet att invända. Den vore af samma slag som det ånamn ***Aska,** som förutsättes af fsv. **Askubækker** (VGL IV: 16: 13, se Schlyt. VGL Reg.) : trädnamnet **asker,** eller som fno. älfnamnen **Grýta : grýt, Laufa : lauf** o. a. Dock anser jag, att denna härledning af fsv. **Sæva** icke är riktig. Det utan tvifvel urgamla älfnamnet är enligt min mening snarare en substantivering af det förut nämnda fsv. adj. **siæver, sæver** 'lugn, stilla', hvaraf sv. afledningen **säflig,** ock förhåller sig till detta som fno. älfnamnet **Varma** till adj. **varmr**[5]. Den här ponerade betydelsen passar väl in på Säfveån, som af Adelsköld Dagsv.- o. pro diverse-

---

[1]) Jfr Bugge Helge-digt. s. 125.

[2]) GS 3 Ö 40, 3 Ö 39 : **Säfsjö,** 1 Ö 38 5 ggr : **Säfsjö** 1 gg, 1 V 37 6 ggr : **Säfseryd** 1 gg, 1 Ö 37, 2 Ö 37 2 ggr : **Säfsjö** 1 gg, 3 Ö 37 2 ggr : **Säfserås** 1 gg, 1 V 36, 3 Ö 36, 3 Ö 35 : **Säfsjömåla,** 4 Ö 35 2 ggr, 3 Ö 34 2 ggr : **Säfsjötorp** 1 gg, 2 Ö 33 2 ggr : **Säfsjön** 1 gg, 3 Ö 33, 4 Ö 33, 1 V 32, 1 Ö 32, 2 Ö 32 : **Säfsjön,** 1 Ö 31.

[3]) GS 1 V 22, 2 Ö 32.

[4]) Fick Bezz. Beitr. 22: 57.

[5]) Om detta senare se Rygh NG 2: 345 m. fl. ställen.

konto s. 352 kallas »den . . lugna, djupa ock tysta». Se äfven den utförliga beskrifningen af ån i Lex. 6: 438. En alldeles motsatt betydelse har det gamla namnet på Viskan, **Visa**, hvilket jag nedan tolkar som 'den lifliga, raska'. Fråga är, om ej dessa två älfvar erhållit sina namn i motsättning mot hvarandra. Om analoga fall se t. ex. **Fiolen** ~ **Stråken**, **Hunn** ~ **Valpen**, i hvilka båda fall missförstånd spelat in, fsv. **Friski** (~ **Lysjön**), **Kolsnaren** ~ **Tisnaren**, **Ljusterhöfden** ~ **Svarthöfden** o. a. I fråga om betydelsen jfr **Lygnern**, **Sillen**, **Väringen**.

I detta sammanhang må nämnas, att Sagån i Vstml. i fsv. kallas **Sævu strømber** samt att i Jumkils sn Uppl. en å finnes, som bär namnet **Säfva ån**. Fsv. **Sæva** härleder vFries. Nord. språkhist. s. 44 ur ett urnord. ***saiui̯ōn**, i hvilket fall namnet skulle betyda 'sjöån'. Jag föredrager emellertid att äfven här utgå från adj. **sæver** 'lugn'.

Säfven **sä³ven²** (**Säfven** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, SGU Aa 20: 11, 51, Ab 7: 11; **Sewen** Tuneld s. 171 [1741]; **Safuen** Bureus Karta 1626, felaktigt för -ä-[1]; i fsv. tid kallad **Sæviusior**, **Sævusior**[2] o. s. v., hvarom utförligt under **Säfvelången**; å GS 1 V 36 **Säfvesjön**), ganska stor sjö i Ljurs, Norunga o. Tämta s:nar, på gränsen mellan Gäsenes o. Vedens h:der Vg. Sjön är omgifven af skogklädda, än brant uppstigande, än sakta sig höjande stränder; dess djup är ofta, isynnerhet i södra delen, ganska stort[3]. Vid sjön ligger gården **Säfsjöos**, hvars namn påminner om sjöns fsv. benämning. Enligt uppgift från trakten skall den å GS använda formen **Säfvesjön** numera ej förekomma. Om namnets härledning har talats under **Säfvelången**. Där har framställts den meningen, att sjöns älst uppvisade namn **Sæv(i)usior** är sammansatt med den fsv. benämningen på **Säfveån**, hvilken är sjöns utlopp. **Säfven** får snarast betraktas som en elliptisk bildning (»koseform») af **Säfvesjön**. Dock kan det naturligtvis vara ett gammalt namn på sjön, hvilket sedan uråldriga tider bestått vid sidan af det sammansatta. Det finnes äfven i detta fall intet som hindrar oss att antaga ånamnet vara det primära.

[1]) Prickarna öfver **å** ock **ö** saknas ofta på denna karta.

[2]) Sannolikt åsyftas denna sjö äfven i **Sewæsyø**, SD NS 3: 607 från 1420.

[3]) J. O. Fries SGU Aa 20: 11.

Sälden **säl⁴den** [1] (GS 4 Ö 36) Hallingebärgs sn, S. Tjusts hd Klm. Knappast hör ordet till de under **Salen**, **Saljen** behandlade kortstafviga stammarna **sal-**. I alla händelser torde **d** vara af suffixal natur. Jfr under **Ygden**, **Öfden**. Med tanke på betydelsen af det förra af dessa namn kunde man uppkasta den frågan, huruvida här ej en motsatt betydelse förelåge ock namnet hörde till fsv. **sæl**, isl. **sǽll** 'säll, lycklig', got. **sêls** 'god, mild'; jfr **Säljen**. Namnet, ett urnord. ***Säliðaʀ**, skulle i så fall tillhöra den grupp af »berömmande» sjönamn, som omtalas i öfversikten. Af samma art äro flodnamnet Ὄλβιος i Arkadien : gr. ὄλβιος 'lycklig, rik'[2] ock bäcknamnet Ῥοὴ ἀγαθή vid Massilia i Gallien : ἀγαθός 'god'[3].

Säljen **säl⁴jen** (**Säljen** Cræliuss. 391 [1732? 1774], GS 3 Ö 38; **Saljen** Lotter c. 1750 är sannolikt tryckfel, jfr dock **Saljen**), icke obetydlig sjö till större delen inom Åsheda sn, Östra hd Smål. Namnet är flertydigt. Under **Saljen** har jag framställt den möjligheten, att ordet är en bildning af en motsvarighet till det ags. färgadjektivet **salwig**, under det att **Saljen** skulle förutsätta ett ***salwug-**, isl. ***sǫlugr** (se äfven under **Salen**). Mindre sannolikt är väl, att namnet är uppkommet af en inhemsk pendant till fsv. sv. lånordet **salig** = mlt. **sälich**, fht. **sālig** 'lycklig, välsignad, lyckosam', ags. **sǽlig** 'god, lycklig' ock förhåller sig till detta ord liksom **Hälgasjön** ock möjligen **Häljen** till **helig**, isl. **heilagr** o. s. v. (se vidare **Sälden**). Slutligen må framhållas, att i betraktande af sådana sjönamn som **Aspen**, **Björken**, **Furen** o. s. v. det icke är alldeles uteslutet, att sjönamnet utgår från trädnamnet **sälg**. Det nära besläktade isl. **selja** ingår i fno. namnet **Seljuvík**[4], ock det bekanta grekiska flodnamnet Ἑλικών (**Helikon**) i Beotien är aflett af gr. ἑλίκη 'sälg'[5].

I detta sammanhang må nämnas, att **Storsjön** i Ofvansjö, Årsunda m. fl. s:nar Gästr. enligt min mening i äldre tid burit ett namn, som starkt påminner om det här behandlade, ja snarast

---

1) Enligt två uppgifter, af hvilka den ena betecknas som »tillförlitlig»; en af mina meddelare framhåller uttryckligen, att **d** höres i uttalet.

2) Fick Bezz. Beitr. 22: 53.

3) Fick Bezz. Beitr. 22: 44.

4) Rygh NG 1: 193.

5) Fick Bezz. Beitr. 22: 69.

varit identiskt med detsamma. Vi ha först att märka, att vid sjöns nordvästra strand gårdarna **Seljan** ock **Seljansö**[1] ock omkr. en half mil norr om sjön **Säljbroarna** äro belägna, att i sydöstra delen en udde skjuter ut, som å GS 4 Ö 29 bär namnet **Sälgnäsudden,** ock till slut att sjön vid sin nordöstra ände står i förbindelse med en liten sjö, som kallas **Nedre Säljen.** I samtliga dessa namn kvarlefver utom allt tvifvel den gamla beteckningen för Storsjön: det vore i hög grad märkligt, om ej ett så betydande vatten i forna tider ägt något annat namn än det säkerligen relativt unga **Storsjön.**

Hvad nu härledningen af detta namn beträffar, hänvisas till hvad som yttrats om det småländska sjönamnet **Säljen.** Dock är det naturligtvis ingalunda afgjort, att de båda namnen äro besläktade.

Sännen **sän³nen²** (GS 3 Ö 40) Tvings sn, Medelstads hd Blek. : **Sänneshult.** Att dömma af akcenten i förening med gårdnamnet har sjön i fsv. (fda.) tid kallats ***Sænnir** l. ***Sændir.** Namnet är utan tvifvel aflett af det i våra nordiska vattendragsnamn så synnerligen ofta ingående germ. ordet **sand-**[2]. För de häraf bildade oomljudda sjönamnen o. s. v. har redogjorts under **Sandören;** jfr äfven **Sansken.** Vi fästa oss här vid de namn, som utgöras af i-omljudda afledningar af **sand** eller i hvilka dylika ingå som sammansättningsleder. ***Sændir** synes alltså äfven den sjö ha kallats, som å GS 2 Ö 39 (sydväst om sjön Femlingen) benämnes **Grettasjön:** vid sjön ligger nämligen gården **Sänneshult,** år 1622 skrifvet **Senneshult**[3], alltså med samma namn som den ofvan omtalade vid Sännen belägna. Hit hör nog äfven **Sännsjön** (GS 1 V 37 Vg. samt flera ggr i Jtl.). Om det fno. älfnamnet **Senda** 'sandälfven' se Rygh Elven. s. 209. Det är icke omöjligt, att våra svenska sjönamn af stammen **sænd-** närmast afletts af ett dylikt älfnamn. Jag antager som säkert, att det i VGL IV. 10 anförda »i. **sændu Or sændu**» syftar på ett fsv. ånamn **Sænda.** Schlyt. VGL s. 567 förklarar det som »ett ställe i Västbo härad, på forna gränsen af Västergötland ock Finveden». Wieselgren 3: 143 anser det vara den

[1]) Så skrifna å GS 4 Ö 29.
[2]) Så fattas namnet äfven af Rygh Elven. s. 209.
[3]) Hyltén-Cavallius Vär. o. virð. 1: 93.

i Bårarvds sn, Västbo hd, belägna gården **Sandhult,** å GS 1 Ö 37 skrifven **Sandshult.** Emellertid är denna förmodan blott så till vida riktig, som Sandshult värkligen är beläget mycket nära ån **Sænda.** Som jag under **Malen** framhållit, åsyftar det närmast före »**sænda**» nämnda »**maal**», »**mal**» sjön **Lillmalen. Sända** är alltså den å, som förenar denna sjö med Illeråssjön. Ett minne af det gamla ånamnet — hvilket för öfrigt i hög grad styrker mitt antagande — är namnet **Sændbo qwærn,** anfört från 1447[1] såsom hörande till Illerås gård i Båreryds sn. — I detta sammanhang nämner jag äfven fsv. gårdnamnen **Sændewiik** (1480)[2] Vedbo hd Smål. ock **Sænna bodha** (SD NS II fr. 1404), nu **Sänneboda** Ödeby sn Nke, hvilket senare tycks förutsätta ett sjönamn ***Sænde.** Jfr slutligen ***Sänningen.** I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Gryten, Malen, Ören.**

***Sänningen** har säkerligen varit namnet å den sjö, som å GS 2 Ö 40 kallas **Senningesjön** Älgarås sn, Vadsbo hd Vg.: vid sjön finnes ingen gård med namnet **Sänninge** l. dyl. Namnet är en afledning af **sand** (se **Sandören, Sännen**). Gårdnamnet **Sänninge,** fsv. **Sænninghe** (1447)[3], Vedbo hd Smål., innehåller däremot med all sannolikhet ett patronymicum ***Sænninger** af den vanliga germ. personnamnsstammen **Sand-** (se min afhandling om ortnamnen på **-inge** s. 151). I fråga om bildning ock betydelse erinras om **Grytingen, Hällingen, Målmingen, Skärfvingen, Steningen;** kanske bör äfven fsv. ***Øringer** jämföras.

Sätersjön o. s. v., se **Barsättern.**

Södermogen, se **Mogen.**

Söderälgen, se **Söräljen.**

Sögen, se **Söingen.**

Söingen **sö³igen²** (enl. uppgift) Villstads sn, Västbo hd Smål. (: **Sännås?**). Sjön kallas å GS 1 Ö 38 **Sögen,** men någon dylik namnform är icke bekant i trakten, lika litet som det å samma kartblad förekommande namnet **Bållingen** å den inom socknen belägna sjön **Borlången.** Namnets härledning blir på grund af bristande äldre former mycket vansklig. Det kan utgå från en stam ***søþ-,** som kan vara en afledning af sv. dial. **sö,** fsv. **søþer,** isl. **sauðr** 'får', möjligen af samma art som **Hun-**

---

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 164. [2]) Vadst. kl. jordeb. s. 111.
[3]) Vadst. kl. jordeb. s. 100.

ningen, **Höningen**, **Mysingen**, eller också af ett ord motsvarande fno. **søyðr** f. 'stark ström' eller af det gamla nord. **sauþr** 'brunn' (= gottl. **saud**)[1]. I Norge finnes flerstädes spår af ett motsvarande vattendragsnamn **Søyð-**[2]. Jag erinrar för öfrigt om det i Vikingavisor 15[3] omtalade **Sauðungs sund**, hvilket namn kan utgå från ett enkelt ***Sauðungr**, samt om det fsv. gårdnamnet **Sødhasio** (SD NS 2: 278 från 1410), nu **Sösjö** Jtl., hvilket väl snarast är sammansatt med **søþer** 'får'.

Söljen **söl⁴jen** (GS 2 Ö 36) Marbäcks sn, Norra Vedbo hd Smål. : **Söljseryd** (ej att förblanda med **Sköldseryd** i Lommaryds sn). I betraktande af de icke få namn på nordiska vattendrag, som sammanhänga med ord för 'gap, svalg' o. d., är det enligt min mening högst sannolikt, att namnet **Söljen** utgår från ett fsv. ***Sylgher** = fsv. ***sylgher** 'svalg' = isl. **sylgr** 'klunk', egentl. hvad man tager »i ett sväljande» = det mytiska ånamnet **Sylgr** (Grímnismál). En oomljudd form af denna stam ingår sannolikt i no. gårdnamnet **Solgjem**, hvarom se närmare under **Soljen**, som jag också snarast vill föra hit. Stammen **sulg-** är en afljudsform till **svalg-**, hvaraf no. forsnamnen **Svelgjande**, **Svelgen** o. s. v. I fråga om betydelsen jfr äfven **Gapern**, **Ginningen**, **Glupen** o. a. — I detta sammanhang erinrar jag om det möjligen hithörande fsv. gårdnamnet '(innan) **Sølghio**'[4], nu **Sölge**, Fryeleds sn Smål.

Söndagen, se **Fredagen**.

Sörlången **sö³rloŋ²gen** (GS 3 Ö 31), liten sjö i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. Första leden innehåller väderstrecksnamnet **söder**. Jfr **Södra-**, **Södre-**, **Sör-sjö(n)**[5], **Södregöl**[6], **Sörtjärn**[7]; ofta i motsats till sjönamn sammansatta med **norr** (se **Norrgryten**). Jfr för öfrigt **Norrlången** ock **Längen**.

---

1) Af den närbesläktade stamman **sjóð-** finnas i Norge åtskilliga älfnamn; se Rygh NG 14: 388.

2) Rygh NG 14: 286, Elven. s. 262, Fr.₂ under **søyð**.

3) Wisén Carm. Norr. 1: 40, 2: 241.

4) SD III från 1326, NS I från 1401.

5) GS 2 Ö 40 2 ggr, 3 Ö 40 2 ggr, 1 Ö 39, 3 Ö 39 2 ggr, 1 Ö 38, 2 Ö 38 2 ggr, 3 Ö 38 3 ggr, 1 Ö 37, 2 Ö 37, 3 Ö 37, 1 V 36, 1 Ö 36, 4 Ö 36, 2 Ö 34, 3 Ö 34 : **Sörsjötorp**, 3 Ö 33 2 ggr : **Sörtorp**, 5 Ö 33, 4 Ö 32, 3 Ö 31 2 ggr : **Sörsjö**.

6) GS 3 Ö 40, 3 Ö 39. 7) GS 1 V 32, 3 Ö 31.

Sörmogen, se **Mogen.**

Söräljen **sö³räl²jen** (*sø̂ræ̂ljən*) (**S. Helgen** Lotter c. 1750; **Sörelgen** Hermelin 1803; **Söder Elgen** GS 2 Ö 31), stor sjö i Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml. Om första leden se **Sörlången.** Senare leden har i äldre tid säkerligen börjat med **h,** se närmare under **Häljen, Norräljen.**

Tagden (SGU Aa 20: 15) Molla sn, Gäsenes hd Vg.; sjön var år 1866 nästan igänvuxen. Namnet anföres till tjänst för kommande forskare, som möjligen kunna finna någon antaglig härledning. Af formella skäl måste **d** vara en afledning. Knappast föreligger här dock en bildning af sbst. **tagg** (jfr **Taggen**). I fråga om suffixet må **Öfden** samt no. sjönamnet **Gjevden** (= älfnamnet **Jæv**[1]) jämföras.

Taggen **tag⁴gen** (Hermelin 1810, Tham Link. s. 718, GS 4 Ö 35) Yxnerums sn, Skärkinds hd Ög. Namnet innehåller sv. **tagg,** fsv. **tagger** o. s. v. Det har afseende på sjöns form ock bör sålunda närmast jämföras med sådana sjönamn som **Skrufven, Spiken, Spjuten** ock möjligen **Viggen.**

Tallången (Hermelin 1818) Mörlunda sn, Aspelands hd Klm. Sjön finns ej upptagen å GS 3 Ö 37 ock är mig för öfrigt obekant. Jag vågar i saknad af äldre former ingen gissning om namnets ursprung. Namnet är sannolikt icke sammansatt med trädnamnet **tall,** isl. **þǫll** f. (gen. **þallar**); jfr annars sjönamnen **Asp-, Björk-, Boke-, Ek-, Förlången.** Ordet **tall** är nämligen högst sällsynt såsom beståndsdel i svenska sjönamn. Jag känner i självfva värket blott **Talltjärn** två gånger från Vrml. (GS 1 V 31, 2 Ö 31), hvilket namn kan vara af mycket ungt datum. Däremot äro af trädnamnet **fur** bildade sjönamn ytterst vanliga (se **Furen**). Ordet **tall** är emellertid antagligen gammalt i Sverige; jfr t. ex. **i̯a**-afledningen **tälle** 'tall-lund' Ög., Smål. ock Blek. Rz.

Tamlången, se **Tarmlången.**

Tarmen **tar⁴men.**

1) (GS 3 Ö 39), liten aflång, jämnbred ock smal sjö strax väster om sjön Nätterhöfden, Medelstads hd Blek.

---

[1]) Se närmare under **Jäfvern.**

2) **Stora** o. **Lilla** (**St. Tarmen** SGU 19: 37; **Tarmarne** GS 3 Ö 31), två små smala sjöar i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.

3) i sammansättningen **Långtarmen.**

Namnet innehåller naturligtvis sv. **tarm,** isl. **þarmr.** Det förekommer äfven i Norge som namn på långa ock smala tjärn ock vikar äfvensom på gårdar, i hvilket sistnämnda fall det antagligen syftar på »langstrakte jordveie»[1]. Samma ord ingår äfven i sjönamnet **Tarmlången.** Benämningar på kroppsdelar o. d. ingå ofta i sjönamn. Jfr t. ex. **Degerlofven, Halen, Rumpen, Strupen.**

Tarmlången tar³mlog²gen.

1) (Sjöborg Blek. hist. o. beskr. s. 324 [1793], GS 2 Ö 40), liten sjö i Hällaryds sn, Bräkne hd Blek.

2) (enl. uppgift) Kråksmåla sn, Hanbörds hd Klm.

3) (GS 2 Ö 34) Tivedens sn, Vadsbo hd Vg.

4) (**Tamlangen** Karta från 1689 [Uppl. I]; **Tamlången** Grau s. 608 [1754][2]; **Tarmlången** GS 4 Ö 31), smal ock jämnbred sjö på gränsen mellan Vittinge sn, Torstuna hd Vstml., ock Järlåsa sn, Hagunda hd Uppl.; af Tham Ups. s. 153 kallad **Ormlången.**

Namnet är sammansatt af sv. **tarm,** isl. **þarmr** (se **Tarmen**) ock adj. **lång** (se **Lången**). Säkerligen bör äfven 4 föras hit; i alla händelser har namnet i yngre tid anslutit sig till **tarm. Tarmlången : Tarmen = Björklången : Björken** o. s. v. Jfr äfven **Långtarmen,** hvilket namn förhåller sig till **Tarmlången** som **Långhalmen** till **Strålången.**

Tartaren tar³taren² (»**Tårrtaren**»; **Tartaren** GS 3 Ö 33) ock **Tatern** ta³ter²n (»**Tåtern**»; **Tattern** SGU Aa 9: 5, GS 3 Ö 33; **Tartarsjön** Lex. 7: 788), två små sjöar, den förstnämnda i V. Vingåkers sn, Oppunda hd, ock den senare i Österåkers sn, samma hd Sdml., omkr. en fjärdingsväg öster om den förra. Den sjö, som här kallas **Tatern,** är numera urtappad. Jag behandlar de båda sjönamnen under en artikel, emedan det är säkert, att de hafva samma ursprung, nämligen best. formen af sv. tattare, dial. äfven **tātare** (**tātere**) i bet. sigenare = fsv. **tartar**(e), äfven **tattare,** 'tartar'[3]. Samma ord ingår äfven i

---

[1]) Rygh NG Indl. s. 39, NG 2: 218.
[2]) Samma form i Lex. 3: 473 (1862) är direkt hämtad från GRAU.
[3]) I samma bet. uppträder **tattare** ännu i P. Brah. Krön. s. 62.

Tataragöl N. Vi Ög. (Rääf 5: 16), **Tartartjärn** (GS 2 Ö 31 2 ggr), **Tattartjärn** (3 Ö 31), **Tattarebäck** Stehags sn Skå. (Falkm. s. 202), **Tattaresiötresk** (1568), **Tartarsiö tresk** (1571)[1], vidare i t. ex. gårdnamnet **Tattermyra** Bärgs sn, Vadsbo hd Vg., år 1447 skrifvet **Thartharamyro,** 1466 **Tatharmyro,** 1480 **Tatermyra,** 1500 **Thaatermyra**[2]. Anledningen till namnet har naturligtvis varit ganska tillfällig. Det erinrar närmast om sjönamnen **Kolbrännaren, Ryttaren, Silfköparen, Slaktaren;** jfr äfven **Garpen, Svensken, Dalkarlen** (Dalarna) samt de under **Janhåksen** ock **Sibrissen** anförda, af personnamnen bildade sjönamnen. Namnen kunna icke ha någon synnerligen hög ålder: fsv. **tartare** är nämligen ett under senare hälften af medeltiden inkommet lånord.

Tatern, Tattern, se **Tartaren.**

Teden te³den², af allmogen kallad te³en² (**Teden** Lotter c. 1750, Hermelin 1810, Tham Link. s. 40, GS 3 Ö 35), icke obetydlig sjö i Örtomta ock Björsäters s:nar, Bankekinds hd Ög. Den fsv. formen af detta sjönamn finna vi genom att utgå från namnet å den nära sjön belägna gården **Tegelsäter.** Detta namn skrifves år 1377 **Tidhilsæter** (SRP nr 1257). Af hvad jag yttrat under **Meshatten** framgår vidare, att namnet är identiskt med det **Tidalsæter,** som omnämnes i en afskrift af ett dokument från 1320, af hvilket ett utdrag meddelas i SD 5: 441 noten: flera af de i samband med **Tidalsæter** uppräknade gårdnamnen har jag i nämnda artikel uppvisat såsom ännu lefvande i Björsäters sn[3]. Sjön skulle alltså ha hetat ***Tidil** eller möjligen ***Tidal;** den afskrift, i hvilken denna senare form uppträder, vimlar emellertid af läsfel. Då i afskriften i säkra fall **th** utbytts mot **t** ock **dh** mot **d,** kunde man visserligen ha rättighet att utgå från ett äldre ***Thidhil;** men skrifningen **Tidhilsæter** från 1377 talar emot ett dylikt antagande. Namnet ***Tidhil** för jag till fsv. sjönamnet **Tiþer** ock de i denna artikel behandlade vattendragsnamnen, t. ex. **Tidan** (se nedan s. 617). I fråga om afledningen kunna t. ex. **Immeln,** fsv. **Yngil, Ingil** (se **Yngaren**) jämföras.

---

[1]) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 29.

[2]) Vadst. kl. jordeb. s. 176.

[3]) Om ytterligare bevis behöfvas, må påpekas, att **Brutæ** ock **Tidalsæter** nämnas tillsammans ock att **Bråta** samt **Tegelsäter** äro belägna ett mycket kort vägstycke från hvarandra.

Teen 1. **Ten.**

1) **te⁴n** (**Teen** Blaeu 2: 20 [1663], Tuneld s. 73 [1741], GS 2 Ö 33), ganska stor sjö i Skagerhults sn, Edsbärgs hd Nke : **Teboda.**

2) se **Teden.**

Man vill ogärna skilja **Teen** 1 från det nyss behandlade **Teden.** Intervokaliskt ð kunde här möjligen bortfalla — åtminstone dialektiskt — långt tidigare än o. 1650, från hvilken tid, som ofvan synes, den älsta af mig kända form af sjönamnet daterar sig; jfr t. ex. y.-fsv. **ti(dh)ande** 'nyhet'[1]. Särskilt vill jag omnämna, att det af ånamnet **Tidan,** fsv. **Tiþa** (se **Tiþir**) bildade sockennamnet **Tidavad, Tiavad** eller **Tjåfva**[2] redan 1392 skrefs **Tiovadh**[3].

Då äldre former af sjönamnet **Te(e)n** 1 ock gårdnamnet **Teboda** saknas, vet man ej, om namnet i fsv. hade **t** eller **þ.** I förra fallet hade man att föra det till fsv. sjönamnen ***Tidhil** (se **Teden**), **Tiþir** o. s. v. I senare vore det besläktat med det adj. isl. **þíðr,** no. **tid** 'isfri', isl. **þiðinn** ds., hvaraf värben isl. **þíða,** sv. dial. **tia** resp. isl. **þiðna,** sv. **tina** 'tina, töa' äro bildade[4]. Det skulle då utgå från en fsv. stam **þĭþ-** med samma vokalisation som i no. **tida, tea** 'källa som icke tillfryser' Ross[5]. Samma, resp. besläktade ord ingå väl också i no. **Tiaaen,** hvaraf gårdnamnet **Tiset,** äldre **Thidasætr,** vidare i no. gårdnamnet **Tierud,** äldre **Thiderud,** där Rygh NG 2: 64 förmodar älfnamnsstammen **þíð,** hvilken äfven han är böjd att föra till adj. **þíðr,** i bohusländska älfnamnet **þiða**[6] samt i de tyska ortnamnen **Thidela** 'Deilbach' ock **Thitinesheim** 'Deidesheim' m. fl., om hvilka senare se v. Grienberger PBB 21: 221. Samma afljudsstadium som i **Teen** uppträder möjligen i det uppl. sockennamnet

---

1) Se Kock Sv. lm. XV. 5: 25 f., Nor. Aschw. gr. s. 238; jfr äfven Columbus Ordesk. : **föa, göa. röe** o. s. v. Nor. o. Stjernströms uppl. s. VIII samt Hellqu. 1600-talets sv. ss. 77, 113.

2) **Tjäfva** Lex. 7: 35 är ett af de många tryckfel, hvaraf arbetet vimlar.

3) Styffe Un.$_2$ s. 143.

4) Om detta adjektivs etymologi se Karsten Prim. nominalbildn. 1: 8.

5) Jfr äfven isl. **þiðinn** ock sv. dial. **tēna** (← **þiðna;** därjämte t. ex. dalm. **taina** ← ***þīðna**).

6) I ett gränsdokument NGL 2: 487. Se äfven under **Naten.**

Teda, fsv. (dat.) **thedum** (SD IV). I fråga om betydelsen jfr under **Lyen** (ock **Värmeln**). Se för öfrigt följ. namn ock **Tenaren**.

Tegelsäter, nsv. gårdnamn, se under **Teden**.

Temnaren, se **Tämnaren**.

Ten, se **Teen**.

Tenaren (**Tenarn** Hermelin 1804, GS 4 Ö 33), liten sjö i Ripsa sn, Rönö hd Sdml. Namnet användes enl. uppgift icke numera, utan sjön kallas **Prästsjön**, emedan den till största delen är belägen på prästgårdens ägor. Det är emellertid mycket gammalt, men dess härledning är i saknad af äldre former svår att bestämma. På grund af de i socknen förekommande sjönamnen **Eknaren**, **Lixnaren** är man snarast böjd att föra **n** till afledningen; man ville då hälst tänka på ett fsv. ***þĭdhnir**, bildat af den under **Teden** omtalade stammen **þið-** ~ **þíð-**. I så fall förhölle sig **Tenaren** till **Teen** liksom **Eknaren** till **Eken**.

Emellertid må framhållas, att å GS 3 Ö 37 ett **Tensjön** finnes upptaget. Detta namn är väl sammansatt med sv. **ten**, fsv. **tēn**, hvars egentliga betydelse är den, som uppträder i den isl. motsvarigheten **teinn** m. 'smal gren l. käpp', ock kan sålunda jämföras med ags. ortnamnet **on tánmere** (: ags. **tán** 'kvist')[1]. Ett fsv. sjönamn ***Tēnir** (= isl. ***Teinir**) säger ungefär detsamma som en sammansättning **Tensjön**. Jfr **Axaren : Axsjön**, **Ekaren : Eksjön**, **Getaren : Getsjön**, **Hallaren : Hallsjön** o. s. v. Med afseende på betydelsen erinras om **Bjälken**, **Gändeln**, **Sparren**, **Snesnaren**, **Stockaren**, **Täljaren**, **Stafsjön**, älfnamnet **Stångån** (fsv. **Stang**), många andra att förtiga.

Mellan de båda här föreslagna möjligheterna vågar jag ej träffa något afgörande. Kanske är för öfrigt förklaringen att söka på helt annat håll.

Testen.

1) **tes³ten²** (GS 2 Ö 33) Skagerhults sn, Edsbärgs hd Nke : **Testabäcken**; vid den större sjön Toften. Det är väl en tillfällighet, att detta namn synes allitterera med namnen å sjöarna **Toften** ock **Teen**, med hvilka Testen genom en å står i förbindelse.

2) **tes³ten²** (*tèıstən*)[2] (**Testen** Hermelin 1802, Radloff 1: 6 [1804], GS 5 Ö 31 m. fl.; **Testaren** enl. uppgift »å somliga

[1]) Middendorff Aeng. flurnam. s. 133.

[2]) Enligt en annan, dock otillförlitlig uppgift uttalas namnet med akc. 1.

kartor») Almunge m. fl. s:nar, Närdinghundra hd Uppl. : **Testnäs.**

Båda namnen böra sammanhållas med no. älfnamnsstammen **Teist-**, fno. **þeist-**, som kanske med Rygh Elven. s. 265 är att ställa till no. **teisten** 'liflig o. d.'; jfr **Leken** o. s. v.

Fsv. ***Thidhal**, se **Teden.**

Thon, se **Tolen.**

Fsv. ***Threhørnir**, se **Trehörningen** 7.

Fsv. **Throstabæk**, gårdnamn, se **Trästen.**

Fsv. **Thræhyrne, -hørne, *Thræhørnir**, se **Trehörningen.**

Fsv. **Thugn**, se **Tåkern.**

Fsv. ***Thydi** har sannolikt varit namnet på den sjö, som nu kallas **Tydjesjön** ock efter hvilken **Tydje** sn, Tössbo hd Dal., fått sitt namn. Socknen **Tydje** hette år 1397 **Thydja**[1]. Om namnets härledning har jag ingen grundad mening, rotvokalen synes emellertid ha varit kort, ock de oblika kasus ha väl lytt ***Thydia.**

Tibon ti^3bo^2n [2] (»**Tibōn**»; **Tibon** SGU Aa 84: 5, GS 2 Ö 33; **Tybosjön** Tham Örebr. s. 102), liten sjö i Lerbäcks sn, Kumla hd Nke, genom en å i förbindelse med den betydligt större sjön **Tisaren.** Namnet har liknande ursprung som **Fillbon** ock de i denna artikel anförda ock behandlade sjö- ock gårdnamnen på **-bon, -botten**; å samma ställe förklaras äfven öfvergången **-botn** → **-bōn.** Betydelsen är alltså Tisarens, d. v. s. Ti- eller Tysjöns »botten»; se närmare **Fillbon.** Etymologiskt identiskt är det i Vadst. kl. jordeb. s. 215 från år 1500 anförda **Tybothnin** Åsunda ö, Segerstads sn, Grums hd Vrml. Att dömma af de öfriga där uppräknade namnen föreligger här ett viknamn: jfr **Vevassen.**

Namnet **Tibon** är viktigt så till vida, som det visar, att s i namnet å den närbelägna sjön Tisaren icke tillhör stammen. För härledningen af namnets första led hänvisas till **Tigotten, Tisaren.**

Tickeln, Stora o. **Lilla,** af allmogen kallade **tik¹u⁴lerna** (**Tickeln** Radloff 2: 165 [1805]; **Tickelsjön** GS 5 Ö 31) Knutby sn, Närdinghundra hd Uppl. Namnet har säkerligen afseende

[1]) Styffe Un.₂ s. 147.

[2]) Jag vet dock ej, om jag rätt förstått min meddelares uppgift.

på formen ock innehåller väl det hos Rz s. 732 anförda **tickel** 'stickel'. Dock utgår det från en äldre form på **-ul**; jfr det i Skuttorp, Älfkarleby ock Häfverö Uppl. förekommande **betul** (*batúl*), motsvarande isl. **bitull**[1]. I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Skagern, Spiken, Spjuten, Viggen** ock i motsvarande artiklar omtalade likbetydande namn.

Fsv. **Tiþir.**

1) (**Tiðær, Tiþir** VGL IV. 11: 3), sjö i Vg., obekant hvilken.

2) Samma namn har enligt min mening äfven burits af den sjö, som nu kallas **Tirserumssjön** (GS 3 Ö 36), Tirserums sn, Kinds hd Ög. Socknen ock gården Tirserum kallas i fsv. tid **Tidhisrwm** (SRP nr 3143 från 1400). **Tidhisrum** : **Tiþir** = **Vidhisrum,** nu **Virserum** : ***Viþir** (se d. o.). Med **-rum** äro i dessa trakter synnerligen många gårdnamn bildade.

Af samma stam kommer tydligtvis det likaledes västgötska ånamnet **Tidan, Tidaån,** af allmogen kallad **Tian,** fsv. **Tiþa,** i VGL IV. 11: 4 **tiðæ,** år 1306 (**in amne**) **tiþu** (SD II), år 1403 i **Tidho** (SD NS I) : **Tidaholm,** sockennamnet **Tidavad,** år 1392 skrifvet **Tiovadh**[2]. Ett fno. älfnamn **Tíða** l. **Tiða** kan ansättas på grund af fno. gårdnamnet **Tidurud,** nu **Tærud**; se Bugge-Rygh Elven. s. 336. Dessa vattendragsnamn innehålla en stam **tiþ-**. Denna torde vara en adjektivisk bildning på **-to-** af den bekanta ieu. roten **di** 'lysa, skina' i sskr. **dídeti** 'skiner, lyser', gr. δέαται (← *δειαται), εὐδείελος 'väl lysande' o. s. v., med **r**-utvidgning i isl. **tírr** m. 'ära' samt med ieu. **d**-suffix möjligen i isl. **teitr** 'glad', ags. **tát** 'mild', fht. **zeiz** 'behaglig'[3]; jfr äfven **Tisnaren.** Då nu isl. **tíðr** stundom uppträder i betydelsen 'angenäm, behaglig'[4], kunde det synas frestande att äfven föra adjektivet i denna betydelse till ofvan anförda ord — jfr särskilt fht. **zeiz** (: **tíðr** = **flat** : gr. πλατύς o. s. v.[5]) ock sålunda skilja det från **tíðr** 'som är på färde, sedvanlig o. d.'; dock är enligt mitt

---

1) Grip i Sv. lm. XVIII. 6: 10.

2) Styffe Un.$_2$ s. 143. Se under **Teen.** Om Tidans naturförhållanden se utförligt Lex. 7: 34.

3) Uhlenbeck Et. wb. d. altind. spr. s. 126, Prellwitz Et. wb. d. gr. spr., Persson Wz. s. 137, Bugge PBB 21: 425. Jfr dock Karsten Prim. nominalb. 1: 61.

4) Sgkv. hin skamma str. 14, Bugge Norr. fkv. s. 249.

5) Persson Wz. s. 42.

förmenande ett dylikt skiljande icke tillrådligt; jfr de hos $Fr._2$ anförda betydelserna.

Om en gissning af BUGGE beträffande betydelsen hos no. älfnamnet ***Tiða** se Rygh Elven. s. 337. Från dessa namn böra skiljas några under **Teen** omtalade, som med säkerhet höra till en stam þíð-, þĭð-.

Slutligen må nämnas, att ånamnet **Tidan, Tian** af allmogen härledes ur räkneordet **tio** : älfven kräfver enligt folktron årligen tio offer[1].

Tigotten (**Tigotn** GS 2 Ö 33), mycket liten sjö i Askersunds landsförsamling, Sundbo hd Nke. Jag har från min meddelare i socknen icke erhållit någon uppgift om sjön, ock det är ju t. o. m. möjligt, att den numera är uttorkad eller igänvallad; emellertid torde namnet lyda eller hafva lytt **Tigotten.** Dess första led är enligt min mening identisk med den i **Tiveden,** inom hvars (forna) område sjön är belägen, ock detta skogsnamn, fsv. **Tiwiþer** (VGL), år 1346 skrifvet **tyuiþ** (SD V), innehåller säkerligen, såsom flera forskare antagit, det fsv. gudanamnet **Ty, Ti(r)**[2]. Om fda. skogs- ock lundnamn, där samma gudanamn tycks uppträda, se Nielsen Blandinger 1: 263 f.[3] I sammanhang härmed erinras äfven om svabernas åt Ziu hälgade skog, »prisca formidine sacra», omtalad i Taciti Germania kap. 39. Namnet har i Sverige lemnat betydligt färre ock osäkrare spår efter sig än t. ex. gudanamnen **Oden, Tor, Frö, Ull** ock **Njord.** Om liknande sjönamn, som mer eller mindre säkert kunna anses hafva mytisk innebörd, se **Algudhi, Allgunnen, Alguten, Frövättern, Onsörjen, Toren, Ullvättern.** Senare leden är densamma som i sjönamnet **Vigotten.** Den innehåller en i relativt obetonad ställning uppkommen stam **got-** af äldre **gaut-** = sv. **göt-,** hvilken

---

[1]) Jfr ordstäfvet »Nissa, Tia ock Laga ta mången man å daga». Lex. 7: 35.

[2]) Jfr Lundgr. Språkl. int. s. 76.

[3]) Om detta gudanamns förekomst i nordiska ort- ock personnamn se vidare Lundgren Spår af hednisk tro s. 11, Steenstrup (dansk) Hist. tidsskr. 6 R 6: 388, Hellqu. Ark. 18: 363; se äfven art. **Tisaren, Tisnaren, Tynn.** Om dess förekomst i växtnamnet **tibast** 'Daphne mezereum' se Rietz, Lundgren Språkl. int. s. 75, Jenssen-Tusch s. 70. Gudanamnets härledning kommer oss här egentligen icke vid; se därom Persson Wz. s. 137 ock där citerad litteratur, Bremer IF 3: 301.

uppträder i de under **Göten** behandlade nordiska vattendragsnamnen, som äro besläktade med fsv. **giuta**, isl. **gjóta**.

Tiken **ti⁴ken** (**Tiken** Hermelin 1809, GS 2 Ö 39; **Tiksiö** Rogberg o. Ruda s. 270 [1770], **Tiksjön** Lex. 7: 42), icke obetydlig sjö i Tingsås sn, Konga hd Smål., med enligt uppgift skogiga stränder. Då sjön ligger i Tingsås socken ock vid densammas norra ända (nära kyrkan) gårdarna **Tingsmåla** ock **Tingsryd** äro belägna, är det synnerligen frestande att förbinda dessa namn med sjönamnet, särskilt med tanke därpå att, såsom i det föregående visats, en mängd socknar fått namn efter den förnämsta sjön inom desamma; jfr t. ex. **Edsleskog** af **Edslan**, **Tyskmark** af **Töcken**, **Ånimskog** af **Ånimmen** o. s. v. Tyvärr känner jag inga medeltida former af namnet **Tingsås** — socknen afsöndrades på 1600-talet från Väckelsång, hvaraf den förut var en del. Det har väl emellertid lytt **þingsasa** eller **þingsas**, i hvilket fall det vore sammansatt med fsv. **þing**, sv. **ting** ock icke hade något med sjönamnet att skaffa. Dock kunde man upprätthålla det samband mellan sjö- ock sockennamnet, som man ogärna vill uppgifva, på följande sätt. I det föregående har visats, att sjön **Mien** haft växelformen ***Miþinger** (: **Midingsbråten**, **-torp** o. s. v.) ock sjön **Skälen** äfven hetat ***Skilinger** (: **Skillingsboda**, **-måla** o. s. v.). På samma sätt har kanske **Tiken** äfven kallats **Tikingen**. Ett häraf bildat ***Tikings-** (eller **þikings-**) **ás(a)** har blifvit **Tingsås** enligt samma ljudlag som värkat, att fsv. **Vikingaker** utvecklats till **Vingåker**. Jfr analogt bildade gårdnamn på **-ås** under afd. IV.

Huru som hälst finns ingen anledning att betvifla, att sjönamnet utgår från en fsv. stam **tik-** eller **þik-**. Däremot är det svårt att afgöra, om den osammansatta eller den sammansatta formen är älst. Det förra förhållandet är vanligast; men det finns äfven sjönamn, om hvilka man har alla skäl att antaga, att det enkla namnet uppstått genom ellips af det sammansatta, jfr t. ex. **Kullen**, **Len**, **Tydingen**, **Yddingen**. För ett sådant antagande talar här i sin mån **Tiksjön** (GS 1 Ö 37) Håcksviks sn, Kinds hd Vg. För öfrigt må starkt framhållas, att den älst uppvisade formen af vårt sjönamn just är **Tiksiö**. Hvad härledningen beträffar, antager en meddelare[1], att namnet kommer af

---

[1]) Pastorn, fil. kand. C. Lindstén.

sv. djurnamnet **tik** ock beror därpå, att vargtikar haft sina lyor i strändernas bärgsklyftor. Denna mening stödes af den omständigheten, att strax väster om **Tiken** en sjö vid namn **Ulfsjön** är belägen. Jfr för öfrigt **Björnsjön, Getsjön, Hästsjön, Älgsjön** o. s. v. Skulle denna etymologi icke vara riktig, har man att fatta namnet såsom ett af de icke få urgamla sjönamn på suffixalt **k**, hvilkas betydelse numera icke alls eller endast med svårighet låter sig bestämmas. Jfr t. ex. **Fryken, Tolken.**

Tisaren ti³sar²n [1] (**Tisaren** Lotter c. 1750; GS 2 o. 3 Ö 33), stor sjö i Lerbäcks ock Halsbärgs s:nar, Kumla hd Nke. Af namnet å den närbelägna sjön **Tibon** synes mig framgå, att **s** i **Tisaren** icke tillhör ordets stam. Jag antager därför, att **Tisaren** är en — säkerligen gammal — ombildning af ett fsv. ***Tisæ(r)** eller ***Tisiø(r)**, alltså en sammansättning af fsv. gudanamnet **Ti(r)** (**Ty[r]**) ock **sjö** samt etymologiskt identiskt med det i Malma sn Vstml. förekommande **Tisjön** (GS 3 Ö 32)[2] samt sannolikt äfven med sjönamnet **Tisan** Lima sn Dalarna. Äfven i England ha funnits sjöar, som varit hälgade åt samma gud eller kanske rättare uppkallade efter honom. Så omtalas enl. Kemble The Saxons in England 1: 52 not 3 i Cod. diplom. nr 262 en **Tiwes mere**[3]. Namnet har ombildats i anslutning till sjönamn med den vanliga ändelsen **-ir,** nsv. **-aren.** Jfr under **Hissingen** (: äldre **Hīþsio**). Sjönamnet **Tisaren** är sålunda till sitt ursprung närmast att förlikna vid **Frösjön** (se **Frövättern**), **Odensjön** (se **Onsörjen**) ock **Torsjön** (se **Toren**). Om af gudanamnet **Tir** bildade ortnamn se för öfrigt under **Tigotten.** Därest mina i denna ock närmast föregående artiklar gifna förklaringar äro riktiga, synes Närke ha under någon period varit ett hufvudområde för guden Tyrs dyrkan. Jfr härmed, att gudanamnet **Ull** oftast uppträder i sjönamn i Värmland.

Tislången ti³slog²gen (**Tyslången** Lotter c. 1750; **Tislången** GS 3 Ö 33), lång ock smal sjö i Ö. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml., i förbindelse med sjön Tisnaren. Om ordets härledning se **Tisnaren.**

---

[1]) Af allmogen uttalas namnet enligt uppgift med sammansättningsbetoning ock slutet **a**.

[2]) Enligt uppgift uttalas namnet »så, som det skrifves».

[3]) Formen skrifves enl. Kemble **mére**.

Tisnaren ti³snar²n l. ti³sner²n (**Tisnar**[e]n Landtm. Cont. karta öfver Sdml. 1751, Broocman 2: 463 [1760], Hermelin 1804, GS 3 Ö 33), stor sjö i Skedevi sn, Finspånga läns hd Ög., ock Ö. o. V. Vingåkers s:nar, Oppunda hd Sdml.: **Tisenhult**, år 1561 skrifvet **Tisnehult**[1], år 1613 **Tisenhult**[2], i 1707 års jordebok **Tiisenhult** (Lex. 7: 44). På en ö i Tisnaren ligger en egendom **Tisenö** (Ridderstad 2: 277), hvilket namn naturligtvis ursprungligen tillkommit ön; jfr **Bolmsö** : **Bolmen**, **Hallarö** : **Hallaren**, **Yngö** : **Yngen** m. fl.

Vid undersökningen af vårt sjönamns härledning måste hänsyn tagas till namnet å den i förbindelse med Tisnaren stående sjön **Tislången**. Om man nu tänker på detta senare ensamt, kan intet synas naturligare, än att dess första led innehåller genitiven af det under **Tigotten**, **Tisaren** o. s. v. omtalade fsv. gudanamnet **Tir**, isl. **Týr**. Namnet skulle sålunda betyda 'Tyrs(lång)sjö'; jfr t. ex. **Säfvelången** ock **Veselången**, hvilka namn bevisligen innehålla genitiver (af de fsv. älfnamnen **Sæva** ock ***Visa**). Mycket annat kunde tyckas tala för denna härledning. Sjön är belägen på gränsen mellan östgötarnas ock södermännens land; om bruket att hälga så belägna vattendrag åt stridsgudomligheter har afhandlats under **Allgunnen**. Härtill kommer en annan omständighet. Jag har tyckt mig märka, att åtminstone de svenska ortnamnen af mytisk innebörd ofta uppträda så att säga i klunga. Under **Rägnaren** har redan nämnts, att i Odensvi socken Klm. sjöarna **Alguten**, **Toren**, **Tynn** (?) samt **Frösjön** äro belägna. Under **Åsnen** anföres serien **Åsnen**—**Torsån**—**Odensjön**—**Frösö**. Sjöarna **Frövättern** ock **Ullvättern** ligga nära hvarandra. Den under **Tisaren** omtalade **Tisjön** är till finnandes nära gränsen af en socken, som likaledes heter Odensvi. Ock hvad **Tisnaren** ock **Tislången** vidgår, finna vi här **Skedevi** socken, om hvilket namn se under **Rägnaren**, vidare gårdnamnet **Ullevi**, sjönamnet **Visjön** samt slutligen sjönamnet **Rägnaren**, hvilket jag förklarat ur ett ord motsvarande isl. **regin** 'gudamakter'. Allt tyder på en urgammal kulturbygd.

Emellertid mötes denna tolkning af en mycket betydande svårighet: den passar nämligen icke för sjönamnet **Tisnaren**.

---

[1]) Sv. riksdagsakter 2: 27.

[2]) Messenii dramer s. 84 (Schücks upplaga).

Detta namn, hvilket — om icke ombildning föreligger — måste utgå från ett fsv. *Tīsnir (jfr särskilt ä.-nsv. **Tisnehult**), kan, så vitt jag förstår, på grund af sin bildning icke gärna innehålla genit. af gudanamnet **Tīr**. Efter vanliga analogier kan icke ett fsv. ***Tīsnir** förklaras annorlunda än som en bildning på **-nir** af en germ. stam. **tīs-** af samma art som t. ex. isl. **Glitnir** af **glit-** 'glänsa'. Af gudanamnet **Tīr** borde naturligtvis ett sjönamn på **-ir** mycket väl ha kunnat bildats (jfr **Rägnaren** : **regin**), men det kan enligt min uppfattning icke — annat än på analogisk väg — erhålla vare sig ändelsen **-nir** eller **-snir**. Nu är det visserligen sant, att norr om Tisnaren en sjö **Kolsnaren** är belägen. Man kunde då tänka sig, att **Tisnaren** i fråga om afledning påvärkats af detta namn. Men häremot talar, att Tisnaren är den största ock märkligaste sjön i näjden. Den kallas i Skedevi också vanligen **Storsjön**. Jag anser det därför så gott som säkert, att namnet **Tisnaren** gifvit sin afledning åt **Kolsnaren** ock icke tvärtom; se härom under denna art. Tilläggas må blott, att ett ytterligare stöd — ock ett starkt sådant — för detta antagande är den omständigheten, att, då **Kolsnaren** måste härledas ur stammen **kol-**, **s** i detta namn nödvändigtvis är »oorganiskt», då däremot **s** i **Tisnaren** låter förklara sig på annat sätt. Detta namn är alltså efter min mening det ojämförligt älsta namnet i denna bygd ock innehåller en germ. rot **tīs**. Denna uppträder möjligen också i sjönamnet **Tisken** i Dalarna, hvaraf **Tiscasioberg** (1288)[1], gammalt namn på Kopparbärget, samt i fno. älfnamnet **Tisla**[2]; däremot icke i **Tisaren**, ej häller i **Tisan** Dalarna, hvarom under **Tisaren**. Hvad denna germanska rot **tīs** beträffar, är jag snarast böjd att i densamma se en **s**-utvidgning af den bekanta ock vitt spridda indoeu. √ **dī** 'lysa', som utförligare omtalats

---

[1]) Dipl. dalek. 1: 2. Detta sjönamn bör kanske sammanhållas med no. sjönamnet **Tysken**. Knappast vågar man i dessa båda se en bildning på **-isk-** af gudanamnet **Tyr** (jfr **Tibon, Tisaren, Tynn** o. s. v.). Orden vore i så fall kanske formellt identiska med namnet å den i Taciti Germania kap. 2 omtalade guden **Tuisko**, i hvilket namn Kluge Zfd. Wortforsch. 2: 45 spårar en felskrifning för **Tiuisko**, som han antager vara bildat af germ. ***Tīwaz** (= fht. **Zīo**, isl. **Týr**). Ett helt annat försök till förklaring af no. **Tysken** har Bugge-Rygh Elven. s. 339.

[2]) Jfr Rygh NG 14: 340, IV. 2: 167.

under **Teen.** **Tisnaren** betyder alltså 'den glänsande' ock kan i afseende på såväl betydelse som bildning närmast jämföras med det isl. mytiska namnet **Glitnir.** I motsättning härtill har den omkring 1 mil i norr belägna sjön **Kolsnaren** 'den kolsvarta' erhållit sitt namn. Detta senare antagande förutsätter, att betydelsen af stammen **tis-** var känd, då namnet **Kolsnaren** uppkom. Härmed må sammanhållas, att ett närbesläktat ord **tir** 'lysning' enl. Aas. ock Ross ännu lefver i norska dialekter. Besläktat är sålunda naturligtvis äfven gudanamnet **Tyr,** ehuru det självt icke uppträder vare sig i **Tisnaren** eller **Tislången.**

För att nu slutligen återgå till detta senare namn, med hvilket jag börjat min framställning, är det sålunda en antagligen relativt ung bildning af den stam, som man utlöst ur **Tisnaren.** Jfr närmast **Täftlången** (: **Täftaren**). Vidare må tilläggas, att sjönamnen af formella skäl icke kunna förbindas med det fno. fjordnamn **Tysnir,** som Rygh Stud. s. 80 med tvekan uppkonstruerar. **Tisnaren** har ett väl bestyrkt långt i-ljud; den hos LOTTER förekommande formen **Tyslången** måste därför vara felaktig.

Tjalingen tja³ligen² (*čål'ŋgən*), enl. uppgift namnet på västligaste delen af Södersjön i Almunge sn, Närdinghundra hd Uppl. Härledningen är mig obekant.

Tjen če⁴n, enl. annan uppgift čä⁴n (**Kehn** Broocman 2: 333 [1760]; **Tjen** Hermelin 1810. GS 4 Ö 35), lång ock smal sjö i Ringarums sn, Hammarkinds hd Ög. Med tanke på sjönamnet **Kedjen** i Vstml. samt under denna artikel anförda namn skulle man vilja föra vårt sjönamn till samma grundord som detta, fsv. **kædhia** 'kedja'. Men jag vågar ej tro, att det östgötska sjönamnet är så ungt, att det kan vara bildat af ett i språket så sent inkommet lånord som detta (mlt. **kede**). Däremot innehålla tydligen åtskilliga västmanländska sjönamn ord, som på 1300-talet eller däromkring lånats i vårt språk. Någon fullt tillfredsställande härledning har jag emellertid ej att föreslå. Sannolikast förefaller mig, att namnet är en bildning af fsv. djurnamnet **kiþ, keedh,** isl. **kið,** sv. **kid,** alltså af samma art som sjönamnen **Bjuren, Galten, Geten, 'Killingen, Oxen** o. s. v. Söder om sjön ligger för öfrigt ett bärg, som kallas **Bockmossebärget.** Genus har, trots att grundordet är neutralt, regelbundet blifvit maskulint (se öfversikten afd. II).

Tjogseln enl. uppgift uttalat *čókjəl* (**Tjogseln** GS 2 Ö 33). liten sjö i Karlskoga bärgsl. (?) på gränsen till Kvistbro sn, Edsbärgs hd Nke. Härledningen är mig obekant. Jfr **Dänseln**.

Tjunken af allmogen uttalat **čωg⁴ken** (**Tjunken** GS 1 Ö 32, Cederström Vrml. fiskev. nr 801), tämligen liten sjö i N. Ulleruds sn, Kils hd Vrml. Till förklaring af detta namn tillåter jag mig anföra följande förmodan, som naturligtvis får gälla för hvad den kan. Inom häradet omkr. 1 mil söder om Tjunken ligga de ganska stora sjöarna **Hyn**. Detta säkerligen till bygdens älsta ortnamn hörande ord innehåller, som jag förut sökt göra sannolikt, ett gammalt färgadjektiv. Den lilla sjön Tjunken har sannolikt erhållit sitt namn mycket senare än sjöarna Hyn ock på en tid, då betydelsen af detta namn icke längre var lefvande. Nu har jag i det föregående visat upp, hurusom den smäländska sjön **Fiolen** erhållit sitt namn i motsättning till ock genom missförstånd af den närliggande sjön **Stråkens** namn. På samma sätt har det gamla östgötska sjönamnet **Holpen** förändrats till **Valpen** på grund af anslutning till sjönamnet **Hunn**, hvars egentliga betydelse icke längre förstods. Jag antar nu, att **Tjunken** innehåller ett fsv. **þiun-k-**, motsvarande sv. dial. **tjonke** 'yngling' Klm., **tunke** 'gosse' Rz, hvilket är en **k**-afledning af isl. **þjónn** m. 'träl'. Detta namn skulle då ha uppkommit såsom motsättning till **Hyn**, hvilket fattats såsom innehållande ett fsv. ***hȳe** = isl. **hýe** m., dock icke i den historiskt uppvisade betydelsen 'träl', utan kanske snarare i den af 'husbonde' l. dyl.; jfr fht. **hīwo** 'make'.

Tjurken.

1) **tjur⁴ken** (GS 3 Ö 40, 3 Ö 39), icke obetydlig sjö i Backaryds sn, Medelstads hd Blek. o. S. Sandsjö sn, Konga hd Smål. : **Tjurkahult.**

2) **tjur⁴ken** (GS 2 Ö 39), icke obetydlig sjö i Ryssby sn, Sunnerbo hd, o. Vislanda sn, Allbo hd Smål.

3)[1] (Hermelin 1809, GS 2 Ö 37), mindre sjö i Sandsjö sn, Västra hd, o. Näsby sn, Östra hd Smål.

Namnet erinrar med afseende på sin förekomst rätt mycket om Allgunnen. Det utgår enligt min mening från ett urnord. ***þeurakaʀ**, hvilket är en afledning på **-k** af ett ***þeuraʀ** = fsv.

[1]) Uttalet är mig obekant.

þiur, isl. þjórr, sv. tjur. Namnet betyder alltså 'tjursjön'. Samma djurnamn ingår i sjönamnet **Tjurlången** (**Tjurlången** : **Tjurken** = **Järken, Erken** : **Erlången** = **Virken** : **Virlången** = **Örken** : **Örlången**). Vidare uppträder det i **Tjursjön** (GS 6 Ö 33 Sdml.), **Tjurtjärn** (1 V 32 Vrml.), no. älfnamnet **Tjura** (← äldre þjórá)[1]; jfr äfven det grek. flodnamnet Ταῦρος[2]. I fråga om betydelsen erinras om **Galten, Hjorten, Oxen** o. s. v. Att dömma af gårdnamnet **Tjurkahult** utgår åtminstone **Tjurken** 1 från en svag form *þiurke.

Tjurlången ču³rlog²gen (**Tiurlången** Tuneld s. 73 [1741], Grau s. 67 [1754]; **Tjurlången** Hermelin 1803, GS 3 Ö 32), mindre sjö i Götlunda sn, Glanshammars hd Nke, på gränsen till Åkerbo hd Vstml. Om härledningen se föreg. art.

Tjutingen ču³tigen² (GS 4 Ö 33), mindre, lång ock smal sjö hufvudsakligen i Gladhammars sn, S. Tjusts hd Klm. Namnet innehåller stammen i sv. **tjuta**, fsv. **þiuta**, isl. **þjóta**, ofta använt om vinden, fht. **diozan** o. s. v.; jfr fht. **wazzerdiezo** 'wasserschnelle'[3]. Hit hör äfven fskå. **Thiute aa** (Saxo), nu **Tjute å**[4]. En ja-bildning af samma stam är möjligen den fno. formen för namnet å no. **Tysfjorden**, hvilken kanske lytt *þýtir[5]. I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Gallen, Galmaren, Jälmaren, Skrikegallen, Vinen** o. s. v. Sannolikt har dock i fsv. tid afledningen varit en annan än nu : suffixet **-ung-** (**-ing-**) har knappast tillagts en värbstam. Antingen är **Tjutingen** en utvidgning af en enklare form (jfr under **Vinningen, Yxningen**), eller har sjön i äldre tid hetat ***þiutunder** (jfr **Hulingen** af fsv. **Hulunder**).

Tjutten, se **Juten, Jutten**.

Tjälken, se **Kälken**.

Tjän, se **Tjen**.

Toften.

1) (**Toffton** Blaeu 2: 36 [1663]; **Toflen** Tuneld s. 132 [1741, tryckfel]) Smål. Härmed åsyftas sannolikt den ganska betydliga **Toftasjön** (GS 2 Ö 39) : **Tofta** i Torsås sn, Kinnevalds hd

---

1) Jfr vidare Rygh NG 3: 253, 14: 203.
2) Fick Bezz. Beitr. 22: 68. 3) $Fick_4$ 2: 135.
4) Falkm. s. 228.
5) Rygh Stud. s. 63, NG 16: 275.

Smål., eller möjligen den likabenämnda (GS 2 Ö 38) i Gårdsby sn, Norrvidinge hd Smål., vid hvilken likaledes en gård **Tofta** är belägen.

2) tofˢten² (**Tofften** Blaeu 2: 20 [1663]; **Toften** Tuneld s. 73 [1741], Hårleman Dagb. 2: 201 [1749]. Lotter c. 1750, GS 2 Ö 33), stor sjö i Skagerhults sn, Edsbärgs hd Nke.

3) **Stora** o. **Lilla** (Hermelin 1803, Tham Vest. s. 148) Arboga sn, Åkerbo hd Vstml., på gränsen till Götlunda sn, Glanshammars hd Nke; å GS 3 Ö 32 kallade **Stora** o. **Lilla Toft(a)-sjön** : **Toftsjötorp.**

4) **Stora** o. **Lilla**[1] (GS 4 Ö 31) Fläckebo sn, Norbo hd Vstml.; af Grau s. 309 (1754) kallade **Toftsjöarna.**

5)[1] (Grau s. 581 [1754], Hermelin 1801, GS 6 Ö 30) Ö. Våla sn, Våla hd Uppl.

I Sundborns sn Dalarna finnes en sjö **Toftan,** väl densamma som af Tuneld s. 101 (1741) kallas **Toften.** Jfr med afseende på formen t. ex. sjönamnen **Vesman** (Dalarna) : **Vismen.**

De flästa af dessa sjöar äro belägna i jämna ock vida bygder. Samtliga namnen innehålla det gamla nordiska ordet topt, toft f., hvilket är en växelform till **tomt.** Om förhållandet mellan dessa former se Nor. Ark. 3: 39 noten, Kock därs. 15: 346 f.[2]. Sjönamnet fattar jag snarast såsom ett slags jämförelsenamn af samma art som **Salen;** för öfrigt står det äfven till betydelsen **Visten** nära. I gårdnamn är som bekant ordet ytterst vanligt : **Tofta**[3] förhåller sig till **toft** liksom t. ex. **Lena** till got. hlains 'kulle'. I dessa gårdnamn har ordet **toft, tomt** betydelsen af '(till bebyggande lämplig) jämn, vid eller öppen plats'.

Ett älfnamn, som med *jôn*-suffix afletts af detta namn, alltså ett fsv. *Typta, anser jag i äldre tid ha burits af den å, som rinner genom Töftedals sn, Vedbo hd Dalsl., ock nu kallas **Töftedalsån.** Af detta gamla ånamn är sockennamnet **Töftedal** bildat,

1) Uttalsuppgifter ha ej lemnats.

2) Ordets etymologi har senast behandlats af Bugge PBB 21: 42: ieu. *dm-ped-ā, jfr gr. δάπεδον 'fussboden, erdboden' : ieu. **dem-** 'hus' ok ped- 'fot'.

3) Därjämte finns ock gårdnamnet **Tomta,** hvaraf **Tomtasjön** (GS 5 Ö 31 2 ggr, 6 Ö 31).

år 1540 skrifvet **Tyfftedal**[1] (af fsv. ***Typtodal**[2]), ock vidare namnet på den vid ån belägna gården **Tyftesäter**[3].

Slutligen må dock nämnas, att sjönamnen — åtminstone något eller några af dem — äfven kunna föras till (den dock mycket osäkra) älfnamnsstammen **þoft-**, som anföres af Rygh Elven. s. 272, där äfven sv. **Toften** omtalas.

Tofven to⁴ven[4] (GS 4 Ö 36), tämligen liten, smal ock krokig sjö i Västrums sn, S. Tjusts hd Klm. Namnet bör snarast sammanhållas med fno. älfnamnet **Tófa**, hvilket Bugge-Rygh Elven. s. 272 (där också **Tofven** omnämnes) för till fno. **tefja**' sinka, hindra', no. **tav** 'möda, besvär', **tava** 'gå mödosamt ock långsamt'. Denna härledning passar mycket bra till sjön Tofvens naturbeskaffenhet.

Om man däremot i namnet har att utgå från en stam med fsv. þ, ligger en sammanställning med isl. **þóf** n. = **þrǫng** 1 hos Fr.$_2$ nära till hands.

Hit hör kanske också ä.-nsv. **Toffuesiötresk** (1569), hvilket Nordlander Ångerm. fiskev. s. 29 med tvekan ställer till personnamnet **Tove**, samt möjligen också **Towasund** (SD 5: 587 fr. 1346), råmärke mellan fisket i Amn ock i Vrml.

Däremot är **Degertofven** (Cederström Vrml. fiskev. nr 1723) tryckfel för **Degerlofven**.

Token to⁴ken (Rääf 5: 13), liten sjö i Torpa sn, Ydre hd Ög. Samma ord ingår i **Tokgöl** (GS 4 Ö 36). Till grund ligger möjligen sv. no. **tok**, hvaraf adj. **tokig**. Namnen tillhöra i så fall den grupp af »nedsättande» sjönamn, som flera gånger förut omtalats. Jfr **Dabaken, Dövalen** o. s. v.

Hos Rygh Elven. s. 272 omtalas emellertid ett vattendrag **Toke** från Drangedal, uttalat med slutet o ock akc. 2. Om vårt namn sammanhänger med detta, ha vi snarare här en gammal sjönamnsstam, ock förklaringen bör då bli en annan.

En liten sjö i Sundborns hd Dalarna (GS 3 Ö 29) heter **Toxen**; om äfven detta namn kan föras hit, är mig obekant.

---

1) Styffe Un.$_2$ s. 148.
2) Om ortnamn sammansatta med **-dal** ock älfnamn se afd. IV.
3) Med **-säter** ock älfnamn sammansatta ortnamn behandlas i afd. IV.
4) Enl. två uppgifter.

Tolen.

1)[1] (Hermelin 1810, Widegren 1: 337 [1818], GS 3 Ö 35), mindre sjö i Kättilstads sn, Kinds hd, o. Åtvids sn, Bankekinds hd Ög. : **Tolemåla, Tolhagsbärget**; nära **Tolången.**

2) af allmogen sannolikt uttalat to⁴rn (= *tǫṇ* l. *tǫṙ*), jfr 5, 7 (**Torn** GS 2 Ö 33), ytterst liten sjö i Kvistbro sn, Edsbärgs hd Nke : **Tolhyttan**; nära den betydligt större sjön Multen.

3) **Stora** o. **Lilla,** to⁴ln (GS 4 Ö 33), mindre sjöar i Ö. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml. : **Tolsbärg, Tolstugan.**

4) af allmogen uttalat *tǫən* (= 'to³l.en²) (**Tolen** Dahl Carlssk. Sochn 1779[2], GS 2 Ö 32), liten sjö i Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml., nära den stora sjön Möckeln.

5) af allmogen uttalat *tǫṙ* (GS 2 Ö 32), liten sjö i Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml., nära den stora sjön Alkvättern : **Tolås** (*tǫ̂ḷås*). Den ofvan angifna uttalsformen kan enl. uppgift återgå på ett fsv. **Tören** eller **Tölen** (eller **þören** o. s. v.).

6) **Stora** o. **Lilla** (**Tolen** Grau s. 524 [1754]; **Thon** GS 3 Ö 31), små sjöar i Skinnskattebärgs sn, Skinnskattebärgs hd Vstml., nära den mycket större sjön Nedre Vättern, säkerligen samma sjöar som af Grau kallas **Hälltolen** ock **Hälltorn.** Jag har ej erhållit någon uppgift om uttalet af namnet, men formen **Thon** å GS visar med säkerhet hän på ett toṙ l. dyl.; jfr 5.

7) Samma namn bäres med all sannolikhet af den ytterst lilla sjö, som å GS 4 Ö 32 kallas **Torlen** i Forsa sn, V. Rekarnes hd Sdml. Denna skrifning återgifver nämligen sannolikt ett uttal **toḷen**; jfr (?) **Nälen** 1.

Samma stam ingår i sjönamnet **Tolången** samt väl också i namnet å de små sjöarna **Tolsjön** (GS 3 Ö 35 nära **Tolen** 1 ock 2 Ö 33 Vgl. : **Tolsjötorp**). Samtliga sjöarna äro som nämnt små, ock nästan alla äro belägna nära betydligt större sjöar. Jag antager, att vi här åter hafva för oss ett af de många »nedsättande» namn, som afse att beteckna sjöns litenhet eller obetydlighet, särskilt i förhållande till andra större. Grundordet är sannolikt ett ord motsvarande no. **tōl** n. 'stackare, pyssling, stympare', om hvars utbredning se Ross. Ordet känner jag visser-

---

[1]) Uttalsuppgift har ej erhållits.

[2]) Norask. ark. 2: 406. Emellertid kan äfven 4 åsyftas.

ligen icke från det östskandinaviska området, men afledningarna **tøla** (← *'tōliōn*) ock **tøle** n. (← *'tōlia-*) visa, att det har gamla anor. Jfr i fråga om betydelsen **Besslingen** o. a., hvarom i öfversikten. Den fsv. formen synes hafva varit **'Tōle.** — Slutligen må nämnas, att ett fsv. sjönamn **'Tolir** förutsättes af det i VGL IV. 10 omnämnda **tolersio, tolers syo, toleressio,** hvarmed enl. Schlyter VGL Gloss. möjligen Harasjön i Bosebo sn, Västbo hd Smål., åsyftas. Samma stam tycks äfven ingå i **Tolared,** gård i Sätila sn, Marks hd Vg, hvaraf **Tolaredsjön** (GS 1 V 37). Sannolikt ingår här ett osammansatt sjönamn **'Tole**[1]**.** Emellertid har jag ingen mening om huruvida dessa sjönamn böra omedelbart ställas till de ofvan behandlade.

Slutligen vill jag anmärka, att man med tanke på de många gårdnamn på **-rum,** hvilkas första led innehåller ett sjönamn, kunde vilja spåra sjönamnet **Tolen** i fsv. **Tolsrum** (SRP nr 356 från 1358), nu **Tolsum** i Ringarums sn Ög. (: fsv. **'Toler**). Någon sjö finnes dock numera ej vid stället, men terrängen synes ej tala emot att en sådan där i forna tider gått fram.

Tolgaren, se **Täljaren.**

Tolken.

1) **tol³ken²**, jfr nedan (**Tolkær** VGL IV. 11: 3; **Tolken** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Hermelin 1808, GS 1 V 37), stor ock lång, mot söder afsmalnande sjö i Öxnevalla, Torestorps m. fl. s:nar, Marks hd Vg. Från trakten har för öfrigt meddelats, att sjön är delvis omgifven af höga klippor ock »nog skulle kunna vara farlig för seglare» samt vidare att den — i motsats mot **Tolken** 2 — islägges sist af traktens sjöar. Hvad uttalet beträffar, har stamvokalen samma ljud som »**kona, bora**». Upplysningen torde vara tillräcklig för vårt ändamål : vokalen har i fsv. tydligen varit **ŏ.** Den i VGL IV anförda formen tyder på ett fsv. enstafvigt **Tolker;** jfr de å samma ställe förekommande skrifningarna **-scoghær, -uiðær** o. s. v.; **lygni, wæni** (: **Lyghnir, Vænir**)[2]. Nu uttalas emellertid namnet enligt uppgift med akc. 2. Slutligen må anmärkas, att det i VGL IV

[1]) Dock är att märka, att en gård **Tolerud** i Huggenäs sn, Näs hd Vrml., på 1400-talet skrefs **Thordaryd** ock att gården **Tolebo** i Skeda sn Ög. på 1300-talet hade formen **Thorthaboda.**

[2]) Jfr dock **tiðær** ~ **tiþir** därst.

förekommande sjönamnet väl äfven kan syfta på **Tolken** 2. Schlyt. VGL Reg. förlägger det emellertid utan reservation till Mark.

2) tol³ken² l. vanligare tur³ken², hvarom nedan ([**Tolkær** VGL IV. 11: 3[1], jfr ofvan ock nedan]; **Turken** Tuneld s. 171 [1741]; **Tolken** Hermelin 1808, GS 1 Ö 36), stor ock lång, mot söder afsmalnande sjö i Vings, Tvärreds ock Åspereds s:nar, Ås hd Vg. Sjön är enligt uppgift en fjällsjö, som saknar tillopp, är full af os ock om vintern farlig att befara. Törnebohm SGU Aa 21: 8 uppger, att den är särskilt utmärkt för sitt klara vatten. Hvad uttalet beträffar, har stamvokalen vanligen samma ljud som i »**bus, brune, lund**». Jag misstänker, att hos allmogen det ljud föreligger, som af LUNDELL tecknas *u* ock som stundom utgår från ett äldre ŏ[2]. Det i namnet uppträdande **r** är väl det l-ljud, som enligt P. A. Säve Ant. tidskr. 2: 158 förekommer i Vg. ock »ligger mellan **l** ock **r**» (*l*). Då jag för **Tolken** 1 fått den uppgiften, att detta namn i c k e uttalas »**turken**», måste TUNELD med sin ofvan anförda form åsyfta **Tolken** 2. Men däremot är det mycket osäkert, om formen **Tolkær** i VGL åsyftar denna sjö. Det är — såsom man kan se af en karta från o. 1688 ock en från 1781 — just denna som burit namnen **Ökern**, fsv. **Økrir**, ock det är föga troligt, att den i fsv. tid äfven hetat **Tolkær**. Det ser ut, som af någon anledning detta namn (**Tolken**) i yngre tid öfverflyttats äfven till **Tolken** 2, såvida ej rent af **Turken** är den rätta benämningen (hvilken ersatt det gamla **Ökern**) ock detta sedermera »förfinats» till det från annat håll kända **Tolken**.

I fsv. **Tolker** ha vi säkerligen för oss ett ord, som tillhör det allra älsta lagret af svenska sjönamn. Då jag nu öfvergår till att nämna något om dess härledning, må först i förbigående den etymologi afvisas, som en af mina meddelare förslagsvis framställt, nämligen att ordet vore att ställa till fsv. **torkænder** 'svår att känna igän' (någon gång äfven **tolkænder**[3]): jag nöjer mig med att hänvisa till den fsv. formen **Tolkær**. Vid aktgifvande på de båda sjöarnas form finner man, att de äro ganska lika hvarandra : de äro långsträckta ock afsmalna mot söder.

---

1) Jfr Ljungström Åhs s. 15.
2) Se Lundell Sv. lm. I. 2: 109 (1: 119).
3) Nor. Aschw. gr. s. 268 anm. 2.

Då det nu i sv. dial. finnes ett ord **tolk** m. 'kil', skulle möjligen en ock annan finna allan rättfärdighet vara uppfylld, om detta ord ock sjönamnet identifierades, så mycket mer som det nämnda ordet i holl. **tolk** 'liten staf', mht. **zolch** 'kloss' har direkta motsvarigheter ock det sålunda äger gamla anor. Men om sjönamnet är besläktat med detta ord — hvilket jag icke vill förneka — så är det i alla händelser icke betydelsen 'kil' som man får inlägga i detsamma trots analogien med sjönamnet **Kilen.** Båda sjöarna äro nämligen för stora, för att deras kilform skulle kunna hafva sprungit i ögonen på namngifvarna; det torde endast vara å en karta som den kan göra sig gällande. Vidare är icke betydelsen 'kil' den äldre hos ordet, något som framgår af den etymologiska utredning, som Lidén Vergl. sprachgesch. s. 81 ägnar besläktade bildningar: grundbetydelsen synes vara 'stock, käpp'. Man hade i alla händelser goda analogier för den föreslagna sammanställningen; jfr t. ex. **Bjälken, Gränkafveln, Gändeln, Klampen, Sparren, Stockaren, Stafsjön, Stångån** o. s. v. Det är ju därför möjligt, att namnet bör föras till eller rättare identifieras med ett urnord. ***tolkaʀ** 'stång, käpp l. dyl.' I alla händelser torde det kunna anses höra till den rot, från hvilken detta ord utgår. Man kunde ock tänka sig, att grundbetydelsen 'klyfva o. dyl.'[1] här föreligger ock att alltså sjönamnet **Tolker** är ett gammalt no-particip, ieu. ***dl̥gnó** 'klyfta l. dyl.'; jfr **Klysen, Klämmingen** o. s. v. Betydelsen passar förträffligt till sjöarnas naturförhållanden. Hvad som emellertid gör, att intet af dessa förslag fullt tillfredsställer mig, är den omständigheten, att man i det urgamla namnet **Tolken** hälst vill se det i åldriga sjönamn så vanliga **k**-suffixet; jfr t. ex. **Fryken, Järken, Virken, Örken** o. s. v. Därvid bör dock märkas, att denna afledning just kan hafva sin upprinnelse i någon eller några gamla no-bildningar, från hvilka ett »sjönamnssuffix» **k** möjligen aflöst sig.

Slutligen må nämnas, att namnet äfven kunde härledas ur roten i lat. **dolus,** gr. **δόλος** 'svek' (isl. **tál** f. 'list'?) o. s. v., hvilken för öfrigt Prellwitz anser sammanfalla med $\sqrt{}$ **dele** 'klyfva'. För att nu fatta mig kort anser jag sannolikast, att namnet är på ett eller annat sätt bildat af denna rot i betydelsen 'klyfva',

---

[1]) Se Lidén anf. st.

men har ingen bestämd mening om hvilken betydelse man bör tillägga detsamma. Rotbesläktade äro sannolikt **Tullan, Täljaren.**

Tolången tɷ³log²gen (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35), lång ock smal sjö på gränsen af Kättilstads sn, Kinds hd Ög., ock östgötadelen af Dalhems sn, N. Tjusts hd : **Tolingsö** (sannolikt af äldre **Töllangsø**, jfr **Stralangssæter : Strålången**), **Tolbäcken.** Sjön ligger icke långt från **Tolen** 1, ock det är tydligt, att i båda namnen den under denna art. behandlade stammen **tol-** ingår. **Tolen** förhåller sig till **Tol(l)ången** som t. ex. **Björken** till **Björklången, Viren** till **Virlången, Ören** till **Örlången** o. s. v.

Tomtasjön, se **Toften.**

Tomtetjärn, se **Näckungen.**

Ton, se **Tolen.**

Toren.

1)[1] (GS 4 Ö 36), liten sjö i Dalhems s:n, N. Tjusts hd Klm.

2) tɷ³ren² (enl. uppgift), liten sjö i Krokeks sn, Lösings hd Ög. : **Torstugan, Torsbärget, Torskär;** å GS 4 Ö 34 kallad Torsjön.

Om uttalsuppgifterna äro riktiga, är det icke omöjligt, att gudanamnet **Tor,** fsv. **þor,** isl. **þórr,** här ingår. Särskilt beträffande den förstnämnda sjön må framhållas, att den näjd, i hvilken den är belägen, är ganska rik på ortnamn, hvilka hafva eller kunna hafva en mytisk innebörd; jfr de närbelägna sjöarna Tynn (?), **Trollsjön** samt längre bort **Alguten, Frösjön,** sockennamnen **Odensvi, Locknevi** o. s. v. Samma namn uppträder äfven i **Torsjön** (GS 2 Ö 39) i Ö. Torsås sn, Konga hd Smål.[2], hvars fsv. namn föreligger i gårdnamnet **Thorsio** (1387)[3]. Sockennamnet skrefs år 1403 **Thorsaas**[4]. Socknen är ovanligt rik på fornminnen, i synnerhet efter **Torsån,** som rinner genom Torsjön ock utfaller i Åsnen ock omkring hvilken landet egentligen var odlat[5]; jfr äfven **Torsa kulle** i samma socken[6]. Namnet Torsjön förekommer för öfrigt GS 3 Ö 39, S. Möre hd Klm.; **Tore-**

---

1) Namnets uttal var obekant för den person från trakten, till hvilken jag vände mig med förfrågan.

2) Jfr Hyltén-Cav. Vär. o. vird. 1: 131. Sjön kallas i orten äfven Torsjösjön.

3) Enligt Lundgr. Språkl. int. s. 61.

4) Styffe Un.₂ s. 166. 5) Höjer 2: 275.

6) Hyltén-Cav. Vär. o. vird. 1: 132.

sjön 1 V 38 : **Torseböke** Hall., 3 Ö 38 : **Torshult** Smål.; **Torgöl** 3 Ö 36, **Toregöl** 4 Ö 38, **Torsvattnet** 2 V 32. Hit hör kanske också **Torserydssjön** (GS 1 Ö 39) i Odensjö sn, Sunnerbo hd Smål. : **Torseryd** (← ***þorsiørydh**); jfr **Torseryd,** Höreda sn, S. Vedbo hd Smål., som äfven kallas **Torsjö** ock sålunda uppkommit på samma sätt. Naturligtvis äro flera af dessa ord icke fullt säkra bevis på gudanamnets Tors förekomst i svenska sjönamn[1]. Jfr vidare **Allgunnen, Frövättern, Onsörjen, Tigotten, Ullen, Ullvättern, Åsnen, Åsunden** ock särskilt de enkla namnen **Tynn** ock **Ullen.**

Torkan tor³kan² (Hermelin 1802, Radloff 2: 140 [1805], GS 6 Ö 31), mindre sjö i Söderby-Karls sn, Lyhundra hd Uppl. Enligt Tham Sthlm s. 236 finnes en **Norra** ock en **Södra Torkan;** den ena af dessa sjöar kallas å GS 6 Ö 31 **Norrsjön.** Utan tvifvel föreligger här en afledning medelst det vanliga sjönamnssuffixet **k** af sv. adj. **torr,** isl. **þurr,** no. **turr,** växlande med de i-omljudda formerna fsv. **thyr, thør,** da. **tør,** hvaraf äfven adj.-abstr. **torka,** isl. **þurka**[2]. Namnet syftar på vattenbrist, som inträffar under den varma årstiden. Samma adj. ingår också i sjönamnen **Torrvarpen, Torrsjön**[3], **Torrgölen, Torregöl**[4], **Torrtjärn** (GS 2 V 33 Dals.). I fråga om **Torkesjön** (1 V 37 Vg.) ock **Torksjön** (2 Ö 34 Nke) är det ovisst, om dessa namn utgå från sbst. **torka** eller förutsätta enklare namnformer af samma art som **Torkan.** En ånamnsstam **þurk-** l. **þyrk** synes ingå i no. ortnamnet **Torke** (**a þyrkine**); jfr Rygh Elven. s. 273. Till de motsvarande fsax. **thurri,** fht. **durri** höra ortnamnen **Thurre, Durraha, Durrenaha, Durrenbach** m. fl.[5]. Äfven erinras om eng. **Dry lake, river, creek** o. s. v.[6]. En skog **Torren** om-

---

[1]) Om detsamma såsom ingående i nordiska nomina propria se för öfrigt Lundgr. Språkl. intyg s. 50 f., Spår af hednisk tro s. 8 f., Steenstrup dHist. tidsskr. 6 R 6: 385, Nordlander Minnen s. 7.

[2]) Se utförligare Hellqu. Ark. 7: 55, 145; 14: 176.

[3]) GS 1 V 37 Hall., 2 Ö 35 : **Torsebo** Ög., 2 V 33 Dalsl., det senare uttalat *tøsø* i Torrskogs sn, år 1531 skrifvet **Torskog** enligt Styffe Un.₂ s. 148 : kanske alltså af annat ursprung?

[4]) GS 3 Ö 39, 3 Ö 37 Smål.

[5]) Förstem. 2: 1400 f., Heeger Germ. besiedl. d. Vorderpfalz s. 28 (Progr. d. k. hum. gymn. zu Landau).

[6]) Se Egli Nom. geogr.

nämnes af TUNELD 1785 från Uppl. (I. 1: 52). Jfr äfven **Torskabotten** (slutet).

Beträffande a-formen kunna t. ex. sjönamnen **Kornan, Lyan, Skiran** jämföras; beträffande k-afledningen **Falken** (om namnet hör till adj. fal), **Jälken** (om till fht. elo), **Kälken** (om det hör till kall), **Silken, Tjurken, Virken, Örken**. Möjligen har sjön fått sin k-afledning genom anslutning till namnet å den närbelägna stora **Järken**; jfr det analoga ock säkert konstaterade förhållandet vid **Arken** ~ **Virken, Käxten** ~ **Risten** m. fl.

Torkelsjön o. s. v., se **Janhåksen.**

Torlen, se **Tolen.**

Torn, se **Tolen.**

Tor(n)björnstjärn, se **Janhåksen.**

Torrvarpen tor³var²pen (*tôrvårpən*) (**Tovarpen** Lotter c. 1750; **Torrvarpen** Fernow s. 13 [1773], Nora bärgsl. s. 56 [1791], GS 2 Ö 31), stor sjö i Grythytte sn, Grythytte bärgsl. Vstml. : **Torrvarpssund,** år 1684 skrifvet **Torrvarpsund**[1] : den hos LOTTER förekommande formen **Tovarpen** vore sålunda felaktig. Om förra leden se **Torkan,** om senare **Råvarpen,** till hvilken artikel för öfrigt hänvisas.

Torskabotten, af allmogen uttalat tor³skabot³na (snarast -e-) eller ofta blott bot³na² (**Torskabotten** GS 1 V 36; **Torskebotten** SGU Ab 7: 10), liten sjö i Skallsjö sn, Vätle hd Vg., mellan sjöarna Säfvelången ock Ömmern : **Torska.** Senare leden, sv. **botten** o. s. v., har här samma betydelse som i de under **Fillbon** anförda sjönamnen, d. v. s. '(det inre af en) vik' l. ngt dyl. Sjön Torskabotten är belägen vid sjön Ömmern på samma sätt som sjön **Vassbotten** vid Vänern ock som sjön **Tibon** (← ***Tibotn**) vid eller nära Tisaren.

Torskabotten betyder alltså 'viksjön vid **Torska**'. Men detta senare gårdnamn innehåller själft utan tvifvel sjöns äldre namn ***Torske** eller ***þorske**; jfr **Loka : Loken, Rägna : Rägnaren, Vira : Viren** m. fl. m. fl. Detta är en bildning af samma art som sjönamnen **Grosken, Gräsken** (?), **Sansken** ock möjligen **Svänsken** m. fl., snarast hörande till adj. **torr** (se **Torkan**)[2].

[1]) Norask. ark. 1: 288; möjligen något normaliserat.

[2]) Med afseende på växlingen af **k-** ock **sk-**suffix i nordiska ord se Hellqu. Ark. 7: 143, Nor. Sv. etym. s. 27.

Däremot hör nog namnet icke till sv. dial. **tor(s)k** 'groda'; att dömma af Rz s. 747 är för öfrigt ordet i denna form uteslutande brukligt i Norrl. ock Dalarna. Häraf kommer emellertid det norrl. namnet **Tosktjärn.** Jfr **Frösjön** (under **Frövättern**), hvilket namn icke alltid innehåller gudanamnet **Frö,** utan stundom äfven sv. dial. **frö** 'groda', samt **Frögölen, Frötjärn,** där detta ord säkerligen uppträder (se närmare **Frödingen**).

Tostholmen **tos³thol²men** (GS 1 Ö 37), liten smal ock långsträckt sjö i Håcksviks sn, Kinds hd Vg. : **Tussered.** Med afseende på senare leden äro **Holmen** ock **Vikholmen** att jämföra. I föreliggande fall visar dock gårdnamnet, att ordet **holme** ursprungligen ej tillhört sjönamnet. Detta synes vara en ellips af ett ***Tostholmasjön,** i hvilket tydligen ingår en benämning på någon i sjön belägen ö. Första leden i detta önamn, ***Tostholmen,** kan man icke gärna skilja från första leden i namnet å den vid sjön liggande gården **Tussered,** om också dettas form numera är betydligt afvikande. **Tussered** utgår väl sålunda från ett ***Tostared** l. dyl., hvilket kanske är identiskt med sockennamnet **Tostared** i Marks hd Vg., af hvilket inga äldre former äro kända, samt det bohuslänska gårdnamnet **Tosteröd** (GS 2 V 34) i Bottna sn, Kville hd Boh., hvaraf **Tosterödssjön.** Men nu finnes äfven i Norge ett motsvarande gårdnamn, **Tosterud.** Ett sådant, i Ferings hd förekommande skrefs i fno. **þosteinsrudh,** år 1617 **Thosterud,** hvadan också Rygh NG 2: 423 härleder det ur personnamnet **þorsteinn** eller det däraf bildade smeknamnet **Toste.** Samma ursprung vill man naturligtvis äfven finna i de nämnda svenska namnen. Åtminstone i socknen Tostered finnes mig veterligen ingen sjö, med hvars namn sockennamnet kan vara sammansatt : den ligger omkring sjön Lygnern, hvars namn är urgammalt. Möjligare är, att namnen **Tussered** (: **Tostholmen**) ock **Tosteröd** böra skiljas från det no. gårdnamnet ock att de innehålla en sjönamnsstam **Tost-** (eller **þost-**). Vid båda gårdarna ligga sjöar, hvilkas gamla namn man väntar sig finna i gårdnamnen. Med afseende på **Tosteröd** må nämnas, att i närheten en gård **Vattneröd** är belägen, hvars namn naturligtvis betyder 'röjningen vid sjön'. Beträffande namnet **Tussered** framhåller jag, att det a priori är sannolikare, att såväl detta som sjö- (eller ö-)namnet **Tostholmen** utgå från en sjönamnsstam **Tost-** (**þost-**) än från ett personnamn. Slutligen tycks i sjönamnet

Tostesjön (GS 1 Ö 39) en dylik stam uppträda. Något bestämt afgörande kan jag ej träffa. Ha vi i sjönamnet **Tostholmen** ett personnamn **Toste**, är det förra fullständigt sekundärt. Ingår här åter en sjönamnsstam **Tost-** (**þost-**), är häraf ett önamn **Tostholmen** bildat som **Bolmsö** : **Bolmen**, **Hallarö** : **Hallaren**, **Yngö** : **Yngen** o. s. v., ock detta önamn har sedan öfverflyttats på sjön[1]; jfr no. ånamnet **Snødøla**, som ursprungligen tillkommit den dal, genom hvilken ån flyter. Af samma sjönamn **Tost-** har **Tussered** (← *****Tostared**) uppkommit såsom t. ex. **Allgunnaryd** af **Allgunnen**. Betydelsen af denna stam **Tost-** är mig obekant. Man kunde erinra om no. älfnamnet **Tossa**, hvilket möjligen hör till no. **tosa** 'rassla'; jfr Rygh Elven. s. 274.

Toten **tø⁴ten** (GS 4 Ö 36), liten sjö i Gladhammars sn, S. Tjusts hd Klm., nära den större Ekenässjön. Namnet torde vara etymologiskt identiskt med följ. namn. Det utgår i så fall från fsv. **þötter**, som äfven utvecklat sig till sv. **tott** = isl. **þóttr**, gen. **þáttar**, hvartill hör den analogiskt bildade nominativformen **þáttr** = sv. **tåt**. Här föreligger alltså sannolikt ett s. k. jämförelsenamn af samma art som **Pungen**, **Skrufven**, **Spiken**, **Spjuten** o. s. v. Snarast ha vi här att söka betydelsen 'tott', hvarvid namnet bör fattas i enlighet med den förklaring, som föreslagits för **Testen** 1. Jfr särskilt **Tottsjön** vid den betydligt större sjön Skagern (se följ. namn).

Totten **tot⁴ten** (Rääf 5: 14), liten sjö i Malexanders sn, Ydre hd Ög. Namnet är eg. best. form af sv. **tott** ock sålunda på sätt ock vis identiskt med **Toten**, till hvilken artikel för öfrigt hänvisas. Jfr **Tottsjön** (GS 2 Ö 33), mycket liten sjö vid sjön Skagern; se **Testen**.

Tramsjön, se **Näckungen**.

Tran **tra⁴n**.

1) (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35), liten sjö i södra delen af Åtvids sn, Bankekinds hd Ög., nära sjön Glan.

2) (GS 3 Ö 35), liten sjö i norra delen af Åtvids sn, Bankekinds hd Ög.

Namnet anser jag vara best. form af ett fsv. ***traþ** f. = fno. **trǫð**, gen. **traðar**, hvars grundbetydelse är 'upptrampad plats', men som i no. ortnamn användes om boskapsfålla, in-

[1]) Möjligen genom ellips af ett **Tostholmasjön**, se ofvan.

hägnad äng, om jordstycke, som ligger i träda m. m.[1] = no. **tra(d)** 'kringgärdad ängslott' : sv. **träda** ~ fno. **troða.** Sjönamnet är alltså ett jämförelsenamn af samma art som de på **-gården** (t. ex. **Järn-, Näfvergården**), kanske äfven **Toften.**

***Trana,** fsv. älfnamn, se följ. art.

Trantern (GS 2 Ö 34), liten göl i Askersunds landsförsamling, Sundbo hd Nke. Namnet faller egentligen icke inom området för denna afhandling. Det är helt enkelt en sammansättning med en obruten form af sbst. **tjärn;** jfr de närliggande **Kvatern** ock **Fagertärn** (så kallat för sin rikedom på vackra näckrosor[2]). Första leden är fogelnamnet **trana** (= fsv. isl.). Jfr **Transjön**[3], **Trantjärn**[4], **Trangölen** (3 Ö 36). Jfr gårdnamnet **Tranessio** (1407 enl. SD NS I), äldre **Tranusiø**[5], nu **Transjö,** Hjortsbärga sn Smål. Ett älfnamn **Trana** ingår för öfrigt i de fsv. namnen **Trana** (qvarn) ock **Tranunæs** (1354, 1378 enl. SRP nr 163, 1325) Ö. Eneby sn Ög. Jfr de fno. älfnamnen **Hauka, Kráka, Títa, Ugla.**

Trasken (Tuneld[6] enl. Lex. 6: 200) Skällviks sn, Hammarkinds hd Ög.; nu antagligen alldeles eller nästan igängrundad. Namnet kunde tänkas höra till sv. **traska** 'gå med möda ock med långsamma steg', **trask** 'tung ock matt gång' Ög. (enl. Rz s. 758), ock betydelsen är då att jämföra med den hos sjönamnen **Lammen, Lunten, Såken, Tåkern** m. fl. Mindre sannolikt är väl, att namnet bör förklaras som **Tran** ock innehåller en bildning på **-sk** af det i detta namn ingående grundordet.

Tredjesjön, se **Treen.**

Treen **tre⁴en** (**Tren** Fernow s. 9 [1773]; **Treen** Hermelin 1808, GS 1 V 31), ganska betydlig sjö i Gunnarskogs sn, Jösse hd Vrml. : **Treskog** (: **Treen** = **Gunnarskog** : **Gunnern** = **Mangskog** : **Mangen** o. s. v.). Sjön är enligt uppgift naturskön ock holmrik. Hvad härledningen beträffar, skulle sannolikt äldre former af gårdnamnet **Treskog** lemna viktiga upplysningar,

[1]) Rygh NG Indl. s. 82.
[2]) Se för öfrigt **Djupen** 5, **Koten, Ursten** (af ***Ulfstærn**).
[3]) GS 1 Ö 39, 3 Ö 39 : **Transjö,** 3 Ö 35, 3 Ö 31.
[4]) GS 2 V 34, 1 V 33, 2 V 32.
[5]) SD 4: 811; se Kock Ark. 10: 315.
[6]) Namnet har jag ej påträffat i de upplagor af TUNELD, som stått till mitt förfogande.

men några sådana stå mig ej till buds. Det finnes emellertid åtskilliga svenska sjönamn, som synas vara eller säkert äro bildade af eller sammansatta med räkneordet **tre** eller motsvarande ordinaltal. Af dessa hafva åtskilliga afseende på sjöarnas trekantiga form, t. ex. **Trehörningen, Trekanten, Treskaten, Tresticklen** samt väl äfven **Treingen** ock det där omtalade **Triasjön**, hvilket senare säkerligen utgår från ett osammansatt namn. En annan tolkning är afgjort att föredraga för **Tredjesjön** (GS 3 Ö 40) på gränsen af Åryds sn, Bräkne hd Blek. Här ingår tydligen ordinaltalet **tredje**, ock namnet afser väl alltså ordningen i förhållande till två af de många kringliggande sjöarna. Jfr de likaledes blekingska sjönamnen **Fjärsten** ock **Nästen**, vidare **Mien, Yttern** m. fl. Ännu flera jämförelsepunkter erbjuder sjönamnet **Trettondetjärn** (GS 2 Ö 32 Vrml.[1]) samt bäcknamnet **Tolfftebäck** (1569)[2]. På samma sätt bör man nog äfven förklara **Tresjön** (GS 3 Ö 40) Edestads sn, Bräkne hd Blek., nära Härr- ock Skärsjöarna, samt sjönamnet **Trigölingen**. I detta sammanhang böra äfven nämnas **Trytjärnarna** (GS 1 V 34 Dalsl. ock 1 V 32 Vrml.), i båda fallen benämning på tre mycket små, nära hvarandra liggande tjärn, samt no. **Tryvandene**, hvarom se Rygh NG 2: 100, samtliga namnen af formen **try** 'tre'. Af dessa tre serier af sjönamn, som beteckna form, ordning ock antal, för jag **Treen** hälst till den andra. Med särskild tanke på **Tredjesjön** kan man för vårt sjönamn ansätta ett fsv. ***þridhi** → ***Thrēdhe** → ***T(h)ree**, af ordinaltalet þridhi 'tredje'. Enstafvighetsakcenten kan bero på anslutning till **Mangen**. Det skulle sålunda betyda **Tredjesjön** i förhållande till de närbelägna Trehörningen ock Mangen. Ett egendomligt sammanträffande är emellertid, att liksom den närmast Treen belägna sjön är Trehörningen, så ligger i alldeles samma riktning i förhållande till Tredjesjön ock närmast denna en sjö, som å kartan kallas Trehörnasjön. Med afseende på läget förhålla sig Treen till Trehörningen ock Mangen (i Jösse härad Vrml.) på samma sätt som Tredjesjön till Trehörnasjön ock Kroksjön

[1]) **Sjundasjön** (GS 5 Ö 33) i Vårdinge sn Sdml. är däremot icke sammansatt med ordinaltalet **sjunde**, utan med gårdnamnet **Sjunda** eller Sjuenda (← ***Sjöända**, ett vanligt ortnamn). Det bekanta **Sjunnefallet** i Smål. har i äldre tid sannolikt hetat ***Siuþandi : siuþa**, sv. **sjuda**.

[2]) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 11.

(i Bräkne hd Blek.). Slutligen må nämnas, att något spår icke finnes af något älfnamn, af hvilket sjönamnet **Treen** kunde vara aflett. Namnet å den vid sjöns norra ända liggande gården **Fredros** visar hän på ett älfnamn ***Friþ**, gen. ***Friþar**, hvaraf ***Friþaros** liksom **Rottneros** : ***Rotn**, se **Rottnen** ock där anförda ex. Om möjligheten af släktskap med fsv. sjönamnet **Triþir** se d. o.

Fsv. **Treffler,** se följ. namn.

Trehörnan, se följ. namn nr 41, 43 ock jfr fsv. sjönamnet **þræhyrnæ,** som äfvenledes behandlas i följ. art.

Trehörningen **tre³hö²rningen.**

1) **Västra** o. **Östra** (GS 2 Ö 39) Vislanda sn, Allbo hd Smål.

2) (GS 3 Ö 39) Medelstads hd Blek., ö. om sjön Selången.

3) (GS 2 Ö 38) Slätthögs sn, Allbo hd Smål.

4) (GS 3 Ö 38) Kråksmåla sn, Hanbörds hd Klm.

5) (GS 3 Ö 38) Älghults sn, Uppvidinge hd Smål.

6) (GS 1 V 37) Hajoms sn, Marks hd Vg.

7) (GS 3 Ö 37) Virserums sn, Aspelands hd Klm. Denna sjö har i fsv. tid hetat **þræhyrnir** (**Thræhørnir**), såsom framgår af det år 1418 från samma sn omtalade **Træhørnisholm** (SD NS 3: 349).

8) (GS 3 Ö 37) mellan Lönnebärga sn, Aspelands hd, o. Pelarnes sn, Sevedes hd Klm.

9) (GS 1 V 36) Lundby sn, Vättle hd Vg.

10) (GS 1 V 36) Hålanda sn, Ale hd Vg.

11) (GS 1 Ö 36) Ölsremma sn, Kinds hd Vg.

12) (GS 2 Ö 36) strax norr om sjön Sommen, Ög.

13) (GS 3 Ö 36) Horns sn, Kinds hd Ög.

14) (GS 4 Ö 36) Blackstads sn, S. Tjusts hd Klm.

15) (General Landkort öfv. Vg. o. 1688, GS 1 V 35) Fors sn, Flundre hd Vg. : **Trehörningen.**

16) (GS 1 V 35) Hjärtums sn, Torpe hd Vg.

17) (GS 2 Ö 35) Rinna sn, Göstrings hd Ög. : **Trehörningstorp.**

18) (GS 3 Ö 35) Malexanders sn, Göstrings hd Ög.

19) (GS 4 Ö 35) Ukna sn, N. Tjusts hd Klm.

20) (GS 4 Ö 35) Yxnerums s:ns skate, N. Tjusts hd Klm. Om man betänker, att t. ex. **Stralangssæter** i nsv. uppträder som **Strålsäter,** synes det visst icke omöjligt, att det vid sjön belägna **Trinntorp** i äldre tid kunnat heta **Trehörningstorp** eller snarare **Trehörnatorp** (jfr nr 23).

21) (GS 4 Ö 35) Gryts sn, Hammarkinds hd Ög.

22) (GS 2 Ö 34) Älgarås sn, Vadsbo hd Vg.

23) **Stora** o. **Lilla** (General Landkort öfv. Vg. o. 1688, GS 2 Ö 34) Tivedens sn, Vadsbo hd Vg. Det är möjligen den större af dessa, som i VGL IV. 11: 3 kallas **þræhyrnæ**[1] (-nn-).

24) (GS 2 Ö 34) Tivedens sn, Vadsbo hd Vg.

25) (GS 2 Ö 34) Godegårds sn, Finspånga läns hd Ög.

26) (GS 3 Ö 34) Ljungs sn, Gullbärgs hd Ög.

27) (GS 3 Ö 34) Simonstorps sn, Bråbo hd Ög.

28) (GS 2 Ö 34) Hammars sn, Sundbo hd Nke : **Trehörningen.**

29) (GS 3 Ö 33) Finnerödja sn, Vadsbo hd Vg.

30) Samma namn bäres med all sannolikhet af en liten trekantig sjö, hvilken att dömma af kartan (GS 2 Ö 33) är belägen i Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl., eller i närheten däraf ock vid hvilken en gård **Trehörningen** är belägen. Namnet å sjön finnes ej upptaget å GS.

31) (GS 4 Ö 33) Hyltinge sn, Villåttinge hd Sdml.

32) (GS 5 Ö 33) väl i Kärnbo sn, Selebo hd Sdml.

33) (GS 2 Ö 32) Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml. : **Trehörningen.**

34) (GS 2 Ö 32) Nora sn, Nora bärgsl. Vstml.

35) (GS 5 Ö 32) Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml.

36) (GS 5 Ö 32) Erstaviks sn, Svartlösa hd Sdml.

37) (Hermelin 1808, GS 1 V 31) Gräsmarks sn, Fryksdals hd Vrml., på gränsen till Gunnarskogs sn, Jösse hd.

38) **Norra** o. **Södra** (GS 2 Ö 31) Färnebo sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

39) (GS 2 Ö 31) Hällefors sn, Grythytte bärgsl. Vstml.

40) (GS 3 Ö 31) Västanfors sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. : **Trehörningen.**

41) (GS 5 Ö 31) Rimbo sn, Sjuhundra hd Uppl.; af Radloff 2: 63 (1805) kallad **Trehörnan.**

42) (*trìhèn̨ìŋən*) (GS 5 Ö 31) Fundbo sn, Rasbo hd Uppl.

43) (GS 6 Ö 31) Lohärad sn, Lyhundra hd Uppl.; af Radloff 2: 109 (1805) kallad **Trehörnan.**

---

[1]) Hdskr. L. **Treffler**, N. **Træflor** enl. Schlyt. VGL. Härledningen af denna namnform är mig obekant.

44) (GS 6 Ö 30) Ununge sn, Närdinghundra hd Uppl.

Namnet torde dessutom uppträda å åtskilliga ställen, om hvilka mina källor ej lemnat någon upplysning; ett ock annat likalydande namn kan för öfrigt ha undgått mig, så mycket mer som så benämnda sjöar ofta äro mycket obetydliga till omfånget. I Säby sn, N. Vedbo hd Smål., finnes enl. GS 2 Ö 35 en liten trekantig sjö, vid hvilken gården **Trehörningstorp** är belägen. Från de landsändar, som icke direkt falla inom området för denna afhandling, må nämnas **Trehörningen** (GS 3 Ö 31 Dalarna). Samma namn förekommer flera gånger i Ångerm.[1], dessutom på några ställen i södra Norge (Rygh NG 2: 103); ock efter så benämnda sjöar ha äfven där gårdar blifvit uppkallade. Nästan alla här anförda sjöar ha en mer eller mindre tydligt utpräglad trekantig form. Namnet är naturligtvis identiskt med sv. **trehörning**, jfr för öfrigt **Hörningen, Trekanten, Treskaten, Trestickeln** samt med afseende på första leden äfven **Treen, Treingen, Trigölingen.** I vissa fall är emellertid afledningen **-ing** af yngre datum som i t. ex. sjönamnen **Vinningen, Yxningen.** Så har nr 7 i fsv. tid kallats **þræhyrnir** (**Thræhørnir**); ock med formen **þræhyrnæ** VGL IV. 11: 3 åsyftas möjligen nr 23. Detta senare namn kan innehålla fsv. **hyrna** (sv. **hörna** ←·***hurn̥iōn** : **horn**), men är snarare oblik kasus af ett ***þræhyrni**; jfr **Hörnan.** Om dylika sjönamnsbildningar på **-i̯an** se för öfrigt afd. II, s. 23 f. Vidare erinras därom, att **Trehörningen** 41, 43 af Radloff kallas **Trehörnan** (se ofvan). Med **þræhyrnæ** ock **Trehörnan** bör namnet **Trehörnasjön** sammanhållas, GS 2 Ö 35 : **Trehörna** ock 3 Ö 35, båda i Ög. Sannolikt föreligger här en yngre sammansättning af samma namn. — Slutligen må nämnas, att sjönamnet **Trehörningen** tidigast är mig bekant från Blaeu 2: 17 (1663, efter Bureus), där sannolikt nr 42 eller 43 (eller 44?) åsyftas.

Treingen (GS 1 V 38) Krogsereds sn, Årstads hd Hall. : **Tränshult.** På grund af sjöns form anser jag, att namnet är bildat af räkneordet **tre** ock sålunda har samma betydelse som **Trehörningen** o. d., hvarom ofvan. I fråga om bildningen må anföras, att Rygh NG 3: 261[2] anser som sannolikt, att det no.

[1]) **Tri(j)hörningen** (från mitten af 1500-talet) hos Nordlander Ångerm. fiskev. s. 20.

[2]) Jfr härtill äfven samma arb. IV. 2: 306.

gårdnamnet **Tvengsbärget** utgår från ett äldre ***tveingr** eller ***tveungr**, af räkneordet **tveir**, ock sålunda egentligen betyder 'det tvetoppade (bärget)'; jfr **Tvängen.** Samma sjönamn, fsv. ***þreinger** eller ***þreunger,** ingår efter mitt förmenande i **Trängsjön** (GS 3 Ö 38) Fagerhults sn Klm., hvilket senare sammansatts med **-sjö.** Icke synnerligen långt därifrån, på gränsen af samma socken, ligger **Tränsjön,** hvars namn jag äfven för hit[1] (se dock **Trän**). I detta sammanhang bör snarast namnet å den likaledes i Fagerhult belägna **Triasjön** omtalas. Namnen å de närbelägna **Triabo** ock **Tribäck** visa, att sjönamnet älst varit osammansatt, kanske alltså egentligen identiskt med **Treen.** Det nämnes dock här, emedan att dömma af kartan namnet sannolikt har afseende på formen. Äfven **Trängsjön** ock **Tränsjön** kunna mycket väl ha samma betydelse. Gårdnamnet **Tränshult** beror väl på ett äldre ***þre(i)ngshult** l. dyl.; jfr t. ex. **Darsbo** vid **Dagaren, Flishult** vid **Flögen** ock andra fall, där sjönamnet såsom ingående i en sammansättning utvecklats på annat sätt än som enkelt ord. — I detta sammanhang kan äfven erinras om det norska häradsnamnet **Trænen,** fno. **þriðna,** som af Rygh NG 16: 161. 408 anses kunna utgå från ett ***þrið** 'tretal' ock syfta på de tre mäst framträdande tinnarna på en af häradets hufvudöar. — Slutligen hänvisas för vidare upplysning till **Träningen,** namn på en sjö nära Treingen.

Trekanten **tre³kan²ten.**

1) (GS 5 Ö 32) Brännkyrka sn, Svartlösa hd Sdml.

2) (GS 3 Ö 31) V. Våla sn, Norbärgs hd Vstml.

Namnet, af räkneordet **tre** ock sbst. **kant,** är likbetydande med **Trehörningen, Treskaten, Tresticke1n** o. s. v. Det kan ej vara gammalt, ty ordet **kant** är lånat från lågtyskan ock icke säkert belagt i fsv. tid; jfr det som tillnamn använda fsv. **kante** Södw. I Vstml. finnas många relativt unga sjönamn; se t. ex. **Kloten** ock öfversikten.

Tren, se **Treen.**

Treskaten **tre³ska²ten** (**Treskaten** GS 4 Ö 32, SGU Aa 18: 43; **Treskatan** Tham Nyk. s. 174) Länna sn, Åkers hd Sdml.

[1]) Att namnet älst varit osammansatt, kan möjligen styrkas af namnet å det ett stycke från sjön belägna **Trändenäs**; jfr **Trändesjön** (GS 3 Ö 38) Klm. De af allmogen använda uttalsformerna äro mig obekanta.

Namnet innehåller räkneordet **tre** ock sv. dial. **skate**, fsv. **skati** 'topp, spets'; jfr **Trehörningen**, **Trekanten**, **Trestickeln** o. s. v. samt no. gårdnamnet **Tresnippen** (Rygh NG IV. 1: 179). Den hos THAM anförda formen **Treskatan** har enl. uppgift ingen motsvarighet i namnets uttal.

Trestickeln **tre³stik²keln.**

1) (i **þristikill** . **Or þristikli** Gränsdokument från 1273[1]; **Tristikelsjön** 1580[2]; **Trästickelen** Tuneld [II] 5: 156 [1790]; **Trestickeln** GS 2 V 35) på gränsen mellan Dals, Ryrs, Vadsbo, Skredsviks m. fl. s:nar, Lane hd Boh. ock Valbo hd Dalsl.; enligt Lignell Dal. 1: 15 äfven kallad **Trehörningen.**

2) (GS 2 V 34), liten göl i Gesäters sn, Vedbo hd Dalsl.

3) (GS 1 V 34), liten sjö i Högsäters sn, Valbo hd Dalsl.

4) se **Trästicklan.**

Namnet är, såsom redan Nor. Sv. etym. s. 69 anmärkt, sammansatt med no. fsv. isl. **stikell** 'spets, tagg', etymologiskt motsvarande sv. insektnamnet **stekel**; jfr **Tickeln.** Det betyder alltså 'treudden'; jfr **Trehörningen**, **Trekanten**, **Treskaten** o. v. v. Samma ord ingår äfven i **Tresticketjärn** (GS 2 V 33 Boh.) samt — utom Sveriges gränser — i **Trestikkel Kjærn** Buskeruds amt Norge, sannolikt äfvenledes kallat **Trestickeln.** En folketymologisk ombildning af detta namn är vidare sjönamnet **Trästickan** (se d. o.). Sjönamnet uppträder sålunda inom ett mindre, begränsat område : i Boh., Dalsl. ock angränsande trakter af Norge. Besläktade ortnamn finnas för öfrigt i Norge, de äro dock kanske icke direkt bildade af det nämnda **stikell**, utan snarare af det därmed nära sammanhängande no. **stikle** m. 'påle, stång' (se Rygh NG 1: 22). Dessutom har emellertid ett älfnamn fno. ***Stikla** förekommit, hvilket å anf. st. föres till fno. **stikla** 'hoppa'.

Trettondetjärn, se **Treen.**

Triasjön, se **Treingen.**

***Triþir** har utan tvifvel varit det fsv. namnet på den sjö, som i äldre tider varit belägen vid gården **Trishult** Lannaskede sn, Östra hd Smål., ock hvars forna, ganska vidsträckta område

[2]) AfnO 1844—45, s. 160; NGL V. 2: 834.
[3]) Lignell Dal 1: 20.

numera upptages af de s. k. Ljunganäsa mossar. En mindre vattensamling finnes ännu kvar. Gårdnamnet skrefs år 1376 Tridhishult[1], hvilket bildats af sjönamnet *Triþir som t. ex. fsv. Flidhishult af *Fliþir (se Flögen). Om namnets härledning har jag ingen mening. Om sjönamnet Treen o. s. v. hör hit, måste den för detta namn föreslagna härledningen uppgifvas på grund af den här ofvan uppvisade fsv. formen med begynnande t.

Trigölingen tri³jö²ligen (*trìjø̀ľıŋən*) (GS 5 Ö 30), mycket liten sjö i Björklinge sn[2] (Norunda hd), å Bälinge häradsallmänning, Uppl. Sjön har tydligen i kanske icke så synnerligen aflägsen tid utgjort en del af en större vattensamling, i hvilken äfven Risbosjön, Näfvergården ock Mårsaren ingått. Namnet är i alla händelser icke urgammalt. Om senare leden se Medgölingen. Första leden är naturligtvis räkneordet tre; jfr uppl. Trihörningen (se Trehörningen). En meddelare anser det vara möjligt, att namnet syftar på sjöns form. Men det är sannolikare, att det är att tolka som sjönamnet Treen ock alltså betyder 'den tredje sjön (eller gölen)' i förhållande till Risbosjön ock Näfvergården. På samma sätt betyder Medgölingen 'den i mitten eller mellan belägna'.

Trihörningen, se Trehörningen.

Trindeln, se Trinneln.

Trinneln trin³nel²n l. **Trinningen** trin³nigen² (Trindeln Tham Nyk. ss. 14, 232), egentligen en vik af Östersjön i Bälinge sn, Rönö hd Sdml.; å GS 5 Ö 34 samt äfven af Tham anf. st. kallad Tvären. Benämningarna Trinneln ock Trinningen förekomma i synnerhet bland allmogen, särskilt den äldre generationen. Som viken har en utpräglat rund form, hör namnet utan tvifvel till sv.-da. trind 'rund' = fsv. trinder ock är närmare bestämt identiskt med sv. dial. trinnel m. 'krets' (Rz s. 752), fsv. trindhel 'krets, rundhet', jfr ags. tryndel ds. Naturligtvis kan l äfven fattas som en själfva sjönamnet tillkommande afledning (jfr Hummeln o. a.); men jag föredrager den ofvan gifna tolkningen. Nyssnämnda adj. trind ingår äfven i Trindtjärn (GS 1 V 32, 1 Ö 31 Vrml.); möjligen bör äfven Trinnerudstjärn (1 V 33 Vrml.) : Trinnerud jämföras, i hvilket fall gårdnamnet

[1]) Styffe Un.₂ s. 167.
[2]) Enl. annan uppgift i Skuttunge sn.

innehölle sjönamnet i en äldre osammansatt form. Ordet förekommer äfven i anglosaxiska ortnamn, särskilt i förbindelse med **léah** 'äng o. d.'; se Middendorff Aeng. flurn. s. 136. I fråga om betydelsen erinras om det under fsv. ***Runnir** anförda **Rundsjön** samt om **Gällringen** ock **Valen** (jfr **Säfveln**).

Trishult, gårdnamn, se ***Triþir.**

Trollsjön, se **Näckungen.**

Tron ingår som senare led i **Half-, Stortron,** till hvilka artiklar för öfrigt hänvisas. Det senare namnet har i äldre tid varit enkelt; jfr gårdnamnet **Trosby.** Här må tilläggas, att ett osammansatt sjönamn **Troen** enligt Tuneld s. 101 (1741) äfven finnes i Dalarna, samt att GS 1 Ö 31 från Vrml. anför ett **Trotjärn.**

Ett sjönamn ***Trōr** synes också böra förutsättas för gårdnamnet **Troserum** Eds sn, N. Tjusts hd Klm., år 1486 skrifvet **Trorsrum**[1] ock år 1500 **Trossrwm**[1]. I fråga om det i **Trorsrum** uppträdande (andra) **r** kunna jämföras fsv. **Mælirsaker, Vidhersrum** o. s. v. jämte **Mælis-, Vidhis-.** Emellertid finns vid Troserum numera ingen sjö, men väl en å. Om formen **Trors-** beror på skriffel, kunde man ju äfven tänka på det i följ. art. behandlade gamla ånamnet **Tros-.** Ha vi att i dessa namn på **Tro-** söka ett urgammalt vattendragsnamn, synes det mig ganska sannolikt, att här föreligga släktingar till sskr. **dráti** 'löper, skyndar'; se närmare under **Tros-.**

Trōs- är en fsv. älf- ock sjönamnsstam, som ingår i det gamla namnet på den genom Trosa sn, Hölebo hd Sdml., flytande ansenliga Trosaån. Efter ån har utom socknen äfven **Trosaby** ock staden **Trosa** uppkallats. Den senare skrefs o. 1314 **Trosö** ock senare **Trosa**[2]. Ån kallas under medeltiden **Trosbo aa** (1400)[2]. Hit hör väl också **Trösan,** namn på en å i Grythytte sn Vstml. Om möjligheten, att fsv. **Trossrwm,** nu **Troserum** Eds sn Klm., äfven innehåller denna älfnamnsstam, se under **Tron.** Skulle jag våga någon gissning beträffande härledningen af detta säkerligen urgamla vattendragsnamn, ville jag föreslå att föra det till en utvidgad form af den rot, som ingår i sskr. **dráti** 'löper, skyndar', gr. διδράσκω 'springer' o. s. v. En dylik betydelse är ganska vanlig i älf- ock sjönamn; se t. ex. **Fem-**

---

1) Vadst. kl. jordeb. s. 197. 2) Styffe Un.$_2$ s. 228.

lingen, Funningen, Leken, Matlöpen, Skut-, Svinnaren, Vimmern, Visken, Vismen; jfr äfven t. ex. gall. flodnamnet Sarnus : sskr. saráṇa 'springande'[1]. Möjligen föreligger en mera direkt motsvarighet till de utomgermanska orden i sjönamnen Tron o. s. v.

Trosa, socken- ock stadsnamn, se föreg. art.

Trummen trum⁴men eller (för 1 äfven) trum³men²[2].

1) (Trommen Rogberg o. Ruda s. 129 [1770]; Trummen Wieselgren 2: 698, GS 2 Ö 38), mindre sjö i Växjö landsförsamling, Kinnevalds hd Smål.; i förbindelse med Växjösjön.

2) (enl. uppgift) Härlöfs sn, Allbo hd Smål.; äfven kallad Härlöfssjön.

Namnet bör väl sammanhållas med Trumsjön (GS 1 V 36 Vg.) samt Tromtjärn (1 V 32 Vrml.). I Norge finnas spår af ett gammalt älfnamn Trums (Rygh Elven. s. 276), möjligen äfven af ett þruma (Rygh NG 3: 118). Det senare hör säkerligen — om det funnits — till isl. þruma 'larm'; jfr Bjälmen, Galmaren, Jälmaren, Ommen, Rusken o. a. Naturligtvis kan äfven vårt sjönamn föras dit; men en dylik härledning blir tydligtvis högst osäker. Snarare är det helt enkelt att betrakta som ett jämförelsenamn, bildat af det i sv. dial. vanliga trum m. 'trut, hästnos o. d.', som sammanhänger med isl. trumba f. 'nosen på hafkalf'; jfr t. ex. bland sjönamn, som äro bildade af benämningar på kroppsdelar, Halen, Strupen, Tarmen, samt för öfrigt bland sådana, som utmärka något spetsigt, afsmalnande, utstickande eller dylikt, Skagern, Viggen ock i dessa artiklar anförda namn. En meddelare föreslår mig att föra ordet till sv. dial. trumma 'dimma'; ett dylikt ord är mig för öfrigt obekant; jfr Emmern, Immen, Åmmelången ock där anförda talrika sjönamn, som innehålla ord för 'dimma'. Säkerligen hör det däremot icke till ags. trum 'fast, stark, kraftig', om hvilket se Osthoff Etym. parerga s. 153. ej häller till isl. þrǫmr 'kant, rand'[3]. Något slags säkerhet i fråga om namnets ursprung kan sålunda icke vinnas, ock det torde vara lönlöst att hoppas, att någon fsv. form af detsamma skulle kunna uppvisas, hvarigenom åtminstone upplysning erhölles om huruvida namnet haft gammalt t eller þ.

---

1) Wh. Stokes hos $Fick_4$ 2: 291.
2) Enligt från olika håll meddelade uppgifter.
3) Jfr Rygh Elven. s. 276, där namnet anföres.

Tryen try³en² l. try⁴n¹ (**Tryen** GS 4 Ö 33, SGU Aa 17: 41), liten sjö i Gåsinge sn, Daga hd Sdml. Detta namn bör sammanhållas med det norska älfnamnet **Trya,** om hvilket se för öfrigt Rygh NG 3: 357, Stud. s. 50². Det ingår bl. a. i gårdnamnet **Trønnes,** som år 1520 skrefs **Trynes,** den älst uppvisade form, där älfnamnet uppträder. Man kan sålunda olyckligtvis icke säga, om det haft **t** eller **þ**. Dock förefaller mig det förra sannolikast, man vill nämligen gärna sammanhålla dessa namn med no. **Tryssil,** hvilket — såsom nedan visas — i fno. haft begynnande **t.** Icke häller lemna de svenska ortnamnen någon säker ledning. Hos Forssell Sverige 1571, s. 125 omnämnes en gård **Tryen** i Slöta sn, Vartofta hd Vg. Men denna kallas — att dömma af mig till buds stående källor — numera **Trien,** ock ej häller har man någon anledning att här söka ett sjönamn då gården icke tyckes vara[1] belägen vid någon sjö. I Norra Tjusts hd Klm. ligger socknen **Tryserum.** Detta namn skrifves år 1344 ock 1418 **Trysrum**³. Då nu kyrkan är belägen vid den norra ändan af den ganska stora sjön Rånen ock man vet, huru synnerligen ofta just i Klm. ortnamn på **-rum** bildats af sjönamn, låge det ytterst nära till hands att här spåra ett gammalt namn på den nyss nämnda sjön, ***Try(r)**, hvaraf **Trysrum** sammansatts, såsom t. ex. fsv. **Bunnsrum,** nu **Bunnström,** af sjönamnet **Bunn.** Jfr hvad Rygh Stud. s. 50 yttrar om namnen **Trysnes** ock **Trysfjorden,** där **s** antages vara genitivändelse af ett fjordnamn ***Tryir** (***þryir**).

Gammalt **t** är, som nämnts, äfven uppvisat i no. häradsnamnet **Trysil** — hvilket i NGL 2: 491 skrifves **Trysilar** (ack.) ock hvars senare led är det under **Silen** behandlade sbst. **sil** 'stillaflytande vatten' (Rygh NG 3: 329) — där man kanske snarare har att söka en motsvarighet till våra vattendragsnamn af stammen **try.** För att nu återgå till sjönamnet **Tryen** ock no. älfnamnet **Trya** anser jag som sannolikast, att dessa ord hafva haft uddljudande **t,** ock tolkar dem som utvidgningar medelst resp. **-i̯an** (eller **-i̯aʀ**) ock **-i̯ôn** af sv. **trä,** fsv. **træ,** isl. **tré,** got. **triu**

[1]) Jag är dock oviss om huruvida ej den senare uppgiften afser den i samma socken belägna **Trynsjön.**

[2]) Så äfven Rygh Elven. s. 277.

[3]) SD 5: 290, Styffe Un.$_2$ s. 185. Formen **Trisrum** (SD 5: 77 från 1341) torde icke ha någon etymologisk betydelse.

o. s. v., alltså som utgående från ett *Triuian- (eller -iaR), *Triuiôn. Dessa namn kunna alltså på modern svenska återges med Trä(d)-sjön, Trä(d)ån[1]. Hit hör väl äfven Trysjön, namn på två sjöar, den ena i Hammars sn, Sundbo hd Nke, ock den andra strax bredvid i öster, invid östgötagränsen; se GS 2 Ö 34. Detta namn får snarast betraktas som en yngre sammansättning med -sjö ock ett enkelt sjönamn. Dock finnas åtskilliga spår af en stam try-, som icke gärna kan ha uppkommit i sjönamn. I såväl Nykyrka som Godegårds s:nar Ög., alltså ej långt från de nämnda Trysjöarna, finnas gårdar med namnet Tryfall, hvars äldre former äro mig obekanta[2]. Betydligt viktigare är det finländska *trya (tryju) f. 'enhvar af de fina, tunna stickorna af trä eller rör i en väfsked, mellan hvilka trådarna i varpen löpa', hvilket anföres af Vendell Ordb. öfv. Pedersöre-Purmomålet s. 441. Detta för Vendell till gôt. triu, men härleder det med tvekan ur en afljudsform trīw-. Enligt mitt förmenande föreligger emellertid här en bildning af samma art som älfnamnet Trya, alltså ett urgerm. *triuiôn med betydelsen 'det af trä bestående l. dyl.'[3]; jfr t. ex. isl. birkja 'björksaft' : bjǫrk, eikja 'eka' : eik, teina 'korg' : teinn, no. tægja 'korg' : isl. tág 'tåg' ock många andra, anförda af mig i Ark. 7: 46 f. Hit hör äfven växtnamnet try[4], hvilket förekommer redan hos Tillandz, Franckenius ock Bromelius samt är ganska spritt i sv. dial.[5] Det är en benämning på Lonicera xylosteum, som äfven kallas benved, hvilket namn liksom också no. bejnved, hårdved, leaved, holl. beenhout, ty. beinholz, mutterholz, rohrholz, teufelholz, seelenholz, baumkirsche, aalbaum, hundsbaum[6] talar för rik-

---

1) Jfr kelt. flodnamnet Derwent : kymr. derwen 'ek' (Egli Nom. geogr. s. 243). Den no. älfnamnsstammen Try- tolkas — såsom jag ser, då denna art. föreligger i korrektur — på samma sätt af Bugge-Rygh Elven. s. 338.

2) Jfr (?) Thräfaldh Smål. SD NS 3: 303 (1418).

3) Man skulle i viss mån kunna jämföra gr. δρίος n. 'buskage' : δρῦς.

4) Denna mening uttalas också af Rietz ock af Björkman ZfdWortf. 2: 215. Jfr äfven Nor. hos Osthoff Etym. parerga s. 155, där try identifieras med fno. pl. trjó.

5) Se Jenssen-Tusch s. 134, Rz s. 755.

6) Nemnich Allgem. polyglottenlex. der naturgesch. (1794), Pritzel u. Jessen s. 220.

tigheten af att fatta ordet såsom en afledning af **trä**. Att **try** är ett gammalt svenskt ord, visar äfven gottl. **tröid**. Att **öi** utgår från ett äldre **ȳ**, framgår af de ex., som NOREEN anför i Sv. lm. I. 8: 62 från fårömålet, t. ex. *trøy* fgutn. **þry**, *nøy* fgutn. **nyr** o. s. v. Det slutande **d** är att förklara som fåröm. *stråd* fsv. **stra**[1]; jfr fsv. **trædh** ~ **træ**, **spødh** ~ **spø** o. s. v. Gottl. **tröid** finnes dock icke upptaget i NOREENS afhandling, hvadan det är osäkert, om ordet förekommer just i det mål, han där behandlat.

Jag återgår nu till vårt sjönamn. Detta, **Tryen** l. **Tryn**, förhåller sig alltså antagligen till **Trysjön** ungefär som **Trän** till **Träsjön**. I detta sammanhang må ägnas några ord åt det i samma socken som **Tryen** förekommande namnet **Trynsjön**, så uttalat enligt skriftligt meddelande från trakten ock så skrifvet af Hermelin 1804, GS 4 Ö 33 ock SGU Aa 17: 41. Detta namn skulle visserligen kunna förklaras som en sammansättning med sv. **tryne** o. s. v. 'den spetsiga nosen på ett svin', i hvilket fall här förelåge ett jämförelsenamn af samma art som t. ex. **Ballsjön**, **Hjässasjön**, **Klöfsjön**, **Knäsjön**, **Nacketjärn** m. fl. m. fl. Namnet hade i så fall naturligtvis afseende på formen, hvilken mot norr är spetsig ock afsmalnande. Men det synes mig riktigare att sammanhålla det med **Tryen**. **Trynsjön** är enligt min mening en sammansättning med detta namn, hvilken uppstått efter den tid, då namnet erhållit bestämd slutartikel[2]. Jfr **Tränsjön** : **Träsjön** : **Trän**. Häremot kan det ej invändas, att i socknen ännu en så benämnd sjö finnes. Vi hafva nyss sett, att två sjöar, båda kallade **Trysjön**, äro belägna vid sidan af hvarandra på östra gränsen af Hammars sn Nke. Vidare ligga i Åtvids sn Ög. två sjöar med namnet **Tran**; jfr äfven **Skiren**, **Ålmten** o. a.

Af härledningar, som för öfrigt kunna anses formellt möjliga, ehuru mer eller mindre osannolika, må anföras två. Man kunde tänka på en afledning af ett adj. motsvarande isl. **trúr** 'trygg, säker, pålitlig'. Jfr fsv. ***Utrygger**, **Tryggtjärn** (GS 1 V 33 Vrml.), **Utrygsvandet** Buskerud Nge samt fsv. **Thrygga ana** Jtl. (1412 enl. SD NS II). Möjligen bör man ock erinra om

---

[1]) Nor. Sv. lm. I. 8: 23.

[2]) Så har äfven namnet **Törngöl** uppkommit; se **Törn** (: **Törestorp**)

galliska flodnamnet **Druentia,** nu **Durance,** hvilket af WH. STOKES hos Fick$_4$ 2: 157 ställes till sskr. **drávati** 'ilar, flyter'.

Tryggtjärn, se **Tryen.**

Trysslingen, Stora o. **Lilla, trys^{3}ligen^{2}** (**Tryslingen** Lotter c. 1750; **Trysslingen** GS 2 Ö 33), små sjöar i Skagerhults sn, Edsbärgs hd Nke: **Trysslinge;** mellan sjöarna Toften ock Skagern. I fråga om sjönamn som detta, där ett analogt bildat gårdnamn (på **-inge, -linge, -unge** o. d.) uppträder vid sidan, är det ofta vanskligt att afgöra, om gård- eller sjönamnet är det primära. I förra fallet ligger vanligen ytterst ett patronymicum till grund (se Hellqu. Ortn. på **-inge**). Något sådant af formen **Tryslinger** l. dyl. känner jag dock ej, såvida man ej skulle våga erinra om fht. ortnamnet **Thrustlingi,** för hvilket Förstem. 1_2: 1466 lägger ett personnamn **Thrustilo** till grund[1]. Möjligen är alltså sjönamnet ursprungligare ock en bildning af samma art som **Besslingen, Döpplingen, Dösslingen, Femlingen** o. s. v.[2] Jag anser det kunna vara en afledning af ett [illegible] motsvarande fno. **tros** n. 'bråte, ris, kvistar o. d.' hvilket u[illegible] träder i det ganska ofta förekommande no. gårdnamnet **Tros-vik** 'vik i hvilken dylikt affall drifver in' (se Rygh NG 2: 159). Gårdnamnet vore i så fall till sin uppkomst att jämföra med **Melinge** af **Melingen, Tysslinge** af **Tysslingen.** Dock kan det, som nämnts, äfven vara ursprungligt, ock sjönamnet bör [illegible] ställas vid sidan af **Tydingen, Ydingen** m. fl.

Trytjärnarna, se **Treen.**

Trädstickan (GS 1 V 33), mycket liten sjö i Håbols [illegible] Vedbo hd Dalsl., säkerligen felaktigt för eller ombildning a[illegible] i dessa trakter icke ovanliga sjönamnet **Trestickeln.**

Trån, Stora, sannolikt **trå^{4}n**[3] (GS 1 V 36), liten sjö [illegible] Rödene sn, Kullings hd Vg. Kanske innehåller namnet ett fsv. ***Træe** (: **trä,** fsv. **træ**), som förhåller sig till **Träsjön** Snaflunda sn, Sundbo hd Nke, liksom det sannolikt likbetydande **Tryen** eller **Tryn** till **Trysjön.** Jfr dock äfven **Treen.** Osäkert är, om **Trånsjön** (GS 3 Ö 38 Smål., 5 Ö 30 Uppl.) är utvidgat af

1) Se Hellqu. Ortn. på **-inge** ss. 159, 248.

2) Dock **kan** suffixet **-(l)ing** tillhöra endast sockennamnet (resp. gårdnamnet); jfr **Uttringe : Uttran.**

3) Namnet var okänt för min meddelare från trakten.

samma sjönamn (med slutartikel); jfr **Trynsjön : Trysjön : Tryen** eller **Tryn.** Åtminstone det å GS 3 Ö 38 förekommande **Trånsjön** är jag mera böjd att identifiera med namnet å den i norr liggande **Trängsjön : *þreinger** (= **Treingen,** till hvilken art. för öfrigt hänvisas).

Träningen[1] (GS 1 V 38), liten sjö i Krogsereds sn, Årstads hd Hall.; i närheten af sjön Treingen. På grund af sjöns utpräglat trekantiga form ock den omständigheten, att — som sagt — en sjö med namnet **Treingen** finnes i samma socken, anser jag det mycket sannolikt, att **Träningen** också bör förklaras som en afledning af **tre;** dock vågar jag ej söka närmare bestämma formens uppkomst. En helt naturlig benägenhet att med olika namn skilja de båda sjöarna åt har här antagligen spelat en roll. Härvid må jämföras, hvad ofvan yttrats om benämningarna å de i samma socken belägna sjöarna **Tryen** ock **Trynsjön.** Möjligen är dock **Träningen** ursprungligen etymologiskt identiskt med följ. namn.

Tränningen, Stora o. **Lilla** (SGU 20: 51), två små sjöar i Norunga sn, Gäsene hd Vg. : **Tränningen.** Sjön kallas numera blott **Tränningesjön;** så heter den äfven å GS 1 V 36. Namnet har sannolikt uppkommit ur en form med enkelt **n.** Jfr t. ex. **Rynninge** ← fsv. **Ryninge** Mellösa sn Nke. Om möjligheten af att namnet är identiskt med föreg. har ofvan talats. hv. härledningen har jag ingen grundad mening. I SD NS II art ires ett fsv. gårdnamn **Thræningxbodha** (1409), **Thrænxboda** in t0), Bankekinds hd Ög. Då namnen på **-boda** ofta äro samhansatta med sjönamn, kunde man ju äfven här ha anledning lä misstänka tillvaron af ett sådant. Man hade i så fall att utgå från ett fsv. ***þræninger.** Sannolikast ingår emellertid i gårdnamnet ett personnamn, ock det bör alltså skiljas från sjönamnet.

Trästen träs⁴ten[2] (Crælius s. 129 [1774], GS 4 Ö 37) Misterhults sn, Tunaläns hd Klm. Samma namn har väl äfven burits[3] af den sjö, som å GS 2 Ö 39 kallas **Trästensjön** (: **Trästenhult**) Allmundsryds sn, Kinnevalds hd Smål. Gården **Träs-**

---

[1]) Uttalsuppgift för namnet har ej lemnats.

[2]) Enl. två uppgifter.

[3]) Kanske förekommer det ännu i trakten?

tenshult har alltså erhållit sitt namn, sedan bestämda artikeln vidfogats sjönamnet; jfr t. ex. **Elensås : Elen, Lienshyttan : Lien, Tröntorpet : Trön** o. fl.

Då omkr. 1 mil väster om Trästen sjön **Hägern** är belägen, skulle man kunna känna sig frestad att härleda namnet af sv. **trast,** isl. **þrǫstr.** Jfr no. gårdnamnet **Trostebæk,** hvilket Rygh NG 2: 55 snarast vill föra till detta fogelnamn ock hvilket väl ursprungligen likaledes varit benämning på ett vattendrag. En direkt motsvarighet till detta namn finnes för öfrigt i fsv. **Throstabæk** (SRP nr 10), nu **Trostebäcken** mellan Vika ock Sundborns s:nar Dalarna. **Trästen** vore alltså en i-afledning af nämnda stamord; jfr **Sännen.** Fogelnamn äro för öfrigt ganska vanliga i nordiska namn på vattendrag; jfr sv. sjönamnen **Anden, Hägern, Kråken, Svan, Älten** o. s. v., no. älfnamnen **Igða, Títa, Ugla** m. fl.[1] Emellertid känner jag mig själf icke öfvertygad om denna härlednings riktighet. Kanske har man här snarare en bildning af den rot, som uppträder i t. ex. ags. **þrǽstan** 'klämma'. Jfr **Klämmingen, Tvingen.** Om sjön Trästens naturbeskaffenhet har jag erhållit de upplysningarna, att den är belägen »mitt inne i en urskog», har åt söder rätt höga stränder samt nästan hel ock hållen utgöres af »ett vattendrag».

Trästicklan, Stora[2] (GS 2 V 33) Dals Eds sn, Vedbo hd Dalsl.; se **Trestickeln.**

Trätten trät³ten² (Hermelin 1801, GS 3 Ö 31), smal, flergrenad sjö i Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml.[3] : **Trättsbo,** Hermelin : **Trätsbo,** år 1400 skrifvet **Trættisboda** (SRP nr 3069). I detta sammanhang må nämnas, att samma stam äfven uppträder i de norrl. namnen **Trättforsen** ock **Trätwarpet.** Dessa föras af Nordlander Sv. fornminnesför. tidskr. 9: 315 till sv. **träta,** fsv. **þræt(t)a,** isl. **þrétta** ock förklaras såsom beroende på forna tvister om äganderätten till fisket[4]. Att samma stam ingår i **Trätten,** är nog visst; men osäkert är, om grunden till

---

1) Rygh NG 3: 268, 303.

2) Namnets uttal är mig obekant.

3) Hos Rygh Elven. s. 277 under **Træl-** omnämnes från Norbärgs sn ett sjönamn **Trällen.** Namnet är tydligen felläst för **Trätten.**

4) Jfr de analogt uppkomna no. **Trætterud, -bæk, -stykket** o. s. v., se Rygh NG 1: 2 o. s. v. Hit hör säkerligen äfven **Trætogærdhe** (1480) i Areby sn, S. Möre hd Klm., anfört i Vadst. kl. jordebok s. 148.

namnet är densamma. Jag antager, att här ungefär samma betydelse uppträder som i fsv. **enthrætter** 'envis, egensinnig, halsstarrig'[1], ock jämför med afseende på betydelsen **Båfven, Enveten, Krampen, Låkan, Parsen, Striern** o. s. v.; jfr det möjligen rotbesläktade **Trön.** På grund af den fsv. formen **Trættisboda** är det klart, att sjön i fsv. tid har kallats ***þrættir** ock gården sålunda ***þrættisbodha.** Jfr fno. **Trøttiswiik,** hvaraf yngre **Thressuigh,** anfört af Rygh NG IV. 1: 153. — Det i Vrml. förekommande **Trättjärn** (GS 1 Ö 31) hör nog äfven hit. Här är dock betydelsen snarast densamma som i de ofvannämnda norrländska namnen.

Trättondetjärn, se **Treen.**

Trön.

1) (**Stora Trön** SGU Aa 52: 5) Frustuna sn, Daga hd Sdml.; å GS 5 Ö 33 kallad **Stora Trönsjön** (nära **Lilla T.**); jfr Tham Nyk. s. 257, hvars uppgift i det sammanhang, i hvilket den förekommer, är mindre bevisande.

2) sällan eller aldrig **trö⁴n** (**Trön** Lex. 7: 423; dock i ett sammanhang, där **-sjön** kan tänkas underförstått) Vårdinge sn, Öknebo hd Sdml.; å GS 5 Ö 33 äfvensom af Tham Sthlm s. 312 kallad **Trönsjön.** Af vikt är den uppgift, som lemnats mig från socknen, att stället vid sjön, som å GS felaktigt uppgifves heta **Törntorp,** kallas **Trön,** »kanske äfven **Tröntorpet**».

Det är enligt min mening säkert, att de nu vanliga sammansatta sjönamnsformerna utgå från ett enkelt **Trön,** hvars **n** är best. artikeln. Ordet innehåller nämligen tydligtvis samma stam som no. älfnamnet **Trøa,** anfört af Rygh NG 3: 202, Elven. s. 277, ock är identiskt med det sjönamn ***Trøir,** som Bugge anf. arb. s. 339 konstruerar på grund af gårdnamnet **Trøsi. Trönsjön** är sålunda att förklara som **Trynsjön : Tryn, Trästensjön : Trästen** o. a. dyl. **Tröntorpet** är bildat af sjönamnet, sedan detta erhållit best. art.; jfr t. ex. **Eldansnäs : Eldan, Fjällansnäs : Fjällen, Lienshyttan : Lien, Trästenshult : Trästen.** Gårdnamnet **Trön** innehåller för öfrigt sjöns gamla namn; jfr t. ex. gård- ock sjönamnen **Immen, Kväggen** o. s. v.

Det no. sjönamnet ***Trøir** ock älfnamnet ***Trøja** anser Bugge möjligen kunna vara sidoformer till ***Trýa** (se **Tryn**). Denna

---

[1]) Se närmare Hellqu. Ark. 11: 349.

sammanställning synes mig af formella skäl mycket vansklig ock kan knappast stödjas af växlingen **hlýja—hløðu, sýja—søðu.**

Däremot kan släktskapen med vattendragsnamnen på **Try-** uppehållas genom antagande af en afljudsform urgerm. ***trauja-**, som bör förbindas med ags. **trig**, meng. **trei**, eng. **tray** 'tråg o. d.', hvilket Holthausen IF 17: 294 anser motsvara ett ags. ***trēg,*tríeg** (urgerm. ***trauja-**) ock af Lidén IF 18: 413 identifieras med fsv. **trø** n., ett måttkärl. Om denna i vattendragsnamn vanliga betydelse se t. ex. under **Blåkaren** ock **Tron** samt Lidén Bland. bidr. s. 25[1]. Af de möjligheter, som erbjuda sig att förklara dessa namn på **Trö-**, no. **Trø-**, ställer jag denna i första rummet.

Om man emellertid för de svenska ock norska sjönamnen i stället utginge från ett ***þrøyir** ock för älfnamnet från ett ***þrøyja**, mot hvilket — så vitt jag kan se — intet i de relativt unga namnformerna talar, kunde en annan antaglig härledning vinnas genom att föra namnen till isl. **þrár** 'envis, halsstarrig', hvaraf **þrøyja** bildats liksom **høy : há**; (jfr om dessa ord Hellqu. Ark. 11: 348 följ.). I så fall vore orden på långt håll besläktade med sjönamnet **Trätten**.

För den, som känner det vanliga no. gårdnamnet **Trøen**[2], kan det synas egendomligt, att jag ej utgår från gårdnamnet **Trön** ock förklarar sjönamnen såsom sammansatta med detta. Men häremot talar mycket bestämt dels den omständigheten, att en gård **Trön** endast finnes vid en af **Trönsjöarna**, ock dels att — då det norska ordet säkerligen innehåller fno. **trǫð** f.[3] — man icke väntar sig, att i detta fall västnord. **ǫ** motsvaras af sv. **ö**[4].

Trösan, ånamn, se **Tros-**.

Tufvesjön, se **Öjaren**.

Fsv. **þughn**, se **Tåkern**.

Tullan väl **tul³lan²** [5] (Hermelin 1802, GS 5 Ö 32) Salems sn, Svartlösa hd Sdml., på gränsen till Östertälje sn. Sjöns

1) Göteb. högsk. årsskr. 1904.

2) Se Rygh NG III flerstädes.

3) Se Rygh NG 3: 354 ock **Tran** (här förut s. 636).

4) I likhet med Nor. Aschw. gr. § 104 anm. 4 ock Björkman Sv. lm. XI. 5: 20 anser jag, att de af Kock Ark. 9: 262, 10: 303 anförda stöden för en dylik öfvergång icke äro fullt bevisande.

5) Uppgiften om en akcent 40 är sannolikt felaktig.

södra del är smal ock spetsig. Jag för namnet till sv. dial. **tull(e)** m. 'topp, spets, isynnerhet på växande träd', mlt. **tol, tolle** 'yttersta spetsen af en gren', sv. dial. **tylla** 'halfalnslång grantelning' (← ***tulljôn**) o. s. v.[1]; jfr de sannolikt rotbesläktade **Tolken, Täljaren.** Namnet är möjligen att sammanhålla med bäcknamnet ***Tulla** i fsv. **Tullorum,** nu **Tullerum,** Ydre hd Ög.[2], ock sannolikt med no. sjönamnet **Tullreien,** den öfversta i en rad sjöar (jfr längre ned **Stein-, Bureien**), anförda af Rygh NG 3: 240. Hit hör sannolikt äfven **Tullsjön** (GS 2 Ö 34). Med afseende på ändelsen **-an,** hvilken egentligen utmärker oblik kasus, best. form af ett fsv. ***Tulle,** må den i samma socken belägna **Uttran** jämföras.

Tungevattnet, se **Tyngeln.**

Turingen, Stora o. **Lilla** eller **Norra** o. **Södra** (SGU, bladet Södertälge s. 9, Tham Sthlm s. 306) Turinge sn, Öknebo hd Sdml.; å GS 5 Ö 32 kallad **Turingesjön.** Sjön är långsträckt med branta ock vackra stränder, ej särdeles djup. Dess naturbeskaffenhet är dock här af mindre betydelse, då **Turingen** säkerligen, snarast genom ellips af **Turingesjön,** är uppkommet af sockennamnet (eller snarare gårdnamnet) **Turinge,** o. år 1314 skrifvet **þorunge,** hvilket i sin tur innehåller släktnamnet ***þorunger**[3]. Jfr med afseende på sjönamnets uppkomst **Drättingen, Ryckingen, Yddingen** o. s. v.

Turken, se **Tolken.**

Tutjärn, se **Tvängen.**

Tvengen, se **Tvängen.**

Tvetjärn o. s. v., **Tvillingsjöarna** o. s. v., se **Tvängen.**

Tvingen tvig⁴gen [4] l. tvig³gen² [5] (Craelius s. 129 [1774], Hermelin 1818, GS 4 Ö 37) Kristdala m. fl. s:nar, Tunaläns hd Klm. Sjön är långsträckt ock smal samt har att dömma af kartan högländta stränder. Den tycks alltså mycket väl kunna försvara ett namn med betydelsen 'sammanträngd, trång l. dyl.' Namnet hör säkerligen till samma stam som sv. **tvinga,** fnord.

---

1) Se Rz s. 762, Lidén Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 81.

2) Norrby Ydre g. 2: 212, där dock en annan härledning framställes; jfr Hellqu. Sv. lm. 1905, s. 97. Möjligen bör detta namn skiljas från de öfriga.

3) Se Hellqu. Sv. ortnamn på -inge s. 154.

4) Enl. två uppgifter. 5) Efter en tredje uppgift.

þvinga o. s. v., där grundbetydelsen synes ha varit 'göra trång'; jfr eng. **twinge** 'knipa', da. **tvinge** = ty. **zwinge** 'doppsko, eg. det inneslutande' o. s. v. samt sskr. **tvanakti** 'drager tillsammans', hvilket man brukar föra till de nämnda germanska orden. Betydelsen är alltså densamma som i de många af adj. **mio(r), miø** bildade sjönamnen (se **Mjögtvängen**), vidare **Njärfven** ock därunder anförda namn, **Nömmen** m. fl. Jfr äfven **Tvängen**. Mera invecklad blir frågan, om man anser sig böra sammanhålla sjönamnet med det blekingska socken- ock byanamnet **Tving**, i ty att detta i fsv. (fda.) tycks ha skrifvits **Tvingh**[1]. Någon gammal form, som otvetydigt visar, om ordet haft þ eller **t**, har jag emellertid ej funnit. Tills vidare torde det lämpligast böra lemnas ur räkningen.

Tväggelåten (GS 2 Ö 32), mycket liten vattensamling i Hidinge sn, Edsbärgs hd Nke; obekant för min meddelare från orten. Detta besynnerliga namn synes, om det är riktigt återgifvet å kartan, vara sammansatt af **tvägge-** i **tväggehanda** o. d., fsv. **tvæggia,** gen. till **tvēr** 'två', ock sv. **låt** 'ton, ljud, melodi o. d.', alltså betyda 'som ger två (olika) ljud från sig'. Något närmare har jag ej att upplysa.

Tvällen, Stora o. **Lilla, tväl⁴len** (**Tvällen** GS 1 V 31 samt enl. skriftlig uppgift; **Tvälen** Törnebohm Geol. öfvers.-karta öfv. Vrmls län) Gräsmarks sn, N. Fryksdals hd, ock Gunnarskogs samt Bogens s:nar, Jösse hd Vrml. : **Tvällen.** Mellan de båda sjöarna går **Tvällsälfven.** Man kunde erinra om no. **Tvilldalsälfven** i **Tvilldalen,** hvars namn säkerligen innehåller ett osammansatt älfnamn **Tvilla** l. dyl. (jfr Rygh Elven. s. 279). Huru som hälst är **Tvällen** sannolikt på ett eller annat sätt besläktat med räkneordet **två.**

Tvängen, Nedre l. **Stora, tväg⁴gen** (GS 1 V 32), icke obetydlig sjö i Silleruds sn, Nordmarks hd Vrml. : **Tvängsmon.** Namnet bör naturligtvis hållas samman med de norska ortnamn af stammen **tveng-**, som anföras af Rygh NG 3: 261, där äfven det värml. sjönamnet omtalas. Det norska gårdnamnet **Tvengsberget** anser Rygh kunna vara sammansatt med ett ursprungligare bärgnamn, bildat af räkneordet **tveir** ock afledningsändelserna **-ingr** eller **-ungr.** Samma härledning anser jag kunna

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 79.

akcepteras för vårt sjönamn. Nedre Tvängen är medelst ett smalt vattendrag förenad med sjön **Mjögtvängen.** Namnet **Tvängen** betyder enligt mitt förmenande 'tvillingsjön'. I söder ligger det ganska stora **Tvängstjärn,** som egentligen består af två medelst ett smalt sund förenade bassänger. I fråga om betydelsen kunna jämföras **Tvevattnet** (GS 2 V 33), **Tvetjärn** (1 V 36), **Tutjärnarna** (1 V 32 Vrml.)[1], **Tvillingsjöarna** (3 Ö 31), **Tvillingstjärn** (2 V 33). I fråga om bildningssättet erinras om sjönamnet **Treingen.** En god analogi i fråga om betydelsen erbjuder för öfrigt det fht. ort- ock bäcknamnet **Zwivaltaha,** nu **Zwiefalten** 'duplex fluvius', hvarom närmare Förstemann 2: 1594. — Kanske bör emellertid också den möjligheten uppehållas, att namnet är besläktat med sjönamnet **Tvingen.**

Tvären[2] (Tham Nyk. s. 14, 232, GS 5 Ö 34), eg. en vik af Östersjön i Bälinge sn, Rönö hd Sdml.; äfven kallad **Trinneln.** Namnet är en substantivering af sv. adj. **tvär,** fsv. **þvær** o. s. v. Jfr sjönamnen **Lång-, Mellantvären, Tvärsjön**[3], **Tvärtjärn** (GS 2 Ö 31), **Tvärsen** ← ***Tvärsjön** (Lex. 4: 473) Dal.; jfr äfven **Antvarden.**

Tvätt- i sv. **tvätta,** fsv. **þvætta** o. s. v. ingår i **Tvättesjön** (GS 1 V 36 Vg), **Tvättjärn** (1 V 36 Vg), **Tvättegöl** (2 Ö 40 2 ggr, Blek.). Jfr i fråga om betydelsen **Lögsjön** under **Lögaren** ock i fråga om bildningen **Metsjön** under **Meten.**

Tydingen **ty³dig²gen** (GS 2 Ö 42) Broby sn, Ö. Göinge hd Skå. : **Tydinge.** I saknad af äldre namnformer kan jag ej bestämt yttra mig om namnets härledning. Falkm. s. 177 ställer med tvekan gårdnamnet till fsv. (fda.) personnamnet **Tidr.** Denna tolkning är osannolik, då den ju förutsätter, att namnet i fsv. (fda.) tid lytt **Tidhinge.** Mycket troligt är dock, att här ett patronymicum ligger till grund; jag antager som högst sannolikt, att detta lytt ***þydhinger** ock är aflett af den ytterst vanliga germ. personnamnsstammen **þeuð-** i got. **þiudareiks,** fsv. **Thiudhe** o. s. v. Jfr **Thydhinge** 1409 Sdml. Gårdnamnet är sålunda identiskt med fht. ortnamnet **Thietingen** (Förstem. 1_2: 1412). Af detta har sjönamnet uppkommit — snarast genom

---

[1]) **Tutjärnarna** : neutr. **tu** = **Trytjärnarna** : neutr. **þry.**

[2]) Om akcenten har jag ej erhållit upplysning; min meddelare skrifver blott, att namnet uttalas »**Tvären**».

[3]) GS 1 V 36 2 ggr, 3 Ö 33, 1 V 32, 3 Ö 32.

ellips af **Tydingesjön** — på samma sätt som **Drättingen** af **Drättinge, Turingen** af **Turinge, Yddingen** af **Yddinge.** Se närmare Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 156.

Nu är emellertid sjön så betydlig, att man icke alldeles kan lemna den möjligheten ur räkningen, att dess namn ligger till grund för gårdnamnet, ehuru jag anser detta ganska osannolikt. Men om nu i så fall denna äldre benämning värkligen varit en motsvarighet till det nuvarande namnet **Tydingen** — hvilket naturligtvis är högst osäkert, då detta som nämnt kan vara en yngre ellips för **Tydingesjön** — så blir det i alla händelser ytterst vanskligt att yttra sig om dess härledning, då man icke ens vet, om namnet i äldre tider haft **t** eller **þ**. I senare fallet kan erinras om det fno. älfnamn **þjóð**, som Rygh NG 2: 231 anser sig kunna förutsätta. Kanske är detta besläktat med isl. **þýðr** 'vänlig, mild', jfr got. **þiuþ** n. 'gods', **þiudeigs** 'god' ock jfr i fråga om betydelsen **Lusten.** Beträffande formen se för öfrigt **Yddingen** samt mina Ortn. på **-inge** s. 1, där de olika möjligheter, som kunna yppa sig vid tolkningen af likartade fall, anföras. — I detta sammanhang må nämnas, att en 'aalabek' i Dalhems sn, Tjusts hd, år 1500 kallades **Tiwdwnghen**[1], utan att jag vågar förutsätta släktskap med sjönamnet **Tydingen.**

Tyen, se **Tynn.**

Tyngeln tyg³gel²n (GS 1 Ö 38), mindre sjö i Burseryds sn, Vedbo hd Smål. På grund af sjöns form anser jag namnet vara aflett af nord. **tunga.** Samma namn har utan tvifvel äfven burits af den sjö, hvars forna område nu upptages af **Tyngels mosse** Kulltorps sn, Västbo hd Smål. : **Tyngel, Tyngelsby** (GS 1 Ö 37). Med afseende på **l**-afledningen kunde fornholl. **gitungal** 'linguosus' jämföras; för öfrigt erinras om sjönamnen **Grindeln, Gändeln, Hummeln, Immeln** o. a. Grundordet **tunga** ingår i **Tungevattnet** (GS 1 V 35 Boh.)[2].

Tynn tyn⁴n (**Tyn** Lotter c. 1750; **Tynn** Hermelin 1818, GS 4 Ö 36), ganska betydlig sjö i Odensvi sn, S. Tjusts hd, ock

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 68.

[2]) Obesläktat är väl isl. **tungl** 'måne', ags. **tungol** 'himlakropp' : lit. **dangùs** 'himmel' : lit. **dengiù** 'täcka' (jfr v. Grienberger Sitzungsber., Phil.-hist. cl., Wien 1900, s. 210 följ.).

Dalhems sn, N. Tjusts hd Klm.: **Tysebo, Tyllinge.** Gårdnamnet **Tysebo** visar, att **n** i sjönamnet icke tillhör stammen, utan att man har att utgå från en stam **ty-.** Om äfven **Tyllinge** bör föras hit, utgår det från ett fsv. ***Tylinge** ock är en bildning af samma art som t. ex. **Læstrunge : Lästern, Utrunge : Uttran** ock många andra, behandlade i Hellqu. Ortnamn på **-inge** s. 244 f. Liksom man vid sidan af sjönamnen **Tryn** ock **Trön** har de no. älfnamnen **Trya** ock **Trøa,** bör sannolikt **Tynn** ställas till det no. älfnamnet **Tya,** anfört af Rygh NG 3: 425, 14: 392. Andra hithörande vattendragsnamn äro sjönamnen **Tyn** Säfsens sn Dalarna (: **Tyfors** bruk, hvars namn tyder på ett med sjönamnet sammanhängande forsnamn **Ty-**), **Tyen** i Valdres Nge ock **Tyvand** i Sannikedal Nge. Hvad dessa namn betyda, är naturligtvis svårt att säga. Om de svenska ock norska sjönamnen höra till det no. älfnamnet **Tya** — hvilket ju är sannolikast — har man åtminstone den säkra utgångspunkten af en stam **þý**; till en sådan hänvisa nämligen de äldre skrifningarna af det med **Tya** sammansatta no. häradsnamnet **Tydalen** (Rygh NG 14: 392). Denna stam betyder enl. Bugge-Rygh Elven. s. 339 möjligen 'den som svulmer op' eller 'den som har svulmet op', 'den store' ock skulle då höra till gr. ταΰς 'stor', sskr. **tuvi** 'mäktig', **táviti** 'har makt'.

Hvad nu närmast det svenska sjönamnet beträffar, anser jag mig emellertid ha grundad anledning att till förklaring framställa ett alternativ, enligt hvilket det etymologiskt icke kunde sammanhänga med nämnda älfnamn. Att sjönamnet **Tynn** är mycket gammalt, är höjt öfver allt tvifvel. Det torde därför åtminstone kunna ifrågasättas, om ej här föreligga substantiveringar af det ieu. adj. ***dei̯u̯os** 'glänsande' = urgerm. ***tīu̯az,** hvilket af somliga anses vara identiskt med gudanamnet **Tyr.** Rotbesläktade vore alltså de under **Tiþir, Tisnaren** anförda orden ock namnen, hvilka skulle utgå från en enklare rotform **di-** 'lysa', under det **Tynn** tillhörde en med **u̯**-determinativ utvidgad variant. — Sjön Tynn är belägen i en trakt, hvilken af ortnamnen att dömma varit en urgammal kulturbygd; jfr de nära sjön förekommande sjönamnen **Toren, Frösjön,** sockennamnet **Odensvi,** i socknen öster om Odensvi gårdsnamnet **Baldersrum**

ock i söder **Locknevi** sn, fsv. **Lodkonuvi**[1]; säkerligen hör däremot ej hit **Vanstad** i Locknevi sn, fsv. **Vanstadha**, i hvilket Lundgren Språkl. int. s. 20 anser vanernas namn kunna ingå i namnen på **stad** uppträder för visso intet gudanamn (jfr Steenstrup dHist. tidskr. 6 R. 6: 368 följ.). Under hänvisande till hvad som yttrats under **Tisnaren**, där åtskilliga exempel anförts på huru bland våra ortnamn de mytiska namnen ofta uppträda liksom i klunga. vill jag slutligen till öfvervägande uppkasta den frågan, huruvida det ej rent af är gudanamnet Tyr som ingår i sjönamnet **Tynn**. Jag erinrar särskilt om sjönamnen **Tigotten** ock **Tisaren**, som enligt min mening innehålla detta namn, samt för öfrigt om **Allgunnen, Frövättern, Onsörjen, Toren, Ullen, Ullvättern, Åsnen**(?), **Åsunden**(?). Af dessa vore särskilt **Allgunnen, Toren** ock **Ullen** såsom osammansatta att jämföra. I detta sammanhang torde man äfven kunna påminna om det keltiska flodnamnet **Dēva**, nu **Dee**. Detta tolkas af d'Arbois de Jubainville Les prem. hab. de l'Eur. 2: 270 f. som 'den gudomliga' (← ***deiu̯-** : ieu. ***deiu̯os** = lat. **divus**)[2] ock förklaras ur den bland kelterna gängse flodkulten[3]. Om BREMER har rätt i fråga om sin IF 3: 301 framställda mening[4], att gudanamnet **Tyr** direkt mot-

[1]) Detta fsv. **Lodkonuvi** (1378) måste snarast beteckna en hälgedom, som förestods af en prästinna. Jfr fsv. **Liuthguthuwi**, nu **Ludgo** Sdml., där mellersta leden, såsom Lundgr. Språkl. int. s. 12 not 2 alternativt gissar, kan vara fsv. **gudha** i den icke uppvisade betydelsen af föreståndarinna för en hälgedom; jfr parallellbildningen isl. **gyðja** (i t. ex. **þuriðr hofgyðja, þorlaug gyðja** o. s. v.). Jag erinrar t. ex. om den i Fornmanna sögur (2: 73 f.) omtalade svenska Fröprästinnan. Dock har man kanske att utgå från formen **Lyþguþa-** (början af 1300-talet), som betyder 'folkgodens' eller — mindre troligt — 'folkgudarnas'; jfr det under **Algudhi** omnämnda fsv. **Algothawi**. Äfven erinras om fda. **Lyuthgudhæræth**, nu **Luggude h.**, Skå., hvarom se Lundgren anf. st. — Skulle nu däremot värkligen i **Lodkonuvi** ett gudinnenamn ingå, har man att gissa på en sammansättning ***Lōþkona** af samma ord, som ingår i isl. gudinnenamnet **Hlóðyn**, sannolikast af isl. **hlóð** 'jordhög; härd'. Om denna gudinna se närmare Golther Germ. myth. s. 461 f., Mogk Germ. myth. s. 129 ock där citerad litteratur.

[2]) Så sedermera äfven Much ZfdA 41: 130.

[3]) Se anf. st. ock Much Germ. himmelsgott s. 60; jfr under **Allgunnen**.

[4]) Se äfven Much PBB 17: 168, Germ. himmelsgott s. 2.

svarar lat. **divus,** kunde **Tynn** ock det keltiska flodnamnet betraktas som formellt identiska frånsett könsskillnaden.

Fsv. ***Typta,** ånamn, Töftedals sn Dalsl., se närmare under **Toften.**

Tyreln ty¹reln (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36), smal, mot söder afsmalnande sjö i Hjorteds sn, S. Tjusts hd Klm. Den lemnade uttalsuppgiften är icke fullt säker; det är icke osannolikt, att namnet uttalas med tvåstafvighetsakcent. I alla händelser anser jag namnet säkert innehålla sv. dial. **tyril, törel** m. 'kärnstaf', fsv. **þyril** ~ fht. **dwiril,** hvarom närmare hos Hellqu. Ark. 7: 147 noten, Kock Ark. 10: 203. Sjönamnet är alltså ett jämförelsenamn af samma art som t. ex. de här behandlade **Fjäturn, Nyckeln, Struten, Svärden** o. s. v. samt för öfrigt det härjedalska sjönamnet **Tyckeln,** hvilket Modin Sv. lm. XIX. 2: 247 säkerligen riktigt för till redskapsnamnet **tykkel.**

Det är mycket sannolikt, att sjön i äldre tid haft ett annat namn. Nära densamma ligger nämligen gården **Spjutbo,** som kan tyda på ett fsv. sjönamn ***Spiute.** På samma sätt har **Spjutbo** i Husby tingslag Dalarna fått sitt namn af sjön **Spjuten,** af ***Spiute,** medan gårdarna **Spjutsbo** i Norrbärke sn Dal. ock Norbärgs sn Vstml. äro belägna vid sjöar, som visserligen nu kallas **Spjuten,** men i fsv. tid haft det enstafviga namnet ***Spiuter** (se **Spjuten**). Här har sålunda sannolikt ett 'jämförelsenamn' aflösts af ett annat (med liknande betydelse). Jfr t. ex. **Snesaren** ~ **Snoken** samt öfversikten afd. II.

Tysslingen tys³ligen² (**Tyslingen** LandtCarta af Örebro Häradh o. 1688, Tuneld s. 73 [1741]; **Tysslingen** Hermelin 1803, GS 2 Ö 32), icke obetydlig, lång ock jämnsmal sjö i Tysslinge sn, Lekebärgs o. Örebro hd Nke. På grund af sjöns storlek anser jag det sannolikt, att sjönamnet är äldre än sockennamnet ock att detta uppkommit af det förra. Socknen **Tysslinge** skrefs år 1314 **Tyslinge** (SD 3: 152), 1383 **Tyllingis** (gen. SRP nr 1986), 1384 **Tytlinga** (gen. SRP nr 2046), 1385 **Thytzslinge** (SRP nr 2114), 1440 **Tyslinge** (Styffe Un.₂ s. 245), 1554 omtalas enl. Styffe anf. arb. s. 241 **Tislings hampn.** På grund af dessa växlande former kan man ej med fullkomlig säkerhet bestämma sjöns fsv. namn; snarast har det naturligtvis lytt ***Tyslinger.** Till ledning för bestämmandet af namnets härledning må nämnas, att sjön är mycket grund, så att tufvor ock gräs eller starr ses uppskjuta

äfven i mitten[1]. Det är dock naturligtvis föga troligt, att förhållandet var detsamma i den aflägsna tid, då namnet uppkommit. Viktigare är att märka, att sjön — enligt muntlig uppgift — icke äger några aflopp.'

På grund däraf, att sockennamnet i ä.-fsv. tid skrifves med **t**, får sjönamnet icke sammanställas med det no. älfnamnet **Tysla**, i samband med hvilket Rygh NG 3: 393 nämner det. De äldre formerna af det med älfnamnet sammansatta sockennamnet **Tyldalen,** äldre **þyllærdal** ← ***þyslardal,** visa nämligen hän på ett fno. **þysl.** Knappast bör man häller tänka på sv. sjönamnet **Tislången,** där i vållar svårigheter. I fråga om afledningen erinrar jag om **Döpplingen, Dösslingen, Femlingen, Islingen.** Dock kan afledningen **-(l)ing-** tillhöra ensamt gårdnamnet; jfr nämligen t. ex. **Uttringe : Uttran**[2]. Någon bestämd mening om namnets betydelse i öfrigt har jag icke. Kanske kunde man, i betraktande däraf att just i Närike flera sjönamn uppträda, som äro bildade af gudanamnet **Tyr**[3], härleda **Tysslingen** från detta. I så fall har emellertid sjön i gammal tid snarast hetat ***Tyslanger** 'Tys långsjö'. Dock är detta antagande betänkligt på den grund, att sjönamn på **-langer, -lången** icke annars äro sammansatta med genitivformer, såvida ej första leden är ett älfnamn, såsom i **Säfve-, Veselången. Tislången** utgör intet undantag från denna regel, ty här är **s** radikalt; jfr den bredvid liggande **Tisnaren.**

Sockennamnet **Tysslinge** skulle sålunda ha uppkommit af sjönamnet som t. ex. gårdnamnet **Melinge** af **Melingen** (se d. o.). Andra fall anföras i mina Ortn. på **-inge** s. 247 f. Det bör ej sammanhållas med fsv. **Thislinghe** (1347) Uppl.[4]

Tåfösingen tå³fö²sigen (GS 1 V 37), liten sjö i Seglora sn, Marks hd Vg. Namnets senare led sammanställer jag med det no. älfnamnet **Føisa** (Rygh NG 1: 187) ock det fno. bäcknamnet **Kalfføysa** (Rygh NG 2: 4), hvilka Rygh härleder ur no. **føysa** 'at drive afsted med larm og skyndsomhed' = sv. **fösa** 'drifva framför sig', enligt Lidén PBB 15: 521 besläktat med gr. σπεύδω

---

1) G. Linnarsson i SGU Aa 55: 6.
2) Om andra dylika ortnamn se Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 244 f.
3) Se **Tibon, Tigotten, Tisaren.**
4) Se Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 153.

'påskyndar', medium 'ilar'. Formellt förhåller sig **Tåfösingen** till älfnamnet **Føysa** liksom sjönamnet **Funningen** till fno. älfnamnet ***Funda,** nu **Funna,** eller som **Rämmingen** till fsv. ***Ræmma,** nu **Rämmåna.** Betydelsen är ungefär densamma som i sjönamnen **Skundern, Svarfvaren, Svinnaren.** Om sjönamnet **Fysingen** (af ***feusing-**) värkligen är besläktat, hvilket dock är mycket osäkert, vore det naturligtvis närmast jämförligt. I fsv. har enl. Lundgren Sv. lm. X. 6: 60 äfven funnits ett personnamn **Føsingh,** hvilket ingår i ortnamnen **Fösingsmåla** ock **Fösingstorp;** men om också detta är etymologiskt samhörigt med vårt sjönamn, hvarom jag ej kan yttra mig, ligger det i alla händelser icke till grund för sjönamnet.

Hvad första leden beträffar, är den tvetydig. Man kan tänka sig, att fsv. **tā,** sv. dial. **tå** 'bygata, smal väg mellan gärdesgårdar' o. d. här ingår; jfr det vanliga gårdnamnet **Tåby.** I betraktande däraf, att benämningar på kroppsdelar synnerligen ofta uppträda i våra sjönamn, är det emellertid väl så sannolikt, att namnet är sammansatt med sv. **tå,** fsv. **tā** 'zehe'. Jfr för öfrigt **Tåsjön** (GS 1 V 36 2 ggr Vg.).

Tåkern *tåkəṇ* (stagnum **þughn** 1336 enl. SD IV; **Tåkern** Tuneld s. 115 [1741], Lotter c. 1750, Broocman 1: 17 [1760], VetAH 22: 193 [1761], GS 2 Ö 35), stor sjö i Dals ock Göstrings h:der Ög. Den är belägen på stora slätten ock mottager endast små tillopp, är för öfrigt mycket grund ock vattnet så gott som stillastående[1]. Sjön är enligt meddelande från orten synnerligen dimmig. Namnet **þughn** bör helt säkert, såsom också NOREEN gjort (Språk o. stil 2: 124), sammanställas med isl. **þoka,** fsv. **thoka** 'dimma', hvilket ord enl. Danell Nucköm. s. 125 ännu kvarlefver i trakten kring Tåkern under formen **tåka** f. Samma härledning af **þughn** har äfven jag sedan åtskilliga år tänkt mig. Hvad **ghn** beträffar, vågar jag ej afgöra, om det beror på ljudlig utveckling af **kn** (jfr liknande fall Nor. Aschw. gr. § 267 anm. 3) eller om **þughn** förhåller sig till **þoka** ungefär som isl. **hrúga** till **hroki,** isl. **múgi** 'hög' till sv. **måka** m. fl. ord. I senare fallet bör naturligtvis den yngre formen **Tåkern** snarast betraktas som en ombildning i anslutning till **tåka**

[1]) Närmare detaljer om sjön ger Tham Link. s. 10.

'dimma'. Med detta ord har man i orten sedan långliga tider sammanställt sjönamnet. Namnet skulle alltså betyda 'dimsjön' ock vara att jämföra med sjönamnen **Emmern, Immen, Åmmelången, Ångsjön** m. fl.

Namnet **þughn** kan vara bildat som **Hugn,** fsv. älfnamnet **Rotn** (se **Rottnen**), fno. fjordnamnet **Bjúgn, Stjórn** (jfr Rygh Stud. s. 80) o. s. v.

Med det besläktade fsv. **thukna** 'töcken' är väl fsv. **twknusio** sammansatt. Det förekommer som namn på gränsmärke mellan Värend ock Njudung (SD fr. 1320) ock står möjligen för ett **thuknusio?**

Tången.

1) **tog³gen²** [1] (Lotter c. 1750, Hermelin 1810, GS 3 Ö 36), smal sjö mellan Asby o. Sunds s:nar, Ydre hd Ög. : **Tångarp.** Detta gårdnamn skrifves år 1588 **Tånghatorp**[2] o. år 1383 **Tangat(h)orp**[3]. Sjönamnet har i fsv. tid alltså lytt ***Tange.** Jfr Hellqu. Sv. lm. 1905, s. 89.

2) **tog³gen²** (GS 4 Ö 33), liten sjö i Gryts sn, Daga hd Sdml. : **Tångtorp.**

Dessa båda namn, fsv. ***Tange,** ha icke säkert alldeles samma ursprung. Sjönamnet **Tången** i Ydre hd innehåller utan tvifvel sv. dial. **tånge** m., hvilket just förekommer i Ydre i betydelsen 'smalt föremål'[4], isl. **tangi,** som bl. a. betyder 'lång, smal udde, som sticker fram i sjön' Fr.₂. Ordet ingår äfven i norska ock själländska ortnamn[5]. Däremot kan man vid **Tången** 2 som grundord förmoda äfven sv. **tång,** fsv. **tang,** isl. **tǫng,** ty. **zange** o. s. v., hvaraf för öfrigt det nyss nämnda **tangi** är en n-afledning. I samma socken ligger **Nyckelsjön.** Båda sjönamnen äro emellertid s. k. jämförelsenamn ock kunna i fråga om betydelsen jämföras med t. ex. **Fjäturn, Kedjen, Nyckeln, Skrufven, Spaden, Spiken, Spjuten, Taggen, Tyreln** ock under dem behandlade namn. En stam **tång-** ingår äfven i flera andra sjönamn,

¹) Enl. två uppgifter; enl. en tredje, mera osäker, uttalas namnet **tog⁴gen.**

²) Enl. handling aftryckt hos Rääf 1: 314.

³) Rääf 1: 192.

⁴) Rääf 2: 95. Jfr Vendell PPM. s. 452.

⁵) Rygh NG Indl. s. 29, Madsen Ann. nord. oldk. 1863, s. 247. Jfr Middendorff Aeng. flurn. s. 133.

ock det kan ibland vara svårt att bestämma, om det är **tång** eller **tånge** som där uppträder : **Tångsjön** (GS 3 Ö 39 : **Tången**, hvadan kanske sjönamnet i äldre tid varit osammansatt; 2 Ö 37), **Tångtjärn** (1 V 32 2 ggr Vrml.), jfr no. **Tang-** Rygh Elven. s. 264. I **Tångasjön** (2 Ö 39) har man snarast att söka sv. dial. **tånge**. Någon anledning att härleda något af dessa namn från sv. **tång**, fsv. **þang** 'hafsväxt' torde icke förefinnas. — Slutligen må nämnas, att **Tången** är namnet på tvänne grund i Vättern[1] : sannolikt höra äfven dessa namn till samma ord som **Tången** 1.

Täftaren täf³tar²n (**Täften** Hermelin 1810, 1818, Widegren 1: 303 [1818]; **Täftaren** Tham Link. s. 25, GS 3 Ö 36) Horns sn, Kinds hd Ög.; nära sjön **Täftlången**. Att dömma af de ofvan angifna formerna är afledningsändelsen **-aren** ett ungt tillägg. Jag känner intet vattendragsnamn, som påminner om det här föreliggande, ej häller någon gammal form af detta. Det enda nordiska ord, som formellt kommer det nära, är fda. **thæft**, no. **teft** 'lukt' (← ***þafti-**) : isl. **þefr**, fsv. **thæver** ds. (← **þaƀia-**). Af utomnordiska ord erinrar jag om lat. **tepor** 'ljum, mild värme o. d.', till hvilket fornir. nkymr. **tes** ← ieu. ***teps-tu-**[2] är en t-afledning. Vårt sjönamn kan såväl från semasiologisk som formell synpunkt föras till hvilken som hälst af dessa ordgrupper, hvilka ju för öfrigt mycket väl kunna vara rotbesläktade. Men det kan också hända, att härledningen är att söka på ett helt annat håll. Är t en sjönamnet tillkommande afledning, kunna **Multen** (: **Mullhyttan**) ock **Östen** (: **Ösan**) jämföras.

Täften, se **Täftaren**.

Täftlången täf³tlog²gen (GS 3 Ö 36), lång ock smal sjö i Horns sn, Kinds hd Ög.; nära sjön **Täftaren**. Gårdnamnet **Långsbo** vid sjöns norra ända visar, att sjön i äldre tid kallats **Lången**, fsv. ***Langer**. Namnet **Täftlången** har den erhållit i anslutning till **Täftaren**; jfr t. ex. **Tislången : Tisnaren, Örlången : Ören**. Dessutom synes den ha burit namnet **Täftmålen** (se följ. namn).

Täftmålen (Tham Link. s. 25) är samma sjö som **Täftlången**. Senare leden beror på anslutning till namnen å de

[1]) Bohman Vettern s. 40. [2]) Brugm. Grundr.$_2$ 1: 686

nära stranden belägna **Orre-** ock **Rummemåla.** Gårdnamnen på **-måla** liksom det enkla **Målen** äro ytterst vanliga i dessa trakter, äfvensom i Smål. De innehålla fsv. **māl** i betyd. 'afmätt jordstycke'. På samma sätt har sjönamnet **Bovrången** erhållit sin första led på grund af anslutning till de i trakten förekommande gårdnamnen på **-bo.**

Täljaren **täl³jar²n** (**Tolgaren** Hermelin 1804; **Telgaren** Tham Nyk. s. 21; **Täljaren** GS 4 Ö 33), lång, smal ock egendomligt formad sjö i Lerbo o. St. Malms s:nar, Oppunda hd Sdml. Den hos HERMELIN förekommande formen med **-o-** beror säkerligen på tryckfel. Jag anser, att man har att utgå från ett fsv. ***Tælghir,** utan omljud liksom **Mælir,** fno. **Aspir** o. a. Namnet är bildat af ett ord motsvarande isl. **telga** (← ***telʒōn**) 'tunn gren, lång arm', jfr ags. **telʒa** m. 'kvist', mht. **zëlch** m., **zëlge** m. ds.[1] Namnet har afseende på formen. Betydelsen hos sjönamnet bör snarast jämföras med den hos vattendragsnamnen **Bjälken, Gändeln, Slänningen, Snesaren, Sparren, Stockaren, Tenaren, Stångån** o. a. Flera af dessa äro, såsom synes, äfven analoga i fråga om bildningssättet. — Besläktat är utan tvifvel fsv. **Tælghia,** nu **Tälje** (**Norr-** o. **Söder-**), år 1281 skrifvet **Telghia,** af afljudsstadiet **talʒ-,** som äfven uppträder i isl. **talga** 'skärande, karfvande' ock sv. **tälja** (med **i**-omljud). Här torde dock betydelsen vara en helt annan. Bergström Sdml. ortnamn s. 18 föreslår tilltalande att tolka namnet såsom betydande 'uthuggning i skogen'. Man skulle ock kunna tänka på en betydelse 'klyfta, däld' l. dyl. (Södertälje är som bekant belägen i en däld mellan höga åsar) ock jämföra fornir. **dluge** 'klyfta'[2]. Här kan ock erinras därom, att fht. **zelga** kan ha betydelsen 'abteilung des feldes, je nachdem es, besonders bei der dreifelderwirtschaft (sommer-, winter- und brachfeld) abwechselnd mit verschiedenen fruchtarten bestellt oder brach liegen gelassen wird'.

[1]) Om dessa ords släktskapsförhållanden se närmare Lidén Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 80 f. samt senare Solmsen SPBB 27: 362. Om **telgja** se äfven Bugge KZ 32: 27, IF 1: 449.

[2]) Lidén anf. st. Goda paralleller erbjuda de i grek. ortnamn icke sällsynta bildningarna af roten **tem-** 'skära'. Med **p** som rotdeterminativ ingår den i thess. Τέμπεα, Τέμπη, egentl. 'inskärning', namn på den djupt inskurna Peneiosdalen, trak. Τέμπυρα, ställe vid ett trångt pass (Kretschmer Gesch. d. gr. spr. s. 411).

På långt håll besläktade såväl med sjönamnet **Täljaren** som med **Tälje** äro möjligen sjönamnen **Tolken** ock **Tullan**.

Tämmen **täm³men²** (Hermelin 1818, GS 3 Ö 38), icke obetydlig sjö i Älghults sn, Uppvidinge hd, ock Kråksmåla sn, Hanbörds hd Smål. : **Tämshult.** Om man kombinerar uttalsuppgiften med den omständigheten, att första leden i gårdnamnet ändas på **-s**, kommer man till en fsv. sjönamnsform ***Tæmir** eller ***þæmir** (jfr **Vinen**). Då man emellertid icke lämpligen bör skilja namnet från sjönamnen **Tämmern** ock **Tämnaren**, hvilka bevisligen haft fsv. **t**, återstår endast den första af dessa former. Samma stam torde äfven ingå i **Tämmsjön** (GS 2 V 34 2 ggr Boh.). Samtliga dessa sjöar äro till form ock storlek mycket olika. Man kunde tänka på sv. **tam**, fsv. **tamber**, isl. **tamr**, ty. **zahm** o. s. v. (: lat. **domare** 'kufva, betvinga'), snarast då i en öfverflyttad betydelse 'lugn o. d.'; men en dylik härledning förefaller mig från semasiologisk synpunkt alltför konstlad, för att jag skulle våga förorda den (se härom närmare under följ. namn). Om emellertid namnet värkligen hade ett sådant ursprung, vore med afseende på betydelse ock bildning **Lygnern** att jämföra.

Rygh Elven. s. 266 omnämner sjön i samband med no. **Temsevandet.**

Tämnaren l. (för 2) **Tämmern.**

1) **täm³nar²n** (GS 6 Ö 32), liten sjö i Österåkers sn, Åkers skeppsl. Uppl.

2) **täm³nar²n** (*tämnän*)[1] Björklinge sn l. **täm³mer²n** (*tämən*)[1] Harbo sn ([piscatura in] **tempne** 1344 [SD 5: 276], **Tempner** Styffe Bidr. s. 274; **Temnen** Blaeu 2: 17 [1663]; **Norre temnan, Söder Tämnan** Karta fr. 1689[2]; **-e-** Salvius Upl. s. 322; **Temnarn** [eller Harbo-Siön] Tuneld s. 27 [1741]; **Tämnarn** Grau s. 60 [1754]; **Tämnaren** l. **Temnaren** Hermelin 1801; **Tämnaren** GS 4 Ö 30; **Temnaren** GS 5 Ö 30), stor sjö i Ö.-Våla o. Harbo s:nar, Våla hd, o. Tierps m. fl. s:nar, Örbyhus hd Uppl., hvarifrån den s. k. **Tämnareån** kommer. Om sjöns natur se Erdmann SGU Aa 14: 6. Den är mycket grund, har i allmänhet dybotten, lätt upprörda vågor, som brytas mot en mängd holmar ock skär, samt låga, mer eller mindre sanka stränder. Då Tämnarens

1) Om *ä* se Lll Sv. lm. I. 2: 83 f.
2) Uppland I.

vatten på grund af dessa uppgifter icke kan anses vara i anmärkningsvärd grad lugnt, kan den under **Tämmen** antydda förklaringsmöjligheten synas ännu svagare. Emellertid må framhållas, att **Tämnaren** mycket väl kan vara en afledning af ett gammalt namn på Tämnareån (se öfversikten afd. II), ock denna har i allmänhet ett lugnt lopp (SGU Aa 36: 2).

Växelformerna **Tämnaren** ock **Tämmern** förhålla sig till hvarandra som t. ex. **Snesnaren** till **Snesaren.**

Tärnan **tä³rnan**[2] (Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 15, GS 6 Ö 31) Ösbygarns sn, Långhundra hd Uppl. Trots de många svenska sjönamn, som äro bildade af fågelnamn, såsom **Alten, Anden, Hägern, Kråken, Svan, Ufven** o. s. v., är jag något oviss om huruvida man skall kunna ställa föreliggande namn till det bekanta fågelnamnet **tärna** 'sterna hirundo'; detta namn är dock mycket gammalt, jfr isl. **þerna.** Sjönamn på suffixalt **-nan,** äldre **-ne, -ni,** äro nämligen rätt vanliga. Jag erinrar om **Alsnan, Björknan, Bornan, Bräxnan, Jälnan, Lisnan,** (fsv.) **Loðne, Malsnån, Oxnan.** Men då en stam **tær-** eller **þær-** är mig absolut obekant från andra namn på vattendrag, anser jag det vara säkrast att härleda sjönamnet **Tärnan** ur fågelnamnet **tärna** ock erinrar för öfrigt om **Tärnsjön** (GS 2 Ö 34 Boh.) samt om hvad som hos Rygh Elven. s. 267 yttras om no. älfnamnet **Tenninga,** vanligen skrifvet **Terningaaen.**

Töcken **tök⁴ken** (**Tök Siön** Lotter c. 1750; **Töcken** Fernow s. 8 [1773], GS 2 V 32), lång ock smal sjö i Töcksmarks sn, Nordmarks hd Vrml.; genom Töcksforsälfven förbunden med Töcksmarkssjön. Namnet på socknen, som äfven skall kallas **Tyksmark** eller **Tyskmark,** är naturligtvis bildat af sjönamnet; jfr **Ärtingen** (: **Ärtemark**). Det förra skrifves år 1540 **Tysmarka**[1]. Samma stam ingår väl i **Tyka myr** (GS 2 Ö 39 Smål.). Namnet är möjligen besläktat med de under **Tåkern** anförda orden isl. **þoka,** da. **taage,** fsv. **thukna** o. s. v. Sjön är dock icke dimmig; vattnet är ovanligt klart, så att bottnen är synlig på 16—20 fots djup (Cederström Vrml. fiskev. nr 2035).

Törn **tö⁴rn** [2] (**Förelen** Lotter c. 1750, sannolikt tryckfel, äfven återgifvet å Landtm.-cont. karta 1788; **Törnen** Rogberg

---

1) Styffe Un.₂ s. 148.

2) Uttalat med samma ö-ljud som i **örn.**

o. Ruda s. 209 [1770], Wieselgren 2: 701; **Törn** GS 3 Ö 39), ganska stor sjö i Vissefjärda o. Långasjö s:nar, Konga hd Smål. o. S. Möre hd Klm. : **Törestorp, Törsbo** jämte **Törngöl.** De båda gårdnamnen visa, att **Törnen** är en falsk namnform, där den bestämda artikeln två gånger uppträder[1]; jfr t. ex. **Fränen : Fräen, Solnen** o. a. Sjön har många uddar ock vikar. Jag anser som möjligt, att namnet innehåller samma stam som det bekanta **Södertörn,** i fsv. tid kallat **Tøør** (1409 enl. SD NS II). Detta är antagligen ett isl. **Taur,** hvilken form som bekant förekommer i Ynglingatal[2]. Huru som hälst kan här en betydelse 'udde' tänkas gemensam för de båda namnen. Ordets etymologi är mig emellertid obekant. Betydelsen vore ungefär densamma som i sjönamnen **Skagern, Skarpen, Tyngeln, Tången, Udden, Viggen,** jfr äfven **Näsnaren.** Den fsv. formen har att dömma af gårdnamnet **Törestorp** snarast varit ***Tørir.**

Ett no. älfnamn **Taura** föres af Rygh Elven. s. 265 till no. **tauvra** 'gaa og tumle, gaa vild', men kunde äfven tänkas sammanhänga med vårt sjönamn.

Dock må å andra sidan erinras om gårdnamnet **Tyresjö** Österhaninge sn. Sotholms hd Sdml.[3], samt de hos Rygh Elven. s. 280 anförda no. vattendragsnamnen på **Tyr-,** där dock stammen tycks vara **Tyrv-,** som Bugge anf. st. ställer till isl. **tyrvi** 'fet furuved' ock som alltså skulle beteckna sjöar eller åar, hvilka äro belägna i eller gå genom furuskog.

Ubbasjön, se **Addaren.**

Ucken, Nedre o. **Öfre,** uk³ken² (**Ucknern** GS 3 Ö 36), små sjöar i Oppeby, Horn o. Hycklinge s:nar, Kinds hd Ög. Den å GS anförda formen saknas enl. uppgift i det talade språket. Någon värkligt gammal ock upplysande form kan man knappast hoppas att finna, då fråga är om namn på så obetydliga

1) Dock må anmärkas, att ett **Törestorp** i Göteve sn Vg. i fsv. tid hetat **Thörnistorp** (SD NS I).

2) Att här värkligen ett svenskt ortnamn föreligger, synes mig troligt på grund af G. Storms framställning i Ark. 15: 112 f.; se äfven N. M. Petersen NTfO 2: 71 (1833). En helt annan uppfattning uttalas af Nor. Upps.-stud. s. 214 f.

3) Forssell Sverige 1571, s. 272.

vattendrag som dessa. Till råga på olyckan står den enda skriftform jag känner i strid med den från trakten erhållna uttalsuppgiften. Om den förra har något skäl för sig, ligger det, i betraktande däraf att ö- ock sjö- eller älfnamn ofta öfverensstämma[1], nära till hands att sammanställa sjönamnet med fsv. **Wkn** (**Ukn**)[2] eller **Uknö,** nu **Oknön**[3], i Mälaren, Bond-Arnö sn Uppl., samt i fsv. **Vknbæk** (SD 4: 492 fr. 1336; **Opna-** s. arb. s. 432 är väl skriffel; **Okna-** SD 5: 76 fr. 1341) Klm. Samma stam tycks äfven ingå i fsv. ock sv. sockennamnet **Ukna,** äfven skrifvet **Okna**[4], N. Tjusts hd Klm. Jfr gårdnamnet **Uknöglo** (GS 4 Ö 36 Klm.), där i det nyss nämnda önamnet **Ukn** återigän uppträder. Att **n** är suffixalt, är höjt öfver allt tvifvel. Om **n** som afledning i vattendragsnamn se afd. II § 15. I fråga om önamnen erinras om **Eknö** (GS 4 Ö 36), fsv. ***Ekn;** samt fsv. **Alsnö**[5], af äldre ***Alsn,** nu **Adelsö;** fsv. **Ampnö**[6], af äldre ***Ampn,** nu **Amnö;** fsv. **Arnö,** af äldre ***Arn;** fsv. **Solnö,** af äldre ***Soln,** nu **Solna**[7] norr om Stockholm; fsv. **Laghnö**[8], af äldre ***Laghn;** vidare **Mjörn, Tjörn** (äldre **Thiorn**) o. s. v. Jag vågar ej yttra någon bestämd mening om detta antagligen urgamla ortnamns härledning. Kanske kunde man gissa på sv. dial. fsv. **uk** (jämte **ok**) 'ok', got. **juk** o. s. v., i hvilket fall här förelåge ett s. k. jämförelsenamn af samma art som t. ex. **F(j)äturn, Kedjen, Nyckeln, Spiken** o. d. Blott i förbigående erinras om gr. αὐγή 'glans'[9]; jfr sjönamnet **Ljusterhöfden** ~ fsv. **Liusterø.** Till √ **ug** i gr. ὑγρός[10] o. s. v. kan man af semasiologiska skäl icke tänka på att föra orden. För öfrigt känner jag ingen indoeur. ordgrupp, till hvilken namnen lämpligen kunde ställas.

---

1) Jfr t. ex. **Visten** (: **Vist**), **Glottran** (: **Glotterön**) ock se för öfrigt under **Alsnan, Solnen.**

2) SD NS 2: 547 från 1414.

3) Styffe Un.$_2$ s. 281 från 1422; dock äfven skrifvet **Ökn** (1423).

4) Omnämnt tidigast 1290, se Höjer 2: 340; år 1411 **Ukna** enl. Styffe Un.$_2$ s. 186.

5) Styffe Un.$_2$ s. 281.

6) Styffe Un.$_2$ s. 262.

7) I äldre tider säkert omflutet af vatten; se **Solnen.**

8) Vadst. kl. jordeb. s. 260.

9) Hör möjligen samman med fslav. **jugъ** 'sunnanvind, söder' Berneker IF 10: 156; en annan härledning hos Prellwitz Et. wb. (jfr Thumb IF 14: 344).

10) Se Froehde Bezz. Beitr. 21: 192.

Udden **ud⁴den** (Hermelin 1808, GS 1 V 31), liten sjö i Gräsmarks sn, Fryksdals hd Vrml., vid sjön Rottnens norra ända : **Uddheden.** Namnet innehåller det i nordiska ortnamn vanliga sv. **udd,** isl. **oddr** m., hvilket är grundord till **udde,** isl. **odde** liksom t. ex. isl. **rim** 'rem' till **rime** 'landremsa' (se **Remmen**) eller **tǫng** 'tång' till **tange** 'landtunga' (se **Tången**); jfr äfven **Skagern, Skarpen, Viggen** samt äfven **Törn.** Kanske föreligger här dock akcentväxling? För öfrigt erinras om de just i Vrml. förekommande **Uddetjärn** (GS 1 V 32, 2 V 32).

Ufven möjligen **u⁴ven**[1] (GS 4 Ö 36), mycket liten sjö i Odensvi sn, S. Tjusts hd Klm. Namnet innehåller snarast fogelnamnet **uf,** isl. **úfr.** Jag erinrar för öfrigt om **Ufvasjön** (GS 3 Ö 38) : **Ufvahult, Ufvanäs** Älghults sn Smål. Dessa gårdnamn tyda närmast på ett enkelt sjönamn, ***Uve.** Vidare erinras om älfnamnet **Ufvan** i Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml., samt om no. älfnamnet **Uva,** hvilket Rygh NG 14: 169 anser kunna komma af fogelnamnet. I fråga om betydelsen må jämföras sjönamnen **Alten, Anden, Hägern, Kråken, Svan, Tärnan** samt beträffande älfnamnet **Ufvan** om fno. älfnamnen **Hauka, Kráka, Títa** o. a. Jfr äfven **Ugglesjön : Uggletorp** (GS 2 Ö 34).

Ugglesjön, se **Ufven.**

Uggsjön, se **Ygden.**

Ulframen **ul³vra²men** (Grau s. 400 [1754], GS 3 Ö 31), liten sjö i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml.; nära **Djup-, Gran-, Stenramen.** Om senare leden se **Ramen.** Första sammansättningsleden är sv. **ulf,** fsv. **ulver,** isl. **ulfr,** ty. **wolf** o. s. v.; se närmare **Ulfven.**

Ulfsalen **ul³vsa²len** (GS 2 Ö 40), liten sjö i Asarums sn, Bräkne hd Blek. Om första leden se **Ulfven,** om den andra **Salen, Upp-, Vassalen.**

Ulfven **ul⁴ven**[2] (GS 1 V 31), liten sjö i Gräsmarks sn, Fryksdals hd Vrml. På grund af namnet å den bredvid liggande gården **Ulfsjön** kan man misstänka, att sjönamnet uppstått genom ellips af ett äldre ***Ulfsjö.** Djurnamnet **ulf** ingår äfven i sjönamnet **Vristulfven** ock i **Ulfsjön** (**Ulfva-, Ulfve-**)[3], **Ulftjärn**

---

[1]) Namnets uttal var min meddelare från orten obekant.

[2]) Enligt två uppgifter.

[3]) GS 2 Ö 40, 3 Ö 40 : **Ulfvesjömåla,** 2 Ö 39, 3 Ö 39 : **Ulfsmåla,** 2 ggr, 2 Ö 34, 1 V 32 2 ggr : **Ulfverud.**

(GS 1 V 31, 2 Ö 31), no. **Ulven** Buskerud Nge, no. älfnamnet **Ulva** (Rygh Elven. s. 285); vidare i sv. sjönamnet **Ursten** (← ***Ulfstærn**). Det af Rygh Stud. s. 51 omtalade no. fjordnamnet **Ylfir** har sannolikt en svensk motsvarighet i det sjönamn, som efter allt att dömma[1] ingår i fsv. sockennamnet **Ylvisrym** (1351)[2], nu **Ölsremma** Vg. Formen **Ylisrem** (1540) gör emellertid, att jag under **Ölen** äfven framställt den mera svaga möjligheten, att man här har att göra med ett sjönamn **Ylir.** Från Tyskland erinras om de vanliga fht. namnen **Wolfaha, Wolf(is)pah,** hvarom se närmare Förstem. 2: 1572 f. För öfrigt erinrar jag om det utom det grekiska moderlandet vanliga flodnamnet Λύκος[3]. Af det likabetydande **varg,** fsv. **varger,** isl. **vargr** bildade sjönamn äro sällsyntare: **Vargsjön** (GS 1 V 32 Vrml.), **Vargtjärn**[4]; jfr äfven **Vargsundet** (2 Ö 36) samt y.-fsv. gårdnamnet **Wargbäck** (Dipl. dalek. 1: 221 fr. 1513). Föga troligt är, att ordet ingår i de no. älfnamnen **Varga** ock ***Vergja,** om hvilka se Rygh Elven. ss. 291, 294 f. Att ordet **varg** uppträder i ortnamn så ytterst sällan i förhållande till **ulf,** beror till en del därpå, att det förra hade en utpräglat nedsättande betydelse[5], hvilket däremot icke var fallet med det senare. Af denna anledning är också — såsom äfven af andra författare framhållits — **ulf** nästan uteslutande användt i personnamn. Äfven i dagligt tal undvek man som bekant ordet **varg** ock begagnade i stället jämte det vanliga **ulf** omskrifningar såsom **gråben** o. d.; jfr Dybeck Sv. vallvisor o. hornlåtar V (1846): »Kallar du mig varg, så blir jag dig arg (d. v. s. fientligt stämd mot dig).» Att **varg** ej uppträder i de enkla vattendragsnamnen, har emellertid hufvudsakligen sin grund däri, att dessa i allmänhet äro äldre än den tid, då det gamla ordet **varg** 'missdådare, fiende' började användas som djurnamn. Om sjönamnet **Ulfven** är äldre än sammansättningen **Ulfsjön,** böra med afseende på bildning ock betydelse för öfrigt jämföras t. ex. **Bjuren, Björn, Galten,**

[1]) Se under **Ölen.** [2]) Styffe Un.$_2$ s. 109.

[3]) Fick Bezz. Beitr. 22: 68. Det grek. ordet är som bekant etymologiskt identiskt med germ. ***uolfa-** ← ieu. ***vlq²os.**

[4]) GS 1 V 31 Vrml., 3 Ö 31 Vstml.

[5]) Jfr de isl. betydelserna 'tjuf, röfvare, fredlös person (**vargr í véum**)'.

Geten, Hjorten, Igeln, Oxen, Uren. Men intet **Vargen** är uppvisat.

Ullen.

1) **ul⁴len** (**Ulnen** Hermelin 1808, Cederström Vrml. fiskev. nr 1581 [jämte **Ullen**]; **Ullen** GS 1 V 32) Arvika sn, Jösse hd Vrml.

2) (**Stora o. Lilla Ullen** GS 1 Ö 31), två sjöar i Råda o. Gustaf Adolfs s:nar, Älfdals hd Vrml. : **Västra o. Lilla Ullen, Ullsjön, Ullsbärg** (vid sjöarna belägna gårdar). Stora Ullen tycks vanligen benämnas **Storullen, »Storul»**, i äldre tid äfven **Degerullen**, Lilla Ullen kallas **Lillullen, »Lelūl»**. I nordväst är sjön **Värmullen** belägen.

Då vi nu skola söka att bestämma dessa sjönamns härledning[1], ha vi först att tillse, hvilka vattendragsnamn för öfrigt böra indragas i diskussionen. De äro följande: **Ullvättern** i Vrml., Stora o. Lilla **Ullvattnet** (GS 2 V 32) Östervallskogs sn Vrml., **Ulltjärn** (1 Ö 31 Vrml.), **Ullfjärden**, vik af Mälaren, hvarom mera nedan, **Ullerörsälfven** (fsv. in ampne **Wllærørh** SD 1: 605 [1282]), jämte **Tingvallaälfven** fsv. namn på Klarälfven : **Ullerud**, fsv. **Ullærø**, hvilka namn äfvenledes nedan afhandlas, fno. älfnamnet **Ull**[2], fsv. sockennamnet **Wllæsio**, nu **Ullasjö**, Kinds hd Vg. (SD 3: 158), hvilket ursprungligen varit ett sjönamn, som burits af någon bland de vid Ullasjö by belägna småsjöarna, knappast däremot fsv. (i) **Wlælfwe**[3], nu **Ullälfva** eller **Ullälfven**, gård i Örtomta sn Ög.

Om vi nu utgå från **Ullvättern**, anser jag det vara säkert, att i detta sjönamn föreligger gudanamnet **Ull**, fsv. **Ulder**, isl. **Ullr**, detta på grund däraf att i närheten en sjö **Frövättern** är belägen. Men **Ullvättern** är etymologiskt att sammanhålla med **Ullvattnet**.

Nu närmast några ord om det för oss viktiga sockennamnet **Ullerud**. Detta skrifves i VGL I VK **Ulþær öö**[4], år 1347 **Vllærø** SD 5: 662, år 1440 **Nidhra, Öffra Wllarö**[5]. Det lider

---

[1]) Det första namnet är dock på grund af formen **Ulnen** hos Hermelin att betrakta som osäkert.

[2]) Rygh NG 3: 188, Elven. s. 285.

[3]) SD NS 2: 860 från 1414. Detta namn hör kanske till got. **wulan** 'sjuda' (se denna art., slutet).

[4]) Schlyt. VGL, jfr Reg. [5]) Styffe Un.$_2$ s. 149.

intet tvifvel. att icke detta namn ursprungligen tillkom den stora ö, som bildas af Klarälfven ock sjön Lusten ock vid hvilken Nedre Ulleruds kyrka är belägen. Namnet **Ullar ø** kan mycket väl betyda '(guden) Ulls ö'[1]. Jag anser denna förmodan upphöjd till visshet genom befintligheten af fno. **Ullarey,** nu **Ullerø** Skjeberg Ngc, hvilket namn antagligen ursprungligen betecknade hela den västligaste halfön i pastoratet, där nu Ullerø socken ligger, ock som af O. Rygh hos Munch o. Kjær Norrøne gude- og heltesagn s. 205 härledes från gudanamnet Ull. Vidare erinras om fsv. **Oodensöö,** ö i Segerstads sn Vrml. (1500)[2], no. **Onsø,** fno. **Óðinsey**[3], de nära hvarandra belägna no. **Thorsøen** ock **Nerøen** (**Njarðey**)[4] i S. Trondhjems amt, vidare **Frösöö** (1429)[5] i Storsjön Jtl., nu **Frösön** (: **Frö**), många andra att förtiga. Jag föredrager denna härledning framför en annan, som ock kunde vara tänkbar, nämligen att önamnet vore bildat af en annars icke uppvisad benämning på Klarälfven: ***Ull** = fno. älfnamnet **Ull**; jfr **Bolmsö** : **Bolmen, Hallarsö** : **Hallaren, Hälgö** : **Hälgasjön, Ifveö** : ***Ive** (nu **Ifvösjön**) o. s. v. I detta sammanhang må framhållas, att det ofvan anförda »in ampne **Ullærørh**» (1282) säkerligen icke innehåller ett självständigt namn på älfven, utan **Ullærørh** bör här snarast uppfattas som en genitivform af det nämnda **Ullærø,** alltså som uppkommet ur ett ***Ullærø(i)ar ælf** l. dyl. I detta sockennamn, fsv. **Ullærø**, ha vi sålunda gudanamnet **Ull** uppvisat.

Om vi nu därefter öfvergå till sjönamnet **Ullen,** framställer sig den frågan, om från annat håll något fall är känt, där ett gudanamn uppträder i svenska osammansatta sjönamn. Jag erinrar då om hvad som ofvan yttrats om sjönamnen **Allgunnen, Toren** ock **Tynn.** Det sistnämnda torde dock böra betraktas som ganska osäkert; emellertid tala de — betraktade tillsam-

[1]) Så äfven Lundgr. Språkl. int. s. 72. Påfallande är visserligen den i VGL förekommande skrifningen med þ; dock kan den icke göra etymologien om intet, då här gammal grammatisk växling är tänkbar. Jfr den äfvenledes möjligen inkorrekta skrifningen **Virmilskogher** för **Værmil-** (se **Värmeln**).

[2]) Vadst. kl. jordeb. s. 214.

[4]) Munch o. Kjær Gude- og heltesagn s. 218.

[3]) Munch o. Kjær Gude- og heltesagn s. 205.

[5]) Styffe Un.$_2$ s. 379.

mans — onekligen för den uppfattningen, att de bildats af gamla gudanamn. Hvad slutligen de öfriga mindre sjöarna ock tjärnen beträffar, som bära med stammen **Ull-** begynnande namn, erinrar jag särskilt om STEENSTRUPS under **Alguten** citerade uppgift, att det hufvudsakligen är småsjöar som bära gudanamn.

Emellertid är den här föreslagna tolkningen af sjönamnet **Ullen** icke utan sina svaga punkter. STEENSTRUP har i sitt ofvan berörda arbete med styrka framhållit, att älfvar eller floder icke erhållit namn af mytisk innebörd. Skulle detta påstående vara riktigt, kan icke det fno. älfnamnet **Ull** sammanhållas med våra sjönamn; men det torde å andra sidan kunna anses ometodiskt att skilja dem åt, så mycket mer som de värmländska ock norska vattendragsnamnen annars erbjuda synnerligen stora öfverensstämmelser. Ehuru jag alltså icke bestämt vågar förneka riktigheten af STEENSTRUPS teori, tillåter jag mig uttala mina tvifvel på dess hållbarhet. Rent a priori sett förstår man icke någon anledning till en dylik differens, ock hvad man känner från andra håll talar direkt mot att en sådan existerat. Så betviflar jag t. ex. icke, att **Hälgeån, Hälgaån** betyder 'den heliga ån'. Om nu emellertid de nämnda sjönamnen värkligen hafva sin grund i gudanamnet **Ull**, må framhållas, att de flästa dylika namn uppträda i Värmland. Därmed torde jämföras förhållandet med gudanamnet **Tyr**, som i sjönamnen har sitt hufvudsakliga stamhåll i Närke.

För den händelse att **Ullfjärden**, en vik af Mälaren[1], anses böra till sin härledning skiljas från öfriga namn på **Ull-**, vill jag till ledning för bestämmande af dess etymologi nämna, att den har ett rent ock klart vatten, hvars färg skarpt sticker af mot Mälarens grumliga böljor[2].

För ett eller annat af de anförda namnen särskilt fsv. **Ulælv-**, tänker man snarast på släktskap med fht. **wulan** 'sjuda, koka' i afljudsförhållande med isl. **vella** 'koka', fht. **wallan** 'sprudeln', ags. **wylm,** fht. **walm** o. s. v.

Ullvättern **ul³vät²tern** eller (efter det i trakten gängse uttalet) **ul³vet²tern** (*ul̥vètən*) (**Ullvettern, -w-, Ull-Wettern** Lotter

[1]) Jfr Salvius Upl. s. 226 [1741].

[2]) Jfr Törnebohm SGU Aa 8: 12, Gumælius o. Paykull anf. arb. 16: 5.

t. 1750, Fernow s. 14 [1773], GS 2 Ö 32; **Ulfwettern** ngn gg i äldre hdskr.[1]), stor sjö i Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. : **Ullvättern, Ullvätterstorp;** nära sjöarna **Alk-, Frö-, Öjevättern.** Gården **Ullvättern** skrifves år 1590 **Ullevettern**[2], år 1612 **Vlewätthern**[3]; **Ullvätterstorp** år 1590 **Ullvetterstorp**[3], 1613 **Vllewettztorp**[4]. På grund af den närliggande **Frövättern** är det sannolikt, att första leden är gudanamnet **Ull**[5]; se utförligare under **Ullen.** Gårdnamnsformerna på **Ull-** tyda snarast på genitivformen af detta ord **Ulla(r).** Senare leden är — trots det i trakten gängse uttalet med **e** — säkerligen identiskt med sjönamnet **Vättern** ock betyder sålunda 'vattnet' (se närmare **Alkvättern**).

Ulmen (Lex. 5: 318) Odensjö sn, Sunnerbo hd Smål., är ett af de många tryckfel (här för **Unnen**), hvaraf det citerade arbetet vimlar, särskilt då fråga är om sjönamn; vid sidan nämnes **Bolmen.**

Ulnen, se **Ullen.**

Unan, Öfre o. **Nedre,** u³nan² (GS 5 Ö 33), två små sjöar i Lästringe sn, Rönö hd Sdml. : **Unovik.** Namnet hör säkerligen till samma rot som isl. **una** 'vara nöjd, trifvas', got. **(un)wunands** o. s. v. Jfr fno. gårdnamnet **Uneimr,** no. **Unum,** hvilket Rygh NG 3: 238 anser kunna stå i förbindelse med nämnda ord, samt (?) fsv. ortnamnet **Unæ** (SD 3: 84 fr. 1312). Någon kunde äfven tänka på det i Helg. Hund. I förekommande *i* **Unavágum,** men detta namn bör utan tvifvel betraktas som allegoriskt[6]. Ej häller hör det isl. bäcknamnet **Unulǽkr** hit, det är nämligen enl. Kålund Hist.-top. beskr. 2: 238 sannolikt identiskt med namnet **Unalǽkr** å den bäck, som utgjorde sydgränsen för Une den danskes landnam.

Möjligen föreligger i vårt sjönamn en konkretare betydelse 'skön, strålande' l. dyl.; jfr de rotbesläktade fsax. **vanum,** lat.

[1]) Enl. uppgift af docenten G. Kallstenius.

[2]) Norrsk. ark. 2: 443 (möjl. normaliserat).

[3]) Norrsk. ark. 2: 688. [4]) Norrsk. ark. 2: 692.

[5]) Jfr Lundgr. Språkl. int. s. 69, Hednisk tro s. 12. Af ortnamn, där namnet säkert ingår, må särskilt fsv. **Ullawi,** nsv. **Ulla-, Ullevi** framhållas.

[6]) Jfr från samma dikt de analogt uppkomna **Arasteinn, Frekasteinn, Logafjǫll, Brandey, Stafnsnes;** se närmare Bugge Helge-digt. s. 124.

venus o. s. v. (se **Vänstern**). För öfrigt hänvisas i fråga om betydelsen till **Lusten.**

Unden.

1) **un⁴den**, af allmogen uttalat **›ūĕn›** (**Unnen** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Lindskog 4: 116 [1814]; **Unden** Tuneld s. 170 [1741], Lotter o. 1750, Hermelin 1807, GS 2 Ö 34), mycket stor sjö i Undenäs, Tivedens m. fl. s:nar, Vadsbo hd Vg. : **Undenäs, Undenäsbotten, Undevi.** Sjönamnsstammens fsv. form visar oss det gamla namnet å Undenäs socken : **Wndede** (SD 5: 587 fr. 1346), **Vndadhes sokn** (SD NS 1: 685 fr. 1407) o. s. v.

2) i sammansättningarna **Åsunden** samt ***Bärg-, *Kol-, *Käll-, Linunden** m. fl.

Hit höra för öfrigt sjönamnen **Unnen** (med akc. 2), **Undsjön** (GS 3 O 34 : **Und, Undstorp**), hvilket senare namn är särskilt viktigt, därför att det på grund af gårdnamnet **Und** visar sig vara sammansatt med ett enkelt sjönamn, som måste anses vara identiskt med **Unden** (jfr **Åg** af fsv. sjönamnet ***Agh,** nu **Ågsjön** Dalarna, med samma betydelse; se **Äjen**); vidare de hos Rygh NG 3: 278 anförda no. sjönamnen på **-unden,** fno. **-undr,** t. ex. **Vermundr,** fno. älfnamnet **Und**[1], Snorra-Eddans **Uðr.** Dessa namn höra till isl. **unnr,** ags. **ýð,** fht. **undia** f. 'bölja'[2]. Med afseende på betydelseutvecklingen 'bölja, våg ~ vatten, sjö' kunna jämföras sv. **sjö,** där båda betydelserna uppträda[3], no. **vaag,** som äfven förekommer som sjönamn[4]. I fråga om betydelsen 'vattnet, sjön' jfr för öfrigt t. ex. under **Afven, Laggaren, Maren, Naten** ock **Vättern.** — Sjönamnet **Unden** uttalas nu med akc. 1. Att dömma af sockennamnet **Undedhe** har dock den fsv. formen snarast lytt ***Unde,** ej ***Under,** ock är sålunda identisk med den, som måste förutsättas för sjönamnet **Unnen.** Jfr **Färgen** 1, som nu uttalas med akc. 1, men utgår från ett ä. ***Færghe** (: **Færgharydh**).

---

1) Rygh NG 3: 373.

2) Att lat. **unda** med Kluge värkligen bör direkt sammanställas med dessa ord, torde icke få anses afgjort; jfr t. ex. Uhlenbeck IF 13: 215. Se äfven Hellqu. Etymolog. bemerk. s. IX ock där citerad litteratur.

3) Jfr Vendell PPm. s. 330.

4) Rygh NG 2: 99. Jfr **Vångaren.**

Ungen ug⁴gen (*uŋ¹ŋn*) (Grau s. 491 [1754], Hermelin 1801. GS 3 Ö 30) Norbärgs sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. : **Ungsbo.** En sjö **Ungen** finnes äfven i Buskerud Nge. Jag erinrar äfven om **Ungsjön** (GS 4 Ö 33 Sdml.). Uttal ock gårdnamn visa hän på ett fsv. ***Unger.** Om namnet hör till adj. **unger,** vet jag ej, hur man har att tänka sig betydelsen; jfr emellertid sjönamnen **Nyen, Nylingen** samt det isl. mytiska älfnamnet **Gǫmul** (fem. till **gamall** 'gammal').

Unnen.

1) **un³nen²** (Arrhenius Dissert. de Smol. s. 43 [1719], Lotter c. 1750, Rogberg o. Ruda s. 444 [1770], Hermelin 1809, GS 1 Ö 38), rätt betydlig sjö i Unnaryds sn, Västbo hd Smål. **Unnaryd** skrefs år 1337 **Wndarydh** (SD 4: 565). Detta namn är bildat af sjönamnet ***Unde** som **Færgarydh** : ***Færghe** (se **Färgen**). Det är identiskt med **Unden** ock betyder 'vattnet, sjön'. Jfr (den i närheten belägna) **Jällunnen.**

2) se **Unden** 1.

Uppdämpen, om uttalet se nedan (GS 1 Ö 31) Rämens sn, Filipstads bärgsl. Vrml. Jag har icke erhållit någon uppgift om uttalet; men tager för gifvet, att allmogens uttal är **Opp-,** icke **Upp-**¹. Dock har jag placerat artikeln på **u-,** emedan den enda form, jag känner af namnet, så stafvas. Senare leden är att sammanhålla med gårdnamnet **Dämpen** (GS 4 Ö 33 Sdml.) ock hör sannolikt tillsammans med no. **daamp** ock **domp** m. 'fördjupning, hål i jorden'; jfr **Dolpan, Holpen** o. s. v. Första leden innehåller adv. **upp, opp,** fsv. **up, op;** jfr sjönamnen **Uppsalen, Uppsjön** (GS 2 Ö 37, 1 V 32), **Upptjärn** (1 V 31), fno. **Uppsio**², nu **Oppsjön** Hällesjö sn Jmtl.³, vidare **Opplunnen, Opplången, Oppåsen.** Advärbet har i ortnamn betydelsen 'högt liggande'; se **Opplunnen.** Jag erinrar t. ex. om läget af gården **Uppåkra** Vallsjö sn, Västra hd Smål,. samt af kyrkan i **Uppåkra** sn, Bara hd Skå., år 1444 skrifvet **Opagher**⁴.

Upplunden, se **Opplunnen.**

Uppsalen **up³psa²len** eller **op³psa²len(?).**

1) (GS 1 V 37⁵), liten sjö i Seglora sn, Marks hd Vg.

---

¹) Jfr **Opplunnen.**
²) NGL 2: 491 fr. o. 1273.
³) NGL V. 2: 830.
⁴) Styffe Un.₂ s. 58.
⁵) Namnet skrifves där **Up-.**

2) (GS 4 Ö 35[1]), liten sjö i Ukna sn, N. Tjusts hd Klm. : **Uppsalebo.**

Om förra leden se **Uppdämpen**, om den senare **Salen.** Jfr för öfrigt ortnamnet **Uppsala,** fsv. **Upsala,** samt det vanliga no. gårdnamnet **Upsal,** fno. **Uppsalir**[2].

Uppäsen, se **Oppåsen, Oppäsen.**

Uren **u³ren²**, af den älsta generationen bland traktens allmoge uttalat **u³er²n** eller **u⁴rn** (Sudermanl. [karta] 1625, Tham Nyk. s. 16, GS 4 Ö 33, SGU Aa 24: 78), långsträckt sjö i Forsa sn, Villåttinge hd Sdml. Sjönamnet är dock belagt betydligt tidigare än 1625, nämligen såsom ingående i fsv. gårdnamnet **Ursnæs** (SRP nr 1617 från 1381). Detta visar hän på en enstafvig sjönamnsform **Ur.** Namnet innehåller det gamla nordiska ordet **ūr** = ags. fht. **ûr** 'uroxe'. Med afseende på bildning ock betydelse kunna jämföras sjönamnen **Bjuren, Björn, Galten, Geten, Hjorten, Oxen, Ulfven.** Däremot visar den nuvarande uttalsformen tillbaka på ett fsv. **Ūre,** hvilket — om formen är gammal — vore en **n**-stamsutvidgning af **ūr,** af samma art som fsv. ***Gāse*** 'gåssjön' (se **Gåsen**), ***Älpte*** 'svansjön' (se **Ältan**) o. s. v. Emellertid torde det vara tryggast att hålla sig till gårdnamnets vittnesbörd. Fsv. ***Ūr*** är alltså ett slags 'jämförelsenamn', som hos ett nomadfolk mycket väl kan ha uppkommit, äfven om uroxar aldrig förekommit i Södermanland; som nedan omtalas, ha lemningar af detta djur icke anträffats högre upp än i Östergötland.

Samma ord uppträder antagligen i **Urasjön** (GS 3 Ö 38) : **Uranäs,** Älghults sn Smål.; härför talar, att den bredvid liggande sjön kallas **Kiasjön: Kianäs** : fsv. **kiþ,** sv. **kid**[3]. Vidare förekommer kanske samma ord i **Ursjön** (GS 1 V 38 Hall.). Mot att det skulle ingå i **Ursjön** (GS 3 Ö 32 Vstml.) ock **Ursen** Säfsens sn Dal. (← ***Ursiø?***) talar i någon mån, att man af uroxen ej funnit lemningar högre upp än i Östergötland[4]. I de

---

[1]) Namnet skrifves där som andra dylika namn **Up-**.

[2]) Jfr Rygh NG 1: 138 m. fl. st.

[3]) Se **Kedjen** (slutet).

[4]) Lönnberg i Uppl. 1: 125. Jag utgår då naturligtvis från den uppfattningen, att **Ursjön** snarast betytt 'sjö, vid hvars stränder urar uppehålla sig' l. dyl. Emellertid kan ett **Ursjön** mycket väl vara utbildat af ett jämförelsenamn ***Ur.***

två senare namnen har man kanske att söka isl. **urð** o. s. v. 'stenmark', hvarom se under **Oren**. Säkert hit torde däremot sockennamnet **Uråsa** Konga hd Smål. höra; det skrifves under medeltiden **Urasa**. Af sockennamnet **Urshult** Smål. känner jag inga gamla former, det synes ej ha varit omnämnt under medeltiden. Emellertid bör det antagligen också sammanhållas med här anförda, med djurnamnet **ur** sammansatta ortnamn. Jfr af andra namn på **-hult**, däri djurnamn ingå, de af Hellqu. Ark. 17: 72 uppräknade. Det motsvarande fht. **ûro** ingår i flod- ock ortnamnet **Uraha** samt i ortnamnen **Urbah**, nu **Auerbach**, ock **Urbruoh** (se Förstem. 2: 1442 f.). — Sjönamnet **Uren** är säkerligen mycket gammalt; dock erinrar jag därom, att ännu Adam af Bremen († 1077) omnämner uroxen som förekommande i Skandinavien, där enligt hans uppgift fångats två slags vildoxar »uri» ock »bubali».

Allt annat än sannolikt anser jag det vara, att namnet bör sammanhållas med det nord. ordet ūr 'duggrägn' (i y.-nsv. blott i uttr. 'i ur ock skur'), som är nära besläktat med lit. **júrės** ock **júrios** 'haf', i slht Östersjön; »haff»', **Júra** biflod till Memel[1], gr. οὖρον o. s. v.[2]. Sjönamnet skulle emellertid i så fall snarast betyda 'vattnet, sjön' (jfr **Unden** o. s. v.); men som sagt bör denna härledning snarast afvisas.

Ursten **u³rste²n** (»u²s*ţ*en» med — om jag fattat uppgiften rätt — långt u ock e; **Ursten** GS 3 Ö 30; skrifves stundom **Usten** enl. lektor E. Brate), liten sjö i Norbärgs sn o. bärgsl. Vstml. Detta namn är utan tvifvel att, såsom lektor Brate skriftligen föreslagit, tolka som ett gammalt ***Ulfs-tærn**, sammansatt med djurnamnet **ulf**, hvarom se **Ulfven**, samt den obrutna form af det gamla nord. ordet **tjärn**, som ingår i fsv. **Diwpaterna**, nu **Djupkärra**, likaledes i Norbärgs sn (: **Djupen** 5) samt i **Trantern** (se d. o.) ock **Fagertärn**. Det no. älfnamnet **Usta** i Hallingdalen[3] torde alltså ej vara besläktat.

Usken **us⁴ken** (*úskən*) eller enl. annan uppgift **us³ken²** (Nohrborg Beskr. öfv. Lindesb. s. 39 [1761], Hermelin 1803, GS 2 Ö 32, 31) Lindes sn, Lindesbärgs bärgsl. Vstml. : **Uske-**

---

[1]) vGrienberger PBB 21: 209 f.

[2]) Om denna ordgrupp se närmare Persson Wz. s. 86, Fick₄ 2: 271.

[3]) Rygh Thj. VSS 1891, s. 234.

boda, Öskebohyttan, Öskevik (vid en närbelägen sjö). Sjön är 3/4 mil lång samt har stora täcka holmar ock leende stränder, hvarför den ock betecknats som »Europas vackraste insjö»[1]. Den förstnämnda gården skrifves i 1539 års skattelängd **Uske-** l. **Öskaboda**[2], 1571 o. 1591 **Uskaboda**[3]. **Öskebohyttan** kallas år 1587 **Óskebohytte**[4], **Öskevik** skrifves år 1567 **Öskiovik**[5], 1587 **Óskewiick**[4]. I den citerade handlingen från 1587 är **Ó** tydligen tecken för ö-ljud; jfr **Nóige** 'nöje'. I Norask. ark. 3: 3 uttalar JOH. JOHANSSON den meningen, att i de i trakten förekommande namnen på **-boda** nybyggarens namn ingår som första sammansättningsled. Detta är utan tvifvel fallet med åtskilliga af dem; men säkerligen icke med **Uskeboda**. Här föreligger i stället ett af de synnerligen talrika namnen på **-boda**, där första leden är ett sjönamn (se öfversikten, afd. III). Växlingen af **u-** ock **ö-**former anser jag bero därpå, att jämte sjönamnsstammen **Usk-** funnits ett af denna aflett ånamn ***Yskia** → ***Øskia**[6]; jfr de fno. älfnamnen **Fylja, Gerða, Gløða, Grýta, Lýsa, Senda** o. s. v. Hvad detta namn betytt, torde numera icke vara lätt att finna ut. Det bör väl sammanhållas med den fno. älfnamnsstammen **Usk-, Osk-**, hvilken BUGGE hos Rygh Elven. s. 340 f. anser kunna föras till **ósk** 'önskan' : ***Óska** kunde enligt honom betraktas som den älf, där så mycken fisk finns, som man önskar sig, eller (med tanke på no. **husketein**, af **óskateinn** 'trollstaf') den älf där öfvernaturliga väsen drifva trolldom.

Säkerligen hör namnet icke, såsom V. E. Öman Nerikes alleh. 1899, nr 89 antager, till en »allmäneuropeisk» stam **isk, ask, usk** 'vatten[7]'.

Uspen us⁴pen [8] l. enligt annan uppgift **us³pen²** (**Uspen** Lex. 6: 111; **Uspensjön** GS 1 V 36), vacker sjö i Skallsjö sn, Vättle hd Vg. På någon gammal stam **usp-** är ej att tänka. Med

---

1) Sv. Dagbl. 1904, nr 200, s. 2.
2) Norask. ark. 3: 3; å detta ställe dock möjligen normaliserat.
3) Forssell Sverige 1571, s. 84, Norask. ark. 1: 552.
4) Norask. ark. 3: 443.
5) Sv. riksdagsakter II. 1: 157.
6) ***Øskia** : **Öskiovik** : **Usken** = ***Hyrkia** : **Hyrkiotorp** : **Horken**; jfr fsv. älfnamnet **Ryskia** (i **Ryskiomadhum**) : **Rusken**.
7) Om iriska **usce** (stam ***ut-sk-**) se $Fick_4$ 2: 269.
8) Uppgift om akc. 1 har jag mottagit från två olika håll, bl. a. af en i socknen uppvuxen allmogeman.

tanke på namnet **U(r)sten** (← **Ulfstärn**) ofvan ligger det nära till hands att äfven här se en sammansättning ock hälst — såsom jag hört prof. LIDÉN framkasta — med djurnamnet **ulf** (se **Ulfven**). Ytterligare ledning tror jag lemnas af namnet å det vid sjön belägna **Högsboholm** (så uttalat äfven af allmogen). Skulle icke här kunna föreligga en ombildning af ett obegripet **Uspoholm** af ***Ulfsbo**, hvilket snarast utginge från ett ***Ulfsbotten-**, jfr nsv. **Spa(de)bo** af fsv. **Spaðæbon** ← **-botn**, hvarom se utförligare under **Fillbon**. Om sjön hetat **Ulfsbotten**, hvilket jag anser sannolikast, har detta blifvit **U(lf)sbon** (**Uspon**) såsom **Tibotn** blifvit **Tibon**, ock denna form har på grund af akcentförskjutningen eller i analogi med andra sjönamn öfvergått till **Uspen**. Jfr **Torskabotten**, **Vassbotten**.

Namnet står alldeles enstaka, ock man bör därför icke här söka någon afsides liggande etymologi; för ett dylikt tillvägagående varnar i öfrigt den härledning, som ofvan framställes af det vid första ögonkastet lika obegripliga **Ursten**.

Usten, se **Ursten**.

Utlången.

1) **u³tlog²gen** (Hermelin 1818, GS 4 Ö 37), lång ock smal sjö i Hjorteds m. fl. s:nar, S. Tjusts hd Klm.

2) (Hermelin 1818) i samma sn; se **Ytlången**.

Om senare leden se **Lången**. Adv. **ut** har i äldre ortnamn betydelsen af något söderut eller längre ned beläget, t. ex. **Utkumla**[1]. I föreliggande fall syftar namnet säkerligen därpå, att båda sjöarna äro belägna på socknens utkanter eller gränser[2]. Jfr **Yttern** samt — med motsatt betydelse — **Uppdämpen**.

Fsv. ***Utrygger** är ett sjönamn, som jag anser mig med full säkerhet kunna uppkonstruera på grund af de i Valdemar II:s jordebok från Tönnersjö hd Hall. anförda namnen **utrugs næs** ock **utrugs kiældæ**[3]. Namnet innehåller det sv. adj. **otrygg**, hvars no. motsvarighet ingår i no. **Utrygsvandet** Buskerud Nge. Jfr med motsatt betydelse de under **Tryen** anförda **Tryggtjärn** (GS 1 V 33 Vrml.), fsv. **Thrygga ana** Jtl. (1412). Med afse-

---

1) Se K. H. Karlsson Sv. fornm.-för. tidskr. 10: 41.

2) Jfr t. ex. isl. **útbúð**, **úteng**, **útgarðr** (t. ex. i **Útgarðaloki**), **útmǫrk**, **útøy** o. d.

3) Se Schlyt. VGL s. 591.

ende på betydelsen af *Utrygger kunna jämföras Illern, Låkan, Parsen ock därunder omtalade namn.

Utterkalfven ut[3]terkal[2]ven (GS 5 Ö 32), liten sjö i Salems ock Grödinge s:nar, Svartlösa hd Sdml.; vid norra ändan af sjön Uttran; se för öfrigt Kalfven 24.

Uttern, se Yttern.

Uttran ut[3]ran[2].

1) (Hermelin 1802, GS 5 Ö 33, 32) Salems ock Grödinge s:nar, Svartlösa hd Sdml.: Uttringe; af somliga kallad Uttringesjön. Namnen äro viktiga därför, att de visa oss, hurusom de ofta mycket svårförklarliga gårdnamnen på -inge ock -unge stundom kunna vara afledda af sjönamn, hvarvid suffixet -ing l. -ung visar sig uteslutande tillhöra gårdnamnet. Möjligen har man att som mellanled tänka sig ett släktnamn eller »klannamn» Utrungar, 'männen från sjön Uttrans stränder'[1]. Uttringe skrifves år 1362 i Utrungum (SRP nr 561), 1480 Ytrynge[2], år 1538 Utringe[3]. För öfrigt växla skrifningar med u ock y, hvilken växling möjligen beror på suffixafljudet -ing- ock -ung-. Analoga fall, där gårdnamn medelst samma afledning bildats af vattendragsnamn, äro t. ex. fsv. Læstrunge : Lästern, nsv. Valinge : fsv. *Vale (se Valingen); se Hellqu. Ortn. på -inge s. 244 f. På samma sätt uppkomna äro t. ex. de ty. ortnamnen Bodungen vid floden Bode, Madelungen vid Madel, Tyrungen vid Tyra[4].

2) (Uttran Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 192; Uttransjön GS 5 Ö 31) Närtuna sn, Långhundra hd Uppl.

Enl. Tibell anf. arb. skulle den nämnda gården Uttringe ha sitt namn på grund af dess läge på yttersta gränsen af Salems socken. Det är emellertid tydligt att, såsom ofvan antagits, Uttringe är en afledning af Uttran, så mycket mer som detta sjönamn äfven å annat ställe uppträder. Detta är oblik kasus af ett fsv. *Utre, *Otre, hvilket innehåller djurnamnet utter, fsv. uter, oter, isl. otr ock sålunda på modernt språk kan åter-

---

1) Se närmare Hellqu. Ortnamn på -inge s. 246.
2) Enl. handling anförd af Wilhelmina af Tibell Uttringe o. Rönninge s. 9.
3) Enl. handling i anf. arb. s. 12.
4) Se Förstem. 2: 836.

gifvas med 'Uttersjön'. Jfr **Uttersjön**[1], **Ottersjön**[2], **Uttergöl** (GS 3 Ö 38), no. **Ottertjernet**[3], vidare gårdnamnen **Ottersio** (1410 enl. SD NS II) Jtl. ock **Vtterbäck** (1636)[4] Vrml., fht. **Oteraha**, ty. **Otterbach**[5] o. s. v. Med afseende på **an**-formen erinras om t. ex. sjönamnen **Alsnan, Kornan, Kumlan, Muskan, Ältan.** Särskilt det sistnämnda bör märkas, alldenstund det äfven innehåller ett djurnamn, nämligen isl. **elptr** 'svan' ock sålunda betyder »svansjön». — Ordet **utter** är som bekant identiskt med gr. ὕδρος 'vattenorm', sskr. **udrás** 'krabba; utter' ock är aflett af ett ord motsvarande gr. ὕδωρ 'vatten'. Det finns ingen anledning att söka sjönamnets härledning direkt i detta sistnämnda ock likbetydande besläktade ord, trots att en sådan betydelse är rätt vanlig i våra sjönamn (se närmast **Vättern**).

Vadjungen vad³jug²gen (Fernow s. 10 [1773], GS 1 V 31), lång ock smal sjö i Järnskogs sn, Nordmarks hd Vrml. : **Vadjungsed**, år 1571 skrifvet **Wadjungse**[6], liksom äfven hos Fernow s. 841. Detta gårdnamn förhåller sig till **Vadjungen** liksom t. ex. **Ränkesed** till **Ränken.** Det kan svårligen vara detsamma som fsv. **Viidhungxedhe** Vrml. (SRP nr 1889), med hvilket det sammanställts[7]. Skulle så emellertid vara fallet, har sjön i äldre tid hetat ***Viþunger** (: adj. **viþer**, se **Vien**), hvilket sedan öfvergått till **Viunger** samt med ett hiatusfyllande j till **Vijunger**, som så ombildats till **Vadjunger.** Denna ombildning måste på grund af formen **Wadjungse** antagas ha ägt rum tidigare än 1571.

Är emellertid formen med **a** ursprunglig, något som synes mig sannolikast, har man att antaga sammansättning med sv. **vad**, isl. **vað** n., hvilket synnerligen ofta uppträder i nordiska ortnamn. Jfr t. ex. **Vadasjön** (GS 5 Ö 31 Uppl.) ock se **Välen;** äfven må erinras om det mytiska ånamnet **Vaðgelmir** (Sigurðarkv. Fafn. ǫnnur). Det af Rygh NG 15: 208 ansatta fno. älfnamnet ***Vaða** är säkerligen äfven besläktat; men detta är enligt

---

1) GS 1 Ö 39, 4 Ö 33.
2) GS 1 V 38 : **Ottersjö**, 1 V 37 2 ggr, 2 Ö 34.
3) Rygh NG 3: 339.
4) Norask. ark. 2: 753.
5) Förstem. 2: 1111.
6) Forssell Sv. 1571, s. 109.
7) Jfr SRP reg., Lundgr. Personn. på **-ing** s. 16.

min mening icke aflett af sbst. **vað**, utan en bildning af värbet **vaða** eller, om man så vill, den däri ingående värbalroten, af samma art som no. bäcknamnet **Struka** till **strjúka** ock fsv. (fno.) älfnamnet **Vaxa** till **vaxa** (se **Växaren**).

Senare leden i **Vadjungen** anser jag innehålla en motsvarighet till det vanliga no. sjönamnet **Öjungen**, hvars begynnande vokal i sammansättningen synkoperats. Detta innehåller fno. **ey**, sv. **ö** (se närmare **Öjaren**). En mycket nära släkting tycks — att dömma af formen **Öingshyttan**, nu **Yngshyttan** — föreligga i **Yngen** 2, af äldre ***Öingen**. Sjön Vadjungen ser åtminstone på kartan icke örik ut, men vi skola nedan se, att det ofta behöfs blott en enda ö, för att sjön skall kunna få ett namn med betydelsen 'ösjön'.

Med senare leden i sjönamnet **Alljungen** har namnet alls intet att skaffa.

Vaglarna väl **va³glarna²** (**Vaglarna** GS 2 V 33; **Vaglannasjön** Lex. 5: 299) Näsinge sn, Vättle hd Boh. Sjön är lång ock jämnsmal med flera armar. Namnet är antagligen plur. af sv. (dial.) **vagel** l. **vagle** m. 'stång, tvärbjälke, hönspinne', fsv. **vaghle**, isl. **vagl** l. **vagle** 'tvärbjälke'[1]. I fråga om betydelse kunna bland många jämföras **Bjälken**, **Gändeln**, **Snesaren**, **Sparren**,

[1]) Jag tillåter mig här några anmärkningar om detta ords härledning. Vanligen sammanställes det med afläggen af den bekanta ieu. √ **vegh**, hvaraf t. ex. lat. **veho**. Då man emellertid vet, huru ofta ord med betydelsen 'stång, stake o. d.' måste återföras på rötter, som betyda 'sticka o. d.' (se Hellqu. Etymol. bemerk. s. v ock där citerad litteratur), torde en annan etymologi af ordet med skäl böra tagas i öfvervägande. Jag anser ordet vara bildat — med l-suffix — af ieu. √ **u̯ogh** 'vara skarp l. spetsig', som Johansson Bezz. Beitr. 18: 38 helt säkert riktigt ansätter för lit. **vagìs** 'kil', isl. **veggr** (← ***u̯oghi̯o-**), fsv. **vægge** 'vigg', fht. **wahs** 'skarp' samt lat. **vomis** 'plogbill' (← ***u̯oghni-**), hvilket sistnämnda ord direkt motsvarar de likabetydande gr. **ὀφνίς** (Fick Bezz. Beitr. 12: 162), fornpreuss. **wagnis** (Bezzenberger Bezz. Beitr. 12: 168) ock fht. **waganso**, isl. **vangsne** (Bugge Bezz. Beitr. 3: 121). På samma sätt hör enl. min mening sv. dial. **agel** m. '(vagns)stång' Rz till den bekanta likbetydande roten **ak**, ur hvilken Johansson IF 2: 51 härleder det likabetydande sskr. **ákšu-**. Suffixet i **vagel** ock **agel** har nog ursprungligen haft instrumental karaktär, ock bildningarna äro alltså att jämföra med got. **sitls** 'säte', isl. **þvál** 'tvål' o. s. v.

Stockaren, Tenaren, Stångån. Den i Lex. förekommande formen **Vaglannasjön** torde bero på något missförstånd.

Samma ord ingår i y.-fsv. **Vaglen,** ödetorp i Backa sn Vg.[1]

Vagnaren, af allmogen uttalat **vag³ner²n** (»**vågnern**»; GS 3 Ö 33), mindre sjö i Skedevi sn, Finspånga läns hd Ög. Det finnes i ock för sig intet som hindrar att härleda namnet af det gamla nordiska ordet **vagn.** Jfr **Vagnsjön**[2]. **Vagnaren** vore en afledning på **-i̯aʀ,** utan omljud liksom **Mälaren** (fsv. **Mælir**), fno. **Aspir** o. s. v., hvilken afledning förhölle sig till **Vagnsjön,** liksom t. ex. **Björkaren** förhåller sig till **Björksjön, Ekaren** till **Eksjön, Getaren** till **Getsjön,** fsv. ***Næsir** (nu **Näsnaren**) till **Nässjön** o. s. v. Detta suffix synes i själfva värket i älsta tider hafva haft samma funktion som sammansättningsleden **sjö.** Om namnet betyder 'vagnsjön', är det väl snarast att betrakta som ett slags jämförelsenamn.

Då emellertid i närheten **Tisnaren** ock **Rägnaren** äro belägna, kunde man äfven tänka sig, att **n** är suffixalt; mindre dock med hänsyn till **Rägnaren,** som snarast är bildat af ett ord motsvarande isl. **rǫgn** 'gudamakter', än till **Tisnaren,** där **n** tillhör afledningen. I så fall har man knappast något annat val än att föra namnet till den under **Vaglarna** (noten) behandlade ieu. roten **u̯ogh-.** En stam **vagn** förekommer äfven i fno. älfnamnet **Vagnella** (se Rygh NG 14: 189) samt i fsv. gårdnamnet **Wagnabæk** (SD NS 2: 72 från 1408), nu **Vagnabäck** i Veddige sn Hall.

Valdemaren, se **Vammeln.**

Valen (l. **Val**) **va⁴len** l. möjligen **va³len²** [3], i Adelöfs sn dessutom af allmogen mycket ofta uttalat **va⁴l,** utan best. slutartikel[4] (**Valen** Hermelin 1809, **Hvalen** GS 2 Ö 36) Adelöfs sn, N. Vedbo hd Smål. : **Vallstorp.** Vid bestämmandet af namnets härledning böra äfven följande namn tagas i betraktande: **Valingen** (sannolikt fsv. ***Vale**), fsv. ***Vælinger** (nu **Välen** 1), **Valsjön**[5], **Valesjön** (GS 1 V 38), **Valevattnet** (2 V 36), **(H)vala-**

---

1) Vadst. kl. jordeb. s. 213.

2) GS 1 Ö 36, 3 Ö 36, 2 Ö 35; om denna senare se **Vangsen.**

3) Akc. 1 enl. uppgift från Adelöf, akc. 2 enl. (otydligt) meddelande från Linderås.

4) Jfr t. ex. under **Mjörn** ock öfversikten (afd. II).

5) GS 1 V 36 : **Valås,** 2 Ö 34 : **Valsjön,** 3 Ö 34 : **Valstorp,** 3 Ö 33 : **Valsjö,** 4 Ö 33, 6 Ö 32, 3 Ö 31, 6 Ö 30.

sjön[1], ånamnen **Valan**, ur sjön Kärmen Vrml. : **Valåse** bruk[2], **Valån** : **Valebo** (se under **Vällingen**), '**Vala** möjligen i fsv. **Valudalir** (SD 3: 64), nu **Vardala** Uppl., ock fno. älfnamnet **Vala**, hvarom Rygh Elven. s. 289 handlar. Vidare finnes enl. uppgift åtminstone tre gånger i Dalarna sjönamnet **Valsen**, hvilket väl är ett äldre **Valsiø**. Ett fsv. sjönamn '**Valir** ingår äfven i det under **Välen** omtalade **Valisnæss** (1343). Hit har man väl ock att föra det fsv. gårdnamnet **Walundha** 1447, år 1466 skrifvet i **Valundom**, men 1500 **Wallwndha**, nu **Valunda**[3], i Åsarps sn, Redvägs hd Vg. Detta förutsätter antagligen ett sjönamn '**Valund-**; jfr '**Bärgund(en)** (: **Bärgunda**), '**Kolund(en)** (: **Kolunda**), '**Källunden** (: **Källunda**) o. s. v., vidare **Asunden**, **Jällunnen**, **Unden** ock **Unnen**. Åsarps socken är rik på mossar, som tyda på forntida rikedom på vatten.

Slutligen bör hit äfven ställas det gamla sjönamn, som enligt mitt förmenande döljer sig i det uppländska socken- ock häradsnamnet **Vallentuna**. Häradet kallades i fsv. tid **Valenda** hundære[4]; därjämte förekommer formen **Valendatuna** år 1250 som namn på socknen[5]. Närmast jämförliga äro **Sollenda** hundare[6] ock **Sollendatuna** (1291)[7]. **Valenda** är en bildning af samma slag som det vanliga ortnamnet **Sjöända** ock **Sjöändan** (se t. ex. Postortlex.), fsv. **Siøgharænde**. Vallentuna kyrka, där i forna tider äfven tingsstället var beläget, ligger vid norra ändan af Vallentunasjön, ock det är denna som burit namnet **Val-**. På grund af formen antager jag, att i **Valen** snarast sv. dial. '(rund) käpp, stång' o. d., fsv. **val**, isl. **vǫlr** 'käpp' ingår[8]. Af samma substantiv härleder Kjær-Rygh NG IV. 2: 302 ett fno. älfnamn '**Vala** på grund af älfvens raka lopp. Jfr till betydelsen **Bjälken**, **Gändeln**, **Sparren**, **Tenaren**, **Vaglarna** m. fl. I vissa fall har man däremot att utgå från isl. **valr** 'rund', jfr lit. (ap)**valùs** 'rund', o. s. v. De nyss nämnda sjöarna **Valsen** hafva enligt hvad ett ögonvittne meddelat en i

---

1) GS 1 V 38, 5 Ö 33 : **Yttervala**, **Öfvervala**.
2) Dahl från 1779, enl. Norask. ark. 2: 407.
3) Vadst. kl. jordeb. s. 191.
4) Styffe Un.$_2$ s. 295.
5) Uppland 1: 355.
6) Styffe Un.$_2$ s. 294.
7) Uppland 1: 340.
8) Som bekant identiskt med nsv. **val**, ett antal af 80 stycken (efter antalet fiskar som träddes på käppen).

ögonen fallande rund form. Jfr *Runnir, Trindeln.* Orden **valr** 'rund' ock **vǫlr** 'käpp' innehålla samma stam[1]. Föga troligt är, att **Valen** etymologiskt sammanhänger med det i Adelöfs sn förekommande **val** n. 'göl'.

En annan härledning framställer Rz s. 789[2] af namnet å den numera nästan uttorkade sjön **Valsjön,** belägen under ättestupan **Valhall** i Hällaryds sn Blek. Det skulle betyda 'de dödes sjö' ock sålunda vara sammansatt med ett ord motsvarande isl. **valr** m. 'de fallne'. Det äfven i andra trakter (bl. a. i Jämshögs sn Blek.[2]) förekommande bärgnamnet **Valhall** är naturligtvis identiskt med det isl. mytiska **Valhǫll,** dit de i striden fallne upptogos af Odin, men representerar ett äldre skede af denna myt än den isländska uppfattningen[3]. Naturligtvis kan i något eller några fall denna etymologi äfven vara tänkbar för de ofvan anförda namnen **Valsjön.** Slutligen är det ju möjligt, att i något eller några af dessa namn ingår ett adj. motsvarande fht. **walo,** adv. 'ljumt, varmt', **walî** f. 'värme'. Däremot finns ingen anledning att vid dessa namn tänka på isl. **valr** 'hök', eg. 'den välske', jfr **valnöt, Valland** o. s. v.

Af helt annat ursprung är det fsv. önamnet **Hwalin,** i Jälmaren, så skrifvet år 1447[4] : sv. **hval,** fsv. **hval,** isl. **hvalr** 'hvalfisk'. — Om med **Valen** ock här anförda sjönamn besläktade bildningar se under **Valingen, Valnaren.**

Fsv. ***Valir** i **Valisnæses** (1343), se **Valen** ock **Välen** 1.

Valingen va³ligen²? (**Välingen** Tham Nyk. ss. 16, 349; **Valingen** GS 4 Ö 33), lång ock smal sjö i Hyltinge sn, Villåttinge hd Sdml. : **Valinge** (GS 4 Ö 33). I SD NS 3: 454 (1419) omtalas från samma socken en gård **Walasundh,** enl. Tham Nyk. s. 351 år 1639 kallad **Wahlsundsö.** Detta fsv. gårdnamn gör det sannolikt, att sjön i äldre tid hetat **Vale,** hvaraf gårdnamnet **Valinge** bildats som **Uttringe** : **Uttran**[5]. Men i anslutning till gårdnamnet **Valinge** har ett sjönamn **Valingen** uppstått på samma sätt som **Aplungen, Tydingen, Yddingen** af motsvarande gårdnamn. Sjönamnet **Vale** fattar jag särskilt med hänseende till sjöns form som aflett af sv. **val** 'käpp' (se närmare **Valen**).

[1]) Se närmare Persson Wz. s. 230.
[2]) Jfr Geijer Sv. folk. hist. 1: 89 not. 8.
[3]) Se Hellqu. Ark. 21: 139 f. [4]) Vadst. kl. jordeb. s. 228.
[5]) Se Hellqu. Ortnamn på **-inge** s. 246.

Vore ej gårdnamnet **Valasund** uppvisat, låge det naturligtvis närmare till hands att här anse gårdnamnet som det primära. Ett **Valinge**, fsv. **Valunge** (SRP nr 2311 o. s. v.), finnes i Stigtomta sn, ett annat i Muskö sn Sdml. I båda dessa namn ingår säkerligen ett patronymicum (se Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 164).

Vallingen, se **Vällingen.**

Valloxen, af allmogen uttalat **valok⁴sen** (*valóksən*[1]; Tuneld s. 27 [1741], GS 5 Ö 31), icke obetydlig sjö i Knifsta o. Östuna s:nar, Ärlinghundra o. Långhundra h:der Uppl. : **Valloxsäby,** år 1383 skrifvet **Walwxa Sæby** (SRP nr 1984), d. v. s. **Säby** vid sjön **Waluxe.** Första leden i namnet, **Vall-,** syftar på den ås, som löper längs efter sjön; se härom utförligare under **Vällingen.** Den andra leden (se **Oxen, Muloxen**) har enligt en i trakten bosatt person afseende på formen[2]; en meddelare, som sett sjön, kan dock icke finna någon likhet.

Valnaren va³lnar²n (Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 174, GS 4 Ö 32), liten sjö i Länna sn, Åkerbo hd Sdml. : **Valnötstorp**[3]. Jfr med afseende på bildningen (de i närheten belägna) **Malsnaren, Rönnaren, Visnaren.** Namnet hör kanske tillsammans med sjönamnet **Valen** o. s. v., i hvilken betydelse är nu icke gott att säga, snarast — på grund af formen — till isl. **valr** 'rund'. I betraktande af bildningssättet är jag emellertid mäst böjd att i **Valnaren** se en afledning af ett älfnamn, motsvarande det under **Valen** ock **Vällingen** omtalade fsv. o. fno. ***Vala;** jfr **Visnaren** (: ***Visn** eller ***Visa**).

Valpen val⁴pen (i äldre tid **Holpen,** hvarom se närmare under d. o.; **Valpen** Hermelin 1810, Widegren 2: 135 [1828, jämte **Holpen**]; **Hv-** Tham Link. s. 44, GS 3 Ö 34) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. Namnet är en yngre ombildning (: sv. **valp**) af det äldre **Holpen,** beroende på anslutning till det i

---

[1]) Om liknande akcentuering af sammansatta ord i sv. dial., särskilt Upplandsmål, se Grip Sv. lm. XVIII. 6: 32 f. samt anm. 1 å s. 34 ock där citerad litteratur.

[2]) Sedan detta nedskrifvits, har man för mig påpekat befintligheten af ett dialektiskt **valloxe** i bet. 'älg'. Ett dylikt ord är mig obekant, men om det existerar, bör nog sjönamnet snarast härledas af detta ock anses syfta på sjöns greniga form. Jfr **Älgen.**

[3]) Så enl. GS 4 Ö 32. Formen förefaller dock misstänkt.

närheten förekommande sjönamnet **Hunn**; se närmare d. o. ock **Holpen.**

Vammeln vam⁴meln l. (bland allmogen sällsynt) **Valdemaren val³dema²ren** (**Vammelm** Tuneld s. 58 [1741, tryckfel för **-ln**]; **Vammel[e]n** Dalin Sv. r. hist. 1: 93 [1747], Landtm. cont. karta öfv. Sdml. 1751, Hermelin 1804, Tham. Nyk. s. 18 [jämte **Valdemaren**]; **Vameln** Tuneld [I] 2: 27 [1786]; **Valdemaren** GS 4 Ö 33), icke obetydlig sjö i Skyllinge sn, Oppunda hd, o. Flens sn, Villåttinge hd Sdml. : **Valdemarsön,** hos Tuneld (I) 2: 27 **Vamelsö** (1786). Hos Sundler Dissert. de Nycopia Ups. 1735 uppgifves, att Vammeln fordom hetat **Valdemarssjön** efter ett gammalt vikingasäte, hvars grundvalar ännu skola finnas där ock som bebotts af en näskonung Valdemar[1]. Den misstanke jag emellertid hyst, att namnet **Valdemaren** uteslutande beror på ett misslyckat etymologiserande försök ock att **Vammeln** är sjöns rätta namn, förvandlades till visshet, då jag i SD 4: 90 fr. 1329 fann namnet **Vamolsø.** Om platsen anger utgifvaren blott, att ön är belägen i Sdml. Att härmed den s. k. **Valdemarsön** afses, anser jag tydligt däraf, att den handling, i hvilken namnet förekommer, bevittnats icke blott af »mathias de vamolsø», utan af personer från **thækhamar,** nu **Täckhammar,** vid den icke långt bort belägna sjön Långhalsen, samt från **Tomta** ock **Hål,** alla i Bärbo sn. Sjönamnet har alltså i fsv. tid lytt ***Vamol.** Jfr **Bolmsö : Bolmen, Hallarö : Hallaren, Yngö : Yngen** o. s. v. Formen **Valdemaren** är sålunda att bedömma som **Roseken,** namn på sjön **Rusken.**

Hvad nu härledningen af fsv. ***Vamol** beträffar, stämmer detta namn till punkt ock pricka med fsv. adj. **vamul** 'vämjelig, stygg' = da. **vammel,** en bildning af roten i fsv. isl. **vami** 'vämjelse', fsv. **væmia** 'vämjas', lat. **vomo,** sskr. **vámati** 'kräkas' o. s. v. ~ gr. ἐμέω, lit. **vemiù** ds. Om nu värkligen vårt sjönamn är identiskt med nämnda adj., är det emellertid svårt att säga, huru sjön kommit till detta namn. Det skulle i alla händelser tillhöra den grupp af nedsättande benämningar på sjöar, som anföres i öfversikten (afd. III). Den nu enligt uppgift brukliga akcentformen berodde på senare förskjutning.

---

[1]) Se Dalin Sv. r. hist. 1: 93.

Vammen, **Norra** o. **Södra**, **vam⁴men** (GS 2 V 33) Skee sn, Vätte hd Boh. : **Vammen.** Då sjöarna äro belägna vid den norska gränsen, är det så gott som säkert, att namnet innehåller det i no. gårdnamn ofta uppträdande fno. **hvammr** m.[1], hvilket ännu på flera ställen förekommer i betydelsen 'kort dal omgifven af höjd'. De no. ortnamnen hafva vanligen former, som gå tillbaka till fno. **Hvammr.** Om namnet ursprungligen tillhört sjön, böra bl. a. jämföras: **Dalen** (**Dan**), **Dolpan, Dänningen, Kjusen, Klysan, Klämmingen.** — Samma ord ingår kanske också i **Vammenevattnet** (GS 1 V 32 Vrml.).

Vangsen (Broocman 2: 629 [1760], Tham Link. s. 21, Ridderstad 2: 290) Trehörna sn, Lysings hd Ög.; å GS 2 Ö 35 kallad **Vagnsjön.** Säkerligen har i detta fall den etymologiserande ombildningen träffat det rätta. Om andra sjönamn af stammen **Vagn-** se **Vagnaren.** I fråga om formen jfr **Flaxen** (: **Flaksjön**), **Ramsen** (**Ramsjön**).

-vara i ortnamnen **Gro-, Hillevara** o. s. v., se **Grosken, Rossvalen, Varen.**

Varen (Rogberg o. Ruda s. 220 [1770], Wieselgren 2: 705) Älmeboda sn, Konga hd Smål. Sjön uppgifves af ROGBERG vara den största i socknen, en mil lång; jag har dock icke funnit den i nyare källor, ej häller erhållit någon uppgift om densamma från orten. Knappast kan här föreligga en förväxling med **Viren**, som till en del faller inom socknen. Snarare åsyftas någon af de icke obetydliga, nu igänvallade eller urtappade sjöar, hvaraf spår kunna ses på kartan. En stam **var-** är ganska vanlig i namn på nordiska vattendrag : **Varasjön** (GS 1 V 36 Alingsås sn Vg.), **Varesjön** (1 V 36 Bälinge sn Vg.), **Varsjön** (3 Ö 38 : **Varsryd, Varshult** Lenhofda m. fl. s:nar Smål., 1 V 36 Hedared Vg.), samtliga mycket små; vidare **Varaaen** från **Varsjøen** i Fet Nge ock en älf likaledes kallad **Varaaen,** som går till Vrml. ock där förenar sig med Klarälfven[2]. Ett älfnamn, fsv. ***Vara,** ingår väl i fsv. **Varubo** (för **Varubro,** SRP nr 210 fr. 1355), nu **Varbro** Sköldinge sn Sdml. Dessutom uppträder

[1]) Rygh NG Indl. s. 57 samt Reg. flerst.

[2]) Se Rygh NG 3: 338, där äfven gårdnamn anföras, i hvilka en älfnamnsstam **var-** sannolikt ingår; jfr Elven. s. 290 f.

sannolikt samma stam i senare leden af sjönamnet **Rossvalen** ← äldre ***Råsvar-** (se d. o.). Af tyska ortnamn tyckes åtminstone fht. **Waraha** (Förstem. 2: 1480) kunna föras hit ock vore då etymologiskt identiskt med no. **Varaaen.** Möjligt, men kanske mindre troligt är, att rotsläktskap äger rum med de under **Grosken** omtalade svenska gårdnamn på **-vara** (så äfven i fsv.), hvilkas första led är ett sjönamn, t. ex. **Grovara, Hillevara** (till **Hillen**). Huru därmed än må förhålla sig, är jag tämligen säker på att dessa senare närmast böra ställas till isl. **vǫr, ver,** ags. **varoð,** fht. **warid** o. s. v. (om hvilka se närmare Hellqu. Ark. 7: 31) ock sålunda böra sammanföras med de många fht. namnen på **-warid** o. s. v. I detta sammanhang erinras äfven om det vrml. älfnamnet **Varnan,** hvaraf sockennamnet **Varnum** Vrml. bildats, år 1425 **Varnema**[1], på samma sätt som de i närheten flytande älfvarna **Alstran** ock **Ölman** gifvit upphof till de fsv. sockennamnen **Alstrem,** nu **Alster** (se **Alstern**), ock **Ylmahærad,** nu **Ölme;** jfr äfven fsv. **Visnem,** nu **Visnum** : **Visman,** hvarom under **Vismen.** Stammen **Varn-** förekommer äfven i **Varnasjön** (GS 1 V 36 Vg.), **Varnsjön** (3 Ö 32 Vstml.). Densamma tycks vara utbildad med det i namn på nordiska vattendrag synnerligen vanliga **n**-suffixet. Med afseende på härledningen hänvisas till **Rossvalen.** Flera af de nämnda sjöarna äro dock kanske väl obetydliga för att man i dem gärna skulle vilja antaga en betydelse 'vattnet, sjön', hvilken för större vattensamlingar såsom **Unden** ock **Vättern** förefaller helt naturlig. För dessa ville man då hällre antaga samband med den under **Väringen** omtalade stammen **Ver-,** som förmodats kunna betyda 'den lugna, stilla'[2]. Denna invändning gäller dock icke den sjö, hvarom här närmast skulle vara fråga, nämligen **Varen,** hvilken ju enligt Rogbergs ofvan citerade uppgift varit ganska betydlig. — Jfr slutligen **Värnen.**

Vargsjön o. s. v., se **Ulfven.**

Varnasjön, Varnan o. s. v., se **Varen.**

Varpen, se **Rå-, Torrvarpen.**

Vasen **va³sen²** (Rogberg o. Ruda s. 232 [1770], GS 3 Ö 39), icke obetydlig sjö i Hofmantorps sn, Konga hd Smål. :

---

1) Styffe Un.$_2$ s. 153.

2) Jfr Rygh NG 3: 338, Elven. s. 291.

Vasatorp. Namnet hör jämte det bekanta gårdnamnet **Vasa** ock andra af mig i Ark. 17: 76 behandlade svenska ortnamn till ett ord motsvarande mht. **wase,** fht. **waso** m. 'fuktig mark', lånat i fr. **gazon.** Detta ord ingår möjligen äfven i **Vasasjön** (GS 3 Ö 40) Ronneby sn, Medelstads hd Blek.; dock är det väl så troligt, att det senare namnet helt enkelt betyder 'sjön där (många) vasar äro lagda' : sv. **vase,** fsv. **vasi** bl. a. 'löf- l. granruskor, som utläggas i vattnet för att locka fisk', hvilket ord icke är besläktat med fht. **waso** o. s. v.[1] Sjön Vasen har i fsv. tid sannolikt hetat ***Vasi.** I fråga om betydelsen kunna t. ex. **Afvern, Flon, Laggaren, Maren, Naten, Vättern** jämföras. Jfr äfven **Vassalen,** som dock sannolikt icke bör föras hit.

Vassalen, af allmogen uttalat »**vassarn**» (Lignell 2: 73, GS 2 V 34), icke obetydlig sjö i Torps sn, Valbo hd Dalsl. Om senare leden se **Salen, Uppsalen;** naturligtvis kan här äfven något annat ord dölja sig. Hvad den första beträffar, anser jag, att den icke bör ställas till föregående namn. Möjligare är däremot, att (f)sv. växtnamnet **vass** här ingår; jfr **Vassjön**[2], **Vasstjärn**[3], **Vassagölen**[4] samt **Vassgården** ock **Vasslösen;** se äfven **Vevassen** ock där anförda namn, i hvilka samma ord uppträder i senare sammansättningsled. Jfr med afseende på betydelsen de under (det själft ej hithörande) **Säfvelången** anförda namnen. Men i de med **Vass-** började sjönamnen har man stundom att söka gen. **vatns** (: **vatn**), hvars **n** mellan två konsonanter bortfallit, hvarefter **ts** assimilerats till **ss.** Exempel härpå äro sjönamnet **Vassbotten** 1 af fsv. **Vatsbotten** ock sockennamnet **Vassända** af fsv. **Vatnsenda**[5]; jfr växtnamnet **vassarf** 'våtarf', dial. **vassfall, vassgröt, vasskvarn, vasså** o. s. v. Däremot hör nog icke

---

1) Om fht. **waso** jfr Froehde Bezz. Beitr. 21: 192. Det icke hithörande, men af etymologer stundom med **waso** förbundna isl. **vás** = ags. **vós** tolkas hos Hellqu. Etym. bemerk. s. IX, Ark. 17: 76.

2) GS 1 V 33 Vrml., 4 Ö 33 Sdml. **Vassjön** i Fryksände sn, Ö. Fryksdals hd Vrml., har enligt Cederström Vrml. fiskev. nr 872 vassrika vikar.

3) GS 1 V 32 2 ggr Vrml., 3 Ö 30 Vstml.

4) GS 3 Ö 39 Smål.; dock naturligtvis osäkert. Namnet kan utgå från ett **Vasagöl** med akcenten på senare leden ock höra till (**fisk**)**vase,** hvarom under **Vasen.** Jfr **stormvasse,** Nor. Sv. etym. s. 31.

5) Styffe Un.$_2$ s. 121.

sockennamnet **Vassunda** hit: det skrifves visserligen 1414 **Vassunda**, men år 1343 **Vadsunda**[1]. I betraktande af detta senare namns utveckling kunde för öfrigt äfven sammansättning med **vad-** vara tänkbar[2]. Af de här föreslagna möjligheterna skulle jag vilja föredraga härledningen från gen. **vatns-**. Namnet bör alltså närmast sammanställas med **Vassbotten**; jfr särskilt att i närheten sjön **Vassbotten** 2 är belägen.

Vassbotten vas³bot²ten.

1) (fsv. **Watsbotten**[3]; **Vasbotn** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, **Vassbott[e]n** Hårleman Dagb. 1: 87 [1749], GS 1 V 35 o. s. v.), egentligen en vik af Vänern, vid Vänersborg Vg.

2) (GS 2 V 34) Ryrs sn, Valbo hd Dalsl., genom Munkedalsälfven förenad med den större Munksjön.

3) (Hermelin 1808, GS 1 V 31) Gunnarskogs sn, Jösse hd Vrml., vid norra ändan af Bärgsjön; med många vassbevuxna vikar.

Samma namn bär äfven en gård i Sanne sn Boh., belägen vid södra ändan af Sannesjön. Äfven i Norge uppträder samma gårdnamn, vanligen skrifvet **Vasbunden**, af fno. **Vatsbotn**. Den af Rygh NG 2: 94 omnämnda gården är belägen vid nedra ändan af Gjersjøen, den anf. arb. s. 151 omtalade vid norra ändan af Bondivattnet. Betydelsen af detta sjö- ock gårdnamn ligger alltså i öppen dag. Första leden är gen. **vat(n)s** till fsv. fno. **vatn** i den betydelse af 'insjö', som ännu lefver kvar i de många västsvenska sjönamnen på **-vattnet**. Om betydelsen af ordet **botten** se **Fillbon**, där analogt uppkomna namn för öfrigt behandlas. Närmast jämförligt är vidare det ofvan omtalade fsv. sockennamnet **Watnsenda**, nu **Vassända** = fno. gårdnamnet **Vatsendi**, hvarom se Rygh NG 2: 78, samt no. sjönamnet **Vatsenden** Kristianssands amt.

Vasselsjön, Vassletjärn, se **Miælki**.

Vassgården vas³går²den (GS 1 Ö 37), liten sjö i Länghems sn, Kinds hd Vg. : **Vassgården**. Namnet är identiskt med sjönamnet **Wassgarde** (1550 enl. Dipl. dalek. 3: 117) mellan Järna ock Äppelbo s:nar Dalarne. Första leden är sv. fsv. **vass** m. 'säf'; se närmare **Vassalen**, hvilket dock självt snarast

---

[1]) Styffe Un.₂ s. 284. [2]) Se **Vadjungen**.
[3]) Höjer 2: 1032.

innehåller gen. **vat(n)s-**. I fråga om senare leden se **-gården, Järn-, Näfvergården**. Namnet **Järngården** talar för att man i första leden af **Vassgården** snarast icke bör söka någon genitivform.

Vasslösen vas³lö²sen (GS 1 V 33), mycket liten vattensamling i Ärtemarks sn, Vedbo hd Dalsl. Det synes ligga närmast till hands att förbinda första leden med sv. fsv. **vass**; se närmare **Vassalen, Vassgården**. Senare leden är best. form af adj. **lös**, fsv. **løs**. Namnet betyder alltså 'sjön, som saknar vass'. Jfr **Dag-, Fisk-, Porslösen**. Emellertid må erinras om det fsv. sockennamnet **Væterlösa** (1392)[1] samt det fht. ortnamnet **Wazerlosum**, nu **Wasserlos** (Förstem. 2: 1489). Det förstnämnda innehåller samma form af 'vatten', som närmare afhandlas under **Vättern**. Dock kan hvad detta namn beträffar äfven den möjligheten tänkas, att den senare leden tillhör de många nordiska namn på **-lösa**, da. **-løse**, hvilkas senare led icke hör till adj. **lös**, utan är besläktad med ags. **læs** 'betesmark'[2]. Skulle nu sjönamnet **Vasslösen** böra sammanhållas med fht. **Wazerlosum**, vore **Vass-** att förklara som första leden i **Vassbotten**. Dock föredrager jag den först gifna tolkningen.

Fsv. **Vata** (**i uatu . Or uatu** VGL IV. 10) »tilläfventyrs Örerydssjön», på gränsen af Mo o. Västbo h:der Smål.[3] I andra handskrifter kan emellertid läsas **uatn**[4], hvadan formen blir tvifvelaktig. Ett sjönamn **Vatn** (äfven **Haukdalsvatn**) förekommer äfven på Island. Har man emellertid att utgå från ett fsv. **Vata**, är detta naturligtvis en biform till **vatn**, väl för öfrigt densamma hvarifrån fsv. sammansättningsleden **vatu-**, nsv. **vattu-** utgår[5]. Se äfven **Ödevaten** samt **Vate, Vättern** (slutet), där ett fsv. älfnamn **Vata** behandlas. Namnet betyder 'vattnet, sjön'; jfr de besläktade **Vättern, Vassbotten** samt för öfrigt **Maren, Unden** o. s. v.

Fsv. **Vata**, älfnamn (Motala ström?); se **Vättern** slutet.

---

[1]) Styffe Un.₂ s. 127.

[2]) Jfr Steenstrup (d)Hist. tidsskr. 6R 6: 38.

[3]) Schlyt. VGL s. 568. [4]) Schlyt. VGL s. 289.

[5]) Fsv. ***vata** 'vatten' är eg. = got. **watô** n. (: nord. **vatn** = got. **namô** : **namn, nafn**). — Jfr äfven Siljestrand VML 1: 141. Denne författares förklaring af fsv. gen.-formen **vaz-** kan jag dock ej biträda; jfr **Vassalen**.

Fsv. ***Väte** har säkerligen varit namnet på den sjö, som nu kallas **Smörhultssjön** (efter gården **Smörhult**), i Våthults sn, Västbo hd Smål. Vid sjöns södra ända ligger Våthults kyrka. Sockennamnet skrefs år 1350 **Watahult** (SD 6: 218), som bildats af sjönamnet **Vate** på samma sätt som t. ex. **Nierffuahult** till **Njärfven** o. s. v. **Vate** innehåller samma stam som fsv.* adj. **vāter,** sv. **våt** ock betyder 'sjön, vattnet'; jfr **Vata, Vättern** o. s. v. Det motsvarande ags. adjektivet synes ingå i åtskilliga ags. ortnamn, som anföras af Middendorff Aeng. flurn. s. 144; möjligen förekommer enl. anf. st. ordet äfven som sbst. i betydelsen 'bäck, flod'.

Veckeln vek⁴keln (Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 18, GS 4 Ö 33) Skyllinge o. Blacksta s:nar, Oppunda hd Sdml.: **Veckla** (**Veckla : Veckeln = Näkna : Näknen = Rägna : Rägnaren = Vira : Viren** o. s. v.). Gårdnamnet skrifves i en handling af år 1416 **Veklom** (dat. SD NS 3: 183), år 1420 **Væklom** (dat. SD NS 3: 572). Formellt mäst tilltalande är att ställa sjönamnet till den fno. stam **Veikl-,** som ingår i de fno. gårdnamnen **Veiklin** ock af Rygh NG IV. 1: 114 gissningsvis föres till **veikr.** Man hade i så fall sannolikt att förbinda det med sjönamnet **Vekmangen.** Adj. **vek,** fsv. **vēker,** isl. **veikr** har äfven haft betydelsen 'tunn, böjlig'; jfr uttr. **veka lifvet, veka ryggen**[1]; ock det är väl snarast den sistnämnda eller någon därmed besläktad som man har att söka i vårt sjönamn. Sjön har en utpräglad bågform, ock sannolikt har denna gifvit upphof till namnet.

Kanske ingår ett nära besläktat ord i sv. sockennamnet **Väckelsång,** hvilket år 1424 skrefs **Vekulsangh**[2]. I fråga om senare leden kunde någon vilja jämföra fno. **Smydiwsangh** (: fno. **smiðja**), anfört af Rygh NG IV. 1: 154, där den dock lemnas oförklarad. I det no. namnet uppträder tydligen sbst. **sång** 'klang', som syftar på bullret från smedjan, ock möjligen kunde samma ord i **Vekulsangh** beteckna bruset från sjön[3]. Men jag föredrar att, såsom skett i mina Ortnamn på **-inge** s. 171 not 5, förklara det svenska namnet ur ett med fno. **-angr** besläktat

---

[1]) Äfven erinras om de rotbesläktade ty. **wickel** 'tott, rulle', ty. dial. **wicke** 'veke', sv. v. **vika** o. s. v.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 166. [3]) Jfr under **Sången.**

-angh. Det är möjligt, att i **Vekulsangh** döljer sig ett gammalt namn på den nära kyrkan belägna stora **Fiskestadssjön** (GS 2 Ö 39), hvilken i äldre tider säkerligen haft en egen benämning. Härför talar, att nv. om sjön ett ställe **Väcklingeö** är beläget. Detta namn synes förutsätta ett släktnamn ***Vēklinger**, som kan vara bildat af ett sjönamn **Vēkul**[1]. En annan möjlighet att förklara **Vekulsangh** anför jag dock Ortn. på **-inge** s. 171 (under ***Væklinge**). Det där ansatta personnamnet ***Vekul** styrkes af fsv. **Vekulstadhum** (SD NS 2: 704) Ög. : ortnamnen på **-stad** innehålla i regel personnamn.

Däremot kan man i fråga om sjönamnet **Veckeln** på grund af den fsv. formen med **V** icke tänka på sammanhang med sv. dial. **(h)vekall,** isl. **hvikull** 'ostadig, flyktig' o. s. v.[2]

Vector, se **Väktor.**

Vedan ve³dan² (**Vedan** Tham Sthm s. 325, SGU Aa 50: 5; **Vedasjön** GS 5 Ö 33) Västerhaninge sn, Sotholms hd Sdml. : **Vedan.** Jfr gårdnamnen **Aglan, Ogan, Ådran** o. s. v. : sjönamnen **Aglan, Ogan, Ådran** o. s. v. Namnet utgår från ett fsv. ***Vīdhi, Vīþi,** som är afiett af fsv. **viþer,** isl. **viðr** 'skog' (= sv. **ved**) på samma sätt som **Kornan : korn, Kumlan : kümbel, Uttran : u(t)ter** o. s. v. Formen på **-an** har egentligen tillhört de oblika kasus af detta ***Vīþi.** Namnet betyder sålunda 'skogssjön'. Med afseende på betydelsen hänvisas till **Mållen,** där med **skog** ock det likabetydande fsv. **marþ** sammansatta vattendragsnamn behandlas; jfr äfven **Hultbren** o. s. v. **Vedan** är ursprungligen etymologiskt identiskt med sjönamnet **Vedden** (skrifform för **Veden, Veen**) samt kanske också med **Vien** 1 (: **Vedåsa**). Ordet **viþer** 'skog' ingår sannolikt äfven i flertalet af följande namn: **Velången, Vevassen, Vibjörken, *Vidhgalder, Viflotten, Viholten, Vilången, Visjön**[3], fno. älfnamnen **Viðund** ock ***Viða** (nu **Veo**)[4] ock är för öfrigt ytterst vanligt i nordiska ortnamn[5]. Hit hör äfven det i södra Sverige vanliga sjönamnet

---

[1]) Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 244 f., särskilt s. 246.

[2]) Om dessa ord se Karsten Prim. nominalb. 2: 97.

[3]) GS 3 Ö 38, 2 Ö 36, 2 Ö 35 : **Visjö,** 3 Ö 33, 5 Ö 30, nära **Velången;** se d. o.

[4]) Rygh NG 3: 364, Elven. s. 294.

[5]) Jfr äfven fht. flod- ock ortnamnet **Wida,** som dock äfven kan föras till **wida** 'salix'; jfr Förstem. 2: 1511 f.

Yasjön, hvarom under **Yddingen**. Stundom är det emellertid svårt eller omöjligt att afgöra, om det är viþer 'skog' eller adj. vīþer 'vid' eller vi- 'hälgedom' som föreligger. Adj. vid ingår snarast i sjönamnet Vien ock säkert i Vidöstern samt några därunder anförda namn. Vi- 'hälgedom' har man kanske skäl att förmoda i Vigotten ock i ett Visjön (GS 3 Ö 33) i Skedevi sn Ög.; se **Rägnaren**. Synnerligen svårt är att bestämma sig för härledningen af sjönamnet Visen.

Vedden ved[1]den (eller enl. annan uppgift väd[4]den; Viden Wieselgren 2: 709; Vedden GS 3 Ö 39) Ljuders o. Linneryds s:nar, Konga hd Smål.: Ve(d)amåla o. (längre bort) Vida. De här anförda uttalen grunda sig nog emellertid uteslutande på den å GS förekommande formen Vedden, hvars e stundom fattas som tecken för ä. Den hos allmogen lefvande benämningen är Veamålasjön; dessutom förekommer — säkerligen på grund af inflytande från Wieselgren — Vien (vi[4][d]en). Nu är emellertid formen Vedden felaktig: sannolikt beror den helt enkelt på tryckfel för Veden, hvilket vore den »riksspråkliga» fortsättningen af sjöns fsv. namn *Vidhi (: *Vidhamala → Vedamåla). Den dialektiska motsvarigheten skulle lyda Veen, ock denna form förekommer också mycket riktigt i en rättegångshandling från 1857, men är nu utdöd. Namnet är sålunda utan tvifvel etymologiskt identiskt med Vedan ock betyder alltså 'skogssjön'.

Veden, se **Vedden**.

Vedern, Stora o. Lilla, vedern, af allmogen uttalat veern[1] (Vädern Hermelin 1818, GS 4 Ö 37), två små, mitt emot hvarandra belägna, medelst en liten å förbundna sjöar i Kristdala sn, Tunaläns hd Klm. Att dömma af det i trakten gängse uttalet innehåller namnet sv. veder-, fsv. viþer, isl. viðr, motsvarande fht. widar, got. wiþra o. s. v. 'emot'. Af den tyska motsvarigheten har bildats Wiederzell mitt emot Zell vid Nägelisee i kantonen Zürich (Förstem. 2: 1518). Jfr för öfrigt med afseende på betydelse ock bildning **Antvarden**, **Gagern** ~ **Gagnern** samt där anförda öfriga paralleller. — Emellertid tala skriftformerna snarast för en härledning ur sv. väder, fsv. væþer, isl. veðr o. s. v.; jfr Vädersjön (GS 5 Ö 33). Jag är dock mycket böjd att anse dessa skrifningar med å bero på miss-

[1]) Akcenten var ej med säkerhet bekant för min meddelare.

lyckade försök att förklara ock på riksspråk återgifva dialektformen **Veern.**

Veen, se **Vedden.**

Vekmangen ve³kmaŋ²ŋen [1] (**Vekmangen** Lotter c. 1750, Hermelin 1810, Tham Link. s. 37, GS 4 Ö 34; **Vekmanglen** Broocman 2: 486 [1760], Widegren 2: 185 [1828], Ridderstad 2: 161), lång ock smal, mellan höga bärg inklämd sjö i Simonstorps sn, Bråbo hd Ög. Första led är säkerligen adj. **vek** i en äldre betydelse (se närmare under **Veckeln**). Jfr det fno. älfnamn ***Veik,** som Rygh NG 15: 216 anser kunna ha existerat ock som där antages syfta på ett buktigt lopp, ock vidare **Vekabäcken,** som utfaller i Ätran (SGU Aa 33: 11). I den senare leden möter oss ett sjönamn, som i västra Sverige ock i Norge är ganska vanligt, men hvaraf jag i öfriga trakter af Norden icke funnit något spår, nämligen **Mangen** (**Mången**). Att **a** här icke öfvergått till **å,** beror väl på dess ställning i mindre betonad sammansättningsled. Då emellertid **Mangen** i östra Sverige för öfrigt icke uppträder som sjönamn, skulle man kunna känna sig frestad att tillskrifva den först hos Broocman förekommande formen **-manglen** någon betydelse. Jag är dock af den meningen, att denna beror på ett tryckfel, hvilket sedermera går igän hos Widegren ock Ridderstad. Den senare har tydligen använt Widegren ock denne — åtminstone i fråga om sjönamn — nästan regelbundet Broocman som källa. Man kan därför tryggt utgå från formen **-mangen** ock med afseende på namnet i dess helhet jämföra de no. sjönamnen **Bos-, Netmangen** (se för öfrigt **Mangen**).

Vektor, se **Väktor.**

Fsv. **Vekulsangh,** sockennamn, se **Veckeln** (slutet).

Velen.

1) (GS 3 Ö 36), se **Välen.**

2) enligt uppgift af allmogen uttalat »vēël», om med akc. 1 eller 2 framgår ej af uppgiften (Hårleman Dagb. 2: 202 [1751], Bergman Vadsbo 27 [1757], Marelius Karta 1780, Forssell Mariestads län s. 28 noten [1832], GS 2 Ö 34), icke obetydlig sjö i Älgarås sn, Vadsbo hd Vg.

---

[1]) Därjämte förekommer någon enstaka gång formen **Vetmangen,** uttalat **ve³tmaŋ²ŋen;** men då redan Lotter har **Vek-,** torde densamma bero på folketymologisk ombildning.

3)[1] (enligt skriftlig uppgift), mycket liten sjö i **Vånga** sn, Finspånga läns hd Ög.

4) **ve⁴len** (**Velen** Hermelin 1808, Lex. 2: 382; **Vellen** Höjers karta) Fryksände sn, Fryksdals hd Vrml.

Detta namn är mycket dunkelt; det är ej ens säkert, att det alla gånger det uppträder har samma ursprung. Det kan icke förbindas med no. **veil** 'ihålig, sprucken; svag, som lidit skada', hvaraf sbst. **veila** 'spricka' o. d. afletts. Detta utgår nämligen från fno. **veill** (← **veheill**), som betyder 'svag, usel'. En sådan betydelse kunde visserligen passa för **Velen** 3 ock ansluta sig till den i **Besslingen, Glytten, Småkraktjärnarna** o. s. v., men stammen är icke säkert bestyrkt från det östnordiska området, hvarför en dylik härledning kommer att alldeles sväfva i luften. Snarare kunde man tänka på en afledning af fsv. **viþer** 'skog', hvilket ord vi förut mött i **Vedan, Vedden** m. fl. Jfr med afseende på ljudutvecklingen af ett fsv. ***Vidhle** t. ex. **Velinga** sn Vg. ← fsv. **Widhlunga** (1397). I detta sammanhang erinras äfven om det fht. flodnamnet **Widelebach,** nu **Weilbach,** samt ortnamnet **Widila,** hvilket Förstem. 2: 1520 med tvekan härleder ur ett ***widil** 'sumpf, moor'.

För **Velen** 3 antager jag emellertid hälst en härledning från fsv. ä.-nsv. **vel(e),** pl. **velar** 'liten rulle, strut', i hvilket fall ett jämförelsenamn förelåge af samma art som **Struten, Totten** ock i dessa art. anförda namn.

Till isl. **vél** f. 'list' kan namnet naturligtvis ej föras, ty detta gåfve — åtminstone i de trakter, hvarom här är frågan — ett fsv. ***væl.**

Vellenoren, se **Vällnoren.**

Velången **ve³loŋ²ŋen** (GS 5 Ö 30) Björklinge sn, Norunda hd (å häradets allmänning) Uppl.; omgifven af skog. Sjön ligger nära **Visjön.** Namnet innehåller fsv. **viþer** o. s. v. 'skog', hvarom se närmare under **Vedan,** samt adj. **langer** (se **Lången**).

Venstern, se **Vänstern.**

Verfveln, se **Virfveln, Värfveln.**

Verken, se **Virken.**

Verlingen, se **Värlingen.**

Vermalen, se **Värmullen.**

---

[1]) Akcentuppgift har ej lemnats.

Vermel(e)n, se **Värmeln.**

Verpeln, se **Värpeln.**

Vesan **ve³san²** (Sjöborg Blek. hist. o. beskr. 2: 354) på gränsen mellan Gammelstorps o. Ysane s:nar, Listers hd Blek. Sjön, som finnes upptagen å GS 2 Ö 40, ehuru utan namn, har en »bottenlös dy»; se Sjöborg anf. st. Namnet är naturligtvis intet annat än bestämda formen af det bl. a. i Blek. förekommande dialektordet **vesa** f. 'dy, gyttja' (jfr Rz s. 803) = isl. **veisa** ds., hvaraf tjärnnamnet **Veisan** på Lister ($Fr._2$) samt åtskilliga gårdnamn i Norge, t. ex. fno. **Vœisa**[1]. Jfr med afseende på bildningen **Dolpan, Dölpan.** Samma stam ingår väl också i sv. sockennamnet **Vissefjärda** Smål., hvilket namn år 1355 skrifves **Vesefjœrthœ**[2].

Veselången **ve³selog²gen** (**i . uisulangi . Or . uisulangi** VGL IV. 10[3], SD 1: 29 [1325]; **Veselången** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Hermelin 1808, GS 1 V 37 m. fl.; **Visselången** Tuneld [II] 6: 86 [1791]), lång ock smal sjö i Horreds ock Istorps s:nar, Marks hd Vg., ock Veddige sn, Viske hd Hall., genomfluten af Viskan. I det föregående har jag visat, att sjönamnet **Säfvelången,** fsv. **Sœvulanger,** innehåller gen. af fsv. **Sœva,** namn på Säfveån, som rinner genom sjön. På samma sätt har fsv. **Visulanger** uppkommit genom sammansättning med fsv. **Visa,** hvilket varit namn på Viskan. Enligt uppgift från orten har nämligen denna flod »i äldre tid» hetat **Vesan,** hvars **e** ljudlagsenligt uppkommit af det i öppen stafvelse stående korta **i**-et. Det vid sidan häraf uppträdande fsv. **Visk,** gen. **Viskar,** är en **k**-utvidgning af roten i **Visa;** se härom närmare **Visken.** Ett älfnamn **Visa** finnes för öfrigt i Norge, i Lom, Kristians amt, men det uttalas med långt slutet i[4]. Fsv. **Visulanger** betyder alltså 'Vesans (Viskans) långsjö'. Jfr med afseende på bildningen **Asp-, Vir-, Åmlången** m. fl. Dativformen **Visulangi** tillkännagifver, att senare leden hade substantivisk funktion; jfr det likaledes i VGL IV förekommande **at oðnem œnlangum.**

---

1) Rygh NG 3: 203. 2) Styffe $Un._2$ s. 166.

3) Hdskr. G, H: **visulangh,** Q **wiselang,** enl. Schlyt. VGL s. 288. Hdskr. Q härstammar från senare hälften af 1400-talet; se Schlyt anf. st. s. XXXIII.

4) Rygh NG IV. 1: 64.

Hvad nu betydelsen af fsv. **Visa** beträffar, ha den älf, som betecknas med detta ord, ock Säfvan eller Säfveån erhållit sina namn i motsättning mot hvarandra. **Sæva** betyder 'den lugna'; se närmare **Säfvelången.** Fsv. **Visa** är efter min mening en bildning af den ieu. rot **vis,** som ingår i sskr. **viṣ-** 'vara värksam, ifrig', fht. **visala** 'vessla'[1] egentl. 'den flinka, snabba', gr. αἰέλουρος, αἴλουρος (← 'ἀ-ϝισ-ελο- ds.)[1], αἰόλος 'rörlig, snabb' (← 'α-ϝισ-ολο-ς)[2]. Den enklare basen **vi-** synes ha grundbetydelsen 'vända sig, slingra sig o. dyl.'; dock finnas äfven bildningar med betydelsen 'ila o. dyl.'[3] I fråga om den semasiologiska utvecklingen jfr de hos Persson Wz. s. 78 anförda parallellerna isl. **snúa** : ags. **snúd** o. s. v. Besläktade äro sjönamnen **Visken, Vismen, Visnaren,** möjligen äfven **Visen,** men sannolikt icke **Visten.** Betydelsen 'rask, snabb, liflig' uppträder äfven annars i namn på nordiska vattendrag; se under **Femlingen, Karken, Leken, Skundern, Svarfvaren, Svinnaren.** Särskilt i älfnamn väntar man sig naturligtvis, att en sådan betydelse skall uppträda. Här må erinras om de ofvan behandlade älfnamnsstammarna **Skut-** (nu **Skuttraån,** biflod till Viskan) ock **Tros-** samt om de galliska flodnamnen **Taros, Tarus, Tara,** hvilka säkert höra till ir. **tara** 'värksam, liflig', sskr. **taráṇi** 'rask'[4], vidare om det trakiska flodnamnet **Istros** (Donau) ock det vanliga, sannolikt keltiska flodnamnet **Isara** (**Isar** Bayern, **Iser** Böhmen, **Isère** biflod till Rhône o. s. v.) : sskr. **iṣiras** 'brådskande, liflig, frisk'[5]. För Viskan är ett dylikt namn synnerligen passande: till en början hoprängd mellan höga bärgväggar, har den sedermera i allmänhet ett stritt ock forsande

---

[1]) Schrader KZ 30: 462, Bezz. Beitr. 15: 128; jfr äfven Wiedemann Bezz. Beitr. 28: 68, som dock för **visala** utgår från en rot **ves** 'sich rasch bewegen'.

[2]) Persson Wz. s. 78. Jfr dock Prellwitz Et. wb. Om hithörande ord se för öfrigt Froehde Bezz. Beitr. 21: 202 f.

[3]) Se Persson Wz. ss. 78, 114; Maass IF 1: 159.

[4]) Stokes Fick$_2$ 2: 123, Much ZfdA 41: 127. För dessa namn föreslås visserligen med tvekan en annan härledning af d'Arbois de Jubainville Prem. hab. de l'Europe 2: 152; nämnde författares förslag synes mig dock synnerligen osannolikt.

[5]) Much IF 8: 287 f., ZfdA 42: 165. Samma mening om dessa båda namns härledning uttalas tidigare af d'Arbois de Jubainville anf. arb. s. 134: **Isara** betraktas dock af denne förf. som liguriskt.

lopp samt bildar många vattenfall[1]. Däremot är Säfveån betydligt mera lugn ock säflig. För öfrigt må tilläggas, att det här behandlade älfnamnet säkerligen är ett bland de älsta i Sverige.

Med här anförda nordiska vattendragsnamn ville man gärna förbinda några utomnordiska flodnamn på **Vis-**, såsom ty. **Weser,** hvilket enligt Müllenhoff D. altertumsk. 2: 215 utgår från ett äldre ***Visuria,** fr. **Vistre** (1000- ock 1100-talen: **Vister**), fr. **Vézère** (800- ock 900-talen: **Visera**), fr. **Vilaine** (800-talet: **Visnonia**), ital. **Visore.** Samtliga dessa namn betraktas af D'Arbois de Jubainville (Prem. habit. de l'Europe 2: 177 f.) som liguriska, ock sålunda enligt denne författares mening som indoeuropeiska, samt föras till sskr. **vēṣyas** (ieu. ***veis-i̯o-s**) 'vatten', gr. ἰός (ieu. ***vīsos**) 'gift', lat. **virus** (ieu. ***veisos**) o. s. v., till en sanskritrot **vēs, vis** 'rinna (om vatten)'. Om dessa flodnamn tillhöra vår språkstam — hvilket på grund såväl af stamstafvelsen som framför allt bildningssättet synes mycket sannolikt[2] — böra de säkerligen icke skiljas från de urgamla nordiska vattendragsnamnen af en stam **vis-.** Hvad deras etymologi beträffar, anser jag det sannolikare att de tillhöra den ieu. rot **vis** 'vara rörlig, liflig', af hvilken ofvan **Veselången** o. s. v. härletts. Slutligen må nämnas, att **Veselången** af V. E. Öman Nerikes alleh. 1899, s. 47 föres till ett fornind. **vesi** 'vatten'.

Vesten, se **Visten.**

Vettern, se **Vättern.**

---

[1]) Jfr t. ex. Blomberg SGU Ab 10: 8.

[2]) Härmed har jag naturligtvis icke velat antyda någon egen ställning i frågan, huruvida ligurerna voro indoeuropeer eller ej. Den påfallande öfverensstämmelsen med indoeur. språk i fråga om afledningsändelser, som liguriska ortnamn uppvisa, framhålles äfven af Müllenhoff D. altertumsk. 3: 179 f. M:s undersökning om ligurerna är tyvärr oafslutad; emellertid får man, såsom utgifvaren Max Roediger framhåller, icke låta sig förvillas af den omständigheten, att M. upprepade gånger framhåller skäl, som tala för liguriskans indoeuropeiska härstamning: säkerligen hade undersökningen, om den afslutats, kommit att resultera i ett fasthållande af den redan i DA 1: 86 förfäktade åsikten, att ligurerna hörde till Europas förindoeuropeiska befolkning. Frågan har senast berörts af Kretschmer i KZ 38: 108 f., hvilken anser den förut härskande åsikten om ligurernas icke-indoeuropeiska ursprung vara alldeles obevisad.

Vevassen, se **Vävassen**.

Vibjörken sannolikt **vi³björ²ken** (SGU 57: 7) Simonstorps sn, Bråbo hd Ög. Om första leden, fsv. **viþer** 'skog' se **Vedan, Vedden**; om senare **Björken, Fett-, Öjbjörken** o. s. v.

Vickern, se **Vikern**.

***Vidhgalder** eller ***Vidhgalle** har utan tvifvel varit namnet på den sjö, Bysjön, i Yxnerums sn, Skärkinds hd Ög., vid hvilken gården **Vegalla** är belägen. Denna gård skrifves år 1371 (i) **Widgallum** (SRP nr 1021), år 1394 (i) **Vidgalla** (SRP nr 2748), år 1413 **Wigalla** (SD NS 2: 706), ock detta gårdnamn är bildat som fsv. **Skrikogalla**, nu **Skrikegallen**, af sjönamnet **Skrikegallen**. Första leden är **vidher** 'skog' (se **Vedan, Vedden** o. s. v.), om den senare se **Gallen**.

***Vidhir, *Viþir** har enligt mitt förmenande utom allt tvifvel varit namnet på följande två sjöar:

1) en icke obetydlig sjö (med rundad form), som nu kallas **Virserumssjön**[1], Virserums sn, Aspelands hd Klm. Socknen kallas år 1350 **Vidhisrum** (SD 6: 237), år 1418 **Widhersrum**[2]. Gårdnamn på **-rum**, hvilkas första led innehåller ett sjönamn, äro i synnerhet i Klm. ytterst vanliga (se afd. IV). Formen **Vidhisrum** visar, att ej här, såsom Lundgren Språkl. int. s. 78 förmodar, personnamnet **Viþar** ingår. **Vidhisrum** : ***Viþir** = **Tidhisrum** : ***Tiþir** (se d. o.). Den yngre formen **Widhersrum** har analogiskt erhållit sitt **r** på samma sätt som fsv. **Höfuirsböle** (se **Höfvern**), fsv. **Mælirsaker** (äldre **Mælisaker**) : **Mælir** (se **Mälaren**), **Runnersrum** : ***Runnir** (se d. o.), **Vinnersrum** : fsv. ***Hvinir** (se **Vinningen**).

2) den betydliga sjö, som nu kallas **Storsjön**, Möklinta sn, Ö.-Tjurbo hd Vstml. Vid sjön ligger gården **Visbäck**, hvars fsv. namn **Widhisbaka** (1371), **Vidhis Becke** (1448)[3] otvetydigt visar hän på ett fsv. sjönamn **Vidhir**. Sjöns nuvarande namn har för öfrigt samma betydelse[4]. Gårdnamnet **Visbäck** har sålunda fått namn efter det lilla vattendrag, vid hvilket gården är belägen ock som flyter ut i Storsjön : det betyder 'bäcken vid sjön **Vidhir**'.

---

[1]) Nu af allmogen uttalat **ve³sumſön²**.

[2]) Styffe Un.₂ s. 183. [3]) Bellander s. 26.

[4]) Jfr att det ungefär likbetydande **Bolmen** af allmogen likaså utbytts mot **Storsjön**; se äfven under **Bällen**.

Identiskt med detta fsv. namn är det no. sjönamnet **Vieren**, Buskeruds amt, ock vidare isl. **víðir** m. 'haf'. Vieren ligger nära sjön **Smalvandet**. Här uppträda alltså två motsättningsnamn af samma art som **Vielången** ~ **Mjölången**, **Storsjön** ~ **Lillsjön** (se **Lillen**), **Ljusterhöfden** ~ **Svarthöfden** o. a., se t. ex. under **Lyen** samt afd. III slutet.

Namnen innehålla det nord. adj. **vid**, om hvars uppträdande i vattendragsnamn för öfrigt talas under **Vidöstern** ock **Vien**. Det senare namnet förutsätter en parallellbildning fsv. ***Vidhe**.

***Vidhme** synes hafva varit det fsv. namnet på den sjö i Kinds hd Smål. (nu Ög.), som från 1362 omnämnes i SRP nr 523 under formen **Widhman**; jfr med afseende på formen under **Jälmaren** (**ialmans**, **Iælmans** o. s. v.). Namnet är antagligen en bildning af adj. **vīþer** 'vid' (se närmare **Vidöstern**) medelst suffixet **-me** af samma art som de af mig Ark. 7: 151 anförda konkreta substantiven; jfr särskilt de fno. älfnamnen **Ljóðma** eller **Ljófma**, **Ruðma** (se för öfrigt afd. II § 14). På grund af det fsv. gårdnamnet **Karcanshult** (där dock felläsning eller felskrifning kan förekomma): sjönamnet **Karken** tycks det emellertid icke omöjligt, att vi i fsv. sjönamn haft en afledning **-an**, som ju kan uppträda i sjönamnet **Widhman**.

Vidöstern **vi³dös²tern**, af allmogen ofta kallad **vi³ös²tern** (**Wydeustern** Blaeu 2: 35 [1663; märk franskt arbete]; **Vidöstern** [**Wid Östern**] 1665[1], Tuneld s. 132 [1741], Lotter c. 1750, Hermelin 1809, GS 1 Ö 38; **Vidöstarn** Rogberg o. Ruda s. 453 [1770; s. 451 dock **-östern**]), mycket stor sjö på gränsen af Östbo ock Sunnerbo h:der Smål., omgifven af fäm kyrksocknar. Den har i äldre tider haft ett betydligt större omfång[2]. Tydligen är det samma sjö, som år 1372 kallas **Vida sjö**[3]. Första leden är naturligtvis sv. adj. **vid**, fsv. **vīþer**, isl. **víðr** o. s. v. 'vid, rymlig, bred'. Detta ord ingår äfven i sjönamnet **Vidavann** »vidvattnet», Jämshögs sn Blek.[4], ock sannolikast i det af mig förutsatta fsv. ***Vidhme**, vidare i **Vielången**, **Vien**, **Viasjön** (GS 3 Ö 40, Medelstads hd Blek.), **Viesjön** 1 Ö 37[5]. Att jag föredrager

---

[1]) Omtalas som råmärke; se Allvin Östbo s. 2.
[2]) Se därom G. de Geer SGU C 141: 3.
[3]) Jfr Höjer 2: 319.
[4]) Öller Jemshögs sn s. 39 (1800).
[5]) Om **Viesjön** å 1 Ö 36 : **Vedåsa** se **Vien**.

att härleda **Via-** ock **Viesjön** från **vīþer** 'vid' ock ej från **viþer** 'skog', beror därpå, att formen nära ansluter sig till sådana namn som Breda-, **Bredesjön, Djupa-, Djupesjön** o. s. v., motsvarande fsv. **Breþasio, Diupasio, Langasio, Svartasio** o. s. v., af äldre Breþe **sio** o. s. v. För öfrigt torde adj. **vid** äfven kunna sökas i något af de under **Vedan** anförda namnen **Visjön**. Samma adj. uppträder äfven i det fsv. sjönamnet **Vidhir** ock no. sjönamnet Vieren (se **Vidhir**). Vidare erinrar jag om det mytiska ånamnet Við i Grímnismál. Däremot hör knappast det fht. flod- ock ortnamnet **Wida** hit; se Förstem. 2: 1511 f. ock **Vedan**. I fråga om betydelsen kunna jämföras **Bolmen, Bredrefven**, Möckeln, **Rummen, Selången**[1], sammansättningarna med Deger-, **Stor-** o. s. v. Senare leden innehåller säkerligen väderstrecksnamnet **öster**, fsv. **øster**, isl. **austr** o. s. v. Härom skrifver till mig en meddelare, pastorn, fil. kand. C. Lindstén: »Vidöstern är den största sjön i öster från Västbo härad. Denna omständighet torde bevisa, att den nuvarande befolkningen kommit från väster hit ock att sjön sålunda legat i öster för dem, som gåfvo den sitt namn. Här [d. v. s. i Östbo hd, Tånnö sn] kallas den vanligen tvärtom **Västre sjö** i motsats till **Östre sjö**». Att uppkalla sjöar efter väderstrecken är ytterst vanligt. Från det föregående erinras om namnen på **Norr-** ock **Söder-** (Sör-). Öster- förekommer i sjönamnen **Östjutten** (se **Jutten**) samt Östersjön[2], **Östergöl** (GS 3 Ö 39), **Östratjärn** (1 Ö 31); jfr äfven **Östansjön** (3 Ö 36 : **Östansjö**). Däremot ingår icke detta ord i **Östen** 1, sannolikt ej häller i **Östen** 2. Af **väster** äro bildade : sjönamnen **Västjutten** (se **Jutten**), vidare **Västersjön** (Västre-)[3], **Västsjön** (GS 1 V 36); jfr äfven **Västansjön** (1 Ö 31). Då emellertid namn sådana som **Västern, Östern**, Norren, Södern icke för öfrigt användas om sjöar, anser jag mig hafva skäl att äfven omnämna en annan tolkning af senare

---

[1]) Dock är det osäkert, om namnet hör till **sid** i betydelsen 'vid'.

[2]) GS 3 Ö 40, 3 Ö 39 2 ggr, 1 V 37 2 ggr, 1 Ö 37, 3 Ö 36, 4 Ö 35, 2 Ö 33 2 ggr, 3 Ö 33 2 ggr, 2 Ö 32 2 ggr (en af dem nära Västersjön), 3 Ö 32 nära **Västlandasjön**, 3 Ö 31 nära **Västersjön**, 4 Ö 31, 6 Ö 31.

[3]) GS 1 Ö 40, 3 Ö 40, 3 Ö 39, 2 Ö 38, 1 Ö 37, 2 Ö 36 2 ggr, 3 Ö 36 2 ggr, 1 V 35, 4 Ö 35, 3 Ö 33, 4 Ö 33, 2 Ö 32 2 ggr, 3 Ö 31 nära **Östersjön**, 6 Ö 31, 6 Ö 30.

leden i **Vidöstern.** Man bör nämligen icke alldeles lemna ur räkningen den möjligheten, att denna sjö älst endast kallats **Östern,** fsv. ***Øster,** ock att detta namn är identiskt med fsax. **wôsti,** fht. **wuosti** 'wüst', hvilket som bekant är nära besläktat med lat. **västus.** **Vidöstern** vore då en tautologisk bildning af samma art som (på sätt ock vis) t. ex. **Skrikegallen.** Jfr äfven **Östen** 2. Emellertid torde den först lemnade förklaringen böra föredragas.

Vielången vi³eloŋ²ŋen.

1) (GS 2 Ö 40) Örkeneds sn, Ö. Göinge hd Skå., nära sjön **Farlången.**

2) (GS 2 Ö 40) Jämshögs sn, Listers hd Blek., nära sjön **Mjölången.**

Man skulle kunna tveka om huruvida namnets första led är att föra till fsv. **viþer** 'skog' eller **viþer** 'vid'. Enligt mitt förmenande hör det till det senare ordet. Härför talar, att **Vilången** 2 ligger nära **Mjölången,** hvilket senare namn betyder 'den smala långsjön'. Jfr hvad som yttrats om no. sjönamnen **Vieren** ock **Smalvandet** under ***Vidhir.** Dock må påpekas, att Vielången åtminstone numera icke förefaller synnerligen mycket bredare än Mjölången. Bättre passar från denna synpunkt namnet in på **Vielången** 2. Om senare leden se **Längen.** — **Vielången** 1 föres af Falkm. s. 96 felaktigt till **vi** 'heligt ställe'.

Vien.

1) sannolikt vi³en² [1] (**Vien** enl. uppgift; **Viesjön** GS 1 Ö 36, se **Vidöstern**), liten sjö på gränsen mellan Möne o. Dalums s:nar, Ås hd Vg. : **Vedåsa.**

2) vi³en² (**Ven** Lotter c. 1750; **Vien** Hermelin 1810, Widegren 1: 581 [1817], Tham Link. s. 29, GS 3 Ö 35; **Vihn** Broocman 2: 247 [1760]), icke obetydlig sjö i Grebo, Björsäters, Åtvids m. fl. s:nar, Bankekinds hd Ög.

Af dessa namn innehåller **Vien** 1, att dömma af gårdnamnsformen **Vedåsa,** möjligen fsv. **viþer** 'skog' ock är sålunda identiskt med **Vedan, Vedden** (se d. o.). Däremot utgår **Vien** 2 snarast från ett fsv. ***Viþe,** en utbildning af adj. **viþer** 'vid' af samma art som ***Bleke : bleker,** ***Diupe : diuper,** ***Hvite : hviter**

---

[1]) Akcenten var ej säkert känd af min meddelare.

m. fl.; se **Djupen, Hviten.** Om andra af adj. **vid** bildade sjönamn se **Vidöstern.** En parallellbildning på -**ir** till detta ***Viþi** är fsv. sjönamnet ***Viþir** ock no. sjönamnet **Vieren** ← fno. ***Víðir** (se ***Vidhir**).

***Vifden** har möjligen varit namnet på den sjö, som nu kallas **Fläcksjön,** Fläckebo sn, Norrbo hd Vstml., ock som i fsv. tid säkerligen någon gång äfven hetat ***Flæti** (hvarom se under **Fläten**). Vid sjön ligger gården **Vefde,** fsv. **Vifde,** som kan förhålla sig till ett sjönamn **Vifden,** liksom gårdnamnet **Näfde,** fsv. **Næfde,** förhåller sig till sjönamnet **Näfden** Dalarna (se under **Näckkalfven**)[1].

Vifloṭten, af allmogen uttalat »**Vi-flöten** med ej fullt rent ö-ljud» som i **kol, kolryss** (SGU 63: 2, 3) Rägna sn, Finspånga läns hd Ög. Första leden är naturligtvis flertydig; snarast hör den till fsv. **viþer** 'skog' (se **Vedan**). Senare leden är tydligen etymologiskt identisk med sv. **flotte,** fsv. isl. **floti,** en bildning af svaga rotstadiet till **flyta;** men i hvilken betydelsenyans ordet här skall tagas, kan numera icke bestämmas.

Vifveln vi^3vel^2n (Broocman 2: 748 [1760], GS 3 Ö 35), liten sjö i Ö. Tollstads o. Hargs s:nar, Vifolka hd Ög. Det finns alls intet som hindrar att härleda detta sjönamn från det gamla insektnamnet **vifvel,** hvilket som bekant ingår i sv. **tordyfvel** = ags. **tordwifel** ock för öfrigt uppträder i alla germanska språk[2], urgerm. ***uiƀilaz.** I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Bremsen, Kläggen** samt det fno. älfnamnet **Humla.** Samma ord ingår väl äfven i gårdnamnet **Vifvelsjö,** Lofta sn Klm. **Vifveln** bör snarast betraktas som ett jämförelsenamn, som haft afseende på sjöns form.

Viggan vig^3gan (*vìgan*, enl. uppgift) Tierps sn, Örbyhus hd Uppl.; kallas i skrift stundom **Viggaren** (se d. o. 2). Namnet innehåller en gammal oblik kasus af det nedan behandlade sjönamnet **Viggen.** Dylika former på -**an** äro synnerligen vanliga i Uppl.; se t. ex. **Bornan, Hufvan, Kornan, Lyan, Skiran, Ältan. Viggan** förhåller sig till **Viggen** liksom **Lyan** till **Lyen.** Det tyckes innehålla sv. ock y.-fsv. **vigge** m. 'kil', hvilket motsvaras af ä.-fsv. **vægge**[3]. Samma ord ingår äfven i

---

1) Se närmare under afd. II (§ 20).
2) Se t. ex. Bugge Ark. 2: 219 följ.
3) Om förhållandet mellan dessa ord se Kock Ark. 4: 174; om etymologien se under **Vaglarna.**

sjönamnen **Viggaren, Viggen, Viggesjön** (GS 3 O 40 Blek.); om **Viggälfven** Vrml.[1] se **Viggen** 3, 4; jfr äfven **Vixen.** För en dylik etymologi tala åtskilliga paralleller såsom sjönamnen **Skagern, Skarpen, Snyten, Taggen, Udden.** Emellertid må märkas, att i Norge finnes ett älfnamn **Vigga,** fno. **Vigg**[2]. Nu förekommer visserligen ett no. **vigg** 'yxägg', hvilket är samma ord som sv. **vigg[e]** (se Ross); men i regel motsvaras detta ord i sin vanliga betydelse af no. **vegg (vægg).** Fno. älfnamnet **Vigg** föres också af Bugge[3] till fno. **vega** 'föra från ett ställe till ett annat' (se **Vighþ-**). Den gifna härledningen af **Viggan, Viggen** o. s. v. blir därför något osäker, ock något eller några af de svenska namnen bör kanske hällre förbindas med det norska, där ordet **vigg** säkerligen icke ingår.

Viggaren vig³gar²n.

1) (**Viggar[e]n** Hermelin 1804, Björkviks sn s. 16 [1823], GS 4 Ö 33 m. fl.) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml. : **Viggartorp.**

2) (**Viggarn** Tham Ups. s. 204) = **Viggan.** Detta namn visar hän på ett fsv. ***Viggir.** Det är sannolikt, att samma sjönamn äfven ingår i gårdnamnet **Viggesbo** Rumskulla sn, Ydre hd, hvilket enligt en handling, aftryckt af Rääf 1: 254, år 1453 skrefs **wiggesbode.** Gården ligger vid sjön Hjorten. Båda namnen — det nu försvunna ***Viggir** ock det ännu lefvande — ha sålunda afseende på sjöns form. Det är dock möjligt, att namnet ***Viggir** i stället användts om de två strax bredvid belägna, medelst en liten å förenade småsjöarna. Härför kunde tala att — som under **Viggen** framhålles — samtliga sjöar med detta namn egentligen uppträda två ock två. Norrby Ydre g. 2: 81 härleder **Wiggesbo** ur ett personnamn.

Om härledningen se **Viggan.** Den förstnämnda af de båda sjöarna har säkerligen fått sitt namn på grund af formen af dess (syd)västra strand; se kartan.

Viggen.

1) **Norra** o. **Södra,** vig⁴gen (GS 3 Ö 35) Tjärstads sn, Kinds hd Ög. : **Viggedal,** ett stycke från sjön nära en liten, i förbindelse

---

[1]) Namnet anföres af Fernow s. 10.

[2]) Se Rygh NG 2: 173, Elven. s. 296 f., där äfven svenska vattendragsnamn af en stam **Vigg-** omnämnas.

[3]) Rygh NG 14: 396, jfr Elven. s. 297.

med desamma stående å, som alltså sannolikt i äldre tider hetat **Vigga, Viggån** l. ngt dyl. Att namn på dalar innehålla älfnamn, är såväl i Sverge som Norge ytterst vanligt.

2) **Norra** o. **Södra, vig³gen²** (*vīgən*ᶜ, akc. 2) (Hermelin 1808, GS 2 Ö 32) Kroppa sn, Filipstads bärgsl. Vrml.

3) **Norra** o. **Södra** (Hermelin 1808, Höjers karta), två af **Viggälfven** genomflutna sjöar i södra delen af Älfdals ock norra delen af Fryksdals härader Vrml. Möjligen ha sjöarna fått sitt namn af Viggälfven, som kanske i äldre tid haft namnet **Vigga** = no. älfnamnet **Vigga** (se **Viggen**).

4) **Norra** o. **Södra** (GS 4 Ö 31) V. Färnebro sn, Vångsbro sn Vstml. : **Viggarne, Viggbo. Viggbo** kallas år 1371 **Viggabodum**[1]. Sjön har i fsv. alltså hetat **Vigge.**

5) i sammansättningarna **Bo-, Gräs-, Råviggen,** som stå i förbindelse med **Viggen** 3.

En sjö med namnet **Viggen** finnes äfven i Hedemora sn Dalarna (GS 3 Ö 30); jfr Tuneld s. 101 (1741). Äfven denna sjö består egentligen af två sjöar, hvilka äro skilda medelst ett smalt näs. Ett gemensamt drag för alla mig bekanta sjöar af namnet **Viggen** är sålunda, att de uppträda två ock två; jfr äfven under **Viggaren.** Om härledningen se **Viggan, Viggaren.** — Fsv. ***Vigge.**

Fsv. ***Viggir** (i gårdnamnet **Viggesbo**), se **Viggaren.**

Fsv. **Vighþ-** är en sjönamnsstam som på sätt ock vis faller utom området för denna afhandling, men dock här må behandlas på grund af det intresse den erbjuder. Den ingår i **Vigdesiötresk** (1569[2]) Ångerm., hvilket namn säkerligen utgår från ett enkelt ***Vighþe** eller ***Vighþir.** Ett motsvarande fno. älfnamn är det **Vigð,** som omtalas hos Rygh NG 15: 16. Bildningen är säkerligen icke, såsom i flera andra sjönamn **på d,** denominativ. Jag antager ett *u̯eʒið-, bildat med det suffix för nomina agentis, som jag behandlat Ark. 7: 165 f. Namnet hör till isl. **vega** 'föra från ett ställe till ett annat' ock är en parallellbildning till fno. älfnamnet **Vigg,** hvilket Bugge-Rygh NG 14: 396 för till samma värb (← *u̯eʒiō). Se för öfrigt öfversikten (afd. II, s. 38) ock jfr **Fyghþir.**

---

[1]) Styffe Bidr. t. Skand. hist. 1: 140, Bellander s. 40.
[2]) Anfört af Nordlander Ångerm. fiskev. s. 24.

Vigotten vi³got²ten [1] (GS 3 Ö 37 o. 38) Lemnhults sn, Östra hd Smål. I betraktande af de icke få sjönamn af mytisk innebörd, som vi i det föregående träffat, ock särskilt med tanke på **Alguten** — förutsatt att den här förut gifna tolkningen af detta namn är riktig — ligger det nära till hands att äfven i **Vigotten** se ett dylikt namn. Jag skulle emellertid icke framställa en sådan hypotes, om icke i fsv. funnes ett personnamn **Viguter** eller **Vigöter**, hvilket troligtvis, såsom också Lundgren Hedn. tro s. 56 antager, har mytiskt ursprung. Det innehåller fsv. **vi-** 'hälgedom' ock en motsvarighet till det isl. **Gautr**, namn på Oden. Nu kunde man visserligen — liksom i fråga om **Alguten** — rent teoretiskt tänka sig, att det är personnamnet **Viguter** eller **Vigöter** som här ingår. Men mot ett dylikt antagande talar kraftigt, att personnamn annars icke bilda osammansatta sjönamn. Jag anser därför möjligt, att här ett gudanamn föreligger, motsvarande ett isl. ***Végautr**. Om formen se **Alguten**, till hvilken artikel för öfrigt hänvisas. Formellt sett kunde man dock äfven tolka **Vigotten** som innehållande fsv. **viþer** 'skog' (se **Vedan** o. s. v.) eller **viþer** 'vid' (se **Vidöstern**) ock den stam **gaut-**, som ingår i sjönamnen **Göten**, **Götemaren** ock i no. älfnamn på **Gaut-**, hvilka namn nog icke hafva mytisk betydelse; men det synes mig mindre lämpligt att skilja namnet från det nämnda **Viguter** äfvensom från gårdnamnet **Wigutanæs** »innan Hemmingx bole i Forsaridhe» (så skrifvet år 1404, SD NS I). Hvad detta sistnämnda vidgår, är det ju ej omöjligt, att det innehåller ett sjönamn ***Viguti**; jfr (det likaledes mytiska sjönamnet) **Algudhi**. Om nu **Alguten** är sammansatt med en motsvarighet till got. **alhs** 'tämpel' — hvilket dock är högst ovisst — vore öfverensstämmelsen mellan detta namn ock **Vigotten** icke ringa. Jfr **Allgunnen** (: **Algun** = fht. **Alahgund**), där möjligen namnet på en kvinnlig stridsgudomlighet uppträder. För öfrigt hänvisas till **Frövättern**, **Onsörjen**, **Rägnaren**, **Ullen**, **Ullvättern**, **Toren**, **Tynn**. — Har sjön möjligen äfven burit namnet **Ilgen** (se d. o.)?

Viholten sannolikt vi³hol²ten [2] (GS 2 Ö 34), mycket liten sjö i Tivedens sn, Vadsbo hd Vg. Första leden kan i saknad af

[1]) Namnet är dock numera mycket sällsynt i orten. Sjön kallas i stället **Fagerhultssjön**.

[2]) Sjön var obekant för min meddelare från trakten.

äldre former icke med säkerhet bestämmas. Sjön är för obetydlig, för att man skulle kunna härleda den från adj. **vid** (se **Vidöstern**). Snarast är det alltså fsv. **viþer** 'skog' som här ingår (se **Vedan** o. s. v.). Senare leden innehåller fsv. **holt, hult** n. 'hult, liten skog, skogsdunge', hvarom se närmare under **Hultbren** ock **Njurhulten**. I fråga om betydelsen jfr under **Mållen** ock **Vedan**. Är denna härledning riktig, är namnet att fatta som en tautologisk bildning af samma art som t. ex. **Skrikegallen**. Emellertid erinras äfven om sjönamnet **Holten**, hvilket utgår från ett fsv. **Hulse** ock sålunda icke är besläktat med **hult**.

Vikaren.

1) (**Vikarn** Widegren 1: 492 [1818]) Gammelkils sn, Valkebo hd Ög., på gränsen till Vikingstads sn; den kallades äfven **Storsjön**.

2) (Broocman 2: 110 [1760]), numera igänvallad sjö mellan Flistads o. Klockrike s:nar, Gullbärgs hd Ög.

3) **vi³kar²n** (GS 6 Ö 30), liten sjö i Häfverö sn, Häfverö o. Väddö skeppsl. Uppl. Jfr de längre upp i norr belägna **Vikarsjöarna**.

En lika benämnd sjö finnes äfven i Attmars sn Medelpad. Namnet utgår väl från ett fsv. ***Vikir** ock är sålunda etymologiskt identiskt med **Vikern**. Man kan ej gärna härleda det från något annat ord än det gamla nordiska **vik**. Det betyder sålunda 'viksjön' liksom **Getaren** 'getsjön', **Hällaren** 'hällsjön' o. s. v. Jfr **Viksjön**[1] samt **Vixen**. Samma ord ingår äfven i sjönamnen **Viken** ock **Vikholmen**. Hvad **Vikaren** 3 ock **Vikarsjöarna** beträffar, kan man emellertid ej, om hänsyn tages till sjöarnas nuvarande form, fatta namnet såsom betydande 'den på vikar rika sjön', utan namnen måste antagas hafva en annan grund. Det torde därför i detta sammanhang böra påpekas, att i fht. ortnamn, som innehålla en stam **vīk-**, ett ock annat otydligt spår visar sig af ett gammalt ord, som enligt Förstem. 2: 1518 måste hafva betytt 'moras' (»weicher boden»). Skulle äfven i Norden en motsvarighet till detta ord hafva existerat? — **Vikaren** 1 ville man gärna förbinda med namnet å den socken **Vikingstad**, å hvars gräns den varit belägen. Det skrefs

[1]) GS 2 Ö 38 : **Vikanäs**, 1 Ö 37 : **Vik**, 4 Ö 37, 2 V 34, 2 Ö 34, 4 Ö 34 : **Vik**, 4 Ö 33 : **Vik**, 6 Ö 31 : **Västervik, Viktorpen**.

år 1382 **Vikingstadha**[1]. Men ortnamnen på **-stad** innehålla i de flästa fall personnamn, endast ett par gånger har jag funnit sådana namn bildade af sjönamn. Det är för öfrigt klart, att **Vikingstad,** såsom redan LUNDGREN[2] antagit, är sammansatt med det fornsvenska vanliga personnamnet **Viking.** En pluralgenitiv af samma ord uppträder sannolikt i **Vingåker,** fsv. **Wikingakir;** här ha vi dock att söka den äldre betydelsen af släktskapsord, hvadan alltså namnet bör tolkas som 'åker tillhörande sönerna eller ättlingarna af **Vike**' (eller med **Vik-** sammansatta namn)[2]. **Vikaren** ock **Vikingstad** stå alltså icke i något direkt etymologiskt samband.

Viken **vi⁴ken.**

1) (Lotter c. 1750, Hermelin 1807, GS 2 Ö 34), stor sjö i Vadsbo hd Vg., egentligen en vik af Vättern. Trakten mellan sjöarna Viken ock Örlen kallades under medeltiden **Wikeskogh** (SD NS 3: 273 fr. 1417).

2) (Tham Ups. s. 181, GS 5 Ö 30), lång ock smal sjö till största delen inom Faringe sn, Närdinghundra hd Uppl. Den har äfven kallats **Rycklingen** samt bär dessutom namnet **Rycklingesjön.**

Dessa namn äro att fatta som ursprungliga appellativer; se för öfrigt **Vikaren.**

Vikern l. **Vickern** **vik⁴kern** (**Wickern** 1658[3], Lex. 6: 327; **Vikern** Beskr. öfver Nora o. Lindes bärgsl. s. 61 [1791], GS 2 Ö 32), stor sjö i Nora landsförsamling o. Vikers kapellförsamling, Nora bärgsl. Vstml. : **Vikersvik, Viker.** Namnet å den sistnämnda gården skrifves år 1347 **Vikijr** (SD V), hvaraf framgår, att sjöns fsv. namn var **Vikir, Viker** (sjönamnet **Viker** : gårdnamnet **Viker** = **Alstern** : **Alster, Immen** : **Immen, Kläggen** : **Kläggen** o. s. v.). Namnet är sålunda egentligen etymologiskt identiskt med **Vikaren** ock betyder 'viksjön'; se närmare **Vikaren.** Jfr **Vixen** (slutet).

Vikholmen **vi³khol²men** (Wieselgren 2: 709, GS 3 Ö 39) Älmeboda o. Linneryds s:nar, Konga hd Smål. : **Vikholmsryd.** Om förra leden se **Vikaren,** om den senare **Holmen** ock jfr **Tostholmen.** Det kan ej afgöras, om namnet ursprungligen tillkom-

---

1) Styffe Un.$_2$ s. 202. 2) Lundgr. Personnamn på -ing s. 6.
3) I handling, aftryckt i Norask. ark. 3: 453.

mit någon af de att dömma af kartan icke få holmar, som finnas i sjön, eller om det uppstått för att beteckna sjöns holmrikedom.

Villingen, Stora o. Lilla, vil³ligen² (*vil̥ɪŋən*) (GS 3 Ö 32), två små sjöar i Knista sn, Edsbärgs hd Nke: **Villingsbärg.** En lika benämnd sjö finnes äfven i Husby tingslag Dalarna (GS 3 Ö 30). Namnen böra väl sammanhållas med no. älfnamnet **Villa**[1].

Det ligger närmast till hands att här antaga afledningar af adj. **vill,** motsvarande fsv. **vilder, viller,** isl. **villr,** jfr fsax. fht. **wildi,** ags. **wilde,** got. **wildeis** o. s. v. samt afledningen **vilse.** Nsv. **vild** har så till form som betydelse påvärkats af det tyska ordet. Etymologiskt identiskt — rent formellt sett — är alltså fsv. **villinger** 'vettvilling'.

Svårare är att säga, huru namnet skall uppfattas i semasiologiskt afseende. Det nordiska ordet betyder dels 'vild (om djur)' l. 'ursinnig, från vettet', dels 'vilsegående, vilsegången'. Den senare betydelsen förmodar Rygh Elven. s. 297 i det no. älfnamnet, men antagandet synes osannolikt. Den första betydelsen erinrar om den af 'liflig, orolig, hastig, yr; häftig' i sjönamnen **Femlingen, Leken, Nimmern, Striern, Svinnaren, Vimmern.** Man kunde äfven erinra om sjönamnet **Token.** Namnet skulle då syfta på oroligt, lätt upprört vatten l. dyl. Jfr sv. **villbatting** 'yr, vild pojke, vildbasare'.

Med tanke på **Willattunge(n), Wildattongen,** tidigast omnämnt år 1275[2], kunde man emellertid äfven uppkasta den frågan, huruvida ej i våra vattendragsnamn betydelsen af **vild** i t. ex. **vildmark,** ty. **wildniss** o. s. v. ingår. **Villingen** skulle då snarast ha betytt 'sjön som ligger inne i **villande** skogen' l. ngt dyl. Att **Willattungen** bör öfversättas såsom 'vildmarksättingen', är höjt öfver allt tvifvel. Det nuvarande Villåttinge härad Sdml. är Nyköpings läns mäst kuperade ock bärgiga bygd, ock i dess norra del finnas vilda, ödsliga ock kärrfyllda skogsmarker. Häradet anses också vara den del af Sdml., till hvilken odlingen senast hunnit[3]. Om af motsvarande tyska ord bildade ortnamn se Förstem. 2: 1534. Särskilt erinras om fht.

---

[1]) Rygh NG 3: 364, Elven. s. 297.
[2]) Styffe Un.$_2$ s. 236. [3]) Höjer 1: 193.

Wildarbak, hvilket vGRIENBERGER anser innehålla ett adj. på **-ra-** till fht. **wildi** 'siluaticus, agrestis, ferox'[1].

Emellertid kan man i saknad af fsv. former naturligtvis icke vara fullt säker på att namnet utgår från ett fsv. **Villinger.** Jag erinrar om **Hulingen** ← fsv. **Hulunder.** Sjöarnas form talar mot att förutsätta ett fsv. ***Viþlanger;** jfr **Vilången.** — En stam **Vil-** tycks ingå i **Vilsjön** (GS 3 Ö 37) ock **Viletjärn** (2 V 34).

Vilången eller **Villången, Stora,** vi^3log^2gen (*vi̥lágən, vi̥lάŋən*) (**Villången** Lotter c. 1750, Hermelin 1803; **Vilången** Dahl Carlsk. Sochn 1779[2], GS 2 Ö 32), icke obetydlig sjö i Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. Det kan naturligtvis ej afgöras, om första leden innehåller fsv. **viþer** 'skog', hvarom se **Vedan,** eller adj. **viþer** 'vid', hvarom se **Vidöstern.** I förra fallet vore namnet identiskt med sjönamnet **Velången,** i senare med **Vielången.**

Vimmern vim^4mern (GS 3 Ö 36), liten sjö i S. Vi sn, Sevedes hd Klm. Då den är belägen omkr. en mil från Vimmerby, ha vi först att tillse, huruvida det finnes något skäl att förbinda dess namn med detta stadsnamn. Staden hette i fsv. tid **Wẏmarbẏ** (SD IV fr. 1331), **Vimarby** (1430[3]). Detta namn synes innehålla gen. af ett gammalt älfnamn ***Vim,** gen. **Vimar.** Man skulle dock äfven kunna tänka på personnamnet **Vimar,** runsv. **uimar,** hvilket Lundgr. Hedn. tro s. 57 anser innehålla **vi** 'hälgedom'. Emellertid äro personnamnen mycket sällsynta i namn på **-by**[4], ock för öfrigt borde namnet i så fall snarast lyda **Vimarsby.**

Sjönamnet innehåller enligt min mening nom. sing. af det fsv. **adj *vimber,** som förutsättes af det just i Småland förekommande adj. **vemm** 'rask, kvick'; jfr det af vGrienberger MdIföG 19: 530 postulerade fht. sbst. **wimi.** Ordet är väl rotbesläktat med mht. **wimmen** 'röra sig, **vimla**'. Hit hör väl äfven **Vimmersjön** (GS 1 V 36), delvis inom Starrhärads sn Vg., samt möjligen äfven **Vimleån,** som inmynnar i Nossan Vg. Vidare erinrar jag om det i Snorra-Edda uppträdande älfnamnet **Vi-**

---

1) Sitz-ber. d. k. akad. d. wissensch., phil.-hist. cl., 142: 242.
2) Norsk. ark. 2: 406. 3) Styffe $Un._2$ s. 184.
4) Se Hellqu. Ortnamn på **-inge** s. 136.

mur[1]. Besläktade no. ortnamn förekomma äfven i Norge; därom utförligt M. Olsen Norske stedsnavne (art. **Vima**) i Ark. 22: 123 f., där äfven **Vimur** omtalas. Den betydelse, jag här antagit, är i sjönamn ganska vanlig; jfr **Femlingen, Karken, Leken, Nimmern, Skundern, Svinnaren, Tåfösingen** m. fl. m. fl.

Emellertid vill jag icke alldeles undertrycka den väl dock svaga möjligheten, att **Vimmern** är sammansatt af sockennamnet fsv. **Vi** ock det ord för sjö, som omtalas under **Maren.** Men äfven med detta antagande blir det svårt att förklara fsv. **Vimarby** ur sjönamnet, man hade nämligen väntat sig ett **Vimarsby.**

Vinaren, se **Vinen.**

Vindommen **vind³om²men** [2] (**Vindommen** Lotter c. 1750; **Vindomen** Hermelin 1818, GS 4 Ö 35), stor sjö i Hannäs, Ukna ock Tryserums s:nar, N. Tjusts hd Klm. Senare leden är det tre gånger å andra håll uppträdande sjönamnet **Ommen,** hvilket betyder 'den ljudande, klingande', en i sjönamn vanlig betydelse. Från sjön utgår den krokiga ock slingrande **Vindån.** Det kan alltså tyckas ligga nära till hands att antaga, att sjönamnet sammansatts med detta ånamn; jfr **Asp-, Säfve-, Veselången** (: älfnamnen fsv. **Aspa, Sæva, Visa**). Det bör föras till sv. **vind,** isl. **vindr** 'sned, skef', v. **vinda** 'sno, vända; skela' o. s. v. Samma härledning antager Rygh NG 2: 100 för fno. älfnamnet **Vind,** no. **Vinda** (från sjön **Vindin**); jfr anf. arb. 2: 236, IV. 2: 302 m. fl. st. Hit hör väl ock fsv. **Windaström**[3]. En l-afledning föreligger i **Vindelälfven,** som bildar sjön **Stora Vindelen,** Västerbotten; jfr ags. **Windles ófer** (= stranden af **Windel**), nu **Windsor.** Med detta älfnamn sammanställes fi. sockennamnet **Windalläå** 1605 af Saxén Sv. bosättn. i Finl. 1: 250; jfr Karsten Österbottn. ortn. 1: 105. I Askersunds landsförsamling Nke finnes en liten sjö **Vinnasjön** (GS 2 Ö 33) : **Vinna, Vinnansjö.** Gårdnamnet **Vinna** skrifves år 1447 **Windha**[4]. Om detta i sin tur utgår från ett osammansatt sjönamn, kunde man fråga sig, om icke äfven här ett besläktat namn föreligger. Men det finnes intet i formen vare sig af sjön eller den genom-

---

1) Andra läsarter, t. ex. **Vimr,** hos Bugge NFkv. s. 331.

2) Efter en annan uppgift, som dock ej härleder sig från någon i trakten boende, skulle namnet uttalas **-o²men.**

3) Tham Sthm s. 204.

4) Vadst. kl. jordeb. s. 221.

flytande ån som ger anledning till ett sådant antagande. Detta namn torde därför böra föras till **vind** 'ventus'; jfr följ. namn samt no. fjordnamnet **Vingen** ← fno. ***Vindge** : adj. **vindugr** enligt en gissning af Bugge-Rygh NG 14: 47, Elven. s. 342. Med afseende på betydelsen 'krokig o. d.' böra **Viren, Vrången** ock där anförda namn jämföras. Vidare erinras om det grekiska flodnamnet Ἑλισσών i Arkadien: ἑλίσσω 'winde'[1]. Nu får det emellertid icke tagas som afgjort, att värkligen **Vindommen** erhållit sin första led från **Vindån**. I betraktande af den i ögonen fallande oregelbundna form — med otaliga bukter ock slingringar — som utmärker Vindommen, är det lika möjligt, att förhållandet är omvänt, så att **Vindån** uppkallats efter **Vindommen**; jfr t. ex. **Viggälfven** : sjönamnet **Viggen**. — Då namnets senare led har en betydelse, som åsyftar, att sjön är blåsig, kunde man ju också tänka sig, att **vind** 'ventus' här inginge, i hvilket fall ordet vore en tautologisk bildning af samma art som sjönamnet **Skrikegallen**; men jag anser denna tolkning osannolik.

Fsv. ***Vin(d)se, *Vinze** (eller möjligen ***Windsio**[r]) har sannolikt varit namnet på den lilla sjö, som nu kallas **Vinsarpsjön** (GS 1 Ö 36) Böne sn, Redvägs hd Vg. **Vinsarp** skrifves år 1323 **vinsæthorp**[2] ock år 1399 **Winzathorp** (SRP nr 3054), en sätesgård som först var belägen vid södra ändan af sjön, men sedan flyttats till väster om sjön i Dalums sn[3]. Detta namn är antagligen sammansatt med ett sjönamn ***Win(d)se**, hvilket förhåller sig till **Winzathorp** liksom **Hindsen** till fsv. **Inzachind, Hindsekind, *Holse** till **Hulsaliunga** (se **Holten**), **Ramsen** till **Ramsebodha**; jfr **Ymsi** (se **Ymsen**) m. fl. Namnet hör knappast till **vind** 'ventus' (jfr föreg. art.); det bör nämligen märkas, att den älst uppvisade formen är **Vinsæ-**. Erinras bör äfven om no. **Vinsedalen**, hvilket Rygh NG 3: 395 anser kunna härledas ur ett älfnamn.

Vinen vi⁴nen eller (enl. annan uppgift) vi³nen² (GS 2 Ö 39), icke obetydlig sjö i Härlunda ock V. Torsås s:nar, Allbo hd Smål. : **Vinsnäs, Vinskalla.** Om det förstnämnda uttalet är det äldre, har den fsv. formen varit ***Hvin.** Har däremot akc. 2 gamla anor, kan i betraktande af gårdnamnen på **Vins-**

---

[1]) Fick Bezz. Beitr. 22: 51. [2]) SD 3: 605 fr. 1323.
[3]) Styffe Un.₂ s. 111.

namnet endast ha lytt ***Hvinir.** I detta fall är det identiskt med det gamla namnet på sjön **Vinningen** samt med det fno. fjordnamnet **Hvinir,** om hvilket senare mera utförligt Rygh Stud. ss. 37, 80. Vid Löfsjön, Sorunda sn, Sotholms hd Sdml., ligger en gård **Vinaren,** hvilket namn tyder på att sjön i äldre tid hetat på samma sätt; jfr gårdnamnen **Alster : Alstern, Viker : Vikern** o. s. v. En likabenämnd liten sjö finnes enl. GS 3 Ö 29 äfven i Svärdsjö sn Dalarna. Här förelåge alltså ytterligare ett par fsv. sjönamn ***Hvinir.** Jag har ansatt en form med **hv-,** ty särskilt några norska namn visa, att vi ha att ställa ordet till sv. **hvina,** isl. **hvína,** om vinden. Hit hör nämligen äfven no. älfnamnet **Kvina,** af **Hvína,** hvilket äfven Rygh NG 2: 45 tolkar som 'den hvinande', samt det fors- eller bäcknamn, som sannolikt förutsättes af fno. gårdnamnet **Hvínandi**[1]. Med tanke på de många nedan ock i öfversikten anförda sjönamn, som måste härledas af ord med betydelsen 'skrika, jämra sig', är man mäst böjd att i namnet inlägga just denna, i ordet stundom uppträdande nyans; jfr Skuttungemålets **vina**[2], ä.-nsv. **hvina** 'låta illa'. Det i Grímnismál ock Snorra-Edda förekommande flodnamnet **Vína** åsyftar den ryska **Dvina;** jfr i först anförda dikt **Rín** samt i Sn.-E. **Tems** ock **Humra.** — Med afseende på betydelsen af **Vinen** erinras om sjönamnen **Bjälmen, Galmaren, Jälmaren, Järmen, Kärmen, Ommen, Open, Rusken, Skrikegallen, Skrålen, Skräfveln, Sången,** ånamnet **Susan** ock många andra, nedan nämnda i öfversikten (III, s. 72).

Vinningen vin³nigen² (Broocman 2: 75 [1760], Hermelin 1818, Rääf 5: 10) Asby sn, Ydre hd Ög. : **Vinnersrum;** nu sänkt. Sjöns fsv. namn ingår i detta gårdnamn. Älst har jag funnit detsamma i en handling från 1561[3], skrifvet **huinissrom;** sedermera år 1598 under formen **huinnersrum**[4]. En ännu äldre form, i **Huenisrom** 1545, anföres af Norrby Ydre h. gårdn. 2: 48. Stamvokalen i första leden har förkortats på grund af dess ställning i relativt obetonad stafvelse. Med afseende på r-ets förekomst i genitivus jfr fsv. **Widhersrum : *Wiþer** (se **Vien**), sv. **Vänersborg : Vänern** m. fl. Gårdnamnet har så påvärkat sjönamnet, hvilket annars skulle ha långt i. Vi finna äfven,

---

1) Se Rygh NG 14: 372.
2) Grip Sv. lm. XVIII. 6: 47.
3) Aftryckt hos Rääf 1: 316.
4) Rääf 1: 350.

att afledningen **-ing-** i senare tid tillagts. På liknande sätt har fsv. ***Hīþsio** blifvit **Hissingen,** fsv. ***Yxne** (: **Yxnarum**) utbildats till **Yxningen;** jfr äfven **Grytingen, Ripplingen.** — Namnet innehåller naturligtvis stammen i nord. värbet **hvína** (se **Vinen**) ock är sålunda ej besläktat med de under **Vindommen** anförda namnen. Däremot är det möjligt, att äfven fsv. gårdnamnet **Hwinnishult** (SD NS 1: 51) Alsheda sn Smål. förutsätter ett numera försvunnet sjönamn ***Hvinir.**

Denna härledning af namnet **Vinningen** har jag redan förut framställt i del II, s. 27 (tryckt 1904). Sedermera har äfven Norrby Ydre h. gårdn. 2: 49 f., oberoende af mig, sammanställt sjö- ock gårdnamnet; men N. antar i stället ett fsv. ***Hvinningsrum** som grundform. Jag kan ej ansluta mig till denna mening : **Vinningen** är snarast en yngre utbildning af ett fsv. ***Hvinir** (se Hellqu. Sv. lm. 1905, s. 89).

Vinsarpsjön, se ***Vin(d)se.**

Viren vi⁴ren, 2, 4 vanl. **vi⁴rn.**

1) (Wieselgren 2: 709, GS 3 Ö 39), ganska betydlig sjö i hufvudsakligen Linneryds sn, Konga hd Smål. : **Virshult, Virsryd.**

2) (Hermelin 1804, GS 3 Ö 33), långsträckt, icke obetydlig sjö i V. ock Ö. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml. : (?) **Viala.**

3) (Hermelin 1802, GS 6 Ö 31) Kulla sn, Åkers skeppsl. Uppl. : **Vira, Virboda,** genomfluten af **Virån.**

4) (Hermelin 1802, GS 6 Ö 31) Rö sn, Sjuhundra hd Uppl. : **Virboda.**

Samma namn har äfven burits af **Virsbosjön** (GS 3 Ö 31), icke obetydlig sjö i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. : **Virsbo.** Stammen **vir-** ingår äfven i sjönamnen **Virken** (: **Viresjö**), **Virlången,** genomfluten af **Virån, Virsjön.** Slutligen visa gårdnamnen **Virbo** ock **Virkvarn,** att Humleån Klm. åtminstone under någon del af sitt lopp hetat ***Vira;** se närmare **Hummeln.** Namnet **Viren** o. s. v. är enligt min mening nära besläktat med sv. **vira** 'veckla omkring', isl. **vírr** 'filigram' (i **víravirki** 'filigramsarbete'), ags. **wír** 'gewundener schmuck'. Strängt taget är det formellt identiskt med sistnämnda ord. Båda utgå nämligen från ett adj. med betydelsen 'sned, krokig, vriden' = iriska **fiar,** kymr. **gwyr** ← ieu. ***u̯eiro-,** en r-utbildning af √ vi i lat. **viere**

'fläta' o. s. v.[1] Betydelsen är alltså densamma som i **Vrången** ock de under **Vinningen** anförda namnen. I vissa fall har sjönamnet sekundärt bildats af namnet å den genom sjön flytande ån; se **Viren** 3. Hvarken denna sjö eller **Viren** 4 har någon sådan form, att man kunde ha anledning att för dem förmoda namn med betydelsen 'krokig' l. dyl. Namnen å de vid sjöarna belägna gårdarna **Virboda** visa äfven, därigenom att första leden icke slutar på **-s** (såsom **Virshult, Virsryd, Virsbo**), att här ett ånamn ***Vira** legat till grund eller att sjöarna burit ett aflett namn ***Vīre** l. dyl. — Slutligen må nämnas, att ty. flodnamnet **Wierau**, fht. ***Wiraha**, snarast hör tillsammans med **Weser, Werra** o. s. v., alltså utgår från en form med tonande **s**. Den upprinner också inom Wesers område[2]. Icke häller hör **Virestadsjön** hit. Den ligger nämligen i Virestads sn (GS 2 Ö 39), hvars namn år 1416 skrifves **Vigherstadha**[3] (: personnamnet **Wigher**).

Virfveln.

1) **vir³vel²n** (**Hvirfvelen** GS 4 Ö 36) Hjorteds sn, S. Tjusts hd Klm.

2) **vir³vel²n** l. **ver³vel²n** (**Verfvelen** GS 3 Ö 36), icke obetydlig sjö i Kisa o. Tirserums sn, Kinds hd Ög. Namnet å denna skrifves emellertid i äldre tider ock uttalas ännu äfven **Värfveln** (se närmare d. o.). Möjligen är det från 1318 anförda gårdnamnet **Hwerwelstorp** (SD NS 3: 303), hvilket numera tycks vara försvunnet, aflett af detta sjönamn.

För det första af dessa namn synes sv. **virfvel**, fsv. **hvirvil**, isl. **hvirfill** 'krets, ring' ligga till grund. Jag erinrar om ags. ortn. **Wirfelmere** från 973, som af Middendorff Aeng. flurn. s. 79 ställes till ags. **hwyrfel** 'wirbel, strudel, kreis'. Sannolikt ingår i så fall samma ord äfven i det andra namnet; något fsv. **hværvil** är ej känt, ock **ä**-formen kan tolkas såsom beroende på missuppfattning af **e**-formens etymologiska värde; den kunde sedan ha inkommit i det talade språket genom invärkan från skriften. Enligt uppgift från Tirserum har sjön fått sitt namn efter en i densamma befintlig s. k. **virfvel**, af allmogen kallad **vervel**, hvilken aldrig tillfryser. Denna tolk-

[1]) Om hithörande ord se Nor. Urg. lautl. s. 31, Persson Wz. ss 67, 174, Fick₂ 2: 270.
[2]) Se Lohmeyer D. flussn. s. 25 noten.
[3]) Styffe Un.₂ s. 163.

ning kan ju vara folketymologisk. Är den emellertid riktig, får väl **Virfveln** 1 antagas ha samma ursprung. Likvisst kan man äfven tänka sig, att namnet är en afledning af ett ord motsvarande sv. dial. **verv(er)** 'rask, snabb', hvilket förekommer bl. a. i Ög. o. Klm.; jfr isl. **hverfr** ds., hvilket ord dock skulle reflekteras af ett fsv. ***hværver**, sv. dial. **värv(er)**. Jag erinrar om de många sjönamn med samma eller liknande betydelse, som uppräknas under **Vimmern** samt i öfversikten (III, s. 77 f.).

Virken **vir⁴ken** (**Virken** Lotter c. 1750, GS 3 Ö 35; **Verken** Broocman 2: 264 [1760], Hermelin 1810, Widegren 1: 597 [1818], Tham Link. s. 42) Åtvids sn, Bankekinds hd Ög. : **Viresjö**, vanligen uttalat **Virsjö**; nära sjön **Arken**. Formen med **e** är dialektisk ock att bedömma som **Verfveln** jämte **Virfveln**, **Vesten** jämte **Visten** o. s. v.; jfr dial. **verke** för **virke**. Namnet har, såsom gårdnamnet **Vir(e)sjö** visar, älst saknat det suffixala **k**. Detta beror på anslutning till namnet å den bredvidliggande sjön **Arken**; jfr sjönamnet **Käxten** jämte **Käxen** vid **Risten** samt för öfrigt **Järten**, **Kolsnaren**, **Rungeln**, i hvilka sannolikt en analog suffixöfverflyttning ägt rum. Jag antager alltså, att sjön älst haft ett namn, som motsvarar **Viren**. Den är till formen lång ock krokig samt har många vikar.

Namnet får sålunda ej — i alla händelser icke omedelbart — sammanställas med **Virken**, namn på Svartåns utlopp, sundet mellan Sommen ock Andersbosjön, Ekeby sn Ög. Mot en dylik sammanställning talar äfven, att detta namn uttalas med akc. 2. Här finnas enl. Lex. 2: 185 några murlika reflar tvärs öfver sundet, höjande sig öfver vattenytan. Enligt traditionen äro dessa början till en fördämning för att afleda Sommens utlopp i annan riktning ock dymedelst beröfva en nedanför boende ovän det fördelaktiga fisket. Det synes mig afgjort sannolikt, att d e t t a namn **Virken** syftar på denna fördämning ock sålunda sammanhänger med det i det angränsande Ydremålet förekommande **verke** (= riksspr. ***virke**) m. 'hägnad med ris i sjö för fiske'[1], hvilket naturligtvis hör till **värk**, fsv. **værk**, hvaraf det är en afledning på **-i̯an-**, jfr **virke** n. (← ***u̯erki̯a-**). För denna tydning talar äfven uttalet med akc. 2. Hit hör också fsv. **Frøæwerke**, namn på en ström i Ög. (SD 3: 399 fr. 1319).

---

[1]) Anfört af Rääf 2: 98.

Något af dessa ord ingår väl ock i **Virkesjön** (GS 3 Ö 39) : **Virkesjö**, i fsv. tid skrifvet **Wirkesyo** (1447)[1] Alguntsboda sn Smål. Jfr äfven **Wirkisbodha**, nu **Virkesbo** Nye sn Smål. (SD NS 2: 644) : ett sjönamn ***Wirkir?**[2] — I fråga om namnet **Virken** hänvisas för öfrigt till **Arken**, **Viren**, **Virlången**.

Virlången **vi³rlog²gen** (Lotter c. 1750, Landtm. cont. charta öfv. Sdml. 1751, GS 4 Ö 34) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml. : **Virlångshult**. Sjön genomflytes af **Virån**, fsv. ***Vīr(a)**. Häraf har **Virlången** fått namn på samma sätt som **Asplången** 1 : fsv. **Aspa**, **Säfvelången** : **Sæva**, **Veselången** : **Visa**, **Åmlången** : **Āma**. Jfr för öfrigt **Björklången** : **Björken**, **Örlången** : **Ören** o. s. v. Om härledningen hänvisas till **Viren**. Gårdnamnet **Virlångshult** visar, att sjönamnet i fsv. tid ändats på **-langer**, alltså lytt ***Virolanger**.

Virsbosjön, se **Viren**.

Virserumsjön, se **Vidhir**.

Virsjön, se **Viren**.

Fsv. **Visa**, namn på Viskan, se **Veselången**.

Visen **vi³sen²** (GS 1 Ö 37), icke obetydlig sjö i Ambjörnarps sn, Kinds hd Vg. För tydningen af detta namn äro åtskilliga möjligheter tänkbara. 1) Man kan tänka sig ett fsv. ***Vīsi** 'den lifliga, rörliga' : fsv. **Visa** (se **Veselången**), **Visken**, **Vismen**, **Visnaren**. Men häremot talar, att i öppen stafvelse **ī** bort öfvergå till **e**; se **Veselången**. 2) Det kan vidare vara en sammansättning med **-sjö** eller afledning med **-se**. I förra fallet kunna t. ex. **Alsen** : **Alsjön**, **Flaxen** : **Flaksjön**, **Ramsen** : **Ramsjön** tjäna som jämförelse; i senare fallet **Hinsen**, fsv. ***Hulse** (se **Holten**), se äfven ***Vin(d)se**. Om här en sammansättning med **sjö** föreligger, kan första leden vara a) fsv. **vi-** 'hälgedom'; se **Vigotten** samt jfr **Visjön** (under **Vedan**); b) fsv. **vīþer** 'skog'; se **Vedan** ock jfr **Visjön** under samma ord; c) fsv. **vīþer** 'vid'; se **Vidöstern**, **Vien**. Något afgörande kan icke träffas.

Viskan, se **Veselången** (utförligt) samt **Visken**.

Visken **vis⁴ken** (**Hwisken** Lotter c. 1750; **Visken** Tham Nyk. s. 20, Ridderstad 2: 168, SGU Aa 62: 7) Skedevi sn, Fin-

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 200. Den i SRP nr 850 från 1368 omnämnda formen **Virkesjö** synes vara något normaliserad.

[2]) Gården är belägen ungefär mitt emellan tvänne sjöar, bl. a. Värnen.

spånga läns hd Ög., på gränsen till Sdml. Vattnet är enl. uppgift rörligt ock lifligt. Det finnes väl intet skäl att skilja detta namn från älfnamnet **Viskan,** fsv. **Wisk** (enl. SD 3: 110 år 1313 skrifvet **Wisch**), gen. **Wiskar**[1]. Från Uppl. erinras om **Wiskælf** (SRP nr 885 fr. 1369) Hagunda hd. Af **Viskan** har **Viske** härad fått namn, fda. **Wiske hæret**[1]. En älfnamnsstam **Visk-** finnes enl. Rygh Elven. s. 299 äfven i Norge. Att **k** i detta namn är suffixalt, framgår bl. a. däraf, att älfven i fsv. tid hette **Visa,** hvaraf sjönamnet **Veselången** ännu är ett minne; se d. o. ock jfr Bugge-Rygh Elven. s. 343. Jag antager samma upprinnelse för **Visken.** Jfr med afseende på bildningen **Arken, Järken, Örken** m. fl. Båda namnen kunna direkt motsvara fht. **Wisicha,** hvilket dock af Förstem. 2: 1557 anses vara en diminutivbildning till **wisa** = ty. **wiese** 'äng'. Om härledningen af **Visken** se för öfrigt **Veselången** samt följ. art. — Slutligen må nämnas, att det naturligtvis icke finnes något formellt hinder för att ställa **Visken** till **hviska** 'flüstern', men i så fall måste det skiljas från **Viskan,** hvilket — som ofvan nämnts — i fsv. har begynnande **v.**

Vismen.

1)[2] (Bexell 2: 239, GS 1 V 38) Krogsereds sn, Årstads hd Hall. : **Vismhult.**

2)[2] (GS 2 Ö 38), liten sjö strax öster om Värnamo, Östbo hd Smål. Det är icke omöjligt, att denna sjö i äldre tid äfven burit namnet **Värnen** (se d. o.).

3) **Stora** o. **Lilla, vis⁴men (vésmen, vésmen**[3]) l. **vis³men**[2 4] (**Vismen** Lotter c. 1750, Fernow s. 18 [1773], Dahl Carlsk. Sochn 1779[5], GS 2 Ö 32, 33), en betydlig ock en mindre sjö på gränsen mellan Visnums sn, Visnums hd, Varnums sn, Ölme hd, o. Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. : **Vismenästorp, Vismen** (1628)[6]. Sjöarna genomflytas af en älf, som nu hos

---

[1]) Jfr **Wiskærdal** Valdem. II:s jordeb., **Viskardalr** Fagersk.

[2]) Uttalsuppgifter ha ej lemnats.

[3]) Dessa former representera uppgifter från tre olika personer.

[4]) Enligt till förf. lemnade muntliga uppgifter från två personer (Björneborgs station).

[5]) Norask. ark. 2: 406.

[6]) I handling aftryckt i Norask. ark. 2: 499.

Fernow s. 14 (1771) kallas **Visman.** Detta kan emellertid enligt min mening icke ha varit älfvens älsta namn. Den flyter genom Visnums härad ock har också gifvit detta sitt namn såsom älfvarna **Alstran** åt **Alstrem,** nu **Alster** (se **Alstern**), **Varnan** åt **Varnum,** fsv. **Varnema** (se **Varen**), **Ölman** åt fsv. **Ylmahærad.** Men **Visnum** skrifves i fsv. tid **Wisne(e)m, Wissnim**[1] ← ***Visnhæim**[2]. Vi ha sålunda här samma i älfnamn ytterst vanliga suffix **n,** som ingår i namnet å den i närheten flytande **Varnan** (: **Warnema**), i fsv. älfnamnet ***Rotn** (se **Rottnen** o. s. v.). Älfven har sålunda hetat **Visn** (eller **Visa**), hvarom under **Visnaren.** Sjönamnet är däremot bildat med suffixet **m;** jfr **Bjälmen, Jälmaren, Lismen, Sormen,** fno. sjönamnet ***Fismi(r)**[3] o. a. I många af de sjönamn, hvilkas stam slutar på **m,** tillhör dock detta stammen[4] (se **Galmaren, Kärmen** o. a.). I **Vismen** är det snarast en själfva sjönamnet tillkommande afledning.

Namnet tillhör för öfrigt en rot **vis** 'vara i rask ock liflig rörelse', hvarom se utförligare under de nära besläktade **Veselången, Visken, Visnaren.** Det skenbart närstående no. **hvisme, kvisma,** adj. **hvismen** är naturligtvis ej att ställa till dessa namn, då det haft begynnande **h**-ljud.

Hit bör möjligen äfven föras sjönamnet **Vesman,** af Tuneld s. 101 (1741) skrifvet **Vässman,** Dalarna. Beträffande no. älfnamnet **Vismund** är det osäkert, om här en stam **Vism-** med afledningen **-und** ingår (Rygh Elven. s. 299) eller om ej snarare ordet innehåller den icke ovanliga afledningen **-mund** (se Bugge-Rygh Elven. s. 343).

Visnaren **vi³snar²n** eller möjligen **vis³nar²n** (**Visnar** Landtm. cont. charta öfv. Sdml. 1751; **Visnaren** Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 10, GS 4 Ö 32), liten sjö i Åkers sn, Åkerbo hd Sdml.; nära sjöarna **Malsnaren** ock **Valnaren.** Säkerligen kommer namnet af ett fsv. ***Visnir;** jfr det fsv. vrml. älfnamnet ***Visn** ock se föreg. art. samt för öfrigt afd. II § 3, s. 20 där det påpekas, att ett likalydande ånamn[5] kan ligga till grund för **Visna-**

---

1) Se Styffe Un.₂ s. 154. [2]) Nor. Germ. phil.₂ § 161 a.
3) Rygh NG 1: 226.
4) I denna »stam» är det emellertid oftast att fatta som afledningsändelse.
5) Man kan emellertid icke blott tänka på ett ***Visn,** utan äfven på ett ***Visa** = det gamla, i **Veselången,** fsv. **Visulanger,** ingående

ren, på samma sätt som namnet å den närbelägna **Valnaren** kan utgå från det annorstädes uppvisade älfnamnet ***Vala**. Om härledningen se **Veselången, Visken, Vismen.**

Vispolen **vi²spo²len** (Hermelin 1810, Widegren 2: 10 [1828], GS 4 Ö 35) Drothems o. Skönbärga s:nar, Hammarkinds hd Ög. Sjön är lång ock smal, omkring 1/2 mil lång. Man skulle kunna känna sig tveksam, om namnets senare led bör föras till sv. no. **spole** = fht. **spuolo**, ty. **spuhle**, eng. **spool** o. s. v. eller till sv. dial. **spol** m. 'stjärt', fsv. **sporþer** 'fiskstjärt', isl. **sporðr** ds. I förra fallet kunna sådana namn som **Kammen, Nyckeln, Skrufven, Spiken, Tyreln** jämföras; i senare **Halen, Rumpen** ock där anförda namn. Af dessa båda möjligheter anser jag afgjort att den senare bör föredragas. Den öfre ändan af sjön har för öfrigt till formen stor likhet med en fiskstjärt; dock vet jag ej, om denna i naturen är lika tydligt framträdande som å kartan. Ett med isl. **sporðr** besläktat ord anser Rygh NG 3: 410 kunna föreligga i no. sjönamnet **Sperillen**, fno. **Sperðill.** Första leden i **Vispolen** torde vara fsv. **viþer** 'skog'; se **Vedan, Velången, Viholten** o. s. v. — Någon motsvarighet till skotska sjönamnet **Loch Vassipoll**, med hvilket V. E. Öman Ner. Alleh. 1889, nr 47 sammanställer vårt sjönamn, kan naturligtvis här ej föreligga.

Visselången, se **Veselången.**

Vissjön Agunnaryds sn Smål., se **Vixen** (slutet).

Visten.

1) **vis⁴ten**, af allmogen uttalat **ves⁴ten**, *vestn̥* (**Visten** Tuneld s. 197 [1741], Björkman 1: 113, GS 1 Ö 31—32; **Vesten** Lotter c. 1750; **Västen** Fernow s. 27 [1773]), stor sjö i Stora Kils samt Öfre o. Nedre Ulleruds s:nar, Kils hd, ock Ö. Ämterviks sn, N. Fryksdals hd Vrml. : **Visterud, Vesterud.**

2) i sammansättningen **Bre(d)visten.**

De båda namnen måste sammanhållas med det no. fjordnamnet **Visten**, uttalat med öppet **i**, sannolikt af no. ***Visti**, fno. älfnamnet ***Vist**, om hvilka se utförligare hos Rygh Stud. s. 62, NG 1: 154, IV. 1: 76. Man vill icke gärna etymologiskt skilja

namnet på **Viskan**; **n** i **Visnaren** vore då att uppfatta som stamkonsonanten i **n**-stammen **Visa.** Flera af namnen på **-hem** visa ett synnerligen ålderdomligt drag däri, att de äro sammansatta med »stammen», ej med genitivus af det ord, som bildar första sammansättningsleden. En dylik bildning kan äfven ***Visn-hiæm** vara.

dessa vattendragsnamn från det vanliga fsv. ock fno. gård- (ock socken-)namnet **Vist**[1]. Detta senare utgår utan tvifvel från det gamla fnord. **vist** f. 'vistande, vistelseort, bostad; kost, mat'; jfr **hemvist, visthus** o. s. v. I allmänhet är det väl i betydelsen 'bostad o. d.' som det uppträder i ortnamn ock ej i betydelsen 'kost, mat' trots de under **Madkroken, Nistingen** o. s. v. anförda parallellerna. Sjönamnet **Visten** skulle då snarast hafva afseende på stränderna; se för öfrigt hvad som yttrats härom under **Lusten, Salen, Toften.** Man hade alltså att betrakta åtminstone **Toften** ock **Visten** såsom ett slags 'flurnamen'. En analog tolkning är möjlig äfven för sjönamnet **Örken** (= vildmarken, ödemarken), men jag föredrager att föra detta namn till sv. **ör** i sjönamnen **Ören** ock **Örlången.**

Emellertid medgifves, att älfnamnet **Vist** icke så lätt fogar sig i en dylik förklaring. I NG IV. 2: 291 (jfr Elven. s. 299) antager BUGGE, att vissa vattendragsnamn, som utgå från den här omtalade stammen, ha betydelsen 'den lugna'. Under en sådan härledning kunde nu alla vattendragsnamnen af stammen **vist-** utan svårighet förenas. Om ieu. $\sqrt{}$ **ves** 'zur ruhe gehen' o. d. se t. ex. Wiedemann Bezz. Beitr. 28: 68. Hit hör väl bl. a. got. **wis** 'meeresstille', hvilket ord knappast bör tolkas på det af Karsten Germ. wortk. s. 30[2] föreslagna sättet.

Om en ieu. rot **vis** med den motsatta betydelsen 'vara rask, liflig' har talats under **Veselången.** En t-utvidgning af denna rot är stammen **vist-**[3] i sskr. **viṣṭ-** (**veṣṭate**) 'slingra, kröka sig' lit. **výstyti** 'windeln'; jfr **Vindommen, Vren, Vristulfven, Vrången.**

I detta sammanhang erinras slutligen om det säkerligen keltiska[4] flodnamnet lat. **Vistula,** polska **Wisla,** lty. **Wiessel,** högty. **Weichsel.** Detta kan naturligtvis sammanhänga med våra här behandlade sjö- ock älfnamn under den förutsättningen, att de icke böra förbindas med fsv. ock isl. **vist.**

---

1) I nHist. tidsskr. 1: 64 anser K. RYGH det ej omöjligt, att fjorden **Visten** i Helgeland, som är trång med branta fjällsidor ock hvars stränder därför äro föga inbjudande till bebyggelse, kunnat få sitt namn däraf, att trakten från början varit ett underbruk till de stora gårdarna på Thotta eller Minda.

2) Mém. de la soc. néo-phil. à Hfs. III; jfr Brugmann IF 17: 319.

3) Persson Wz. s. 78.

4) Bremer GPhil.$_2$ 3: 776.

Vitten, se **Hviten.**

Vixen, **Norra o. Södra, vik⁴sen** (Hermelin 1809, GS 2 Ö 37), icke obetydliga sjöar i Höreda o. Eksjö s:nar, S. Vedbo hd Smål. : **Brevik.** Namnet förklaras enklast som **Viksjön**, ett ganska vanligt namn, hvarom se närmare under **Vikaren. Vixen : Viksjön = Alsen : Alsjön = Flaxen : Flaksjön = Ramsen : Ramsjön = Roxen : Rocksjön**(?) = **Visen : Visjön.** Se för öfrigt **Viken** ock **Vikholmen.**

Formellt sett kan emellertid namnet äfven ha uppstått ur ett **Viggsjön** (se närmare **Viggan**). De båda sjöarna öfverensstämma för öfrigt till sitt läge i förhållande till hvarandra med de två sjöparen **Norra o. Södra Viggen.**

I detta sammanhang må äfven några ord ägnas sjönamnet **Vissjön** (GS 1—2 Ö 39), stor sjö i Agunnaryds sn, Sunnerbo hd Smål. Denna kallas af Wieselgren 2: 919 **Wixsjön** ock **Viggsjö**, af Rogberg o. Ruda s. 382 (1770) **Vigsiön**, men älst har jag spårat sjönamnet i den etymologiskt ganska dunkla benämningen på den gård, som nu skrifves **Viggsjö**, men SD NS 3: 140 fr. 1416 kallas **Wixøya** : detta gårdnamn synes sammansatt med ett enkelt sjönamn, som kunnat lyda ***Viker** eller ***Vigher.** I sistnämnda fall kunde det förbindas med det fda. gårdnamnet **Wigsiö, Wixö**[1], i det gamla Jurlunde hæret. Men äfven ett sådant namn kan vara grundordet för **Vixen.** Jfr från formens synpunkt **Växiö** ← **Væghsiø, Woxen** ← **Väghsiøn** ock se **Iväg.**

Vjevassen[2] (GS 4 O 36), vik af Östersjön, Loftahammars sn, N. Tjusts hd Klm., nära en ö, **Stevassen**; jfr äfven den i socknen belägna gården **Brevassa.** Säkerligen för **Vievassen**; se för öfrigt **Vevassen** ock **Vielången.**

Vombsjön, se **Våmmen.**

Vren vre⁴n (GS 3 Ö 33), mycket liten sjö i Bo (eller möjligen Brefvens) sn, Skyllersta hd Nke. Ungefär samma form ock storlek har äfven en sjö i V. Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml., som icke är belägen så synnerligen långt från den förra ock å GS 3 Ö 33 kallas **Vrensjön.** Detta namn står säkerligen för **Vren.** Jfr **Villensjön** för **Villen** o. s. v. Hit hör äfven **Vresjön** (GS 3 Ö 34). Utan tvifvel ha vi här att göra med en

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 39. [2]) Uttalet är mig obekant.

bildning af roten i **vrida,** fsv. **vriþa;** jfr sv. dial. **vre(d)** n. 'vridning, krökning, hörn på en gärdesgård m. m.' (se Rz s. 818). Närmare bestämt torde sjönamnet utgå från ett fsv. ***vrēþer** 'vriden, krokig', etymologiskt identiskt med **vrēþer,** isl. **reiðr,** fsax. **wrēd,** ags. **wráð** 'vredgad o. d.' Den ursprungliga grundbetydelsen 'vriden' kommer till synes i fht. **reid** 'lockig, krusig'[1]. På samma sätt förklarar Bugge-Rygh NG 15: 90 den fno. älfnamnsstammen **Reið-.** Rotbesläktade äro sannolikt **Vristulfven** ock **Åkervristen.** Med afseende på betydelsen äro utom dessa äfven **Vindommen, Viren** ock **Vrången** att jämföra. Om **Vren** utgår från ett adj. ***vrēþer,** erbjuder **Vrången** en parallell äfven i fråga om bildningen.

Vristulfven **vris³tul²ven** eller, enl. annan uppgift, af allmogen uttalat **bres³tul²ven** (**Vrestulfven** Bergman Vadsbo s. 27 [1759]; **Vristulfven** Lindskog 2: 50 [1813], GS 1 Ö 34), tämligen betydlig sjö i Böja sn, Vadsbo hd, o. Lugnås sn, Kinne hd Vg. Första leden är sannolikt formellt identisk med sv. fsv. **vrist,** isl. **rist** f. 'fussgelenk', motsvarande ags. **wrist** 'handlofve', mht. **rist** (med båda bet.) o. s. v. — dock icke i denna specialiserade betydelse, utan i den af 'vridning, krökning', hvilken troligen är den ursprungliga i dessa benämningar å kroppsdelar[2]; jfr sv. dial. **vristas** 'sno sig', **vristna** 'vrida sig' Rz. Naturligtvis kan **Vrist-** äfven utgå från ett ä. ***vrēst-** = isl. **reistr** i uttr. **jarðar reistr,** af Brage användt om Midgårdsormen = no. **(v)reist** egentl. 'vridning, det som är vridet'[3]. Namnet synes ha afseende på norra delens form (se kartan). Jfr för öfrigt **Åkervristen** samt det sannolikt rotbesläktade **Vren** ock **Vindommen, Vrången.** Om senare leden se **Ulfven.** — De båda lederna stå sålunda här lika litet i något semasiologiskt sammanhang som t. ex. i **Bovrången, Krokvälen, Valloxen, Åkervristen.** — Formen **Vrest-** är väl att bedömma som **Verfveln** för **Virfveln, Vesten** för **Visten** o. d.

Vrången.

1) **vroŋ⁴gen** (GS 3 Ö 38) Nottebäcks sn, Uppvidinge hd Smål. : **Vrånghult.** Gårdnamnet visar hän på en fsv. sjönamnsform ***Vrange.** Emellertid må anmärkas, att gårdens läge äfven

[1]) Schade Wb.₂, Karsten Prim. nominalb. 1: 59.

[2]) Jfr Kluge Et. wb.₆, Persson Wz s. 105 not 3, Lidén Balt.-slav. anlautsges. s. 12 (: snarast till ie. √ urik-).

[3]) Bugge Tfphil. 6: 97 f.

kan tillåta en härledning ur älfvens gamla namn, som kan ha lytt *Vrang eller *Vranga; jfr under **Svarten** 1. Sjönamnets akcent kan i detta fall väl vara ursprunglig.

2) **vrog³gen²** (GS 3 Ö 38) Älghults sn, Uppvidinge hd Smål. : **Vrånghult.**

3)[1] (GS 3 Ö 37), krokig sjö i Alsheda o. Ökna s:nar, Östra hd Smål.

4) **Öfre** o. **Nedre** l. **Yttre** o. **Öfre, vrog⁴gen** (Cræliu s. 393 [1748, 1774], Hermelin 1818, GS 3 Ö 37) Gårdveda sn, Aspelands hd Klm. : **Vrångsnäs,** ej såsom GS uppgifver **Vrånganäs.**

5) **vrog⁴gen** eller (enl. annan uppgift) **vrog³gen²** (Rääf 5: 6, GS 3 Ö 36) Svinhults sn, Ydre hd Ög.; äfven kallad **Justorpssjön** (: **Justorp**).

6) **vrog⁴gen** (Ekbæck s. 25 [1828], GS 3 Ö 36) Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm. : **Vrångfall.**

7) **vrog⁴gen** (GS 4 Ö 36) Gladhammars sn, S. Tjusts hd Klm.

8) **Stora** o. **Lilla, vrog³gen²** (**Vrängen** Lotter c. 1750; **Vrången** Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) Dalhems sn, N. Tjusts hd Klm.; jfr **Vrängen.**

9) i sammansättningarna **Bo-, Brovrången.**

För öfrigt erinrar jag om sjön **Vrången** (GS 4 Ö 27 Häls.) nära **Vrångtjärn,** vidare om **Vrångsjön**[2], **Vrångvattnet** (2 V 34), **Vrånggöl** (4 Ö 38), det vanliga forsnamnet **Vrangen** i Norge (Rygh NG 1: 70), **Vrångsälfven** (no. **Vrangs-**) Jösse hd Vrml., synnerligen krokig ock buktande (se äfven **Vrängen**). Till grund ligger fsv. **vranger** 'sned', motsvarande isl. **rangr,** numera i svenskan i öfverflyttade bemärkelser. Någon dylik betydelse ingår antagligen i det no. forsnamnet **Vrangen.** I det svenska sjönamnet har man däremot att utgå från den egentliga betydelsen 'sned, krokig', hvilken synnerligen väl passar in på de flästa af de nämnda sjöarna. Jfr **Krökingen, Vindommen, Vren.** I detta sammanhang erinras äfven om de fht. ortnamnen **Crumbaha,** nu **Grumbaha,** ock **Crumbinbach,** nu **Krumbach,** det senare äfven flodnamn : fht. **crumb,** nht. **krumm** 'krokig' (Förstem. 2: 388). — Uttalsuppgifterna ock gårdnamnen visa hän på fsv.

[1]) Uttalsuppgift har ej lemnats.
[2]) GS 2 V 34 Dalsl., 4 Ö 34 Ög. : **Vrångsjön.**

formerna *Vranger ock *Vrange, hvilka förhålla sig till hvarandra som *Flater : *Flati (se Flaten) ock *Langer : *Lange (se Lången). Om den fsv. formen af Vrången 1 se ofvan.

Vrängen.

1) (Lotter c. 1750) = Vrången 8; sannolikt tryckfel.

2) vräg³en² är enl. uppgift namn på en sjö i Vg., hvars närmare läge jag dock ej är i tillfälle att angifva.

Samma namn bäres af ett sund mellan Nøtterø ock Tjømø i Norge (Rygh Stud. s. 67). Fsv. *Vrænge kan vara en afledning på -ian- af vranger 'sned'. Vrängen : Vrången = Fläten : Flaten = Fyllen : Fullen = Rymmen[1] : Rummen. Emellertid beror kanske i detta fall omljudsformen snarare på gamla oblika kasus, som ändats på -i(n); se närmare afd. II, s. 24.

Vågnaren, Vågsjön o. s. v., se Vångaren.

Vålen.

1) (Broocman 2: 75 [1760], Hermelin 1810, Rääf 5: 10) Asby sn, Ydre hd Ög.; nu kallad Välen.

2) vå⁴ln med -l- (Lilla, Stora Vålen Grau s. 452 [1754], Mellan-, Stora Vålen Hermelin 1801, Norra Vålen, Mellan Vålen, Stora Vålen GS 3 Ö 31), tre små sjöar i Heds sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstm. : Våltorp.

3) vå⁴ln (Öster-Wålen Grau s. 400 [1754], Vester, Öster-Vålen GS 3 Ö 31), två små sjöar i Ramnäs sn, Snäfringe hd Vstml. : Vålbo.

4) i sammansättningen Snövålen.

Med dessa namn böra sammanhållas sjönamnen Vålungen, Vålsjön (GS 2 Ö 32 Vrml.-Nke), Våltjärn (1 Ö 31), Vålån Jtl., no. älfnamnet Vaala (← *Vála)[2]. Här ingår säkerligen sv. dial. vål m. 'förhuggning i skogen; rishög, uppkommen vid röjning' (Rz s. 794), no. vaal äfven 'svedjeland', fno. váll[2]. Gårdnamnen Våltorp ock Vålbo visa hän på ett fsv. sjönamn *Väle, en afledning häraf, alltså betydande 'sjön vid röjningen' (jfr Vållern?). Denna ock liknande betydelser äro icke sällsynta i svenska sjönamn. Jag erinrar om Bråten, Bränningen, Mofällingen, Rönningen. För den gifna tolkningen talar dessutom, att tydligen en mängd gårdnamn o. d. bildats af nämnda ord. Särskilt

---

1) Detta namn kan dock vara direkt bildat af fsv. rymber.
2) Rygh NG IV. 1: 142, Elven. s. 288.

erinras om det i Uppl. o. Vstml. förekommande sockennamnet **Våla**, hvilket i fsv. hette **Vāla**, motsvarande no. **Válir**[1]; vidare om gårdnamnet **Risvålen** (GS 1 Ö 31 Vrml.).

Namnen må ej förblandas med åtskilliga sv. gårdnamn på **Vål-**, som utgå från en stam **Varþ-**. Att till dem föra våra sjönamn vore olämpligt, då man ju hälst bör sammanhålla dem med det no. älfnamnet **Vaala**, hvilket på grund af gårdnamnens vittnesbörd måste utgå från ett **Vāl**. Jfr slutligen **Välen**, som dock knappast bör förbindas med **Vålen**.

Vållern vol[4]lern (Höjer 2: 1109) Kylingareds sn, Redvägs hd Vg. : **Vållered**. Sjön kallas å GS 1 Ö 36 **Vålleredssjön**, hvilket namn enligt uppgift af en meddelare från trakten är »ett påfund af geografer». Namnet kunde synas vara ett fsv. ***Volder** = fsv. ***volder**, u-omljudd form till **valder**, isl. **vǫllr** 'vall', jfr ä.-nsv. **gräsvåll** samt **Borken**[2]. Detta ord är vanligt i sjönamn, men då det naturligtvis hälst bör uppträda i afledda sådana såsom **Vallingen**, **Vallsjön**, måste en dylik härledning afvisas. Gårdnamnet **Vållered** visar för öfrigt snarast hän på ett fsv. sjönamn, som böjts efter n-stams-deklinationen. Kanske för öfrigt **Vållern** helt enkelt bör fattas som en ellips af **Vållered**?

Vålungen vå[3]lugen[2 3] (GS 1 V 32 o. 33) Långseruds sn, Gillbärgs hd Vrml. Sannolikt innehåller namnet en afledning af det under **Vålen** omtalade sv. **vål**, fno. **váll** o. s. v. Jfr i fråga om bildningen t. ex. **Hallungen**, **Grytingen**, **Malmingen**.

Våmmen ingår som senare led i **Dalvåmmen** (GS 4 Ö 35), vik af Östersjön, Gryts sn, Hammarkinds hd Ög. Namnet innehåller sv. **våmm** 'mage', fsv. **vamb**, no. **våmb**, isl. **vǫmb**, fht. **wamba** o. s. v. Ordet är icke så sällsynt i nordiska sjönamn. Jfr **Våmbsjön** (GS 3 Ö 37), **Våmgöl** (4 Ö 36). I Norge förekommer det användt om forsar, om tjärn, runda holmar, som man jämfört med en buk (se Rygh NG 3: 192). Att äfven i de svenska namnen formen gifvit upphof till namnet, blir vid en blick på kartan uppenbart. Beträffande betydelsen kunna för öfrigt **Deger-**

---

1) Se om detta Fr.$_2$, Rygh NG Indl. s. 84 o. s. v.

2) Kock Fsv. ljudl. s. 410, Nor. Sv. etym. s. 9, vFries. Nord. stud. s. 274 f. ock där citerad litteratur.

3) Uttalas af allmogen med *ŀ*.

lofven, Halen, Långhalsen, Magelungen, Rumpen jämföras. — Slutligen må anmärkas, att hithörande gård- ock sockennamn af flera föregående forskare felaktigt förts till fno. hvammr 'en trång dal'[1], om hvilket se Vammen. Att detta ord icke här kan sökas, visa fsv. sockennamnet Wamb (1298), fda. (fskå.) Vaam, Vam, Voomb o. s. v.[2] Af sockennamnet Vom är närmast Vomsjön (Våmmsjön) i Skåne bildat. I de sv. gårdnamnen syftar ordet vanligen på ställets belägenhet i en dalsänkning; jfr motsvarande förhållande i Norge.

Vångaren vog³garn², uttalas af allmogen vog³ger²n, stundom äfven Vågnaren vog³nar²n [3], hos allmogen vog³ner²n [3] (Vångeren Hermelin 1818; Vågnaren GS 4 Ö 36), ganska betydlig sjö i Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm.: Vångesunda, hos Hermelin Vrångsunda. Sjönamnet utgör sannolikt en afledning af det gamla sv. ordet vång m. 'bys l. hemmans inhägnade ägor, gärde, hage, vret', isl. vangr 'inhägnad plats, fält', fsax. ags. wang 'äng, fält, slätt', got. waggs 'äng' o. s. v. Samma ord ingår i Vångsjön[4], Vångan, älf i Ekshärads sn Vrml., vidare i det sv. gård- ock sockennamnet Vånga, t. ex. i Skånings hd Vg., i VGL IV. 14: 1 skrifvet Vangir pl., isl. þrúdvangr, Folkvangr, namn på Tors ock Fräjas bostäder o. s. v. Tyska ortnamn, som innehålla motsvarande fht. wang, äro mycket vanliga, t. ex. Wangapah (: pah 'bäck')Förstem. 2: 1476 f. Vångaren, fsv. *Vangir, betyder alltså 'vångsjön' liksom Getaren 'getsjön', Hallaren 'hallsjön', fsv. *Næsir 'nässjön' o. s. v. Med afseende på formen Vågnaren kunna jämföras sjönamnen Snesnaren : Snesaren ock Näsnaren : fsv. *Næsir. I fråga om betydelsen se Vallingen samt Ängaren.

Emellertid bör för fullständighetens skull äfven den möjligheten tagas i betraktande, att namnet innehåller sv. våg 'bölja', motsvarande isl. vágr m. 'sjö, vattenyta; bukt', fsax. wâg, ags. wǽg 'våg', fht. wâg 'upprört vatten, våg, ström, haf m. m.' eller i alla händelser samma ord i en äldre adjektivisk betydelse 'rörlig, upp-

1) Så Rz s. 822, Falkm. s. 50.

2) Anförda af Falkm. s. 50.

3) Enligt annan uppgift skulle emellertid detta uttal icke förekomma.

4) GS 1 V 33 Dalsl., 5 Ö 31 : Vångsjöbärg Uppl.

rörd l. dyl.' Jfr **Vågesjön**[1], **Vågtjärn**[2]. Ordet ingår för öfrigt t. ex. i gårdnamnet **Vedevåg**, Nora bärgsl. Vstml., hvaraf **Vedevågasjön** (GS 3 Ö 32). Möjligen har denna sjö i äldre tid hetat ***Vägher**, hvilket namn i så fall bör fattas som innehållande betydelsen 'sjö, vatten'. Ett sjönamn **Vaag**, fno. ***Vágr**, förekommer ännu i Norge (Rygh NG 2: 99)[3]. Däremot har man i de ofvan anförda sammansättningarna att utgå från betydelsen 'våg, bölja'. Jfr **Ladoga**, sjö i Ryssland, sannolikt ← äldre ***Aldoga**, kanske : finska **aalokas** 'vågrik', eg. **aldogas**, bildat af **aalti** 'våg', isl. **alda** (enl. en skarpsinnig gissning af Vilh. Thomsen Ry. rikets grundl. s. 155). Att sjönamn bildats af sbst. **våg** 'bölja' ock likabetydande ord, kan sålunda ej bestridas, men i fråga om **Vågnaren** föredrager jag den först gifna tolkningen. Slutligen må nämnas, att i vissa västnord. namn på **-vágr** betydelsen 'vik' ingår t. ex. i det i Eyrbyggja Saga omtalade **Hofsvágr**, vik vid nordkusten af Snæfellsnes.

Väckelsång, sockennamn : fsv. sjönamnet ***Vekul**; se **Veckeln**.

Vädden, se **Vedden**.

Vägsjön, se **Iväg**.

Väktor »väktor»[4] (**Vector, Stora** o. **Lilla** GS 2 V 35, 1 V 35), två mindre sjöar i Hjärtums sn, Fräkne hd Boh. Jag har ingen bestämd mening om härledningen af detta besynnerliga namn. Beror månne förbindelsen **kt** på samma ljudlag, som i nynorska dial. gifvit **okta** (= isl. **ótta**), **ægt** (= isl. **ætt**), **lægt** (jfr isl. **hlátr**) o. s. v.? I samtliga af mig kända fall, där en dylik ljudutveckling ägt rum, har man att utgå från äldre **ht**[5]. I så fall bör kanske namnet förbindas med den fht. stam **wiht-**, som uppträder i flera ortnamn, t. ex. **Wihtraha, Uicturningas** (Förstem. 2: 1526).

Eller föreligger här en sammansättning med **väg** ock en motsvarighet till sjönamnen **Tolen** (eller **Toren**)? I saknad af

---

[1]) GS 1 V 35 Vg., 1 Ö 31 Vrml., 3 Ö 31 Vstml., 6 Ö 31 Uppl.

[2]) GS 1 V 34 Dalsl., 1 V 32 Vrml.

[3]) Jfr det i öfre Ungern förekommande älfnamnet **die Wag**, magy. **Vág**, efter fht. **wâg** 'oroligt upprört vatten'; äldre **Duria**. Se Egli s. 982 (1893), Much PBB 17: 132.

[4]) Någon upplysning om akcenten eller kvaliteten af o har jag ej lyckats erhålla.

[5]) Se för öfrigt Lidén Ark. 3: 238, Bugge Ark. 4: 116.

detaljerad uttalsuppgift måste jag inskränka mig till dessa lösa gissningar.

Välen.

1) **vä⁴len** [1] (Hermelin 1818, GS 3 Ö 38), icke obetydlig sjö i Fagerhults sn, Hanbörds hd Klm. : **Välsnäs, Välsgärde, Välsmåla. Välsnäs** skrifves år 1354 **Welingxnees** (SRP nr 153) ock visar sålunda, att sjön i fsv. tid hetat **Vælinger.** Det finnes alltså ingen anledning att med Lundgr. Fsv. personnamn på -**ing** o. -**ung** s. 16 härleda gårdnamnet från mansnamnet **Väling.** Men dessutom synes sjön äfven ha burit namnet ***Valir.** I SD 5: 191 fr. 1343 omnämnes ett **Valisnææs,** ock då gårdar från Fagerhults sn anföras i samma diplom, torde man med skäl kunna identifiera detta namn med nsv. **Välsnäs.** Sjön är för öfrigt bekant för sin naturskönhet, har branta stränder, är djup ock om vintern opålitlig på grund af strömdrag o. d.

2) **vä⁴len** (GS 3 Ö 37), liten sjö i Målilla sn, Aspelands hd Klm.

3) **vä⁴len** [2], uttalas af allmogen **vä⁴en** (**Välen** enl. uppgift; **Vålen** i äldre källor; se **Vålen** 1), liten sjö i Asby sn, Ydre hd Ög.

4) **vä³len²** [2] eller (enl. annan uppgift) **vä⁴len** (GS 3 Ö 36), liten sjö mellan Kisa ock Tirserums s:nar, Kinds hd Ög.

5) **vä³len²**, af allmogen uttalat »**väeln**» med *l* ock akc. 2 (**Velen** GS 3 Ö 36), mycket liten i sjö i Horns sn, Kinds hd Ög.

6) i sammansättningen **Krokvälen.**

Namnets tydning erbjuder stora svårigheter. Först ock främst måste vi afskilja **Välen** 1, som i fsv. tid hetat ***Vælinger** ock ***Valir** (se **Valen**). Men det är ej säkert, att ens de öfriga här uppräknade sjöarna i forntiden burit samma namn. Jag erinrar först om de fsv. ortnamnen **Wædhla** (1405 enl. SD NS 1), nu **Väla,** Åkers hd Sdml., **Vädhlabodha** (1383)[3], **Vædhelabodum** (1447)[4], nu **Värlebo,** Långemåla sn Klm. Dessa synas böra föras till det i no. gårdnamn uppträdande fno. **veðill, vaðill, vǫðull** m. 'vadställe, grund o. d.'[5] En motsvarighet till det fsv. **Wedhla** är väl alltså da. **Vejle,** fda. **Vætlæ** (1406)[6]

[1]) Enligt tre uppgifter. [2]) Enligt två uppgifter.
[3]) Styffe Un.₂ s. 184. [4]) Vadst. kl. jordeb. s. 140.
[5]) Om detta se Rygh PG Indl. s. 84; jfr Bergström Sdml. ortn. s. 3.
[6]) Styffe Un.₂ s. 25.

eller **Wedle** (1442)[1] på Jutland = no. **Veel**, ä.-no. **Veyle, Wæell** m. m.[2] Samma ord ingår enl. Karsten Österbottn. ortn. 1: 112 f. i fi.-sv. **Vetil å** (**Wetella** 1543), namn på en del af Gamla Karleby älf. Ordet är enl. Karsten förfinskat af fsv. ***Væþil ā**. Om nu något eller några af sjönamnen **Välen** ha samma ursprung, hör **Vadjungen** formellt ock semasiologiskt hit. Till grund för dessa namn låge alltså ett fsv. ***væþil** eller ***væþle** med från det förra analogiskt öfverfört omljuds-**æ**. Man kan dock äfven tänka på en omljudsform till sjönamnet **Vålen**; jfr **Horken** ~ **Hörken, Nälen** (med akc. 1) : **nål, Vällen** m. fl. Eller föreligger här stammen i isl. **vél** f. 'list' = fsv. ***vǣl**? I detta fall vore sådana namn som **Båfven, Illern, Låkan, Parsen** att jämföra. Ock slutligen är det i sig själf icke osannolikt, att namnet innehåller samma stam som det just i Klm. förekommande **väla** 'väsnas', isl. **vǽla** 'jämra sig'. För denna tydning tala många analogier bland våra sjönamn såsom t. ex. **Galmaren, Jälmaren, Kärmen, Open, Skrikegallen, Tjutingen, Vinen, Ylen.** Jag vågar icke fälla något utslag i fråga om dessa möjligheter.

Välingen, se **Valingen.**

Fsv. **Vælinger** visar sig på grund af det fsv. gårdnamnet **Welingxnees** (SRP nr 153 från 1354), nu **Välsnäs,** ha varit namnet på sjön **Välen** 1, Fagerhults sn, Hanbörds hd Klm. Om de möjligheter, som finnas att förklara detta namn, se under **Valen** ock **Välen**; dock är naturligtvis här den möjligheten utesluten, att sjönamnet kan vara besläktat med fno. **veðill**, fsv. **Wædhla** o. s. v.

Fsv. **Vællande,** se **Vällen.**

Vällen.

1) sannolikt **väl⁴n** [3] (**Välln** Lotter c. 1750; **Vällen** Fernow s. 9 [1773], Björkman s. 105, GS 1 V 31) Eda sn, Jösse hd Vrml.

2) **väl⁴len** l. **väl⁴n** (**Wällen** karta fr. 1689[4], **Vellen** Lotter c. 1750, Radloff 1: 14 [1804]; **Vällen** Hermelin 1801, GS 5 Ö 30),

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 25. [2]) Se närmare Rygh NG 1: 276.

[3]) Min meddelare var ej förtrogen med namnet, som vanligen ersättes af **Håfvilsrudssjön** (»**Håversjesjön**»).

[4]) Uppl. I.

mycket lång (1 1/2 mil) ock smal sjö i Ekeby sn, Olands hd, o. Bladåkers sn, Närdinghundra hd Uppl. : **Vällsäter** (o. **Vällnora**, se **Vällnoren**).

3) antagligen ingående som senare led i fjärdnamnet **Görvälln** (se d. o.).

I fråga om dessa namn har man naturligtvis först att tillse, om de i äldre tider börjat med **v** eller **hv**. Härvidlag erbjuder gårdnamnet **Vällnora** en viss ledning. Några värkligt gamla former stå mig ej till buds, men det synes åtminstone vid slutet af 1600-talet ha skrifvits med **v**. Vidare finnas i Dalarna sjöarna **Stora o. Lilla Vällen** (GS 3 Ö 29) strax sydväst om Falun : **Vällgården**. En af dessa är det väl som åsyftas genom det år 1492 omnämnda **Wällen**[1]. Man torde alltså ha att utgå från fsv. former med **v**. I betraktande af de synnerligen många sjönamn, som äro bildade af **vall**, fsv. **valder**, isl. **vǫllr** (se under **Vallingen**), ligger det närmast till hands att föreslå en härledning af detta ord. Emellertid bjuder det ganska mycket emot att här antaga en **i**-afledning. På grund af enstafvighetsakcenten är man mindre böjd för att utgå från en afledning på **-i̯an-**; dock talar namnet **Vällnoren** jämte **Vällnora** (icke **Välls-**) i sin mån för att här värkligen en akcentförskjutning ägt rum. Sannolikast är emellertid, att **ä**-formen hör hemma i dat. sg., hvilken af **valder** lytt **vælli**. Att denna kasus i ortnamn förallmänligas, är som bekant ytterst vanligt ock lätt förklarligt, dock naturligtvis att vänta snarare i fråga om gårdnamn än sjönamn. Emellertid erbjuda de synnerligen talrika sjönamnen på **-an** säkra exempel på huru vanlig en dylik procedur varit. Skulle denna tolkning vara riktig, är **Vällen** att betrakta som nästan identiskt med sjönamnet **Vållern**, om nu detta är = isl. **vǫllr**, ock båda namnformerna vore minnen af den **u**-stamsböjning, som i forna tider tillkom ordet **vall**, urgerm. ***u̯alþuz**. Af det med sv. **vall** identiska fht. **wald** förekommer för öfrigt en gammal lokativ i flera ortnamnsformer, t. ex. (in loco qui dicitur ad) **Uualdiu**, (de possessionibus) **Waldiu** o. s. v.[2] I fråga om den i-omljudda formen hänvisas för öfrigt till **Horken** ~ **Hörken**, **Nälen**, **Oppåsen** ~ **Oppäsen**. Betydelsen är väl att fatta som i **Vållern**, d. v. s. syftar på strändernas beskaffenhet. **Vällen** 2

[1]) Dipl. dalek. 1: 148. [2]) Se Kögel PBB 14: 119.

har i allmänhet jämna stränder, **Vällen** 1 — att dömma af kartan — sådana blott vid sjöns södra ände.

Nu har jag emellertid dessutom rörande **Vällen** 2 erhållit den uppgiften, att sjöns vågor blifva synnerligen lätt upprörda af nordanvinden. Man kunde tänka på sammanhang med fsv. **vella**, ipf. **val** 'sjuda, framvälla', motsvarande sv. **välla** (Rz s. 828), isl. **vella** o. s. v., besläktat med sv. **välling**, isl. **vellingr**, ty. **welle** 'bölja' o. s. v. Det fsv. gårdnamnet **Wellande** (1409 enligt SD NS II), nu **Velanda**, Bro sn, Bro o. Vätö skeppsl. Uppl., tycks för öfrigt innehålla ett vattendragsnamn bildat af part. pres. till nämnda värb ock sålunda att jämföra med det fsv. sjönamnet **Lyniendi** (se **Lonen**), det fsv. forsnamnet **Ryniandi** (se d. o.), de fnorska älf- ock forsnamnen **Dynjandi, Fallandi, Skinandi** o. s. v., hvarom se närmare under **Gällen** ock **Jälnan**. Gården är belägen nära Ösmaren. Kanske har alltså denna sjö i äldre tider kallats ***Vællandi?** Jfr ett möjligen analogt fall under **Vällingen**. Det må vidare erinras därom, att V. Thomsen Ry. rikets grundl. s. 153 anser det fry. forsnamnet **Leanti** möjligen kunna vara skriffel för **Velanti** = isl. **vellandi** 'kokande, sjudande'. Forsen bar dessutom det slaviska namnet **Verutzi**, hvilket betyder 'den sjudande'[1]. — I fråga om **Vällen** 2 se äfven **Vällnoren**.

Vällingen.

1) (Wieselgren 3: 269) Hjälmseryds sn, Västra hd Smål. Sjön är mig för öfrigt obekant.

2) **väl³ligen²** (**Vällingen** Hermelin 1804 samt enl. uppgift; **Vallingen** Hermelin 1802, Tham Sthm s. 20, GS 5 Ö 33), icke obetydlig sjö i Öfre Järna ock Tveta s:nar, Öknebo hd Sdml.

En sjö **Vällingen** finnes ock i Järbo sn Gästr. (GS 4 Ö 29). Namnet är aflett af sv. **vall**, fsv. **valder**, isl. **vǫllr**; jfr med afseende på bildningen **Grytingen, Hällingen, Steningen** o. s. v. Formen **Vallingen** förekommer numera ej i näjden. Har den värkligen någon gång existerat i det talade språket, kunna t. ex. **Hallungen, Malmingen** jämföras. Ordet **vall** är för öfrigt mycket vanligt i svenska sjönamn : **Valloxen, Vall-**

---

[1]) Se Kögel PBB 14: 61.

sjön[1], **Vallasjön** (1 V 37), **Vallsjötjärn** (1 V 33 : **Vallsjön, Vallhult**), **Valltjärn** (3 Ö 31), **Vallersjön?** (1 Ö 34), vidare **Vallsan** (GS 3 Ö 29) Amsbärgs sn Dalarna[2], **Vållern, Vällen, Vällenoren**, no. älfnamn på **-vella** o. s. v. (Rygh NG IV. 1: 133). Antagligen har man i de flästa af dessa namn att inlägga den allmänna fornnordiska betydelsen af ordet: 'gräsbevuxen slätt'. Densamma ingår i no. ortnamn, se Rygh NG Indl. s. 87. Däremot har man ingen anledning att här söka den betydelse af 'skog', som uppträder i den tyska etymologiska motsvarigheten **wald**. I semasiologiskt afseende står alltså **Vångaren** nära. — I fsv. **Wellingsödhe** (SRP nr 219 från 1355), år 1409 kallat **Wellingedha** (SD NS II), nu **Vällingsö** Malsta sn, Lyhundra hd Uppl., förmodar Lundgren Fsv. personnamn på **-ing** o. **-ung** s. 16 ett personnamn **Vælling**. Då nu emellertid gården är belägen nära sjön Släningen, kunde man också tänka sig, att första leden innehölle ett gammalt namn på denna sjö. Dylika namnbyten äro synnerligen vanliga (se öfversikten afd. II, s. 40 f.) ock jfr t. ex. **Knabbarpen, Snesaren, Tyreln, Vällen** (slutet). Däremot är gården **Vällingby** Spånga sn Uppl., som i fsv. skrifves **Vellingiaby** (SRP nr 1181) ock **Wallingaby** (SD NS II), icke belägen vid någon sjö. Lundgren anser dess första led snarast vara att sammanställa med **vall**. Alldeles omöjligt vore väl icke, att den i närheten framstrykande Mälarfjärden hetat ***Vællingi** (jfr i fråga om formen **Närdingen**). Härför kunde i någon mån tala, att dess fortsättning kallas **Görvälln**, hvars senare led sannolikt är identisk med **Vällen**. Emellertid anser jag det höjt öfver allt tvifvel, att i gårdnamnet **Vällingby** ett gammalt patronymicum uppträder[3]. — Slutligen må nämnas, att **Vällingstjärn** (GS 1 V 33

[1]) GS 1 Ö 37 : **Vallshult**, år 1413 skrifvet **Valzholt** (Styffe Un.$_2$ s. 111) nära en annan sjö med samma namn (de båda sjöarna förbindas medelst **Valån** : **Valebo**, Mo hd Smål. — detta namn tyder på ett fsv. ***Vala** = det under **Valen** omtalade vrml. ock no. älfnamnet **Vala[n]**); 2 Ö 37 : **Vallsjö**, år 1337 **Walsio**, 1355 **Walzsyo** (Höjer 2: 220; denna sjö, i Vallsjö sn, Västra hd Smål., gör i hög grad skäl för sitt namn, om man utgår från den i rspr. gängse betydelsen af ordet **vall**; däremot icke, om här betydelsen 'grässlätt' inlägges); 1 V 36, 1 Ö 36, 2 Ö 33 : **Vallsjön**, 3 Ö 31, 4 Ö 31.

[2]) Jfr **Issan** = **Issjön**.

[3]) Se min afhandling om svenska ortnamn på **-inge** s. 173.

Dalsl.) sannolikt är ett ungt namn, bildat af sv. **välling**, isl. **vellingr**.

Vällnoren **väl³nɷ²rn** (**Vellnoren** Tham Sthm s. 12; **Vellenoren** GS 5 Ö 31), mindre sjö i Knutby sn, Närdinghundra hd Uppl., eg. ett sund mellan Norrsjön ock Vällen : **Vällnora**. Senare leden är sv. **nor** n. 'sund' (se **Noren**). **Vällnoren** förhåller sig till **Vällen** liksom **Halvarsnoren** till '**Halvaren** (se **Halvarsfjärden**).

Vänern.

1) **vä³ner²n** (*vǟnə̑rn* Vrml.): detta uttal torde vara det enda som förekommer i de till sjön gränsande landsändarna; i andra trakter t. ex. Ög. **vän⁴nern**, äfven **vä⁴nern** (**Vænir** 1240 [Heimskr.], **af uæni** [Sǫgubrot af fornkonungum][1], **de væni** 1346, SD 5: 587, **i wæni** VGL IV. 10, **wæni** [nom.] VGL IV. 11: 3, var. H, L **Vænir**[2], **i Vænir** 1500[3]; **Väner** Blaeu 2: 32 [1663]; **Vänaren** (!) Spegel Guds verk v. 108 [1685]; **Vennern**[4] Hårleman Dagb. 1: 11 [1749]; numera vanl. **Vänern**); Sveriges största insjö, mellan Vg., Dalsl. o. Vrml. : **Vänersborg**. Detta namn har af Lidén PBB 15: 522 ock Hellqu. hos Johansson Beitr. z. griech. sprachk. ss. 118, 149, Etymol. bemerk. s. IX[5] förts till en rot **u̯ēn**, **u̯an** 'vatten', jfr sskr. **vána-** n. 'vatten', lit. **vandů** ds. o. s. v. Det skulle alltså betyda 'vattnet, sjön' liksom **Unden**, **Vättern** ock där anförda namn. Att namnet kunde ha en sådan betydelse, har för öfrigt föresväfvat Dalin Sv. hist. 1: 94, där ordet föres till sv. **vatten**, da. **vand**. Det vore nu mycket naturligt, att denna ofantliga vattensamling af de kringboende betecknats som »sjön» eller »vattnet» par préférence. I Rimbegla kap. 5 § 19 talas också om att Värmland ligger »norr om ändan af sjön». Ja, skulle värkligen den först af OEHLENSCHLÄGER i »Nordens Guder» (Brages sång om Gefjon) framställda tydningen af Gefjonsagan, till hvilken N. M. PETERSEN anslöt sig, att med sagans **Lǫgrinn** (se **Laggaren**, **Lögaren**) ej åsyftats Mälaren, utan Vänern — skulle denna uppfattning hafva något

---

1) Bråvallakvädet; citerat efter Olrik Ark. 10: 245.
2) Schlyt. VGL s. 291. 3) Vadst. kl. jordeb. s. 213.
4) Jfr uttalsbeteckningen ofvan. 5) Se äfven Egli under **Venern**.

af sanning i sig[1], så vore här ett annat exempel på att Vänern omtalats med ett appellativt namn, som betyder 'sjön'. — Emellertid måste jag bekänna, att den ofvan framställda etymologien numera icke synes mig mycket sannolik. Särskilt är det betänkligt, att något rotstadium ē icke annorstädes är uppvisat inom den ordgrupp af en rot u̯an, till hvilken namnet skulle höra[2]. För öfrigt är namnet alldeles isolerat. Om värkligen ett appellativ med betydelsen 'vatten' här ingått, hade man snarast väntat sig, att det skulle lemnat spår efter sig å andra håll. Så har ju skett med **Unnen, Vättern** ock andra likbetydande sjönamn. Man kan knappast däremot invända, att **Vänern** möjligen tillhör ett äldre lager af sjönamn än dessa; det är nämligen föga sannolikt, att t. ex. Vättern erhållit sitt namn mycket senare än Vänern.

Något säkrare mark ha vi under fötterna, om vi utgå från √ **u̯en** i lat. **venus** n. 'behag, skönhet', isl. **vinr** 'vän' (se **Vänstern**) ~ √ **u̯ēn** i isl. **vǽnn** 'vän, huld' ~ √ **u̯en** i fht. **wunnia** 'wonne', isl. **una** 'vara till freds' o. s. v. Betydelsen vore ungefär densamma som i det rotbesläktade **Unan** ock i **Lusten**; jfr äfven **Frillen, Lisman** ock **Visten.** Möjligen har man dock här att söka den mera konkreta betydelsen 'strålande, skön'; jfr fsax. **vanum**[3]. Dock synes i älsta tider denna vara främmande för hithörande ord. Hör **Vänern** till denna rot, föreligger också en släkting i vanernas namn, isl. **vanir,** vare sig man nu vill tyda det som 'de vänliga, hulda' eller 'de strålande'[4]. För denna härledning af **Vänern** talar i sin mån, att samma rotform faktiskt är belagd från de nordiska språken. I detta sammanhang anser jag mig äfven böra erinra om det i Grimnismál förekommande flodnamnet **Ván.** Jfr äfven Saxén Sv. bosättn. i Finl. 1: 274 not 2, 279 f., där fi. **Vaania** i Laibela

---

[1]) Jfr särskilt likheterna mellan Seland ock Vänern i afseende på areal ock konturer (se Erslev Jylland s. 283 f.).

[2]) En analogi med afseende på sin bildning i detta hänseende erbjöde emellertid sjönamnet **Äjen** ← fsv. ***Æghir** ← urgerm ***ǣʒ(u̯)i̯az** : got. **ahwa.**

[3]) Härtill det mytiska isl. **Vále** (← **Vanl-**)? Sievers PBB 18: 583. Jfr dock Bugge Stud. 1: 207 f. (= fht. **Walaho,** alltså 'kelten').

[4]) Se t. ex. Vilmar Altert. im Heliand s. 17 f. Till sskr. **vána-** 'vatten' hör ordet säkerligen icke.

återföres på urnord. *vānia- ock sammanställes med **Vænir** ock vidare bl. a. erinras om de sv. ortnamnen **Vånafjärden, Vånsjö.** Slutligen må nämnas, att det gr. flodnamnet Εὔηνος i Aetolien enligt Fick Bezz. Beitr. 22: 61 hör till ϝηνο- i -ϝήν-οψ, ἦνοψ 'glänsande'. Det är dock osäkert, om här en besläktad bildning föreligger[1]. — Från sjönamnet Vänern stamma familjenamnen **Wennerberg, Vänerman, Wenerstjerna** (Fernow s. 786) m. fl.

2) Enligt Cederström Vrml. fiskev. nr 418 kallas Norra Ormtjärn, Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml., äfven för »**Wenern**». Emellertid upplyser mig en meddelare från orten, att denna uppgift torde bero på något misstag.

Vängen, se **Vadjungen.**

Vänstern **vän⁴stern** [2].

1) (Lotter o. 1750, Hermelin 1809, GS 2 O 36), icke obetydlig sjö i Linderås o. Adelöfs s:nar, N. Vedbo hd Smål. : **Vänsternäs.**

2) **Stora** o. **Lilla** (Lotter o. 1750, Hermelin 1810, GS 3 Ö 34) Nykyrke o. Krigsbärgs s:nar, Aska o. Bobärgs h:der Ög. Dessa sjöar äro medelst en å förbundna med **Salstern.** Då detta senare namn står med afseende på sin afledning alldeles isolerat, men däremot **Vänstern** äfven å andra håll uppträder, har man snarast att antaga, att det förra lånat sitt suffix från det förra (se närmare **Salstern**).

Samma bildning förekommer ock i sjönamnet **Vänstran.** Från Norge erinras om älfnamnen **Vinstr, Vinstra**[3]. Man tänker naturligtvis i första rummet på sammanhang med sv. **vänster,** isl. **vinstre** 'sinister, lævus', motsvarande fsax. fht. **winistar;** för de norska älfnamnen antager också Bugge-Rygh Elven. s. 342 denna betydelse. Dock känner jag mig osäker, om mera än på sin höjd rotsläktskap kan antagas för det svenska sjönamnet. Det sistnämnda ordet är som bekant en komparativisk bildning på **-tero-** af **s**-stamman **u̯enos-, u̯enes-** → germ. **u̯iniz-** i lat. **Venus,** isl. **vinr** o. s. v.[4] Vårt sjönamn innehåller samma rot,

---

[1]) Bezzenberger Beitr. 1: 338 förbinder ordet med ett »alb. **qeng** 'sol'» (bör vara avest. **xᵛəng,** gen.) ← ieur. ***su̯an-s.**

[2]) Akcentuppgifterna äro något tvetydiga.

[3]) Rygh Stud. s. 67, Elven. s. 298.

[4]) Jfr med afseende på betydelseutvecklingen gr. εὐώνυμος 'vänster', egentligen: 'med det goda namnet'.

men bör till afledningen kanske närmast sammanställas med sjönamnet **Alstern,** da. **Falster,** fno. älfnamnen **Istra, Jóstra, Mistra, Ostr** o. s. v. Det betyder alltså 'den väna, fagra' ock står sannolikt etymologiskt ock semologiskt **Vänern** nära. Möjligt är, att detta i ortnamn uppträdande suffix **-str-** ytterst har sin upprinnelse i substantiverade komparativa adj. af samma slag som gr. ὀρέσ-τερος, lat. ***nemes-t(e)ro-** i **Nemestr-īnus;** jfr äfven volsk. **Veles-trom-**[1]. Det är ju för öfrigt mycket möjligt, att sådana bildningar just föreligga i sjönamnen **Alstern, Salstern** ock **Vänstern** (af **s**-stammarna **alis-** 'al', **salis-** 'sal' ock **venas-, vinis-** [jfr lat. **Venus**]). — I **Vänstersjön** (GS 3 Ö 40 Blek.) ock **Vänsterslån** ingår däremot sv. **vänster** 'sinister' (se nedan).

Vänsterslån **vän³terslå²n** (GS 3 Ö 40), liten sjö i Bräkne hd[2] Blek. Namnets första led är liksom i **Vänstersjön** (GS 3 Ö 40), äfvenledes i Blek., sv. **vänster** 'sinister'; jfr de blekingska sjönamnen **Fjärsten, Nästen,** hvilka likaledes förekomma i Bräkne hd. Senare leden är snarast sv. **slå,** fsv. **sla,** isl. **slá** f. 'smalt trästycke, som begagnas till stängsel'. Här förelåge alltså ett jämförelsenamn af samma art som **Bjälken, Klampen, Slänningen, Snesaren, Tenaren** o. s. v., **Stafsjön, Stångån** m. fl. Nu finnes i norskan ett **slaa** f. 'gräsbevuxen afsats i en fjällvägg', hvilket enl. Rygh NG IV. 1: 63 ingår i många ortnamn i Gudbrandsdalen, t. ex. **Slaaen, Rydningsslaaen** o. s. v. Som emellertid detta ord icke är känt från svenskan, finnes intet skäl att hit föra sjönamnet **Vänsterslån.**

Vänstran **vän³stran²** (**-e-** Tham Nyk. s. 17, SGU Aa 24: 78) Husby sn, Oppunda hd, o. Årdala sn, Villåttinge hd Sdml. Sjön är en dysjö med brunaktigt vatten utan något egentligt tillflöde. Med afseende på namnets form jfr **Aglan, Muskan, Ogan, Ådran** o. s. v. (i Sdml.). Se för öfrigt **Vänstern,** med hvilket namn **Vänstran** måste anses nära sammanhänga, om ock sjöns nuvarande utseende just icke styrker den ofvan framställda härledningen af detta namn.

***Væra,** fsv. ånamn, se **Väringen.**

---

[1]) Jfr Osthoff Etym. par. 1: 243.

[2]) Af mig till buds stående karta framgår ej, i hvilken socken sjön är belägen (Öljehult eller Backaryd?).

Vären (Wieselgren 2: 914), enligt WIESELGREN en del af Ryssbysjön i Ryssby sn, Sunnerbo hd Smål.; den andra kallas **Stensjön.** Vid sjön ligger gården **Väraboda,** på grund af hvilket namn man kan sluta till, att sjön i fsv. tid kallats ***Være.** Namnet är numera fullständigt okänt i socknen. Om härledningen se **Väringen.**

Äfven Stensjön synes i äldre tider ha burit ett annat namn, nämligen ***Loftir** (: **Loftersnäs,** äldre **Loftisnäs**); se utförligare afd. II s. 8.

Värfveln **vär³vel²n** (Widegren 1: 313 [1818], Tham Link. s. 27) = **Virfveln** 2; se d. o.

Väringen **vä³rigen²** (Dahlberg Svec. ant. 2: 55 bl. Kægleholm, Tuneld s. 73 [1741], Nora o. Lindesb. bärgsl. s. 61 [1791], GS 3 Ö 32), ganska betydlig sjö mellan Glanshammars, Örebro o. Fellingsbro h:der Nke o. Vstml. Den har sedan gammalt rykte för naturskönhet[1], är full med öar ock holmar, omgifven af höjder samt anses opålitlig. Namnet sammanställes af Rygh NG 3: 321 med det osammansatta sjönamn **Væringen,** som måste förutsättas för no. **Væringsvatn** i Sætersdalen. Detta utgår enl. samma förf. i sin tur från den älfnamnsstam **ver-,** som förekommer i fno. **Veradalr,** nu **Værdalen.** Af denna finnas icke få spår. Rygh Stud. ss. 53, 59 uppvisar ett två gånger uppträdande fno. fjordnamn **Veri;** vidare omtalar han en sjö **Væren** (i förbindelse med den älf, som flyter genom nyssnämnda **Værdalen**). Bekant är vidare no. sjön **Varalden,** i NGL 2: 491 kallad **i Verald** (se Rygh NG 3: 215). Andra ex. från Norge ses hos Rygh NG 15: 117, Elven. s. 294, där dock svenska namn med sinsemellan ganska olika ursprung uppräknas. Hit ställer jag äfven utom **Vären** (se ofvan) fsv. **Wæro ström** (1480)[2] Solbärga sn Smål., af ett äldre ***Wæra.** Samma älfnamnsstam ingår äfven i fda. **Wæræbroo** (1173), d. v. s. bron öfver ån **Vær** (eller **Væra**)[3]. Emellertid må påpekas, att om de sv. ock no. sjönamnen **Väringen, *Væringen** (: **Væringsvatn**) skola föras till den fno. stammen **ver-,** man måste göra det visserligen ej djärfva antagandet, att suffixväxling här ägt rum eller att namnet uppkommit efter i-omljudstiden.

---

[1]) O. Gumælius SGU Aa 48: 6. [2]) Vadst. kl. jordeb. s. 110.
[3]) Madsen AfnO 1863, s. 192.

Denna stam fno. **ver-**, fsv. **vær-** för jag till fno. **vera**, fsv. **væra** 'vara, vistas', ock namnen böra sålunda jämföras med det i så fall besläktade sjönamnet **Visten.** Särskilt erinras om det äfvenledes till **vesa, vera** hörande adj. **værr** 'behaglig, lugn', egentl. 'ägnad till uppehållsort' ← ***uæzia-.** På samma härledning har utan tvifvel prof. Bugge tänkt, då han hos Rygh NG 15: 117 för den fno. stammen **ver-** antager betydelsen 'lugn, stilla'.

Värlingen, af allmogen uttalat *vą̊ḷiŋən*[1], d. v. s. ett riksspråkligt **vä³rligen²** l. (?) **vä³ligen²** (**Värlingen** Grau s. 491 [1754], **Verlingen** GS 3 Ö 30), mindre sjö i Norbärgs sn, Norbärgs hd Vstml. Namnet synes vara en afledning på **-ling** af den under **Väringen** behandlade stammen.

Värmeln **vär³mel²n** (**Värmelen, -e-** Bureus Karta 1626 [-e-], Blaeu 2: 33, 34 [1663], Lotter c. 1750, Fernow s. 25 [1773]; **Vermeln** GS 1 V 32), stor sjö i Jösse, Gillbärgs o. Grums h:der Vrml.[2] Af sjönamnet är sockennamnet **Värmskog** bildat. Detta, som är benämning å en i söder till Värmeln gränsande socken, skrefs år 1398 **Vermilskoger**[3] (: **Värmeln** = **Edsleskog** : **Edslan** = **Gunnarskog** : **Gunnern** = **Ånimskog** : **Ånimmen** o. s. v.). I VGL I. VK förekommer emellertid formen **Virmilskogher.** Denna i-form stödjes i sin mån af det hos Adam af Bremen en gång uppträdande folkslagsnamnet **Virmilani.** På grund af dessa i-former anser Nor. Spr. stud. 2: 64 f., att sjön älst hetat **Virmil,** hvartill dat. **Vermli** (böjt som **veðill,** dat. **vǫðli**[4], se Nor. IF 14: 396). En motsvarighet till detta **Vermil-** synes föreligga, som Nor. Spr. stud. 2: 66 påpekar, i fht. flodnamnet **Wirmilaha**[5]. Hit hör vidare enl. Saxén Sv. bosättn. i Finl. 1: 92 ff. sockennamnet **Wirma** 1352, hvilket Saxén förklarar ur

---

1) Enligt uppgift af lektor E. Brate.

2) Utförligare beskrifning finnes i t. ex. Lex. 7: 282, Cederström Vrml. fiskev. nr 1121.

3) Styffe Un.$_2$ s. 151.

4) Enl. förslagsmening af Noreen i brefkort till mig d. 8. 12. 05. I Spr. stud. 2: 64 utgår han från suffixväxling **-il, -ul(-ol).**

5) Förstem. 2: 1554. Sannolikt är **aha** ett senare tillägg till ett älfnamn **Wirmil,** af samma art som fht. **Grintila, Crintila** (se **Grindeln**) ock möjligen äfven **Lindelbach** (Förstem. 2: 925 : ett fht. älfnamn ***Lindil?**).

ett fsv. **Wirm-ā** ock anser ha varit ett gammalt namn på den genom socknen flytande **Mynäjoki.**

Nu är emellertid att märka, att sjön Värmelns hufvudutlopp Borgviksälfven en gång väl måste ha kallats ***Værma.** Dels anföres af Fernow s. 16 efter äldre källa **Wärma** som binamn på Borgviksälfven[1], dels ligger vid denna gården **Värmerud,** som väl i forna dagar hetat ***Værmoruþ.** Detta namn har då bildats af ***Værma** såsom **Frykerud** (← ***Frikoruþ**) af älfnamnet ***Frika** (se **Fryken**). Det ligger närmast till hands att fatta namnet **Virmil** som aflett af älfnamnet ***Værma** medelst suffixet **-il.** Att sålunda sjönamn afletts af älfnamn, är — såsom vi i det föregående sett — ganska vanligt. De oftast förekommande afledningarna synas hafva varit **-ir** ock **-ing.** På samma sätt har enl. Kjær-Rygh NG IV. 2: 97 en sjö i Norge erhållit namnet (fno. ***Vermir**) efter en älf ***Verma.** Samma älfnamn, **Verma** jämte **Varma,** uppträder ofta i Norge (se Rygh NG 2: 345 f. ock Elven. ss. 291, 295). Samma stam ingår vidare i fno. sjönamnet **Vermundr** (se Rygh NG 3: 278[2]) samt i sjönamnet **Värmullen** (se för öfrigt **Värmen**).

Det kan nu synas något egendomligt, att en så stor sjö som Värmeln uppkallats efter den relativt obetydliga älfven; men för denna tolkning talar först ock främst namnets form, ock vidare är det ju rimligast, att de söderifrån kommande nybyggarne först gifvit namn åt älfven, med hvilken de tidigast gjort bekantskap.

På grund af formen **Virmil** får man antaga, att **æ-** i ***Værma** utgår från gammalt **e.** Men förhållandet mellan de båda formerna kan äfven vara detsamma som mellan isl. **gestr** ock **gista,** d. v. s. **i** uti **Virmil** kan bero på analogi[3], i hvilket fall ***Værma** vore en omljudsform till det i fno. uppträdande **Varma** (alltså ***Warmiōn** o. ***Warmōn**).

I hvilket fall som hälst har namnet afseende på stritt ock forsande vatten, som icke tillfryser. Jag erinrar om att utlop-

---

[1]) Jfr äfven Lex. 7: 446, som väl i sin tur haft FERNOW till källa.

[2]) Däremot föreligger nog ej ett motsvarande sjönamn i fsv. gårdnamnet **Værmundhatorp** (1447, enl. Vadst. kl. jordeb. s. 117), nu **Värnarp,** Askeryds sn, N. Vedbo hd Smål.?

[3]) Jfr om **gestr** : **gista** Lidén i Bezz. Beitr. 21: 114 f.

pet af Hälgasjön en half mil från Växjö — kallat **Hälgavärma** eller (dialektiskt) **Hälgavarma** — är bekant för sina forsar. Af detta namn har Rz s. 797 konstruerat sbst. **värme** m. 'fors, vattenfall'. Vidare må framhållas det gamla substantivet sv. dial. **värmsla, värmsel,** isl. **vermsl** 'källa som framväller ur djupet ock icke tillfryser; strömdrag o. d.' Rotbesläktade ord äro för öfrigt lit. **virti** 'koka', fslav. **vrĭti** ds. Jfr härtill NOREEN i Nord. tidskr. 1900, s. 145 ock Spr. stud. 2: 59, där dock sjönamnet betraktas som direkt uppkommet utan förmedling af älfnamn.

Å anf. st. förfäktar NOREEN äfven den gamla meningen, att namnet **Värmland** ursprungligen bildats af sv. sjönamnet ***Virmil** ock att benämningen på invånarne, **værmar,** uppkommit ur landskapsnamnet. För denna tolkning af **Värmland,** hvars äldre former ses hos NOREEN **a. a.**, tala de hos ADAM AF BREMEN förekommande namnen **Vermilani** ock **Virmilani.** De äfven hos NOREEN anförda formerna **Værmo-** ock **Virmoland** stödja emellertid den uppfattningen, att vid sidan häraf äfven funnits en form, som bildats af älfnamnet.

Värmen **vär³men²** (**Vermen** Hermelin 1809, Wieselgren 3: 269; **Värmen** GS 2 Ö 38) Hjälmseryds sn, Västra hd Smål., nära sjön Allgunnen : **Värnäs.** Namnet innehåller naturligtvis ytterst adj. **varm,** om genom förmedling af något häraf bildat å- eller forsnamn kan jag icke säga, då jag om sjön blott erhållit den upplysningen, att den har vackert, men tämligen trögt vatten. I Rödeby sn, Östra hd Blek., finnes enl. GS 3 Ö 40 en sjö **Värmasjön,** hvars forna namn likaledes kan ha varit ***Værme.** Äfven namnet **Värmanshult,** en gård vid en i Vislanda sn Smål. befintlig myr (GS 2 Ö 39), tyder på ett närbesläktat forntida sjönamn; jfr **Eldansnäs : Eldan** ock **Fjällansnäs : Fjällen.** Möjligt är ju också, att gårdnamnet **Värmeshult** i Gällaryds sn Smål. visar hän på att den sjö, **Lången** 3, vid hvilken gården är belägen, har haft ett liknande namn (möjligen ***Værmir** : ***Værma,** namn på den i närheten flytande betydande **Årån**?). Emellertid finnes ett med just det nämnda **Lången** sammansatt gårdnamn uppvisat från medeltiden, nämligen **Langshylt** (1407). — För öfrigt hänvisas till **Värmeln.**

Värmlången skulle enl. min anteckning vara namnet på en å GS 3 Ö 36 upptagen sjö, men jag har ej kunnat återfinna

den å kartan. Namnet meddelas emellertid här för fullständighetens skull.

Värmullen, af allmogen uttalat »vårmūn» (**Vermalen** Lotter c. 1750, väl tryckfel; **Värmullen** GS 1 Ö 31), långsträckt sjö i Råda sn, Älfdals hd Vrml.; icke synnerligen långt från (Stora o. Lilla) **Ullen.** I fråga om senare leden hänvisas till d. o. I den förra ingår kanske det fsv. älfnamnet ***Værma,** hvilket t. ex. förekommer i namnet å den älf, som utrinner från **Värmeln,** ock till hvilket ofvan norska motsvarigheter uppvisats. Den älf, som förbinder Stora Ullen ock Värmullen, kallas nu Hagälfven.

Värnen **vä⁴rnen** (GS 3 Ö 37) Nye, Lemnhult o. Korsbärga s:nar, Östra hd Smål. : **Väringsnäs.** Namnet är numera mycket sällsynt, sjön kallas vanligen **Trollebosjön** (: **Trollebo**). Det är för öfrigt svårt att bedömma, då man icke känner det etymologiska värdet af gårdnamnet **Väringsnäs.** Om vi emellertid utgå från detta, vore **Värnen** att identifiera med **Väringen** ofvan. — En sjönamnsstam **Værn-** torde i alla händelser å andra håll kunna antagas — isolerat komme alltså icke vårt sjönamn att stå, därest vi här antoge en stam **värn-.** Vid sjön **Vismen** (se d. o. 2) ligger ett ställe kallat **Värnanäs** ock något längre bort **Värnamo** gamla samhälle, allt i **Värnamo** sn, som redan år 1238 skrefs **uernamo** (SD 1: 292). Jag misstänker, att dessa namn peka hän mot ett fsv. sjönamn ***Værne.** Att dömma af terrängförhållandena har i äldre tider sjön haft en betydligt större utsträckning än nu. Samma namn har väl också burits af **Värnasjön** (GS 3 Ö 35) i **Värna** sn, Bankekinds hd Ög., år 1376 skrifven **Værna**[1]; jfr äfven **Värnäs,** fsv. **Værnanæs** (1515), namn å en i socknen belägen gård. Detta sockennamn **Værna** förhölle sig alltså till ett sjönamn ***Værne, Värnen** liksom t. ex. **Multna** till **Multen, Näkna** till **Näknen, Rägna** till **Rägnaren, Veckla** till **Veckeln** o. s. v. Jfr äfven **Rinnasjön,** sammansatt med gårdnamnet **Rinna,** som tycks förutsätta ett sjönamn ***Rinne** (se **Rinnen**). Ett ock annat gårdnamn tycks äfven tyda på numera försvunnet älfnamn. Så finnes i Misterhults sn, Tunaläns hd Klm., en gård **Värnamo** nära en å, som utfaller i Östersjön. Nära utloppet af en bety-

---

[1]) Styffe Un.$_2$ s. 204.

dande älf i Halltorps sn, Södra Möre hd Klm., ligger den gamla gården **Värnanäs** jämte **Värnaby**, i SD NS 3: 506 skrifvet **Wernaby** (1419). Ha dessa vattendrag i äldre tider kallats **Värn(an)?**

I fråga om härledningen af denna stam **värn-** är man hänvisad till gissningar. Den kan förhålla sig till stammen **vär-** i sjönamnet **Väringen,** fno. **Veri,** no. **Væren** o. s. v. som flodnamnet **Varnan** till sjönamnet **Varen** ock den under detta namn behandlade stammen **var-**. Om dessa namn sinsemellan etymologiskt sammanhänga, kan icke afgöras.

Värpeln **vär³pel²n** [1] (**Verpeln** GS 3 Ö 36), liten sjö i Horns sn, Kinds hd Ög. Namnet innehåller väl helt enkelt sv. dial., bl. a. östg., **värpel** m. 'liten kagge', isl. **verpill,** som har samma betydelse (men äfven den af 'tärning'). Det är sålunda ett af de talrika »jämförelsenamnen» ock närmast af samma art som **Blåkaren, Halftron, Kitteln, Kistevattnet.** Jfr andra paralleller hos Lidén Språkhist. bidr. 1: 6, 25.

Af Rygh Elven. s. 295 omnämnes sjön i samband med no. älfnamnet **Verpande.**

Västen, se **Visten.**

Västersjön o. s. v., se **Vidöstern.**

Västgötesjön, se **Addaren** (o. **Svensken**).

Västgötetjärn, se **Svensken.**

Västjutten, se **Jutten.**

Vättern.

1) **vät³ter²n** i Vg. (o. Ög.), **vät⁴tern** i Smål. o. Ög., dessutom **vät⁴ter** (t. ex. i Skärstads sn, Jkps län) ock **vät⁴ren** (**Wetur** SD 1: 228 fr. omkr. 1226; **Wætor** SD 2: 85 fr. 1289; **Wætur**[**s-**] SD 3: 78 fr. 1312, VGL IV. 10 [**u-**], 11: 3 m. fl.; **Väter** Nya krön. v. 9242 enl. SFS, **Väther** 1567[2], **Väter** Blaeu 2: 20 [1363]; **Vätter** därs. 2: 32; **Vättren** Spegel Guds verk o. hvila s. 108; **Vettern** Tuneld s. 132 [1741]; numera vanligen **Vättern** GS 2 Ö 34—35), en af Sveriges största insjöar mellan Västergötland, Småland, Östergötland ock Närke[3] : **Wætorskoger,** SD 2: 85 fr. 1289, **Wæturswiþer** (dat. **-widhi**), skog vid Vättern (VGL IV. 16: 12).

¹) Namnet uttalas med tydligt hörbart *l*, icke *l·* (enl. uppgift).

²) Allvin Östbo s. 219.

³) Om sjöns naturbeskaffenhet se närmare Bohman Vettern o. dess kuster (1840) m. fl.

2) **Öfre** o. **Nedre**[1] (Grau s. 507 [1754], GS 3 Ö 31), icke obetydliga sjöar i Skinnskattebärgs sn o. bärgsl. Vstml. : **Vätterskog.**

3) **vät³ter²n** (enl. uppgift), vik a Västerhafvet, omkring en mil söder om Göteborg.

4) i sammansättningarna **Alk-, Frö-, Hål-, Ull-** ock **Öjevättern.**

Namnet innehåller ett gammalt ord för 'vatten' ock är nära besläktat med nord. **vatten,** fht. **wazzar** (ty. **wasser**), got. **watô,** gr. ὕδωρ o. s. v. Närmare bestämt utgå samtliga dessa ord från ett indoeuropeiskt paradigm med växling af **r-** ock **n-**former[2]. Noreen identifierar den fsv. ändelsen **-ur, -or** med ändelsen i gr. ὕδωρ; om här emellertid fullständig identitet äger rum, kan vara ovisst; i alla händelser måste **r** i det svenska namnet ock fht. **wazzar,** gr. ὕδωρ o. s. v. hafva samma källa. Med afseende på vokalen i **Vättern** är jag af den meningen, att den står i afljuds-, icke omljudsförhållande till **vatten** o. s. v. (jfr Nor. anf. st.). Samma afljudsstadium uppträder väl äfven i frygiska βέδυ (← *ϝεδυ) 'vatten'[3]. Att **Vättern** radikalt sammanhänger med **vatten,** har för öfrigt insetts redan af Kock Ark. 2: 114 samt föresväfvat O. v. Dalin Sv. r. hist. 1: 94. Kock anf. st. framhåller det oantagliga i den af Rydqv. SSL 2: 77 föreslagna tolkningen, enligt hvilken sjönamnet skulle sammanhänga med sv. **vätte,** fsv. **væt(t)er,** ty. **wicht** o. s. v. 'väsen, ande, troll' ock syfta på det oroliga ock hemlighetsfulla lynnet hos detta vatten. Denna härledning framställes äfven af Bohman Vettern s. 3, där också en gammal sammanställning med ty. **wetter**(!) omnämnes. — Det här afhandlade ordet **vætur** o. s. v. 'vatten' ingår också i fsv. sockennamnet **Væterlösa** Vg. ock sannolikt äfven i **Væthersholm,** slott på en holme i sjön Mogden Vg. (se Kock anf. st.). Det är ett gammalt appellativum för 'vatten l. sjö', som utom från Vg. är säkert belagt från Sdml., Vrml. ock Vstml. (se de ofvan anförda sammansättningarna). Med afseende på betydelsen 'vattnet, sjön' kunna jämföras art. **Afvern, Laggaren, Maren, Naten, Noen, Nä-**

---

1) Namnet uttalas »såsom det stafvas»; akcentuppgift är ej lemnad.
2) Se härom närmare Nor. Språkvet. sällsk. förh. 1882—1885, s. 123 f., Joh. Bezz. Beitr. 18: 10.
3) Se Hatzidakis IF 11: 314.

taren, Unden, Unnen, Vänern samt det besläktade (fsv.) **Vata, *Vate**; af utomgermanska t. ex. flodnamnet **Dānuvius**, hvilket som bekant hör till avest. **dānu** 'flod', osset. **don** 'vatten, flod', vidare det keltiska flodnamnet **Dubra**, eng. **Shannon** o. s. v. (se **Näken**).

Af sjönamnet **Vättern** 1 komma familjenamnen **Vetterberg, Vetterlund, Vetterqvist, Vetterstrand** m. fl.

Slutligen må som ett tillägg till denna artikel följande förmodan framställas. Det har under mina ortnamnsforskningar väckt min uppmärksamhet, att Vätterns 8 mil långa aflopp, Motala ström, hvilken som bekant utfaller i Bråviken, icke i likhet med de flästa större svenska älfvar bär något självständigt, på älfvens egen beskaffenhet syftande namn, utan benämnes efter en af de orter, som den flyter förbi. Det lider emellertid icke något tvifvel, att icke i äldre eller älsta tider ett dylikt namn existerat. Det enda spår jag kunnat upptäcka af ett sådant är dock mycket osäkert. Jag framkastar den gissningen, att det är Motala ström som åsyftas med det mystiska **Vatá** (»á er Vatá heitir»), hvilket namn i det isl. Sǫgubrots framställning om Bråvallaslaget[1] betecknar den älf, dit konung Hrings ena flygel sträckte sig — den andra nådde Bråvikens strand vid Norrköping; hit hade enligt samma framställning konungen kommit öfver Kolmården (**Kolmǫrk**). Müllenhoff D. altertumsk. V. 1: 340 f. har icke kunnat identifiera denna flod ock, så vitt jag vet, ingen annan häller. Att namn på älfvar etymologiskt sammanhänga med benämningarna å de sjöar, med hvilka de stå i förbindelse, är, såsom vi ofvan sett, en vanlig företeelse. Stundom äger emellertid icke fullkomlig öfverensstämmelse rum, utan att man dock har anledning att etymologiskt skilja dem. Detta är t. ex. fallet med det fno. sjönamnet **Miœr** ock det fno. älfnamnet **Mors, nu Mossälfven,** som går genom sjön (se Rygh NG 1: 395, 2: 220). Dessa båda namn anser Rygh vara besläktade. Vidare är fno. älfnamnet **Yrja** aflett af sjönamnet fno. **Aurr** (se Rygh NG 1: 196, 14: 49). Kanske kan man hit äfven föra no. **Frya,** älf som kommer

[1]) Fornald. 3: 377—387. Namnet förekommer s. 380. Det må nämnas, att upplagan enl. Olrik Ark. 10: 225 är mycket pålitlig.

från **Furusjøen** (jfr Rygh NG IV. 1: 121)[1]. Det synes mig alltså sannolikt, att **Vatá** är en yngre sammansättning af ett enkelt älfnamn ***Vat** (= isl. ***Vǫt**), hvilket innehåller samma rot som fsv. sjönamnet **Vata** ock no. älfnamnet **Vata**[2], sv. **vatn** o. s. v. ock står i afljudsförhållande till namnet å den sjö, fsv. **Vætur**, med hvilken älfven sammanhänger, på samma sätt som fsv. älfnamnet ***Næta** till sjönamnet **Naten** (se d. o.). Med afseende på betydelsen erinras om fht. älfnamnet **Nava** (se **Noen**), isl. **Nǫt** (se **Naten**) samt de ofvan ock under **Näken** anförda utomgermanska älfnamnen.

Våvassen **vå³vas²sen** (**Vevassen** SGU 20: 51) Norunga sn, Gäsene hd Vg. Med afseende på andra leden kunna jämföras sjönamnet **Vjevassen**, önamnet **Stevassen** (GS 4 Ö 36) Klm. samt y.-fsv. **Grwndhawassin, Bænctrydhwassen** (1500) Åsunda ö, Segerstads sn Vrml., med hvilka namn — att dömma af sammanhanget — nödvändigt vikar l. öar l. dyl. afses[3]. I dessa ord ingår fsv. nsv. **vass** i bet. af 'vassbänk'; se för öfrigt **Vassalen**. — Första leden är dunkel, möjligen uppträder här (en a-omljudd form af?) fsv. **viþer** 'skog' (se **Vedan**).

Växaren väl **väk³sar²n** (GS 1 V 31, Cederström Vrml. fiskev. nr 1502) Järnskogs sn, Nordmarks hd, ock Köla sn, Jösse hd Vrml. Här föreligger ett fsv. sjönamn ***Væxir,** hvilket, såsom nämnts redan s. 267, afletts af fsv. (fno.) **Vaxa,** nu **Växan** eller **Näsån** (efter **Nässjön,** genom hvilken ån flyter), namn på en älf mellan Eidskogen ock Värmland. Detta älfnamn finnes belagt i fno. **Vaxu bru,** som omtalas i NGL 2: 491 från 1268 eller 1273. Att ån nu heter **Växa,** beror på inflytande från sjönamnet; jfr Bugge-Rygh Elven. s. 342. Namnet, som sålunda egentligen tillkommer ån, hör till stammen i v. **växa.** Med afseende på betydelsen se **Gron, Grosken** samt **Ökern.**

I fsv. gårdnamnet **Væxandathorp** (SRP nr 1952 fr. 1383), nu **Väs(s)entorp** i Löts sn Ög., ingår personnamnet **Wæxande,** som anföres i SD NS 1: 179, ock intet vattendragsnamn af typen **Byniande.**

---

[1]) Se härom närmare under art. **Naten.**

[2]) Se om dessa namn vidare Rygh NG 14: 92.

[3]) Vadst. kl. jordeb. s. 215.

Ya- (**Ye-** m. m.) är en stam, som ingår i många svenska vattendragsnamn, t. ex. **Yasjön** (**Ye-**) i Blek. Smål. Hall. Vg.[1], **Ysjön** Risinge sn Ög. Jag anser namnen i allmänhet sammansatta med sydsv. dial. **ye**, motsvarande ä.-nsv. **yde** n. 'tät småskog'. hvilket ord, såsom jag antagit i Ark. 7: 33, hör till en nom. ***yþer*** 'skog' : **viþer** (hvaraf sjönamnen **Vedan**, **Ved[d]en** o. s. v.), jfr med afseende på den kortstafviga **ja**-stammen isl. **grene**, **-viðe**, dial. **skäle** o. s. v. I vissa fall synes **Ya-**, **Ye-** böra återföras på ett fsv. **Øija-**; se **Yen** ock **Öjen**.

Älfnamnet **Yan** i Vg. ock **Ya** i Norge höra säkerligen ej hit.

Yddingen **yd**^{3}**dingen**^{2} (GS 1 Ö 42) Hyby sn, Bara hd Skå. : **Yddinge**, år 1501 skrifvet **Ydinge** (Falkm. s. 92). Om de olika möjligheterna att tyda detta sjönamn se min afhandling Sv. ortnamn på **-inge** s. 1. Under **Ydhinge** i anf. arbete framhålles som afgjort sannolikast, att namnet är en ellips af **Yddingesjön**, sammansatt med gårdnamnet, hvilket i sin tur innehåller ett patronymikum. Om andra af gårdnamn på **-inge** bildade sjönamn på **-ingen** se öfversikten III, s. 60.

Falkm. s. 92 afleder namnet felaktigt af sv. dial. **ye** 'småskog' (se **Ya-** ock **Yen**).

Yen (Rygh Elven. s. 301 efter för mig obekant källa) Vissefjärda sn, Konga hd Smål. Detta namn förekommer numera ej i trakten, men måste, om det funnits, ha åsyftat den sjö, som nu kallas **Öjasjömålasjön**. Denna har väl i fsv. tid hetat ***Øije** eller ***Øijir**[2] (se **Öjen**), hvarur **Yen** utvecklat sig. Gårdnamnet **Öjasjömåla** innehåller samma namn utbildat med **-sjö**.

Yfvelången **y**^{3}**velog**^{2}**gen** (enl. uppgift), liten sjö i Kyrkhults sn, Listers hd Blek.; å GS 2 Ö 40 kallad **Ylvelångssjön**. På grund af likhet i formen med t. ex. sjönamnen **Säfve-** ock **Veselången** ville man gärna tänka sig, att första leden här är ett ånamn, såsom bevisligen är förhållandet i dessa båda namn. Men den lilla å, som förbinder sjön med Storsjön, är så obetydlig, att jag har svårt att tro, det den en gång haft ett eget namn.

---

[1]) Se närmare Rygh Elven. s. 301, där namnen, som jag anser, utan tillräckliga skäl förbindas med no. **Ya**.

[2]) Jfr det af Wieselgren 2: 703 från en gammal jordebok anförda gårdnamnet **Öijarsmåla**.

Härledningen är för öfrigt mycket oviss. Till den under **If-** behandlade sydsvenska vattendragsstammen kan ordet af formella skäl icke lätt föras. Dock erinras om de fda. skrifningarna med **y** af namnet **Ifvetofta : Ifösjön.** Närmare till hands ligger emellertid en omljudd form till sjönamnet **Ufven.** Har man att utgå från den å GS upptagna formen, vore de under **Ulfven** anförda sjönamnen att jämföra; jfr äfven fnord. **ylva** 'varginna'.

Ygden **yg⁴den** (Hermelin 1809, Wieselgren 2: 713, 2 Ö 39), långsträckt, icke obetydlig sjö i Väckelsångs sn, Konga hd Smål.; hos WIESELGREN äfven kallad **Ekerydssjön.** Den har skildrats för mig såsom en sjö med dystert utseende samt skogiga ock steniga stränder. Namnet bör sammanhållas med de no. sjönamnen **Ygden** eller **Ydden** samt **Ögderen,** fno. **Ygðir,** ock vidare med det fno. älfnamnet **Yggja** (se Rygh NG 2: 198, Elven. s. 301)[1]. RYGH anser det kunna höra till isl. **uggr** 'fruktan, ängslan'. Samma härledning gäller antagligen för det svenska sjönamnet; jfr sv. dial. **ugg** 'ryslig, hemsk, dyster'. Hit höra äfven sjönamnen **Ygglingen** ock likaså **Såduggen.** Sålunda är **d** af suffixal natur; jfr fsv. **Fyghþir,** sv. **Öfden** ock se öfversikten II, s. 37 f.

Snarast bör man med dessa namn äfven förbinda **Uggsjön** (GS 1 V 37) Sätila sn, Marks hd Vg., af allmogen uttalat **»Ogsjön»**, väl **ogg-** (jfr t. ex. **togga** = sv. **tugga**). Sjön ligger djupt samt har ett synnerligen mörkt ock dystert utseende. I så fall bör den äldre form, **Öxen,** som förekommer å en karta från 1781, betraktas som felaktig (se **Öxen**).

Ygglingen (Cræliu s. 391 [1732? 1774]) uppräknas å anf. st. mellan sjönamnen Hjorten ock »Hulta Sjöen», alltså i Aspelands hd Klm. eller i Östra hd Jkpgs län; mig för öfrigt obekant. Om härledningen se ofvan. Beträffande afledningen jfr under **Döpplingen** ock **Femlingen.** Man kunde dock äfven tänka på en afledning af fogelnamnet **uggla,** direkt eller genom förmedling af ett älfnamn motsvarande fno. **Ugla,** hvarom Rygh NG 2: 83, 170, Elven. s. 283; jfr t. ex. under **Ufven** samt **Hägern, Kråken, Svan, Älten.**

Yglen, se **Ögeln.**

---

[1]) Andra mindre sannolika förslag anföras af Bugge-Rygh Elven. s. 343.

Ylen **y⁴len** (Lotter c. 1750, Hermelin 1809, GS 2 Ö 36) Svartarps m. fl. s:nar, Tveta hd Smål. Sjön har beskrifvits för mig som blåsig ock svår att befara. Namnet hör enligt min mening snarast till samma stam som sv. dial. **yla** 'tjuta, gråta' (Rz s. 780, Vendell PPm), isl. **ýla**, ags. **gýlan**(?)[1]. Jfr med afseende på betydelsen **Galmaren, Skrikegallen, Tjutingen, Vinen** samt de talrika likabetydande sjönamn, som anförts i öfversikten (afd. III, s. 72 f.). Knappast hör däremot namnet samman med **Ölen, Öljaren** : man hade i så fall svårt att förklara **y**-vokalen.

Fsv. ***Ylir,** se **Ölen.**

Fsv. ***Ylm-** (älfnamnsstam, jfr **Ölmeälfven** Vrml.), se afd. II under suffixet **-m** (s. 33 f.).

Ylvelångssjön, se **Yfvelången.**

Fsv. ***Ylvir,** se under **Ulfven** ock **Ölen.**

Ymningen **ym³nigen²** l. **Ömningen** **öm²nigen²** (**Ymningen** GS 2 Ö 32; **Ömningen** Tham Örebro s. 7) Tysslinge sn, Örebro hd Nke : **Ymningshyttan** (Landt Carta af Örebro Häradh 1600)[2]. Namnet är möjligen att föra till sv. **ymnig,** fsv. **ympnin** 'riklig', hvilka ord af Johansson PBB 15: 230 ställts tillsamman med got. **iumjô** 'hop, skara, mängd'. I fråga om såväl bildning som betydelse erinras om **Fyllingen** samt möjligen **Ömmeln.** På grund af formen **Ömningen** är det dock väl så troligt, att namnet utgår från den stam **aum-**, som uppträder i de under **Ömmeln** anförda vattendragsnamnen, t. ex. fno. älfnamnet **Auma,** ty. **Oumena, Aumenza,** hvilka senare v. Grienberger förbinder med det nämnda got. **iumjō.** Äfven i detta fall blir betydelsen ungefär enahanda.

Ymsen **ym²sen²** [3] l. af allmogen uttalat **öm³sen²** [4] (**Ymsi** VGL IV. 11: 3; **Oeumsen** Blaeu 2: 33 [1663]; **Ymsen** Tuneld s. 170 [1741], Sköldberg s. 166 [jämte **Imsen**], GS 1 Ö 34; **Imsen** Hårleman Dagb. s. 198 [1749], Bergman Vadsbo s. 27 [1757], Hermelin 1807, Forsell Mariest. län s. 28 noten [1832]), stor

---

[1]) Om härledningen se Stokes Bezz. Beitr. 23: 61 (: $\sqrt{}$ **jul** 'heulen', hvaraf ir. **ilach**; att skilja från lat. **ululare,** gr. ὑλάω o. s. v.).

[2]) Formen lyder **Ymnings-**, ej — såsom vid första påseendet kan synas — **Ymning**; jfr den analoga skrifningen af **gs** i namnet **Långs Tårp, Tings Torp.**

[3]) Enligt flera uppgifter. [4]) Enligt två uppgifter.

sjö i Utby, Bäcks ock Trästena s:nar, Vadsbo hd Vg. Namnet återfinnes i den vid sjöns östra strand belägna gården **Ymsjöholm**, som af Tuneld (II) 5: 92 (1790) kallas med det säkerligen äldre namnet **Ymseholm**. Vidare ingår det i **Ymseborg**, en borg eller ett fäste som tillhört de mot Magnus Ladulås upproriska Folkungarna ock synes hafva förstörts år 1282[1]. I Gamla krönikan skrifves namnet **ymsa borgh** (v. 1060 SFS). Sjön har i allmänhet vackra, fordom ekbevuxna stränder. Särskilt med tanke på biformen **Imsen** vill man gärna förbinda namnet med det no. älfnamnet **Imsa**, som omtalas af Rygh NG 2: 250, 3: 86 f., 355. Detta är nämnde förf. böjd att föra till isl. **ýmisr**, fno. äfven **imis**, 'omväxlande', hvilket som bekant ingår i sv. v. **ömsa** ock **ömsom**. Det skulle enligt Rygh kunna syfta på hastigt växlande naturförhållanden ock sålunda t. ex. användas om älfvar, hvilkas vattenmassa snabbt förökas eller minskas. Emellertid är jag i fråga om **Ymsen** mera böjd för följande förklaring. Det är snarast aflett af ett ord motsvarande isl. **ymr** 'larm', hvaraf det bekanta jättenamnet **Ymir**[2], med samma suffix **-se**, som ingår i fsv. ***Hindse** (se **Hinsen**), ***Hulse** (se **Holten**) m. fl. Knappast äro sjönamnen **Ömmeln**, **Ömmern** besläktade. I fråga om den i sjönamn ytterst vanliga betydelsen må hänvisas till bl. a. **Bjälmen**, **Ommen**, **Open**, **Rommen** samt de under **Ylen** uppräknade namnen.

Yngaren yg³gar²n (**Yngarn** Sudermanl. [karta] 1625; **Yngern** Blaeu 2: 21 [1663][3], Tuneld s. 58 [1741][3]; **Yngaren** Landtm. cont. charta öfv. Sdml. c. 1750, Hermelin 1802, GS 4 Ö 33—34), en af Södermanlands största insjöar i Björkviks sn, Jönåkers hd, ock Bettna sn, Oppunda hd : **Yngersdal** (se nedan), **Yngerstrand**. Den har en längd af 1½ till 2 mil ock en bredd, som växlar mellan ¼ ock ¾ mil, samt talrika vikar ock utskju-

---

[1]) Se Styffe Un.$_2$ s. 143.

[2]) Så enl. Sievers PBB 6: 286, 314, Verh. d. k. sächs. Ges. d. Wiss. zu Leipzig, Phil.-hist. cl. 46: 131 (1894); ej **Ýmir** (jfr Gislason D.VidSelsk. skr. 1874, 5R, hist. o. fil. afd., 4:de bd, XI, s. 435 f.).

[3]) Kan äfven syfta på **Yngen** 1; jfr den där anförda formen **Yngärn**. Emellertid är det väl troligast, att icke den betydligt större sjön **Yngaren** blifvit uteglömd i uppräkningen ock att snarare den mindre **Yngen** uteslutits.

tande näs[1]. För öfrigt är den djup, har höga stränder samt blir lätteligen häftigt upprörd äfven af stillare vindar[2]. I likhet med **Yngen** 2 har den ett synnerligen klart vatten[3]. Beträffande detta sjönamn äro vi lyckligt lottade, så till vida som fsv. former af namnet å den vid sjön belägna gården **Yngersdal** äro uppvisade. Detta namn skrifves år 1447 **Ingelsdaall**, 1466 **Yngilsdhal**, 1480 **Ængisdall** ock 1500 **Inghersdaal**[4]. Den fsv. formen af sjönamnet tycks alltså ha varit ***Ingel** (l. ***Yngel**). Samma stam ingår väl äfven i **Yngen** 1, **Yngsjön** (GS 2 Ö 41, vid Kristianstad Skå.), **Ingsjöarna** (GS 1 V 37 ock enl. uppgift), utmärkt vackra, i Sätila sn, Marks hd Vg., ock — nära anslutande sig till det ponerade fsv. namnet — **Ingelsjö** Klm., anfört af Cræelius s. 392 (1748? 1774). Vidare anser Rygh NG 2: 247, att till grund för no. sockennamnet **Ingedal**, fno. **Ingradal**, ligger ett älfnamn **Ingr**, gen. **Ingrar**, ock för det fno. gårdnamnet **Ingardalr**, nu **Ingdalen**, ett älfnamn utan radikalt **r**. Har man äfven att ställa hit fht. ortnamnet **Ingenbach** (Förstem. 2: 847)?

Hvad härledningen af dessa säkerligen urgamla[5] namn beträffar, ställer jag dem till den ieu. stam **engh-** 'trång', som ingår i ir. **inc** 'trånghet' o. d. ← kelt. ***engos**[6], kymr. **ing** 'straitness, distress', adj. 'strait', hvaraf t. ex. **ingol** 'tending to straiten, distressing'. Till ett af en motsvarande germ. stam **ing**-afledt adj. ***inguz** (***inguuz**), ***inguja**, ***ingja** för Much Germ. Himmelsgott s. 13 det bekanta folknamnet **Ingvæones**, vidare **Ingviomerus**, got. runnamnet **Enguz**, ags. **Ing**, isl. **Yngvi**, **Ingiborg** o. s. v., hvilkas betydelse då vore att fatta som gr. ἄγχιστος, ἀγχίστατος o. s. v. Med dessa senare sammanställningar må förhålla sig hur som hälst. säkert är, att de keltiska orden ock — om min etymologi är riktig — äfven de nordiska vattendragsnamnen **Yngaren** stå i afljudsförhållande till got. **aggwus**, isl. **øngr**, **ǫngr**, fht. **angi**, **engi**, lat. **angustus** o. s. v. 'trång', hvilken stam kan föreligga i det under **Ång-** omtalade namnet

---

1) Lex. 7: 476 (med utförligare beskrifning).

2) Beskr. öfv. Björkviks sn s. 14.

3) Hummel i SGU Aa 22: 7. 4) Vadst. kl. jordeb. s. 258.

5) Om bebyggandet af Yngarens stränder se Hummel SGU Aa 22: 9.

6) Stokes hos Fick$_4$ 2: 15.

Ångsjön samt i sjönamnet **Ångaren**. Betydelsen passar väl in på **Yngen** 1 samt vissa partier af **Yngaren**. Hvad **Yngen** 2 vidgår, kan man icke beteckna den som trång; men det är också, såsom längre ner visas, säkert, att detta namn icke bör sammanhållas med de öfriga. I semologiskt hänseende äro de under **Mjögtvängen** anförda namnen att jämföra. Växlingen af **i**- ock **y**-former måste bero på gammalt **w**-omljud; jfr **Yngvi** ~ **Inge**. — Fsv. ***Ingil**, ***Yngil**?

Yngen eller (för 1 äfven) **Yngern.**

1) **Norra** o. **Södra**, **yg⁴gern** l. (mindre ofta) **yg⁴gen** (**Yngen** Lotter c. 1750, Hermelin 1802, GS 5 Ö 33; **Yngärn** Landtm. cont. charta öfv. Sdml. c. 1750, se äfven under **Yngaren**), betydlig sjö i Turinge ock Välinge s:nar, Öknebo hd Sdml. Namnet är ganska tidigt uppvisat i fsv. **Yngiaasa**, **Ingeasa**, tingställe som enl. Styffe Un.$_2$ s. 229 troligen varit beläget mellan sjöarna Yngen ock Vällingen. Detta gårdnamn skrifves enl. SD NS I åren 1400 ock 1405 **Ynggiaasom**, år 1400 **Ingeassa**, år 1406 **Ingeasom** ock tycks alltså vara sammansatt med ett sjönamn ***Ynge**, ***Inge**. Jfr **Grecksåsar** : **Grecken**, **Lyåsa** : **Lyen**, fsv. **Lygnis asa** : **Lygnen** m. fl. Vidare erinras om **Yngön** (i Norra Yngen) : **Yngen** = **Bolmsö** : **Bolmen**, fsv. **Hallarsø** : **Hallaren** o. s. v.

2) **yg⁴gen** (*ýŋən*) (**Öngen**, stundom **Ögnen** [1600-talet][1]; **Yngern** Blaeu 2: 34 [1663]; **Yngen** Tuneld s. 197 [1741], Linné Västg. s. 254 [1747], GS 2 Ö 31; **Ingen** Lotter c. 1750), den största insjön i Filipstads bärgsl. Vrml. : **Yngshyttan**. Den är på alla sidor omgifven af större eller mindre höjder. Dess vatten är för öfrigt lika klart ock genomskinligt som Vätterns[2]; jfr hvad som ofvan yttrades om Yngaren. Dock synes det värmländska sjönamnet icke böra förbindas med ofvan behandlade namn. Enl. Kallst. s. 111 skrifves **Yngshyttan** (*óns[h]ót̤a*) år 1540 **Öijöns Hytte** (enl. K. grafisk kontamination af **Öingshyttan** ock **Önshyttan**) samt i senare hälften af 1600-talet **Öns hyttan**, **Öngshyttan** ock **Öings Hytta**, men (fr. o. m. 1667) **Yngs hyttan**[3].

---

[1]) Kallstenius Vrml. bärgsl.-m. ljudl. s. 111.
[2]) Jfr Linné anf. arb., Lex. 7: 476.
[3]) I 1815 års jordebok förekommer namnet under formen **Önskhyttan** (Lex. 7: 477).

På grund häraf ponerar KALLSTENIUS för sjönamnet en grundform ***Øingen** 'den örika sjön' med bortfall af **i** i obetonad ställning efter starktonig vokal i sammansättningen *øyshy̆ta*. Om öfvergången **Öngen** → **Yngen** se anf. arb. § 126. Med afseende på afledningen jfr no. sjönamnet **Øingen** samt under **Vadjungen** (← **-öjungen**); se äfven **Öjen** o. s. v. Det må i detta sammanhang erinras därom, att **Yngen** genom den s. k. Östersjön utfaller i **Ö(je)vättern**.

Hvad härledningen af **Yngen** 1 beträffar, visar gårdnamnet fsv. **Yngiaasa, Ingeasa,** att det bör sammanhållas med sjönamnet **Yngaren,** ehuru bildningen är en annan (se för öfrigt d. o.).

Ynglingen **yg³ligen²** (GS 5 Ö 33), liten sjö vid eller vik af Yngen i Dillnäs sn, Daga hd Sdml. En vik af Södra Yngen kallas enligt GS 5 Ö 33 **Ynglingsviken,** där tydligen samma bildning föreligger. Namnet är medelst diminutivsuffixet **-ling** aflett af sjönamnet **Yngen;** jfr **Besslingen, Dösslingen** o. s. v. (se öfversikten, afd. II, s. 22 f.).

Yten, se **Yttern** 1.

Ytlången (sannolikt) **y³tlog²gen** (**Utlången** Hermelin 1818; **Ytlången** Ekbæck Beskr. öfv. Locknevi s. 25 [1828], GS 4 Ö 36), lång ock smal sjö i Hjorteds ock Locknevi s:nar, S. Tjusts hd Klm. Säkerligen bör namnet fattas som en ombildning af **Utlången,** hvilket är den älst uppvisade formen, ock namnet bör sålunda etymologiskt identifieras med namnet å den i närheten belägna **Utlången** (se d. o. 1).

Yttern (o. **Yten**).

1) enl. uppgift uttalat »ýte'n», hvilket väl bör tolkas som **y⁴ten** (GS 1 Ö 38) Långaryds sn, Västbo hd Smål. : **Yttersjö** l. **Yttersjöholm** (känt åtminstone från år 1700). På grund af uttalsuppgiften är jag osäker, om namnet bör sammanhållas med de följande.

2) **yt⁴tern** l. **ut⁴tern** [1], jfr här nedan (GS 1 Ö 38), liten sjö på gränsen mellan Fiflareds o. Kölsby s:nar, Redvägs hd Vg.[2] : **Yttern** l. **Ytterbärg.** Sjön kallas vanligen **Ytterrussjön,** sannolikt efter ett (å kartan icke upptaget) **Ytterrud.** Uttalsformen med **u** beror på dialektisk utveckling af **y**[3].

---

[1]) Akcentuppgiften är ej fullt tydlig.

[2]) Om densamma se närmare Lex. 7: 484.

[3]) Jfr Lundell Sv. lm. I. 1: 109.

3) **yt³ter²n** ([sjön] **Ytter** Crælius s. 129 [1774]; **Yttern** Hermelin 1818; **Storuttern** GS 4 Ö 37) Misterhults o. Tuna s:nar, Tunaläns hd Klm. : **Ytternäs, Ytterryd.**

4)[1] (Cederström Vrml. fiskev. nr 2091) S. Finnskoga sn, Ö. Älfdals hd Vrml.

Namnet (utom möjligen 1) hör säkerligen till komp. **yttre,** fsv. **ytri** (: **ut,** hvarom under **Utlången**) ock har afseende på sjöarnas läge i förhållande till andra sjöar. Jfr **Yttrasjön** (GS 3 Ö 38 Smål.), **Yttresjön** (1 V 38 Hall.), **Yttre Vrången** (se **Vrången**) samt för öfrigt under **Fjärsten, Mällingen, Nedingen, Nästen, Oppåsen, Uppsalen, Öfvingen.** En god parallell vore sjön **Innaren,** om det kunde anses som säkert, att detta namn hade afseende på läget; men namnet bör snarast sammanhållas med no. älfnamnet **Inna,** där en dylik betydelse icke är sannolik.

Yxaren, se följ. namn.

Yxern yk⁴sern l. (enl. annan uppgift) **yk³ser²n** [2] l. **Yxnern yk³sner²n** [2] (**Yxaren** Lotter c. 1750; **Yxern** Crælius s. 391 [1736? 1774], Ekbæk Beskr. öfv. Locknevi s. 25 [1828], GS 4 Ö 36; **Yxnern** Hermelin 1818, Lex. 7: 486 [jämte **Yxarn**], Ritter Lex.), stor sjö i Locknevi ock Hjorteds s:nar, S. Tjusts, ock Frödinge sn, Sevedes hd Klm. : **Yxenvik, Yxered,** hos HERMELIN **Yxnerud.** Namnet bör sammanhållas med **Yxningen, Yxnasjön** (GS 1 Ö 39 : **Yxnalt**), **Yxnesjön** (3 Ö 37), **Yxnetjärn** (1 V 32 2 ggr), fno. älfnamnet **Yxn, Yxna**[3], no. sjönamnet **Öxnevandet** Buskerud m. fl. En säker utgångspunkt föreligger i det fsv. sockennamnet **Yxnarum,** hvilket innehåller det sjönamn ***Yxne,** som senare utvidgats till **Yxningen**[4]. Jag hyser för min del intet tvifvel om att icke samtliga dessa namn innehålla i-afledningar af den gamla n-stammen **uksn-** 'oxe'. Jfr med afseende på bildningen sv. dial. **yxna, öxna** 'backsippa' (← ***uksniōn**)[5].

---

1) Uttalet af namnet är mig obekant.

2) Uppgiften är ej fullt säker.

3) Se Rygh NG 2: 411, 3: 73, 309, 327, IV. 2: 191, Elven. s. 304 f.

4) Liknande ortnamn äro **Yxnahaga** (GS 2 Ö 37 Smål.) nära **Kohult** ock **Kvighult,** ock **Yxnabärga,** fsv. **Uxnabierggha** (1278) i Stenbärga sn, Östra hd Smål. Hvad **Yxnahaga,** som äfven skrifves **Yxenhaga,** beträffar, skall det ha fått sitt namn af en oxhage, som Bo Jonsson Grip påstås ha ägt.

5) Jfr vidare isl. **birna** : **björn,** äldre ***bere** o. s. v.

Namnen betyda alltså **Oxsjön, Oxån** o. s. v. Se för öfrigt **Oxen, Oxnan, *Oxunden** ock där anförda med **oxe** sammansatta sjönamn. Jfr liknande benämningar t. ex. under **Bjuren, Galten, Hjorten, Tjurken, Uren.**

Slutligen må nämnas, att bland de sjönamn, som nu synas innehålla **yx** eller **yxa** 'axt', äfven torde finnas ett ock annat, som egentligen hör hit. Jag har antecknat **Yxasjön** (GS 1 V 37 Vg.), **Yxesjön** (3 Ö 32 Vstml.), **Yxsjön**[1], **Yxtjärn** (1 Ö 31 Vrml.). I vissa af dessa ingår dock säkert ett ord för 'yxa'[2], hvilket då syftar på sjöns form; jfr närmast **Käxlan** samt t. ex. **Billingen, Nyckeln, Spiken, Spjuten.** Alldeles felaktigt föras detta ock öfriga sjönamn på **yx-** af Öman Ner. Alleh. 1899, nr 89 till ett mig för öfrigt obekant ieur. **isk-, ask-, usk-** 'vatten'.

Yxningen yk³snigen² (Lotter c. 1750, Broocman 2: 333 [1760], Hermelin 1818, GS 4 Ö 35), stor sjö i Hammarkinds hd Ög. ock N. Tjusts hd Klm. Sjön har klart vatten ock är mycket djup. Den är till en del belägen i Yxnerums sn. Detta namn skrefs år 1383 ock 1466 **Yxnarum**[3]. I betraktande af de synnerligen många gårdnamn i dessa trakter, som medelst afledningen **-rum** bildats af sjönamn (se **Allgunnen, Bunn** o. s. v. samt i öfversikten afd. III, s. 95), är det väl nästan säkert, att sockennamnets första led innehåller en äldre form af sjönamnet ***Yxne.** Detta har i yngre tid utbildats med suffixet **-ing,** såsom fallet äfven varit med sjönamnen **Grytingen, Hissingen, Ripplingen, Vinningen, Ärtingen.** Jfr fno. önamnet **Yxning,** nu **Øxningen** (Rygh NG 15: 382 f., 16: 9). Se för öfrigt under **Yxern.**

Yxsjön o. s. v., se **Käxen** o. **Yxern** (slutet).

Yxtan l. **Yxtaren** (**Yxtan** Björkviks sn s. 16 [1823], Tham Nyk. s. 283; **Yxtaren** Björkviks sn s. 16) Björkviks sn, Jönåkers hd Sdml. : **Yxtastugan, Yxtatorp.** Sjön tycks nu, att dömma af GS 4 Ö 34, kallas **Yxtasjön.** En sjö med namnet **Yxtasjön** finnes äfven i L:a Mellösa sn, Villåttinge hd. Äfven detta har säkerligen varit osammansatt, att dömma af gårdnamnen **Yxtaholm,** äldre (före 1628) **Yxta**[4], samt **Yxtatorp.**

---

[1]) GS 1 V 38 Hall., 1 V 37 Vg., 1 V 32 Vrml.

[2]) Enligt folktron har äfven **Yxern** erhållit sitt namn af detta ord; om den härmed förknippade sägnen se Lex. 7: 486.

[3]) Höjer 2: 72, Vadst. kl. jordeb. s. 120.

[4]) Se Tham Nyk. s. 346.

Något säkert om namnets härledning vet jag ej; t synes vara suffixalt, men stammen är knappast densamma som i **Yxern** o. s. v. I alla händelser hör den icke, såsom Öman Ner. Alleh. 1899, nr 89 antager, till något allmäneuropeiskt **isk, ask, usk** 'vatten'.

Ådran å³dran² (Hermelin 1802, GS 5 Ö 33) Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml. : **Ådran.** Namnet innehåller väl sv. **ådra,** fsv. **āþra,** motsvarande ags. **ǽdre,** ty. **ader** o. s. v. Af hvilken anledning sjön så kallats, är mig obekant. Det må emellertid erinras därom, att ordet stundom förekommer i öfverflyttad bemärkelse; jfr sv. **källåder** ock de i ags. uppträdande betydelserna 'vattenledning, kanal, ström'. Gårdnamnet **Ådran** förhåller sig till sjönamnet som t. ex. **Aglan** till **Aglan, Ogan** till **Ogan.**

Åflången, se **Aflången.**

Åfvern, se **Öfvern.**

Åg (← fsv. **Āgh-**), gårdnamn, äldre sjönamn, ock **Ågsjön** i Dalarna, se **Äjen.**

Åkervristen å³kervris²ten, af allmogen vanligen uttalat **å³kervris²t** (**Åkervristen** Lotter c. 1750, säkerligen tryckfel, jfr **Frösåker** för **Frösåker** å kartan öfver Sthlms o. Ups. län; **Åkervristen** Hermelin 1818, GS 4 Ö 35; **Åkervrist** Ritter Lex.) Ukna sn, N. Tjusts hd Klm. Första leden synes vara sv. **åker,** fsv. **aker** o. s. v.; jfr **Åkrasjön** (GS 1 Ö 38), **Åkertjärn** (2 V 32) samt sjönamnet **Glaåkern.** Den senare bör sammanhållas med första leden i **Vristulfven** (se d. o.). Emellertid måste — särskilt i fråga om sammansatta sjönamn, hvilkas fsv. former icke blifvit bevarade — alltid räknas med den mycket stora möjligheten af folketymologiska ombildningar. Nu ingår i första leden af åtskilliga svenska sjönamn bevisligen gamla älfnamn; så t. ex. i **Säfve-, Vese-** ock **Åmmelången,** i **Nätter-** ock **Sillhöfden,** i **Vindommen** m. fl. Det ligger alltså nära till hands, att i **Åker-** söka ett sådant, så mycket hällre som sjön genomflytes af en betydande älf, som nu kallas **Storån** ock i äldre tider väl kunnat bära ett annat namn. Liksom **er** i **Nätterhöfden** faktiskt är en lemning af gen. ***Nætar** till ånamnet ***Næt,** så kan i **Åker-** en motsvarande form gömma sig. Ett

dylikt älfnamn måste i sin tur sammanhållas med de under **Åklången** behandlade namnen. Om vattendragsnamnet **Āk-** se dessutom **Ākir** nedan.

Åklången eller **Aklången (Aklangen).**

1) **å³klo²gen** (**Aklången** Lignell Dal 1: 7; **Åklången** GS 1 V 34, Från Västerhafvet till Dalarne s. 28), mycket lång ock smal sjö i Skålleruds sn, Nordals hd Dalsl.; egentligen en fortsättning af Råvarpen. Hos Hermelin 1808 kallas däremot den långa ock smala sjö, som förbinder Råvarpen ock Laxsjön så; det är ju också möjligt, att den i äldre tider burit detta namn.

1)[1] (**Åklangen** l. **Aklangen**[2] GS 2 Ö 34), mindre sjö i Älgarås sn, Vadsbo hd Vg., invid sjön Unden.

Namnet bör sammanhållas med de, isynnerhet å Östlandet, vanliga norska sjönamnen **Aklangen, Aaklangen** ock **Aaklungen.** För ett par af dessa har man fornnorska former bevarade i gårdnamnen **Oklanghabergum, Oklanghom** ock **Oklonghum**[3]. Rygh är böjd att i **-ang** se en afledningsändelse, för hvilket antagande, såsom han påpekar, växelformen med **-ung** talar. Man kunde bl. a. jämföra no. **Øjangen, Øjungen** ock **Øjingen**; se **Vadjungen, Yngen** 2, **Öjen** o. s. v. Rygh anser det vidare möjligt, att man till grund för sjönamnen har att lägga fno. **ǫkla** 'ankel', hvilket förekommer brukat som fjällnamn ock äfven ingår i no. gårdnamn. Å sistnämnda ställe i sitt arbete ansätter han ett fno. **ǫklangr**[4]. Skulle dessa förmodanden vara riktiga, kunde det jämtländska sjönamnet **Äcklingen** uppfattas såsom innehållande den annars icke uppvisade suffixformen **-ing.** Vidare kunde någon förmoda, att sockennamnet **Acklinge** i Vartofta hd Vg. vore bildat af samma sjönamn. Det skrifves år 1311 **aklungj** (**aklungi** enl. SD 3: 5). Inom socknen finnas två sjöar, nu kallade Hyttesjöarna, af hvilka nog någon i äldre tider kunnat bära namnet ***Aklunger,** hvaraf **Aklunge** vore bildat såsom t. ex. fno. gårdnamnet **Oklanghom** af ***Oklangr** (se ofvan), **Tysslinge** af **Tysslingen.** En mycket sannolikare tolkning gifves dock i mina Ortn. på **-inge** s. 6 f., där namnet för-

---

1) Uttalsuppgift har ej lemnats.

2) Trycket å kartan är här otydligt.

3) Se Rygh NG 2: 424, 3: 225.

4) Två af sjöarna kallas enl. Rygh i Jens Nilssøns Visitatsbøger 1574—1597 **Ooklangene.**

klaras ur ett släktnamn ***Aklunger** (: personnamnet ***Akle** = fht. **Ahhilo** i **Ahhilinstat**). Hvad härledningen ur **ǫkla** beträffar, möter från formell synpunkt intet allvarsamt hinder att äfven i de svenska sjönamnen se detta ord, som i svenskt riksspråk motsvaras af **ankel**; jfr nämligen **åkul, åkkla, akkle** Dalsl., **akkla** Bohusl. (Rz s. 10). Den långa **å**-vokal, som — därest jag rätt fattat uppgiften om uttalet af **Åklangen** 1 — ingår i detta ord, måste emellertid då betraktas som uppkommen genom folketymologisk ombildning.

Emellertid är jag af flera skäl föga hågad att akceptera denna af Rygh med tvekan framställda härledning ur **ǫkla**. De älsta uppvisade former, som höra hit, äro fno. **Oklanghom, Oklonghum** (se ofvan). Någon suffixform **-ung** är icke belagd; den kan mycket väl bero på yngre ombildning efter mönstret **Øjangen** ~ **Øjungen** m. fl. För min del anser jag, att alla dessa namn älst varit sammansatta med adj. **lang(e)r**, sv. **lång**; se de många under **Lången** uppräknade sjönamn, som till sista led ha detta ord. Första leden är af samma ursprung som det af Rygh NG 2: 316, om ock med tvekan, ponerade fno. älfnamnet ***Aka**, hvilket han likaledes med tvekan för till **aka** 'åka'. Hvad u-omljudet i det fno. **Oklangr** vidgår, kunde man ju tänka sig, att detta bör återföras på ett älfnamn. I sv. **Åklången** beror däremot **å**-ljudet sannolikt icke på omljudet, utan på yngre anslutning till **åka**; hos Lignell kallas som nämnt **Åklången** 1 för **Aklången**. Ett älfnamn, fsv. ***Āk** (← urnord. ***Ākō**[1], gen. ***Ākar**), ingår efter min mening snarast i **Åkervristen** (se d. o. ock jfr **Äkir** nedan). Vidare erinrar jag om **Åksjön** (GS 4 Ö 34). I hvilken betydelse stammen **ak-**, **āk-** i dessa namn bör fattas, är icke fullt klart. Det är icke osannolikt, att vattendragen här fått namn på grund af sin funktion som fortskaffnings- eller transportmedel. För **Åklången** 1 äfvensom för **Åkervristen** synes mig en dylik betydelse mycket antaglig. **Åklången** vore då närmast att jämföra med det analogt bildade **Farlången**. Sjönamn på **-lången**, hvilkas första led bevisligen innehåller ett älfnamn, äro **Asplången** 1, **Säfvelången, Veselången, Virlången, Åmmelången**. För öfrigt erinras i fråga om betydelsen om sjönamnet **Iväg**.

---

[1]) De nordiska älfnamnen ha varit ō- eller ōn-stammar.

Åleknegen, se följ. art.

Ålekniggen skulle enl. GS 2 V 35 vara namn på en mycket liten sjö i Myckleby sn (på gränsen till Röra), Orusts östra hd Boh. Namnet uttalades emellertid af en min sagesman **Å³lekne²gen** (med ett mycket slutet e-ljud, hvilket af en riksspråkstalande individ snarast uppfattas som **i**, dock bestämt skilt från dialektens långa i-ljud). Detta namn betecknade enligt samme meddelare en (ganska smal ock trång) del af den från sjön mot norr löpande ådalen (ungefär så långt som till Utegård). Möjligen inbegripes af en ock annan själfva sjön i namnet **Åleknegen**, men dess vanliga namn tycks vara **Åleknicksvannet** (**Åleknecks-?**) eller **Kallseredvannet**.

I den från sjön utfallande ån finnes ål. Första leden är säkerligen fisknamnet sv. **ål**, fsv. **al**, isl. **áll** o. s. v. Jfr sjönamnen **Ålen**, **Ålasjön** (GS 3 Ö 40), **Ålsjön**[1], **Ålevatten** (2 V 36), **Ålvattnet** (1 V 34), **Ålegöl** (4 Ö 35), **Åltjärn**[2]; jfr äfven **Ålsken**. Om andra med fisknamn sammansatta eller af sådana bildade sjönamn se under **Asplången**.

Härledningen af namnets senare led visar, att benämningen **Åleknegen** ej häller från början tillkommit sjön. Den bör enligt min mening identifieras med no. **kneik** m., sv. dial. **knek** m. isht. 'krökning af en väg' (gammalt **k** har i dialekten i dylik ställning öfvergått till **g**) ock syftar tydligtvis på den krök, ån (längre ner kallad Henån) ock ådalen göra mellan sjön ock Utegård. Här har antagligen varit gott ålfiske.

Ålen (Hermelin 1803) Rägna sn, Finspångaläns hd Ög., på gränsen till Nke; kallas å GS 3 Ö 33 samt af Tham Link. s. 924 **Ålsjön**. Det senare namnet är i detta fall det älsta, sjön kallas nämligen år 1365 **Aalsiø** (**Aalsjö** SRP nr 660). Härur har **Ålen** uppkommit genom ellips; jfr **Kvidden** ock **Sarfven**. Namnet innehåller väl fisknamnet **ål** liksom de under **Ålekniggen** anförda sjönamnen. Emellertid bör den möjligheten hållas öppen, att namnet innehåller det i följande artikel omtalade isl. **áll** 'fåra, stripa o. s. v.', hvilket icke är ovanligt i nordiska ortnamn. Jfr det no. bygdenamnet **Aalen** (se följ. namn).

---

[1]) GS 1 Ö 37, 2 Ö 37, 4 Ö 36, 4 Ö 35, 3 Ö 33 = **Ålen** (fsv. **Aalsiø**).

[2]) GS 1 V 32, 1 V 31.

Ålsken å³lsken² l. möjligen **ol³sken²** (Hermelin 1804, Tham Nyk. s. 265, GS 4 Ö 33), liten, lång ock mycket smal sjö i Björnlunda sn, Daga hd Sdml. Detta namn är utan tvifvel med suffixet **sk** bildat af ett ord motsvarande det fno. **áll** m., som ingår i no. önamnet **Langaaren,** fno. ***Langáll,** i Asker ock det likalydande namnet på ett långt ock smalt sund öster om Kragerø, om hvilka no. namn Rygh NG 2: 84 handlar; jfr äfven Indl. s. 41, där hithörande bygdenamn **Aal, Aalen** omtalas. Isl. **áll** m. betyder 'en djup, trång kanal i sjö l. flod (Vgf.); djup insänkning mellan bärg' ($Fr._2$) ock det no. **aall** 'djup ränna l. fåra i bottnen af en flod l. vik; rännformig öppning i isen' (Aas. Ross.). Om, såsom Rygh Indl. s. 41 antager, den ursprungliga betydelsen är 'stripa, rand', har han naturligtvis också rätt i att identifiera ordet med no. **aall** 'mörk rand utefter ryggen på hästar o. s. v.', hvars motsvarighet **ål** förekommer i Sverige såväl i Svea- som Götaland (Rz s. 839). Äfven i da. dial. finnes ordet i bet. 'fåra, ränna'. Hit föres af T. E. Karsten Finskt mus. 1903, nr 2, s. 2 äfven fi. bynamnet **Ahlajärvi** (d. v. s. **Ahlasjö**)[1]. De nämnda nordiska orden låta sig förenas under synpunkten af något smalt ock långsträckt, ock flera af de vattendrag ock öar, i hvilkas namn man anser sig kunna konstatera ett fornnord. **áll,** hafva i påfallande grad en dylik form. Det är ju dock tänkbart, att åtminstone i något af dem isl. **ál, ól** f. 'rem' ingår; jfr Rygh NG Indl. s. 41. Härför synes också i sin mån tala den feminina form **Langál,** som måste förutsättas för namnet å den långa ock smala norska ön **Langåra,** vanligen skrifvet **Langaaren**[2]. Men denna feminina form bevisar i självva värket ej mycket, om ens något. Öars namn äro nämligen i fornspråket feminina, ock därför har fno. ***Langáll** blifvit ***Langál** (**Langåra**), liksom ett af **spjut** bildat sjönamn nu lyder **Spjuten,** icke **Spjutet,** därför att namnen på sjöar i fornspråket voro maskulina. — Af **áll** 'fåra, stripa l. dyl.' är **Ålsken** bildat som **Sansken af sand;** jfr äfven **Grosken.**

---

[1]) Om denna sammanställning är riktig, kan ej Lidéns härledning af **áll** (Z. altind. u. vergl. sprachgesch. s. 82) antagas.

[2]) Icke att förväxla med önamnet **Langaaren** = ***Langáll;** se ofvan ock Rygh NG 2: 84.

Åländern **å³länd²ern** [1] (**Åländern** Hermelin 1810, GS 3 O 35; **Åländaren** Tham Link. s. 27), stor sjö i Tjärstads o. Kättilstads s:nar, Kinds hd Ög. : **Åländersö.** Namnet måste etymologiskt nära sammanhänga med det just i Ög. förekommande **åländi(g)** 'småningom sluttande' = ä.-nsv. ***afländig** (Dähnert, SAOB) eller ännu närmare med ä.-nsv. **afländ** (Dähnert, SAOB), sv. dial. **aflänt** n. Rz; jfr äfven isl. **aflendr** 'aflägsen från land'. Sannolikt är det helt enkelt nom. af detta adj. Det syftar sålunda på något i sjöns naturbeskaffenhet, hvarom jag dock icke är i tillfälle att yttra mig. Med afseende på **Åländersö** jfr **Bolmen** (: **Bolmsö**), **Hallaren** (: fsv. **Hallarsø**) o. s. v.

Åmen l. **Åmmen** [2] (**Åmmen** Smål. beskr. under **Lenhofda; Åmen** GS 3 Ö 38), liten sjö i Lenhofda sn, Uppvidinge hd Smål. : **Åmatorp.** Namnet innehåller säkerligen sv. dial. **åmme** m. 'ånga, imma' Smål.[3] Ög.[4] = fsv. ***āme,** jfr sv. dial. **åm** m. 'rök', i afljudsförhållande till no. **ōme** m. 'rök, brandlukt' [5]. Samma ord ingår i sjönamnen **Åmgren, Åmmelången, Åmänningen** samt med annan afledning i fsv. **Amobærgh,** nu **Ombärg** Vg., alltså 'dim-, rökbärget'. Värbet **åmma** användes ännu i trakten, »då bärget höljer sig i moln ock dunstbilder». Betydelsen ha vi förut mött i **Dimlingen, Emmern, Immen** ock i motsvarande art. anförda namn såsom **Ångsjön,** fsv. sockennamnet **Nævilsiø**(?) m. fl. Emellertid bör man icke alldeles bortse från den dock svaga möjligheten, att något af dessa namn är bildat af en motsvarighet till isl. **ámr** 'fæl, slem' [6] (= jättenamnet **Ámr**). Jfr med afseende på betydelsen **Aglan, Båfven, Illern, Låkan** o. s. v. Gårdnamnet **Åmatorp** visar, att den fsv. formen varit ***Ame.**

Åmgren (GS 2 V 34), mycket liten vattensamling i Lurs sn, Tanums hd Boh. Se **Åmmen** ock **Enegren** ock jfr under **Kvisseln, Måsegren.**

Åmlången ock **Åmmelången.**

1) **om³log²gen** (**Åmlången** Lotter c. 1750; **Omlången** Wangel Tal om Risinge Sokn s. 12 [1764], Widegren 2: 135 [1828], Tham

---

1) »Uttalas, som det skrifves.» 2) Uttalsuppgift har ej lemnats.
3) Anfört af Rz s. 840. 4) T. ex. Ant. tidskr. 1: 158.
5) Jfr Bugge Ant. tidskr. 24: 444.
6) Ex. meddelas af Bugge Ark. 18: 4.

Link. s. 35; **Ommelången** GS 3 Ö 34), mindre, lång sjö i Risinge sn, Finspånga läns hd Ög.

2) **om³melog²gen** (**Åmlången** Hermelin 1803, Tham Örebro s. 102; **Ammelången** GS 2 Ö 32; **Åm-långsiön** Tiselius 1723[1]), lång ock smal sjö i Lerbäcks sn, Kumla hd, o. Hammars sn, Sundbo hd Nke: **Åmmebärg** ock **Åmmetorp** vid sjön ock **Åmme** vid den med sjön sammanhängande å, hvilken — såsom nedan ses — i fsv. tid hetat **Ama**. Mycket tidigare är emellertid namnet uppvisat i det år 1388 omtalade **Amoqværn**[2], år 1524 skrifvet **Aamo qvarn**[3], nu **Åmme**. Det är klart, att vi här ha före oss ett fsv. ånamn ***Āma** (jfr det likbetydande fsv. ånamnet **Anga** under **Ång-**). Häraf har **Åmmelången**, fsv. ***Āmolanger**, bildats på alldeles samma sätt som **Asplången** 1 till fsv. älfnamnet **Aspa**, **Säfvelången** till fsv. **Sæva** ock **Veselången**, fsv. **Visulanger**, till fsv. **Visa**; jfr äfven **Virlången**, **Vindommen** (: **Vindån**) o. s. v. Ett nära besläktat älfnamn inom Lerbäcks socken är **Ämmaån**, fsv. ***Āma** (jfr gårdnamnet **æmo** 1346; se **Äma** nedan).

Under sådana omständigheter är det icke skäl att för **Åm(me)lången** 1 söka en annan förklaring. Säkerligen har den genom sjön flytande ån äfven burit namnet **Āma**, hvaraf sjönamnet bildats. Det betyder alltså »*Åm(m)ans långsjö». Jfr **Åmänningen**.

Åmmen, se **Åmen**.

Åmänningen, af allmogen uttalat **åmän⁴nigen**[4] (Tuneld s. 82 [1741], Grau s. 58 [1754], Hermelin 1801, GS 3 Ö 31), Västmanlands största insjö, till största delen inom Västervåla sn, Norbärgs bärgsl. Vstml. Den är uppfylld af grund, skär ock klippor ock har en mängd öar ock holmar[5]. Jag har inom det nordiska språket anträffat endast ett namn, som till sin bildning kommer detta nära, ock det är det norska sjönamnet **Ismenningen**[6]. Från denna sjö kommer en älf **Imsa**, som i äldre tid hetat **Isma** eller **Ysma**. Att en sådan metates ägt rum, framgår af det med älfnamnet sammansatta fno. **Ysmodalr**, nu **Imsdalen** (se Rygh a. st.). Sjönamnet **Ismenningen** måste

---

[1]) Utförlig Beskrifning öfver Den stora Swea och Giöta Siön Wättern; enl. uppgift af pastorn, fil. kand. H. SÖDERSTÉEN.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 240. [3]) Vadst. kl. jordeb. s. 281.

[4]) Enligt uppgift från Karbännings sn.

[5]) Om dess naturbeskaffenhet se närmare Lex. 7: 549.

[6]) Rygh NG 3: 87, 15: 285, Elven. s. 303.

anses innehålla den nämnda älfnamnsstammen **Ism-** ock betyder väl änden af älfven Isma[1]. Det är i så fall en bildning som närmast bör jämföras med sjönamnen **Nätter-** ock **Sillhöfden** o. d. Utgående från dessa fakta, förklarar jag **Åmänningen** såsom innehållande det under **Åm(me)lången** uppvisade ånamnet fsv. **Āma** ock antager, att detta namn burits af Kolbäcksån eller någon annan af de icke få större eller mindre vattendrag, som utfalla i sjön.

Någon sammansättning med **å** '(mindre) flod l. älf', i älsta tider 'vatten' (jfr t. ex. **Åland** 'vattenlandet'), torde här icke föreligga. Annars förekommer ordet ofta i sjönamn : **Åsjön**[2], **Åtjärn** (GS 1 V 32, 3 Ö 31); jfr äfven **Äjen** ock **Älflången.** Om emellertid namnet är sammansatt med **å,** kunde senare leden utgå från ett äldre **mynning** ock sålunda till sin ljudutveckling jämföras med det i dessa trakter vanliga **-benning** ← **-bynning;** jfr t. ex. **Ombenning,** fsv. **Am(m)undabygning** (SD NS II).

Åndern, af allmogen uttalat »**åndern**», om jag riktigt uppfattat min meddelare, med akc. 1 (**Åndern** Grau s. 536 [1754], SGU 19: 4; **Andern** GS 3 Ö 31; **Ändern** Tham Vest. ss. 5, 153, säkerligen felaktigt) Heds sn, Skinnskattebärgs hd Vstml. Den här uppträdande **å**-vokalen beror utan tvifvel på samma dialektiska utveckling, som t. ex. gifvit **bånd, bånn** af **band, hånn** af **hand** o. s. v. Den riksspråkliga formen vore alltså **Andern.** I fråga om härledningen ligger det närmast till hands att antaga, det **Åndern** är ett af de många »jämförelsenamnen», som man påträffar bland våra sjönamn. Att dömma af sjöns form, innehåller namnet sv. dial. **andor** (**andra, åndra** o. s. v.), no. **onder** o. s. v., isl. **ǫndurr**[3] 'den kortare af ett par skidor'. Ett dylikt jämförelsenamn bär äfven den i närheten belägna (runda) sjön **Spaden.** Jfr för öfrigt t. ex. **Nyckeln, Pungen, Smedbäljen, Spiken, Spjuten, Tyreln, Värpeln** samt öfversikten II, s. 70. Något tveksam beträffande denna härledning blir man emellertid genom det fno. älfnamnet **Andra,** omnämnt af Rygh NG IV. 1: 32. Det torde dock icke vara otänkbart, att äfven detta namn kan tillåta en motsvarande härledning (jfr Rygh Elven. s. 5).

[1]) En annan tolkning ger emellertid Bugge-Rygh Elven. s. 344.

[2]) GS 3 Ö 40 2 ggr, 3 Ö 39, 3 Ö 37, 1 V 36 2 ggr, 2 Ö 32 : **Åsjöhult.**

[3]) Om orden se SAOB under **andor, andra.**

Ånen, se **Anen** ock **Ånimmen**.

Ång- uppträder icke i något osammansatt sjönamn, men torde förtjäna ett kortare omnämnande. Jag har antecknat **Ångsjön** (GS 2 Ö 40, 2 Ö 39 : **Ångshult**, 4 Ö 32) samt **Ångasjön** (4 Ö 34) Svärta sn Sdml., i samband med hvilken står en å, som i fsv. tid hette **Anga** (**Ango qwærn** SD NS 3: 489 fr. 1419); jfr gården **Ånga** i samma sn samt det af Rygh Elven. s. 5 anförda no. älfnamnet **Aanga**. Namnen kunna innehålla sv. dial. **ång** 'trång', om hvilket ord Rz s. 840 närmare handlar. Jfr **Yngaren** ock där anförda synonymer samt **Ängaren**. Men mycket troligare är, att här sv. **ånga** ingår. **Anga** är sålunda en parallell till den under **Åmmelången** omtalade fsv. ån **Ama**. Jfr i fråga om betydelsen **Dimlingen, Immen, Ämmen, Ämmern** o. s. v. Ordet **ånga** är sannolikt en utvidgning med **gh** af den rot **an** 'andas, blåsa', som möjligen ligger till grund för sjönamnet **Anen**; jfr Lagercrantz KZ 35: 278, som ställer ordet till gr. ποτ-ἐμφει.

Ånimmen **å³nim²men** (i **oðnem** VGL IV, hdskr. Q **ödhnem**[1], at **oðnem ænlangum** anf. st., hdskr. Q **ödhnem**[1]; **Ånimb** Tuneld s. 207 [1741]; **Ånimmen** Linné Västg. s. 231 [1747], Hermelin 1808, GS 1 V 34; **Ånen**, felaktig form å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 samt hos Marelius karta 1774), betydlig, lång ock smal, af höga klippor omgifven sjö i Ånimskogs sn, Tössbo hd Dalsl. Sockennamnet är sammansatt med sjönamnet liksom **Edsleskog** med **Edslan, Gunnarskog** med **Gunnen** o. s. v.; jfr fsv. **Lygnisuiðær : Lygnern, Vætursvidher : Vättern.** Namnet skrefs år 1325 **Odnemæskogher,** 1397 **Odhnemskog,** 1438 **Ödhnemaskogh,** 1541 **Andskoffh**[2]. Senare leden torde innehålla fsv. adj. **næmber**, isl. **næmr,** hvars egentliga betydelse är 'som (lätt) tager (l. tages)', men i historisk tid i allmänhet betyder 'begåfvad, läraktig o. d.' Af **æ** har på grund af dess ställning i svagbetonad stafvelse utvecklats **e** såsom i t. ex. fsv. **hæreþe** jämte **hæræþe.** Namnet är sålunda besläktat med sjönamnet **Nimmern.** Jag antager vidare som möjligt, att första leden är en motsvarighet *öþ- till ags. **wód,** fht. **wuot,** ty. **wut** 'raseri'; jfr isl. **óðr** 'ursinnig' ock såsom sbst. 'poesi, sång'. Namnet skulle då betyda 'sjön, som lätt råkar i

---

[1]) Schlyt. VGL s. 290. [2]) Lignell Dal 2: 149.

raseri'. Närmast erinrade denna bildning om det besläktade gotl. ock östg. **fisknämnd** 'som tar bra fisk'[1]. I viss mån kunde man i fråga om bildningen äfven jämföra isl. **netnæmr** 'som tages med nät'.

Om emellertid de yngre **ö**-formerna få tillmätas någon etymologisk betydelse (hvarom nedan), kan icke denna tydning antagas. Jag framställer därför ett annat förslag. Formellt möjligt är ju nämligen äfven att i första leden se en motsvarighet till det gamla germanska adj. ***auþaz** 'lätt', som ingår i isl. **auðrádr** 'lätt att råda', **auðsóttr** 'lätt att få eller uppnå', **auðsǽr** 'lätt att se', **auðvíss** 'lätt att inse eller förvissa sig om' o. s. v., ags. **éaðfynde** 'lätt att finna' o. s. v. Ljudutvecklingen **au** → **o** beror i så fall därpå, att fortis legat på senare sammansättningsleden. Fallet vore fullt analogt med fsv. **Odbiørn** (← **Auðbiorn**) : **Ødhbiørn, Oþælver** jämte **Øþælver,** fno. **Oðfinnr** : **Auðfinnr** o. s. v.[2]. Ett liknande fall är vidare nsv. ortnamnet **Hogland** : ä.-nsv. **Högeland** (← **Haug[a]land**); se Saxén Fennia 14[3] no. 4 s. 19. I detta sammanhang kan i förbigående nämnas, att ortnamnet **Åmål** visserligen närmast utgår från ett fsv. **Amorþ** (1397), men att en äldre form är **Ømorþ** (1312)[4], ock att det sålunda knappast med Nor. Sv. etymol. s. 55 kan öfversättas med 'åskogen'. I alla händelser torde dock första leden vara nära besläktad med **å** ock närmare bestämt innehålla det därmed sammanhängande **ö**, dock icke i detta ords nuvarande betydelse, utan i den af 'vid vatten beläget land, strandäng', som ännu kvarlefver i det etymologiskt identiska ty. **aue,** jfr **Öland** ock **Skåne** (isl. **Skáney,** lat. lånordet **Scadinavia**) o. s. v.[5] Fsv. **Amorþ** får väl alltså betraktas som en folketymologisk ombildning.

---

1) Anfört i Ant. tidskr. 1: 149.

2) Se närmare Kock Gamla svenska ord s. 1 f., Fsv. ljudl. 2: 550, Sv. akc. 2: 329, Nor. Aschw. gr. s. 78 f., Kock Alt- u. neuschw. accent, s. 211.

3) Citerat efter Kock Alt- u. neuschw. accent, s. 211.

4) Lignell Dal 2: 140.

5) Jfr Nor. Nord. tidskr. 1900, s. 142. Dock kan jag ej instämma med NOREEN däri, att de skånska ortnamnen på -ie innehålla detta ord; jfr fda. **Markøghe,** nu **Markie, Ossøghæ, Ossughe** o. s. v., nu **Oxie,** ock se närmare Falkm. s. 53 f.

hvaraf som nämnt **Åmål**[1]. Detta namn kan sålunda icke med afseende på sin ljudutveckling jämföras med **Ånimmen**. För den senast föreslagna tolkningen af detta vårt sjönamn talar i sin mån, att ett **auðnæmr** värkligen existerar i isl., dock i betydelsen 'lätt att lära'. Däremot må icke såsom säkra stöd för densamma räknas de biformer med ö, som i fsv. förekomma såväl af sjö- som sockennamnet ock som ofvan anförts. De äro yngre än o-formerna ock kunna därför bero på folketymologisk ombildning. I alla händelser torde den nu gängse formen med **å** utgå från o-formen. Svårt är att säga, huru betydelsen i det till grund liggande adj. ***øþnæmber** skulle fattas. Man kan tänka sig såväl aktiv som passiv betydelse: 'som lätt tager' eller 'lätt tages'. I sistnämnda fallet är namnet kanske liktydigt med 'lättåtkomlig' l. dyl. I första fallet bör möjligen sjönamnet **Nimmern** jämföras. Beträffande bildningen synes namnet, att dömma af sockennamnets älsta former, ha varit en n-stam. — Slutligen erinras om det fno. gårdnamnet **Onempshuser**, nu **Aanshus**, hvars likhet med här behandlade namn dock kan vara tillfällig (se Rygh NG IV. 1: 150).

Åskagen.

1) af allmogen uttalat *åskågən*, *åskån* l. *åskån*[2] (**Åskagstjärn** GS 2 31) Kroppa sn, Filipstads bärgslag Vrml. : **Åskagen**, år 1642 skrifvet **Åskawen**, år 1658 **Åskagen**[3]. Gårdnamnet är naturligtvis bildat af sjönamnet såsom t. ex. de likaledes vrml. gårdnamnen **Alkvättern** : sjönamnet **Alkvättern, Immen : Immen, Kläggen : Kläggen** m. fl. m. fl. Formen **Åskawen** är att bedömma som ä.-nsv. **Skaffuen** för **Skagen** (se närmare under **Båfven**).

2)[4] (**Afskaken** Lotter c. 1750; **Åskagen** Höjers karta öfv. Vrml., Cederström Vrml. fiskev. nr 681) Gustaf Adolfs sn, Älfdals hd Vrml.

---

[1]) Naturligtvis kan man ock i **Åmål**, fsv. **Amorþ** ock **Ømorþ** se gamla växelformer; se om förhållandet mellan **ā** o. **ø(y)** Nor. Sv. etym. s. 4.

[2]) Kallstenius Vrml. bärgslagsm. ljudl. s. 104.

[3]) Norask. ark. 2: 765, Kallst. Vrml. bärgslagsm. ljudl. s. 104.

[4]) Uttalsuppgift har ej lemnats.

Under **Askaken** har jag uttalat som min mening, att detta namn liksom **Åskagen** ock no. sjönamnet **Afskaaken**[1] utgå från en gemensam namnform, som sedermera på olika sätt utvecklats, stundom säkerligen också undergått folketymologisk ombildning. Härför talar bl. a. **Åskagen** 2, som hos Lotter kallas **Afskaken**. Det synes, som om **k**-formerna vore de älsta. Nu tillåta de senare lederna i no. **Afskaaken**, ä.-nsv. **Afskaken** ock nsv. **Askaken** en enhetlig förklaring, om man utgår från no. **skaak**, pl. **skjæker** 'skakel' ock sv. dial. **skåk** ds., hvilket senare just förekommer i Boh., Vg. ock Vrml. (Rz s. 612), alltså de landsändar där egentligen ifrågavarande sjönamn uppträder. Skulle man alltså här påträffa ett »jämförelsenamn» af samma art som **Bjälken, Spiken, Spjuten, Tyreln, Åndern** o. s. v.? Att dömma af **l**-afledningen **skakel** har ordet **skåk** haft kort **a**-vokal ock **å**-ljudet måste sålunda bero på gammalt **u**-omljud. Formerna med **g** böra i så fall antagligen förklaras som uppkomna genom anslutning till det gamla nordiska ordet **skage** 'udde'. Jfr **Skagern** samt för öfrigt ortnamnen **Skagen** (Jylland) ock **Arskagen** vid **Åråsfjärden**, vid Vänern (GS 1 Ö 33). Huru **Af**- (→ **Å**-) skall fattas, är mig ej fullt klart.

Åsnen **å³snen**[2], äfven **å⁴snen** [2] (**Asnen** Bureus Karta 1626[3]; **Åsnen** Arrhenius Dissert geogr. de Smol. s. 43 [1719], Tuneld s. 132 [1741], Lotter c. 1750, Hermelin 1809, GS 2 Ö 39), en af södra Sveriges betydligaste insjöar, i norr ock söder omgifven af Kinnevalds hd, i öster af Konga ock i väster af Allbo hd Smål. Sjön anses af flera författare ha varit helig i hedentid[4]. Om sådana heliga sjöar se närmare Montelius Sv. hist. 1: 207. För en dylik uppfattning talar i sin mån, att en vik af sjön ännu i slutet af sjuttonde århundradet kallades **Odensjön**, en annan heter ännu **Blotviken** eller **Bloviken**, där man troligen blotat åt någon af gudarna, en af de många öarna bär namnet **Frösö** (: gudanamnet **Frö**; se **Frövättern**), en i förbindelse med sjön stående å **Torsån** (: gudanamnet **Tor**; se **Toren**)

[1]) I detta sammanhang kan äfven erinras om y.-fsv. **afskake myra** (Dipl. dalek. 2: 23 fr. 1508).

[2]) Detta uttal torde dock icke förekomma bland den i sjöns närhet bosatta allmogen.

[3]) Prickarna öfver a, ä ock ö saknas ofta å denna karta.

[4]) Jfr Hyltén-Cavallius Vär. o. vird. 1: 129.

ock en annan **Hälga å** eller **Heliga å** (från **Hälgasjön**). Det är under sådana omständigheter ej osannolikt, att namnet — som man vanligen antager — är aflett af fsv. **ās**, isl. **áss** 'ås', 'gud'. Sjön är sedan gammalt Värends egentliga medelpunkt (»Värends medelhaf») ock just i Värend ha vi förut funnit eller trott oss finna flera vattendrag, hvilkas namn ha en liknande betydelse. Jag erinrar om (de på gränserna belägna sjöarna) **Allgunnen** ock **Hälgasjön** (se under **Häljen**). På samma sätt hafva möjligen de stora sjöarna **Åsunden** i Ög. ock **Asunden** i Vg. uppfattats som kultcentra för vidsträckta kringliggande trakter. Är ofvan anförda härledning riktig, fattar jag nämligen snarast dessa namn såsom syftande på samtliga »åsarna» ock jämför det fda. (fsv.) sjönamnet **Algudhi** samt erinrar om min framställning under **Rägnaren.**

Ehuru jag föredrager att tolka namnet såsom 'gudasjön', må här dock samma betänklighet mot denna tydning framställas, som gjorde sig gällande beträffande **Asunden.** Man kan nämligen äfven tänka sig, att det är **ås,** fsv. **ās**, isl. **áss** 'lägre lanthöjd' som här ingår. Detta ord uppträder sannolikt i **Åssjön**[1], **Åstjärn**[2]; se äfven **Oppåsen (Oppäsen).** Namnet kunde syfta på den strax öster om Åsnen från norr till söder gående ås, som begränsar sluttningen ned mot Blekinge. Emellertid är det nog lönlöst att i fråga om en så stor sjö söka närmare bestämma, hvilken dels omgifningar eller naturbeskaffenhet som gifvet upphof till namnet. Dock gifver jag som nämnt den första tolkningen företräde.

Den fsv. formen har snarast varit ***Āsne** eller **Āsnir** : **-nir** är i fsv. sjönamn en synnerligen vanlig afledning (se öfversikten II, s. 18). Omöjligt är dock icke, att **Åsnen** uppkommit genom sammandragning af ***Āsundi,** ***Åsunden.** Jag har i det föregående påpekat, att sjön **Asunden** i Vg. äfven kallas **Asen** (med akc. 2) ock **Fjällunnen** i Smål. äfven **Fjällen** (med akc. 2). I så fall hade Smål., Vg. ock Ög. hvardera en större sjö, som i fsv. tid hetat **Asundi** eller **Asunder,** ock denna omständighet kunde i sin mån stödja uppfattningen af namnets mytiska innebörd: antagandet, att dessa tre synnerligen betydande sjöar skulle burit

---

[1]) GS 2 Ö 39, 3 Ö 35 : **Åsen.**
[2]) GS 1 V 33, 1 V 32, 1 V 31, 1 Ö 31.

ett namn med betydelsen 'sjön vid åsen eller åsarna', saknar en viss inre sannolikhet.

Åsten **os⁴ten** [1] (GS 4 Ö 33), mycket liten sjö i Dunkers sn, Villåttinge hd Sdml. Enligt uppgift finnes i närheten icke vare sig någon ås eller å, efter hvilken sjön kunde ha blifvit uppkallad. Etymologiskt sammanhang kan, såsom också förmodas af Rygh Elven. s. 2, äga rum med det no. älfnamnet **Aasta**, om hvilket se Rygh Tbj.VSS 1891, s. 234[2]. Äfvenså erinras om fno. älfnamnet **Ostr**, anfört af Rygh Stud. s. 67. Knappast innehåller **Åsten** en sammandragen form af det nedan omtalade sjönamnet **Åsäten**. Det torde i saknad af äldre sjö- eller gårdnamnsformer vara lönlöst att söka bestämma betydelsen af dessa namn.

Åsunden.

1) **å³sun²den** (fsv. **Asund**[3]; **Asunden** Girs G. I:s Kr. s. 199 [uppl. 1670]; **Åsunden** Tuneld s. 115 [1741], GS 3 Ö 35—36 o. s. v.; **Åsund** Craelius s. 7 [1774]; **Esunden** Blaeu 2: 35 [1663][4]), stor sjö i Kättilstads, Hägerstads, Oppeby, Hycklinge, Eneby, Horns o. Tjärstads s:nar, Kinds hd Ög.

2) se **Asunden.**

I detta sammanhang må äfven erinras om fsv. gårdnamnet **Aasundha, Asundaöö** (1447 o. s. v.)[5], nu **Åsunda** Segerstads sn Vrml., hvilket kan tyda på ett ***Āsundi,** fsv. namn å den del af Vänern, vid hvilken gården är belägen. Om namnets härledning se för öfrigt **Asunden, Åsnen** ock **Unden;** betydelsen är med all sannolikhet 'gudasjön'. Helt annat ursprung har namnet **Åsunda** härad i Uppl., fsv: **Asundha** (-**e**) eller **Aashundare,** hvars första led är **ās** 'sandås'. Häradet har fått sitt namn efter den sandås i häradets östra del, på hvilken Styffe Un.₁ s. 262[6] förmodar tingsstället hafva varit beläget.

---

[1]) Min meddelare skrifver **å**, men torde därmed åsyfta kort **å**-ljud, af mig tecknat **o**.

[2]) Ett (osäkert) försök till förklaring af det no. namnet finnes hos Bugge-Rygh Elven. s. 313.

[3]) Styffe Un.₂ s. 189.

[4]) Jfr i samma arb. **Brewykan** för **Bråviken** s. 35 ock **Esnen** för **Åsnen** s. 36.

[5]) Vadst. kl. jordeb. s. 215 f.

[6]) Uppgiften förekommer ej i uppl. 2.

Åsäten, se **Åsättern.**

Åsättern **å³sät²tern** (**Åsäten** Crælius s. 34 [1774]) Hvena sn, Sevedes hd Klm. Man bör erinra om no. ortnamnet **Aasetnadn,** anfört af Rygh NG 1: 13. Första leden kan vara **å** eller **ås.** För härledning af **ås** kan tala, att sjön på tre sidor omgifves af långsträckta höjder.

Ädslan, se **Edslan.**

Äften, se **Älten.**

Äjen (**Ejen** Lotter c. 1750, Hermelin 1809, Wieselgren 2: 949, 953; **Äija** [-sjön] Wieselgren anf. st.), icke obetydlig sjö i Nöttja, Hamneda ock Hinneryds s:nar, Sunnerbo hd Smål.: **Öije** (så enl. GS 1 Ö 39) ock **Äxtorp.** Sjön kallas numera **Äxen.** Med dessa ganska intressanta namn förhåller det sig enligt min mening på följande sätt. Vid en jämförelse mellan sjönamnet **Äjen** ock gårdnamnet **Äxtorp**[1] framgår det till full evidens, att det förra i fsv. tid haft **-gh-** ock antingen lytt ***Ægher** (a-stam) eller ***Æghir** (ja-stam). Af dessa möjligheter bör afgjort den senare föredragas. Man vinner nämligen därigenom fullständig öfverensstämmelse med fno. fjordnamnet ***Ægir,** hvilket sedermera sammansatts med **fjǫrðr,** nu **Øgsfjorden** (Rygh Stud. s. 64). Af detta fsv. sjönamn ***Æghir** har gårdnamnet **Äja**[2] bildats såsom t. ex. **Floda : Floden, Veckla : Veckeln, Vira : Viren** o. s. v. (se öfversikten IV, s. 102). Af detta gårdnamn **Äja** kommer den af WIESELGREN anförda formen **Äjasjön.** Gårdnamnet **Äxtorp** utgår från ett **Æghisþorp,** hvars mellanvokal synkoperats liksom i t. ex. no. **Øgsfjorden** ← **Ægisfjǫrðr.** Ett sådant fsv. namn finnes också, skrifvet **Æghiszsthorp,** från annat håll uppvisat, nämligen från Götlunda sn Vg. (1367 enl. SRP nr 771); det är emellertid nu försvunnet. Det nu brukliga namnet **Äxen** (akc. 2) kan utgå från ett sammansatt ***Æghissiø** liksom fno. **Ægisfjǫrðr** ur **Ægir.** Det är dock mycket sannolikare, att det är en yngre elliptisk bildning till **Äxtorp;** den uppträder nämligen i skrift mycket sent, icke ens WIESELGREN omnämner densamma. Det fsv. sjönamnet ***Æghir,** fno. fjordnamnet ***Ægir** måste etymologiskt iden-

---

[1]) Så uttalat enl. uppgift, å GS 1 Ö 39 skrifvet **Extorp.**

[2]) Jfr Wieselgren; GS har Öije.

tifieras med isl. (poet.) **ægir** m. 'haf'. **Ægir**, namn på hafsguden; jfr(?) flodnamnet **Ejder** ← fornfris. **Egidóra** (isl. **Ægisdyr**), egentligen 'hafsdörren'. Detta ord utgår från ett urgerm. ***æʒi̯az** (← ***æʒu̯i̯az**, med försvunnen labialisering framför i̯) ock är nära besläktat med sv. **å** (= got. **ahwa**, lat. **aqua**)[1]. Betydelsen hos sjönamnet kan helt enkelt vara 'vattnet, sjön par préference'; jfr **Afvern**, **Maren**, **Unden**, **Vättern** o. s. v. På grund af sjöns relativa storlek ligger ett sådant antagande nära till hands. Emellertid må framhållas, att det gamla ordet **ægir** icke kan vara hvad man kallar en »primärbildning». Det måste vara aflett af ett grundord, ock detta föreligger möjligen i no. **aag** 'å', som dock äfven kan tolkas som en kontaminationsbildning[2]. Detta **åg** i en betydelse 'vatten, sjö' uppträder kanske i gårdnamnet **Åg** Svärdsjö sn Dalarne (GS 3 Ö 29). Detta namn skulle då älst ha tillkommit den rätt betydliga sjö, vid hvilken gården är belägen ock som nu efter denna kallas **Ågsjön**. Samma rotstadium återfinnes äfven i ags. **égor** 'flut' ← urgerm. ***æʒ(u̯)uz**; skrifningen **éagor** beror på anslutning till **éa** 'vatten' (Pogatscher Engl. studien 27: 217 f.). För en i̯a-afledning af detta ord har man rätt att ponera betydelserna 'vattenrik', eller den kan tänkas vara en urgammal beteckning för det begrepp, som nu uttryckes med det vanliga namnet **Åsjön** (**Åtjärn**)[3], hvarom se **Åmänningen**. Huru som hälst torde härledningen ur ett fsv. ***Æghir** (: **å**) stå fast.

Fsv. **Äker** (i **Æker** SD NS 3: 592 fr. 1420) hette den sjö, som ofvan s. 101 behandlats under **Eckern**. Med afseende på öfriga former se d. o. Ehuru det i diplomet omtalade fisket i Æker tillhörde gården Ekeryd, som i samma handling skrifves **Ekerydhe**, måste de båda namnen skiljas åt ock för **Äker** en annan härledning sökas än den s. 101 framställda. I **Äker** ser

---

[1]) Se Nor. Sv. etymol. s. 3 ock där citerad litteratur. En annan släkting anses det i Alvíssmál förekommande **silægja** (»det tysta vattnet») vara; se Vigfusson Corp. poet. 1: 483, Gering Gl.$_2$, Nor. Sv. etymol. s. 4. Dock är denna härledning ganska osäker (se Hellqu. Sv. lm. 1905, s. 91).

[2]) Jfr Nor. Sv. etymol. s. 3. Konstruktionen **ag** 'vatten' sväfvar emellertid väl mycket i luften; jfr Hellqu. Sv. lm. 1905, s. 91.

[3]) ***Æghir** : **Åsjön** = **Getaren** : **Getsjön** = fsv. ***Næsir** (se **Näsnaren**) : **Nässjön** = fsv. ***Sænnir**, nu **Sånnen** : **Sandsjön** m. fl.

jag nu en afledning af den å- ock sjönamnsstam **āk-**, som behandlas under **Åkervristen** (← ***Ākar-?**) ock **Åklången.**

Älebuken (GS 1 V 34)[1], ytterst liten vattensamling i Färgelanda sn, Valbo hd Dalsl. Här föreligger väl ett jämförelsenamn. I vissa trakter af Smål. förekommer ordet **bukäling** som namn på grodyngel; möjligen ha vi här en likbetydande, men något olika bildad benämning. Jfr t. ex. **Meshatten.**

Älflången **äl³vlog²gen** (Hermelin 1803, GS 2 Ö 32), lång sjö i Nora sn ock bärgslag. Vstml. Första sammansättningsleden är sv. **älf**, fsv. **ælv**, isl. **elfr** f. ← germ. ***albis** ock sålunda — såsom ock allmänt antages — sannolikt identisk med ty. flodnamnet **Elbe** (lat. **Albis**)[2]. Hit höra för öfrigt **Älfvasjön** (GS 1 V 38), **Älfsjön**[3], **Älftjärn**[4], **Älfviken** (GS 5 Ö 33). Af öfriga ortnamn, där samma namn ingår, kan anföras **Älfros**, socken i Härjedalen ← fno. **Elfaróss**, d. v. s. älfmynning; jfr fsv. **Hindær os** under **Hinsen** ock **Rottneros** under **Rottnen.** Om senare leden se **Längen.** Med afseende på betydelse erinras om de under **Åmänningen** omtalade sjöarna med namnet **Åsjön**; jfr äfven **Äjen.**

Alls icke sannolikt är, att namnets första led skulle vara sv. **älfva,** ett slags kvinnligt andeväsen. Om sjönamn med liknande innebörd se under **Näknen.**

Älften, se **Älten.**

Älgen (Lotter c. 1750, Landtm.-cont. karta 1788). En sjö med detta namn finnes å dessa kartor ungefär där nu sjön **Vigotten** är belägen, strax norr om sjön **Säljen**; om läget se alltså närmare dessa art. Jag har icke annorstädes funnit detta namn, **Norr-** ock **Sörälgen** synas i äldre tider ha kallats **Norra** ock **Södra Häljen** ock hafva sålunda ett helt annat ursprung. Emellertid har sjönamnet **Älgen** ingenting ovanligt i form eller betydelse. Har det värkligen förekommit, måste det anses vara identiskt med djurnamnet **älg,** fsv. **ælgher,** isl. **elgr** liksom t. ex. sjönamnen **Bjuren, Björn, Galten, Hjorten, Oxen, Ulfven, Uren** med motsvarande djurnamn. De flästa af dessa namn torde ha

[1]) Trycket är dock något otydligt. Möjligen är namnet att läsa **Ålebuken.** Någon uppgift om namnets uttal har jag ej erhållit.

[2]) Om detta ord se utförligare Fr.₂.

[3]) GS 1 Ö 37, 5 Ö 32, 2 Ö 31.

[4]) GS 1 V 31, 1 Ö 31.

afseende på sjöarnas form. Ordet **älg** är ett af de djurnamn som oftast uppträda i våra sjönamn. Jag har antecknat utom **Älgletan** ock **Älgsimmen** följande: **Älgsjön** eller **Älgasjön**[1], **Älgtjärn**[2], **Älggölen** (GS 3 Ö 40), no. **Elgevandet** (Rygh NG 3: 391); jfr äfven fht. ortnamnet **Elichpach** 'Älgbäcken', motsvarande sv. gårdnamnet **Älgabäck** Västra hd Smål. En hithörande fsv. namnform är gårdnamnet **Ælghesio** (SD NS 1: 515 fr. 1405) Ög. Med ordet sammansatta gårdnamn på **-hult, -ryd, -ås** o. s. v. äro ganska vanliga; jfr fsv. **Ælgharas, Ælghulta** o. s. v. (se reg. i SD, Sv. postortlex. o. s. v.). Namnen **Älgsjön, Älgtjärn** o. s. v. ha säkerligen i allmänhet icke afseende på formen, utan innebära, att vid dessa vattendrag älgar visat sig eller plägat uppehålla sig.

Älggreten, se **Älgletan.**

Älgletan skall enligt GS 6 Ö 31 vara namnet på en liten sjö i Länna sn, Länna o. Frötuna skeppslag Uppl. Såvida namnet värkligen existerat ock här icke folketymologiska ombildningar föreligga, innehåller första leden djurnamnet **älg,** hvarom se ofvan, ock senare leden den stam, som ingår i sjönamnet **Letten** ock i denna art. anförda namn samt det i no. gårdnamn uppträdande **lete** n., fno. **leite**; se utförligare under **Letten.**

Emellertid uppgifver en meddelare från trakten, att sjön icke heter (eller hetat) **Älgletan,** utan **Älggreten.** Senare leden bör väl i så fall sammanhållas med sjönamnet **Greten** Smål. (se tillägg o. rättelser s. 4). Mindre pålitlig lär en uppgift vara, att sjön äfven kallas **Älgsätran** (jfr **Barsättern**).

Älgsimmen.

1) af allmogen uttalat *ǽsiṃən* (**Elds-Immen** Fernow s. 15 [1773]; **Elgsimen** Dahl Carlsk. Sochn (1779)[3]; **Elgsimmen** Hermelin 1803, GS 2 Ö 32) Karlskoga sn o. bärgsl. Vrml. : **Älgsimmen,** hvarom nedan, **Älgsimstorp.**

---

1) GS 3 Ö 40, 3 Ö 39 2 ggr : **Älserås, Älsemåla** (hvilkas första led tydligen är **Älgsjö**), 2 Ö 38 2 ggr : **Älgaryd,** 3 Ö 38 3 ggr, 1 Ö 37, 3 Ö 37, 2 Ö 36, 3 Ö 35, 3 Ö 34 : **Älgsjöbo,** 4 Ö 34 : **Alsebo,** 1 V 33, 2 V 33, 2 Ö 33 : **Älgsjö,** 3 Ö 33 : **Älgshult** (säkerligen af 'Älgsjöhult), 4 Ö 33 2 ggr, 5 Ö 33 : **Älgsjöhyttan,** 1 Ö 32, 1 Ö 31, 3 Ö 30, 5 Ö 30.

2) GS 1 V 32 2 ggr, 1 V 31 2 ggr, 1 Ö 31 3 ggr, 3 Ö 31.

3) Norask. ark. 2: 406.

2) säkerligen uttalat som 1 (**V. o. Ö. Elgsimmen, N. o. V. Ersimmen** GS 2 Ö 32), fyra små sjöar i Vikers kapellförsamling, Nora hd Vstml., o. Tysslinge sn, Örebro hd Nke, nära Rösimmen ock icke fullt en mil från **Älgsimmen** 1. Jag tager för alldeles afgjort, att de fyra småsjöarna bära eller åtminstone burit samma namn, ock att således den å GS förekommande skrifningen **Er-** för de två nordligare endast återger det kakuminala uttalet af **l** (*l*·).

Vid en undersökning af dessa namn har man att utgå från det faktum, att den närbelägna sjön **Rösimmen** i äldre tid hetat **Rö-immen.** Alla tvifvel på att detta värkligen är den äldre formen, häfvas af den omständigheten, att gårdnamnet **Immetorp**[1] vid Älgsimsåns utlopp i Möckeln äfvensom det nu möjligen bortlagda namnet **Immeån** (Lex. 4: 18) på samma å visar hän på en första led ***Ima,** gen. ***Īmo,** hvilken måste ha varit namn på den å, som nu kallas **Älgsimsån** (efter sjön; se **Rösimmen**). Vidare ha vi en ledning däri, att rätt gamla benämningar å gården **Älgsimmen** äro uppvisade. Hemmanet skall ha upptagits år 1596. Det kallas till en början **Bjurvik** ock **Bjurkärn,** några år senare **Elfshemman, Elgshemman**[2]. År 1628 skrifves namnet **Elsimmen**[3]. Kyrkoherden kallar vid samma tid i sina tiondelängder gården för **Eliesimmen.** De ofvan anförda formerna **Röimmen** ock ***Ima** visa till full evidens, att skrifningarna **Elfshemman** ock **Elgshemman** bero på misslyckade etymologiserande ombildningar af ett sjönamn på **-immen.** Däremot kan man vara tveksam om första leden, hvilken tydligen slutat på **s.** Hvarken **ælgher** eller **ælv** har genitivformer på detta ljud, dock kan **s** bero på de yngre genitivformerna **älgs** eller **älfs.** Betydligt sannolikare är emellertid, att namnet i äldre tider varit sammansatt med **-sjö,** alltså lytt ***Älgsjö** l. dyl. På grund af anslutning till **Röimmen** har det utvidgats till ***Älgsjöimmen,** hvilket under tidernas lopp sammandragits till **Äl(g)simmen.** Omvänt har **Rösimmen** bevisligen ombildats på grund af inflytande från **Älgsimmen.** Om liknande påvärkan se några i öfversikten (afd. II, s. 43) anförda fall. — Hvad slutligen **Älgsimmen** 2 beträffar, har väl detta namn upp-

---

[1]) Hytta anlagd 1655. [2]) Norask. ark. 2: 445.

[3]) Norask. ark. 2: 499.

kommit på liknande sätt. Det är att märka, att Rösimmen är belägen mitt emellan sjöarna Älgsimmen 1 ock 2.

Älgsätran, se **Älgletan** (slutet).

Älmaren **äl³maren²** (**Elmaren** Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) Hallingebärgs sn, S. Tjusts hd Klm : **Älmarsrum, år** 1382 skrifvet **Elmesrum** (SRP nr 1726). Sjön hette sålunda i fsv. tid **Ælmir.** Det synes ligga närmast till hands att härleda namnet från sv. **alm,** fsv. **alm-** (i ortnamn), isl. **almr** 'ulmus', hvaraf **Almsjön** (GS 3 Ö 38, 5 Ö 33 : **Almsjötorp**), fno. älfnamnet **Alma** (Rygh Elven. s. 3). Jfr med afseende på bildning ock betydelse fno. sjönamnet ***Fyrir** (: **fura,** se **Furen**). I så fall vore **ä** att betrakta som omljud af **a.** Men det är äfven möjligt. att grundordet utgöres af det i afljudsförhållande till **alm** stående sv. dial. **älm,** da. **ælm,** mnt. **elm,** fht. o. mht. **elm(boum)**; jfr fht. flod- ock ortnamnet **Elmaha** (Förstem. 2: 467), sv. ortnamn såsom **Älmhult** o. a. Dylika bildningar (utan omljud) äro t. ex. fsv. **Mælir,** fno. ***Aspir;** sannolikt äfven **Bärkaren** (se närmare afd. II, s. 13). Emellertid finnas flera andra möjligheter att förklara namnet. Särskilt bör tagas i öfvervägande, huruvida ej namnet innehåller en obruten form till **Jälmaren** (fsv. **Iælme**) : isl. **jalmr** 'buller, stoj'. Detta sjönamn är en gammal **n**-stam, som kunde förhålla sig till **Älmaren,** fsv. ***Ælmir,** isl. ***Elmer** liksom t. ex. **Bjärken** till **Barkern,** om nämligen detta namn hör till **björk** ock ej till **bark,** eller som **Ältan** till **Ältaren** ock fno. fjordnamnen **Beði** till **Beðir.** — Kanske bör man för öfrigt erinra om **Almaån** Skå. (Falkm. s. 206) samt möjligen äfven om ty. flodnamnet **Alme**[1].

Älmten.

1) **äl³mten²** l. enligt annan uppgift **äl⁴mten** (**Elmten** GS 3 Ö 38; **Emten** Hermelin 1818) Fagerhults sn, Hanbörds hd Klm.

2) (Cræelius ss. 129, 134 [1774]) Misterhults sn, Tunaläns hd Klm.; enligt C. å hemmanet Baggetorps ägor; mig för öfrigt obekant.

3) **äl⁴mten** (Rääf 5: 12, GS 3 Ö 35) Torpa o. Malexanders sn, Ydre hd Ög.

Samma stam ingår i **Älmtasjön** (GS 2 Ö 40) Asarums sn, Bräkne hd Blek., som enligt uppgift uttalas **äl³mtaʃön²**. Nam-

---

[1]) Jfr Much ZfdA 41: 105.

net å den vid sjön liggande gården **Älmta** tyder på att sjön i äldre tider hetat **Älmten**, fsv. ***Älmte**; jfr **Näkna** : sjönamnet **Näknen**, **Rägna** : **Rägnaren**, **Veckla** : **Veckeln**, **Vira** : **Viren**, m. fl. Vidare erinras om **Ämtsjön** (GS 3 Ö 40) Lösens sn, Östra hd Blek. Vid sjön ligga gårdarna **Älmteryd** ock **Älmtemåla**. Detta senare namn skrifves år 1671 **Elmbtemåhle**, ock sjön kallas samma år **Elmbtemåhlesjö**[1]. Gårdnamnen tala för att äfven denna sjö älst hetat **Älmten**. Med afseende på formen **Ämtsjön** erinras om **Älmten** 1, af HERMELIN skrifvet **Emten** (jfr **Ämten**). Ett vattendragsnamn ingår säkerligen i fsv. **Ælmthawærka gar** (d. v. s. gård), Långemåla sn, Hanbörds hd Klm, så skrifvet år 1500 enl. Vadst. kl. jordeb. s. 139, där det omtalas, att klostret af gården erhåller »1 timber aal». Ett ännu säkrare fall är **Ælmtrar tiorn**, omnämnt i det bekanta svensk-norska gränsdokumentet från o. 1270[2]. Med afseende på **r** jfr **Ältrasjön** under **Älten**. För öfrigt må af gårdnamn anföras **Elmterijd** (1561)[3] Sunnerbo hd Smål.

Det är höjt öfver allt tvifvel, att dessa namn på det närmaste höra tillsammans med sjönamnen ***Äften**, **Älften**, **Ältan**, **Ältaren**, **Älten** ock **Örten**; jfr äfven **Ämten**. De utgå samtliga från en fsv. stam **ælft-**, **ælpt-**, motsvarande isl. **ǫlptr** f. 'svan'[4], fht. **elbiz**, ty. (dial.) **elbs**. Isl. **alpt** f. ds. reflekteras af sjönamnet **Alten**, isl. **ǫlpt** af **Örten**, härjed. **Orten**. Som under dessa ord nämnts, finnes äfven i Norge ett synnerligen stort antal namn på **Alt-**, **Art-**, **Eft-**, **Elt-**, **Emt-**, **Ert-**, som innehålla samma ord.

Ältan.

1) **äl³tan²** (Hermelin 1802, GS 6 Ö 31) delvis inom Lohärads sn, Lyhundra hd Uppl.

2) Samma namn har utan tvifvel burits af den lilla **Ältsjön** (Tham Sthm s. 236, GS 6 Ö 30) Söderby-Karls sn, Lyhundra hd Uppl., på gränsen till Väddö o. Häfverö skeppslag. Detta framgår nämligen af gårdnamnet **Ältan**, hvilket förhåller sig till ett sjönamn ***Ältan** som **Aglan** till **Aglan**, **Ogan** till **Ogan**, **Ådran** till **Ådran** m. fl. m. fl.

---

[1]) Fagerlund Lösens o. Augrums s:nar s. 75.

[2]) NGL 2: 488. [3]) Sv. riksdagsakter I, s. 27 (1561).

[4]) Etymologiskt = holl. **elft**, **alft** 'weissfisch' Franck Et. wdb. s. 232.

Sjönamnet **Ältan** förhåller sig till **Älten** som de likaledes uppländska **Lyan** till **Lyen**, **Skiran** till **Skiren**. Fsv. ***Älpte** betyder egentligen 'svansjön', hvarom se närmare under **Älmten**, **Älten**. I fråga om ljudutvecklingen jfr no. **Salten** ← en fno. stam **Salpt-**, hvarom Rygh Stud. s. 47. Med afseende på formen se äfven **Ältaren**.

Ältaren **äl³tar²n** (SGU 17: 11, GS 4 Ö 33), liten, nu nästan urtappad sjö i Dunkers sn, Villåttinge hd Sdml. Med afseende på såväl stamord som afledning är namnet närmast jämförligt med det af Rygh NG 1: 116 anförda fno. sjönamnet ***Elptir**, no. **Ørteren**. Den fsv. formen har alltså varit ***Älptir**, hvilket förhåller sig till fsv. ***Älpte** (se **Ältan**) som fsv. ***Bringir** till ***Bringe** (se **Bringen**) = **Bärkern** till **Bjärken** eller som fno. fjordnamnet **Beðir** till **Beði** o. s. v. Betydelsen är 'svansjön' (se **Älmten**). Anledningen till namnet är här snarast sjöns svanlika form; ett namn ***Älptir** kan emellertid äfven betyda 'sjön där svanar uppehålla sig'. Jfr **Getaren** ← fsv. ***Gētir** 'getsjön'. Beträffande afledningen må anmärkas, att sjön omgifves af sjöar, hvilkas namn hafva samma afledning, såsom **Henaren, Malsnaren, Rönnaren, Valnaren, Visnaren.** Slutligen påpekar jag, att i Norge finnes ett analogt bildat ock nära besläktat önamn **Alteren** (se K. Rygh nHist. tidsskr. 1: 76).

Älten (skrifves ofta **Elten**).

1) **äl⁴ten?** (GS 3 Ö 40) Ronneby sn(?), Medelstads hd, strax öster om Backaryds sn Blek.

2) **äl⁴ten?** (GS 3 Ö 40) Tvings sn, Medelstads hd Blek.

3 o. 4) **äl⁴ten? (Elten, Ö. Elten** GS 3 Ö 40) Sillhöfda kapellförsamling, Medelstads hd Blek.

5) **äl⁴ten** l. enligt annan uppgift **äl³ten²** (GS 3 Ö 39) i samma sn som föreg. nära gränsen till Långasjö sn, Smål. : **Ältamåla.** Denna form talar snarast för ett fsv. ***Älpte**; jfr nedan.

6) **äl⁴ten (Elften, Älften** GS 3 Ö 39) S. Sandsjö sn, Konga hd Smål.

7) **äl³ten²** (*ältn̥*)[1] (GS 6 Ö 31) Kulla sn, Åkers skeppsl. Uppl.

---

[1]) Den sjö, hvars namn denna uttalsuppgift åsyftar, skulle enligt meddelande vara belägen i Almunge sn. Emellertid torde denna senare uppgift bero på ett misstag af min meddelare.

Dessa namn böra sammanhållas med **Ältasjön** (GS 1 Ö 39, 5 Ö 32) samt **Ältrasjön**[1] (3 Ö 40). Att **Ältasjön** å GS 5 Ö 32 (i Brännkyrka sn) burit ett osammansatt namn, framgår af namnet å den vid sjön liggande gården **Älta**; jfr **Veckla** : **Veckeln**, **Vira** : **Viren** o. s. v. **Ältasjön** : **Älten** = **Älmtasjön** : **Älmten** = **Altasjön** : **Alten**. Samtliga dessa sammansatta sjönamn kunna utgå från ett enkelt fsv. ***Älpte**. Vidare erinras om no. älfnamnet **Elta**, hvaraf **Eltdalen**, af Rygh NG 3: 337 fört till fno. **elptr** 'svan'. Om icke ombildningar af ett eller annat slag ägt rum, har man att ansätta dels ett fsv. ***Älpter** (= **äl**[4]**ten**) ock dels ett fsv. ***Älpte** (= **äl**[3]**ten**[2] [2]). Det senare namnet, som synes ligga till grund för **Älten** 5 ock 7[3], är etymologiskt identiskt med **Ältan** (jfr **Älmten**) ock betyder 'svansjön'; det förra kan på nsv. återges med »Svanen». För att namnen förlorat ett interkonsonantiskt **p** eller **f**, talar äfven i sin mån den säkerligen ålderdomligare skrifningen **Elften**, **Älften** (se 6). — Slutligen må nämnas, att **Äftsjön** (GS 1 V 38 Hall.)[4] : **Äfshult**[4], **Äften**[4] säkerligen bör föras till den här ofvan behandlade sjönamnsgruppen. Gårdnamnet **Äften** visar hän på ett enkelt sjönamn, hvilket — att dömma af **Äfshult** — måste ha varit en maskulin **a**-stam, fsv. ***Älpter**, eller **i̯a**-stam, fsv. ***Älptir** (se **Ältaren**). Ett ***Älpte** hade gifvit **Äftahult** eller **Äfthult**. Med afseende på ljudutvecklingen jfr no. gårdnamnet **Eftang** ← fno. **Ælftangr** (Rygh Stud. s. 70). — Se för öfrigt **Alten**, **Älmten**, **Örten**.

Fsv. ***Äma** har varit namn på den å, som nu enligt mina tryckta källor kallas **Emmaån** Lerbäcks sn, Kumla hd Nke, ock som återfinnes i gårdnamnet **Emme**, år 1346 skrifvet **æmo** (SD 5: 593), vid åns utflöde i Storsjön. Namnet är en omljudd växelform ***Āmi̯ōn** till det likaledes inom socknen förekommande fsv. **Āma** (se **Åmmelången**), af **ām-** 'dimma o. d.'

Namnet får sålunda ej, såsom under **Emmern** (afd. I, s. 108) skett, förbindas med den likbetydande stammen **ēm-** i

---

[1]) Med afseende på **r** jfr **Ælmtrar tiorn** under **Älmten**.

[2]) **Ältamåla** kan naturligtvis äfven utgå från ett ***Älptarmala**, men i så fall är icke första leden något sjönamn. Ett feminint **ælpt** ger nämligen i maskulint sjönamn ***Älpter**, gen. ***Älpts**; jfr **Äfshult** nedan ock öfversikten (II, s. 45).

[3]) Jfr **Ältamåla**.

[4]) Å kartan skrifvet **Eftsjön**, **Efshult**, **Eften**.

Åmån, fsv. **Ēm**. Egendomligt nog står emellertid vår å i förbindelse med ett vattendrag, hvars namn — på grund af äldre former — synes böra härledas ur detta **ēm**, nämligen **Emmaån** i Bo sn Nke ock Hällestads sn Ög., hvilken jag under **Emmern** på sätt ock vis med fog betecknat som en annan å än den nyss nämnda. Det tycks nämligen vara denna å som i Erik XIV:s nämnda dombok s. 88 åsyftas med namnet **Ema(qvarn)** 1563, jfr gårdnamnet **Emma** i Bo sn.

Ämmen[1] (GS 2 Ö 33), liten sjö i Snaflunda sn, Sundbo hd Nke. Namnet innehåller knappast, såsom under **Emmern** antagits, stammen **ēm-** i **ēmber** 'dimma', utan snarare den under **Ämmelången** omtalade **ām-**; jfr t. ex. de från grannsocknen Lerbäck uppvisade fsv. älfnamnen **Āma** ock **Äma**.

Ämmern **äm⁴mern** (**Ämmern** Broocman 2: 41 [1760], Hermelin 1810, GS 3 Ö 35; **Ämmarn** Broocman 2: 46 [1760]; **Ommern** Lotter c. 1750, säkerligen tryckfel), lång, smal sjö i Kättilstads sn, Kinds hd Ög. Namnet har under **Emmern** härletts ur ett fsv. ***Ember**, isl. ***Eimr**, af fsv. **ēmber** m. 'dimma'. Jag är emellertid nu snarast böjd att äfven här se akcentförskjutning ock utgå från ett fsv. ***Ämir**, afledning af den nyss (under **Ämmen**) omnämnda stam **ām-** i sv. dial. **åmme** m. 'ånga, imma', som utförligt omtalas under **Ämmelången** ock som äfven ingår i det där omtalade fsv. älfnamnet **Āma**.

Fsv. ***Ämp(n)ir**. Efter allt att dömma är, synes mig, den första leden i det bekanta fsv. slottsnamnet **Æmpnisholm** ett sjö- eller viknamn. Det omnämnes bl. a. år 1393 (**Æmpnisholm**) ock 1400 (**Emnisholm**)[2], ock slottet var enligt Styffe Un.₂ s. 183 (i noten) troligen beläget vid gården **Ämm**, som ligger vid Åmåns utlopp i Östersjön i Mönsterås sn, Stranda hd Klm. eller åtminstone vid Åmån. Namnet är en afledning af fsv. **Em**, Åmån; i fråga om sjönamn o. d., som medelst suffixet **-nir** afletts af älfnamn, se utförligare under afd. II, s. 19. Om härledningen af **Em**, Åmån, se **Emmern**.

Ämten (i regel skrifvet **Emten**, hvilken stafning här ej citerats).

1) **äm⁴ten** (enl. uppgift) Kråksmåla sn, Hanbörds hd Klm.

---

1) Uttalet är mig obekant.

2) SRP nr 2689, Styffe Un.₂ s. 183 not 4.

2) **äm^{4}ten** (GS 3 Ö 36) Hycklinge sn, Kinds hd Ög.

3) **äm^{3}ten^2** (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) Locknevi sn, S. Tjusts hd Klm. : **Ämte.** Att dömma af gårdnamnen **Ytterhult, Ytterbo** har sjön äfven burit namnet **Yttern.**

4) **Öfre, äm^{3}ten^2?** (GS 4 Ö 36) i samma sn : **Ämtebo.**

5) **äm^{3}ten^2** (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) Dalhems sn, N. Tjusts hd Klm. : **Ämtöholm,** hos HERMELIN skrifvet **Emteholm.** Denna gård skrifves år 1379 **Æmta** (SRP nr 1455), 1383 **Æmpta** (SRP nr 1938) ock 1411 **Amto** (SD NS 2: 397).

6) **äm^{3}ten^2** (GS 1 Ö 35) Äggby o. Öglunda s:nar, Valle hd Vg.

7)[1] (Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) mellan Kättilstads sn, Kinds hd, o. Åtvids sn, Bankekinds hd Ög. : **Ämtenäs.**

8) **äm^{4}ten** (Hermelin 1810, GS 4 Ö 35) Gusums sn, Hammarkinds hd Ög. : **Ämtöholm.**

9) **äm^{4}ten** (GS 4 Ö 35) Ö. Ryds sn, Skärkinds hd Ög.

10)[1] (GS 4 Ö 35) Gärdserums sn, N. Tjusts hd Klm.

11—13) **äm^{4}ten** (**St., S., V. Emten** GS 2 Ö 34) Tivedens sn, Vadsbo hd Vg. : **Ämtetorp.**

14) **äm^{4}ten** (Hermelin 1810, GS 3 Ö 34) Hällestads sn, Finspånga läns hd Ög.

15) **äm^{4}ten** (GS 3 Ö 34) d:o.

16) **äm^{4}ten** (Lex. 7: 47 samt enl. uppgift) Tjällmo sn, Finspånga läns hd Ög. : **Ämta.**

17) **äm^{4}ten** (GS 4 Ö 34) Simonstorps sn, Bråbo hd Ög.

18) **äm^{4}ten** (Fernow s. 18 [1773] samt enl. uppgift) Visnums sn, Visnums hd Vrml.; å GS 2 Ö 33 kallad **Ämtsjön.**

19) **Norra, Mellersta** o. **Södra, äm^{3}ten^2** (*æmtn̥*) (M. Dahl Carlsk. Sockn 1779[2], GS 2 Ö 33 o. 32) åtminstone delvis inom Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml.

20) **äm^{3}ten^2** (*æ̀m̥tn̥'*) (Lotter c. 1750, GS 1 Ö 32, 2 Ö 32), icke obetydlig sjö i Lungsunds sn, Filipstads bärgsl. Vrml. : **Ämterud.**

21) Nordväst om Lungsunds sn finnes enl. uppgift en annan sjö med samma namn; närmare detaljer äro mig obekanta.

22) **äm^{3}ten^2?** (GS 2 Ö 32) Bjurtjärns sn, Karlskoga bärgsl. Vrml. : **Ämterud, Ämtheden, Ämtefalla, Ämten,** väl samma

[1]) Uppgift om uttalet har ej erhållits.
[2]) Norsk. ark. 2: 406.

gård som år 1642 skrifves **Empter**[1]. **Ämterud** ock **Ämtefalla** ligga rätt långt från sjön, men denna har i äldre tider tydligen haft mycket större utsträckning än nu.

23)[2] (Hermelin 1803, GS 2 Ö 32) Nora sn, Nora bärgsl. Vstml. : **Ämtaboda.**

24) **Stora** o. **Lilla, äm⁴ten** (GS 1 V 31, Cederström Vrml. fiskev. nr 1422) Eda sn, Jösse hd Vrml. : **Ämterud.**

25)[2] (Hermelin 1808, GS 1 V 31) Gunnarskogs sn, Jösse hd Vrml. : **Ämtenäs.**

26)[2] (GS 2 Ö 31) Grythytte sn o. bärgsl. Vstml.

27)[2] (GS 3 Ö 31) Skinnskattebärgs sn o. bärgsl. Vstml.

28) **äm⁴ten** (enl. uppgift) Ekshärads sn, Älfdals hd Vrml.

För öfrigt nämner jag i detta sammanhang: **Ämtsjön** (GS 3 Ö 40) : **Älmteryd, Älmtemåla**[3] Lösens sn, Östra hd Blek., vidare **Ämthyttesjön** (GS 3 Ö 31) : **Ämthyttan** Skinnskattebärgs sn Vstml., **Ämtervatten** (GS 1 V 36) Östads sn, Ale hd Vg., **Ämtvikssjöarna** (GS 4 Ö 33) : **Ämtvik,** vrml. älfnamnet **Ämtan** (Fernow s. 11 [1773]), om hvilket senare mera nedan.

Det är tydligt, att i några, men ingalunda alla fall den här afhandlade stammen **Ämt-** utgår från ett **Älmt-** ock sålunda bör sammanställas med sjönamnet **Älmten,** hvilket innehåller fsv. '**ælpt-** 'svan', isl. **elptr** ock sålunda icke får skiljas från **Älten** o. s. v. Det bästa beviset härför är **Ämtsjön** (GS 3 Ö 40), vid denna ligger en gård, hvars namn år 1671 skrefs **Elmbtemåhle**; jfr t. ex. nsv. **Ämterud** = fno. **Ælftruð**[4] ock se närmare **Älmten.** Man kunde äfven erinra därom, att **Älmten** 1 af HERMELIN skrifves **Emten** samt att i no. åtskilliga med **ęlptr** sammansatta ortnamn nu innehålla en stam **Emt-**[5].

Men säkert tycks vara, att icke alla hithörande namn så böra förklaras. I första rummet framhåller jag det fsv. gårdnamnet **Æm(p)ta,** som bildats af **Ämten** 5. Vidare må påpekas, att det vrml. sockennamnet **Ämtervik** tydligen har sitt ursprung i den gamla benämningen å den vik, där älfven **Ämtan** infaller[6]. Men detta namn skrifves år 1397 **Emptervik**[7] ←

[1]) Norsk. ark. 2: 775.
[2]) Uppgift om uttalet har ej erhållits.
[3]) Se närmare under **Älmten.**
[4]) Nor. Aisl. gr.₃ s. 153.
[5]) Rygh NG Indl. s. 49.
[6]) Jfr Fernow s. 299.
[7]) Styffe Un.₂ s. 152.

äldre **Ämptarvik** : älfnamn ***Äm(p)t,** gen. ***Ämptar;** ock det kan icke antagas, att ett **ælpt** redan vid denna tid utvecklats till **æmt.** Än vidare synes det i HSH 29: 80 (1554) anförda **Emteooss** förutsätta ett härmed samhörigt vattendragsnamn. Häraf framgår, att en del af vattendragsnamnen på **Ämt-** icke utgå från ett äldre **Älpt** → **Älmt,** ock det är t. o. m. troligt, att de flästa tillhöra denna grupp. Stammen kan vara **ëmt-, ëmat-, amt-, am(x)t-** m. m. Ej häller kan det bestämmas, om **t** tillhör grundordet eller är sjönamnsafledning såsom t. ex. i **Multen** 2. Hurusomhälst torde rotsläktskap bestå med no. **ama** 'drifva m. m.', sskr. **amas** 'andrang, ungestüm m. m.', i afljudsförhållande till fht. **emiz, emaz** 'flitig', isl. folkslagsnamnet **Iamtr** o. s. v.[1] I öfrigt anbefalles detta intressanta namn i namnforskares ock etymologers åtanke. Jfr **Jämtaren** (← **i Ämtaren?**). — Namnet synes, att dömma af gårdnamnen, i fsv. tid i allmänhet ha varit en **n**-stam.

Ängaren (**Endgarn** Broocman 2: 310 [1760]; **Ängarn** Widegren 2: 3 [1818], Tham Link. ss. 40, 728) V. Husby sn, Hammarkinds hd Ög., äfven[2] — ock numera uteslutande — kallad **Venasjön : Vena** (vanligen skrifvet **Hvena**). Namnet är väl identiskt med det no. sjönamnet **Engeren,** hvilket omtalas af Rygh NG 3: 367. Åtminstone den svenska sjöns nuvarande form ger anledning till den förmodan, att namnet afletts af stammen **ang-** 'trång' i isl. **ǫngr, øngr,** got. **aggwus,** fht. **engi** o. s. v., hvilken möjligen också uppträder i **Ångsjön** samt — med annat afljud — i **Yngaren.** Bildningen vore fullt identisk med den i fsv. **Brængir** (se **Brängen**), ***Bællir** (se **Bällen**), **Lyghnir** (se **Lygnern**), ***Læghir** (se **Lägern**), fno. **Lýsir** o. s. v. — Mindre sannolikt, men lika fullt väl möjligt är, att i sjönamnet sv. **äng,** fsv. **æng,** isl. **eng** f. 'pratum' ingår. Detta ord föreligger säkert i åtminstone de flästa af följande namn: **Ängsjön**[3], **Ängtjärn**[4] samt kanske också i det jtl. sjönamnet **Änjan,** hvilket enl. upp-

[1]) Om denna ordgrupp se närmare Persson Wz. s. 147, Nor. Urg. lautl. s. 52, Hellqu. Ark. 14: 5 ock där citerad litteratur.

[2]) Redan på BROOCMANS tid.

[3]) GS 1 V 38, 1 Ö 37 2 ggr, 4 Ö 36, 1 V 35, 2 Ö 32, 1 V 31, 3 Ö 31.

[4]) GS 1 V 32 2 ggr, 2 V 32, 2 Ö 31 2 ggr.

gift motsvarar ett riksspråkligt **ängarna** l. ***ängorna**. Jfr hvad af Modin Sv. lm. XIX. 2: 243 yttras om det härjedalska sjönamnet **Ängersjön**. I fråga om betydelsen bör **Vångaren** jämföras. Se äfven följande namn.

Ängen (Hermelin 1808), lång, smal sjö i Gräsmarks sn, Fryksdals hd Vrml. : **Ängen**. Sjön tycks nu kallas **Ängsjön** (GS 1 V 31). Med afseende på tydningen föreligga samma möjligheter som i fråga om **Ängarn**.

Änten.

1) **än⁴ten** l. enligt annan uppgift **än³ten²** (Hermelin 1818 [E-], GS 3 Ö 37), liten sjö i Målilla sn, Aspelands hd Klm. : **Äntsebo**.

2)[1] (Grau s. 507 [1754], GS 3 Ö 31[2]), liten sjö i Gunnilbo sn, Skinnskattebärgs bärgsl. Vstml.

Namnet är möjligen en omljudsform till **Anten**.

Ärfven, Stora o. **Lilla**, numera **Storärfven** **sto³rär²ven** ock **Lillärfven** **lil³lär²ven** (**Örven** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Hermelin 1808; **Erven** Lex. 2: 85, **Ärfven** GS 1 V 34) Dalskogs m. fl. s:nar, Nordals hd Dalsl. Namnet vill man gärna sammanhålla med det namn, antagligen ***Erfir**, som en gång burits af den fjordarm i Vikebygd, Søndhordland, vid hvilken gårdarna **Erve** ock **Ervesvaag** äro belägna[3]. Båda vattendragen äro långa ock smala. Fno. ***Erfir** innehåller sannolikt en afledning af fsv. **arv** f., isl. **ǫr**, gen. **ǫrvar** f. 'pil', motsvarande ags. **earh** ock **arwe**, eng. **arrow**; jfr got. **arhwazna** ds. Namnet hade alltså afseende på formen ock vore i fråga om betydelsen närmast jämförligt med sjönamnen **Nälen, Spaden, Spiken, Spjuten, Svärden** o. a. Som emellertid i vårt sjönamn de älst uppträdande formerna ha **ö** i stammen, bör man hälst utgå från en stam **Ørv-**. Denna kunde direkt ha utvecklats ur ordet **arv** (**ǫr**) med bevarat **u**-omljud såsom sv. **öl**, da. **børn** o. s. v. I detta sammanhang erinras äfven det i Helgakv. Hund. omnämnda **Ǫrvasund** (se Bugge Helgedigtene, ss. 131, 189), öfversättning af

[1]) Om uttalet har ingen uppgift lemnats.

[2]) Dock är trycket här otydligt

[3]) Rygh Stud. s. 51. Rygh Elven. s. 43 anför det svenska sjönamnet i samband med no. **Ervedalsvand**, som med tvekan ställes till **erv** 'järf'.

Strêlasund, Stralsund. — Möjligt är dock äfven, att namnen äro besläktade med **Järfveln** ofvan.

Ärken, se **Järken.**

Ärr **är^{4}r** (**Err** Lotter c. 1750, Lignell Dal 1: 6; **Ärran** Tuneld s. 207 [1741]), icke obetydlig sjö i Fröskogs sn, Tössbo hd Dalsl., nu äfven kallad **Ärrsjön** (GS 1 V 33). Tillräckligt gamla former saknas, för att man med någon tillförsikt skulle våga att yttra sig om namnets härledning. Emellertid tillåter jag mig framkasta den tanken, att ordet innehåller en motsvarighet till ags. **eorre, yrre** 'vredgad' : germ. stam **erz-** i got. **airzeis,** fht. **irri** o. s. v.; jfr sskr. **irasyáti** 'vredgas, är illasinnad'. En snarlik betydelse uppträder i sjönamnen **Båfven, Drögen, Illern, Låkan, Trätten** o. s. v.

Samma sjönamn ingår väl äfven i **Erra mosse** Hisna sn Vg. (Lindskog 5: 282).

Ärtingen l. **Artingen** **är^{3}tigen^2** (**a-**).

1) (**Artingen** Lindskog 5: 315 [1816]; **Ärtingen** GS 1 V 36) Fröstads, Bredareds m. fl. s:nar, Vedens hd Vg. : **Arta.** Sjön har djupt, rent ock klart vatten samt vackra, bärgiga stränder.

2) *aṭıgən* med akc. 2 (Tuneld s. 207 [1741, med **E-**], Hermelin 1808, GS 1 V 33) Ärtemarks sn, Vedbo hd Dalsl.

En ledning vid behandlingen af detta namn gifva oss de bevarade gamla formerna af sockennamnet **Ärtemark.** Att nämligen detta etymologiskt sammanhänger med **Ärtingen** 2, är höjt öfver allt tvifvel. Jfr af öfriga analoga fall de likaledes i Dalsl. förekommande sjönamnen **Töcken : Töcksmark,** vidare **Edslan : Edsleskog, Ånimmen : Ånimskog, Östen : Östevallskog. Ärtemark** skrifves år 1334 **Aretamarkh,** år 1531 **Artamark.** Efter vanliga analogier ingår i första leden genitivstammen af sjöns gamla namn. Afledningen **-ing** har sålunda tilllagts i senare tid såsom i sjönamnen **Hissingen, Ripplingen, Vinningen, Yxningen** m. fl. samt — efter hvad det synes — äfven i **Ärtingen** 1 (se ofvan). Om den ofvan angifna namnformen från 1334 är riktig, skulle alltså sjön ha hetat ***Areti** l. dyl. Detta namn gör emellertid med sin mellanvokal ett allt annat än svenskt intryck. Jag antager, att här föreligger ett lånord, motsvarande fsax. **arut,** fht. **aruz, erezi** 'brons,

koppar' (ty. **erz**), hvilket äfven[1] ingår i sv. **örtug**, isl. **ørtog**, fgutn. **ertaug**. Detta ord är självt ett germanskt lånord, om hvilket för öfrigt hänvisas till Kluge Et. wb.$_6$, Schrader Reallex. under **erz**. Mitt antagande stödes i någon mån däraf, att det fhty. ordet uppträder i flera ortnamn såsom **Aruzzapah, Arizperch, Erizzebruccun, Arezgrefte**[2]. Om anledningen till namnet har jag intet att meddela, men erinrar om ock hänvisar till **Erlången, Järken, Järnlunden, Malmen** samt de under **Kopparen** omtalade sjönamnen **Koppartjärn**.

Om **Ärtingen** 1 bör förklaras på samma sätt, kan ej afgöras. Det är närmast aflett af stammen i gårdnamnet **Arta**, som ju självt kan innehålla ett sjönamn utan denna afledning (jfr **Loka : Loken, Vira : Viren** o. s. v.) ock möjligen utgår från ett äldre ***Alpta** (: **alpt** 'svan').

I några sjönamn synes sv. **ärt(a)**, fsv. **ært** ingå, nämligen i **Ärtasjön** (GS 1 V 36), **Ärttjärn** (1 V 37), båda i Vg. Dock kan här föreligga samma utveckling af en stam **ælpt-**, som ingår i no. **Ertwik** af äldre **Ærtwiik** jämte **Eltwig**[3] ock väl äfven i sjönamnet **Ert** Aggershus. **Ärtesjön** vore sålunda identiskt med **Ältasjön** (se **Älten**), **Älmtasjön** (se **Älmten**), jfr **Altasjön** se **Alten** : isl. **ǫlpt**, fsv. **alpt**).

Äsen.

1) (GS 3 Ö 37) Virserums sn, Aspelands hd Klm. : **Äsjögle**. Sjön kallas emellertid icke **Äsen**, utan **Äsjön**.

2) i sammansättningen **Oppäsen** (jämte **Oppåsen**).

En sjö **Äsen** finnes äfven i Norns sn Dalarna (GS 3 O 30). Åtminstone **Oppäsen** synes vara en afledning af sv. **ås**, fsv. **ās**, isl. **áss**. På samma sätt har gården **Äs** i Julita sn Sdml. fått sitt namn af den ås, som enligt Tham Nyk. s. 336 stryker förbi gården. Det må också anmärkas, att **Äsen** 1 är belägen i det på bärgåsar rika **Aspelands** härad, hvilket i fsv. hette **Asboland** ock sålunda självt innehåller samma ord (»åsboarnas land»; jfr med afseende på bildningen **Ångermanland**, »ångermännens, vikmännens land» o. s. v.); dock finnes i sjöns omedelbara närhet ingen betydligare ås, men dess stränder äro delvis branta. Det

---

[1]) Lidén hos Nor. Aschw. gr. §§ 59,7, 62,2, 65,1; Pipping Gotl. stud. s. 127.

[2]) Förstem. 2: 104. [3]) Rygh NG 1: 169.

är i öfrigt möjligt, att **Äsen** 1 har ett helt annat ursprung än från sv. **ås**.

Äskiln **äs³kil²n** [1] (Grau s. 502 [1754]) Västanfors sn, Norbärgs bärgsl. Vstml.; å GS 3 Ö 31 kallad **Eskilsjön**. Då sjön är belägen i Vstml., där sådana sjönamn som **Asmund** ock **Ingfasten** uppträda, finnes intet skäl att betvifla, att namnet innehåller fsv. personnamnet **Äskil**. Snarast har det uppkommit genom ellips ur **Äskilsjön**.

Ätran, älfnamn, se **Ettern**.

Äxen, se **Äjen**.

Öbjörken **ö³björ²ken** l. (numera mindre ofta) **öj³björ²ken** (**Öjbjörken** Hermelin 1801, GS 3 Ö 31) mellan Åkerbo, Snäfringe o. Skinnskattebärgs h:der Vstml. Första leden är fsv. **Öia**, gen. pl. till **ø** (se **Öjaren**). I närheten ligga **Stora o. Lilla Björken, Fet-, Myrbjörken**. Om senare leden se **Björken**.

Öbälen, af allmogen uttalat »**öbäern**» (**Öbälen** GS 4 Ö 37) Hjorteds sn, S. Tjusts hd Klm. Sjön är omgifven af bärg ock skogsmark ock delvis ganska djup. Ungefär 5 kilom. från sjön ligger en mindre gård, **Bälö**, hvars namn väl sammanhänger med sjönamnet. Första leden är tydligen sv. **ö**, fsv. **ø**, isl. **øy**, hvilket ord är ytterst vanligt i svenska sjönamn (se **Öjaren**). Endast en mindre ö finnes i sjön; men detta utgör intet hinder för att ordet ö ingår i namnet. Man har nämligen exempel på att sjöar med blott en enda ö eller holme kallats **Ösjön** l. dyl. Senare leden är svår att bestämma, då äldre former alldeles saknas. Det är sannolikt, att den har en betydelse analog med den, som uppträder i namnet å den närliggande **Skrikegallen**, ock alltså hör till den onomatopoetiska roten **bhel** i sv. dial. **bjäla** 'gråta, jämra sig o. s. v.', isl. **Beli** 'bölaren', hvaraf äfven sjönamnet **Bjälmen** är aflett. Jfr för öfrigt t. ex. **Galmaren, Jälmaren, Kärmen, Tjutingen, Vinen**. — I detta sammanhang må erinras om det fno. gårdnamnet **Bælis(h)eimr**, nu **Blesum**, hvars första led Rygh NG IV. 1: 71 lemnar oförklarad. Tillåta månne naturförhållandena att här antaga ett sjönamn ***Bælir**, motsvarande senare leden i **Öbälen**? Jfr **Blekhem** : fsv. sjönamnet ***Blēke** (se **Bleken** 2).

---

[1]) Uttalsuppgiften är ej fullt klar.

Fsv. **Öcrer,** se **Ökern.**

Ödevaten **ö³deva²ten** (GS 3 Ö 39), icke obetydlig sjö i Vissefjärda sn, S. Möre hd Klm. : **Ödevata, Ödevatsmåla.** Med afseende på senare leden, som betyder 'vattnet', se **Vata.** Förra leden innehåller fsv. **øþe,** sv. **öde,** eller sbst. **öþe** n. 'öde, förött tillstånd', motsvarande isl. adj. **auðr,** got. **auþs** (l. **auþeis?**), fht. ōdi ock isl. sbst. **øyði,** fht. **ōdi.** Då Ödevaten ingalunda lider brist på öar, kan man knappast tolka namnet såsom betydande 'den på öar blottade, ödsliga sjön' l. dyl., utan snarare betyder det 'sjön borta i öde- eller vildmarken'. I alla händelser bör det sammanhållas med **Ödesjön** (GS 3 Ö 36 2 ggr) samt **Ödingen,** sannolikt äfven med **Önen** (← *__Øþn-__*); jfr **Örken, Östen.**

Ödingen **ö³digen²** [1] (Hermelin 1818, GS 4 Ö 36) Törnesfalla sn, S. Tjusts hd Klm. Sjön har många öar. Namnet bör tolkas som föreg. Med afseende på bildningen jfr **Grytingen, Vallingen** o. a.

Öfden **öv⁴den** [2] (GS 2 Ö 39) V. Torsås sn, Allbo hd Smål. : **Öfverhult.** Att dömma af gårdnamnet är **d** af suffixal natur; jfr fsv. **Fyghþir,** nsv. **Alden, Tagden, Ygden.** Snarast ser det ut, som om här förelåge en yngre utvidgning af ett äldre sjönamn ***Øvir** l. dyl. För öfrigt är det i saknad af äldre former ytterst vanskligt att yttra sig om härledningen. Man kan tänka sig, att namnet bör sammanhållas med **Öfvern** ock där anförda sjönamn (: sv. adv. **öfver**) samt sålunda har afseende på läget. Å andra sidan är det möjligt, att i **Öfden, Öfvingen** isl. **øfr** 'hetsig, häftig, våldsam' ingår. I så fall kunde i viss mån **Leken, Svarfvaren, Svinnaren** jämföras.

Öfvergifvaren **ö³verji²varn** (**Örgifvaren** Lotter c. 1750, GS 3 Ö 34; **Örgäfvern** Landtm.-cont. charta öfv. Sdml.; **Örgifvern** Tham Link. s. 44) Risinge sn, Finspånga läns hd Ög. Namnet uppföres här på grund af den bestämda uppgiften, att det uttalas **ö³ver-,** ej **ö³r-.** Emellertid visa såväl de äldre formerna som en jämförelse med **Öregifven,** att man har att utgå från ett **Ör-,** ock det är sannolikt, att detta uttal ännu kvarlefver bland allmogen, ehuru min meddelare icke hade sig

---

[1]) Uttalas enligt uppgift icke **öingen.**

[2]) Enligt två uppgifter med akc. 1. Dock framgår det ej fullt säkert af dessa, om stamvokalen är kort eller lång.

något bekant därom. Då ett **Örgif-** uppträder i namnen på två i vitt skilda trakter belägna sjöar, är det troligt, att de båda sammansättningsledérna begreppsmässigt sammanhänga med hvarandra. Af denna anledning bör man kanske snarast akceptera den af Rygh NG 2: 291 framställda förklaringen af de båda svenska sjönamnen, enligt hvilken första leden vore en motsvarighet till isl. adj. **ǫrr** 'gifmild' ock betydelsen alltså 'den, som gifver rikligt fiske'. Annars ligger ju närmast till hands att härleda namnen från det **ör** 'grus o. s. v.', isl. **aurr,** som ingår i **Ören** ock där anförda namn, ock för denna härledning talar i sin mån formen **Öre-.** I senare leden kunde ingå ett ord med betydelsen 'gap, gapande; klyfta l. dyl.', i hvilket fall den vore att föra till isl. adj. **gífr** 'glupsk' (= ags. **gífre** 'glupsk')[1], hvaraf hund- ock jättinnenamnet **Gífr.** Hit hör väl äfven (med annat afljud) ty. **geifer** 'dregel', hvars ursprung Kluge Et. wb. anser vara dunkelt. Den germ. stammen **gīƀ-** förhåller sig sig till sv. **gipa** som t. ex. mht. **wîfen** 'svinga' till fht. mht. **wipf** 'rask rörelse'. Likbetydande ock på långt håll besläktade (: $\sqrt{}$ **ghi** 'gapa') vore alltså **Gillen, Gimmen, Ginningen;** jfr äfven **Gapen, Glupen, Gåpen, Klysan, Klämmingen** o. a.

Öfvermon ö³vermɷ²n (GS 1 V 37), liten sjö i Torestorps sn, Marks hd Vg. Om första leden se **Öfvern,** om den senare **Lermon.**

Öfvern kallas å GS 1 V 31 ock Cederström Vrml. fiskev. nr 1157 en liten sjö i Mangskogs sn, Jösse hd Vrml.; enl. C. skulle den också heta **Öfversjön.** Af allmogen benämnes emellertid sjön **Åvern,** å³ver²n (*ɑ̊vən*); det af C. angifna namnet **Öfversjön** lär icke användas. Strax bredvid i öster är **Baksjön** belägen. Det synes ligga närmast till hands att antaga, det namnet **Åvern** liksom **Baksjön** har afseende på läget: det skulle då vara aflett af stammen **of-** i fsv. (nsv.) **ovan,** fsax. **obar** o. s. v., fsv. **yver** 'öfver'; men jag vet ej, om målets ljudlagar tillåta denna härledning. Adv. **öfver** ingår i många svenska sjönamn, t. ex. **Öfvermon, Öfver-, Öfre-, Öfrasjön**[2], **Öfver-, Öfratjärn**[3],

[1]) Fjǫlsvinnsmál, Bugge se Norr. fkv. s. 345.

[2]) GS 1 V 38, 3 Ö 37, 3 Ö 35, 2 V 34, 3 Ö 34, 5 Ö 32, 1 Ö 31.

[3]) GS 1 Ö 32, 1 V 31 2 ggr, 3 Ö 31.

Öfragöl (GS 3 Ö 40). Jfr med afseende på betydelsen **Fjärsten, Melingen, Nedingen, Nästen, Uppsalen, Yttern.**

Öfvingen ö³vig²gen l. möjl. **ø³vigen²** (**Öflngen** Lotter c. 1750; **Öfvingen** Wieselgren 3: 263; **Öfringen** GS 2 Ö 38, Ny Smål. beskr. under **Asa**), icke obetydlig sjö i Hultsjö sn, Västra hd Smål., nära sjön **Myingen.** Beträffande härledningen gäller, hvad som sagts om sjönamnet **Öfden.** Dock är jag snarast böjd att sammanhålla namnet med sjönamnet **Nedingen,** i hvilket fall det syftar på läget ock innehåller en afledning af den stam **of-,** som ingår i fsv. **ovan, over,** isl. prep. **of** 'öfver' o. s. v. Den fsv. formen har i så fall lytt ***Yvinger.** Andra sjönamn med liknande betydelse äro **Melingen, Oppåsen, Utlången, Yttern.** Af utländska vattendragsnamn erinrar jag särskilt om fht. flodnamnet **Obringa,** Ptol. Ὄβριγγα, början af Öfre Rhen (Förstem. 2: 1426), hvilket är bildat af fht. **ubar** 'super' l. **obaro** 'superior' ock sålunda med afseende på både stam ock bildning kommer vårt sjönamn nära.

Öga-, Ögnatjärn, Ögsjön, se **Oxögat.**

Ögeln, se **Öjeln.**

Öjaren öj³jar²n.

1) (GS 2 Ö 38, Ny Smål. beskr. under **Söraby**) Tolgs ock Söraby s:nar, Norrvidinge hd Smål.; nu urtappad.

2) (**-[e]n** Broocman 2: 714 [1760], Hermelin 1810, GS 3 Ö 35) Malexanders sn, Göstrings hd Ög.

3) (Radloff 1: 172 [1804], GS 6 Ö 30), två mycket små sjöar i Hargs sn, Frösåkers hd Uppl.; ofta i plur. **Öjarna.**

En stor ock örik sjö vid namn **Öjaren** finnes äfven i Gästrikland mellan Ofvansjö ock Valbo s:nar. I Norge förekommer det etymologiskt identiska **Øieren.** Ett motsvarande sjönamn synes ingå i fsv. i **Øiarsbodhum** (SD 4: 390 fr. 1334), nu **Örsbo** i Skuttunge sn, Bälinge hd Uppl.; gården är belägen vid en myr. I så fall hade redan vid denna tid en **ja**-stam ***Ø(i)ir,** gen. ***Øiis** kunnat ombildas till ***Øiar** (med radikalt **r**); jfr **Hallarsø** (1440) : **Hallaren** ock se **Jälmaren, Mälaren.** Namnet, motsvarande ett isl. **Øyir**[1] ock etymologiskt identiskt med sjönamnet **Öjen,** är naturligtvis en afledning af sv. fsv. **ö,** isl. **øy** 'insula' ock syftar på att i sjöarna en eller flera öar förekomma; dock skola i **Öjaren**

---

[1]) Se t. ex. Rygh NG 2: 241.

3 (**Öjarna**) öar alldeles saknas. Hit höra för öfrigt sjönamnen **Öbjörken, Öbälen, Öje-** l. **Övättern, Ökalfven, Ölången,** vidare **Öja-, Öjesjön**[1], **Öasjön**[2], **Ösjön**[3], **Ötjärn**[4], fno. **Øyjavatn** (Rygh NG 2: 241). Ett **Öjungen** ingår sannolikt i sjönamnet **Vadjungen** (← *'Vad-öjungen*); jfr äfven **Yngen** 2, för hvilket namn man har anledning att utgå från ett äldre *'Öingen*, motsvarande det vanliga no. sjönamnet **Øingen,** eller med annan afledning **Øiangen.** I fråga om betydelsen erinras om sjönamnen **Holmen** ock där anförda namn.

Öjbjörken, se **Öbjörken.**

Öjeln öj³jel²n (**Yglen** Lotter c. 1750; **Ugglen** Hermelin 1818; **Ögeln** GS 3 Ö 37) Hässleby sn, S. Vedbo hd Smål. På grund af formväxlingen torde det vara föga lönande att söka efterforska namnets härledning. Om man utgår från den hos Lotter angifna formen, bör man sammanställa namnet med no. älfnamnet **Ygla**[5]. Det synes vara en afledning af ett adj. motsvarande isl. **ýgr** 'bister o. d.' eller något af de under **Ygden, Ygglingen** anförda orden. Jfr med afseende på betydelsen t. ex. **Illern, Låkan, Parsen.** Bildningen vore densamma som t. ex. i sjönamnen **Frillen, Hummeln** o. s. v. För öfrigt må nämnas, att i Norge finnes en sjö **Ögleren** Buskerud; vidare att en gård i Hvena sn, Aspelands hd Klm., år 1447 kallades **Ygelshulte**[6], enligt Vadst. kl. jordeb. s. 126 skulle härmed troligen gården **Älghult** åsyftas. Emellertid synes det mig ligga närmare att identifiera namnet med **Igelhult,** likaledes i Hvena sn, hvilken gård är belägen vid en liten sjö, hvars namn sålunda kunnat vara identiskt med det här behandlade. I så fall har man väl ock att hit föra fsv. **Yggelsthorp** (1357)[7], 1447 skrifvet **Yghelstorp**[8], nu **Öggestorp,** socken i Tveta hd Smål.

---

[1]) Med afseende på j-formen jfr ä.-nsv. ock sv. dial. **öjar** 'öar' samt t. ex. fsv. **Øyaby** (1331 enl. SD IV), nu **Öjaby** Smål. Namnet uppträder å GS 2 Ö 40 4 ggr, 1 Ö 39, 2 Ö 39, 3 Ö 38 2 ggr, 1 Ö 37, 1 V 36 2 ggr, 2 Ö 35, 4 Ö 35, 1 V 32.

[2]) GS 2 Ö 40, 2 Ö 36.

[3]) GS 3 Ö 40, 1 V 37 2 ggr, 4 Ö 37, 3 Ö 36 3 ggr, 2 Ö 35, 3 Ö 35, 2 Ö 34 : **Ösjö, Ösjönäs,** 1 V 32, 2 Ö 31, 3 Ö 31 : **Ösjötorp.**

[4]) GS 1 V 32, 2 Ö 32, 1 Ö 31, 3 Ö 31.

[5]) Rygh NG 3: 346, Elven. s. 302.

[6]) 1466 **Ygelhult,** 1480 **Yggilhult** ock 1500 **Öghilholt.**

[7]) Styffe Un.$_2$ s. 171. [8]) Vadst. kl. jordeb. s. 90.

Öjen öj⁴jen (Lotter c. 1750, GS 3 Ö 39), icke obetydlig sjö med många öar i Hofmantorps sn, Konga hd Smål. : **Öjerslycke.** Om detta gårdnamn är riktigt återgifvet, har sjön i äldre tider hetat ***Ø(i)ir,** ock namnet är sålunda etymologiskt identiskt med **Öjaren.** Den enstafvighetsakcent, som nu enligt uppgift tillkommer namnet, beror i alla händelser på yngre ombildning. — En sjö **Öjen** uppges af Tuneld III. 7: 80 (1792) äfven från Njurunda sn, Medelpad ock i Dipl. Dalek. Reg. från Dalarna; den senare synes dock i äldre tid ha kallats **Öyesiö.**

Öj-, Öjevättern, se **Övättern.**

Ökalfven ö³kal²ven (GS 3 Ö 39), liten sjö vid sydöstra ändan af sjön Nätterhöfden, Sillhöfda kapellförsamling, Medelstads hd Blek. Om förra leden se **Öjaren,** om den senare **Kalfven.**

Ökern (**öcrer,** hdskr. L: **Öker,** Q: **öcre** enl. Schlyt. VGL s. 291; **Ökeren** General Landkort öfv. Vg. o. 1688; **Ökern** Landtm.-cont. karta 1781, Schlyter VGL s. 570, Rydqv. SSL 2: 282), den sjö i Vings, Tvärreds ock Äspereds s:nar, Ås hd Vg., som nu kallas **Turken** ock **Tolken** (se **Tolken** 2).

Ett sjönamn **Ökren** från Bohuslän förekommer äfven å Burei karta »Gothia», aftryckt hos Blaeu 2: 29—30 (1663). Till ledning för kommande forskare har jag rörande det västgötska sjönamnet att meddela följande detaljer. Det är då att märka, att man icke alltför mycket bör förlita sig på hufvudhandskriftens former, då fråga är om sjönamnen. I flera fall är bevisligen hdskr. L att föredraga, så har denna den riktiga formen **Brængir,** hufvudhdskr. den omöjliga **brangiri** (se **Brängen**), hdskr. L ger oss namnet **Strwknæ,** där hufvudhdskr. anför ett likaledes orimligt **scryutui** (se **Stråken**). Jag är därför böjd att gifva det i L uppträdande **Öker** företrädet framför hufvudhdsk. **öcrer**[1]. Hvad detta namn, isl. ***Økir,** ***Øykir** eller ***Aukir,** betyder, återstår visserligen att söka utröna. Om en stam **Ök-** i svenska sjönamn se under **Oklången.** En stam **Auk-** är mig från no. eller isl. vattendragsnamn alldeles obekant. Man kunde emellertid tänka på sammanhang antingen med gr. αὐγή 'glans, stråle', hvarvid de under III, s. 75 anförda talrika betydelseparallellerna vore att jämföra, eller kanske snarare — då å germansk

---

[1]) I vissa fall har dock hufvudhdskr. utan tvifvel riktigare former, så **lyniendi** mot L:s **Linnændi;** se **Lonen.**

botten andra släktingar till detta ord icke äro uppvisade — med isl. **auka**, sv. **öka**, hvarvid **Växaren** kanske borde jämföras. Namnet skulle i så fall syfta på någon hos sjön förekommande benägenhet att vid vissa tider på året tilltaga i omfång ock kvantitet; jfr det under **Ymsen** refererade uttalandet af RYGH om no. vattendragsnamn, som kunna utgå från fno. **ýmiss**. — Därest **Økrer** är den äldre formen, böra med afseende på bildningen fno. fjordnamnen **Lygrir**, **Lykrir** (Rygh Stud. ss. 51, 58) ock fsv. ***Mukrir** (se **Möckeln**) jämföras. Skulle värkligen namnet vara rotbesläktat med αὐγή, stämde det med **Lygrir** ock **Lykrir** äfven i fråga om betydelsen (se **Lyren**).

Ölen l. Öln.

1) **ö⁴ln** (*ön*) (**Ölen** Hermelin 1803; **Öln** GS 2 Ö 34) Askersunds sn, Sundbo hd Nke.

2) **ö⁴ln** (*ø̣n*, **»örn»**[1]) l. **ö³len²**, säkerligen af allmogen uttalat med kakuminalt l (**Ööln** handl. fr. 1687[2]; **Öhln** Dahl Carlsskoga Sochn 1779[3]; **Ölen** Hermelin 1803, GS 2 Ö 33), lång ock smal sjö mellan Lekebärgs hd Nke ock Karlskoga bärgsl. Vrml. : **Ölsboda** l. **Ölsbo**, Nysunds sn Nke, år 1687 skrifvet **Ölseboda**[4].

3) Samma namn har äfven burits — ock bäres kanske ännu — af **Ölsjön** (GS 4 Ö 32), liten sjö i Husby sn, Ö. Rekarnes hd Sdml.; jfr nämligen namnet å den vid sjön liggande gården **Öln**.

För öfrigt erinras om **Ölsjön** (GS 4 Ö 32, 3 Ö 31 Vstml.). Från Norge (Kristians amt) omtalar Rygh NG IV. 1: 102 en älf **Øla** (med tjockt l ock akc. 2). Jag anser mig ha goda skäl för det antagandet, att man har att utgå från ett fsv. sjönamn ***Ylir**. Att här **i̯a**-stam förelegat, framgår nämligen genom en kombination af den hos **Ölen** 2 uppvisade tvåstafvighetsakcenten ock det i **Ölsboda** uppträdande **s**.

Detta ***Ylir** vore man frestad att äfvenledes söka i första delen af sockennamnet **Ölsremma**, hvilket år 1540 skrifves **Ylisrem**[5], Kinds hd Vg. På grund af formen har man all anledning att

[1]) Med dessa båda uppgifter åsyftas naturligtvis alldeles samma uttal.

[2]) Aftryckt i Norask. ark. 1: 602. [3]) Norask. ark. 2: 403.

[4]) Norask. ark. 1: 600. [5]) Styffe Un.₂ s. 109.

här förmoda ett sjönamn. Namnet skulle då ha syftat på en af de sjöar, resp. den betydande sjö, hvaraf nu **Trehörningen** ock **Elsabosjön** äro lemningar, ock om hvars gränser i äldre tider man kan göra sig en föreställning genom att studera GS 1 Ö 38—36. Med afseende på senare leden må jämföras **Å-** ock **Ekeremma** i resp. Ölsremma ock Ljungarps s:nar : fno. **rimi** m. 'bärgsrygg' o. d., ingående i no. ortnamn[1], sv. dial. **rem** m. 'sandås' Jtl. Rz (se om hithörande ord utförligt under **Remmen**). Emellertid blir denna kombination mycket osäker på grund af den ännu äldre formen **Ylvisrym** (1351)[2]. Jag har emellertid uppehållit mig vid dessa fakta, därför att de under alla omständigheter tyda på ett gammalt sjönamn, vare sig nu detta lytt ***Ylir** eller ***Ylvir** (se **Ulfven**).

Namnet ***Ylir** bör antagligen snarast föras till isl. **ylr,** gen. **yljar** m. 'värme', no. **yl** 'värme, varm luft', på östlandet 'dimma, ånga o. d.' Det är sannolikt nära besläktat med **Öljaren** (se närmare detta ord). Ljudutvecklingen är densamma som i fsv. **fyl** → sv. **föl,** fsv. **dylia** → sv. **dölja** o. s. v. Med afseende på betydelsen 'varm' må jämföras **Heten, Lyen, Värmeln** ock där anförda namn.

Öljaren **öl³jaren²** (**Öljar**[e]**n** Tuneld s. 58 (1741), Hermelin 1804, GS 3 Ö 33; **Ölgarn** Landtm.-cont. charta öfv. Sdml. 1751; **Öljan** Hårleman Dagb. 2: 217 [1751]), stor sjö i Österåkers o. Julita s:nar, Oppunda hd Sdml. Sjöns natur skildras af Törneros Bref 1: 359 f. (1840), Tham Nyk. s. 336. Namnet har snarast uppkommit på följande sätt. Fsv. formen har lytt ***Yli,** gen. ***Ylia.** Den oblika kasus har segrat som i **Gäfjan, Iljan** m. fl. m. fl. Ett ur ***Ylia** utvecklat **Ölja(n),** anfört af Hårleman ofvan, har ombildats till **Öljaren** genom anslutning till namnet å den i sjöns omedelbara närhet liggande större **Jälmaren.** På samma sätt synas **Följaren** ock **Myssjaren** utgå från ***Fyli, *Mysi.** Om dylik ombildning af afledning se t. ex. **Arken** ~ **Virken, Kåxten** ~ **Risten.** Fsv. ***Yli** förhåller sig till ***Ylir** (se **Ölen**) som t. ex. fsv. ***Älpte** (= **Ältan**) till ***Älptir** (= **Ältaren**) eller fno. **Øyi** till **Øyir** (se **Öjaren**) m. fl. Besläktat är möjligen det i afd. II mom. 14 omtalade älfnamn, som ingår i fsv. **Ylmahærad,** nu **Ölmeälfven** Vrml. Detta bör dock kanske förbindas med isl. **olmr** 'rasande'.

---

[1]) Rygh NG Indl. s. 70. [2]) Styffe Un.₂ s. 109.

Mindre sannolikt är, att **Öljaren** utgår från ett fsv. ***Ylghir**; jfr det isl. mytiska älfnamnet **Ylgr**[1]. — O. v. Dalin Sv. r. hist. 1: 94 antager, att namnet uppkommit ur ett **Ö-Lögaren**, en härledning som naturligtvis icke kräfver någon vederläggning. För den, som möjligen kunde tänka på sammanhang med namnet å den socken **Julita**, inom hvilken en del af sjön är belägen, må nämnas, att första leden i detta namn, fsv. **Iulata** (1314), liksom i andra med samma slutled[2] alltid är ett egennamn.

Ölkytan ö³ltjy²tan (**Ölkyttan** Cederström Vrml. fiskev. nr 1703) Stafnäs sn, Gillbärga hd Vrml.; å GS 1 V 32 kallad **Örkyttjärn**. Tjärnet är enl. Cederström anf. st. tillhåll för fiskarten alkufva, som i Vrml. bl. a. kallas **ölkytt, örkytt**. Sjönamnet **Ölkytan** får betraktas som en elliptisk bildning (jfr t. ex. under **Kvidden, Sarfven**) af **Ölkyttjärn**, om hvilket namn, växlande med **Örkyttjärn**, se under **Asplången**. Fiskslaget **örkytt** finns äfven i **Örkyttjärn** i Brunskogs sn, Jösse hd (se Cederström nr 1224).

Öln, se **Ölen**.

Ölången.

1) (Broocman 2: 123 [1760]) Vreta sn, Gullbärgs hd Ög.; mig för öfrigt obekant.

2) (Hermelin 1803, Tham Nyk. s. 328) Västra Vingåkers sn, Oppunda hd Sdml., på gränsen till Nke : **St. Ölång.** Sjön kallas GS 3 Ö 33, SGU Aa 62: 8 **Ölångsjön.**

Om förra leden se **Öjaren**, om den senare **Lången.**

Ömmeln öm⁴meln (**Ömmelen** Hermelin 1808; **Ömmeln** GS 1 V 33), icke obetydlig sjö i Svanskogs ock Edsleskogs s:nar, Tössbo hd Dalsl.; har i äldre tider (äfven) hetat **Remmen** (se d. o.). Det finns flera i nordiska vattendragsnamn uppträdande stammar, till hvilka **Ömmeln** skulle kunna föras. I Vadst. kl. jordeb. s. 122 omtalas ett **Ømwadh** Vimmerby sn Klm. I Norge förekommer enligt Rygh NG 3: 398 ett älfnamn **Auma**, hvilket tydligen etymologiskt sammanhänger med det jämtl. sjönamnet **Äumen** (akc. 2, motsvarande ett rspr. ***Öm[m]en**[3]). Dessa ord kunde — tycker man kanske snarast — återföras på isl. **aumr** 'usel, eländig', fsv. **ømber** ds. (= sv. **öm**)[4]. Namnet skulle i

[1]) Bugge Norr. Fkv. s. 81 b. [2]) Se närmare ofvan s. 146

[3]) Enl. uppgift af fil. kand. K. H. Waltman.

[4]) Jfr Rygh Elven. s. 7.

så fall tillhöra den grupp af »nedsättande» benämningar, som vi inom våra sjönamn kunna urskilja. Några af dessa, såsom **Besslingen, Skrän, Stackalstjärn**[1], **Småkraketjärn**, synas vilja framhålla sjöarnas litenhet, ock tydningen kan därför tyckas passa in på **Äumen** ock **Ömmen** 2, men från denna synpunkt hvarken på **Ömmeln** eller **Ömmern** 1, hvilkas omfång är ganska betydligt; det må för öfrigt märkas, att äfven **Ömmern** 2 i äldre tider haft ett mycket större omfång än nu. Om dessa namn höra till fsv. **ømber** ock isl. **aumr**, måste alltså denna förklaring lemnas å sido ock de snarast anses hafva afseende på andra mindre fördelaktiga sidor i sjöarnas karakter såsom farlighet, lömskhet l. dyl. De vore då att till betydelsen sammanhålla med sådana namn som **Båfven, Dålingen, Envetten, Illern, Parsen** o. d.

Emellertid anser jag det troligast, att samtliga sjönamnen böra förbindas med den äfven i vattendragsnamn utom Norden uppträdande stam, som ligger till grund för flodnamnen **Oumena** ock (dimin.) **Aumenza** i Nassau. Dessa ord ställer v. Grienberger Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch., phil.-hist. cl. 142: 134 till got. **iumjo** 'mängd'[2]. Om denna sammanställning är riktig, vore betydelsen snarast densamma som i **Ymningen** (**Ömningen**), hvilket ord ju dock självt kan vara en afledning af denna stam. — Föga sannolikt är, att namnen höra till samma stam som sjönamnet **Ymsen** : isl. **ymr** m. 'larm', ock ännu mindre, att de äro omljudsformer till den under **Ommen** omtalade stammen. I hvilket fall som hälst är l afledning; jfr **Frillen, Hummeln, Ögeln** o. s. v.

Ömmern eller Ömren eller Ömmen.

1) **öm³ren²** l. någon gång **öm³mer²n** l. efter uppgift från annan person **öm³men²** l. efter uppgift från en tredje person **öm⁴mern** (**Ömern** Hermelin 1808; **Ömren** Lindskog 5: 404 [1816]; **Ömmern** GS 1 V 36), betydlig sjö i Skallsjö sn, Vättle hd, ock Hemsjö sn, Kullings hd Vg. Den å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 förekommande formen **Önen** måste vara felaktig. Uppgifter från två olika håll sammanstämma i att namnet uttalas med akc. 2.

---

[1]) Detta namn är dock tvetydigt.

[2]) Enligt Johansson PBB 15: 230 utgår detta ord däremot från ett *iufnįōn : got. ufjō.

2)[1] (**Ömren** Höjer 2: 1095; **Ömmern** GS 1 Ö 36), liten sjö i Murums, Mönö o. Hällstads s:nar, Ås hd Vg.

Om härledningen se **Ömmeln.** Hos Rygh NG 16: 80 erinras om sjönamnet **Ömmern** i samband med behandlingen af no. sjönamnet **Ømmervandet.**

Ömningen, se **Ymningen.**

Ömren, se **Ömmern.**

Ömsen, se **Ymsen.**

Önen.

1) (Hermelin 1818, GS 4 Ö 35), icke obetydlig sjö i Hannäs sn, N. Tjusts hd Smål.; eg. fortsättning af Storsjön. Sannolikt utgår namnet från en fsv. stam **øþn-,** motsvarande den i fno. älfnamnet **Auðn,** nu **Øna,** om hvilket se Rygh NG 3: 338. Här föreligger säkerligen en afledning af fsv. **øþe,** isl. **auðr,** hvilket ord äfven ingår i sjönamnen **Ödevaten, Ödingen;** jfr **Örken.** Ett **Öntjärn** anges å GS 3 Ö 31; beaktas bör äfven det **Ønabæk,** som ingår i fsv. **Önabäckshult** (normaliserad form i SRP nr 1612), nu **Örnabäckshult** Långaryds sn Smål. Det är icke säkert, att stammen **auðn-** utan vidare bör jämställas med isl. **auðn** f. 'ödemark o. d.'; ty **n** kan som afledning tillhöra självfva vattendragsnamnet; jfr t. ex. sjönamnen **Färnen, Hugn,** (fsv.) **Loðne** (se **Lönern**), **Rottnen,** (fsv.) **Strukni** (se **Stråken**) o. s. v. Om betydelsen se **Ödevaten;** jfr **Örken.**

2) (General Landkort öfv. Vg. o. 1688) Vättle o. Kullings h:der Vg., säkerligen felaktigt för **Ömern** l. dyl. (se **Ömmern** 1).

Öraddasjön, se **Hurr.**

Örbågen ö³rbå²gen.

1) (GS 3 Ö 35) Grebo sn, Bankekinds hd Ög., nära sjön **Ör(e)n.**

2) (SGU Aa 63: 83) Bo sn, Skyllersta hd Nke; ej namngifven å GS 3 Ö 33[2]. Sannolikt ingår detta sjönamn i första leden af det år 1382 från Närke anförda gårdnamnet **Örbughahult** (SRP nr 1699). Detta är troligt äfven därför, att de flästa af de öfriga i handlingen nämnda gårdnamnen förskrifva sig från den angränsande Lerbäcks sn. Dock kunde ju namnet äfven åsyfta en gård vid den sjö, som nu kallas **Örgafveln.**

---

[1]) Uttalsuppgift har ej lemnats.

[2]) Sydväst om sjön Gryten, vid Hjorttorp.

Om förra leden se **Ören**. **Örbågen** 1 har fått första leden af sitt namn från den bredvid liggande mycket större **Ören** såsom t. ex. **Tislången** från **Tisnaren**, **Täftlången** från **Täftaren** o. s. v. Det finns sålunda alls ingen anledning att här förmoda en motsvarighet till isl. **ǫrr** 'pil' (= fsv. **arf**, se **Ärfven**) ock sålunda för ordet antaga en betydelse 'pilbåge'. Om senare leden se **Bågen** samt **Svängbågen**. — Fsv. **Ørbughi**.

Öregifven **ö³regi²ven** (*ǫrəgivən*, jfr nedan) (**Öhrgifwen**, **Örgifven** Dahl Carlsk. Sockn 1779[1], Hermelin 1903, GS 2 Ö 33) Karlskoga sn, Karlskoga bärgsl. Vrml.; stundom med syftning äfven på en mindre närliggande sjö i pl. *ǫrəgivar*. Om härledningen se **Öfvergifvaren**. Huru det **g**-ljud skall förklaras. som enligt uppgift skulle förekomma i uttalet af namnet, är mig obekant.

Ören eller **Örn**.

1) (**Ören** General Landkort öfv. Vg. o. 1688) Örby m. fl. s:nar, Marks hd Vg.; nu (å GS 1 V 37) kallad **Öresjön**, V. ock Ö. Samma ord ingår i sockennamnet, fsv. **Ørby**[2], ock i fsv. **Øresten**[2], benämning på ett inom socknen fordomtida beläget slott, som ännu fortlefver i gårdnamnet **Öresten**.

2) (**Ören** Landtm.-cont. karta 1781) Sätila sn, Marks hd Vg. enl. GS 1 V 37 samt uppgift från orten nu uteslutande kallad **Öresjön**. Bottnen består af sand eller sten; sjön har för öfrigt ovanligt klart vatten.

3) (**Ören** General Landkort öfv. Vg. o. 1688) Fristads sn, Vedens hd Vg.; nu kallad **Öresjö** ock genomfluten af **Öreå**.

4) **ö⁴rn** (**Örn** enligt skriftlig uppgift; **Örn sj.** GS 1 V 36), liten sjö i Ödenäs sn, Kullings hd Vg. : **Örsbråten**.

5) (**Ören** Hermelin 1808), icke obetydlig sjö i Ljungsarps sn, Kinds hd Vg.; enl. GS 1 Ö 37 nu kallad **Lagmanshagasjön** : **Lagmanshaga**; om det gamla namnet erinrar emellertid gårdnamnet **Örshestra**.

6) **ö⁴ren** l. **ö⁴rn**[3] (**Örn** Lotter c. 1750; **Ören** Hermelin 1809, GS 2 Ö 36), icke obetydlig sjö i Vireda sn, N. Vedbo hd Smål. : **Örserum**.

---

[1]) Norask. ark. 2: 406. [2]) Styffe Un.₂ s. 112.

[3]) Utom dessa båda uttalsformer skall enligt uppgift äfven namnet **Ösjön** (← *__Örsjön__?) förekomma.

7) **ö⁴rn** (**Ören** Hermelin 1810; **Örn** GS 3 Ö 36), icke obetydlig sjö i Kisa o. Tirserums s:nar, Kinds hd Ög. : **Örsebo, Örsgänge, Örsvik;** nära **Örlången** 2 (se **Oren** 1).

8) **ö⁴rn** (**Ören** Hermelin 1818; **Örn** GS 3 Ö 36) Södra Vi sn, Sevedes hd Klm. : **Örsåsa.**

9) **ö⁴rn** (»**ö⁴rn**») (**Örn** Lotter c. 1750, Broocman 2: 264 [1760], GS 3 Ö 35; **Ören** Hermelin 1810), icke obetydlig sjö i Åtvids ock Grebo s:nar, Bankekinds hd Ög. : **Örsäter, Örsåsa;** nära sjön **Örbågen.**

10) **ö⁴rn** (**Ören** Hermelin 1810; **Örn** GS 3 Ö 34) Vånga sn, Finspånga läns hd Ög.

11) (**Ören** GS 5 Ö 33; **Örasjön** Hermelin 1802, Tham Sthlm s. 289) Huddinge sn, Svartlösa hd, ock V. Haninge sn, Sotholms hd Sdml. : **Öran;** kallas enligt uppgift nu **Oren** (se d. o. 2).

12) i sammansättningarna **Hus-, Sandören.**

Dessa namn böra sammanhållas med sjönamnen **Örbågen, Örflon, Örgafveln, Örgaggen** (**-kaggen**), **Ör(e)gifven, Örhammaren, Örlen, Örlunden, Örlången, Örmalmen;** vidare **Örsjön** (**Öra-, Öre-**)[1], **Örtjärn** (**Öre-, Örs-**)[2], **Örvattnet**[3], **Örsgölen** (GS 3 Ö 39, nära **Örsjön;** alltså säkerligen af ***Örsjögölen**); från äldre tid : fsv. **Ørsior** VGL IV. 11: 3[4], samma namn VGL IV. 10 (= GS 1 V 38) på gränsen af Kinds hd Vg. ock Gunnarps sn Hall., vidare **Ørsvatn** VGL IV. 10 (= **Örssjön** GS 1 V 34) i Nordals hd Dalsl. Se slutligen **Orjen** ock **Örken.**

Samstämmiga vittnesbörd gifva vid handen, att åtminstone de flästa af de sjöar, som nu kallas **Ören,** i fsv. hetat **Ør,** gen. **Ørs.** Äfven flera af dem, som nu bära sammansatta namn, ha så benämnts. Ett par exempel ha redan anförts under 1, 2

[1]) GS 2 Ö 40 2 ggr, 1 Ö 39 2 ggr, 2 Ö 39, 3 Ö 39 : **Örsjö,** 1 V 38 = fsv. **Ørsior** (se nedan), 1 V 37 5 ggr, 1 Ö 37, 3 Ö 37, 1 V 36 3 ggr, 1 V 35 = fno. **Aurr** (se nedan), 1 V 34 = fsv. **Ørsvatn** (se nedan) : **Ör, Örebacka,** 1 V 32, 1 V 31, 1 Ö 31, 5 Ö 31, 5 Ö 30.

[2]) GS 1 V 37, 1 V 33, 2 V 33 2 ggr, 1 V 32 4 ggr, 2 V 32, 1 V 31, 1 Ö 31 3 ggr, 3 Ö 31.

[3]) GS 1 V 36, 2 V 36 2 ggr, 2 V 35 2 ggr, 1 V 34, 2 V 34, 1 V 32, 1 V 31, 2 V 31.

[4]) Om läget se Schlyt. VGL s. 570.

ock 3. Detta är vidare t. ex. fallet med den stora mellan Dalsl. ock Boh. belägna sjö, som å GS 1 V 35 kallas **Örsjön**. I det förut ofta citerade norsk-svenska gränsdokumentet från c. 1273 (NGL 2: 487) kallas den **Aur** (»æftir endelangom Aur»), alltså ett fno. **Aurr**. En å, som rinner ut i denna sjö ock nu heter Risån, bar namnet **Aura**[1], fsv. ***Øra**. Sjönamnet **Aurr** synes ha varit ganska vanligt i Norge, ehuru numera flera i fno. så lydande äro sammansatta med **-sjø**[2]. Att dömma af sockennamnet **Ör**, fsv. **Øør** (1380) kan möjligen äfven den ofvan omtalade **Örsjön**, fsv. **Ørsvatn**, i ännu äldre tid ha hetat **Ør**. Äfven ett älfnamn **Aura** förekommer i Norge[3], alltså motsvarande det bekanta finl. **Aura(joki)**[4]. Det är klart, att i dessa namn ingår sv. **ör**, isl. **aurr** m. 'grus, grusbotten' o. d., alltså samma ord som uppträder i ortnamnen **Kungsör, Skanör, Öregrund, Öresund, Helsingør** o. a. Med afseende på betydelse jfr under **Gryten, Malen, Ralången, Steningen, Sännen**. Ordet **aurr** synes dock äfven ha betytt 'fuktighet, väta', ock det är sannolikt, att en dylik betydelse, hvilken väl är ordets älsta[5], uppträder i något eller några af de här anförda namnen, framför allt i de icke afledda **Ør, Aurr**; jfr **Naten, Unnen, Vättern**. I sammansättningarna har man dock att utgå från bet. 'grus o. d.'

Jämte sjönamnet **Ør** synes äfven ett **Ørir** ha förekommit, bildat som **Mælir** (se **Mälaren**) ock ***Sændir** l. ***Sænnir** (se **Sännen**). Detta framgår af det fsv. gårdnamnet **Öressaas** (1447), hvilket senare (1466, 1480, 1500) skrifves **Örs(s)as(s)**[6], nu **Örås**, Frinnaryds sn, N. Vedbo hd Smål.

Örflon **ö³rflɷ²n** (GS 2 Ö 34) Askersunds sn, Sundbo hd Nke, nära **Örgaggen**. Se **Ören** ock **Flon; jfr Sandflon.**

Örgafveln **ö³rga²veln** (Hermelin 1803, GS 3 Ö 33) Lerbäcks sn, Kumla hd Nke. Om första leden se **Ören**. Andra leden syftar uppenbarligen på sjöns i ögonen fallande egendomliga form (se närmare kartan). Den innehåller sv. **gafvel**, fsv.

---

1) NGL 2: 487, 488, 5: 790.

2) Se Rygh NG Indl. s. 42, 1: 206, 2: 328.

3) Rygh NG Indl. s. 42.

4) Vendell ÖM s. 108, Saxén Sv. lm. XI. 3: 43.

5) Jfr Müllenhoff D. altertumsk. 1: 34, Nor. Urg. lautl. ss. 82, 102. Särskilt erinras om Höners namn **aurkonungr**.

6) Vadst. kl. jordeb. s. 102.

ock isl. **gafl,** hvilket ord äfven ingår i sjönamnen **Gafvelbarken, 'Gafvellången** m. fl. där anförda namn, där ordet äfvenledes har afseende på sjöarnas gafvelformiga utseende. — Sjön kallas hos Lotter **Örgaggen** (se d. o. 2).

Örgaggen eller (enl. det för 1 numera ensamt brukliga uttalet) **Örkaggen.**

1) **ö³rkag²gen** (**Örgaggen** Lotter c. 1750, Hermelin 1803, GS 2 Ö 34) Askersunds sn, Sundbo hd Nke; nära sjön **Örflon.**

2) (**Örgaggen** Lotter c. 1750) = **Örgafveln.**

Beträffande härledningen har man tydligtvis att utgå från **g**-formen. Det för 1 nu gängse namnet **Örkaggen** beror på folketymologisk anslutning till det bl. a. just i Närkes folkspråk förekommande **kagg** eller **kagge** m. 'kort ock krökt handtag på ett lieskaft' (Rz s. 301). Man kunde dock äfven tänka på sv. **kagge** 'kutting' ock erinra om **Värpeln** ock där anförda ord.

Den äldre formen med **g** innehåller efter mitt förmenande ett gammalt adj. **'gagher** = no. **gag** 'tillbakaböjd, krokig'. Ordet finnes för öfrigt på östnordiskt språkområde i sv. dial. **gager,** men har erhållit en öfverförd bemärkelse af 'öfverdådig, obetänksam, förflugen, näsvis'. Om dess härledning se Bugge TfPh 6: 87, Karsten Primär nominalbildn. 1: 70. På grund af **g**:s ställning i stark bitonig stafvelse har det öfvergått till **gg** såsom i t. ex. **Nedervettil : Vetil**[1] ock många andra af Nor. Sv. etymol. s. 31 anförda fall. Namnet har sålunda afseende på sjöns oregelbundna form; jfr i fråga om betydelsen **Vrången** ock där anförda namn.

Örgifvaren, se **Öfvergifvaren.**

Örgifven, se **Öregifven.**

Örhammaren ö³rham²marn (enl. uppgift) Mällösa sn, Villåttinge hd Sdml.; å GS 4 Ö 33 kallad **Orhammaren** (se d. o. 2). Sjön är en skogssjö med här ock där lodrätt nedstupande klippstränder. Om första leden se **Ören.** Den andra är fsv. **hamar** 'klippa'; se närmare **Orhammaren.**

Fsv. **'Øringer** kan ha varit namnet på den sjö, som nu kallas **Öringesjön** (GS 5 Ö 32, Tham Sthlm s. 315) Tyresjö sn, Sotholms hd Sdml. : **Öringe.** Namnet hör möjligen till sv. **ör** (se **Ören**) ock vore till bildning ock betydelse närmast jämför-

[1]) Saxén Sv. lm. XI. 3: 17.

ligt med sjönamnen **Grytingen, Mälmingen, Steningen, 'Sänningen** (nu **Sänningesjön,** hvilken däremot icke är belägen vid någon gård med likartat namn). Emellertid är denna konstruktion långtifrån säker. Gårdnamnet **Øringe** är rätt vanligt i fsv. tid, t. ex. från Ekeby sn Ög. (SRP nr 490) ock från Marbäcks sn Smål. (SRP nr 471), samt torde i dessa fall vara bildat af ett släktnamn **Øringer** (jfr mansnamnet **Öring**[1]) eller direkt af ör utan förmedling af sjönamn. För öfrigt kan **Öringe** i Tyresjö sn hafva uppkommit genom afledning af ett sjönamn **Ør** såsom **Uttringe** af ett sjönamn **Uttran.**

Fsv. **'Ørir,** se **Ören** (slutet).

Örkaggen, se **Örgaggen.**

Örken ör¹ken (**Örknen** Lotter c. 1750, Lex. 7: 719; **Orken** Rogberg o. Ruda ss. 146, 275 [1770], Sköldberg s. 115; **Örken** Hermelin 1809, GS 2 Ö 38), betydlig sjö i Ramkvilla sn, Västra hd, o. Drefs samt Sjösås s:nar, Uppvidinge hd Smål.; nu ofta kallad **Storsjön.** Den älst uppvisade formen **Örknen** gör det icke osannolikt, att sjönamnet utgår från fsv. **øþkn,** motsvarande isl. **auðkn** 'vildmark, öken'. Det är i så fall identiskt med namnet å den mellan Smål. ock Hall. belägna skogsbygden **Örken.** Möller Ordb. öfv. hall. uppger ett halländskt **örk** m. 'skog', t. ex. »Kragereds örk». Detta ord tolkas af Rz ss. 487—8 såsom hörande till sv. dial. **ora** 'stenig vildmark o. s. v.', men säkerligen har det sin närmaste släkting i det nyssnämnda fsv. **øþkn.** Om det rent af är identiskt med detta eller utgår från ett n-löst **øþk** (= ä.-da. **ödk**), kan icke med bestämdhet sägas. Vidare erinrar jag om det skånska sockennamnet **Örkene** Ö. Göinge hd, som har sin källa i unionstidens **Konings Öthken**[2], d. v. s. den konungen (af Danmark) tillhörande obygden. Samma ord ingår vidare i skå. sockennamnet **Örkelljunga** i N. Åsbo hd, år 1307 skrifvet **Ödknaliung**[3], 1316 **Ockneliunge**[4]. Gamla kr. v. 2736 **Odhkna liunga** (SFS), 1510 **Örkliunge**[4].

Hvad naturen kring sjön Örken beträffar, har den i allmänhet ännu en fullständig vildmarksprägel. Sjön är omgifven

---

¹) Lundgr. Fsv. personnamn på **-ing** o. **-ung** s. 8; jfr min afhandling om ortnamnen på **-inge** ss. 243, 248.

²) Styffe Un.₂ s. 71; se äfven Falkm. s. 100, där från 1296 ett fda. **Öroken** angifves.

³) Styffe Un.₂ s. 51. ⁴) Falkm. s. 100.

af mörka ock djupa barrskogar, hvilka för endast tio till tjugo år sedan med allt fog kunde kallas urskogar. Namnet finge alltså snarast fattas som ett slags »flurname» med samma betydelse (ock af samma stam) som fht. *diu **Ôtik** ← ***Auðigjô,** om hvilket se närmare v. Grienberger MzdIföG. 19: 532. För öfrigt böra **Ödevaten, Ödingen** ock **Önen** (← **Auðn-**) jämföras såväl i fråga om härledning som betydelse.

Emellertid kunde man fråga sig, om ej formen **Örknen** beror på folketymologisk ombildning. Det ligger nämligen nära till hands att, såsom jag s. 41 antagit, fatta **Örken** som ett urnord. ***AuʀakaʀR**, bildat af ett ord motsvarande sv. **ör,** isl. **aurr** (se **Ören**) på samma sätt som t. ex. **Järken, Tjurken** o. fl. a. En annan likartad bildning är möjligen **Orjen. Örken : Örlången : Ören, Örsjön = Järken** (← **Eir**) **: Erlången : Ersjön = Tjurken : Tjurlången : Tjursjön = Virken : Virlången : Viren, Virsjön.** Namnet skulle alltså lämpligen kunna öfversättas med 'Örsjön', ett namn, som enligt uppgift af en person, hvilken är väl bekant med sjöns natur, uttrycker en för densamma synnerligen karakteristisk egenskap. — Jag har svårt att göra ett val mellan dessa båda tolkningar. En af dem torde emellertid vara riktig. För de sätt, på hvilka man för öfrigt kan förklara namnet, anser jag mig ej behöfva redogöra, då de enligt mitt förmenande äro blott ytterst svaga, teoretiska möjligheter.

Örkyttjärn, se **Asplången, Ölkytan.**

Örlen ö³rlen² [1] l. (enligt annan uppgift) **ö⁴rlen** (**Örlen** General Landkort öfv. Vg. o. 1688, Lotter c. 1750, Hermelin 1807, GS 2 Ö 34; **Örlan** Bergman Vadsbo s. 27 [1757]), betydlig sjö i Ransbärgs sn, S. Vadsbo hd Vg.; äfven kallad **Ransbärgssjön.** Sjön förbindes med sjön Viken medelst ån **Örlan.** Detta ånamn finnes under formen **Ørlo** i SD NS 2: 830, 831 fr. 1414[2]. Framställningen där fördunklas emellertid af en felaktig kommatering : **Ørlo, Ooss.** Meningen är tydligen **Ørlo Ooss,** samma vid

[1]) Enligt två uppgifter.

[2]) I rubriken öfver diplomet fattas **Ørla** felaktigt som tillnamn till den där omnämnde Æringisl; felet återkommer emellertid ej i reg., där namnet i stället identifieras med **Örlen,** äfven detta, som vi se, inkorrekt. På frånsidan af diplomet omtalas för öfrigt **Ørlo** såsom liggande i Ransbärgs sn.

Örlan belägna gård, som nu kallas **Oset** (någon gård **Örla** finns ej i socknen). Jfr **Hyllo oss** i samma socken (SRP nr 89 fr. 1352), nu **Hultåsen(?)**. Sjöständernas beskaffenhet ger stöd åt det från formens synpunkt närmast till hands liggande antagandet, att namnet är aflett af det i svenska sjönamn så synnerligen vanliga **ör**, hvarom under **Ören**. I l kan dölja sig en sjönamnet tillkommande afledning af samma art som i sjönamnen **Frillen, Hummeln, Ögeln** m. fl. Men åtskilliga namn från västra Sverge såsom **Örlevattnet**[1], **Örletjärn**[2] tala snarare för att l tillkommer själfva grundordet; jfr sv. dial. **'örel** m. 'sandrefvel, uppspolad sand', anfört af Noreen Ordl. öfv. dalmålet s. 224. — Sjön, som för öfrigt skildras som mycket djup ock hvars stränder skola vara synnerligen vackra, har ett äfven vid klart väder lätt upprört vatten[3]. Af denna anledning anser jag mig, om också i andra rummet, böra nämna den möjligheten, att namnet innehåller en afledning af sv. dial. **ör**, isl. **ørr** 'häftig, våldsam'. Jfr i fråga om betydelsen **Hiren, Leken, Svarfvaren, Svinnaren** samt äfven under **Örden**. — Jfr **Örlingen**.

Örlingen, af allmogen uttalat *ǫ̂lin*[4] (**Örlinde** 1664; **Öhrlin** 1696; **Örlingen** Hermelin 1808, GS 2 Ö 31) Grythytte bärgsl. Vstml., på gränsen till Gåsborns sn Vrml.: **Örlingshyttan**. Den kallas numera vanligen **Ölinssjön** (*ǫ̂linsfǫ̂n*)[5]. Namnet **Örlingen** är en afledning af det under **Ören** omtalade sbst. **ör**. Sjön har sand- ock grusbotten; se Cederström Vrml. fiskev. nr 7. I fråga om afledningen jfr t. ex. **Dimlingen, Islingen.**

Örlunden ö³rlun²den (GS 2 Ö 40 samt enl. uppgift) Jämshögs sn, Listers hd Blek. Sjön kallas hos Sjöborg Blek. hist. o. beskr. 2: 374 samt hos Öller Jemshögs Sochn s. 39 (1880) **Orlund(s)sjön**, hos Sjöborg anf. st. äfven **Orlången** (se d. o. 1) ock s. 354 **Örlången** (se d. o. 1). Hvilken af dessa former som är älst, kan ej nu afgöras[6]. Med afseende på senare leden **-lunden** må nämnas, att **Örlunden** är belägen nära **Gaslunda-**

[1]) GS 2 V 35, 1 V 34. [2]) GS 1 V 33, 2 V 33.

[3]) Ridderstad Österg. 2: 356.

[4]) Kallstenius Vrml. bärgsl.-m. ljudl. s. 111.

[5]) Kallstenius s. 112.

[6]) Växling af stammarna **or-** o. **ör-** är i sjönamn vanlig; se **Oren** ock **Ören, Orhammaren** ock **Örhammaren.**

sjön (äldre ***Gaslunder?**); jfr **Gasslången.** Se för öfrigt under **Järnlunden.** Om förra leden se **Ören.**

Örlången.

1) (Sjöborg Blek. hist. o. beskr. 2: 354) = **Örlunden, Orlången** 1.

2) **ö³rlog²gen** (Hermelin 1810, GS 3 Ö 36) Kisa sn, Kinds hd Ög.; nära **Ören** 3. Sjön har i äldre tider hetat **Orlången,** liksom för **Ören** äfven formen **Oren** är belagd.

3) **ö²rlog²gen** (Tham Link. s. 482, GS 3 Ö 34), liten sjö i Ljunga sn, Gullbärgs hd Ög.

4) (GS 5 Ö 32) Huddinge sn, Svartlösa hd Sdml. : **Orlångsjö, Orlångsjöberg;** kallas numera **Orlången** (3) ock har i äldre tid kallats **Storlången.**

Se **Ören** ock **Langen.**

Örmalmen ö³rmal²men (GS 3 Ö 32), liten sjö i Fellingsbro sn o. hd Vstml.; nära sjön **Stenmalmen.** Se **Ören** ock **Malmen.** Jfr med afseende på bildning ock betydelse äfven **Sandören.**

Örn, se **Ören.**

Örnsjön o. s. v. se **Arken.**

Örten (Västra) ör⁴ten (Lotter c. 1750, GS 1 Ö 32), betydlig sjö i Nyeds sn, Nyeds hd, med flera s:nar Vrml. Man kunde här förmoda en afledning af sv. **ör,** isl. **aurr;** bottnen består emellertid hufvudsakligen af bärg ock sten[1]. Men afledningen **t** talar starkt mot en dylik härledning. Enligt min mening föreligger i namnet ett fsv. **ølpter** = isl. ***ǫlptr : alpt, ǫlpt** 'svan'. Namnet är sålunda identiskt med **Alten** (se d. o.) ock uppvisar **u**-omljud, då däremot sjönamnen **Ältan, Älten** o. s. v. innehålla en **i**-omljudd form, som motsvarar isl. **ęlptr.** Ännu närmare motsvaras det af det härjedalska sjönamnet **Orten,** Hede sn, hvilket Modin Sv. lm. XIX. 2: 152 under hänvisande till gårdnamnet **Alteholm,** nu **Ortholmen,** förklarar ur **alpt** 'svan'. I Norge finnas af detta ord bildade vattendragsnamn på bl. a. **Ort-, Ørt-.** Särskilt erinras om no. sjönamnet **Ørteren** (Buskerud), väl af ***Elptir** (se **Ältaren**).

Örven, se **Ärfven.**

Ösaren ö³sar²n (»ösaŋ») (GS 3 Ö 31) Ramsbärgs sn, Lindes bärgsl. Vstml. : **Ösarhyttan.** Detta gårdnamn skrifves år 1539

[1]) Cederström Vrml. fiskev. nr 796.

Ösarebytta[1]. Samma namn **Ösaren** bäres äfven af en numera obetydlig sjö i Valbo sn Gästr. (4 Ö 29), efter hvilken äfven en ett stycke därifrån vid sjöns forna strand belägen gård kallas **Ösaren**. För öfrigt erinras om **Ösan**, å i Vg. (hvarom se Östen), **Ösze watntresk** (1570), nu **Östvattnet**, Ångermanl.[2], **Ösesjön** (GS 4 Ö 29 Gästr.) ock **Össjön** (1 Ö 39, 3 Ö 38), utan att jag därmed vågar etymologiskt förbinda alla dessa namn. I Norge kallas runda bukter ofta **Ausa**, af fno. **ausa** 'skopa, skål'; de ha således namn efter sin form. Rygh NG 3: 206 anser det äfven möjligt, att ett fno. älfnamn **Ausa** kunde ha existerat; jfr för öfrigt det nyss nämnda svenska ånamnet **Ösan**. Hvad nu **Ösaren** vidgår, finnes i sjöns gestalt intet som hindrar att härleda namnet ur ett ord motsvarande isl. **ausa**; jfr jtl. **ausa** ds. Här förelåge alltså ett jämförelsenamn af samma art som t. ex. sjönamnen **Kitteln**, **Värpeln** o. m. a. Dock tror jag, att den riktiga härledningen snarare bör sökas åt ett annat håll. Det kan t. ex. framhållas, att i Norge ett älfnamn **Osa** förekommer (Rygh NG 14: 3). Är kanske **Ösaren** en afledd form af denna älfnamnsstam?

Ösmaren ö³smarn² (*ǫsmán̜*) (Hermelin 1802, GS 6 Ö 31) Bro sn, Bro o. Vätö skeppsl. Uppl. : (?) **Ösby**. Akcenten visar, att senare leden är **Maren** såsom i t. ex. de likaledes uppl. **Limaren**, **Rönmaren** (men icke **Lommaren**!). Den första leden kan ju ställas till **Ösaren**; dock torde i så fall namnet icke åsyfta att återge det totalintryck, som sjöns konturer åstadkomma. Emellertid gifva gårdnamnen **Ösby**, **Väsby** ock **Söderby** anledning till den förmodan, att här helt enkelt föreligger en sammansättning med väderstrecksbenämningen **öst(er)**, hvars t interkonsonantiskt bortfallit. Namnet betydde alltså 'Östersjön'; se för öfrigt under **Vidöstern**.

Östen.

1) **ös³ten²** (**Yster** VGL IV. 11: 3; hdskr. H: **Yrst**, L, N: **Irster**, Q: **Isker**[3]; **Östen** Tuneld s. 170 [1741], Bergman Vadsbo s. 27 [1757], Hermelin 1807, GS 1 Ö 34), stor sjö i Svänneby. Tidavads, Odensåkers, Horns, Värings, Flistads s:nar, Vadsbo hd Vg.

[1]) Norsk. ark. 1: 410.
[2]) Nordlander Ångerm. fiskevatten s. 30.
[3]) Schlyt. VGL s. 291.

2) **ös**[4]**ten** (**Oslen** [felaktigt för **Östen**] Bureus Karta 1625; **Östen** Lotter c. 1750, Fernow s. 8 [1773], GS 2 V 32), icke obetydlig sjö i Östervallskogs sn, Nordmarks hd Vrml. Sjönamnet ingår naturligtvis i sockennamnet, hvilket år 1540 skrefs **Östewalskog**, 1571 **Östavaldskog**[1] (se vidare nedan).

Hvad **Östen** 1 beträffar, måste väl detta namn sättas i förbindelse med namnet på älfven **Ösan**, hvilken är en biflod till Tidan ock rinner in i Östen. Af detta är **Östen** aflett på samma sätt som **Multen** 2 af det gamla namnet på **Mullhytteån**; jfr **Ösaren**. Man synes ha att utgå från en stam **Ys-**, hvilken kanske bör föras till isl. **yss** m. 'stoj, larm'; jfr de till betydelsen identiska eller närstående sjönamnen **Brången**, **Jälmaren**, **Ommen**, **Open**, **Ymsen** o. a. Jag antager alltså, att man har att utgå från hufvudhandskriftens **Ystær**, ock ser i de öfriga formerna förvanskningar.

Om nu **Östen** 2 bör förbindas med detta namn, är naturligtvis mycket osäkert. Att dömma af formen **Östewalskog** från 1540 har stamvokalen varit ö ock namnet snarast lytt ***Øste**. Häraf har ***Østavalder** bildats som **Gla(d)vall** : **Gla**. Man kunde kanske våga att förklara detta sjönamn — trots den nuvarande enstafvighetsakcenten — som en svag form till ett adj., fsv. ***øster**, motsvarande fht. **wôsti** 'öde', ty. **wüst**, hvaraf fht. ortnamn anföras hos Förstem. 2: 1571; se under **Vidöstern**. Betydelsen vore att jämföra med den hos sjönamnen **Ödevaten**, **Ödingen**; se äfven **Önen** (← **Auðn-**?), **Örken** (= fsv. **øþkn**?).

Östersjön o. s. v., se **Vidöstern**.

Östjutten, se **-Jutten**.

Övättern l. **Övettern** ö[3]vet[2]ern (*øvétən*, se närmare nedan) (**Öj-Vettern** Fernow s. 14 [1773]; **Öjevettern** GS 2 Ö 32) Lungsunds o. Kroppa s:nar Filipstads bärgsl. Vrml.; nära sjöarna **Alk-**, **Frö-**, **Ullvättern**. Namnet är nu utdött i trakten; en 70 års gammal bonde, Nils Ersson i Matlången, har emellertid enligt uppgift[2] hört gamla personer förr i tiden så uttala det, som ofvan angifvits. Sjön kallas numera **Försjön** (*føʃøn* l. *føsøn*). Namnet betyder naturligtvis 'övattnet, ösjön'. Om första leden ö se **Öjaren**; om den senare **Vättern**.

[1]) Höjer 1: 503.

[2]) Af fil. dr G. Kallstenius.

Öxen (Landtm.-cont. karta 1781) Sätila sn, Marks hd Vg.; å GS 1 V 37 kallad **Uggsjön**. Namnet **Öxen** är alldeles obekant på orten; sjön benämnes i stället enligt uppgift »**Ougsjön**» eller rättare **Ogsjön**. Om detta uttal skulle kunna motsvara ett riksspråkligt **Uggsjön** — den ofvan från GS anförda formen — vågar jag ej afgöra. I så fall hörde emellertid namnet till den under **Ygden** omtalade stammen **ugg-** 'dyster o. d.' För en dylik härledning talar i alla händelser starkt naturbeskaffenheten hos sjön, som enligt meddelande ligger mycket djupt, dystert ock ödsligt.

Tillägg ock rättelser.

Ett större antal af dessa tillägg ha tillkommit på grund af arbeten, som blifvit tillgängliga först sedan större delen af det föregående var färdigtryckt, t. ex. Rygh NG IV. 1: 2, XV Elven., Uppland I. 2. Åtskilliga tillägg ha äfven föranletts däraf att jag, särskilt genom docenten SVEN LÖNBORG, erhållit kännedom om några hittills otryckta kartor, där flera namnformer funnos upptagna, som voro äldre än de af mig anförda. I regel äro dock dessa nytillkomna former identiska med de förut uppvisade.

Allmän anm. I de första arken har fjärde delens första halfband af Rygh NG signerats 4; sedan äfven andra halfbandet (med annan paginering) utkommit däremot IV. 1.

S. 3 r. 12 u., s. 7 r. 14 n. läs : **gaardnavne.**

S. 5 r. 30 u. står: sjönamnen, läs: fjordnamnen.

S. 9 r. 6 n. läs: **a³sbrun²nen.**

S. 20: **Aglan.** Till got. **aglus** eller **agls** kunna enl. Bugge i det nyligen utkomna 15:de bandet af Rygh NG s. 122, äfven de fno. älfnamnen **'Qgl** ock **'Qgla** höra. I dessa norska vattendragsnamn ha vi i alla händelser välkomna motsvarigheter till det svenska sjönamnet **Aglan.**

S. 22 r. 6 u.: semikolon bör utgå.

S. 23: Det i slutet af art. **Algudhi** framställda alternativet till förklaring af namnet anser jag nu hälst bör utgå.

S. 26: **Allgunnen.** Att ty. flodnamnet **Vecht,** såsom MUCH antar, innehåller namnet på en stridsgudinna, anser numera jag icke så säkert. Jfr Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 154. Då min hypotes om uppkomsten af namnet **Allgunnen** ock i samband därmed stående frågor icke skulle sakna sin betydelse, därest

den bekräftades af iakttagelser från andra håll, har jag icke velat undertrycka den; men t. v. är den naturligtvis att betrakta som ett till öfvervägande framställdt spörsmål.

S. 30: r. 5—1 n. (om gr. βαθύς) böra naturligtvis utgå.

S. 32: **Alstern.** Att detta sjönamn uttalas med akc. 1, anser jag icke längre utgöra något s t a r k t skäl mot riktigheten af den uppfattningen, att ånamnet **Alstran** ligger till grund. Jfr t. ex. under **Rottnen.**

S. 37: **Anten** 1 skrifves så å General Landkort öfv. Vg. o. 1688. **Anten** 2 skall enligt en annan uppgift af allmogen uttalas **an³ten²**.

S. 38: **Antvarden.** Jfr äfven fno. gårdnamnet **Andvarða** (Rygh NG IV. 1: 57).

S. 43: **Aspen** 1. Så skrifvet redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688. **Aspenäs** omnämnes enl. Tuneld IV. 1: 124 åtminstone på 1590-talet. Dess fsv. form har, såsom bevisligen likalydande namn från Smål. ock Uppl., tydligen varit **Aspanæs.**

S. 45: **Asplången** 3 är något tidigare uppvisad än 1541, nämligen i Hans Brasks brefväxling, HSH 14: 76, under formen **Aspalongen.**

S. 48: **Axaren.** Jfr Rygh Elven. s. 3.

S. 50: **Bastfoten.** Jag anser det numera säkert, att a l l a här nämnda ortnamn innehålla ordet **bastu.**

S. 51: **Billingen.** En liten sjö med detta namn finnes enl. GS 3 Ö 29 äfven i Aspeboda sn Dalarna : **Billingsnäs.** Äfven denna sjö företer till formen en stor likhet med en plogbill.

S. 54: **Bjuren.** En fno. älfnamnsstam **Bjór-** föres nu äfven af Rygh till **bjórr** 'bäfver'; jfr NG IV. 2: 193 (utkommet efter tryckningen af art. **Bjuren**).

S. 59: **Björklången** 1 kallas å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 **Börkelången,** alltså sannolikt ett äldre ***Birkilanger** (jfr no. **Birkelangen**), eller möjligen ***Birkolanger,** till ett ånamn ***Birka,** af samma art som fsv. ***Aspolanger** till ånamnet **Aspa,** hvarom se **Asplången. Björklången** 2 ock gårdnamnet **Björklångsnäs** omtalas år 1359 (SRP nr 423).

S. 64: **Bollungen** är besläktat med det af Rygh NG 14: 224 omnämnda no. älfnamnet **Bolinga** ock **Bolunga.** Jfr äfven de

hos Rygh IV. 2: 128 anförda no. orden. Namnet är mångtydigt.

S. 64: **Bolmen.** **Bolmstad** skrifves år 1418 **Bolmstadh**; se afd. IV. — Den här uppträdande stammen har sin motsvarighet i fno. älfnamnet ***Bolma**, anfört af Rygh NG 15: 172[1]. Beträffande härledningen bör äfven den möjligheten tagas i öfvervägande, att namnet egentligen betyder 'den svällande, sjudande o. d.'; jfr fsv. **bylghia** o. s. v. Sjön karakteriseras för öfrigt af Fr. Ström Folket i Simlångsdalen s. 29 som »orolig ock sjudande»; men det är mig obekant, om dessa egenskaper utmärka Bolmen i mera påfallande grad än andra större sjöar.

S. 67: **Borken.** Om det — såsom förefaller troligast — är gårdnamnet **Borkhult** som åsyftas med det år 1387 omnämnda fsv. gårdnamnet **Birkehult** (SRP nr 2304; jfr reg.), hör äfven detta sjönamn till den stora grupp af vattendragsnamn, som innehålla trädnamnet **björk**.

S. 70: **Bremsen.** Jfr no. älfnamnet **Bremsa** Rygh Elven. s. 22.

S. 70: **Bringen.** Jfr Rygh Elven. s. 23.

S. 75: **Bullaren.** En form **Buleren** å Landtm.-cont. karta från 1781 styrker i sin mån det förut från 1734 anförda formen **Bularen.**

S. 77: **Båfven.** **Båwen** Sudermanl. (karta) 1625. Motsvarigheter till stammen **Bägh-** finnas möjligen äfven i Norge; se det efter artikelns tryckning utkomna 15:de bandet af Rygh NG s. 377.

S. 81 r. 11 n. läs: Norge[3]; r. 10 n. läs: sjönamnsbildning[4].

S. 82: **Bönern.** Jfr Bugge-Rygh Elven. s. 315.

S. 89: **Dimlingen.** Ett med detta sjönamn besläktat, numera förlorat ånamn fsv. **Dimma** anser jag ligga till grund för det fsv. namnet **Dimma** eller **Dymma** (1397)[2] å den socken i Vg., som nu heter **Dimbo.** Vid denna å är äfven **Dimboholm** beläget, ock af samma ånamn har **Dimmingedalen** (se GS 1 Ö 35) afletts. Jfr no. **Dimmevand** Rygh Elven. s. 28.

S. 98: **Dädlingen.** Grundordet i detta namn förklaras under **Islingen.**

---

[1]) Detta band utkom långt efter det art. **Bolmen** redan var färdigtryckt.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 139.

S. 100: **Dättern.** **Detteren** General Landkort öfv. Vg. o. 1688.

S. 101: **Eckern** skrifves i SD NS 3: 592 fr. 1420 **Æker,** men det i art. omnämnda **Ekeryd** å samma st. **Ekerydhe.** Se närmare under **Æker,** där sjönamnet undergår en förnyad behandling.

S. 102: **Edslan** har som nämnts i fsv. tid hetat ***Etle; jfr** det däraf bildade sockennamnet **Etlæskogh.** Till de ord, som kunna vara besläktade med detsamma, må läggas lit. **aidyti** 'toben, getöse machen' (jfr Bezzenberger Bezz. Beitr. 27: 172).

Det uttal af sockennamnet **Edsleskog,** hvilket af min meddelare betecknats som »**Älskog**», återspeglas äfven i viss mån i den form af sjönamnet **Edslan,** som jag nu funnit å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 : **Alen** (för **Älen?**).

En intressant motsvarighet till vårt sjönamn är det no. älfnamnet **Eitla,** anfört af Rygh NG i det nyligen utkomna 15:de bandet, s. 254.

S. 104: **Eklången.** Gårdnamnet **Eklången** (ock sålunda äfven det till grund liggande sjönamnet) är tidigast uppvisat år 1279: **in ekelang** (SD 1: 545); alltså fsv. nom. ***Ekelanger;** se **Längen.**

S. 107: **Emmern.** Jfr no. älfnamnet **Eima** Rygh Elven. s. 37.

S. 113: **Fegen.** En skrifning **Fögen** förekommer å General Landkort öfv. Vg. o. 1688, men är säkerligen felaktig för **Fägen.**

Om människooffer i vattendrag jfr Grimm D. myth.₃ 1: 462.

S. 115: **Femlingen.** I fråga om tydningen af detta namn bör den möjligheten ej alldeles förbises, att **Femlingen** är en subtraktionsbildning ur gårdnamnet **Femlingehult,** år 1629 skrifvet **Fimlingahult,** hvars första led kan innehålla ett patronymicum på **-ling** ock som sålunda till sin bildning är att jämställa med t. ex. nsv. **Arnungared,** fsv. **Bøghlingathorp,** fsv. **Quillingaby** o. s. v. Det bör dock anmärkas, att af de öfver hundra dylika med patronymica sammansatta namn, som äro mig bekanta, jag icke känner något på **-hult** från fsv. tid ock af nysvenska sådana blott två, **Hveningehult** ock **Sedingehult,** båda från Smål. ock båda till sitt ursprung osäkra; det senare ligger för öfrigt nära **Femlingehult** ock kan ju möjligen återgå på ett

sjönamn. I öfrigt erbjuder sig icke osökt något släktnamn, från hvilket **Femlingehult** kunde utgå.

S. 118: ***Filkir** har kanske varit namnet å den sjö, som nu kallas **Filkesjön** (GS 2 Ö 40) Vånga sn, Villands hd Skå.: **Filkesboda**.

S. 118 r. 7 står: SD III, läs: SD IV.

S. 125: **Fladen.** Ett fno. sjönamn **Flaðnir** ansättes nu också af Bugge-Rygh NG 15: 314, bildat såsom det af mig under **Flocken** ponerade fsv. **Floknir**, hvilket äfvenledes betyder 'flatsjön'.

S. 127: **Flarken** (GS 1 Ö 34) Lugnås sn, Vadsbo hd Vg.; jfr sv. dial. **flark** 'gungfly o. d.' Rz, af **flaþ-k-**, ock no. **Flakkene**, namn på en älfutvidgning, af fno. **Flaðki**, hvarom se Rygh NG 15: 302. Om stammen se **Fladen** ock med afseende på bildningen **Örken** o. s. v.

S. 129: **Flemmingen, Öfre** o. **Nedre** (GS 4 Ö 30) Östervåla sn, Våla hd Uppl.; mig för öfrigt obekant. Samma stam ingår väl i **Flämsjön** (GS 1 Ö 35) Öglunda m. fl. s:nar, Valle hd Vg.: **Flämslätt**.

S. 133: **Flugen.** Ordet **flug, flåg** om branta bärgväggar förekommer, ser jag nu, äfven i den egentliga svenskan. Enl. C. J. Ljungström Väne härad s. 3 användes det nämligen i trakten af Hunnebärg.

S. 136: **Flären.** En motsvarighet till detta sjönamn, fsv. ***Flædher** (med radikalt r), tycks föreligga i **Fläddran** (GS 3 Ö 29), namn på en liten sjö i Dalarna.

S. 136: **Fläten** 1. Sudermanl. (karta) från 1625 skrifves **Fletensiö**.

S. 137 r. 15 n.: läs: Lidan.

S. 138 r. 2: notsiffran 1 skall flyttas till r. 11.

S. 141: **Fredagen.** Jfr **Fredagsbärg** Gefleborgs l., **Fredagsholmen, -tomten** Göteborgs l.

S. 141: **Frillen.** Så skrifvet redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688. Sjönamnets fsv. form **Frille** ingår — att döma af de kringstående gårdnamnen från Västbo — säkerligen äfven i (i fiskiægarthæ dicta) **frillægarthe** (SD 5: 619 fr. 1346). Ett fsv. ånamn **Frilla** uppträder i fsv. **Frillostrøm** (SD 5: 467 fr. 1345).

S. 144: **Fryken.** Jfr no. älfnamnet **Friksdøla** Rygh Elven. s. 59.

S. 145 r. 8 n.: läs: **Tyksmark.**

S. 149: **Fräen.** Något äldre än **Frennen** 1786 är formen **Frännern** Marelius Karta 1774.

S. 149: **Fräjen.** Med tanke på fno. älfnamnen **Frétta** ock ***Frign** antager jag, att här ett fsv. ***Frægher** föreligger. Bugge-Rygh Elven. s. 328 anser möjligt, att såväl **Frétta, Frign** som **Nysnen** (fno. ***Njósn**) häntyda till, att man af älfvens vatten sökt få upplysning om gudarnas vilja. **Fräjen** kunde tänkas vara en motsvarighet härtill å svensk botten : ett adj. ***frægher** (isl. **frægr**) betyger 'som kan åtspörjas'.

Möjligen böra i analogi härmed vissa vattendragsnamn med betydelsen 'säga, mumla o. d.' (se **Kvännaren, Sagan**) uttydas i analogi härmed såsom syftande på orakelsvar och ej tolkas som uttryckande vattnets porlande eller sus.

S. 152: **Fungen.** Gårdnamnet **Funghult** har jag nu funnit från 1596 (Skr. utg. af Kyrkohist. fören. IV. 1).

S. 159: **Färgen** 2. Detta namn uttalas af allmogen **fär³jen²**, alltså i öfverensstämmelse med den af mig konstruerade fsv. formen ***Færghe.** Det bland de s. k. bildade vanliga ock ursprungliga uttalet **fär¹jen** användes dock numera stundom äfven af allmogen.

S. 162: **Föllingen. Föllingsö** kallas år 1287 **fllungxhedhe** (SD 2: 21), hvilken form är ett ytterligare stöd för den från 1337 uppvisade sjönamnsformen **fflunghe** (dat.).

S. 163 r. 6: läs: **För → Frö.**

S. 164: **Galmaren** kallas hos Tuneld III. 1: 14 (1831) för **Galmen.** Formen på **-aren** finnes dock redan hos HERMELIN.

S. 170: **Getryggen. Getaryggen** kallas enl. prof. E. LIDÉN utloppet af Viaredssjön; äfven här dock troligen egentligen höjdnamn.

S. 170: **Giningen.** Formen **Giningen** förekommer redan i en karta från 1689[1]; skriften är dock ganska otydlig. — Ett nära besläktat namn är **Ginungaforsen** Augerums sn Blek.

S. 170: **Gisen, Gissen. Gisen** 1 har jag under formen **Gijsen** funnit å en karta öfver Hölebo hd från 1679.

Ett fsv. namn ***Gise** l. dyl. har säkerligen burits af den sjö, som nu kallas **Gisshults sjön** (GS 2 Ö 37) N. Solbärga sn, S.

[1]) Uppland I.

Vedbo hd, m. fl. Smål. Detta framgår nämligen af namnen å de vid sjön belägna gårdarna **Gissarp** ock **Gisshult**.

Däremot bör **Gisen** 2 sannolikt skiljas från **Gisen** 1. Den förre kallas å en karta fr. 1689[1] för **Giösen**, den senare heter, såsom jag i det föregående nämnt, i fsv. **Gisio**.

S. 171: **Gisslaren** skrifves **Gisslan** eller **Gisslen** å en karta fr 1689[1].

S. 174: fsv. **Glām-**. En älfnamnsstam **glām** måste förutsättas för det vrml. älfnamnet **Glomman** Nyeds ock Väse s:nar Vrml., identiskt med fno. **Gláma**, som lefver kvar i no. **Glommen**[2]. På grund af sitt s tyckas namnen å de vid Glomman belägna **Glumshammar** ock **Glumseryd**, äldre äfven **Glåmseryd**, snarast utgå från ett fsv. ***Glāmir**, hvilket möjligen har varit namn på någon numera försvunnen, af älfven bildad sjö. Tydliga spår af en ganska stor sådan kan man ännu skönja, åtminstone å kartan (GS 1 Ö 32); **Älgåstjärn** synes vara en lemning af densamma. Stammen **Glám-**, som ingår i isl. **glámr** m. 'måne', sv. **glåmig** o. s. v.[3], har i älfnamnen sannolikt sin gamla betydelse 'glänsande'. Jfr **Glan**, **Glimmingen** o. s. v.

S. 176: **Glim-**. Det bör noga observeras, att sockennamnet **Glimåkra** icke, såsom man af framställningen under **Glimmingen** kunde förledas att tro, är direkt bildat af det en gång osammansatta namnet å den sjö, som nu kallas **Glimsjön**, utan af ett ***Glim(a)**, namn å den från sjön flytande ån.

S. 179: **Glysen**. Beträffande den af mig ponerade utvecklingen ***Glypsbo** → ***Glysbo** kan jämföras fsv. **Glopsbodhir** (SD III) → **Glösbo** Rängsjö sn Häls.

S. 187: **Greten**[4] (enl. uppgift) Virestads sn, Allbo hd Smål.; äfven kallad **Gretasjön**; af för mig obekant härledning.

S. 187: **Gromund-**. I Uppland 1: 411 gissar K. H. Karlsson, att ett sjönamn **Gromund** ingår i fsv. **Gromundhem** 1316, nu **Gråmunkehöga** i Fundbo sn Uppl., vid Fundbosjön. Om så är, hör första leden tillsammans med det under **Gron** behandlade vanliga nordiska vattendragsnamnet **Grō-**, ock senare leden är **mund-** 'mynning', som äfven tycks ingå i **Fjätmunn**, no.

---

[1]) Uppland I.
[2]) Rygh NG 3: 125 o. s. v.
[3]) Se närmare Tamm Et. ordb.
[4]) Akcentuppgift har ej lemnats.

Velmunden o. s. v.; se ofvan **Fjätmunn** ock jfr **Gissmunnen.** Den första leden i dylika namn anser jag snarast böra betraktas som älfnamn.

Om gårdnamn på **-hem,** som äro sammansatta med sjönamn, se **Bjärlången, Bleken.** I stället för **Gromundhem** hade man snarast väntat **Gromundshem.** Om dylika gamla sammansättningar på **-hem** ock **-tuna,** som tyckas vara sammansatta icke med genitiver, utan med namnets »stam», kommer jag antagligen att tala i annat sammanhang.

S. 190: **Grunnen.** Jfr fno. sjönamnet ***Grynningr** (Rygh NG 15: 143).

S. 194: **Gränkafveln.** Ett vattendragsnamn, i hvilket fno. **kæfli** n. 'kafle' ingår, anser Rygh NG 14: 64 kunna bilda första leden i fno. **Keflisøy.**

S. 194: **Gräsken.** Så redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688.

S. 195: **Gröen.** Denna sjö kallas å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 **Groren;** jfr fno. älfnamnet **Gróðr-,** om hvilket se under **Groen.** E. W. Olbers Geol. karta öfv. Götheborgs fögderi (1864) har **Grören.** I alla händelser hör namnet ju till den stam, som jag i art. velat finna i detsamma.

S. 196: **Gufven.** Jfr namnet å den t. ex. i Laxdølasaga omnämnda **Guf(u)á** på Island.

S. 197: **Gullungen.** Jfr Rygh Elven. s. 85.

S. 200: **Gången.** Jfr no. älfnamnet **Ganga** Rygh Elven. s. 64.

S. 201: ***Gårlången,** fsv. ***Gorlangher.** Kanske får man konstatera ett dylikt sjönamn på grund af det SD 3: 236 för öfrigt obekanta gårdnamnet **in gorlonghvm** (1315). Jfr **Gårbarken** o. s. v.

S. 208 not. 3: läs: CXLII . . (Wien 1900).

S. 209: **Götmaren,** not. 2. Min i denna kortfattade (vid korrekturläsningen inskjutna) not uttalade åsikt hoppas jag vid annat tillfälle kunna utförligare motivera.

S. 216: **Henaren.** De rader, som röra ty. **hain** — hvilka till följd af någon obegriplig blunder kommit att kvarstå genom alla korrekturen — skola naturligtvis utgå. — Jfr no. älfnamnet **Heina** Rygh Elven. s. 97.

S. 225: **Holten.** Möjligt är, att det hos HÖJER förekommande namnet **Holten** aldrig förekommit i det talade språket. Redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 kallas sjön för **Holsliunga Siön.**

S. 225: **Horjen.** Jfr no. älfnamnet **Horja** Rygh Elven. s. 107.

S. 237: **Hunn.** Det no. älfnamnet **Hunn** föres nu af Bugge-Rygh NG 15: 308 till got. **hinþan** 'fånga'.

S. 252: **Hällungen.** **Hellungen** General Landkort öfv. Vg. o. 1688.

S. 260: Namnen på **If-** föreslår prof. E. LIDÉN mera tilltalande att föra till det gamla germanska ordet för 'idegran' **īw-** (isl. **ýr,** fht. **îwa** o. s. v.).

S. 263: **Immeln.** Jfr no. älfnamnet **'Ímil** Rygh Elven. s. 117.

S. 270 not 2 r. 5: läs: οὖθαρ.

S. 271 r. 13: läs: **ljúfr.**

S. 272: **Julan.** Till ieu. √ **dheu** i gr. θέω o. s. v. hör enl. d'Arbois de Jubainville (liguriska?) flodnamnet **Dura,** nu **die Thur,** biflod till Rhen i Schweiz[1]. Å andra sidan erinras om fsv. **yulastrøm** (SD 5: 34 fr. 1341), nu Juletorps å, Tjureda sn Smål.

S. 275: **Juttern.** Af formella skäl är naturligtvis endast det andra alternativet **Iutrs** → **Iuðrs** → **Jurs** möjligt.

S. 277: **Jägern.** Det i denna art. omtalade **Hägerbo** heter år 1347 **hegrabo** (SD 5: 681). Knappast ingår här, som af Lundgr. X. 6: 115 antages, ett personnamn.

S. 286 r. 6 n. står: Vårdinge, läs: Vårdnäs; r. 25: hvad som säges om ty. **hain** utgår.

S. 298 r. 11: läs: **'Fiælle.**

S. 294: **Kammen.** **Kamarp** skrifves år 1464 **Kombatorp** (Rääf 1: 264). Sjön synes alltså ha hetat **'Kambe:** jfr dock akc. 1 ock gårdnamnet **Kam.**

S. 299, inskjut: **Klosstjärn,** se **Kloten.**

S. 305 r. 18: läs: **'Linundhe.**

---

[1]) Jfr Holder Altcelt. sprachsch. 1: 1378.

S. 308: **Kratten.** Detta namn hör säkerligen tillsammans med sv. dial. **krate** 'afskrap o. s. v.' (Rz s. 350) ock är sålunda ett af de icke få sjönamnen med nedsättande betydelse.

S. 347: Vid såväl **Lisman** som **Lisnan** bör man äfven tänka på möjligheten af en härledning ur stammen i fsv. **lise** 'lugn' (jfr mht. **lîse**). Se i fråga om betydelsen under **Lygnern.**

S. 350: **Loftern.** Se ytterligare afd. II mom. 2, där på grund af ä.-nsv. **lofttisnäs** ännu ett fsv. sjönamn ***Lopter** konstrueras.

S. 431: **Noen.** Jfr äfven **Nodhaby** SRP nr 1250 fr. 1377.

— —

Stockholm 1904. Kungl. Boktryckeriet.

BIDRAG TILL KÄNNEDOM OM
DE SVENSKA LANDSMÅLEN OCK SVENSKT FOLKLIV XX. 2–5

STUDIER

ÖFVER

DE SVENSKA SJÖNAMNEN

DERAS HÄRLEDNING OCK HISTORIA

AF

ELOF HELLQUIST

**Sjönamnens bildningssätt.
Sjönamnens betydelse.
Med sjönamn sammansatta eller af sådana
bildade gård- ock bärgnamn.
Sjönamnens ålder, utbredning o. dyl.**

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1905–06

II.

Öfversikt af sjönamnens bildningssätt.

Enär dels för en mängd af våra sjönamn från fsv. tid bevarade former saknas, dels suffixväxling — hvarpå exempel nedan anföras — ofta inträtt, dels ock framför allt här anförda sjönamn härstamma från vitt skilda tider, kan det naturligtvis icke blifva fråga om att lemna en i detaljer exakt redogörelse för sjönamnsskicket under fsv. tid eller öfver hufvud taget något visst skede af vårt språks utveckling. Jag afser endast att gifva en framställning i grofva drag[1] af de bildningsprinciper, som i vårt land i allmänhet varit gällande på detta område ock dymedelst fylla ett oskrifvet blad i den nordiska ordbildningslärans historia. På samma gång tjänar emellertid denna undersökning ett annat syfte: tillsammans med de från äldre tider bevarade gårdnamn, i hvilka sjönamn ingå, bilda nämligen de här uppträdande afledningarna, afljuds- ock omljudsformerna o. d. det viktigaste ock stundom enda material vi äga för att kunna bestämma namnets ungefärliga ålder (se afd. V).

De etymologier, på hvilka nedanstående framställning är grundad, ha i det föregående framställts ock diskuterats. I det följande tages endast hänsyn till de relativt säkra fallen.

---

[1]) I fråga om närmare motivering hänvisas till de särskilda artiklarna, hvilkas innehåll naturligtvis ej här kan lämpligen refereras.

A. Sjönamn, som icke äro sammansatta med appellativer för »sjö», »tjärn», »vatten» o. d.

1. Ett mycket stort antal af till denna grupp hörande sjönamn hafva uppstått **utan förändring** eller afledning af det substantiviska eller adjektiviska grundordet. Jag bortser nämligen alldeles från den i det stora flertalet uppträdande bestämda slutartikeln, om hvilken se närmare nedan. Särskild uppmärksamhet förtjäna dock de sjönamn, som så till vida afvika från sitt grundord, att de icke bibehållit dettas genus (fem. l. neutr.), utan antagit maskulint kön (se anmärkningarna om genus).

Där fsv. former saknats, har det nuvarande uttalet (akcenten) ock af sjönamnen bildade gårdnamn tjänat mig till ledning vid bedömmandet af huruvida ett namn bort föras hit eller till andra bildningskategorier (2, 4).

a) Sjönamn af **substantiv**:

Åfsätern	**Bjälken**	**Bråten**
Afven	**Björken** (jämte 4)[2]	**Busken**
Agen	**Björn**	**Båloxen**
Alen	**Björnklammen**	**Bör**
Alten	**Blågåln**	**Dabaken**
Anden	**Blåkaren**	**Degerlofven**
Asbrunnen	**Bokaren**	**Djupsnuggan**
Asken	**Bolen** 2	**Dolpan**
Aspen	**Bollen**	**Drafven** (jfr 4)
Axen	**Borken**	**Drängen**
Barsättern	**Borren**	**Drögen** (jfr 2)
Bastfoten	**Bredrefven**	**Dölpan**
Besslingen (jfr 8)[1]	**Bremsen**	**Eldmörjan**
Bjuren	**Brocken**	**Elen**

[1]) Med hänvisningarna »jfr 0» åsyftas, att namnet äfven kan tänkas höra till detta moment. Anledningen till dylik tvekan torde i de flästa fall inses vid en genomläsning af vederbörande artikel.

[2]) Med hänvisningarna »jämte 0» åsyftas, att något eller några af de så bokstafverade namnen på grund af uttalsuppgifternas eller fornformernas vittnesbörd snarast höra till ett annat moment.

Enegren
Enehagen
Enen
Fatburen
Femmen
Fenen
Fiolen
Flogen
Flon
Flugen
Fredagen
Furen (jämte 4)
Fäturn
Galten
Garpen
Geten (jfr 4)
Gimmen
Glaåkern
Glupen
Glytten
Gran
Grann
Gryten (jämte 4)
Gullringen
Gullvangen
Gången
Gässlingen (jfr 8)
Halftron
Hjorten
Hofven
Holken (jfr 12)
Holmen
Holpen
Hornbetan
Hulpan
Hägern
Hälen
Hästestruten
Igelkotten
Igeln
Julen (?)
Järnlunden
Kalfven[1]
Kammen[2]
Kedjen
Kilen (jämte 4)
***Killingen**
Kitteln
Klampen
Klefven
Kloten
Klysan
Kläggen
Knon
Knutsnabben
Kolpen (?)
Kringlan
Kråken
Kullen
Kvillen
Kvisseln
Kvistdroppen
Kyan
Kärfven
Käxlan
Lermon
Lien 1
Likstammen
Limmen
Linden
Lusten
Långbogen
Långhalmen
Långhalsen
Madkroken
Malen[1]
Malmen
Mangen
Maren
Matbyttan
Maten
Meshatten
Mesormen
Misteln (?)
Mjälldrängen
Mofällingen
Moren
Mysslingen (jfr 8)
Nadden (jfr 4)
Nasen
Njuren
Njurhulten
Noren (jämte 4)
Nyckeln
Näckungen
Onsörjen
Oren
Orhammaren
Oxen
Oxögat
Packen
Pasken (?)
Platen
Plumpen
Potten
Pungen
Putten
Ramen

[1]) Med sammansättningar.
[2]) Jfr akc. 1 ock gårdnamnet **Kam.** Fsv. gårdnamnet **Kombatorp** (1464, se tillägget) visar dock hän på ett ***Kambe.**

Rammen
Risten
Rumpen
Runken (?)
Rusken
Ryttaren
Rönningen
Salen
Saxen (jämte 4)
Silfköparen
Skarfven
Skolen
Skälen
Slaktaren
Smedbäljen
Socken
Sommen
Sormen
Spaden
Sparren
Spiken
Spjuten
Spraggen
Spången
Stjälpen
Storkorgen
Strupen
Struten
Strålen
Strömmen
Supen
Svalhanen
Svan
Sången (jämte 4)
Taggen
Tarmen
Tartaren
Tickeln
Tiken
Tofven
Token
Torskbotten
Tostholmen
Toten
Totten
Tran
Trehörningen
Trekanten
Treskaten
Trindeln (jfr 13)
Tullan (jfr 4)
Tyreln
Tången 1
Udden
Ufven
Ulfven
Unden
Uren
Vaglarna
Valen
Vammen (?)
Vasen
Vesan
Vevassen
Vifveln
Viggan (om af **vigge**)
Viken
Virfveln
Vispolen
Visten
Vristulfven
Vålen
Vållern (?)
Vänsterslån
Värpeln
Ådran
Åmmen
Åndern
Älgen
Älmten
Älten (jämte 4)
Ämmern
Ören[1].

Jfr **Kolbrännaren, Märrsprängaren** (se 2 b).

Af dessa namn ha dock **Ryttaren, Slaktaren** ock **Tartaren** snarast uppkommit ur äldre sammansättningar på **-sjö(n)**. Elliptiska äro säkert bildningarna **Kvidden, Sarfven** ock **Ålen,** hvilka utlösts ur sammansättningar med **sjö**. För den sistnämnda sjön är från fsv. tid namnet **Aalsiø** uppvisat. **Fjättmunn, Gissmunnen, Glaåkern, Järnlunden** böra väl ock snarast tolkas som elliptiska bildningar af sammansättningar med **sjö** (jfr t. ex. fsv. **Iærnlundasyo**).

[1]) Jämte namn med detta ord som senare led.

Det gamla nominativmärket **r** är bevarat i **Vållern** (: isl. **vǫllr**, dock osäkert) ock **Ämmern** (: fsv. **ēmber**). Om motsvarande företeelse hos **ịa**-stammarna se mom. 2.

Som en allmän anmärkning om de ofvan anförda sammansättningarna gäller, att de — där icke bevisande gårdnamn finnas till hands — teoretiskt sett äfven kunna höra till mom. 4. Sådana namn som t. ex. **Blågåln, Långhalmen, Njurhulten** utgå möjligen från af grundorden fsv. **garþer, halmber, hult** (**holt**) utvidgade **n**-stammar **Blagarþe, Langhalme** o. s. v.; men det är betydligt sannolikare, att de bildats såsom öfriga här upptagna sjönamn.

Vidare må uttryckligen framhållas, att många af dessa namn förts hit uteslutande af den anledning, att de i nsv. uttalats med akc. 1. Då emellertid dels akcentförskjutning är rätt vanlig ock dels akcentuppgifterna ofta visat sig mindre pålitliga eller sväfvande, bör äfven den möjligheten för många af dessa lemnas öppen, att de varit bildningar på **-e** eller **-ir**.

Om bildningar, som ha maskulin slutartikel, ehuru grundordet är fem. eller neutr., se C 3.

b) Namn af **adjektiv** (ock **advärb**):

Aflången
Antvarden
Blanken
Bleken 2 : **Blixtorp**[1]
Blån (jfr 4)
Bolmen (?)
Bottenlösen
Bråen
Båfven
Bålen
Drögen (jfr 1)
Dunkern
Eklången o. s. v.[2]
Envetten
Fjärsten
Flaten (jämte 4)
Floden
Flåren
Fläten (jfr 4)
Fullen : fsv. **Fulsboda**[3]
Fängen
Gallen
Gla
Glaen
Glan
Glien (?)
Gottriken
Heten
Hånsvalen
Illern 2
Kallen (?)
Kymmen
Kållen
Köm (?)
Körn
Lillen
Ljusen
Lottern
Lyren
Lången (fsv. **Langer**)
Magern
Mjörn (fsv. **Mior**)
Möckeln

[1]) Jfr däremot **Bleken** 1 : **Blekhem** (se mom. 4 b).
[2]) Jfr fsv. gårdnamnet i **Ekelang**.
[3]) Jfr däremot **Fyllen** under mom. 5.

Mörken?[1]	**Skärdrygen**	**Vedern**
Nimmern (jfr 2)	**Skären**, fsv. ***Skærlanger** (se **Skärlen**)	**Vidöstern**
Nären : Närsbo (jämte 4)	**Striern**	**Vimmern**
Nästen	**Strången**	**Viren : Virsbo, Virshult** m. m.
Nömmen	**Svarten** (jämte 4)	**Vren** (***Vredher : vrida**)
Racken	**Treen**	**Yttern**
Rummen[2]	**Tvären**	**Ärr**(?)
Rön(?)	**Vammeln** : fsv. **Vamolsø**	**Örgaggen** (: ***gagher**=no. **gag?**).
Skiren : Skirshult, Skirsnäs(jämte 4)		

Hit höra ock åtskilliga af de under mom. 11 ock 12 behandlade sjönamnen med **g** ock **k** som karakteristiska konsonanter, nämligen de som utan afledning bildats af adjektiv på -(**x**)**g** eller -(**x**)**k**.

Nominativmärket -**r** har bevarats i **Dofvern, Flåren**[3], **Gunnern, Illern, Mjörn(?), Sottern, Striern, Vimmern.** Intressant nog förekommer det sålunda nästan uteslutande i namn, som innehålla utdöda eller utdöende adjektiv, hvilkas betydelse tidigt nog förbleknat. I **Lottern, Magern** ock **Vedern** hör **r** säkert, i **Dunkern** högst sannolikt till grundordets stam.

Om sammansättningarna, t. ex. **Hånsvalen, Skärdrygen**, gäller hvad som sagts under a. Särskild uppmärksamhet förtjäna de synnerligen talrika, här ej uppräknade bildningarna på **-lången**[4]. Säkert hit höra t. ex. **Eklången** (: fsv. **in ekelang**), **Strålången : Stralanxsæter**, så bör ock på grund af gårdnamnen **Aflångsbärg, Aflångshult** möjligen **Aflången** föras hit. Dock är **s** i dessa unga former icke afgjort bevisande: det kan mycket väl vara ett minne af en genitiv på **-is** (jfr ***Raklangir : Raklangis tørp**).

c) I detta sammanhang erinras äfven om några sjönamn, som kunna tyckas vara utan afledning direkt bildade af **värbalstammar** : nsv. **Brinnen** (jfr mom. 2 ock 4 nedan), **Meten, Rällen, Rölen, Trasken.** Af dessa har dock tydligen **Meten** uppkommit genom ellips af **Metsjön. Rällen** ock **Rölen** äro i etymo-

[1]) Jfr **Mörketorp** (se mom. 4).
[2]) Jfr **Rymmen** under mom. 5.
[3]) Kanske har detta namn fått sitt **r** från namnet å den bredvid liggande sjön **Furen.**
[4]) De anföras under art. **Lången.**

logiskt afseende ganska dunkla, ock icke häller på **Brinnen** kan mycket byggas, då jag endast känner denna form från Grau ock uttalet sålunda är mig obekant.

2. En i fsv. såväl som i fno. mycket vanlig **afledningsändelse** i sjönamn har varit **-ir**, urnord. -i̯aR. Namn med omljud i stamstafvelsen växla med sådana utan omljud, hvarom mera nedan. I nsv. uppträda de under ganska skiftande former. Åtskilliga ändas i nsv. på **-ern**, ännu flera ha antagit ändelsen **-aren**. Men dessutom finnas många i̯a-stammar, som förlorat nominativmärket -r ock i nsv. sålunda sluta på **-en**. Där icke fsv. former af dessa eller med dem sammansatta gårdnamn föreligga såsom **Bræengir** : **Bræengisasa**, äro dylika icke lätta att upptäcka, så mycket mindre som **an**- ock i̯a-suffixen ofta uppträda med alldeles samma funktion. Uttal med akc. 2 i förening med ett nsv. gårdnamn, hvars första, sjönamnet innehållande led ändas på **-s**, får dock betraktas som ett ganska säkert kriterium på befintligheten af ett fsv. sjönamn på **-ir**. Ett sådant är t. ex. nsv. **Tämmen** (med akc. 2 : **Tämshult**). Värdet af dylika slutsatser på grund af uttalet förminskas emellertid därigenom, att bevisligen i en mängd fall akcentförskjutning ock akcentväxling ägt rum. Dock anser jag mig här också böra upptaga namn på **-ern**, som uttalas med akc. 2, äfven om inga gårdnamn af ofvan angifna natur finnas uppvisade: i de flästa fall torde de vara ljudlagsenligt utvecklade ur fsv. sjönamn på **-ir**.

Fsv. sjönamn på **-ir** kunna sålunda i nsv. ändas på **-ern**, **-aren** ock **-en**. Stundom ha dessutom sådana utvidgats med den mycket vanliga afledningsändelsen **-ing**, såsom fsv. ***Hvinir**, nu **Vinningen**.

a) Här uppräknas nu först de bildningar, som i fsv. tid bevisligen ändats på **-ir**[1] eller för hvilka jag på grund af hvad ofvan sagts anser mig med relativt stor visshet kunna ansätta sådana fsv. former:

fsv. ***Biærkir**(?) : nsv. **Bjärkesfall**; nu **Bjärken** (akc. 2; se d. o. 2)

[1]) De på **-nir** (ock **-naren**) anföras under mom. 3, såvida icke **n** redan tillhör grundordet såsom i **Lyghnir**.

fsv. *Bringir : ä.-nsv. **Bringsma**[1] ← fsv. ***Bringismaþ**; nu **Bringen** (akc. 2)
fsv. **Brængir** : fsv. **Brængisasa**; nu **Brängen** (akc. 2)
fsv. ***Bællir** : fsv. **Bællisnæs**; nu **Bällen** (akc. 1, alltså akcentförskjutning)
fsv. ***Bærkir**, nu **Bärkern** l. **Bärkaren**
fsv. ***Bønir**, nu **Bönern** (akc. 2) m. m.
fsv. ***Duwir** : fsv. **Duwirstorp**; nu **Dofvern** (akc. 1, alltså akcentförskjutning)
fsv. ***Dættir(?)**, nu **Dättern** (akc. 2)
[fsv. ***Ekir** s. 101 bör ändras till **Ækir**; se d. o.]
fsv. ***Eldhir** : nsv. **Ellarebo**; nu **Ellern** (akc. 2)
fsv. ***Emir** : nsv. **Embricke**; nu **Emmern** (akc. 2)
fsv. **Fyghþir**, se nedan mom. 20
fsv. ***Gaghir** : fsv. **Gauesrum**, **Gawrsrwm**; nu **Gagern** (akc. 2)
fsv. ***Gaghnir**, nu **Gagnern** (akc. 2; jfr mom. 3 a)
fsv. ***Gnøtlir** l. **Gnøtle** : **Gnöttlerum**; nu **Gnöttlern** (jfr mom. 4)
fsv. ***Hvinir** : ä.-nsv. **Hvinisrum**; nu **Vinningen** (genom suffixväxling; se äfven **Vinen**)
fsv. ***Hyllir** : nsv. **Hyllesbol**; nu **Hyllen** (akc. 2)
fsv. **Høvir** l. **Høvrir** : fsv. **Høvirsby**, **Høvrisby** m. m.; nu **Höfvern** (akc. 2)
fsv. ***Illir**, nu **Illern** (akc. 2)[2]
[nsv. **Jogern**, **Jäfvern**, se de särskilda artiklarna]
fsv. ***Kvæggir(?)** : nsv. **Kväggeshyttan**; nu **Kväggen** (akc. 1)
fsv. ***Kylir(?)** : nsv. **Kylshorfva**; nu **Kyllen** (akc. 2)
nsv. **Kärfven** (akc. 2) : **Kärfsnäs**
fsv. ***Loptir**, nu **Loftern** (akc. 2)[3]
fsv. **Lyghnir**, nu **Lygnern**, **Lögnern** (akc. 2); samma fsv. form har äfven nsv. **Lygnen** (akc. 2) haft : fsv. **Lygnis asa**
fsv. ***Læghir** : fsv. **Læghernæs** (hvarför ej **Læghe(r)s-?**); nu **Lägern** (akc. 2) m. m.

[1]) Här anförda former ha i tydlighetens intresse normaliserats.

[2]) Se **Illern** 1. Jfr **Illern** 2 (med akc. 1). Dessa båda namn synas förhålla sig till hvarandra som **Emmern** till **Ämmern**.

[3]) Fsv. ***Loptir** har sannolikt äfven varit namnet på **Stensjön** (GS 1 Ö 39) Ryssby sn, Sunnerbo hd Smål. Vid sjön ligger gården **Loftersnäs**, som år 1609 skrefs **lofFttisnäs** (enl. Hyltén-Cavallius Vär. o. vird. 1: 93). Man kunde härvid märka, att den i förbindelse med Stensjön stående Ryssbysjön i äldre tid hetat **Våren**.

fsv. 'Mesir (VGL mese, obl. kas.); nu **Mäsen** (akc. 2) jämte **Mäsern**
fsv. '**Mukrir** l. '**Mykrir** : **Mukrisbother** (se **Möckeln**)
fsv. **Mælir**, nu **Mälaren**
nsv. **Nimmern**, med akc. 2 o. 1, jämte **Nimmaren**
fsv. '**Nōdhir**(?) : **Nostorp**, jfr i närheten **Noby** ← fsv. **Nodhaby** ← '**Nodhoby** : älfnamnet '**Nōdh**[a]; nu **Noen** (akc. 1)
fsv. '**Nyir** : **Nyshult**; nu **Nyen** (akc. 2)
nsv. **Näjern**, akc. 2, jämte **Näjen** (se dessa art.)
fsv. '**Næsir** : fsv. **Næsisthorp**; nu **Näsnaren** (se d. o. 2)
fsv. '**Raklangir** : fsv. **Raklangis tørp** (nu **Rakstorp**); nu **Raklången**
fsv. '**Rimir** l. '**Remir** : nsv. **Remmesnäs**; yngre **Remmen**, nu utdött sjönamn
fsv. '**Rinkir** l. '**Rænkir** : fsv. **Rinkishede** (se under **Ränken**)
fsv. '**Runnir** : **Runnersrum** (se under **Rummen**)
fsv. '**Snytir** : **Snytsbo** ← '**Snytisbodha**; nu **Snyten** (akc. 2)
fsv. '**Sændir** : nsv. **Sänneshult**; nu **Sännen** (akc. 2)
fsv. '**Thræhyrnir** : fsv. **Træhørnisholm** (se **Trehörningen** 7)
fsv. '**Thrættir** : fsv. **Trættisboda**, nsv. **Trättsbo**; nu **Trätten** (akc. 2)
fsv. **Tiþir**
fsv. '**Tridhir** : fsv. **Tridhishult**, nu **Trishult**; nu utdött sjönamn
fsv. '**Tæmir** (l. '**Thæmir**?) : nsv. **Tämshult**; nu **Tämmen** (akc. 2)
fsv. '**Tørir** : nsv. **Törestorp**, **Törsbo**; nu **Törn**
fsv. '**Valir** : fsv. **Valisnæs** (jämte '**Vælinger** : **Vælingsnæs**; nu **Välen**, se d. o. 1)
fsv. '**Vidhir** (jfr fsv. **Vidhisrum** ock **Vidhis Becke**)
fsv. '**Vikir** : fsv. **Vikir**, **Viker**; nu **Vikern** (akc. 1)
fsv. **Vænir**, nu **Vänern** (akc. 2, jämte 1)
fsv. '**Ylir** (se **Ölen**)
fsv. '**Ylvir** (se **Ulfven**)
fsv. '**Yxnir**, nu **Yxnern** l. **Yxern** (akc. 2)
fsv. **Ækir** : **Eokersholm**
fsv. '**Ælmir** : fsv. **Elmesrum**, nsv. **Älmarsrum**; nu **Älmaren**
fsv. '**Ø(i)ir**(?) : nsv. **Öjerslycke**; nu **Öjen** (akc. 1; sålunda skulle här akcentförskjutning ha ägt rum)
fsv. '**Økrir**
fsv. **Ørir** (se **Ören**).

Grundorden i dessa bildningar äro i allmänhet **substantiv** eller **adjektiv.**

Till det förra slaget höra — för att utvälja de från denna synpunkt säkraste — t. ex. fsv. ***Bringir, *Bærkir, *Ekir, *Emir, *Mælir, *Næsir, *Sændir, Træhyrnir, *Vikir, *Yxnir, *Ø(i)ir, *Ørir.** Jfr de fnorska sjönamnen ***Aspir, *Elptir, *Fyrir, *Løyfir, *Syrmir, *Øyjir,** fjordnamnen ***Eyrir, *Grýtir(?), *Leirir.** I allmänhet kan naturligtvis ett älfnamn utgöra den förmedlande länken[1]; men mycket ofta torde detta ej vara fallet[2]. Dessa sjönamn äro sålunda till sitt bildningssätt närmast att jämföra med sådana substantiv som isl. **heller** 'klipphåla' : got. **hallus** 'klippa', **þyrnir** 'törnbuske' : **þorn** 'törntagg' o. s. v.[3] Suffixet **-i̯a** utöfvar här sin vanliga funktion att uttrycka tillhörighet, ock densamma har det, då det uppträder i sjönamn. Så betyda ***Aspir, *Bærkir, *Ekir** snarast 'sjö försedd med l. omgifven af aspar, björkar, ekar' (jfr dock II B), ***Emir** 'med dimmor uppfylld'. ***Bringir, Mælir, *Sænnir, *Ørir** syfta på vattendrag, hvilkas stränder äro bärgiga, sandiga, steniga o. s. v. ***Næsir** utmärker, att sjön äger något mera framträdande näs eller är rik på dylika. ***Yxnir** (: **oxe**) har väl afseende på något påfallande i formen o. s. v.

Af utomnordiska sjönamn böra med afseende på bildningen jämföras de grekiska på -ία såsom Ἀλκυονία λίμνη i Megaris : ἀλκυών 'isfågel' (jfr fsv. ***Ælptir,** nu **Ältaren** 'svansjön') o. a. anförda af Fick Bezz. Beitr. 22: 73 f., jfr äfven t. ex. gr. Μήνιος 'månbäcken' i Elis, omtalad af Roscher Stud. z. gr. mythol. 4: 3. Säkerligen ha äfven åtskilliga af de nordiska sjönamnen på **-i̯a** (**-ir**) ursprungligen haft adjektivisk karakter liksom gr. Ἀλκυονία (λίμνη). Dessa adjektiv på **-i̯a** (**-ir**) ha sedan gifvit upphof till att ett särskilt sjönamssuffix **-i̯a** (**-ir**) uppstått.

Numera har det gamla i̯a-suffixets uppgift öfvertagits af sammansättningar. Liksom isl. **hellir** motsvaras af nsv. **klipp-**

[1]) Se t. ex. **Flögen, Skälen** (***Skællir** : ***Skælla,** där dock snarast sjönamnet synes vara det primära). Jfr fno. **Berir** : **Bera, Syrmir** : **Syrma** o. s. v.

[2]) Jag kan sålunda icke dela den uppfattning, som stundom kommer till synes hos Rygh NG, att alla sjönamn på **-ir** ytterst ha sin grund i älfnamn.

[3]) Se Hellqu. Ark. 7: 24 f.

håla, þyrnir af nsv. **törnbuske,** så finnas vid sidan af de nämnda sjönamnsbildningarna sammansättningar såsom **Asp-, Björk-, Ek-, Näs-, Sand-** ock **Stensjön.**

Särskild uppmärksamhet förtjäna några namn, hvilkas stamstafvelse företer oomljudd vokal såsom ***Bærkir, Mælir,** fno. ***Aspir** — andra mera osäkra att förtiga. Det är mycket möjligt, att dessa namn i allmänhet uppkommit efter den tid, då i-omljudet värkade, d. v. s. äro (relativt) unga nybildningar, såsom säkerligen också är fallet med icke få isl. egennamn, särskilt af mytisk karakter, som omtalas af Hellqu. Ark. 7: 24 f. ock däri samma företeelse träder oss till mötes. Dock bör man äfven räkna med den möjligheten, att frånvaron af omljud beror på att i äldre tid en a-vokal föregått i̯a-suffixet ock sålunda har en grund liknande den, hvilken för isl. namnbildningar antages af Sievers[1].

Af **adjektiv** o. d. äro bl. a. afledda: ***Bællir, *Duwir, *Gaghnir, *Grekir, *Illir, *Lyghnir, *Læghir, *Mukrir, *Nyir(?), *Thrættir(?), *Vidhir;** jfr det fno. sjönamnet ***Lýsir,** som snarast hör till adj. **ljóss** ock icke till sbst. **ljós** n. (hvilket för öfrigt självt egentligen är neutrum till nämnda adj.). Dessa bildningar erinra närmast om sådana ord som isl. **ender** 'ände' : pref. **and-, víðer** 'haf' : **víðr** 'vid'.

Omljud saknas i ***Gaghnir** (se ofvan).

En fråga är, om man här äfven har att anteckna några **devärbativa** bildningar. Häremot talar emellertid redan a priori den omständigheten, att i de nordiska språken för öfrigt sådana äro uppvisade uteslutande från den isländska skaldepoesien[2]. Bland de ofvan uppräknade namnen finnes icke häller något, som påkallar en dylik härledning. Fsv. ***Thrættir** hör väl icke närmast till vb. **thræt(t)a,** utan till ett adj. ***thrætter** (jfr fsv. **enthrætter** 'envis o. d.') eller sbst. **thræt(t)a;** se härom närmare under **Trätten. Gnöttlern** innehåller nog en värbalstam, men något värb **gnöttla** har icke uppvisats, ock i alla händelser är det mycket osäkert, om namnet ursprungligen varit en i̯a-stam;

---

[1]) Ber. über die verh. d. k. sächs. ges. d. wissensch. zu Leipzig, phil.-hist. cl., 46: 129 f.; se äfven Hellqu. Ark. 7: 22 f.

[2]) Ex. hos Schlüter Die mit dem suffixe ja gebildeten deutschen nomina s. 76, Falk PBB 14: 30; jfr Hellqu. Ark. 7: 25.

jfr gårdnamnet **Gnöttlerum.** Däremot synes **Kväggen** höra hit, dock kan här en afledning af ett älfnamn föreligga. Fsv. ***Væxir,** nu **Växaren,** är bildat af fsv. älfnamnet **Vaxa,** hvilket själft är ett devärbativ.

b) Till dessa bildningar på **-ir** sluter sig nu ett stort antal sjönamn på **-aren**[1]. De behandlas i detta sammanhang, därför att de flästa af dem säkerligen utgå från äldre former på **-ir.** Andra synas vara utvidgade af äldre namnformer, som tillhört **an-** eller **i̯an**-stammarnas led. Innan vi emellertid närmare granska deras ursprung, torde det vara lämpligt att uppräkna dem. De äro:

Agaren
Agnaren (jfr 3 b?)
Agnarn (?)
Akaren
Björkaren
Bullaren
Byngaren (jfr 3)
Bärkaren (jämte **Bärkern**)
Bönnar(e)n (jämte **Bönern**)
Dagaren
Ekaren
***Ellaren** (jämte **Ellern : Ellarebo**)
Emmar(e)n (jämte **Emmern**)
Enaren
Fjälaren
Färgaren
Följaren (fsv. **Fyli**)
Galmaren
Getaren
Gisslaren (: **Gisslartorp**)
Gömmaren
Hallaren (: fsv. **Hallarsø**)
Henaren
Hullaren
Hällaren
***Ilaren**
Innaren
Ivarn
Jälmaren (älst fsv. ***Ialme**)
Jämtaren
Kogaren
[**Kolbrännaren**]
Kopparen
Laggaren
Lommaren
Lommaren
Myssjaren (fsv. ***Mysi?**)
Mårsaren
Mälaren (fsv. **Mælir**)
[**Märrsprängaren**]
Mäskaren
Nimmaren jämte **Nimmern**
Nätaren, ä.-nsv. **Ocar**
Remnaren[2]
Renaren
Rickaren
Rägnaren (jfr 3 b?)
Salvaren
Snesaren
Snivaren
Solaren
Stockaren
Strömaren
Stöparen
Svarfvaren
Svinnaren
Tenaren
Tisaren
Täftaren
Täljaren
Vagnaren (jfr 3 b?)

[1]) De på **-naren** behandlas under mom. 3 b, såvida ej anledning finnes för det antagandet, att **n** tillhör grundordet såsom i **Agnaren, Rägnaren, Vagnaren.**

[2]) Jfr dock mom. 3 b.

Viggaren	**Yngaren** (fsv. ***Yngil**)	**Ältaren** (fno.
Vångaren	**Yxtaren**	***Elptir**)
Växaren	**Älmaren**	**Ängaren.**

Jfr **Ryttaren, Silfköparen, Slaktaren** (se mom. 1 a).

Bland dessa namn finnas endast ett par, som bevisligen utgå från en fsv. form på **-ir,** nämligen **Mälaren,** fsv. **Mælir,** ock **Älmaren** (: fsv. **Elmesrum**). Jfr bland namn på **-naren** (under 3 b) **Tämnaren** ← fsv. **Tempnir** (in **tempne**). En särskild ställning intager **Näsnaren** 2, som i fsv. tid kan ha kallats **Næsir;** jfr fsv. **Næsisþorp.** Samma utveckling som **Mälaren** kunna nu många andra namn på **-aren** ha genomgått, alltså t. ex. ***Aghir, *Ekir, *Galmir, *Getir, *Tælghir, *Vangir,** nu **Agaren, Ekaren, Galmaren, Getaren, Vångaren** ock många andra. Men någon visshet kan i detta fall i allmänhet icke vinnas. Ett särskilt varnande exempel är **Jälmaren,** äldre fsv. **Ialmans** (gen.). På samma sätt kan naturligtvis det analogt bildade ock likbetydande **Galmaren** utgå från ett ***Galme.**

Äfven i Norge är en motsvarande öfvergång af sjönamnssuffixet **-ir** icke ovanlig. Så antager t. ex. Rygh NG IV. 2: 230, att sjön **Høleren** i äldre tid hetat **Hylir.**

Vi ha nu närmast fäst oss vid sådana bildningar på **-aren,** fsv. **-ir,** hvilkas stamstafvelse icke uppvisar omljud (såsom **Duwir, Mælir**), sådana där omljudet icke framträder (såsom ***Ekir, *Getir**), eller sådana där redan grundordet har omljud eller kan tänkas ha haft sådant (såsom ***Næsir**). Jfr de under a behandlade ***Bærkir, *Gaghnir** o. a. Om emellertid namn på **-aren** kunde uppvisas, där stamvokalen oomtvisteligen företedde i-omljud, hade man naturligtvis ännu större anledning att för dem uppkonstruera fsv. former på **-ir.** Men intet af de namn, som här kunna ifrågakomma, är användbart för detta ändamål. **Ältaren** utgår visserligen utan tvifvel från ett fsv. ***Ælptir** (= fno. ***Elptir,** nu **Ørteren**), men omljudet kan här tillhöra grundordet; jfr isl. **ǫlptr** jämte **ǫlpt, alpt. Hällaren** kan härledas från såväl **häll** som **hall. Älmaren** behöfver icke utgå från fsv. **almber** : till grund för namnet kan med lika stort fog läggas afljudsformen sv. dial. **älm,** mlt. **elm** o. s. v., ock man är i själfva värket ganska benägen att välja detta alternativ, då man erinrar sig de i så fall fullt analoga fno. ***Aspir,** fsv. ***Bærker** (: stam-

men **berk-** i **björk**)[1]. Fsv. ***Enir** bevisar intet; fno. ***Fyrir** (: **fura**; se **Furen**) står däremot på andra sidan.

Öfriga omljudsformer tillhöra sannolikt ursprungligen icke denna klass: **Följaren** har i fsv. hetat **Fyli,** gen. **Fylia,** den kallas år 1369 **Litle Fylje.** Äfven **Myssjaren** synes vara utvidgad af en gammal ian-stam ***Mysi:** jfr **Gäfjan, Göljan, Iljan** m. fl. **Färgaren** är etymologiskt mycket dunkelt. **Rägnaren** har möjligen i fsv. tid hetat **Ræghin** (jfr **Reghinsmyre**).

Förutom **Följaren** ock **Myssjaren** (det senare namnets uppkonstruerade fsv. form kan dock naturligtvis icke anses säker) har **Yngaren** ursprungligen tillhört en helt annan bildningskategori. På grund af fsv. **Yngilsdal, Ingelsdal** har man för detta namn att ansätta ett fsv. ***Yngil** l. ***Ingil** (se mom. 13). **Tisaren** har sannolikt utbildats af ett ***Tisjön, *Tisen.**

Men finnas då inga bildningar, som kunna anses hafva ett ursprungligt suffix **-are?**

Som svar å denna fråga må först framhållas, att de enda fsv. sjönamn på **-are,** som jag lyckats finna, äro **Jälmaren,** som år 1497 skrifves **Iælmaren,** men ännu år 1410 icke erhållit denna ändelse, samt **Mälaren,** som först 1491 uppvisar en form på **-ar,** under det att den gamla ändelsen på **-ir, -er** först på 1500-talet alldeles undanträngdes. I indetdera fallet är emellertid suffixet **-ar(e)** ursprungligt. För öfrigt omnämner jag, att spår af samma afledning äfven uppträder i fsv. **Hallarsø** (1404) : **Hallaren** samt möjligen i **Øiarsbodha** (1334), hvarom under **Öjaren.** Man väntar sig emellertid snarare **Hallaraø, Øiarabodha;** jfr **Ellarebo : Ellern.** Ett analogt fall föreligger i **Gunnarskog : Gunnern.** Sannolikt böra **s**-formerna förklaras som beroende på kompromiss mellan äldre ***Halli(r)sø, *Øii(r)sbodha** ock sjönamnen **Hallaren, *Øiaren,** af ***Hallir, *Øiir.** Med afseende på **r** i första leden af gårdnamnen kunna jämföras:

fsv. **Duwirstorp** : ***Duwir** (se **Dofvern**)
nsv. **Eckersholm** : fsv. **Ækir**
nsv. **Gawrsrum** (jämte äldre **Gauesrum**) : **Gagern**
fsv. **Høvirsbøle,** nsv. **Höfversby** : **Höfvern**
fsv. **Mælirsaker** : **Mälaren**

---

[1]) Emellertid kan namnet äfven ställas till **Jälmaren**; se under art. **Älmaren.**

Runnersrum : ***Runnir**
Vidhersrum (jämte **Vidhis-**) : ***Vidhir** (se **Vien**).

Vidare erinras om nsv. **Darsbo,** ä.-nsv. **Darsboda** : **Dagaren. Darsboda** förklarar jag ur ett ***Daghirsbodha,** äldre ***Daghisbodha** (se närmare **Dagaren**). Hit hör äfven nsv. **Enarstorp, Enstorp** ← ***Eni(r)sþorp** : **Enaren,** fsv. ***Enir.** Se också s. 8 n. 3.

Om denna förklaring af formen **Hallarsø** är riktig, så utgör äfven detta namn en instans mot antagandet af ett ursprungligt sjönamnssuffix **-are.** Häremot talar äfven, att i de nordiska språkens älsta skeden denna afledning varit mycket litet spridd: i den poetiska Eddan förekommer ännu intet säkert exempel på detta slags bildningar[1]. Jag anser det alltså högst osannolikt, att i förlitterär tid något sjönamnssuffix **-are** existerat. Däremot är det möjligt, att sedermera, då en mängd sjönamn på **-ir** antagit ändelsen **-are(n),** denna använts vid danandet af nya sjönamn. Hvad anledningen kan ha varit till denna suffixväxling **-ir** → **-are,** är icke fullt klart. Sannolikt står den dock på ett eller annat sätt i sammanhang med det i fsv. ock fisl. försiggående utbytet af nomina agentis på **-ir** (t. ex. **myrðir** : **morð**) mot sådana på **-are.** Om värkligen y.-fsv. **Iælmaren** skulle bero på anslutning af ä.-fsv. **Iælme** till fsv. **mar** (se **Maren**), kunde man ju tänka sig, att från detta sjönamn en afledning **-aren** utlöst sig, som sedermera vunnit utbredning närmast i Mälarprovinsernas sjönamn. I detta sammanhang må äfven nämnas, att det, då namnet förekommer i s. k. e-mål, är svårt eller med till buds stående resurser omöjligt att afgöra, om den i allmogens uttal förekommande formen utgår från ett namn på **-ir(n), -er(n)** eller från **-are(n).** Jfr växelformerna **Bärkern** ~ **Bärkaren, Bönern** ~ **Bönnar(e)n, Ellern** ~ ***Ellaren, Emmern** ~ **Emmaren, Nimmern** ~ **Nimmaren** samt **Bolen** ~ **Bolaren, Solen** ~ **Solaren** (se särskilt **Solaren**). I vissa fall tycks formen på **-aren** hufvudsakligen uppträda bland den yngre generationen; se särskilt **Bärkern** ock **Bönern.** Den är säkerligen mången gång att betrakta som en hypersvecism ock har stundom utgått från kartograferna.

Grundordet i de etymologiskt klara namnen på **-aren** är substantiviskt; jfr t. ex. **Björkaren, Bärkaren, Dagaren, Eka-**

---

[1]) Jfr Falk PBB 14: 37.

ren, Enaren, Getaren, Hallaren, Hällaren, Stockaren, Viggaren, Vångaren, Älmaren, Ältaren: Af ett adjektiv äro väl åtminstone **Svinnaren** ock **Ängaren** afledda (direkt eller indirekt genom älfnamn); jfr äfven **Salvaren.** En särskild ställning intaga emellertid **Kolbrännaren** ock **Märrsprängaren.** Det förra namnet växlar med **Kolbränningen,** ock man vet ej säkert, hvilken form som är älst. Det senare är en skämtsam ock tillfällig agentisk bildning af värbet **spränga,** snarast uppkommen genom ellips af **Märrsprängbacken.** Namnen **Ryttaren, Silfköparen** ock **Slaktaren** höra naturligtvis till mom. 1 a, då afledningen här uppträder redan i självfva grundordet.

För öfrigt måste man räkna med den möjligheten, att i vissa fall gamla, nu utdöda älfnamn ligga till grund. Ett säkert sådant fall är **Växaren,** fsv. ***Væxir,** af fsv. älfnamnet **Vaxa**[1]. **Svinnaren** kan vara aflett af ett älfnamn, som motsvarar fno. ***Svinna.** För ett dylikt antagande talar i sin mån betydelsen 'den hastiga' (jfr 3 b). **Enaren** innehåller kanske ett älfnamn af samma art som fno. ***Eina;** i fråga om **Lanaren** erinras om forsnamnet **Lanefors.** Analoga fall anföras under mom. a ock 3.

3. Till dessa bildningar på **-ir** sluta sig namnen på **-nir, -naren,** hvilka grupper emellertid lämpligast behandlas hvar för sig.

a) fsv. ***Byghnir(?),** nu **Byngaren**
fsv. ***Flöknir** : fsv. **Floknisrum;** nu **Flocken**
fsv. ***Multnir** : fsv. **Multhnö;** nu **Multen**
fsv. ***Rotnir(?),** nu **Rottnen** 1 (se nedan)
fsv. **Tempnir,** nu **Tämnaren**
fsv. ***Æmpnir** : **Æmpnisholm.**

***Gaghnir** ock ***Yxnir** ha däremot sannolikt sitt **n** från självfva grundordet.

På samma sätt bildade äro de fno. fjordnamnen **Etnir, Fjǫlnir, Sygnir, Tysnir(?), Vefsnir**[2], fno. sjönamnet **Flaðnir,** som ansättes af Bugge-Rygh NG 15: 314, vidare isl. **Valglaumnir** (Grimnismál), enligt Bugge Norr. fkv. s. 79 namn på den å, som strömmar kring **Valhall,** ock det i Gylfaginning förekommande mytiska sjönamnet **Ámsvartnir.**

[1]) Fno. **Vaxu bru,** se NGL 2: 491.
[2]) Rygh Stud. s. 80. Här är det dock möjligt, att i vissa fall **n** tillhört grundordet.

b) nsv. **Björknaren** **Eknaren** **Kolsnaren** **Kvännaren** **Lanaren**(?) **Lixnaren** **Ljusnaren** **Malsnaren** **Måsnaren** **Näsnaren** **Remnaren** (jfr dock 2 b) **Rönnaren**(?) **Snesnaren** **Tämnaren** **Valnaren** **Visnaren.**

I **Agnaren, Rägnaren** ock **Vagnaren** har sannolikt **n** kommit från själfva grundordet.

Af dessa namn har som nämnt **Tämnaren** sin motsvarighet i fsv. **Tempnir** ock **Näsnaren** i fsv. **'Næs(n)ir. Malsnaren** 2 synes vara en utbildning af ett **Malsjön, Malsen** i anslutning till **Visnaren,** hvars **s** tillhör stammen; ock **Lixnaren** kan på samma sätt ha uppkommit ur ett **'Leksjön, 'Lexen** (= **Lexen** i Dalarna). Jfr **Tisaren** : **'Tisjön, 'Tisen** (s. 16). **Kolsnaren** har sannolikt erhållit sin afledning — i alla händelser sitt **s** — från **Tisnaren,** hvars **s** likaledes är radikalt. Af de öfriga är särskilt **Lanaren** etymologiskt oklart. I det följande fästa vi oss alltså icke vid dem af de här anförda namnen, som sannolikt ej utgå från fsv. bildningar på **-nir.**

Hur har nu i de öfriga — de under a omnämnda inberäknade — denna afledningsändelse uppkommit?

En källa till densamma är tydligtvis att söka i gamla älfnamn på **-n**[1]. Sådana äro fsv. **Dumn, Gimn**[2], nsv. **Varnan** (se **Varen**). Ett älfnamn **'Visn** är sannolikt grundordet för **Visnaren**[3], ock **'Rotn** ligger utan tvifvel till grund för sjönamnet **Rottnen**; jfr för Rottnen 1 **Rottneå** ock för Rottnen 3 gårdnamnet **Rottneros** ← **'Rotnar os.** Då **Rottnen** 1 uttalas med akc. 2, kan man mycket väl tänka sig, att detta namn i fsv. lytt **'Rotnir** (med förlorat nominativmärke såsom i **Brängen** ← fsv. **Brængir**). Dock är det från formens synpunkt sannolikare, att ordet varit en **an**-stam. Af fno. älfnamn på **-n** må anföras **Fǫrn,** behandlat af Rygh Stud. s. 56. Jfr för öfrigt under **Multen.**

Men äfven en **i̯a**-afledning af ett älfnamn på **-a** (← [i̯]ōn) bör komma att innehålla grundordets stamkonsonant **n.** Jfr isl.

[1]) Om med sjönamn sammanhängande älfnamn se under afd. III.
[2]) Se under **Byngårn, Gimmen.** [3]) Jfr dock nedan (s. 20).

birna : fht. **bero** 'björn', dalm. **yrna** : **orre**[1], ä.-nsv. **yxna** 'oxlägg' : **oxe** o. s. v. samt isl. **Dropnir, Glitnir** o. s. v., som jag sökt förklara ur äldre ***drupaniaR, *glitaniaR** o. s. v.[2] Hit kan man föra **Kvännaren** ← ***Kvæþnir** : ett fsv. älfnamn ***Kvæþa** = fno. ***Kvǽða**; jfr det analoga under 2 (s. 18) anförda **Svinnaren(?)** : ***Svinna** = fno. älfnamnet ***Svinna** samt andra där omnämnda fall. På samma sätt utgår möjligen **Visnaren** från ett **Visa**[3], identiskt med det gamla namn å Viskan, som ingår i fsv. **Visulanger** (se **Veselången**), ock namnet å den närbelägna **Valnaren** från det i Vrml. ock Norge uppträdande älfnamnet ***Vala.** I detta sammanhang erinras äfven om fsv. **Temnir,** som kan vara en afledning af ett gammalt namn på Tämnareån, **Ottnaren** Gästr. : fno. älfnamnet **Otta** ock fsv. ***Æmpnir** i **Æmpnisholm** : **Em, Åmån.**

Att i vissa af dessa fall älfnamn ligga till grund, göres troligt äfven af betydelsen, som stundom bättre passar för **åar** än för sjöar.

Ur dessa två källor, älfnamn på **-n** ock på **-a** (← [i]ōn), kan nu ett sjönamnssuffix **-nir** ha flutit. Dylika yngre bildningar på **-nir** äro sannolikt **Björknaren** (väl blott en bokform), **Eknaren, Måsnaren,** hvilka äro härledda af substantiv, ock **Ljusnaren** af adjektivet **ljus.** Dock torde man knappast få söka något stöd för denna uppfattning i den omständigheten, att de icke uppvisa omljud i stamstafvelsen. I sitt ofvan citerade föredrag[4] har nämligen SIEVERS uppvisat, att i nordiska bildningar på **-nir** frånvaron af i-omljud är regel, icke undantag, hvilket nämnde förf. anser — åtminstone stundom — bero på ett urnord. **-nēr** (**-anēio-** l. dyl.). Jfr slutligen äfven växelformerna **Snesnaren** ock **Snesaren.**

4. Ett icke obetydligt antal sjönamn har bildats med suffixet **-an-** (nord. **-e**). Där fsv. belägg saknats, har den nsv. formen — märk särskilt namnen på **-an,** t. ex. **Eldan** o. d. —

---

1) Se Hellqu. Ark. 7: 45.

2) Hellqu. Ark. 7: 23. Här må äfven erinras om isl. **Sváfnir** (i Helgakv. Hjǫrv.) : **Sváfa (Svava,** d. v. s. svavernas) **konung.**

3) Eller från ***Visn**; se ofvan.

4) Berichte über die verh. d. k. sächs. ges. d. wissensch. zu Leipzig, phil.-hist. cl., 46: 148.

det nu gängse uttalet (akc. 2) ock de af sjönamnen bildade gårdnamnen varit de kriterier, på grund af hvilka ett sjönamn ansetts tillhöra denna grupp.

a) Namn af **substantiv:**

fsv. ***Algudhi**(?)
nsv. **Barken**
Bjärken (jämte 2)
Björken (jämte 1)
Boen
Bolen 1
Drafven (jfr 1)
Edslan(?)
Ekan
Eken
Eldan
Ettern
Fjällen(?)
Flugen
Furen (jämte 1)
Gryten (jämte 1)
Gåsen (: **Gåseboda**)
Hillen (: **Hillavara**)
Horjen? (jfr 11)
Hufvan
fsv. ***Ise** (nu **Islingen: Isaryd**)
***Iælme**? (nu **Jälmaren**)
***Kambe** (se s. 5 noten)
nsv. **Kilen** (fsv. **Kilamara**, därjämte till 1)
Kinnen (: **Kinnanäs**)
Kornan
Kumlan
nsv. **Lien** 2
Loken
Muskan (jfr 12, 18)
Nadden (jfr 1)
Noren (jämte 1)
fsv. ***Rampne** (se **Rammen**)
nsv. **Roten** (: **Rotabo**)
Råen
Saxen (jämte 1)
Sinnern (: **Sinnerbo**)
Skepen
fsv. ***Skærve** (se **Skärflången**)
nsv. **Spjuten** (jfr fsv. **Spiute**; jämte 1)
Soten (: **Sotared**)
Sången (jämte 1)
Toften
Toren
Tullan(?)
Tången 2
Uren? (jfr fsv. **Ursnæs**)
Uttran
Viggen (jfr fsv. **Viggabodum**)
Vålen : **Vålbo, Våltorp**
Älmtan(?)
Åltan (jfr 5)
Ålten 7 (jämte 1).

Analoga bildningar äro t. ex. fno. sjö- ock fjordnamnen ***Aspi**, ***Eiki**, ***Eitri**, ***Igli**, ***Leiri**, ***Visti**, ***Øyji**.

Suffixet **-an** (**-e**) har här tydligen samma funktion som det under 2 behandlade **-įaR** (**-ir**). Detta framgår för öfrigt bl. a. däraf, att växelformer på **-e** ock **-ir** äro ganska vanliga, t. ex.

fno. ***Aspir** ~ ***Aspi**
fsv. ***Bringir** ~ ***Bringe** (se **Bringen**)

fsv. ˙**Bællir** ~ ˙**Bælle** (se **Bällen**)
˙**Bærkir** (o. **Biærkir?**) ~ ˙**Biærke** (se **Bärkern** o. **Bjärken**)
˙**Eldhir** ~ ˙**Eldhe** (se **Ellern** ~ **Eldan**)
˙**Getir** ~ ˙**Gete** (se **Getaren** o. **Getan**, hvilket att dömma af gårdnamnet **Get[e]torp** utgår från en **n**-stam)
˙**Sadhir** ~ **Sadhi** (se **Saden**)
˙**Valir** ~ ˙**Vali** (se **Välen** 2)
˙**Viþir** ~ ˙**Viþe** (se **Vien**)
˙**Ælptir** : ˙**Ælpte** (se **Ältaren, Ältan, Älten**)
fno. ˙**Øyir** : ˙**Øyji.**

Fsv. ˙**Biærke** betyder alltså 'björksjön', ˙**Eke** 'eksjön', ˙**Gāse** 'gåssjön', ˙**Korne** 'kornsjön', ˙**Rote** 'rotsjön', ˙**Utre** 'uttersjön', ˙**Vāle** 'sjön vid vålen', ˙**Ælpte** 'svansjön' o. s. v. Bildningarna äro att jämföra med sådana som isl. **hǫfde** 'utskjutande klippa' : **hǫfuð, tange** 'utskjutande landtunga' : **tǫng** o. s. v.[1]

Formerna på **-an** såsom **Edslan, Eldan, Hufvan, Kornan, Kumlan, Muskan, Ogan, Tullan, Uttran, Älmtan, Ältan** o. s. v. utgå i regel från de oblika kasus på fsv. **-a**, hvilka sedermera segrat öfver nominativen. Jfr **fraan Sooma** (1447) : **Sommen.**

I ett par fall har suffixväxling ägt rum: ˙**Ise** → **Islingen, Iælme** → **Iælmaren.**

b) Namn af **adjektiv:**

nsv. **Aglan**
Bjälfven(?) : **Bjälfverud** (märk dock akc. 1)
Bleken 1 : **Blekhem**[2]
Bråen : fsv. **Brabodhum**
Djupen : **Djuphult, Djupebo**
Fegen
Fladen
Flaken
Flaten : **Flatebo, Flathult** (jämte 1)
fsv. (fda.) **Friþe**
nsv. **Frillen** (← fsv. ˙**Frīþle**) : fsv. **Frillaböke**
fsv. **Friske**
nsv. **Grunnen** : **Grunnahem**
nsv. **Hultbren** (jfr 1)
Hultebrejan (fsv. nom. ˙**Hultabreþe**)
Hviten (obl. kas. **huitan** 1500-talet : **Hvittorp**)
Hyn
Hären
Krampen : **Krampamåla, Krampanäs**
Lammen : **Lamhult**
Lyan
Lyen : **Lyåsa**

---

[1]) Se Hellqu. Ark. 7: 47 f.
[2]) Jfr **Bleken** 2 : **Blixtorp** (se 1 b).

nsv. **Låkan**
Mien
Mörken : Mörketorp[1]
Naten
Njärfven : ä.-nsv. **Nierffuahult**
Nären (jämte 1)
Skarpen : ä.-nsv. **Skarppatorp**
Skiran[2]
nsv. **Skiren : Skirboholm, Skirhult** m. m. (jämte 1)
fsv. ***Skære** (se under **Skären**)
nsv. **Slätten : Slättaryd**
Svalen(?) : **Svaltorp**
Svarten[3] (jämte 1)
Svänsken? (jfr 18)
Säfven
Ånimmen : fsv. **Odnemæskogher**; jfr äfven 5.

Ofvan anförda bildningar innehålla sålunda, därest de äro riktigt tydda, den svaga formen af adj. Oblika kasusformen på -a(n) (lokativer?) innehålla: **Aglan**, ä.-nsv. **huitan** (: **Hviten**), **Lyan, Låkan, Skiran.** Jfr no. sjönamnet **Lysa** (Rygh NG 3: 206).

Sannolikt har i många fall älst ett appellativ för 'sjö' varit utsatt. Om det svaga adjektivets funktion i germ. ortnamn se Kögel PBB 14: 102 f.

c) Direkt af **värbalstammar** äro snarast **Brinnen, Gisen Ommen, Open, Rinnen** bildade. **Ommen** ock **Open** kunna visserligen till nöd äfven fattas som afledda af sbst. **ōm, ōp**; men detta är en möjlighet som afgjort bör sättas i andra rummet. Dessa sjönamn äro sålunda till sin bildning att jämnställa med älfnamnen fno. **Vaða** (se **Vadjungen**) ock fno.-fsv. **Vaxa** (se **Växaren**).

5. Suffixet **-i̯an.**

Relativt säkrast äro några af **adjektiv** bildade namn såsom **Dypen** (dock akc. 1), **Fläten** (jfr fsv. **Flätiabo**), **Fyllen** (akc. 2) : fsv. **Fyllarydh, Rymmen** (akc. 2), **Styran, Vrängen** (akc. 2), **Värmen** (akc. 2), **Yngen** (akc. 1) : fsv. **Yngiaasa, Ingiaasa;** alltså fsv. ***Dȳpe, *Flæti, *Fylle, *Rȳme, *Stȳre, *Vrænge, *Vær-**

[1]) Märk dock akc. 1.
[2]) Jfr **Skiren**, som hör till mom. 1 b.
[3]) **Svarten** 1 har dock sannolikt bildats af adj. **svart** genom förmedling af namnet på den å, som i fsv.-fda. tid faktiskt kallats **Svart** (jfr fda. sockennamnet **Svarthra** ← ***Svartar a**, d. v. s. ån **Svart**). Om med sjönamn sammanhängande älfnamn se utförligt under afd. III.

me, ***Ynge** (***Inge**). Af dessa kunna dock **Flåten** ock **Rymmen** utgå från omljudda grundord, i hvilket fall de höra till 4 b.

Substantiviska grundord hafva **Hörnan** (fsv. ***Hyrne?**) : **horn**, **Myssjaren** (fsv. ***Mysi?**) : fsv. **mos**, fsv. ***Yxne** (nu **Yxningen**) : **Yxnarum** : **oxe**. Om **Ältan** se mom. 4.

För öfrigt erinras om namnen **Färnen**, **Hörken**, **Nälen**, **Oppäsen**, **Ryppjan**, **Ströjan** (: fsv. gårdnamnet **Strydhia**), **Vällen**[1]. Fsv. **Fyli** (se **Följaren**) har kanske omljutt grundord; detsamma kan vara fallet med **Öljaren**, som jag anser snarast utgå från ett ***Yli**. Dessa namn höra i så fall till 4 a. Ändelsen **-an** i **Ryppjan**, **Ströjan** ock **Styran** tillkommer ursprungligen namnens oblika kasus.

I **Yxningen** ock väl äfven **Följaren**, **Myssjaren** har suffixväxling ägt rum. Jfr med afseende på de båda sistnämnda namnen got. **fiskja** ~ fsax. **fiskeri**.

Slutligen må uttryckligen framhållas, att man för sådana sjönamn som **Dypen**, **Rymmen**, **Värmen**, **Hörnan** äfven har att räkna med den — visst icke svaga — möjligheten, att omljudsformen härleder sig från gamla oblika kasus på -în (jfr t. ex. fht. **Hamaraginpah**) ock att sålunda här inga **i̯an**-stammar föreligga. På analogt sätt har man som bekant förklarat stamvokalen **æ** för väntat **a** i åtskilliga former i VGL. Ett likartat fall tycks föreligga i fht. Jag erinrar därom, att fht. ortnamn sådana som **Aldinburg**, **Tegarinauua**, **Uuizenburg** (för **Aldun-** o. s. v.) af Kögel PBB 14: 108 f. uppfattas såsom innehållande räster af de feminina **n**-stammarnas älsta böjningssätt ock ej som beroende på anslutning till maskulinerna.

I vissa fall kan dessutom omljudsformen ha sin rot i namnet å någon genom sjön flytande älf; jfr t. ex. det af **Rusken** bildade ånamnet **Ryskia**.

6. Något sjönamnssuffix **-ōn** (**-i̯ōn**) finnes ej. Namnen ha nämligen maskulint kön (se c 3). Om former såsom **Aglan**, **Styran**, **Tärnan** o. s. v. se 4 ock 5. **Dolpan**, **Dölpan** ock **Vesan** äro rena appellativ; se äfven **Djup-**, **Grundsnuggan** samt **Flagan**. I ett eller annat fall kan möjligen ett älfnamn på **-a** ha öfvergått på sjön (jfr Rygh NG 3: 206).

---

[1]) Se vidare de särskilda artiklarna.

7. Ett synnerligen värksamt medel att bilda sjönamn ha ändelserna **-ing** ock **-ung** varit. Att dömma af ombildningar, som bevisligen försiggått i relativt sen tid, torde detta suffix kunna betraktas som alltjämt produktivt. Här nämnas först de, som nu uppträda med ändelsen **-ing**:

nsv. **Billingen** (: **Billingsbärg**)
Borstingen
Bressingen
Bränningen
Börlingen (fsv. '**Bolunger?**)
Dålingen
Dänningen
Elingen (: **Elingsbo**)
Eningen
Filingen
Flyttingen
Frödingen
Fyllingen (: **Fyllingsbo**)
Fysingen
Föllingen (fsv. **Filunger**)
Ginningen
Glimmingen
Grytingen
Gröningen
Hillingen
Hulingen (: fsv. '**Holunder**, '**Hulunder**, se nedan)
Hunningen
Hynningen
Hysingen
Hällingen
Höningen
Hörningen (: **Hörningsnäs**)
Klämmingen
Kolbränningen
Krökingen
Kylingen
Kölingen
ä.-nsv. **Limmingen**

nsv. **Lådingen** (: **Lådingsfall**)
Löningen
'**Malingen**
Malmingen
Medgölingen
Melingen
Mellingen (: fsv. **Midhlungsbotha**, se nedan)
fsv. '**Miþinger** (: **Midingsbråten** o. s. v., se under **Mien**)
nsv. **Myingen**
Mysingen
Mälmingen
Nedingen (: **Nedingsnäs**)
Nistingen
Nyttingen
Närdingen (: fsv. **Nerdungahunderi**, se nedan)
Risingen? (sannolikt dock af gårdnamnet **Risinge**)
Rudingen
Ryningen
Rämmingen
Röringen
Silingen? (jfr gårdnamnet **Silinge**)
Skillingen
Skraflingen
Skärfvingen
Skäringen
Slänningen
'**Spåningen** (se **Spången**)
Starringen
Steningen

nsv. **Svartingen**
Sänningen
Söringen
Tjalingen
Tjutingen
Trehörningen (: **Trehörningstorp**)
Treingen (: **Tränshult** ← ***þreingshult**)
Trigölingen
Tvängen
Tåfösingen
Valingen

nsv. **Villingen** (: **Villingsberg**)
Vinningen (fsv. ***Hvinir** : **Hvinisrum**)
fsv. ***Vælinger** (nu **Välen 1** : fsv. **Velingxnees**, nu **Välsnäs**)
nsv. **Vällingen**
Väringen
Ymningen (jfr nedan)
Yxningen (fsv. ***Yxne** : **Yxnarum**)
Ärtingen (: fsv. **Aretamarkh**)
Ödingen
Öfvingen.

Af andra germanska vattendragsnamn anföras för jämförelses skull sjönamnen fno. **Fylingr, Meringr,** isl. mytiska flodnamnet **Ifing,** ags. **Ylfing.**

Afledningen är för öfrigt vanlig äfven i andra nordiska ortnamn. Här erinras om önamnen **Gislingen** (jfr fsv. **Giisl-ø,** se **Gisslaren**), fsv. **Hising** (nu **Hisingen**), ***Lidhing** (nu **Lidingön**)[1], fno. **Dilling** → **Dillingarey,** bärgnamnet fsv. **Billingh**[2] ock skogsnamnet fsv. **Riþungsviþer** (VGL IV : ***Riþunger**).

Grundordet i de uppräknade sjönamnen är i allmänhet **substantiviskt. Adjektiv** o. d. ligga dock sannolikt till grund för **Flyttingen, Fyllingen, Gröningen, Melingen, Mellingen,** (fsv.) ***Miþinger, Myingen, Nedingen, Nyttingen, Skäringen** (: adj. **skär;** jfr dock sbst. **skär,** fsv. **skær** 'klippa'), **Svartingen, Villingen, Ödingen, Öfvingen.** Dessutom finnas några fall, där stamordet synes ha **värbal** karakter, såsom **Glimmingen, *Glingen(?), Tjutingen.** Man kunde beträffande dessa bildningar erinra om de germ. folknamnen **Thuringi, Tulingi,** som ställts

[1]) Önamnet **Visings ø** (VGL IV, nu **Visingsö**) visar sig genom sitt **s** icke vara att föra hit, utan innehåller personnamnet **Vising** (se Hellqu. Sv. ortnamn på **-inge** s. 169) : ett gammalt önamn **Vising** hade naturligtvis gifvit sammansättningen **Visinga(r)ø.** Säkra ex. på att önamn bildats af personnamn finnas: ett sådant är fno. **Atley,** enl. **Fagrskinna** af Atli jarl, hvilken där dog af sina sår, som han erhöll i slaget vid Fjalir.

[2]) Jfr fht. bärgnamnen **Drimining, Osining** (Kluge Nom. stammb.$_2$ § 100 d).

till v. (isl.) **þora, þola** (Much PBB 17: 65); dock äro dessa härledningar ganska osäkra[1].

Ett älfnamn ligger till grund för **Rämningen** (: ***Ræmma** eller ***Ræmna**; jfr **Rämnaå**) ock sannolikt äfven för åtskilliga andra, t. ex. **Funningen, Krökingen, Tåfösingen.** Jfr fno. sjönamnet ***Meringr** : älfnamnet ***Mara,** nu **Muru** (se **Rämningen**).

Emellertid hafva många ofvanstående namn i fsv. tid icke ändats på **-ing-.** Vi hafva här att urskilja tre fall:

a) De fsv. gårdnamnen **Holundsrydh (Hul-), Holundsfarhult (Hul-, -holt)** visa, att sjön **Hulingen** i fsv. hetat **Holunder** ock **Hulunder,** d. v. s. 'hålsjön' (se **Unden, Unnen**). På samma sätt kan i andra namn på **-ing** (ock **-ung**) en sammansättningsled **-under** dölja sig. De nsv. gårdnamnen **Midingstorp, Midingsbråten, Midingsvik** utgå möjligen från ett ***Miþundsþorp** o. s. v., af ett ***Miþunder** (hvilket förhåller sig till **Mien** som **Fjällunnen** till **Fjällen(?)** ock som **Imsjön** till **Immen** o. s. v.). Så kan äfven **Skillingsmåla** ~ **Skälen** bedömmas.

b) I vissa fall har suffixet **-ing** bevisligen tillagts i yngre tid. Så har **Vinningen** hetat ***Hvinir, Yxningen** utgår från ett ***Yxne** ock **Årtingen** äfvenledes från en enklare form; jfr fsv. **Hvinisrum** (uppvisat i ä.-nsv.), **Yxnarum** ock **Aretamarkh.** Så kan det äfven ha gått med andra namn; jfr **Grytingen,** hvilket namn växlar med **Gryten. Hissingen** har i äldre tid kallats ***Hiþsio, Bressingen** möjligen ***Brēþesio.** Jfr **Islingen** : fsv. ***Īse** (se 8) samt **Gröningen** : **Grönbo.**

c) Många af namnen på **-ing** ha i äldre tid haft ändelsen **-ung.** Detta är fallet t. ex. med **Föllingen,** fsv. **Filunger** (1337), vidare med **Mellingen,** fsv. ***Miþlunger** : **Midhlungsbotha** (1413) samt **Närdingen** : fsv. **Nerdungahunderi** (1219). Liknande bildningar har man också att söka bland de sjönamn på **-ing,** hvilkas stamvokal icke uppvisar omljud, såsom **Borstingen, Dålingen, Hunningen, Lådingen, *Malingen, Malmingen, Rudingen, Skraflingen, Starringen, Svartungen, Tjalingen, Tjutingen, Valingen.** Emellertid kunna dessa äfven vara bildade med suffixet **-ing** efter omljudstidens slut.

Slutligen erinras i detta sammanhang om några sjönamn på **-ingen (-ungen),** för hvilka säkert eller så gott som säkert

---

[1]) Se Hellqu. Sv. ortnamn på **-inge** s. 229.

gårdnamn på **-inge** ligga till grund. Sådana äro [**Aplungen,**] **Drättingen,** [**Rycklingen,**] **Syningen, Turingen, Tydingen, Yddingen**; i fråga om **Silingen** är jag mera tveksam (se nedan).

Vi öfvergå därefter till de sjönamn, som i nsv. behålla ändelsen **-ung.** Jag har antecknat: **Aplungen, Bollungen, Botungen, Hallungen** (: **Hallingsnäs**), **Hällungen** (: **Hällesnäs,** se afd. III), **Rudungen, Römmungen, Salungen, Vadjungen** ← ***Vadöjungen** (: **Vadjungsed,** ä.-nsv. **Wadjungse,** hvilket sårligen är samma namn, som i fsv. skrifves **Viidhungedhe**), **Vålungen.**

Alla dessa namn, som i nsv. ha ändelsen **-ung** kvar, tillhöra västra Sverge : Vrml. Dalsl. Boh. o. Vg. Endast **Rudungen** Uppl. gör undantag, men denna sjö kallas hos Radloff **Rudingen.**

Här behandlade namn på **-ing, -ung** ha i fsv. i regel haft stark form **-inger, -unger.** Detta framgår bl. a. däraf, att samtliga af dem bildade gårdnamn i första leden hafva **s**; jfr **Billingsbärg, Elingsbo, Fyllingsbo, Hallingsnäs, Hörningsnäs, Lådingsfall,** fsv. **Midhlungsbotha, Vadjungsed, Villingsbärg** m. fl. Ett undantag synes föreligga i fsv. **Nerdungahunderi** (1219). **Nærdingia hundare** (1402) : ***Nærþunge** o. s. v. Såsom under **Närdingen** framhållits, ingår här snarast ett släktnamn med betydelsen 'man från (trakten kring) Närdingen'. Att dock svaga former af dessa sjönamn kunna förekomma, visar gårdnamnet **Fimlingahult,** hvarom se under 8; jfr äfven ***Glingen.**

Om **-ling** se mom. 8, **-ning** 9, **-ang** 10.

8. Parallellt med suffixet **-ing** går **-ling.** Det har som bekant uppstått genom felaktig upplösning af ord, hvilkas stam slutat på **l** : jfr isl. **kerling** : **karl,** sv. **yng-ling** : **ung.** Vi ha här att märka:

[**Börlingen** ← fsv. ***Bolunger?**]
Dimlingen (bredvid **Gässlingen**)
Dädlingen eller **Dällingen** (: fsv. **Dæd[h]esiø**)
Döpplingen
Dösslingen
Femlingen (: **Fimlingahult** 1629)
[**Gässlingen,** se nedan]
Islingen (: **Isaryd**)
Mysslingen? (jfr isl. **mýslingr**)
Nylingen (: **Nylingstorp**)
Ripplingen (: **Rippestorp**)
Tysslingen? (jfr **Tysslinge**)
Tysslingen? (jfr **Tysslinge**)
Värlingen
Ygglingen
Ynglingen (: **Yngen**)
Örlingen (: **Örlingshyttan**)

Af dessa namn synas **Dimlingen, Döpplingen, Femlingen, Nylingen** ock **Ygglingen** vara afledda af **adjektiv.**

Gässlingen ock **Mysslingen** ha eller kunna ha fått afledningsändelsen **-ling** från grundorden. **Dimlingen** är belägen nära **Gässlingen** ock har sannolikt till afledningen rättat sig efter detta (jfr **Arken** ~ **Virken, Kolsnaren** ~ **Tisnaren, Käxten** ~ **Risten** o. s. v.). **Dædlingen** synes ha hetat **Dæd(h)esiø,** fsv. namn på den socken, där sjön är belägen. **Islingen** är väl en utbildning af ett ***Ise : Isaryd**[1], **Ripplingen** möjligen af ett ***Ripir** l. dyl., jfr **Rippestorp**[2].

I **Ynglingen,** namn på en liten sjö vid **Yngen,** har suffixet utpräglat diminutivisk funktion.

Gårdnamnet **Fimlingahult** har jag antagit visa hän på ett svagt sjönamn ***Fimlinge** (jfr 8)[3]. Man kunde erinra om fsv. skogsnamnet **Rislinge** (VGL IV. 11: 1), nu **Ruslingen** i Vadsbo hd Vg., jfr **Risviþer,** namn på en annan i Vg. belägen skog. Emellertid förekommer anf. st. äfven formen **Riislinger.** Beträffande **Femlingen** bör dock äfven den i tillägget framhållna möjligheten tagas i öfvervägande, att namnet är en subtraktionsbildning ur **Fimlingahult,** hvars första led kan innehålla ett patronymicum; jfr **Aplungen, Islingen.**

Rycklingen hör ej hit: det är bildat af gårdnamnet **Rycklinge.** Om **Trysslingen** ock **Tysslingen** se de särskilda artiklarna.

9. Liksom **-ir** ock **-nir** gå vid sidan af hvarandra, finnas ock jämte sjönamn på **-ing** några sådana på **-ning : Hyningen, Limningen** (: gårdnamnet **Limmingen**), **Lysningen,** [**Rämningen,** till 7?] **Römningen, Ymningen;** se särskilt **Lysningen.** Om **n** som karakteristisk konsonant se för öfrigt mom. 3 ock 15.

10. Suffixet **-ang** uppträder sannolikt i det vrml. sjönamnet **Jangen** ← ***E(þ)anger : Ed.** Jfr no. **Øyangen.**

---

[1]) Se dock om en annan möjlighet under **Islingen.**

[2]) Dock kan nog **Rippestorp** utgå från ett ***Riplingsþorp;** jfr **Hällesnäs : Hällungen,** fsv. **Raklangis tørp,** nu **Rackstorp : Raklången,** fsv. **Glysingsnæs,** nu **Glyxnäs** (se **Ryningen**) o. s. v.

[3]) Se dock äfven tillägget (Sv. lm. XX. 3: 4).

11. Något sjönamnssuffix **g(h)** — nu **j** eller efter tonlös konsonant **k** — har väl knappast existerat. I de namn, där ett sådant synes uppträda, har man att utgå från gamla adjektiv på **-ug, -ig** af samma art som sv. **dyig, grusig, stenig,** isl. **saurugr** 'oren' (: **saurr**) o. s. v. Hit höra **Gorjen, Gräsken, Gröcken, Haljen, Larjen, Maljen, Orjen, Saljen, Skärjen, Soljen, Säljen,** möjligen äfven **Horjen** (: ***harugher,** jfr dock fsv. **hargh, horgh**). Dessa eller åtminstone de flästa af dem äro ursprungligen svaga former af adjektiv, t. ex. ***Gorghe, *Græske, *Grytke** (jfr isl. **vitke : vitugr**), ***Halghe, *Malghe** (: **Malghasanda**), ***Salghe, *Skærghe : gårig** (fsv. ***gorugher**), ***gräsig,** isl. **grjótugr** o. s. v. De betyda sålunda 'den gyttjiga, steniga, sandiga, klippiga' o. d.; jfr 12. I **Gorjen, Haljen, Maljen, Saljen** ock **Säljen** har akcentförskjutning ägt rum: de uttalas enligt uppgift med akc. 1, ehuru de ljudlagsenligt skulle ha akc. 2. **Skärjen** synes ha båda akcentformerna.

Norska vattendragsnamn, som möjligen uppkommit på analogt sätt, äro t. ex. älfnamnet **Olga,** hvarom se Bugge-Rygh Elven. s. 329, **Tyskan** anf. arb. s. 339, fjordnamnet ***Vingi** anf. arb. s. 342 samt NG 14: 47 o. a.

Den starka osynkoperade adjektivformen har lemnat spår efter sig i fsv. **Maligxsanda** (: ***maligher** jämte **Malghasanda** (: ***malghe**).

Huru dylika vattendragsnamn på **-gen (-jen)** uppkommit, visa oss sådana förbindelser som t. ex. fht. **Hamariginpah** 'vid den steniga bäcken', svag form af adj. ***hamarac**[1]; jfr t. ex. **Grycken.** Med afseende på bildningen kan man för öfrigt jämföra de grekiska sjönamnen Βουτικὴ λίμνη i Egypten vid staden Βοῦτος, 'Υλικὴ λίμνη i Beotien : Ὕλη (= ὕλη 'skog'), anförda af Fick Bezz. Beitr. 22: 75.

12. Suffixet **k**[2] (fsv. **k**) är icke fullt så vanligt i svenska sjönamn, som det vid första påseendet kan synas. Endast i följande namn anser jag ett sådant med större eller mindre sannolikhet böra antagas:

[1]) Se Kögel PBB 14: 106.
[2]) Jfr om detta suffix Hellqu. Ark. 7: 142 f.

Arken	**Järken**	**Tolken**(?)
Erkan	**Karken**	**Torkan**
Falken[1]	**Kälken**	**Virken**
Holken (osäkert)	**Silken**	**Visken**
Hörken[2]	**Tjunken**	**Örken.**
Jälken	**Tjurken**	

I **Fryken** ock **Greken** är **k**-afledningen af något annat ock ännu ålderdomligare slag. Kanske bör man med dessa bildningar jämföra t. ex. nord. **kvikkr,** om detta med vGRIENBERGER[3] är att förklara som ett ieu. **g_2i-$g_2$os.** I **Gräsken** ock **Gröcken** har däremot i fsv. tid afledningen snarast varit **-gh** (se 11). Hos åtminstone följande sjönamn hör **k** till stammen i de ord, hvaraf de bildats: **Asken, Bjälken, Bjärken, Björken, Borken, Busken, Bärkern, Pasken, Rusken** (: ty. **rauschen**), **Tiken,** möjligen också i **Muskan** (jfr 18). Dessa komma alltså icke här i betraktande.

Det i de först uppräknade sjönamnen förekommande **k**-suffixet torde i åtminstone några fall vara att sammanställa med den adjektiviska **k**-afledning, som behandlas af Kluge Nom. stammb.$_2$ s. 101[4]; jfr t. ex. ags. ***eowoc** i **eowocig** 'zum schafe gehörig'. Sådana namn som **Arken, Järken, Tjurken, Örken** kunde alltså utgå från adj. urnord. ***arakaʀ** : fsv. **ørn** (: **ari**), ***aiʀakaʀ** : isl. **eir,** ***þeurakaʀ** : fsv. **þiur,** ***auʀakaʀ** : fsv. **ør.** Jfr de under 11 behandlade **Gorjen** : **gårig, Gröcken** : isl. **grjótugr** o. s. v. Emellertid har på nordiskt område utan tvifvel ett speciellt vattendragssuffix **-k-** utlöst sig, möjligen med upprinnelse just i sådana adjektiv som de nyss anförda[5]. Sådana fullt säkra fall äro t. ex. **Silken** (jfr no. älfnamnet **Silka : sil** n.), **Visken** (jfr fsv. älfnamnet **Visk** jämte **Visa,** senare **Vesan** i **Veselången,** fsv. **Visulanger**). Jfr vidare älfnamnet **Sorka** Vrml. (se **Sormen**). I no. finnas åtskilliga älfnamn med ändelsen **-ka,** t. ex. **Bronka** (: **brúnn**), **Folka, Grunka** (: **grunnr**), **Ilka** (: **illr**),

---

1) Knappast af djurnamnet **falk.**

2) Där kan dock **k** tillhöra stammen.

3) Sitzungsber. d. k. akad. d. wissensch. CXLII. 8: 174 (Wien 1900).

4) Om densamma i nordiska språk se äfven Nor. Sv. etymol. s. 26.

5) Jfr det analoga förhållandet med **i̯a**-suffixet ofvan (s. 12).

Roðk[1], **Tronka, Vikka** (: **víðr** m. fl.)[2]. Kanske bör för öfrigt afledningen sammanhållas med det i synnerhet i person- ock djurnamn icke ovanliga diminutivsuffixet **k**[3].

I detta sammanhang må erinras om det fsv. skogsnamnet **Roðke** (VGL IV. 11: 1), nu **Rålken** i Vg.; jfr det nyss anförda no. älfnamnet **Roðk**[4].

13. **l** som karakteristisk konsonant[5] i sjönamn synes uppträda i

Böckeln, äldre **Börkeln** (nu akc. 1) ← ***Birkil(?)** : **björk**
Eckeln (: **Eklabo**) ← ***Ekle** : **ek**
Edslan (: fsv. **Etlæskogh**) ← ***Etle** (jfr no. älfnamnet **Eitla**)
Findeln (kanske dock sammansättning)
Färveln (akc. 2) ← ***Færvil** : (?) adj. urgerm. ***faru̯a-** (jfr ty. **farbe**)
Grindeln (akc. 2) : ***grind-** 'sand'
Gändeln : isl. **gandr** 'käpp'
Hummeln (akc. 2) : isl. **húmr** 'halfmörk'
Hundlen (akc. 2)
Härlen (akc. 2 ock 1) : isl. adj. **hǽrr** 'grå'?
Immeln, äldre **Imell** (1624) : isl. **ímr** 'mörk'
Järfveln (sannolikt akc. 2) : isl. **jǫrve** 'sand, grus' (jfr fsv. gårdnamnet **Yrva** ← ***Iru̯i-**)
Strångeln (akc. 2) : fsv. **stranger**
fsv. ***Tidhil** (se närmare **Teden**)
Tyngeln (akc. 2) : **tunga**
Veckeln (akc. 1) : **vek** (i en äldre betydelse)
Värmeln, fsv. **Værmil(skogher)** (akc. 2) : älfnamnet **Værma** : **varm**
fsv. ***Yngil**, ***Ingil** (nu **Yngaren**) i **Yngils-, Ingilsdal** (nu **Yngersdal**) : germ. stam **inʒu̯-** 'trång'
Ömmeln (akc. 1) : isl. **aumr?**
Örlen (akc. 2) : **ör**.

---

1) Jfr dock under **Runken.**
2) Rygh NG 3: 304, IV. 2: 294 m. fl. st. samt Rygh Elven. flerstädes.
3) Om detta se Hellqu. Ark. 7: 144, Kluge Nom. stammb.₂ s. 30 f.
4) Liknande öfverensstämmelse mellan skogs- ock sjönamn förekommer äfven annars, t. ex. skogsnamnet fsv. **Gryti** Vg. ock sjönamnet **Gryten** samt (?) fsv. **Hildi** Vg. ock **Hillen.**
5) Jfr Hellqu. Ark. 7: 146 f.

Bildningarna ha i allmänhet starka former på **-il** eller — att dömma af de oomljudda stamvokalerna — **-ul** (**-al**), mindre ofta svaga på **-le**. Jfr det isl. mytiska älfnamnet **Gipul**.

Grundordet är antingen adjektiviskt eller substantiviskt. Sannolikt äro de fht. älfnamn, som jag spårar i de fht. ortnamnen **Grindila, Lindelbach** ock **Wirmilaha,** att till sin bildning jämföra med dessa nordiska vattendragsnamn; se **Grindeln** ock **Värmeln.**

I följande fall hör eller kan **l** höra till stammen: **Dofveln** : fht. **tobal, Dyfveln** (akc. 2) : fht. **tobal** eller no. **dyvle, Grumlan,** för hvilket flera förklaringsmöjligheter erbjuda sig, **Misteln** (akc. 2) : fsv. **Mystilsætter,** nu **Missäter** : växtnamnet **mistel**(?)[1], **Möckeln** : fsv. **mykil, Skärlen** ← fsv. **Skærlanger, Vammeln** (akc. 1) : fsv. **Vamolsø** : fsv. **vamul.** Beträffande **Gapern** (akc. 1) : **gap** är det osäkert, om här **r** eller **l** föreligger (jfr Tuneld 1741 : **Gapeln**). För öfrigt erinras om **Rungeln** (akc. **2**), af allmogen uttalat med *n*, men af HERMELIN skrifvet **Rungen,** samt framhålles, att de oomljudda namnen **Hummeln** ock **Strångeln** kanske snarast böra härledas från former på fsv. **-ir.**

14. Suffixet **-m-**[2] uppträder i fsv. sjönamnet **Widhman** (***Vidhme?**), nsv. **Vismen** (: fsv. älfnamnet ***Visn** i **Visneem**)[3]; möjligen äfven i **Lisman** ock **Sormen**[4]. Hit höra äfven det älfnamn, som ingår i fsv. **Ylmahærad** (1436), nu **Ölmeälfven** Vrml. eller enligt Fernow s. 17 (1773) äfven **Ulman**[5], samt vidare de fno. älfnamnen **Dolm(a), Fism(a), Fjǫrm, Hǫsma, Ljófma** eller **Ljóðma, Ruðma, Sigm(a), Soðma, Ysma**[6]. För öfrigt kan i detta sammanhang erinras om de tyska älfnamnen

---

[1]) Jfr dock **mist** 'dimma'.

[2]) Jfr om detta suffix Hellqu. Ark. 7: 151 f.

[3]) Jfr äfven fsv. älfnamnet **Vis-k,** nu **Viskan,** fsv. sjönamnet **Visulanger,** nu **Veselången,** hvars första led är älfnamnet **Visa.**

[4]) I så fall förhåller sig **Sormen** till no. älfnamnet **Sorka** liksom **Vismen** till **Viskan.**

[5]) Kanske hör dock namnet till isl. **olmr** 'rasande' (se **Öljaren**). I så fall ingår **m**-afledningen snarast i grundordet självt.

[6]) Se Rygh NG 1, 3, 14 (reg.), 15, Elven. flerst. De flästa af dessa namn äro uppkonstruerade på grund af gamla gårdnamn.

Alme, Salme, Valme, Volme m. fl.[1] En af de många öfverensstämmelser, som äga rum mellan nordiska ö- ock älfnamn, ha vi här att anteckna : no. älfnamnet **Ruðma** ock fsv. önamnet **Rudhma** (**Ruthma** SRP), nu **Rådmansö** Uppl.

Däremot kan **m** tillhöra grundordet i en grupp namn, som tyckas utgå från abstrakta på **-m** med betydelsen 'skrik, larm' såsom **Bjälmen, Galmaren, Jälmaren, Järmen, Kärmen.** Mera säkert är detta fallet i t. ex. **Bolmen, Femmen, Glimmingen, Köm, Lommaren, Malmen, Ommen, Rommen, Römmen, Sommen, Ålmaren.**

15. **n** som karakteristisk konsonant i nordiska vattendragsnamn har redan under 3 (**-nir**) varit föremål för behandling (jfr äfven 9). Här må dessutom anföras: fsv. **Loðne** (se **Lönern**), **Strukne** (se **Stråken**), **þughn** (se **Tåkern**) samt

nsv. **Alsnan**	**Hugn**	**Malsnan**
Björknan	**Jälnan** (: **Jäln-sättra**)	**Solnen**(?)
Bornan (dunkelt)		**Värnen**
Bräxnan	**Kölnen**	**Åsnen**
Färnen	**Lisnan**	**Önen**(?)

Dessa bildningar hafva dock ett ganska heterogent ursprung (se de olika artiklarna).

Fsv. älfnamn på **-n** ha varit t. ex. **Dumn, Gimn, *Rotn, *Varn, *Visn,** hvarom närmare under 3 samt under **Rottnen, Varen** ock **Vismen.**

Dessa namn böra till sin bildning jämföras med de fno. fjordnamnen **Bjugn, Bǫrkn**(?), **Drǫfn, Stjórn**[2], fno. älfnamnen ***Skírn, Sókn, *Súrn**(?)[3], fda. ***Gudhn** (= isl. **Goðn**), nu **Gudenaa**[4]. Af utomnordiska vattendragsnamn på — som det synes — suffixalt **n** erinrar jag om kelt. **Rēnos** (se **Rinnen**). Kelt. flodnamnet **Isana** utgår sannolikt från ett adj. med suffixalt **n**[5].

---

1) Se Lohmeyer DF s. 125, Herrigs Archiv 70: 358. Nämnde förf. anser dock, att **m** här är ett minne af en gammal sammansättning med ett ord för 'flod'.

2) Se Rygh Stud. s. 80.

3) Anföras hos Rygh NG 14: 19, 246, 128.

4) Nielsen Blandinger 1: 185.

5) Se Much IF 8: 290; jfr d'Arbois de Jubainville Prem. hab. de l'Eur. 2: 136.

Om n som afledning i svenska önamn se **Ucken.**

En särskild ställning bland de svenska vattendragsnamnen på n intager **Boren,** fsv. ***Börin,** jfr sockennamnet fsv. **Ekeby Borin** (1318)[1]. Möjligen kunna jämföras de grek. sjönamnen Καλαμίνη λίμνη i Lydien : κάλαμος, Καμαρίνα λ. i Sikelien : Κάμαρα (Fick Bezz. Beitr. 22: 75).

16. Där r i sjönamn tycks uppträda som karakteristisk konsonant, ha vi i regel helt enkelt att göra med det gamla fsv. nominativmärket. Sådana fall äro **Illern, Striern** (se 1 b) ock **Ämmern**[2], jfr äfven under **Vällern.** Hvad angår **Dunkern, Lyren, Låttran, Magern,** fsv. **Mukrir,** förekommer r redan i de till grund liggande adjektiven, alldeles som t. ex. i trakiska **Istros** 'Donau', kelt. **Isara** 'Isar, Isère o. s. v.' : sskr. **iṣiras** (se **Veselången**). För öfrigt erinras om fsv. sjönamnet ***Limbre** (: **Limbrahult,** se **Limmern**) samt om det i VGL anförda sjönamnet **Øcrer,** bildat som de fno. fjordnamnen **Lygrir** ock **Lykrir,** hvilket etymologiskt behandlats under **Lyren.**

17. s som karakteristisk konsonant[3] synes uppträda i
Hinsen (: fsv. **Inzachind** 1200-talet)
fsv. ***Hulse** (: **Hulssaliungga** 1366), nu **Holten** eller **Holtsjön**
fsv. ***Mulse** (: **Mulsarydh** 1540, se **Multen**)
Ramsen (: fsv. **Ramsebode** 1496)
fsv. ***Vin(d)se** (: **Vinsæthorp** 1323).

Denna afledning bör sammanhållas med s i åtskilliga no. vattendragsnamn. Så fattas fno. fjordnamnet **Birgsi** af Bugge-Rygh NG 14: 301 som innehållande en afledning -si (förhistoriskt ***Bergisa : berg, bjarg**). På samma sätt utgår enligt Bugge fjordnamnet **Rissi** snarast från ett ***Risisa : ris** 'höjdrygg'. Vidare erinras om fno. fjordnamnet **Ialsi** (Rygh Stud. s. 39) ock de

---

1) Se härom utförligare under **Boren.**

2) Detta namn har nog med orätt upptagits under 1 a; det utgår sannolikt trots akcentuppgiften från ett fsv. ***Ämir,** af en stam **ām-** (ej af **ēm-,** såsom under **Emmern** antagits). Se **Ämmelången, Ämmen, Ämmern** samt tillägget.

3) Jfr Hellqu. Ark. 7: 153 f.

no. älfnamnen **Ims(a)**, **Hønsa**, **Løxa**, **Mors**[1] (se Rygh NG ock Elven. å olika ställen).

I många andra fall innehåller ändelsen **-sen** däremot bestämd form af **sjö** : **Alsen** (: fsv. **Alsiorum**) ~ **Alen**, **Bjärsen** (: **Bjärsvik**), **Emsen** (jfr fsv. älfnamnet **Eem**, Åmån, ock nsv. sjönamnet **Emmern**), **Femsen** ~ **Femmen**, **Flaxen** eg. 'flaksjön', **Flyxen**, **Gisen** 1 (fsv. **Gisio**), **Härsan**(?), **Nysen** ~ **Nyen**, **Ramsen** ~ **Rammsjö(n)** ~ **Ramen**, **Sibrissen**, **Vixen**, **Äxen**. Det sista kan dock äfven betraktas som en nybildning af gårdnamnet **Äxtorp** (← ***Æghisþorp**) : fsv. sjönamn ***Æghir**, hvilket lefver kvar under formen **Äjen**, liksom äfven det hos HERMELIN anförda **Nysen** för **Nyen** kan bero på anslutning till gårdnamnen **Nyshult** ock **Nyserum**. Synnerligen vanliga äro sjönamn på **-sen** ock **-san** (= sjön) i Dalarna, t. ex. **Bjursen** 'Bjursjön', **Bjusan**, **Drafsen**, **Ejsen**, **Gryssen** 'Grytsjön' (se **Gryten**), **Hunsen** (jfr under **Hunn**), **Issan** eller **Issen** ('Issjön', se **Islingen**), **Jensen**, **Lomsen**, **Luxen**, **Länsan**, **Lässen**'Läsjön', **Närsen**, **Råssen**, **Skipsen**, **Skramsen**, **Sältsen**, **Tansen**, **Toxen** 'Toksjön' (se **Token**), **Tunsen**[2], **Tvärsen**, **Ursen** 'Ursjön' (jfr **Uren**), **Vallsan** 'Vallsjön' (se **Vällingen**), sockennamnet **Säfsen** (= sjönamnet **Säfsjön** inom socknen) o. s. v.

18. Ett **-sk** uppträder, dock icke alltid som afledning, i

Busken	**Pasken**	**Trosken**[3]
Grosken	**Rusken**	**Usken**
Gräsken	**Sansken**	**Visken**
Gärsken	**Svänsken**	
Muskan	**Trasken**	

samt det sjönamn, som — att dömma af gårdnamnet **Torska** — ingår i **Torskabotten**. Bland dessa namn synes dock **sk** fungera som »sjönamnssuffix» blott i **Grosken**, **Gärsken**, **Sansken** ock möjligen äfven **Svänsken** samt ***Torske**. I **Busken**, **Pasken**, **Rusken**, **Rysken** ock **Usken** hör **sk** säkerligen till stammen; möjligen också i **Muskan**, där emellertid äfven en afledning på **k** af **mus**

[1]) Om detta älfnamn se Rygh NG 2: 220.

[2]) Detta namn hör antagligen till den stam **þund**, som ingår i det mytiska älfnamnet **þund** ock enligt Rygh NG 2: 195 äfven förekommit i norska älfnamn.

[3]) Salvius Upl. s. 318 [1741], se tillägget.

'liten råtta' kan föreligga. I **Visken** är stammen **vis-** ock blott **k** afledning, i **Gräsken** kan afledningen vara **g, k** eller **sk.**

Af sjönamn på **sk,** som icke direkt falla inom området för vårt ämne, erinras om **Tisken,** hvilket i fsv. tid synes ha lytt **Tiske**[1], samt **Edsken** ock **Gösken,** alla i Dalarna, **Gösken** ock **Trösken** Gästr. Om no. **Tysken** se Bugge-Rygh Elven. s. 339.

Samma afledning uppträder väl i fsv. **Vilska** ock **Laska hæradh,** namn på de två bredvid hvarandra liggande Vilske ock Laske härader Vg. En socken på Gotland kallades under medeltiden **Alsko.**

19. Om **-str-**[2] se **Alstern, Salstern, Vänstern.** Afledningen är ganska vanlig i germanska vattendragsnamn. Jfr de af Rygh Stud. s. 67 anförda fno. älfnamnen **Istra, Jóstra, Mistra, Ostr, Vinstr,** af hvilka åtminstone det sistnämnda säkert innehåller denna afledning, samt det gamla fjordnamn, som ingår i första leden af no. **Imsterfjorden** (Rygh Stud. s. 66, NG 14: 46), de lågtyska älfnamnen **Elster, Gelster, Ciester, Laster, Leenster, Wilster**[3]; vidare da. önamnet **Falster** o. a. Kanske beror detta i ortnamn uppträdande suffix **-str-** ytterst på substantiverade komparativa adjektiv af samma slag som gr. ἱρέσ-τερος, lat. ***nemes-t(e)ro** i **Nemes-tr-īnus,** jfr volsk. **Veles-trom**[4], ock kanske ha vi i **Alstern, Salstern** ock **Vänstern** rent af analoga, af s-stammarna **alis-** 'al-', **salis-** 'sal' ock **venas-, vinis-** (jfr lat. **Venus**) bildade germ. adjektiv. Då afledningen äfven uppträder i ortnamn, som ej kunna återföras på vattendragsnamn, kan man åtminstone ej för alla tänka på en sammansättning med ett till roten **sru** 'flyta' (i ström) hörande substantiv (jfr älfnamnet **Stro** i **Stro-** l. **Strålångeu,** se d. o. 2).

20. Ett **d,** fsv. þ, ð[5] synes uppträda som afledning i

Alden (: äldre **Alen**)	**Mogden**
fsv. **Fyghþir** (jfr nedan)	**Näfden** (Dalarna)[6]

---

[1]) Se härom närmare under **Tisnaren** (afd. I, s. 622).
[2]) Jfr för öfrigt Hellqu. Ark. 7: 168 f.
[3]) Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 153.
[4]) Jfr Osthoff Etym. parerga 1: 243 ock se **Vänstern.**
[5]) Jfr för öfrigt Hellqu. Ark. 7: 165 f.
[6]) : fsv. gårdnamnen **Næfde;** se under **Näckkalfven.**

Rögden	**Tagden**
Spragden	**Ygden**
Sälden	**Öfden**[1].

Vidare utgår det gamla namnet på **Häggsjön** Ångm. från en fsv. stam ***Hæghþ-**. Sjön är belägen i Hägdångers socken, år 1316 kallad **Hægdangir**[2], ock sjönamnet lyder år 1569 **Hägdesiö tresk**[3]. I SD 4: 743 anföres från 1340 en å **heghldo** (oblik kasus) Smål. Ett suffixalt ð ingår väl också i fsv. ånamnet **Rølda** (se **Rölen**). Om stammen **Vighþ-** se d. o. ock nedan. Jfr äfven fno. fjordnamnet **Sybdir** (Rygh Stud. s. 43). Möjligen äger sammanhang rum med den afledning **-ithi, -idi**, som uppträder i tyska ortnamn[4]. I alla händelser torde denna afledning ingå i vissa gårdnamn från Vstml. ock Dalarna, t. ex. fsv. **Vifde** (SRP nr 3033 från 1399), nu **Vefde** i Fläckebo sn, Norrbo hd Vstml. Hvad **Vifde** beträffar, kunde man dock äfven förmoda, att till grund för detta gårdnamn ligger ett sjönamn ***Vifden**, som förhåller sig till **Vifde** liksom sjönamnet **Näfden** Dalarna till **Näfde**, fsv. **Næfde**. Gården ligger nämligen vid den stora **Fläcksjön**, hvilken, såsom jag under **Fläten** sökt göra troligt, i fsv. tid äfven burit namnet **Flæti**.

Åtskilliga af dessa namn äro denominativer. Emellertid har man nog anledning att bland dessa bildningar äfven söka nomina agentis på **-iþ, -aþ, -uþ** af det slag, som jag behandlat Ark. 7: 165 f. En sådan är sannolikt den säkerligen urgamla stammen **Vigð-** af ***u̯eʒið-** till isl. **vega** 'föra från ett ställe till ett annat', en parallellbildning till fno. älfnamnet **Vigg** ← ***u̯eʒi̯ō**[5]. På analogt sätt förklarar jag också hälst **Fyghþir** (se d. o.).

21. Suffixet t kan man ha anledning att spåra i

Anten	**Gulten**	**Holten**[6]
Filten	**Halmten**	**Jälten**

[1]) Se närmare de särskilda artiklarna.
[2]) Styffe Un.$_2$ s. 315.
[3]) Nordlander Ångerm. fiskev. s. 27. Äfven N. anser, att sjön gifvit socknen sitt namn.
[4]) Se Förstem. 2: 227, Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 26 f.; jfr äfven Lohmeyer Deutsche flussnamen s. 121.
[5]) Se Rygh NG 14: 396 ock närmare under **Vighþ-**.
[6]) Nybildning; jfr fsv. ***Hulse**, mom. 17.

Järten	**Närten**	**Östen** (: **Ösan**)
Löften	**Smälten**	
Multen 2[1]	**Yxtan**	

m. fl. ännu mera osäkra[2]. Här kan äfven erinras om det älfnamn, som synes föreligga i fsv. **Væntha quærn, Væntho quærn**[3], samt vidare om fsv. **Kiust**, nu **Tjusta ström** (se afd. I, s. 330). Afledningen må jämföras med suffixet **-id**, som uppträder i åtskilliga grekiska sjönamn såsom Λευκωνὶς λίμνη : λευκών : λεύκη 'hvitpoppel', 'Ονθίς λ. : ὄνθος 'gödsel' m. fl. (Fick Bezz. Beitr. 22: 75).

22. Participbildningar på **-ande** äro i Sverge ock Norge rätt vanliga i vattendragsnamn, särskilt i benämningar å forsar ock älfvar. Svenska sådana äro sjö-, resp. å- ock forsnamnen **Lyniendi, Ryniande, *Siudhande, *Skinande**; jfr äfven **Jälnan** (fsv. ***Gællande?**) ock **Vällen**, där namnet **Vællande** behandlas.

Ett enkelt ***Fallande** förutsättes möjligen af det fsv. gårdnamnet **Fallanda fors** (SD 2: 182 fr. 1295).

23. Slutligen må under hänvisning till artiklarna **Jälmaren, Karken** ock **Vidhme** framhållas, att sjönamnsformerna **ialmans** (från slutet af 1100-talet), **Widhman** (1362) ock gårdnamnet **Karcanshult** (1368 : **Karken**) kunna utgå från bildningar på **-(m)an**, en i nordiska vattendragsnamn för öfrigt icke uppvisad afledning.

B. Sjönamn, som äro sammansatta med appellativer för »-sjö», »-tjärn», »-vatten» o. d.

Se **Maren, Unden, Unnen, Vättern**. Om sammansatta sjönamn, som innehålla fördunklade former af ordet **-sjö** se A 17. Fördunklade former af ordet **-tjärn** ingå i **Trantern, Ursten** (jfr **Koten**). Ordet **-göl** uppträder i **Skingeln**. De öfriga sjönam-

---

[1]) : **Mullsätter.**

[2]) Se närmare under de särskilda artiklarna.

[3]) Vartofta hd Vg. Vadst. kl. jordeb. s. 183 fr. 1447, 1466 o. s. v. Jfr stammen i fsv. **Vænir?**

nen på **-sjö, -tjärn, -vattnet, -göl** falla egentligen utom området för afhandlingen (se inledningen). Ett större antal har emellertid uppräknats ock behandlats i afd. I flerstädes; se äfven de under III A förekommande listorna samt under IV här ock där anförda gårdnamn, som bildats af dylika sjönamn.

C. Allmänna anmärkningar.

1. Växling af afledning ock senare sammansättningsled synes ha ägt rum i

a) **Dädlingen** ~ fsv. **Dædesiø** (sockennamn)
Finningen → **Finnsjön**
Gisslaren 2 : **Gislingstorp**
Grytingen ~ **Gryten**
Hissingen ~ fsv. ***Hiþsiø**
Islingen ~ fsv. ***Ise** (: **Isaryd**)
Kolbrännaren ~ **Kolbränningen**
Nistelen ~ **Nisten** ~ **Nistingen**
Näsnaren ~ fsv. ***Næsir** (: fsv. **Næsisthorp**[1])
Ripplingen (?) : **Rippestorp**
Vinningen ~ fsv. ***Hvinir** (: ä.-nsv. **Hvinisrum**)
fsv. ***Vælinger** (: **Vælingsnæs**) ~ ***Valir** (: **Valisnæs**), nu **Välen** 1 : **Välsnäs**
Yngaren ~ fsv. ***Yngil**, ***Ingil** (: fsv. **Yngils-**, **Ingilsdal**)
Yxningen ~ fsv. ***Yxne** (: fsv. **Yxnarum**)
Ärtingen ~ fsv. ***Areti** (: fsv. **Aretamarkh**).

Jfr äfven **Kvisingstorp** : **Kvesen**, **Midingsbråten** : **Mien**, **Skillingsmåla** : **Skälen** samt fsv. ***Skærlanger** (: **Skærlogxöö**), nu **Skärlen**, där dock snarast en utveckling af rent ljudlig art föreligger.

b) En andra sammansättningsled tycks i yngre tid ha tillkommit i

Enehagen (: **Ensbo**)
Nåtvin (: **Nåtsbo**)
***Näfvergården** : ***Næyre**[2]
Torskabotten (: **Torska**)
Tostholmen (: **Tussered**).

---

[1]) Möjligen dock för **Næsnis-**.
[2]) : **Näfverbo**.

c) Hit hör äfven den stora ock intressanta grupp af sjönamn, som ursprungligen varit enkla, men sedermera utvidgats med **-sjö** l. dyl.[1] Af sådana ha vi i det föregående träffat många mer eller mindre säkra fall. Där ej gamla former finnas uppvisade, är det vanligen gårdnamnen som härvidlag visa vägen. Utan tvifvel ha dock dylika sjönamn funnits till ett betydligt större antal, än hvad i denna afhandling kommit till synes. Men där hvarken fornformer eller gårdnamn föreligga, är det synnerligen svårt att upptäcka dem. Ett gott kriterium erbjuder naturligtvis befintligheten i första leden af sådan afledningsändelse, med hvilken sjönamn ofta bildats. Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att jag icke kan biträda den mening, som stundom ger sig tillkänna, att i älsta tid samtliga nordiska vattendragsnamn varit osammansatta, d. v. s. icke utbildade med **-sjö** o. d. Namn sådana som **Breþasiø, Diupasiø, Svartasiø** o. s. v. kunna naturligtvis utgå från ett ***Breþe, *Diupe, *Svarte,** men så behöfver ej ha varit fallet. Vanligen ha de äldre fsv. formerna lytt ***Breþe sior, *Diupe sior, *Svarte sior,** hvartill formerna på **-a** i första leden äro oblika kasus.

Bland här afsedda sjönamn, som i yngre tid bevisligen eller sannolikt utvidgats med **-sjö,** må exempelvis nämnas:

Aglan → **Aglasjön**
Asken → **Askesjön**
Axen → **Axsjön**
Enen → **Ensjön**
fsv. **Friski** → ***Fris(ka)sjön** → **Frisjön**
Gimmen → **Gimmesjön**
Glottran → **Glottrasjön**
Glåpen kallas af Tham ock å GS **Glåpsjön**[2]
Gorjen 2 kallas å GS **Gorgsjön**[2]
Gran 1 → **Gransjön**
fsv. ***Hælsinger** → **Hälsingesjön**
fsv. ***Linundhe** (: **Linundarydh**) → **Linnesjön**
Långtögen → **Långtösjön**
fsv. **Miælke** → **Mjälkesjön**
Moren 2 → **Morsjön**
Morpan → **Morpasjön**[2]

---

[1]) Jag fäster mig här icke vid de många sammansättningar af gamla sjönamn ock ordet **-sjö,** som bevisligen blott äro kartformer o. d. såsom **Boensjön** (Tham) för **Boen, Lotternsjön** för **Lottern** o. d., ofta lätt igänkänliga därpå, att — såsom i dessa exempel — best. artikelns **n** medföljt i sammansättningen, men mången gång äfven af annat slag, såsom **Gertsjön, Kaflosjön** o. s. v.

[2]) Möjligen blott en skriftform.

Nain → **Naschsjön**
Narfveten → **Narfvetesjön**
Ogan → **Ogasjön**
Oren 2 → **Orasjön**
Rammen 2 → **Rammsjön**
Ramsen 1 → **Ramsjö**
Rasten → **Rastsjön**
Yxtan → **Yxtasjön**
fsv. ***Ælmte** → **Åmtsjön** Lösens sn Blek.[1]
Ärr → **Ärrsjön**
Öln → **Ölsjön**; se **Ölen** 3
Ören → **Öresjön**; se **Ören** 1, 2
Ören → **Öresjö**; se **Ören** 3
fsv. ***Ør**, fno. **Aurr** → **Örsjön**[2]
Örlingen → **Örlingssjön.**

Somliga af dessa dubbelformer lefva ännu vid sidan af hvarandra.

Åtminstone i vissa dylika fall har man att räkna med den möjligheten, att första leden haft funktionen af en genitivus definitivus. Så är t. ex. fallet med **Stångån**, y.-fsv. **Stanga aa** (← ***Stangar a**) SD NS 3: 90, ä.-fsv. **Stang** (se **Stång-**), fsv. **Bællafors** 'forsen **Bælle?**' (se under **Bållen**) o. s. v.

d) Men äfven ett omvänt förhållande har stundom ägt rum, i det att namn på **-sjön** mist sin senare led. Det är nämligen möjligt, att sådana namn som **Drättingen, Glaåkern, Gullungen, Knabbarpen, Risingen, Turingen** o. s. v. (se III A 19) icke direkt bildats af gårdnamn **Drättinge, Glaåker, Knabbarp, Risinge, Rycklinge, Turinge** (**þorunge** 1314) o. s. v., utan snarare böra betraktas som ellipser ur **Drättingesjön, *Glaåkerssjön, *Knabbarpssjön, Risingesjön, Turingesjön.** I dessa fall kunna alltså de enkla namnen ha uppkommit ur de med **-sjön** sammansatta. På samma sätt har nog **Kvidden** uppstått ur **Kviddsjön, Meten** ur **Metsjön, Sarfven** ur **Sarfsjön, Suttern** ur **Sutaresjön**[3], **Ålen** ur **Ålsjön** (jfr fsv. **Aalsio**), möjligen äfven **Holmen** ur **Holmsjön, Hulten** ur **Hultsjön.** Jfr äfven växlingen af de mera oklara **Yddingen** ~ **Yddingesjön** (: **Yddinge**). För öfrigt erinras om de förut nämnda **Dädlingen** ~ fsv. **Dædesio, Hissingen** ~ fsv. ***Hiþsio** (se under litt. **a**).

[1]) : **Elmbtemåhle** (1671; se närmare **Älmten**).
[2]) GS 1 V 35; se **Ören.**
[3]) Denna, som det på grund af TUNELDS uppgift kan tyckas, fullt säkra härledning göres dock mycket osäker af de fsv. formerna (piscaria) **in sutro** (SD 4: 285 fr. 1332) ock **in sytro** (SD 4: 324, 335), hvarmed sannolikt syftas på en i förbindelse med sjön stående å (ej på ån själf såsom i SD Reg. antages). Se tillägget.

e) Slutligen sammanfattar jag de i det föregående behandlade mer eller mindre säkra fall af suffixöfverföring:

Arken → **Virken**	**Sansken** → **Grosken**
Gulten → **Järten**	**Tisnaren** → **Kolsnaren**
Risten → **Käxten**	**Visnaren** → **Malsnaren** 2.

2. I många fall är det emellertid icke blott afledningen eller den senare sammansättningsleden som förändrats, utan sjöarna ha under tidernas lopp **växlat namn.** Ofta stå dessa namn formellt hvarandra ganska nära, hvadan det yngre snarast kan betraktas som ett slags folketymologisk omtydning af det äldre.

a) Jag erinrar här först om några fall af dylik växling, där (åtminstone) ett af namnen numera dött ut:

Algudhi ~ **Allgunnen**	**Rottnen** 2 ~ **Söraby-** l. **Norrabysjön**
Asbrunnen ~ **Saxsior**	**Rifven** ~ **Ryfven**
Bärkaren ~ **Björkaren** l. **Björken**	**Rummen** ~ ***Runnir**
Eldan ~ **Älen**	**Ryningen** ~ **Römen**
Flären ~ **Ivarn**	**Skiren** ~ **Skären**
Friþe ~ **Frillen**	**Snesaren** ~ **Snoken**
***Funder** l. ***Fundir** ~ **Fullen**	**Soljen** ~ ***Skældir** l. ***Skællir**
Holpen ~ **Valpen**	**Storsjön** (Gästr.) ~ ***Sælgh-**[2]
Knabbarpen ~ **Skiresjön**	**Tenaren** ~ **Prästsjön**
Lonen ~ **Hornborgasjön**	**Tolken** 2 ~ **Øk(r)ir, Ökern**
Malen ~ **Malm-**	**Tyreln** ~ **Spjuten**
***Malinger** ~ **Malmsjön**	**þughn** ~ **Tåkern**
Nas(s)en ~ **Nässjön**[1]	***Vate** ~ **Smörhultssjön**
Oren ~ **Ören**	***Vekul(?)** ~ **Fiskestadsjön**
Orhammaren ~ **Örhammaren**	***Vidhir** 2 ~ **Storsjön**
Orlången ~ **Örlunden**	**Vikaren** ~ **Storsjön**
Remmen ~ **Ömmeln**	**Viken** ~ **Rycklingen**
Remnaren ~ **Rimaren**	**Övättern** ~ **Försjön**[3].

Jfr äfven **Släningen.**

Stundom består förändringen blott däri, att till det gamla namnet fogats en första sammansättningsled, t. ex. **Långrammen**

---

[1]) Hör möjligen till b. [2]) Se **Säljen.**

[3]) Om hvilka af dessa namn som nu äro utdöda, se närmare de särskilda artiklarna.

: *Rammen, **Näsrämmen** (: **Rämsnäs**), **Stortron** (: **Trosby**), **Täftlången** (: **Långsbo**).

Särskilt egendomligt är det fall, då det gamla sjönamnet **Ökern** (**Øk[r]ir**) utbytts mot namnet **Tolken**, hvilket dessutom tillkommer en annan västgötasjö. Beträffande flera af dessa växlingar är det troligt, att de olika namnen tillhört olika delar af sjöarnas omgifning; se t. ex. **Algudhi** (danskt) ~ **Allgunnen** (svenskt), **Friþo** (danskt) ~ **Frille(n)** (svenskt), **Soljen**.

Hit höra naturligtvis äfven sådana fall, där ett enkelt sjönamn utbytts mot ett, som sammansatts medelst **-sjö** o. dyl. ock ett gårdnamn. Dettas första led innehåller stundom själf det gamla sjönamnet, t. ex. ***Langer** : **Langxrwm**, hvaraf ***Långserumssjön**, ***Langer** : **Långstorp**, hvaraf **Långstorpssjön** (se närmare **Lången**), **Noren** : **Norbosjön**, ***Tidhir** : **Tirserumssjön**, fsv. ***Vidhir** : **Vidhirsrum**, hvaraf **Virserumssjön** (om andra fall se under b).

Se för öfrigt utförligare under de särskilda artiklarna.

b) Vi öfvergå nu till att erinra om några i det föregående omnämnda exempel på liknande namnväxling i nuvarande tid, d. v. s. fall där de olika namnen ännu lefva. Det vanliga förhållandet är, att enkla namn växla med yngre sammansättningar med **-sjö**, vanligen i första leden innehållande namn på gårdar, som äro belägna vid de resp. sjöarna. Stundom för det äldre namnet en ganska tynande tillvaro ock har endast kartorna att tacka för att det ännu ihågkommes. Så kallas i våra dagar t. ex.

Boen af allmogen vanligen **Altarpsjön**
Bjuren → **Fräkenstorpssjön**
Bolmen ock **Örken** kallas af allmogen ofta **Storsjön**
Flaken eller stundom **Alljunnen** kallas ofta **Hälganässjön**
Flögen kallas ofta endast **Sjön**
Gröen → **Landvättersjön**
Kitteln → **Hyltesjön**
Lången 9 → **Hestrasjön**
Magern → **Öfverrudssjön**
Mogden → **Vingsjön** eller **Hökerumssjön** eller **Säbysjön**
Näsrämmen → **Rämssjön**
Saden → **Sahultesjö**
Spjuten 1 kallas äfven **Kyrksjön**

Trummen → **Härlöfssjön**
Uttran kallas hos TUNELD **Uttringesjön**
Vedan kallas äfven **Vedasjön**
Ved(d)en → **Vedamålasjön** : **Vedamåla**, hvars första led innehåller samma gamla sjönamn ***Vīdhi**
Vigotten → **Fagerhultsjön**
Yttern → **Ytterrussjön**
Ören 5 → **Lagmanshagasjön**
Örlen → **Ransbärgssjön.**

Denna lista torde lätteligen kunna mångdubblas. Hit höra äfven sådana etymologiserande nyskapelser som **Roseken** för **Rusken** ock **Valdemaren** för **Vammeln.**

Utvecklingen har alltså i regel gått från enkla till sammansatta namn. Enahanda är förhållandet i Norge (se Rygh Stud. flerstädes). Undantag (s. k. ellipser) anföras ofvan under 1 d.

3. Om **genus** har redan något talats under A 6.

De svenska sjönamnen voro åtminstone under fsv. tid samtliga maskuliner, en omständighet som beror på att appellativet **sjö** äfven i äldre tider hade maskulint genus. Principen att gifva dem maskulint kön genomfördes med sådan konsekvens, att feminina eller neutrala grundord, som utan afledning användes som sjönamn, erhöllo samma kön. Hit höra af de under A 1 uppräknade:

Axen (: **ax** n.)
Blåkaren (: **kar** n.)
Fenen (: **fen** n.)
Gryten (: **gryt** n.; jämte **n**-afledning)
Saxen (: **sax** n.)[1]
Sinnern (: **sinner** n.)
Skälen (: **skäl** n.)
Spjuten (: **spjut** n.)
Stjälpen (: **stjälp** n.).

Kanske man också har att efter denna regel förklara fsv. **Salsnæs** (1337 : **Salen**) för väntat **Sala(r)næs.** Samma lag, enligt hvilken ett ord kom att med afseende på genus rätta sig efter den ortnamnskategori, till hvilken det hörde, har äfven gällt i no.[2]

De få undantag, som kunna uppvisas, äro säkerligen af ungt datum, ock dylika namn beteckna vattensamlingar af så

---

[1]) Jämte n-afledning.
[2]) Se härom Bugge Ark. 7: 262, Rygh NG Indl. s. 13.

obetydligt omfång, att de icke betraktats som sjöar, t. ex. **Oxögat**; jfr äfven **Djup-, Grundsnuggan.**

Sjönamnen på **-an** utgå från oblika kasus af maskulina n-stammar (se härom A 6).

Alldeles analogt är förhållandet med de nordiska flodnamnen, som anslutit sig till det feminina **å**, äldre **ā**. Om motsvarande företeelse i utomgermanska språk se Brugmann-Delbrück Grundr. III. 1: 93 f.

Utan tvifvel utgöres flertalet af de älsta vattendragsnamnen af adjektiv. En mängd säkra exempel härpå ha anförts i det föregående. Sannolikt äro äfven de älsta sjönamnen på **-ia** ock **-ian** att uppfatta på samma sätt.

4. Den **bestämda slutartikeln** i sjönamnen har tillagts vid mycket olika tider i olika delar af landet. Den älsta formen jag känner med dylikt tillägg skulle vara **ialmans** (1167 —1185), best. gen. till ***Ialme** (**Jälmaren**). Af detta sjönamn äro inga former utan **-an**, **-en** uppvisade. Det andra exemplet är **Widhman** (1362) : ***Vidhme?** Men i båda dessa fall kan man — ock möjligen med större skäl — tänka på en afledning **-(m)an.** På samma sätt är det icke oantagligt, att det fsv. gårdnamnet **Karcanshult** förutsätter icke ett sjönamn ***Karke,** utan en form **Karkan** (jfr nedan).

För öfrigt är mig intet dylikt fall från medeltiden bekant. VGL IV har **Brængir, Holk,** Valdemar II:s jordebok **Kalf,** år 1167 förekommer formen **Rwsk,** år 1344 **Tempne,** 1477 **Soma,** o. s. v. Af de ofta belagda namnen **Mälaren, Vänern** ock **Vättern** finnes från fsv. tid intet med bestämd artikel. Vidare erinras om de talrika under afd. IV anförda, af sjönamn bildade fsv. gårdnamnen, af hvilka intet uppvisar sjönamnet i bestämd form, t. ex. följande representanter för olika typer:

Brabodhum (1378)	**Etlæskogh** (1308)
Midhlungsbotha (1413)	**Jæluntompta** (1268)
Ingelsdaall (1477)	**Blixthorp** (1334)
Salsnæs (1337)	**Lygnis asa** (1337)
Floknisrum (1320)	**Kalf** (1356)
Færghærydh (1311)	**Liuder** (1434).

Först under 1500-talet blifva suffigerade namn något vanligare. Från 1544 har jag anfört **Roxen,** från 1588 **Stora Bå-**

ren (**Bör**); inemot slutet af 1500-talet börjar **Mälaren** erhålla slutartikel. Jfr gårdnamnen **Immen, Matlången** ock **Ullevettern** från 1590, **Elsimmen** 1628, **Swartesången** ock **Åskawen** 1642, samtliga från Vrml. Men de obestämda formerna äro ännu ganska allmänna: **Væther** (1567), **Lelång** (1587), **Lögner** (1603), **Imell** (1624), **Miör** (1626); jfr gårdnamnet **Empter** (1642). I Tunelds geografi (1741) äro de suffigerade formerna nästan allenahärskande[1]. Emellertid finnas landsorter där de ännu icke trängt igenom, såsom Dalsland (**Bör, Iväg, Le, Lelång, Ärr**), jfr vrml. **Gla** (östg. **Glan**), västg. **Miör** (hos allmogen, jämte **Mjörn**), smål. **Val** (jämte **Valen**), blek. **Mie** (jämte **Mien**).

Gårdnamn, hvilkas första led innehåller best. formen af ett sjönamn, måste sålunda vara relativt unga. Sådana äro **Eldansnäs, Elensås, Gimmened, Lienshyttan, Trästenshult, Tröntorpet.** Fsv. **Karcanshult** (1368: **Karken**) kan utgå från ett sjönamn **Karkan** (jfr ofvan).

Om gårdnamn såsom **Dunker** (vid **Dunkern**), **Kalf** (vid **Kalfven**), **Lång** (vid **Längen**) o. s. v. se afd. IV c slutet.

I vissa fall, såsom **Fränen, Solnen, Törnen** (jämte **Frän, Solen, Törn**), tyckes — sannolikt blott inom skriftspråket — best. artikel hafva tillagts två gånger.

[1]) Om formen **Liksdam,** som beror på afskrift af äldre källa, se **Likstammen.**

III.

Öfversikt af sjönamnens betydelse[1].

På grund af den föregående undersökningen kan man för där behandlade sjönamn uppställa vissa mera framträdande betydelsekategorier[2].

A) Grundordets betydelse.

Följande namn innehålla eller synas innehålla benämningar på eller beteckningar för

1) **djur:**

Alken (?)	**Arken**	**Båloxen**
Alkvättern	**Bjuren**	**Följaren** (?)
Alten	**Björn**[3]	[**Fölsingen**]
Anden	**Bremsen**[4]	**Galten**

[1]) Här göras i förbigående åtskilliga tillägg till framställningen i afd. I. Öfriga namn återfinnas lätt i det föreg., de med **-sjö** (o. s. v.) sammansatta medelst korshänvisningarna. I samband med anförandet af de sjönamn, som innehålla ånamn (mom. 20), lemnas äfven en kort återblick på hvad i det föregående yttrats om denna grupp af vattendragsnamn, äfven om de ej direkt falla inom afhandlingens område.

[2]) Om utländska betydelsemotsvarigheter se under de särskilda artiklarna.

[3]) Med sammansättningar.

[4]) Till denna artikel må här läggas ett par ord. Ett möjligen besläktat vattendragsnamn föreligger antagligen i fsv. **Brømsaby quern** (SD NS 2: 171 fr. 1409), nu **Bromseby** (kvarn), belägen vid ett mindre vattendrag. Jfr det i norr därom belägna **Härsby** vid sjön **Härsan**.

Getaren
Geten (?)
Gåsen
Gässlingen
Hinsen
Hjorten
Hunningen
Hynningen
Hägern
Hästestruten
Höningen
Igelkotten
Igeln
Kalfven
'Killingen
Kläggen
Kråken
Kvidden
Lankan (?)
Meshatten
Muloxen
Mysingen
Mysslingen
Måsnaren (?)
[**Märrsprängaren**]
Ornungen (?)
Oxen
Oxnan
'Oxunden
Rammen
Rudungen
Sarfven
Snoken
Svalhanen (?)
Svan
[**Svaningen**]
Tiken (?)
Tjen
Tjurken
Trantern
Trästen (?)
Tärnan
Ufven
Ulfven
Uren
Uttran
Valloxen
Vifveln
Yxern
Yxningen
Ålen
Älgen
Älmten
Åltan
Åltaren
Älten
Ölkytan
Örten (: isl. ǫlpt)
m. fl.[1];

dessutom en synnerligen stor mängd med **-sjö** o. s. v. sammansatta[2], såsom t. ex.

Alkvattnet
Andsjön
Aresjön
Bjursjön
Björnsjön
Bockasjön
Fisksjön
Galtsjön
Gamasjön[3]
Getsjön
Grissjön[4]
Gåssjön
Göksjön
Hansjön
Harasjön[5]
Hindsjön
Hjortsjön
Horssjön
Hundsjön
Hästsjön
Höksjön
Igelsjön
Kalfsjön
Kattjärn[6]
Kiasjön
Kotjärn
Korptjärn

---

1) De mäst osäkra exemplen ha utelemnats.

2) Till dessa i det föregående omnämnda namn läggas i denna afd. med bifogande af källuppgifter några, som jag förut icke haft någon direkt anledning att omtala; de öfriga återfinnas i sin alfabetiska ordning eller med tillhjälp af hänvisningar.

3) GS 1 V 37 Hall.

4) GS 2 Ö 38 Smål., 4 Ö 31 Uppl.

5) GS 1 Ö 38, 1 V 33.

6) GS 1 V 32, 2 Ö 32 Vrml.

Kråksjön	**Orrtjärn**	**Transjön**
Lamtjärn	**Oxsjön**	**Tärnsjön**
***Loasio**[1]	**Rammsjön**	**Ufvasjön**
Lomsjön	**Ricksjön** (?)	**Ugglesjön**
Loppsjön[2]	**Rudsjön**	**Ulfsjön**
Marsjön[3]	**Räfsjön**[6]	**Ursjön**[9]
Måkevattnet	fsv. **Skatusior**[7]	**Uttersjön**
Mårdsjön[4]	**Svalsjön**[8]	**Vargsjön**
Måssjön	**Svansjön**	**Älgsjön**
Märrtjärn[5]	**Tiksjön**	**Ödeltjärn**[10]
Ormsjön	**Tjursjön**	**Örnsjön.**

Jfr gårdnamnen **Loasio** (se not 1); **Fughilsio**, nu **Fågelsjö** (SD NS 1: 473). Ett stort antal af med **fisknamn** sammansatta hithörande ord äro dessutom uppräknade ock behandlade under **Asplången**[11].

Vidare erinras om de fno. älfnamnen **Bera, Gæsa, Hauka, Hind, Hrefna, Høna, Kráka, Títa, Ugla** o. s. v.[12] samt det af mig under **Trantern** ponerade fsv. älfnamnet **Trana.** Fsv. **Beruaa** (SD 3: 644 fr. 1324) Häls. kan betyda 'björninneån', men också vara utvidgat af äldre ånamn **Bera.** Af bäcknamn o. d. må anföras:

fsv. **Biwrbækken** (SD NS 3: 273), gård i Vadsbo hd Vg.
Kettobek (SD 3: 461) Kisa sn Ög. : fsv. **kætta** 'katta'

---

[1]) Så har **Logsjön** (GS 2 Ö 33), Edsbärgs sn Nke, i fsv. tid hetat. Den vid sjön belägna gården **Logsjö** kallas nämligen i SD NS 3: 622 **Loasio** (hör väl till lō 'lodjur').

[2]) GS 3 Ö 32 2 ggr Vstml. [3]) Se dock **Maren.**

[4]) GS 6 Ö 30 Uppl.; naturligtvis mycket osäkert. Jfr fsv. **Mardhawik** (SD NS 3: 547), nu **Malevik** Hall. : fsv. **marþer** 'mård'. Hit kunna ock höra flera af sjönamnen på **Mål-**.

[5]) Se **Märrsprängaren.** [6]) GS 3 Ö 40, 4 Ö 31, 6 Ö 31.

[7]) VGL IV, nu **Skategöl** Vg. [8]) Dock osäkert.

[9]) Dock osäkert.

[10]) GS 1 V 33 Dalsl., 1 Ö 32 Vrml.

[11]) Det kunde till denna framställning läggas, att en fsv. motsvarighet till namnet **Abborrsjön** finnes redan 1270 i **Aghborrasio** (SD 1: 453).

[12]) Jfr Rygh NG ock Elven. flerst.; Lidén Språkhist. bidr. 1: 38.

Madkabæk (SD NS 1: 504), nu **Markebäck,** gård i Askersunds sn Nke : fsv. **maþker** 'mask'[1]
Swinabæk (SD 3: 78) Vg. : **svin**
Uglubæk (SD 3: 80, 81) Vg. : **uggla**
Ulvavadh (SD 4: 112), ström i Uppl.

2) **träd ock andra växter, samling af dylika** (lund, skog) eller **delar af växter** (agn, borst, bär, strå o. d):

Agnaren
Alen
Alsen
Asken
Aspen
Asplången
Axaren
Axen
Barken
Bjärken
Björkan
Björken
Björklången
Björknan
Björknaren
Bokelången
Borstingen
Bräxnan (?)
Busken
Bärkern
Bökelången
Börken
Eckeln (?)
Eckern
Ekaren
Eken
Eklången
Eknaren
Enaren
Enehagen
Enen
Eningen
Fenen
Furen
Förlången
Gran
Granramen
Grängen
Gräsken
Gräsmangen
Gräsviggen
Halmten
Hesslången[2]
Järnlunden
Kornan
Kärfven
Linden
Linnen
Långhalmen
Löf
Löningen
Misteln
Mållen
Njurhulten
Oren[3]
Porslösen
Roten
Spraggen
Starringen
Strålången 1 (?)
Tallången
Tryn
Vassgården
Vedan
Ved(d)en
Vibjörken
'**Vidhgalder** l. **-galle**
Viflotten
Viholten
Vilången
Vävassen (?)
Älmaren
Örlunden.

---

[1]) **Markasjon** (GS 3 Ö 39, 5 Ö 30) är naturligtvis tvetydigt.
[2]) Jfr Saxén Suomal.-ugril. seuran aikakauskirja XXIII. 9: 3.
[3]) Med sammansättningar.

Af med **-sjö** o. s. v. sammansatta må nämnas:

Agnsjön	**Grässjön**	**Porssjön**
Alsjön	**Hampsjön**	**Rissjön**
Almsjön	**Hafresjön**	**Roghsiø**[5]
Asksjön	**Hensjön**	**Rotsjön**
Aspsjön	**Kornsjön**	**Skogssjön**
Axsjön	**Kärn(e)sjön(?)**[2]	**Spraggtjärn**
Björksjön	**Lindsjön**	**Starrsjön**
Blomasjön[1]	**Lingonsjön**[3]	**Stråtjärn**
Boksjön	**Linsjön**	**Säfsjön**
Eksjön	**Ljungsjön**[4]	**Talltjärn**
Ensjön	**Lundsjön**	**Vassjön**
Fursjön	**Löfsjön**	**Visjön**
Gransjön	**Lönnsjön**	**Yasjön.**

Jfr äfven norrl. **Byske älf** (besläktat med, men väl ej aflett af fsv. **byske** n. 'buskar, ris', såsom Karsten Österbottn. ortn. 1: 72 antar, jfr fsv. in **bredhabyskio** SD 4: 569 fr. 1337) samt fsv. gårdnamnen **Haslubek** (: ett ånamn ***Hasla**, se **Hesslången**) ock **Nötha-**, **Not(h)abæk** Smål. (: sv. **nöt** 'nux').

Goda betydelseanalogier erbjuda de af Fick Bezz. Beitr. 32: 69 samt å andra st. i samma afh. anförda grekiska käll-, älf- ock sjönamn.

3) sten, grus, sand o. d.; stenrör o. d.; mo o. d.; mull o. d.

Dösslingen	**Hallaren**	**Hälltolen**
Grann	**Hallungen**	**Hällungen**
Grecken	**Hallången**	**Järfveln**
Grindeln	**Halvarsnoren**	**Kumlan**
Gryten	**Hammaren**	**Lermon**
Grytingen	**Horjen**	**Malen**
Gröcken	**Horken**	**Malingen**
Haljen	**Hällemaren**	**Maljen**

[1]) GS 1 V 36 Vg. : **Blomskog.**

[3]) GS 1 V 38 : **Kärnebygd** Hall., 2 V 34 Boh.

[3]) Närtuna sn Uppl., Tham Sthm s. 192.

[4]) GS 1 V 38 2 ggr, 1 V 37 2 ggr, jfr t. ex. fsv. **Lyungsiø** (SD NS 3: 339 fr. 1418), nu **Lyngsjö** sn Skå.

[5]) Fsv. gårdnamn.

Mjälldrängen	**Sandören**	**Sånnen**
Mofällingen	**Sansken**	**Sånningen**
Molången	**Saxen**	**Örbågen**
Mullhöfden	**Skraflingen(?)**	**Ören** (jfr 14)
Mulloxen[1]	**Skärflången**	**Örflon**
Mälaren	**Skärfvingen**	**Örgaggen**
Orhammaren	**Skärjen**	**Örhammaren**
Orjen	**Stenbarken**	**Örken**
Radkalfven	**Stenbjörn**	**Örlen**
Ralången	**Steningen**	**Örlunden**
Rönmaren	**Stenmalmen**	**Örlången**
'Röringen	**Stenramen**	**Örmalmen;**

af sammansättningar med **-sjö** o. s. v.

Grindsjön	**Malsjön**	**Rössjön**
Grytsjön	**Malmsjön** (jfr 5)	**Sandsjön**
Hallsjön	**Mosjön**	**Skärsjön**
Hammarsjön	**Mullsjön**	**Stensjön**
Hällsjön	**Rasjön** (fsv. **Rasior**)	**Örsjön.**

4) **dy, gyttja, lera** o. d.:

Gorjen	**Leringen**	**Sormen**
Gorren	**Lermon**	**Vesan;**
Gårbarken	**Limaren**	
Kåen(?)	**Pasken**	

sammansättningar med **-sjö** o. s. v.: **Gårsjön, Kåsjön, Lersjön;** jfr fsv. älfnamnen **Lera** ock **'Ler(i)gha ā,** nu **Lerjeån** (se mom. 20), gårdnamnet fda. **Dybæk,** nu **Dybäck,** Vemmenhögs hd Skåne, ock det fno. älfnamnet **Káma** (se **Kåen**). Om nordiska vattendragsnamn, som innehålla motsvarigheter till sv. o. no. dial. **sly, sli** 'slem; slemartade vattenväxer', fno. **slý** o. s. v., se Modin Sv. lm. XIX. 2: 33, 118, Karsten Österbottn. ortn. 1: 52. Jfr äfven det vanliga eng. **Muddy lake, river** o. s. v.[2]

5) **metaller** o. d.:

Erlången	**Gullvangen**	**Järnbäljen**
Gullringen	**Järken**	**Järnlunden**

[1]) Jfr härtill nu äfven Karsten Österbottn. ortn. 1: 78 (fi.-sv. **Mullo bäck**).

[2]) Se Egli Nom. geogr.

Kopparen	**Rön(?)**	
Malmen	**Ärtingen;**	

af sammansättningar med -sjö o. d.:

Blysjön[1]	[**Gullsjön**]	**Koppartjärn**
Ersjön	**Järnsjön**	**Malmsjön** (jfr 3).

6) ö, holme o. d.:

Holmen	**Öbälen**	**Ö(je)vättern**
Tostholmen	**Öjaren**	**Ölången;**
Vadjungen	**Öjbjörken**	
Yngen 2	**Öjen**	

af sammansättningar med -sjö: **Holmsjön, Öjasjön, Ösjön.**

7) bärg, höjd, kulle, ås, brant o. d.; näs, udde o. d.:

Bringen	**Kinnen**	**Remmen**
'Bärgunden	**Klefven**	**Snyten**
Fjällen	**Kullen**	**Stjälpen**
Fjällrämmen	**Lien**	**Stöparen**
Hillen	**Nasen**	**Tången** 1
Hillingen	**Näsnaren**	**Udden**
Hufvan	**Näsrämmen**	**Åsunden(?)**
Hunn(?)	**Nästången**	**Åsen.**
Härsåsen	**Näsöl**	
Höfvern	**Oppåsen** l. **Oppäsen**	

Af med -sjö o. s. v. sammansatta märkas:

Back(a)tjärn[2]	**Knolltjärn**	**Stöpsjön**
Bärgsjön	**Kullsjön**	**Uddetjärn**
Fjällsjön	**Lensjön**	**Åssjön.**
Kniptjärn[3]	**Nässjön**	

8) hage, äng, vall, hed, åker o. d.:

Enehagen	**Valloxen**	**Vällingen**
Hagsvarten	**Vållern**	**Åkervristen**(?)[4]
Heen	**Vångaren**	**Ängaren;**

---

1) GS 1 Ö 32 Vrml.
2) GS 1 Ö 32 Vrml.
3) GS 2 V 34 Boh.
4) Hör snarast till 20.

af med **-sjö** o. d. sammansatta:

Hagsjön[1]	**Vallsjön**	**Åkersjön**
Hedsjön	**Vångsjön**	**Ängsjön.**

9) bråte, svedjeland, röjning, nyodling o. d.:

Bråten	**Mofällingen**	**Vålen;**
Bränningen	**Rönnaren**	
Kolbränningen	**Rönningen**	

sammansättningar med **-sjö** o. d.:

Bråtasjön	**Rydsjön**	**Vålsjön.**
Brännetjärn	**Rönningtjärn**	

Jfr fsv. **Brutabæk** (se **Bråten**).

10) tomt, gård, hus, byggnad o. d.:

Boden	**Husören**	**Näfvergården**
Boen	**Hysingen**	**Salen(?)**
Bolen	**Järngården**	**Toften;** jfr äfven
Fatburen	**Kyan**	**Visten;**

sammansättningar på **-sjö** o. d.:

Bastesjön	**Hyttsjön**	**Smedjesjön**
Bosjön	**Härbärgssjön**	**Stugutjärn**
Bolsjön	**Kvarnsjön**	**Sätersjön**
Fatburssjön	**Kyrksjön**	**Torpsjön**[3].
Gårdsjön	[**Logsjön(?)**[2]]	
Hemsjön	**Salsjön**	

11) rågång, gräns, skäl o. d.:

Råen	**Rålången**[4]	**Skillingen**
Rågreken	**Råviggen**	**Skälen;**

[1]) Jfr fsv. **Haghasio** (SD 3: 146 fr. 1313) Smål. — att lägga till de under **Hagsvarten** anförda sjönamnsformerna.

[2]) GS 5 Ö 33 : **Logtorp**, 2 Ö 33 : **Logsjö**, fsv. **Loasio** (se mom. 1) kunna naturligtvis föras till **loge**, fsv. **lōe**, men ha säkerligen annat ursprung (snarast : **lō** 'lodjur' eller möjligen : **lō** 'sank äng o. d.', se Södw. Ordb.).

[3]) Se om dessa sjöar närmare under **Hysingen.**

[4]) M. fl. namn på **Rå-**.

sammansättningar på **-sjö**:

Delsjön[1]	**Målsjön**[2]	**Skälsjön.**
Gränssjön	**Råsjön**	

12) hála, klyfta, gap, remna o. d.; dal o. d.:

Borren	**Glysen**	**Mögrefven**
Bredrefven	**Glåppen**	**Näsöl**
Dalen (Dan)	**Göljan**	**Potten**
Dolpan	**Gömmaren**	**Putten**
Dyfveln	**Holken**	**Remnaren**
Dänningen	**Holpen**	**Risten**
Dänseln	**Holten** (fsv. '**Hulse**)	**Ryfven**
Elen	**Hulingen**	**Ryppjan**
Elingen	**Hulpan**	**Råpen**
Gapern	**Hålvättern**	**Söljen**(?)
Gillen	**Jönnen**(?)	**Uppdämpen**
Gimmen	**Klysen**	**Vammen**
Ginningen	**Klämmingen**	**Ålsken**
Glupen	**Kolpen**	**Öfvergifvaren**
Glypen	**Kösen**	**Örgifven**;

sammansättningar med **-sjö** o. s. v.:

Bårsjön	**Hålsjön**	**Ristesjön.**
Dalsjön	**Klyfttjärn**	
Gapsyø[3]	**Puttsjön**	

13) sank däld, vattenpuss, pöl, mosse, kärr, mad o. d.:

Brocken(?)	**Kåfven**	**Morlegen**
Däfveln	**Kärrlången**	**Mosslången**
Flogen	**Loken**	**Myssjaren**
Flon	**Madkroken**[4]	**Vasen**
Jäsen(?)	**Moren**	**Vesan**;

sammansättningar på **-sjö** o. s. v.: **Flosjön, Kärrsjön, Madesjön, Mortjärn, Mossjön**; jfr fsv. **Myrisiø** (SD NS 3: 171 fr. 1314), nu **Myrsjö** sn Smål. (senare äfven **Myra-**) : **mȳr** f.

---

[1]) Det bör dock märkas, att **Delsjön** (GS 1 V 36), Örgryte o. Fässbärgs s:nar Vg., SD 3: 80 fr. 1312 tre ggr skrifves **Dilsio.**

[2]) Se **Mållen.** [3]) Fsv. gårdnamn.

[4]) Ombildning af **Matkroken.**

14) **vatten, sjö** o. d.; **vattensamling** o. d.:

Afven	**Naten**	**Varen**(?)
Afvern(?)	**Näken**(?)	**Vata**
Juttern	**Nätaren**(?)	***Väte**
Laggaren	**Sommen**	**Vänern**(?)
Lögaren	**Summeln**	**Vättern**[2]
Maren	**Unden**	***Åg**[3]
Mjörn (jfr 31)	**Unnen**[1]	**Ören** (jfr 3).

Af älfnamn erinras om **Lagan.**

Om utländska betydelseanalogier se t. ex. under **Vättern** samt **Naten, Näken** m. fl.

15) **klick, plump** o. d.:

Dätten, Dättern, Plumpen.

16) **blandning, röra,** sammangyttrad **massa** o. d.:

Hurfven, Mangen, Mången, Mäskaren; jfr **Sommen, Summeln** (under 14). Här erinras äfven om de (f)no. älfnamnen **Blanda, Mølska;** se **Mangen** ock **Mäskaren.**

17) **mytiska väsen:**

(fsv.) **Algudhi**	**Närdingen**	[**Tisken** Dalarna][4]
Alguten	**Onsörjen**	**Toren**
Allgunnen	[**Puklingen**]	**Tynn**
Alljungen	**Rägnaren**	**Ullen**
Frövättern	**Tibon**	**Ullvättern**
Näckungen	**Tisaren**	**Vigotten;**

sammansättningar på **-sjö** o. s. v.:

Friggsjön[5]	**Gudsjön**[6]	**Näcktjärn**
Frösjön	**Häxsjön**	**Odensjön**

---

[1]) Med sammansättningar. [2]) Med sammansättningar.

[3]) Äldre ***Ägh,** nu **Ägsjön** Dalarna (se **Äjen).**

[4]) no. **Tysken?** se **Tysslingen.**

[5]) GS 1 V 36 Vg. Det kan ha sin betydelse, att det enda svenska ortnamn, där gudinnan Friggs namn säkert ingår, äfven är uppvisat från Vg., nämligen **Friggiæraker.** De öfriga af Lundgr. Språkl. int. s. 83 f. anförda namnen måste nog strykas (utom möjligen **Friggebärg** ock **Friggesund).** Jfr STEENSTRUPS utredning i (d)Hist. tidsskr. 6 R 6: 368.

[6]) Lundgren Språkl. int. s. 11.

Pukagöl	**Torsjön**	**Trollsjön**
Tomtetjärn	**Tramsjön**	**Ullsjön.**

Af gudanamnen **Balder, Brage, Forsete, Loke** saknas hvarje spår i de svenska sjönamnen, äfvensom af samtliga gudinnor utom **Frigg.** Det har å annat ställe i arbetet påpekats såsom en egendomlighet för dessa sjönamn, att de ofta uppträda så att säga »klungvis» (se **Rägnaren, Tynn** ock jfr afd. V).

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att den omständigheten, att så synnerligen ofta sjönamnen visa sig ha samma etymologiska ursprung som oss från den isländska mytologien bekanta jättenamn, naturligtvis beror därpå, att sjöar ock troll kunna hafva vissa egenskaper gemensamma, såsom 'larmande, tjutande' (jfr **Galmaren** ~ **Aurgelmir, Rungeln** ~ **Hrungnir, Ymsen** ~ **Ymr**), 'svarta, dimmiga' (**Immen** ~ **Ímr, Åmmen** ~ **Ámr**) o. s. v.

18) **personer** (person-, yrkes-, folknamn o. d.):

Asmund	**Glytten**	[**Dalkarlen**]
Ingfasten	**Kolbrännaren**	**Svänsken**(?)
Janhåksen	**Ryttaren**(?)[2]	**Tartaren**
Pärhåksen	**Silfköparen**	**Tatern;**
[**Sibrissen**[1]]	**Slaktaren;**	
Äskiln;	**Garpen**(?)	

däremot ej **Rysken,** lika litet som det no. sjönamnet **Tysken.**

Ehuru **Addaren, Gissmunnen** ock **Ryningen** (**Ryngen**) innehålla personnamn, böra de såsom genom ellips uppkomna af med personnamn sammansatta gårdnamn närmast uppföras under 19.

sammansättningar på **-sjö** o. d.[3]:

Anderstjärn[4]	**Eskilssjön**[7]	**Halvaretjärn**
Bengtsjön[5]	**Gunnarssjön**	**Haraldssjön**[8]
Elofsjön[6]	**Göstatjärn**	**Håkansjön**[9]

[1]) Urspr. sammansatt med **-sjö.**

[2]) Kanske dock ombildning af ett med **Rottnen** o. s. v. besläktat sjönamn (se mom. 29).

[3]) Se särskilt under **Janhåksen,** där för flertalet beläggställen anföras, ock märk korshänvisningarna ofvan.

[4]) GS 2 V 33. [5]) GS 1 V 36 Vg.

[6]) GS 1 V 36 Vg. [7]) Se **Äskiln.**

[8]) Äfven **Haraldstjärn** GS 1 V 36 Vg.

[9]) Äfven **Håkanstjärn** GS 1 V 36 Vg.

Isakstjärn	**Torbjörnstjärn**[3];	**Skräddartjärn**[7]
Jonsetjärn	**Gubbetjärn**[4]	**Smedsjön**
Jönsetjärn	**Jungfrutjärn**	ä.-nsv. **Stackare Pöll**
Karlssjön	**Käringevattnet**;	**Sutaresjön**
Mickelstjärn	**Djäknesjön**[5]	**Svarfvaretjärn**
Månstjärn	**Kolaresjön**	**Tjuftjärn**[8];
Olofsjön Dalarna	**Notbindartjärn**	**Dalkarlssjön**
Pärssjön[1]	**Prästsjön**[6]	**Garptjärnarna**
Ragvaldstjärn	**Ryttaregölen**	**Tataregölen**
fsv. **Sigmundagyl**[2]	**Skinnarevattnet**	**Västgötesjön**[9].
Torkelsjön	**Skomakaresjön**	

Namnet **Lassesjön** hör ej hit (se **Lanaren**).

19) **orter, gårdar** o. d.:

Afsättern	**Glaåkern**	**Rycklingen**
Aplungen	**Gulungen**	**Syningen**
Barsättern	**Hornbetan**	**Trysslingen**
Bullaren	**Knabbarpen**	**Turingen**
Dramboln(?)	**Ledingen** Ångm.[10]	**Tydingen**
Drättingen	**Ornungen**(?)	**Valingen**[11]
Fjättmunnen	**Risingen**	**Yddingen**.

Jfr för öfrigt det mera osäkra **Silingen**.

Dessa namn äro i allmänhet unga ock ha i regel uppkommit genom ellips ur sammansättningar med **-sjö**. Att just nästan uteslutande sammansatta gårdnamn gifvit upphof till sjönamn af detta slag, beror tydligen därpå, att de af dessa bildade sjönamnen på **-sjö** förefallit obekväma att använda. De på **-ingen** hade så mycket lättare att vinna terräng, som de osökt anslöto sig till en inom dessa slags namn lefvande bildningstyp.

[1]) GS 1 V 32, 1 Ö 31 Vrml. [2]) Se not 3 å föreg. sida.
[3]) Ex. från Ångerm. hos Nordlander Ångerm. fiskev. s. 17 f.
[4]) GS 1 V 32 2 ggr Vrml. [5]) GS 2 Ö 34.
[6]) GS 3 Ö 39 Smål., **Prästtjärn** 1 V 36 Vg., 1 V 32 Vrml., 3 Ö 31 Vstml., **Prästvattnet**(?) 2 V 35 Boh.
[7]) GS 2 Ö 31. [8]) GS 2 Ö 31.
[9]) Dock snarast elliptisk bildning: **Västgötetorp**.
[10]) Detta sjönamn är bildat af bynamnet **Ledinge**, ä.-nsv. **Lidunge**, **Ledhunge**; se närmare min afhandling om sv. ortnamn på **-inge** s. 89.
[11]) Gårdnamnet **Valinge** är emellertid sannolikt själft bildat af ett mera primärt sjönamn ***Vale** (se **Valingen**).

Här må äfven omnämnas **Addaren, Gissmunnen** ock **Ryningen (Ryngen)**, uppkomna genom ellips ur gårdnamnen **Addeboda, Gissmunnatorp** ock **Ryningsnäs**, hvilkas första led utgöres af personnamn.

Sammansättningarna med **-sjö** o. s. v., i allmänhet af yngre datum, äro synnerligen talrika ock falla icke inom området för denna afhandling. Ex. **Holmatorpssjön, Hornborgasjön, Sörabysjön, Ånghultssjön** samt egentligen tautologiska bildningar sådana som **Sandsjösjön** (: **Sandsjö : Sandsjön**), **Säfsjösjön, Vallsjösjön** o. s. v.

20) **åar, älfvar** o. d.:

Namn på sådana ingå i första leden af följande sammansatta sjönamn:

Asplången 1, fsv. ***Aspolanger** : fsv. **Aspa, Aspoaa**
Selången, fsv. **Sīdholanger** (i **Sidholangsænda** 1349) : ***Sīdha**
Strålången 2 l. **Strolången**, fsv. ***Strōlanger** : fsv. ***Strō** (i **Strokvarn**), nu **Tvärån**
Säfvelången, fsv. **Sævulanger** : fsv. **Sæva**
Veselången, fsv. **Visulanger** : fsv. ***Visa**, sedan **Vesan** (Viskan)
Virlången, fsv. ***Vīr(o)langer** : fsv. ***Vīr(a)**, nu **Virån**
Åmlången 2, fsv. ***Āmolanger** : fsv. **Āma** (i **Amo qværn**);
vidare i
Nätterhöfden : fsv. ***Næt**, gen. ***Nætar**, nu **Nättrabyån**
Sillhöfden : fsv. ***Sil(l)-**, nu **Silletorpsån**
Skrikegallen : fsv. ***Skrīka** (i fsv. gårdnamnet **Skrikogalla**);
samt möjligen äfven i
Vindommen : **Vindån**[1]
Åkervristen : fsv. ***Āk-**, gen. ***Ākar**, nu **Storån**.
Jfr ock **Älfsjön**.

Beträffande de sjönamn på **-aren, -naren** (fsv. **-ir, -nir**), som med större eller mindre skäl kunna anses vara afledda af älfnamn, hänvisas till afd. II ofvan (ss. 18—20). Säkra fall äro **Växaren**, af fsv. (fno.) älfnamnet **Vaxa**, ock ***Ämpnir** i **Ämpnisholm**, af **Em** 'Åmån'.

Med suffixet **-an** är sannolikt **Svarten** 1 (akc. 2) bildat af namnet på den å, som i fsv. tid faktiskt hetat **Svart** (jfr socken-

[1]) Se dock under **Vindommen**, där det framhålles, att sjön snarare än ån gör skäl för namnet 'slingrande, krokig'.

namnet fsv.-fda. **Svarthra** ← ***Svartar a, nu Svartrå**). Vidare hör väl hit **Rottnen** (← ***Rotne**) : älfnamnet **Rotn** (se afd. II, s. 19).

Med afledningen **-il** är **Värmeln** bildat af flodnamnet **Værma**.

Suffixet **-ing** (**-ung?**) ingår i **Rämmingen** (: **Rämmån**). På analogt sätt har enl. Modin Sv. lm. XIX. 2: 197 sjön **Mässlingen** Härj. ← ***Mittlingen** erhållit sitt namn af **Mittån** (andra mera osäkra exempel ofvan afd. II, s. 27).

Bland af ånamn, med konsonantisk afledning bildade sjönamn märkas för öfrigt **Multen** 2 (: **Mullersäter** ← ***Muldarsæter** : fsv. älfnamnet ***Muld**, gen. ***Muldar**) ock **Östen** (: **Ösan**); se äfven under **Vismen**.

I öfrigt kan jag ej nog kraftigt betona det intima sammanhang, som i äldre tider ägde rum mellan sjönamnen ock namnen å de åar, hvilka stodo i förbindelse med sjöarna.

I en mängd fall ser det ut, som sjönamnet vore det primära; så t. ex.:

Alstern : **Alstran** (jfr dock Tilllägget s. 2)
Bolmen : **Bolmån**
Fryken : ***Frīka**
Gisslaren : **Gissleån**
Mien : **Mieån**
Nömmen : ***Nøma**
Saljen : **Salgha** i **Salghowirke.**

Säkra fall på grund af formen äro fsv. ånamnen
***Hyrkia** (i fsv. **Hyrkiotorp**) : **Horken**
***Ryskia** (i **Ryskiomadhum**) **Rusken**, fsv. **Rusk**
***Yskia**, ***Øskia** (i ä.-nsv. **Öskiovik** 1567) : **Usken.** Jfr ***Sytra** (**in sytro**) : **Suttern** s. 61 not.

Hit höra naturligtvis namn sådana som **Kymsälfven** : **Kymmen**, **Mangsälfven** : **Mangen**, **Rällsälfven** : **Rällen**, **Tvällsälfven** : **Tvällen** — märk nämligen **s** i första sammansättningsleden —. **Temnareån** : **Temnaren**[1]. Beträffande dylika bildningar finns dock alltid den möjligheten, att de sjönamn, som ingå som första sammansättningsleder i ånamnen, i sin tur bildats af gamla namn på åarna. Så talar det I. 502 framställda förslaget till härledning af **Rällen** snarast för att detta namn ytterst går tillbaka till den gamla benämningen på ån. Ett analogt fall är **Älgsimsån**, hvilket namn ju innehåller sjönam-

[1]) Dessa exempel kunna lätt ökas; men då liknande namn i allmänhet äro mig bekanta uteslutande från tryckta källor ock jag således ej känner, i hvad mån de förekomma i det lefvande språket, vågar jag ej fästa något afseende vid dem.

net **Älgsimmen.** Detta sammanhänger med åns forna namn ***Ima** (senare äfven **Immeån**), jfr **Immotorp** (← ***Imoþorp**). Om nu den här ingående stammen **Im-** först uppträtt i sjönamnet eller ånamnet, kan jag, såsom af det följande framgår, ej afgöra.

I andra fall synes man böra utgå från älfnamnet. Ett säkert exempel härpå är väl nsv. **Skuttraån : Skottsjön,** af en fsv.-fda. stam **Skut-** (se d. o.). **Rottnen** 1 ock 3 utgår från det fsv. älfnamnet ***Rotn.** På samma sätt har sannolikt **Lungälfven** (fsv. **Lung[a]**) gifvit namn åt de båda sjöarna **Lungen, Rinnälfven** (fsv. ***Rinna**) åt **Rinnen, Virån** (fsv. ***Vira**) åt **Viren** 3.

I följande fall vågar jag intet bestämt afgörande, ehuruväl jag i föregående artiklar, till hvilka för öfrigt hänvisas, kunnat ge företräde åt den ena eller andra möjligheten:

Aspen 3	**Aspån**
Färgen	**Färgån**
Gallsjön	**Gallån,** se **Gallen**
Glimsjön	**Glim-** i **Glimåkra,** se tillägg s. 7
Hissingen, fsv. ***Hīþsiø**	***Hīþā** (jfr gårdnamnet **Hiå**) afd. I, s. 221
Hummeln	**Humleån** (afd. I, s. 235); sjönamnet är här snarast primärt
***Iæþra**	**Jädran,** se **Jären**
Judan	**Judaån**
Julan	**Djulaströmmen**
Knoen	**Knoån**
Lunten	**Luntån**
Läen	**Läån** (l. **Lässeboån**) afd. I, s. 377
Molken	**Molkån.** Den vid ån belägna gården **Molka** visar hän på ett osammansatt fsv. ånamn.
Morpan	**Morpan,** gård vid en å, som står i förbindelse med sjön ock som antagligen burit samma namn
Naten	fsv. ***Næta** i **Nætutorp**
Nitten	**Nittälfven**
Noen	fsv. ***Nödh** i **Noby** (fsv. **Nodhabymala** ← **Nödharby-**)
Näfsjön	***Næva,** nu **Näfveån** (: fsv. **Næffwabergh,** fsv. **Næffuoqwærn**[1]); se **Näckkalfven**

[1]) Vadst. kl. jordeb. s. 264 fr. 1447 (att lägga till de under **Näckkalfven** anförda formerna).

Ramsjön	fsv. strömnamnet **Rampne** i **Rampnabro**; se **Ramsen**
Rasjön	**Radan** l. **Radaån** (se **Radkalfven**).
Rögden	**Rögdälfven**
***Skældir**, ***Skællir**[1]	**Skælla** i fsv. **Skællo qvarn**; se närmare afd. I, s. 549
Stafsjön	nsv. **Stafån** Nke
Suttern	fsv. ***Sutra** (**in sutro** SD 4: 285 fr. 1332) Smål.; se tillägg ock rättelser[2]
Svansjön	nsv. **Svanan** (Allvin Mo s. 4)
Svarten 1	fsv. ***Svart** i **Suarthra** 1334
Torsjön	**Torsån** (se **Toren**)
Viggen 1, 2	fsv. ***Vigg(a)** i **Viggedal**
Viggen 3, 4	**Viggälfven**
Vismen 3	**Visman**, äldre ***Visn**
Älgsimmen	***Ima** (i **Immetorp**), nu **Immeån** l. **Älgsimsån** (se äfven **Rösimmen**); jfr ofvan s. 62 f.
Ören 3	**Öreå**
Örlen	fsv. **Ørla** i **Ørlo Oos** (SD NS 2: 830, 831 fr. 1414), se närmare **Örlen**.

I detta sammanhang må inskjutas en förteckning på de icke direkt inom området för afhandlingen fallande fsv. ånamn, som jag ansett mig kunna uppkonstruera eller som i öfrigt behandlats ock som oftast visat sig äga släktingar bland sjönamnen. De konstruktioner, som i det föregående anföras som blott möjliga, förbigås här, liksom äfven skett i ofvan meddelade förteckningar.

fsv. **Agh(a)?** i **Agaån**, se afd. I, s. 19
» **Anga** (i **Ango qwærn**) i förbindelse med **Ångasjön** (: gårdnamnet **Ånga**)
» ***Aska** i **Askubækker**, se afd. I, s. 605
» ***Dimma** l. **Dimba**, se Tillägg s. 3
» ***Diupa** i **Diupudal**, bäck mellan Vg. o. Dalsl., se afd. I, s. 90

[1]) I fsv. **Skældesnes**, **Skællis næss**.

[2]) Formen **in sytro** SD 4: 324, 335 tyder dock snarast på att älfnamnet afletts af sjönamnet såsom ***Ryskia** af **Rusk** o. s. v. Dessa former utgöra tillägg till art. **Suttern** i afd. I.

fsv. **Drys** (SD NS 1: 164 fr. 1402), ström i Vg.: germ. **driusan** 'falla, störta'
» **'Ēm(a)**, nu **Emmaån**, Bo sn Nke o. Hällestads sn Ög. (jfr **Emaqvarn** 1563), se afd. I, s. 108 samt **'Äma**
» **Ētra**, nu **Åtran**, se **Ettern**
» **'Fala**, sedan **Falaån** Skepptuna sn Uppl. Salvius Upl. s. 139 = fno. **Fala** Rygh Elven. s. 45; jfr äfven **Falken**
» **Frilla** i **Frillostrøm**, se Tillägg s. 5
» **Fulda** i fda. **Fuldubogha**, nu **Fylleån**, se afd. I, s. 151
» **'Fylla**, antagligen namn på den bäck i Strå sn Ög., som går från Fylla mosse till Tegelladsviken; jfr nämligen **Fylla**, namn på en i närheten belägen gård, år 1447 skrifvet **I Fyllo** (Vadst. kl. jordeb. s. 15); se mom. 45
nsv. **Gagnån**, se **Gagnern**
» **Galtån**, se **Galten**
fsv. **Giislaström**, se **Gisslaren**
» **'Glāma**, nu **Glomman**, se Tillägg s. 7
nsv. **Glötterån**, se **Glottern**
» **Gnyltån**, se afd. I, s. 182
fsv. **Grypla** i **Gryplo ström** Styffe Bidr. 2: 71 fr. 1399
ä.-nsv. **Gulldspång**, nu **Gullspångsälfven**, se afd. I, s. 197
fsv. **'Gymma** l. **'Gimma**, se afd. I, s. 206
» **Gæra** i **Gærodal**, se afd. I, s. 283
» **Hasla** 1320, se afd. I, s. 217
» **Heglhdo** (obl. kasus, SD 4: 743 fr. 1340), å i Smål.
» **Hind**, gen. **Hindar**, ingår tydligen i fsv. **Hindær os** VGL IV. 10 (se afd. I, s. 220)
» **Horna** 1346, se **Hörnan**
» **'Humbla** i fsv. **Hombla strøm** (SD NS 2: 54 fr. 1408; jfr **Hummeln**[1])
» **'Hylla** i **Hyllo oos** (SRP nr 89 fr. 1352), nu **Hultåsen** Ransbärgs sn Vg., jfr no. älfnamnet **Hylla**
» **Hǣra**, nu **Härån**, se **Hären**
» **Iulastrøm** (**yulastrøm** SD 5: 34 fr. 1341), nu **Juletorps å** Tjureda sn Smål.; jfr de no. älfnamnen **Jola, Jul-, Jøla** Rygh Elven. s. 121—23
» **Kiust** (1410), nu **Tjusta** ström (se afd. I, s. 330)

---

[1]) Namnet bör läggas till där anförda namn.

fsv. **Komælla?** (**Komella qvarn** SRP nr 1488 fr. 1388) Vg., se **'Tanælla** se nedan
» **'Kvæþa?** se afd. I, s. 317
» **Lagha**, antagligen älst **'Lagh**, gen. **'Laghar** (jfr fda. **Lagæholm** 1399), nu **Lagan** (se under **Laggaren**)
» **'Lāka**, sedan **Låkan** Vrml., se afd. I, s. 369
» **Lēr(a)**, dels gammalt namn på Norsälfven, dels väl ingående i sockennamnet **Lerdal** (se afd. I, s. 338)
» **'Lērigha** (ā), nu **Lerjeån** Vätle hd Vg. : **Lerjeholm**, äldre **Lerje**, enl. Edgren Vädtle h. s. 138 omnämnt år 1463
» **'Līka**, nu **Likan** (: **Likenäs**) Vrml., se **Likstammen**
» **'Liūþ(a)**, sedan **Lyde-å**, nu **Lödde å** Skå., se afd. I, s. 269
» **Lōra** i **Lōrotorp** (1364), nu **Lotorps ström**, se **Loren** (afd. I, s. 363)
» (fda.) **Lumma** Skå., se Bugge-Rygh Elven. s. 325
» **Lusn** Häls.L., nu **Ljusnan**
» **'Lutr(a)**, nu **Luttran** Vg., se afd. I, s. 358
» **'Lȳa**, nu **Högvadsån** Hall., vid hvilken gården **Lya** är belägen, se **Lyen**
» **Lyghna** i fsv. **Lyghnobæk**, se **Lygnern** (se afd. I, s. 366)
» **'Læma** i fsv. **Læma-**, **Lämmothorp** (SRP nr 614, 2434) ock **Læmonæs** (SRP nr 2434, 2496), nu **Lämmetorp** ock **Lämmenäs** Risinge sn Ög., vid åar, som stå i förbindelse med Näfssjön
» **'Løft(a)**, nu **Löfteån**, se **Löften**
» **'Løpa** i **Løpedal**, se **Matlöpen**
(fno.) **Malung** (**Maulungh**), älf från sjön **Malungr** (**Ma[u]lungr**), nu **Mölingen** Älfros sn Härjed.; se NGL V. 2: 814
fsv. **'Mist**, gen. **'Mistar** : **Misterhult** (se tillägg). Samma gen. **Mistar** ingår väl i **Mistersjön** Virserums sn Klm. (se afd. I, s. 403)
» **Noss**, se **Nossen**
» **'Nȳa** i fsv. **Nyobek**, se **Nyen**
» **Oghn** i **Oghnaroos**, se **Ogan**
» **Raa**, nu **Rååu**, se **Råen**
» **Rast-** i nsv. **Raståifven**, se **Rasten**
» **'Rinna**, nu **Rinnan**, se **Rinnen**
» **Ripa**, **Ripaa** SD 4: 473 fr. 1345[1], jfr fsv. **Ripaqvarn** (SRP

[1]) Dessa fsv. former böra läggas till de under **Ripplingen** anförda.

fr. 1380 : **Rippetorp** ← **Ripathorp** SD 4: 473 fr. 1345[1], antagligen af ***Ripoþorp**[2], se **Ripplingen**

fsv. **Ryniandi,** se afd. I, s. 495

» ***Ryt,** gen. ***Rytiar** har möjligen ingått som första led i fsv. **Rytiarās** (**Ryttieraas** SD 3: 277 fr. 1316), nu **Rytterås** Longs sn Vg.[3]

» ***Rytla** i fsv. **Rytlofors,** nu **Röttleån**[4] : **Röttle,** fsv. **in Rytlo** (SD 4: 323), se afd. I, s. 496

» **Rødha,** se **Rön**

» **Rølda,** se **Rölen**

» ***Sadha** i fsv. **Sadhobækker,** se **Saden**

» ***Salva** i fsv. **Saluo qvarn,** se **Salvaren**

nsv. **Skäraån,** se afd. I, s. 554

» . **Sorkan** Vrml., se **Sormen**

fsv. ***Spēka** i **Spekuos** (se Schlyt. VGL s. 566), jfr no. älfnamnet **Speika** (Bugge-Rygh Elven. ss. 241, 335)

» **Stang,** nu **Stångån,** se under **Stång-**

nsv. **Stockån,** se **Stockaren**

fsv. ***Surt,** gen. ***Surtar** (i **Surtaby** 1413, **Surtedal**), nu **Surteån,** se afd. I, s. 594

» **Svælta** i **Suæltoquarn**[5], se **Sulten**

ä.-nsv. **Sångååforss,** se **Sången**

fsv. **Sænda,** se under **Sännen**

» **Sæva,** nu **Sagån,** se **Sagan, Säfvelången**

» ***Tan(d)ælla** har möjligen varit namnet på Tandlaån Husby-Rekarna Sdml.; häraf gårdnamnet **in tanælle** (SD 4: 640 fr. 1338). Namnet vore att till sin senare del sammanhålla med de af Lidén Språkh. bidrag s. 5 behandlade no. älfnamnen **Elda;** jfr äfven anf. arb. s. 24.

---

1) Se not 1 å föreg. sida.

2) Jfr liknande fall Nor. Aschw. gr. § 148.

3) Ånamnet, som vore besläktat med **Rotn** o. s. v. (se **Rottnen**), har möjligen burits af det mycket lilla tillopp till Lidan, som flyter i närheten.

4) Om denna å se Allvin Vista hd s. 32.

5) Denna kvarn, om hvilken SD NS III Reg. blott nämner, att den troligen var belägen i Smål., har legat i Hällebärga sn Smål. (se Vadst. kl. jordeb. s. 203).

fsv. *Tappa i fsv. **Tappoström** (SRP nr 824 fr. 1368) Eckerö sn Sdml.; jfr det af Rygh Elven. s. 267 anförda no. älfnamnet **Teppa**

» **Tīþa** Vg., se **Tiþir**

» ***Trōs**, nu **Trosaån**, se afd. I, s. 645

» ***Trøsa**, se **Tros-**

» ***Tulla** i fsv. **Tullorum**, se under **Tullan**

» ***Typta**, nu **Töftedalsån**, se under **Toften**

» ***þiūt(a)** l. ***þiūtā**, nu **Tjute å**, se under **Tjutingen**

» ***Ula** (**vlu**, **Wlv** SD 4: 8, 73 fr. 1327, 1328), flod i Häls.[1]

» ***Ūva**, nu **Ufvan** Vrml., se **Ufven**

» ***Vadha**(?), jfr **Vadha** (SD NS 3: 309 fr. 1418), kvarnnamn i Vg. = fno. ***Vaða** (Rygh Elven. s. 288)

» ***Vala** i fsv. **Valudalir**, se **Valen**

» ***Vala**, nu **Valån** Mo hd Smål., se under **Vällingen**

nsv. **Valan** : **Valåse** bruk, se **Valen**

» ***Vara** i fsv. **Varub[r]o**, se **Varen**

fsv. ***Varn** (i **Warnema**), nu **Varnan**, se under **Varen**

» ***Vat**, möjligen fsv. namn på Motala ström, se närmare under **Vättern**

» ***Vimla?** nu **Vimleån** : **Vimle**, se **Vimmern**

» **Vindastrøm**, se **Vindommen**

» ***Vīra**, nu **Virboån**, vid hvilken gården **Virbo** är belägen; se afd. I, s. 235

» ***Visk** i fsv. **Viskælf**, se under **Visken**

nsv. **Vålån** Jtl., se **Vålen**

» **Vångan** Vrml., se **Vångaren**

fsv. ***Væþil ā**, se **Välen**.

» ***Væn-** i **Vänåkra**, **Vännebo** ock **Vännered** i Örby sn Vg. (se Rygh Elven. 294)

» ***Vænta** i **Væntha quærn**, **Væntho quærn** (Vadst. kl. jordeb. s. 183 fr. 1447, 1466) Vartofta hd Vg.

» ***Væra** i fsv. **Væro ström**, se under **Väringen**

» ***Ylma**, nu **Ölman**, jfr fsv. **Ylmahærad**, se **Öljaren** samt afd. II, s. 33

» ***Āma**, nu **Emmaån** Lerbäcks sn Nke, i gårdnamnet **æmo** (SD 5: 593 fr. 1346), nu **Emme** i samma sn. Ett i sam-

[1]) Namnet bör tilläggas till art. **Ullen** slutet (I, s. 675).

band med ån stående vattendrag synes ha hetat **Em(a)**; se ofvan ock utförligare under art. ***Åma**, där uppgifter, som lemnats i afd. I, s. 108, något modifieras.

nsv. **Åmtan** Vrml., se **Åmten**.

20½) bärgnamn:

Letten? Jfr dock tillägg o. rättelser. Ett norskt älfnamn, som afletts af ett fjällnamn, behandlas af Bugge-Rygh Elven. s. 336 (**Sølna** : **Sølen**).

21) ström, strömdrag o. d.; rinna, flyta:

Rinnen, **Stråken**[1], **Strömaren**[2]; jfr **Flyttingen**, **Vifloten** ock äfven **Strömsjön**.

22) kroppsdelar o. d.:

Asbrunnen	**Knon**	**Oxögat**
Bastfoten	**Lofvarna**	**Rumpen**
Björnklammen	**Långbogen**	**Strupen**
Degerlofven	**Långhalen**	**Tarmen**
Getryggen	**Långhalsen**	**Tarmlången**
Halen	**Magelungen**	**Trummen(?)**
Hofven	**Muloxen**	**Tåfösingen**
Hälen	**Njuren**	**Vispolen(?).**
***Hälsingen**	**Njurhulten**	
Iljan	**Opperhalen**	

Af med **-sjö** o. s. v. sammansatta må nämnas:

Ballsjön	**Magsjön**	**Tåsjön(?)**
Haltjärn(?)	**Nacketjärn**	**Våmbsjön**
Hjärtsjön	**Njursjön**	**Ögasjön.**
Hjässasjön	**Pattsjön**[4]	
Klöfsjön[3]	**Rumpsjön**	

Jfr fsv. **Albogha ström** (1447)[5] : **al(n)boghe** 'armbåge'.

---

1) Jfr till denna art. numera äfven Karsten Österbottn. ortn. 1: 107.

2) Med afseende på **Rinnen** ock **Strömaren** erinras om det gamla namnet på Tiber : **Rūmō** : (s)reu 'flyta'.

3) GS 4 Ö 31.

4) GS 6 Ö 30 Uppl.

5) Vadst. kl. jordeb. s. 108.

23) **husgeråd, vapen, redskap, klädesplagg** o. d.:

Billingen
Blåkaren
Bokaren
Bågen
Fiolen
F(j)äturn
Gullringen
Hackern
Halftron
Järten
Kammen
Karbon
Kedjen
Kilen
Kitteln
Kloten
***Klubblången**
Kylingen(?)
Käxen
Käxlan
Långnälen
Meslången[1]
Nadden
Nistingen
Nyckeln
Nälen[2]
Plogen (Dalarna)
Pungen
Simlången(?)
Skrufven
Smedbäljen
Socken
Spaden
Spiken
Spjuten
Storkorgen
Struten
Svärdlången
Trön[3]
Tyreln
Tången 2
Vagnaren
Viggaren
Viggen
Värpeln
Åndern
Årfven.

Jfr härjedalska sjönamnet **Tyckeln** (af redskapsnamnet **tykkel**)[4] ock fno. älfnamnet **Munnlaug**[5].

Sammansättningar på **-sjö** o. d. äro:

Blägdesjön
Broksjön
Byxetjärn
Handskesjön
Hartgrepas löjetråg[6]
Hattsjön
Hosjön
Hättsjön
Karsjön
Kilsjön
Kistevattnet
Kittelsjön, Kettil-
Knifsjön[7]
Kulsjön[8]
Nafsjön
Nafvarstjärn
Nyckelsjön
Piggasjön[9]
Pipsjön[10]
Skräppasjön

---

1) Jfr no. **Meisfjorden** Rygh NG 16: 95.

2) Om namnet hör till **nål**; snarast är det att tolka som fsv. ***Nærþ-**.

3) ← ***traunja-** 'tråg'.

4) Modin Sv. lm. XIX. 2: 247.

5) NGL V. 2: 815. Jfr fno. **mullaug** 'bäcken o. d'.

6) Wieselgren 2: 750, Hellqu. Ark. 21: 139.

7) Se **Käxen** ock **Yxern**; jfr **Kniffue tresk** (1500-talet) Nordlander Norrl. saml. s. 27 ock fi.-sv. **Knifsund** Karsten Österbottn. ortn. 1: 53.

8) GS 1 V 36, **Kuletjärn** 1 V 37.

9) GS 2 Ö 39, **Piggagöl** d:o.

10) GS 4 Ö 37.

Spiktjärn	**Tångsjön**	**Yxsjön.**
Spjutsjön	**Vagnsjön**	
Sporrtjärn[1]	**Viggsjön**	

Jfr de af Lidén Språkhist. bidr. ss. 5, 24 f. framdragna norska parallellerna.

24) bjälke, stake, stock, stång, käpp, kloss, pinne, bräda o. d.; gren:

Bjälken	**Likstammen(?)**	**Stockaren**
Filingen	**Mjälldrängen(?)**	**Stortron**
Fjälaren	**Slänningen**	**Tenaren(?)**
Gisslaren	**Snesaren**	**Tullan**
Gränkafveln	**Snesnaren**	**Täljaren**
Gändeln	**Sparren**	**Vaglarna;**
Klampen	**Spillen**	

sammansättningar på **-sjö** o. s. v.:

Klosstjärn	**Stafsjön**	**Stångsjön.**
Käppesjön(?)[2]	**Stamsjön**	
Sparrsjön	**Stocksjön**	

Jfr fno. sjönamnen ***Keflingr**, nu **Kjevlingen**[3], ock **Kneflingr**[4] samt älfnamnen sv. **Stångån** (fsv. **Stang**) ock fno. älfnamnet ***Róða** (: róð 'stång')[4].

25) sol, måne, stjärnor:

Solaren, Solen; jfr **Soljen** (se 35); af sammansättningar med **-sjö: Månesjön, Stjärnsjön.**

26) dimma, ånga, imma o. d.:

Dimlingen (jfr 35)	**Immen**	**Åmmen**
Emmern	**Rö(s)immen**	**Åmänningen**
Emsen	fsv. **Skaþur(?)**	**Älgsimmen**
Gufven	fsv. **þughn (Tåkern)**	**Ämmern;**
Immeln	nsv. **Åmmelången**	

sammansättningar med **-sjö** o. d.: **Dimsjön, Emsjön, Ångsjön.**

Jfr fsv. ånamnen **Ama** (se **Åmlången**), **Anga** (se **Ång-**), **Ima**

[1]) GS 2 Ö 32.
[2]) GS 1 V 33 : **Käppenäs, Dalsl.**
[3]) Se **Kafveln.**
[4]) Rygh NG 15: 315.

(se **Rösimmen**), nsv. ånamnet **Åmån** (fsv. **Eem**) ock (?) fsv. sockennamnet **Næviisio.**

27) **skum, fradga** o. d.:

Femmen, Froden, Frödingen; jfr **Fraggen.**

28) **is, snö:**

Islingen, Snövålen;
sammansättningar med **-sjö: Issjön, Snösjön.**

29) **starkt läte** l. **ljud** (besl. med ord, som betyda: klinga, ljuda, ropa, skrika, tjuta, gråta, jämra sig, hvina, sjunga, tala, ryta, dåna, larma, brusa, susa o. d., blåsa, storma):

Anen	**Krön**	**Rusken**
Anten	**Kväggen**	**Rälln**
Bjälmen	**Kvännaren**[1]	**Rölen**
Brängen(?)	**Kärmen**	**Römen**
Bången	**Köm** (? jfr 39)	**Römmungen**
Gallen	**Lonen**	**Sagan**
Galmaren	**Loren**	**Skrikegallen**
Garpen(?)	fsv. **Lyniendi**	**Skrålen**
Gnöttlern	fsv. ***Liuþer**[2]	**Skräfveln**[3]
Gällen	nsv. **Ogan**(?)	**Ströjan**[4]
Gällingen	**Ommen**	**Sången**
Jogen	**Open**	**Tjutingen**
Judaren(?)	**Rasten**	**Vinen**
Jällunnen	**Rommen**	**Ylen**
Jälmaren	**Rottnen**	**Ymsen**
Järmen	**Rungeln**	**Öbälen**(?).

Till dessa ansluta sig på sätt ock vis: **Foxen,** fsv. ***Fyghþir, *Ilaren, Kåren.**

---

[1]) Möjligen genom förmedling af ett älfnamn.
[2]) I sockennamnet **Ljuder.**
[3]) Till de under **Skräfveln** anförda namnen kan läggas **Skrafvelkärr** (GS 5 Ö 32).
[4]) Fsv. ***Strydhi.**

I detta sammanhang erinras om ånamnen **Brusan, Susan** eller **Suseån** = fda. (ampne) **Suse**[1], **Tjute å** samt fsv. **Ryniandi**; vidare om de af Rygh omnämnda no. älfnamnen **Brumma**[2], ***Duna**[3], **Garpa** (se **Garpen**), **Gaula, Kvina, Skratla, Skrika, Skvaldra,** till hvilka torde böra läggas ***Sladra** (se under **Skraflingen**), samt fi.-sv. **Svallerbäcken** (← **Skvaller-**) enl. Karsten Österbottn. ortn. 1: 42. Utomnordiska betydelseanalogier, särskilt med sjönamn, hvilkas grundord betyda 'tala o. d.', anföras under **Sagan**.

Sammansättningar med **sjö** o. d.:

Glamsjö[4]	**Klingtjärn**[6]	**Skriksjön**
Gällsjön[5]	**Romsjön**	

samt på sätt ock vis **Kårsjön**.

30) stor, vid, rymlig, bred o. d.; lång o. d.:

Bolmen	**Möckeln**	**Tynn** (?)
Bredrefven	**Möcklaflon**	**Vidöstern**
Bålen	**Rummen**	**Vielången**
Bällen	**Rymmen**	**Vien**;
Degerlofven o. s. v.	**Storanden**[8]	
Lången[7]	**Styran**	

sammansättningar med **-sjö** o. s. v.:

Bredasjön	**Långsjön**	fsv. **Rymmesyo**[9]
Bålsjön	**Möcklesjön**	nsv. **Storsjön**
Degersjön	**Rummesjön**	**Viesjön**.

31) liten, smal, trång o. d.; kort o. d.:

Krampen (jfr 40)	***Långnälen**	**Mjölången**
Lillen	**Magern**	[**Mjörn**][10]
Lisnan	**Mjögtvängen**	**Myingen**

---

1) Madsen AfnO 1863, s. 192.
2) Rygh Elven. s. 24. Jfr äfv. Karsten Österbottn. ortn. 1: 96.
3) Bugge-Rygh NG 14: 193.
4) GS 1 V 37 Hall.
5) Namnet är vanligt, men flertydigt; se **Gällingen**.
6) GS 2 Ö 32 Nke.
7) Med sammansättningar.
8) Ock andra sammansättningar med **Stor-**.
9) Gårdnamn.
10) Jag anser nu, att detta namn snarast bör förklaras, såsom alternativt föreslagits i artikelns slut: af en stam **mer-** i afljudsförhållande till lat. **mare** o. s. v. (se nr 14).

Naren	**Nälen**	**Snuggen**
Narfven	**Närdingen** l. **Näl-**	**Yngaren**
Narfveten	**Nären**	**Ängaren**(?);
Njärfven	**Närten**	jfr **Smälten**;
Noren	**Nömmen**	

sammansättningar med **-sjö** o. s. v.:

Korttjärn	**Mjuggsjön**	**Smalsjön**
Lillsjön	**Mjö(a)sjön**	**Småkraktjär-**
Magersjön	**Mjögasjön**	**narna**
Mju(a)sjön	**Mögsjön**	**Småvattnet.**

Jfr fi.-sv. **Trångån** (Karsten Österbottn. ortn. 1: 97).

32) rund, aflång o. d.:

Aflången, fsv. ***Runnir**, **Säfveln**, **Trindeln**, **Valen**. Jfr **Rundsjön**.

33) rak, krokig, sned o. d.:

Hugn(?)	**Raklången**	**Vren**
Krokvälen	**Vindommen**	**Vrången**
Krökingen	**Viren**	**Vrängen**;

sammansättningar med **-sjö** o. s. v.: **Kroksjön**, **Virsjön**, **Vrångsjön**.

34) flat, slät:

Fladen	**Flaten**[1]	nsv. **Flåren**
Flaen	**Flaxen**	**Fläten**
Flagan	**Flen**	**Platen**
Flaken	**Floden**	**Slätten.**
Flatan	fsv. ***Flöknir**	

Jfr äfven fsv. ***Flidhir** (se **Flögen**) samt **Filingen** (24), **Fjälaren** (24) ock **Spillern** (24).

Sammansättningar med **-sjö** o. s. v.:

Flaksjön	[**Flåsjön**]	**Jämnasjön**
Flatsjön	**Flätsjön**	**Slättsjön.**

---

[1]) Sedan denna artikel skrifvits, har jag för **Flaten** 1 funnit en fsv. form, **Flata quærn** (Vadst. kl. jordeb. s. 162 fr. 1466), motsvarande den nom. ***Flati**, som man af tvåstafvighetsakcenten väntar sig.

35) **färg** (ljus, klar, hvit, röd, blå, mörk, svart o. s. v.):

Bjälfven
Blanken
Bleken
Bleklången
Blågåln
Blåkaren
Blån
Boren
Borlången
Dimlingen (jfr 26)
Dofvern
Dunkern[1]
Falken[2]
Färveln (?)
Gla
Glaen
Glan
Glien
***Glingen** (?)
Gröningen
Hummeln
Hviten
Hyen
Hären
Jälken (?)
Larjen (?)
Ljusen
Ljusnaren
Ljusterhöfden
Lottern
Lyren
Muskan[3]
Mörken
Mörklången
Mörkmalen
Ottnaren
Renaren
Ränken
Rölången
Rön
Salen (?)
Saljen
Salvaren[4]
Skiran
Skiren
Skirlången
Skäran
Skären
Skärlången
Soljen
Svarten
Svartingen;

jfr älfnamnen **Glomman**[5], **Klaran** ock se under ***Skinande**.

I detta sammanhang må erinras om de fno. sjönamnen **Lygrir, Lykrir** (se **Lyren**) samt fjordnamnet **Lýsir**.

Af sammansättningar med **-sjö** o. s. v. må nämnas:

Blacksjön
Blanktjärn
Blavik[6]
Borsjön
Gråtjärn
Grönsjön
Hvitsjön
Klartjärn
Ljussjön

---

[1]) Lägg till denna artikel: fi.-sv. **Dunkarfors** Saxén Sv. bosättn. hist. i Finl. 1: 255, Karsten Österbottn. ortn. 1: 118.

[2]) Namnet hör säkerligen ej till mom. 1. Ett uppländskt älfnamn **Fala**, som sannolikt äfven innehåller färgadjektivet **fal**, anföres under mom. 20.

[3]) Till denna artikel må läggas, att gårdnamnet **Myskja** vid **Myskjasjön** (GS Ö 31), Edsbro sn Uppl., möjligen tyder på ett besläktat sjönamn ***Myske**, gen. **Myskia**, eller på ett ånamn ***Myskia** (jfr fsv. ***Ryskia** : **Rusken**).

[4]) Till artikeln kan nu läggas fi.-sv. **Solf å** (**Solffuo** 1543) enl. ett förslag af Karsten Österbottn. ortn. 1: 66 f.

[5]) Fsv. ***Glāma** = no. **Glommen**; se närmare tillägget under **Glām**.

[6]) SD 3: 2, 6, nu **Blåvik**, gård i Ekeby sn Ög.

Lysevattnet	**Rödsjön**[1]	**Skärsjön**
Mörksjön	**Skirsjön**	**Svartsjön.**

Jfr fsv. gårdnamnet **Rødhabek** (se **Rön**).

36) **eld, stråle, gnista** o. d.; **brinna, glimma, blänka, glänsa:**

Eldan, Eldmörjan, Fungen (??), **Glimmingen, Sinnern, Tislången, Tisnaren**; hit kunna ock räknas **Glan, Glien, 'Glingen** (under 35);

sammansättningar på **-sjö** o. s. v.:

Blänkesjön, Eldsjön, Glimsjön, Glödtjärn, norrl. (ä.-nsv.) **Skinsiö tresk, Strålesjön;**

jfr no. **Glitrevandet.**

37) **kol, sot** o. d.:

Kolsnaren, 'Kolunden, Soten; jfr **Kolbrännaren;**

sammansättning på **-sjö: Kolsjön.**

Jfr fsv. **Kolbækker,** nu **Kolbäcksån** (se **Kolsnaren**).

38) **vacker, angenäm, vänlig, mild** o. d.:

fsv. (fda.) **Friþe,** nsv. **Frillen, Fryken, Jufvern** (?), **Lisman;** jfr **Lusten;**

sammansättningar på **-sjö** o. s. v.: **Fagersjön, Fagertärn.**

Jfr fno. **Hollisjór,** hvarom se Rygh NG 2: 249; vidare **Skönabäck** Skå., hvarom se Falkm. s. 241.

39) **bekväm, lättåtkomlig, säker** o. d.:

Kymmen, Köm (? jfr 29), **Ånimmen** (?). Jfr **Tryggtjärn.**

40) **ond, farlig, lömsk, besvärlig, osäker, svår, häftig** o. d.:

Aglan	**Envetten**	**Låkan**
Båfven	**Illern**	**Parsen**
Drögen	**Krampen** (jfr 31)	**Racken**
Dålingen	**Krampsången**	**Skropen**

[1]) Jfr fsv. gårdnamnet **Rødhasyo** (se **Rön**).

Striern	**Strången**	fsv. ***Utrygger**
Strufven	**Sturfven**	nsv. **Vammeln.**
Strångeln	**Trätten**	

Hit hör väl också **Lömsken** (GS 4 Ö 29) Gästr.

Sammansättningar med **-sjö** o. s. v. äro: **Illersjön** (: fsv. gårdnamnet **Illasyo**), **Kramptjärn, Parsjön.**

Jfr äfven no. **Styggaaen,** nsv. **Styggforsen,** Rättviks sn Dalarna, med »et grufveligt Vattnfall, 15 famnar högt, i branta Bergsrefvan» (Tuneld I. 3: 73 [1787]), samt no. **Utrygsvandet.** I detta sammanhang må äfven erinras om det mytiska isl. älfnamnet **Slíð(r)** (: **slíðr** 'fruktansvärd o. d.'), hvarom utförligt Müllenhoff D. altertumsk. V. 1: 113 följ.

41) lugn, loj, trög:

Körn	**Lunten**	**Såkern**
Lammen	**Lygnen**	**[Tåkern]**[2]
Lisman[1]	**Lygnern**	**Väringen.**
Lisnan[1]	**Rämmen**	
Lommaren	**Sillen**	

Jfr **Dövalen,** fsv. älfnamnet **Sæva** (**Säfvan**) i **Säfvelången** samt det af Rygh NG 15: 236 omnämnda norska strömnamnet **Luna** ock det no. älfnamnet **Dumba,** hvilket som Rygh NG 15: 298 med skäl gissar, hör till **dumbr** 'stum'. Andra ex., särskilt från Tyskland, anföras under **Lammen.**

42) rask, liflig, orolig o. d.; ila, skynda o. d.:

Agaren(?)	**Fysingen**(?)	**Lungen**
Akaren(?)	**Karken**	**Matlöpen**
Femlingen	**Leken**	**Skundern**
Funningen	**Lixnaren**	**Svarfvaren**

---

1) Se tillägget (till afd. I, s. 347).

2) I det föreg. har någon gång hänvisats till art. **Tåkern,** då tal varit om sjönamn med betydelsen 'trög o. d.' Dessa hänvisningar berodde på den uppfattningen, att det gamla namnet på sjön **þughn** 'dimsjön' → **þung-** associerats med adj. **tung** ock skämtsamt »öfversatts» med **tåker** 'trögmåns'. Emellertid synes uttalet af sjönamnet med öppet **å** förbjuda denna tolkning af **Tåkern** (se art. I, s. 663); enligt en äldre till mig lemnad uppgift skulle namnet uttalas med slutet **å**-ljud.

Svinnaren	**Vimmern**	**Visnaren.**
Trosken[1]	**Visken**	
Tåfösingen	**Vismen**	

Hit höra antagligen också älfnamnsstammen **Skut-**, **Tros** ock älfnamnet **Vesan** (fsv. ***Visa** i **Veselången**, fsv. **Visulanger**). Ett älfnamn med snarlik betydelse är fsv. ***Vaða**, om hvilket se under **Vadjungen**. Äfven erinras om no. bäcknamnet **Struka** (se **Stråken**). Exempel på utomnordiska älfnamn med dylik betydelse anföras särskilt under **Veselången**.

För flera af de uppräknade sjönamnen ligga antagligen älfnamn till grund; se mom. 20 samt afd. II, mom. 3.

43) **djup:**

Bottenlösen, Djupen, Djupsnuggan, Döpplingen. Jfr **Djupsjön.**

44) **grund:**

Grundsnuggan, Grunnen. Jfr **Grundsjön.**

45) **full; tom:**

Fullen, Fyllen, Fyllingen.

Sammansättningar på **-sjö** o. s. v. äro: **Fyllesjön** (se **Fyllen**), **Tomgöl**[2].

Till de under **Fullen, Fyllen** uppräknade vattendragen må äfven läggas det älfnamn ***Fylla**, som jag anser ingå i gårdnamnet **Fyllo** (Vadst. kl. jordeb. s. 15 fr. 1447) Strå sn, Aska hd Ög., ock som sannolikt varit namnet på den bäck, som enl. Tham Link. s. 660 går från Fylla mosse till Tegelladsviken.

Om namnen på **tom-** höra till adj. **tom**, må i fråga om betydelse **Vattenlösen** jämföras.

46) **kall** o. d.:

Ettern[3]	**Kyllingen**	**Kälken**(?)
(fsv.) **Friski**	**Kållen**	**Källunden**
Kallen	**Kälfven**	**Kölnen.**

Jfr **Kallsjön.**

[1]) Salvius Upl. s. 318 (1741); möjligen k-afledning af älfnamnsstammen **Tros-**; se tillägg o. rättelser.

[2]) GS 3 Ö 39, **Tomtjärn** 2 Ö 31. Jfr gårdnamnet **Tomsjön** Örebr. l. samt no. namn på **Tom-** (Rygh Elven. s. 273, 337).

[3]) Jfr till betydelseutvecklingen äfven Müllenhoff D. altertumsk. 5: 117 f. samt Bohnenberger Phil. stud. (Festgabe f. Sievers) s. 371.

47) varm, ljum o. d.:

Heten, Lyen; jfr **Värmeln, Värmen, Värmullen**; sammansättning på **-sjö**: **Lysjön**. Hit böra möjligen äfven föras: **Lumsen** Dalarna, **Lummasjön** Hall. ock no. älfnamnet **Luma** : no. **lum** 'ljum'; men dessa ord kunna äfven tänkas innehålla stammen i isl. **hlymr** 'klang' o. s. v.; se närmare under **Lomsen** (slutet).

48) läge, ordning:

Antvarden	**Mellanmaren**	**Uppdämpen**
Fjärsten	**Mellingen**	**Utlången**
Gagern	**Mien**	**Yttern**
Gagnern	**Nedingen**	**Öfvern**
Lägern	**Nästen**	**Öfvingen**;
Medelmaren	**Oppåsen**	
Megölingen	**Treen**	

sammansättningar med **Norr-, Söder-, Väster-, Öster-**;
sammansättningar med **-sjö** o. d.:

Mellansjön	**Yttersjön**	**Södersjön**
Oppsjön	**Öfversjön**;	**Västersjön**
Trettondetjärn	**Norrsjön**	**Östersjön**,

jfr fi.-sv. **Innerfjärden** ock fi. vattendragsnamnet **Upperijoki** (möjligen af en komparativ till **upp**, jfr fsv. **ypperster**, Karsten Österbottn. ortn. 1: 119).

49) antal:

Tvängen. Jfr **Tuvattnet, Tvesjön**.

50) dag; veckodagar o. d.:

Dagaren, Daglösen; **Fredagen**.

Jfr **Söndagssjön** ock äfven analoga norska namn (under **Fredagen**).

51) mat, dryck o. d.:

Maten	**Matlången**	(fsv.) **Misælki**
Matkroken	**Matlöpen**[1]	**Supen**.

Jfr **Köttsjön, Ostkaktjärn**[2], **Vällingstjärn**.

---

[1]) Till de under dessa artiklar anförda namnen kunna ytterligare läggas fi.-sv. **Matabrunn** Österb. (Karsten Österbottn. ortn. 1: 106).

[2]) *ostkakšæn* enl. uppgift.

52) **fartyg, båt:**

Skepen. Jfr **Promsjön**[1], **Skeppsjön.**

53) **väg; bro, språng** o. d.:

Brovången, Iväg [**Spången**].

Af sammansättningar med **-sjö** o. d.: **Broasjön, Gattjärn**[2], **Spångsjön, Stigsjön, Vägsjön, Vägtjärn.**

Ett antal sjönamn låta sig icke inordnas i grupper af detta slag. Många hafva dessutom här utelemnats, emedan deras härledning måste betraktas som osäker eller obekant. Andra ha lämpligare omnämnts under B.

B) De egenskaper hos sjöarna, som namnen uttrycka.

Om det mången gång kan vara vanskligt att bestämma det ord, som ligger till grund för ett sjönamn, så gäller detta i ännu högre grad, då fråga blir att söka utröna, hvad man med ett visst sjönamn afsett att uttrycka. Emellertid torde hufvudstommen af sjönamnen från denna synpunkt osökt sönderfalla i följande grupper. Namnen syfta på sjöarnas

a) **storlek, vidd, utsträckning** o. d.:

α) = A 30, 31: stor, vid, bred, rymlig o. d., lång o. d.

β) Hit höra väl äfven några af de under A 18 anförda, af benämningar på personer o. d. bildade sjönamn (såsom **Stackare, Pöll**), hvilka kunna ha afseende på sjöarnas litenhet.

γ) Af de under A 1 anförda sjönamnen, hvilkas grundord utgöra benämningar på djur, äro de under **Kalfven** behandlade att föra hit.

b) **form.**

α) = A 32, 33: rund, aflång o. d.; rak, krokig, sned o. d. Här kan äfven erinras om namn med bet. 'gren' såsom **Enegren, Åmgren, Kvisseln,** jfr no. älfnamnet **Kvisla.**

[1]) GS 1 Ö 33, icke obetydlig sjö i Frykeruds sn Vrml. Namnet uttalas väl med å-ljud ock bör i så fall förbindas med det af Rz s. 109 bl. a. från Vrml. anförda **pråm** (jfr **mönnpråm** 'farkost med en åra'). Lex. 2: 382 har genom tryckfel **Prim-**.

[2]) GS 3 Ö 31 Vstml., **Gatugöl** GS 2 Ö 40 Blek.

β) = A 22, 23, 24: jämförelsenamn, som innehålla benämningar på kroppsdelar, husgeråd, vapen, redskap, klädesplagg o. d. eller betyda bjälke, stake, stock, käpp, kloss, pinne, bräde, o. d.[1]

γ) Hit höra sannolikt äfven några af de under A 1, 2 anförda, af djur- eller växtnamn utan afledning bildade sjönamnen, t. ex. **Bjuren, Hjorten, Hägern, Svan** o. a. eller **Aspen,** vissa af de under **Björken** upptagna m. fl. Dock har man svårt att inse, huru formen på sjöarna lämpligen kan jämföras med olika trädslag. Hvad de af liknande grundord medelst afledningsändelse (**-ịa-, -an-, -ing-, -k-** o. s. v.) uppkomna sjönamnen beträffar, kan man i regel icke afgöra, om de syfta på formen eller ha afseende på djur eller växter, som förekomma i sjöarna eller vid dessas stränder; dock torde det senare vara vanligast. Sådana namn äro t. ex. fsv. ***Bærkir, *Ekir, *Ælptir, *Biærke, *Eke, *Fure,** nsv. **Höningen, Löningen, Svaningen,** fsv. ***þiurke** o. s. v., d. v. s. björk-, ek-, furu-, lönn-, svan-, tjursjön o. s. v. Vissa af de under A 1, 2 upptagna namn hafva dessutom eller kunna hafva afseende på färgen ock höra alltså till B d β; jfr t. ex. **Getaren, Rammen.** Andra synas beteckna ljud, läte, i hvilket fall de höra till B g β; jfr t. ex. **Kråken.**

δ) Hit kunna ock räknas de flästa af de under A 12 uppräknade namnen med betydelse: håla, klyfta, gap, remna o. d., dal o. d.; vidare **Månesjön, Stjärnsjön** under A 25 samt på sätt ock vis äfven A 15 med betydelsen klick, plump o. d.

Jfr B i δ.

c) ytans beskaffenhet o. d.:

α) = A 34: flat, slät o. d.; jfr **Runken,** där möjligen en motsatt betydelse uppträder.

β) = A 6: försedd med öar, holmar o. d.

d) utseende:

α) = A 38: vacker o. d. Hit höra ock snarast sådana »berömmande» namn som **Gullungen, Gullvangen** (under A 5).

---

[1]) Med afseende på de senare (stake, stång o. d.) jfr dock afd. I under **Staf-,** där det framhålles, att dylika sjönamn stundom kunna tänkas syfta på annat än formen.

β) färg: ljus, klar, hvit, röd, blå, mörk, svart (= A 35), eld, stråle, gnista, glans o. d. (= A 36), kol, sot (= A 37), korp (**Rammen** under A 1), sol (A 25), snö ? (A 28), dag (A 50)[1], mjölk (fsv. **Miælki** under A 51, se äfven **Getaren**). Dessutom kunna hit ock föras några af de under A 26 (= B g α) upptagna, hvilkas grundord betyda såväl 'dimma' som 'mörker'; möjligen också några af metallbeteckningar bildade (jfr B k α).

e) **lynne, karaktär** o. d.:

α) = A 39: bekväm, lättåtkomlig, säker.
β) = A 40: ond, farlig, lömsk, besvärlig, häftig o. d.
γ) = A 41: lugn, trög o. d.
δ) = A 42: rask, liflig, brådskande o. d. Jfr A 21 = B h ι: med strömmande l. rinnande vatten.

f) **djup, vattenmängd** ock **temperatur:**

α) djup (= A 43), full ock tom (= A 45), grund (= A 44).
β) kall (= A 46), varm (= A 47). Härunder falla några vattendragsnamn, som afletts af fsv. **etr** (isl. **eitr**), sv. **etter** såsom **Ettern** (ock älfnamnet **Åtran**) »etterkall», hvilka med afseende på sitt grundords betydelse icke inordna sig under någon af de under A anförda grupperna, samt möjligen äfven fsv. ***Ise** (se **Islingen**) : **is** (A 28).

g) **meteorologiska förhållanden:**

α) dimmig = A 26.
β) På sjöarnas egenskap att vara (för tillfället eller i allmänhet) blåsiga eller stormiga eller i alla händelser på vindens hvinande ock vågbruset eller vågskvalpet syfta säkerligen de under A 29 uppräknade talrika namn, som beteckna ljud ock läte. Om också ett ock annat kan vara oriktigt tolkat, återstår ett större antal, om hvilkas härledning meningarna icke kunna vara delade. Hit hör väl också t. ex. **Kråken** (A 1); se b γ (s. 81).

---

[1]) **Dagaren** 'ljus' ock **Daglösen** 'mörk'.

h) **strändernas l. bottnens l. ytans l. vattnets naturförhållanden** (bildning, växt- ock djurvärld m. m.):

α) många under A 1, 2 anförda namn, hvilkas grundord beteckna djur ock växter; se närmare B b γ samt de särskilda artiklarna.

β) = A 3: stenig, grusig, sandig o. d.

γ) = A 4: dyig, gyttjig, lerig o. d. Här erinras äfven om A 16: blandning, röra, sammangyttrad massa.

δ) = A 6: försedd med öar, holmar o. d.

ε) = A 7: belägen vid bärg, höjd, kulle o. d.; försedd med näs, uddar o. d.

ζ) = A 8: belägen vid hage, äng, vall, åker o. d.

η) = A 9: belägen vid bråte, svedjeland, röjning o. d.

ϑ) = A 13: omgifven af eller bildande kärr, mossar, mader o. d.; sank däld, vattenpass, pöl o. d. Jfr A 14: vatten, vattensamling.

ι) = A 21: med strömmande eller rinnande vatten (jfr B e δ).

κ) = A 27: med skummigt eller fradgande vatten.

i) **läge:**

α) = A 11: belägen vid rågång, gräns o. d.

β) = A 19: vid (namngifna) gårdar.

γ) = A 20: i förbindelse med åar, älfvar o. d.

δ) = A 48: med afseende på läge i förhållande till andra sjöar.

ε) Af de under A 10 anförda, hvilkas grundord betyda tomt, gård, hus o. d., hafva de med **-sjö** sammansatta, såsom **Kvarnsjön, Kyrksjön** o. d., afseende på läget. Däremot torde flera af de osammansatta, såsom t. ex. de på **-gården**, vara att betrakta som jämförelsenamn ock höra sålunda till B b.

k) **användning.** Hit höra:

α) några af de under A 5 uppräknade, af metallbenämningar bildade namnen, som synas utmärka, att sjöarna lemnat sjömalm. Andra af dem kunna tänkas åsyfta färgen (B d β); se de särskilda artiklarna.

β) af de under A 51 omnämnda sjönamnen några af dem, som äro sammansatta med **mat-**. Samma betydelse ingår äfven i **Fatburen** (under A 10). Dessa namn utmärka, att sjöarna gifvit (eller gifva) rikligt fiske. En motsatt betydelse har däremot möjligen **Sulten** samt fsv. ånamnet **Svælta.**

γ) De under A 52 upptagna, såsom t. ex. **Skepen, Skeppsjön,** kunna tänkas ha afseende på formen, men höra snarast hit. Så ock A 53 med betydelsen väg, bro, spång.

δ) Hit höra vidare närmast de flästa sjönamn, som ha mytisk innebörd (= A 17), för så vitt man får antaga, att dessa sjöar varit föremål för dyrkan; se **Häljen (Hälgasjön** o. s. v.). Vidare bör här erinras om **Fräjen** (fsv. ***Frægher**), som jag ofvan ej kunnat tyda, men som i likhet med no. älfnamnen ***Frign, *Frétta** ock ***Nýsn,** om hvilka se Bugge Elven. s. 328. sannolikt betecknar, att man af sjöns vatten sökt upplysning om gudarnas vilja.

Beträffande många af de under A anförda namnen är det svårt att säga, hvad man med dem velat uttrycka, om också grundordet kan anses vara säkert konstaterat. Detta gäller särskilt de af personnamn bildade (= A 18); jfr äfven **Fredagen** (under A 50), **Märrsprängaren** o. a., hvilka namn tydligen ha en alldeles tillfällig upprinnelse.

Jag afslutar denna redogörelse för sjönamnens betydelse med att i korthet rekapitulera de i det föregående behandlade namn, om hvilka man har skäl att antaga, det de uppstått i motsättning till hvarandra.

Sådana äro:

Blågåln	~ **Skiren**	**Kolsnaren**	~ **Tisnaren**
Busken	~ **Spraggen**	**Ljusaxen**	~ **Svartaxen**
Fiolen	~ **Stråken**	**Ljusterhöfden**	~ **Svarthöfden**
Friski	~ **Lysjön**	**Magertjärn**	~ **Storsjön**[1]
Gisen	~ **Unan(?)**	**Storsjön**	~ **Lillsjön**[2]
Glan	~ **Dofvern**	**Vielången**	~ **Mjölången;**
Hunn	~ **Valpen**		

[1]) Se **Magern.** [2]) Se **Lillen.**

vidare: fsv. älfnamnen **Sæva** ~ **'Visa** (se **Säfvelången, Veselången**), no. sjönamnen **Vieren** ~ **Smalvandet**, älfnamnen **Logn** ~ **Mǫrn**[1], fi.-sv. **Storån** ~ **Trångån**[2].

Öfverensstämmelsen mellan sjö- ock önamn behandlas under **Alsnan, Solnen, Ucken.**

Som jag hoppas, kommer härledningen af åtskilliga i det föregående behandlade sjönamn i belysningen af dessa gruppvis ordnade öfversikter under II, III att förefalla betydligt sannolikare, än hvad fallet kan ha varit i del I, där på grund af den alfabetiska uppställningen namn af det mäst heterogena ursprung måst anföras vid sidan af hvarandra. I alla händelser hoppas jag — trots den osäkerhet, som helt naturligt vidlåder en del af de i afd. I framställda tolkningarna — i hufvudsak ha löst den uppgift, jag i inledningen s. 7 ställt mig: att gifva en öfversiktlig framställning af de principer, som i fråga om betydelse ock ordbildning gjort sig gällande vid uppkomsten af denna grupp ortnamn.

---

[1]) : **mar-** 'brusa'; se Bugge-Rygh Elven. s. 325.
[2]) Karsten Österbottn. ortn. 1: 97.

IV.

Öfversikt af de med sjönamn sammansatta eller af sådana bildade
gård- ock bärgnamnen o. dyl.

Till tjänst för ortnamnsforskare meddelar jag här en lista på de i det föregående behandlade gårdnamn, hvilkas första sammansättningsled eller hvilkas grundord utgöres af ett sjönamn[1].

A) Namn **sammansatta** med

-backa, -backen: Lumsbacken (se **Lomsen**), **Luntbacken.** Jfr **Rombacka** : **Romesjön** (hvilket namn väl i äldre tider varit osammansatt, se **Rommen** slutet).

-björke: Flasbjörke (: **Flaten**). Jfr **-böke, -eke, -hestra, -hylte.**

-bo, boda[2]**:**

Ansebo (: **Ansjön**)
Axebo[3]
Brabodhum (1378)
Bälgsjöboda
Dalsiobode (SD NS II), nu **Dalsebo**
Darsboda (1571) ← ***Daghirsbodha** (: **Dagaren**)
Djupebo
Ekesiobodhe (dat.)[4]
Eklabo (: **Eckeln**)
Elingsbo

[1]) Beträffande gårdnamn, som bildats af sjönamn på **-sjö**, har icke fullständighet åsyftats. Å andra sidan hafva af sådana gårdnamn några tillagts, som icke omnämnts i det föregående.

[2]) De nsv. namnen på **-bo** återgå stundom på fsv. namn på **-bodha**, hvarför jag här icke vågat någon uppdelning af de gamla **bo-** ock **boda**-namnen.

[3]) Se närmare Norrby Ydre g. 2: 84.

[4]) SD NS 3: 223 fr. 1417.

Ellarebo
Enebo (: **Enehagen**)
Flugebo
(fsv.) **Flætiabo,** nu **Fläckebo** (: ***Flæti,** se **Fläten**)
Fulsboda (1322 : **Fullen**)
Fyllingsbo
***Glypsbo,** nu **Glysebo** (: **Glypen**)
Gransbo[1]
Grobo
Gåseboda
Gäfvebo
Gällsebo (: **Gällsjön**)
Halftrobo
Hallarsbo
Hammarsebo (: **Hammarsjön**)
Harbo (se **Kornan**)
Hegrabo (1347)[2], nu **Hägerbo** (se **Hägern**)
Horjeboda
Hyfuirbovadha (1382), nu **Höfversbo** (se **Höfvern**)
Kroksjöboda
Kvisingsbo (se **Kvesen**)
Kädieboda (1539)
Lyrsbo
Långsbo
Læægarbo watha (1389)
Lässebo
Malsbo
Midhlungsbotha (1413) (: **Mellingen**)
Mukrisbother (1268)
Måsebo?[3]
Mälmingsbo
Mässeboda (: **Mäen**)
Nyssyosbodha (se **Nyen**)
Nåtsbo (: **Nåtvin**)
Närsbo
Ramsebode (1496)
Rangelsbo
Rotaboda
Rumpeboda
Rödsebo (: **Rödsjön**)
Sinnerbo
Skillingsboda (: **Skälen**)
Skirboholm
Skärjebo
Skärsboda (: **Skärfvingen**)
Snokebo
Snytsbo
Solnebo
Solsebo
Spadeboda (1539), nu **Spabo**
Spjutsbo
Straternabodhum (1391), se **Strålången.**
Swansboda (1539)
Svinnersbo
Säfsebo
Teboda
Torsebo (: **Torsjön**)
Trættisboda (1400)
Tysebo
Törsbo
Ungsbo
Uppsalebo
Uskeboda (1539)

---

1) ä.-nsv. **Grannsebodhe** 1602, se Norrby Ydre g. 2: 61.
2) Se tillägget.
3) Se närmare Norrby Ydre g. 2: 108.

Viggabodum (1371), nu **Viggbo**
Virboda (2 ggr)
Virsbo (se under **Viren**)
Vålbo
Väraboda
Älgsjöbo
Åmtebo
Äntsebo
Ölseboda (1687)
Ösiöbodhe (1447)
Örsebo.

Af älfnamn äro bildade **Valebo** : älfnamnet **Valån**, **Virbo** : **Virån** ock **Vännebo**, hvilket jämte gårdarna **Vännered** ock **Vänåkra** är beläget vid en å i Örby sn Vg. ock tydligen visar tillbaka på en älfnamnsstam, hvars fsv. form jag dock ej närmare kan bestämma[1].

-bol, -böle: **Gisselbol**, **Hyllesbol**, **Höwrisböle** (1389).

-born: **Björkeborn** (1779): **Björken** 13.

-botten: **Graffsiöbothn** (1481, se afd. I, s. 184), **Rombotten**, fsv. **Spaðabotn** VGL IV, **Undebotten**; se för öfrigt under **Fillbon**. Jfr no. gårdnamnet **Tjelle-botn**: fno. fjordnamnet **Kelda**[2].

-bro: **Hwittbro**, **Smältebro**; af älfnamn t. ex. fsv. **Rampnabro** : ***Rampne**, strömnamn, till **Ramsjön**, **Varub(r)o** (1355, se **Varen**).

-bråte(n): **Midingsbråten** (: **Mien**), **Rönnebråte**, **Örsbråten**.

-by:

Brömsaby[3]
Dunkersby
Heby
Härsby
Höfversby
Långby
Noby, fsv. **Nodhaby**[4]
Råszwarsby (1539)
Trosby (: **Stortron**)
Tyngelsby.

Jfr de af älfnamn bildade fda. **Notherby**, nu **Nättraby** (se **Nätterhöfden**), ock **Rottnaby**, nu **Ronneby** (se **Rottnen**). **Afverby** (: **Afvern**) hör sannolikt ej hit: det skrifves 1381 **Afra Byndh** ock 1385 **Afurabyghd** (se tillägget).

-bygd: fsv. **Afurabyghd** (1385 : **Afvern**); se under **-by**.

-bäcken: **Marsbäcken**, **Strångbäcken**, **Tolbäcken**; jfr **Widhisbaka**, **Vidhis Becke** (1371, 1448), nu **Visbäck** (se **Vidhir**).

-bärg, -bärga, -bärget:

Aflångsbärg
Billingsbärg
Götsjöbärg Vrml.
Jälmarsbärg

---

1) Jfr Rygh NG 16: 294.
2) Rygh Stud. s. 61.
3) Se afd. III, mom. 1.
4) Närmast af älfnamnet ***Nödh(a)**; se **Noen**.

Kymsbärg
Lekebärga
Långebärg
Norabergh (1416)
Oppebärga (: **Open**)
Risbärg, se **Rislingen** (slutet)
Simmebärg
Tolsbärg
Torsbärget
Ullsbärg
Villingsbärg
Vångsjöbärg
Ytterbärg.

Jfr fsv. **Næffwabergh** (till älfnamnet **Næv**, se **Näckkalfven**) ock **Åmmebärg** (till älfnamnet **Åma** i **Åmmelången**).

-böke: Hagasjöböke (SRP nr 978 fr. 1371, normaliserad form), troligen i Västbo hd Smål.

-dal:

Friskdal VGL (: **Fryken**)
Grecksdal
Ingelsdaall (1471), nu **Yngersdal** (: **Yngaren**)
Jurzdal (1422 ← ***Iutrsdal**; nu **Djursdala** : **Juttern**)
Viggedal.

Jfr de af älfnamn bildade fsv. **Gærodal** (se III, mom. 20), **Lerdal** (se **Lermon**), **Löpedal** : **Løpa** (se III, mom. 20), **Rottnedal** : **Rottneälf**, fsv. **Sævudal** (: **Sæva**), ä.-nsv. **Tyftedal** (se **Toften**), fsv. **Wiskærdal** (: **Wisk**), nu **Viskan.** På samma sätt har no. gårdnamnet **Mæringsdalen** bildats af fno. sjönamnet ***Meringr** (se **Rämningen**).

-ed:

Gimmened
Hjortede (1375)
Jæritha (1337)
Ränkesed
Undedhe (1346)
[**Wadjungse** (1571), nu **Vadjungsed** = **Wiidhungxedhe** 1379?]

-eke: Embricke (: **Emmern**); jfr **-björke** ofvan.

-fall, -falla (-fallet):

Bjärkefall
[**Grytfallet**]
Hallingsfall
Kåfalla
Lyrsfall
Lådingsfall
Mjölsefall (: **Mjölsjön**)
Njärfvefall
Ramsefall (: **Ramsjön**)
Vrångfall
Ämtefalla.

I **Grytfallet** har väl senare leden betydelsen 'vattenfall', icke 'fall' i skog.

-fors:

Björkfors (: **Björken** 3)	**Letafors**
Degerlundsfors (: **Deglunnen**)	**Luntfors**
Lersjöfors	**Rinnafors.**

-fällan: **Hillefällan.**

-gård(en): **Sillegårdsed, Skirsgård** (: **Skirsjön,** se afd. I, s. 540), **Vällgården** (: **Vällan** Dalarna).

-gänge: **Örsgänge.**

-gärde: fsv. **Rampnagerdhe** (1371), nu **Ramnegärde** (: **Lång-rammen**), **Välsgärde.**

-hagen: **Lorshagen, Saxhagen.**

-hall: **Spadehall.**

-hammar: **Börkelhammar** (: **Böckeln**), **Fluehammar** (1571: **Flugen**), **Skirshammar** (1642).

-hed(en): **Filungxhedhe** (1287), nu **Föllingsö, Rinkishede** (1419), **Uddheden, Åmtheden.**

-hem: **Bjerumb** (1640), nu **Bjärnum** (: **Bjärlången**), **Bleckhem** (1622 : **Bleken** 1), **Grunnahem.**

Jfr de af älfnamn bildade fsv. **Alstrem** (: **Alstran**), **Varnema** (1425 : **Varnan**), **Visnem** (: ***Visn,** se **Vismen**). Från Norge erinras om t. ex. fno. **Mælisheimr** : **Mælir** samt **Glymeimar,** hvars första led enl. Rygh NG 1: 304 sannolikt är en älfnamnsstam.

-hester, -hestra: **Glinghester**(?), **Örshestra.**

-holm(en):

Bosjöholm Skå.	**Skärsjöholm** Vg.
Eckersholm	**Stensjöholm**
Ivägsholm	**Svaneholm**
Jälmarsholm	**Træhørnisholm**
Ramsjöholm	**Ymseholm**
Rägnaholm	**Yxtaholm**
Saxholmen	**Ämpnisholm** (1393)
Skagersholm	**Ämteholm.**

Jfr **Rottneholm** : **Rottneälf,** fsv. **Sæwaholm** : fsv. älfnamnet **Sæwa.**

-horfva: **Kylshorfva.**

-hult, -hylta, -hylte:

Aflångshult	**Bjärkhult**
Barkhult till **Barken** 1 Hall.[1]	**Borkhult**[2]

[1]) Se tillägg.

[2]) Möjligen fsv. **Birkehult** (SRP nr 2304 från 1387).

Børsyohult[1]
Djuphult
Drögshult
Ekerhult
Eksjöhult Ög.
Elenshylte
Enesiohult (1402), nu **Enshult** (: *Enesio)
Femlingahult (1629)
Filingshult
Finshult (: **Fenen**)
Fixhult (: **Fexsjön**)
Flahult
Flathult
Flatshult
Flenshult (**Ffleens**- 1518)
Flishult, fsv. **Flidishult** (: **Flögen**)
Flyssioholt[2]
Flåshult
Frillhult
Fundshult (se **Fullen**)
Funghult
Fyrisiohwlt (1402)
Glottnehult, fsv. **Glutnahult**[3]
Grythult
Götehult
Hallingshult
Harsyohult (1290)
Honsiohult (1407[4]), nu **Hunshult** Smål.
Hæltsyohult (1347[5]), nu **Älgshult** Ög.
Karcanshult (1368), nu **Karka(r)shult**
Lammhult
Lekhult
Limmerhult
Lixhult (: **Leksjön**)
Langshylt (1407), nu **Långshult**
Läshult
Løfsiohult (1331[6])
Myoasiohult (1404)
Mäshult
Möcklahult
Möcklehult
Nierfuahult (1620)
Nosshult
Nyshult
Næssiohult (1393), nu **Näshult**
Refsjöhult Klm.
Rothult (1351)
Rumshult
Rupphult
Sadeshult (: **Savehult** 1540)
Senneshult (1622 : *Sændir)[7]
Sissehult (: **Segen**)
Skirhult
Skirshult
Skærffsiøhult (1337)
Skærzhult (1394)[8]
Solnehult
Stensjöhylta
Swansyøhult (1344)

---

[1]) SD 3: 75 fr. 1312, nu **Borshult** Lemnhults sn Smål.
[2]) SD NS 3: 294 fr. 1418.
[3]) Se Norrby Ydre g. 2: 129.
[4]) SD NS 1: 651.
[5]) SD 5: 683.
[6]) SD 4: 216, Svenarums sn Smål.
[7]) Se under **Sännen**.
[8]) Flera gårdnamn **Skärshult** anföras afd. I, s. 553.

Sänneshult[1]
Tisnehult (1561)
Tjurkahult
Tridhishult (1376)
Tränshult (: **Treingen**)
Trästenshult
Tämshult
Varshult (: **Varsjön**)
Watahult (1350)
Virlångshult
Virshult
Vismhult
Vrånghult
Ångshult
Åsjöhult
Öfveshult
Örbughahult (1382).

Om **Ufvahult** se under **-näs.**

-hyttan:

Asphyttan
Grängeshyttan
Holsjöhyttan Vrml.
Kväggeshyttan
Lekhyttan
Linshyttan
Långbanshyttan
Mångshyttan
Ramshyttan
Ristehyttan
Saxhittan (1620)
Skarphyttan
Skärjehyttan
Sångshyttan
Tolhyttan
Yngshyttan
Älgsjöhyttan
Örlingshyttan
Ösarhyttan.

Jfr **Mullhyttan** (se **Multen**) ock **Ämmeshyttan,** af älfnamnet *__Äma__*[2].

-kalla (-skalla?) : **Vinskalla.**

-kind: Inzachind (1200-talet, se **Hinsen**).

-kulla: Flatekulla.

-kvarn: Nittkvarn; jfr dessutom med ånamn sammansatta afd. III, mom. 20.

-köp: Mässelköp.

-landa: Grolanda, Spåningslanda; möjligen också **Romelanda** (fsv. **Rimalanda,** se **Rommen** slutet).

-lid, -lida: Gräskelid, Holkslida, Tynglalidhom[3].

-ljunga: Hulssaliungga (1366); se **Holten.**

-lund: Rossvalslund.

---

[1]) = **Senneshult** ofvan.

[2]) Se närmare **Åmmelången** 2; s i **Ämmeshyttan** är sannolikt oorganiskt ock tyder nog ej på ett sjönamn ***Åmir** (annat namn på **Åmmelången,** fsv. Āmolanger).

[3]) SD NS 3: 51 fr. 1415, Burseryds sn Smål. (tillägg till art. **Tyngeln**).

-lycke: **Öjerslycke.**
-mad: **Bringzsma** (1552).
-mara: **Kilamara** (1359: **Kilen**).
-mark: **Tysmarka** (1540: **Töcken**), **Aretamarkh** (1334) nu **Ärtemark** (: **Ärtingen**); jfr fno. **Aramǫrk** (: sjönamnet **Ari**)[1].
-mo(n): **Horjemo, Långsmon, Tvängsmon.**
-måla:

Bråmåla
Elmbtemåhle (1671, se **Ämten** o. **Älmten**)
Fyrisiomala (1404)
Gissemåla
Glyppsmåla
Krampamåla
Kroksjömåla
Långasjömåla[2]
Ramsjömåla
Sidlan(d)småla
Skillingsmåla (: **Skälen**)
Snöfversmåla (: **Snövålen**)
Stensjömåla
Svansjömåla Blek.
Svartsjömåla
Säfsjömåla
Tingsmåla (: **Tiken**)
Tolemåla
Ulfvasjömåla (2 ggr)
Vedamåla
Välsmåla
Älsemåla (: **Älgsjön**)
Ältamåla
Ödevatsmåla.
Öjasjömåla (se **Yen**).

-nora: **Skællenora** (1389, se under **Skälen**), **Vällnora** : **Vällen**; jfr **Vällenoren.**
-näs:

Björklingsnäs (1359)
Bollungsnäs
Brovrångsnäs
Brånäs
Bællesnæs (1453)
Drögsnäs
Dälfvenäs (: **Däfveln**)
Eldansnäs
Fjällansnäs
Färgenäs
Greekznäes (1681)
Hallingsnäs
Holkenäs
Hällesnäs (: **Hällungen**)
Hörningsnäs
Jälmarsnäs
Kinnanäs
Krampanäs
Kummelnäs
Kärfsnäs
Ljusnarsnäs
Lofftisnäs (1609)[3]
Læghærnæs (1380)
Marsnäs
Målsjönäs, se **Mållen**
Möckels- l. **Möcklanäs**

---

1) Rygh NG 1: 178.
3) : *Loptir, se afd. II, s. 10 not.
4) Härlunda o. Tingsås s:nar Smål.

Nedingsnäs
Ramnæs (1412)
Remmesnäs
Rommenäs
Ryfvenäs
Rynings- l. **Ryngsnäs**
Rämsnäs
Rængxnæs (1402)
Salsnæs (1337)
Skirsnäs
Skældesnes (1377, se **Skålen**)
Skärnäs
Snöfversnäs (: **Snövålen**)
Somanæs (1405)
Testnäs
Undenæs (1389)
Ursnæs (1381)
Valisnææs (1344, se **Valen**)
Vinsnäs
Vrångsnäs
Welingxnees (1354), nu **Välsnäs**
Vänsternäs
Väringsnäs
Värnäs (: **Värmen**)
Ytternäs
Ämtenäs (2 ggr).

Jfr äfven fsv. **Skældesnes** (se **Skålen**) ock **Ufvanäs** Älghults sn Smål., hvilket jämte **Ufvahult** snarast förutsätter ett fsv. ***Uve** såsom äldre namn på den sjö **Ufvasjön**, vid hvilken gårdarna äro belägna (se under **Ufven**). **Likenäs** innehåller älfnamnet **Likan**, fsv. **Læmonæs** sannolikt ett älfnamn ***Læma** ock **Tranunæs** 1354 ett älfnamn **Trana** (se afd. III A mom. 20). Dessa gårdnamn på **-näs** äro alltså bildade som no. **Øgsǹes** (← ***Ægisnes**) : fno. fjordnamnet **Ægir** i **Ægisfjǫrðr**[1].

-os: fsv. **Frilla oss;** jfr **Rottneros.**

-rem: **Ylisrem** (1540, se **Ölen**).

-rud, se **-ryd:**

-rum:

Alsiorum (1320, se **Alsen** 1), nu **Alserum**
Bunzrwm (1411), nu **Bunnström**
Elmesrum (1382), nu **Älmarsrum**
Floknisrum (1320), nu **Fluxerum**
Gauesrum (1405), nu **Gagersrum**
Gnöttlerum
Grinderum
Huinissrom (1561), nu **Vinnersrum** (se **Vinningen**)
Hägerrum
Lanxrum (1356), nu **Långserum** Skärkinds hd Ög.
Lanxrwm (1320), nu **Långserum** Västra hd Smål.
Långserum N. Tjusts hd Klm.
Nyserum

[1]) Rygh Stud. s. 64.

Oolsiorum (1390)[1], nu **Olserum** Lofta sn Smål.
Refverum
Romolsrwm (1500), nu **Rummelsrum**
Runnersrwm (1447)
Skörserum
Smälterum
Tidhisrum (1400, se **Tiþir**)
Trysrum (1418, se **Tryen**)
Vidhisrum (1350, se ***Vidhir**)
Yxnarum (1383, se **Yxningen**)
Örserum.

Det kan vara af intresse att veta, att alla dessa gamla, här anförda gårdnamn på **-rum** tillhöra Kalmar län utom **Bunsrwm** Vista hd Smål., **Huinissrom** Ydre hd Ög., **Langsrum** Västra hd Smål. o. Skärkinds hd Ög., **Örserum** N. Vedbo hd Smål. Namnen på **-rum** tillhöra alltså i alla händelser ett ganska begränsat område.

-ryd, -rud, -red:

Bjälfverud
Drængsryth (1369)
Frykarudh (1437)
Fyllaryd (1320)
Fæmsrydh (1386)
Færghærydh (1311)
Gaperud
Hallseryd
Huluszryd (1320)[2]
Härryd
Høxiørydh (1337)
Isaryd
Langzrøth (1335), nu **Långsryd**
Maljeryd
Mulsarydh (1540)[3]
Ramserud
Sagered : Sagsjön[4] Hall.
Sillarudh (1383)
Skærfsiorydh (1312)
Skärseryd
Slätteryd
Sotared
Stensared
Strængsrydh (1540)[5]
Svarthöfderyd
Söljseryd
Tingsryd (: **Tiken**)
Tussered (: **Tostholmen**)
Wndarydh (1337)
Vikholmsryd
Virsryd
Ämterud.

Jfr de af älfnamn bildade **Frykerud** (: ***Frika**), **Vännered** Örby sn Vg.[6], **Värmerud** (: **Värman**).

---

1) Enl. SRP nr 2486.
2) Se **Hulingen.**
3) : ***Mulse,** se under **Multen.**
4) Se under **Sagan.**
5) Se under **Stræng-.**
6) Jfr ock de vid samma vattendrag belägna gårdarna **Vännebo** ock **Vännåkra.**

-**sand: Horjesand, Malghasandr** (1345).
-**skeda: Ristskeda.**
-**skog:**

Etlæskogh (1308), nu **Edsleskog**
Fylleskog
Greckskog
Gunnarskog (1540)
Mangskog
Odnemæskogher (1325), nu **Ånimskog**
Skäraskog
Svanskog (1540)
Säfvelskog
Treskog
Wermilskoger (1398)
Vätterskog.

Jfr **Ölmskog** : vrml. älfnamnet **Ölman** ock t. ex. ä.-no. **Miærskogh** : sjönamnet **Miær.** Hit hör ock **Blomskog : Blomasjön** (afd. III, mom. 2).

De flästa af dessa namn (numera i allmänhet benämningar på socknar) tillhöra Vrml. ock Dalsl. ock ha älst varit skogsnamn. Här kan äfven erinras om **Vikeskogh** (1417), under medeltiden namn på trakten mellan sjöarna **Viken** ock **Örlen** Vg.
-**slätt: Afveslätt.**
-**sta(d):**

Bolmstadh (1418)[1]
Byngsta
Fryksta
Hummelsta[2]
Närsta
Racksta.

Jfr no. gårdnamnen **Skirstad** (Rygh NG 2: 361) ock fno. **a Glamastadum** : älfnamnet ***Glám(a)** (Rygh Personn. s. 91). Om fsv. **Nætlasta,** nu **Nässelsta** (: ett älfnamn ***Nætla?**) se **Naten.**

Dessa gårdnamn på **-stad,** hvilkas första led utgöres af ett vattendragsnamn, tillhöra säkerligen ett yngre lager än de med personnamn sammansatta, hvilka bilda det ojämförligt mäst betydande lagret af denna gårdnamnsgrupp. Ett analogt namn, som på grund af uttalet måste betraktas som i sen tid uppkommet, är no. **Jærnsta(d),** af **Jernaaen** (se Rygh NG 3: 435). För öfrigt må framhållas, att då till flertalet af de ofvan an-

---

[1]) SD NS 3: 343.
[2]) Detta namn, som är sammansatt med sjönamnet **Hummeln,** får ej förväxlas med **Hummelsta** i St. Mellösa sn Nke, fsv. **Humblastum,** hvilket sannolikt är sammansatt med personnamnet ***Humble**; se Lundgr. Sv. lm. X. 6: 113.

förda gårdnamnen på **-sta(d)** inga fsv. former äro uppvisade, den möjligheten alltid föreligger, att de i fsv. haft en annan senare sammansättningsled. Jag erinrar t. ex. om **Nälsta**, Spånga sn Uppl., som i fsv. hette **Nærthastaff** (SRP nr 170), samt om de många fno. gårdnamn på **-dal** med föregående **s**, hvilka i no. fått ändelsen **-sta** (se Rygh NG 2: 162).

Slutligen må nämnas, att **Sjögestad** i Vreta klosters sn Ög. icke är sammansatt med fsv. **Siø(gh)a(r)**, gen. till **siø**, utan i fsv. tid lytt **Sighwalstadum** (1447) ock **Siöwolstadha** (1500)[1]. Det kan sålunda ej tjäna som en parallell till de ofvan uppräknade gårdnamnen. I **Resta** hör **t** till stammen; se **Risten**.

-sten: **Långsten, Ørasten.**

-strand: **Yngerstrand.**

-stugan: **Hvitstugan, Tolstugan, Torstugan, Yxtastugan.**

-sund, -sunda: **Lungsund, Torrvarpsund, Vångesunda.**

-sät(t)er, -sät(t)ra:

Biæzsætra (1401, se **Bjärn** 2)
Bjärsätter (← *__Biærkasæter__* : **Björken** 6, fsv. *__Biærke__*)
Horkesätter
Jälksätter
Jälnsättra
Mystilsætter (1447 : **Misteln**)
Risäter (? se **Rislingen** slutet)
Ruggsättra
Stralangxsæter (1376), nu **Strålsäter**
Tidalsæter (1320), nu **Tegelsäter** (se **Teden**)
Vällsäter
Örsäter.

Jfr **Mullsäter**, af ett utdött älfnamn, hvarom under **Multen**, ock **Töftesäter**, af det fsv. älfnamnet ***Typta** (se **Toften**).

-tofta: fsv. **Bringatofta** (1337, se **Bringen**), fda. **Ywætoffte** (1319, se **If-**).

-tomta: **Jæluntompta** (1268).

-torp(et), -torpa:

Alkvätterstorp
Almsjötorp
Alsterstorp (: **Alstern** 3)[2]
Aplungstorp
Aspatorp
Aspetorpet
Bjälketorp
Blexthorp (1334), nu **Blixtorp** (: **Bleken** 2)
Borntorp
Boxtorp (: **Båfven**)
Brunnsjötorp

---

[1]) Vadst. kl. jordeb. ss. 40, 41.
[2]) Ej omnämnt under art. **Alstern**.

Busketorp
Bålltorp (: **Bålen**)
Duwirstorp (1363), nu **Dofverstorp**
Dätterstorp
Enarstorp (**Enstorp**)
Felingstorp
Flosjötorp
Flättorp (: ***Flæte**, nu **Flätsjön**; se **Fläten**)
Frövätterstorp
Gettorp
Gisetorp
Gislingstorp
Gisslartorp
Groztorp (1364), nu **Grostorp**
Gulltorp
Halftrotorp
Hillatorp
Hvittorp
Hørkothorp (1413), nu **Horketorp**
Jertorp (: **Järten**)
Klottorp
Kombatorp (1464), nu **Kamarp** (se **Kammen**)
Kväggestorp
Kåtorpa
Lungtorperne (1642), nu **Lungstorp**
Långstorp
Löuetorp (1574), nu **Lonntorp**
Lönnarp (: **Lönern**)
Lörstorp
Malsjötorp
Mangstorp (l. **-å-**)
Marlingstorp
Meslångtorpet
Midingstorp (se **Mien**)
Morsjötorp
Mosjötorp
Mörketorp
Norrsjötorp
Nostorp
Nylingstorp
Näfstorp (se **Näckkalfven**)
Nältorp
Næsisthorp (1405), nu **Nästorp** (se **Näsnaren**)
Raklangis tørp (1443), nu **Rakstorp**
Rippestorp (: **Ripplingen**)
Ristorp [1]
Rågrekstorp
Rödsjötorp Ög.
Rölstorp
Rönntorp
Salvar(s)torp
Sirsjötorp
Skarppetorph (1626)
Skirtorp
Snifvartorp
Spatorp
Strömstorp
Svaltorp
Sångtorpet Dal.
Sörsjötorp
Tangat(h)orp (1383), nu **Tångarp**
Toftsjötorp

---

[1]) : den stam **ris-**, som möjligen ingått i det gamla namnet på **Rådasjön** i Ålfdals hd Vrml.

Tolsjötorp
Trehörningstorp
Törestorp
Ullvetterstorp (1590)
Undstorp
Ursjötorp Vstml.
Vallstorp (: **Valen**)
Valnötstorp(!) (: **Valnaren**)
Vasatorp
Vinsæthorp (1323), nu **Vinsarp** (: *Vin[d]se)
Våltorp
Yxtatorp
Åmatorp
Älgsimstorp
Ämtetorp
Äxtorp (← ***Äghisþorp** : **Äjen, Äxen**).

Med älfnamn sammansatta äro t. ex. fsv. **Hyrkiotorp** (: ***Hyrkia**), nsv. **Immetorp** (: fsv. **Īma**, se **Rösimmen**), fsv. **Lorotorp**, nu **Lotorp** (: ***Lōra**), **Læma-**, **Lämmothorp** (: ***Læma**), **Nætutorp** (: **Næta**), nsv. **Rippetorp**, fsv. **Ripathorp** (← **Ripo-** : **Ripaa**, se afd. III, mom. 20), nsv. **Saxtorp** (: **Saxån**), **Åmmetorp** (: fsv. **Āma**).

-tuna: denna isynnerhet i mellersta Sverige vanliga sammansättningsled ingår, så vitt jag vet, icke i något af sjönamn bildat gårdnamn.

-vad: Muskva; jfr fsv. **Tiowad** (1392 : fsv. älfnamnet **Tiþa**, nu **Tidan**).

-vall: Glavall (1540: **Gla**), **Gladhæwal** (1346: **Glaen**), **Östewalskog** (1540).

-vara: Grovara (se **Grosken**), **Hillavara.**

-vidher 'skog': **Lygnisuiðær** (: **Lyghnir**), **Væturs vidher** (: **Vætur**).

-vik(en):

Bjärsvik (: **Bjärsen**)
Grytvik
Gultevik
Hörksviken
Midingsvik (: **Mien**)
Rällsvik
Skärvik
Somawik (1402)
Strångvik
Styrvik
Svartvik
Unovik
Vikersvik
Yxenvik
Örsvik
Öskiovik(1567)[1].

Jfr **Emptervik** (1397 : älfnamnet **Ämtan**).

-å: Rällså.

[1]) Snarast af ett älfnamn.

-åker, -åkra: **Glaåker**, fsv. **Mælirsaker.** Af ett gammalt älfnamn är tydligen **Vänåkra** Örby sn Vg. bildat; jfr de vid samma vattendrag belägna **Vännebo** ock **Vännered.**

-ås, -åsa, -åsen:

Brængisasa (1407)
Elenslås
Galmesås (: **Galmaren**)
ä.-nsv. **Grecksåsar**
Husinxaas (1320) (: **Hysingen**
Ifås (? : **Ifvesjön**)
Kalfsaas (1320)
Liudersaas (1422, se **Jndan**)
Lygnis asa (1337), nu **Ljungsåsa**
Lioffasa, Lioasum (1420), nu **Lyåsa**
Långåsen
Malingzås (1563)
Mosjöåsen
Myssioaas (1407), nu **Mössjöås** (se **Myssjaren**)
Rallingzååsz (1596), nu **Ralingsås**
Sturfsås l. (riktigare) **Sturfvaås**
Tingsås (← **'Tikingsāsa?** se **Tiken**)
Tolås
Vedåsa (: **Vien**)
Yngiaasa (1400 : **Yngen**)
Älserås (: **Älgsjön**)
Örsåsa.

Jfr **Illerås** : älfnamnet **'Ill**(?)[1], fsv. **Ryttieraas** : älfnamnet **Ryt**(?), **Valåsa** : älfnamnet **Valan.** För öfrigt erinras om det ett par gånger förekommande **Sjögerås** (← **'Siø[gh]var-**) samt om fno. **'Syrmisáss** (: **'Syrmir,** Rygh NG 3: 300).

-ände, -ända(n): **Fryksände, Lorsända, Nor(d)ändan, Ogändan;** jfr det vanliga **Sjöände.**

-ängen: **Natängen.**

-ö(n):

Bolmsø (1293)
Bællø (1337)
Drafvö
Förlångsö
Hallarsø (1404)
fda. **Ifueø**
Kvisingsö (: **Kvesen**)
Kärmsön
Melö
Multhnö (1384 : **Multen 1**)
Nistingsö
Tisenö
Tolingsö
Vamolsø (1329)
Åländersö.

Om **Föllingsö** se här förut under **-hed.**

-öde: **Wellingsödhe** (1355), nu **Vällingsö.**

[1]) Namnet kan ej, såsom under **Illern** förmodats, innehålla ett sjönamn.

B) Afledda namn[1].

a) Gårdnamn på fsv. nsv. **-a, (-o, -um), -e:**

(fsv.) **Nordberkia, Sudherberkia** (: **Barken**)
Börka (: **Börken**)
Floþa (1275 : **Floden**)
Glutræ (1331), nu **Glottra** (: **Glottran**)
Lisma (: **Lisman**)
Loka
Långnäla (**Longenälle** 1571 : **Långnälen**, nu **Långnälasjön**)
Bastmora (: **Moren**)
[**Multna** : **Multen,** se ofvan]
Norum (1416 : **Noren** 2)
Näkna (: **Näken, Näknen**)
Nøma (1416), nu **Nömme** (: **Nömmen**)
Rottna (**Røtna** 1345 : **Rottnen**)
Rumma (i **Rumum** 1368 : **Rummen**)
Ræegnæ (1332), nu **Rägna** (: **Rägnaren**)
Sillhöfda (: **Sillhöfden**)
Skrikogalla (1381), nu **Skrikegallen**
(i) **Sormo** (1396)
Strydhia (1409), nu **Ströja** (: **Ströjan**)
Ströma (: **Strömaren**)
Tofta (: **Toften**)
Torska (se **Torskabotten**)
Vekla (1416 : **Veckeln**)
Vida (se **Vedden**)
Vidgalla (1371)
Vira (: **Viren**)
Vällnora (: **Vällnoren**)
Yxta
Äja (: **Äjen**)
Ämta (: **Ämten**)
Ödevata (: **Ödevaten**).

Jfr fsv. **Rinna, Wærna** : **Rinnasjön, Värnasjön,** hvilka namn i fsv. tid sannolikt varit osammansatta, samt de nedan anförda af älfnamn bildade gårdnamnen.

På nsv. **-e** ändas:

Filinge Jämtl., se **Föllingen.**
Leke (: **Leken**)
ä.-nsv. **Liminge** (: **Limningen**)
ä.-nsv. **Longenälle**, se **Långnäla** ofvan
Me(d)linge (: **Melingen**)
Næfde (1385), nu **Näfde** Dalarna[2]
Nömme, fsv. **Nøma** (: **Nömmen**)

---

[1]) Uttrycket »afledda» torde dock från det äldre språkets synpunkt icke alltid vara fullt korrekt. I vissa fall är nämligen **a**-formen helt enkelt oblik kasus af ett sjönamn på fsv. **-e**, i andra nom. eller ack. pl. af sjönamnet (jfr t. ex. **Barken, Loken**).

[2]) Se under **Näckkalfven.**

Salje (: **Saljen**)
Silde (1400), nu **Sille** (: **Sillen**)
Silinge (1399 : **Silingen**)[1]
Skiri (1290, se **Skiren**)
Trysslinge : **Tryselingen**[1]
Tysslinge (1413 : **Tysslingen**)[1]
Valinge (: **Valingen**)[1]
Ämte (: **Ämten**).

Jfr äfven **Gysinge** Gästr. : strömnamnet **Gysingen**; se Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 247.

Af älfnamn bildade äro t. ex. **Aspa** (se **Aspläugen** 1), **Emme** (fsv. **Ämo** : ***Äma**), **Molka** (: **Molkan**), **Röttle**, fsv. **in Rytlo** (: ***Rytla** i fsv. **Rytlofors**), nsv. **Åmme** (se **Åmlången**), nsv. **Ånga** (jfr fsv. **Ango qwærn**). Om dessa gårdnamn, såsom det synes, helt enkelt bildats af ånamn på **-a** (utan afledning), kunna de ju äfven — ock kanske med större skäl — föras till C.

b) Gårdnamn (åtminstone skenbart) bildade af sjönamn medelst suffixen **-ing-**, **-ung-**, **-ling-**:

Læstrunge (1480 : **Lästern**)
Tyllinge (: **Tynn?**)
i Utrungom (1362 : **Uttran**)
Valinge : ***Vale**[2].

På samma sätt ha t. ex. gårdnamnen **Bölminge** bildats af det forna namnet på **Bolmån**, **Fyllinge** (fsv. **Føllinge**) Hall. af namnet på **Fylleån** (fsv. **Fulda**, se **Fullhöfden** ock **Uttran**), stadsnamnet **Skeninge**, fsv. **Skæninge**, af namnet på **Skenån**, sockennamnet **Skuttunge**, fsv. **Skutunge**, af fsv. ***Skut(a)**, nu **Skutån**; vidare ty. ortnamnen **Bodungen**, **Madelungen**, **Tyrungen** af flodnamnen **Bode**, **Madel** ock **Tyra**[3], fty. **Osinga** af flodnamnet ***Ose**, nu **Use**[4]. Dock kan man här som mellanled tänka sig släktnamn på **-ung**, **-ing** : **Læstrungar** 'män från sjön **Lästern**' o. s. v., jfr isl. **Alptfirðingar**, **Gilsbekkingar** o. s. v.[5]

I många fall synas gårdnamnen på **-inge** ha bildats direkt af appellativer utan förmedling af vattendragsnamn, t. ex. åtminstone vissa af de gårdar som i fsv. tid hette **Øringe** (se **Öringer**). Om andra grupper af dylika gårdnamn se mina Ortnamn på **-inge** s. 237 f.

1) Osäkert.
2) Se närmare **Valingen**.
3) Förstem. 2: 836.
4) Lohmeyer i Herrigs Arch. 70: 380.
5) Se närmare Hellqu. Ortn. på **-inge** s. 246.

C) Utan sammansättning eller afledning af sjönamn bildade gårdnamn:

Aflången
Aglan
Akaren
Alkvettern
Bjursjö
Bjurtjärn
Björnklammen
Björntjärn
Blåsjö
Bollungen
(Ekeby)Borin (1318)
Bredrefven
Busken
Djurlången
fsv. **Dunker**
Eken
Eklången
Eksjö
Fisklösen
Fragh (1496), nu **Fragg**
fsv. **Fughilsio**
Funningen
Fyllingen
fsv. **Gapsyø**
Gryten
Haghasio (1313)
Hygn (: **Hyngen**)
Hån
Hällaren
Högsjö
Hölsiö (1397)
Hörken
Illasyo (1405)
Immen (1590)
Kalf (1356)
Kalfven
Kam
Kloten
Korslången
Krampen
Kumlan
Kväggen
Kymmen
Kålungen [1]
Liid (1316) [2]
ä.-nsv. **Liminghe** [3]
Liuder (1434) [4]
fsv. **Loasio**
Lyungsiø 1418
Låkan
Lång
Longesiö (1456)
Mangen
Matlången (1590)
Morpan [5]
Mosjö
Myrisiø (1314)
Mången
Norrlången
Nälen
Nässjö

1) ä.-nsv. **Collongen**.
2) nu **Lid**.
3) nu **Limningen**.
4) Se **Judan**.
5) Namnet är dock kanske snarare bildat af ånamnet ***Morpa**, se afd. II, mom. 20.

Nævilsio (1401)
Ogan
Onsjö
Ormgården
Ottersio (1410)
Ramsjö
Rangen
Rast (1397), nu **Rasten**
Rist
fsv. **Roghsiø**
Rum, se under **Rummen**
Rymmesyo (1409)
Rälln
Räm
Røþasio (1405)
Salungen
Sandsio (1419)
Silken
Simsjö
Skacksjö
Skrikegallen[1]
Skärfsjö
Skärjen
Skærsio (1447)
Sotter
Stafsyo (1316)
Stensio (1483)
Strångsjö
Swartesången (1642)
Säfjan
Säfsjö
Sörsjö
Tranusio (1407)
Trehörningen (flera)
Trättondetjärn
Trön
Tyngel[2]
Tyresjö
Ullen
Ullsjön
fsv. **Ullæsio**
Ullevettern (1590)
Und
Upplund
Walsio (1337), nu **Vallsjö**
Vammen
Vassgården
Vedan
Viggarne
Vikijr (1347), nu **Viker**
Visjö
fsv. **Væxsior**, VGL IV
Ådran
Åg (se **Äjern**)
Åskawen (1642)
Älgsimmen, Elsimmen 1628
Ämten, Empter 1642
Ölång
Ösjö
Öran
Örsjö m. fl.

Af älfnamn uppkommet är fsv. **Strō** (se **Strålången**). Hit kunna äfven föras de af älfnamn bildade gårdnamn, som upptagits under B a.

---

[1]) i äldre tid dock **Skrikegalla**.

[2]) Fsv. i **Tyngil** SD NS 2: 71 fr. 1403, i **Tyngell** SD NS 3: 243 fr. 1417 (tillägg till hvad som i art. **Tyngeln** yttras om **Tyngels mosse** Smål.).

Af dessa gårdnamn äro åtskilliga, såsom **Dunker, Kalf, Kam, Lid, Lång, Rist, Räm, Sotter, Tyngel, Und, Åg,** bildade före den tid, då det till grund liggande sjönamnet erhöll bestämd slutartikel. Sådan saknar äfven **Lillgryts,** gen. af obest. form : **Lillgryten**; jfr äfven **Rönnings** (se **Rönningen**). Emellertid får man ingalunda draga den slutsatsen, att af sjönamn bildade gårdnamn, som äro försedda med best. slutartikel, uppstått efter den tid, då sådan börjar användas i ortnamn. Flera af de ofvan anförda namnen bevisa, att denna äfven hos gårdnamnen kan vara ett senare tillägg, så t. ex. **Rast,** nu **Rasten, Skrikogalla,** nu **Skrikegallen, Empter,** nu **Ämten.**

Följande **bärg-** ock **höjdnamn** synas innehålla vattendragsnamn:

Fraggbärget : Fraggen
Kalfhöjden : Kalfven
Kallbärget : Kallen
Lethöjden : Letten[1], **Letteråsen** : fsv. ***Lit**, gen. ***Litar**, ånamn[1]
Syltbärgen l. **Sylten** (se närmare **Sulten** afd. I, s. 587 not 1)
Säfvefjället : Säfvan l. **Säfveån** (se **Säfvelången**).

Se för öfrigt de ofvan upptagna gårdnamnen på **-bärga -hammar, -kulla, -ås(a).**

[1]) Se tillägg o. rättelser.

V.

Anmärkningar om sjönamnens ålder, utbredning o. dyl.

Våra svenska sjönamn ha naturligtvis uppkommit under de mäst skilda tider. Medan åtskilliga af gårdnamn bildade sådana räkna sin tillvaro blott i årtionden, finnes det väl, teoretiskt sett, intet som hindrar oss att antaga, det de flästa af de icke på så sätt uppkomna namnen på de större vattendragen rent af härstamma från tiden för vårt lands första bebyggelse.

Beträffande de olika åsikter om när denna inträffat, som framställts af fackmännen, nöjer jag mig med att hänvisa till HOLLENDER i Geol. för. i Sthlm förhandl. 23: 231 samt till HANSENS arbete »Landnåm i Norge». Säkerligen har man här att räkna med en tiderymd af ett tiotusenårigt omfång.

Om nu så är, att vi i våra vattendragsnamn ha anledning att spåra minnen från dessa aflägsna tider, uppställer sig naturligtvis för oss den ytterst viktiga frågan, huruvida vetenskapen på sin nuvarande ståndpunkt kan lemna oss någon upplysning om det eller de folk, som då bebodde vårt land.

Enligt den äldre uppfattningen var urbefolkningen å den skandinaviska halfön af finsk härkomst; så GEIJER (Svea rikes häfder) ock efter honom en mängd historici ock läroboksförfattare. Denna åsikt förfäktades senast af MÜLLENHOFF[1], till hvilken äfven bl. a. GOLTHER (Germ. myth. s. 481) synes ansluta sig.

Nu ha emellertid antropologer såsom RETZIUS å sin sida genom undersökningar af kranier från sten-, brons- ock järn-

[1]) Deutsche altertumskunde 2: 55, 357; jfr 3: 169 f.

åldern sökt leda i bevis, att ingen betydande invandring af med de nu lefvande obesläktade eller fjärmare besläktade folk kan ha ägt rum i vårt land, ock att sålunda det folk, som under dessa förhistoriska tider bebodde Sverge, tillhörde samma ras, som ännu utgör öfver 85 % af landets befolkning, alltså var af germansk stam[1]. Arkeologerna, såsom MONTELIUS o. a., ha genom uppvisandet af kontinuiteten i den arkeologiska utvecklingen kommit till samma resultat[2]. I sin broschyr »När kommo svenskarne till Finland»? (Upsala 1901) har K. B. WIKLUND sökt vederlägga de mot ett dylikt antagande — hufvudsakligen från språklig synpunkt — framställda invändningarna[3]. Af öfriga författare, som från mera självständiga synpunkter behandlat samma fråga, må nämnas VODSKOV (Sjæledyrkelse og naturdyrkelse 1890), hvilken (s. CXV) för Skandinaviens stenåldersfolk antager indoeuropeiskt ursprung, uttryckligen (s. CXXXVIII) afvisar tanken på någon djupare klyfta mellan den äldre ock yngre stenåldern samt förfäktar befolkningens identitet. Slutligen ha flera språkmän — i allmänhet utan närmare motivering — akcepterat samma resultat, såsom NOREEN[4]. Jfr vidare MUCHS ock KOSSINNAS nedan citerade afhandlingar.

Från språklig synpunkt bjuder det något emot att antaga, att ett språk, som flera århundraden efter Kristus företer knappt märkbara differenser, i flera tusen år talats öfver större delen af ett så vidsträckt område som Skandinavien — låt vara att folket förde ett nomadiskt lefnadssätt ock bestämda språkgränser därigenom icke så lätt uppstodo, som då den fasta bebyggelsen tog sin början, liksom det onekligen är förvånande, att trots en flertusenårig skilsmässa nord- ock sydgermaner kunnat utveckla sig i så stor öfverensstämmelse med hvarandra, som värkligen skett[5]. Vidare måste framhållas, att de etnologiska slutsater,

---

[1]) Virchow Arch. f. anthropol. 4: 55 f., Retzius Sv. tidskr. 1875, s. 286, Crania suecica antiqua (1899), Ymer 1900.

[2]) Montelius Die cultur Schwedens in vorchristl. zeit (jfr samme förf. Nord. tidskr. 1884, s. 32 f., Les temps préhist. s. 41, 1895), Sv. hist. (1903) 1: 51 f.

[3]) Bremer i AfdA 18: 413 f., Germ. phil.$_2$ 3: 790; jfr förf. Ark. 17: 75, Setälä Ateneum 1900.

[4]) Pauls Grundr.$_1$ 1: 418 samt — dock i betydligt modifierade ordalag — anf. arb.$_2$ 1: 519.

[5]) Jfr Müllenhoff D. altertumsk. 2: 52.

som antropologien anser sig kunna draga ur sina undersökningar, väl ännu böra mottagas med en viss försiktighet, till dess denna vetenskap erhållit en säkrare arbetsmetod för bestämmandet af rassamhörighet eller rasskillnader ock förfogar öfver vidsträcktare material, än hvad nu är fallet.

Mera vägande äro naturligtvis arkeologiens dommar. Om de resultat, till hvilka denna vetenskap anser sig ha kommit å detta område, visa sig stå fast, måste man nödvändigt — för att i någon mån lösa motsägelserna — slå in på den väg, som i senaste tid flera forskare — äfven arkeologer — beträtt, nämligen antaga, att germanerna från ett trängre, i Sydskandinavien beläget område utbrett sig mot söder ock norr[1]. Loewe söker med språkvetenskapens tillhjälp stödja Kossinnas teori — en teori som förlänar vetenskaplig auktoritet åt de hos många sydgermanska folk spridda sagorna om deras ursprung från Skandinavien. I alla händelser får det väl numera betraktas som tämligen säkert, att södra Skandinavien ock de danska öarna utgjort en del af germanernas gamla stamhem[2].

Nu har emellertid, som bekant, Hansen i sitt ofvan omtalade arbete »Landnåm i Norge» framlagt nya skäl till förmån för den äldre uppfattningen om en senare invandring af indoeuropeiska folk, en invandring som skulle inlett den s. k. yngre stenåldern i Danmark ock Sverge. De sedan älsta tider ymnigt flödande, otvetydiga vittnesbörden om en vid sidan af arierna boende skandinavisk befolkning af annan härstamning anser Hansen i regel åsyfta — icke lappar ock ännu mindre finnar, utan — en förarisk urbefolkning, snarast samhörig med Mellaneuropas äldre-stenålders-folk, som sedermera blandats med ock uppgått i det nya indoeuropeiska folkelementet.

Hvilket vittnesbörd i denna fråga afgifva nu våra sjönamn, bland hvilka vi ha all rätt att söka lemningar af språkets allra

[1]) Se Bremer AfdA 18: 417 not 1, där dock denna möjlighet framställes som osannolik; Much Waren die Germanen wanderhirten? ZfdA 36: 97 f. ock Kossinna Die ethnologische Stellung der Ostgermanen IF 7: 276 f.; jfr äfven Schütte AfdA 28: 7 f. (1902), R. Loewe Die ethnische und sprachliche Gliederung der Germanen (1899).

[2]) Se den litteratur, som citeras i Ergebnisse u. fortschritte d. germ. wissensch. s. 553 f. (Leipzig 1902), samt särskilt A. Kocks uppsats Är Skåne germanernas urhem? (Hist. tidskr. 1905), som kommit mig tillhanda, sedan detta kapitel utarbetats i manuskript.

älsta ordförråd ock ordbildningsprinciper? Så vitt jag kan finna, har man icke någon grundad anledning att bland våra älsta vattendragsnamn utpeka något enda, som med nödvändighet visar hän mot ett icke-germanskt språk. Visserligen finnas åtskilliga som icke kunna tydas, men äfven dessa tyckas mig till sin habitus vara goda germanska ord.

Emellertid må uttryckligen betonas, att man naturligtvis därmed icke erhållit något fullgiltigt bevis för att vårt lands älsta bebyggare tillhört samma stam eller ras. Det är ju för det första icke ens säkert, att dessa på stenålderskulturens låga stadium stående nomader plägade namnfästa de vattendrag, vid hvilka de stundom uppehöllo sig; ock äfven om detta var fallet, har man ju alltid att räkna med den möjligheten, att landets nya härrar ersatte dessa namn med andra af eget fabrikat eller åtminstone ombildade dem till större öfverensstämmelse med sitt eget språk, t. ex. försågo dem med sådana afledningsändelser, som brukade förekomma i deras egna namn o. s. v., hvarigenom de erhöllo en äkta germansk prägel eller åtminstone förefalla oss hafva en sådan.

Vidare har man naturligtvis att räkna med den möjligheten, att vattendrag skiftat namn. Att så värkligen ofta skett, se vi af de i afd. II, s. 43 f. anförda exemplen. I regel utgöra emellertid de nya namnen ombildningar af de äldre, så vida de ej — såsom vid namnbyte af senare datum ofta är fallet — ersatts med namn sammansatta med benämningar på någon vid vattendraget belägen gård l. dyl.

I det stora hela äro emellertid vattendragsnamn mycket konstanta till sin natur. Så erinra vi oss, att t. ex. de från romarnas tider bekanta flodnamnen i Tyskland begagnas i den dag som är[1].

Ett vältaligt språk talar i detta hänseende den i slutet af denna afd. anförda listan på de årtal, från hvilka jag älst kunnat belägga de svenska sjönamnen, vanligen då såsom ingående sammansättning med gårdnamn. Äfven en mängd ännu lefvande namn på värkliga små skogssjöar visa sig ha anor åtminstone från 1300-talet.

[1]) Jfr Schütte IF 15: 325 f.

Till det **äldsta lagret** af svenska sjönamn måste i första rummet räknas namnen på de största af de sjöar, som äro belägna i de trakter, om hvilka man på grund af i trakten gjorda urgamla stenåldersfynd har skäl att antaga, det de blifvit mycket tidigt koloniserade, såsom **Vänern, Vättern, Mjörn, Mälaren, Jälmaren.** Af dessa äro åtminstone de två senare bildade af stammar, som ännu i dag lefva kvar i de nordiska språken. **Vättern** innehåller ett med sv. **vatten** nära besläktat ord, som ganska länge måste ha lefvat som appellativ i betydelsen 'vatten, sjö'; jfr **Alk-, Frö-, Hål-, Ullvättern** samt sjönamnet **Vättern** i Vstml. Äfven namnet **Mjörn** innehåller sannolikt ett likbetydande appellativ, ***meru-** 'sjö' i afljudsförhållande till det likabetydande **mar-**, ock redan formen talar sålunda för en mycket hög ålder (se nedan). Härledningen af **Vänern** är icke fullt klar; dock torde det endast vara två möjligheter man härvidlag har att välja på, ock i bådadera fallen äger ordet släktingar inom de nordiska språken.

Vid bestämmandet af ett sjönamns ungefärliga ålder måste man i allmänhet nöja sig med att ange den tid, efter hvilken namnet svårligen kan vara bildat. Härvidlag är det hufvudsakligen vår kännedom om den nordiska ljud- ock suffixläran ock om principerna för gårdnamnens bildning som visar oss vägen.

Först vill jag dock ett ögonblick uppehålla mig vid några nordiska vattendragsnamn, som tillräckligt dokumentera sin härstamning från vårt språks urtid genom att visa sig hafva tillkommit under den period af de indoeuropeiska språkens utveckling, då ännu den vokalväxling inom stamstafvelserna, som kallas afljud, värkade som en lefvande princip. Under art. **Naten** har jag framställt den meningen, att det fsv. gårdnamnet **Nætutorp** i Gryts sn Sdml. visar hän på ett ånamn **Næta,** hvilket säkert burits af någon af de åar, som flyta genom Naten. **Næta** återgår på en stam **Net-,** knappast på ett **Nät-;** i alla händelser är afljudsväxling här belagd. Ett liknande förhållande äger rum mellan sjönamnet **Vætur** (← **Wet-**) ock älfnamnet **Vata,** om jag har rätt i min under **Vättern** uttalade förmodan, att Motala ström i forna tider så hetat. Från Norge anföras hos Rygh NG 1: 196, 1: 49 två fullt analoga fall på dylik växling i stamstafvelserna hos namn på sjöar ock på med dem

i förbindelse stående älfvar. Särskilt märklig är parallellen **Aurr-Yrja.**

Dylika namn tala ett märkligt språk. De tyckas nämligen peka hän mot tider, då här i Norden talades ett språk, som icke ännu kan betecknas som nordiskt, ja icke ens germanskt, utan som bär ett drag, hvilket man åtminstone hittils ansett utmärkande blott för det indoeuropeiska urspråket. De lemna också i sin mån ett stöd för uppfattningen om att vårt folk sen uråldriga tider haft sitt hemvist här i Norden.

Vi gå därefter att anföra några exempel från den i afd. II lemnade framställningen af de **afledningsändelser,** som varit produktiva vid bildningen af sjönamnen.

Så torde det få anses som säkert, att suffixen **-ir** (urnord. **-iaR**) ock **-nir** i litterär fsv. tid icke varit ordbildande. Men då analogisk ombildning af gamla namn kan ha ägt rum (se under II C 1 a), är icke detta kriterium pålitligt. Om däremot dessa bildningar på **-ir** i stamvokalen uppvisa i-omljud, har man rätt att påstå, att de uppstått före den tid, då i-omljudet upphört att värka — alltså före slutet af vikingatiden. Från förfornsvensk (urnordisk) tid härstamma alltså namn som **Brængir, *Bællir, *Hyllir, Lyghnir, *Læghir, *Snytir, *Sænnir, *Yxnir** o. s. v. (se II A 2 a ock b). I namnen på **-ir** utan omljud. såsom fno. ***Aspir** o. s. v., föreligga väl i allmänhet nybildningar; i vissa fall torde saknaden af omljud bero på att afledningen **-ir** föregåtts af en vokal[1]. Ett sådant namn som t. ex. ***Bærkir** måste — om det sammanhänger med **björk** — härstamma från förlitterär tid, en fsv. nybildning borde ha lytt ***Biærkir** eller ***Biørkir.**

Långt tillbaka i förlitterär tid måste de namn förläggas, som innehålla stamkonsonanten **n** af de **n**-stammar, som för dem ligga till grund. Se härom utförligt under **Kvännaren,** där bl. a. sockennamnet **Kvänum** (: älfnamnet ***Kvæþa?**) omtalas, samt under **Vismen** (jfr **Visnem** : älfnamnet ***Visa?**) ock **Visnaren.** Om dessa namn äro rätt tolkade, böra de till sin uppkomst jämföras med t. ex. isl. **birna** : fht. **bëro** 'björn'.

Hvad som gäller om bildningarna på **-iaR** torde i hufvudsak gälla om dem på **-ian.**

[1]) Se Sievers ofvan under afd. II citerade uppsats.

De maskulina n-stammarna ***Biærke** 'björksjön', ***Eke** 'eksjön' ***Utre** 'uttersjön' böra (såsom i afd. II, s. 22 framhållits) jämföras med sådana bildningar som isl. **hǫfðe** 'utskjutande klippa' : **hǫfuð, tange** 'utskjutande landtunga' : **tǫng** o. s. v.[1] Denna bildningstyp har som bekant indoeuropeiska anor, ock uppkomsten af hithörande sjönamn kan alltså från ordbildningslärans synpunkt förläggas mycket långt tillbaka i tiden; men å andra sidan visa de många enspråkliga germanska ock icke minst nordiska n-stammarna med specialiserande betydelse, att samma bildningstyp varit lefvande långt in i germansk tid, säkerligen — hvad Norden vidkommer — under större delen af den urnordiska perioden.

En **mycket hög ålder** tillkommer utan tvifvel namnen på suffixalt **-k.** För vissa af dem ligga adj. på **-k** till grund: dylika förekomma emellertid på germansk botten ytterst sparsamt ock äro att betrakta som aflägg af en kategori, som där i särspråklig tid knappast ägt någon produktiv förmåga. Det yngsta af här afsedda namn är säkerligen **Virken** (: gårdnamnet **Viresjö**), hvilket uppkommit genom anslutning till **Arken.**

En **yngre prägel** hafva namnen på fht. **-gh** (yngre j eller efter tonlöst ljud **k**) såsom **Maljen, Gröcken.** De kunna alla hafva uppstått under fsv. tid, då de ju intet annat äro än former af adj. på **-ug-** ock **-ig-**, af hvilka flera ännu existera eller äro uppvisade i den äldre litteraturen. Afledningen **-ig-** visar för öfrigt än i dag sin lifskraft i talrika nybildningar.

Bland namnen på **-ing** (**-ling** o. s. v.) finna vi bildningar af mycket olika datum. Suffixet uppträder i ortnamn i alla germanska språk ock torde ännu vara produktivt på nordisk botten. Åtskilliga i det föregående omtalade namn ha i yngre tid erhållit denna afledning, t. ex. **Hissingen, Vinningen, Yxningen.**

Förlitterära sjönamnssuffix äro säkerligen **-(x)l, -m, -n, -r, -s, -þ** ock **-t,** om hvilka se utförligare under II (s. 32 f.). På grund af hvad de appellativiska nominala bildningarna lära oss[2], kan man tryggt antaga, att sjönamnen på **-(x-)l** ock **-m** mycket väl kunnat uppkomma under den urnordiska tidens senaste period. Namnen på **-se** böra kanske sammanhållas

[1]) Andra ex. anföras af Hellqu. Ark. 7: 47 f.

[2]) Se Kluge Nom. Stammb.-lehre, Hellqu. Ark. VII flerst.

med de talrika nordiska diminutiv- ock smeknamnsbildningarna på **-se**, hvilka tydligen tillhöra en ännu omkr. år 1000 (ock i fråga om nomina propria rätt mycket senare) fullt lefvande orddaningstyp. Ålderdomligare förefalla de på **-r**, **-þ** ock **-t** samt framför allt kanske de på **-n**, sådana som sjönamnet **Þughn**, älfnamnen **Dumn**, **Gimn**, **Oghn** (= fno. **Ógn**)[1], ***Rotn**, ***Varn**, ***Visn**, hvilka efter min mening härstamma från en tid, som ligger före den, då man kan tala om ett speciellt skandinaviskt språk häruppe i Norden. Jag ser här snarast förnordiska bildningar.

Såsom exempel på svenska flodnamn, hvilka på grund af sin bildning måste betraktas som urgamla, kunde man anföra det **Strō** (= fsv. gårdnamnet **Strō**), som ingår i **Strolången**, urgerm. ***Strau̯ō** (= gr. ῥοή, se afd. I, s. 582). Men härvidlag bör man noga märka, att ett dylikt namn måste uppfattas som ett gammalt appellativ för 'ström, flod', hvilket ju kan ha lefvat kvar i urnordisk tid ock tillhört det från ieur. tid nedärfda ordförrådet. Själfva namnet behöfver alls ej ock har säkerligen ej häller samma höga ålder som appellativet. Det är identiskt med ett ieur. ord för 'ström', ***srau̯ā** (= sskr. **srava**, lit. **srovė**), hvilket appellativ äfven användts som namn på Volga, som kanske varit det indoeuropeiska urhemmets hufvudflod, hos Ptolemæus kallas floden Ῥᾶ (← *Ῥα-ϝα)[2]. I alla händelser var det icke i går som ordet förekom som beteckning för ström här i Norden. Samma synpunkt bör nödvändigt äfven anläggas i fråga om andra namn, där man kan misstänka appellativiskt ursprung, t. ex. **Vætur** o. d.

Af denna kortfattade redogörelse framgår sålunda, att ett synnerligen stort antal måste härstamma från en tid, **som ligger före den historiska fornsvenskan.** De olika bildningarna af detta slag äro uppräknade under II A.

Om vi nu se till, hvad de af sjönamn bildade **gårdnamnen** ha att lära oss i fråga om de förras ålder, ha vi först att erinra

[1]) Se **Ogan.** Namnet omnämnes ej II, s. 34 bland de fsv. älfnamnen på **-n.** Jfr dock Nordlander Sommarstudier i Medelp. s. 6 (Sv. tur.-för. vägv. nr 27).

[2]) Se Schrader Urvergl. u. sprachgesch. s. 633. En växelform på germ. **-i̯ō** är ty. **die Streu**, biflod till frankiska Saale, fht. **Strowa**, **Strewa** (Much IF 8: 288).

om följande fakta, som grunda sig på de resultat, till hvilka gårdnamnsforskningen anser sig ha kommit[1].

Namnen på **-hem** tillhöra ett af det älsta lagren bland svenska gårdnamn, om ock ingalunda det älsta. De kommo sannolikt ur bruk redan före vikingatidens början, alltså minst två århundraden före kristendomens införande[2], senare dock — som det synes — i Norge än i (det egentliga) Sverge[3]. Vi ha alltså här en säker vägledning för bestämmandet af den tid, efter hvilken åtskilliga vattendragsnamn icke kunna vara bildade, såsom **Bleken** 1, **Gunnen** äfvensom älfnamnen **Alstran**, **Varnan** ock fsv. ***Visn** (se afd. IV, s. 91). Gårdnamnen på **-by** tillhöra den s. k. primära bebyggelsen ock härstamma utan undantag från tiden före år 1000.

Gårdnamnen på **-stad** äro i regel sammansatta med personnamn. Endast några få innehålla vattendragsnamn. Namnen på **-stad** äro väl yngre än de på **-hem** ock upphörde, åtminstone i regel, att bildas före den kristna tidens början[4]. Om emellertid tiden för uppkomsten af de **stad**-namn, som innehålla vattendragsnamn, faller inom den, då hufvudstommen af dessa namn bildades, eller möjligen utgör afslutningen af **stad**-namnsperioden, är ovisst. En hypotes i denna fråga framställes af Norrby Sv. lm. XIX. 4: 14.

Hvad som gäller om namnen på **-stad** gäller väl i hufvudsak om dem på **-säter**[5]. Från hednisk tid stamma nog alltså sjönamnen **Bjärn** 2, **Björken** 6, **Horken**, **Jälken**, **Jälnan**, **Misteln**, **Ruggen**, **Strålen**, **Vällen**, **Ören** 5 samt det älfnamn, med hvilket **Mullersäter** är sammansatt.

---

[1]) Då jag i det följande med hänsyn till utrymmet blott refererar resultaten utan att meddela de skäl, på hvilka dessa grunda sig, vill jag ock samtidigt ha uttryckt, att jag från synpunkten af egna namnstudier f. n. icke har några graverande anmärkningar att göra mot dessa här anförda tidsbestämmelser.

[2]) Jfr Rygh Indl. ss. 9, 54, K. Rygh Gaardnavne i Nordland s. 9 (NVSS nr 4).

[3]) Jfr Karlsson Sv. fornm.-för. tidskr. 10: 52.

[4]) Jfr Karlsson anf. afh. s. 46, Norrby Sv. lm. XIX. 4: 13, Rygh Indl. s. 77, Hansen Landnåm s. 16 f. samt — gentemot den sistnämnde förf. — K. Rygh Gaardnavne i Nordland s. 25.

[5]) Jfr Rygh NG Indl. s. 9.

Af de under IV, s. 95 f. uppräknade gårdnamn på **-rum**, som bildats af sjönamn, äro de flästa uppvisade från medeltiden ock ha säkerligen ännu äldre anor.

Tidigast från omkr. 1000-talet äro namnen på **-ryd, -rud**[1] o. s. v., af hvilka ett synnerligen stort antal äro sammansatta med sjönamn.

Från ungefär samma tid härstamma namnen på **-boda**[2], **-måla**[3], **-torp(a)**[4], af hvilka många måste vara bildade efter kristendomens införande. Mera osäker är jag beträffande namnen på **-landa** ock **-tofta, tomta.**

Senast från **medeltiden ock väl i allmänhet från dess tidigare skeden** härröra äfven namnen på **-bärga, -hestra, -hylta, -kulla, -lida, -ljunga, -nora, -skeda, -sunda, -vara, -ås(a)**. Åtminstone namnen på **-vara** vågar jag utan tvekan förlägga till tiden före år 1000. Att å andra sidan bland dessa senast uppräknade namn, hvilkas senare del syftar på ställets naturbeskaffenhet, äfven finnas sådana, som tillkommit först under den kristna tiden, visar t. ex. fsv. **Biskopskulla** (SD 4: 42 fr. 1341) Uppl.

De sjönamn, som ingå såsom första led i med ofvannämnda ord sammansatta ortnamn, måste sålunda ha uppkommit före, många säkerligen långt före den tid, som antagits bilda gränsen nedåt för dessa namn typer[5].

Förutom dessa faktorer har man naturligtvis också att vid bestämmandet af ett ortnamns relativa ålder taga hänsyn till beskaffenheten af det **grundord**, af hvilket det är bildat. Om detta för öfrigt icke — annat än möjligen i afljudsformer o. d. — är uppvisat inom de nordiska språken eller uppträder i en

---

[1]) Jfr Rygh Indl. s. 10, Norrby Sv. lm. XIX. 4: 12, Hansen Landnåm s. 9.

[2]) Jfr t. ex. **Kanukabodhum** (SD NS 2: 135 fr. 1409) Vstml., **Martinsbodhum** (SD NS 3: 40 fr. 1415) Uppl., af det kristna namnet **Martin**.

[3]) Jfr t. ex. fsv. **Swtharamala** (se under **Sutare-** not 2), af det dock rätt gamla lånordet **sutare**.

[4]) Jfr t. ex. de fsv. gårdnamnen **Joanstorp, Kyrkiotorp, Pavalstorp, Staffanstorp, Ysaksthorp** o. d. (se SD I, IV, NS I—III Reg.), Karlsson Sv. fornm.-för. tidskr. 10: 39 ock Norrby Sv. lm. XIX. 4: 12.

[5]) Om gränsen bakåt i tiden för dessa gårdnamns ålder har jag i allmänhet undvikit att yttra någon mening.

från den litterära tiden icke belagd betydelse, har man ju all anledning att tillskrifva namnet gamla anor.

Sådana uråldriga namn äro t. ex. **Aglan, Boren, Dofvern, Femmen, Gunnen, Juttern, Kogaren, Noen** (stam **Nōþ-**), **Kärmen, Mjörn** (om det innehåller en stam **meru-** 'vatten'), **Tisnaren, Viren, Virken, Vättern, Åjen** (← ***Åghir**). Dessutom finnas åtskilliga, om hvilkas härledning jag icke har någon mening. Sannolikt tillhöra många af dem denna grupp af urgamla sjönamn, men jag har ändock icke anfört dem som exempel på sådana, då ju deras etymologi möjligen stundom kan ligga närmare till hands, än jag anar.

Från synpunkten af grundordets beskaffenhet kunna de benämningar på hedniska **gudar ock gudinnor**, som stundom ingå i sjönamnen (se afd. III A 17), lemna någon ledning vid bestämmandet af dessas ungefärliga ålder. Redan så mycket är klart, att de samtliga måste härstamma från hedendomens dagar. Hoppas man emellertid att med stöd af de teorier, som framställts rörande dessa gudaväsens ålder här i Norden, komma ifrågavarande sjönamns ålder närmare in på lifvet, blir man nog bedragen. Den lilla undersökning jag i frågan anställt utmynnar i ett så gott som negativt resultat.

Först må nämnas ett par ord om två af dem, nämligen **Frövättern** ock **Närdingen**. Hvad nu guden Frö beträffar, torde det få anses som en allmänt utbredd mening, att — såsom redan Saxo upplyser — Fröskulten icke är inhemsk i (det egentliga) Sverge, utan har dit införts från ingveonerna[1] ock närmast från Skåne. Den kamp, som då uppstod mellan denna ock den gamla Asareligionen — eller hur man nu vill benämna den — anses t. o. m. ha tagit sig uttryck i myten om vanerkriget, besjunget i Vǫluspá str. 21—24[2]. Jag erinrar i detta sammanhang om detta bekanta faktum endast därför, att man t. o. m. sökt bestämma den tid, då denna kultstrid skulle hafva utkämpats, ock sålunda — därest detta försök visade sig vara annat än en blott gissning — kunde erhålla en hållpunkt för de undersökningar, som här sysselsätta oss. I sina Eddastudier 1: 169 har nämligen Hoffory framkastat den hypotesen, att fäjden mellan asar ock vaner stått i direkt

[1]) Se närmare Müllenhoff Beowulf s. 11, ZfdA 23: 11, Hoffory Eddast. 1: 161, Kock Hist. tidskr. 1895, s. 160 f., Golther Germ. myth. s. 222, Mogk Germ. myth.$_2$ s. 91. Häremot E. H. Meyer Völuspa s. 103 ock där citerad litteratur.

[2]) Bugges uppl. En helt annan uppfattning om vanerkrigets ursprung förfäktas, som bekant, af E. H. Meyer Völuspa s. 92 f.

sammanhang med »de stora politiska omhvälfningar, som i 6:te århundradet efter Kr. skakade den nordiska världen ock hade till följd, att de danska öarna ock en stor del af Jutland kommo i den skandinaviska stammens ägo»[1]. Skulle nu värkligen något för vårt ändamål kunna byggas på detta lösa antagande, bör i alla händelser erinras därom, att kärnan af det nuvarande Danmark säkerligen rätt mycket längre befunnit sig i skandinavernas ägo, än hvad HOFFORY vill tro. Så anses de ha innehaft Seland åtminstone redan i det tredje århundradet efter Kr.[2], ock STEENSTRUP säger sig tryggt kunna antaga, att danskar bott i Danmark från Kristi tid[3].

Vi lemna alltså HOFFORYS förmodan åt sitt värde ock nöja oss t. v. med att ansluta oss till den meningen, att Fröskulten från Sydskandinavien trängt upp mot Norden. De grunder, som anförts för ett dylikt antagande, torde här ej behöfva upprepas, utan hänvisas till den ofvan citerade litteraturen i ämnet.

Därefter återupptaga vi på nytt frågan om när denna religiösa omhvälfning kan ha ägt rum, hvarvid det naturligtvis endast kan bli fråga om ytterst vaga tidsbestämningar.

Det bör då först ock främst framhållas, att — om också Fröskulten är en från våra södra grannar införd planta[4] — svenskarna i alla händelser så tidigt måste ha kommit i beröring med denna dem främmande kult, att den hos dem — åtminstone i Uppsverge — hann att blifva fullt nationell. Detta framgår af Ynglingasagans (kap. 12, 13) vittnesbörd, af Flatöbokens benämningar på Frö: **Svia guð** ock **blótguð Svia**[5], samt framför allt af de synnerligen många, öfver större delen af landet spridda ortnamn, särskilt dem på **-vi**, i hvilka Frös namn ingår. Det är sålunda i en ganska aflägsen forntid[6] som man har att söka Fröskultens invandring i vårt land.

Å andra sidan bör lika starkt betonas, att denna omhvälfning dock icke har äldre anor, än att traditionen om densamma kunde fortlefva under hedendomens senare århundraden. Jag påminner t. ex. om den

---

[1]) Det stöd för denna sin åsikt, som samme förf. söker i Kragehulsinskriftens **asugisalaR** ('asagisslan'), måste emellertid betraktas som lika fyndigt som omotiverat. Jfr fsv. **Þorgils**, ags. **Ėadgils** o. a.

[2]) Jfr Bremer Germ. phil.$_2$ 3: 836.

[3]) dHist. tidsskr. 6R 6: 136.

[4]) Man måste dock naturligtvis äfven räkna med den möjligheten, att den ingvinska kulten vid sitt uppträdande i (det egentliga) Sverge fann före sig en gud, som äfven bar det ursprungligen appellativa namnet **Frö** (jfr härtill H. Petersen Nordboernes Gudedyrk. s. 107). I så fall skulle förhållandet vara detsamma som mellan den nationella dödsguden **Oden** ock hans 'alter ego' himmels- ock öfverguden med samma namn, hvarom nedan.

[5]) Kock Hist. tidskr. 1895, s. 165.

[6]) Jfr Kock anf. st.

ofvan omtalade myten om vanerkriget, därest nu denna är rätt tolkad. Af mindre betydelse synes SAXOS senare vittnesbörd[1], då här i allmänhet norsk-isländsk tradition synes ligga till grund[2]. Vidare erinras därom, att Fröskulten från Sverge bevisligen vandrat till Trondhjem ock detta i relativt sen tid, säkerligen dock före det 9:de århundradet, då — såsom GOLTHER påpekar[3] — norrmän från 876 fara till Island under Tors ock Freys skydd[4].

Fröskulten har sålunda antagligen införts i det egentliga Sverge några århundraden — kanske 5 à 6 årh. — efter Kr. samt möjligen bidragit till den reduktion i maktställning, hvilken — såsom vi nedan skola se — drabbade den inhemska guden Ty. Ock säkerligen har det tagit en rundlig tid, innan den spritt sig till Värmlands aflägsna näjder ock gifvit upphof till sjönamnet **Frövättern**. Vid ungefär samma tid får man väl antaga, att de ungefär lika betydande sjöarna **Alk-** ock **Ullvättern** fått sina namn. Mycket äldre kan namnet **Närdingen** vara. Det är ju i sig självt sannolikt, att i det vid hafvet belägna, fruktbara Uppland betydligt tidigare än i Värmlands obygder de milde vanernas dyrkan slog rot, ock därför tala ock de vittnesbörd, som vår fornhistoria ock våra ortnamn bära.

Man skulle här äfven kunna vänta några ord om åldern af de med gudanamnet **Oden** bildade sjönamnen (se **Onsörjen**). Den uppfattningen kommer nämligen icke sällan till synes, att — någon gång före år 800 — den tyska Odenstron öfver Danmark trängt upp till Skandinavien ock där slutligen skaffat sig rum vid sidan af den äldre, men i sin tur kanske äfven dit införda Fröskulten. Denna uppfattning företrädes af t. ex. Detter o. Heinzel PBB 18: 555, Mogk Pauls Grundr.$_2$ flerst.[5], Golther Germ. myth. s. 222 f.[6], ock enligt sistnämnde förf. vore det här vi hade att söka upphofvet till traditionen om den gamla kultstrid, som afspeglas i myten om vanerkriget. I självfva värket torde ingen förneka, att Odens utveckling från en vind- ock dödsgud af föga komplicerad natur till en högt utvecklad kulturgud — runornas uppfinnare ock förvärfvaren af skaldemjödet — till en väsentlig del kan tillskrifvas utländskt — ock möjligen tyskt — inflytande[7]. Men omöjligt är väl ej å andra sidan, att här endast är fråga om en omdaningsprocess af naturen hos ett gudaväsen, som sedan urälsta tider under

---

1) I, 1: 120; jfr Kock anf. arb. s. 166.

2) Olrik Kilderne til Saksos oldhist. 1: 64.

3) Germ. myth. s. 219.

4) Det bör anmärkas, att det icke var denna invandring som gaf upphof till det s. k. vanerkriget, utan myten om denna vore snarast en reflex af de kultstrider, som långt tidigare utkämpats på svensk botten. Jfr Golther Germ. myth. s. 223 ock nedan.

5) Jfr äfven K. Krohn Finnische beiträge zur germ. mythol. (Finn.-ugr. forsch. 1905), s. 135.

6) Jfr härtill äfven F. Jónsson Ark. 17: 237.

7) Se Hoffory Eddastud. 1: 171.

samma namn varit känt ock dyrkat af våra förfäder. Den gamle stormguden Oden går kanske ännu igän i sägnerna om Odens jakt, här, hästar, hundar[1]. Det är nu naturligtvis alldeles omöjligt att afgöra, under hvilken af Odens utvecklingsperioder de sjönamn uppstått, som bildats af hans namn, ock Odensmytens historia lemnar oss sålunda alls ingen ledning för bedömmandet af dessa namns ålder[2].

Vi öfvergå nu till de sjönamn, som efter min mening innehålla gudanamnet **Ti(r)**, **Ty(r)**, nämligen **Tibon**, **Tigotten** ock **Tisaren** i Nke samt sannolikt äfven **Tynn** i Odensvi m. fl. s:nar, N. Tjust Klm., **Tisjön** i Vstml. ock — mera osäkert — **Tisan** i Dalarna. De skäl, som föranlett mig att i de fyra förstnämnda söka detta gudanamn, ha förut anförts. Särskilt må framhållas, att de tre sjöarna i Närke ligga inom Tivedens gamla gränser eller i närheten af dem — det fsv. skogsnamnet **Tiviþer**, **Tyviþer** har nämligen säkerligen samma ursprung — ock vidare att sjön Tynn är belägen i en urgammal kulturbygd, i hvars såväl vattendragsnamn som öfriga ortnamn synnerligen ofta gudanamn ingå.

Här må nu först ock främst framhållas det i ögonen fallande förhållandet, att — under det af gudanamnen **Oden**; **Tor**, **Frö**, **Njord**, **Ull** (samt äfven gudinnenamnet **Frigga**) bildade gårdnamn äro mer eller mindre vanliga — intet säkert ex. finnes uppvisat från Sverge på sådana där **Ti(r)**, **þy(r)** ingår. I Ark. 18: 362 f. har jag i denna omständighet sett ett stöd för den på andra ock starkare grunder baserade åsikt[3], att guden i våra förfäders ögon under århundradenas lopp sjunkit i betydelse.

För det, som här närmast sysselsätter oss, nämligen sjönamnens ålder, kan det sagda vara af vikt så till vida, som det på grund däraf blir sannolikt, att de sjönamn, som innehålla gudanamnet **Ti(r)** — för så vitt de äro rätt tolkade — knappast härstamma från hednatidens sista århundraden. Å andra sidan bör man ej lemna ur räkningen PROKOPII uppgift, att Tyr i 6:te århundradet gällde som den högste guden i Skandinavien. Tilläfventyrs står hans undanträngande i sammanhang med den ingvinska kultens segertåg mot norr, hvarom ofvan.

Af de få sjönamn, i hvilka **personnamn** ingå, hafva de tre, som oomtvistligen äro osammansatta, grundord som säkert härstamma från hednatiden, nämligen de vstml. **Asmund**, **Ingfasten** ock **Äskiln**. Däraf följer dock naturligtvis ej med nödvändighet, att sjönamnen tillhöra samma tid. Snarast äro för öfrigt

---

[1]) Se Lundgren Språkl. int. s. 29 f. ock där citerad litteratur; däremot väl ej i sägnen om **noaskeppet**, ett slags moln (se Hjelmqvist Bibl. pers.-namn s. 40 f.). Jfr dock F. Jónsson Ark. 17: 223.

[2]) En uppfattning, som i flera väsentliga punkter afviker från den ofvan företrädda, utvecklas äfven af B. Salin Stud. tillägnade O. Montelius s. 133 f.

[3]) Jfr Mogk Germ. phil.$_2$ 3: 85.

dessa namn uppkomna genom ellips af ***Asmundssjön** o. s. v. De tre återstående äro **Janhåksen, Pärhåksen** ock **Sibrissen.** Af dessa är det senare en fördunklad sammansättning med **-sjö,** ock de båda andra kunna vara det. De namn **Jan, Pär** ock **Sigbrit,** som här ligga till grund, äro som bekant kristna. Bland de med **-sjö** o. s. v. säkert sammansatta sjönamnen finnas äfven flera, som ha kristet ursprung, såsom **Bengtsjön, Jonsetjärn, Jönsetjärn, Mickelstjärn.** Men äfven här utgöres grundstommen af inhemska svenska namn.

Viktiga för vårt ändamål äro de sjönamn, som bildats af gamla **lånord.** Vi fästa oss här mindre vid sådana, som innehålla urgamla lånord, såsom **Järnlunden** ock väl äfven **Ärtingen;** ty dessa kunna kanske i ålder täfla med många af de äldre. Hvad särskilt de namn beträffar, som innehålla metallbenämningen **järn,** har man för bestämmandet af deras ålder en hållpunkt i den omständigheten, att järnet anses ha uppträtt i norra Europa omkr. 4—5:e århundradet före Kr.[1] Själfva ordet är som bekant lånat från de keltiska språken[2], hvilkas område vid denna tid alltså måste ha gränsat till germanernas[3]. Sjönamnen på **Järn-** kunna alltså icke vara äldre än omkr. ett halft årtusende före Kristus. — I Vstml. uppträder emellertid en grupp namn, som väl måste härledas ur i språket relativt sent inkomna lågtyska lånord, såsom **Kedjen, Kloten.** För öfrigt erinras om de likaledes ur unga lånord uppkomna **Kopparen** ock **Trekanten** samt gruppen **Ryttaren, Silfköparen, Slaktaren, Tartaren,** hvilka senare måste ha uppstått tidigast under medeltidens senare hälft.

Slutligen meddelar jag en förteckning på de ofvan behandlade sjönamn[4], som antingen själfva eller genom gårdnamn visa sig vara uppkomna **före den nyare tidens början.** Siffran inom parentes anger det årtal, då jag tidigast anträffat namnet.

Afvern (1381)
fda. **Algudhi** (Valdem. II:s jordeb.)
nsv. **Alsen** 1 (1320)
Alstern 2 (1397)
fsv. **Alti** (VGL IV, se **Anten**)

---

[1]) Se Schrader Reallex. s. 199. [2]) Se närmare Much ZfdA 42: 164.
[3]) Much ZfdA 36: 125.
[4]) I regeln anförda i sin nsv. form, därest denna kan betraktas som en regelbunden utveckling af den fsv.

fsv. ˈ**Areti**(?) (1334)
nsv. **Asplången** 3 (**Aspalongen**, H. Brasks brefväxling)[1]
Asunden (VGL IV)
fsv. **Biedh** (1348, se **Bjän**)
nsv. **Bjärn** 2 (1401)
Björklången 2 (1359)[1]
Bleken 2 (1334)
Bolmen (1293)
Boren (1318)
Borken (1387; om det då omnämnda **Birkehult** afser den i Borken belägna gården **Borkhult**)[2]
Bråen (1378)
Brängen (VGL IV)
Bunnen (1411)
Båfven, fsv. **Bägher** (å en runsten)
Bällen (1337)
Dofvern (1363)
Drafven (1358)
Edslan (1308)
Eklången (1279)
Femmen (1386)
Flaten 1 (Vadst. kl. jordeb. s. 162 fr. 1466)[2]
Flen 1 (1518)
Floden (1275)
fsv. ˈ**Flōknir** (1320, se **Flocken, Folken**)
nsv. **Fraggen** (1496)
fda. **Friþe** (V. II:s jordeb.)
nsv. **Frillen** (1346[2], 1386)
fsv. **Friski** (VGL IV)
nsv. **Fryken** (VGL I)
Fullen (1322)
fsv. **Fyghþir** (VGL IV)
nsv. **Fyllen** (1320)
Färjen (1311)
Följaren (1369)
Föllingen (1287, 1311[2], 1337)
Gagern (1405)
Gisen 1 (1418)
Glaen (1346)
[**Gling-** (1415)
Glottran (1331)]
Gron (1364)
Hinsen (1200-talet)
Hjorten (1375)
fsv. **Holk** (VGL IV)
nsv. **Horken** (1413)
fsv. ˈ**Hulse** (1366, se **Holten**)
ˈ**Hulunder** (1320, se **Hulingen**)
nsv. **Hysingen** (1320)
Höfvern (1382)
fsv. ˈ**Ingil** (1447, se **Yngaren**)
ˈ**Īve** (1319, se **If-**)
nsv. **Juttern** (1422)
Jällunnen (1268)
Jälmaren (1167—1185)
Järnlunden (1386)
Jäsen (1504)
Kalfven (1356)
Kammen (1464)
Karken (1368)
Kilen (1359)
Lammen (1416)
Lien 1 (1316)
Limmern (1350)
fsv. ˈ**Linundhe** (1345)

[1]) Se Sv. lm. XX. 6: 3 (tillägg).
[2]) Se Tillägget (Sv. lm. XX. 6).

fsv. '**Lioe** (1420)
'**Liudher** (1422)
Loðne (VGL IV, se **Lönern**)
nsv. **Lygnen** (1337)
Lygnern (VGL IV)
fsv. **Lyniendi** (VGL IV, se **Lonen**)
nsv. **Lången** 3 (1407), 5 (1335), 16 (1356), 18 (VGL IV) ock ännu ett fsv. '**Langer** (1320)
Lägern (1380)
Lästern (1480)
Malen 1 (VGL IV)
Maljen (1345)
Mellingen (1413)
Misteln (1447)
fsv. **Miælki** (VGL IV)
nsv. **Mjörn** (VGL IV)
fsv. '**Mukrir** (1268, se **Möckeln**)
nsv. **Multen** 1 (1384)
Mälaren (1351)
Måsern (VGL IV)
Noen (1416)
Noren 2 (1416)
Noren 5 (1416)
fsv. **Næshyl** (VGL IV, se **Näsöl**)
fsv. '**Næsnir** l. '**Næsir** (1347 o. 1405, se **Näsnaren**)
nsv. **Nömmen** (1416)
Radkalfven (VGL IV)
Raklången (1443)
Rammen 3 (1371)
Rasten (1397)
Roten 2 (1351)
Rottnen 2 (1345)
Rummen (1368)
fsv. '**Runnir** (1447)
nsv. **Rusken** (1167)
Rägnaren (1332)
Rången (1402)
Ränken (1419)
Salen 2 (1337)
Saljen (: fsv. ånamnet **Salgha** 1278)
Selången (1349)
Silen (1383)
Silingen (1399)
Sillen (1400)
fsv. **Skadur** (VGL IV, se **Skagern**)
nsv. **Skrikegallen** (1381)
fsv. '**Skælle** (1389, se **Skälen**)
fsv. '**Skællir** l. '**Skældir** (1398, se **Skälen**)
fsv. '**Skær** (1394, se **Skären** 2)
nsv. **Sommen** (1402)
Sormen (1396)
Spaden 1 (VGL IV)
Spjuten 1 (1390)
fsv. **Strukni** (VGL IV, se **Stråken** 2)
nsv. **Strålången** 1 (1376)
Strå- l. **Strolången** 2 (1419, då det **Stro** omnämnes, som varit namn på den i förbindelse med sjön stående ån)
Ströjan (1409)
Svarten 1 (1334)
fsv. '**Tidhil** (1320, se **Teden**)
fsv. **Tiþir** (1 VGL IV; 2 1400)
nsv. **Tolken** 2 (VGL IV)
fsv. **Tridhir** (1376)

fsv. *Thræhyrnir (1418, se Trehörningen 7)
nsv. Trätten (1400)
Tyngeln Burseryds sn Smål. 1415 (se afd. IV s. 93 not 3 samt tillägg)
fsv. *Tyngil Västbo hd Smål. 1417 (se tillägget)
nsv. Tysslingen (1314)
Tången 1 (1383)
Tämnaren 2 (1344)
Unnen (1337)
Uren (1381)
Uttran (1362)
Vadjungen (fsv. *Vidhunger? 1389)
fsv. *Vale (1419, se Valingen)
fsv. *Valir (1343, se Valen o. Välen)
nsv. Valloxen (1383)
Vammeln (1329)
Veckeln (1460)
Veselången (VGL IV)
fsv. *Vidhgalder (1371)
fsv. Vidhir (1 från 1350, 2 från 1371)
fsv. *Vidhme (Widhman 1362)
nsv. Viggen 5 (1371)
fsv. *Vinse (1323)
nsv. Vikern (1347)
Virfveln 2 (1418)
fsv. *Vælinger (1354; nu Välen)
nsv. Vänern (1240)
Värmeln (VGL I, 1398)
Vättern 1 (1226)
Ymsen (VGL IV)
Yngen (1400)
fsv. *Yxne (1383, se Yxningen)
nsv. Ånimmen (1325)
fsv. Äkir (1420)
nsv. Älmaren (1382)
Ämten 5 (1379)
Ökern (VGL IV)
Örbågen 2 (1382)
Örlen (1414)
Östen (VGL IV).

Som synes, är antalet af de sjönamn, som jag kunnat föra tillbaka till medeltiden, högst betydligt. Dessutom finnes ett mycket stort antal, som i det föregående uppvisats från 1500- ock 1600-talen, men jag har ansett obehöfligt att här uppräkna dem.

Äfven en mängd **å-, älf-** ock **strömnamn** äro — direkt eller indirekt — uppvisade i fsv. Det har synts mig öfverflödigt att här uppräkna dem, då utförligare listor öfver dessa namn finnas anförda afd. III mom. 20 (s. 61 f.).

Som en allmän sats beträffande våra (osammansatta) sjönamns ålder skulle jag alltså vilja uppställa, att de i regel äro mycket gamla. Hufvudstommen af dem härstammar från den förkristna tiden ock af de öfriga, äfven ganska obetydliga i af-

lägsna obygder, finnas högst få som ej åtminstone hafva medeltida anor. Relativt unga äro däremot sjönamn af typen **Knabbarpen** (se afd. III § 19, s. 60), d. v. s. sådana som medelst artikelns tillläggande (direkt eller elliptiskt af sammansättningar med **-sjö**) bildats af gårdnamn. I ofvanstående lista öfver sjönamn från medeltiden finnes ej häller denna grupp representerad.

Om vi nu öfvergå till några anmärkningar om sjönamnens **utbredning** ock **spridning**, så visar det sig, att vissa sådana namn uppträda inom begränsade områden af landet ock då ofta sådana, hvilkas närmare etnografiska samhörighet redan förut blifvit konstaterad. Sålunda har jag tyckt mig finna en viss i ögonen fallande öfverensstämmelse mellan Väster- ock Östergötlands sjönamn. Se härom under **Graflången, Grosken, Gärsken, Hallången, Tiþir.** Gemensamma för Norge, Vrml. ock vissa delar af Vstml. äro stammarna **Mang-, Sang** (se **Mången, Sången**), jfr äfven **Rinnen** ock **Visten**; för Norge, Dalsl. ock Vg. vattendragsnamn på **Skop-** (**Skåp-**, se **Skåplången**) samt sjönamnet **Åklången**; för Blek. ock Smål. namnen **Allgunnen** ock **Tjurken**; för Uppl. ock Sdml. **Henaren** ock **Tämnaren**; för Uppl. ock Gästr. namnet **Kärfven** (3 ggr). Namnet **Trestickeln** förekommer endast i Dalsl. ock Boh. samt Norge, **Trekanten** i Sdml ock Vstml.; det vanliga uttrycket för detta begrepp är för öfrigt **Trehörningen** (jfr äfven **Treskaten**). De i östra Sverge vanliga namnen på **Skir-, Skär-** ersättas i Dalsl., Boh., Vrml., vissa delar af Vstml., Dalarna, Norrl. ock Norge i allmänhet af namn på **Lys-, Ljus-** (se **Lysningen**). I fråga om afledningarna kan nämnas, att **-ung** numera nästan uteslutande lefver kvar i västra Sverge; i östra delen af landet har den ersatts af **-ing.**

För den mytologiska forskningen kan det möjligen vara af intresse, att af gudanamn bildade sjönamn de på **Ty-, Ti-** hufvudsakligen uppträda i Närke[1], där äfven skogsnamnet **Tiveden** förekommer, ock de på **Ull-** i Vrml. Ofta ligga flera sjöar med dylika namn tillsammans ock tyda på urgamla kulturcentra; se t. ex. **Rägnaren** ock **Tynn.**

[1]) Jfr Helander Ord o. bild 1906, s. 177 f.

För öfrigt framgår af den föregående framställningen i afd. I, att en synnerligen stor öfverensstämmelse äger rum mellan de norska ock svenska, speciellt västsvenska, vattendragsnamnen. Det finnes högst få i dessa uppträdande stammar, som icke äro gemensamma för de båda länderna; exempel härpå finnas nästan å hvarje sida i det föregående. Vanligen är förhållandet det, att en svensk sjönamnsstam motsvaras af norska älfnamn. I allmänhet ha dessa senare bättre bevarats än de svenska, som i regel ersatts med benämningar efter orter ock gårdar. En mängd dylika, numera försvunna svenska ånamn ha anförts i afd. II mom. 20 (s. 61 f.). Härtill kommer, att sannolikt en hel mängd svenska åar ock bäckar aldrig burit egna namn, beroende därpå att de till följd af sin mera indifferenta prägel i mindre grad än de norska älfvarna tilltalat ock satt folkfantasien i rörelse[1].

Följande exempel på — stundom dock ej direkta — motsvarigheter mellan här behandlade svenska[2] ock norska vattendragsnamn[3] må anföras:

Agaren : **Agaaen**
Aglan : **Ǫgl**
Agnaren : **Agna** (Rygh Personn. s. 1), **Agnbekkr**
Akaren : **'Aka**
Alten : **Alpti**
Anden : **Ǫnd**
Arken : **Ari** l. **Arka**
Askaken : **Afskaken**
Asken : **Eskja**
Aspen : **Aspi(r)**
Axaren : **Aks-**
Barken : **Bǫrkn**
Billingen : **Bílda**
Bjuren : **Bjór(a)**
Bjälfven : **Bjølva**
Bjärken : **Bjarka**
Bjärn : **Bera, Berir**

[1]) Jfr det enahanda förhållandet mellan namnen å de grekiska, ofta obetydliga stillastående sjöarna ock de med afseende på sin naturbeskaffenhet mera intressanta ock omväxlande floderna. Se Fick Bezz. Beitr. 22: 75.

[2]) Alltså icke med -sjö o. d. sammansatta namn.

[3]) I fråga om de senare angifves ej här, om namnet afser eller afsett en sjö, fjord, å eller bäck, om det är fornnorskt eller nynorskt, om det ännu existerar som självständigt eller är uppkonstruerat. Härom upplyses direkt eller indirekt (genom litteraturhänvisningar) i det föreg. (afd. I). — Särskilt må påpekas, att här äfven upptagas motsvarigheter, som kommit till min kännedom först genom de arbeten af Rygh (nya delar af NG samt Elven.), hvilka utkommit efter de resp. artiklarnas tryckning (jfr tillägget).

Bleken : **Bleika**
Blån : **Blaaelven**[1]
Bolmen : **Bolma**
Bremsen : **Bremsa**[2]
Bringen : **Bring-**
Båfven : **Bágr** (?)
Bönen : **Bón-**
Dramborn : **Drǫfn**
Edslan : **Eitla**
Eldan : **Elda**
Emmern : **Eima**
Enaren : **Eina**
Ettern : **Eitri**
'**Fala,** älfnamn (se afd. III mom. 20) : **Fala**[3]
Falken : **Fala**[3]
Farlången : **Fǫr**
Filingen : **Fjǫl**
Fladen : **Flaðnir**
Flon : **Floen**
Flögen : **Fløygir** (?)
Foxen : **Foka** (?) l. **Fyxa**
Frillen : **Frillefoss**
Frindeln : **Friðna** (?)
Fryken : **Friksdøla**
Funningen : **Funda**
Fysingen : **Fjósangr**
Följaren : **Fylja**
Förlången : **Fyrir**
Garpen : **Garpa**
Gisslaren : **Geisla**
fsv. '**Glăma,** sv. **Glommen** (älfnamn), '**Glămir** (sjönamn) : no. **Glommen** (se tillägget)
Gron : **Gró**
Grunnen : **Grynningr**
Gryten : **Grýta**
Gröen : **Grøða** (?)
Gröningen : **Grøna**
Gufven- : isl. **Gufa**
Gullungen : **Gulla**
Gången : **Ganga** (?)
Gändeln : **Gandr**
Görväln : **Gjervolla** (?)
Göten : **Gautabekkr**
Hallungen : **Hallangr**
fsv. '**Hasla** (ånamn) : **Hasla** (se **Hesslången**)
Henaren : **Heina**
Hinsen : **Hind**
Hiren : **Hira**
Horjen : **Horja**
Hufvan : **Húfa**
Hunn : **Hunn**
fsv. '**Hvinir** : **Hvínir** (se **Vinningen**)
Hviten : **Hvíta**
Hyllen, fsv. älfnamnet **Hylla** (se tillägg samt afd. III mom. 20) : **Hylla**
Hyn : **Hýr**
Hällaren : **Hellir**
Hären : **Hæra**
Höfvern, '**Hyfrir** : **Høveren**
Höningen : **Høna**
Hörnan : **Hyrna**
Igeln : **Igli**
Immen : **Im(r)**
Innaren : **Inna**
fsv. '**Ingil,** '**Yngil** : **Ingr** (se **Yngaren**)

---

1) Rygh Elven. s. 18.
2) Rygh Elven. s. 22.
3) Rygh Elven. s. 45.

fsv. *Ise (nu **Islingen**) : **Ísa**
fsv. **Iulastrøm** : **Jola, Jul-, Jøla**
Ivarn : **Iv-**[1]
Jangen : **Eiðangr**
Judan : **Ljóð** l. **Jóð**
Jären : **Jaðra**
Jönnen : **Gauna**(?)
Kalfven : **Kalv**
Kammen : **Kemba**
Kinnen : **Kinna**
Kolsnaren : **Kola**
Kringlan : **Kringla**
Kråken : **Kráka**
Kumlan : **Kumlabekkr**
Kvisseln : **Kvisla**
Kvännaren : **Kvǽða**(?)
Kåfven : **Kova**
Kärfven : **Kjervelven**(?)
Käxlan : ***Þeksla**
Kölnen : **Kyljo**
Laggaren : **Lǫgr**
Lermon : **Leira**
Ljusnaren : **Lýsa**
Loftern : **Løftinga**
Lommaren : **Lóma**
Lusten : **Lustr**
Låkan : **Láka**
Lången : **Langr**
Löf : **Laufir, Laufa**
Magelungen : **Magi**
Malingen : **Malungen**
Malmingen : **Malmangr**
Matlöpen : **Løypir**
Mellingen : **Miðlingr**
Meslången : **Meisfjorden**[2]
Meten : **Meitsjøen**
fsv. **Misælke** : **Mjølka**
Muskan : **Musk-**
Mysingen : **Músa**
Mången : **Mangi**
fsv. **Mæghinsior** : **Megn**
Mälaren : **Mælir**
Märlingen : **Meringr**
Mörken : **Mørkaaen**
Noen : **Nō-**
Nyen : **Nya**
Nälen : **Nál**
Nömmen : **Namsen** (← **Naum-**)
Ormlången : **Orma**
Ottnaren : **Ótta**
Refven : **Riva**
Remmen : **Rima**
Renaren : **Rein**
Risingen : **Risa**(?)
Rommen : **Róm-**
Roten : **Rota**
Rottnen : **Røtne**
Ruggen : **Rugge**
Runken : **Rokka**(?)
Ruppen : **Ruppa**
Rusken : **Ruskedalen**
Rånen : **Raana**
Römmen : **Rym(i)r**
Segen : **Segedal**
Silken : **Silka**
Skarpen : **Skerpa**
Skillingen : **Skilja**
Skiren : **Skír(a)**
Skrikegallen : **Skríka**
Skundern : **Skynna**
fsv. **Skym-** (älfnamn) : **Skúm-**

1) Se Rygh Elven. s. 116.

2) Se afd. III mom. 23 (s. 70).

Skåplången : Skopa
Skärflången : Skerfa
Smedbäljen : Belgrinn
Snesaren : Sneisa
Solaren : Sola, Solsjøen
Sommen : Somma
Sork-, Surk- : Sorka, Surk-
Sormen : Sørma
Soten : Sota
'Speka : Speika[1]
Spillern : Spjeldsjøen, -aaen
Spjuten : Spjøta
Staf- : Staf-
Stockaren : Stokk-
Striern : Strian
Stråken, Strukni : Struka
Strålen : Straalen
Styran : Stjór-
Stång : Stǫng
Supen : älfnamnsstammen **Sup-**
Surt- (älfnamnsstam) **: Surt-**[1]
Svarfvaren : Svarva
Svarten : Svarta
Svinnaren : Svinn
Sången : Songa
Sännen : Senda
Söingen : Søyð-(?)
fsv. **'Tappa,** ånamn (i **Tappoström** 1368) **: Teppa**
fsv. **Tiþir : 'Tíða** l. **'Tiða**
Tjurken : Þjúra
Tjutingen : Þýtir
Tofven : Tófa
Tomgöl o. s. v. **: Tom-**
Torkan : Þyrk-
Trummen : Þruma(?)
Tryen : Trya
Trön : Trøa
Tydingen : Þjóð
Tynn : Þý-(?)
Tåfösingen : Føysa
Ufven : Uva
Ulfven : Ulva
Ullen : Ull
Unden : Und
Usken : Usk-, Osk-
Vadjungen, älfnamnet **'Vadha : Vaða**
Valen : Vala
Vekmangen : Veik
Veselången (fsv. **Visu-**) **: Visa**
Viggen : Vigg(j)a
Villen : Villa
Vindommen : Vind
Visken : Visk-
Visten : Vist
Vren : Reið-
Vrången : Vrangen
Vålen : Vaala
Vänstern : Vinstr
Värmeln : Varma, Verma
fsv. **'Ylvir : Ylfir**
Yxnern : Yxn
Åklången : Aklangr
Åndern : Andra
Ånga, fsv. **Anga :** no. **Aanga**
Åsten : Ostr(?)

[1]) Det i afd. I, s. 594 uppkonstruerade sv. älfnamnet har dock snarast hetat **Surt** (ej **Surta,** såsom där antages).
[2]) Se afd. III mom. 20 (s. 67).

Äjen : Ægir
Öjaren : Øyjir
Öjen : Øyji
Öjeln : Ygla l. **Augla**
Ömmern : Auma(?)
Ören : Aurr
Ösmaren : Ausa (= sv. älfnamnet **Ösa**).

BIDRAG TILL KÄNNEDOM OM
DE SVENSKA LANDSMÅLEN OCK SVENSKT FOLKLIV XX. 6

STUDIER

ÖFVER

DE SVENSKA SJÖNAMNEN

DERAS HÄRLEDNING OCK HISTORIA

AF

ELOF HELLQUIST

Rättelser ock tillägg.
Använda förkortningar. Meddelare.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1904—06

Tillägg ock rättelser.

Ett större antal af dessa tillägg har tillkommit på grund af arbeten, som blifvit tillgängliga först sedan en del af det föregående var färdigtryckt, t. ex. Rygh NG IV. 2, XV, Elven., Uppland I. 2. Åtskilliga tillägg ha äfven föranletts däraf att jag, särskilt genom docenten Sven Lönborg, erhållit kännedom om några hittills otryckta kartor, där flera namnformer funnos upptagna, som voro äldre än de af mig anförda. I regel äro dock dessa nytillkomna former identiska med de förut uppvisade.

Jag tillåter mig, när jag nu står i begrepp att afsluta mitt arbete om sjönamnen, att till förut publicerade (ock här repeterade) rättelser ock tillägg ytterligare meddela några sådana.

Först må då lemnas en allmän hänvisning till de nyligen utkomna, för den nordiska ortnamnsforskningen viktiga arbetena af R. Saxén, *Språkliga bidrag till den svenska bosättningens historia i Finland* I ock T. E. Karsten, *Österbottniska ortnamn* I, där en hel mängd fi.-sv. motsvarigheter till de i mitt arbete behandlade vattendragsnamnen uppvisats ock åtskilliga där framställda härledningar ytterligare styrkts. Jag har af dessa viktiga arbeten i allmänhet för afd. I blott kunnat tillgodogöra mig hvad som rör bokstäfverna T—Ö; men däremot i afd. II—V varit i tillfälle att upptaga ett ock annat, som har afseende på förut behandlade partier.

Beträffande vissa sjönamn i Ydre härad se Norrby, Ydre gärdnamn samt min uppsats i Sv. lm. 1905, s. 88 f.

Slutligen påpekas, att åtskilliga, delvis viktiga, tillägg gjorts i afd. III, särskilt mom. 20 (o. 45) af å- ock älfnamn, som jag anser mig ytterligare ha kunnat påvisa från fsv. tid, t. ex. **Fylla** Ög., äldre former till det uppkonstruerade **Ripa** ock det

därmed sammanhängande gårdnamnet **Rippetorp** m. m. Några af dessa ha för säkerhets skull upptagits äfven nedan.

Allmän anm. I de första arken har fjärde delens första halfband af Rygh NG signerats 4; sedan äfven andra halfbandet (med annan paginering) utkommit, däremot IV. 1.

S. 3 r. 12, s. 7 r. 14 n. läs: **gaardnavne.**

S. 5 r. 30 står: sjönamnen, läs: fjordnamnen.

S. 9 r. 6 n. läs: **a³sbrun²nen.**

S. 17: **Addaren.** I Skederid tycker sig TISELIUS ha hört uttalet *ådan* (Sv. lm. XVIII. 5: 113).

S. 20: **Aglan.** Till got. **aglus** eller **agls** kunna, enl. Bugge i det senare utkomna 15:de bandet af Rygh NG s. 122, äfven de fno. älfnamnen **'Qgl** ock **'Qgla** höra. I dessa norska vattendragsnamn ha vi i alla händelser välkomna motsvarigheter till det svenska sjönamnet **Aglan.**

S. 22 r. 6: semikolon bör utgå.

S. 23: Det i slutet af art. **Algudhi** framställda alternativet till förklaring af namnet anser jag nu hälst böra utgå.

S. 26: **Allgunnen.** Att ty. flodnamnet **Vecht,** såsom MUCH antar, innehåller namnet på en stridsgudinna, anser numera jag icke så säkert. Jfr Jellinghaus Westfäl. ortsn. s. 154. Då min hypotes om uppkomsten af namnet **Allgunnen** ock i samband därmed stående frågor icke skulle sakna sin betydelse, därest den bekräftades af iakttagelser från andra håll, har jag icke velat undertrycka den; men t. v. är den naturligtvis att betrakta som ett till öfvervägande framställt spörsmål.

S. 30: r. 5—1 n. (om gr. βαθύς) böra naturligtvis utgå.

S. 32: **Alstern.** Att detta sjönamn uttalas med akc. 1, anser jag icke längre utgöra något s t a r k t skäl mot riktigheten af den uppfattningen, att ånamnet **Alstran** ligger till grund. Jfr t. ex. under **Rottnen.**

S. 34: **Alten** 1, Kila sn Vstml., kallas hos G. Borgman Beskr. öfver Kila socken (Strengnäs 1828) s. 15 äfven **Arten.** Motsvarande namn å GS 4 Ö 31 är, som ofvan nämnts, otydligt tryckt, hvarför det ej är omöjligt, att där äfvenledes står **Arten** (Grau har emellertid, såsom förut anförts, **Alten**).

S. 36: **Angarn.** Min förmodan, att den i **Angarns** sn Uppl. belägna **Angarnsjön** i äldre tid hetat **Angarn,** bekräftas däraf, att Salvius Upl. s. 113 (1741) anför just denna namnform.

S. 37: **Anten** 1 skrifves så å General Landkort öfv. Vg. o. 1688. **Anten** 2 skall enligt en annan uppgift af allmogen uttalas **an³ten²**.

S. 38: **Antvarden.** Jfr äfven fno. gårdnamnet **Andvarða** (Rygh NG IV. 1: 57).

S. 43: **Aspen** 1. Så skrifvet redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688. **Aspenäs** omnämnes enl. Tuneld IV. 1: 124 åtminstone på 1590-talet. Dess fsv. form har, såsom bevisligen likalydande namn från Smål. ock Uppl., tydligen varit **Aspanæs**.

S. 45: **Asplången** 3 är något tidigare uppvisad än 1541, nämligen i Hans Brasks brefväxling, HSH 14: 76, under formen **Aspalongen**.

S. 48: **Axaren.** Jfr Rygh Elven. s. 3.

S. 48: **Barken** 1. Tillägg: **Barkhult.** Detta gårdnamns form (ej **Barkshult**) jämte sjönamnets tvåstafvighetsakcent visar med säkerhet tillbaka till ett fsv. ***Barke.**

S. 50: **Bastfoten.** Jag anser det numera säkert, att alla här nämnda ortnamn innehålla ordet **bastu.**

S. 51: **Billingen.** En liten sjö med detta namn finnes enl. GS 3 Ö 29 äfven i Aspeboda sn Dalarna : **Billingsnäs.** Äfven denna sjö företer till formen en stor likhet med en plogbill.

S. 54: **Bjuren.** En fno. älfnamnsstam **Bjór-** föres nu äfven af Rygh till **bjórr** 'bäfver'; jfr NG IV. 2: 193 (utkommet efter tryckningen af art. **Bjuren**).

S. 57 r. 6 står: 14, läs: 15. — Jfr äfven Tiselius Sv. lm. XVIII. 5: 113: *bıòṛkaŋ*.

S. 59: **Björklången** 1 kallas å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 **Börkelången,** det är alltså sannolikt ett äldre ***Birkilanger** (jfr no. **Birkelangen**) eller möjligen ***Birkolanger,** till ett ånamn ***Birka,** af samma art som fsv. ***Aspolanger** till ånamnet **Aspa,** hvarom se **Asplången. Björklången** 2 ock gårdnamnet **Björklångsnäs** omtalas år 1359 (SRP nr 423).

S. 64: **Bollungen** är besläktat med det af Rygh NG 14: 224 omnämnda no. älfnamnet **Bolinga** ock **Bolunga.** Jfr äfven de hos Rygh NG IV. 2: 128 anförda no. orden. Namnet är mångtydigt.

S. 64: **Bolmen. Bolmstad** skrifves år 1418 **Bolmstadh;** se afd. IV (s. 97). — Den här uppträdande stammen har sin mot-

svarighet i fno. älfnamnet *Bolma, anfört af Rygh NG 15: 172[1]. Beträffande härledningen bör äfven den möjligheten tagas i öfvervägande, att namnet egentligen betyder 'den svällande, sjudande o. d.'; jfr fsv. **bylghia** o. s. v. Sjön karakteriseras för öfrigt af Fr. Ström Folket i Simlångsdalen s. 29 som »orolig ock sjudande»; men det är mig obekant, om dessa egenskaper utmärka Bolmen i mera påfallande grad än andra större sjöar.

S. 67: **Borken.** Om det — såsom förefaller troligast — är gårdnamnet **Borkhult** som åsyftas med det år 1387 omnämnda fsv. gårdnamnet **Birkehult** (SRP nr 2304; jfr reg.), hör äfven detta sjönamn till den stora gruppen af vattendragsnamn, som innehålla trädnamnet **björk.**

S. 70: **Bremsen.** Jfr no. älfnamnet **Bremsa** Rygh Elven. s. 22.

S. 70: **Bringen.** Jfr Rygh Elven. s. 23.

S. 75: **Bullaren.** En form **Buleren** å Landtm.-cont. karta från 1781 styrker i sin mån den förut från 1734 anförda formen **Bularen.**

S. 77: **Båfven.** **Båwen** Sudermanl. (karta) 1625. Motsvarigheter till stammen **Bāgh-** finnas möjligen äfven i Norge; se det efter artikelns tryckning utkomna 15:de bandet af Rygh NG s. 377.

S. 81 r. 11 n. läs: Norge[3]; r. 10 n. läs: sjönamnsbildning[4].

S. 82: **Bönern.** Jfr Bugge-Rygh Elven. s. 315.

S. 89: **Dimlingen.** Ett med detta sjönamn besläktat, numera förlorat ånamn, fsv. **Dimma** anser jag ligga till grund för det fsv. namnet **Dimma** eller **Dymma** (1397)[2] å den socken i Vg., som nu heter **Dimbo.** Vid denna å är äfven **Dimboholm** beläget, ock af samma ånamn har **Dimmingedalen** (se GS 1 Ö 35) afletts. Jfr no. **Dimmevand** Rygh Elven. s. 28.

S. 98: **Dädlingen.** Grundordet i detta namn förklaras under **Islingen.**

S. 98: **Dänningen.** Så redan Salvius Upl. s. 157 (1741).

S. 100: **Dättern.** **Detteren** General Landkort öfv. Vg. o. 1688.

---

[1]) Detta band utkom långt efter det art. **Bolmen** redan var färdigtryckt.

[2]) Styffe Un.$_2$ s. 139.

S. 101: **Eckern** skrifves i SD NS 3: 592 fr. 1420 **Æker,** men det i art. omnämnda **Ekeryd** å samma st. **Ekerydhe.** Se närmare under **Æker,** där sjönamnet undergår en förnyad behandling.

S. 102: **Edslan** har som nämnts i fsv. tid hetat ***Etle;** jfr det däraf bildade sockennamnet **Etlæskogh.** Till de ord, som kunna vara besläktade med detsamma, må läggas lit. **aidyti** 'toben, getöse machen' (jfr Bezzenberger Bezz. Beitr. 27: 172).

Det uttal af sockennamnet **Edsleskog,** hvilket af min meddelare betecknats som »**Älskog**», återspeglas äfven i viss mån i den form af sjönamnet **Edslan,** som jag nu funnit å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 : **Alen** (för **Älen?**).

En intressant motsvarighet till vårt sjönamn är det no. älfnamnet **Eitla,** anfört af Rygh NG i det nyligen utkomna 15:de bandet, s. 254.

S. 104: **Eklången.** Gårdnamnet **Eklången** (ock sålunda äfven det till grund liggande sjönamnet) är tidigast uppvisat år 1279: **in ekelang** (SD 1: 545); alltså fsv. nom. ***Ekelanger;** se **Lången.**

S. 107: **Emmern.** Jfr no. älfnamnet **Eima** Rygh Elven. s. 37. **Åmmern, Åmmen** ock **Emmaån** i Lerbäck böra ej föras till **ēmber** 'dimma', utan till en stam **ām-,** hvarom närmare under de resp. artiklarna samt **Åmmelången** ock **Åma,** där fsv. former anföras.

S. 113: **Fegen.** En skrifning **Fögen** förekommer å General Landkort öfv. Vg. o. 1688, men är säkerligen felaktig för **Fägen.**

Om människooffer i vattendrag jfr Grimm D. myth.$_3$ 1: 462.

S. 115: **Femlingen.** I fråga om tydningen af detta namn bör den möjligheten ej alldeles förbises, att **Femlingen** är en subtraktionsbildning ur gårdnamnet **Femlingehult,** år 1629 skrifvet **Fimlingahult,** hvars första led kan innehålla ett patronymicum på **-ling** ock som sålunda till sin bildning är att jämnställa med t. ex. nsv. **Arnungared,** fsv. **Bøghlingathorp,** fsv. **Quillingaby** o. s. v. Det bör dock anmärkas, att af de öfver hundra dylika med patronymica sammansatta namn, som äro mig bekanta, jag icke känner något på **-hult** från fsv. tid ock af nysvenska sådana blott två, **Hveningehult** ock **Sedingehult,** båda från

Smål. ock båda till sitt ursprung osäkra; den senare ligger för öfrigt nära **Femlingehult** ock kan ju möjligen återgå på ett sjönamn. I öfrigt erbjuder sig icke osökt något släktnamn, från hvilket **Femlingehult** kunde utgå.

S. 118: ***Filkir** har kanske varit namnet å den sjö, som nu kallas **Filkesjön** (GS 2 Ö 40) Vånga sn, Villands hd Skå. : **Filkesboda.**

S. 118 r. 7 står: SD III, läs: SD IV.

S. 125: **Fladen.** Så redan Salvius Upl. s. 194 (1741). Ett fno. sjönamn **Flaðnir** ansättes nu också af Bugge-Rygh NG 15: 314, bildat såsom det af mig under **Flocken** ponerade fsv. **Floknir,** hvilket äfvenledes betyder 'flatsjön'.

S. 127: **Flarken** (GS 1 Ö 34) Lugnås sn, Vadsbo hd Vg.; jfr sv. dial. **flark** 'gungfly o. d.' Rz, af **flaþ-k-,** ock no. **Flakkene,** namn på en älfutvidgning, af fno. **Flaðki,** hvarom se Rygh NG 15: 302. Om stammen se **Fladen** ock med afseende på bildningen **Örken** o. s. v.

S. 128: **Flaten** 1 Västbo hd Smål. En fsv. form af namnet ingår i fsv. **Flata quærn** (Vadst. kl. jordeb. s. 162 fr. 1466), alltså nom. **Flati;** se afd. III mom. 34.

S. 129: **Flemmingen, Öfre** o. **Nedre** (GS 4 Ö 30) Östervåla sn, Våla hd Uppl.; mig för öfrigt obekant. Samma stam ingår väl i **Flämsjön** (GS 1 Ö 35) Öglunda m. fl. s:nar, Valle hd Vg. : **Flämslätt.**

S. 133: **Flugen.** Ordet **flug, flåg** om branta bärgväggar förekommer, ser jag nu, äfven i den egentliga svenskan. Enl. C. J. Ljungström Väne härad s. 3 användes det nämligen i trakten af Hunnebärg. Om sjönamnet se emellertid numera Norrby Ydre h. s. 190. Namnet uttalas enl. N. **flu³jen²** ock hör sannolikt till sv. dial. **floe** m. 'mindre vattensamling' (se **Flon**).

S. 136: **Flären.** En motsvarighet till detta sjönamn, fsv. ***Flædher** (med radikalt r), tycks föreligga i **Fläddran** (GS 3 Ö 29), namn på en liten sjö i Dalarna.

S. 136: **Flåten** 1. Sudermanl. (karta) från 1625 skrifves **Fletensiö.**

S. 137 r. 15 n. läs: Lidan.

S. 138 r. 2: notsiffran 1 skall flyttas till r. 11.

S. 141: **Fredagen.** Jfr **Fredagsbärg** Gefleborgs l., **Fredagsholmen, -tomten** Göteborgs l.

S. 141: **Frillen.** Så skrifves redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688. Sjönamnets fsv. form **Frille** ingår — att dömma af de kringstående gårdnamnen från Västbo — säkerligen äfven i (i fiskiægarthæ dicta) **frillægarthe** (SD 5: 619 fr. 1346). Ett fsv. ånamn **Frilla** uppträder i fsv. **Frillostrøm** (SD 5: 467 fr. 1345).

S. 144: **Fryken.** Jfr no. älfnamnet **Friksdøla** Rygh Elven. s. 59.

S. 145 r. 8 n. läs: **Tyksmark.**

S. 149: **Fräen.** Något äldre än **Frennen** 1786 är formen **Frännern** Marelius Karta 1774.

S. 149: **Fräjen.** Med tanke på fno. älfnamnen **Frétta** ock ***Frign** antager jag, att här ett fsv. ***Fræghør** föreligger. Bugge-Rygh Elven. s. 328 anser möjligt, att såväl **Frétta, Frign** som **Nysnen** (fno. ***Njósn**) häntyda på att man af älfvens vatten sökt få upplysning om gudarnas vilja. **Fräjen** kunde tänkas vara en motsvarighet härtill å svensk botten : ett adj. ***fræghør** (isl. **frægr**) betyger 'som kan åtspörjas'.

Möjligen böra i analogi härmed vissa vattendragsnamn med betydelsen 'säga, mumla o. d.' (se **Kvännaren, Sagan**) uttydas såsom syftande på orakelsvar ock ej tolkas som uttryckande vattnets porlande eller sus.

S. 152: **Fungen.** Gårdnamnet **Funghult** har jag nu funnit från 1596 (Skr. utg. af Kyrkohist. fören. IV. 1).

S. 155: **Fyllen.** Jfr fsv. älfnamnet ***Fylla,** afd. III mom. 45 (s. 78).

S. 159: **Färgen** 2. Detta namn uttalas af allmogen **fär³jen²,** alltså i öfverensstämmelse med den af mig konstruerade fsv. formen ***Færghe.** Det bland de s. k. bildade vanliga ock ursprungliga uttalet **fär¹jen** användes dock numera stundom äfven af allmogen.

S. 162: **Föllingen.** **Föllingsö** kallas år 1287 **filungxhedhe** (SD 2: 21), hvilken form är ett ytterligare stöd för den från 1337 uppvisade sjönamnsformen **fiilunghe** (dat.).

S. 163 r. 6 läs: **För → Frö.**

S. 163: ***Gafvellången.** Hos Salvius Upl. s. 175 (1741) står **Gafvels Långsiön.**

S. 164: **Galmaren** kallas hos Tuneld III. 1: 14 (1831) för **Galmen.** Formen på **-aren** finnes dock redan hos HERMELIN.

S. 170: **Getryggen. Getaryggen** kallas enl. prof. E. LIDÉN utloppet af Viaredssjön; äfven här ha vi dock troligen egentligen höjdnamn.

S. 171: **Giningen.** Formen **Giningen** förekommer redan å en karta från 1689[1]; skriften är dock ganska otydlig. — Ett nära besläktat namn är **Ginungaforsen** Augerums sn Blek.

S. 171: **Gisen, Gissen. Gisen** 1 har jag under formen **Gijsen** funnit å en karta öfver Hölebo hd från 1679.

Ett fsv. namn ***Gise** l. dyl. har säkerligen burits af den sjö, som nu kallas **Gisshults sjön** (GS 2 Ö 37) N. Solbärga sn, S. Vedbo hd, m. fl. Smål. Detta framgår nämligen af namnen å de vid sjön belägna gårdarna **Gissarp** ock **Gisshult.**

Däremot bör **Gisen** 2 sannolikt skiljas från **Gisen** 1. Den förre kallas å en karta fr. 1689[1] för **Glösen,** den senare heter, såsom jag i det föregående nämnt, i fsv. **Gisio.**

S. 171: **Gisslaren** skrifves **Gisslan** eller **Gisslen** å en karta fr 1689[1].

S. 174: fsv. **Glām-.** En älfnamnsstam **glām** måste förutsättas för det vrml. älfnamnet **Glomman** Nyeds ock Väse s:nar Vrml., identiskt med fno. **Gláma,** som lefver kvar i no. **Glommen**[2]. På grund af sitt s tyckas namnen å de vid Glomman belägna **Glumshammar** ock **Glumseryd,** äldre äfven **Glåmseryd,** snarast utgå från ett fsv. ***Glāmir,** hvilket möjligen har varit namn på någon numera försvunnen, af älfven bildad sjö. Tydliga spår af en ganska stor sådan kan man ännu skönja, åtminstone å kartan (GS 1 Ö 32); **Älgåstjärn** synes vara en lemning af densamma. Stammen **Glám-,** som ingår i isl. **glámr** m. 'måne', sv. **glåmig** o. s. v.[3], har i älfnamnen sannolikt sin gamla betydelse 'glänsande'. Jfr **Glan, Glimmingen** o. s. v.

S. 176: **Glim-.** Det bör noga observeras, att sockennamnet **Glimåkra** icke, såsom man af framställningen under **Glimmingen** kunde förledas att tro, är direkt bildat af det en gång osammansatta namnet å den sjö, som nu kallas **Glimsjön,** utan af ett ***Glim(a),** namn å den från sjön flytande ån.

---

[1]) Uppland I. [2]) Rygh NG 3: 125 o. s. v.
[3]) Se närmare Tamm Et. ordb.

S. 179: **Glysen.** Beträffande den af mig ponerade utvecklingen ***Glypsbo** → ***Glysbo** kan jämföras fsv. **Glopsbodhir** (SD III) → **Glösbo** Rängsjö sn Häls.

S. 183: **Gorren.** Så redan Salvius Upl. s. 311 (1741).

S. 187: **Greten**[1] (enl. uppgift) Virestads sn, Allbo hd Smål., äfven kallad **Gretasjön**; af för mig obekant härledning.

S. 187: **Gromund-.** I Uppland 1: 411 gissar K. H. KARLSSON, att ett sjönamn **Gromund** ingår i fsv. **Gromundhem** 1316, nu **Gråmunkehöga** i Fundbo sn Uppl., vid Fundbosjön. Om så är, hör första leden tillsammans med det under **Gron** behandlade vanliga nordiska vattendragsnamnet **Grō-**, ock senare leden är **mund-** 'mynning', som äfven tycks ingå i **Fjätmunn**, no. **Velmunden** o. s. v.; se ofvan **Fjätmunn** ock jfr **Glssmunnen.** Den första leden i dylika namn anser jag snarast böra betraktas som älfnamn.

Om gårdnamn på **-hem,** som äro sammansatta med sjönamn, se **Bjärlången, Bleken.** I stället för **Gromundhem** hade man snarast väntat **Gromundshem.** Om dylika gamla sammansättningar på **-hem** ock **-tuna,** som tyckas vara sammansatta icke med genitiver, utan med namnets »stam», kommer jag antagligen att tala i annat sammanhang.

S. 190: **Grunnen.** Jfr fno. sjönamnet ***Grynningr** (Rygh NG 15: 143).

S. 194: **Gränkafveln.** Ett vattendragsnamn, i hvilket fno. **kæfli** n. 'kafle' ingår, anser Rygh NG 14: 64 kunna bilda första leden i fno. **Keflisøy.**

S. 194: **Gräsken.** Så redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688.

S. 195: **Gröen.** Denna sjö kallas å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 **Groren**; jfr fno. älfnamnet **Gróðr-,** om hvilket se under **Groen.** E. W. Olbers Geol. karta öfv. Götheborgs fögderi (1864) har **Grören.** I alla händelser hör namnet ju till den stam, som jag i art. velat finna i detsamma.

S. 196: **Gufven.** Jfr namnet å den t. ex. i Laxdølasaga omnämnda **Guf(u)á** på Island.

S. 197: **Gullungen.** Jfr Rygh Elven. s. 85.

S. 200: **Gången.** Jfr no. älfnamnet **Ganga** Rygh Elven. s. 64.

[1]) Akcentuppgift har ej lemnats.

S. 201: ***Gårlången,** fsv. ***Gorlangher.** Kanske får man konstatera ett dylikt sjönamn på grund af det SD 3: 236 anförda, för öfrigt obekanta gårdnamnet **in gorlonghvm** (1315). Jfr **Gårbarken** o. s. v.

S. 208 not. 3 läs: CXLII . . (Wien 1900).

S. 209: **Götmaren,** not. 2. Min i denna kortfattade (vid korrekturläsningen inskjutna) not uttalade åsikt hoppas jag vid annat tillfälle kunna utförligare motivera.

S. 216: **Henaren.** De rader, som röra ty. **hain** — hvilka till följd af någon obegriplig blunder kommit att kvarstå genom alla korrekturen — skola naturligtvis utgå. — Jfr no. älfnamnet **Heina** Rygh Elven. s. 97.

S. 217: **Hesslången.** Möjligen af ett **hēs-** 'bok'; se närmare Saxén Suomal.-ugril. seuran aikakauskirja XXIII. 9: 3.

S. 225: **Holten.** Möjligt är, att det hos Höjer förekommande namnet **Holten** aldrig förekommit i det talade språket. Redan å General Landkort öfv. Vg. o. 1688 kallas sjön för **Holsliunga Siön.**

S. 225: **Horjen.** Jfr no. älfnamnet **Horja** Rygh Elven. s. 107.

S. 229: **Hufvan** uttalas enl. Tiselius Sv. lm. XVIII. 5: 113 *u̇vaŋ* (motsvarande den från annat håll till mig lemnade uppgiften **u³ver²n**).

S. 237: **Hunn.** Det no. älfnamnet **Hunn** föres nu af Bugge-Rygh NG 15: 308 till got. **hinþan** 'fånga'.

S. 243: **Hyllen.** Tillägg: fsv. älfnamnet **Hylla i Hyllo oos** (SRP nr 89 fr. 1352) Ransbärgs sn Vg. = no. älfnamnet **Hylla,** anfört af Rygh Elven. s. 112.

S. 252: **Hällungen. Hellungen** General Landkort öfv. Vg. o. 1688.

S. 260: Namnen på **If-** föreslår prof. E. Lidén mera tilltalande att föra till det gamla germanska ordet för 'idegran', **īw-** (isl. **ýr,** fht. **îwa** o. s. v.).

S. 262: **Illern.** Fsv. **Illeraas** innehåller säkerligen icke ett sjönamn. Mot detta å anf. st. (I, s. 262) framställda antagande talar formen, som snarare kunde tyda på ett ånamn ***Ill,** gen. ***Illar** (jfr **Rytterås** afd. III mom. 20, s. 67).

S. 263: **Immeln.** Jfr no. älfnamnet ***Imil** Rygh Elven. s. 117.

S. 270 not 2 r. 5 läs: οὖθαρ.

S. 271 r. 13 läs: **ljúfr.**

S. 272: **Julan.** Till ieu. √ **dheu** i gr. θέω o. s. v. hör enl. d'Arbois de Jubainville (liguriska?) flodnamnet **Dura,** nu **die Thur,** biflod till Rhen i Schweiz[1]. Å andra sidan erinras om fsv. **yulastrøm** (SD 5: 34 fr. 1341), nu Juletorps å, Tjureda sn Smål.

S. 275: **Juttern.** Af formella skäl är naturligtvis endast det andra alternativet **Iutrs** → **Iuðrs** → **Jurs** möjligt.

S. 277: **Jägern.** Det i denna art. omtalade **Hägerbo** heter år 1347 **hegrabo** (SD 5: 681). Knappast ingår här, som af Lundgr. Sv. lm. X. 6: 115 antages, ett personnamn.

S. 286 r. 6 n. står: Vårdinge, läs: Vårdnäs; r. 25: hvad som säges om ty. **hain** utgår.

S. 294: **Kammen.** **Kamarp** skrifves år 1464 **Kombatorp** (Rääf 1: 264). Se för öfrigt Hellqu. Sv. lm. 1905, s. 93.

S. 295 r. 3 n. står: KZ 25, läs: KZ 35.

S. 296: **Kedjen.** Det i denna art. omtalade **Kidhiauadh** (1410) skrifves enl. SD 2: 77 år 1289 **Kydiauadum,** men **-y-** har här säkerligen ingen etymologisk betydelse. På samma sätt bör t. ex. **mydlyngæby** (SD 2: 115 fr. 1291) bedömmas. Jfr Noreen Aschw. gr. § 20 anm. 1.

S. 298 r. 11 läs: **'Fiælle.**

S. 299, inskjut: **Klosstjärn,** se **Kloten.**

S. 305 r. 18 läs: **'Linunde.**

S. 306: **Kornan.** Så redan Salvius Upl. s. 175 (1741).

S. 308: **Kratten.** Detta namn hör säkerligen tillsammans med sv. dial. **kratt** 'afskrap o. s. v.' (Rz s. 350) ock är sålunda ett af de icke få sjönamnen med nedsättande betydelse.

S. 320 r. 1 läs: got. **qiman.**

S. 324: **Kärfven.** Så redan Salvius Upl. s. 193 (1741).

S. 326 r. 10 läs: γῆρυς.

S. 331 r. 2 läs: **lǫ.**

S. 339: **Letten.** Jag vill nu starkare än i art. framhålla den möjligheten, att **Letten** innehåller samma stam, som ingår

[1]) Jfr Holder Altcelt. sprachsch. 1: 1378.

i isl. **litr** 'färg'. I så fall har **Letteråsen** eller **Lethöjden** fått sitt namn af vattendraget ock ej tvärtom. Närmare bestämt synes **Letteråsen** utgå från ett fsv. **Litarās**, sammansatt med gen. ***Litar** af ***Lit**, gammalt namn på **Letån**. **Letafors** innehåller antagligen samma form eller gen. af sjönamnet ***Liti**. Om den akcentuppgift, som jag erhållit, är riktig, föreligger i sjönamnet akcentförskjutning.

S. 340 r. 25 läs: λιτός.

S. 343: **Limmaren.** Tillägg: **Limmaren** Salvius Upl. s. 160 (1741).

S. 346 r. 9 n. (m. fl. st.) läs: **Linunde.**

S. 350: **Loftern.** Se ytterligare afd. II mom. 2, där på grund af ä.-nsv. **lofttisnäs** ännu ett fsv. sjönamn ***Lopter** konstrueras.

S. 351: **Lommaren.** Så redan Salvius Upl. s. 173 (1741).

S. 400 r. 15 n. läs: **meis.**

S. 403: **Misteln.** I socken- ock gårdnamnet **Misterhult** (det förra från 1434) ser jag snarare ett ånamn ***Mist**, gen. ***Mistar** än ett mot fno. **Mistra** direkt svarande ånamn.

S. 410 r. 22 n. ock s. 414 r. 8 n. läs: Gäsene.

S. 413 r. 11 läs: isl. **mýrr.**

S. 426: **Naten.** Ett sjönamn **notan** »Naten» finnes enl. Danell Nuckörn. s. 135 äfven i denna dialekt.

S. 431: **Noen.** Jfr äfven **Nodhaby** SRP nr 1250 fr. 1377.

S. 443 r. 13: Hvad som yttras om **Neckar,** bör utgå. Jfr Loewe IF Anz. 19: 37.

S. 475: **Ripplingen.** Äldre former af det ponerade ånamnet **Ripa** ock gårdnamnet **Rippetorp** anföras afd. III under mom. 20, s. 66 f.

S. 568: **Sottern 2.** Tillägg: **Såttern** Salvius Upl. s. 193 (1741).

S. 569: **Sparren.** Tillägg: **Sparren** Salvius Upl. s. 137 (1741). — Äfven uttalsformen *spąr* förekommer (Tiselius Sv. lm. XVIII. 5: 86), jfr den i art. anförda skriftformen **Sparr** hos Utterström.

S. 578 r. 3: »Nom. sg. . . . . **Sottern.**» utgår.

S. 584: **Ströjan.** **Ströjaren** redan hos Salvius Upl. s. 172 (1741).

S. 589: **Suttern.** Jfr dock (piscaria) **in sutro** (SD 4: 285 fr. 1332), **in sytro** anf. arb. ss. 324, 335 Smål., hvarmed, såsom i SD Reg. förmodas, möjligen vårt sjönamn åsyftas. Snarare föreligger dock här ett namn på en älf, som står i förbindelse med sjön **Suttern.** I alla händelser bör nog på grund af dessa fornformer den ofvan anförda tolkningen af namnet öfvergifvas eller åtminstone betraktas som mycket osäker.

S. 595: **Svartingen.** Så redan Salvius Upl. s. 157 (1741).

S. 604 not 1 läs: SD 3: 481 (1320).

S. 646: **Trosken** (Salvius Upl. s. 318 [1741]) Älfkarleby sn, Örbyhus hd Uppl.; möjligen **k-afledning** af den s. 645 omtalade älfnamnsstammen **Trōs-.**

S. 658: **Tyngeln.** En fsv. form af namnet å den i Burseryds sn Smål. belägna sjön **Tyngeln** har jag nu funnit i **Tyngla-lidhom** SD NS 3: 21 fr. 1415. — Det i samma art. omnämnda gårdnamnet **Tyngel** från Kulltorps sn, Västbo hd Smål., anföres SD NS 3: 243, 244 fr. 1417: i **Tyngell, Tyngill.**

S. 683: **Uttran** 2. Om uttalet se närmare Tiselius Sv. lm. XVIII. 5: 113.

Afd. 3, s. 80, anm. 1. En form *prom* 'pråm' finns emellertid i det värml. bärgslagsmålet, se Kallstenius Sv. lm. XXI. 1 s. 162.

Afd. 5, s. 115 f. Om ortnamnens ålder se numera äfven Noreen Julbok 1906, s. 112 f.

De viktigaste af de använda förkortningarna[1].

Allvin Mo = J. Allvin Beskrifning öfwer Mo samt N:a ock S:a Wedbo Härader i Jönköpings Län, Jönköping 1857.

Allvin Vista = J. Allvin Beskrifning öfver Wista härad i Jönköpings län, Jönköping 1859.

Allvin Västbo = J. Allvin Beskrifning öfver Wästbo härad i Jönköpings län, Jönköping 1846.

Allvin Östbo = J. Allvin Beskrifning öfver Östbo härad i Jönköpings län, Jönköping 1852.

Bellander = O. R. Bellander Anteckningar om Westmanlands härader i fordna tider, Köping 1869.

Berglund = Chr. Henr. Berglund Försök till beskrifning öfver Lindes, Ramsbergs och Nya Kopparbergs bergslager, Örebro 1860.

Bergström Sdml. ortn. = J. G. L. Bergström Bidrag till en etymologisk granskning af Södermanlands ortnamn, akad. afhandl., Upsala 1875.

Beskr. öfv. Nora bergsl. = Försök til en Beskrifning Öfwer Nora och Lindes Bergslagers Fögderi, Örebro 1791.

Bexell = S. P. Bexell Hallands Historia och Beskrifning, I—III, Göteborg 1817—19.

Björkman = P. Björkman Beskrifning öfver Wermland, Carlstad 1842.

Blaeu = Second volume de la geographie blaviane contenant le III, IV, V, VI, VII livre de l'Europe, Aamsterdam MDCLXIII (1663).

Blav. (förkortning af *blaviane*, använd i de första arken), se Blaeu.

---

[1]) Förkortningar af titlarna på språkliga arbeten ock tidskrifter ha här nedan endast undantagsvis anförts, då de i regel öfverensstämma med bland fackmännen vedertaget bruk eller med inom landsmålstidskriften förut följda principer. För en mängd i arbetet citerade mindre kända publikationer af olika slag ha fullständiga titlar anförts eller ock så tydliga förkortningar valts, att förklaring ansetts öfverflödig.

Bohman Vettern = J. Bohman Wettern och dess kuster, Andra resan, Örebro 1840.
Broocman = C. F. Broocman Beskrifning Öfwer . . Öster-Götland . ., I, II, Norrköping 1760.
Bugge-Rygh Elven., se Rygh Elven. nedan.
Bureus Karta 1626 = Bureus Andr., Orbis arctoi nova et accurata delineatio[1], Stockholm.
Cederström Vrml. fiskev. = Carl Cederström Wermlands läns fiskevatten, Karlstad 1895—1897.
Crælius = M. G. Crælius Försök till . . Beskrifning . . om Tuna Läns, Sefwedes och Aspelands häraders Fögderie etc., Calmar 1774.
Dipl. dalek. = Diplomatarium dalekarlicum, urkunder rörande landskapet Dalarne, samlade och utgifne af C. G. Kröningssvärd och J. Lidén, I. Stockholm 1842, II. Fahlun 1844, III. Fahlun 1846, Supplement Stockholm 1853.
Falkm(an) = Axel Falkman Ortnamnen i Skåne, Etymologiskt försök, Lund 1877.
Fernow = Erik Fernow Beskrifning Öfwer Wermeland etc., Götheborg 1773.
Forssell, C. af, Beskrifning öfver Halmstads län, Stockholm 1826.
Forssell, C. af, Beskrifning jemte Karta öfver Mariestads Län, Stockholm 1832.
Forssell Sverige 1571 = Hans Forssell Äldre bidrag till Sveriges officiella statistik. I. Sverige 1571, Stockholm 1872, 1883 (Bihang till Statistisk tidskrift).
Förstem. = Ernst Förstemann Altdeutsches namenbuch, II, Ortsnamen, Nordhausen 1859.
General Landkort öfv. Vg. o. 1688 = General Landkort och Geographisk Afritning öfuer Westergiöthland, Daal, Hallan och Bahuus Lähn. Enl. Lönborg Sveriges karta s. 78 är denna författad af Kjettil Classon samt härrör antagligen från samma tid som en karta öfver Bohuslän af 1688.
Grau = O. Grau Beskrifning Öfwer Wästmanland, Wästerås 1754.
GS = Topografiska kårens (= Generalstabens) kartor öfver Sverige; se afd. I, s. 11.
Hellqu. Ortn. på -inge = Elof Hellquist Om de svenska ortnamnen på **-inge, -unge** ock **-unga** Göteborgs högskolas årsskrift 1905.
Hermelin = S. G. Hermelin Geografiska kartor öfver Swerige.

[1]) De af Burei kartor, som jag citerat efter Blaeu (1663), utgöra aftryck af en år 1635 i Holland af H. Hondius utgifven förbättrad upplaga af Burei karta från år 1626; se Lönborg Upl. fornm.-för. tidskr. band V.

Holmberg Boh. = Axel Emanuel Holmberg Bohusläns historia och beskrifning, Andra upplagan .. af G. Brusewitz, I—III, Örebro 1867.
HSH = Handlingar rörande Skandinaviens historia.
Hårleman Dagb. = Carl Hårleman Dag-Bok Öfwer En ifrån Stockholm . . gjord Resa År 1749; del 2, Stockholm 1749 —1753.
Höjer = M. Höjer Konungariket Sverige, en topografisk-statistisk beskrifning, Stockholm, I 1875, II 1881, III 1883.
IF = Indogermanische Forschungen, Zeitschrift für indogermanische Sprach- und Altertumskunde herausgegeben von Karl Brugmann und Wilhelm Streitberg.
Jellinghaus Westfäl. ortsn. = Die westfälischen Ortsnamen nach ihren Grundwörtern von H. Jellinghaus, Kiel u. Leipzig 1902.
Karsten Österb. ortn. = Österbottniska ortnamn, Språkhistorisk och etnografisk undersökning, af T. E. Karsten, I, Helsingfors 1906.
KZ = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen, begründet von A. Kuhn.
Landtm.-cont. karta 1781 = Charta öfwer Elfsborgs . . Höfdingedöme, utgifven år 1781 af Kongl. Landtmäteri Contoiret.
Landtm.-cont. karta 1788 = Charta öfwer Kronobergs och Blekingens Höfdingedömen . ., utgifven af Landtmäterie Contoir, år 1788.
Lex. = Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige, Stockholm, I 1859, II 1860, III 1862, IV 1863, V 1864, VI 1865, VII (förra afd.) 1866, (senare afd.) 1868.
Lignell Dal = A. Lignell Beskrifning öfver Grefskapet Dal, I Stockholm 1851, II därs. 1852.
Lindskog = P. E. Lindskog Försök till en kort beskrifning om Skara Stift, Skara, I 1811, II 1813, III, IV 1814, V 1816.
Ljungström Väne = Wäne härad samt staden Wenersborg beskrifna af Claës Joh. Ljungström, Stockholm 1884.
Ljungström Åhs = Åhs och Wedens härader samt staden Borås beskrifna af Claës Joh. Ljungström, Stockholm 1865.
Lohmeyer D. flussn. = Th. Lohmeyer Beiträge zur Etymologie deutscher Flussnamen, Göttingen 1881.
Lotter = Diverse kartor öfver svenska landskap, enl. uppgift af en fackman från o. 1750, tryckta hos »Fratres Lotterus».
Lundgr(en) Hednisk tro = M. F. Lundgren Spår af hednisk tro och kult i fornsvenska personnamn, Upsala 1880 (= Ups. univ. årsskr. 1880. Filos., språkvet. o. hist. vet. IV).
Lundgr(en) Personn. på -ing = M. F. Lundgren Om fornsvenska personnamn på -ing och -ung, Stockholm 1886.

Lundgr(en) Språkl. int. = M. F. Lundgren Språkliga intyg om hednisk gudatro i Sverge, Göteborg 1878.
Lönborg Sveriges karta = Sveriges karta tiden till omkring 1850 af Sven Lönborg, Uppsala 1903.
Marelius Karta 1774 = Charta Som wisar belägenheten af . . Siöar och Strömmar (o. s. v.), af Nils Marelius.
Marelius Karta 1780 = Charta öfwer Skaraborgs . . Höfdingedöme . . Utgifwen år 1780 af Nils Marelius.
Middendorff Aeng. flurn. = Altenglisches Flurnamenbuch von Dr Heinrich Middendorff, Halle 1902.
Nora bergsl. = Försök til en Beskrifning Öfwer Nora och Lindes Bergslagers Fögderi, Örebro 1791.
NGL = Norges gamle love indtil 1387, udg. ved Gustav Storm og Ebbe Hertzberg.
Nordlander Ångerm. fiskev. = Norrländska samlingar I. Ångermanländska fiskevatten på 1500-talet . . af Johan Nordlander, Stockholm 1892.
Palmquist = P. E. Palmquist Beskrifning öfver Botkyrka socken, Stockholm 1878.
Radloff = F. V. Radloff Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län, Upsala, I 1804, II 1805.
Rogberg o. Ruda = Historisk Beskrifning Om Småland . ., Författad Af . . Samuel Rogberg . .; Widare utförd Af . . Eric Ruda, Carlscrona 1770.
Rygh (resp. Bugge-Rygh) Elven. = Norske Elvenavne samlede af O. Rygh, . . udgivne . . af K. Rygh, Kristiania 1904 (arbetet utkom först efter tryckningen af ss. 1—300).
Rygh NG = O. Rygh Norske Gaardnavne, Forord og Indledning (= NG Indl.), I—III, IV. 1, 2, VIII, XIV, XV, XVI, Kristiania 1897—1905.
Rygh Personn. = O. Rygh Gamle Personnavne i norske Stedsnavne, Kristiania 1901.
Rygh Stud. = O. Rygh Norske Fjordnavne, i Sproglig-historiske Studier tilegnede Prof. C. R. Unger, Kristiania 1896.
Rz = Svenskt Dialekt-lexikon af Johan Ernst Rietz, Malmö 1867.
Rääf, Rääf Ydre = Leonard Fr. Rääf Samlingar och anteckningar till en beskrifning öfver Ydre härad i Östergötland, I Linköping 1856, II Örebro 1859, V Norrköping 1875.
Salvius Upl. = Beskrifning öfver Sveriget, Första Tomen om Upland, af Lars Salvius, Sthlm 1741[1].
Saxén Sv. bosättn. hist. i Finl. = Språkliga bidrag till den svenska bosättningens hist. i Finland af Rolf Saxén, Helsingfors 1905.

[1]) Använd fr. o. m. bokst. T samt för tilläggen.

SD = Svenskt Diplomatarium, utgifvet af I. G. Liljegren (I—II), af B. E. Hildebrand (III—V), utgifvet af riks-archivet genom Emil Hildebrand (VI. 1).

SD NS = Svenskt Diplomatarium från och med år 1401, utgifvet af riks-archivet genom Carl Silfverstolpe.

SGU = Sveriges geologiska undersökning, Serierna Aa, Ab o. s. v.

Sidenbladh = K. Sidenbladh Sveriges härads- och sockennamn, Stockholm 1873.

Sjöborg = N. H. Sjöborg Blekings Historia och Beskrifning, Sednare Delen, Lund 1793.

Sköldberg = P. B. Sköldberg Beskrifning öfver Skandinaviska halfön, Stockholm 1846.

Smål. beskr. = Smålands beskrifning, opaginerat bihang till Nya Wexiöbladet 1897 (ej att förväxla med Wieselgren nedan).

SRP = Svenska riks-archivets pergamentsbref från och med år 1351, I—III, Stockholm 1866—1872.

Styffe Bidr. = Bidrag till Skandinaviens Historia ur utländska arkiver, samlade och utgifna af C. G. Styffe, Stockholm 1859—84.

Styffe Unionst., Un. = C. G. Styffe Skandinavien under Unionstiden, Stockholm 1867.

Styffe Un.$_2$ = samma arbete, 2 uppl., Stockholm 1880.

Sudermanl. (karta) 1625 = Svdermanlandt new. Deliniert vnd in Die Mappa gebracht durch Kraill von Bemebergh . . Anno 1625.

Sv. postortlex. = Svenskt postortlexikon, utarbetadt på föranstaltande af Kongl. Generalpoststyrelsen, Stockholm 1894.

Tham Link. = W. Tham Beskrifning öfver Linköpings län, Stockholm 1854.

Tham Nyk. = W. Tham Beskrifning öfver Nyköpings län, Stockholm 1852.

Tham Sthlm = W. Tham Beskrifning öfver Stockholms län, Stockholm 1850.

Tham Ups. = W. Tham Beskrifning öfver Upsala län, Stockholm 1850.

Tham Vest. = W. Tham Beskrifning öfver Westerås län, Stockholm 1849.

Tham Öreb. = W. Tham Beskrifning öfver Örebro län, Stockholm 1849.

Torp Studier, Stud., se Rygh Stud.

Tuneld = E. Tuneld Inledning til Geographien, Stockholm 1741.

—— = Geographie Öfver . . Swerige, 6:te uppl., (I.) 1, Sthlm 1785, 2 därst. 1786, 3 därst. 1787; (II.) 5 därst. 1790, 6 därst. 1791; (III.) 7—8 därst. 1792, (IV.) 9—10 därst. 1792.

—— = Erik Tunelds Geografi öfver Konungariket Sverige, 8:de uppl., Sthlm, 1, 1827; 2, 1828; 3: 1, 1831; 3: 2, 1832; 4, 1833.

Vadst. kl. jordeb. = Vadstena klosters jordebok 1500 jemte tillägg ur klostrets äldre jordeböcker utg. af Kongl. samf. f. utg. af handskr. rörande Skandinaviens historia genom Carl Silfverstolpe, Stockholm 1897—98 (Historiska handlingar 16 n:o 1).

Widegren = P. D. Widegren Försök till en ny beskrifning öfver Östergöthland, I, II, Linköping 1817, 1829.

Wieselgren = P. Wieselgren Ny Smålands Beskrifning inskränkt till Wexiö Stift; I Wexiö 1844—1845; II därst., företalet daterat 1846 (de båda delarna ha fortlöpande paginering); III därst. 1846.

ZfdA = Zeitschrift für deutsches Altertum.

ZfdPh = Zeitschrift für deutsche Philologie.

Œdman Chor. Bahus. = J. Œdman Chorographia Bahusiensis Thet är BahusLäns Beskrifning, Stockholm 1746.

Öller, J. J., Beskrifning öfwer Jemshögs Sochn i Blekinge, Wexiö 1800.

Meddelare[1].

Af mina meddelare har jag att i första rummet nämna några, som lemnat mig uppgifter om sjönamn ock sjöars naturbeskaffenhet från ett större område:

Grip, E., fil. d:r, Uppsala,
Hoppe, Otto, medlem af Svenska akademiens ordboksredaktion, Lund,
Kallstenius, G., docent, Uppsala.
Kjöllerström, P. A., stadskomminister, Borås.
Kruuse, Erik, fil. kand., Uppsala.
Lindstén, Carl, fil. kand., komminister, Tånnö.
Noreen, A., professor, Uppsala.
Wadstein, E., professor, Göteborg.
Westholm, G. A., V. Fernebo.

Vidare ber jag att för lemnade upplysningar eller på annat sätt visat intresse för mitt arbete få frambära min tacksamhet till följande härrar:

Alborg, O., Tidersrum.
Alin, Jakob, Holma o. Horn.
Andersson, A. E., komminister, Forssa, Vadsbro.
Andersson, A. J., kyrkoherde, Hjulsjö.
Andersson, J., komminister, Yxnerum.
Andreasson, O., kyrkoherde, Stafnäs, N. Fjöle.
Andræ, A. J., kyrkoherde, Hvena.
Andræ, T., fil. stud., Hvena.
Annell, J. A., kyrkoherde, Ringarum.
Arnman, P. A., kyrkoherde, Tryserum.
Arne, B., kamrer, Linköping.
Beckman, C., kyrkoherde, Grebo.

---

[1]) Uppgifter om de meddelares titlar eller yrken, som varit mig personligen obekanta, har jag i allmänhet anfört endast i de fall, där de själfva lemnat sådana; sedermera inträffade ändringar i nämnda afseende har jag endast undantagsvis kunnat taga hänsyn till.

Beckström, C. G., kyrkoherde, Åker.
Béen, P. J., kyrkoherde, Sätila.
Berg, Sven, e.o. bibl.-amanuens, Lund.
Bergius, C. Y., v. pastor, Lid.
Bergström, E., kyrkoherde, Odensvi.
Bjerner, N., kap.-predikant, Bogen.
Björkman, J. A., kyrkoherde, Årdala prästgård.
Blomberg, O. G., Dunker.
Brate, E., lektor, Stockholm.
Bredenberg, A., kyrkoherde, Virestad.
Broman, A., kyrkoherde, Vist.
Bromander, C. W., v. pastor, Karlskoga.
Bruncrona, G., kyrkoherde, Lohärad.
Callmander, W., prost, Lerbäck.
Carlquist, A. G., kyrkoherde, Edsleskog.
Carlson, Fr., pastor, Borgvik.
Carlsson, C. A., kyrkoherde, Kristbärg.
Carlsson, C. O., kyrkoherde, Burseryd.
Carlsson, O., pastor, Mörlunda.
Christiansson, G., v. pastor, Ö. Vingåker.
Claësson, J. G., kyrkoherde, Bollebygd.
Dahl, G. A., Odensviholm.
Dahlgren, L. P., komminister o. v. pastor, Enåker.
Danielsson, H., p. l., Skedvi.
Danielsson, N., kontraktsprost, Kärda.
Edrén, J. F., kyrkoherde, Horn.
Edström, J. A., komminister, Haurida.
Ek, Hj., kyrkoherde, Asarum.
Ekeroth, A. G., pastor, Näfverstad.
Eklund, C. A., Gunnilbo.
Ekman, S., Adelöf.
Ekstedt, C. A., p. l., Skee.
Ekstrand, C., kyrkoherde, Annerstad.
Ekström, S., v. pastor, Sköllersta.
Elfstrand, D., fil. kand., Gefle.
Elgqvist, G. R., kyrkoherde, Långasjö.
Erdman, A., professor, Uppsala.
Eriksson, K. O., kyrkoherde, Skillingaryd.
Fellenius, H., kontraktsprost, Grofsta.
Fjellander, R., komminister, Öljehult.
Flammén, O. A., pastor, Lunda.
Forssander, A., kyrkoherde, Vårdinge.
Forssman, A., fil. d:r, prost, Huddinge.
Fredriksson, Fr., kyrkoherde, Kila.
Frykman, O., kyrkoherde, Ekshärad.
Fåhræus, Fr., fil. d:r, kontraktsprost, Ramnäs.
Garfvé, A., komminister, Fellingsbro.
Gerdelius, J., Bromma.
Grandin, C. R., p. l., Hölö.
Graneli, A., Risinge.
Grevelius, A. I., pastor, Höreda.
Grönqvist, G., v. pastor, Vissefjärda.
Göthlin, A., komminister, Surahammar.
Hadders, C. F., pastor, Villstad.
Hagelberg, H., stud., Hofmantorp.
Hagson, K. A., läroverksadjunkt, Linköping.
Hagström, K. A., kyrkoherde, Botkyrka, Tumba.

Hallström, C. A., kontraktsprost, Floda.
Hasselberg, C. G., kyrkoherde, Örtomta.
Hasselrot, C. R., kyrkoherde, Långared.
Hedén, K., p. l., Össebygarn.
Hedrén, E., komminister, Frykerud.
Helin, J. P., kyrkoherde, Kullerstad, Skärblacka.
Hellberg, Carl, kyrkoherde, Ambjörnarp.
Hermelin, E. M., Vallsnäs.
Hjertberg, G., kyrkoherde, Kittelstad.
Hofberg, A., komminister, Malmköping.
Holm, K., komminister, Aneboda, Lamhult.
Holmqvist, P. M. F., kyrkoherde, Björsäter.
Hultgren, G. M., komminister, N. Ullerud.
Jacobi, L., komminister, Bråsäter.
Jacobsson, A., kyrkoherde, Skedevi, Hagaryd.
Jakobsson-Ekvall, S., komminister, Arila.
Janzon, P. M., komminister, Stjärnorp.
Johansson, A., komminister, Ukna.
Johansson, O. F., komminister, Töcksmark, Töcksfors.
Johnson, J. P., Täby.
Jonsson, C., Möklinta.
Julin, J. Th., kyrkoherde, Ekeby.
Julin, P. E., v. pastor, Bälinge.
Kallander, P. N., kyrkoherde, Säby.
Karlsson, K. A., v. pastor, Ekshärad.
Keyland, N., fil. kand., Magneskog.
Kihlgren, W., kyrkoherde, Östmark.
Kinnander, I., prost, Häradshammar.
Kjällgren, K., komminister, Härja.
Kronsjö, O., kyrkoherde, Jämshög.
Kullenberg, W., p. l., Göteryd.
Kumlin, A. A., p. l., Åker.
Lagergren, C. A., kyrkoherde, Regna.
Lagergren, C. H., v. pastor. Ö. Vingåker.
Landelius, J., kyrkoherde, Ulrika.
Landgren, C. J., Mellösa.
Landström, M., kyrkoherde, Åsbo.
Larsson, R., fil. d:r, rektor, Skara (förut Örebro).
Laurell, J., kyrkoherde, Skredsvik.
Lidén, E., professor, Göteborg.
Lignell, T. E., kyrkoherde, Eda.
Lind, A. H. B., kontraktsprost, Fagerhult.
Lindblad, C., v. pastor, Stankärr.
Lindblad, G. A., p. l., Femsjö.
Lindblom, W., Fresta.
Linde, J. P., kyrkoherde, Krokek.
Lindskog, O., kyrkoherde, Frändefors.
Lindstam, J. M., kyrkoherde, Hvittaryd.
Lundberg, B., Älgarås.
Lundberg, C., kyrkoherde, Bälinge, Bogsta.
Lundborg, G., komminister, Oppeby.

Lundborg, G. R., kontraktsprost, V. Eneby, Kisa.
Lundell, J. A., professor, Uppsala.
Lundgren, J., v. pastor, Visnum.
Lundqvist, A., kyrkoherde, Stjärnhof.
Låftman, E., fil. kand., Ramsbärg.
Löfgren, J. A., kyrkoherde, V. Emtervik.
Löfvander, C., kyrkoherde, Hållnäs.
Lönngren, A., kyrkoherde, Undaryd.
Magni, C., kyrkoherde, Lönnebärga.
Manneberg, C. G:son, komminister, Ingatorp.
Meurling, Ch., pastor, Kristdala.
Moberg, G., v. pastor, Grythyttan.
Moberg, P., Vallhalla.
Nelson, T.E., v. pastor, Odensvi.
Nicklason, C. N., komminister, Näsby.
Nilsson, K. N., kyrkoherde, Virserum.
Nilæus, E. F., v. pastor, Ör.
Nordenson, J., Sunne.
Nothin, J., kyrkoherde, Fryeled.
Nyberg, A. E., komminister, Locknevi.
Nylén, E. G., kyrkoherde, Gunnarskog.
Nyrén, J., v. pastor, Dalby.
Nyrén, J. G., kyrkoherde, Kvillinge.
Nyström, A. L., p. l., Hällestad.
Nyström, Ludv., teol. d:r, kontraktsprost, Rasbo.
Olsson, A., komminister, Långserud.
Oseen, O., v. pastor, S. Hestra.
Palin, P., Torsby.
Palin, S. G., p. l., Västervik.
Palmér, J. A., kyrkoherde, Björklinge.
Pastorsexpeditionen (resp.-ämbetet) i Borås, Frödinge, Gunnilbo, Gåsinge, Nora, Skederid, Torsby, Tving, Österåker.
Peterzen, A., v. pastor, Holmedal.
Pettersson, A. A., v. pastor, Vårdnäs.
Ramström, P. E., kyrkoherde, Järnboås.
Rosengren, E., komminister, Burseryd.
Rudberg, A., prost, Lugnås.
Rudberg, E., kontraktsprost, Vånga.
Rudbäck, Sv. G., kyrkoherde, Od.
Rune, A., komminister, Grafva.
Sahlgren, A., kyrkoherde, Skagershult.
Salander, J. A., organist, Nosslinge.
Samuelsson, J., kyrkoherde, Skinnskattebärg.
Sandell, G. E., komminister, Fårhult.
Sandelius, D. L., kyrkoherde, Finnerödja.
Sandgren, S. J., kyrkoherde, Tived.
Selldén, G., kyrkoherde, Gräsmark.
Sillén, G. D., pastor, Sillerud.
Sivert, Hj., Högfors.
Skoglund, P. J., v. pastor, Alingsås.
Stenbeck, C., v. pastor, L. Mellösa.
Stenhammar, E. H. T., kyrkoherde, Vreta kloster.

Stigner, Nils, kyrkoherde, Kyrkhult.
Strandberg, J. A., kyrkoherde, Järna.
Ståhl, J. O. D., v. pastor, Ryssby.
Sundqvist, E., brukspredikant, Öfverrum.
Svensén, E., fil. kand., skriftställare.
Svensson, A. Th., p. l., Motala.
Svensson, C., pastor, S. Sandsjö.
Svensson, J. A., komminister, Gällaryd.
Södergren, P. J., Ekshärad.
Södergren, P. O., kyrkoherde, Västanfors.
Söderlund, G., kyrkoherde, Ryssby.
Thoonell, A. V., v. pastor, Långaryd.
Tidman, Hj., kyrkoherde, Vimmerby.
Tranér, G., p. l., St. Åby.
Törnblad, J. L., Elmestad.
Ullén, V., v. pastor, Roslags Bro.
Wallqvist, J. A., kyrkoherde, Molkom.
Wasén, K., komminister, Hässleby, Marianelund.
Welinder, N. J., v. pastor, Ö. Ryd.
Wendell, H., kyrkoherde, Björnlunda.
Werme, P., prost, Brunskog.
Westerberg, F. O., kyrkoherde, Risinge.
Westman, J., v. pastor, Hjärtum.
Wezén, C. M., kyrkoherde, V. Husby.
Wickelgren, G., löjtnant, Virestad, Liatorp.
Widén, N. J., komminister, Ränte(?).
Widman, C. G., komminister, Sollentuna.
Wieselgren, M., p. l., Gråbo, St. Lundby.
Wiklund, K. B., docent, Uppsala.
Wimmerstedt, A. N.(?), kontraktsprost, Linderås.
Viotti, A. G., Gillbärga.
Wissell, Th., kyrkoherde, V. Harg.
Ydén, K. A., Målilla.
Zetterström, N., fröken, Eksjö.
Åsbring, G., v. pastor, Hallingsbärg.
Åsbrink, H., Bro.
Åstrand, J. A., kyrkoherde, Norunga.
Öbrink, P., kyrkoherde, Väddö.
Östberg, J., kyrkoherde, Hjorted.

Tidskriftens hufvudredaktör, prof. LUNDELL, har kraftigt biträtt vid korrekturläsningen.

Table des matières (vol. XX).

Les recherches comprennent les noms de lacs de la Suède méridionale (l'Uppland, le Västmanland et le Värmland y compris) qui ne sont pas composés avec les appellatifs **-sjö** (lac), **-vattnet** (eau), **-tjärn** (étang) et d'autres mots encore en usage et dont la signification est claire. Cependant, on y traite aussi de ces noms composés, quand, pour quelque raison, cela a paru utile.

Dans la 1e partie de l'ouvrage, partie étymologique, on commence chaque article en donnant la prononciation du nom, dans le parler local, les formes écrites anciennes et modernes, noms de fermes et de villages se rattachant au nom du lac traité. Tandis que dans les anciens documents les noms de lacs sont assez rares, des noms apparentés de fermes et de villages sont fréquents et aident bien souvent à établir le nom v.suéd. du lac (p. ex. **Bellesnäs : *Bællir**). Les noms de beaucoup de lacs sont déduits de noms de fleuves; alors c'est le nom du fleuve dont il faut chercher l'origine. Ainsi on voit bien p. ex. que ***Aspolanger** se rattache à **Aspa, Selången,** v.suéd. **Sīdholanger** à **Sīdha,** v.suéd. **Sævulanger** à **Sæva** (**langer** 'long'), **Nätterhöfden** à **Nättra**byån, **Sillhöfden** à **Silleån** (**-höfde** « chef », origine), **Växaren** à **Vaxa, Ämpnis**holm à **Ämån** etc.

La 2e partie résume les types morphologiques. Il y a des noms de lacs formés sans suffixe. Les suffixes les plus usités sont: **-ir** (d'où en suéd. mod. **-aren** et **-en**, avec l'art. défin.), **-nir** (d'où sont issus de la même manière en suéd. mod. des noms en **-naren** et **-nen**), **-ing, -ung, -k**; moins usités: **-ian** (de la langue scand. prim.), **-l-, -m-, -n-, -s-, -str-, -d-, -t.** Un suffixe **-gh-** (> **j** ou après consonne sourde **k**) n'a guère existé; là où l'on croirait en avoir, les noms sont déduits d'adj. en **-ug, -ig,** p. ex. **Gorjen** 'le boueux', **Gröcken** 'le pierreux' d'adj. **gorugher, *grȳtugher.**

Souvent un nom composé a été remplacé par un nom dérivé, p. ex. **Finnsjön** par **Finningen, Hiþsiø** par **Hissingen.** Par contre beaucoup de noms simples ont disparu, et à leur place on emploie des composés, p. ex. **Mjälksjön** au lieu de **Mjälken.**

Bon nombre de noms de lacs ont changé leur forme (quelquefois peut-être l'étymologie populaire y est mêlée). En général, c'est un ancien nom simple qui est remplacé par un nom composé, dans lequel rentre le nom de quelque ferme ou village situé près du lac.

Les noms de lacs n'ont pas d'article défini avant le XVe siècle. Il y a même des contrées où l'on ne connaît pas même de notre temps de noms de lacs avec l'article défini.

Dans la 3e partie est donné un aperçu des significations des noms. Au fond des noms il y a en général un mot qui désigne: un animal, une plante, quelque sorte de pierre ou de rocher; de la boue; quelque métal; île, montagne, pré, brûlis, terrain habité, limite, caverne; étang, eau; quelque être mythique; quelque nom de personne, de lieu, de rivière; quelque partie du corps humain; quelque outil, arme, poutre; quelque corps céleste; brouillard, ténèbres, écume; bruit (très souvent); grand, petit, droit, courbé, plat; quelque couleur (très souvent); beau, commode, vilain, dangereux, tranquille; profond, bas, plein, froid ou chaud; disposition locale, ordre, nombre; jour de la semaine; nourriture, boisson; bateau, chemin.

Les qualités, attribuées par ces dénominations aux lacs, sont surtout: étendue, forme, nature de la surface, aspect, tempérament, le caractère des rivages, du fond, de l'eau. Beaucoup de noms sont formés par opposition à d'autres noms.

Les noms de fermes et de villages qui sont formés, par dérivation ou par composition, de noms de lacs sont nombreux (4e partie). Le plus souvent se rencontrent des noms composés avec: **-boda, -hult, -måla, -näs, -rum, -ryd, -skog, -säter, -torp, -ås, -ö.** Les noms de ferme n'ont pas d'article, tandis qu'aux noms identiques de lacs on a ajouté à une époque récente l'article.

La plupart des noms datent de l'antiquité (5e partie). Il n'y a pas, cependant, de nom qu'il soit nécessaire d'attribuer à une langue non-indoeurop. Très vieux sont les noms **Vänern, Vättern, Mjörn** (: ***meru-** 'mer'), **Jälmaren;** parmi les noms de fleuves: **Strō (Stro-**

lången) = scr. **srava,** lit. **srove.** A des temps reculés remontent quelques noms de lacs et de fleuves à vocalisme différent (« ablaut »).

On juge de l'âge approximatif des noms d'après les suffixes: à une époque prélittéraire (avant le X[e] siècle) remontent les suffixes **-ir-, -n-, -k-, -m-, -r-, -s-, -þ-, -t-;** d'après l'âge des noms de fermes et de villages, datant du moyen âge ou des temps antérieurs, qui entrent dans la formation des noms de lacs (noms formés avec **-hem, -ryd** etc.); ou enfin d'après les catégories de substantifs, que l'on trouve dans les noms de lacs: noms mythiques (p. ex. **Tyr**), noms de personnes, noms empruntés etc.

Quelques groupes de noms ne se trouvent que dans des limites géographiques assez restreintes, sur un territoire dont l'unité ethnographique ressort souvent déjà d'autres faits. Il y a p. ex. une certaine ressemblance, aussi quant aux noms de lacs, entre les deux provinces d'Ostrogothie et de Vestrogothie. Divers noms sont communs à la Norvège, au Värmland et à quelques parties du Västmanland; d'autres sont communs à la Norvège, au Dalsland et à la Vestrogothie; d'autres encore sont communs aux provinces de Bleking et de Småland, à l'Uppland et le Södermanland, à l'Uppland et le Gästrikland. Aux noms si répandus qui contiennent **skir-, skär-** correspondent en Dalsland, Bohuslän, Värmland, quelques parties du Västmanland, Dalarne, Norrland et Norvège des noms contenant **ljus-, lys-.** Le suffixe **-ung** appartient surtout àl'ouest, **-ing** à l'est de la Suède. Le nom du dieu **Tir** se trouve, comme élément fondamental de noms de lacs, surtout en Néricie près de **Tiveden.**

Entre les noms de lacs de la Suède et de la Norvège il y a très souvent une parfaite correspondance.

ARCHIVES DES TRADITIONS POPULAIRES SUÉDOISES

80e LIVR. = VOL. XX. 1. 1903.

NYARE BIDRAG TILL KÄNNEDOM OM

DE SVENSKA LANDSMÅLEN

OCK

SVENSKT FOLKLIF.

TIDSKRIFT

UTGIFVEN PÅ UPPDRAG AF

LANDSMÅLSFÖRENINGARNA I UPPSALA, HELSINGFORS OCK LUND

GENOM J. A. LUNDELL.

80:e h.
1903. C.

INNEHÅLL:

STOCKHOLM
NORDISKA BOKHANDELN.

Bokládspris för årgången 5,25.

Fullständigt utkomna äro nu bd I, II, V—VII, XI, XIII, XV samt bih. I, II.
Ont paru complets jusqu'ici les vol. I, II, V—VII, XI, XIII, XV et Append. I—II.

Tidskriftens utgifvare:

Professor J. A. LUNDELL i Uppsala
med biträde af
Prof. L. F. LÄFFLER ock Prof. A. G. NOREEN för Uppsala
Prof. A. O. FREUDENTHAL ock Doc. H. A. VENDELL för Helsingfors
Prof. A. KOCK ock Bibl.-amanuensen A. MALM för Lund.

Första bandet (årgg. 1878—80) är utsålt; likaså årg. 1881 ock 1888. Årg. 1902—1903 innehålla:

1902: 75 h. VIII. 3. Folktro ock sägner av E. WIGSTRÖM, s. 213—308.
76 h. XIX. 2. Härjedalens ortnamn ock bygdesägner, av E. MODIN, s. 129—264.
77 h. XXI. 1. Värml. bärgslagsmålets ljudlära av G. KALLSTENIUS.

1903: 78 h. XVIII. 4. Drag av Upplandsdialekt hos E. Schroderus, av E. GRIP.
78 h. XVIII. 5. Fasternamålet i Roslagen, av G. AD. TISELIUS.
78 h. XVIII. 10. Simidrottens ordförråd ock fraseologi, av A. ULRICH.
79 h. XIX. 2. Härjedalens ortnamn ock bygdesägner, av E. MODIN, s. 265—304.
79 h. XIX. 6. Den Gottländska Taksteinarsägnen av L. F. LÄFFLER.
80 h. XX. 1. Svenska sjönamn tolkade av E. HELLQUIST, s. 3—130.

För följande årgångar af tidskriften äro bidrag färdiga eller under utarbetning af:

Doktor E. ALMBLADH (Historier på landsmål från N. Möre), V. häradshöfd. N. ANDERSSON (Skånska melodier), Lektor H. BERGROTH (Ålands folkmål), Lektor C. J. BLOMBERG (Fonetiska studier), Professor K. BOHLIN (Folkmelodier), Doktor A. BONDESON (Sagor ock sägner), Pastor E. BORE (Bärgsmanslif i början af 1800-talet, forts.; Visor ock rim; Sagor ock sägner), Fil. dr V. CARLHEIM-GYLLENSKIÖLD (Sagor ock sägner), Fil. stud. JOH. CARLSSON (Ordbok öfver Husbymået i Dalarna), Fil. kand. K. H. CELANDER (Närkesmål), Kammarhärre G. DJURKLOU (Visor ock melodier), Kantor ENNINGER (Folkmelodier), Metallarbetaren G. ERICSSON (från Södermanland), Kyrkoherden H. F. FEILBERG (Bro-brille-legen), Skolläraren A. FREDIN (Gottländska melodier), Brukspatron J. V. GRILL (Anteckningar om Tylö-målet), N. L. HALLENDER (Ordbok öfver Barne härads folkmål i Västergötland), Lektor E. HELLQUIST (Sjönamn), Doktor A. HILDEBRAND (Folkmedicin), Fil. kand. O.

H. 82 fr. början.

ARCHIVES DES TRADITIONS POPULAIRES SUÉDOISES
1904 (LIVR. 82)

SVENSKA LANDSMÅL

OCK

SVENSKT FOLKLIF

TIDSKRIFT UTGIFVEN PÅ UPPDRAG AF

LANDSMÅLSFÖRENINGARNA I UPPSALA, HELSINGFORS OCK LUND

GENOM

J. A. LUNDELL

1904 H. 2

INNEHÅLL:

STOCKHOLM
NORDISKA BOKHANDELN

Bokládspris för årgången kr. 5,25.

Tidskriftens utgifvare:

Professor J. A. Lundell i Uppsala

med biträde af

Prof. L. F. Läffler ock Prof. A. G. Noreen för Uppsala

Prof. A. O. Freudenthal ock Doc. H. A. Vendell för Helsingfors

Prof. A. Kock ock Bibl.-amanuensen A. Malm för Lund.

Årg. 1904:

25 år — en återblick ock en blick framåt.
BORE, Tidsbilder från det forna Gellivare.
SVENSÉN, Ordspråk ock talesätt.
TORBIÖRNSSON, Om ʃ- ock č-ljuden i mellersta Halland.
JOHNSSON, Sägner från östra Göinge.
Seder ock bruk från olika landskap.
Visor nr 1—20.

Bilagor:

HELLQUIST, Svenska sjönamn s. 131—418 (XX. 1).
WIGSTRÖM, Folktro ock sägner, s. 309—404 (VIII. 3).
Kongl. Bibliotekets visbok i 8:o, s. 1—80 (Bih. III. 2).

Årg. 1905:

BOHLIN, Dansmusik.
CRAMÉR, En gottländsk postfärd 1830.
RANCKEN-VEFVAR, Djursagor från Österbotten.
CAPPELIN, Fastlagsgillet.
LJUNGGREN, Östsv. **böna** badda.
HELLQUIST, Ydre härads gårdnamn.
BUERGEL, Det moderna isländska ljudsystemet.

Bilagor:

FEILBERG, Bro-brille-legen (XII. 4).
LANDTMANSON, Västgötamålets **l**- ock **r**-ljud (B. 1).
HELLQUIST, Sjönamn I, s. 419—610; II, s. 3—34 (XX: 1—2).
OLAUS PETRI NIURENIUS, Lappland (XVII. 4).
NICOLAI LUNDII Descriptio Lapponiæ (XVII. 5).

Tidskriften **Svenska landsmålen** utkommer årligen med minst **tjugonio tryckark (464 sidor). Priset** för årgång är, då subskription sker hos utgifvaren **4 kronor** med tillägg af postporto, ock betalningen sker genom postförskott vid mottagande af årets första nummer. Prenumeration kan ske genom närmaste postanstalt. Tidskriften är äfven tillgänglig i bokhandeln.

Genom öfverenskommelse med **Universitets-Jubilæets danske Samfund** är tillfälle berett för subskribenter å tidskriften »Svenska landsmålen» att mot nedsatt årsafgift 6 kr. 50 öre (i st. f. 10 kr.) för år blifva medlemmar af nämnda samfund ock erhålla af detsamma utgifna skrifter. De som önska begagna sig af denna förmon, böra därom underrätta professor J. A. Lundell i Uppsala. Årsafgiften erlägges genom postförskott samtidigt med betalningen för landsmålstidskriften vid mottagandet af årets första häfte. Nya medlemmar få förut utgifna skrifter, alla eller enstaka, för 3/4 af bokhandelspriset.

Stockholm 1906. Kungl. Boktryckeriet.



